PAVLI Castrensis

AVENIONICÆ

in Digest. Vetus ac Nouum Prælectiones, sanequàm doctæ, in quib. ita veteranũ egit, vt non paucis (quæ iuuenili calore ac tumultuariè in priorib. Senẽsib. s. & Pataui. effuderat) emendatis, absolutiss. opus reddiderit, & sine quibus vix priores subsistere queant.

Adde, quod easdem Indice copiosiss. Summarijs suis quibusque Legibus præstitutis, sic adornauimus, vt quid quæque Lex contineat nullo negotio assequare.

CVM PRIVILEGIO.

LVGDVNI, 1544

Le Priuilege.

FRANCOYS PAR LA GRACE DE DIEV Roy de France, Conte de Prouence, forcalquier, & terres adiacentes à noz ames, & feaulx conſeilliers, les gens tenans noſtre court de parlement de Prouence, Preuoſt de Paris, Bailiyfz Dorleans, Touraine, & Berry, Seneſchaulx de Lyon, de Poictou, de Thoulouze, Carcaſſonne, Beaucaire, & Nyſmes: Et à tous noz aultres Iuſticiers, ou à leurs Lieutenant ſalut, & dilection. Receu auons l'humble ſupplication de noſtre bien ame Dominicque de Portonaris, Libraire demourant à Lyon, cõtenant qu'il à trouue moyen de recouurer à groſſes requeſtes, peines & labeurs, vne ſeconde Lecture de Paule de Caſtro ſur les Digeſtes vielz, & noueaulx: enſemble vne Lecture nouuelle de pluſieurs tiltres, qui ne ſe treuuent au parauant auoir eſte leuz par ledict aucteur, ſur leſdictz Digeſtes vielz, & noueaulx. Lequel liure q̃ iamais ne feut Imprime, il a recouuert, & retire à grãds requeſtes, vaccatiõs, & moyennãt groſſes ſommes de deniers. Et ia pour icelluy dreſſe les molles requis, & neceſſaires à grans vaccations, fraiz, miſes, & deſpens, enſemble pluſieurs Lectures dudict de Caſtro par cy deuãt Imprimees. A` laquelle Impreſsion, & à vẽdre, & diſtribuer ledict liure, apres l'impreſsion dicelluy, il à intention vacquer, & faire vacquer par ſes gens, ſeruiteurs, facteurs, & commis pour recouurer ſes grans fraiz, ou partie diceulx. Et combien que comme dict eſt, il nait iamais eſte Imprime, toutesfoys il doubte que apres l'impreſsion dicelluy, aultres le voulſiſſent ſemblablement Imprimer, & par ce moyen emporter le labeur dudict ſuppliant, & le fruſtrer de ſeſdictz fraiz, & miſes, qui ſeroit ſa deſtruction, ſi par nous ne luy eſtoit ſur ce ſuruenu, & pourueu de noſtre grace, & remede cõuenable, humblement requerant icelluy. Pource eſt il que nous ces choſes cõſiderees, non voulant ledict ſuppliant demourer fruſtre de ſes labeurs, vaccations, fraiz, & miſes, ne aultres perſonnes emporter le prouffit dicelluy: ains luy ſubuenir ſelon lexigence des cas à icelluy ſupplie & aux ſiens, Auons permis, & octroye, octroyõs & permectõs, de grace eſpeciale par ſes preſentes, que aultres que luy, ou ceulx qui auront de luy charge, & mandement expres, ne puiſſent Imprimer, vendre, ne diſtribuer, leſdictz liures, ne aulcun diceulx, iuſques au temps & terme de cinq ans prochainemant venant, comptant du iour & dacte de la premiere impreſsion. Si vous mandons, & commectons par ſeſdictes preſentes, & à chaſcun de vous ſur ce requis endroit ſoy, & ſi comme à luy appartiendra, Que de noz preſens grace, conge, licence, permiſsion, & octroy, vous faictes ſouffrez, & laiſſez ledict ſuppliant, ſes cõmis, & deputez ioyr, & vſer plainement, & paiſiblement ledict temps durant, en faiſant, ou faiſant faire inhibitions, & deffences de par nous à tous Libraires, & Imprimeurs, & aultres perſonnes quelconques, de non Imprimer, vendre, ne diſtribuer leſdictz liures, ledict temps durant, ſans le cõge, & licence dudict ſuppliãt. Et ce ſur grãs peines à nous applicquer, & confiſcations deſdictz liures. Car ainſi nous plaiſt il eſtre faict. Et audict ſuppliant lauons octroye, & octroyons de grace eſpeciale par ceſdictz preſentes. Nonobſtant quelzconques lettres ſubreptices impetrees, ou a impetrer a ce contraires, mandons, & commandons a tous noz Iuſticiers, Officiers, ſubiectz, que a vous, & a chaſcun de vous voz commis, & deputez en ce faiſant ſoit obey. Donne a ſainct Erigny ſus Lyon, le huyctieſme Iour d'Octobre, Lan de grace, M. D. X L I I. Et de noſtre regne le vint huictieſme.

Par le Roy a la relation du conſeil.

Sanxon.

Habes ad calcem huius operis tabellas Legum omnium, ſimul ac Paragraph. quos hoc volumine pertractauit Paul. Quibus itidem elegans & copioſum rerum omnium ac ſententiarum memorabilium ſubiecimus Repertorium.

SPECTABILI IN PRIMIS AC INTEGERRIMO VIRO IACOBO CORNELERIO IVRIDICO PRAESIDATVI BORBONICO PRAEFECTO LONGE DIGNISSIMO

Petr. Tercœlinus Arcis Viciaceæ Præfectus Iudex'que immeritus

S. D.

QVA'M efflictim etiannùm, vel tãtillum gratiæ apud te inire, vel rari insignis'que animi tui candoris honesto aliquo demereri officio desyderauerim, Vir mi omnium Clarissime, Prouinciæ'que Moderator selectissime, vt mihi dictu difficile esse video, ita ne hũc quidem locum ad id explicandum esse satis existimo. Siquidem in eo rerũ statu, dignitatum'que sis ordine, ac fortuna, vt huiusmodi homuncionum officia te capere, vel merita deuincire haud satis queant: tam'que eorum ipsorum officijs facilè careas, quam illi omnium fauore bonorũ atque suffragio summoperè egere sese agnoscant. Ad hæc cũ in te Maximas quasque vndique sic coijsse Virtutes conspicimus, vt nulla Charitum prorsus in cõferendis tibi, cùm corporis, tùm animi eximijs dotibus, defuisse videatur: fit, vt is mihi omnino τὸν ἄμμον ἀναμετρεῖν, aut laterẽ proluere censendus sit, qui Deorum immortalium diuina in te ornamenta externo humano'que opificio illustrare, aut oratione quamlibet artificiosa adaugere quærat. Cum'que ea penitius excutio, tãta sese offerunt omnia, vt dicturo mihi, quid primùm, quid item deinde ac denique postremo sumendum sit, haud dignè cernere queam. In primis nanque sic se exerit animi tui suauis Comitas, comis'que Suauitas, vt omne Inuidentiæ conatum, nõ depellat modo, verùm mitiget penitus'que terat. Adhæc sese ita ingenij morũ in cunctos candore singulari exercet Facilitas, vt Constantiæ hæroicæ'que Grauitati nihil depereat. Sic præest Virtutum omnium caput Iustitia, vt ne de gradu quidem vel transuerso digito admirabilis ac prorsus diuina decedat Clementia. Non deijciunt de ordine Summatum Potentiorum'que animi tui Fortitudinem terrores, non minæ, non opulentiæ, non vires, non superbæ ambitiosæ'ue factiones, non inimicitiæ bullosæ ac minaces. Non fallunt humilium preces, non miserorum coactæ ac fallaces lachrumæ raram illam ac singularem animi mentis'que Prudentiam. Non lædunt captiosæ hominum prolixæ'que largitiones, aut commentitiorum obsequiorum fucatæ exhibitiones continentissimam illam à rebus vel vltrò oblatis firmam & constantem Temperantiã: tanta tibi & in rebus gerendis, & in administrãdis inest Fides atque integritas. Quæ sic in te omnia in officio esse intueri promptũ est, vt chorũ aliquẽ virtutũ amœnissimũ constituisse videantur. Sed nec id mirum, siquidem, Gratior est pulchro veniens è corpore Virtus. In quo dignitatem tantam cum generis claritudine coniunctam conspicere licet, vt fortunæ corporis'que munus omne exuperet. Ex quo tam & si commendationem, vt & ex reliquis fortunæ, externis'que bonis non paucis, tibi summam quærere optare'que merito possis, sines lubẽter eximijs animi tui & admirandis summarum Virtutũ laudibus subiacere. Quibus apud homines merito vel inuidis rũpentibus satis ἀοίδιμος βιώσας, & factis rectè famã nomen'que extende. De quibus amplius fortassè nec insignis, candida'que ingenij tui modestia, nec susceptum à me hic negotium sinit dicere. Quod & fœlicibus tuis auspicijs ductu atque fauore lubentius suscepimus, & leuius inter agendum sustinuimus. Cum enim Nostra huc Lugdunum è Viciaco Hyeme iam præcipiti me cõtulissem, ibidẽ'que dies aliquot diuersatũ molestissimus longè, idẽ'que multo acerbissimus incessisset morbus, & ex eo aliquandiu decumbentem inuisisset (qua est in me iampridem singulari beneuolentia summoperè affectus) Mathias Bonhomus Calchographicæ industriæ vir peritia Clarus, ægritudinem valde iam exasperatam verbo, re'que leuaturus, cœpit hominis decumbentis valde miserescere, vltrò omnia, rem, corpus, consilium ac fauorem offerre, & polliceri etiam, & si quid amplius posset. Animum resumpsi, speraui bene. Nec fefellit egrotum de hominis fide bene sperantem expectatio. Nanque in me ita Bonhomum, id est, probum ac benignum se exhibuit, vt non antea de mea egrotantis salute conquierit, donec valetudini pristinæ certæ'que incolumitati redditum omnino perspexerit. Cui ob egregiam illam raram'que, atque adeò paternam in me beneuolentiam, cum ipse immensis deuinctus officijs facere satis, vicem'que rependere (ne omnino ingratus viderer) instantius contenderem, tantum abest, vt ab homine nominibus multis obærato licet, quicquam accipere voluerit, vt ne verbum quidem vllum audierit vnquam egrius. Proinde iantùm in posterùm operam omnẽ meam, studium omne, & denique animã ipsam homini & bono, & probo addixi. Ac factũ deinde, non ita mox est, vt excellentissimi Iuris interpretis Pauli Castrensis Prælectiones in Digest. vetus ac Nouum aliquot Luculentas sanè, atque vt ab homine doctissimo doctissimas, quas Auinione (cum ibidem iura summo frequenti'que Auditorio profiteretur) suis dictauit auditoribus, tandem nactus sit. Quibus, se lubenter aiebat excudendis operam daturum, si modo ad prelum maturæ, aut paratæ forent. Rogauit'que in hoc operam meam; quam alijs & si pridem anteà ad dixissem, homini tamen de me adeò bene insigniter'que merito detrectare aut negare non potui, quamlibet id egerrimè susciperem: tùm quòd summum laborem imminere viderem; tùm quòd non dubitarem nonnullorũ isthoc nomine inimicitias plumbeas à me contractum iri. At vicit tandem officij erga me hominis bene meriti non ingrata recordatio. Ecce, admouetur & manus, & calamus, recognoscitur atque in non paucis restituitur Paulus: deperit illi nihil: adduntur illustria splendida'que ornamenta: vestitur elegantissimis Peryochis & argumentis, aut, vt dicunt, Summarijs certe non indoctis: prætexitur omni rerum ac sententiarum in ijsdem Prælectionibus memorabilum index locupletissimus, & quoad homini semidocto licuit, maxime latinus. At his omnibus formam speciem'que venustissimam pulcherrimis typo & charactere vnus addidit Bonhomus. Quo fit vt iantùm à vermibus & blattis vindicatus assertus'que in Publicum ornatissimus prodeat Paulus. Qui reliquos iuris professores suo tẽpore tanto anteiuit, quanto Paulus Iurisconsul. responsorum Iuris Author facundissimus simul ac excellentissimus reliquos Cæsuræ Ciuili Authores post se Reliquit. At ne in tam durum certamen, id est, hominum iudicium, ἀκέφαλος priuatus'que prodeat, te illi Principem atque ducem authoramentum'que tuum non denegabis, quem ob summam in te Iuris cognitionem & peritiam fidum Propugnatorem, ac seu tutelare numen inter vtriusque iuris Principes prudentissimè selegit. Vale vir Amplissime ac multò prudentissime mihi'que plurimùm obseruande, & quas officiorum erga te nostrorum velut Arrhas offerimus, quæso, ne respue. Edebatur Lugduni Nonis Iul. M. D. XLIIII.

ILLVSTRI GALLIArum Vicecancellario ac Taurinensi Præsidi æquissimo D. Francisco Erraud domino de Chemans Antonius Colombet Lugd. S.

COLLES DVO sunt amœnissimi humanissime domine, quorum alter in ipso penè Lugduno est, alter verò Lugduno finitimus. in hoc Gregorius vndecimus, Innocẽtius quartus, Clemẽs quintus, alij'que cõplures Romani antistites satis lõga annorũ serie habitauerunt: Cuius rei testes locupletissimi sunt Hostiens. in summa Tit. de autor. & vsu pal. §. ij. & Octauianus de Martinis in oratione beati Bonauenturæ: & Platina in libro de vit. summo. Pontifi. In illo verò sancti Cirici delectatus Ioãnes vigesimus secũdus ipsum aliquãdo coluit, Cuius rei testem habemus Oldra. in consi. 331. ad idem. Hoc autem in colle sancti Iusti, cum duobus abhinc annis quondam dominus Franciscus à Monthelone, in cuius tu locum suffectus es, diuersaretur, oblatæ illi fuere Auenionenses Lecturæ D. Pauli de Castr. super Digesto Veteri & Nouo: quas cum dies aliquot euoluisset, laudauit: simul & probauit in ipsis Pauli stilum, docendique modum agnoscens. Idem quoque hoc est ex Pauli officina prodiisse, suo calculo planè confirmat D. Stephanus Bertrandus in Repeti. l. hac edictali. versi. si verò plures. C. de secund. nupt. cuius inibi hæc verba sunt: ex hac conclusione clarè patet quod dictum Paul. de Castr. in. l. si proponas. §. si hæreditatem. ff. de inoffi. testa. in lectura Auenionensi non est simpliciter verum. in his etiam assentitur D. Ioan. de Guaro. Doctor Auenionẽsis, in repe. l. fi. C. de iur. emphy. versi. addo in hoc articulo Paul. de Cast. in. l. si præcario. in Lectura Auenionẽsi. ff. communia prædio. Cuius ibi sentẽtia est', emphyteotam non præscribere aduersus canonis solutionem, Accidit deinde post aliquot tempora, quòd Mathias Bon hõme eas me inscio excuderet, imò etiam propemodum in totum iam excudisset. Quod cum rescissem in ipsius officinam impressoriam me cõtuli, ibidem'que negotium prope confectum deprehendi. Hominem rogare cœpi, an non coedere, Paulo'que vnam egregiam eiusdem lecturam in Legem Post contractum. ff. de donationib. quæ mihi valdè Titulo de Pub. Iudic. qui tum imprimebatur, visa est conuenire, addere vellet. At ille, inquit, in tuam gratiam id lubenter faciemus. Quamobrem tum ex' eo ipso tempore Lecturam ipsam excudendam tribuimus, hac lege vt eam tuo Clarissimo nomini dicaret. Quod & idipsum quoque lubenter annuit, & fini qui tum instabat adiecit. Eam nos quoque tibi dicatam consecramus, vt non minori authoritate fulta in lucem prodeat, quàm prodijsset sub auspicijs Domini à Monthelone: in cuius locum tu tum prudentia, tum doctrina par, nec illo minus lucubrationũ doctorum virorum studiosus, successeris. Tu pro tua singulari humanitate ea fronte excipere non grauaberis, qua charissima quæque excipere soles. fiet enim vt tuo honestata nomine, constantius in lucem exeat vna cum toto eiusdem Pauli corpore: vt amantius & libentius nostrarum literarum candidatorum manibus contrectentur, quibus non mediocri vsui spero fore. vale excellentissime domine Nonis Iul. M. D. XLIIII.

PRÆLECTIONES EXCELLENTISS. DOC. D. Paul. Castr. Auenionenses in. ff. uetus, quas Auenione plausibili auditorio fœlicissime dictauit, nunc primùm summa cura fideliq; diligẽtia recognitæ & emendatæ suisq; summarijs auctæ & ornatæ, in gratiã & communẽ omnium utilitatem occipiũt in Librũ Pandectarum Quintum,

De iudicijs *Rubrica.*

Summarium.

1 Iudicium in iure varie dici.
2 Iudicium causa & instantia in quo differant?
3 Iudicium ordinarium quid sit?
4 Iudicium ciuile quotuplex habeatur?

1 ¶ Continua. Ut in gloss. Ad euidentiã, tamen totius tituli sciẽdũ, ꝙ† iudiciũ di-
citur multis modis. Primo modo idem est ꝙ discretio, vt iste
habet bonum Iudicium. i. bonam discretionẽ: vt in. §. preter-
ea. insti. qui. non est; per. fa. te. ⁊ in. c. graue. de preben. Secundo
modo pro actione vt. l. j. C. fa. ercis. Tertio pro sententia, vt in. c.
bone. §. nec obstabat. de postu. prela. Quarto pro authoritate:
vt in. c. ij. extra eo. Quinto pro foro, extra. e. c. quanto. Sexto pro
vltima voluntate. extra de testamentis. c. fi. Septimo pro instan
tia cause. ⁊ ita capitur in isto titulo. ⁊ vide glo. in. l. ordinata. §. sꝫ
2 si quas. j. de libe. cau. ¶ Item† est sciendum ꝙ nos habemus
causam iudicium ⁊ instantiam, que vidẽtur synonima, differũt
tamen: quia causa dicitur prout res in iudicium deducitur. iu-
dicium prout in iudicio prosequitur, instantia prout sententia
terminatur, vt in. c. forus extra de verbo. signifi. ¶ Unde iudi-
ciuꝫ prout hic sumitur tripliciter nominatur. Uno mõ iudiciũ.
vide de hoc plene per Io. mo. e. li. vj. in rub. vbi ponit. xv. signi-
ficata. Alio modo dicitur negotium. Alio mõ iurgium. Alio
3 modo lis. vt in dicto. c. forus. circa princip. ¶ Queritur† quid
est iudicium ordinarium? est actus legitimus trium personarũ
iudicis actoris ⁊ rei quod a iudice tanꝗ a nobiliori nominatur
vt in dicto. c. forus. §. iudex. ¶ Iudicium vero extraordinariũ
dicitur duarum personarum. vt dicto. c. forus. vt iudicis et rei.
⁊ dic vt ibi. glossa rubrice querit quotuplex sit iudiciũ: ⁊ dicit ꝙ
duplex, ciuile ⁊ criminale. tu tertium adde mixtũ: vt si vir pro-
pter adulteriuꝫ mulieris agat ad separationẽ thori. c. tua. extra
4 de adult. ¶ Item† sciendum est ꝙ iudicium ciuile est quadru-
plex. Quoddam est vniuersale, vt petitio hereditatis. j. de peti.
here. per totum. Quoddam est generale. vt pro socio, neg. gest.
tutele. vt. l. pro socio arbiter. j. pro soc. Quoddam est singulare
vt. j. de rei ven. per totum. Quoddam est commune, vt fa. ercis.
vt. l. in tribus. j. e. vide omnino Io. mo. vbi supra. ⁊ per Io. an.
in nouella. e. ti. in rubrica.

Summarium.

1 Doctor scholasticorum iudex.
2 Prorogatio iurisdictionis partium consensu num vel citra litis contestationem fieri possit.
3 Prorogationem iurisdict. vel per quemlibet actum iuridicum fieri posse.
4 Clericus iurisdictionem cur sine episcopi licentia non prorogat, Laicus vero sic? Et quid in vasallo? nu. 6.
5 Honor cuicunq; lucro præferendus.
7 Clericus duos habens iudices num altero inuito in alterum ipsorũ consentire queat?
8 Laicus num in his, in quibus episcopum iudicem habet, possit in laicum citra episcopi licentiam iurisdictionem prorogare? Et an possit committere eidem excommunicandi facultatem? numero seq.
10 Exempti an possint sine pape licentia iurisdictionem prorogare.
11 Iurisdictio voluntaria num possit prorogari?
12 Prorogatio in criminalibus num locum babeat?

SI se subij-
ciãt. Ista est not. l. ⁊ hꝫ
materiã vtilem. et est pri
ma quam repetij in ista
ciuitate in scholis pala-
tij apostolici. ⁊ hoc dicit.
iudicis habentis iurisdi
ctionem ⁊ tribunal, vel
iurisdictionem tantum,
potest iurisdictio proro-
gari. h. d. ẜm Barto. vel
sic, si partes consentiant
in nõ suum iudicem, fa-
ciũt ipsum iudicem suũ,
dummodo habeat iurisdictionem ordinariam cũ administra-
tione vel sine. h. d. ⁊ sic in ordinario fit prorogatio de persona ad
personam: sed in delegatum non: vt in. c. p. ⁊ g. extra de offi. de-
leg. ¶ In tex. iurisdictioni. si iudicis non sui. Et no. verbũ sub-
ijciant: quia per hoc videtur ꝙ possit fieri prorogatio per pactũ.
¶ In tex. tribunali preest. scꝫ quia habet iurisdictionem cũ ad-
ministratione, vt iudices ordinarij. ¶ In tex. vel qui aliam iu-
1 risdictionem scilicet sine administratione, vt† in doctore qui est
iudex scholaris, vel in consule mercatorũ. ⁊ de ista materia pro-
rogationis habetur hic ⁊ l. seq. vsq; ad. §. legatis. ⁊ C. de iuris.
om. iu. l. j. ⁊ l. si quis ex. C. de epi. au. in iure ciuili raro alibi repe-
ries. canoniste vero habent plenius istam materiam. quicquid
tamen habent, habent a legistis ⁊ ponũt ipsi in. d. c. p. ⁊. g.
⁊. c. de causis. ⁊. c. quoniam olim Abbas. extra de offic. delega.
et extra. e. c. j. ⁊. c. statutum. §. in nullo. de rescrip. lib. vj. ¶ Glos
2 sa prima oppo. † tripliciter circa princip. dicit Guil. de cug. ꝙ si
partes consentiant in iudicem cuius iurisdictio prorogatur, hoc
potest fieri lite non contestata: vt. l. cum receptum. de iurisdict.
om. iudic. ⁊ probat text. subijciant, ẜm eum. Sed oppo. contra
glo. de. l. si quis in conscribendo. C. de probat. So. ibi non fiebat
prorogatio, nec pactum de consentiendo in iudicem non suum:
sed tantum de nõ opponendo fori declinatoriam. Item potest
etiam fieri prorogatio per alios actus litis contesta. precedẽ. lite
tamen contestata omnia confirmantur: vt videmus in simili, ꝙ
si pars non citata veniat ad iudicium: et ibi litem contestetur,
valet: quia omnia per lit. contesta. confirmantur. Sed pone ꝙ li
tigatur in causis modicis ⁊ breuibus coram non suo iudice, in
quibus non requiritur lit. contest. queritur quãdo dicatur eius
3 iurisdictio prorogata? dico† ꝙ per quemlibet actum iuridicum
fit prorogatio, l. nihil, C, de procur, ¶ Sed queritur ẜm Pe. po-
ne ꝙ duo iurisdictionem alicuius prorogauerunt, ⁊ aliqs actꝰ
factus est, nũquid possim penitere añ litem contest. do. Pe, ꝙ sic
quia hoc sibi a iure concessum est, et sine pena per. l. si conuenit.
in glo, alleg. ¶ Ex quo not. ꝙ obligatus ad factum si non fiat
quod conuenit, non tenetur ad interesse. quod tene menti: quia
est contra communem regulam. l. si quis ab alio. §. j. de re iudic.
¶ Oppo, gloss. secundo de. §. economos. So. de iure. ff. poterat
fieri prorogatio per quemlibet etiam clericum per. l. istã, que ge-
neraliter loquitur. Fallit in. d. §. economos. Sed de iure ca-
nonico aliter est ordinatum, vt in glo. et per constitutionem Fre
derici positam in auf. statuimus. C. de episcopis ⁊ cle. ¶ Que-
4 ritur† que est ratio quare clericus non potest iurisdictionẽ pro-
rogare sine licentia episcopi, et tamen laicus potest? Bart. dicit
ꝙ ratio est, quia fieret preiudicium episcopo: et clericus commo
dum affert iudici seculari, que ratio cessat in laico. cum omnes
laici sint subditi Imperatori, et omne commodum applicatur
sibi sub quocunq; iudice seculari fiat, Sed ista ratio non dici-
tur valere, nec hodie locum sibi vendicare, cum etiã in laicis sint
iurisdictiones distincte ⁊ commoda separata. Iteꝫ quia si pro-
pter preiudicium quod fiebat episcopo impediebatur fieri proro
gatio a clerico: eadẽ ratione non põt fieri a laico q; facit preiudi
cium suo iudici quo ad honorem. honor est enim iudicis habere
multitudinem causarũ. vt. l. si in seruum. §. sed cum. l. š. de arbi.
ergo si propter commodum pecuniarium poterat impedire,
5 multo magis propter honorem: quia† honor preferendus est
cuicunq; lucro. l. j. iulianus. j. si qs omis. cau. te. ⁊ l. reprehẽdẽda.

C.de insti.⁊ substitu.sub condi.fac.Sed hoc est falsum ꝙ iudex
laicus possit impedire prorogationem,vt habetur per Cyn.in
dicta.l.si quis ex ꝯsensu.ergo ratio sua non procedit.innuit etiã
ipse,ꝙ vbicũqꝫ fieret preiudiciũ pecuniarium iudex posset pro-
rogationem impedire.quod tamen est falsum.nimis enim re-
stringeret materia prorogationis.¶ Et ideo dicit ꝙ ratio est:
quia maiorem iurisdictionem habet episcopus in clericum:ꝙ
habeat iudex secularis in suum subditum.Episcopus enim ha
bet potestatem in clericum quo ad mores:⁊ potest etiam benefi
cio ipsum ex causa priuare:ꝙ tamen secus est in laico.Quid em̃
ad viguerium,si laicus non habet bonos mores,vel male gu-
bernet bona sua?certe nihil.¶ Et ista intelligas in iudice qui
habet iurisdictionem tantum in litibus ⁊ causis:quia si esset iu
dex vel alius superior,qui hr̃et iurisdictionẽ in laicũ vltra cãs ⁊
lites vt dñi castrorũ ipse laic⁹ sine ꝯsensu ipsorũ,nõ posset iurisdi
6 ctionem prorogare.vassallus † enim sine licentia domini non po
test:vt in.c.ceterum.extra.e.tunc enim est eadem ratio,que est in
7 episcopo.¶ Queritur † quid si clericus habet duos iudices:
nunquid poterit in vnum ipsorum,alio inuito consentire?glos.
videtur hic dicere,ꝙ nõ.tu distingue duos casus:quia interdũ
isti iudices sunt eque principales:et tunc refert:quia aut iste al's
iurisdictionẽ parem habet:vt erat olim in ciuitate Remeñ.vbi
archiep̃s ⁊ archidiaconus habebãt iurisdictionem parem:nec
depẽdebat ex parte clerici.⁊ tunc erat locus preoccupationi.per
c.in pari.de reg.iur.lib.vj.⁊ ibi Jo.an.in mercurialibus.vbi di
sputat hãc.q.Aut dependet ex volũtate clerici:lꝫ sint eque prin
cipales:clericus tñ potest forũ declinare etiã sine licẽtia alterius
in.c.j.de iud.fac.qđ no.in auť.habita.ne filius pro patre.interdũ
sunt quidã subalterni:⁊ vt potest poni,si esset ita de consuetudi
ne,ꝙ clericus primo cõueniretur corã archidiacono,⁊ post corã
ep̃o:⁊ certe tunc põt cõsentire in ep̃m sine licentia archidiaconi.
vt no.singulariter Inno.in.c.dilecto.circa mediũ.extra de offi.
archi.⁊ tene menti:quia non est alibi.facit quod no.idẽ in.c.que
8 ecclesiar.extra de offi.or.¶ Sed † queritur nũquid laicus in his
in quibus habet iudicẽ ep̃m,possit iurisdictionẽ laici iudicis si-
ne licẽtia ep̃i prorogare?⁊ dic ꝙ nõ in mere spiritualib⁹:vt in.c.
decernimus.extra.e.ti.Sed nũquid in aliũ ep̃m?dicit ꝙ sic per
l.ex ꝯsensu.C.de epi.audi.ſm vnũ intellectum ſm quem intelli-
9 gitur de prorogatione.¶ Sed † nunquid potest sibi dare licen-
tiam excõicandi?⁊ dic ꝙ non:vt in.c.p.⁊.g.all.⁊ no.Inno.in.c.
de caus.e.ti.et in.c.quoties cordis oculus.j.qõ.vij.ratio,ideo q̄
Deus dedit istam potestatẽ episcopo in suos subditos.⁊ illud
quod a Deo venit prorogari non potest in alium.vt in.c.ratio
10 nulla.de preben.in si'i.¶ Sed † nunquid exempti possunt iuris
dictionem prorogare sine licentia pape?⁊ dicit ꝙ nõ:vt in.c.au-
thoritate.de priuile.lib.vj.¶ Sed nũquid idem inuito delegato
cognoscere poterit.põe em̃,ꝙ papa delegauit alicui aliquã cau
sam:ep̃s vult cognoscere inuito delegato,nunquid potest.et di
cit ꝙ aut iste datus est ad requisitionem partiuꝫ:⁊ tunc anteꝙ̃
incipiat iudiciũ põt cognoscere:vel ante literarum p̃sentationẽ.
argu.c.vt nr̃m.de appella.⁊.c.super eo.Aut fuit datus proprio
motu,⁊ sine postulatione:⁊ tunc quia princeps causam ad se vi
detur aduocare,non potest etiam consentiente delegato : vt in
c.ex conquestione.de restitut.spolia.⁊ ita not.Innocen.in.c.ad
petitionem.extra de accusationibus.⁊ hoc videbatur dicendũ
11 in princip..Circa † principium gl.queritur sed nũquid possit vo
luntaria iurisdictio prorogari?⁊ dic ꝙ aut loquimur inter p̲so-
nas inhabiles:⁊ non potest,vt.l.inuito.§.tutoris datio de tute.
inhabilitas enim personarũ impedit prorogationem:vt.l.j.C.
qui legi.perso.habent standi in iudicio.⁊.ĩ.dicetur.Aut queri-
tur de personis habilibus:⁊ potest.vt.l.prima.C.de emancip.
¶ Sꝫ queritur quid in notario,si mãdat vt alius scribat:que-
ritur nunquid possit?de incerto,dic ꝙ non:vt.l.in frau.§.quo-
ties,ff.de iud.fisti.et.l.repetita.de episcopis ⁊ cleri.per Guilliel.
12 ¶ In glo.fin.queritur † nunquid in criminali causa possit fieri
prorogatio?⁊ breuiter dicẽdum est,ꝙ sic:dum tamen ille cuius
iurisdictio prorogatur habeat merum imperium:vt gloss.fina.
dicit per.l.fin.C.vbi de crimi.agi oportet.⁊.l.inter cons.ad mu.
l.j.C.de sicar.⁊ ad.l.fa.de pla.l.j.Et ista sunt vera quando per
se proceditur per viam ordinariam accusationis:quia secus esset
si procederetur per viam inquisitionis:quia tunc maleficia re-
manerent impunita.⁊ daretur occasio delinquendi.ꝙ aliquis
enim incontinenti, ꝙ maleficium commisisset iret ad iudicem
amicum suum,cui forte daret pecunias,⁊ preueniret iudicem
ordinarium:⁊ ita maleficium remaneret impunitum:⁊ hoc no
ta.ponit Baldus in dicta.l.si quis ex consensu.de episco.au-
di.quod nullus alius ponit.tene menti residuum materie vide-
bis in.l.sequen.

Summarium.

1 Consensus in prorogatione siue de re ad rem,siue de loco ad locũ,
siue de persona ad personam,siue de tempore ad tempus,quis,
& cuius requiratur?
2 Voluntatem coactam voluntatem esse.

Consensisse. Cõsentire dicuntur
illi,q sciũt se non sub-
ditos iudici,⁊ corã ep̃o litigãt sponte.Si autẽ
errãt in iure,vl' in facto,vel nõ sponte litigent,
1 consentire non videntur.h.d.¶ Et no.† ꝙ nõ
requiritur ꝙ talis cõsensus sit expressus,sꝫ suffi
cit tacitus per litis cõtestationẽ cõprehensus,qñ fit prorogatio
de persona ad personam.idem quando fit de re ad rem:vt col-
ligit in.c.cũ olim.Abb.de offi.dele.¶ Sed qñ fit de loco ad lo-
cum,debet esse expressus.tex.est cum glo.in.c.statutũ.§.in nullo.
extra de rescrip.lib.vj.Quod qñ fit de tẽpore ad tempus:dic vt
colligitur.in.c.de causis.de offi.dele.¶ Item adde ꝙ si partes
litigent vsqꝫ ad finẽ iudicij,nõ propter hoc p̃sumũtur ꝯsentire,
nisi sciãt iudicẽ esse incõpetentẽ.vt not.in Spec.de cõpe.iud.adi
tione.§.j.ver.sed nunquid presumitur.¶ Ista.l.venit ad decla-
rationẽ.l.preceden.qñ dicantur cõsentire.Cõsentiunt etenim ta
cite litigãdo,nõ em̃ requiriť ꝙ expresse dicãt prorogam⁹ iurisdi
ctionem tuã:⁊ hoc in prorogatione de p̲sona ad p̲sonã.idem de
re ad rem.sed in prorogatione de loco ad locum,vel de tp̃e ad tẽ
pus,debent hoc expresse dicere:vt.s̃.dixi.ibi si putarunt,scilicet
2 errore iu.aut errore facti.¶ In gl.nulla op.q̄ † coacta volũtas,
est voluntas vt.l.si alr̃.§.si dos.Sol.hic ẽ spãle in dote,alius ca-
sus est in matrimonio carnali,vt in.c.cum locũ.de sponsalibus.
idem in spirituali:vt in.c.bone.de elect.item oppo.gl.de leg.in-
terdũ.quod cum falso tuto.So.dic ꝙ ibi fuit facta cõpulsio per
iud.cõpetẽtẽ.¶ Queriť nunquid ambe partes debẽt cõsentire,
vel sufficiat vnus.Pe.in.l.si quis ex cõsensu.all'.ꝙ ambe debent
cõsentire.¶ Tu dic ꝙ aut iudex est incõpetẽs respectu vtriusqꝫ
partis:⁊ tunc vtraqꝫ pars dꝫ consentire.ita intelligitur opinio
Petr.Si vero iudex est incompetens respectu vnius tantum:et
tunc sufficit consensus illius,qui non est de iurisdictione:q̄ tunc
illius preiudicium tantum agitur:⁊ ita intelligo dcm̃ Spec.po-
situm in ti.de compe.iud.adi.§.j.versi.sed quid si duo pisani.

Summarium.

1 Iudex in quem prorogatur iurisdictio,an habeat necesse expresse
dicere,placet quòd prorogetis,ad hoc vt prorogatio teneat?Et
an saltem requiratur eius scientia? nu.seq.
2 Statuto cauente,quòd minor citra duorum consanguineorum cõ-
sensum non contrahat,an si cum duobus consang.contrahat si-
ne curatore,efficax sit contractus.
3 Iudex si absentem citari fecit,nec seruiens retulit,& in sic absentem
processit,an valeat processus sine seruientis relatione factus.

§. Conuenire. In prorogatione iurisdictio-
nis de p̲sona ad p̲sonã sufficit
ꝯsensus partiũ,nec requiritur cõsensus iud.q̄ lex iulia priuatorũ
iudiciorũ de cõsensu tm̃ partiũ facit mẽtionẽ,nõ de ꝯsensu iudi.
⁊ nos debemus esse ꝯtẽti verbis legis.h.d.notabil'r.¶ In tex.
1 consensus.i.scientia,id est,dicere vtrũ † requiratur,ꝙ iudex sciat
se nõ eẽ iudicẽ cõpetẽtẽ,⁊ ꝙ prorogent iurisdictionẽ in eũ:nõ aũt
intelligas,ꝙ queratur vtrum iudex debeat expresse consentire,
dicẽdo plꝫ mihi ꝙ prorogetis iurisdictionem.in me,vt patebit
2 ex his,que statim dicã.¶ Finis istius text.inducitur ad.q.† si
statutũ dicit,ꝙ minor debeat ꝯhere cũ cõsensu duorũ ꝯsangui-
neorũ:ipse ꝯxit cũ ꝯsensu illorũ,⁊ nõ curatorũ:nũquid vꝫ.⁊ vide
tur ꝙ sic per istũ tex.ꝯriũ tñ est verũ:q̄ de iure cõi dꝫ interuenire
authoritas curatorũ:vt.l.si curatorũ.C.de i inte.rest.nec ob.ista
l.q̄ hoc ꝙ requirať.authoritas iudi.nulla alia lege cauetur ac ĩ
l.j.de verb.obli.quoties.¶ Opp.extra glo.ꝙ requiratur scien-
tia iudi.quia quoties alicui datur ptãs,⁊ nescit non vꝫ qđ agi-
tur:vt.l.quero.ff.de eo qui pro tuto.ne.gessit.Idẽ in herede.l.si
heres institutus.ĩ.de here.ꝙ̃ ita dicamus in iudi.ista est fortis
oppo.¶ So.interdũ ille qui hꝫ ptãtẽ,nescit illud qđ ei princi-
paliter dat sibi,qđ facit:⁊ tũc si ignorat nõ vꝫ,quod facit,vt in-
terdũ qui hꝫ ptãtẽ scit illud qđ principal'r est cã sue ptãtis,nõ tñ
scit

ſcit q̄ſio,nec alias circūſtātias:⁊ tūc nō vitiat.in.l.quid ſi dubi-
tet.de acqui.here.⁊.l.gallus.§.ſciendum.de libe.⁊ poſthu.⁊ ita
hic in iudice q̄:ſciebat ſe iudicē,neſciebat tñ q̄ño.vtrū eſſet ordi.
vel prorogatus,⁊ quod facit nō vitiatur.vt hic.¶ Ex quo infe-
ro,ꝙ ſi iudex ſciat ſe iudicem incōpetentem ⁊ ignorat vtrū par-
tes ſciant,vel ignorēt prorogationē:qđ nō vꝫ proceſſus.¶ In-
3 fertur†etiā ad aliud iudex fecit citari abſentem:ſeruiens tamen
non fecit ſibi relationē:⁊ iudex procedit cōtra abſentem ſine re-
latione:ꝙ nō valet proceſſus:quia ignorat illud,quod eſt cauſa
ſui proceſſus.¶ Item inducitur ad aliud,ꝙ ſi iudex ferat ſen-
tentiam ⁊ ſciat litem non fore conte.ꝙ nō valet:ſecus ſi ignora-
ret quomodo eſſet ꝯteſt.vtrūꝫ per confeſſionem,vel negationē.
primum dicit Bar.in.l.hec aūt.§.non defendi.ſ.quibus ex cau.
in poſſ.ea.Quia ad hoc ꝙ quis cōtumax per iudi.pronūtietur:
debet conſtare iudici de cōtumacia vt ibi.facit qđ no.in ſili.in.c.
prudentiā.de offi.dele.pro quo facit qđ no.Inno.e.tit.in.c.cōſu
luit.glo.iuſte.e.ti.⁊ ideo cōſilium eſt,ꝙ iudex dicat v ſiis citatio.
cōte.⁊c.⁊ de hoc etiam ponit Bart.in.l.multum.de condi,⁊ de.
⁊ alleg.iſtū text.pro ſcđo facit quod dixi in.d.l.gallus.§.ſi eiꝰ.ſ.
de lib.⁊ poſthu.⁊ dixi tibi in.l.qui in vnum.ſ.de teſta.vbi etiam
hoc anno preterito tetigi.

Summarium.

1 Prorogatio temporis ad tempus quando efficaciter fiat,& quando non? Et an ſcientia iudicis requiratur? Et quid in alijs prorogationis generibus? & nu.ſeq.
3 Epiſcopus quo caſu extra territorium,etiam inuito alio iudice iuriſdictionem ſuam exerceat?
4 Prorogatio de habitu ad actum quedam eſt.
5 Iuriſdictio prorogata num ſit eadem natura cum prima,an vero diuerſa? Et an à prorogato iudice appellari poſsit?

§. **Si iudex.** Iuriſdictio delegata pōt proroga-
ri de tempore ad tꝑs de ꝯſenſu am
barum partium,⁊ etiā iudicis,niſi per delegātē fuerit proroga
tio inhibita.h.d.nota.¶ In tex.datus,id eſt,delegatꝰ.Prin-
1 cipali.i.principis qui delegauit.¶ In glo.†inhibita.interdum
tēpus apponitur iudici ⁊ iuriſdictioni.⁊ pōt prorogari,vt hic.
interdum apponitur tꝑs iudici tm̄:vt in ordinario iudice:vt ſi
ſtatutum dicat,ꝙ ſi cā ventiletur inter duos conſanguineos,ꝙ
terminetur.ſ.duos mēſes.⁊ tūc loquitur.l.iij.C.vt intra certum
tꝑs.⁊ vt oēs tam ci.ꝙ mili.l.fi.Interdū ſtatuitur iuriſdictioni
⁊ inſtātie:⁊ nō pōt prorogari,vt.l.properādū.in gl.all'.¶ Circa
gl.iſtā quero q̄ño intelligitur hic conſenſus.rñdeo pro ſciētia.i.
oportet ꝙ iudex ſciat,ꝙ partes prorogauerint de tꝑe ad tꝑs iu-
riſdictionē.¶ Sed quare in hoc caſu requiritur ſciētia iudicis:
cū ſecus eſt de prorogatione de pſona ad pſonā.rñdeo ꝙ hic pro
tanto requiritur ſcia:q̄ ſi ipſe ignoraret illud qđ eſt principalis
cā ſui pceſſus nō valeret qđ fieret.iudex em̄ ad certū tꝑs datus
finito tꝑe ſcit ſe iuriſdictionē ñ hr̄e:⁊ ita ignorat pncipale:⁊ ita
nō vꝫ proceſſus,vt.l.q̄ro.ſ.qđ cū falſo tu.⁊.l.heres inſtitutus.de
acqui.he.¶ Et idē eſt de proroga.de loco ad locū,⁊ de re ad rē.
Requiritur em̄ ſcia iudicis.q̄ alias neſciret pncipale proceſſus.
¶ In prorogatione aūt de pſona ad pſonā nō ſic:q̄ licet iudex
neſciat prorogationē partium:tñ pōt pcedere:q̄ iuſte pōt igno,
rare,vel credere,vel neſcire vtrū illi ſint ſubditi ſui,vel nō ⁊ ſem-
per credit illud qđ eſt pncipalis cā ſui proceſſus.ſ.iuriſdictionē.
credit em̄ vel credere pōt illos eſſe ſubditos ſuos:⁊ ideo ſemp ſe
ſcit iudicē,lꝫ neſciat q̄ño.⁊ iō vꝫ pceſſꝰ,vt.l.qđ ſi dubitet.de acq.
he.⁊ ſecꝰ tñ ſi ſciret illos nō eē ſubditos:vt.ſ.pxi.§.dixi.¶ Nū-
2 quid†poſſit fieri prorogatio de loco ad locum?⁊ poſt multa dic
aut loquimur ī delegato:⁊ tūc dic vt i.c.ſtatutū.§.i nullo.de re-
ſcrip.lib.vj.q̄ pōt fieri etiā inuito iudice:q̄ tex.ibi generaliter lo
quitur.aut loquimur de ordi.Et tūc dic ꝙ ſi iudex illiꝰ loci,vbi
ſit prorogatio,expreſſe prohibet,ꝙ pōt:⁊ tunc non poteſt fieri.
Aut tacet:⁊ pōt.vt.l.heres in fundo.de vſufru.lega.⁊.c.ſanci-
mus.de reſt.ſpo.⁊ iſta vera inter non ſuos ſubditos:ſi aūt inter
ſuos ſubditos extra territorium vellet cognoſcere,⁊ vna parte
inuita:⁊ nō pōt,niſi in caſu ſpeciali:q̄ñ eps eſt expulſus de ſede:
3 q̄†tūc pōt etiā inuito iudice in alieno territorio.vt in cle.q̄uis.
in prin.de foro cōpe.rō,ideo q̄ iudex ex̄ territoriū pro puato hr̄:
4 vt.l.preſes.de offi.preſi.Eſt ⁊ alia†ſpēs prorogationis de habi-
tu ad actū,de quo p Inno.in.c.prudētiā.extra de offi.dele.⁊ per
Bal.in.l.ſi quis ex conſenſu.C.de epi.audi.et ſit quando tribus
vel pluribus cōmittitur cauſa,ꝙ ſi omnes intereſſe nequeant,ꝙ
duo ex ipſis procedant.quia procedere non debent niſi tertij iu-
di.habeant excuſationem literatorie,vel nūtium ſpālem:vt di-
cto.c.prudentiā.lꝫ quilibet ipſorū habeat iuriſdi.habitu,non tñ
actu:partes tñ in ipſos duos tunc actu poſſunt iuriſdictionem
prorogare etiam nō habita excuſatione tertij.ita ponit Inn.in
dicto.c.prudentiā.¶ Idem eſt in iudicibus quorū iuriſdictio.
q̄tum ad exercitium finitur añ tꝑs eorum per octo dies:vt.l.pri
die.ſ.de ferijs.⁊.l.omnes.cum glo.C.de fe.licet em̄ per illud tꝑs
non habeant iuriſdictionē actu,tamen partes poſſunt in eos iu-
riſdictionē prorogare.ita not.magr̄ meus.d.Baldus in dicta.l.
5 ſi quis ex cōſenſu.de epi.audi.An†autem iuriſdictio prorogata
ſit eiuſdē nature cum perſona,vel habeat propriam naturā:hoc
ponit Petr.in.d.l.ſi quis ex conſenſu.⁊ ꝙ eiuſdē nature eſt.An
aūt poſſit appellari,idē tꝫ ibi,ꝙ ſic,ſi talis ſit iudex prorogatꝰ,a
quo al's poterat appellari.vt.l.ꝯſenſu.ff.de appella.⁊ ad vnū tñ
aduerte,ꝙ iuriſdictionis progatio de tꝑe ad tꝑs nō poteſt fieri
in eodem poſt tēpus ſuum finituꝫ.q̄ priuatorum conſenſus nō
facit iudicem.ſecus in delegato.⁊ ita intelligitur hic prorogatio
de tempore ad tempus.

§. **Legatis.** Qui cauſa legationis vel teſtimonij dicendi aut alia iuſta ⁊ probabili cā:
nō mere volūtaria,ſe transfert ad aliquem locum,vbi ſortitur fo
rū rōne cōis patrie,vel ratione originis,aut qualibet alia rōne,
nō pōt ibi conueniri:ſed habet ius reuocādi domum:h.d.vſqꝫ
ad.§.omnes,ibi ſi non.Limitatur hoc ſex modis.per ordi.Pre-
mitte pro euidentia,ꝙ multis modis quis ſortitur forū.vt.l.ab-
ſens.ſ.e.ti.in tex.Rome,vbi ſortitur forum ratione communis
patrie:vel alio loco vbi ſortiaẗ forū alia cā,puta originis.Et eſt
text.rō ideo ne officium ſit eis damnoſum:vt.l.videlicet.ſ.qui.
ex cau.maio.alia ideo ne turbetur officium legationis.vel ter-
tia.ideo,quia ſunt ibi ad tempus breue,vt.l.queſitum.§.idē re-
ſpondit.de fund.inſtru.¶ Et inducit hoc Bar.ꝙ etiam iſti de
qubus hic non poſſunt pro repreſalijs capi,nec etiam detineri.
quod eſt not.Et not.gl.deſtinati.etiam gl.venerat.

Summarium.

1 Aditio quandoqꝫ quodammodo fit coactè,& quandoqꝫ nuda voluntate & non facto.
2 Statuto ſi caueatur quòd quis conueniatur ceſſante omni priuilegio,qualiter intelligi debeat?

§. ſi. **Omnes.** hic limitatur illud quod dicitur.
in.§.legatis ſex modis vſqꝫ ad
§.in omnibus.Prima limitatio.ꝙ illa ſunt vera,quando con-
ueniunẗ ſuper contractu,vl' obligatione alibi facta,ſecus ſi ſup
contractu celebrato in eodem loco,in quo reperiuntur.Ibi em̄
omnes ſupradicti poſſunt conueniri,ſi contraxerit añ ſue tem-
pore legationis.ſcđa limitatio.ꝙ illa procedunt durante cauſa
rationabili,propter quam ibi ſunt:ſed ea finita poſſunt con-
ueniri.tertia limitatio.ꝙ illa procedunt,quando conueniuntur
ſuper contractu celebrato in propria terra vel prouincia.ſi auteꝫ
cōuenirentur.de contractu facto extra prouinciā:nō poſſunt pe
tere ſe remitti,proinde acſi in illo loco proprio,vbi reperiuntur
ꝯtraxiſſent.ratio ideo quia ꝯhendo extra prouinciā videntur con-
ſentire,ꝙ extra prouinciā conueniantur.vnde indebite petūt ſe
ad locū propriū remitti.h.d.vſqꝫ ad.§.ſꝫ ſi agāt.¶ In tex.pla-
ne.ſcđa limitatio.Itē tertia limitatio.¶ In gl.ꝯtraxerūt quando
dicit ꝙ ſecus in quaſi contractu:forte iſtud non eſſet verū in q̄ſi
ꝯtractu,qui fit ex mera volūtate,⁊ conſiſtit in facto:vt in neg.geſt.
1 quia ſunt alie rationes,q̄ in aditione,que†quodam modo fit
coacte:vt non adita non tranſmittatur et que fit etiam nuda vo
luntate,⁊ non facto.¶ In glo.compellitur.no.glo.ſcđo quate-
nus dicit de priuilegio ceſſante.Idē no.in ꝯtractu.⁊ in.l.heres ab-
2 ſens.ſ.e.Et†facit ad.q.ſi ſtatutum dicat,ꝙ quis conueniatur
omni priuilegio ceſſante:ꝙ debet intelligi de priuilegio impetra
to,non a pacto vel ſtatuto conceſſo.

Summarium.

1 Reconuentio in criminali num fieri poſsit.

§. **Sed ⁊ ſi agant.** Ille qui agit corā aliquo iudice,poteſt corā
eodē conueniri:vel reconueniri:nec poteſt declinare forum eius

nisi agat ex causa, que sibi inuito accidat. h. d. nota. ⁊ est quarta
1 limitatio. ¶ Iste. §. inducitur ad† q. ꝙ in causa criminali non
potest fieri reconuentio ſm Bar. in auth. ⁊ consequenter. quod
verum est, quando illa causa reconuentionis est minor, ꝙ crimi
nalis. Constat tamen, ꝙ causa conuentionis ⁊ reconuen-
tionis debent simul terminari. Et ita non potest fieri hic:
quia causa criminalis maior: etiam ideo prius debet termina-
ri criminalis. l. per minorem. ff. licet iste. §. modicuꝫ ad hoc faciat
quia hic non agebatur criminaliter. sed ciuiliter tantum. Item
inducitur ad. q. an clericus in causa reconuentionis possit cōue-
niri coram iudice seculari: ⁊ tunc aut in causa ecclesiastica ⁊
spirituali: ⁊ non pōt vt. c. decernimus. ⁊ c. quanto. de iud. Aut
in causa prophana: ⁊ tunc aut circa eandem causam, vel contin
gentem, ⁊ potest reconueniri: vt forte si agat petitorio, potest re-
conueniri in possessorio vel simili: vt ⁊ in . l. iii. de quibus rebus ad
eūdem iud. ea. Aut in causa prophana penitus separata: ⁊ tūc
si sit ecclesie non potest: quia sicut ecclesiam non potest conueni
re, ita nec reconueniri. Aut in causa prophana: ⁊ in hoc est du-
bium: quia quidā dicunt ꝙ non: quia iudex nullo mō pōt. c. de
causis. de ordi. cogni. tamen opinio est, ꝙ possit per. c. at si clerici
de iudi. ⁊ ita ibi videtur tenere. Io. an. iii. q. viii. §. cuius agēdo.
in pn. probatur in. §. reuerēdissimis. in auf. san. epis. ⁊ quod. no.
in. d. auf. et consequenter.

§. **Sed si dubitetur.** Super exceptione dilatoria cognoscē
dum est ⁊ pronuntiandum anteꝙ ad vlteriora procedatur: ⁊ si
pronuntietur: causa obstare, remittetur opponens ad iudi. cō-
petentem prestita cautione, ꝙ certa die coram illo competenti iu
di. comparebit. h. d. multum nota. per Baldum. Et ponuntur
hic quinta ⁊ sexta limitatio. ad. §. legatis, nam persone de qui-
bus ille. §. loquitur in duobus casibus hic contentis respondere
tenentur. ¶ Opp. contra primum ꝙ non sit super dilatoria. d.
l. j. C. de ord. cog. Sol. vt. ff. e. l. de qua re. ¶ Item contra secun-
dū de. c. fi. de sentētia excō. So. ibi in clerico cui opponitur sen
tentia excomm. de qua laicus intromittere non debet: hic vero
in laico. ¶ No. gloss. promissione. que semper alleg. et est similis
in. l. nisi. §. quāuis. si cui plus ꝙ per. l. fal. ⁊ l. j. de preto. stip. Cir-
ca quam dic ꝙ aut remittitur alicui cautio quam nō potest, pu
ta forensi: tunc debet promittere: vt hic. in. l. cum non facile, si cui
plus quā per. l. fal. Si vero remittitur alias, qr non tenet, dꝫ ob-
ligare bona, quando est in suo loco: vt. l. filio. ff. vt lega. no. ca.
¶ In glo. accipere. no. glo. ꝙ vbi iudex alias habet iurisditio-
ctionem, habet locum iste tex. al's non. Idem tenet Innoc. in. c.
preterea. de dila. ⁊ Spe. in ti. de compe. iudi. adit. §. j. ver. sed nun
quid incompetens. ¶ Item not. in eadem glo. ꝙ iste tex. locum
habet in iudi. longinquo. secus si propinquo.

§. **In omnibus.** Dū exceptio fori discutit: tēpus pscriptionis nō labi-
tur. Bald. ⁊ est multū singularis ⁊ vix reperies alibi. protelatur,
vt quia conuentus allegat causam legationis: actor dicit lega-
tionem finitam. nā dum iudex de hoc cognoscit, non currit tem
pus actori. ¶ In gloss. que oppo. neutra. so. glo. valet. Dic ergo
ꝙ in contrario erat certum ipsum fore legatum, ⁊ sciebat: hic
ignorabat.

§. **His datur.** Mulctā nō potest indicere nisi iudex qui merū habet imperiū.
h. d. penam vero quilibet iud. potest imponere, qui potest de cā
cognoscere: vt no. Inno. in. c. licet. extra de pe. est autem differen
tia inter mulctam ⁊ penam vt. l. aliud est fraus. §. inter mulctā.
de ver. signifi. ¶ In tex. publice iudicium, id est, merum impe-
rium. hic habetur quis possit mulctam imponere: penam quili-
bet iudex: quia ex quo a lege dicitur iudex potest declarare. ita
dicit Innocen. in. c. licet. extra de pe.

Summarium.

1 Iudex aduersus cōtumacē latitātē ad secūdū decretū procedere pt'
2 Processus aduersus latitātem contumacem factus num sit efficax?

Non videtur. Contra illum, qui habet exceptionem
declinatoriam fori non potest procedi tanꝙ cō
1 tumacem. Bart. premitte† ꝙ contra contuma
cem latitātem proceditur ad secundum decre-
tū: vt. l. fulcinius. ⁊ in discursu tit. ff. quibus ex
cau. in pos. ea. Et no. ꝙ iste processus factus contra istum, tanꝙ
contra contumacem, non valet, quando sic esset presens
⁊c. ¶ Gl. querit ⁊ opponit ⁊ primo qn̄ ex defectu iurisdict. citā
tis. secundo ex defectu iuris agentis. tertio propter defectum
persone agentis: vt quia est bannitus vel excommunic. Ego di
co, quando propter defectum citationis, vt si citatio fuit facta
die feriata: quia non valet processus: vt. c. fi. de fe. item quando
est defectus ex parte loci: vt. s. de arbi. l. sed ⁊ si cū dies. ⁊ l. quesi
tum. de re iudic. ⁊ clem. pastoralis. eodem tit. de re iudic. item qn̄
est defectus, quādo non tenetur rn̄dere propter priuilegium: vt
s. §. legatis. ⁊ l. si quis ex aliena. ¶ In glo. fina. que finaliter di-
stinguit aut est certum: ⁊ nō tenetur, aut est dubium ⁊ tenetur.
⁊ valet processus. Bar. dicit contra gloss. quia valet processus fa
2 ctus contra absentem: licet absens possit mulctari. ¶ Et† ideo
tu dic plenius vtrum valeat processus factus contra citatum et
non comparentem, dic ita: aut non tenetur comparere propter
defectum iurisdictionis citantis: ⁊ tunc nō valet processus, siue
esset certum siue non: vt. l. extra territorium. ⁊ capitulo. at si cleri
ci. de iudic. quia si tunc non valet sententia, vt ibi: nec processus.
Interdum est defectus propter alia: ⁊ tūc aut iudex scit compe
tere exceptionem absenti: ⁊ processus est nullus: vt. l. quesitū. de
re iudi. ⁊ c. si duobus. in princ. de appellatio. ⁊ est ratio quia iu-
dex debet seruare exceptionem declinatoriam absenti, qui obti-
net locū psentis ipsius, ⁊ supplere de facto, qn̄ fit. l. ampliorē. in
princip. C. de appella. ⁊ ideo quicquid facit contra ipsum est nul
lum, tanꝙ a doloso factum. Aut iudex nihil scit: tunc text. in di
cto. c. si duobus. videtur dicere, ꝙ vꝫ. tu dic plenius: ⁊ tunc aut
pars agens scit exceptionem absenti competere: ⁊ tunc dicen-
dum est idem: quia non valet. ita no. dicit Innoc. in. c. preterea.
de dilationibus. vbi mirabiliter videtur glossare hanc. l. Aut
neuter scit: ⁊ tunc aut est defectus ex parte iuris agentis: ⁊ tunc
nō valet processus. ita intelligitur lex, eo tempore. de pecul. Aut
est defectus propter locum non tutum: ⁊ tunc idem in cle. pasto
ralis. de re iudic. ⁊ dicta. l. si cum dies. Aut propter defectum ci
tationis: ⁊ tunc non valet vt. c. fi. de ferijs. interdum est defectus
propter defectum persone agentis: quia agens est bānitus, vel
excommunicatus: ⁊ tunc idem. quia nō valet. l. vir bonus. iudi.
sol. interdum propter priuilegium. vt quia legatus, ⁊ tunc si
iudex est certus non valet. c. hic allegat. si duobus. ⁊ ita intelli-
go. l. si quis ex aliena.

Lis nulla. Inter subiectum alterius po-
testati, ⁊ illum cui subiectus est
non potest esse iudicium: nisi in casu, quo penes ipm
subiectum potest subsistere. h. d. ¶ Premitte ꝙ qs
subiectus alterius potestati, acquirit illi, in cuius est potestate:
vt. l. placet. de acqui. here. in gl. est alius casus in. l. impator. ff. ad
trebel. itē alius in auf. vnde si parens. C. de inoffi. testa. signa. gl.

Summarium.

1 Iudex qui ex causa relaturus est aliquod commodum, an pronun
tiare in causa queat?
2 Iudex ob modicam causam recusari potest.

Si quis ex aliena. Citatꝰ licet habeat de-
clinatoriam fori, tenetur comparere, et exceptio-
nem illam opponere, de qua iudex ipse cogno-
scit ⁊ pronūtiabit. h. d. ⁊ in hoc semper all'. Quā
examina, vt plene no. in. l. ex quacunqꝫ. s. si quis
in ius voc. non ierit per Barto. ⁊ per Inno. in. c. preterea de di-
la. ⁊ differt finis a principio quia principium loquitur quando
citatus nullo mō erat de iurisdictiōe citantis: finis vero loquit
quando citatus erat de iurisdictione, lꝫ habeat declinatoriam.
1 ¶ Glo. in fine oppo. ⁊ nota. soluit. † Ex qua inferūt quidā, ꝙ si
commoditas aliqua, puta sportularum perueniret ad iudicem,
ipse non posset iudicare. ita dicit gl. in. l. de iure. ff. ad muni. Pe.
tamen dicit, ꝙ etiā si iudex haberet vtilitatem potest pronuntia
re. qr hoc non de directo, sꝫ per obliquū. ar. l. prima. ff. de autho.
tuto. ⁊ est simile in teste, qui potest esse testis in testamēto, in quo
aliquid sibi legatur: vt. l. qui testō. ff. de testamentis. Barto. ta-
2 men tꝫ glos. hic, ⁊ in. l. de iure. ff. ad mu. quia† iudex propter mo-
dicam suspitionem potest recusari: quia si fuit aduocatus vt. l.
si pretor. s. de iuris. om. iudic. ⁊ hec suspitio posset fieri ⁊ opponi
semper iudici: ⁊ non posset cognoscere. quod esse non debet. tu
distingue plenius vt dicit Io. and. in. c. statutum. de rescript. ꝙ
aut est contentio de parte ad partem: ⁊ tunc iudex licet habeat
vtilitatem, potest pronuntiare, vt hic: si vero sit contentio inter
partem ⁊ iudicem cognoscere volentes de causa propter sportu-
las, ⁊

las, & non potest. ita notat Ioannes Andreas in dicto capitulo statutum. de rescrip. libro sexto. & ponit Innocentius in. c. ex parte. extra de verborum significatio. & in capitulo venerabili. gloss. magna. de censibus. Nunquid valet processus factus contra contumacem in casu istius. l. dic aut loquimur in principio huius. l. & non valet: in fine vero valet. ita notat Cynus in. l. generaliter. C. de episcopis & clericis. vbi dicit, ꝙ si episcopus sit vocatus &c. & in capitulo cum persone. de priuilegiis. libr. sexto. ¶ Item debes limitare istam. l. quando proceditur super declinatoria, que non contingit negotium principale. ita notat Innocentius in capitulo ceterum. extra de iudic. & gloss. videtur ordi. in capitulo primo. glo. final. de inuestit. in mari. facta in vsib. feudo. & quod notat Cy. in. l. prima. C. vbi cau. sta. in simili. ¶ Item inducitur ad questionem, de qua vide per Bar. in. l. fina. §. diuus. de publi. de denuntiatoribus maleficiorum. que incipit &c. facit in contrarium vide ibi.

SEcus. Circa gloss. quid si loquamur de maioribus iudicibus & non possunt fieri, si sint ceci. vt. l. si longius. ff. e. Secus in delegatis, in quibus nõ est tantum preiudicium vt hic. Item in fine gloss. qualiter sententiam dabit in scriptis. dic ꝙ iudex vbi non potest per se, potest tamen assessor. vt nota. in. l. certi iur. C. eodem titulo. & videtur ratio in. c. fina. extra de sententia & re iudi. libr. sexto. Et inducitur ad. q. ꝙ si filius vasalli sit cecus, ꝙ adhuc potest de feudo inuestiri.

Summarium.

1 Declinatoria fori quando opponi debeat.
2 Milites quandoq; largè surauntur, & qui sunt.
3 Citatione sola num quis forum sortiatur.

SI quis postea. Declinatoria fori superueniens post citationem, non eximit quem a foro. hoc dicit. Bart. vel sic. Preuentio per citationem, non prodest status mutatio, nec noui priuilegii acquisitio, quin coram iudice citante teneatur litigare. gl. alleg. concor. l. cum quid. ss. de iurisditione omnium iudicum & c. penultimo. de foro competenti. Et adde l. incolam. la. ii. & quod ibi notat. ff. ad municip. et. C. vt lite pen. l. secunda. & quod not. in capitulo vt debitus. de appellatio. in gloss. et quod nota. per Bartolum. ff. de pen. l. prima. & per Io. andre. in capitulo. s. de oblig. ad ratioci. ¶ Vel alterius fori qui mutauit domicilium, quod potest: vt. l. que manumittitur. C. de oper. liber. & l. domicilium. ad municip. In glo. penulti. solue re videtur. l. quod aũt. si quis cau. per. l. non distinguemus. §. itẽ
1 si Rome. ss. de arbi. dic vt in contra. Et illa vera, ꝙ † ante litem contesta. debet opponi declinatoria, quando ante litem contestatam competit. si vero post litem contesta. superueniret: tunc posset. vt in. c. insinuante. de officio delega. & adde. l. hos accusare. §. hoc beneficio. ff. de accusatio. vbi probantur exceptiones dilatorie superuenientes post litem contesta. sine facto conuenti, possunt opponi. Pro quo. l. ii. C. de consor. eiusdem litis. ¶ Itẽ
2 solu. l. qui cum vno. §. reus. ff. de re mi. † scilicet ꝙ milites largo modo dicuntur omnes qui sub aliquo officio, et sub vno exercent officium: vt militia mercatorum, militia campsorũ. So. gl. videtur diuinatio. Ideo Barto. dicit ꝙ dicendum est sicut ad primum contrarium, ꝙ aut fuit inuitus factus: & prodest aut voluntarius: & non prodest, vt hic. sed ista solu. est contra illum §. quia ibi de voluntario expresse loquitur. Et ideo dic ꝙ ille. §. nihil facit. quia ibi non agitur coram quo conueniatur de primo delicto, de quo erat accusatus: quia certe esset accusatus coram primo, vt hic. si de secũdo delicto, quod commisit eoipso ꝙ est accusatus & voluntarie fit miles: quia tunc debet puniri coram magistro militum de illo delicto, quod secundo commisit. vt hic. ¶ Sed oppo. de. l. iuris ordi. C. de iurisditione omnium iudicum. quia videtur quod potest mutare forum: & ideo videtur ꝙ de nihilo nobis seruiat. Solut. interdum quis sortitur forum ratione contractus: & tunc non potest mutare, quin semper in loco contractus conueniatur: vt in contra. interdum
3 ratione domicilii, & potest vt hic. ¶ Secundo † oppo. quia non videtur ꝙ per citationem, imo requiritur lit. contest. vt. ff. e. vbi ceptum. Imo etiam videtur, ꝙ nec sentẽtia preoccupetur in primo. vt in capitulo cum ab homine. de iudi. cum similibus. dico ꝙ tres sunt casus: quia interdum fit preoccupatio de iurisditione ad non iurisditionem. et tunc fit preoccupatio per habentem iurisditionem per solam citationem vt hic. Interdum fit preoccupatio de iurisditione ad iurisditionem vt quia sunt duo iudices habentes in eodem iurisditionem. & tunc non fit preoccupatio nisi per lit. contestat. vt. l. vbi ceptum. quia non dicitur incipi nisi per lit. contestat. & ponit Barto. in. l. si pluribus. de lega. primo. et hoc quando iudices supra eum habent iurisditionem si non vno respectu, tamen diuersis respectibus, vt in iudice ecclesiastico qui tendit ad degradationẽ. & iudice seculari qui tendit ad penam corporalem. & tunc non fit preoccupatio per vnum ipsorum. vt in authen. vt clerici apud proprios episco. post principium. & in capitulo cum non ab homine. de iudiciis. ¶ Sed nunquid ista. l. habeat locum in clerico? Guilliel. de cugno ponit in. l. qui autem. si quis caut. et Ioan. Andre. in titu. de oblig. ad ratiocinia. & dic plene per Bartolum. in. l. prima. ff. de penis. vbi eam plene examinat. ¶ Item queritur nunquid habeat locum in collegiato? & dic vt. l. incola. ff. ad municipa. vbi bonus casus. Sed quid in monacho? & dic vt in gloss. in dicta. l. incola. Item quid si fiat conuersus. Sed quid erit, si citatio sit commissa per iudicem sed nondum parti denuntiata: nunquid hac citatione preueniretur, si mutauit domicilium? & ista questio vt audiui a domino Bald. habuit locum in persona leodegarii. Et fuit dictum & consultum per notabilissimos viros, ꝙ non nocebat. per. l. qui absenti. de acquirend. possessio. & clemen. fina. vt lite pendente. aliud quando iudici & aduersario cognita. vt authen. que semel. quomodo & quando iud. tene mẽti. pro quo capitu. primo. de concess. preben. libro sexto. ¶ Sed quid si citatio sit facta per nuntium sine mandato iudicis nunquid per eam fiet preuentio? & dic ꝙ non quia est ipso iure nulla: vt. l. final. de custo. reorũ. ¶ Sed nunquid requiritur relatio nuntii? & dic ꝙ aut querimus nunquid contra absentem possit procedi? & nõ potest sine relatione: quia ignorat iud. illud quod est principale in iurisditione: vt dixi. ss. ea. l. prima. §. cõuenire. et ita intelligitur. nota. per Bartolum in. l. multum. de condictio. & demonstrationib. Aut querimus nunquid per citationem sine relatione fiat preuentio? & tunc quia sic se rei veritas habet. & dic vt hic. facit. l. si sponsus. ff. de dona. inter vir. & vxo. in prin. ¶ Sed nunquid ista. l. locum habeat in delegato? & dic vt in capitulo vt debitus. extra de appellationibus. & quod nota. in capitulo cum ad monasterium. de re iudi. & vide gloss. in. l. ii. C. vt lite pendente.

Summarium.

1 Soluere Parrhisiis hic, qui se constituit, an alibi quàm parrhisiis cõdemnari queat? Et quid si obligatio in aliquo loco nouetur, an alibi innouans conueniri possit, quàm in loco nouationis.

SI quis in. Quo ad forum inspicitur causa primitiua & originalis, non secundaria. hoc dicit. Bal. vel sic, si quis tempore legationis & loco legationis constituat se soluturum quod alibi promisit, non adiecto certo loco: non potest cõueniri vbi constituit: quia videtur se referre ad locũ primi contractus. h. d. nota. ¶ In gloss. in versiculo, vel pone. Ista solut. est vera in se. Et not. gloss. istam & similem in. l. iii. de bo. autho. iu
1 di. po. que semper alleg. ꝙ † si quis constituat hic se soluturum parrhisiis; nõ põt cõueniri hic, sed parrhisiis: vt. l. cõtraxisse. de act. & obli. & hoc verum nisi haberet alias domicilium, vel posset alias conueniri. vt. l. heres. §. final. ff. e. Neutra so. gloss. valet quantum ad istum text. & ideo dicit ꝙ contrarium loquitur quando concurrunt locus & tempus in legato. Secus si vnum tantũ, vt hic: vt dixi in casu. per quod videtur determinari ꝙ si obligatio nouetur in aliquo loco ꝙ non possit cõueniri nisi in loco, vbi fit nouatio contrarium tamen credo, ꝙ hic loquimur, in constituto, quod est accessorium, quod sequitur naturam principalis, quod remanet: secus in nouatione, vbi prima tollitur. argumẽ. in. l. obligationum fere. de act. & oblig.

Summarium.

1 Insulæ marinæ in cuius sint dominio? Et papa si in mari moriatur vbinam fieri electio debeat.

INsule. Iste sunt tres insule principa-
les sardinia,terantaysa ⁊ scici-
lia.secundum Odo.per istam.l.dominus Bar
to.dicit ꝙ cum esset assessor in ciuitate Pisana,
fecit suspēdi tres pyratas,qui deliquerāt in in-
sulis Italie.⁊ in subditis districtui vel iurisdi
tioni ciuitatis pisanū.sp em̄ voluit punire malefactores.¶ Sʒ
1 † contra:q̄ insule marine non sunt in dn̄io alicuius,vt.l.adeo.
§.insula.de acquir.rerum dominio.ergo dominus Bart.male
fecit.So.dico ꝙ non sunt in dominio alicuius priuati,sed bene
sunt de iurisditione loci.in cuius districtu vel territorio sunt po
site.⁊ q̄tum ad hoc dicūtur pars illius loci,vel ciuitatis vt hic
⁊ in capitulo vbi maius periculum.de electione.libro sexto.cir-
ca medium.vbi dicit gloss.ꝙ si papa moriatur in mari,ꝙ debet
fieri electio eius in loco,cui est subiectum illud mare,pro quo
etiam facit,quod no.ꝙ sit de districtu vel territorio.in.c.primo.
de postulatio.prela.⁊ vide quod nota.C.de conditio.institu.l.si
testamentum.per Bald.

Summarium.

1 Differre,desistere & renunctiare respectu litis quid inter se distet
& qualiter aduersus vnunquemq; desistentem.s.renunciantem
& differentem a iure succursum sit?
2 Expensas in lite multipliciter venire.

DEstitisse. Hic ponit̄ differētia inter
ista tria verba,scʒ differre
1 desistere,et renuntiare,differt † litem ille,qui
nec litigat,nec renuntiat sed tantum negligit.
desistit autem ille,qui renuntiat liti quā calū-
niose instituit.Si vero non calumniose,sed bo
na fide:tunc dicitur deserere,vel renuntiare.hoc dicit.cōtra dif
ferentes prouidetur per authen.qui semel.C.quomodo ⁊ qn̄ iu
dex.in causa ciuili:sed in causa criminali,per.l.si ea que.qui ac-
cusa.non possunt.contra desistentes in causa ciuili,prouidetur
per hanc.l.et.l.eum quē temere.j.e.vt teneatur ad expensas.sʒ
in cā criminali tenetur de calumnia ad penā tallionis.contra
deserentes seu renuntiantes,prouidetur vt amplius non audia
tur,vt.l.postquā liti.C.de pact.Item in criminali,vt teneatur
pena turpilliani,si deserat sine abolitione,vt in.l.j.ad turpil-
lia.⁊.C.de abolitio.l.fallaciter.¶ Sed nunquid ille,qui litem
deseruit,quam calumniandi animo non instituerat,puniatur
in expen̄.Bartol.dicit ꝙ non.⁊ dat bonam practicam,ꝙ si in
medio litis producatur contra aliquem instrumentum per qd̄
appareat ipsum habere causam,quod non tenetur in expen̄.qd̄
tamen verum est,si habuit iustam causam litigandi:al's secus
2 vt.j.e.eum quem temere.Expense † enim multipliciter in litem
veniunt scilʒ ratione contumacie:vt.l.sancimus.C.e.aliqn̄ ratio
ne calumnie,aliquando ratione victorie.

SI ame. Soluitur iudicium, si peruenit ad
casum,a quo non poterat incipere.
hoc dicit.facit.l.Iulianus ait,si alter.j.e.⁊ quod ple
ine nota.per Bartol.in.l.pluribus.§.⁊ si placuit.de
verbo.oblgatio.vbi examinat istud brocard.⁊ vide per Dynū
in.c.actum legitime.

Summarium.

1 Iudicare minor ann.xviij.num cogatur?
2 Iudicem num se pronuntiare poterit,qui infamis est?
3 Procuratores ad resignandum,si constituit quis,an reuocato vno,
poterit alius reuocari.

CUm pretor. Quod vni prohibe-
tur,alijs permitti vi
detur.hoc primo.⁊ illi possunt iudicem delega
re,quibus est concessum a lege senatuscon.vel
constitu. principum, aut consuetudine . hoc
secundo.Et dic breuiter, ꝙ omnes ordinarij
habentes iurisditionem possunt delegare.ergo competit omni
bus iurisditionem ordinariam habentibus:vt.l.imperium.in
fin.de iuris.om.iud.Item dicit,ꝙ non omnes possunt iudices
delegari:quia quidam prohibētur propter defectum naturalē,
⁊ illi qui carent iudicio,rationis vt furiosus ⁊ impubes.quidā
per legē vt infamis,qd̄ moribus vt femine.Itē q̄tū ad ius pu-
blicum pertinet patria potestas nō curatur.h.d.vltimo.¶ In
glo.prima.in fin.oppo.de.l.gallus.§.⁊ quid si tantum.de lib.et
posthu.⁊.l.mulier.in prin.ad trebel,quia expresso vno casu ve-
niunt oēs similes.glo.soluit,ꝙ hoc qd̄ dicitur,habet verum nisi
esset ratio eadem prohibitionis.Quod facit ad questionē quā
habui de facto,ꝙ sicut.l.prima.C.de secundis nupt.corrigitur
per canonicum ius in infamia,ꝙ ita est in alijs penis ibi posi-
tis.quod est verum.licet quidam contra:quia eadem subest ra-
tio ⁊ eadem causa in omnibus per istam glo.finis enim per cau
sam regulatur:vt.l.cum patri.§.dulcissimis.de leg.ij.Sʒ quero
nunquid per istam prohibitionem perdet iudicaturam?Et dic
breuiter ꝙ non:quia aliud est prohibere ne se impediat:⁊ aliud
ex toto remouere.vt est tex.cum gloss.not.in.l.⁊ si pluribus.j.de
2 authoritate tu.tene menti perpetuo.¶ In glo.fi.habes ꝙ † mi
nor decemocto annis non cogitur iudicare.¶ Sed quid si non
fuit oppositum?Inno.in.c.cum super abbatiam.de offi.deleg.
videtur sic dicere:aut prohibetur ex defectu nature,⁊ non pōt
vt pupillus ⁊ furiosus.aut prohibetur moribus,aut per.l.⁊ po-
test:nisi opponatur.⁊ vide eundem Innocē.in.c.sciscitatus.de
rescriptis.⁊ glo.in.c.cum vicesimam.de officio deleg.vbi ponit
2 aliam.q.nūquid † poterit se iudicem pronuntiare,si sit infamis:
⁊ de istis duabus vide per Bartol.in.l.quidam consulebant.de
3 re iudi.j.⁊ dic vt ibi.Item † facit ad.q.ꝙ si quis constituit pro-
curatores ad renuntiandum,⁊ quosdam reuocauerit,alios nō.
non reuocati possunt resignare benefic.necesse est enim ꝙ reuo-
catio ad ipsorum notitiam perueniat:vt cle.j.de renun.

Summarium.

1 Minor rem cum alio communem habens num diuidere eam
possit.

IN tribus. In duplicibus iudicijs,
ille dicitur actor origina
rius ⁊ principalis,qui ad iudiciū primo prouo
cat.⁊ si ambo pariter prouocant,sorte dirimen
dum est.cū sit hoc necesse scire propter ordineʒ
iudicij.h.d.cum.l.se.tex.⁊ glo.¶ Actor.s.origi
narius ⁊ principalis.qd̄ est necesse scire propter ordinē iudicij:vt
in glo.⁊ propter litem contest.⁊ testium productionē.nā quo ad
adiudicationē faciendam.i.vt possit vtriq; fieri,vterq; est actor
⁊ reus q̄ vterq; dat libellū suū,al's non posset res adiudicari
illi,qui non dedit libellum.⁊ hoc est quod sequitur:quia par cā
⁊c.¶ Actorem.s.originarium.glos.proponit aliquos effectus:
ego ponam alios in testatore prohibente alienationem.Po-
1 ne † ꝙ minor habet rem communem cum alio : queritur an
possit diuidere:q̄ est alienatio?⁊ dic,ꝙ aut prouocat prior:q̄
est actor originarius:et non potest.aut prouocatur et potest:q̄
non est actor originarius:vt.l.j.§.si communis.j.de rebus eo.
quia in isto casu nō alienant libere.It ⁊ facit:quia bāniti et ex-
communicati prohibentur agere.banniti ex forma statuti,qui
non possunt prouocare:quia agerent principaliter:si tn̄ prouo-
centur:pn̄t agere.⁊ est ratio in casu isto:q̄ non sunt voluntarij
actores.¶ In gloss.que opponit de.c.j.de sortileg. Sol.ꝙ aut
alio modo potest fieri:⁊ non curas de sorte.in contrarijs tn̄ sic.
vt hic.⁊.l.fina.C.de legat.in prin.

Summarium.

1 Filiusfa.iudex qui per imperitiā iudicauit quatenus cōdemnetur?
Et an pater ob id,& quatenus conueniri queat.Et quid si con-
demnetur filius ob delictum ex contractu descendens?
2 Errorem iuris latam culpam esse.
3 Arbiter in arbitrando num litem suam faciat?Et quid in notario,
qui per imperitiam partem lædit.

SI filiusfa. Si filiusfamilias iudex p
imperitiā faciat litē suā,
cōdemnatur inquantum religioni iudicantis
equum videbitur,quod quantitatem peculij
non excedit.sed si per dolum male iudicauit in
solidum:⁊ talis actio non transit ad habendū
iudi.hoc dicit.cum.l.seq.Ista est notabilissima.l.¶ Faciat per
imprudētiam.intelligitur insolidum:quia aliter finis contradi-
1 ceret principio.⁊ † intelligitur vt veram estimationē litis p̄stare
cogatur.

cogatur: vt in fine. l. quam hic coniungas. vt bene sonet litera
cum eo. ¶ Oppo. secundo gloss. sed non bene soluit, ꝙ non est
speciale. ⁊ ideo so. ad. l. j. §. cum seruus. vt in. l. iij. §. sed vtrum. ſ.
de mi. ꝙ illa. l. ⁊ similes loquunt̃ in contractibus vel quasi. idẽ in
his que re ꝯh. ⁊ tũc insolidũ ꝯdẽnat̃. Si vero ex quasi delicto,
quod venit non sua voluntate ⁊ sponte, sed ex quodam errore:
⁊ tunc mitigatur: vt hic, in princip. Sed tunc ob. fin. l. sed dic ꝙ
ibi non ex errore, sed ex dolo voluntario. ⁊ ita concor. sed tunc
oppo. de. l. si iudex. de variis ⁊ extraor. cog. ⁊ instit. de oblig. ex
quasi male. in prin. Sed illic in patrefamilias: hic in filiofa. qui
peculiũ habeat. ⁊ tenetur q̃tũ regioni iudex videbitur? ¶ Sed
oppo. de. l. secunda. ĩ. quod cum eo. vbi tenetur inquantum fa-
cere potest. sed illa loquitur quando filius conuenitur post mor-
tem patris de contractu facto, quando erat in potestate: hic cõ-
ueniebatur viuente patre: quia distinguitur, vt. ſ. dixi. ¶ Et
ideo distingue aut post mortẽ patris cõuenitur ⁊ tenetur in id
quod facere potest: vt. l. prima. ĩ. quod cum eo. ⁊ ideo est: quia
executio fit: tamen hoc casu sententia fertur cõtra ipsum. ⁊ ideo
pretor voluit sibi subuenire. Aut in vita: ⁊ dic vt. ſ. Sed contra
ꝙ non fiat executio, quando pater viuit: dic ꝙ si filius habet pe-
culium, contra patrem fiet executio quodcunq; sit peculium. si
autem nullum habet: ⁊ tunc non fiet executio contra ipsum: vt
in capitulo secundo. extra de delic. ¶ Et hoc verum nisi in le-
gitima filii ⁊ alimentis, vt not. Io. And. in dicto capitulo. ij. et
Specula. in tit. de execu. senten. §. sequitur. versi. sed hic si filius.
In aliis autem non tenetur. nec valeret statutum in contrar. vt
dicto capitulo. ij. ⁊ ita intelligitur glo. posita. C. de decretis de-
curio. in rubric. quia debet restringi quantum ad legitimam, et
quantum debet prestari pro alimentis: quia non valet consuetu
do in contrar. vt dicto capitulo. ij. ergo nec statutum, vt dicta
gloss. que sic debet intelligi. ¶ Et ista sunt vera in lite pecunia-
ria: quia si criminaliter filius condemnetur remanet peculium
penes patrem: vt. l. iij. C. de bo. dam. nisi exprimeretur expresse
in sententia. facit quod not. in. l. si finita. §. si de vectigalibus. de
damno infecto. ¶ Et hec etiam vera quando obligatio cõcer-
nit peculium: quia si conueniretur ratione depositi, vel commo
dati, quia filius: ⁊ condemnatur insolidum: vt lege, ⁊ si condem
natus. de noxa. ⁊. l. iij. §. sed vtrum. de mino. Si vero non habet
fiet executio contra patrem in legitima ⁊ alimẽtis: vt. ſ. ¶ Sz
nunq̃ in hoc casu vltimo requiritur consensus patris? glo. vide
tur ꝙ sic. ĩ. e. l. si longius. ⁊ videtur in. l. iij. §. j. ĩ. commo. ⁊ dicto
§. sed vtrum. sed illa gl. l. longius. §. j. est vera. ⁊ probatur in. c. si
annum. de iud. libro sexto. quia in his in quibus patri nihil
queritur, non est necessarius consensus. ¶ Sed contra Azon.
oppo. ꝙ teneatur insolidum: vt. l. secunda. ſ. quod quisq; iuris.
Sol. contrarium loquitur quando per imperitiam iudicauit. et
fuit in lata culpa, que dolo equiparatur. vt. l. quod nerua depo.
2 hic erat in leui: quia per imprudentiam. ¶ Sed † contra, quia
error iuris est lata culpa: vt. l. liberorũ. §. not. ⁊ quod ibi not. de
his qui not. infa. gloss. in. §. j. insti. de oblig. que ex quasi delic. ꝙ
aut iudex errauit. in. l. multum clara ⁊c. vt ibi, facit quod not. C.
de pe. iud. qui male iudic. in. l. prima. per Bartolum. licet Ar-
chidia. contra in capitulo cupientes. de elec. libro sexto. ¶ Sed
contra de. l. iiij. §. in eum. de damno infecto. So. aut male iudica
uit negligendo. ⁊ loquitur contra. aut male faciendo: vt hic. sed
ego non video rationem. Et ideo dic ꝙ errauit in opini. magis
communi: aut in obscura ⁊ dubia: vt. ſ. dixi. ¶ Item oppo. ꝙ
nõ faciat litem suam: quia pars potest appellare. ergo respectu
iudi. liberatus. dic ꝙ licet debeat appellare, non tamen prodest
iudici: vt. l. iniquissi. de iur. ⁊ fac. igno. ⁊ not. in. l. prima. ſ. quod
quisq; iur. quia pars potuit habere iustam causam non appel-
landi, puta propter paupertatem: vt. l. si procurator. §. si igno-
rantes. ĩ. mand. ¶ Sed quid si pars in hoc casu appellauit nun-
quid pars, contra iudicem poterit agere? ⁊ istam. q. disputauit
dominus Bartolus. ⁊ incipit iudex per imperitiam iudicauit
⁊c. ⁊ finaliter ⁊ post multas distinctiones dicit quatuor mem-
bra. quia aut iudex infirmauit, aut confirmauit, aut fuit deser-
ta, aut pendet: habet tamen pro constanti, ꝙ vbi pars potuit
appellare, ⁊ non appellauit: potest suam actionem contra iudi.
exercere: quia potuit iustam causam habere non appellandi: vt
ſ. dictũ est. ⁊ ipse ibi assignat multas rationes. ¶ Et isto primo
casu, quando iudex appellationis ĩfirmauit, iudex desinit teneri
ad interesse principales, tenebitur tamen ad sumptus litis in
causa appellationis factos. ĩ. rem ratam haberi. l. si sine. §. cum
autem. ⁊. §. marcellus. ad quod. c. sacro. de senten. excommu. Itẽ
quia desinit esse iudex per appellationem: vt. l. prima. in fin. de
appellatio. ergo ⁊c. vt capitulo si quis. extra de fur. ⁊ hoc modo
intellige opi. not. in. l. si. de va. et extraord. cog. nisi. dic ꝙ quan-
do sententia est nulla, iudex non facit litem suam scilicet quo ad
totale interesse sed bene quantum ad expen. vt. ſ. Aut in causa
appellationis succubuit: et sic confirmauit, ⁊ non tenetur. ta-
lis enim sententia excusat eum: vt. l. a proconsulibus. C. de
appellatio. facit. l. prima. si plur. vna sent. condem. sunt. Ad glo.
pre. facit. de excep. rei iud. l. prima in principio. Aut pendet cau
sa appellationis: et tunc quia non est pronuntiatum, non pote-
rit conueniri. ff. de ali. iudi. mut. causa fact. l. tertia. in principio.
Aut causa appellationis fuit deserta negligẽtia partis, vel alio
modo: quia renuntiauit. Et tunc cum ratione renuntiationis
sit quesitum ius liberationis iudici respectu interesse, non rema
net obligatus ad sumptus, ⁊ non potest pars per suam renun-
tiationem tacitam vel expressam obligationem contra iudicem
resuscitare. ſ. de pac. l. fina. nec partis negligentia sibi nocere. C.
de appel. ⁊ cõsul. l. preses. ⁊ de euictio. l. j. in prin. ⁊. l. habemus.
§. Caia in eodem titulo. ita dicit Bartol. quem ibi vide latius.
hoc tamen vltimum non credo verum: quia ex quo pars excusa
tur ab appellando propter iustam causam, ⁊ iudex tenetur: vt
ſ. dictum est. ita potest habere iustam causam litem non prose-
3 quendi paritate rationis. Quero † quid in arbitro male iudicã-
te, nũquid facit litem suam? dic ꝙ sic secundũ intellectum glos-
satoris, vt est casus in. l. si quis in conscribendo. C. de pact. ⁊ gl.
in. l. fina. ĩ. de extraordi. cogni. ¶ Sed nunquid premissa habẽt
locum in notario, qui per imperitiam ledit partem, vt teneatur
ad interesse? ⁊ dic ꝙ sic, vt. l. fi. C. de magi. conue.

Summarium.

1 Iudex non tenetur deserere negotia sua propria propter litigan-
tium vtilitatem.

Iulianus ait. Si iudex efficiat̃ ps in totũ, vl' pro parte admouendus est, ⁊ alter subrogandus: quia nõ debet esse iudex in causa propria. ⁊ idẽ si longo tempore est absuturus. hoc dicit. cum
1 ptin. l. sequentis. ¶ Et not. in fin. ꝙ † iudex nõ
tenetur deserere negotia sua propria propter vtilitatem litigan-
tium. plene. ſ. de arbitris. l. licet. ⁊ adde. ĩ. de vaca. mune. l. semp.
§. si. vbi est not. text. ¶ Ad hanc. l. si longius. idem est in aduo-
cato: quia si diu esset absuturus, quia debet cõmittere alium, ⁊
querere: nec debet expectari ille. Ita debet intelligi. l. ait pretor.
in fine. quibus ex causis maio. ¶ Et hec sunt vera in delegato:
sed quid de ordinario, qui fuit factus heres, certe non amouebi
tur a iudicatura: sed ibitur ad alium competentem. vt in au-
thentico, vt clerici apud proprios episcopos. circa medium. vbi
textus ⁊ gloss. vel potest dici ꝙ causa delegabitur alii: vt. l. pre-
tor. ſ. de iurisditione omnium iudicum. Sed quid si post senten
tiam fuit factus heres, nunquid poterit appellare? videtur ꝙ
non: quia venit contra factum suum. sed hoc verum tanquam
iudex, sed bene tanquam pars. et est gloss. in. l. prima. ĩ. de excep.
rei vend. l. prima.

Summarium.

1 Debitorem in fuga propria authoritate capi posse? Et an de fuga suspectus citari debeat?
2 Extraordinarium & ordinarium remedium quandoq; cõcurrere?
3 Filius quando in actionibus per patrem quæsitis agit, quid refe-rat, agat proprio nomine, an patris & procuratorio. Et quas actiones filius exercere posit.
4 Pater in actionib. filiifa. num quando est præsens posit exercitiũ concedere filio.
5 Patris consensus, an requiratur, quando filius conuenitur.

§. Si filiusfa. Actiones quesite patri per fi-
lium possunt per ipsum filium
intentari nomine proprio patre absente, si non sit alius, qui no-
mine patris agat. hoc dicit notabi. Et potest etiam in his con-
stituere procuratorem. ſ. de procurato. l. filiusfami. Idem etiam
videtur si pater esset presens ⁊ furiosus vel vilis persona:
quia haberetur pro absente, vt. ĩ. de iniuriis. l. sed si vnius. §.
filiam. et dicta. l. filius. §. final. ⁊ fina. de procurato. Actiones

vero competentes patri, non tamen per filium sibi quesitas, nõ
potest filius intentare nomine proprio, etiam absente patre, sed
nomine patris tanquam coniuncta persona sic: vt. l. sed hec. in
princi. de procur. ⁊ C. e. l. exigendi. ¶ Competit. sed ex persona
filij quesita, si nomine proprio agat: vt quia pater non misit
procurato. Idem si misit, sed non sufficientem vel idoneum.
vel qui non potest docere de mandato. nam paria sunt non ha-
bere mandatum vel non posse de ipso docere: vt. ff. de iniur. l. sꝫ
si vnius. §. procuratorẽ patris. et ibi no. Bal. ¶ Utili. qꝛ directa
est penes patrẽ ⁊ affixa ossibus: vt. l. quid ergo casus de pecu. et
ista vtilis est datiua ab lege. ¶ Subtrahat. no. nõ dꝫ ĩstrui fu-
1 ga debitoris nec expectari, ꝙ fugiat. Et † iõ sicut põt debitor ca-
pi, qñ iam est in fuga: vt. l. ait pretor, si debitor. ff. que in frau. cre.
⁊ no. ff. de pig. quesitũ. Ita cũ dubitaṫ de fuga sua nõ dꝫ citari,
ne fuga sibi instruaṫ. per istũ tex. Ita not. Iac. butr. C. qño ⁊ qñ
iud. l. cõsentaneũ. Bal. ¶ Si res moueat. i. equitas suadeat. vel
sit eadẽ rõ, que est in dicto iul. ¶ Credidit quo casu nõ solũ hꝫ
2 vtilẽ certi ꝯdic. vt hic: sꝫ etiã officiũ iudi. Et est † casus, in quo or-
di. ⁊ extraordinarium remedium simul cõcurrũt fauore studen
tiũ: vt. ff. si cer. pe. l. cũ filius. in tex. ⁊ gl. quã not. ꝑpetuo. Egesta-
te. no. ꝙ nõ est expectãdũ ꝙ creditor moriaṫ fame. vñ si eẽt mul-
tũ paup, hoc eẽt iusta cã abbreuiãdi dilationes iuris. s. illas que
dãtur iudicãtis ad soluẽdũ. Bal. tene mẽti. Augeṫ eius vtili-
3 tas. ⁊ iõ agere poterit. ¶ In gl. prima habes, ꝙ † filius agit in
actionibꝰ ꝑ p̃rem filio acq̃sitis, ꝑcuratorio nõ noĩe ꝑprio. cuiꝰ
effectꝰ est: qꝛ qñ noĩe ꝑprio, iurat de calũnia. secꝰ si noĩe p̃ris: vt
l. ij. §. sꝫ qꝛ veremur. cũ seq. C. de iur. calũ. Itẽ qꝛ si noĩe ꝑprio, nõ
cauet de rato: secꝰ si noĩe p̃ris: vt. l. põponiꝰ. §. fi. s. de ꝑcur. Itẽ
si noĩe ꝑprio, nõ tenebiṫ defendere p̃rem in cã recõuẽtionis: secꝰ
si noĩe p̃ris. vt. l. si seruũ. §. fi. s. de procur. Est ẽt aliꝰ effectꝰ, vtrũ
noĩe ꝑprio vel alieno: qꝛ si proprio, ⁊ p̃r decederet: tũc nõ cõica-
ret fribꝰ suis: secꝰ si alieno. ⁊ est iõ in alijs casibꝰ, quare noĩe suo
filius agit: qꝛ filio principalṙ fit iniuria, vel furtũ. hoc vltimũ po
nit Bar. in. d. l. filiusfamilias. ⁊ vide ipsum. in. l. in factũ. de act.
⁊ oblig. ff. qꝛ ponit extraneũ intellectũ. ¶ In alia glo. que querit
q̃s actiones filiusfamilias possit intẽtare. circa qđ dic, ꝙ refert:
qꝛ quedã sunt, que totalṙ filio cõpetũt, ⁊ quo ad dñiũ ⁊ quo ad
exercitiũ, vt actiões ex castrẽsi vel q̃si. ⁊ iõ p̃re pñte ⁊ ꝯdicẽte pt:
vt. l. ij. ad mace. Quedã sunt q̃ sunt ĩ dñio p̃ris ⁊ exercitio p̃ris.
⁊ tũc filiꝰ nõ põt eas noĩe ꝑprio ĩtẽtare: qꝛ nullo iure caueṫ, qñ
nõ sunt per filiũ acquisite: sꝫ vt dictũ est, põt eas noĩe p̃ris inten-
tare: ⁊ iurabit, ⁊ cauebit, vt dictũ est in gl. precedẽti. Si vero per
filiũ fuerunt acquisite: põt, qñ p̃r est absens. ⁊ ita loquitur iste. §.
cum limitationibus iam dictis. Quedam sunt, que quo ad do-
minium acquirũtur filio, exercitium vero patri: ⁊ tunc quando
pater est presens, non potest filius intentare. si vero pater esset
absens: tunc filius nomine proprio exerceret: vt in isto. §. nota. ⁊
4 gloss. circa hoc distinguit. vide glossam. ¶ Gloss. querit † nun-
quid pater exercitium istius actionis filio concedere potest: qđ
intellige vt gloss. habeat dubium, quando pater est presens, et
concedit, vt filius nomine possit proprio intentare. ⁊ est casus
secundum gloss. in authen. quod locum. C. de colla. quod intel-
lige, ꝙ nomine proprio: quia consolidatur exercitium cum do-
minio, ⁊ extinguitur exercitium patris, ⁊ consolidatur, sicut in
vsufructu. l. vti frui. si vsusfructus petatur. ⁊ potest fieri extra
iudicium. vt. l. honores. in fine. ff. de decurionibus. ⁊ non requi-
ritur ꝙ exprimentur actiones specialiter, sed sufficit ꝙ genera-
liter. quam alleg. Bartol. Sed si intelligas gloss. istam in actio-
nibus, que patri acquiruntur, ⁊ quo ad dominium ⁊ exercitiũ,
⁊ est p̃sens filius: impossibile est ꝙ proprio nomine possit inten
tare: quia ⁊ proprietas, ⁊ exercitium est penes patrem, ⁊ ipso
exercitium concedente adhuc remanet penes ipsum proprietas.
⁊ ideo directam, nec nomine proprio potest intentare. ⁊ ideo de-
bes intelligere glos. in actionibus quarum proprietas est penes
filium, vt hic in sex casibus. Alś autem non potest locum habe
re hec gloss. si enim ⁊ proprietas, vel dominium est penes patrẽ,
⁊ filio concedatur exercitium: filius tunc non habet pleniora iu
ra, quam vnus procurator, qui nomine proprio litem exercere
5 non potest. ¶ Item † querit gloss. nunquid requiratur consen-
sus patris, quando filius conuenitur: ⁊ dicit ꝙ non: glo. est cõ-
tra. in. l. iij. §. si filio. ff. commod. et. l. iij. §. sed vtrum. de mino. que
sunt false. ⁊ ideo dic ꝙ in aduentitijs requiritur consensus in si-
gnum repudiationis: vt. l. final. §. necessitatem. de bon. que libe.
In alijs autem, que patri non acquiruntur not. ⁊ ita intelligi-
tur ista gloss. ⁊ probatur in. c. si annus. extra de iudi. libro sexto.
¶ Item glo. querit, quid de monacho. not. eam. ⁊ semper alle.
et est similis in. c. ex parte tua. extra de accusa. Item not. glo. ꝙ
filio apponi debet curator.

Summarium.

1 Priuilegiatus non priuilegiato succedens, an suo priuilegio vti queat in quibus successit.
2 Conuentio duplex. Et verbum absolutè positum in potiori & principali sumi significato.
3 Priuilegia à iure scripto concessa, in dubio motu proprio concessa videri.
4 Priuilegium secundũ num facta in eo prioris mentione, efficax sit.

HEres absens. Ista. l. tractat de foro compe-
tenti, et de secunda parte rubrice. Bald.
heres sortitur forum ex persona defuncti, ⁊
debet ibi se defendere etiam si sit absens,
nec potest proprio priuilegio se excusare. hoc di
cit princip. nota. ¶ Priuilegio. simile habes in authen. qua in
1 prouincia. C. vbi de crimine agi oportet. Not. † quando priuile-
giatus succedit non priuilegiato, non vtitur priuilegio suo: vt
l. fiscus, ff. de iure fisci. primũ quod hic dicitur, habet verum, qñ
illud est trãsibile ad heredem. ⁊ ideo si defunctus iurasset, quia
non transit iuramentum ad heredem: vt. l. generaliter. C. de iu-
reiurand. non transiret. ita notat Ioanes Andreas in. c. final.
de foro competenti. libro sexto. in nouella. Ad quod bene facit.
l. quesitum. §. fina. de precario. licet Abbas teneat contrarium
secundum Bald. ¶ Sed istud quod dicit de iuramento, non
videtur posse procedere: quia primo, si dicamus ratione exce-
ptionis si iurasti mihi nihil deberi, ⁊ postea ab herede meo pe-
tatur: habebis exceptionem. si queris in actione, quia iurasti mi-
hi aliquid dare: ⁊ tunc etiam videtur, ꝙ non possit habere lo-
cum: quia licet ex iuramento non agatur, agitur tamen ratione
contractus, precarium tamen ad heredem non transit: vt. l. cum
precario. §. fina. de preca. ⁊ ideo heres non potest conueniri, nisi
quatenus ad eum peruenit: vt. l. quesitum. §. fina. cum sua glos.
not. eo. titu. ¶ Item habes hic. ꝙ heres potest conueniri si est
presens, non autem quando est absens: quia tãtum defenditur.
2 Sed nonne ille qui defenditur; conuenitur. Pro † quo sciẽdum,
ꝙ conuentio est duplex. quedam perfecta, per quam venitur ad
diffinitiuam. ⁊ ista non potest fieri nisi ipso presente: quia ver-
bum absolute positum debet intelligi in principali significato:
vt. l. quod iussit. de re iudicat. et tunc contestabitur lis ipso pre-
sente. licet postea se absentaret: quia tunc essent remedia. l. con-
sentaneum. quomodo ⁊ quando iud. C. Alia est conuentio im-
perfecta, per quam non peruenitur ad diffinitiuam: vt est, quã-
do est absens: quia lis non potest contestari, nec sententia ferri,
sed hic debet se defendere ad hoc, ꝙ nisi faciat peruenietur ad
missionem in possessionem: vt capitulo romana. §. contrahen-
tes. de foro competenti. cum similibus. non autem, quod possit
lis cõtestari, nec ad diffinitiuam perueniri. modo intelligis tex.
licet hoc per aliquem non dicatur. ¶ Item nota circa gloss. de
priuilegijs. ⁊ vide Cynum ⁊ gloss. in authen. quas actiones. C.
3 de sacrosanctis ecclesijs. ꝙ † priuilegia concessa a iure scripto, in
dubio videntur concessa motu proprio. ⁊ vide etiam ibi. q. quã
habuit in facto de quibusdam, qui pretendunt se exemptos, vt
sunt fratres de monte carmelo. Et pone ipsi successerunt alicui
laico: nunquid poterunt conueniri coram iudice loci: vbi defun
ctus habebat domicilium: ⁊ dic ꝙ vbi ipsi pretendunt se habe-
re priuilegium iuris communis: vt quia est clericus, qui non
potest conueniri, nisi coram ipso: ⁊ tunc debebit conueniri corã
loci episcopo, vbi defunctus habebat domicilium, vel conueni-
ri poterat: non tamen coram iudice defuncti: quia licet quis sor
tiatur ibi forum, non tamen coram quocunqꝫ iudice, sed tãtum
coram suo: vt dicimus in contractu: quia ratione contractus sor
titur quis domicilium coram iudice competente non alio: vt est
text. cum cum gloss. not. in. l. j. s. si quis in ius vo. non ierit. Aut
pretendit se priuilegium habere, ꝙ non conueniatur nisi coram
ẽpo sui loci. ⁊ dic vt distinguit gl. qꝛ aut ꝑuilegiũ est in corꝑe iu
ris clausum, aut nõ, ⁊ vide gl. istã, ⁊ eãdẽ gl. in. l. ij. C. de sum. tri
ni. ⁊ fide catho. ¶ Ultimo op. hic dꝛ, ꝙ nullo priuilegio excusa
4 tur. contra de capitulo, ex literis. extra de dolo ⁊ contu. vbi † se-
cundum priuilegium non valet nisi fiat mentio expresse in scđo
de priore: hic tamen non fit, ergo videtur ꝙ nõ valeat. ¶ So-
lu. aut priuilegium quod conceditur secundo in corpore iuris
non est clausum: et non valet, nisi in secundo fiat mentio de pri
mo. aut priuilegium conceditur secũdum ius cõmune, ⁊ est clau
sum. in corpore iuris communis: ⁊ valet, licet non fiat expressa
mentio vt hic. ⁊ c. penultimo. extra de sepulturis. ⁊ cle. alma. de
senten.

senten. excommunicatio.facit.c.j.⁊ q̄d ibi not.de rescript.et est
ratio quia in secundo casu non fit in fauorem alicuius expresse
sed statuitur ius cōmune. Item quia sine postulatione vt.s.

Summarium.

1 Sententia diffinitiua aduersus absentem, lite non contestata, an ferri possit?
2 Foro alterius licet quis pacto se subiicere non possit, poterit tamē pacto ab eo se eximere.
Contractus ac delicta quo ad fori sortitionē æquiparari.
4 Remissio ad suum iudicem num in contractibus locum habeat?
5 Episcopus in alterius territorio an citare possit?
6 Obligatus sub conditione in loco domicilij, si postea alibi nata obligatione reperiatur, an ibi conueniri possit?
7 Forum sortiri scholasticus per quæuis tempora, quibus studij causa alicubi immoratur, non dicitur.
8 Fur repertus cū re furtiua, nū vbi reperitur, capi ac suspēdi possit?

§. **Si quis tutelam.** Hic.§.est notabilis ⁊ hꝫ materiam
cotidianam.h.d.vbi geritur negotium ex quo resultat contra-
ctus vel quasi, sortitur quis forum, nisi ꝯrium sit actum: vel sit cō
tractum cum viatore, quem quis sciebat confestim recessurum.
hoc Primo vsqꝫ ad.§.apud labeonem. Barto.⁊ Bald. Quod
est verum siue contractus fiat per se siue per alium vere vel in-
terpretatiue. Item ⁊ in loco domicilij ⁊ vbicunqꝫ actus ge-
ritur, ex quo resultet obligatio, etiam si non sit contractus vel
quasi, sed delictum aut quasi.h.d.cum.l.seq.vsqꝫ ad.l.si debito-
ri. ¶ Et diuiditur. nam primo loquitur in quasi contractu: se-
cundo de contractu: tertio quod de contractu dixerat, limitat.
quarto tripliciter extendit. Secunda ibi proinde, tertia, ibi nun
quid. quarta in.§.apud labeonem.vsqꝫ ad.l.si debitori. ¶ In
1 text. defendere. si abest, non tamen perfecte conuenitur: quia † si
venire non vult, non poterit lis contestari. nec ad sententiam dif
finitiuam perueniri: sed fiet missio in possessionem, vt sequitur, ⁊
hoc secundum illam opini. ꝙ non habeat locum remissio. Si ve
ro esset pñs: tunc posset ibi conueniri: vt in princip.l.quod intel-
lige scilicet perfecte: quia cogetur litem contestari precise per ca-
pturam persone vel mulcta indicta.C.quomodo ⁊ quando iu.
l.consentaneum.⁊ in auf.de exhiben.reis.§.si vero.etiam qui-
dam. ¶ Bona.s.que habet ibi, vt.c.romana.§.cōtrahentes.de
foro competen.lib.vj.dic tamen, ꝙ ibi non habebat maiorem
partem fortunarum suarum. vnde non sortitur ibi domicilium:
vt.l.libertus.§.sola.ff.ad mu.alias esset contra quod statim dixe
rat, neqꝫ ibi domicilium ⁊c. Si vero non haberet ibi bona, pro-
nuntiabitur per iudicem de mittendo in possessio. bonorum ali
bi existētium: ⁊ fiet executio per iudicem loci, vbi bona sunt: vt
dicto.§.contrahentes. licet alij contra, vt in fin. magne gloss. vbi
conuenerit, ⁊ non ibi secundum glo. Alias enim si tantum esset
actum, vt conueniretur alibi, non propterea sequeretur, ꝙ non
2 posset conueniri ibi. ¶ Nota ergo, † ꝙ licet per pactum non pos
sit quis se subiicere foro, vt.l.si conuenerit.s.de iuris.om.iudi.po
test tamen per pactum se a foro eximere. quod vix alibi reperies.
facit tamen.l.si quis conscribendo.C.de pac. sed ibi loquitur de
foro, quod quis sortitur ex priuilegio: hic de illo qui sortitur iure
criminis. quod etiā ideo difficilius videbatur se posse eximere.
facit.ff.de testa.mil.l.eius militis.§.militia. ¶ In ver. nunquid.
nota ꝙ vbi quis aliquid emit in aliquo loco, non ideo est presu-
mendum, ꝙ velit ibi pretium tradere. Nā vbi. hic repetit vt ad-
dat, ⁊ magis declaret, scilicet ꝙ licet habeat tabernam vel hospi
cium in loco, non propterea videtur habere ibi domicilium. vñ
non posset ibi conueniri pro alijs cōtractibus alibi factis. quod
nota pro istis mercatoribus florentinis, vel lombardis, qui ve-
niunt huc nouiter ⁊ aperiunt bancū. nam non possunt conueni-
ri hic, nisi transferant maiorem partem fortunarum suarum. vel
faciant se ciues. quod est verum de contractibus alibi factis: se-
cus de his quos faciunt hic: vt sequitur. ibiqꝫ distraxit, ⁊c. vt
puta Rome. Idem si alibi, vt habeat dubium. Est ibi ratione
domicilij. al's enim si non haberet domicilium in loco, vbi cele-
bratus est contractus, ⁊ alibi collata solutio non posset ibi con-
ueniri: vt est gloss.in.l.si quis in legatione.s.e.⁊ in.l.vlt.de bon.
autho.iud.pos.quas gloss. tene menti. ¶ In.l.omnem, pro con-
3 tractu. etiam si non sit ex contractu sed ex delicto. Et † sic not. ꝙ
ꝯtus ac delicta equiparantur quo ad forum: ad hoc alleg. pro
glo.in.§.si quis tutelam. ¶ In gloss.supple.nota, quod prima
opinio non est vera: quia siue reperiatur siue non, debet ibi de-
fendi, quia princip.l.facit ad hoc. Alia vero opinio fuit, ꝙ si nō
sit in loco cōtractus, vel quasi habet locum remissio. Et fundari
potest: quia si non vult constituere procuratorem, ꝙ cogatur,
vel cogatur iurare de calumnia: quia al's non videtur opinio
eorum fatua: quia etiam delegatus principis in causa pecunia-
ria non posset facere, vt pars personaliter compareat: vt.c.j.ex
de iud.⁊.l.j.§.vsus.s.de procu. ¶ No.glo. mirabilem. in ver. vt
in auf. ꝙ contractus ⁊ delicta equiparantur. hoc mirum tempo
re istorū iuriū: sed in iure postea facto non. quā nō tꝫ Bar.in.l.
non possunt.⁊ quod ibi not.s.de legi. quia etiam statuta per.l.
trahuntur ad futurum. ¶ Pro determinatione gloss. huius, et
opinionum istarum est hodie decretalis romana.§.contrahen-
4 tes.s.alle. quia † in contractibus non habet locum remissio etiā
si non sunt bona in loco: quia pronuntiabitur per iudicem vt di
ctum est. habet tamen locum remissio in quatuor casibus ſm o-
mnes.⁊ sic limitantur.d.§.contrahentes. Primo quādo est re-
nuntiatum foro: vt dicta.l.j.si quis in ius voca.non ier.⁊ ibi no-
tatur in tex.⁊ glo. Secundo quando latitaret absens. vt in auf.
de exhiben.reis.§.si vero etiam quidam. Tertio quando non
habet bona in loco contractus. quod non placet vt in dicto.§.
contrahentes.⁊ ideo dic. Tertio qñ agitur super statu persone,
vt.C.vbi decuri.conu.l.fin. Quarto si debitor fugit. ſm Odof.
quia sicut poterat per creditorem capi propria authoritate, ita
fortius per iudicem alterius loci, ⁊ remitti.⁊ dicas. ꝙ ista remis
sio fit, vbi est necessaria presentia persone puta vt litem conteste
tur: vel quia iudex posset scire melius veritatem. Al's nunquam
in ciuili causa quis est cogendus precise personaliter venire: vt
l.final.C.de procura.et.c.iij.de iud.lib.vj. ¶ Item habet locum
in terris, que subsunt vni domino. nam tunc si iudex alterius lo
ci denegaret remittere puniretur per superiorem: vt in.§.si quis
vero comprehensorum. in auf. vt nulli iudic. secus si essent sub
diuersis dominis. nam tunc si denegaret non esset quis cogen-
dus venire. ¶ Et ideo in ciuitatibus lombardie, que non reco-
gnoscunt superiorem etiam in delictis, non consueuerunt hodie
5 fieri remissiones. ¶ Sed si † queritur vtrum episcopus in alte-
rius territorio possit citare? Respondetur querendo primū. nun
quid iudex loci contractus possit eum citare? Et est antiqua qō.
⁊ quidam ꝙ sic indirecte. per.l.omnes.§.executoribus.versi.ve-
rum si apparitor.C.de episcopis ⁊ clericis. et dicto.§.contrahen
tes, videtur casus. Secunda fuit opinio ꝙ non: quia esset mitte-
re falcem in messem alienam: sed debet mittere literas iudi.loci,
vbi est, vt videtur casus in.l.final.ff.de re iudicata.⁊ clemen.pa-
storalis.de re iudica. Dominus Cyn. disputauit istam.q.⁊ eam
posuit in dicta.l.omnes.⁊ distinguit, quod aut vult iudex cita-
re realiter per captionem persone: et non potest. quia esset mitte
re falcem in alienam messem. quod est prohibitum: vt.l.sicuti.§.
aristo.ff.si serui.ven. Aut vult citare per nuntiū per literas: et te-
nuit in sua disputatione quod potest de rigore iuris. ¶ Sed ad
clementi.pastoralis dicit, ꝙ non potest reduci in pace, sed tran-
seat cum alijs erroribus canonist. ¶ Sed Bart. istam questio.
mouit in.l.j.§.preside.de requi.re. dicit ꝙ hoc est verum si ambo
territoria erant subdita vni domino: si vero diuersis: tunc non
debet directo mitti nuntius, sed scribi iudici illius loci. vt mo-
neat eum, vt compareat. ita intelligitur.l.j.§.presides.ff.de re-
quir.re. et ita etiā potest intelligi.clemen.pastoralis alleg. vel po
test intelligi clemen. quando fit citatio in territorio maioris do-
mini, sed si minorum vel equalis, de decreto posset nuntius mit-
ti secundum Bartol. in dicto.§.presides. ¶ Secunda questio
nunquid habet locum remissio. Dictum est. Tertia est: vtrum
si non remittatur: habet locum mulcta? Et gloss. ꝙ sic. Ibi, ꝙ si
non habet bona. vide gloss. Oppo. extra gloss. ꝙ in loco contra-
ctus vel quasi, quis non sortiatur forum.ff.e.exigere. So. est spe-
ciale in contractu dotis, vt non sortiatur quis forum. et dic vt
ibi dicam. Quero, quia hic loquimur de illo qui scienter con-
trahit et scit se obligari. Sed quid de ignorante, puta de illo,
cuius negotia ignoranter geruntur, ⁊ sine volūtate obligatur:
nunquid sortietur forum hic? respondeo sic vt est casus in.l.qui
certo loco.ff.de condictio.indebi. secundum verum intellectum.
quia quolibet loco potest conueniri et vide ibi Bartol. ¶ Item
queritur, nunquid in loco contractus sit quis subditus iudici,
vt possit cogi ad collectas, ⁊ alia onera? gloss. ꝙ non in clemen.
quamuis. de foro competen. contraria gloss. est in.c.a nobis. de
sentētia excommunicatio.⁊ ideo distingue quod aut querimus
nunquid ratione illius ꝯtus, vel q̄si, et dic quod illo respectu
dr subdit⁹, quo ad alia nō. ¶ Itē † querit̄ pone habes isthic do
miciliū ꝑmisisti mihi, x. sub ꝯdōne: ⁊ nata obligatiōe reperiā te

hic: an possum te cõuenire? ⁊ videtur ꝙ nõ, sed tm̃ in loco vbi es
tpe nate obligat. per tex. istum ibi. vnde obliga. ⁊ per. l. omnem.
⁊ videtur casus. j. e. si vxor. Cõtrarium determinat Bald. ⁊ di-
cit ꝙ sortitur quis forum in loco ꝯctus tali rõne: q: adueniente
conditione retrotrahitur per. l. potior. ⁊ qui balneum. qui pot. in
pign. ha. ⁊ per. l. si vt proponitur. de fideiu. sed tempore contra-
ctus hic erat subditus. ergo ⁊ per eãdem rationem similẽ. q. de-
terminat Archi. in. c. ij. de consti. lib. vi. Bart. Brixien. declarat
contra. per. c. a nobis de sen. excõ. sed ego vltra ipsos dico. vr̃ ꝙ
non sortitur forum hic: quia ad hoc ꝙ retrahatur requiritur ꝙ
sit in eo. statu. ar. l. bonorum. ff. rem ra. ha. ⁊. l. qui balneũ. §. citra
predium. alr̃. pro quo facit bñ. in. l. si tm̃ acceptũ. ff. iud. sol. ¶ Et
ideo dic ꝙ interdũ euẽtus cõditionis est talis, ꝙ est sufficiẽs ad
obligandũ partẽ per se ⁊ tunc totus actus dependet ab euentu
cõditionis: ⁊ nõ retrahitur ꝯditio: vt. l. j. j. qui po. in pig. habe. ⁊
l. quidam cũ filium. de ver. obli. interdum euentus ꝯditionis est
talis ꝙ nõ est sufficiens ad obligationem per se sine ꝯctu: ⁊ tũc
dico ꝙ retrotrahitur: vt. l. potior. ⁊. l. qui balneũ. itẽ not. in. l. que
legate. de re. iur. ⁊ ibi vide. Et ita in casu nostro. q. ita est: ⁊ ideo
teneo me cũ magr̃o meo dño Bal. ⁊ cũ Archi. Si i eodẽ casu lo
queretur: sed in casu suo in quo loquitur, teneo contrariũ, vt per
Bart. brixiens. in. q. sua disputata. in. c. preterea. de dila. ⁊ ibi etiã
vide Inn. ¶ In gl. scit. facit in ar. ad. q. ꝙ si ꝯham cum aliquo,
qui nõ hʒ immobilia, ⁊ postea habeat, ꝙ non possim ipsum face
re incarcerari. ⁊ dic ꝙ aut sciebat creditor, aut ignorabat. arg. l.
creditores, de priui. credi. ⁊. l. bona. §. de illo. de dam. infe. ¶ In
7 glo. domiciliũ. dic ꝙ † si aliquis staret in studio per mille annos
⁊ rõne studij: ꝙ nõ sortitur forũ: vt. l. quesitũ. de le. iij. ⁊ per Bar.
l. lex cornelia. §. domũ. de iniur. ¶ In fi. glos. dic ꝙ gl. est cõtra.
in. l. ij. §. oẽs. s. e. ⁊ ibi dixi. ¶ In gl. quot quot. pone ꝙ vendidi
ibi aduene equũ, ⁊ volo ipsum conuenire in loco ꝯctus: ipse op-
ponit, ꝙ est aduena ⁊ incontinenti recessurus: queritur quid iu-
ris? Or ca, dic ꝙ refert: q: aut est actũ expresse, ꝙ aduena soluat
in loco contractus: ⁊ tũc ibi põt ꝯueniri nõ ratione contractus.
sed rõne collate solutionis: vt. j. §. fin. Aut est actum ꝯriũ: ⁊ non
põt: vt. s. ver. proinde. Aut est dubium: ⁊ tunc aut aduena emit
rem sibi necessariam ad iter, puta quia emit equum: ⁊ tũc, quia
non potest vltra ire sine equo: videtur actum ꝙ hic soluat: quia
inconueniens esset ꝙ cum re mea recederet: vt. l. si quis legatio-
nis. j. e. ne ꝯctus claudicet. ar. in. l. fi. de accep. Aut nõ est sibi ne-
cessaria ad iter: ⁊ videtur habita fides de precio: ⁊ alter videtur
hr̃e fidem de re: ⁊ nõ põt cõuenire eũ, nisi alter rẽ petat. arg. in. l.
iul. §. offerri. de acti. em. ¶ Itẽ iste text. facit cõtra opinio. Bart.
8 positã in. l. si domum. j. de fur. que † est terribilis: ꝙ si reperiatur
fur cum re furtiua: ꝙ ibi põt capi ⁊ suspendi. tamen iste tex. dicit
ꝙ non: quia nõ est equũ, ꝙ per tot loca conueniatur per que trã-
sit: nec quantũ ad rigorem iuris est vera: licet eam per aliquas
rationes suasiuas fundet. de quo dic vt ibi per eum: ⁊ per Bal.
in. l. abducta. C. de furt. ⁊ bene facit contra eum. j. e. non al's. §.
j. ¶ In glo. debebit que querit. quid si debitor cepit vagari. ⁊c.
not. glo. ⁊ similem in. l. iiij. §. fina. j. de dam. infec. pro quo. l. eius
qui. §. fina. ad municip. ¶ Item in eo quod dicit ratione origi-
nis. vide Bart. in. l. assumptio ad munic. pro gloss. ista etiam vi-
detur Cy. in. l. iuris ordinem. C. de iurisdi. om. iudi. ¶ Item in
fi. quando dicit ratione cursus decennij. glo. habuisti statim con
trariam in gloss. domicilium. ⁊ illa est vera: quia etiã si per mille
annos ibi staret vt ibi dixi: vt ponit Bartol. in. l. seia. §. pamphi
le. de fundo instruc. ⁊ dicta. l. quesitum. et hoc nisi ratione con-
tractus: quia tunc sortitur forum, vt hic.

Summarium.

1 Debitor rei restituendæ difficultate, num à pœna liberetur?
2 Tempus modicum in iure quando dicatur?
3 Debitori pecuniam ad solutionem paratam habenti, dilatio non datur. Et cùm lex dat dilationem cautionem præstari debere. Et quid quando à contrahentibus? Et quid si à principe.
4 Debitor vbi præstare cautionem detrectat, an incarcerari possit?
5 Sententia diffinitiua in confessum, an ferri debeat?
6 Prouisio hominis ad ea que lex operatur, non extenditur.

SI debitori. In confessum nõ est fe-
renda sententia, sed dã
da est sibi dilatio ad soluendum cum competẽ
ti cautela. Barto. Vel si post libellum oblatũ
quis confiteatur debitum condemnabitur, et
dabitur sibi tempus ad soluendum, quod da-
tur iudicatis. h. d. sm̃ Iaco. Rau. ¶ Et sic sunt casus duo. Sed
posterior est verior ⁊ notabilior velim actionem. i. libellum: non
tamen edidi: licet Iaco. dicat, ꝙ edidi. no. ꝙ debitori datur di-
latio, etiam si non habet pecuniam ad manum. ¶ Itẽ iste tex.
facit contra opi. Bart. positã in. l. continuus. §. illud. de ver. ob.
1 ⁊ in. l. quod te. si cert. pet. vbi dicit † ꝙ licet debitor speciei non li-
beretur a pena propter difficultatem prestationis: sʒ datur sibi
tempus: vt. l. cum res. de leg. j. secus tm̃ in debitore pecunie: quia
difficultas eum non excusat a pena: sicut nec a carceribus. hic tm̃
est casus cõtra eũ. ⁊ ita dixi in. d. l. quod te. in repetitione. ¶ Itẽ
2 † no. quod dicatur modicũ tp̃s. ⁊ dr̃ alibi modicũ tempus. vt. l.
fraudẽ. alr̃. in glo. de iudi. sisti. ⁊ alibi qd̃ iudicis statur arbitrio.
vt. l. penulti. de iudi. sed dic, ꝙ vbi. l. limitat, stamus legi. sed vbi
nõ est determinatũ, statur arbitrio iudi. vt. l. j. de iure delibe. ⁊. l.
3 si ita quis. §. seia cauit. de verb. oblig. ¶ Itẽ † no. in gloss. ꝙ vbi
debitor hʒ pecuniã expeditã, non datur sibi dilatio. ¶ Itẽ not.
hic ꝙ qñ lex dat dilationem dʒ p̃stari cautio. Idẽ qñ a ꝯhenti-
bus vt. l. in oĩbus. j. e. idem quando a principe: vt. l. vniuersa. C.
4 de preci. impe. offe. ¶ Item no. † aliud sm̃ Bar. vbi debitor nõ
prestaret cautionem, ꝙ posset incarcerari. ¶ Sed cõtra: q: non
dʒ quis incarcerari propter cautionẽ: q: sufficit iuratoria. itẽ qñ
agitur noĩe proprio nõ est necessaria cautio. vt. §. sed hodie. insti.
de satisda. So. illa loquitur de cautione, que fit añ sñiam: q: non
põt cogi: hic vero loqmur de cautione, que fieri dʒ post sñiam:
q: tũc cõstat de debito. ⁊ iõ magis dʒ ardẽter cõstringi. sʒ Cy. ⁊
Iac. de are. in quadã apostilla dicũt, ꝙ hodie nõ seruat. ¶ Sʒ
dic sm̃ Bal. ꝙ aut pars petit: ⁊ sine dubio dʒ fieri. Aut nõ petit
⁊ tũc dicit ꝙ si est soluendo, nõ dat cautio, q: etiã nõ datur sibi
dilatio, vt dictũ est. veritas tñ est, ꝙ vbi pars petit, quod de iu-
5 re dʒ fieri cautio. ¶ In alia glos. nũquid † in ꝯfessum sit ferenda
sñia? dic ꝙ aut fit cõfessio post lit. cõtest. ⁊ tunc dʒ ferri sñia: vt. l.
iulia. ⁊. l. j. ⁊ qd̃ ibi no. j. de ꝯfessis. Aut fit cõfessio añ post litem
contest. ⁊ tunc fit animo litẽ cõtest. aut animo declinãdi iudiciũ:
aut est dubiũ. Primo casu fertur sñia: q: aliqñ interest in confes
sum dari sñiam: vt. l. vtiqʒ. de rei vend. Aut fit aĩo declinandi: ⁊
nõ datur sñia: vt hic. Aut est dubiũ ⁊ nũq̃ p̃sumimus factam
fuisse cõfessionẽ animo litis cõtestandi. ⁊ hec vera in ciuili: q: in
criminali siue ante litis cõtesta. siue post, fertur sententia: vt. l. si
confessus. de custo. reo. ¶ Itẽ circa premissa not. ꝙ ea, que dicũ
tur hic, ꝙ in cõfessum vel condemnatũ fit executio post quatuor
menses, ⁊ datur eis ad executionẽ tempus quadrimestrie: est ve
rum de executione hominis, nõ legis: vt. l. furti. in princi. de his
qui no. infa. ⁊ ibi per Guil. ⁊ Bart. ponit in. l. talis scriptura. §.
6 fi. de. l. j. Ad ea † eñi ⁊ circa ea que. l. operatur, nõ extenditur ho-
minis prouisio. ⁊ ibi videtur. facit. l. qui vltro. de pe.

QUi non. Omne agens in agẽdo repatitur.
Bal. vel sic, iudicẽ coram quo qs
agit, declinare non põt, si ibi reconueniet. h. d. Ista
l. facit, an clericus in cã reconuẽtionis possit ꝯueniri
corã laico? de q̊ in. c. at si clerici. de iudi. ⁊ dixi. in. l. ij. §. sʒ si agãt.

Summarium.

1 Sententiam ferri non posse super eo, in quo lis contestata non est.
2 Iudicia super futuro non fundantur,

NOn potest. Ius post lit. contest. su-
peruenies agẽti, cõdẽ-
nationẽ ex eadẽ instãtia nõ inducit Bal. vel sic.
si post litẽ cõtestatã supueniat actori ius, super
quo p̃ncipaliter agebat: nõ p̃t sup illo ferri dif-
finitiua. q: non est in iudiciũ deductũ, nec super
ipso lis est cõtest. ⁊ iõ necesse est actori de nouo agere. h. d. nota. ⁊
est ista. l. vnus aphorismus. adde. c. abbate sane. de re iu. in. vj.
1 vbi glossat hec. l. ¶ Alia interpellatiõe. ⁊ alio iudicio. Not. † ꝙ
sup quo nõ est lis cõtestata nõ põt ferri sñia. Itẽ no. ꝙ dr̃ in glo.
in scd̃o cõtrario, ⁊ dic ꝙ istud nõ vr̃ hr̃e rõnem: q: per hoc videt
ꝙ si titus possidebat hereditatem, que adhuc mihi delata non
est. s. quia adhuc non est mortuus ille, cuius est: ꝙ si post litẽ con
test. mihi sit delata, ꝙ possit in ea cõdẽnari, quod nõ videtur ve
rum. ¶ Et ideo dic, ꝙ duo sunt consideranda scʒ ius actoris: et
illud dʒ esse tempore litis contesta. ⁊ ius rei. Et illud dʒ conside-
ri tpe sentẽtie. q: in iudicijs est quasi quidam ꝯctus stipl'onis ⁊
actor litis contest. obtinet vicem interrogantis. tpe sentẽtie reus
tʒ vicẽ rñdentis. ⁊ ideo sufficit ꝙ extremũ rei sit habile tpe sñie.
Si tñ ius actoris sit factum tempore litis contestate. ⁊ ita patet
so. ad. l. iiij. ⁊. l. quesitũ. cũ simili. Ad. l. si rem. §. fi. de pig. act. dic
ꝙ ibi

ꝙ ibi agebaꝛ ex cā precedeñ.ſ.ex vēditione.¶ Op.de.c.abbate
ſane.ex de re iu.in.vj.vbi dꝛ totū ꝯtrariū.So.iſta.l.intelligiꝛ ſm
illud.c.ꝛ iō refert vt ibi dicit tex.ꝙ aut agitur cā expꝛeſſa aut ge
neral'r.pꝛo quo alleg.Bar.l.fi.C.de anna.excep.Sed tñ Pet.in
l.vnica.C.de alie.iud.mu.cā fac.dicit ꝙ illud.c.pꝛocedit de equi
tate canonica nō aūt de rigoꝛe iuris ciuilis.Rō eſt:qꝛ nō pt fieri
cōdēnatio,niſi ſuper illo,in quo tibi ius cōpetebat tpe litis con
teſt.ꝛ fuit in iudiciū deductū.qđ nō pōt fieri,ſi tūc nō competit.
¶ Circa hoc diſtingue:cū queritur an poſſit ferri diffinitiua ſu
per iure ſuperuenieti poſt lit.cōteſt.qꝛ aut illud ius erat acceſſo-
rium ad pꝛimū,qđ pꝛincipaliter intētabaꝛ,ꝛ qđ tpe litis cōpete-
bat:ꝛ tūc ferri pt:vt.l.ediles.§.itē ſciēdū.ꝛ.l.j.§.nō tm̄ dolꝰ.ꝭ.de-
poſiti.ꝛ de rei vend.nō ſolū.Aut illud erat pꝛincipale.i.illud qđ
ꝓncipaliter intētabatur:ꝛ tūc aut ſupuenit ex cā de pꝛeterito:ꝛ
idē:vt.l.ſi rē.§.fi.de pig.act.Aut ex cā de futuro.i.que habuit oꝛ
tū poſt lit.cōteſt.ꝛ tūc aut nō erat defectus ex parte actoꝛis ſʒ ex
pte rei:vt qꝛ deficiebat cā quare deberet cōdēnari tpe litis cōte.
tñ actoꝛi cōpetebat ius:ꝛ tūc idē.qꝛ pōt ꝯdēnari ſi ſupueniat añ
ſniam:vt.l.iiij.ꝭ.de peti.here.ꝛ.l.ſi nautē.§.poſſidere.de rei ven.
ita intelligitur.l.q̄ſitū.de pecu.Aut erat defectus ex parte acto
ris.ꝛ tunc aut egit ex cā certa ꝛ expꝛeſſa:vt dico rē meā ex vendi
tione:vel te obligatū ex ſtipulatione:ꝛ nō pōt fieri cōdēnatio.vt
hic.Aut egit gn̄aliter:vt dico rem ad me pertinere iure dñij vel
quaſi:vel te obnoxiū:ꝛ tūc vr̄ in iudiciū deducere nō ſolū ius cō
petēs tpe litis cōte.ſʒ et oē ius futurū.poſt litis ꝯteſt.ſupueniēs:
ꝛ iō ſup eo pt fieri ꝯdēnatio de eq̄tate canonica vt.d.c.abbate.
2 de ſubtilitate vero iuris ciuilis,ſecus:qꝛ†iudicia ſup futuro nō
fundanꝛ.ꝭ.e.nō queadmodū.qđ dic vt plene notatur per Cynū
in.l.j.C.de ali.iudi.in.vj.q.Itē aduertēdū:qꝛ iſti iterū agenti in
caſu huius.l.nō ob.exceptio rei iudi.vt.l.ſi mr̄.§.eandē.ꝭ.de ex-
cep.rei iud.ꝛ adde notata in.l.nō queadmodū.ꝭ.e.ꝛ qđ ibi dixi.
ꝛ vide.le.ſi nō moꝛtis.§.j.ꝭ.ti.j.que videtur ſuperioꝛi note cōtra-
riari.¶ Item vide.l.ſi titius.de verb.obli.ꝛ.c.rainaldus de te-
ſtamen.vbi agitur ad penam nondum commiſſam:vt ibi,ſu-
per verbo.ſi contra ipſum venerit:ꝛ ibi not.

Summarium.

1 Rei vendicationem aduerſus legatum non competere,niſi pro al-
terius poſſeſſione.
2 Forum quem ſortiri ratione rei,qua ratione ſit intelligendum?

NOn alias. Pꝛo ꝯctu vel delicto cō-
miſſo in loco legationis,
poteſt legatꝰ ꝯueniri,ꝛ etiā rei vēd.pꝛo re alie-
na,quā incepit ibi poſſidere:ſecꝰ ſi alibi:lʒ ibi
fuerit cōtinuata poſſeſſio.h.d.vſqʒ ad.l.de eo.
1 ¶ No.ver.†ſed ſi poſtulaꝛ.ꝙ rei vēdicatio nō
cōpetit aduerſus legatū niſi pꝛo poſſeſſione alteriꝰ:vt.d.l.vnica.
de ali.iudi.qđ facit ad.q.ſi aliquis legat actiones ſuas,nō vr̄ le
gare res ſuas:qꝛ pꝛo rebus ſuis nō hʒ locū rei ven.Quod eſt ve
rum actu,ſed habitu ſic.ar.in.l.j.§.hoc interdictū.ꝭ.vti poſſi.de
qua vide in.l.fi.de here.vel act.vendi.¶ Itē.no.mirabilē limi-
2 tationē ad ti.C.vbi in rē acti.qꝛ†qđ dꝛ,ꝙ rōne rei qs ſoꝛtitur fo-
rū:verū eſt vbi res eſt vt ꝑpetuo ibi ſtet,itē vbi fuit incepta poſ
ſeſſio:nō autē ꝙ in quocūqʒ loco,vbi repiatur cū re,qđ poſſit cō
ueniri:ſʒ tm̄ in loco vbi incepta eſt poſſideri.ꝙ facit ꝯ Bart.de
quo dixi in.§.ſi quis tutelā.in fine.Salua eius pace.hic eſt caſus
a cōtra.ſenſu,ꝙ etiā ſi res nō ſit ibi māſura,pōt cōueniri.quod
eſt cōtra opinionē Cyn.Barto.ꝛ aliquoꝛum alioꝛum.C.vbi in
rem act.l.fi.ꝛ ita tenet ibi Saly.

DE eo. Pꝛopter aditionē hereditatis vel reſti-
tutionē eius factā legato,in loco legatio
nis,nō pōt ibi ꝯueniri:licet ex hoc obligetur ex quo-
dam quaſi ꝯctu:ſi tñ nō cauet:fit miſſio in poſſeſſio-
nem bonoꝛū.h.d.vſqʒ ad.l.ſed ſi reſtituatur.¶ Ibi ne impedia
tur.iſta rō nō eſt ſufficiēs,ſed eſt alia de qua dixi in.l.ij.§.oīs.eſt
duplex.Pꝛimo qꝛ iſtud fit quaſi ex quadā neceſſitate trāſmiſſio-
nis ad heredē.¶ Itē rōne quaſi ꝯctus,qui ſolo aīo celebꝛatur,
ꝛ ſine fcō ſuo:ſecus ſi fcō.vt.l.interdū.Per qđ tene mēti ad.q.de
heretico q incepit eſſe hereticus in Roma:lʒ poſtea mutet do-
miciliū.Utrū poſſit accuſari de hereſi:qꝛ ſolo animo ꝯtrahitur.

Summarium.

1 Officiū iudicis vbi quis intentat,num tūc reconuentio locū hēat?

SEd ſi reſtituatur. In pꝛima gloſſ.ad-
1 uerte,que vr̄ dicere,ꝙ vbi quis intentat†offi-
ciū iudicis ꝙ nō hʒ locū recōuētio per.l.j.in fi.
de var.ꝛ extraoꝛ.cog.Sed circa hoc dicit Bal.
aut illud officiū iudicis requirit magnaʒ cauſe
cognitionē:aut diſceptationē:ꝛ tūc pōt fieri reconuētio.vt.l.j.§.
fi.de var.ꝛ extraoꝛdi.cog.aut non requirit cauſe cognitionē,nec
fieri diſceptationē,nec altioꝛē indaginē:vt in reſtitutione fidei-
cōmiſſi,qđ dʒ fieri ſimpl'r ꝛ de plano:vt.l.ille a quo.§.ſi de teſtō.
ad trebel.et tunc non habet locum,vt hic.Bal.

§. Contra. Si legatus heres inſtitutꝰ,ꝛ de reſti-
tuēdo rogatus,in loco legationis he
reditatē reſtituat,pꝛiuilegiū ſuū nō trāſit ad fideicōmiſſarium:
quia perſonale.hoc pꝛimo.Ad qđ.l.quia perinde.§.reſtituta ad
treb.ꝛ.l.cum patronus.de leg.ij.¶ Item vbi non cogitur quis
iudicium ſuſcipere nec etiam iurare,vel alium actū litis deciſo-
riū facere.hoc ſcđo.Ad quod vide.l.in ꝯctibus.§.illo.C.de non
nu.pecu.¶ Itē vbi periculū eſt in moꝛa,vel ius actoꝛis eſt peri-
turū cogiꝛ legatꝰ iudiciū ſuſcipere quatenꝰ neceſſitas exigit.h.
d.vſqʒ ad.§.ſi poteſt.¶ Ibi,vt lis cōteſtetur.ꝛ non vltra,ſed
mittetur pꝛoceſſus ad aliū iudicē vbi faciet fidem.facit.l.fi.C.de
teſti.¶ Et facit in arg.iſte tex.ꝙ ſi papa alicui cōcedat conſerua
toꝛem,ꝛ non heres inſtituatur,ꝛ reſtituat hereditatem ꝙ ad fi-
deicommiſſarium non tranſit pꝛiuilegium conſeruatoꝛis.no.ex
fi.glo.ibi in actione de dolo pꝛo quo.iiij.q.vij.quod pꝛo eo.

Summarium.

1 Legem ſemper certam eſſe,de eo quod eſt in rerum natura.
2 Lex ad monſtra & portenta non ſe extendit.

§. Si pater. In ventre pꝛeſumūtur eſſe tres in
dubio,ꝛ iō iā natus non admitti-
tur interim ad petendum hereditatem,nec debitum heredita-
rium,niſi pꝛo quarta parte.Barto.Quod dic vt plene declara
tur per eūdē.ꝭ.de acqui.here.l.cū quidā.§.quod dicitur.ꝛ.§.ſuū
heredē.ꝛ vide.l.antiqui.ꝭ.ſi pars heredita.pe.vel ſic.incertitu-
do nature naturate non tolliꝛ per certitudinē nature naturātis.
Fran.Accurſij.vel ſic.iudex non hʒ neceſſe attendere ſcientiam,
que apud Deum eſt vel naturā:ſed illā que cadit in eū ex veriſi
milibus iuris ꝓſumptionibus.Bal.¶ Moꝛtuus abinteſtato.
Partem.ſcilicet quartam,ne cōtrarietur iam dictis.ipſe tamē
eſt heres ſuus neceſſarius,pꝛo dimidia.ex quo in ventre nō erat
niſi vnus:vt.d.l.cum quidam.§.ſuū heredē.de acquir.here.non
tamen admittitur niſi pꝛo parte quarta:vt quia in pꝛimo.ſ.in fa
ciendo ipſum heredem operatur.l.que ipſum facit heredem ne-
1 ceſſariū etiā ignoꝛātē.Lex†aūt ſemp de eo,quod eſt in rerū na-
tura certa eſt.ſed in ſecundo,ſcilicet in admittendo ipſum ad iu
diciū,operatur homo.ſcilicet iudex,qui de illo non eſt certus.et
ideo non debet ſequi illud quod euenire poteſt:vt hic,ꝛ.d.l.anti
qui.¶ Sed videtur,ꝙ non ſit heres,niſi pꝛo octaua:quia poſ-
ſunt eſſe ſeptē:vt.d.l.antiqui.Solutio dico,ꝙ naturaliter non
ſunt niſi tres,quando autem in ventre ſunt vltra tres illud eſt
quoddam monſtrum,vel poꝛtentoſum:vt.l.vtrum.de reb.dub.
2 Ad†quod lex ſe non extendit regulariter.

Summarium.

1 Conuentio ac reconuentio in criminalibus,num locum habeāt?
Et qualiter in his ferenda ſit ſententia?

QUi pꝛioꝛ. In cauſa conuentionis et
reconuentionis hic eſt oꝛ-
do,vt pꝛius audiantur iura conuenientis.ſe-
cundo reconuenietis.h.d.ſm verā lec.Et intel
lige vt ſtatim vbi poſt actū vnius,ſequaꝛ actꝰ
alterius:nō autē vt pꝛimo nō debeat termina-
ri cauſa cōuenietis,ꝛ poſt recōuenientis.hoc etiam pꝛopꝛoba-
tur iure.C.vt.C.de compen.l.neqʒ.ꝛ iure auꝛ.in auꝛ.ꝛ conſequē
tur.C.de ſenten.ꝛ iure canonum.vt.c.j.de mutu.pet.ꝛ de reſcri-
ptis.diſpendia.§.reus.¶ Et quicquid dicat gloſ.dic quod iſta
1 l.loquitur in cā ciuili.Et†ideo dic ꝙ aut ambe cauſe ſunt crimi
nales:ꝛ non pꝛocedit hec lex.ſed.l.is reus.ꝭ.de publi.iudi.Aut
vna criminalis altera ciuilis : et idem.nam tunc loquitur

lex fi.C.de ordi.iud.nõ ergo bñ dicit ꝙ in criminalibus habeat
locũ. Aut ambe sunt ciuiles: & tũc aut vna est super petitorio, al
tera sup possessorio: & nõ procedit hec.l.sed.l.si de vi.cũ materia
sua.j.eo. Aut ambe sup petitorio: & tũc aut scda est p̃iudicialis
ad p̃sonã, & silr̃ nõ procedit.sed de preiudiciali est primo cogno
scendum & pronuntiandũ: & super alia supersedẽdum: vt.C.de
adult.l.qm̃ Alexandrum.& insti.de acti.§.preiudiciales. Aut
neutra est preiudicialis: & tunc aut scda est emergens: & similiter
nõ procedit, sed super illa est primo cognoscendum & pronũtian
dum, & super alia supersedendum.s̃.e.l.ĩj.§.sed et si dubitetur.
aut vtraqꝫ est principalis.& tunc procedit hec.l.vt in singulis
actibus.primo admittatur, qui primo prouocauit: & post singu
los actus admittat̃ alter.similiter ad eosdẽ actus: & cã vtriusqꝫ
eadem sententia terminetur premissa tñ in ordine scripture snia
p̃mi:al's posset appellari vt.l.j.in fi.que snie sine appella.rescin.

Summarium.

1 Iudicium cœptum quando censeatur?
2 Contumax coram priore iudice, an possit coram secundo exce-
ptiones proponere. Et an possit se priori processu apud secun-
dum iudicem se adiuuare?

V Bi ceptum. Pro intellectu isti⁹
l.vidẽdum, ꝙ plene
no.Bar.in.l.sepulchri violati actio.j.de sepul.
viol.& aliter nõ summat̃: & limitat̃ ista.l.nisi ex
necessitate fuerit ceptũ: qꝛ tunc remittitur: vt.s̃.
e.sed si restituatur. Itẽ limitatur qñ iudex est
impeditus sm glo. Est & tertia limitatio sm Bar.qꝛ locũ habet
qñ reus cõuentus nõ est cõtumax cõparere corã primo iudice, sꝫ
si esset cõtumax posset corã alio conueniri: nec põt opponere de
pendeñ.lit.coram alio iudi.postꝙ coram illo non vult cõpare-
1 re.ita dicit hic & circa.l.sepulchri. ¶ Queritur † qñ dicatur iudi
cium ceptũ: videtur ꝙ post citationẽ: vt.l.si quis.posteaꝙ.s̃.in
cõtrarium videtur qꝺ requiratur litis contestatio per.§.fi.insti.
de pena temere litigã. Sed dic ꝙ aut cõuenio te corã iudice com
peten.& tunc sufficit citatio: vt.d.l.si quis. Aut coram iudice nõ
cõpeten.& tunc requiritur litis contestatio qꝛ oportet tũc pro re-
2 gula iuris. ¶ Item queritur † quis poterit in alio iudicio exci-
pere? & dic ꝙ ille qui nõ fuit contumax.ille autẽ qui fuit contu-
max, vt sicut non potest se iuuare de processu iam facto.nisi sol-
uat expeñ.vt.l.properandum.§.censemus.C.de iudi.ita nõ po-
test opponere exceptionem. Sed Barto.ibi in dicta.l.sepulchri.
Item etiam iudex non potest impedire, & suam iurisdictionem
defendere.& si alter in preiudicium lit.pendeñ.se intromittat
sm Barto. qui hoc ibi plene ponit.

Summarium.

1 Iudicium cum defuncto cœptum ad quos successores pertranseat?
2 Fiscus proprios habet iudices.

S I petitor. Instãtia cepta cũ defun-
cto transit ad heredẽ eius
pro hereditarijs portionibus: nec potest vnus
partẽ alterius in iudiciũ deducere.h.d.notabi
1 liter. ¶ Et adde, ꝙ † etiã ad alios vniuersales
successores transit: lꝫ nõ sit heres: vt.j.e.tam ex
contractibus.preterꝙ in fiscũ, in quẽ nõ trã sit: lꝫ sit verus succes
2 sor: qꝛ † iudices suos hꝫ spãles.hoc probatur in.l.si cõstante.§.fi.
so.ma.vbi est tex.not.in successorem singularem nũꝙ transit: vt
no.per Inno.in.c.qꝛ.v.ex̃ de iudi.lꝫ hodie hec limitentur per.c.
ĩj.vt lite pendẽte.lib.vj. Et adde qꝺ plene no.per Bar.in.l.si ho
minem.j.de fide. Instãtia vero incepta coram arbitro nõ trã sit
in heredem nisi expresse sit dictũ: vt.s̃.de arbi.l.diem proferre.§.
j. ¶ Ege it. prosequendo instantiam ceptam cum defuncto.
¶ Deductam esse.et ideo sententia pro eo lata non nocet aliĩs.

S I iudex. Nouus iudex delegatus alteri
subrogatus, tantum tempus ha
bet ad finiendam causam, quantum habuit ille cui
subrogatus est, etiam si hoc omnino dicatur expres-
se per delegantem: dum tamen per hoc non excedatur tempus
instantie, scilicet triennium. hoc dicit. ¶ Magistratus de-
legans.

Summarium.

1 Declinatoriam ante litem contestatam non amitti.

N On videtur. Petens copiã libel
li nõ videtur in iu-
dicem cõsentire.h.d.no. Idem est de quocũqꝫ
1 actu fcõ añ litẽ contest.coram iudice. Nũꝙ † em̃
perditur declinatoria vsqꝫ ad litem contestatã
vt.s̃.de iurisd.om.iudi.l.si conuenerit.fallit in
duobus casibus.primus est, qñ per illũ actũ peteret per iudicem
aliquid fieri: puta pronũtiari super alia exceptione emergẽti.nõ
enim posset pronuntiare, nisi esset iudex: & ideo tacite videtur in
eum cõsentire: vt.j.e.l.sed & si susceperit.in prin. ¶ Itẽ fallit qñ
opponeret exceptionẽ suspitionis, que de sui natura debet sequi
declinatoriam fori. Nã & tunc perdit declinatoriam iuxta no.in
c.inter monasterium.extra de re iudi.per Inno.& per Barto.in
l.quidam consulebant.in e.ti.facit auf.offeratur.C.de litis con-
test. ¶ In tex.iudicem, scilicet non suum.genus actionis.i.libel
li in quo continetur actio.

S Is qui Rome. Iudiciũ inchoatũ
cũ defuncto nõ vi
tiatur ex persona successorum.h.d.Iacob.Rau.vel
sit instantia cepta cum defuncto transit ad heredes
eius, corã eodem iudice terminanda. Barto.no.ꝙ hic instantia
cause transit ad heredem: vt.l.si seruus.s̃.de his qui no.infam.
& dixi.s̃.e.si petitor.

Summarium.

1 Iudicium rectum omne sententia terminari. Et iudicium trium
personarum actum legitimum esse.
2 Iudicium vt super futuro non fundatur, sic nec rescripta genera-
liter impetrata ad lites futuras non extenduntur.
3 Sententia sub conditione num efficaciter ferri queat?
4 Rei vendicatione agens, si generaliter dicat rem ad se pertinere iure
dominij vel quasi, quæ tamen re vera ad eum tempore litis con-
testatæ, non competebat, si eidem post litem contest. dominium
superueniat, num super eo sententia ferri queat?

N On quemadmoduꝫ.
Iudicium nõ põt fundari sup futuro: secus in
actibus.h.d.hec lex est vulgaris.& est rõ in iu-
1 dicijs: qꝛ † oẽ rectũ iudiciũ terminatur in senten
tia: sꝫ si debitũ nõ subsistit, snia ferri nõ põt: qꝛ
eẽt iniusta vel frustratoria: si cõdõ debiti nõ ĩ futurũ subsistet.qꝺ
ẽe nõ dꝫ: vt.j.e.l.si pretor. ¶ Itẽ iudiciũ est actus legitimus qui
nõ recipit diẽ vel cõditionem.vt.l.actus legitimi.de re iudic. Et
2 † adde, ꝙ sicut iudiciũ non fundatur in futuro, ita nec rescripta
generaliter impetrata extẽduntur ad lites futuras: vt.c.si.extra
de rescriptis. Idẽ in procuratore constituto ad lites: qꝛ intelligi
tur de presentibus, non futuris: vt no.s̃.de procur.l.oĩm. ¶ In
glo.que opponit de.l.in.l.aquilia, si deletũ.prima solutio est ve
ra, scda nõ procedit: qꝛ actio.l.aquilie nõ datur, nisi ad interesse:
& pendẽte cõditione nõ interest. ¶ Item op.de.l.j.de fideicom.
3 dic vt dixi. ¶ Item op.glo.de.l.j.§.biduum.so.aut † ago super
iure de presenti: & si lata est snia sub cõditione, tꝫ: vt ibi.aut ago
super iure de futuro, & non possum, vt hic. ¶ Item hoc verum
de extrinseca: secus de intrinseca: vt in.l.cum iudex.C.de senten
tijs. ¶ Item not.tex.in fine, dum dicit nõ posse.per quem vr̃,
ꝙ decisio decretalis, abbate sane, de re iudi.lib.vj.nõ possit su-
4 stineri.dr̃ eñ ibi, ꝙ † si quis agat rei vendicatione dicẽs genera-
liter rem ad se pertinere iure dominij vel quasi.que tñ reuera nõ
pertinebat tempore litis contestate, si post litem contestatam su
perueniat dominium actori põt super illo ferri snia. Sed hoc vr̃
impossibile.nam aut dices, ꝙ illud dominiũ superueniens fue-
rit in iudiciũ deductũ propter generalitatẽ petitionis: & hoc est
falsum: qꝛ si vellet expresse non posset: vt hic. Aut dices ꝙ nullũ
fuit in iudicium deductum, quod est verius: & tunc sequitur, ꝙ
non potest ferri super eo sententia: cum non sit in eo lis contest.
vt.s̃.e.l.non potest videri.procedit ergo decretalis de equitate
canonica, non de rigore iuris ciuilis: vt plene not.per Cynum
in.l.prima.C.de alie.iudi.& tunc dicas, quod ibi non est ca-
sus, vbi fertur sententia super eo, quod non erat in iudicium
deductum: non autem dicas, quod de equitate canonica
videatur

videatur deductū in iudiciū. Nā hoc esset periculosum dicere: qꝛ
si reus absolueretur, non posset actoꝛ agere postea ex causa su-
perueniēti post litem contestatam. quod tamē facere potest de
iure ciuili: vt.l.si mater.§.eandem.de excep.rei iudic. Debemus
ergo illi decretali dare intellectum minus pꝛeiudicialē. ¶ Itē
op.de not.in.l.non potest.s.e.quia ibi fertur sententia super eo,
quod post litem contestatam accidit per.l.si rem.§.fi.de pig.ac.
Sed dic, ꝙ iudex ipsum agētem pōt repellere, vt hic: si vero nō
opponatur: potest ferri snīa, ꝛ valet: vt ibi. Paulus de Castro.

Summarium

1 Mulieres quandoqꝫ coniugum morte gaudent.
2 Appellari in arbitrarijs an possit?

Interdum. Petēti iustam dilatio-
nem non est denegāda.
ꝛ dꝛ iusta ex causis, vel personis. Et pēdēte dila
tione supsedetur in processu.h.d.vsqꝫ ad.§.se-
natoꝛ. ¶ Itē no.ꝙ ista dilatio daꝛ arbitrio iu
dicis: qꝛ si iudex videret pr̄em, qui nō curaret
de moꝛte filij: vel mulierē, que nō curaret de moꝛte mariti: quia
1 †aliqñ gaudent vt.l.pr̄ seuerinā.§.socrus.ī.de cōdi.ꝛ de.iudex
tūc nō dꝫ dare dilationē: qꝛ hic nō subest humanitas luctꝰ, que
est cā dilationis cōcedende. Item non pōt pars appellare: quia
2 †in arbitrarijs nō debet appellari: vt not.in.l.non quicquid.ī.e.
ꝛ ibi dicam.ꝛ no.per Inno.in.c.conquestus.de ferijs.

Summarium.

1 Actiones pro consequendo olim legato, quot dabantur? & quid
hodie?
2 Forum quem sortiri occasione rei mobilis, vbi eadem est.

Quod legatur. Spēs legata sol
ui dꝫ, vbi est, si-
ne dolo tñ, vel culpa heredis: sed quātitas sol-
ui dꝫ vbi petiꝛ.i.vbi peti dꝫ.h.d.no. ¶ Et not.
1 †ꝙ ēt de iure.ff.dabantur due actiones pꝛo le-
gato.s.psonalis ꝛ realis. hodie daꝛ etiā hypo-
thecaria.vt.l.j.C.cōia delegatis. ¶ Debet.i.pōt. nam ꝛ alibi
potest peti .s.vbi est maioꝛ pars hereditatis, ꝛ vbi heres habet
domiciliū: vt hic.circa fi.magne gl. Sed qñ agitur psonali, non
pōt peti res vbi est: nisi sit ibi maioꝛ pars hereditatis: vel heres
2 habeat domicilium: vel alia rōne soꝛtiatur foꝛū. ¶ Et †not.hic
dū dicit de re mobili.ꝙ in re mobili quis soꝛtitur foꝛū, vbi est res
mobilis: sicut vbi est res immobilis.facit.s.e.si legationis.lꝫ alij
dicāt cōtra.vt no.in.l.fi.C.vbi in rē actio.vbi vide. In glos.etiā
si actoꝛ.que oppo.doc.nō tenent so.gl.sed dicūt, ꝙ ista.l.intelli-
gitur fm illas. ¶ In alia glo.i.vbi peti dꝫ.ego dixi, ꝙ vbicūqꝫ
heres pōt cōueniri, nō tñ in loco vbi defunctus cōueniri potuit.
ꝛ si opponatur de.l.heres absens.s.e.qꝛ verū est, ꝙ heres ibi dꝫ
defendi, vbi defendi debuit, rōne ꝯctuū vel quasi defunctꝛ: ꝛ ēt
obligationum.sed hic defunctus pꝛo legato non est obligatus.

Summarium.

1 Iurisdictionem ignoranti acquiri posse, sed & inuito.nu.seq.
3 Arbiter ob propria negocia non debet partium negocia deserere.

Cum furiosus. Furiosus hñs
dilucida inter
ualla pōt iudex delegari: nec in delegatione re-
quiriꝛ eius ꝯsensus, vel scia: ꝛ qcqd facit tpe sa
ne mētis vꝫ.h.d.vsqꝫ ad.§.qui legatiōis. Adij
citur ꝛ adiūgiꝛ alijs delegatis.ꝛ no.de adiun-
cto.aliqñ subiūgitur, vt.s.e.si iudex.aliqñ pncipalr̄ daꝛ. ¶ Nec
1 enī.no.tex.singularē, ꝙ †ignoꝛanti acquiritur.iurisdictio.ꝛ sic fu
riosus adiūgi pōt, in loco absentis vel ignoꝛātis.vt.l.ij.ī.de iure
codicillo. Lꝫ quidā dicāt cōtra, ꝙ ignoꝛāti nō acquiritur iurisdi
ctio.vt no.per Inno.in.c.ex cōquestione.de resti.spol.pꝛo cuius
intellectu op.de his q̄ dixi.s.e.l.ij.ꝛ.l.q̄ro.d eo qui pꝛo tu.nego.
gest. ¶ So.dic ꝙ ignoꝛāti acqriꝛ iurisdict.vt hic: sꝫ exercitiū iu
risdict.nō, vt ibi. Sed cōtra, ꝙ nō acquiraꝛ ignoꝛāti, vt in.c.j.ꝛ
c.si tibi absenti.de pꝛeben.lib.vj. ¶ So.illud quod non acquiri-
tur inuito non acquiritur ignoꝛanti: si vero aliquid acquiritur
2 inuito, ꝛ etiam ignoꝛanti: vt hic.iurisdictio †autem inuito acqui
ritur: vt.c.pꝛudentiā.de offi.dele.quod est not. ¶ Item opp.de
c.super eo.ꝛ.c.vt debitus.extra de appellationibus.vbi acquiri
tur iurisdictio a tempoꝛe rescripti. Sol.fm quosdam acquiritur
actu: añ autē habitu hēbat: vt no.in.d.c.ex cōquestione. ¶ No
3 ta †gl.P.fm doc.ꝙ arbiter pꝛopter sua pꝛopꝛia negotia, nō dꝫ
deserere negotia partium, de quibus est cōpꝛomissum. ¶ Sed
contra glo.videtur casus in.l.licet.s.de arbi. Solu.aut ab initio
erat certum de impedimento arbitri: ꝛ tunc loquitur.l.contra.
aut non erat a pꝛin.impeditus sed ex postfacto.ꝛ loquiꝛ gl.ista.

§. Qui legationis. Legatus fideiubens
in loco legationis, nō
habet pꝛiuilegium reuocandi domū.h.d.sed pꝛiuilegiū sui iudi
cis non amittit.vt.s.si qs in ius voc.non ierit. l.j.ꝛ hic in glo.et
iste.§.examinatur.s.e.l.ij.§.item si egi.per gloss.in Italia.istud
facit dubium: sed dic vt in glos.

Summarium.

1 Iudex in arbitrarijs qui non facit, quòd pars petit, non dicitur ea
grauare: & ideo nec eam appellare posse.
2 Iudex non debet dicere legem rigorosam esse: nec debet esse cle-
mentior lege.

Non quicquid. Illa que per.l.
cōmittuntur of
ficio iudicis, non hꝫ iudex necesse facere: secus
in illis que determinate pꝛecipiuntur.h.d.not.
1 ¶ Et est effectus: quia in pꝛimis, si in †arbitra
rijs, lꝫ iudex nō faciat illud, qd pars petit: non
dꝛ partē grauare: ꝛ iō nō pōt appellari: vt no.per Inno.in.c.cō
questus.de ferijs.in fi. Nec etiā facit iudex litē suā: secus in his,
que p̄cipiuntur per legē: vt.l.iiij.§.in eū.de dam.infec.ꝛ.l.pꝛope
randum.§.sin aūt vtraqꝫ.C.e.ꝛ ista est mens ꝛ vtilitas huius.l.
¶ Pone exēplū extra glo.per.l.ad peremptoꝛiū.ī.e.qꝛ inuito iu
dici cōmittitur vt ū assignet vnū pꝛo oībus: ꝛ iō lꝫ per partē re-
quiratur, facit, si vult.al's nō. ¶ Item interdū.s.e.ꝛ qd ibi dixi
rōne effectꝰ: vt dixi. ¶ In scdo dcō pone, ꝙ actoꝛ ponit reū inci
disse in penā alicuius legis, puta.l. si qs maioꝛ.C.de transac.iu
2 dex †dicit ꝙ illa.l.est nimis rigoꝛosa.certe iudex hoc nō dꝫ dice
re: imo punitur: casus est hic, nō enim debet esse clementioꝛ lege.

Summarium.

1 Suspectus de fuga vt personaliter præhendi potest, sic multo ma-
gis satisdationem præstare cogi. Et quid si obligatus purè esset
an possit cogi cauere.nu.seq.
3 Cautionē ī triplici esse drīa in cōtractibus & vltimis volūtatibus.
4 Debitor sub conditione, num adueniente conditione possit alteri
promittere compelli,

In omnibus. In ꝯctibus bone
fidei pēdente ꝯdi-
ne vel die, pōt debitoꝛ ad instantiā creditoꝛū co
gi satisdare de soluēdo debitū aduenīete die, si
iusta cā subsistat.h.d.ista not.l.vulgaris ꝛ sin-
gularis. ¶ Et intellige iustā cām, si dubitetur
1 de fuga.nā †sicut pōt tūc capi, vt no.per Ia.but.in.l.ꝯsentaneū.
C.qūo ꝛ qñ iudex.ꝛ dixi.s.e.l.si longius.§.si filius.ita foꝛtius co
gi pōt satisdare.vt hic.ꝛ.ī.de pui.credi.l.si creditoꝛes.per quā.l.
intelligas istā glo.qꝛ in multis istā supplet, ꝛ glosat in quatuoꝛ.
2 ¶ Quid aūt si obligatio esset pura, vtrū possit cogi cauere? dic
ꝙ aut pōt statim exigi debitū, ꝛ nō pōt cogi: sꝫ dꝫ agi ad ipsum
debitū.vt.ī.de ꝯdic.ob cām.l.si mulier.ꝛ.l.hoc senatus.§.j.ī.de
vsufr.ea.rerū.que vsu.cō.bñ tñ posset cogi ad faciēdū instr̄m de
debito: si nullū fuisset factū: vel esset pditū: vt.l.sicut datā.C.de
lib.cā.ꝛ est gl.in.l.chyꝛograph.ī.de admi.tu.secꝰ si posset statim
exigi: qꝛ debitoꝛ est paup.qd dic vt plene no.per Bar.ī.de libe.
leg.l.iiij.§.nūc de effectu.ꝛ.l.si finita.§.elegāter.de dā.infec.ꝛ tā-
gitur per eūdē.ī.so.ma.l.ij.in pꝛin.ꝛ eod.in glo. ¶ In gl.in pn.
3 †no.ꝙ triplex est drīa inter cautionem in ꝯctibus ꝛ in vltimis
volūtatibus.qꝛ in ꝯctibus fit authoꝛitate.l.ciuilis.vt hic.in vlti
mis volun.authoꝛitate p̄toꝛis. ¶ Secunda qꝛ in vltimis volun-
tatibus cū fideiussoꝛe: hic non semper, nisi sit suspitio. ¶ Tertia
est qꝛ ibi indistincte semper cauetur: hic non nisi subsit iusta cā.

¶ In eadem glo. nunquid in contractibus stricti iuris caueatur? glo. ponit duas opinio. Bar. disting. aut facile potest prestari, ⁊ cogitur. aut non, ⁊ non cogitur. ita dicit in. l. ij. ī. so. ma. ¶ In eadem glo. videtur, quando dicit, ꝙ potest peti interim pendente condi. doct. dicunt hoc non verum: quia ista secunda non plus operatur ꝙ̃ prima: ergo ⁊c. vt. l. bis idem. ī. de verbo. obliga. Item quia superstitiosa cautio fieri non debet: vt. l. hec stipulatio. §. fin. ī. vt leg. no. cau. ⁊. l. non cogendum. de procura. ¶ Sed ego dico, ꝙ adhuc ista glo. procedit: quia potest esse, ꝙ in prima non essent testes vel instrumentum. ita singulariter ponit in. l. iiij. in. §. nunc de effectu. de libe. leg. quem ibi omnino vide. pro quo. l. sicut datam. de libe. cau. ¶ Item gl. videtur. ꝙ sine fideiussore. sed docto quod subsit iusta causa, de qua dixi. s̃. ⁊ intellige quando ex postfacto venit suspitio: vt. l. fin. §. is autē. de spon. ⁊ dixi. s̃. e. l. heres. §. si quis tutelam. in gloss. sic: ⁊. l. si creditores. all'. ⁊ vide ibi. Et ideo si queramus vtruz ista cautio erit cum fideiussoribus? respondeo. glo. vult ꝙ si vult petere nudam cautionem, audiatur: secus si cum fideiussoribus. Sed primum dictum intellige verum, quando cautio secunda cōtinet aliquā vtilitatem, puta: quia prima fuit sine testibus, vel instrumento: secunda petitur cum testibus, vel cum instrumento. per. d. l. sicut datam. ⁊ expresse per Bar. in dicto. §. nunc de effectu. al's nō esset prestanda: quia superfluis cautionibus ⁊c. vt. l. hec stipulatio. §. diuus. alle. Secundum vero dictum, ꝙ non possint fideiussores peti: non est verum: quia imo peti possunt, si causa suspitionis subsistat: vt. l. creditorum. de priuile. credit. ⁊ hic in fine dum dicit, ex iusta causa. al's non. ⁊ ita intelligitur. l. ij. C. de here. vel acti. vend. ⁊ hoc verum in cautione ciuili: secus in pretoria: vt in toto ti. ī. vt lega. no. ca. ¶ Item hoc verum, quādo dilatio fuit concessa per creditorem: secus si per alium. quia tunc indistincte cauet cum fideiussore: puta si fuit concessa per. l. vt. l. si constante. §. quoties. so. mat. vel per principem vt. l. vniuersa. C. de preci. impe. offe. vel per iudicem: vt not. s̃. e. si debitori. ¶ An autem possit cogi ad penam promittendam. dic vt no. s̃. qui satisda. cogan. l. ij. in fine. et de preto. stip. l. fina. per Bar. ¶ Sed queritur
4 †nunquid alteri cogatur debitor adueniente die promittere? et dic ꝙ si sine preiudicio suo potest facere, cogitur. si vero vellet creditor ꝙ debitor promitteret vni litigatori: ⁊ posset esse preiudicium suum: ⁊ non cogitur, vt no. notabiliter. ī. so. matr. l. ij.

SI vxor. In loco diuortij potest dos repeti. h. d. tex. quod est verum si fuerit ibi tradita. al's secus. h. d. gloss. vide. l. iurisgentium. §. post diuortium. s̃. de pactis. in. ver. si. Paulus de Castro.

Summarium.

1 Actio arbitraria occasione loci in facti obligationibus locum habet.
2 Actio subrogata, eius cui subrogatur naturam non sapit.

EUm qui. Licet quis promiserit factum in certo loco, si tamē non facit potest agi ad interesse, quod eius loco succedit, etiam alio loco: vbi debitor sortia-
1 tur forum. h. d. tex. cum glo. ¶ Et no. †ꝙ actio arbitraria ratione loci, locum habet etiam in obligationibus facti. Oldra. premitte ꝙ locus debet adijci vt. l. ij. §. si insulam. ī. de eo quod certo lo. ⁊ non debet fieri, nisi in illo
2 loco: vt. l. is qui. e. ti. ⁊ ista est ratio dubitādi. ¶ Et †no. ꝙ actio subrogata, nō sapit naturam eius, in cuius locum subrogatur: licet regulariter contra. que sit ratio cogitabis.

NOn idcirco. Si iudicium sit inceptuz contra plures, potest quo ad quosdam procedi, ⁊ quo ad alios supersederi. h. d. s̃m Barto. no. Paulus de Castro.

Summarium.

1 Inhabilitas in iudicio quando obijci possit. Et sententiam quandoq; cum inhabili valere nu. seq.
3 Inhabilitas quandoq; in fauorem personæ, quandoq; in odium inducitur, Et quis sit effectus?
4 Actus cum excommunicato factos efficaces esse. Et quid de futuris.
5 Inhabilitas occulta & dubia iudicium non impedit, nec vitiat.

§. **Cum postea.** Non valet iudicium, si actor legitimam personam in eo standi non habeat: licet inhabilitas fuit occulta: sed quandocunq; de inhabilitate constiterit, pronuntiabitur iudicium retro nullum: ⁊ reus absoluetur ab instantia iudicis. h. d. no. No.
1 ꝙ requiritur declaratio. ¶ Op. †de lege ita demum. C. de procu. so. interdum quis est inhabilis ad agendum nomine alieno: ⁊ tunc loquitur contrarium. aut quis est inhabilis nomine proprio, ⁊ potest opponi quandocunq;, vt hic. ⁊ primum intellige vbi haberet mandatum, al's secus: vt. l. licet. C. de procu. Oppo.
2 de. l. non eo minus. C. de procu. quia† valet sententia etiam cum inhabili: vt in. c. pia. de exceptionibus. hic innuitur cōtrarium. Solu. dic ꝙ interdum inhabilitas inducit incapacitatem: et tunc non valet iudicium nomine suo: ⁊ quandocunq; potest op-
3 po. vt hic in seruo, qui nihil est de iure ciuili. Interdum †ista inhabilitas non inducit capacitatem, sed est introducta in fauorē persone: vt in minoribus. ⁊ si contra eos non valet: si pro eis: valet: vt dicta. l. non eo minus. quia quod in fauorem ⁊c. Interdū inhabilitas introducitur in odium mere persone. Et tunc dic, ꝙ sententia valet: quia exceptio non contingit, vel attingit cau-
4 sam principalem vt est in excommunicato. ⁊ †actus per eum facti valēt: licet in futuris, secus: vt dicto. c. pia. Et ista faciunt ad q. de monacho: quia ea iura, que habent in seruis locum, habēt locum in monachis: vt in. c. cum olim. de priuile. per Inno. licet idem dicat cōtra in. c. cum. I. ⁊. A. de re iud. ⁊ dicit ꝙ si iudiciū inceperit nomine monasterij: ⁊ tunc habet locum distinctio legis, nō eo minus. de procu. Nisi fecerit de licētia abbatis. Aut egit nomine proprio: ⁊ tunc quia nihil habet: et iudicium nō va-
5 let, quod facit nomine proprio. casus est hic. ¶ Oppo. quia †qñ est dubium de habilitate persone: ꝙ ratione dubij vz iudicium, vt. l. Barbarius. s̃. de offi. presi. ⁊. l. ij. C. de sen. ⁊ interlocu. et. l. j. C. de testa. ¶ Item etiam videtur in parte. in. l. si putas. cū gl. sua. C. de peti. here. Et dubium stat, nunquid inhabilitas occulta validet iudicium? ⁊ circa quod dic. ꝙ interdum inhabilitas est in persona iudicis: et nō reddit iudicium nullum propter publicam vtilitatem: nec vt dicit Bar. in teste: vt. l. cum. l. de testa. interdum est inhabilitas persone iudicis: et tunc si est incapax: dic vt. s̃. Si vero non est incapax: ⁊ tūc valet iudicium: vt dicta. l. si putas. cum glo. licet postea quandocunq; constiterit non valeat iudicium, et reddatur retro nullum: vt hic habetur casus. ⁊ probatur bene in. l. ordi. ī. de lib. cau. Per quam intelligitur gl. in. d. l. si putas.

ARgentarium. Argētarius vbi gessit, potest conueniri: ⁊ ibi tenetur actiones edere. h. d. ¶ Iste tex. facit ad. q. notariorum qui etiā tenentur ad portandum processum corā auditore, ꝙ si notarius dicat habere processum alibi: ꝙ non videtur sibi dari dilatio. quia secum debet habere. ⁊ hoc nisi iusta causa: vel possit excommunicari.

Summarium.

1 Pupillus habens domicilium apud vnum iudicem, & bona apud alium, abs quo iudice prouidebitur, tum respectu personæ tutele, tum bonorum?

§. **Nomine.** Sententia lata in vno loco per vnū iudicem, potest executioni mādari in alio loco per alium iudicem. ⁊ in hoc alleg. ¶ Sed vtruz hoc fiat ad literas primi iudicis, vel ad simplicem requisitionem partis? videtur plene no. in Spec. de execu. sentē. §. nunc dicendum sed pone. ⁊ per Bar. in. l. a diuo pio. in princ. §. j. de re iudica. vel sic. si heres ex contractu defuncti fuerit conuentus, ⁊ condemnatus in loco proprij domicilij, potest petere ꝙ sententia mittatur executioni in loco ɔ̄tractus, si heres hz ibi bona. h. d. multum singulariter, quod forte alibi non reperies. Sicut ergo potest creditor agere in loco cōtractus: ⁊ si reus se ibi non defendit, mitti in posses. bonorum. que ibi habet ex primo ⁊ secundo decreto: vt. s̃. e. l. heres absens. §. si quis tutelam. ita etiam si egit alibi, ⁊ sententiam obtinuit, potest petere illam mandari executioni in lo-
1 co contractus. quod est menti tenendum. Et premitte, ꝙ† si pupillus habeat in vno loco domicilium, ⁊ bona alibi: tamen habeat alia bona, ꝙ iudex domicilij, cui persona pupilli est subiecta, dabit tutores: quia tutor datur persone: bonis tamen alibi positis, iudex in cuius territorio sunt, dabit curatores. Ita not. in. l. pupillo. de tuto. ⁊ cura. da. ab his. ⁊ ita intelligitur. l. iurisperitos. §. cum oriundus. de excu. tuto. ⁊. l. propter litem. §. si. e. ti. curatores

ti.curatores dati Rome bonis.¶ Not.ꝙ executio fit per aliū iudicem in.c.postulasti.de for.compe.l.episcopale.de epis.audi.

IUdex. Furor superueniens non facit quem desinere esse iudicem ipso iure:sed si furor est perpetuus ⁊ cōtinuus,potest mutari ⁊ alius subrogari.h.dicit.permanet ipso iure ⁊ habitu,non actu. Paulus de Castro.

Summarium.

1 Rescripto impetrando num requiratur consensus partis aduersæ. Et princeps nemini notabili viro verecundiam ingerit.
2 Iudici,cùm recusatur,verecundiam esse.

OBseruandum. Iudex nō est noīatim ab altera parte petendus:quia non solet tunc dari,nisi ad verecundiam petiti iudicis.h.d.Si vero nominetur ab vtraq; parte:tūc potest cō cedi:nec poterit amplius recusari.vt in.c.super
1 questio.in fin.de offic.delega.An†autem requiratur consensus partis in impetratione rescripti,etiam si non nominatim iudex petatur.Dic ꝙ non,si tale rescriptum non est parti preiudiciale:vt no.per Inno.in.c.olim.de verbo.sig.⁊ ita habui in facto. ¶ Nota ꝙ princeps nō debet ingerere verecundiā alicui nota-
2 bili viro.¶ Item†nota,ꝙ verecundia est recusari:vt.l.si vero.§.qui pro rei qualitate.ff.qui satis.cogan.Paulus.

Summarium.

1 Magistratus durante officio à subditis num conueniri possint? & nu.seq.ad fin.
2 Statuti pars,aut testamenti,quæ ad rem faciat,an efficaciter produci queat,vt probet,ac si intergrum productum esset?

PArs literarum. Maiores magistratꝰ durante officio,nec agere,nec conueniri possunt:nec etiā de illis causis cognoscere,in qbꝰ prius fuerant tutores vel curatores.h.dicit.Et
1 †intellige hanc.l.in magistratibus temporalibus:sed perpetui bene possunt cōueniri.al's periret ius actoris.arg.eorum que notantur in.l.nisi.§.fi.de tute.⁊ rōnib.distra.Et ita determinat Barto.in.l.de pupillo.§.si quis ipsi pretori.vide pro hoc.l.iubemus.C.ad.l.iul.repe.cum gloss.no.Et adde quod no.Cyn.C.de episco.audi.l.si preses.⁊.ff.de offi.presi.l.senatus.
2 ¶ Pars†literarum.not.hic arg.ꝙ potest produci pars statuti,vel pars testamenti.que facit ad propositum:⁊ facit fidem ac si totum statutum vel testamētum produceretur.Ad hoc.ff.de eden.l.si legatum.⁊ quod ibi no.in tex.⁊ gl.⁊ quod no.per Bar.j.de noui ope.nuntiatio.in rubrica.¶ Oppo.de.l.secunda.§.legatis.ff.e.so.aut vult ibi remanere ⁊ potest cōueniri:vt hic.aut non:⁊ non potest.¶ Si queratur vtrum magistratus potest conueniri durante officio:distingue.aut sunt magistratus sine administratione:⁊ possunt,vt in fi.Aut administrationem habent ⁊ dic aut sunt perpetui:⁊ dic vt dixi per iam dicta in glos. Si vero vult agere:dic quod aut habet socium:⁊ potest,aut non.⁊ tunc coram maiore iudice potest agere,saltem vsq; ad litem contestatam,vt dicta.l.senatus.Et not.per Cynum in dicta.l.episcopale.Paulus.

Summarium.

1 Declinatoriā fori non opponit,qui alium ex necessitate defendit.
2 Promittens fundum,ea lege,vt si non dederit,soluat certam rem in pœnam,si interim moriatur pluribus hæredibus relictis,quorum alij satisfacere promissis defuncti velint,alij non,an volentes euitent pœnam.

VEnditor. Venditor sequi debet forū emptoris,cum ipsum de-
1 fendit,nec vtitur priuilegio proprij iudicis.hoc dicit.no.fm Bart.⁊ Bald.¶ Nota†ergo ꝙ qui defendit alium ex necessitate,non potest opponere fori declinatoriam ex persona sua:vt hic.sed peremtoriam sic:vt.j.mandati.l.idemq;.§.generaliter.in fin.Bald.⁊ adde ꝙ hec.l.non habet locum in fisco vendente,qui semper remittitur ad forum suum:vt.C.de iure fisc.l.iij.⁊ ibi no.p An.de baru.⁊ Bar.⁊ per eandē rationē non videtur habere locum in clerico venditore.Ita not.glo.xj.q.j.clericus nullus.sed Iaco.butri.cum esset in facto determinauit hoc esse verum,quando clericus venditor susciperet in se iudicium animo nouandi:secus si tanꝙ simplex defensor.⁊ vide qd not.Galberinus in auf.clericus.de epi.⁊ cle.⁊ quod not.per Bar.in.l.procurator.ad exhibendum.j.rem ra.habe.Et glo.in fin.non videtur procedere,ꝙ fiat executio cōtra venditorem:quia si emptor est condemnatus ad rei restitutionem:debet contra eū fieri executio,nisi dicas,ꝙ ille dolo desijt possidere.⁊ ita condemnatur ad estimationem.quod non videtur procedere:quia ex dolo suo hoc fit,quod venditori non nocet:vt.l.si perlusorio.de appella.⁊ l.ideo.j.de euictio.Et si dicas,ꝙ contra venditorem fertur sententia,non procedit:quia venit vt defensor,contra quem non fit executio.vt.l.plautius,de procura.⁊ ibi no.nec obst.auf.contra in prouincia.quia ibi fit executio contra illum,cui fuit denun-
2 tiatum:vt ibi.¶ Et iura allegata in gloss.faciunt†ad.q.quam ponit Bar.in.l.eadem.§.cato.de verbo.obli.ꝙ si iste promittat mihi fundum:⁊ si non det,promittat penam:ꝙ si decedat pluribus heredibus relictis:ꝙ licet omnes excepto vno velint soluere partem suam,adhuc tamen tenentur ad penam.quia partē suam possunt cedere.⁊ alleg.istam gloss.pro quo.auf.si captiui.de episcopali audien.⁊.l.si procurator.§.si ignorantes in medio.Pro intellectu huius legis videndum quod not.Ioan.fa.insti.de replicat.§.final.

Summarium.

1 Iurisdictionem hodie sola citatione perpetuari.
2 Prohibitionem expressam plus operari quam tacitam.

§. Iudices autem. Delegatus potest cogi iudicare per successorem delegantis.h.d.Glo.non videtur procedere circa prin.⁊ ideo dic,ꝙ aut iudex dicit delego te post mortem meā:vel post finitum officium:⁊ non potest.vt in contrar.aut simpliciter:⁊ potest,vt hic.¶ Et vltra dum glo.dicit.ꝙ aut est lis contest.nō
1 procedit:quia†hodie fit perpetuatio iurisdictionis per solam citationem:vt in.c.gratum.al's relatum.extra de off.dele.¶ No.tamen gloss.quia innuit.ꝙ sicut quando iudex delegat perpetuata iurisdictione per citationem,non expirat iurisdictio delegātis morte:vt.l.⁊ quia.ff.de iuris.om.iu.ita est quando iurisdictio delegantis expirat tempore:vt hic innuitur.quando gloss.format contra.⁊ alibi conuenies.⁊ ideo notandum.¶ Item in
2 fi.gl.no.†ꝙ plus operatur expressa prohibitio.ꝙ̄ tacita prohibitio.l.heres.in fundo.de vsufr.leg.facit.ꝙ dixi.ff.e.l.ij.§.si iudex.¶ Item fin.huius text.in eodem sensu ⁊c.Inducitur ad.q.de not.qui ponit secundus testis dicit sicut primus ⁊c.de qua per can.in.c.intelligentiam.extra de verbo.significatio.⁊ vide Barto.in.l.eos.de fal.Paulus.

Summarium.

1 Forum quis sortitur ex solo iussu,atq; testatoris mandato.
2 AEs alienum fundum non sequitur.
3 Fideicommissum vbi peti debeat? Et quid si executor testantis voluntatem non exequatur,quis exequetur?
4 Debitum hæreditarium fundum non respicit.
5 Legatarij in colligendis legatis,an verò creditores in repetendis nominibus præferantur.
6 Hæres an Romæ inuentus,pro legato soluendo conueniri posit.

SI fideicommissum. Fideicōmissum regulariter tribus locis peti potest.s.vbi est maior pars hereditatis.Item vbi testator voluit.Item vbi heres habet domicilium.⁊ ibi dicitur esse maior hereditatis pars,vbi est maior pars corporum:licet ibi plura debita sint contracta:nisi pupillus debitis dicta bona sunt specialiter obnoxia.h.d.not.
2 vsq; ad.§.tractatum.ipse etiam si alibi,sortitur forum.Et†ita facit.Not.circa prin.ꝙ ex solo iussu ⁊ mandato testatoris,quis sortitur forum,vbi constituit se soluisse:vt.l.contraxisse.j.de act.

⁊ obli. Ita ex mãdato testatoris. ¶ Cum non loci. no. text. qui
2 semper alleg. ꝙ † res alienum non sequitur fundum. concor. sunt
in glo. ¶ Oppo. contra, prin. de. l. heres absens. s. e. ¶ Sol. ibi
vt dixi in. l. ꝙ legatur. s. e. ꝙ illa. l. loquitur de contractibus vel
quasi defuncti: hic nõ erat obligatio ex parte defuncti. secundum Bar
to. ¶ Oppo. ꝙ heres possit conueniri vbicunque sortitur forum:
vt. s. e. l. ij. in fin. ¶ So. illud est verum, quando ex proprio con-
tractu, vel quasi, vel delicto: non autem quãdo obligatur par-
tim ex facto suo ⁊ partim testatoris: vt hic, propter quod red-
ditur hec. l. singularis ꝙ vbi est maior pars hereditatis ⁊c. ¶ Et
3 † inducitur ad. q. coram quo iudice petetur fideicommissum. vt
fuit in facto in causa rogerij. per heredem: ⁊ dic ꝙ coram iudi-
ce, vbi est maior pars hereditatis. Item etiam ꝙ si per executo-
rem nõ impleat voluntatem testatoris, ꝙ episcopus loci, vbi
est maior pars hereditatis exequitur. secundum Iaco. Barto. ⁊ docto.
¶ Item etiam inducitur ad. q. de vsuris. si testator debet vsu-
ras. ⁊ certe in hoc casu non mutatur conditio obligationis: qr
4 ad hoc est obligatus testator. ¶ Not. in. §. tractatũ, ꝙ † debi-
tum hereditarium non respicit certas res, sed totum patrimo-
nium. Ex hoc sequitur, ꝙ lz debita sint in vno loco contracta:
non tamen debent exsolui de bonis tantum illius loci, sed de bo
nis alibi positis. ¶ Item sequitur, ꝙ si creditor alterius loci ve-
niret ad locum, vbi debita illa sunt contracta: quam pariter admit-
teretur cum alijs, quorum debita fuerunt ibi contracta. nec
possent ibi dicere, nos sumus potiores in istis bonis: quia debi-
ta nostra fuerunt hic cõtracta. sed debita vestra fuerunt cõtra-
cta alibi. Item sequitur ꝙ si legatarij petant legatũ, vbi est ma
ior pars hereditatis. i. corporum hereditariorum, ⁊ creditores il
lius loci dicant, nos volumus ꝙ primo satisfiat nobis de istis
bonis: et de eo, quod supererit, satisfiet vobis: non audiantur
postquam ibi est maior pars hereditatis. quia ipsorum debita non
respiciũt ista bona tantum. vnde possunt dicere legatarij. facia-
tis vobis satisfieri etiam de alijs bonis, que sunt bene sufficien-
tia. ista est mens iurisconsult hic. nec obst. l. fina. §. licen̄ . C. de
iur. deliber. vbi creditores preferuntur legatarijs: quia illud est
verum, quando bona non sufficiunt ad debita ⁊ legata soluen-
da: quia tunc conuenientius est ꝙ legatarij perdant, quam credito-
5 res: secus † si sint sufficientia ad vtrãque. Nã tunc vbi maior pars
hereditatis est, legatarij preferuntur creditoribus. casus est hic,
quem nunquam obliuiscaris. ¶ Sed hic loquitur ex parte de-
bitorum: quid ex parte creditorum? vtrũ credita respiciant cer-
tum locum? dic ꝙ non eadem ratione sed totum patrimonium:
vt. j. de leg. ij. l. Caius. in princi. ⁊ de. l. iij. l. quesitum. §. peto. per
Iaco. de are. ¶ In ver. quid tamen. glo. opponit. quia Rome.
etiam not. istam glo. secundum Bar. ꝙ si quis conueniatur Rome, ꝙ
debet dici in libello expresse, ꝙ ratione cõmunis patrie: neutrum
placet: quia hic nõ conuenitur Rome: vt videbis in. l. quis. nec
dictum Barto. quia hoc verum, quando est dubium de iurisdi
dictione: hic tamen non est dubium: vt no. per Innoc. in. c. cum
in iure. de offi. delega. ¶ In fin. glo. dum dicit ꝙ deficientibus
fructibus ⁊c. Istud non est verum: quia multum refert an testa
tor dicat, lego alimenta titio, que percipientur et colligentur ex
fructibus talis fundi: ⁊ tunc obtinet verum glos. et. l. in ea alleg.
An dicat. lego tibi alimenta, ⁊ volo ꝙ heres prestet de fructibus
talis fundi, ⁊ eum tibi pro alimentis obligo. nam tunc heres, si
fructus non sufficiant supplere debet: vt. l. lucius. j. de ali. lega.
6 ⁊ probatur in. l. quidam testamento. j. de leg. j. ¶ Item not. † ꝙ
heres Rome pro legato non potest conueniri: vt text. aperte di-
cit: licet gloss. aliter intelligat, ⁊ male. Quia dico, ꝙ nec Rome,
nec in loco originis, nec electionis, nec manumissionis, quorum
ratione quis sortitur forum: vt. l. ciues. C. de inco. libro. x. heres
pro legato potest conueniri, nisi ibi habeat domicilium: vel sit
maior pars facultatum: vt hic. Nec obst. l. Roma. quia Rome
quis sortitur forum ratione contractus, vel quasi: vel delicti, vel
quasi: non autem ꝙ ibi possit peti legatum. Paulus.

Summarium.

1 Fideicommissarium quandoque hæredem dici.
2 Declinatoriam habens num si procuratorij exceptionem obijciat, videatur declinatoriæ renuntiare?
3 Exceptiones plures habens, si eas præposteret, an videatur renuntiasse præposteratis non oppositis?

§. Quotiens. Ubi cepit heres legata soluere, vel consensit conueniri tacite vel
expresse in iudicio vel extra, potest ad alia legata conueniri. h. d.
cum. l. seq. ⁊ prin. l. seq. Quod intellige dummodo sortiatur forũ
ex aliqua causa in loco, vbi conueniri cõsensit. al's enim, si iudex
esset omnino incompetens tunc consensus extra iudicium presti
tus, non faceret eum competentem. s. de iurisdi. om. iud. l. si con
uenerit. Ex quo sequitur, ꝙ si propter dictum consensum conue
nitur in loco vbi forum sortitur. si non consensisset non cõuenire
tur, nisi haberet ibi domicilium: vel esset maior pars heredita-
tis. quod est speciale in legatis. male ergo sensit gloss. s. in versic.
quid tamen. que dicit, ꝙ Rome potest heres conueniri ratione
cõmunis patrie: licet ibi non sit maior pars hereditatis. ¶ Sol
uere. s. Rome, vt patet in prin. l. seq. vel vbi sortitur forum aliqua
ratione, puta originis: secus si nullo modo, vt dictum est. ¶ Hac
prescriptione. s. ꝙ non sit maior pars hereditatis. vel non habet
1 domicilium, secundum glo. fideicommissarij. not. † glo. expositiuam, ꝙ
interdum fideicõmissarius appellatur heres. quod facit ad. q. si
testator dicat, facio tales fideicommissarios: ꝙ si nullum alium
heredem instituat, ꝙ isti erunt heredes. non oẽs enim sciunt di
cere talem heredem instituo: vt est gl. in. l. quoties. C. famil. erci.
¶ Consenserint etiam extra iudicium, vt differat a sequenti.
2 ¶ Item not. ꝙ † si quis habens declinatoriam, opponat exce-
ptionem procuratorij vel peremptoriam. ꝙ videtur declinatorie
renuntiare. casus est hic, quẽ alibi forte non ita clarum reperies.
¶ In glo. que opponit de. l. argentarium. dic ꝙ glo. non proce
dit. sed quod dicit, nec in actore, in reo locum habet. sed non ob.
l. cõtra. quia ibi erat iudicium finitum, ⁊ fiebat executio. ¶ Ad
3 l. non videtur. s. e. soluo: vt ibi dixi. ¶ Item no. ꝙ † vbi quis ha
bet plures exceptiones dilatorias, ⁊ eas preposterat. ꝙ si propo-
nat post ponendam ꝙ primam perdit. Nec obstat glo. in. l. pro-
pter litem. §. j. de excu. tuto. quia illa in peremptorijs, vt ibi solet
no. glo. ¶ Item not. casus, vbi quis perdit declinatoriam: duo
sunt hic. tertius ponitur per Inno. in. c. preterea. de dila. videli
cet ꝙ in casibus, in quibus proceditur lite non contesta. si pars
sit contumax in primo termino, videtur renuntiare declinato-
rie. nec postea potest eã opponere. quod est mirabile: licet post
idem Inno. in. c. innotuit. istud dictum limitauit. quod est verũ
si se iudicem pronuntiauit, ꝙ dic vt ibi. Paulus de Castro.

Summarium.

1 Legata panni Parisiensi petia vna, aut Aurelianensi pauseria vna, legatum tale vbi peti debeat?
2 Legato facto de tribus vini pippis, si hic in vsu non sint pippæ, sed bottæ, qualiter & vbi peti debeat huiusmodi legatum?
3 Modicum quandoque expenditur ex qualitate personæ.

§. Si libertis suis. Legatum solui debet, vbi testator vo-
luit, voluntas autem presumitur ex tribus. s. ex conditione rei
legate. Item dignitate legatarij. Item exitu rei iudicate tẽpore
testamenti. in quibus quidem locis potest omne legatum peti:
sed ad cautionem prestandam potest heres conueniri vbicunque
sortitur forum ex aliqua ratione. h. d. vsque ad fi. secundum verum in-
tellectum. ¶ Tesseras quedam mẽsure sunt, quibus in Roma
vtuntur, ⁊ non alibi. ¶ Pondo. s. duo. ¶ Et not. tex. qui semper
allegatur. ¶ Eo loci sit. s. vbi petitur. Qui petit etiam actione
personali, si erat hic tempore testamenti: quia testator videtur
voluisse, ꝙ ibi soluatur: vt. l. cum res. de leg. j. ergo potest ibi pe-
ti: vt. s. e. si fideicommissum. in fin. prin. secus si non erat ibi tem
pore testamenti: quia tunc non posset ibi peti actione personali,
sed reali tantum: vt. s. e. quod legatur. in fi. Et ita intellige gloss.
¶ Et si nihil sit. dum tamen sortiatur ibi forum ex aliqua cau-
sa: puta Rome, vel in loco originis: non tamen requiritur ꝙ ibi
habet domicilium: vt in glo. al's si esset iudex omnino incompe-
tens, non posset cogere ad cauendum: vt no. s. e. l. ij. §. sed ⁊ si du
bitetur. facit cõtra Bar. qui dicit, ꝙ si res ibi sit, cogitur: aliter
non. qui dicit contra text. ¶ Principium huius text. inducitur
1 ad. q. † si quis legat mihi vnã petiam panni parisiensis, vel pau
seriam Aurelianensem, ꝙ ibi debet peti: sed circa hoc dic, ꝙ res
est, vel fit in vno loco, ⁊ non reperitur alibi: ⁊ tunc obtinet iste
text. Aut alibi reperitur: ⁊ tunc si expedit legatario petitur hic
secundum vnum intellectum. aut alibi fit ⁊ venditur. ⁊ tunc ibi, vbi
testator est: vt tex. dicit in. l. titia. §. j. de auro ⁊ arg. leg. ¶ Item
2 facit in arg. ꝙ † si quis leget tres pippas vini, cum hic non sint
in vsu, sed botte: ꝙ si non potest hic reduci ad similem mensurã
illius, ꝙ Tholose vbi his vtuntur, debent peti: secus si possunt
reduci. vt argu. in dicta. l. titia. §. j. ¶ Item facit in argu. si quis
legat tres bottas vini: vtrum veniant vasa ⁊ botte? dic aut di-
cit bottas

cit bottas vini: ⁊ non veniunt. aut bottas vinarias. ⁊ veniunt.
ita not. in. l. titia seio. de. l. ij. ¶ Item not. secundam lec. glos. que
facit in arg. ꝙ si quis legat alimenta alicui studenti, ꝙ videtur
velle, ꝙ prestentur sibi in studio. vt. l. plenũ. alleg. in gl. ¶ Item
not. ſi. glo. pro qua alle. l. titia. §. fi. de auro ⁊ argen. lega. quam al
leg. Oldra. in consiliis suis. ¶ Item facit in arg. ꝙ si quis pa-
risiis existeus legat centum bottas vini vni cardinali, ꝙ hic
3 vbi sunt cardinales debent solui. ¶ Item no. † ꝙ modicum di-
citur ratione persone notabilis. quod tamen magnum esset vni
pauperi. ⁊ vide gloss. de ista materia huius. §. ⁊. l. precedẽ. per
Cy. in. l. i. C. vbi de fideicom. agi opor. Istos intellectus non po
nit, nec aliquis alius. Paulus de Castro.

VIx certis. Hic ponuntur octo casus, in quibus seruus potest esse in iu-
dicio contra dominũ. quorum quatuor sunt crimi-
nales. ⁊ de criminibus tãgentibus statum serui. vel
multum ledẽ. rem publicam. quatuor vero sunt ciuiles, in qui-
bus agit pro statu suo ad libertatem consequendam. hoc dicit.
l. vix de hoc in. l. si vere. ⁊. l. si filio. de. l. iij. ⁊ in. c. ij. de cog. spiri-
tuali. Paulus de Castro.

Summarium.

1 Causa vna alia maior quatuor modis dici potest.

PEr minorem. Si in eodem iu-
dicio inter eosdẽ
1 minor ⁊ maior causa moueantur, supersedetur
in minori ⁊ proceditur in maiori. h. d. ¶ Et no
ta † ꝙ vna causa potest dici maior altera. qua-
tuor modis. Primo rõne authoritatis: vt peti-
tio hereditatis, que dicitur maior aliis petitionibus particula-
ribus propter authoritatem centunuiralis iudicii: vt. l. si quis li-
bertatis. de pet. heredi. ⁊. l. fi. C. e. ti. nam si per vnum agatur pe
titione hereditatis contra aliquem dicentem testamentum nul-
lum, vel annullandum: ⁊ per alium agatur ad libertatem conse
quendam ex eodem testamento: proceditur in primo, supersede
tur in secundo: vt ibi. ⁊ ita loquitur primum exemplum. gloss.
Secũdo modo dicitur maior ratione preiudicii: vt causa status.
nam si quis te accusat: ⁊ tu dicis eum seruum tuum. hec secun-
da dicitur maior: quia preiudicialis ad personam: quia an ser-
uus est, a te scire non potest: vt. l. quoniam Alexandrum. C. de
adulte. ⁊ ita loquitur secundum exemplum. Tertio dicitur ma-
ior ratione contingentie: vt qõ proprietatis ⁊ fructuum: vt cum
ago contra te rei vendicatione ad rem: postea ago ad fructus
eiusdem rei. Nam prima est maior. nam fructus deberi non pos
sunt, nisi res sit mea. ⁊ ideo procedit in prima ⁊ supersedet in se-
cunda: vt. l. fundi. ⁊. l. fundum. ĩ. de excep. ⁊ ita loquitur tertium
exemplum. ¶ Quarto dicitur maior ratione preeminentie: vt
criminalis ad ciuilem. nam proceditur in criminali. ⁊ supersede
tur in ciuili, si inter eosdem intententur, vna ab vno altera ab al
tero: vt. l. fi. C. de ordi. iudi. fm Bartol. ⁊ ita loquitur vltimum
exemplum gloss. Paulus.

Summarium.

1 Iudex successor prioris procedere non debet sine citatione.

EDictum quod. Nou⁹ iudex, noua citatio
Iac. butr. vel dic, si numerus citationum non
fuit per predecessores completus, successor com
plebit eundem, nullamq; aliam superaddet. si
vero completus fuit, vnam superaddet. Bart.
premitte, ꝙ ad sententiam proferendam requiruntur tria edi-
1 cta: vt. ĩ. e. ad peremptorium. ¶ Edictũ. i. citatio. ¶ Nota † ꝙ
successor non debet procedere sine citatione. quod est notãdum.
premitte tamen, quod habetur. ĩ. e. ad peremptorium. ¶ Sed
quid si predecessor pronuntiauit ipsum contumacem: nunquid
successor debet aliam dare? Bal. hic dicit ꝙ non: quia illa pro-
nuntiatio est interlocutoria: vt. l. cum clericis. C. de episco. ⁊ cler.
sed interlocutoria est seruanda per successorem. ĩ. e. mortuo. ⁊ ita
ista lex debet intelligi. vbi stetit in nudis finibus citationis. et
ita si pronuntiasset actorem mittendum in possessionem, debet il
lam seruare successor, quod credo verum. ¶ Sed hic dicitur de
ordinariis, quando ordinarius successit ord. sed quid transfer-
tur de ordinario ad delegatum, post numerum citationum?
Inn. videtur tenere, ꝙ non in. c. dudum. in penulti. glo. de elect.
sed Archidia. contra ⁊ verius per hanc. l. vi. q. iij. si egrotans. ⁊
xxiiij. q. iij. de illicita. Paulus. melius in. q. iij. ix. caueant. vbi te-
net, ꝙ successor iterum debet citare. ¶ Sed quid si pendente di-
latione iudex moritur: nunquid citatio habebit effectum? quidã
ꝙ non: quia circunducitur edictum: vt. ĩ. e. ⁊ post edictum. qui-
dam dicunt, ꝙ aut nomine proprio: ⁊ non habet effectum: aut
non, ⁊ sic de hoc dic plene per Ioan. andre. in. c. licet in beato.
extra de accusa.

Summarium.

1 Sententiam latam cum falso procuratore in sui præiudicium ratã dominus habere potest: non partis.
2 Procurator falsus rem in iudicium deducere non potest.

LIcet verum. Ratihabitio retro trahitur, ⁊ confir-
mat iudicium cum falso procuratore actitatũ.
h. d. Bartol. ⁊ loquitur ex parte actorum. cum
procurator eius non habebat mandatum. qđ
tamen intellige, si ratihabitio superueniat añ
1 sententiam latam. Idem † si post sententiam, dum tamen sit la-
ta contra ipsum falsum procuratorem. nam potest dominus eã
ratam habere in sui preiudicium. vt. l. iij. §. falsus. ĩ. rem ra. hab.
secus pro ipso falso procuratore. nam tunc dominus non posset
eam ratam habere in preiudicium alterius partis: imo semper
potest altera pars dicere iudicium nullũ: q: factum cũ falso pro-
curatore. Ita intelligitur. l. licet. C. de procurato. fm Pet. ⁊ Cy.
qui ita notant eleganter in. l. si tutor. C. in quibus cau. in integr.
restitu. non est necessaria, licet aliter videatur tenere gloss. in. l. si
mater. §. hoc iure. de excep. rei iudica. Quod dic vt ibi plene per
Bartol. Et adde hic quod notat Cy. in. l. cum non solum. §. ne-
cessitate. de bo. que libe. ⁊ quod no. in Spe. de his que fiũt a p̃la.
versic. sed pone. ⁊ per Innocen. de rescrip. c. ex parte decani. in
fin. ¶ Et ad. q. gloss. de iud. vide quod plene no. per eundem in
c. prudentiam. de offi. delega. ⁊ per gloss. C. de iure fisc. l. ij. libr. x.
2 Premitte ad euidentiam. l. non videtur. ĩ. e. ¶ Item, ꝙ † procu
rator falsus non potest rem in iudicium deducere: vt. l. iij. §. fal-
sus. rem ra. habe. ¶ In glo. que opponit de. l. si ante acceptum
iudicium semel, per quam videtur, ꝙ iudicium non retrotraha
tur. dic ꝙ ibi loquitur in procuratore, vel defensore rei. qui põt
defendere etiam sine mandato: vt. l. similem. ⁊. l. iudicium. de so
lu. vnde ratihabitio superueniens nõ trahitur retro: quia retro-
tractio non fit, nisi ad confirmandum actum inualidum, sed il
la que facta sunt per eum valent: vt dictum est. sed hic loquitur
de procuratore actorum, qui sine mandato agere non potest. nec
valet quod agit. vnde ratihabitio superueniens retrotrahitur,
vt confirmet. Ita colligitur ex not. in. l. iulianus. in gloss. alleg.
¶ In gloss. que querit, not. gloss. que semper alleg. ad hoc. et
est: quia procurator hic factus dominus: sed iudex nõ. sed istud
non videtur sufficiens: quia etiam si aliquis nomine eiusdem iu
dicaret, nõ valeret iudicium: quia deficit iurisdictio. ¶ Et ideo
dic: quia iudex quicquid facit est nullum, ⁊ ita non potest habe
ri ratum. hic tamen in procurato. actus aliqualiter valet, saltem
in preiudicium ipsius falsi procuratoris: vt teneatur ad expen-
sas: vt ponit Inno. in dicto. c. prudentiam. dic meliorem ratio-
nem per An. de baru. in. l. ij. C. de iure fisci.

Summarium.

1 Filius si ante litem contestatam moritur, non proceditur super libello ab eo edito, sed proponendus est nouus.
2 Actiones ex delicto post litem contest. ad patrem tanquam filij hæredem pertransire.
3 Feudum si quis accipiat pro se & suis filijs, tale feudum ad filios pertransit, & si filij hæredes patris non sint.

TAm ex cõtractibus. Instantia cepta cum filio, per eius mortẽ tran
sit in patrem cum modificatione de peculio: ⁊
incepta cum procuratore transit in domi-
num, non tamen in patrem procuratoris. h. d.
1 not. l. ¶ Nota circa prin. prime glo. magne, ꝙ † si filius moriatur

ante litem contestatam, ꝙ non proceditur super primo libello,
imo est necessarius alius. Et vltra cum glo. opponit dic, ꝙ sub-
stantia non mutatur, qualitas tamen sic. vt. l. in delictis. §. si de-
2 tracta. ꝭ. de noxa. ¶ Et † nota hic, ꝙ actiones ex delicto post li-
tem contestatam efficiuntur transitorie ad patrem, sicut ad here
dem: vt. C. ex delic. defunc. l. j. ita intelligo tex. quicquid gl. dicat.
¶ Item ꝙ ex persona patris fit mutatio instantie: quia cōtra
filium dabatur insolidum, contra patrem de peculio. sed hec est
mutatio qualitatis, ⁊ non substantie actionis. que mutatio non
est prohibita: vt. l. in delictis. alleg. ⁊ adde. l. q̄ q̄. §. iul. de aqua
plu. arcen. ⁊ quod not. s̄. de procurato. l. mutari. ⁊ vide no. pone
3 † ꝙ aliquis recipit feudum pro se ⁊ filijs suis: certe feudum tran
sit ad filios, etiam si non sint heredes: vt not. in. l. vt iurisiuran-
di. §. j. de oper. liber. ⁊ not. in. l. gallus. §. nunc de lege. pone ergo
ꝙ lis est contestata super feudo: moritur pater: filij non sunt he-
redes: nunquid transibit instantia ad eos. diceres tu ꝙ non? sic:
quia nō transit ad singularem successorem: vt dixi. s̄. e. si iudex. ⁊
not. per Inn. in. c. quia. de iudi. certe contrarium dico per illam
l. not. nec obstant notata Innocen. quia loquitur in extraneo:
secus in filio, tene menti.

Summarium.

1 Iudex ordinarius superior num possit inferiori pariter ordinario inhibere ne in causa procedat, vt eam ad se aduocet?
2 Delegans sicut potest delegato inhibere, ita eius interlocutoriam reuocare.

IVdicium sol. Hic ponuntur tres casus nota-
biles in qb⁹ impedit̃ ꝓcessus delegati. Prim⁹
est cū delegās ꝓhibet. Scd̄s ē cū ꝓhibet supior
delegantis. Tertius est cum delegatus effici-
tur ordinarius illius cause. hoc dicit. not. ⁊ dic
ꝙ impeditur his casibus quo ad futura. sed que facta sunt re-
manent firma: vt not. per Innocen. in. c. intimasti. de appella.
¶ Item loquitur hec. l. cum delegans inhibet, ⁊ nullum alium
subrogat. al's enim soluitur: sed subrogatus procedet. argumen.
s̄. e. l. si iudex. ⁊. ꝭ. e. mortuo. Idem si ad se aduocaret cām. nam
tunc non soluitur, nisi quo ad delegatum: vt not. per Guil. in. l.
⁊ quia. de iurisdict. om. iud. ¶ Et allegatur ista lex, ꝙ per litem
cōtestatam delegatus non efficitur dominus litis: secus in pro-
1 curato. vt hic gloss. ¶ Quero † nunquid ordinarius possit alteri
iudici ordinario inferiori inhibere, ne procedat, ⁊ causam ad se
aduocare? dic ꝙ nō, vt in auť. de defenso. ciuita. §. sed interim. ⁊
in. c. romana. de fo. competen. lib. vj. ⁊ quod not. in. c. pastoralis.
de offi. ordi. ⁊ per Archidi. xj. q. j. de persona. Fallit in principe,
qui potest ⁊ quācunq; ad ordinarium causam aduocare expres-
se, vel tacite, scilicet alteri committendo. de offic. lega. c. licet. de
appellatio. vt nostrum. ⁊ quod notat Archidia. xxxiiij. q. xj. §.
is ita. Et vide quod not. per Ioan. and. de offi. Archid. c. dile-
cto. qui videtur velle, ꝙ quando inferior ordinarius exercet iu-
risdictionem aliquo modo nomine superioris, vt Archidiaco-
nus, qui est tanq̄ vicarius episcopi: ꝙ superior potest sibi inhi-
bere: licet Innocen. videatur ibi sentire contrarium. Et adde,
2 ꝙ sicut delegans potest inhibere delegato: ita potest eius senten
tiam interlocutoriam reuocare: vt not. ꝭ. a quibus appella. non
licet. l. fin. quod tene menti, quia ita pridie in facto consultus re-
spondi. ⁊ allegaui dictum Bar. Paulus.

SI locus. In delegatione videť expressus
locus solitus. h. d. facit. l. ꝙ si no-
lit. §. qui assidua. de edili. edict. ⁊ de iure fisc. l. super
creandis. libro. x. ⁊. ꝭ. de aqua plu. arce. l. si primus. §.
recte placuit lex sequens. non legitur. Paulus.

SOlemus. In iudicium videtur de-
ductum. quicquid pote-
rat sub petitione comprehendi: licet non sit spe
cialiter expressum. hoc dicit. ¶ Ex quo patet,
ꝙ si quis dicat rem quam alter possidet, perti-
nere ad se in libello: qd̄ videtur intentare peti-
torium ⁊ possessorium: cum verba sint generalia. quod videtur
per Ber. in. c. cum ecclesia sutrina. de causa possessionis et pro-
prietatis. et in gloss. ꝭ. e. si quis intentione. ⁊ facit. l. an ⁊ eandem.
§. actiones. de exceptio. rei iudica. ¶ Nota istum textum ꝭm
Bartol. ꝙ valet libellus. peto a te hereditatem excepto tali fun-
do: quia partes possunt consentire, ne aliquid in petitione ve-
niat. ¶ In gloss. que opponit. ꝭ. de arbi. de. l. si cum dies. Bar.
dicit ꝙ idem esset in arbitris: vbi proceditur per libellū. secus
si ex compromisso: vt ibi.

LAtrunculator. Iudex maleficiorū
nō dȝ de cā pecu-
niaria cognoscere. ad hoc alleg. hoc est verū ꝑncipa-
liter, sed incidenter postquam de crimine cognouit,
potest cogere criminosum ad rem restituendam: vt. l. interdū.
§. qui furem. ꝭ. de fur. ⁊ ibi per Barto. et in auť. de manda. prin.
§. ꝙ si delinquentis. coll'. iij.

Summarium.

1 Iudicium actum trium personarum dici.

INter litigatores. In iudicio re-
quirūtur due
persone. s. actoris ⁊ rei. ⁊ actor dicitur sustinere onus
probationis: reus vero gaudere commodo possessio
nis. h. d. Adde ꝙ requiritur et tertia persona, scilicet iudicis. vñ
1 dicitur iudicium actus trium personarum: vt in. c. forus. post
medium. de verbo. significatione. Paulus.

Summarium.

1 Citandus personaliter vt compareat nō est, qui per procuratorem se tueri potest.
2 Clausula de defendendo quid contineat?

REcte defendi. Dicitur quis se
defendere per se
vel aliū: nec dicitur plene se defendere, nisi sol-
uat iudicatum. h. d. ¶ Et not. ex primo dicto,
1 ꝙ † non est quis citandus vt personaliter com-
pareat: cum possit se defendere per procurato-
rem: nisi esset necessaria presentia persone. quod dic vt. l. fin. C. de
procurato. et in. c. j. de iudi. libr. vj. ¶ Ex secundo dicto nota ꝙ
2 † clausula de defendendo continet clausulam iudicatum solui:
sicut econtra. ꝭ. iudica. solui. l. iudicatum solui. vnde si quis pro-
misit se defendere sub pena: nisi soluat iudicatum, incidit in pe-
nam. quod singulariter not. ¶ Recte defendi. quod expedit sci-
re, ad hunc finem, vt sciamus, an debeat fieri missio in possessio
nem que fit quando reus se non defendit. ¶ Cum satisdatione.
de iudicio sisti. quod est verum, quando per alium se defendit:
sed si per se: nō prestaret eam, si possideret immobilia. quod dic
vt. l. sciendum. ꝭ. qui satisdare cogan. ⁊ est casus in. l. hec autem.
§. recte defendi. quib. ex cau. in possessio. eatur.

Summarium.

1 Interesse verum, rei æstimationem dici.
2 Prædo quod interesse prætendere queat?

NOn a iudice. Contra dolosum
fit estimatio inter-
esse per iuramētum in litem. quod quidem in-
teresse, cum sit affectionis etiam predo potest
pretendere: qui tamem verum interesse preten-
dere non potest. hoc dicit. ¶ Interest. s. vere.
1 ꝙ † quidem interesse dicitur estimatio rei. Iuratur. quod est in-
teresse affectionis. si ergo depositarius per dolum non vult rem
restituere, que quidem valebat centum: non condemnatur tamē
ad illa centum: sed ad illud quod actor iurabit, propter affectio
nem. nam si tantum afficiebatur ꝙ voluisset ipsam potius, q̄ cē
tum ⁊ quinquaginta: dabitur sibi iuramentum, ꝙ ita sit. ⁊ si ita
iurabit, in centum quinquaginta fiet condemnatio: licet reuera
non valebat nisi centum. ¶ Deniq; probat quod dixerat. nam
2 † predo non potest pretendere verum interesse: cum non sit do-
minus, sed tantum affectionis ratione cuius aduersarius si-
bi condemnabitur. Allegatur, quod predo est restituendus. di-
cam in. l. si idem.

§. Si quis in alio. Si mutatur persona
iudicis, vel res, aut
actio, stipulatio iudicatum solui non committitur. h. d. tex. cum
glo. et est no. §. Paulus.

Summarium.

Summarium.

1 Consuetudines de dote lucrãda vbi diuersæ sunt, puta in loco originis mulieris, & domicilij viri, vtra in huiusmodi lucro sit spectanda.
2 Notarius an posit in vno loco rogari de conficiendo instrumento, & in alio cogi ingrossare.

Exigere dotẽ. In contractu dotis est hoc speciale, vt non inspiciatur locus contractus: sed vbi vir habet domicilium. h.d. Bartol. vel sic. vbi agitur ex distractu, non inspicitur locus contractus: sed locus vbi fit distractus. h.d. Cyn. que lectura videtur vera. Bartol. in. l. ij. C. vbi ⁊ apud quos. de qua dic vt no. in. l. qui certo loco. ff. de cõdictio. indebi. per Guil. ⁊ Bart. Sed prima lectu. communiter tenetur. Secundum quã
1 inducitur in argumen. ad. q. ꝙ † si in dote lucranda sunt diuerse
consuetudines, vna in loco originis mulieris: ꝙ vir lucretur tertiam: alia in domicilio viri, ꝙ lucretur dimidiã inspicietur cõsuetudo, que est in domicilio viri. de qua. q. dic vt not. per Bar. in. l. omnes populi. de iustitia ⁊ iure. per Io. and. in. c. j. de spon. per Archidia. xij. distin. c. illud. ¶ Et prima lectu. gloss. not. ꝙ
2 † si notarius concipiat instrumentum in aliquo loco: non tenetur in alio grossare: nec potest in vno loco rogari de instrumento: ⁊ conficere notam: ⁊ in alio instrm ingrossare. quod intellige verum, quando fit instrumentum quantum ad probationẽ: secus si fieret ad solennitatem: vt in testamento ceci, in quo requiritur scriptura per septem testes signata: vt. l. hac consultissima. C. qui testa. face. pos. nam tunc notarius debet in p̃sentia ipsius ceci instrumentum perficere cum omni solennitate. nec valeret, si in domo sua solennitatem adhiberet ex interuallo, cum debeat adesse in ipso actu. vt in dicta. l. hac ꝯsultissima probatur. ⁊. C. de testa. antiquitas. facit. l. obligari. §. tutor. de auto. tuto. ⁊ ita pridie de facto consultus respondi. ¶ Item not. ꝙ ratio huius l. ꝙ non sortiatur forum in loco contractus tantum: est quia ibi videtur contraxisse, vbi maritus habet domicilium. Item quia ibi mulier est domicilium habitura cum viro.

Summarium.

1 Reus confitens rem de qua agitur, actoris esse, qualiter intelligatur confiteri eius esse?
2 Testium dicta ita debent interpretari, vt ipsis non noceant, & ad concordiam reduci. Et an interpretatio per legem fieri debeat an per hominem?

Si quis intentione. In iudicijs verba ambigua interpretantur pro proferente. ad hoc alleg. ¶ Et nota petitionem vel exceptionem ambiguam admitti in iudicio. quod est verum quando potest recipere sanum intellectum, al's reijcitur. argumen. de leg. j. l. titie textores. ⁊ de flu. l. j. §. labeo. ⁊ dic per Bartol. in. l. j. de exceptio. ¶ Et nota gloss.
1 que dicit, ꝙ † si reus confitetur rem ad actorẽ pertinere intelligatur confiteri, ꝙ pertineat tanꝗ debita, non tanꝗ sua: quia primum est sibi vtilius, vt non teneatur ad fructus, nisi secundum legem, videamus. ff. de vsur. in secundo sic. ¶ Sed hoc est verũ, si non appareat, ꝙ actor diceret eã suam iure dominij vel quasi, nam tunc responsio rei intelligeretur s̃m petitionem actoris. vt ff. de interrog. act. l. si defensor. §. j. ⁊. §. preterea. insti. de inuti. stipu. s̃m Bald. ¶ Vel pone exemplum in reo s̃m ipsum, si actor narrabat duo in libello, quorum vnum faciebat pro reo: aliud cõtra. puta ꝙ reus possidebat rem suam: reus autem negat narrata prout narrantur in libello simpliciter. certe videtur negare, quod faciebat contra se. s. ꝙ res esset actoris. sed qđ faciebat pro se non. s. ꝙ ipse possideret: quia commodum est sibi possidere: vt s̃. e. inter litigatores. quod tene menti. Et not. etiam ꝙ istud est verum sine protestatione. facit. l. cum precum. C. de liber. cau.
2 ¶ Item † que hic dicuntur. locum habent in testibus: vt semper interpretatio fiat, ne sibi noceãt. ⁊ ad concordiam reduci debẽt: vt not. in. c. cum tu. extra de testi. ⁊ idem in notario, qui loco testis habetur. vt. l. domitius. de testa. ¶ Item in glo. videtur, ꝙ interpretatio fiat per. l. et ideo videtur ꝙ consensus partis non sit necessarius: vt. l. que sub conditione. §. fina. ff. de condi. instit. respondeo, licet. l. interpretetur, adhuc tamen requiritur declaratio hominis, qui declarabit quod magis sibi expedit. argu. in l. leuissima. ⁊ quod ibi not. de conditio. ⁊ demonst. ¶ Item, que sit ratio inter contractus ⁊ iudicia. vide in. l. inter stipulantem. §. j. ff. de verbo. oblig. ¶ Item in fine gloss. querit Barto. respondet ꝙ sic, si inter partes, vt si pars non possit deliberare vtrum cedat vel contendat. argumen. l. si defensor. §. illud. ff. de interroga. actio.

Summarium.

1 Actori vbi per misionem in poss. ex primo decreto, non potest esse consultum, iudex quid facere debeat?
2 Testamentum quod nullum est, si quis annullari petat, an recte petat?

Qui se dicit. Qui dicit se liberandum, est liber a die sententie, vl' decreti pro eo interpositi. Bar. ¶ Vel sic. qui se liberandum dicit, debet petere se liberum, non retro liberum pronũtiari. h.d. Bal. ¶ Vel propius ad literam: licet seruus sit redemptus suis nummis, non tamen est liber, nisi sequatur manumissio, ad quam fiendam potest dominus per iudicem cõpelli. sed si contumaciter abest, ipse iudex seruum liberabit. h.d.
1 ¶ Et not. singulariter vltimum dictum. ⁊ fin. l. ꝙ † vbi non põt
actori esse consultũ per missio. in possessio. ex primo decreto. iudex interponit decretum contra absentem, quod habet vim sententie diffinitiue. Ad quod facit. C. si vt se ab hered. absti. aut. si omnes. Bar. tamen alleg. tex. in. c. p̃mo. de eo qui mit. in po. causa rei seruan. lib. vj. vbi est casus. ¶ Quod facit ad. q. si petatur testamentum annullari, qđ potest ferri sententia diffinitiua in absentia partis. quia non potest procedi ad missionem persona-
2 lem. ¶ Ista. l. inducitur in argumen. ad. q. ꝙ † si quis petat testamentum, quod sit nullum, annullari: ꝙ valeat petitio, nec possit aduersarius repellere. quia intelligitur annullari, quatenus de facto processit: vt. l. elegãter. §. j. s̃. de dolo. ⁊. l. ex empto. §. qui vina, de act. emp. facit. l. fundus. de rescind. ven. l. solutum. §. j. de pignor. ⁊. c. accedens. vt lit. non contest. ⁊ not. per Inno. in. c. examinata. de iud. vbi ponit. q. ad hoc vnum bonum dictum. ⁊ ita in sili habui pridie de facto. de quodã minore, qui petierat se in integrum restitui. aduersus actum, qui erat ipso iure nullus. ¶ Item facit ad aliam. q. quam habuit dominus Bald. perusij tẽpore meo, statutum est ibi, ꝙ nisi quis faciat insinuari testamentum. ff. duos menses sit nullum. verum tamen. ff. duos menses potest insinuari: nisi per venientes abintestato petatur cassari contingit ꝙ venientes abintestato post duos menses petierunt nullum pronuntiari: alter vult. ff. alios duos menses gaudere priuilegio statuti, nõ obstãte petitione inepta p̃tis aduerse, que debet petere cassari, ⁊ non facit. ⁊ fuit maxima controuersia inter doc. finaliter tamen fuit consultum, ꝙ venientes abintestato bene petebant. arg. iam dictorum ⁊ istius. l.

Summarium.

1 Peremptorium necessarium esse, si quando iudex velit ad diffinitiuam venire.
2 Citationem fieri debere ad partis instantiam.
3 Argumentum ab allusione vocabuli in iure procedere.
4 Comminatio iuridiciaria, quot modis fieri queat?
5 Iudex, an per hoc quod in prima & secunda citatione, quod veniat reus ad diffinitiuam, comminatio huiusmodi peremptoria dicatur?
6 Iudex num posit nulla subsistẽte iusta causa dilationem minuere?

Ad peremptorium. Ad sentẽtiam diffinitiuam peruenitur precedente peremptorio ordine hic expresso. qui tamen ordo potest per iudicem moderari ⁊ alterari ex causa. h.d. vsq; ad. l. ⁊ post edictum. Bar. Quam l. examina, vt plene not. per Cyn. in aut. qui semel quomodo ⁊ quando iudex. ⁊ per Bartol. in. l. si finita. §. nullam. de dam. infect. per glo. xxiiij. q. iij. de illicita. per Innoc. in. c. ad petitionem. de accu. Et adde gloss. in. c. constitutionem. de sententia excom.
1 lib. vj. ¶ Ad peremptorium quod † est necessarium: cum iudex

vult venire ad sententiam diffinitiuam. Et ita intelliguntur iste
l. per gloss. j. e. ⁊ post edictum. Sunt ⁊ alii casus in quibus simi-
liter requiritur hic ordo peremptorii. s. cum venitur ad missionē
ex primo decreto: vt not. glo. in. l. si finita. §. iulianus. de damno
infecto. Et idem videtur sentire in. l. ⁊ post edictum. in penult. q.
⁊ per Inno. in. c. j. vt lit. non contesta. ⁊ videtur tex. in. l. presenti.
circa medium. C. de his qui ad ecclesias confugi. Item est neces
sarium cum proceditur ad transferendam possessionem in ad-
uersarium lit. quasi contesta. vt. l. consentaneum. quomodo ⁊ qñ
iudex. ¶ Item ⁊ cum proceditur ad absolutionem ab instātia
iudicii: vt not. per Innocen. in. c. consuluit. de offic. delega. ⁊ per
Bart. in. l. cum titia. de accu. ⁊ dicam. j. e. ⁊ post. §. circunducto.
Item ⁊ cum proceditur ad excommunicatio. vt. d. c. constitu-
tionem. ⁊. c. de illicita. Idem videtur cum quis citatur ad viden
dum testes iurare: vt. d. c. consuluit. sed al's ꝙ extra istos casus
non requiritur iste ordo: sed quelibet citatio intelligitur perem-
ptoria: vt cum quis citatur ad videndum publicari processum,
vel concludendum in causa: vel cum datur dilatio ad proban-
dum: nunquid dilatio vna sufficit ⁊ intelligetur peremptoria?
dic secundū predictos doc. vbi. s. Ad vltimū facit. l. j. in fi. C. de
2 dila. ¶ Petat. no. † citationem debere fieri ad instantiam ⁊ pe-
titionem partis: al's nō valet: ⁊ ad hoc alleg. Unde dicit Bart.
in. d. §. iulia. ꝙ iudex in visitatione processus, debet videre si ci-
tationes facte sunt ad instantiam partis: al's annullatur proces
sus. vide ibi per eum. ¶ Peremptorium quod erit quarta cita-
tio. nec debet ista continere interuallum tot dierum, postꝙ alia
precesserunt cum interuallo: quod patet. quia non fit de necessita
te sed benignitate, postꝙ precesserunt tres: vt. l. tres denuntia-
tiones quomodo ⁊ quando iudex. ⁊ in. c. consuluit. de offic. de-
3 lega. not. ¶ Quod † inde hoc nomen ⁊c. Not. argumen. ab allu
sione vocabuli vt. l. tugurii. de verbo. signifi. quod dic per Bar.
4 in. l. j. j. de testa. ¶ Comminatur. † hec comminatio potest du-
pliciter fieri: primo prout hic dicitur. s. ꝙ in eius absentia proce-
ditur. secundo vt dicatur citamus te peremptorie. nam hoc ver
bum hꝫ vim comminationis. et no. ꝙ qñ peruenitur ad tertiam
vel quartam citationem, hec comminatio non est necessaria:
cum ille habeant in se peremptorium annexum: vt dicta. l. tres
denun. secus si iudex vellet, ꝙ prima ⁊ secunda essent perempto
rie: quia tunc oporteret hoc expresse dicere: cum de iure non sint
5 peremptorie: vt. ll. precedentibus. ¶ Item aduertendum, ꝙ † lꝫ
iudex dicat in prima ⁊ secunda citatione ꝙ reus veniat ad sen-
tentiam audiendam: hec comminatio non censetur perempto-
ria: cum quelibet citatio fiat ad illum fi. Et idem est, si dicat, al's
prout de iure poterimus procedemus. quia post primam vel se-
cundam, non potest de iure procedere ad sentētiam, nisi fuerint
peremptorie. opꝫ ergo ꝙ alterū de duobus dicatur: vel ꝙ po-
natur peremptorie. vel quando eius absentia procedetur: vt no.
per Bar. C. de cohort. l. si apparitor. facit quod not. Inno. de re-
6 scrip. c. causam que. ¶ In glo. fi. pone, ꝙ † nulla causa subest mi
nuendi dilationem: nunquid iudex poterit minuere? dic ꝙ sic
sm Innocen. in dicto. c. ad petitionem. ⁊ hoc si legis authorita-
te conceditur facere. s. e. non quicquid. dat tamen ipse practicā,
ꝙ iudex apponat causam, quare innuit: ⁊ tunc licet non sit ve-
ra, credetur tamen sibi plusꝙ parti: ⁊ non poterit appellare. qd
not. ¶ Item vide gloss. in dicto. c. constitutionem. de sententia
excommunicationis. ꝙ debet fieri vnum edictum pro omni-
bus. Paulus.

Summarium.

1 Citationes ad sententiam diffinitiuæ proferendam quot sint ne-
cessariæ?
2 Reo in termino peremptorio comparenti aduersus actorem absen
tem, quæ remedia de iure ff orum competierunt. Et quæ hodie?
3 Edictum cūm circunduci petitur, num sit necesse actorem citari?
4 Absolui quem ab iudicii obseruantia quot modis contingat?
5 Iudex post peremptorium, num possit partem ream per duos, tres,
aut plures dies, absentem expectare?

ET post edictum. In. l. prece
deñ. Ad-
de ꝙ interdum prima vel secunda citatio intel
liguntur etiam si non sit expresse dictum. s. cum
iudex monet partem personaliter: vt. l. cessante.
C. quomodo ⁊ quando iudex. Idem si non iu-
dex, sed nuntius personaliter apprehendit partem, ⁊ ipse respon
det, ꝙ non veniet. nam amplior citatio non requiritur. vt no. per
gloss. l. tres. ⁊ per Innocen. in dicto. c. ad petitionem. ⁊ per gloss.
in dicto. c. de illicita. ¶ Casus in. l. ⁊ post edictum. post perem-
ptorium edictum iterū absens reus ex benignitate citatur: qui si
non venerit: sententia sm iustitiam profertur. sed si venerit in
peremptorio, ⁊ actor abest, cessat illa citatio, ⁊ illius edicti peri-
mitur sententia diffinitiua, non profertur: lis tñ remanet actori
salua. h. d. vsqꝫ ad. §. sciendum. Bart. Et diuiditur in tres par-
tes. in prima loquitur quando reus est absens. in secunda, quan
do actor est absens: ⁊ quid debet facere iudex. in tertia, quid se-
quitur ex ordi. iudi. secunda ibi, ꝙ si nec. tertia ibi, circunducto.
¶ Citari debet. ⁊ erit quinta citatio, de benignitate tamen, nō
1 de necessitate. in. c. consuluit. de offi. delega. Tres † enim sole ne-
cessarie sunt: vt. l. tres. alle. si tamen actor petat, etiam. quinta erit
necessaria. Responderit. i. cōparuerit. Circunducēdū. i. de actis
abolendum. quia perinde erit, ac si non emanasset: vnde necesse
habebit actor iterum facere ipsum citari peremptorie. ¶ Et no.
2 † qꝛ de iure isto ff orum. si reus comparebat in termino perem-
ptorio, ⁊ actor non habebat reus aliud remedium, nisi vt circun
duceretur edictum, ⁊ haberetur pro non citato, instantia tamen
litis remanebat tota firma. vnde non habebat actor necesse inci
pere litem a capite: sed sufficiebat iterum facere reum citari sed
hodie per iura. C. potest reus petere se absolui ab instantia iudi
cii: vt. C. e. properandum. §. et si quidem. ⁊ hoc est plus: quia to-
ta instātia perit. et opꝫ actorē a capite reincipere: vt. j. de accu. li
3 bellorum. §. ꝙ si libelli. ¶ Item cum petitur edictum circundu-
ci, non est necesse, ꝙ actor absens citetur secus cum petitur ab-
solui ab instantia iudicii: cum sit maioris preiudicii, vt no. elegā
ter Inno. in dicto. c. consuluit. et Bart. in. l. cum titia. j. de accu.
Hodie vero per ius auf. potest reus adhuc plus petere, ꝙ acto
re absente feratur diffinitiua, etiam lite non contesta. vt in auf.
qui semel. quod facere non poterat de iure. ff. vel. C. etiam lit. con
testa. quia actore absente non contrahebatur eremodicium. ra
tio autem est quare lite non contesta. potest procedi contra acto
rem ad diffinitiuam, non autem contra reum: quia reo contra
absentem actorem non prouisum esset per missionem ex primo
mo decreto, sicut econtra. ergo ⁊c. vt. s. eo. qui se in fi. Conueniri
possit. i. de nouo citari. ita ꝙ nō requiratur, vt a capite rei actor
incipiat litigare. Et. q. stat in hoc, vtrum pereat tota instantia.
quia non posset iterum citari, sed a capite esset incipiendum:
an vero pereat instantia tantum edicti illius. quia tunc secus, et
respondetur ꝙ hoc vltimum est verius, vt sequitur. ¶ Instan-
tia. nota ꝙ etiam vnius actus lite cōtest. dicitur instantia. Bal.
4 non solum totius litis. Et † adde ꝙ pluribus modis dicitur qs
absolui ab instantia iudicii: et aliquando talis absolutio habet
vim diffinitiue: aliquando vim interlocutorie: vt plene no. Bar.
in dicta. l. cum titia. Litigari. i. citari. al's videretur innuere con-
tra. ¶ Item nota hic sm Bartol. ꝙ si post citationem perem-
ptoriam, apponatur de benignitate quarta, vel quinta citatio:
ꝙ nō necesse est, ꝙ in tali ponatur peremptorie. quia per hoc nō
videtur ab eo recessum. Et est effectus, qꝛ non est necessaria alia
citatio, ⁊ de nouo. quod intelligo verum, quando reus non com
paret: qꝛ si actor esset secus. argumen. in. l. post diem. de. l. cōmiss.
¶ Circa qd dic, ꝙ aut ista quarta vel quinta citatio fuit fcā per
iud. de benignitate et sine postulatione actoris: ⁊ tunc si reus il-
la die veniat: tunc nō videtur recessum a peremptorio: licet actor
compareat. quia iudex parti non potuit preiudicare. et ideo licet
actor nō compareat, reus sic: non erit locus nouis citationibus.
Si vero post peremptorium actor aliam citationem petiit: ⁊ tūc
si reus in illa comparet, actor non: et tunc circūducetur effectus
edicti. ⁊ erit sibi necessaria noua citatio. quia actor videtur reces
sisse a peremptorio: vt probatur expresse in dicta. l. post diē. esse
multū not. ꝙ ⁊ probatur hic. ¶ Item no. ꝙ sicut absente acto-
re reus potest contractum liquidare: ita actor reo absente potest
⁊c. auf. quod semel. sm omnes. quia non est vera ad hoc ratio
5 diuersit. ¶ Item † nunquid post peremptorium iudex partem
ream absentem poterit per duos aut tres vel plures dies expe-
ctare, ⁊ post illos pronuntiare sine noua citatione? ⁊ dicendum
est, ꝙ sic: quia potest iterum citare: ergo multo magis expecta-
re: vt probabit in. c. consuluit. de offi. del. ⁊ ita dicit se Bar. mil-
lesies fecisse. Contra tamen ipsum videtur casus in. l. si vicem. §.
fi. j. quod vi aut clam. ⁊ glos. in. §. omnis. insti. de obli. sed dic ꝙ
primum verius. nec obstat dicta. l. si vicem. quia hic perempto-
rio facto reus pronuntiatur contumax: ⁊ sic certe semper rema-
net in eadem contumacia. Item quia in. l. si vicē. §. fin. citabatur
pars ad contradicendum, vel voluntatem suam declarandam.
nam sequenti die non potest declarare: quia nescit vtrum alter
edificet, vel nō. ⁊ ideo requiritur noua citatio. at in. c. consuluit,
reus citabatur ad audiēdam voluntatem iudicis, ⁊ non ipsum
citari.

citati.nec per eum aliquid erat sciendum.quod impedire pos-
set contra.

§. **Sciendum.** Verus contumax non appel
lat,sed fictus sic.Ad hoc alle.
quod declara vt plene not.per Bartol.in.l.ex consensu.§.eum.
de appellatio.& per gloss.magistram.in clemen.j.de do.& contu
ma.& per Cyn.C.e.properandum.§.cum autem.¶ Defuerit.s.
vere.secus si non vere,sed ficte.Paulus.

Summarium.

1 Incidens causa quæ dicatur,& quæ emergens?

DE qua re. Iudex cogitur pronun-
tiare super re,de qua co-
gnouit.& potest eius iurisdictio prorogari de
re,ad rem.hoc dicit.cum.§.seq.¶ Et not.quod si
est ordinarius cogetur per superiorem:si dele-
gatus per delegãtem.quod est verum si sit de
sua iurisdictione:al's non,vt in.c.pastoralis.de offic.delega.& l.
iij.C.qui pro sua iurisdictione.Item cogetur precise vel causati-
ue propter penam.vel al's faciet litem suam:vt.l.iiij.§.in eum.de
dam.infecto.¶ In gloss.que querit,quid sit emergens.dic me-
1 lius,quod †incidens causa dicitur ea,que tangit negotium princi-
pale:vt exceptio pacti,vel prescriptionis.sed emergens dicitur
quod non tangit negotium principaliter:vt si iudex non habet
iurisdictionem:vel actor est excommunicatus:vel preuaricatus
super primo,non est puniendus:& super secundo sic.vt dicta gl.
similia verba ponit Innocen.in.c.cum inter seniorum.de elect.
Aduertendum tamen,quod si super incideñ.fuerit pronuntiatum,
non est nullus processus:vt.l.ait pretor.§.quid tamen.ff.de mi.&
ibi per Bar.¶ Item si super emergenti non est pronuntiatum
non reddetur etiam processus nullus.quia eoipso,quod procedi-
tur ad vlteriora,videtur tacite etiam pronuntiatum super emer
genti:vt.l.alleg.exhibita.& melius probatur in.c.suborta.de re
iud.et in capitu,cum ex parte.de appella.facit quod not.Bar.
in.l.inquiramus.de testamen.& in.l.j.C.de appellatio.& l.si mã-
cipium.§.si communi.de euict.& vide in glos.Paulus.

§. **Cum absentem.** Iudicium agitatũ no-
mine absentis,qui viue-
re credebatur,quantum ad eum est nullũ:sed nomine ipsius so-
lutum potest ab herede cui proficit repeti.hoc dicit.secundum
Bartol.Et adde quod plene notat in.l.neratius.de reg.iur.per
glo.in.l.si vero pro condemnato.qui satisda.cogan.per Cynũ.
¶ Oppo.de.l.cum quasi.in prin.de fideicommiss.lib.multi sol-
uunt,quod ibi est speciale fauore libertatis.¶ Solu.aut actus est
factus nomine mortui:et non valet.secus econtra,vt hic,prout
dicta.l.neratius.Aut non est factus nomine mortui,sed qui ab-
sens credebatur: aut principaliter ad vtilitatem eius.& idem.
Aut non principaliter sed per consequentiam:& tunc valet in
persona heredis defuncti:vt dicta.l.cum quasi.quia ibi princi-
paliter fiebat vtilitas serui:ius tamen patronatus,per consequẽ
tiam acquiritur suo heredi.Sol.in medio,glo.posita est vera:li
cet per docto.non teneatur.Paulus.

Summarium.

1 Iudex propter tres exceptiones sententiæ executionem retardare debet.
2 Executor nudus ac merus de exceptionibus aduersus sententiam nõ agnoscit.
3 Citatio generalis ad omnem causam,an fieri possit? Et quid inde?
4 Sententia declaratoria in personali,velut & in reali ferri potest.

SI pretor. Iudex cui commissa est exe
cutio sentẽtie,non debet de
ipsius iniquitate cognoscere:nec propter ipsius
iniquitatis exceptionem executionem retarda-
re.hoc dicit prin.de quo dic vt plene not.in.c.
pastoralis.§.quia vero.de offici. delega.& per
1 Innocen.in.c.de cetero.de re iudicata.propter †tres tamen exce
ptiones tardabit executionem.prima est si opponatur,quod sentẽ
tia non sit lata.nam de hoc cognoscet,vt colligitur,dum dicit
de iudi.cognoscit.Secunda est quando opponitur,quod sententia
est nulla:vt sequitur in.§.marcellus.secundum verum intelle-
ctum.Et sic exceptio nullitatis retardat executionem:nisi iudex
cognoscat,quod maliciose proponatur:vt.C.de fal.l.satis aperte.
de quo dic vt plene per Bart.in.l.iiij.§.condemnatum.de re iu-
di.tertia exceptio est,si opponatur.quod veniat sententia rescindẽ-
da per restitu.in integrum:vt in.§.fina.secundum vnum intelle
ctum.quod est verũ,si nõ requirat altiorem indaginem:al's mit
titur executioni prestita cautione:vt in.c.substituta.de restitu.in
integrũ.& C.de preci.impe.offe.aut.que supplicatio.et hoc vult
tota lex,que est multum singularis.¶ Et ista vera sunt si habet
executor aliquam iurisdictionem de se:vt cum iudex alterius lo
ci mittit executioni sententiam alterius iudicis.ff.eo.argenta-
rium.§.nomine.vel cum ordinarius exequitur sententiam dele-
gati:vt.l.a diuo pio.in prin.de re iudicata.Tales enim debent
supersedere.Et de istis exceptionibus poterit cognoscere.secus
in simplici viatore,& seruitore curie qui non habet nisi nudum
misterium facti,coram quo non sunt tales exceptiones propo-
3 nende.Ad hoc.j.e.l.fina.¶ Abesse.per hoc videtur quod †possit
fieri generalis citatio vt compareat quis ad causam peragen-
dam:& si non compareat potest ad singulos actus procedi,eo
vlterius non citato:quia generalis est ad omnes actus.sed si es-
set citatus ad vnum actum:puta ad videndum iurare testes,li
cet esset in illo contumax:deberet citari ad alios:vt in.c.consu-
luit.de offic.delega.Et nota.per glossellam.C.e.aut.iubemus.
que incipit,citabitur tamen .ita Innocen.in.c.auditis.de pro-
cura.quod tene menti.¶ Absentem debere.not.quia non con-
4 demnauit eum,sed declarauit eum debere.¶ Et sic †not.secũ-
dum Bartol.quod in personali ferri potest sententia declarato-
ria:vt hic,& j.de arbi.l.quid tñ.§.si arbiter.sicut in reali.vt.l.si-
cuti.§.si queratur.si serui.ven.et.l.ex diuerso.de rei vẽd.

§. **Marcellus.** Iste est not.§.hoc dicit.sentẽ-
tia lata contra absentem per
falsas allegationes scienter factas,non valet ipso iure.h.d.& nõ
est alibi.& hunc intellectum habuit gloss.super verbo sciens,que
melius loquitur quam alia,que incipit:imo sed si lata esset contra
presentem,licet per falsas allegationes valeret.sed competeret
restitutio in integrum.Ita intelligitur totus titu.C.si ex fal.al-
le.& j.de except.l.que agnitis.& de re iudi.diuus.que omnes li-
mitãtur per istum singularem.§.Et not.quia.§.iste excipit hunc
casum a prin.l.scilicet vt executor debeat hanc exceptionem ad-
mittere.Et not.quod quatuor requiruntur.¶ Dolum sciens.ecce
primum.Falso secundum..Et hoc modo.ecce tertium. Item,
quia erat absens voluntarie.¶ In glos.approbatum.Nota quod
oportet,quod iudex ex falsis allegationibus ferat sententiam. &
alit.nisi probetur ex falsis allegationibus:vt in.c.cum.I.& A.
de re iudica.Paulus.

Summarium.

1 Sententia lata aduersus absentem impeditum an sit efficax? Et ex sententia quot remedia nascantur? nu.seq.

§. **Paulus.** snĩa lata contra absentẽ & impeditũ
cõparere,nõ mittit executioni,si de
1 hoc opponit.h.d.¶ Sed †si querat,an valeat? dic quod nõ:si iudex
sciebat impedimentũ:sed si ignorabat,vz:sed rescinditur per restit.
in integ.vt.l.quesitũ.de re iu.& l.fi.ff.de in inte.resti.Actionẽ iu
dicati.cũ actor intentat actionẽ in factũ ex snĩa.& quod sequit,vel
exeq:intellige qñ intẽtat offm̃ iud.qcqd gl.dicat.& sic all't.iste tex.
2 quod †ex snĩa oriunt duo remedia.s.actio in fcm̃,& officiũ iudicis.&
pmũ reqrit ordinẽ iudiciariũ:scdm ñ:vt no.j.de mi.l.minor.xxv.
an.cui fideicõmissum.ad B.j.de pe.here.l.itẽ veniũt.§.idẽ recte.

Summarium.

1 Rei identitate durante,res eadem permanet.
2 Compromissum factum per vniuersitatem,an morte expiret?

PRoponebatur. Ista est pul-
chra.l.lz mu-
tet iudex,instãtia durat eadẽ.h.d.Iaco.but.&
Bal.& pdest hoc scire ad ea,q habent.ff.e.nõ
a iudice.§.fi.Old.Itẽ qr si nõ mutat instãtia,
noui iudices resumẽt eã in eodẽ statu:al's inci
piẽdũ eẽt a capite.tria facit.pmo rñdet.q.& ei9 rñsionẽ pbat tri
bus exẽplis.Tertio per reductionẽ ad absurdũ,& scda ibi.Neqz
tertia ibi.Sed si qs.Et loquit hec.l.de quadruplici toto,scz de
toto nũerali,de toto vli,de toto itegrali.Itẽ de toto iudiciali,&

1 in omnibus concludit ꝙ† durante identitate, res durat eadem:
2 licet in substantia contingat mutatio Bald. ¶ Item † per hãc
l. determinat Dy. ꝙ compromissum factum per vniuersitatem
non expirat morte compromittentium, sed transit ad successo-
res: quia eadem durat vniuersitas. secus in alio herede. j. de ar-
bi. l. diem proferre. §. j. ⁊. j. de lega. j. ⁊ si grege. per Dy. ¶ Item
alleg. ꝙ interdictum positum in vniuersitate, per mortem an-
cianorum non expirat. sed durat in successoribus. ¶ Di-
cit tamen Jo. and. in. c. ex rescripto. in fi. de iureiurand. ꝙ secus
in iuramento ab vniuersitate prestito: quia cum sit personale,
non egreditur personam illorum, qui iurauerunt. argumen. in
eodem titu. c. veritatis. In contrarium facit in auth. de iureiurã.
a morieñ. presti. vbi transit ad successorem. cogitabis. not. tamẽ
dictum suum. Eadem res. i. instantia. Fore. i. sequeretur. Dece-
derent. al's enim si non decederent, non esset necessarius cibus
qui fit ad restaurationem deperditi. secundum Philosophum
not. gl. prima cum. l. sequen.

Summarium.

1 Pater in filij causa, & ecõtra iudex esse potest, nisi recusatio pro-
ponatur.

I n priuatis. Filius potest esse iu-
dex in causa patris,
1 ⁊ econtra. hoc dicit. Dic tamen, ꝙ† poterit re-
cusari, si pars vult: quia propter quamlibet cõ-
sanguinitatem vel affinitatem, vel etiam ni-
miam amicitiam, aut familiaritatem recusari
potest: vt in. c. postremo. de offic. delegat. insinuante. ⁊ ita intelli
go contraria. glo. scilicet. l. qui iurisdictioni. de iurisditio. om. iu-
dicum. ⁊. l. quin etiam. ⁊ quod ibi not. de arbi. ⁊. l. cornelia. de in-
iur. Nam si opponatur de suspitione tempore congruo non po
terit esse iudex: vt dictis iuribus. sed si non opponatur procedit
iudicium. et hoc vult hec. l. quicquid alij cantent. ⁊ quidam di-
cunt, ꝙ verior sol. est in dicta. l. quin etiam, quod nihil est dicere.

Summarium.

1 Citatio dubia citatum non arctat ad comparendum.
2 Practica, vbi banniti ob contumaciam apprehenduntur, qui nomi
na cum alijs similia habeat, posint efficaciter condemnari, nec
posit excipere de nominis similitudine.
3 Opinio doctorum communis ab expensis releuare qñq; solet.

E Um quem. Temerarius litiga-
tor punitur in expen-
sis, quas aduersarius fecit tam in lite, q̃ itine-
re. hoc dicit. ¶ Not. gloss. que ponit secundum
1 exemplum. Ex † qua not. ꝙ dubia citatio non
arctat citatum. ⁊ ad hoc semper alleg. ⁊ vide
Bartol. in. l. demonstratio. §. final. in princip. de conditio. et de-
monstratio. quia si sint plures eiusdem nominis, temerarium est
citare aliquem, de ipsis: nisi apponatur aliqua demonstratio,
per quam differat ab altero. Ex quo sequitur. quod est temera-
ria, ⁊ non arctat citatum: nec valet. ⁊ quicquid factum est vigo-
re ipsius similiter non valet. vnde semel quidam euasit penam
capitis: quia citatus fuit in causa criminali: ipse vero non com-
paruit. ⁊ propterea fuit in bãno positus. nam cũ postea captus.
esset, ad ⁊ mortem iudicaretur ratione banni: excusauit se, ꝙ nõ
tenebatur comparere ad illam citationem: quia erat alius eius-
dem nominis. ⁊ ipse ignorabat de quo iudex sentiret. vnde non
valuit bannũ factum ratione citationis nulle. et per consequens
non debebat mori ratione banni. ⁊ per istam gloss. euasit.
¶ Unde Bartol. in dicta. l. demonstratio. de conditio. ⁊ demõ.
2 practicã † ponit, ꝙ quando capiuntur tales bãniti, iudex faciet
eos confiteri, ꝙ ipsi sunt eedem persone, ⁊ eadem corpora que in
citatione ⁊ banno comprehenduntur. ⁊ tunc non poterunt va-
riare. Et adde quod tunc quis punitur de temeritate, quando
per se vel alium habentem mandatum traxit aliquem ad iudi-
cium: secus si procurator exeat mandatum. not. in capi. licet in
beato. de accusatio. per Bartol. ¶ Ad contrarium gloss. de. l.
properandum. dic ꝙ interdum quis nullam causam petendi ha
bet: ⁊ tunc dicitur temerarius. ⁊ habet locum quod dicitur hic
interdum habet causam: licet non iustam: et habet locum con-
trarium. interdum habet iustam causam: puta, quia habet opi
3 nionem docto. communem: et † illa excusat: vt. l. qui solius. §.
etiam ⁊c.

§. Iudicibus. Superior non est consulendus de facto: sed de iure sic. h. d. Et dic de hoc vt no. C. e. l. iudices. ⁊ de rela. l. j. Paulus.

Summarium.

1 Error in iudicis impetrati nomine rescriptum non vitiat. Et quid
in errore nominis partis? remissiuè.

1 **S** I iudici. Error † in nomine iudicis, nõ
vitiat rescriptum, si constet
de corpore. hoc dicit. quidam hic sentiunt de er-
rore nominis partis. ita intelligitur. c. significãte. de
rescript. ⁊ ibi per Innocen. compo. collec. ⁊ alios. ⁊ adde. j. de
reb. dub. l. qui habebat. que. l. est. l. domini Bald. ⁊ est multum
singularis.

V Ui neq;. Sententia lata ab eo, qui nulli iuris
dictioni preest, vel cognitioni. nõ va
let. h. d. dic vt. C. de iuris. om. iudi. l. priuatorum.

N On nunquam. Nuntijs publicis,
non debet cã dele-
gari, nisi necessitas vrgeat. puta si modica est ⁊ vilis.
hoc dicit. not. Barto. ⁊ vide quod not. Innocen. in
c. cum olim. de priuile. in gloss. iste portarius. ⁊ de re iudicata. de
cetero. Et ad id quod dixi. s. e. si pretor.

De inofficioso testamento *Rub.*

Summarium.

1 Quærela præteritione, an exhæredato competat? & item ius nul-
lum dicendi, at bonorum poss. contrata. quando competere di-
catur? remissiuè.
2 Quærela olim quatuor casibus competebat.
3 Quærelam patri competere exhæredato, si non exhæredationis
causa sit expressa.

S Ciendum. Querela inoffi-
ciosi testamenti
competit ascendentibus ⁊ descendenti-
bus, collateralibus autem, non vltra
fratrem ⁊ sororem. hoc dicit. ¶ Et pro-
cedit iuriscons. hoc ordine, Nam in hac
l. ponit quibus querela competit, in. l. ij.
ponit in quo querela fundetur. in. l. iij. cũ
l. seq. ponit quid debeat in libello ponere
qui eam intentat. in. l. nam ⁊ his. §. j. pone quid debeat probare
1 ad gloss. hic positam. ¶ Et † quero hic vtrum querela competat
preterito, vel exheredato: ⁊ quando competat ius dicendi nullũ
vel contratabu. vide gloss. in auth. ex causa. C. de liberis preteri-
tis. et in authen. de heredi. et fal. §. exheredatos. vbi est gloss. sin
gularis. ⁊ per Dynum in. l. gallus. de liberis ⁊ posthumis. in
magna distin. quam recitat Bartol. in. l. filio preterito. de iniu-
2 sto testamen. ¶ Et premitte, ꝙ † in quatuor casibus compete-
bat olim querela, scilz exheredato, vel pro exheredato habito.
Item illi cui erat relictum minus legitima portione, si nolebat
eam acceptare. sed si acceptabat, sibi preiudicabat: vt. j. e. pap. §.
si conditioni. Tertio quando relicta erat legitima integre, sed
in ea grauabatur per legatum vel fideicommissum. Quarto qñ
relinquebatr cũ dilatione diei, vel cdõnis. Sz hodie oẽs isti mo
di amputati sunt per. l. omnimõ. ⁊. l. qm̃ in prioribus. C. eo. ex-
cepto primo modo, ⁊ sic olim erant frequentes, hodie nõ: vt in
prima gloss. ⁊ istud est menti tenendum. ¶ In gloss. parenti-
bus. in principio. hoc intellige nisi pater esset exclusus repudia-
tione, vel tempore, vel morte: quia interdum ex transmissione, in
terdum vigore successionis nepos veniet: vt. j. e. pater filium. di
cam. C. e. filium. ⁊ not. in. l. iij. §. si emancipatus. de contratabu.
per gloss. tamen melius facit. l. si quis. de iniusto. ¶ Item in se-
3 cundo dicto gloss. intellige, ꝙ † pater habet querelam si non
fuerit exheredationis causa expressa, que est necessaria hodie se-
cundum veram opinio. Jacob. de bello visu. in. §. aliud quoq;
capitulum. ⁊. §. siue igitur. licet Bartol. videatur tenere contra-
rium. in. l. filio preterito. de iniusto. ¶ In gloss. eadem. in fin. de
fratre dic: vt in. l. fratris. C. e. et ibi vide multas per Guil.

Summarium.

Summarium.

1 Testamentum quasi dementis hodie non rescinditur, quando causa exhæredationis inserta est.
2 Petitionem omnem coloratam esse debere.
3 Institutio filij num sit de testamenti solennitate?

Hoc colore. Querela proponitur captato colore demen-
tie, in qua proponēs, habet probare se indigne
fuisse ab hereditate submotum. hoc dicit. vsq3
ad. l. posthumus. secundum Bartol. Et not.
hic de dictione, quasi, quia est nota improprie-
tatis. ¶ Item no. de dictione, rite ⁊ recte, vt in gloss. que semper
1 alleg. Hodie † non rescinditur testamentū quasi dementis, quan
do est inserta causa, sed si non probatur, bene remanent hodie
legata firma secundum Jacobum de areti. ⁊ Bartol. in. l. filio
preterito. quia quilibet sequens ita fecisset. Secundum hoc se-
queretur ꝙ si non esset inserta causa rescinderetur tanquam de-
mentis, et non conseruarentur legata per auth. ex causa. vt. j. e.
l. titia. quod tamen est falsum: vt ibi tenent omnes. cum faciunt
vim in hoc verbo quasi. nam si esset vere demens testator, non
conseruarentur per illā auth. Sed quia non est vere demens con-
seruantur: vnde puto ꝙ etiam hodie rescindatur hoc colore ca-
ptato. ista est veritas. quod miror non vidisse tam solennes do-
2 cto. ¶ Hoc colore. Nota † ꝙ omnis petitio debet esse colorata.
3 ¶ In gloss. sed recte. not. gloss. per quam videtur, quod † insti-
tutio filij non est de solennitate testamenti, de quo dic vt in. l. si
filius, qui in potestate. de liberis ⁊ posthumis. et ibi dixi.

Summarium.

1 Exhæredatio in ascendentibus ac descendentibus per lineam mascul. vt testamentum subsistat, est necessaria: per lineam verò fœmineam, præteritio pro exhæredatione habetur.
2 Pater filijs iniurius esse non debet.
3 Præteritio, quot modis sumatur?
4 Quærela olim pacto remitti poterat. & quid hodie?

Inofficiosum. ibi. Exhere dāt. hoc
referas ad descendentes et ascendentes per
1 lineam masculinam. In † quibus est necessaria
exheredatio. ⁊ quod subijcit, vel pretereunt. re-
feras ad maternam lineam, cuius preteritio
habetur pro exheredatione: vt insti. e. §. final. Item not. contra
nouercas. ¶ In. §. huius. ibi, resq3 ⁊ intentio. ¶ Item nota
hic quomodo fundatur intentio actoris. quomodo autem con-
cludatur, habetur. j. e. mater decedens. ⁊. l. que de inofficioso.
2 quia petetur rescindi testamentum. Item † not. quod pater non
debet facere iniuriam filijs, etiam in potestate. ¶ In glo. mag.
in principio. que dicit, quid est preterire. contra hoc videtur ca-
sus in. l. omnimnodo. C. eodem titu. in. §. qui vero. vbi dicitur,
preteritus, si nihil relinquatur. Pro cuius intellectu est dicen-
3 dum secundum Bartol. in. l. filio preterito. Quod † preteritio ca
pitur tripliciter. Uno modo large. Alio modo stricte. Alio mo
do strictissime. Strictissime capitur quando nulla mentio fit in
testamento. stricte, quando fit mentio, sed nihil sibi relinqui-
tur: vt dicta. l. omnimodo. large capitur quando aliquid relin-
quitur, sed non per modum institutionis. et ita intelligitur glo.
vide ibi latius per Bartol. ¶ Item in gloss. in versiculo. item
4 olim. adde aliud: quia † olim per pactum excludebatur a que-
rela. De iure. C. tamen secus vt. l. si quando. §. illud. C. e. Item
est alius casus: quia vbi apponebatur dies vel conditio age-
batur querela. hodie de iure. C. reijcitur: vt. l. quoniam in prio-
ribus. Item in gloss. in versi. Item quia. hoc iure istud videtur
contra id quod statim dixit, ⁊ contra casum in. l. ita tamen. §.
qui rogatus. ad velle. et ideo dic quod de iure ff. orum re-
quirebatur institutio, sed non de iure. C. sed hodie per iura
authen. sunt redacta quantum ad hoc ad iura ff. orum, vt dixi
in. l. si filius, qui in potestate. de liberis et posthumis. ¶ Item
not. gloss. in versiculo. Item olim. ⁊ vide gloss. in. l. si filius. ē. de
mi. que videtur tenere quod sufficiat hodie iure legati relin-
quere. que tamen non est vera, si ita intelligitur. ¶ Item
querit gloss. in fin. an habeat hodie locum querela: de quo
plene dic per gloss. et Bartol. in. l. prima. j. de testamen. et ibi
etiam dixi.

Summarium.

1 Posthumus alienus quis dicatur?
2 Natus ex secto matris ventre, num posthumus propriè dicatur?

Posthumus. Posthumus exhe-
redat⁹ vel pro exhe
redato habitus, habet querelam vbicunq3
haberet, si tempore mortis testatoris iam na-
tus esset, siue sit de suis, siue de legitimis, siue
de cognatis, hoc primo. qui si foret institutus,
licet eēt posthumus alienus, valeret institutio: et ex ea cōpeteret
bonorum possessio nomine ventris, si adhuc esset in ventre. vel
secundum ta. si postquam natus esset: licet ex ea non posset adi-
ri hereditas de iure ciuili. et ideo imputatur illi, qui non insti-
tuit. hoc secundo. Et que dicta sunt in posthumo locum habēt
in illo, qui non nascitur, sicut verus posthumus, sed exsectus
fuit de ventre. hoc dicit. tertio et vltimo text. cum gloss. ⁊ doct.
¶ Quid ergo. hic premitte quis est posthumus alienus, de
quo dic vt dixi in. l. gallus. in principio de liberis ⁊ posthumis.
Et sciendum, ꝙ olim posthumus alienus non poterat heres
institui de iure ciuili. i. vt ex illa institutione adiretur hereditas
de iure ciuili: sed de iure pretorio sic: quia poterat ex ea peti bo-
1 norum possessio. secundum tabul. Et † dicitur alienus posthu-
mus, omnis ille, qui si iam natus esset, non teneret primum lo-
cum in suitate. vt posthumus nepos, quem filius precedit, vel
quicunq3 alius ex linea transuersali: vel linea materna. in qui-
bus lineis non est reperire suitatem. ⁊ hoc erat verum, nisi in
quibusdam casibus adinuentis per gallum. velle. ⁊ sceuolam,
ad tollendum materiam subuertendorum testamētorū: qui po-
nuntur in. l. gallus. Sed per Iustinianum fuit introductum. ꝙ
indistincte possit institui. vt insti. de bono. possessio. in principio.
¶ Hoc premisso pone casum. iurisconsultus dicit. quod posthu
mus habet querelam siue sit de legitimis. siue de cognatis. con
tra. talis posthumus, si non sit de suis. non potest esse. nisi alie-
nus: sed talem non poterat quis instituere: et si instituisset. non
potuisset hereditatem adire de iure ciuili: et sic reddidisset te-
statorem intestatum nō adeūdo. sic ergo imputatur sibi, quare
non instituit sed exheredauit: ergo imputatur cur intestatus
non decessit, quod fuisset. si instituisset. ¶ Sed hoc apud iudi-
cem, nemo potest impetrare. ad fundandum suam intentio-
nem, quod quis intestatus non decessit: ergo bene fecit exhere-
dare. et sic querela videtur non competere. Sed respondet in
versicu. Non enim. ꝙ imo potuit eum instituere: quia non pro-
hibetur institutio de alieno posthumo. licet ex ea non possit he-
reditas adiri de iure ciuili: q2 sunt alia remedia de iure ꝑtorio:
2 vt sequitur. ¶ Ex secto. iste † tamen non dicitur proprie posthu
mus: vt. l. anniculus. §. falsum. de verbo. significatio. tamen pro
posthumo reputatur: vt hic ⁊ facit ad questionem. ꝙ si quis in-
stituerit posthumos suos: videatur etiam tales instituere. ⁊ ita
consuluit Bald. in ciuitate Lucana pro quo. l. quod dicitur. de
liberis ⁊ posthumis. alij dicebant contra. ꝙ non videtur insti-
tutus: vt. l. commodissime. de liberis ⁊ posthumis.

Summarium.

1 Testamento infringendo, vel eum admitti, cuius non intersit.
2 Res inter alios acta, quando alijs prodesse dicatur?
3 Testamenti inofficiosi agens, cuius non intersit, à quot personis repelli queat, ac quousq3?
4 Exceptio, tibi nullum ius competit, quæ exceptio sit? Et quæ, tua non interest?
5 Libellus hoc solo ineptus, quia non interest agentis, non propter remedium intentatum, non potest reijci, vt ineptus. Et quid contra, & item si propter ineptam conclusionem?

§. Si qui ex. Sententia rescissoria testamen
ti lata ad petitionem eius, cu-
ius non interest, prodest illis, quorum interest. hoc dicit.
1 multum singulariter hic. §. Nota † quod ad rumpendum
testamentum admittitur ille, cuius non interest. ¶ Item

not. ꝙ sententia iniusta dicitur annullata. in gloss. que opponit.
2 C. res inter alios acta ⁊c. solue melius: quia † aut ille, qui agit, petit sibi aliquid dari, vel fieri: et tunc aliis non prodest, nec nocet: vt in contratabu.. Aut petit aliquid rescindi vel cassari. et licet sua non interest, aliis tamen prodest: vt hic. Istam solutionem ponit Innocentius. in capitulo super his. extra de accusa. et not. solutio. Bald. et dic vt per eum ibi de materia huius. §. vel dic ꝙ in actione rescissoria. si feratur pro actore alteri prodest, vt hic. secus si contra. vel si feratur in declinatoria, aut introductoria. quod plene examina ſm Cynum in. l. ii. C. quibus res iudicata non nocet. ¶ Item in fin. gloss. nunquid querela sit accusatio, vel actio? gloss. determinat ꝙ non: sed est quoddam medium. ⁊ bene secundum Bartol. qui tenet, ꝙ est officium iudicis. ¶ Et pone casum in filio, qui fuerit exheredatus: nepos, vel alius cognatus intentauit querelam, dicens testamentum inofficiosum propter exheredationem filii. poterat quidem repelli: quia non intererat sua, sed filii Si tamen repulsus non est: valet sententia ad eius petitionem lata. non tamen
3 prodest sibi, sed filio. Sed † a quo potest repelli? dic ꝙ a tribus scilicet ab herede, contra quem agit: vt hic. et argumen. de elect. ca. cum inter. R. seniorum. ⁊ de testi. c. ex parte, in primo. ⁊ quod ibi nota. Item a iudice, qui interrogabit eum, quod ius habet in hereditate. et q̃ respondere non poterit eũ repellet: vt nota. C. de transactio. l. vbi pactum. in gloss. magna. et. ff. de bon. liber. l. qui cum maior. §. primo. et. c. examinata, de iudic. in gloss. si patris. Item a filio exheredato: quia sibi primo loco competebat ius agendi: vt. l. sepe. ff. de re iudic. Sed vsq; ad quod tempus? dic vsq; ad contestatio. litis. post non: quia querela, quam intentabat, vere competebat: licet non sibi. ita no. Innocen. de accusatio. in. c. super his. ⁊ de procura. quando nostra. vbi vide. et per gloss. in dicto capitulo ex parte. de testib. ¶ Si autem querela, quam intentabat nullo modo competebat: vt quia dicebat se exheredatum: cum non esset. puto, ꝙ possit opponi vsq; ad
4 sententiam, sicut quelibet exceptio peremptoria. hec † enim vere est peremptoria: quia perimit ius intentatum. C. sententiam rescin. non posse. l. peremptorias. sed prima, quia tua non interest, est dilatoria: quia ius intentatum non perimit: cum vere cõpeteret, sed repellit ageñ. Plus dico, quod si lata esset sententia isto casu ad petitionem ageñ. in qua exprimeretur eum cognatum ⁊ exheredatum, qui tamen erat talis: quod ei non poterat querela competere, non valeret sententia tanq̃ continens iuris errorem expressum: vt. l. secunda. C. quando prouocatio est necessaria. ⁊ l. si expressum. de appellat. Si vero sibi competeret pro parte, sed ageret in totum: tunc dic vt. ff. eo. qui repudiantis. §. primo. et tãgitur in. l. papiñ. §. sed nec impuberis. et. l. mater de-
5 cedens. ¶ Ex predictis no. † quod quando libellus est ineptus ex hoc solo, quia non interest agentis, non propter remedium intentatum: quia vere competebat, non potest reiici. nisi vsq; ad litem contestatam. vbi vero propter remedium intentatum: q̃ vere non competebat: tunc vsq; ad sententiam. ⁊ aliquando post, vt dixi. Si vero propter malam conclusionem libelli: tunc in quacunq; parte iudicii potest repelli: vt not. per Cynum in l. prima. C. vt que desunt aduo. partium. ita intelligitur. c. examinata. de iudi. si tamen non opponatur, videtur valere sententia: potest tamen rescindi in causa appellationis: vt in. c. cum ad sedem. de restitutio. spoliato. sed si propter solam accusationem. dic vt per Innocen. in dicto capitulo examinata. ¶ An autem iste. §. locum habeat in contratabu. credo ꝙ non: quia per contratabu. non reducitur quis ordo ad casum intestati: vt ex duobus. §. final. cum. l. sequen. de contratabu. nec in iure dicendi nullum: vt. l. antiqui. in fin. si pars here. peta. in gloss. pro quo vide gloss. super verbo, scilicet directe. in. j. solutione in. l. pap. §. fi. ff. e. nisi probetur.

§. Si quis instituta. Querela preparata transmittitur ad heredem. et dicitur preparata per citationem, vel libelli oblationem. hoc dicit. Usq; ad legem Pap. Bartol. ¶ Controuersia. nota ꝙ dicitur controuersia, etiam lite non contesta. de quo per Cynum in. l. si quis maior. C. de transactio. in gloss. super verbo heredem. nota ꝙ sumitur suum hic, pro posteritate sua: vt. l. si quis fil. in fin. C. eodem titul. quia mater transmittitur ad filium, qui tamen non est suus auo materno. Ex quibus nota, quod interdum capitur suus large pro posteritate sua: vt dixi in. l. gallus. §. nunc de lege. de lib. ⁊ posthu.

Papinianus. Querela etiam preparata licet transeat ad heredem, vt. s. l. proxi. non tamen ad patrem: quia non est heres filii, sed occupat bona iure peculii. hoc dicit. text. cum glos.

§. Si quis post. Non potest quis redire ad querelam, cui semel renuntiauit tacite vel expresse. hoc dicit textus cum gloss. ⁊ adde. l. cum mota. C. de transactio. ¶ Et not. gloss. singularem hic, que videtur velle, quod intentans querelam, si non comparet in termino peremptorio, videtur renũtiare querele: sicut si sibi esset assignatus terminus ad agendum: vt. l. diffamari. de inge. et ma. et de remissio. pig. l. si eo tempore. Et idem videtur sentire in criminalibus, vt accusator non comparens in termino peremptorio ad litigãdum, videatur desistere ab accusatione: secus in ciuili: quia tantum circunducitur edictum: vt. l. ⁊ post edictũ: §. j. s. titulo primo. Sed Bartol. hic ⁊ doctores idem dicunt in criminali. quod proceditur sicut in ciuili. vt. l. absentem. de penis. l. inter accus. de publi. iudi. Sed tu dic, ꝙ pro gloss. videtur casus in capitulo licet. de accusatio. ⁊ ibi expresse per Innocen. in glo. que incipit. Sed quare, vbi no. ꝙ accusator, qui non comparet in termino, videtur renuntiare accusationi. quam nullus alle. ⁊ tene menti.

§. Si Imperator. Dignitas istituti nõ excludit querelã. hoc primo. Item testamentum illius, qui desinit militare subiacet querele: nisi decesserit. ff. annum missionis. hoc dicit. cum principio. l. sequen. vsq; ad. §. sed nec impuberis. Not. circa glo. ꝙ magis est priuilegiata legitima filii, q̃ legata pia. ⁊ semper alleg.

Summarium.

1 Pupillari expressa matrem excludi, & quid in tacita? & nu. 5.
2 Pater pupillo filio turpem personam substituere potest.
3 Pupillares tabellæ, quando patris testamentum, & quando ipsius pupilli esse dicantur?
4 Substitutionem pupillarem filii testamentum esse.
6 Legata sine testamento consistere possunt, substitutio non potest.
7 Pater turpis persona pupillariter filio non substituit.
8 Testamento per querelam rupto cur omnia in eo rumpantur: non item rupto per contratabulas?

§. Sed nec impuberis. Tabule pupillares nõ possunt per matrem vel fratrem impuberis: vel fratrem testatoris per querelam expugnari: si tamen patris testamentum fuerit ex toto ruptum, per querelam, rumpuntur etiam tabule pupillares: secus si pro parte. hoc dicit. dicit no. Et alleg.
1 † ꝙ expressa pupillaris excludit matrem: secus in tacita, vt. l. precibus. C. de impuber. ⁊ al. substitutio. vbi habetur vtrunq;. in capitulo si pater. de testamen. libro sexto. ¶ Item ex tex. coniuncta glossella que incipit qui substituit turpem personam. ꝙ
2 † pater potest filio pupillo turpem personam substituere. quod est expressum in. l. si is qui. de vulga. ⁊ pupilla. In text. et gloss. In text. scilicet cui nihil erat relictum in pupillari substitutio-
3 ne: cum tamen debeat habere legitimam. Dominus Georgius de Siliis dicit pro intellectu. §. ꝙ † quotienscunq; est fauor pupilli, testamentum pupillare dicitur esse pupilli, non patris. vbi vero est fauor eiusdem, quod non sit suum, sed patris, vt hic quando mater agebat, tunc dicitur patris, et non suum. hoc dicit. in lege iulia. de acquirend. heredi. et ibi probatur. in. l. cum antiquioribus. de iure deliberand. in. l. si filius, qui patri. de vulga. in repetitione sua. ⁊ l. patris. eodem titulo. de vulga. ita dicit fere hunc. §. intelligendum. ¶ Testamentum,
4 ⁊ pupillarem substitutionem. que † est testamentum filii. ¶ Hoc fecit. aut ergo mater conqueritur de filio: et non potest. quia filius non fecit, sed pater. conqueretur de patre: ⁊ idem quia pater in nullo sibi tenebatur. ¶ Patris frater. qui dicebat turpem personam substitutam. ⁊ sic sibi debuisse relinqui legitimam de bonis filii. sed non, postquam pater fraterq; suus testamentum fecit: sed non admittitur. nam aut conqueritur de fratre patreq; pupilli: et non potest. quia non testabatur de bonis suis, sed impuberis. Aut de pupillo: et idem, quia pupillus in nullo sibi tenebatur: vt supra eodem. l. prima. Frater impuberis. scilicet exheredatus in testamento patris, qui dicebat substitutionem inofficiosam: quia turpis persona substituta, scilicet excluditur ea ratione, quia mater. et sic bona remanebunt penes substitutum. Si tamen vult

querelare

querelare testamentum patris, in quo exheredatus est, et in quo
pupillaris substitutio continetur. Unde admittitur, et si obti-
neat et rescindat, in totum rescinditur etiam substitutio pupil-
laris. et bona deuenirent ad eum abintestato. Sed si pro parte
remanet substitutio, et etiam bona pupilli penes substitutum
Si patris. s. testamentum. ¶ Non dixit. s. inofficiosum. Sed si
in patris: scilicet testamento. ¶ Obtentum est. scilicet in quere-
la. ¶ Nec hoc. s. pupillare testamentum. ¶ Ualebit. quia rescis-
5 so paterno, rescinditur pupillare. ¶ Nota, † ꝙ pupillaris ex-
pressa, excludit matrem: secus in tacita, que non admittitur se-
cundum aliquos aliquo modo. Alii et verius dicunt, ꝙ admit-
titur sed non habet effectum: quia matre mortua venit substitu
tus vigore tacite pupillaris. quod non faceret si nullo modo cō
prehenderetur: vt est casus singularis in. l. final. in. §. final. de in-
stitutio. & substitutio. Et nota ꝙ hoc verum in tacita verbis et
mente: secus si verbis tacita, mente tamen expressa: vt in com-
pendiosa: quia illa excludit matrem, vt est casus in. c. si pater. de
testamen. libro sexto. et. l. lucius. de vulga. ¶ Item nota, quod
ista substitutio pupillaris conseruatur per aut. ex causa, secun-
dum Dynum in. l. prima. de vulga. & pupilla. licet quidam con
6 tra. quia licet per illam authen. conseruentur legata, illa † tamen
possunt esse sine testamento: substitutio autem non. Sed com-
munis opinio est, ꝙ imo conseruatur per dictam authen. quia
etiam conseruantur tutele, que non possunt fieri nisi in testamen
7 to. ¶ Item † no. hic secundum Bartolum. ꝙ pater turpis per-
sona non potest substituere filio pupillariter. quia sicut remoue-
tur ab administratione eius in vita: quia pater vilis actionem
de dote intentare non potest: vt. l. soluto matrimo. tit. solut. ma
tri. ita et in morte sibi remouetur. ¶ In gloss. prima an admit-
tatur variatio? doctores ponunt in. l. j. C. de furt. et multi distin
guunt quod aut circa diuersos, & admittitur, licet iste text. mo-
dicum faciat. aut circa idem: et tunc aut in eadem instantia, et
non potest. aut in diuersis: & tunc aut obtinuit: et non potest va
riare. Aut succubuit: et potest. vt. l. emilius. §. idem quesiit. de
liber. legat. dic tamen vt ibi. ¶ Item nota si. huius glo. melius
declarantē vtrum sit testamentū patris, vel filii, ꝙ alia. & Bal.
8 semper alleg. In gloss. final. que † est ratio quare testamento ru-
pto per querelam, omnia rumpuntur: secus per contrata. quia
querela est remedium iuris ciuilis: et potest facere desinere esse
heredem: secus in contratab. que est de iure pretorio. pro quo
vide gloss. in. l. in substitutione. de vulga. et. l. ex duobus. in
gloss. alleg.

Summarium.

1 Legitimam relinquere ∫forum tempore num satis fuerat quoquo relicti titulo?
2 Donatio mortis causa num in legitimam computetur? Et quid in donatione inter viuos,
3 Legitimam si mortis causa filio pater donet, num posset filium postea efficaci testamento causa non inserta exhæredare? Et exhæredationem etiam hodie sine causa quandoq; valere. numero sequen.
5 Lagata ac mortis causa donationes hodie equiparari.
6 Legata hodie in legitimam imputari, qualiter intelligendum sit?

§. Si quis mortis.

Si filius habeat
tantum, ꝙ suffi-
ciat ad legitimam per donationem causa mortis, non potest ha
bere querelam. hoc dicit. Gloss. dicit ꝙ hodie hoc non sufficeret:
quia debet habere iure institutionis: vt in. §. aliud quoq; capi-
1 tulum. et sic innuit, ꝙ † secundum ista tempora non requireba-
tur institutio, sed poterat relinqui quoquo relicti titulo: quod
est falsum. nam etiam secundum ista tempora, debebat filius he
res institui, vel exheredari. al's erat testamentum nullum: vt. l.
gallus. §. in omnibus. de liberis & posthumis. vnde dicebatur
preteritus etiam si per fideicommissum relicta erat hereditas, &
poterat dicere nullum, vel intentare contratabu. tanquam pre-
teritus: vt est casus in. l. ita tamen. §. qui rogatus. ad trebel. & no
ta. C. eo. l. sancimus. §. cum aūt. Unde oportet te intelligere istū
textum. ꝙ iste filius, cui facta erat donatio fuit postea exhereda
2 tus: vel fuit sibi relictum aliquid iure institutionis. nam † tunc
computabit sibi in legitimam illam donationem: et si non suf
ficiet aget ad supplementum: vt. j. e. si nō mortis. Quod intel-
ligo verum etiam secundum ista tempora, vt ibi dicam. dona-
tio vero inter viuos similiter imputatur in legitimam, si sumit
effectum post mortem: vt quia facta filio in potestate: vt. l. filiū,
quem habentem. C. familie ercisc. Si vero sumit effectum in vi-
ta, vt facta filio emancipato: tunc nō imputatur, nisi sit dictum
expresse. ita intelligitur dicta. l. si quādo. §. et generaliter. et. l. san
cimus post princip. C. e. et ita fecit Accursius, cum emancipa-
uit filium suum. de hoc per Cynum in dicta. l. filium. & per Bar
3 tol. in. l. in quartam. ad legem falcidiam. ¶ Et nota † ꝙ puto. ꝙ
etiam hodie remaneat secundum verum intellectum iste. §. s. ꝙ
si pater filio donaret legitimam causa mortis, ꝙ sufficiat ipsum
postea exheredare, etiam sine causa: et valebit testamentum,
postquam habet legitimam: quia tunc requiritur causa, quan-
do nihil habuit. Nec obstat. §. aliud quoq; capitulum. vbi vide
tur expresse dici, ꝙ non sufficiat donatio, sed requiratur institu-
tio: quia illud est verum, nisi exheredetur etiam sine causa. Nā
4 † et al's valet etiam hodie exheredatio sine causa, vt not. in. l. cū
filio. de vulga. & pupilla. et. C. e. l. filia matrem. et ita tenui in re-
petitione. l. filio preterito Tholose, & Auenione, vt dictum est.
et vide. l. etiam. §. si ex debita. et. l. si vero. §. j. de bon. liber. et. l. se-
quens questio de. le. ii. & l. si patronus testamento. in principio.
de bon. liber. ¶ Contra premissa oppo. dictum est. s. ꝙ dona-
tiones causa mortis computantur in quartam. Contra etiam,
legata non computantur in quartam. probatur secundum ista
iura, quia filius agnoscendo qualecunq; legatum, etiā minimū
excluditur a querela: vt. l. si is qui. §. final. j. e. cum similibus. er-
go non computatur in quartam. Si enim computaretur, ageret
5 ad supplementum. Sed ita est, ꝙ † legata & donationes causa
mortis equiparantur: vt. l. etiam. §. si ex debita. de bo. lib. & l. fin.
de donatio. causa mor. igitur concluditur, ꝙ sicut donationes
causa mortis computantur in quartam ita et legata. ¶ Solu.
dico ꝙ legata & donationes causa mortis in hoc differunt: quia
donatio causa mortis fit voleñ. & accipieñ. l. inter mortis. j. de
donatio. causa mortis. & ideo ex quo scienter aliquid capit, vi-
detur renuntiare querele: secus tamen in legatis, que fiunt sur-
do & absenti: vt. l. cum pater. §. surdo. de legat. ii. et ideo nisi lega
tum post mortem agnoscat, non videtur renuntiare querele. Sz
dices tu, idem est in vtroq; : quia ex quo agnouit, non agit
querela. respondeo, ꝙ non: primo dictum est, quia vbi quis ac-
cipit donatio. causa mor. videtur iudicium testatoris approba-
re, quantum ad hoc, vt non habeat querelam: non tamen in to-
tum approbat, quando postea possit agere ad supplementum
quarte: secus tamen in legato. quia illud agnoscitur post mortē,
et scitur tota voluntas testatoris. & ideo agnoscendo videtur o-
mni iuri renuntiare. quod secus est in donatione causa mortis.
6 vbi eligitur quedam media via: vt dictum est. Hodie † tamē im
putantur legata in quartam: vt. l. omnimodo. C. e. quod intelli-
ge si aliquid sibi relinquatur iure institutiōis, per ea que dixi in
l. si filius qui in potestate, de liberis & posthumis. Sed vna. l. est
que interturbat spiritum meum. l. si meuio. §. j. de bon. liber. vbi
videtur probari, ꝙ legatum etiam iure isto computetur in quar
tam: quia si acceptetur, et non sufficiat, agitur ad supplementū.
Sed dic, ꝙ illa loquitur in contratabu. que competit patrono
qui non potest agere preteritus, nisi ad quartam suam dumta-
xat. et ita non reducit ad causam intestati omnimodo: vt. l. pan
tonius. si quis a pa. fuerit ma. & l. si cum patrono. de contratab.
hic vero loquitur in querela, que reducitur ad casum totaliter
intestati si agatur simpliciter. ¶ Sed contra premissa oppo.
ꝙ imo eoipso, ꝙ quis disponit de sua re videtur reuocata do-
natio causa mortis. vt. l. non omnis. & quod ibi not. si certum pe
tatur. et etiam si obligetur. argumen. in. l. in fideicommis. & l. xj.
§. si rem. de legatis. iij. Sol. illud est verū vbi fit certa dispositio
sup re vel rebus causa mortis donatis. secus si nō super illis, li-
cet fiat alia dispositio. vt probatur in. l. sequens questio. de lega.
ij. tene menti ista. quia non reperies scripta. Paulus.

Summarium.

1 Substitutio pupillaris num grauamen dicatur?

§. Si quis impuberi.

Per pu-
pillarem
substitutionem non videtur filius grauari: et ideo non habet
querelam. hoc dicit. Secus si per fideicommissum. quod
dic vt plene not. C. e. l. ex tribus. ¶ Impuberi. institu-

to etiam in sola legitima. ¶ Querelam. videbatur contra: quia secundum ista tempora dabatur querela etiam illi, cui relinquebatur legitima si postea grauabatur in ea. vt di- xi. s. e. l. j. sed verum erat si per legatum vel fideicommissum: sed
1 †pupillaris substitutio non dicitur grauamen, sed prouisio fi- lij. que potest fieri etiam in legitima. sed fideicommissum vel le- gatum non: vt. l. quoniam. C. e. ⁊. l. coheredi. §. cum filio. de vulga. ⁊ pup. Paulus.

§. **Quoniam autem.** Quarta ps ei⁹, quod quis habiturus est abintestato, dicitur legitima excludit querelam, si sibi relinquatur. hoc primo. Item exheredatus, qui non admittitur, sed admitti speratur facit partem alteri exheredato, vt non admittatur ad querelam: nisi pro portione, quam esset habiturus abintestato. hoc secundo. Et inter descendentes fit successio in stirpes, non in capita: quia tantum habebant plures descendentes ex vno pro legitima sua, q̃tum debuisset habere ille a quo descendunt. hoc tertio ⁊ vltimo. Sufficit. s. si relinquatur. Exheredati. Et vnus agit q̃rela, alter tacet: q: pro q̃ta pte agit Sexcuncia. i. dicere, ꝙ si illi, qui solus descēdit ab vno relinquatur sexcuncia. i. vncia cum dimidia excluditur a querela: sed in alijs tribus, qui descendunt ab altero, si cuilibet eorum relinquatur semiuncia similiter excluditur a querela: quia inter omnes tres non debent habere, nisi vnciam cum dimidia: sicut pater eorum, si viueret. de qua quemlibet ipsorum tāgit media vncia.

Summarium.

1 AEs alienum legitima potentius est.
2 Filius in bonis paternis creditoribus hæreditarijs an præferendus sit?
3 Relicta pro resarciēdis restituēdisq; vsuris & male ablatis, æs alienum dici. Et vsurarium & hominum & Dei debitorem esse.
4 Sepulturæ humanitas maior, quam debiti naturæ.
5 Libertates legitima fauorabiliores. Et an legata ad pias causas legitimam minuant. & quæ dicantur pia legata?
6 Falcidia iure institutionis, an de libertatibus detrahi queat?
7 Falcidiam in legitimam imputari. Et an duas filius detrahat quartas?
8 Cautela filio instituto, cui nihil ex institutione commodi futurum est, vt testamentum impugnans vt abintestato ad hæreditatem perueniat, in edictum, si quis omissa caus. non incidat.
9 Pater in legandis libertatibus, an possit filij legitimam in totum tollere? Et an ea saltem statuto tolli queat?
10 Substituti datio sui hæredis existentiam tollit, facitq; vt liberum sit suo ab hæreditate abstinere. & de necessario voluntarium hæredem facit.
11 Querelam instituto aduersus vulgariter substitutum quādoq; dari.

§. **Quarta autem.** Legitima intelligitur deducto ere alieno et funeris impensa, ⁊ seruis libertate donatis. ⁊ ex causa grauaminis filius insolidum institutus, potest repudiare, ⁊ habet querelam contra sibi vulgariter substitutum. ⁊ non incidit in edictum, si quis omissa causa testa. si repudiat ex testamento, ⁊ recepit abintestato: quia non facit in fraudem legatorum, sed vt patris fraudem excludat. h. d. Bartol. et est scrupulosus. §. tamen vtilis. Et diuiditur. Nam primo querit, vtrum es alienum ⁊ funeris impensa de patrimonio deducantur. ⁊ dicit ꝙ sic. vnde filius de residuo tantum debet habere quartam. vt si erant in bonis. ccc. ⁊ es alienum cum funeris impensa ascendebant ad centum: deducuntur de patrimonio centum. ⁊ sic non valeret patrimonium, nisi ducenta: de quibus debet habere quartam, scilicet
1 quinquaginta. hoc primo. ¶ Nota† gloss. ꝙ legitima es alienū est potius, q̃q; debita iure nature. contrariū videbatur: q: etiā legitima dicitur debita, sicut es alienū: vt. l. cum ratio. ff. de bo. dam. tamen hic probatur, ꝙ non est ita debita: quia preualet es alienum. Et ideo glo. dicit in. l. cum emancipata. C. de iur. ⁊ fac. igno. ꝙ legitima non dicitur debita, sed quasi debita: vt. l. fin. in princip. de cura. furio. ⁊ hic probatur. ¶ Ex hoc etiam sequitur, ꝙ si tantum esset in ere alieno, q̃tum in bonis, filius nihil dz habere pro legitima. per quod videtur, ꝙ ipsius preteritio vel exheredatio tunc non noceret: quia pater non delinquit non re-
2 linquendo sibi legitimam, quam habere non debebat. Tu† dic contra. quia saltem filius prefertur creditoribus in bonis paternis: quia potest retinere bona, ⁊ offerre debitum propter affectionem forte, quam habet ad bona, que fuerunt antecessorum suorum. Et ideo saltem ratione affectionis debebant sibi relinqui: al's habebit querelam, vel contrata. vel dicet nullum. Probatur in. l. libertus qui soluendo. j. de bo. liber. que. l. est singula-
3 ris. ¶ Item† adde ꝙ etiam illa, que testator relinquit restituenda pro vsuris, ⁊ male ablatis, dicuntur es alienum, ⁊ debent de hereditate primo deduci, q̃ legitima deducatur. Ideo quia pro qualibet est debitor Dei ⁊ etiam hominum: licet ignorentur qui sunt. xiiij. q. ij. pro obeuntibus. ita consuluit excellens doc. Fedeiricus de senis, consil. ccxliij. ⁊ est valde menti tenendum. ¶ Itē not. ꝙ si in hereditate non essent nisi decem floreni, ⁊ illi sint necessarij pro sepultura testatorum, non potest filius de illis petere
4 legitimam, ⁊ relinquere patrem insepultum. quia† maior est humanitas sepulture, q̃ debitū nature. hoc probat hic. ¶ Secundo queritur in ver. Sed an ⁊ libertates. quid de seruis, quibus est relicta hereditas, vtrum deducantur de patrimonio, sicut es alienum. ⁊ hic quinq; facit. Primo format. q. quando extraneus est institutus insolidum, filio vero est aliquid relictum pro legitima: quod sufficit, si serui non deducantur: sed si deducantur, non sufficit. secundo anteq̃ ad istam respondeat, format eandem. q. in alijs terminis, sc; quando ipse filius fuit insolidū institutus, ⁊ multis seruis relicta libertas, qui si computētur in primo data libertate, non remanet sibi tantum, quod sufficiat ad legitimam: vtrum tunc filius habebit querelam. tertio ad vtranq; questionem respondet. quarto ex responsione secunde q̃nis mouet vnum inconueniens. quinto ad id inconueniens dat remedium. secunda ibi. ⁊ nūquid. tertia ibi, potest dici. quarta ibi, cum igitur. quinta ibi nisi forte. ¶ Queritur igitur de primo, si sunt. ccc. in bonis, ⁊ tot serui, qui valent centum, quibus omnibus est relicta libertas, et extraneus institutus: filio vero sunt relicta quinquaginta. Certe si serui computentur in patrimonio cum valeat patrimonium. ccc. filius non habet legitimā. quia deberet haberet septuagintaquinq; de. ccc. Et sic habebit querelam ⁊ rescindet testamētum ⁊ libertates: sed si serui deducantur, cum nō remaneant, nisi ducenta, reperit se habere quartam de ducentis. ⁊ sic non habebit querelam. Queritur quid iuris? Respondet iurisconsul. in vers. potest dici, hoc modo scillicet, quartam detrahendam deductis libertatibus. hoc est dicere ꝙ ad hoc ꝙ sciamus, an habeat quartam iste filius, debent deduci de patrimonio dicti serui, ⁊ videre deinde an de residuo habeat quartam in casu igitur isto, si hoc fiat, iam reperitur filius
5 habere quartam. ¶ Nota† igitur libertates esse magis fauorabiles, quam legitima: quia legatum libertatis simile est patri. nam seruitus morti comparatur. ⁊ pium est reducere quem de morte ad vitam. per quod videretur, ꝙ verū esset de legatis relictis ad pias causas, puta pauperibus. vel in legato alimentorum vel legato dotis: omnia enim ista sunt pia, sicut libertas. bene viderentur deduci de hereditate anteq̃ legitima filij. ⁊ ꝙ nō deberent defalcari ad supplementum legitime, contrarium est verum: quia legitima prefertur his legatis. ita intelligitur glos. s. e. l. papia. §. si Imperator. que dicit patrem non posse relinquere Deo, ⁊ sic ad pias causas in preiudicium filij. quod tene menti. fauorabilior enim est libertas, per quam quis de morte reducitur ad vitam, q̃ ista legata, per que prouidetur, ꝙ quis non moriatur. nam ⁊ aliunde forte posset ei prouideri, ne moriatur, q̃ per ista legata. sed seruo nō potest prouideri, vt reducatur ad vitam, nisi per libertatem relictam. ¶ Sequitur versiculus. et nunquid. ⁊ hic stat tota difficultas. hic format eādem. q. in alijs terminis. s. cum filius sit insolidū institutus. Pone in patrimonio valente. ccc. vbi erant tot serui, qui valebant quinquaginta. quibus omnibus est relicta libertas. vnde si liberentur nō remanet filio legitima, que est quarta pars de. ccc. si serui computentur in patrimonio ⁊ sic lxxv. sibi vero non remanent nisi quinquaginta, vnde aget querela. sed si deducantur, non solum remanet legitima, sed totū: q: deductis seruis, non censetur valere patrimoniū nisi qnquaginta de quibus quarta pars sunt. xij. cū dimidio que sola debuisset habere filius, si alter fuisset institut⁹. nunc autem non solum. xij. tantum habet, que sunt quarta pars patrimonij, sed etiam quinquaginta, que sunt totum patrimonium. Queritur quid iuris? iurisconsultus arguit, ꝙ non habēt querelam per talem rationem. licet omnibus seruis sit relicta libertas, tamen filius, ex quo est institutus potest detrahere falcidiam de legatis iure institutionis. que falcidia est quarta pars totius patrimonij: ⁊ sic de omnibus. ccc. ista vero falcidia computatur in debita iure nature. Nam qualitercunq; filius habeat quartam partem bonorum, sufficit. quia non debet habere duas quartas. sed hic per falcidiam iure institutionis, habet

quartam

quartam omnium.ccc.ergo non potest conqueri. Sed iuriscon-
6 sultus dicit, ꝙ ista ratio nihil valet: quia † falcidia iure institu-
tionis nō detrahitur de libertatibus. quia non possunt liberari
pro parte. ⁊ pro parte non. ⁊ ideo soluit questionem, per aliam
rōnē meliorē in deducendis libertatibus quartam detrahēdā. ⁊
si vis scire, an habeat quartā partem deducas libertates: ⁊ tūc
illud quod remanet censetur patrimonium. filius autem iste nō
solum quartam eius quod remanet habet, sed totum: ergo non
potest habere querelam. h. d. ¶ Pone ꝙ filius non potest de-
trahere duas quartas, vt hic dicam. glos. dicit, ꝙ iste tex. corri-
gitur: quia non potest hodie pater filium grauare in legitima. ⁊
si grauat tollitur grauamen: vt in auf. de trien. ⁊ semi. §. prohi-
bemus. vbi tenet idem glo. ꝙ hic. sed certe de libertatibus nihil
dicitur ibi. nec videtur hoc verū: quia Iustinianus introducit
ꝙ tunc grauamen tolleretur: quando ratione illius poterat age
re querela: ⁊ hoc ad tollendum materiam subuertendorum te-
stamentorum: vt patet in. l. quoniam in prioribus. C. e. sed qn̄
grauabatur per libertatem, non poterat agere querela: vt hic.
ergo videtur ꝙ nihil immutatum: secus esset, si nihil esset in pa-
trimonio, nisi serui: quia non posset omnibus hodie relinqui li-
bertas in preiudicium filij. quoniam tunc etiam olim compete-
7 bat querela: vt. ī. versicu. proxi. ¶ Ultimo † not. ꝙ falcidia im-
putatur in legitimā: ⁊ sic nō potest filius detrahere duas quar-
tas. facit. ī. e. l. §. si quis impubes. ⁊ dicā in. §. meminisse. ¶ Itē
gloss. propter dictionem, cum, reddit tex. scrupulosum. nam suf-
ficiebat dicere, si quis. sicut si cum quis. vnde aliqui dicunt. ꝙ
superfluit illa dictio, cum, aliqui transponunt eam ad versicu.
falcidia autem. dicentes, si cum. i. quando quis ⁊c. legentes in-
terrogatiue ⁊ suspēsiue vsq; illuc, qui habet falcidiā. sed idē est
sensus. ¶ Sequitur versiculus. cum igitur. hic est quarta pars,
in qua ponitur inconueniens quod resultat ex predictis. nam si
pater potest dando libertates minuere patrimonium, ⁊ per con
sequens legitimā. nec filius de hoc posset cōqueri, vt dictum est,
sequetur ꝙ poterit filium hoc modo defraudare tota legitima:
puta, si non sunt in hereditate, nisi serui. nam dando eis liberta
tem, dicetur nihil esse in patrimonio: et sic filium nihil debere
habere pro legitima, quod est iniquum. ¶ Sed respondetur, ꝙ
8 † hoc casu postꝙ pater vult filiū ex toto fraudare: filius potest
conqueri. ⁊ remedium est, vt si ipse non sit in potestate constitu
tus, repudiet hereditatem ex institutione. nam tunc si quidem
habet substitutum vulgarem, qui velit adire, intentabit querelā
contra ipm, per quā rescindit institutiones ⁊ libertates. Si vero
substitutum non habet, recipiet hereditatem abintestato, ⁊ le-
gata libertatum euanescūt. nec potest dici, ꝙ incidat in edictū, si
quis omis. caus. testa. quia hoc non fecit in fraudem legatorum.
quo casu loquitur ille ti. sed fecit ad excludendum fraudem
patris, ꝙ facere potuit impune. hoc dicit. ¶ Nota gloss. ꝙ
9 † licet pater possit legando libertates diminuere filio legitimā
vt. s. versiculo proxi. non tamen potest ipsam ex toto tollere. Et
sic facit optime pro opinio. illorum, qui dicunt, ꝙ per statutum
non potest tolli ex toto legitima filij: sed diminui sic. de quo per
Cy. C. de mino. l. sancimus. et per Dyn. in. c. indultum. de regu.
iuris. ¶ Item facit contra illos, qui dant remedia qualiter pa
ter possit defraudare filium legitima: quia fraude reperta, ni-
hil proderit cautela. de quo per Dyn. in. l. hereditarium. de bo.
authoritate iudi. possi. ⁊ in. l. non vsq;. si quis a paren. fue. ma-
nu. per Ber. ⁊ per Hostien. in. c. raynutius. ⁊ raynaldus. de te-
sta. ¶ Item not. dum dicit, si non fuit in potestate. nam si esset.
talis repudiatio sibi non prodesset: quia cū sit suus ⁊ necessarius
per repudiationem non desinit: vt. l. j. §. qui sunt in potestate. si
quis omis. causa testa. vnde illa existentia sui heredis confirmat
libertatem: vt. l. cum quasi. §. sed si quis. de fideicommis. liber: et
10 hoc verum, quando non habet substitutum vulga. nam † tunc
datio substituti tollit existentiam sui heredis, ⁊ sic prodesset re-
pudiatio. ⁊ est ratio: quia dando substitutum, dat sibi licentiā
abstinendi. ⁊ facit eum de necessario voluntarium, sm gloss. hic
positam, quam perpetuo tene menti. quia semper alleg. ⁊ est de
hoc casus in. l. si filius heres. de lib. ⁊ post. et vide que ibi dixi. et
hoc dicit gloss. in effectu vsq; ad versiculum. querelam instituet
11 ¶ Ultimo † not. ꝙ instituto datur querela, quando grauatus
est in legitima contra substitutum vulgarem, sicut datur cōtra
coheredem: vt colligitur. ī. in. §. vnde si quis. Nam isti equipa-
rantur: vt. l. si titio ⁊ meuio. §. iul. de leg. ij. olim ergo sicut compe
tebat querela exheredato: ita ⁊ instituto, ⁊ in legitima graua-
to: vt dixi. s. l. j. licet gloss. ab illo versiculo vsq; in fi. multum in
hoc laborat, licet non expediebat. hodie vero non procederet cō
silium huius. l. quia cum pro tali grauamine possit agi querela,
vt hic: remouebitur de legitima. vt. C. e. l. quoniā. secus in casu,
qui est. s. §. proximo. Paulus de Castro.

Summarium.

1 Testatoris iudicium non videtur approbare, qui ab legatarijs aliquid accipit.
2 Nummum recipiens ex testatoris iudicio, an querelam, & ius ad supplementum agendi perdat?
3 Conditionis implendæ causa datum, in legitimam num hodie imputetur?

§. **Si conditioni.** Si filius aliquid perci-
piat ex iudicio testato-
ris, etiam gratia conditionis implende, perdit querelam, quā
habet, vel habiturus erat, siue ab herede, siue a legatario perci-
piat. h. d. ¶ Et intellige duobus modis. Primo in filio exhere-
dato, vt sentit prima gl. ⁊ tunc puto ꝙ hodie corrigatur in hoc,
quod dicit de legatario: quia legata remanent hodie firma. per
1 auf. ex causa. Recipiendo † a legatarijs, non videtur approbare
iudicium testatoris. quia. l. approbat quo ad legata: et non ipse.
Nam ⁊ si vellet reprobare, non posset. Preterea etiam rescisso
testamento per querelam, cum ipse succedat abintestato, legata
rij deberent implere conditionem in persona. ergo si primo reci-
pit, non renuntiat querele. ⁊ hec est ratio demonstratiua. secus
esset si reciperet ab instituto: quia per querelam potest institu-
2 tionem impugnare: vnde † recipiendo etiam vnum nummum
perdit querelam: vt hic. vel dicas. ꝙ agat ad supplementum:
quia illud nō competit exheredato, sed instituto. istud est nouū
⁊ credo verissimum. ¶ Item secundo intelligitur in filio insti-
tuto in minori parte, ꝙ sit legitima: qui habebat olim querelā,
Sed tunc hodie corrigitur: quia agit ad supplementum: vt. l.
omnimodo. Item, quia licet olim recipiendo datum gratia cō-
ditionis implende perderet querelam, vt hic: tamen ius agendi
ad supplementum hodie non perdit: vt. l. si quando. §. ⁊ genera
liter. C. e. ⁊ in auf. vt cum. de appella. cog. §. ceterum. ¶ Tertio,
3 † quia olim datum gratia conditionis implende, imputabatur
in legitimam, vt hic. Sed hodie non: sed petet suppleri de ipsis
rebus hereditarijs. ⁊ illud quod capit gratia conditionis, habe
bit precipuum: vt. l. sancimus. §. repletionē. C. eo. ⁊ sm istū intel-
lectum procedunt gloss. due iste, que aliter facerent te vacillare.
Uel dic, ꝙ nec etiam olim imputabat in legitimam datum cau
sa conditionis implende. nec propter hoc excludebatur a quere-
la: sed quia recipiendo: iudicium testatoris approbabat vt no-
tat gloss. que incipit. nisi.

Summarium.

1 Legitima de rebus hæreditarijs hodie detrahi debet.
2 Hæres olim de restituēdo grauatus, quatenus restituere cogebatur?
3 Filius legitimam & fructus eius fforum tempore habere debebat, idq; in omni quarta generale.
4 Filius in proprietate institutus, an possit in vsufructu omnino grauari?
5 Legitima alij accrescit, quando alterius pars diminuitur.

§. **Unde si quis.** Filius grauatus ⁊ restitu-
turus ad certū tempus fru-
ctus medij temporis in legitimam computat. h. d. Bartol. ⁊ in-
tellige de quarta trebellianica que imputatur in legitimam: et
etiam in eo, quod sibi deficiebat ad legitimam. nam de vtraq;
hic loquitur. sed primū de trebel. corrigitur per. l. iubemus. C. ad
trebell. quia detrahitur de bonis hereditarijs statim per filios
primi gradus, siue sint rogati sub conditione, siue ad certum tē-
pus, quicquid glo. hic dicat. pro quo facit glo. ī. e. l. §. meminisse.
in fine magne glo. Ratio quia imputatur in legitimam, ⁊ ideo
censetur eodem iure, inquantum loquitur de legitima dupliciter
1 corrigitur. Primo †, quia ipsa legitima debet hodie de ipsis re-
bus hereditarijs detrahi: vt. l. sancim⁹. §. repletionē. C. e. ¶ Itē
quia non expectatur hodie, vt currat tempus, ⁊ sic percipiatur
2 furctus pro legitima: vt hic dicitur. nam per hoc patet, ꝙ † olim
tenebatur heres in toto eo, qđ erat rogatus, restituere: nec dedu
cebatur de legitima: sꝫ hodie statim deducitur. Et debet ipsam
habere pure: vt. C. e. quoniam in prioribus. Ex quo sequitur, ꝙ
de ipsis rebus hereditarijs deducitur, nec expectatur lapsus tē-
poris, de quo vide per Cy. in. d. §. repletionem: vbi declarat istū

§. ¶ Ex semisse. cui tamen abintestato debebantur octo vncie:
quia succedebat cum nepte ex altero filio, cui nepti debebatur
tertia pars, & accrescebat isti filio. vnde legitima de octo vncijs
erant due vncie, que dicebantur sextans. i. sexta pars totius he
reditatis. quia diuisa in sex partes quelibet pars cõtinet duas
vncias. Si ergo rogatus restituere semissem, pro trebellianica
non potest detrahere nisi quartam partem semissis, quem roga
tus est restituere. que est vncia cum dimidia adhuc: ergo restat
sibi pro supplemento legitime media vncia, quam retinere non
poterat ex trebelliano. et ideo volebat intentare querelam con-
tra coheredem: quod videbatur olim posse propter grauamen.
sed dicit contrarium. quia cum istud grauamen sit positum ad
tẽpus, non est sibi preiudiciale: cum possit interim recipere fru-
ctus, de quibus sibi satisfaciet. h. d. Sextans. i. due vncie. Here-
ditatem. i. illum semissem. Debitam portionem. i. totam legiti-
3 mam & eius fructus. Nota †, ꝙ etiam isto tempore filius debe-
bat habere legitimam & fructus eius, quod est generale in omi
quarta: vt. l. ꝙ de bonis. §. fructus. ad leg. falcid. & l. mulier. §. si
heres. ad trebell. poterat tamen hoc tempore de fructibus frau
dari, quãdo sibi relinquebatur de proprietate, quam debent ha
bere: vt si instituebatur insolidum etiam poterat legare alteri
vsufructum bonorum: vt. j. de vsufru. l. omnium. & de vsufruct.
legat. vx. mee. & sic interim habebat nudam proprietatem. quod
4 † hodie correctum est, vt saltem quo ad legitimã, non possit vsus
fructus legari: vt in auf. de trien. & semis. §. prohibemus. & no. in
dicta. l. omnium. et dicta. l. vxori. ¶ Not. glo. primam, que conti
5 net vnum bonum dictum. s. ꝙ † quando alteri pars diminuitur
legitima alterius crescit. de quo dicam in. l. si pars iudican-
tium. & dominus Bald. dicit ꝙ continet meram dulcedinem.
Paulus.

Summarium.

1 Remedia contraria sub conditione proponi simul posse.

§. **Si quis irritum.** Duo remedia con
traria non possunt
simul proponi, etiam alternatiue: sed debet quis alterum elige-
1 re. h. d. multũ not. Sed † sub cõdõne pñt proponi, vt not. in. l. j.
C. quando prouo. non est necesse. vbi possum dicere sententiam
nullam: & si qua est appello. facit. c. constitutus. de resti. in integ.
& quod no. C. loca. l. conductorem. & . j. de actio. emp. l. j. in princ.
secundum Bart. sed hic non ponitur disiunctiua libelli, sed dis
iunctiua legis. nec ponitur inter duo contraria: sed inter compa
tibilia: dum dicit irritum vel ruptum. sed cum subditur vel inof
ficiosum ponitur copulatiua. vnde non proponebantur disiun-
ctiue, sed copulatiue. si vero disiunctiue, forte admitteretur: nisi
propter incertitudinem repellatur.

§. **Si filius.** Querela potest proponi per filium
in modum exceptionis: sed tunc dz
in ea concludere & petere rescindi testamentum, sicut si propone
ret per modum actionis. h. d. not. adde. l. nec non. §. exemplo. et
quod ibi not. ex quibus cau. maio. & l. si preteritus. j. de contra-
ta. & quod not. per Bartol. in. l. nam & postea. §. si minor. de iu-
reiuran. Paulus.

Summarium.

1 Sententia fforum iure an in absentem actorem ferri potuit? Et quid hodie?
2 Sententia, quando quis veniret puniendus in alio, quam in quo sententia ferretur, vt pœnam euitet, quod remedium subsit?
3 Fisco applicatur, quod ab indigno aufertur.
4 Quartæ duæ num hodie detrahi possint.

§. **Meminisse.** Succũbens in querela per sen
tentiam latam contra ipsum
presentem perdit illud, quod ex testamẽto percepturus erat ad
sui commodum, & applicatur fisco: secus si percepturus erat ad
commodum alienum, vel contra eum absentem lata sit senten-
tia: vel ante ipsam sententiam destiterit. h. d. ¶ Et si absente. sz
1 † qñ poterat sententia ferri in eius absentia: cum esset actor, se-
cundum ista tempora: vt. s. titu. j. l. & post. §. j. dic ꝙ se absentauit
post ꝯclusionem in causa: vt. l. q̃uis indubitati. & quod ibi not.
C. de adulte. non ergo videtur bona ratio gloss. ꝙ ista sententia
lata contra absentem videatur ex defectu probationum in casu
isto: quia post conclusionem in causa, hoc nõ potest dici. & ideo
2 dic quia grauatur in vno, releuatur in alio. Est † ergo remediũ,
vt cum quis propter sententiam latam contra eum puniendum
in alio, q̃ in quo lata est, se absentet, cum iudex vult ferre senten
tiam: et euitabit penã. quod est mirabile. sed si constaret de frau
de vere vel presumptiue ibi: hoc non prodesset sibi. argumen. s.
de transac. l. cum hic. §. si lis. & . j. de rei ven. l. in fundo. ¶ Opp.
quia hic dicitur ꝙ vsq; ad sententiam licitum est penitere. con-
tra de. l. j. C. de plus peti. & l. libertus. s. de in ius vocan. ¶ So.
aut quis punitur in eo, quod petit: & tunc ante litis contest. peni
tere potest: vt in contrario. aut in alio: & vsq; ad sententiam, vt
3 hic. ¶ Item † nota ꝙ id quod aufertur ab indigno applicatur
fisco. pro quo. l. Claudius. & l. mulierem. j. de his quibus vt indi
gnis. que ita probant, sicut hic: licet glo. contra. pro quo. l. here-
ditas. C. de his quibus vt indig. & ibi plene per Barto. facit. l. j.
4 C. de secundis nup. dic vt ibi. ¶ Item † not. glo, scilicet treb. de
quest. an hodie possunt detrahi due quarte: quod est hodie expe
ditum iure canonico in. c. raynucius. & c. raynaldus. extra de
testa. Paulus de Castro.

Summarium.

1 Quartam ad querelam excludendam vnam sufficere.
2 Exceptio, tibi nõ competit querela, talis ve actio, in iudicij limine opponi potest ad agentẽ excludẽdũ. Et quid si in principio ad litiscontestationem impediendam non opponatur, num ad victoriam impediendam post opponi queat?
3 Exceptiones quæ ipso iure agẽtis intentionem non perimunt, sed elidunt, quando opponi debeant?
4 Legitimam æs alienum dici: & ideo filium in ea grauari nõ posse.

§. **Si quis impubes.** Qualitercunq;
filius habeat
quartã excluditur a querela: sed si de facto fuit admissus, & suc-
cubuit: non perdit eam, si aliunde q̃ ex testamento habeat. h. d.
1 ¶ No. † ergo ꝙ sufficit vna quarta ꝯcor. s. e. l. §. quarta. ¶ Itẽ
2 not. † ꝙ ista exceptio tibi non cõpetit querela, vel talis actio, po
test opponi in limine iudicij ad excludendũ ageñ. & sic impediet
litiscontest. facit quod not. C. de transac. l. vbi pactum. item si nõ
opponatur in princip. ad impediendum contestationem litis.
potest opponi post ad impediendum victoriam: vt videtur ibi,
ꝙ si egerit, nec obtinuit. quod est regulare in omnibus exceptio
nibus, que impediunt litiscontest. vt. j. de condi. indebi. l. elegan
ter. §. si post. & ibi not. per Bartol. & in. c. j. de litis contest. lib. vj.
3 Exceptiones † vero que non perimunt ipso iure intẽtionẽ ageñ.
sed elidunt, vt pacti de non petendo, non possunt a princip. op-
poni ad impediendum litis contest. sed opponuntur ex postfa-
cto: vt dicto. c. j. & C. de prescrip. long. tempo. l. empto. ¶ Item
4 no. † ꝙ legitima dicitur es alienum: & ideo non potest filius in
ea grauari: vt plene not. C. e. ex tribus. per Cyn. non tamen pro-
prie dicitur es alienum: vt dixi in. §. quarta. ¶ Item ꝙ vbi com
petit aliud remedium cessat querela. nam ad istam quartam
diui pij, filius habet ꝯdictionẽ ex. l. s. de adop. l. si arrogator. per
quã condictionem si consequetur illam solam quartam excludi-
tur a querela per quam fuisset consecutus totum. quod est notã
dum. & in hoc stat virtus istius. §. quam nullus declarat. ¶ Di
ui pij. quam consequitur per condictionem ex. l. vt dictum est.

§. **Si ex causa.** Rescisso testamento per que-
relam, rescindũtur omnia in
eo relicta. & prestita repetuntur a soluente directa: ab obtinente
vtili, saluo, ꝙ libertates, que semel cõpetierunt, si post quinquen
nium in fideicommissarijs agatur: sed directe bene reuocantur
tunc. hoc dicit. cum. l. sequen. Iaco. raueñ. ¶ Suus heres. Sed
nũquid tempus mortis inspicitur ad hoc, vt quis dicatur suus
heres. vt inst. §. sui. de heredi. abintest. ¶ Solu. quando nullum
est factum testamentum: illud est verum: sed vbi fecit testamen-
tum non inspicitur tempus mortis, sed adite hereditatis: vt. l. si
quis posthumos. §. si filium. de liber. & posthumis. Bonorum
possessor. si erit ille, qui obtinuit. Hoc. s. bonorum possessor. se con
tendit, id est, dicit, vt est filius emancipatus, qui rescisso testamẽ
to non est suus heres abintestato: sed habet petere bo. possessio-
nem vnde liberi, secundum ista tempora: hodie admittitur de
iure ciuili: vt in auf. de heredi. abintestato. §. nullã. fere. i. vt plu-
rimum. ¶ In gloss. ibi, ipso iure. que non soluit. dic, aut in here
de presente: et preiudicat. aut absente: et nõ. quia presumitur pro
absente: vt. s. §. meminisse.

Si pars

SI pars iudicantium. Si sententie iudicum sunt difformes, preualet illa, que pro testamento fertur: nisi sit euidenter iniqua. Item qui cõsequitur legatum ex testamento ad sui commodum, repellitur a querela: secus si ad commodum alienum. hoc dicit. tota. l. non perdit legatum. & tene menti.

Summarium.

1 Testamento rupto non rumpi quæ ex testamento non dependẽt. Et quis inde effectus sequatur? Et quid in donatione causa mortis, nume. seq.

ETiam si. Succumbens in querela nõ perdit illud quod extra te-
stamentum capit. h. d. ¶ Nota † hic, ꝙ ea que
1 ex testamento non dependent, testamento ru-
pto non rumpuntur: sicut hic in donatione cã
mortis. Et est effectus: quia ad illorum confir-
mation m non requiritur aditio hereditatis: secus si depende-
rent ex testamento: vt. l. eam quam. C. de fideicommiss. pro quo
2 l. si quando. de lega. j. & † ideo hoc in donatione causa mortis: qr
eam confirmando in testamento, videtur reuocare. & ita habet
vim legati: vt. l. sequens questio. de lega. ij. et dicta. l. si quando.
quod secus est si non esset confirmata: quia tunc peteretur per
condic. ex. l. si quis a paren. que etiam locum habet in donatione
cã mortis: vt est tex. cum glos. in. l. cum pater. §. meuio. de lega. ij.

Summarium.

1 Dolo qui non capit, capere videtur. Et petitio in non iure inefficax, in iure non præiudicat.

NIhil interest. Qui percepit commo-
dum ex testamento per
se, vel alium sue potestati subiectum: vel percipere
potuit, sed fraudulenter omisit, repellitur a quere-
la: secus si fuerit visus percipere, sed petitio non habuerit effe-
ctum. Item secus, si percipiat in consequentiam sine facto suo.
1 h. d. tota. l. not. † ꝙ qui dolo non capit, capere videtur. ¶ Item
no. ꝙ petitio inefficax in nõ iure, nõ preiudicat in iure. Paulus.

Summarium.

1 Frater si eam personam hæredem instituat, quæ alioqui abintestato ad hæreditatem ventura sit, vt potè filium vel nepotes infames, aut viles, an eius testamentum alius frater per querelam impugnare possit?
2 Clausula codicillaris núm legata filio exhæredato confirmet? Et quid in præterito?
3 Legatum relictũ à filio præterito, num ab auth. ex cã confirmetur?
4 Legata ex clausula codicillari debeantur, an ex alia causa, multum referre.

TItia filiam. Clausula codicilla-
ris nihil operatur, qñ
testamentum rumpitur per querelam: quia idẽ
defectus est in ea: que est in testamento: secus si
testamentum deficit ex alia causa, que nõ sub-
est in clausula codicillari. h. d. not. & vide quod
plene not. per Bar. in. l. j. de iure codicill'. & ꝙ plene no. de le. iij. l.
etiam. ¶ Filio legatum dedit. & filiam aliam preterijt, vel exhe-
redauit. & illa egit querela, & obtinuit eadem. Ista clausula co-
dicillaris, que melius probatur hic, ꝙ̃ alibi Bal. ¶ Credat. idẽ
si non credat. vt. l. j. in fin. de lega. iij. nisi essent tales venientes ab
intestato, quos si testator sciuisset se habere, eos instituisset: & tot
legata forte non fecisset. nam tunc quo ad eos nihil operabitur il
la clausula: vt. j. de iure codicillo. si is qui. & l. cum pater. §. cum
existimaret. de leg. ij. facit. l. sicut certi. C. de testa. mili. & l. si cum
vel in vtero. eo. titu. Bald. ¶ In gloss. soror. not. gloss. istam no.
1 ex qua singulariter infertur sm docto. ꝙ † si frater eam personã
heredem instituat, que esset ventura abintestato ad hereditatẽ,
puta filium vel nepotes infames, vel viles: ꝙ frater non potest
eius testamentum querelare: vt in ista glos. in prin. & ita limita-
tur. l. fratris. C. e. tit. ꝙ tenent omnes docto. quod facit in argu.
ꝙ si statutum dicat ꝙ filia non succedat patri, nec etiam fratri,
ꝙ̃diu erit masculus: ꝙ si frater filium suum, vel fratrem, vel pa-
trem turpes personas instituit. filia non venit obstante statuto:
ita determinatur per istam gloss. not. quam tene menti. ¶ Sed
2 queritur: quia videmus hic, ꝙ † clausula codicillaris non confir
mat legata filio exheredato. quid in preterito? dic breuiter, ꝙ si
relinquantur ab ipso preterito, ꝙ non valeat: nec confirmantur
per clausulam codicillarem: vt est casus in. l. ex filio. sm verum
intellectum. j. de leg. iij. Aut fuerunt relicta ab herede: et valẽt,
& prestabuntur per preteritum venientibus abintestato: vt. l. j. §.
sciendum. e. ti. & iste est verus intellectus illius. l. secundum Bar
3 to. ¶ Sed † nunquid quando a filio preterito legatur, cõfirma-
tur per auf. ex causa. Certe Bartol. ibi tenet ꝙ non: quia non va
let, & habetur pro non scripto. & illa auf. tantum confirmat lega
ta simpliciter: non autem a preterito relicta: vt ibi in tex. & gloss.
licet quidam ibi allegent eam: sed non facit secundum Barto.
4 ¶ Sed † ad quid est hodie hoc necesse scire: cum ex causa prete-
ritionis vel exheredationis legata debeantur vt dicta auf. ex cã.
respondeo illa tantum loquitur de legatis singularibus, sed per
clausulam codicillarem quis videtur legare fideicommissum vl
timo a venientibus abintestato: vt per Barto. in dicta. l. j. de iu
re codicil. ¶ Item refert in alio: quia si debeantur vigore illius
auf. petuntur condictione ex. l. illa, que est stricti iuris. si vero pe
tentur ex codicillis: petentur actione ex testamento. que est bone
fidei, vel illi comparatur: vt. l. minorum. C. in quibus causis. in
integr. restitutio. Paulus.

Summarium.

1 Quærelam præparasse non videtur, qui in ea intentata non perseuerauit.
2 Instantia, cui quis post renuntiauit, nihil operatur.
3 Quærelam, qua quis repudiatione est exclusus, per successionem non deferri.

§. Heredi eius. Qui a lite mota desistit, quæ-
relam non trãsmittit. Bar.
1 ¶ No. ergo, † ꝙ non videtur querelam preparasse, qui non pse-
uerauit. facit ad not. in. l. si pecuniam. in princip. de condict. ob
2 causam. Bal. ¶ Item † nota ꝙ instantia cui quis renuntiauit.
nihil operatur. per quod videtur, ꝙ interruptio prescriptionis
facta per litẽ contestatã euanescat, si renuntietur liti. Bal. ¶ Sz
dic, ꝙ hoc est verum si renuntietur liti & cause: secus si soli in-
stantie. per gloss. ordi. C. de iudi. properand. §. & si quidam. circa
3 fi. §. super verbo iudicij. ¶ Item not. ꝙ † querela a qua quis per
repudiationem est exclusus: per successionem nõ defertur. idem
est si sit exclusus lapsu temporis, vel per sentẽtiam, aut alio mo-
do. C. e. si quis filium, per successorium edictum autem nũꝙ̃ de-
fertur, nisi precedẽs totaliter sit exclusus: vt. s. e. l. pater filium. et
j. e. suus. & sic deferuntur contrarijs modis. Paulus.

Summarium.

1 Iudicis sententia quando plus efficiat, quam testatoris factum?
2 Iudicium familiæ ercíscundæ, inter hæredes etiam diuerso iure venientes locum habere. Et quid in iure accrescendi.

§. Filius qui de. Si querela fuerit intentata
contra vnum ex heredibus
pro parte, pro illa tantum parte rescinditur testamentum. & sen
tentia contra ipsum lata non nocet alteri coheredi. h. d. Et not.
1 casum in quo plus potest sententia iudi. ꝙ̃ factum testatoris. qr
iudex põt facere quẽ pro parte testatũ, & pro parte intestatũ. qd
2 testator non poterat. ¶ Itẽ † not. ꝙ iudiciũ famil. ercis. cõpetit
inter hr̃des diuerso iure veniẽtes. s. heredẽ ex testõ, & abintestato
sz ius accrescẽdi nõ hr̃et locũ iter tales. j. d bo. po. fz ta. cũ prono.

FIlio qui. Si vnus ex filijs exheredatis egit
q̃rela pro parte sua tm̃, & obtinuit:
non tenetur victoriam suam alteri filio communica-
re. h. d. adde. l. debitor. §. fin. j. ad senatuscon. trebell.

Summarium.

1 Secundus in data si aduersus beneficij possessorem egerit, & obti-

nuerit: an sententia priori in data præiudicet?
2 Testamenti iuris in contratabul. quæstio non fit, sed iuris eius qui præteritus est.
3 Sententia pro possessore lata, eum bonæ fid. possessorem censeri facit.

§. **Contratabul.** Pater qui contrata. inde
bite intentauit, filiis te-
statoris venientibus, hereditatem cum fructibus restituere tene
tur. Bar. vel sic. victoria superueniens in eo, qui debuit preferri:
tollit victoriam eius, qui inordinate prelatus est. Bald. Et facit
1 ad q. † ꝙ si secundus in data egit contra possessorem beneficii, et
obtinuit: ꝙ sententia non preiudicat priori in data: sed quando-
cunq; obtineat recuperabit beneficium cum fructibus. Et ad-
uerte. nam prout loquitur de patre ⁊ filiis s͠m primam lectu. in
duobus male egit. Primo quia cum preceditur a filiis testato-
ris, qui non erant exclusi, non competebat sibi aliquod remediũ
contra testamẽtum. secundo, quia posito, ꝙ illi essent exclusi, nõ
competebat sibi contratab. quam intentauit. sed querela. secun-
dum Barto. Hec duo probantur. s͠. e. pater filium. sed certe iste
text. optime facit pro illa expositione, que ibi ponitur, querela. i.
contrata. dic vt ibi dicam. ¶ Item nota ad quod alleg. semper
2 ꝙ † in contrata. non queritur de iure testamenti, sed de iure pre-
teriti. Guil. dicit ꝙ in contrata. non petitur testamentum rescin
di: quia rescindi non potest. cum sit remedium pretoris. quod nõ
potest tollere testamentum, quod est de iure ciuili: vt. l. testamen
ti factio. de testa. Sed preteritus petit se admitti contratab. non
obstañ. tabulis. secus in querela, in qua petit testamẽtum rescin
di: vt probatur. j. e. l. mater. versi. secundum quod. ⁊ not. j. e. qui
de inofficioso. in fi. magne glo. ¶ In text. Adeptus sit. per quã
consecutus fuit legitimam suam tantũ, si instituta non erat tur
pis persona: sed si turpis erat: fuit consequutus totam heredita
tem: vt. j. si quis a paren. fue. ma. l. pãtonius. sed postꝙ extabat
filia testatoris etiam legitimã non debebat habere: sicut nec pa
tronus extantibus filiis liberti: vt. l. si ex modica. in prin. de bon.
lib. et instit. e. §. sed nostra. ¶ Cum fructibus. quatenus factus
3 est locupletior. nam † ista sententia pro ipso lata facit eum censeri
bone fidei possessor. qui non tenetur de fructibus, nisi quatenus
factus est locupletior. ⁊ etiam si sententia sit nulla, vel iniusta. ar
gu. j. de peti. heredita. l. sed si lege. §. scire. ⁊. j. de noxa. l. ⁊ gene-
raliter. ⁊ de reli. ⁊ sump. fun. at si qs. §. sed si adita. ⁊ de excu. tut.
l. qui testimonio. ⁊ adde quod notat Archi. de elec. c. fi. libr. vj. et
vide. c. cum in nostris. de preben. Paulus.

Summarium.

1 Legitima vt suppleatur, cùm quis agit, num qui ad partem non admittitur partem faciat?
2 Legitima quanta sit?
3 Legitimæ successio vniuersalis non est. Et an in particulari successione accrescendi ius locum habeat?

Qui repudiantis. Qui non admitti-
tur ad partem nec admitti speratur non facit
partem: secus si speratur admitti. ad hoc alleg.
vel sic, si vnus exheredatus repudiet querelã,
alter admittitur in totum: secus si nõ repudiet
sed speratur admitti. quia tunc non potest agere, nisi pro parte
sua: sed si egit in totum, ⁊ pendente iudicio alter repudiet, in to
tum obtinebit. h. d. not. Ageret. s. insolidum altero adhuc non
repudiante. hic, scilicet qui egit insolidum. Iste tex. loquitur de
querela, que vno repudiante accrescit alteri. ¶ Quero quid de
1 iure agendi ad supplementum. pone † ꝙ quidam habens tres
sorores vtrinq; coniunctas ⁊ matrem: instituto extraneo matri
aliquid relinquit pro legitima: non tamen tantum ꝙ sufficeret:
sorores autem preteriit. mater agit ad supplementũ, ⁊ petit ter-
tiam partem totius hereditatis. heres vero scriptus, dicit ꝙ nõ
debet habere nisi tertiam partem eius, quod erat habitura ab-
intestato: quo casu non esset habitura nisi quartam partẽ here-
ditatis, ⁊ tres vncias. quia alie tres sorores: cum sic vtrinq; cõ-
iuncte fuissent admisse ad hereditatem vna secum: vt in auf. de-
functo. Et sic quelibet habuisset tres vncias abitestato. legitima
2 † vero est tertia pars eius, quod quis abintestato est habiturus. ⁊
sic dicit eam non debere habere nisi vnam vnciam. Mater ve-
ro dicit se debere habere quatuor vncias ⁊ sic tertiam totius he
reditatis: quia illi fratres vel sorores sunt exclusi per testamen-
tum, postꝙ fuit instituta persona non turpis. non enim possunt
aliquid petere: vt. C. e. l. fratres. si ergo sunt exclusi, non faciunt
sibi partem: quia perinde est, ac si nõ essent: vt in hac. l. ⁊. s͠. e. pa-
ter filium. sed si non essent in rerum natura, mater debuisset ha-
bere tertiam totius: ergo ⁊ nunc. Et istam partem disputando
tenuit Iaco. butr. vt refert Bart. s͠. e. pater filium. sed ipse tenet
contrarium. nam aut ista mater vult venire iure suo: et non po-
test, nisi ad tertiã eius, quod esset habitura abintestato, que est
vna vncia: vt. C. e. l. parentibus. Aut iure accrescendi, propter
3 exclusionem aliorum: ⁊ non potest. quia † in legitima nõ est vni-
uersalis successio, sed particularis: cũ debeatur ere alieno dedu-
cto: vt. s͠. e. papiñ. §. quarta. coniuncta. l. nam quod. in fin. ad tre
bell. Sed in particulari successione non habet locum ius accre-
scendi etiam inter coniunctos coniunctione legali: vt. j. de lega.
ij. l. ⁊ proculo. sed requiritur verbalis vel realis: vt. l. re coniuncti.
de leg. iij. cum similibus. Sed ista mater cum fratribus defun-
cti non erat coniuncta, nisi cõiunctione legali quo ad legitimã.
Ergo non potest ex ipsorum persona pretendere ius accrescen-
di: ⁊ dicit de facto tenuisse. Sed cum pridie contingeret mihi de
facto pro opinione Ia. but. allegabã tex. cum glo. in. l. papinia-
nus. §. vnde si quis. vbi per dictionem, que sic vni, scilicet nepti
ex filio, augeatur legitima alterius filii: q2 vbi vel debuisset ha-
bere vnciam cũ dimidia si successisset cũ illo, cui diminueretur. si
cum illo succedit in casu illo habet sextantẽ, id est, duas vncias.
Item adducebam alium solennem testem. s. Oldr. qui ita consu
lendo determinauit. q. que incipit, questio, an potius. vbi vide. s.
ꝙ mater debeat habere tertiam totius per. l. cõi liberto. j. de bo.
lib. ⁊ per. §. sed nostra. insti. de succe. lib. quẽ etiam alleg. Bart. et
butr. in auf. quibus modis nat. effi. sui. §. si quis autem. ⁊. §. si ve
ro. in quibus dicit esse casum. ¶ Tamen ab opi. Barto. non re-
cessi. ⁊ cogita responsum ad iura. eadem questio formatur. in fi-
liis. per Dy. in. l. plene. §. si duobus. et. §. si coniuncti. de lega. j. ⁊
dic: vt dicta. l. pater. per Bartol. ego autem vltra ipsum facie-
bam vnam rationem: quia non accresceret matri ius fratrũ vel
sororum quod nunꝙ habuerunt testamento facto per fratrẽ nõ
turpibus personis heredibus institutis: propter quod omnino
ab hereditate predicta sunt exclusi: ergo matri accrescere nõ põt
⁊ per hoc pꝫ solutio ad iura. per Old. alleg. cogitabis. Paulus.

Summarium.

1 Quærela mota ad sententiam lite non contest. non peruenitur.
2 Hæres in tota causa, licet præsens fuerit, sententia aduersus eum lata legatariis non præiudicat.

§. **Cum contratabu.** Sententia lata
in querela cõtra
presentem facit ius quo ad omnes: secus si contra absentem. hoc
d. not. ¶ Non respondente. i. non veniente secundum gloss. vel
non posset peruenire ad diffinitiuam. vult dicere, quod bene
respondit libello: ⁊ sic fuit lis contest. sed postea in sententia non
1 comparuit. ¶ Ex † qua nota duo. Primo ꝙ in quarta omnino
potest perueniri ad sententiam lite non contest. quod Bart. re-
probat. quia cum nil petatur a parte, nec posset esse cõsultũ agẽ-
ti querela per missionem in pos. ex primo decreto, potest perueni
ri ad sententiam lites non contest. s͠. ti. ij. qui se. ⁊. C. si vt se ab he
redi absti. auf. si omnes. ⁊ ideo exponas proprie non responden
2 te scilicet libello. ¶ Et no. ex † glos. Secundo ꝙ licet heres fuerit
presens in tota causa: sed in sententia fuit absens: talis sententia
non preiudicat legatariis. dicit tamen Bart. ꝙ acta facta cum
presente, bene preiudicant: ⁊ sententia in presentia lata preiudi-
cat ⁊ etiam actus, s͠m Inno. vt notat Bar. in. l. si mater. §. fi. de
excep. rei iudi. tene menti verba sua.

Summarium.

1 Quærelã intẽdit quis pro ea duntaxat parte, quam abintestato habiturus est.
2 Iuri, quod qs sibi cõpetere ignorat, an aliud intẽtãdo renũtiare videatur? Et quid si plura habens remedia, inualidum intentet, quòd efficax existimabat?
3 Quærela & contratabulas in quo distent?

Mater decedens. Querela inoffi-
ciosi pro ea parte
de iure competit, pro qua abintestato succeditur: sed
si in totum intentetur, in totum testamentum rescin-
ditur: sed

ditur:sed non tota hereditas sibi conceditur:sed etiam eã communicat illi qui secũ abintestato esset successurus:licet ille fuerit institutus,⁊ ex testamento adiuerit.qr non videtur repudiasse viam intestati,quã ignorabat sibi competere.h.d.Bal.diuidit in quatuor partes.primo ponitur thema ⁊ qõ.secundo examinatur pro quota parte debeat quis admitti ad querelã.tertio.determinatur questio:quid iuris sit si fuit in plus admissus,quam debeat admitti.quarto elicitur vna conclusio.Secũda ibi,Rñdi filia.Tertia ibi,Ceterum.Quarta in fin.ibi,Ex quibus.Itẽ secunda diuiditur.quia primo ponitur allegatio pro filia preterita ageñ.qrela.secundo allegatio ⁊ determinatio cõtra ipsam pro filia instituta.scda ibi.Sed non est admittẽdũ.Item tertia diuiditur.quia primo ponitur determinatio questionis.secũdo rñdet tacite questioni,⁊ responsionem probat.secunda ibi.Nec
1 eñ.not.pulcherrimum casum.⁊ not.plures regulas.ꝙ†pro illa parte tantũ potest quis agere querela,quã esset habiturus abin
2 testato.Et not.ad id ad†quod alleg.ꝙ iuri quod quis ignorat sibi competere,nõ videtur renuntiare.¶Item,ꝙ vbi quis scit se habere plura remedia ad idẽ:ꝙ acceptando vnum quod credit valere,⁊ non valet:non videtur aliis renuntiare,qd facit ad acceptationem bñficiorum.¶In gl.sed nonne.ista glo.est not. Sed pone ꝙ filia preterita agit cõtra extraneum tantum,⁊ insolidum pro nouẽ vnciis:nunquid ista filia habebit totũ?⁊ ista questio hic nõ tãgitur.sed dic ꝙ totum habebit:qr extraneus in totum est exclusus.qr testm̃ est ruptũ:nec alia filia que iam agnouit,⁊ in iure quesito non habet locum ius accrescendi.vt.l.j.§.interdum.de vsufruc.accresce.⁊ hoc nisi sequeretur absurditas. quia decederet pro parte testatus etiam,sicut videmus in simili in.l.si seruus communis ab extero.de acqui.here.Itẽ qr venit diuerso iure.¶In glo.inexpugnabiliter.de isto passu vtrũ eligẽdo vnã viam plurium iurium succedendi videatur renũtiare alteri iuri?dic plene per Bart.in.l.pedius.de acquir.heredi.⁊ per gl.in.l.que fideicommissum.de leg.ij.similis glo.que est in.l.qui
3 filiũ.de acquir.here.¶In glos.fin.not.†ꝙ querela inofficiosi ⁊ cõtratabulas differunt.primo nũꝙ institutis datur querela:qr exheredatus pro parte tantũ,quam habiturus esset abintestato agere debet.vt.s.e.filio.in prin.⁊ hic.⁊.j.e.circa.cõtrata.aũt datur etiam instituto aperto sibi edicto:vt.l.si post mortẽ.§.fin.de bo.poss.cõtrata.¶Item cõtrata.ante ⁊ post aditã intentatur: vt.l.illud.in prin.j.de contrata.querela aũt non nisi adita hereditate:vt.s.eo.pap.§.si conditioni.¶Item,qr in querela,si semel institutꝰ adiuerit hereditatẽ,⁊ quereletur postea testm̃:institutus in minori habet virilem.casus est hic.sed secus est in contrata.qr si institutus semel agnouit,licet post petatur contrata. non potest habere amplus:vt.l.ex duobus.§.sed illud.j.de contratab.⁊ hoc sentit glo.in fi.que tenet ipsam veritatem.lz dicat sibi nõ placere.Et est ratio drie:quia in querela totum testm̃ rũpitur,⁊ eius etiam institutio.ideo habet virilem:secus per contrata.quia per contratab.non rumpitur institutio.⁊ ideo in ampliori parte non potest succedere.

Summarium.

1 Carboniani commoda quæ ac quot sint?
2 Quorum bonorum interd.quando detur?
3 Conditionis melioris esse non debet,qui status dubiĳ est,quã certi.
4 Carboniani beneficio in possessionem missus,an actiones,& quas mouere possit?
5 Carboniana possessio,num ius misso tribuat?
6 Remedia duo simul an intentari possint.

Qui de inofficioso. Carboniana bonorum possessio nõ datur exheredato,siue negetur filius,siue nõ:illi vero dat,qui hoc ipso ꝙ als vere non est filius,est heres vel bonorũ
1 possessor.h.d.Iac.butri.¶Et†no.hic tria cõmoda carboniani.primũ est quia missus ex eo vere possidet:vt hic.⁊.l.iij.§.missum.ad carbo.Secundum est quia de bonis recipit alimẽta.qd in aliis possessoriis adipiscende possessionis non reperitur vt missus in possessionẽ,per interdictum quorũ bonorum,vel cõdictione ex.l.edicto.C.de edic.diui Adri.debeat de bonis interim habere alimenta.Tertium est:qr missus ex eo intentat actiones hereditarias.de quo dic vt statim dicam in gl. Est ⁊ quartum,qd hic non cõtinetur:qr durante pupillari etate,nõ cogitur respondere super petitorio:quia essent ibi fiende probationes de statu,que debent differri in tps pubertatis.C. ad carboni.l.j.Est ⁊ quintũ:qr filius admittitur ad istam bonorum possessionem extraordinariã petendã etiam si non petierit bo.pos.ordinariam:⁊ sic nõ habeat ius in re:vt notat glo.ordi. in dicta.l.j.que est not.Secus in aliis possessoriis adipiscẽde.Nã
2 †quorũ bonorum non datur,nisi primo quis petierit ordinariã bono.possessionẽ,puta ſm tab.vel vnde liber.nec possessorium.l. edicto.competit añꝙ sit adita hereditas ex testamento.licet hoc facit dubiũ.¶Bonorum possessor.puta si dicatur patrem decessisse intestatum:vel dicat se preteritũ.nam tunc hoc ipso ꝙ cõstabit eum filium,apparebit ipsum esse heredẽ abintestato,vel bonorum possessorem per contrata.vel bene liberi,sed exheredatus:licet sit filius ante prolatã querelã,non est heres,vel bonorum possessor.Non patiatur.i.dicere ꝙ interim intentabit actiones hereditarias.quod dic vt in glo.Nec actionem,scz hereditatis petitionem,ista non est hereditaria qr nunquã cõpetit de facto.⁊ dic ꝙ potest eã intẽtare prolata prius ⁊ terminata querela contra heredẽ scriptum.vel dic vt in glo.confiteretur.i.dicere,quia etiam si heres confiteretur se ipsum esse filium,tamen postꝙ est exheredatus nõ sequitur ꝙ esset heres aut bonorũ pos
3 sessor:⁊ sic non competit sibi carboniana.Idem†ergo si quis negat.Quia non debet esse melioris cõditionis in statu dubio, ꝙ in statu certo.quod tene menti,secus esset si diceret se preteritum vel patrem decessisse abintestato.nã tunc si aduersarius cõfiteretur ipsum esse filium,hoc ipso cõstaret ipsum esse heredem, vel bonorũ possessorẽ:⁊ ideo si negat,cõpetit carboniana.¶In
4 gloss.non patiatur.si†queritur an missus ex carboniano possit mouere actiones?aut queritur de petitione hereditatis,que nõ est hereditaria:aut de aliis particularibus hereditariis:de primo dic.Aut queritur,an possit:⁊ dico ꝙ sic etiam cõtra illũ,qui negat eum esse filium.dz tamen plene probare de filiatione.casus est in.l.j.ad carb.C.Aut queritur an bñ faciat?et tunc aut expedit sibi ꝙ discutiet statim de statu:vt quia habet probationes in prõptu,que possunt perire:⁊ tunc bene facit.vt.l.iij.§.due cãe.ad carbo.aut non habet in promptu,nec sibi expedit,ꝙ de statu,disputetur:⁊ tunc male facit intentare petitionẽ hereditatis:quia necesse hz probare de statu.vñ dz esse cõtentus de prouisione carboniana.ita intelligit ⁊.l.j.C.de carbo.Si vero vult intẽtare particulares actiones hereditarias:tunc aut cõtra illũ, qui negat ipsum esse filiũ:⁊ dicit se heredẽ:⁊ non põt.qr per hoc fieret piudiciũ petitioni hereditatis.nã si cõdẽnaretur,presumeretur ipsum nõ esse heredẽ:sed illũ,qui dicit se filiũ.⁊ ideo supsedebitur vsqz ad tps pubertatis.Ad hoc.s.de iudi.l.per minorem.⁊ quod ibi notatur.et de arbi.l.nõ distinguemus.§.si is.et de pe.here.si quis libertates.Aut contra alios:et tunc aut nullam prestitit satisdationẽ:⁊ non admittitur:quia nõ datur sibi bonorũ administratio:vt.j.ad carbo.l.sz ⁊ is.§.deniqz.Aut satisdationẽ prestitit:⁊ tunc aut vult agere tanꝙ curator bonorũ: et potest.vt.l.penulti.ad carbo.Quod videtur intelligendũ de actionibus tẽpore perituris:vt in hac glo.Aut vult agere tanꝙ heres vel bonorum possessor.Et tunc aut nõ petiit.bo.poss.ordi. s.vnde liberi.vel contrata.sed tm̃ extraordinariã carbonianam:
5 ⁊ tunc nõ potest.quia†talis carboniana non tribuit sibi ius in bonis,vt not.s.e.papian.circa princ.in gl.que incipit tres sunt. Nec facit ipsum esse filium.Et hic est casus in.l.iij.§.missum.ad carbo.Aut petiit bo.pos.ordinariã:⁊ in illa se fundat:⁊ tũc potest:vt dicto.§.missum.cõiuncto.§.fi.¶In glo.fin.ista gloss.est not.⁊ bñ arguit circa intellectum.tñ dicit,ꝙ executio põt fieri in petitione hereditatis obtento in querela.qd nõ est verum:vt est expressum.s.e.posthumus.§.si quis ex his.¶Item in eo,quod dicit de actione in factum:nõ est verum:quia requirit iudicium ordinariũ:secus est in iudicis officio,qd ex sentẽtia descendit:vt l.si pretor.§.fi.s.ti.j.⁊.l.minor.xxv.annis circunuent.s.de mino.
6 ⁊.l.qui restituere.j.de rei ven.¶In fin.glo.querit de not,q.†ꝙ duo remedia possunt intẽtari vnũ pure aliud sub cõditione.concor.l.j.de act.⁊ ibi not.Et Bal.argu.huius glo.formabat libellum super vsuris repetẽdis per debitorem,qui tamen iurauerat non repetere.⁊ faciebat sic,ꝙ impetrato rescripto petebat aliud iuramentum remitti per.c.debitorum.extra de iureiur.quo remisso petebat vsuras.Sed vt ipe dicit,iste libellus fuit repulsus ⁊ bene:qr eoipso ꝙ quis petit,venit contra iuramentũ:⁊ in hoc peccat:ideo non potest petere nisi prius sibi remissum fuerit,que ratio cessat hic.

Eum qui in. Qui fraude heredis scripti desistit a querela,destitisse non videtur.h.d.Et est arg.ꝙ si quis renuntiat bñficio credens sibi aliud esse collatum a papa,cum non sit:⁊ hoc fecit ad instantiam alicuius,qui fraudulenter eũ induxit,ꝙ talis renuntiatio nõ valet,probatur etiam in.l.mater de-

cedens.circa fi.ibi,nã ⁊ hi qui nesciant.etiã.Paulus de Castro.

§. Item quesitum. Heres qui soluit legatum sciēs testamētum posse querelari non repetit:quia donatio videtur.h.d.⁊ sic not. ꝙ paria sunt scienter soluere indebitum,vel id quod potest ex postfacto indebitum fieri:quia neutro casu repetit.Paulus de Castro.

§. Idem respondit. Causa confusionis reducta ad non causam,reintegrat iura in pristinum statum.Bald.quod not.per Cy.C.e.l.si maritus.facit.l.dominus.ĩ.de vsufru.¶ In gloss. docto.in dicta.l.si maritus.tenent contrarium ⁊ faciunt differē tiam vtrum acceptando delinquat,vel non.dic vt ibi.

Summarium.

1 Matris hæreditas filio num fforum iure quæratur?

Filius non. Acceptatione legati facta per patrem,non tollitur querela filio competens,hoc primo.quam potest etiã ipe pater nomine filij intentare:licet nomine suo nõ possit:hoc dicit secũdo.item intentãs querelã ex persona alterius,⁊ succũbēs non perdit commodum ex testamento.hoc tertio ⁊ vltimo dicit tota.l.¶ Et no.tex.ibi.Quoniam alij commodũ victorie parat.
1 Per quē videtur,ꝙ†etiã de iure fforum hereditas patris queretur filio.de quo plene disputat glo.in.l.is qui heres.de acqui. heredi.⁊ per doc.in.l.j.C.qui admit.ad bo.pos.idem videtur dicere gl.de hereditate filij emãcipati,ꝙ etiã olim querebatur nepoti in potestate aui retēto.C.de pe.here.l.si putas.quod est falsum,vt probatur expresse in.l.filiũ.de colla.bono.⁊ vide in.l.pater filium.Iure successionis.not.ꝙ aliquid cõpetit iure successionis,ꝙ nõ cõpeteret nomine proprio.facit.ĩ.de his quib.vt indi. l.qui titij testamentũ,facit.l.fi.in prin.de leg.iij.Glo.inducit ad q.de illo,qui tulit sentētiã primam a qua fuit appellatum ad superiorē quo de officio remoto post iud.fuit ad illud assumptus: vt possit iudicare de sua sententia.quia non facit tanq̃ primus iudex sed tãq̃ secundus.de hoc dic vt.l.eos.C.de appella.⁊ ad de quo not.in.l.j.ĩ.de excep.rei ven.Paulus.

Si proponas. Emãcipatus preteritus non habet querelã.Sed contratabulas:sed exheredatus habet querelam cõtra institutũ etiam si sit filius eius ⁊ in potestate aui retentus:⁊ si obtineat iungitur filio suo in hereditate per titulũ de cõiung.h.d.¶ Nota hic glo.not.ꝙ titulus de coniungen.cũ eman.liber.est correctus.de quo dixi in.l.gallus.§.⁊ quid si tantum.de lib.⁊ posthu.Paulus.

§. Si hereditatem. Per contractũ factum cum herede tãq̃ herede perdit quis querelã.h.d.facit in argu.contra filios primi matrimonij cõtrahentes cum nouerca,cui plus fuit relictum,q̃ eis:vt videantur renuntiare beneficio.l.hac edictali.C. de secundis nupt.Bald.Paulus.

Summarium.

1 Exhæredatus cùm ad quærelam in totum propter alterius exclusionem venit,quo iure venire censeatur?
2 Ius accrescendi vel post quærelæ agnitionem locum habere.
3 Ius accrescendi contra testatoris voluntatem procedere.

§. Si duo sunt. In q̃rela agnita postea repudiata locũ habet ius ac-
1 crescendi.h.d.¶ Nota†ergo primo ꝙ quando vnus exheredatus venit ad quelã in totũ,propter exclusionē alterius non venit iure proprio,sed iure accrescendi.quod hʒ locũ in particulari successione inter disiunctos vel coniunctos cõiunctione legali:vt.l. ⁊ proculo.de leg.ij.⁊ sic facit ad.q.de qua dixi in.l.qui repudian-
2 tes.š.e.¶ Secundo not.ꝙ† post agnitionem querele,locũ habet ius accrescendi:secus est in hereditate,qui post agnitionē alteri non accrescit.vt.l.j.§.interdum.de vsufr.accre.⁊ not.š.e.mater.in glos.sed nonne ratio est:quia in primo per agnitionē querele non acquiritur ius in bonis:secus in agnitione hereditatis,
3 vel legati.quod tene menti.¶ Tertio†nota,ꝙ ius accrescendi procedit contra voluntatē testatoris.nã querela,nõ est ex voluntate,sed contra.quod est contra.glo.que dicit,ꝙ ius accrescendi procedit ex tacita volũtate testatoris.in.l.si titio ⁊ meuio.§.ij.de le.ij.Sed dic,ꝙ illud est verũ regulariter:sed nõ semper vt hic. Paulus.vel dic ꝙ in his que veniunt a testatore cessat ius accrescendi cõtra eius volũtatem,vt in contra.in his autē,que veniũt vel dantur a lege,non accrescere:licet sit contra ipsius testatoris voluntatem vtrunqʒ vt.l.ius accrescendi.casus est hic.

Circa inoffi. Ex postfacto potest quis decedere pro parte testat⁹ ⁊ pro parte intestatus.ad hoc alle.dic ex postfacto i.post aditam hereditatem,sed ante non:vt.ĩ.de iniusto testamento.l.si ego.

Si non morte. Datum inter viuos cõputatur in legitima:sed si hoc fuit dictum expresse a querela excludit.hoc primo.⁊ si non sufficit ad legitimam agitur ad supplemētum. hoc secundo. ⁊ etiaʒ abintestato succeditur cũ fratribus.hoc tertio.de primo.dic vt plene dicit̃.š.e.papi.versi.si quis mortis, de secundo dicit glo.ꝙ est additum a compositoribus noui iuris.quia ius agendi non fuerat introductum isto tēpore,sed per Iustinianum:vt.C.e.l.omnimõ.tñ potes dicere,ꝙ hic loquitur in donatione,in qua filius semel consensit.nõ eñ poterat alteri fieri:cũ sit cõtractus.vñ cum per talē ꝯcessum excludatur a querela:cõueniens erat,ꝙ si aliquid sibi deficeret,suppleretur.sed.l. omnimodo.loquitur in hereditate vel legato,in qua filius non cõsenserat.vnde si nõ sufficiebat,non tenebatur olim acceptare: sed habebat querelã.Sed hoc per Iustinianum introductũ est, vt acceptare teneat̃ ⁊ agat ad supplemētũ.Et si dicas postq̃ filius consensit in donatione etiã si modica sit,debet sibi imputari,vt perdat querelã:nec agat ad supplementum:vt.l.papiñ.§. si cõditioni.š.e.⁊.l.si pars.§.fi.ponēdo qđ illud procedit,qñ cõsensit in eo,ꝙ sibi relictum est in testõ.nã tunc ꝺ̃ ipm approbare.sed hic cõsensit in donatione q̃ sit extra testm̃.vnde cũ grauet̃ in vno:q̃ querelam perdit:releuatur in alio:q̃ ad supplementũ agit,ꝙ tene menti.⁊ per istum tex.consului si statutũ dicit,ꝙ filia dotata arbitrio boni viri:quia modicũ habuerit in dotē inspecta conditione patris in quãtitate bonorum:non propterea succedat,sed petet sibi suppleri dotem.q̃ ius agendi ad supplementũ nõ solũ habet locum in hereditate,vel legato:vt.l.omnimodo.sed etiam in datis inter viuos:vt hic.quod puto not.de vltimo dic,ꝙ donatio simplex tunc confertur abintestato:quãdo facta est filio emancipato:vt.l.lib.C.de colla.⁊ ita intelligit̃ hic:si vero facta sit filio in potestate:dic vt plene not.per docto. C.e.ti.auth.ex testõ.¶ Itē no.ibi viri boni arbitrio,ꝙ supplementũ legitime fit arbitrio boni viri.Idē habetur.C.e.l.scimus circa princi.pro quo dicit Oldradus,ꝙ si iudici videbatur fiet suppletio in vna re tantum:si non expedit,ꝙ singule res diuidantur:quicquid in alijs quartis dicatur:vt no.in.l.filium quē habentem famil.ercisc.

§. Si quis. Ius imperfectũ intētatũ,⁊ ex postfacto fortificatum cõdēnationem inducit.h.d.Bal.vel sic.Si querela sit intentata per illũ,cui nõ cõpetebat in actu,sed in habitu:si pendente iudicio superueniat ius in actu cũ effectu videtur intentasse querelam.hoc dicit.Et ꝙ feretur sententia pro eo:q̃ ex causa precedenti litis contest.superuenit.ꝙ dic vt.l.non potest videri.š.de iudi.⁊ adde quod no.š. e.pater filium.per quam.l.pone hic casum.Paulus.

Si sub hac. Libertas data causa implende conditionis in testamento inofficioso adiecte,non rescinditur:sed eius pretium a manumisso soluitur.hoc dicit.Bartol.¶ Et not. qñ quis ꝓpter cãm aliquã perdit ius qđ hʒ,reducta cã ad non cãm,recuperat illud,vel estimationē eius.vt dictũ est.š.e.eũ qui §.fi.per qđ inducitur.ar.ꝙ si qs renũtiat bñficio veteri acceptando nouũ,quod postea ab ipso euincitur,recuperat vetus:vt ipe not.Archid.viij.q.iij.c.talia.⁊ alle.hanc.l.Bald.

Si instituta. Si q̃rela iam mota ꝑ trãsactionē remittat̃,remissa nõ vr̃ nisi fides trãsactionis seruet̃.h.d.illa tamen transactio pro non facta habetur.⁊ ideo decedens ad heredē non transmittit tanq̃ si preparata non fuisset:vt.C.de transac.l.cum mota.dic vt ibi per.P.⁊ Cyn.Paulus.

Summarium.

1 Exhæredatio eius,quem quis filium negat,num efficax sit?

§.Si qui

§. **Si quis se.** Lz exheredatus fuerit in testō filiꝰ nō appellatus, tñ hȝ querelam. h. d.
1 ¶ An† autē teneatur exheredatio illius, quē quis negat filiū: dic ꝙ aut non negat in ipso actu exheredationis, ſȝ in alia parte testi: ꝛ tūc vȝ vt hic. ſm glo. Si vero in actu exheredationis: tūc aut pr̄ errauit credēs ipsum nō eē filiū, cū eſſet. ꝛ tūc nō vȝ: quia deficit cā finalis: vt. ſ. de lib. ꝛ posth. l. posthumus. §. fi. ꝛ ad carbo. l. j. C. pſumo aūt ipm̄ erraſſe, qñ in vita non habebat ipm̄ pro filio: ſi vero nō errauit vt qꝛ in tota vita sua habuerat eū pro filio, ꝛ ita tractauerat: cū talia verba nō faciūt exhr̄dationē illā, qꝛ non presumuntur dicta cum illa intētione, ꝙ credat eū non filium. Sed ex iracundia quadam: ſicut solent aliqui dicere iste nō est filius meus: quia nō ſequitur mores meos: vel non diligit me, ſicut debet. ita intelligo. l. iij. circa prin. de liber. ꝛ posthu.

§. **De inofficioso.** ¶ Testm̄ militis non impugnat̄ per q̄relā. h. d. priuilegiū testatoris prefertur priuilegio filij exheredati. h. d. no. ꝛ ſic not. ꝙ priuilegiatus nō vtitur priuilegio ſuo cōtra testm̄ priuilegiati. de quo dic vt in auē. ꝗs actiones. C. de ſac. ſan. ec. ꝑ Cy. ꝛ de materia iſtius. §. vide plene per eundem in. l. fin. C. e. ti.

Summarium.

1 Nepos quis dicatur?
2 Præſumptionem pro ſententia eſſe, & ſi ab ea appellatum ſit?
3 Actor qui pauper eſt, vincens ab reo alimenta habere debet: & itē pro litis ſumptibus, ſi vnde eos faciat, non habeat?

§. **De inofficioso.** Si exheredatꝰ obtinuerit in q̄rela ꝑ vnā ſniā, lȝ ab illa fuerit appellatū: ſi tñ eſt pauper, dn̄t ſibi de aduerſarij bonis alimēta decerni ꝛ aduerſariꝰ ad hec pſtāda cogi vſqȝ ad finē litis. h. d. ¶ Not. hic in ꝟbo nepos, ꝛ in ꝟbo patruū. ꝙ
1 †nepos appellat̄ filius fratris, ꝛ ita dr̄ ſm cōem vſum loquēdi: ſȝ ꝓprie dr̄ filiꝰ filij. de ꝓmo tñ hr̄ hic. ꝛ. x. coll. quibꝰ modis fratrum fil. admitt. §. item ſi fratris. ꝛ. C. de ſucceſſorio edicto. l. ij. ꝛ not. extra de ſciſmat. c. j. li. vj. ꝛ de pe. c. ſoliti. e. lib. ꝛ no. per Ioā.
2 An. de elect. c. fundamenta. in nouella. ¶ Scđo no. †ꝙ pſumit̄ pro ſnia, lȝ ab ea fuerit appellatū. facit. l. herēniꝰ. §. Caia. de euic. ꝛ ꝙ no. i. c. bone. per Inn. ꝛ in hoc vr̄ fundari clem. ſ. de ſeqſtratione po. ꝛ fruc. que dicit, ꝙ lata vna ſnia pro actore, fructꝰ bn̄ſ
3 cū ſequeſtrātur. ¶ Tertio no. †ꝙ ſi actor eſt pauper, poſtꝙ obtinuit ꝑ vnā ſniam, dȝ hr̄e alimenta ab reo. ꝛ etiā pro ſumptibꝰ litis, ſi nō hȝ vn̄ faciat. ar. vt hic. ꝛ. l. fi. C. de oꝛ. cog. ¶ In ꝯtrariū facit. l. Imperator. de tu. ꝛ ra. diſtra. dic ꝙ aut agit̄ actione pſonali: ꝛ tūc nec alimēta neqȝ ſumptus debēt decerni, vt ibi. Aut actione reali vel miſta pro rebus, quas dicit ſuas: ꝛ tūc aut pro modica re, vel tali de qua nō ꝑcipiantur fructꝰ. ꝛ idē: qꝛ eſt eadē rō. Aut pro magna pte bonoꝝ. ꝛ tunc aut eſt vera ꝑſumptio ꝯ agētē: ꝛ dn̄t decerni poſtꝙ obtinuit per vnā ſniam. Nā hic erat ꝑſumptio ꝯ eū pp exhere. ſȝ ſi nō eſſet ꝯ eū ꝑſumptio: ꝛ eēt talis, quē ꝯſtaret nulla bona hr̄e: tūc vr̄ ꝙ ſtatim dn̄t ſibi alimēta decerni: vt. d. l. fi. de oꝛ. cog. ꝛ de lib. ag. l. ſi neget. ¶ Ultimo dicūt qdā, ꝙ iſte. §. limitat. l. q. de inoffi. qꝛ illa ꝓcedit, niſi exheredatus habuerit vnā ſniam pro ſe. ſȝ tu dic, lȝ tūc debeāt ſibi decerni alimēta, vt hic no. tamen competet ſibi bonorum poſſeſ. carbo. per quam plus conſequeretur: quia eſſet in poſſeſſione bonorum et actiones hereditarias intentaret: vt ibi.

Summarium.

1 Præteritio matris, vel quæ ſe filium habere ſciat, pro exhæredatione habetur. Et exhæredationem variè dici.

§. **De testamento.** Qñ teſtm̄ ē inofficioſum re nō ꝯſilio, lȝ cō petat ꝯ ipm̄ querela: legata tñ firma ꝑmanēt ex ipſo ꝑ q̄relā expugnato: ſecꝰ ſi eſſet inofficioſum re ꝛ ꝯſilio. h. d. ſm gl. cū. l. ſe. et ſm iſtū intellectū audiui a dn̄o Bal. ꝙ ipē oppo. de iſta. l. cū peteret. l. filio ꝑterito. qui tȝ ibi, ꝙ ſi ꝑtereat̄ filius, quē qs ignorabat ſe hr̄e: rupto teſtō nō ꝯſeruātur legata ꝑ illā authoritatē: qꝛ ſi ſciuiſſet filiū hr̄e, nō ꝑteriſſet: ſecus ſi ſciebat. Et ad hoc inducit. l. ſicut certi. ꝛ. l. ſi cū vel in vtero de teſtō militis. ꝛ. l. ſi is q. de iure cod. cōtra quē oppo. Bal. de. l. iſta. vbi mr̄ ꝑterijt filium, quē ignorabat ſe hr̄e. ꝛ dr̄ ꝙ cū filius nō fuerit fraudatus ꝯſilio mr̄is, remaneāt legata firma. nō eſt qđ ſibi imputetur. Sȝ Bar. tūc non rn̄dit: ſed ꝙ volebat videre, ꝛ die ſeq. rn̄dit ꝙ alia lectura Azonis eſt verioꝛ, ſcđm quā. h. d. Siue teſtm̄ ſit inofficioſum re ꝛ ꝯſilio, ſiue re tm̄, ipſo reſciſſo per querelā reſcindunt̄ legata ꝛ ſm iſtā Paulus corrigat ſniam Imꝑatoris. ſi. e. ſ. de mino. l.
1 emilius largianus. ¶ Et †no. ꝙ ꝑteritio mr̄is hr̄ pro exhere. et ſi filium noſcat ſe hr̄e. ꝛ dr̄ iſta exheredatio largiſſime ſumpta: qꝛ nō ꝓcedit ex mēte, nec ex verbis, ſm Bar. tñ dic de hoc vt dicā in. l. pr̄ filiū. eſt ꝛ alia que dr̄ largo mō ſumpta, ſcȝ qñ procedit ex mēte non ex verbis: vt preteritio militis, que hr̄ pro exheredatione, ſi ſciebat filium hr̄e, non al's: vt dicta. l. ſicut certi. cum ſeq. de teſta. militis. eſt ꝛ alia ſtricte ꝛ proprie ſumpta, que fit ex mente ꝛ verbis expreſſis. de qua in. l. iij. de liberis ꝛ poſthu. Item not. Barto. in. l. filio preterito. de iniuſto teſtamento.

Summarium.

1 Tertius in cauſa interueniens, ſi eius interſit, an admitti debeat?

SI suspecta. Legatarij pro ſuo intereſſe pn̄t adeſſe liti de inofficioſo mote ꝯ heredē ſcriptū, ſi de colluſione dubitant. Itē pn̄t teſtm̄ defendere ꝛ a ſnia ꝯ heredē lata appella-
1 re. h. d. not. De†iſto tertio. qđ interuenit tertiꝰ, ſi ſua intereſt, qđ facere poſſit. vide qđ plene no. Inno. in. c. cū ſup. de re iudi. ꝛ de ſpo. c. veniens. in fin. de ma. ꝛ ob. c. humilis. ꝛ de excep. c. cum inter. Et adde gl. ſ. quibus ex cau. ma. l. cum miles. §. ſi quis reip. ꝙ non ſolū poteſt venire, ſed eſt citandus. ſed tu dic vt not. Inno. in dicto. c. humilis. Paulus de Caſtro.

Summarium.

1 Filio naturali tantum num aduerſus patris teſtamentum remediū aliquod competat? Et ſententia à tranſactione quo ad effectus ſuos quid diſtet? vſqȝ nu, ſeq.

§. **De inofficioso.** Filius naturalis habet querelā cōtra teſtamētū
1 matris. h. d. Sed†cōtra teſtamentum patris nullum remedium competit filio naturali. licet hodie abinteſtato in certa portione ſuccedat: vt not. glo. ſ. de contratab. l. j. in princi. ꝛ inſti. e. §. cum autem. Quāuis ſi ſuper querela mota tranſigerētur legata ꝛ libertates firma ꝑmanerēt. de quo dic plene: vt in. l. controuerſia.
2 ſ. de tranſac. Alium†effectum habet ſententia. quia per ipſam reſcinditur teſtamentum: vt. ſ. e. papi. §. fin. ꝛ alium tranſactio, per quam non reſcinditur: vt hic. ſed alibi iudicantur ad paria ſ. quo ad deciſionem litis: qꝛ per vtranqȝ deciditur, ꝛ ex vtraqȝ paratur exceptio litis finite: vt. C. de tranſac. l. fratris. ꝛ. l. j. in fi. ad tertullianum. facit. l. fin. ſ. mandati. que. l. eſt no.

§. **Quoniam femina.** Femina non pōt adoptare, ꝛ per ipſum adoptatus nō poteſt hr̄e querelā ꝯ teſtm̄ eiꝰ. Et ſic no. exheredationē eius, quē quis putabat filiū adop. cum nō eſſet: nō inualidare inſtitutionē: vt. C. de fideicō. l. eā quā. ꝛ de heredi. inſtit. l. nec apud. licet in ꝯtrium faciat. ſ. ad carb. l. j. §. papi.

§. **In ea prouincia.** Querela dȝ intētari in loco vbi heres hȝ domiciliū. h. d. ſȝ gl. dicit ꝙ et vbi eſt maioꝛ ps hr̄ditatis vt i. l. ſi fideicō. de iudi. ſȝ ibi nō dȝ agi, niſi in loco domicilij, ſm Cy. qđ eſt no. igitur cū agitur, non ſoꝛtitur quis foꝝ ex actu. Paulus.

ADuersus. Pr̄ ꝯ teſtm̄ filij in adoptionē dati: ꝛ de ꝗſi caſtrēſi peculio teſtantis hȝ querelā. ſm glo. ¶ Ex quo habes quod de iure iſto quaſi caſtrenſe peculium non erat priuilegiatum, ſicut caſtrenſe. hodie ſecus: vt. l. fi. C. e.

§. **Tutores.** Agēs querela nomine alieno, ꝛ ſuccumbens non perdit commodum ex teſtō. Summa vt. ſ. e. l. filius. §. multo magis. Paulus.

Summarium.

1 Statutum à prætore in venientibus abinteſtato, vt primis excluſis, ſequentes veniant ſucceſſores, locum etiam habere in remedijs aduerſus teſtamentum,

SI is qui. In querela locū hȝ ſucceſſorium edictū de gradu in gradū. ꝛ de capite in caput. hoc. d. vel aliter ſic excluſo illo, cui ex oꝛdine

primo loco querela competebat sequens in ordine, vel in gradu per successorium edictum admittitur ad eandem hereditatem.
1 †Quod ergo pretor statuit in veniētib. abintesta. vt exclusis primis veniant sequentes successores: vt. ī. de succ. edic. per totum, locum habet etiam in remediis contra testamētum: vt hic. facit ī. de bo. lib. l. ij. De quo dic vt plene in. l. pater filium. ⁊ adde qđ dr in. l. si quis posthumos. §. si filiū. de libe. ⁊ posthu. ¶ In text. sequēs. s. in gradu, vt nepos qui est in alio gradu, ꝙ filius. vl' dic sequens. s. in ordine, vt pater, qui est in eodem gradu cū filio in diuerso ordine ⁊ in diuerso capite. qꝛ primo vocatur filius, scđo pr̄: vt. s̄. l. pater filiū. ⁊ intelligitur ꝙ iste sequēs sit exheredatus: al's non habet querelam, sed contrata. ⁊ ibi dicam.

§. **Quantum.** Querela cōpetit ꝯ īstitutos siue sint de lib. siue de extraneis. h. d. illud qđ dicit de lib. est verū quatenus habet. ꝙtū habiturus esset abintestato: al's secus vt. ī. e. mr̄ deced. ⁊ sic non est dr̄ia in effectu inter querelā ⁊ ꝯtab. quo ad hoc. Sed glo. videtur casus facere. nā vtraqꝫ datur cōtra institutos ⁊ liberos: sꝫ neutra datur, vbi liberi non plus habēt, ꝙ essent abintestato habituri.

§. **Si heres.** Lꝫ exheredatus succedat instituto, nō propterea ꝑdit q̄relā, secꝰ si rem aliquā hr̄ditariā ab instituto sibi relictā agnoscat: vel testō inoffi. se subscribat. Nā his casibꝰ vr̄ approbare iudiciū defuncti. h. d. vsqꝫ ad fi. ¶ Nocebit. dic ꝯ heredes, si sint pro ꝑte instituti. vel dic ꝯ legatarios per modū ꝯditionis: qꝛ si petāt legata, excludam eos dicendo testamentum esse inofficiosum. But.

SI exheredatus. Præstans patrocinium legatario, vel procurationem, querelam perdit. idem si heres existat legatario: ⁊ idem si ex persona sua petat legatum. hoc dicit. ¶ Oppo. contra princip. de. l. si pars. infi. s̄. e. vbi dicitur ꝙ si exheredatus consequitur legatum ex testamento, vt alterius ministerio, qui rogatus erat instituere: ⁊ sic ad commodū alterius receperat: non perdet querelam: ergo nec ꝑ aduocationē, vel procurationē procurādo. cū hoc sit ad cōmodum alterius. so. dic, ꝙ in recipiēdo nō defendebat testm̄: hic sit.

Summarium.

1 Testamenti rumpendi ordo vbi est, est & succedendi ordo.
2 Præcedentes extare sed exclusos esse, & non extare paria esse.
3 Prætor in hæreditatibus abintestato, quot edicta fecerit.
4 Quærelæ remedium quærere in sequentibus gradibus ex trāsmissione, & per successor. edictum longe differre.
5 Hæreditas filij patri non perinde debita, ac contra: & cur ita.
6 Amor paternus magis descendit, quàm ascendat.
7 Opus proprium diligit quisqꝫ magis, quàm ab eo diligatur.
8 Hæreditas filij & si patri iure naturæ debita non sit, debetur tamen ex pietatis officio, quod naturali rei æquipollet.
9 Auus in filij emancipati hæreditate ius maius, quàm in matris hæreditate habet.
10 Sententiæ acquiescere num videatur, qui non appellat.
11 Filios per sententiam exclusos vel temporis cursu à quærela, non ob id repelli abintestato, si per alium testamentum rumpatur. Et quærelam & hæreditatem abintestato diuersa esse.
12 Petitio hæreditatis ante quærelam non competit, Et petitio hæreditatis longioris vite, quàm quærela.
13 Sententia contra filium in quærela lata, num ei noceat venienti abintestato, si per alium ipsi aperiatur via.
14 Exclusio per repudiationem simpliciter facta, plus efficit, quàm quæ per sententiam vel temporis cursu fit.
15 Successorium edictum in quærela de gradu in gradum num locum habeat.
16 Præcedens in gradu exclusus num obstet sequenti.
17 Dominij continuatio in filij persona de paternis bonis, an faciat vt paterna præteritio filij testamentum reddat nullum.
18 Actus ab agentis intentione denominari.
19 Quærelam odiosam magis, quàm contratabul.
20 Nepos per successorium edictum num contratabulas habeat.
21 Possessio vnde legitimi & vnde liberi in quo distent.
22 Præcedens in gradu, & item sequens excluso præcedente qualiter veniant.
23 Charitatis naturalis naturæqꝫ officio nostræ posteritati aliqd relinquere obligamur.
24 Successorium edictum in iure agendi ad supplementum num locū habeat. Et ius agēdi ad supplementū in locū quærelæ succedere.

PAter filium. Ista est subtilis. l. ⁊ hꝫ materiā subtilem ⁊ altā. in successione cōtra testm̄ filij ꝓferuntur descēdētes parentibus, quibus exclusis parentes vocātur qꝛ lꝫ nō sit eis debita filiorū hereditas de iure nature, turbato tn̄ ordine mortalitatis, ex officio pietatis non minus est relinquendū, ꝙ liberis, quibus est debita. h. d. not. Diuiditur: primo loquitur qn̄ filij qui precedebāt parētes, nō erant adhuc exclusi. scđo qn̄ exclusi erant. tertio ꝙ dicit probat. scđa ibi, ꝙ si contra. tertia ibi, nā ⁊ si
1 parentibus. ¶ Nota †ergo tria in hac. l. Primo ꝙ vbi est ordo rumpendi, est etiā succedendi. nā sicut filij ꝓferūtur alijs in succedendo: vt in auf. in successione. C. de suis. ⁊ le. libe. ita ⁊ in rūpendo. vt hic. facit. ī. de ꝯta. l. j. ver. primo. Scđo no. ꝙ anꝙ ꝓcedens excludaꝛ, sequēs ad rūpēdū nō admittitur: sꝫ eius intētio dꝫ pēdere. Rō est: qꝛ cū ad succedēdū nō admitteretꝛ, nullū locū possit facere sibi in rūpēdo, vel irritādo: vt. ī. de bo. poss. ꝯtab. l. si post mor. §. liberi. iō em̄ quis rūpit, vt sibi locū faciat: ꝙ si facere non pōt, nō rūpit: vt hic. ⁊. ī. de iniusto testō. l. nā ⁊ si sub condōne. §. rūpendo. si tn̄ facto nō admitteretur: tūc rūperet: lꝫ nō ad sui cōmodū: vt. s̄. e. si quis. §. si quis ex his. ⁊. l. mater decedens. ¶ Et hec faciūt ad. q. dicit statutū, qđ masculo extāte femina nō succedat: vtrū talis femina si sit ꝓterita vel exheredata extāte masculo, possit dicere testm̄ nullū, vel q̄relare. de quo dic scđm qđ not. per Bar. in. l. j. §. si pr̄. de cōiūg. cū eman. l. j. ⁊ de ꝯta. l. j. §. fi. ⁊ dicit in. l. si quis posthumos. §. si filiū. de libe. ⁊ posthu. ¶ Tertio
2 †no. ꝙ paria sunt precedētes non extare, vel extare, ⁊ esse exclusas. qꝛ neutro casu obstāt sequentibus: vt hic. ⁊ ibi de ꝯtab. l. j. §. fi. ¶ Itē neutro casu faciunt partē. vt. ī. e. qui repu. ¶ Quarto no. ꝙ exclusis filijs pr̄ vocatur ad querelā. qđ exponit Azo. i. cōtratab. qꝛ cum sit preteritus, non pōt sibi querela cōpetere: vt. ī. e. si proponas. Alij intelligūt proprie, qđ an sit verū. ī. dicā. Secundum istos tn̄ si dicatur, qn̄o vocatur pater ad querelā, cum filij sint exclusi, qđ vr̄ ꝯ. l. nā ⁊ si parētibus. §. j. vbi querela a qua qs est exclusus, nō trāsmittitur. Rn̄de, ꝙ nō trāsmittitur ad heredem, vt ibi. sed bene deferetur in sequentē in ordine, vel gradu per successoriū edictū. nā hic iste pater nō venit tāꝙ heres filioꝝ. quod patet: quia etiā ipsis venientibus cōpetit patri. Qđ nō esset, si veniret tāꝙ heres: qꝛ veniēs nō hꝫ heredē: vt. ī. pro herede. l. j. ⁊ de here. vel actione ven. l. j. ⁊ ibi no. glo. ¶ Item qꝛ cōpetit filijs exclusis. ꝙ nō esset, si veniret tāꝙ heres: vt. l. si quis filiū. C. e. venit ergo per successoriū edictū. i. successiue. pro cuius intelle-
3 ctu †est aduertēdū, ꝙ ꝓtor in hereditatibꝰ abintestato fecit duo edicta. nā in vno vocauit abintestato personas in quadruplici gn̄e successiue, scꝫ liberorum: post liberos legitimos: post legitimos, cognatos: post cognatos, vn̄ vir ⁊ vxor: vt. ī. qs or. in po. bo. seruetur. l. j. in prin. Sꝫ quodlibet genus vnū caput: vel vnus ordo edicti dꝛ. nā dꝛ caput, vel ordo liberorū. Itē caput vel ordo legitimorum. ⁊ sic de alijs. Itē quodlibet caput hꝫ in se diuersos gradus. nā in capite liberorū est gradus primus. scꝫ libe. gradus scđs. s. nepotū, gradus pronepotū, ⁊ sic de alijs. voluit autē ꝓtor quousqꝫ extarēt aliqui de primo capite liberorū, sequēs caput legitimorū nō admitteretur. ⁊ sir̄ quousqꝫ extarēt aliqui de legitimis nō admitterenꝛ cog. Itē voluit, ꝙ ī quolibet capite, ille qui ꝓcedit in gradu, esset potior, vt filius potior nepote, vt nepos pronepo. Uerū qꝛ ꝯtingebat interdū, ꝙ tp̄e mortis testatoris extabāt oēs iste ꝑsone, scꝫ liberorū, ⁊ cog. deinde liberi excludebātur bonorū possessione. vn̄ libe. tp̄e, vel repudiatiōe. ⁊ dubitabatur, an sequens caput legitimorū admitteretꝛ ad possessionē legitimorū. videbant em̄ quidem ꝙ cū tp̄e mortis stetissent liberi legitimi erāt exclusi. vnde videbatur ꝙ perpetuo exclusi ꝑmanerent, quasi deberet inspici tp̄s mortis. ⁊ eodē mō, si in capite libe. extabant plures gradus. s. filij nepo. ⁊ pronepo. cum exclusis filijs propter quod euenire poterat ꝙ qs decederet sine herede, ꝙtuncūqꝫ multi de consanguinitate extarent. ⁊ sic bona deferrētur in fiscū tāꝙ vacātia: vt. l. fi. de succe. edic. propter quod ꝓtor fecit scđm edictum in quo voluit, ꝙ excluso primo capite lib. ab vnde liberi, etiā post mortem legi. veniant cognati. Itē ꝙ excluso primo gradu vnius capitis, puta filiorū, veniet secundus gradus eiusdem capitis, scꝫ nepotum, quousqꝫ tamē extant aliqui de priori capite, non veniat sequens caput. ⁊ istud edictum vocauit successorium: quia precedentibus exclusis veniunt sequentes successiue ex eorum persona, non ex persona exclusi. nec veniunt ad illam bo. poss. quam habuit exclusus, sed ad suam propriam. nā exclusis liberis ab vnde lib. veniūt legitimi, nō ab vn̄ libe. sed ab vn̄ legiti. Itēꝫ exclusis legitimis veniūt cognati. ab vn̄ cognati. Dicitur ergo istud successorium edictū habere locum de capite in caput. de capite liber. in caput legitim. et

de gradu

de gradu in gradum.& hec statuta fuerunt per pretorẽ in here-
ditatibus abintestato, que postea per iurisconsultos fuerũt extẽ
sa ad remedia contra testamentum: vt ad querelam. quia exclu-
sis precedentibus in ordine vel capite, vocantur sequẽtes ad eã-
dem siue sint sequẽtes in ordine vt hic: siue in gradu: vt.s.e. si is
4 qui. Multum † aũt refert, an sequentes veniant ex transmissio-
ne ad querelam: an per succe. edic. Nam primo casu veniens per
successionem, venit ex persona illius, cui dicit se successisse. vnde
requiritur, ꝙ ille sit mortuus. Item ꝙ nõ fuerit exclusus, repu-
diatione vel tpe: vt.l. si quis filiũ. Item non inspicitur conditio
illius successoris. nam etiam si esset penitus extraneus admitti-
tur ad querelã transmissam ad eum, per illum cui cõpetebat. nõ
inspiciuntur merita sua, sed illius, ex eius psona venit. et ita de
ea loquitur. l. posthu. cum seq. s.e. nam si parentibus. §. fi. s.e. & l.
si quis filium. sed ille qui venit per successo. edictum longe diuer
sum est. nam ille venit ex persona sua, nõ ex persona exclusi vnde
requiritur ꝙ sit talis cui possit querela competere, puta pater fi-
lius vel frater, si esset extraneus non posset venire etiam si esset
precedens exclusus, vt hic. Item requiritur ꝙ sint exclusi prece-
dentes repudiatione, tempore, vel sententia. Item inspiciuntur
merita sua, non merita preceden. exclusi: vt.l. iij. §. si emã. de bo.
poss. contrata. Hec omnia vera sunt, si presupponas sequentem
posse venire ad querelã: in casu vero istius leg. puto aliã opinio
5 nem veriorẽ: de qua subijciam. Quinto † no. in. l. nam & si pa. ꝙ
hereditas filij non est debita patri, sicut econtra. de iure nature.
& hoc propter duo. s. propter votũ parentũ, qui naturaliter the-
saurisant filijs, nõ econtra acquirunt filij. vt in euangelio. & .j. de
bo. lib. l. nihil. §. facilior. secũdo propter naturalem charitatẽ pa
rentum erga filios. i. quia prediligunt filios eis superuiuere, & se
premori. & si contrarium superueniat turbatur ordo mortalita-
tis. Unde pater debet magis diligere filios, q̃ diligatur. & hoc
6 est naturale: tum † quia amor magis descendit. & magis depen-
det. facit. l. isti quidẽ. quod met. cau. & de excu. tu. l. amicissimos.
§. lucius. tũ quia fm Aristotelem in lib. x. ethicorũ cap. xx. vnus-
7 quisq; † propriũ opus diligit magis: q̃ diligat ab eo. vt poete
qui diligunt propria poemata, & parentes, qui diligũt proprios
liberos magis, q̃ diligãtur. & benefactores, qui diligũt eos qui-
bus benefaciunt, magis q̃ ab eis diligantur. dicit enim benefa
ctores curare salutẽ benefactorum, tãq̃ proprij opis: illis aũt nõ
cure esse nec paria reddere: quia nõ reciproce diligũt. ¶ Sexto
8 no. † ꝙ licet patri non sit debita hereditas filij iure nature. tamẽ
debetur ex officio pietatis qd equipollet rõni nature per quod so
lent cõiter doct. dicere, legitima patris est hodie aucta per auc.
de triente & se. sicut legitima filiorum. de quo per doc. in auc. no
uissima. C. e. ti. & in auc. de trien. & se. §. j. colla. ¶ Et antequã in-
trem glos. quero cum hic essent duo filij exhere. qui precedebant
patrem in querela, ad cuius commodum habent illam querelã.
responde si queratur de illo filio, qui fuit susceptus post emanci
pa. dic ꝙ ille habet ad commodum suum: quia non sit in ptãte
istius. aut nihil sibi acquirit de hereditate patris sui filij eman-
cipati. sed si queris de alio suscepto, ante emancipationem, qui
remãsit in potestate aui. dic ꝙ ille habet ad commodum ipsius
aui. nam rescisso testamento, hereditatem pro parte sua queret
auo fm ista tempora, lz sit hereditas patris sui. probatur in. l. si
putas. C. de pe. here. & .j. de colla. bo. l. si filium. & de bo. pos. con-
trata. l. si retentus. secus in hereditate matris, que etiam isto tpe
acquirebatur filiofa. fm quosdam, vt probatur. j. e. l. filius. post
prin. & no. ple. j. de acqui. here. l. si is qui heres. §. fi. & per doct. in
9 l. j. de his qui admit. ad bo. Nam † auus maius ius habet in he-
reditate filij emancipati, cum duret adhuc ius cog. non obstan
te emãcipatione, quã in hereditate matris que est penitus extra-
nea. ¶ Nunc capio glo. que format tres difficiles oppo. Et pri-
mo oppo. ꝙ isti patri non cõpetat querela cum sit preteritus, sz
contrata. vt. j. si quis a paren. fuerit ma. l. j. in prin. & .j. e. l. si pro-
ponas. So. Azo fatetur contrarium. & exponit hic querelam. i.
contratab. & hoc videtur tenere glo. hic in. d. l. j. si quis a pa. fue
rit ma. & l. posthumorum. circa prin. de iniusto testa. quod est be
ne ponderandum. ex quo glo. se firmauerunt. Et hoc etiã sequit
Ja. bu. sed Oldr. dicit patri competere contrata. vt. l. contraria.
& etiam querelam, vt hic. nec obstat. j. e. si proponas. quia loqui
tur in filio preterito cui non competit nisi contrata, sed loquitur
in patre cui datur vtrumq; remedium fm eum. Sed hoc dictũ
nõ est verum: quia querela est remedium: vt. C. de lib. prete. l. ma
ximum vitiũ. si aliud remedium non est ita odiosum, sicut quere
la, per illud non rescinditur testamentum: sed petitur tantum
legitima: vt. s. e. l. papi. §. si quis impubes. sed per contrata. que
datur patri, non petitur nisi legitima, si non est instituta turpis
persona: vt. j. si quis a patre fuerit ma, l. papi. Preterea non ha-
bent in se rationem: nam si filio preterito nõ datur nisi vnũ reme
dium: vt. l. si preponas. multo minus patri cui non est ita debi-
ta hereditas, secundum Bar. vnde est tertia opinio ꝙ hic que-
rela stet proprie. Ad contrarium respondetur ꝙ patri preterito
datur contrata. quando filij non precedunt: vt ibi. quia tunc vr
pro preterito. Sed quando precedunt datur querela: quia tunc
habetur pro exheredato: vt hic. quo casu datur querela, vt. s. e.
hanc solut. tenet Bart. sed certe gratia disputationis probatur
multipliciter ꝙ nõ est vera. Primo: quia videtur contra. l. filio.
§. contratab. j. e. vbi filij precedebant, & tamen pater intentaue-
rat tãq̃ preteritus: & ideo dicitur ibi male intẽtasse, quia filij nõ
erant adhuc exclusi. nam si exclusi fuissent, bene intentasset. licet
Bart, ibi distinguat intellectum litere. Item quia nepoti prete
rito, qui precedebatur a filio datur contrata. casus est in. l. iij. §. si
emancipatus. de contrata. quicquid dicant Dyn. & Barto. pro
se, cum faciat contra eos: vt. j. dicam. tamen plenius probatur
per rationem inconuincibilem. nam secundum hãc opinionem
sequitur ꝙ plus delinquit filius pretereundo patrem, quãdo ha
bet filios: q̃ quando non habet. quod patet aperte. nam si non
haberet filios, patri preterito daretur contrata. per quã non rũ-
petur testamentum, sed consequitur tantum legitimam: vt. d. l.
papi. sed si habet filios dabitur sibi querela fm eos. per quam
rescindetur totum testamentum, vt. s. e. mater. & l. papi. §. fi. & vi
debitur testatus tanq̃ furiosus: vt. j. eo. qui repudiantis. vt. s. l.
proxi. secus si daretur contrata. & sic ergo magis punitur prete-
reundo patrem, quãdo habet lib. ergo magis delinquit. Quod
est contra mentem & fundamentum. Bar. qui dicit, ꝙ qñ hz libe
ros non tenetur patrem instituere vel exheredare: quia non est
qd sibi imputetur: cũ liberi pcedãt. Et ideo hr pro exhe. & tamen
apparet totum cõtrarium, scz qd magis imputatur: ex quo ma
gis punitur. & propter istã vnicã rationẽ ego teneo me cũ Azo.
& Accursio. Querelã, id est, cõtra, als non est multum extranea
expositio. nã etiam intentans contrata. conqueritur de iure suo
diminuto. vt. d. l. filio. §. contrata. j. e. nõ ergo caret veritate hec
expositio alleg. de le. ij. l. cum filio. §. heres meus. Nec est verum
fundamentum Bar. ꝙ vr etiam exheredatus, qñ filij precedũt:
vt. j. plenius demonstrabo. ¶ Scdo oppo. reiecta opi. alderici
& Bartol. ꝙ hic detur querela non videtur, ꝙ hoc possit sta-
re, nam rescisso testamento per querelam intentatam per patrẽ
filij tanq̃ posteriores abintestato preferũtur patri: vt. s. e. post-
humus. §. si quis ex his. & l. mater decedens. ergo poterit pater
repelli per exceptionem, tua non interest agere. Solutio, si tenea
mus opinio. glo. ꝙ exponatur querela. i. contratabu. reducitur
res ad causam intestati. Sed consequetur pater tantum legiti-
mam, fm aliam opi. ꝙ detur querela. Aldericus fatetur cõtra-
rium, ꝙ hic pater non rumpet ad suum commodum sed filiorũ:
& ideo possit repelli a princip. Sed si non fuerit repulsus. proce-
det hec. l. vt rumpat. Sed Bulgarus contradicens ꝙ postq̃ di-
cti filij sunt exclusi per sententiam, non admittentur abintesta-
to, per. l. qui repudiantis. j. e. Sed Alde. & glo. respondent ꝙ ibi
fuit expulsus per repudiationem. hic per sentẽtiam. & sic volũt,
ꝙ exclusus a querela per repudiationem sit etiam exclusus ab-
intestato. Sed si per sententiam, vel lapsu temporis secus. Bar.
contra. nam secundum hoc, si pater iste rumperet ad commodũ
filiorum, posset excludi a princ. cuius contrarium. innuit text. in
fin. dum dicit ꝙ pater suam intentionem implet. non enim im-
plet, si non sibi. sed alijs prodesset. Item contra. l. nam et si pa-
rentib. vbi text. innuit quod iste pater per querelam obtinebit
hereditatem. dicit ergo ꝙ filij exclusi per sententiam non admit
tẽtur abintestato: sicut si essent exclusi per repudiationem. nam
10 † ille qui non appellat, videtur acquiescere sententie. & sic repu-
diare vt. C. quomodo & quãdo iudex. l. ab eo. & de re iudi. l. abso
lutionem. ¶ Tu vero subtilius considera: quia non sine miste-
11 rio glos. defendit Aldericum. dico † enim ꝙ filij exclusi per sen-
tentiam, vel cursu temporis a querela. non propterea repellũtur
abintestato, si per alium rumpatur testamentum. secus si per re-
pudiationem vel lapsu temporis. probatur certũ est, ꝙ aliud est
querela, aliud hereditas abintestato: vt per no. in. l. qui de inof-
fi. si ergo cõtra filium currit prescriptio in querela: quia nõ egit
j. biennium rupto testamento per alium, non nocet sibi ista pre-
scriptio in hereditate, que est penitus diuersa. Hoc probatur. j.
de aqua plu. arcen. l. si prius. in princip. & de serui. vrba. predio-
rum. l. si edes mee. & ad hoc facit optime. ꝙ dicunt canoniste ꝙ
prescriptio est odiosa. & ideo licet. l. concurrat pro vno iure, non
extenditur ad alia iura etiam similia: vt in cap. monachus. de
capel. monachorũ. de prescrip. audi. de decimis. c. cõtingat. in. c.
12 tua. in principio. & ibi clare per Innocen. preterea † ante quere-
lam non competit petitio. hereditatis. vt not. in dicta. l. qui

de inoffi. vnde non potest currere prescriptio: vt. l. j. in fi. de an-
nali excep. maxime cum sit longioris vite, ꝙ querele. Itẽ prescri
ptio q̃rele currit inter filiũ ⁊ heredem. vnde solis heredibus de-
bet prodesse, ⁊ non patri: quia ius prescriptionis est personale, ⁊
prodest tantum prescribenti. argumen. ad hoc, quemadmodum
13 serui. admittatur. l. quam. ¶ Item † quod dicit de sentẽtia pro-
batur. nam licet lata sit contra filium in querela, que est prepa-
ratoria, non debet sibi nocere in hereditate abintestato: si per
alium aperiatur ad eum via. quia iudex hoc intendebat cum he
reditas sit diuersa. l. si diuersa. j. de excep. rei iudic. l. si testamen-
to. et si ex testamento. ⁊ l. si quis ad exhibendum. facit quod no.
per Innocen. in. c. quoniam fre. vt lite non contesta. super verbo
nominare. hoc etiam videtur determinari per tex. quasi impro-
priis terminis in. c. in via. de procu. vbi dicit, ꝙ si sententia sit la-
ta contra vnum, puta contra actorem, ⁊ sit exclusus per senten-
tiam, eidem preclusa est via super iure suo. non enim per ipsam
ius est sublatum: vt no. in. l. iulianus verũ debitor. de cõdi. inde.
alius cuius non interest obtinuit sententia rescindi, ꝙ dicit ipse,
ꝙ hoc non proderit obtinenti. sed illi cuius interest: licet fuisset
exclusus per dictam. l. posthumus. §. si quis ex his. ita dicenduz
est hic ꝙ licet filii sint per sententiam exclusi, si effectus illius sen
tentie rescindatur per procuratorem hoc proderit filiis. nec ob-
stat, ꝙ non appellando videatur acquiescere. nam pone ꝙ succu
buit per tres sententias. amplius enim appellare non potest: et
sic cessat ratio. si vero sit exclusus per repudiationem a querela:
tunc quia illa procedit ex voluntate repudiantis sit in ea larga
extẽsio vt extendatur etiã ad hereditatẽ. pro hoc do tibi gl. in. l.
14 ordinata. j. de succes. edict. l. j. §. videndum. vbi † hoc expresse, ꝙ
exclusio per repud. simpliciter fcã, plus operatur ꝙ̃ exclusio per
sententiam vel lapsu temporis. non obstat ergo. l. ista que innuit
ꝙ pater aget ad vtilitatem suam. quia dico ꝙ aget per contra-
tab. non per querelam. ⁊ sic faciunt ista ad illa, que tenui. s̃. pro-
xi. ¶ Tertia oppo. ꝙ licet filii qui precedebant sint exclusi, ta-
men sequens scilicet pater non admittatur: vt. j. de iniusto testa
mento. l. si quis ex hereditate, in princip. vbi filius erat exclusus
per exheredationem, sequens. s. nepos nõ admittitur. super hoc
facte sunt in gl. due difficiles oppo. nã dicit Azo ꝙ ibi sequens
erat in alio gradu: sed hic erat in eodem. nam pater est in eodez
gradu cum nepotibus quo ad filium: quia quilibet in primo: li-
cet sint in diuerso ordine: quia filii preferuntur. Sed nepos est in
gradu diuerso. vnde dicit ipse, ꝙ sicut excluso filio non admitti
tur nepos, ita nec admittetur auus nec proauus. qui sunt in di-
15 uersis gradibus. ⁊ ita intelligit. l. si is qui. j. eo. ¶ Ex † quo not.
ꝙ successorium edictum non habet locum in querela de gradu
in gradum secundum eum: sed de capite in caput, sic. sed ⁊ glos.
cõtra, ꝙ etiam excluso filio admittatur nepos ad querelam. per
l. si is qui. que generaliter loquitur de quolibet sequente. ¶ Itẽ
admitteretur auus ⁊ proauus, vt hic. sic habet locum de gradu
in gradum, ⁊ de capite in caput. ista est verior ratio. nam, ꝙ di
cit de auo probatur: quia licet ista. l. loquatur de patre, tamen. l.
sequens loquitur generaliter de parentibus secundum Barto.
¶ Item de nepo. probatur. nam si exclusis filiis admittitur
pater, vt hic: multo fortius nepos ex illis filiis, quibus heredi-
tas est magis debita, ꝙ̃ ascendentibus. Ad contrarium respon
detur ꝙ in. l. si quis filio. licet filius esset exclusus ab here. per ex-
heredationem, vt. l. j. §. si pater. de coniungen. cum eman. lib. ta-
mẽ ab ipsa querela non erat exclusus, sicut in. l. ista. ⁊ ideo quia
sperabatur admitti obstat nepoti. vt hac. l. in princip. Sed ipso
excluso a querela nepos admitteretur ex persona sua. Ita tenet
Dyn. in. l. contraria. ⁊ l. si quis posthumos. §. si filium. de liber.
⁊ posthumis. et in. c. non debet aliquis. de reg. iur. ⁊ Cyn. C. e. l.
si quis filium. Sed tu da aliam solut. nam ibi dicitur ꝙ excluso
filio per exheredationem nepos non admittitur ad rumpendũ:
quia non obtinebit primum locum tempore mortis: sed queri-
mus an admittatur ad querelam: quo casu dic vt statim dicam.
16 Distinguo † igitur, cum queritur an precedens exclusus obstet
sequenti. dic aut erat exclusus morte naturali vel ciuili: et non
obstat etiam quo ad ius dicendi nullum, vel contratab. vt. l. gal
lus. §. ⁊ quid si tantum. de liberis ⁊ posthumis. et. l. prima. §. fin.
de bono. posses. contratabu. Aut per exheredationem: et tunc
aut queritur, an obstet sequenti quo ad ius dicendi nullum. et
dico. ꝙ sic, etiam si sit a querela exclusus, postquam sequens nõ
tenebat primum locum tempore mortis, nunquam potest dice-
re nullum. hec est causa, ⁊ in. l. si quis filio exheredato. Aut que-
ritur an obstet sequenti quo ad querelam vel contratabu. ⁊ tunc
aut precedens non erat exclusus: ⁊ tunc obstat po. tam in quere
la, vt hac. l. in princi. ꝙ̃ in contratabu. vt. l. illud. §. j. de contrata.
quam sic intelligo. si vero sit exclusus precedens a querela, nunꝙ̃
obstat sequenti. nec in querela, nec in contratabu. de querela est
casus secundum Bartol. sed tu dic, ꝙ est casus. j. e. l. si is qui. de
contratabu. est opinio. tamen de hoc videtur textus. in. l. iii. §. si
emancipatus. de contratabu. ¶ Quarto ⁊ vltimo oppo. extra
gloss. dictum est, ꝙ nepoti datur querela excluso filio, sicut da-
tur patri contratabu. si est preteritus, non potest habere quere-
lam: vt. j. e. si proponas. Solu. verum est ꝙ preterito non datur
querela, secus quando preceditur ab alio. ita intelligitur. l. si fi-
lio. secundum Dynum ⁊ Bartol. ⁊ etiam ista. l. Sed que sit ra-
tio Bartol. subtilissime. dicit enim considerandum ad huius
intellectum, quid sit, non quod preteritio filii sui, postea reddit
testamentum nullum: quia vbi cessabit ratio illa, dabit quere-
lam. dicit ergo ꝙ cum filius in potestate sit dominus rerum pa-
ternarum in vita patris, nisi pater ipsum priuet per exhereda-
tionem, non potest illud dominium alteri assignare. contra quia
non possunt esse duo domini insolidũ. vt. l. ꝙ contra. §. vni duo.
de regul. iur. ⁊ hanc dic esse mentem. l. in suis. de liberis ⁊ post-
humis. ex quo patet quare pretertio materna non reddit testa-
mentum nullum: quia dominium rerum maternarum non con-
tinuatur in filium: ⁊ ideo cum non habet necesse instituere vel
expresse exheredare, p̃teritio habetur pro exheredatione. ex quo
sequitur, quod cum preterito filio nõ continuetur dominium in
nepotẽ, preteritio ipsius habeatur pro exheredatione. sicut pre-
teritio paterna nil mirum. ergo si datur querela: quia non est
preteritus, sed exheredatus, nec etiam datur secundum tabu.
contra eum. quia non erat necesse de iure pretorio, vel ciuili. Sed
certe primum fundamentum non dicitur continere veritatem.
Nam si continuatio dominii est in causa sequitur ꝙ cum conti-
nuetur dominium rerum hereditariarum. non sufficeret relin-
quere legitimam nisi a residuo esset exheredatus. Quod est fal-
sum: quia relicta legitima de residuo secure testatur. vt. s̃. e. l.
papi. §. si quis. et. §. quoniam autem quarta. Nec obstat, si dica-
tur relinquendo legitimã, videtur ipsum a residuo exheredare.
Nam eodem modo posset dici ꝙ instituendo alium, videtur fi-
lium dominio rerum suarum priuare: quia qui vult dominum
alium esse: vt. ff. de procurato. l. papi. §. sed ⁊ his. Preterea filius
in vita patris, non est vere dominus rerum paternarum, sed fi-
ctitie ⁊ imaginatiue propter spem, quam habet vt post mortem
sit verus dominus ipse. vt dicta. l. in suis. Facit quod no. in auf.
si qua mulier. de sacrosanct. ecclesiis. ⁊ de lib. agno. l. final. conce-
dere patri. posset ergo pater qui habet vnum dominum, potest
facere alium dominum absq; eo ꝙ priuaret filium, qui habet
dominium fictum, et in spe. quia sic faciendo facit euanescere il-
lam spem effectu ꝙ facilius sit quam si filius esset verus domi-
nus. sic videmus in simili si quis vendit rem duobus, scilicet pri
mo ⁊ secundo. nam primus qui habet actionem ex empto vide-
tur quodam modo dominus rei imaginatiue: vt. l. qui actio-
nem. de regu. iur. Si tamen tradatur secundo, transfertur domi
nium in secũdum, ⁊ euanescit fictum dominium primum, quod
fieri non posset, si in primum esset dominium translatum: vt. C.
de rei vendica. l. quoties. ⁊ de act. empti. l. si ea res. §. final. de rei
17 vendic. l. si actio. non ergo quod continuatio dominii non facit
vt preteritio paterna reddat testamentum nullum: sed solenni-
tatis omissio. Quia inter ceteras solennitates testamenti, hec est
de liberis instituendis vel exheredandis: vt. j. de liberis ⁊ post-
humis. l. inter cetera. ⁊ l. gallus. §. in omnibus. nam ⁊ hodie pre-
teritio materna, vel filii emancipati facta sine causa, reddit testa
mentum nullum propter omissam solennitatem: vt in auf. cum
de appella. cog. §. aliud quoq; capitulum. ⁊ not. in auf. de here.
⁊ fal. §. exheredatas. ⁊ per Dyn. in. l. gallus. in glo. magna. ⁊ ta
men in illis non cõtinuatur dominium. Sed hoc operatur omis
sio cause ⁊ solẽnitatis. Idem ergo operatur preteritio filii in po
testate etiam cum causa, ⁊ solennitatis omissione: nisi talis cau
sa esset vera quia tunc haberetur pro exheredatione: vt in. l. filio
preterito. ¶ Itẽ ꝙ Bar. subiicit de preteritione materna, ꝙ h̃r
pro exheredatione. q̃ nõ cõtinuatur. similiter nõ ṽr bene dictũ.
nã in emãcipato non cõtinuatur: ⁊ tñ non ṽr exheredatus: vt. j.
e. l. si proponas. nec ideo datur querela preterito a matre: q̃ non
sit exheredatus. nã etiã si mater preteriit filiũ quẽ ignorabat se
h̃re, datur sibi querela, vt. j. e. si instituta. §. fin. ⁊ tñ non põt dici
ipm exheredasse: quia exheredare est actus priuationis, qui non
cadit in ignorãtẽ: q̃ ignorãs nihil agit: vt. s̃. de iudi. l. ii. in princ.
de iur. om. iu. si per errorẽ. de acq. here. clodius. de act. ⁊ obli. l. ex
18 malefi. §. longe minus. Actus † enim denominatur ab intẽtione
agentis. si cer. pet. l. non omnis. quia intentio non cadit in igno
rantem: vt. j. de reg. iur. l. in totum. Sed ideo datur querela pre-
terito a matre: quia nullum remedium erat sibi introductum de
iure ciuili, vel pretorio. nam ius dicendi nullum non: quia non
est in

est in potestate.Itē ꝯta.non:quia non extenditur ad testamēta
feminarū:vt.l.illud.§.ad testamēta.de ꝯta.Dat ergo sibi qre-
la,ne remaneat destituta.vnde text.insti.de exhe.lib.§.fina.non
dicit,ꝙ talis preteritio sit exheredatio,sed idem operatur.quia
vtraqꝫ facit competere querelam.Sic etiam videmus in simili
in emancipato exheredato:nam licet de iure ciuili non cogno-
scatur:tamen quia pretor nullum remediū sibi dedit:ideo ne re-
maneat destitutus,ius ciuile dat sibi querelā,sed prohibita bo
norū possessione gratia litis agnoscēde:vt not.s.l.posthumus.
§.fi.cū.l.seq.⁊.j.eo.si proponas.ex quibus patet,ꝙ conclusio sua
nō procedit,scꝫ,ꝙ nepos preteritus,quem precedit filius habea
tur pro exheredato.quia non continuatur in eum dominiū.hoc
enim de continuatione dominij non debet attendi:vt dictū est.
Item hoc nulla.l.cauetur,sed potius innuunt leges contrariū.
nā.l.si quis filiū.C.e.dicit ꝙ nepos ex filio exheredato,mortuo
filio añ ꝑparationē querele,erat olim destitutus oi auxilio quo
ad querelā:⁊ ideo statuit ibi,ꝙ trāsmittatur ad eū etiā nō ꝑpa-
rata.Sed si habetur pro exheredato,⁊ si haberet querelā ex ꝑso
na sua,sicut ibi dicūt doc.nō eēt destitutus omni remedio,imo
melius esset sibi venire ex persona sua,ꝙ̃ ex persona patris.Tñ
quia tempus inciperet sibi currere post mortem patris,ꝙ nō est
in querela,quam intentaret ex persona patris nō excludetur,vt
l.iij.§.emancipatus.de contrata.hoc autem est contra mentem
illius.l.dum dicit,ꝙ omni remedio exclusus erat.preterea non
est imputandum testatori,si pretereat nepotem,quādo filia ꝑce
dit:quia non tenetur ipsum heredem instituere vel exheredare:
vt.l.si quis filio.de iniusto testamento.secus quando non prece-
dit:quia tunc tenetur:vt.l.gallus.§.nunc de lege.de lib.⁊ post-
hu.Et tamen si videretur exheredatus,⁊ sic daretur sibi quere-
la:magis videretur sibi imputādū,ꝙ̃ si videretur ꝑteritꝰ.Quo
19 casu dat ꝯta.tm̄.vt.j.dicā:qꝛ†querela est magis odiosa,ꝙ̃ cō-
trata.quod patet:quia non currit vt.l.maximum vitium.C.de
lib.pre.Item quia per querelam rescinditur ex toto testm̄ ⁊ re-
ducitur ad causam intestati:⁊ omnia legata annihilantur:vt.j.
e.l.mater decedens.⁊.l.qui repudiant.⁊.s.e.papi.§.fin.secus in
contrata.per quā testamentum nō rescinditur:vt no.j.e.filio.§.
ꝯta.⁊.l.⁊ si contrata.de vulg.⁊ pupil.⁊ de contrata.l.filium.nec
etiam omnia legata rescinduntur:vt.j.de leg.prestan.per totū.
dico igitur ꝙ talis nepos preteritus,quem pretendit filius ex-
heredatus excluso filio a querela,non hꝫ ipse querelā per succes.
edic.tanꝙ̃ exheredatus.¶ Item nō potest dicere nullum:qꝛ nō
obtinebit primum locum tempore mortis:vt.d.l.si quis filio.in
in prin.Sed dic ꝙ habebit contrata.quia postꝙ̃ ius ciuile sibi
non subuenit,ius pretorium subuenit:⁊ per hoc optime.l.iij.§.si
emancipatus.j.de ꝯta.quā doc.alle.pro se.sed facit.ꝯ.nā ibi fi-
lius precedebat.⁊ tamen nepos ex eo nō hꝫ querelam:sed ꝯtab.
vt dꝛ ibi expresse.Sed si tm̄ esset exheredatus:tunc haberet que-
relā,vt dicitur ibi in fi.Itē si solus pater esset exheredatus,ad-
huc nepos haberet ꝯta.vt ibi tꝫ glo.Nec obst.e.ti.l.illud.§.j.vbi
dꝛ ꝙ nepoti ex filio exheredato:nō dat ꝯta.illud intelligo anꝙ̃
filius excludatur a querela,sed post sic.¶ Item non obst.j.e.si
non mortis.§.fi.⁊.l.si is qui.vbi excluso precedenti datur quere-
la sequenti.quia intelligo,qñ sequens fuit exheredatus.¶ Itē
non ob.ꝙ talis nepos,quem filius precedebat non erat instituē
dus de veritate ex iure pretorio:ergo non datur sibi ꝯta.vt in-
sti.de exhere.li.§.fi.nam verum est inspecto princip.s.filio existē
te,⁊ nō excluso.sed inspecto euentu,sic.sicut alibi dꝛ in.l.posthu
20 morum.de iniusto testō.¶ Et si†queratur vtrū nepos habeat
ꝯta.per succe.edic.rñdeo sic.nā excluso filio a querela successiue
vocatur nepos ad remedium suū.⁊ hoc est verū per succe.edic.
nō enim est necesse,ꝙ ille qui successiue venit,intentet illud reme
dium,quod competebat precedenti excluso venire per edictum
succe.sed sufficit ꝙ intētet remedium sibi proprium ⁊ appropria
tum:vt pꝫ in.l.quia exclusis liberis ab vñ.lib.vocantur per suc-
21 ce.edic.ab vnde legitimi.quia†est diuersa ab vnde liberi.qꝛ vñ
liberi durat anno,sed vnde legitimi centum diebus:vt.j.quis
ordo in bon.poss.seruetur.l.fina.¶ Ut ergo plenius liqueat,si
22 †queratur qualiter precedens in gradu ⁊ etiam sequens exclu-
so precedente veniat.Distingue,aut ambo sunt exheredati:
aut ambo sunt preteriti:aut vnus preteritus,⁊ alter exhereda-
tus.Primo casu precedens vocatur ad querelam,⁊ etiā sequēs
excluso precedēte per succe.edictū.⁊ tunc proprie dꝛ habere locū
successorium edictum in querela.i.de querela in querelam,intelli
go ita.l.si is qui.⁊.l.si non mortis.§.fi.j.e.Sed secundo casu cū
ambo sunt preteriti:tunc si quidem ille qui precedebat erat in
potestate,habet duo remedia,scilicet ius dicendi nullum:quia
tenebat primum locum in suitate tempore mortis:⁊ sic propter
eius preteritionem deficit solennitas testamenti.Item ⁊ cōtra-
ta.quia deficit naturalis charitas quā pretor cōsiderauit:ipso
vero excluso per repudiationem:vt qꝛ testm̄ approbauit,vel per
sentētiā,tunc sequens non vocatur ad ius dicendi nullū:qꝛ tunc
non tꝫ primū locum tpe mortis.⁊ sic eius preteritio nō facit defi
cere solēnitatē:verum quia deficit naturalis charitas ⁊ debitū,
23 non est satisfactum debito nature,per†quā quis obligatur sue
posteritati aliquid relinquere.quā equitatē principaliter pretor
ꝯsiderauit.Ideo datur sibi ꝯta.que lꝫ loquatur qñ ꝑcedēs erat
emācipatus:eadē ratio ⁊ maior est,qñ vterqꝫ erat in potestate.
Ex quo pꝫ singularis limitatio ad.l.filio ꝑterito.de iniusto testa
mento.vbi preteritus potest approbare testamētum.nam verū
est in preiudiciū sui:sed in ꝑiudiciū nepotis ex eo,nō.primo ipso
approbante nepos vocabitur.facit.l.si post mortem.§.fi.de con
trata.⁊ isto casu dꝛ habere locū successoriū edic.contrata.j.de cō
trata.in contrata.licet cōmuniter soleat dici contrarium.Sꝫ nō
video fundamentum.ad qd facit.l.ij.de bo.lib.non enim video
multum maiorem rationē in contrata.parentum,ꝙ̃ in cōtrata.
liberorum.Imo cū hereditas sit magis debita liberis,ꝙ̃ patri:
magis debet habere locū in cōtrata.liberorū.iste est casus.j.de
lib.⁊ posthu.l.si quis posthumos.§.si filiū.in fi.Tertio casu,qñ
vnus est preteritus sequens exheredatus:tunc precedens habe
bit remedium suū:qꝛ dicet nullū,si est in potestate.vel habebit
contrata.vel de iure dicendi nullum in querela.¶ Si vero econ
tra precedens sit exheredatus sequens preteritus:tunc precedēs
habebit querelam,⁊ ipso excluso sequens habebit contrata.si-
ue sit sequēs in gradu,siue in ordine:⁊ iste est casus istius legis,
exponendo querelam.i.contrata.quam expositionem tenuerūt
vbiqꝫ glo.a qua expositione non recedo.et tunc dicetur successo
rium edictū habere locū de querela in ꝯta.¶ Ultimo queritur
24 †circa predicta vtrum in iure agendi ad supplemētum habeat
locum successorium edictum.Bartol.format istam.q.hic:sed nō
bene declarat.vnde aduerte.aut vtriqꝫ.s.precedenti ⁊ sequenti
fuit aliquid relictum pro legitima,aut neutri,aut alteri tantum
Primo casu,si precedens fuit exclusus a iure agendi.ad supple-
mentum tempore vel repudiatione,puto ꝙ sequens ex successo-
rio edicto agat ad supplementum:quia non est satisfactum de-
bito nature quousqꝫ precedens,vel sequens habeat legitimam.
¶ Item quia illud succedit in locum querele,in qua locum ha-
bet successorium edictum.ergo ⁊c.vt.C.e.l.omnimodo.coniun-
cta.l.si is qui.j.e.¶ Si vero precedens non esset exclusus ab illo
iure tempore repudiatione vel morte:sed agnito eo,quod sibi
relictum est,decedat:tunc ius agendi ad supplementum trans-
mitteret ad heredem:vt colligitur.C.e.l.si quis filium.Et ideo
sequens non admitteretur,nisi esset heres precedentis:quia tūc
veniret ex persona illius,⁊ peteret suppleri quod deficiebat illi,
non ꝙ deficiebat.Secundo vero casu quando neutri est aliquid
relictum,non habet locum:quia non potest dici suppleri.ꝙ ni-
hil est:sed habent locum que vlterius dicta sunt,ꝙ̃ per not.in.l.
iiij.de dāno infecto.in princ.de precario.sed si manente.¶ Ter-
tio vero casu quando vni est aliquid relictum,alteri non,tunc
aut precedenti nihil est relictum,puta filio:sequenti sic,puta ne-
poti:tunc excluso filio a iure dicendi nullum contratab.vel que-
rela,nepos non admittitur ad rumpendum,sed agit ad supple
mentum.Nam licet illud relictum non sit sibi factum ad hunc
finem vt excludatur a rumpendo:quia tempore quo fuit exclu-
sus filius precedebat:et sic nō poterat rūpere:tamen ex quo de-
uenit ad casum rumpendi tale relictum vel institutio excludet
eum a rumpendo,ac si facta esset ad illum finem.ad quod opti-
me facit.l.filio quem pater.j.de liberis ⁊ posthumis.in princi-
pio.§.final.vbi est expressum in ratione sui.⁊ sic dicetur habere
locum successorium edictum de iure dicendi nullum.vel querela
in ius agendi ad supplementum.Si non econtra precedēti fuit
aliquid relictum pro legitima,sequenti non:tunc si precedens
non esset exclusus,sed ad heredem transmisit:sequens admit-
titur,vt.s.dictum est.¶ Si vero exclusus fuit:tunc multum du
bito qualiter sequens veniet:tunc dici non potest ꝙ agat ad
supplementum,ex quo sibi nihil est relictum:et sic nil est ꝙ sup-
pleatur.¶ Item si dicemus vocari ad contrata.hoc durum vi
detur.ex quo patet aliquid relinqui precedenti:⁊ sic nō tantum
petitur sicut si exheredasset,vel preteriisset.vñ videtur ꝙ eligēda
media via est:vt dicamus ꝙ aut precedens non fuit exclusus a
toto,sed ab eo,ꝙ sibi relictum fuit:quia non agnouit,sed repu-
diauit:⁊ etiam a iure agendi ad supplementum:⁊ tunc ꝙ̃ꝙ̃ sic
nihil esset sibi relictum:sequens vocabitur ad remedium suum.
ad contrabu.vel querelam secundum ea,que supra dicta sunt.
nam et tunc est aliquid ꝙ patri imputetur qꝛ non integrā legiti
mā reliquit,quā si forte reliqsset.filius accepisset.facit.s.e.l.ni-
hil.§.si cū filius.in rōne sui.¶ Si vero nō fuit exclusus a toto:

vt quia qđ sibi relictum erat, agnouit, sed a iure agendi ad supplementum fuit exclusus lapsu temporis: quia non egit. ĩ. quinquennium ꝼm opin. Bart. in. l. si quis filium. C. e. vel quia repudiauit expresse: vt. l. si quando. §. generaliter. e. titu. tunc benigna opinio ꝙ sequens nullo modo admittatur cõtra testm̃: q: illud quod agnouit succedat loco integre legitime. ⁊ sic nõ sit tantum imputandũ patri ac si nihil reliquisset, ad qđ facit. s̃. eo. papi. §. quarta. ⁊ ꝙ ibi dicitur. vbi habetur ꝙ nõ ita imputatur illi qui minuit legitimã sicut illi qui vult. vt no. per Cyn. in. l. sancimus. C. de nup. ⁊ per Di. de reg. iur. c. indultum. ex predictis remanet hec. l. declarata. cetera succe. edic. in remedijs contra testamentũ tetigi in. l. si quis posthumos. §. si filiũ, de lib. ⁊ posthu. in hereditatibus aũt abintestato in. l. si filiꝰ heres. Bar. autẽ format hic tres pulchras. q. ¶ Utrum in legitima habeat locum ius accrescendi. de quibus tetigi in. l. qui repudiãtis. Sed quia propositũ nostrum ipsas hic non tangit; vlterius non prosequor.

De petitione hæreditatis Rubrica.

¶ Dictum est. s̃. ti. proxi. de querela, que preparatoria petitionis est hereditatis: sequitur de ipso preparato. videndũ. ⁊ primo iurisconsultus ponit de pe. here. directa. s̃. in hoc ti. cum sequen. Secundo ponit de vtili scʒ in tertio ⁊ quarto ti. ⁊ hoc prout videtur vtilis inspecta cõditione agentis. Sed dicitur aliquando vtilis inspecta conditione conuenti: ⁊ de hac dicitur in. l. nec vllam. §. quod si quis ad. §. se. ĩ. eo. ¶ Item iste titulus diuiditur in. v. partes. Nam primo ponitur cui cõpetat hereditatis petitio in tribus primis legibus. Secundo ponitur cõtra quem. hec incipit in. l. regulariter ⁊ durat vsqʒ ad. l. Item vidẽdũ. §. nunc videamus. ibi tertia in qua ponitur, que res veniant, vsqʒ ad. §. pridie. ibi quarta, in qua ponuntur verba senatuscõsulti, per qđ fuit hec actio introducta, cũ expositionibꝰ iuriscõsulti. ⁊ durat vsqʒ ad. l. Si bonefidei. §. petitio. ibi quinta. ⁊ vltima in qua materiam explicat vsqʒ ad finem ti. ¶ Et no. in hoc ti. meliores leges que sint ad materiã, Innoc. quã ipse tractat in. c. nihil. de elec. scʒ cũ quis possidet prelaturã, vel beneficiũ, in quo nõ habet ius, vel de quo potest priuari. Utrũ gesta per eũ valeant, vel nõ: de quo tangã in. l. Item veniunt. in princip. ĩ. e. ⁊ vbicũqʒ cadet.

Summarium.

1 Ius vetus, nouum, ac nouissimum quodnam dicatur?
2 Hæredem hæredis, testatoris hæredem esse.
3 Hæreditas num adiri possit, ex eo testamento, quòd filij præteritione nullum est, per filium tamen approbato?

HEreditas. Pertiet ad nos hereditas iure veteri scilʒ. l. xij. ta. vel nouo, scʒ senatuscõsultis. Item veteri, aut ex testamẽto, aut abintestato. Item si ex testõ: aut ex persona nostra immediate, aut media
1 te persona alterius. h. d. ¶ Not. ꝙ † ius
vetus dicitur. l. xij. tab. alibi dicitur ius galli ius vetus. vt. l. gallus. §. ille casus. de lib. ⁊ posthu. Sed dic ꝙ diuersis respectibus. nam. l. xij. tab. dicitur ius vetus respectu aliarum partiuʒ iuris: q: illa venit a grecis: ⁊ primo fuit in vrbe, ꝙ̃ alie leges fierent per populũ. vñ leg. alie per populũ vel principẽ facte dicuntur ius nouũ respectu alterius. sʒ ius galli dicitur ius vetus, respectu leg. velle, que fuit facta post illud. sed respectu. l. xij. tab. diceretur nouum. per hoc patet ꝙ senatusconsulta, que appellantur ius nouum respectu. l. xij. tabu. dicerẽtur ius antiquũ respectu nouellarum constitutionum ⁊ authenticorũ. patet ergo quomodo debeãt intelligi ista cõtraria de iure veteri vel nouo: quia si proferuntur a lege, in dubio intelliguntur. l. xij. tab. vt hic. ⁊ in. l. ij. §. si mater. ad tertul. nisi aliud diceretur propter subiectã materiam. vt in. §. ille casus. ¶ Si vero proferuntur ab homine: tunc secũdũ cõmunem vsum loquendi, appellamus ius vetus, ius. ff. ius nouũ sed ius codicis: ius nouissimum ius authenticorũ. facit quod not. in. l. j.
2 de leg. j. ¶ Secundo † no. in. l. veluti. ꝙ heres heredis, testatoris
est heres. concor. l. fi. C. de here. insti. ⁊ l. paterfa. de vul. ⁊ pu. vbi est. l. singularis. ¶ Sed glo. hic disputat an dicatur heres ꝑmi testatoris, vel abintestato, vel ex testamento. determinat ꝙ dicatur heres eo modo, quo fuit primus heres. ⁊ tenent omnes. Ad qđ facit, ꝙ alibi dicitur, ꝙ talis heres habeor qualis est is, per quem heres efficior. ĩ. de acquir. here. l. qui aliena. §. interdũ. vbi hoc probatur. posset etiam dici ꝼm Bal. ꝙ nec simpliciter sit heres, sicut ille. nec simpliciter sic ipse, sed mistim quasi duobus capitibus adiunctis: vt dicitur in simili. in. d. l. gallus. §. ille casus.
3 de libe. ⁊ posthu. ¶ Ultimo † not. glo. que incipit non iure. in fi.
que tenet, ꝙ ex testamento nullo per preteritionem filij, lʒ per filium approbato, nõ possit adiri hereditas de iure ciuili, sed necessaria sit bonorum possessio ꝼm tab. ⁊ est casus talis vbi bono. pos. est necessaria. Item not. in. l. certum. C. vnde cognati. ⁊ ibi plene. ⁊. l. qui vxorem. de iniusto testamento. ⁊ de vulg. ⁊ pupil. l. si quis eum. quas gloss. not.

Summarium.

1 Hæreditatem vel ab eo peti posse, qui rem vnam duntaxat posSideat, Et num tunc ad totius hæreditatis restitutionem, licet rem vnam posSideat, sit obligatus?
2 Sententiam ferri posse super eo, quòd post litem contestatam superuenerit.

SI hereditatem. In hac actiõe cõdẽnatur reus ad omnes res, quas reperitur possidere tempore sententie: lʒ illas nõ possideret tempore litis contesta. h. d.
1 Et not. duo † ꝙ hereditas petitur ab illo, qui † rem vnam tantũ
possidet. concor. ĩ. e. lʒ minima. ¶ Sed an sit obligatus ad restitutionẽ totius hereditatis, lʒ rẽ vnã possideat: vide ꝙ no. ĩ. ti. j.
2 l. j. circa prin. in glo. que incipit. i. vendicando. ¶ Secundo † no.
sentẽtiam ferri super eo, qđ superuenerit post litis contesta. de quo dic vt plene in. l. non potest videri. s̃. de iudi.

Summarium.

1 Controuersia fieri quando dicitur: & quando lis est? Et quid de eo qui sub pœna controuersiam promisit: non facit, per quos actus in pœnam incurrat?
2 Controuersia sola rem litigiosam in hæreditatis petitione, vel ante litem contestatam fieri.
3 Controuersia sola quem malefidei possessorem reddi, ob idqʒ ad vsuras & fructus perceptos teneri. Et præscriptionem, vel quo ad omnes effectus interrumpi.
4 Denuntiatio ante posSesSionem apprehensam, num quem in mala fide constituat?
5 Hæreditatis possessor satisdatione præstita res hæreditarias, vel post litis contesta. alienare potest.
6 Legitimus administrator num res hæreditarias necdum cautione præstita iudicis saltem authoritate alienare queat?
7 Satisdationem, quam hæreditat. petitione conuentus præstare tenetur, duplicem esse.
8 Prælatus, cui de prælatura aut beneficio controuersia mouetur, an posSit interim bona ecclesiæ alienare?

DIuus. Possessor hereditatis post motã controuersiam non potest aliqđ alienare de hereditate, nisi prestiterit satisdationem de hereditate restituenda, vel estimatione, vel nisi iudex hoc permiserit. quod facere potest propter causas necessarias, hic expressas, etiã si satisdationem non prestiterit. h. d. ꝼm intellectũ Bar. ⁊ verum. Sed secundum glo. prestita satisdatione multo minus possunt alienare: q: satisdat de nõ alienãdo. sed hoc nõ dicitur in litera: imo est ipsam destruere. vñ tene primã lecturã. ¶ Prohibendum. ¶ In textu, scʒ ipso iure. vel dic non permittendũ. nõ enim est necessaria noua prohibitio iudicis: quia ista est prohi
1 bitio iuris. ¶ Nota hic plura. Primo, † ꝙ controuersia dicitur
ante litis contest. per solam citationem. intellige. ¶ Lis vero dr̃ fieri per contestationem facit. s̃. de procura. l. non solum. §. si status controuersiã. Et quod not. per Cy. in. l. si quis maior. de trãsactionibus. ⁊ per gloss. in. l. lucius. §. tres heredes. ad trebel. vt dicantur fieri ante lit. contest. vt. C. fi. regund. l. iij. ¶ Et per hoc determinabitur questio si quis promittit mihi non facere controuersiam, vel non mouere litem sub pena. per quos actus incidat in penam. de quo dic vt dicta. l. si quis maior per Cynum.
2 ¶ Secundo not. † ꝙ in pet. hered. res efficitur litigiosa per solã
controuersiam, etiam ante lit. contesta. ⁊ hoc est speciale in hac actione ꝼm ista tẽpora. nã secus erat in particularibus iudicijs:

3 licet hodie sit idem. In glo. vt glo. dicit. Itē† per solā cōtrouer
siam ad vsuras et fructus perceptos ⁊ percipiēdos etiā si a prin
cipio fuisset bonefidei quis tenetur ⁊ etiā interrūpitur pscriptio
etiā quo ad omnes effectus, quos parit litis ꝯtestatio. vt in eadē
l. Item veniunt. §. petitā. in. l. sed ⁊ si lege. §. si ante. secus in par
ticularibus iudicijs, in quibus ille qui semel fuit bonefidei non
efficitur malefidei: nisi per cōtest. quo ad vsuras vel fructus, vel
interruptionē prescriptionis: vt. l. si alienā. de vsuca. pro empto
4 re. ⁊. l. qui scit. §. si. de vsuris. sola† tn̄ denūtiatio facta anteꝙ qs
incipiat possidere, bene facit quem malefidei possessorem, tā in
particularibus, ꝙ vniuersalibus iudicijs: vt. C. de rei ven. l. si qs
fundum. de lega. prestan. l. virilis. §. si adierit. ⁊ Cy. C. eod. ti. l. j.
dicit tamen ipse vnū verbum not. ꝙ etiā in peti. here. quādo mo
uetur cōtra titu. possidentem, ꝙ aliquādo cōtingit: vt. j. e. nec vl
lam. §. ꝙ si quis. per solam controuersiā non efficitur. malefidei.
sed requiritur contestatio litis. ⁊ hoc operatur titulus. Et istum
dic esse casum. l. ij. in secūdo responso. C. e. tit. licet ibi glos. sentiat
5 contrarium. ꝙ perpetuo tene menti. ¶ Tertio† not. ꝙ possessor
etiam ⁊ post contest. litis si prestitit satisdationē potest alienare
res hereditarias. ⁊ intellige ex permissione iuris scripti. Itē in
tellige in causis necessarijs. de quibus. j. subijcit. quia talis sa
tisdatio dat sibi administrationē bonorū tāꝙ curatori bonorū:
vt probatur in. l. si quis instituatur. de heredi. insti. ⁊ de iure de
li. ait pretor. ⁊. l. fulcinius. §. adeo. ex quibus causis in possessio
nem eatur. ⁊ ad car. l. sed ⁊ si is. §. quoties. ⁊ no. e. ti. l. penult. fm
Bartol. facit ꝙ dixi. s̄. tit. j. l. qui de inofficioso. si vero non satis
dedit: tunc non potest, nisi iudex sibi permittat. quod facere pōt
6 ex cāis necessarijs: vt subijcit. ¶ Ex quo† dico vnū tibi no. ꝙ lz
administrator legitimus vt tutor, vel curator da. bo. non debeat
administrare, nisi prestita satisdatione. vt. l. legitimos. de legi.
tu. tamen etiam si nō prius satisdederit. potest iudex ei dare licē
tiam alienandi in causis necessarijs, ⁊ facit ex permissione iudi
cis, ⁊ non iuris. Et hoc probat ista. l. no. in tutore tamē videtur,
ꝙ licet debeat satisdare: si tamen non satisdederit non prohibet
administrare: vt. l. mulier. de iure do. ¶ Sed in curatore magis
procedit, quod dixi. sed glo. parua super verbo qđ. ꝙ post satis
dationem possit alienare: imo videtur ꝙ magis prohibendū cū
satisdet de non alienando: vt in fin. leg. ⁊ ideo exponit nisi, pro
sed: quasi dicat non debet alienare, sed satisdare de non alienan
7 do. quod est destruere literam. ¶ Unde† dic, ꝙ est duplex satis
datio, quā prestat conuentus hac actione. vna est de nō alienan
do bona: ⁊ istam nō prestat: nisi opponat aliquam exceptionez,
per quā petitio hereditatis differtur. de hac loquitur. §. si. Alia
est de restituēda hereditate: si contingat ipsum succumbere. vel
si ꝯtingat ipsum alienare pro causis necessarijs. ꝙ restituat pre
tium. vel quod supererit. Item ꝙ bene ⁊ legaliter administra
bit: ⁊ fraudulēter nō alienabit. ⁊ istam prestat quādocūqz vult,
ꝙ sibi pmittatur a iure potestas alienādi. ⁊ de hac loquitur hic.
¶ Et est similis illi, quā prestat curator datus bonis. ¶ Et no.
quia tunc vtrū causa sit necessaria, vel nō committitur arbitrio
suo. Sed si non satisdedisset, deberet hoc discuti per iudicem. et
8 iste est verus intellect⁹ istius. l. ¶ Ultimo† facit ad. q. si moueat
questio cōtra aliquem de beneficio vel prelatura. vtrum interim
possit bona ecclesie alienare. etiam in casibus litis. de quo dic vt
habet in. c. venerabilis. de offi. dele. ⁊ in. c. mihi. de elec. per Inn.

Summarium.

1 Exceptio falsi testamenti ad hæreditat. petitionem præiudicialis est.
2 Hæreditatis petitione conuentus, si excipiat de testamenti falsitate, quid præstare teneatur?
3 Satisdatio de non alienando aut prohibitio quid operetur?

§. Diuus Adrianus.

Sicut possessor cogetur satis
dare, quando est controuersia de hereditate: sic quando est con
trouersia de falso testamento. h. d. Barto. Uel sic, si conuentus
hac actione opponat aliquā exceptionem, per quā hec actio dif
feratur vel supersedeatur in ea debet satisdare de hereditate nō
diminuēda: qꝛ illa exceptio sit preiudicialis in alio, scilicet. vt he
reditas diminuat. ⁊ hoc propter priuilegiū. in aut. huius actio
1 nis. h. d. singulariter. ¶ Not.† ꝙ exceptio falsi testamēti, est piu
dicialis ad petitionem hereditatis: vt faciat in ea supersederi
quousqz de falso cognoscatur. Idem esset in querela, si in modū
ꝯdictionis opponeretur per cōuentum: vt. s̄. tit. j. l. papi. §. si fi
lius. ⁊ hoc quo ad cognitionem: sed quo ad pronuntiationem,
dic ꝙ si proponitur principaliter per modū actionis, debet in ea
pronuntiari. vt. s̄. l. de qua re. sed si per modum incidentis: tunc
non. sed sufficit pronuntiatio in principali. vt. C. de fal. l. vbi. ⁊. l.
2 j. de ordi. iudi. ¶ Secundo† no. ꝙ conuentus hac actione, si op
ponat except. falsi, debet satisdare de hereditate non diminuen
da. id est, de quacunqz actione, per quā in hac actione superse
deatur. per rationem litere. Et est speciale in hac actione. nā sec⁹
esset in alijs. vnde si agit cōtra me rei vendi. ⁊ ego oppo. ꝙ sis ser
uus meus, vel excommunicatus: ⁊ sic quousqz cognoscatur de
hac, in actione tua supersedebitur: non reperitur, ꝙ interim de
beat satisdare de non alienando si tamen essem suspectus de fu
ga. vel dissipādo: tunc si esset res mobilis, deberet disponi: vel
si esset immobilis deberet fructus sequestrari. arg. s̄. qui satisda.
cogan. l. si fideiussor. in fi. ⁊. C. quando prouo. non est necesse. al's
quorū appellatio non reci. l. ad executionem. ⁊. j. de appel. l. Im
perator. Item dico, ꝙ iudex posset mihi prohibere, ne alienem:
vt. l. de pollicitationibus. in fi. j. de polli. ⁊ forte sub pena. ¶ Si
3 dicas† quid operetur ista satisdatio vel prohibitio: cum etiam
sine ipis alienare non possit? Rn̄deo: quia magis abstinebit ab
alienando. Item quia magis erit consultum actori prestita satis
datione. ¶ Ultimo dicit Guil. de cug. in. l. fi. C. e. per istum tex.
ꝙ conuentus hac actione, non potest agere contra debitores he
reditarios, nisi quādo esset actio tēpore peritura: ne aliquid fiat
in preiudicium hereditatis. secus in petitore, quē dicit indistin
cte debitorem posse conuenire. de quo dic vt dicam. j. e. qui bo
na fide. ⁊ tangam in. l. si quis hereditatem.

Summarium.

1 Iudicio vniuersali moto, aut eius præparatorio, an iudicio particulari supsederi, quòd ipsi vniuersali præiudiciū afferret, debeat?

Si testamentum.

Si contra scriptū he
redem agatur de falso testamento, ⁊ de heredi
tate per vnum, ⁊ per alium ab eo petatur lega
tum: in electione sua est legatum soluere rece
pta cautione de restituendo, si succumbat, vel
expectare quousqz falsi questio ⁊ hereditatis terminetur. Sz si
petatur legatum ab eodem, qui agit de falso: debet ipsum preci
se tanꝙ cōtrarium repellere. h. d. ⁊ super modico fundatū: vt. l.
fi. C. e. que. l. istam corrigit. de materia istius. l. tractat. l. sequens.
¶ An debeatur. tex. ꝙ sit expectando, ꝙ questio falsi determi
netur. nā si pronuntiabitur pro testamento, apparebit legatum
1 deberi. Ex hoc patet so. ad quod querit glo. circa fi. ¶ Nota† er
go ꝙ quando motū est iudicium vniuersale, vel eius preparato
rium, supersedetur in iudicio particulari, qđ faceret illi preiudi
cium. si conuentus hoc vult. Idē habetur in. l. proxima ¶ Sz
glo. hic querit. in cuius est electione legatarij an hered. vt. C. l. fi.
⁊. j. l. proxi. in fi. magne gloss. tu dic, ꝙ aut ille qui mouit iudiciū
vniuersale, venit ad causam, ⁊ petit supersederi in particulari,
ne fiat preiudicium sibi: ⁊ tunc hoc in potestate sua: vt. j. l. pro
xi. quem sic intellige fm gloss. ibi. Aut non venit ad causam: et
tunc est in electione ipsius cōuenti vniuersali iudicio: vt hic. ⁊. j.
de excep. rei iudi. l. ij. ⁊ de act. ⁊ obli. l. que cum herede. ⁊. j. de in
terroga. actionibus. l. ⁊ quia. §. interdum. ita intelligitur. l. hoc
autem. §. j. si quis plus quam per fal. ¶ Item etiā iudex potest
hoc facere ex officio suo: vt. j. l. proxi. secundum Bart. ibi. ⁊ hoc
verū de iure isto. hodie non potest impedire iudicium particula
re, licet pendeat vniuersale. sed distinguitur inter legatarios et
creditores: vt. C. e. l. fi. ⁊ dic vt ibi. ⁊ dicā plene. j. l. proxi. ¶ Sed
Guil. de cug. dicit in. d. l. fin. hanc. l. non corrigi per illam: qꝛ hic
loquitur quando testamentum dicitur falsum: ibi quando peti
tur hereditas etiam in illa causa. Sed hoc nō habet in se ratio
nem. ¶ Circa secundum dictum, queritur quid econtra, si fue
rit petitum legatum: postea idem vult dicere testamentum fal
sum quid iuris? dic etiam vt. j. e. l. postꝙ. Paulus de Castro.

Summarium.

1 Tertius cuius interest in iudicio interuenire potest, atqꝫ petere vt liti per alios motæ, supersedeatur. Et quid de eo cuius non interest. nume. 3.
2 Appellari posse occasione qualisqualis præiudicij. Et sententia lata pro vno quale præiudicium alteri paret?
3 Lis num contestetur super quærela.

5 Impedimentum oppositum per tertium in causa per alios mota, quandiu durare dicatur.

SI quis libertatẽ. Lex hec est difficilis, & hoc intẽdit. Iudiciũ particulare per qd fit p̃iudicium vniuersali, vel preparatorio eiusdem, differri debet quo ad iudicium vniuersale finem capiat: ad quod potest certus terminus per iudicem statui. Si vero per ipsum non fiat preiudicium nec fieri contingat, iudicium vniuersale suspendi nõ debet. h. d. Bar. ¶ Et diuiditur in tres partes ẽm Bart. hic. & glo. nã primo loquitur, quando querela mouetur per vnũ contra scriptum heredem, & ab alio petebatur libertas ab herede scripto, & erat qõ de libertate tantum. Item seruus erat in possessione seruitutis. Itẽ ille qui agebat querela petebat iudicium libertatis differri: & hoc vsq3 ad versiculum. Cum quidam. ibi secunda: quia seruus dicebat se insolidum heredem institutũ, & erat in possessione libertatis & hereditatis. exheredatus aũt petebat eũ in seruitutẽ dicens testamentum inofficiosum: & ipse seruus petebat iudicium liberale differri. & sic erat questio inter seruum & exheredatum. & hoc vsq3 ad versum. Quotẽs. Ibi tertia, & vltima, in qua libertas petebatur ex alia causa, quã ex testamento. ¶ Ista prima pars diuiditur in tres partes. Nam primo ponit mentem senatusconsulti. Secundo mẽtem rescripti Imperatoris. Tertio ponit quandam limitationẽ. secunda ibi. Sed & diuus. tertia ibi. ita demum. Glo. ponit tribus modis casum in tota. l. Primo q̃ seruus iste qui petebat libertatem fuerat heres vna cum alio, et filius exheredatus. & cum peteret hereditatem & libertatem, exheredatus petebat super hoc iudicio supersederi. & hoc dicit gl. q̃ istud prin. cõueniret cũ ver. Nam cũ quidã. vbi similis erat qõ de hereditate & libertate, et eisdẽ terminis ponit ibi casum. Sed hec lectura non placet glo. quia nihil dicitur de coherede. Sed ego dico, q̃ non procedit primo quia nullo modo potest cõuenire versicu. nam cum quid. quia ẽm istam esset questio inter seruũ & coheredem, qui ipsum possidebat. Sed in versi. nam cũ quidã. patet expresse, q̃ erat questio inter ipsum & exheredatum. nã nec puto q̃ sit in se vera: quia tũc petitio serui, qñ petit hereditatẽ, est preiudicialis exheredato: q2 non presupponit illũ, contra quẽ agit heredem: sicut cum agitur pro legato. & ideo non esset in ea supersedendũ. vt patet expresse. ȷ. e. l. penul. vbi duo possunt mouere peti. here. contra vnum & super vtriusq3 petitione proceditur. ¶ Secundo modo ponit casum, vt in tota. l. seruus diceret se insolidum institutũ cum libertate: & sic erat questio inter ip̃m & exheredatum. Sed ista lectura est vera in vers. nam cum qdã. sed huic p̃ncipio non cõgruit. ¶ Et iõ tertio mõ ponit q̃ variẽtur termini. & est vera ẽm istud prin. h. d. Si cõtra ipsum scriptũ heredem sit mota querela inofficiosi per vnu3, & interim seruus petit libertatem in testamento sibi relictam, super iudicio liberali debet supersederi, quousq3 sit finitum iudiciu3 querele, ne fiat preiudicium ipsi querele. h. d. preiudicium autẽ est istud: quia si pronuntiaretur pro libertate, presumeretur q̃ testamentum esset validum. Et impugnaretur. & sic fieret preiudiciũ exheredato. Sed si pronuntiaretur contra hereditatem, esset aliqualis presumptio contra testamẽtum: & sic fieret preiudicium heredi. scripto. debet ergo interim supersederi. & hoc quantum ad petitionem ipsius heredis, qui pretendebat preiudicium, vt hic. & etiã ad peti. here. vt dixi. s. l. proxima. potest etiam hoc facere iudex ex officio suo secundum Barto. quia verba istius principij referuntur ad iudicem. gloss. tamen magna videtur dicere, q̃ solus exheredatus potest hoc impetrare. sed tu dic vt dixi. ¶ No. pri-

1 mo q̃ † tertius cuius interest, potest venire ad iudicium, & petere q̃ supersedeatur in lite per alios mota. alius autem cuius nõ interest hoc facere non potest: vt in gloss. que est not. in hoc loco ẽm Bal. Et aduertendum istud est interesse qualisqualis preiudicij, & non pleni. nam etiam lata sententia pro herede remanet ius exheredato solum: licet aliqualiter presumatur contra eum:

2 tamẽ potest impedire iudicium liberale. sic † & alibi dicitur quã ratione qualisqualis preiudicij potest appellari. ȷ. de ap. l. sententia. q̃ est notandum. ¶ Nec obst. C. de sententijs. l. nemo iud. q̃ gloss. ij. assignat pro contraria, q̃ verum est, q̃ sententia lata pro vno non facit alteri plenum preiudicium: vt ibi: sed tale quale facere põt, vt hic. & in libertatib9: q2 p̃cedũt ex testõ, qd per q̃relã rescindit̃: vt. ȷ. ti. j. l. papi. §. fi. facit. l. j. ȷ. de except. rei iudi. & q̃ ibi

3 not. ¶ Scdo no. † q̃ ita demũ põt tertius venire ad impediẽdũ ratione p̃iudicij, q̃ fieret iuri suo, si illud iam mouit in iudicio. idem est si speratur moueri secundum glo. sed tunc potest petere per iudicem certum terminum statui: ne diu stet in suspenso: vt

4 ȷ. versi. plane. ¶ Tertio † no. in verbo contestatum est. q̃ super querela lis contestatur quod est contra doctrinam Bar. dicentis, q̃ cum in ea nihil petat a parte, sed a iudice tantum, non est necessaria litis contest. & sine ipsa potest ferri diffinitiua: vt ipse no. s̃. titu. j. l. qui repudiantis. §. fi. ¶ Sed potest dici, q̃ si partes sunt presentes debeat cõtest. lis: vt hic. secus si altera sit absens. & ita loquitur opinio Barto. per illum tex. Sicut dicimus in causa appellationis, vt no. in. c. per tuas. extra de appella. & l. fi. §. illud. de tempo. appella. C. dicit etiam hic glo. magna no. super secunda casus positione q̃ super querela cõtest. lis. etiam cũ opponitur per modum exceptionis, seu contradictionis. quod tene menti. Et est ratio, quia ita cõcluditur in exceptione seu cõtradictione, & petitur: sicut si proponeretur per modũ actionis: vt. s̃. ti. j. l. papi. §. si filius. & de bo. pos. cõtrata. l. si exheredatus. secus in alijs exceptionibus, in quibus non ita concluditur: vt plene. not. in. c. prudentiam. §. sex. ext. de offic. deleg. ¶ Quarto

5 † no. impedimentum oppositum per tertium durat quousq3 sit finita causa illius tertij, per sententiam diffinitiuam vel interlocutoriam ab obseruatione iudicij vt probatur hic. quod est notãdum secundum Bald. facit. l. & post. §. conducto. s̃. de iudi. de re iudi. l. actorum verba. & C. quomodo & quando iudex. l. si p̃ses quasi desertam. & hoc est verum, si fuerat cu3 cause cognitione: secus si inconsulte. vt in. l. j. C. de his que in test. delen. Qualiter fiat ista circunductio vel cancellatio habes hic glo. not. que alle. super verbo inducatur. Si ergo feratur sententia contra exheredatum procedetur in causa lib. al's secus. & ẽm istum debet intelligi. l. si post. ȷ. de excep. vbi videtur dici totum econtra ad istam. l. quia post lit. contesta. super hereditate non debeant differri particularia iudicia: sed ante sic. Quidã timore illius, exposuerunt literam, vt hic habetur in gl. que expositio destruit tex. ¶ Ideo dic, q̃ in illa. l. ponuntur tres lecture. prima est, q̃ conuentus vniuersali iudicio per vnũ conueniebat̃ particulari per alium: & tũc tene primum intellectum glo. q̃ non supersedeatur in iudicio particulari post litẽ motam. in vniuersali subaudi, & ipso per sententiã terminato per istum tex. Sed anteq̃ sit terminatum. q̃ patet ibi dicitur finiri. Nã non dicitur finitum nisi sit sententia lata. Alij dicunt, q̃ ibi iudicium particulare nõ cõtingebat petitionẽ hereditatis nec faciebat sibi preiudicium: quia rei vendi. non ex cã habetur. vnde intendebatur contra heredẽ, sed tanq̃ extraneum: vt. l. de eo. §. fi. ad exhibẽ. Ideo non d3 differri, que lectura est vera in se per finẽ istius. l. & his duobus modis. illa. l. intelligitur sine scrupulo. Scda lectura est, q̃ ibi cõuentus pe. here. agebat contra debitores hereditarios. & ista nõ põt p̃cedere in illa. l. q2 tũc etiã post lit. contest. sup pe. here. nõ agens repellit̃. ne per hoc iudiciũ particulare faciat preiudiciũ petitioni hereditatis. q2 hoc nõ interest ipsorũ debitorũ. opponere. ergo &c. vt hic. in gl. sup verbo differẽdũ, & probatur. ȷ. e. l. bonefidei. post sñiam vero latã cõtra eũ, vnde possent creditores eũ repellere. Guil. tñ de cug. vr̃ dicere in. l. fi. C. e. q̃ l3 debitores nõ possent eũ repellere per eã exceptionẽ: tñ ille qui mouit iudiciũ vniuersale, põt eum impedire, ne agat: q2 per hoc fieret sibi preiudiciũ. & hoc per. l. diuus. §. fin. s̃. e. qd est notandũ. & hoc est verũ: nisi esset actio tp̃e peritura vt. d. l. si bonefidei. ¶ Tertia lectura est, q̃ ille qui mouerat petitionẽ, hic volebat agere ꝯ debitores hereditarios. & d2 q̃ põt, si fuerat lis cõtest. sup hr̃ditate: al's p̃t p debitorẽ repelli. nã primo casu magis p̃sumitur pro eo, q̃ pro scdo. q̃ lectura colligit̃ ex ṽbis Guil. de cuno in. d. l. fi. C. e. & vr̃ multũ applaudere. l. s3 nõ pl3: q2 siue agat añ litẽ cõte. siue post, nõ tenẽtur sibi soluere debitores, nisi doceat se hr̃dẽ: vt ibidẽ no. Guill. facit qd no. Inn. de ꝯcess. p̃ben. c. q2 cũ in cũctis. In glo. magna. nõ ergo video, qd debeat opari litis ꝯtest. cũ p̃sumptio resultat ex ea, nõ sufficiat ad faciendũ eũ admitti. vñ t3 primam lecturã.

Aduerte lector ad hũc finem, qui certæ prælectionis finis non est, sed qualem comperimus in exemplari mutilo ac conciso, si quando integrius incidat, non frustraberis, qualequale sit futurum.

LEgitimam. Per electionem iuris incõpetẽtis, nõ videtur quis renũtiare iuri quod ignorabat sibi competere. Bart. si vero sciebat, tunc secus. ẽm gloss. quod est verũ prout ista. l. loquitur in testamento rumpendo, puta inofficioso. qd in rupto prout intelligit gloss. i. dum alleg. l. mater. s̃. tit. j. Si vero erat nullũ: tũc aut poterat approbari expresse: vt q2 nullum erat propter

propter preteritionem.ĩ.de iniusto testamento.l.filio preterito.& tunc idem: quia recipiẽdo legatũ, videtur approbare: vt ibi no. et.ĩ.ad leg.fal.l.si legatum. Si vero erat non solenne prout intelligit glo. parua: tunc nec tacite, nec expresse potest approbari: vt l.non dubium.& quod ibi no.C.de testa.ẜm Bartol.

Summarium.

1 Hæreditatis petitio ad hoc vt directo competat, quid requiratur? & nu. seq.
3 Concludendi in petitione hæredit. modus.
4 Possessionem multipliciter in iure dici.

REgulariter def. Hec est secunda pars huius tituli, in qua ponitur cõtra quem possit hec actio intentari: & durat vsq; ad.l. Item videndum.§.si. traditur aũt hic vna regula maxima & fundamentalis in ista materia, quam postea multis modis declarat.& incipiũt declarationes in.l.per hered. vsq; ad.§.fi.&.h.d. regula est, ꝙ petitio hereditatis daẜ cõtra illũ, qui aliquid de hereditate possidet, etiam minimũ, siue sit res corporalis, siue ius incorporale, dummodo possideat pro hered. vel pro possessore, hoc primo. ¶ Item per hanc actionem petit quis declarari se heredem esse insolidum, vel pro parte: et implorat iud. officium mercenarium ad restituendam sibi rẽ tñ illam, quã conuentus possidet. h.d. cum.l.seq. vsq; ad.l.pro here
1 de. ¶ Nota † ergo quia primo requiritur ꝙ conuentus aliquid de hereditate possideat, al's non competeret hec actio directa, sz vtilis bene posset competere, si offerat se liti: vel si dolo desiisset possidere.& sic haberetur pro possessore: vt.ĩ.e.nec vllam.§.nõ solum.cum.§.seq.& idem si possideret pretiũ rei hereditarie, qđ tñ non est res hereditaria: vt.ĩ.e.quod si in diem.§.j. patet ergo ꝙ bona est practica Azo. vt pmo quis interrogetur, an possideat:
2 vt not.ĩ.e.qui interrogatus. ¶ Secundo † no. ꝙ requiriẜ, ꝙ possideat pro herede vel pro possessore: nam si possideret aliquo titulo speciali, non daretur hec actio, sed rei vendicatio: vt.C.e.l.ij.in fi. in quibus cau. cessat long. tẽp. prescript. hereditatem. nisi titulus esset nullus: vt.ĩ.e.nec vllam.§.omnibus. vel al's haberetur pro nõ titulo: vt in casibus, qui ponunẜ in.l.ea.§.neratiꝰ. vsq; ad.§.heredẽ. vtilius est habere hanc actionem, ꝙ̃ rei vendicationem. quia per istã actionẽ auocat quis rem: lz non probet se dominũ: dũ tamen fuerit in hereditate. qđ esse põt, etiã si erat cõmodata: vt.ĩ.e.nõ tñ. in prin. sz in rei vẽdicatione opz ꝙ probet se dominũ: vt.ĩ.de rei vẽd.l.in rẽ. in prin.&.C.e.ti.l.fi. ¶ Ratio autem quare hec actio non datur contra titulo possidentẽ, est, quia ille qui alleg. titulum alle. fortius ius in illa re particulari, ꝙ̃ ille qui dicit se heredẽ: lz enim ille habeat ius in vniuerso. Item posito, ꝙ illa res fuerit in hereditate: non tñ sequitur ꝙ sit dominus eius: vt patet in.d.l.nõ tñ. sed ille qui alle. titulum: aut est dominus, si habuit a domino: aut quasi dñs, si habuit a nõ domino. quia competit sibi publiciana. ergo debet preferri: qꝛ qui potiora iura alle. alteri prefertur, & ipsum excludit: vt.C. de edic. diui Adri. tol.l.fi. Ille vero, qui possidet pro herede vel pro possessore, quo ad res particulares, non alleg. fortiꝰ ius ꝙ̃ ille, qui agit.& ideo ipsum non excludit. rei autẽ vendicatio datur contra titulo possidentẽ: quia dicit se dominũ, sicut ille, qui possidet.& hanc rationem voluit glo. in dicta.l.hereditatem. quam
3 declarant doct. in.l.cogi.C.e.&.l.hereditatis. Tertio † not. in.l.lz minimam. modũ cõcludendi in hac actione: qꝛ per eam non solũ petit se declarari heredem, sed ad restitutionẽ rerum implorat officiũ iudicis: idẽ in actione reali: vt.l.& ex diuerso. de rei vendi.& si seruitus ven.l.sicuti.§.si queratur. Per hoc patet ẜm Bart. ꝙ glo.š.de eden.l.j. male format libellum in hac actione, que dicit, ꝙ debet quis dicere peto hereditatem, vel ꝙ restituas hereditatem. Nam pmo debet verba sua principaliter dirigere ad iudicem: & petere ꝙ declaret eum heredem, quo per officiũ suũ cogat reum ad restitutionẽ rerũ: vt hic probatur. ¶ Ultimo no.
4 gl. scđam in.l.regul'r. que semp alleg. † de possessione impropria, magis impropria & impropriissima. Sz doct.C.de serui.& aqu.l.ij. vtuntur aliis verbis. tu dic ꝙ nos habemus possessionem, et quasi possessionem. possessio cadit in rebus corporalibus: & ista quandoq; dicitur impropriè: vt in rebus mobilibus, que pedibus non calcantur: & sic non proprie cadit: vt.l.rem que nobis. de acquir. poss. vbi not. Unde non datur pro ea interdictum vti possidetis. quod datur proprie possideñ. sed interdictum vtrobi, vt not.ĩ.vtrobi.l.j. Sed quasi possessio dicitur in iuribꝰ & incorporalibus.š.quibus ex caus. maio.l.vt pretor. Item &.l.seruus.§.incorporales. de acquiren. re. do. Et ista interdum dicitur proprie quasi possessio: vt illa iura cohereant rebus incorporalibus, vt seruitutes vt.ĩ.de serui.l.quotiens. interdum impropriè vt in nomine debitorum, quod dicor impropriè possidere. interdum impropriissime, vt in ipso debitore, qui possidet ipsum debitum: vt.ĩ.e.nec vllam.§.fina. Paulus.

Summarium.

1 Ratio aut causa, quæ eadem est cum dicto, nihil releuat.
2 Quasi, improprietatis notam.
3 Statutum si sit, quod vxore apud virum decedente, vir partem dotis lucretur, an si quis cum ea contraxerit, quæ.xij. annis minor est, si ea decedat, aliquid sit de dote consecuturus?
4 Titulum pro hærede in iure variè sumi.
5 Possidens pro hærede, qui tamen se non esse hæredem intelligit, prædo dicitur.
6 Interrogationes in hæreditatis petitione, qualiter fiant?
7 Titulus commodati atq; depositi, an petitionem hæreditatis excludant?

PRo herede. Pro herede possidet, qui se heredẽ ex aliq̃ causa dicit, siue putet se heredẽ, siue sciat se heredem nõ esse, sed pro possessore possidet. qui se heredẽ nõ contẽdit, nec aliquã aliã causam vel titulum possessionis alleg. vel alleg. titulum inualidum. quod de omni titulo contingere potest. h.d. vsq; ad.l. nec vllam.§.is autẽ. tenetur tanꝙ̃ possidens pro herede: lz gloss.
1 contra. ¶ Not. † in.l.qui interrogatus. ꝙ quando ratio vel causa dicti, est eadem cum dicto, nihil releuat. vnde cum testis debeat reddere causam dicti sui: vt.C.de testi.l.solam. si interrogatus quomodo scit, respondeat quia scio: hoc non sufficit. Sz dz reddere causam per sensum corporeũ: vt quia vidit, vel audiuit: nisi examinaretur sup tali materia, que non caderet in sensu corporeo, sed in intellectu: vt super dominio. quod visu vel auditu non percipitur. nã tunc talis responsio sufficeret, vt no. per Innoc. in.c. causam que. de testi. ¶ Itẽ no. in.l.nec vllam.§.itẽ pro dote. in verbo quasi dotem. ꝙ quasi. est no. improprietatis. quia
2 † non dicitur dos illa que datur a minore.xij.ann. vnde facit ad
3 statutum, † quo cauetur ꝙ vxore decedẽte in domo viri, vir lucretur certã partẽ dotis: & aliqs cõtraxit cũ minore.xij.an. a qua recepit aliquid nomine dotis & eam duxit in domum: & ibi mortua est añ.xij.an. vtrũ dẽat aliqđ lucrari? de quo vide qđ not.ĩ. solu. matri.l.sed si añ. per Bart.&.ĩ.quod cum fal. tuto.l.sed an in patrẽ.& rerum amo.l.nihil.& istam.q. vidi de facto Perusii.& alleg. versicu. in dicta.l.sed si ante. Pro intellectu prime glo. oppo. ꝙ contra illũ, qui possidet pro herede non detur hec actio: quia titulus pro herede est titulus: vt.ĩ.pro herede. per totum. sz hec actio nõ datur ꝯ titulo. possideñ.C.in qui. cau. cessat lõ. tẽp.
4 prescrip.l.heredit. Timore istius dicit glo. prima. ꝙ † titulus pro herede sumitur tribus modis. primo quo ad vsucapionẽ, & tunc est verus titulus. quia ille qui possidet pro herede, tunc est verus heres & putat se heredem ex aliqua iusta causa que est sufficiens ad prescribendum: vt no. in dicta.l.hereditati. per gloss. ¶ Itẽ inquantum glo. innuit, ꝙ si esset verus heres, non datur hec actio: nõ est verũ, vt patet.ĩ.in.l.nec vllam.§.neratius.& statim dicam. ¶ Secundo modo sumitur pro herede.i.nomine, vel loco heredis: vt cum procurator heredis possidet hereditatẽ nomine heredis: & tunc contra talem datur hec actio nomine illius pro quo possidet. non nomine suo: vt.ĩ.e.l.etiam.§.si qs absentis. ¶ Tertio modo sumitur pro qualitate possidendi: vt cũ quis putat se heredem, cum non sit. nam tunc datur hec actio.& ita sumitur hic. ponitur eñ pro vero illud quod est falsum. psupponitur enim ꝙ ille, qui possidet pro herede non sit heres: al's nõ daretur hec actio. ita sentit glo. Secundum hoc ergo si possidẽs dicit se verum heredem: et actor negat: nõ admittetur actor, nisi probet ipsum non esse heredẽ.& sic de hoc discuteretur ante ingressum iudicii, quod est absurdum. vt de meritis cause principalis discutiatur, ante litis contest. ad effectum agendi. tu ergo dic clarius: aut queritur an quis admittatur ad agendum hac actione.& tunc sufficit ꝙ aduersarius dicat se heredem. nõ enim queritur vlterius, an hoc sit verum, vel non: sed hoc discutietur post lit. contest. Aut queritur, an agens debeat obtinere & tunc requiritur ꝙ aduersarius non sit verus heres: & per hoc sequiẜ, ꝙ in casu dubii ꝙ hec actio.s. putatiua, datur contra verum he-

redem.sed si hoc constabit post litē contest.non habebit effectū. Ad hoc.ĩ.famil.erciscun.cū putarem.⁊ ita intelligo gl.¶ Pro intellectu scđe glo.oppo.nam hic dicitur ꝙ ille,qui scit se nō esse heredē,si tñ alleget se heredē:tenetur tāꝙ possidēs pro herede.
5 Cōtra,q꞉ †talis d꞉ p̄do:vt.ĩ.e.sed ⁊ si.l.§.si añ lit.⁊.l.siue bone fidei.in prin.sꝫ p̄do nō cōuenit̃ tāꝙ possidēs pro hr̄de,sꝫ tāꝙ possidēs pro possessore:vt in fi.huius.l.cū.l.seq.Timore istius,glo. exponit tex.tribus modis.Primo vt intelligatur de illo qui scit se non esse heredem de iure antiquo,sed putat se heredem de iure nouo,quod est contra mentē litere.Secundo de illo,qui scit se heredē de iure ciuili,sed putat se non heredē de iure pretorio:et sic tex.qui sequitur est idem cū isto.sed certe imo est aduersus,ex aduersatiua,sed.Tertio modo vt dicamus,ꝙ iuriscōsul.rñdet eum teneri pet.heredi.sed non dicit tanꝙ possidens pro herede, vel pro possessore.vnde dicam,ꝙ tanꝙ possidens pro possessore. ⁊ sic glo.concludit,ꝙ lꝫ quis dicat se heredem,si tamen non esset,nō tenetur tanꝙ possidens peti.heredita.al's enim expediret sibi mentiri:vt dicit gl.in.l.qui interrogatus.Sed alia fuit opinio in fi.glo.ꝙ imo cōuenitur tanꝙ possidens pro herede.al's iurisconsultus non rñderet mō ad quesitū.Sed ad contrariū isti non respondent.tu dic aut queritur ante prin.litis qualiter conueniatur.⁊ dic ꝙ tanꝙ possidens pro herede.postꝙ enim se heredem asserit,non queritur vlterius,an hoc credat,vel non.esset enim superflua interrogatio:cū vtroqꝫ casu conuenietur.⁊ ideo nō est fienda:vt.ĩ.de interroga.acti.l.de etate.§.illud.Itē presumitur,ꝙ ipse putet illud,quod dicit.argu.de supel.leg.l.labeo. Aut queritur qualiter condemnetur quod fit post litē contest. ⁊ post probationes factas:⁊ tunc postꝙ cōstat ipsum esse male fidei,condemnetur tanꝙ possidens pro possessore ⁊ tāꝙ predo vt dicto.§.si ante litem.nec obstat ratio glo.ꝙ prosit sibi mētiri. nam vt ex his apparet nullam vtilitatem consequitur:si tamen constaret a prin.ipsum esse male fidei:forte tunc cōueniretur tāꝙ possidens pro possessore.¶ Ex his patet,qualiter debeat exponi,vel per mendacium.nam exponitur,vel pro.etiā.vel qui interrogatus contradicat.ꝙ si cōtendit se heredem etiā per mēdacium,cū tñ de hoc non cōstet,nec debeat discuti:nō conuenitur tāꝙ possidens pro possessore.¶ Pro intellectu vero gloss.super
6 l.que inter.queritur †qualiter fiant interrogationes in hac actione.hic fuerunt tres opiniones.vna fuit Bul.alia Pla.alia Io. ⁊ Azo.de quibus dic vt plene not.per doc.C.e.l.cogi.¶ Ultimo.not.gloss.in.l.nec vllam.§.j.super verbo sciens.que dicit,ꝙ habens titulum inualidum.si putat ipsum esse inualidum,non conuenitur hac actione:q꞉ sicut habetur pro titulo quo ad prescriptionem,ita ⁊ quo ad excludendam istā actionem.idem no. ĩ.pro lega.l.pro legato.in vltima glo.¶ Item no.ex eadem gl. in versiculo.Itē quid si predo.ꝙ si possessor habet titulum validum,tamen erat malefidei:non tenetur hac actione:quia magis debet attendi titulus,qui istam actionē excludit,ꝙ sua mala fides:vt probatur.ĩ.e.l.§.si quis sciens.idem videtur ibi sentire gloss.mag.in fin.in contrarium quia ex tali titulo non potest sequi vsucap.vel prescriptio propter malam fidem.ergo non excludit hanc actionem:quia nō allegat fortius ius ꝙ requiritur ei qui istam actionē intentat iuxta ea que dixi.s̃.eo.l.regulariter.¶ Unde dicit Guil.de cuno.C.e.l.cogi.⁊ etiam alij doc.te-
7 nent,ꝙ titulus commodati vel depositi,hanc actionem non excludant:quia non sunt habiles ad prescribendum.sed sustinendo gloss.que est not.dicas ꝙ licet ex isto titulo,non possit sequi prescriptio propter malam fidem,que est quid extrinsecum ab eo:tamen naturaliter est aptus natus ad prescribendū.Et istud est magis attendendum.argumen.ĩ.de tutel.l.qui habent.§.si pupil.⁊.ĩ.e.l.Itē veniunt.§.cum prediximus.⁊ quod no.ĩ.si certum pe.l.certi cōdictio.in prin.in glo.magna.tituli autem cōmodati vel depositi nō sunt apti nati ad p̄scriptionē:⁊ iō eā nō excludūt.⁊ ex h̄ sequit̃,ꝙ si possessor all'.titulū,nō ē interrogād⁹ de scia:q꞉ eēt interrogatio supflua.⁊ tene menti singul'r.Paulus.

§. Is autem. Si heres illius,qui hr̄ditatē ad me ptinētē possidebat,de mādato ipi⁹ illā hereditatē alteri restituit,nō tenet̃ hac actione,si hoc facit bona fide:secus si mala.h.d.⁊ hoc casu dico,ꝙ tenet̃ vtili, scꝫ,q꞉ nō possidet:lꝫ habeat̃ pro possessore:sec⁹ si possideret:quia tūc teneret̃ directa:lꝫ hēat verū titulū hr̄ditariū:vt.§.proxi.Sed an ipse cui fcā est restō teneat̃?dic ꝙ sic vtili,nō directa:vt.ĩ.§. ꝙ si quis.versiculo.nam putat.facit.l.j.C.de inoffic.testamento.

Summarium.

1 Hæreditatis petitio num personalis sit? Et qua ratione competere dicitur? nu.seq.

3 Hæreditatis petitio quando aduersus se hæredem contendentem competat?

NEratius. Hic ponuntur aliqui casus vsqꝫ ad.§.heredem.in quibus titulo possidens tenetur hac actione,licet titulus sit validus:vt quia habetur pro nō titulo,tamen tenetur vtili,non directa,postꝙ titulus est validus:secus si esset inualidus:vt s̃.in.§.omnibus.q꞉ tūc tenetur directa,vt ibi no.gl.¶ Primus casus est hic in eo,qui possidet vero titulo pro herede:⁊ hoc dicit.heres illius,qui hereditatem ad me pertinentē,vel rem eius singularē possidebat,hac actione mihi tenetur,sicut ipse defunctus,etiā si putabat ad defunctū pertinere.h.d.¶ Et est not.⁊ subtilis casus.⁊ videbatur contra.nam postꝙ erat verus heres illius,habebat verū titulū pro herede:ideo videbatur ꝙ me posset excludere.Et si dicas titulus pro herede non excludit hanc actionē:verū est si possessor cōtendit se heredē esse illius,cuius et actor:sed hic contendebat se heredē alterius:⁊ ita erat.propter hoc dicit glo.ꝙ ex persona sua non tenetur:q꞉ verum titulū habet:sed ex psona auctoris sui,sic:quia est successor vitiorū.¶ Sꝫ contra hoc facit fortiter:quia heres ex persona defuncti non cōuenitur,nisi in actionibus psonalibus:actiones autē reales,nō dātur contra heredē ex persona defuncti,nec tanꝙ cōtra heredem:sed tanꝙ cōtra quēlibet possessorem:vt.ĩ.ad exhiben.l.de eo.§.fin.⁊ not.ibidem.sed petitio hereditatis est in rem:vt.ĩ.e.si a bone fidei.§.j.⁊ de rei ven.l.si autem.§.secūdo.Sed respondeo:
1 quia †lꝫ sit in rem,tamen est etiam personalis:quia est mixta:vt C.e.l.hereditat.ergo datur ex persona defuncti.quod est not.⁊ est singularis limitatio ad.l.de eo.§.fi.quia loquitur in mere realibus,non in mixtis.quod alibi in iure melius non reperitur.
2 ¶ Secundo †oppo.fortiter,ꝙ nec ex persona defuncti competat:naꝫ hec actio datur ratione possessionis:vt.s̃.e.regulariter. sed alia est possessio defuncti,alia heredis:vt probatur in.l.cum heredi.ĩ.de acqui.possess.⁊ quod not.s̃.quibus ex cau.maio.l.cū miles.in glos.ordi.cum ergo.per mortem defuncti finita sit eius possessio,⁊ incipiat noua in persona heredis:videtur etiam ꝙ finita sit petitio hereditatis,que contra defunctum cōpetebat,et debeat noua incipere contra heredē ex persona sua.sed hoc esse non potest propter verum titulū quē habet.¶ In gl.que dicit, ergo nullo modo cōpetit.ista est subtilis opp.¶ Sed rñdeo.ꝙ licet sit noua et diuersa possessio heredis:tñ censetur eadē.Item habet in se easdē qualitates,quas habebat possessio defuncti. tex.est hic singularis cum glos.sicut patet in mala fide,que erat in possessione defuncti.transit enim ad possessionem heredis:vt l.cum heres.ĩ.de diuersis ⁊ tēpo.prescrip.⁊.ĩ.de publi.l.cū qui. §.in hac actione.pōt ergo cōueniri ex psona defuncti.Sed certe puto,ꝙ etiā ex persona propria inquantū ista actio est in rē:lꝫ gl.sentiat contrariū per.d.l.de eo.§.fin.nec ob.verus titulus:q꞉ est talis qui facit possessorem censeri eādē personam cū auctore: secus in alijs titulis particularibus,qui non ita faciunt:vt.s̃.de eden.l.quedam.§.is autem.⁊.ĩ.vsufr.quemad.caue.l.iij.§.fi.Et ista fuit mens huius.§.subtilis.¶ Ultimo no.gl.que incipit videtur quod sic.in fi.que dicit ⁊ determinat ꝙ si peto a te hereditatem,quam dico fuisse sempronij,cui successi:tu dicis ꝙ possessio est titij,cui successisti:non habeo hanc actionē contra te.tūc aūt est verum ꝙ hec actio datur contra illum,qui contendit se heredem:quando dicit se heredem illius,cuius ⁊ actor:secus si alterius.quam gloss.perpetuo tene menti,quia non reperitur alibi.nec est contra literam.quia loquitur in alijs terminis.

Summarium.

1 Hæreditatis petitio quando aduersus titulo posidentem competere dicatur?
2 Vniuersitatis emptor magis defunctum representat,quàm rei particularis,& quatenus id intelligendū? Et qua actione teneatur,Et an venditor? & nu.3.
4 Emptor oblatione sola precij dominium rei quandoqꝫ cōsequitur,
5 Fideicommissarius licet pro hærede habeatur,non tamen perinde defuncti personam representat, atqꝫ hæres.
6 Conditionis implendæ causa datum,an pretium cēseatur? Et quid si quis promittat domum si decem dederis,an venditiò dicatur? nume.7.
8 Hæreditatis petitione nū teneatur,qui nil de hæreditate posidet?

§. Quod si quis. Hic ponitur alius casus in quo contra titulo possidē-
tem datur hec actio, quādo titulus habetur pro non titulo. ⁊ h.
d. qui hereditatem emit bona fide, ⁊ a bone fidei venditore, non
obstante titulo emptionis, conuenitur hac actione vtili in duo-
bus casibus, scꝫ cum modico pretio emit: vel cum venditor non
extat. nam tunc contra venditorem non est actori consultum. qđ
verū etiam si illa vēditio sit sibi facta iussu testatoris. Et idē est,
si possideat ex titulo testamenti: q2 heres illius, qui poterat hac
actione conueniri mandato suo sibi restituit. Sed ille qui iussu
testatoris restituit, non conuenitur nisi aliquid habeat de here-
ditate. quo casu ad illud conueniretur hac actione directa. h. d.
1 vsqꝫ ad. §. si quis sciens. ¶ Not. ergo † in isto. §. primum casum,
in quo datur peti. heredi. contra titulo possidentem, scilicet, qn̄
possidet vniuersitatem hereditatis. Idē est si possideat partem
eius quotam cum titulo: vt. C. e. l. ij. qđ est not. sm Guil. de cug.
ibi: secus si possideat rem particularem: vt. l. hereditatem. C. in
quibus cau. cessat long. tempo. prescrip. ⁊ est ratio diuersitatis:
2 quia † magis representat actorem suum ille, qui emit vniuersita
tem, q̃ ille qui emit rem singularem, sm Guil. de cug. quod est
notandum. quod est verum vt videatur possidere eo modo quo
auctor suus: vt hic. sed nō quo ad representationem actiue ⁊ pas
siue. vt. l. emptor. C. de heredi. vel acti. vēdi. Ad quod facit l. im-
modicis. ff. de contrahend. empt. ¶ Item not. ꝙ talis tenetur
vtili, non directa. quia titulum hꝫ singularem: secus si haberet
vniuersalem, qui faceret eum censeri non eandem personā cum
defuncto: quia tunc directa: vt. s. §. proxi. ¶ Item aduertendū:
quia talis non tenetur tanq̃ possidens pro herede vel pro posses
sore, sed tāq̃ emptor vniuersitatis: vt. ff. e. l. §. si quis sciēs. ¶ Itē
not. venditorem hereditatis similiter teneri, quod est verum, ad
illud quod percepit tantum, si erat bone fidei: al's tenetur ad ve
ram estimationem: vt. ff. e. l. si possessor. §. fi. ⁊ vtroqꝫ casu tenetur
directa quantum ad illud, quod percepit. Sed si erat heredita-
rium, ⁊ vt hic. ⁊ in. §. idem erit. in fi. sed quantum ad illud, quod
non percepit, si conueniatur ex dolo suo, vel quo ad illud, quod
erat heres, tenetur vtili: vt. ff. e. l. §. itē si quis dolo. ⁊ l. ꝙ si in diē.
3 §. si eis. ⁊ §. fin. ¶ Ultimo † not. emptorem hereditatis teneri in
duobus casibus tantum: scꝫ cum modico pretio emit, vel cū ven
ditor nō extat ⁊ esset in mala fide. quod est verū, si vterqꝫ fuit bo
ne fidei: quia tunc non esset consultum contra venditorem. Idē
est, si venditor fuit bone fidei, ⁊ non extat: quia eadem est ratio.
Si vero extaret: quia tunc secus insolidum teneatur: licet modi-
co pretio vendiderit: esset plane consultum actori, contra vendi-
torem. Et ideo non haberet nisi rei vendicationem cōtra empto
rem. si vero emptor fuit male fidei: tūc indistincte tenetur etiam
extra illos duos casus: vt. ff. e. l. §. si quis sciens. ¶ No. in versicu
lo. idem erit. heredē posse in testamento rogari vt vendat ⁊ ille
qui emit dicitur fideicommissarius quia habet ex causa testa-
menti mediate. ¶ Itē dicitur emptor quia habet ex causa em-
4 ptionis immediate: vt. ff. de act. emp. l. si heres. ¶ Et † ex hoc, ꝙ
hꝫ ex testamento per solam oblationem pretij, consequitur do-
miniū. qđ non est in alijs emptoribus, qui nō consequuntur, nisi
re sibi tradita: vt. C. de rei vēdicatione. l. quoties. ⁊ de hoc est ca
sus vnicus ⁊ singularis in. l. vxorem. §. agri. ff. de leg. iij. secundū
5 intellectum Dy. ¶ Item nota coniuncto. §. neratius. s. e. ꝙ † fi-
deicommissarius licet habeatur pro herede, vt. l. si filius. ff. quod
cum eo. tamen non ita representat personam defuncti, sicut he-
res. quod patet: heres tenetur directa, vt ibi: sed fideicommissa-
6 rius vtili, vt hic. ¶ Ultimo † nota, ꝙ datum causa conditionis
implende, non censetur pretium. Nam si quis rogatus est resti-
tuere, si. x. dederit, recipiendo pecuniam preceptam non dicitur
vendere: vt hic patet. ¶ Ex hoc sequit᷑, ꝙ † si promitto tibi do-
7 mum, si. x. dederis, non dicitur venditio, sed magis donatio si
alia causa non subsistat: ⁊ sic possidere titulo lucratiuo, non titu
lo oneroso. pro quo vide glos. singularem. ff. si quis omis. cau. te-
sta. l. licet. facit. l. titius puerum. ff. de obsequi. item habes hic, ꝙ
8 † ille qui nihil possidet hereditarium, non conuenitur hac actio
ne. quod est verum de directa, sed vtili sic. ad illud quod con-
secutus est occasione hereditatis, siue sit res corporalis siue ius
incorporale: vt. ff. e. ꝙ si in diem. §. sed ⁊ is. ⁊ §. fin. ⁊ ita intellige
quod d. s. dixi.

Summarium.

1 Titulum habens, licet malam habeat fidem, prædo non dicitur.
2 Hæreditatis petitione, cur is qui à fisco emit, indistincte tenetur, non autem sic in eo qui a priuato?
3 Emptor vel titulo posidens hæreditatis petitione, num teneatur?

§. Si quis sciens. Supra locutus est titulus de eo, qui emit bo. fide he
reditatem, qui non tenetur nisi in duobus casibus. hic loquitur
de eo, qui emit mala fide, qui tenetur indistincte. ¶ Item subij
cit alium casum, in quo tenetur similiter indistincte, scilicet cum
emit a fisco. ⁊ h. d. male fidei emptor hereditatis, non tanq̃ pre-
do, sed tanq̃ emptor vniuersitatis tenet᷑ hac actione vtili: et idē
in eo, qui emit a fisco. Idem etiam in eo, qui possidet hereditatē
1 titulo pro dote. h. d. vsqꝫ ad. §. heredem. ¶ No. † ergo ꝙ habēs
titulum, lꝫ habeat malam fidem, non dicitur predo. vñ si possi-
deret rem singularem non cōueniretur hac actione: licet ille titu
lus non sit sufficiens ad prescribēdum: quia magis inspicitur ti-
tulus, qui hanc actionem includit, q̃ mala fides: vt not. glo. s. e.
l. §. j. in gloss. quid si ignorans. que probatur per istum text. sed si
possideret vniuersitatem teneretur vtili: vt hic. quod est verum
si titulus est validus. Si vero inualidus: tunc directa. vt glo. di
2 cit. ⁊ ita intelligitur. §. omnibus. s. e. l. ¶ Sꝫ † quero cur emptor
a fisco tenetur indistincte etiā, si sit bone fidei: secus si emit a pri-
uato: quia tunc non tenetur, nisi in duobus casibus? respondeo
quia in talem emptorem transeunt actiones actiue ⁊ passiue: qđ
non est in eo, qui emit a priuato: vt. C. de heredi. vel acti. vendi.
l. j. vnde cum vnū sit inductum pro eo, inducitur aliud cōtra eū.
argu. de iureiur. eum qui. quod dic. vt not. C. e. l. cogi. per docto.
3 ¶ Ultimo † distingue plenius, q̃ glo. si queratur an emptor vel
titulo possidens teneatur hac actione: dic aut emit vniuersitatē
aut rem singularem. Primo casu. aut emit mala fide. ⁊ tenetur
indistincte vtili, nō tāq̃ possidēs pro herede, vel pro possessore:
sed tanq̃ possessor vniuersitatis: vt hic. Aut bona fide, ⁊ tūc aut
vēditor similiter fuit bone fidei: ⁊ non tenetur, nisi modico pre-
tio emerit. vel si emit magno, ⁊ emptor non extat quia tunc con-
tra venditorem non est prouisum actori. Aut fuit venditor ma-
le fidei: ⁊ tunc idem si non extat: al's secus, cū sit contra eum ple
ne consultū: quia tenetur ad veram estimationem etiam si modi
co pretio vendidit: vt. ff. e. l. Item veniūt. §. fi. Et hec vera si emit
a priuato: sed si emit a fisco, tenetur indistincte. Idē puto in ma
rito, qui possidet pro dote: quia non est plene consultum contra
mulierem ante solutum matrimoniū: lꝫ enim possit cōueniri, vt
cedat actionem contra maritum soluto matrimonio: non tamē
potest eo constante dotem repetere. vnde nisi competeret indi-
stincte, damnificaretur heres. ¶ Si vero emit rem singularem
nunq̃ tenetur hac actione, sed rei vendicatione sic: vt. C. e. l. ij. in
fin. nisi venditio vel alius titulus sit nullus: quia tunc tenetur
directa: vt in. §. omnibus. ¶ In gl. in. §. item si quis a fisco. que
opponit ⁊ soluit. tu dic aliter per Cy. in ꝯtabu. ꝙ ibi fuit vendi-
ta res simpliciter: hic autem adiecta falsa causa.

Summarium.

1 Inferri non rectè, hic hæres est, ergo dominus.
2 Titulus ex quo præscriptio sequi nequit, num hæreditatis petitionem excludat?

HEredem autem. Iste. §. hꝫ duo
dicta. ⁊ primum dictum verificatur duobus
modis, secundum dictum non. ⁊ hoc dicit, sm
veram lec. heres illius, qui possidebat heredi-
tatem, cū titulo potest conueniri hac actione
vtili: heres autē illius qui possidebat pro herede, vel pro posses-
sore, potest conueniri directa: sicut ille cui successit. h. d. Bar. pri
mum dictum intelligebant quidam in herede illius, qui possi-
debat rem singularem cum titulo: ⁊ dicebant, ꝙ licet defunctus
non posset conueniri vtili, vel directa: tamen poterit heres eius
ex suamet heredis persona. Et si dicatur quomodo potest hoc
esse: quia ipse habet verum titulum pro herede quo ad personā
suam. Item habet titulum quem habebat defunctus. ⁊ sic cum
possideat duplici titulo, non potest hac actione conueniri. Re-
spondebant, ꝙ de titulo defuncti non est vis: quia non conueni
tur ex persona defuncti, sed ex persona sua. Sed q̃tum ad titu-
lum suum respōdebant primo: ꝙ licet ille titulus pro herede, sit
verus titulus quo ad prescriptionem, non tamen quo ad dñiū.
1 Nam † non sequitur est heres, ergo est dominus istius rei. Et sic
ista actio non excluditur. innuebāt ergo ipsi, ꝙ titulus nō exclu
dit istam actionem, nisi quando habens titulum, habet etiam
dominium. quod est falsum. vt. s. in. §. si quis sciens. Unde scđo

soluebant, ꝙ defunctus erat male fidei: nō poterat ipse prescribe
re, nec heres eius: vt. l. cū heres. de diuers. ⁊ tempo. prescript. vñ
2 iste titulus est inutilis. Ex quo sequitur secundū eos, ꝙ † titulus
ex quo nō potest sequi prescriptio, non excludit hanc actionem:
lȝ sit aptus natus ad prescriptionem. Sed hoc est falsum. in con
tratabu. notat glo. ⁊ verius. s̄. in. §. omnibus. in gl. quid si igno-
rans. ⁊ in. §. si quis sciens. in glo. que incipit. vt. ĩ. de reg. iur. Itē
quod dicunt non attendi titulum defuncti: q: cōuenitur ex pro-
pria persona: volunt dicere ꝙ cum ipse possideat pro herede, ⁊ ti
tulus pro herede non excludat hanc actionem, potest ex propria
persona cōueniri: sed hoc non est bene dictum: quia tūc titulus
pro herede non excludit hanc actionem, qñ possidens contendit
se pro herede illius, cuius ⁊ actor. Secus si dicat se heredē alte-
rius: vt no. glo. s̄. ea. l. §. neratius. in. ij. gl. in fi. que est not. secūdū
Barto. hic pone ergo casum in herede illius, qui possidebat he
reditatem cum titulo. nam si defunctus poterat vtili conueniri,
tanꝙ possessor vniuersitatis: vt in. §. si qs sciēs. ita ⁊ heres eius,
sicut heres illius qui possidebat pro herede vel pro possessore po-
test conueniri directa. sicut defunctus eius: vt. s̄. e. l. §. neratius.
⁊ iste est verus casus. ¶ Sed queritur ex qua persona? glo. vide
tur dicere ꝙ ex persona defuncti tantum: tu dic ꝙ etiam ex per-
sona sua, vt dixi in. §. neratius. Paulus de Castro.

Summarium.

1 Tertius alterius nomine in actione mista, conueniri potest: nō sic in mere reali.

§. Si quis absentis.

Qui possidet alieno nomine
potest hac actione cōueniri ex persona illius, si ille conueniri po
terat: sed ex persona propria non: quia non possidet pro herede,
vel pro possessore: nisi contra voluntatem illius possideret. h. d. ⁊
1 est not. casus. ¶ Nota † ergo ꝙ in actione mista potest quis con
ueniri nomine alterius: secus in mere reali: vt. l. officiū. de rei vē.
⁊. l. de eo. §. fi. ad exhiben. facit ad id quod dixi. s̄. e. l. §. neratius.
⁊ isto casu poterit dominū nominare in iudicio, non vt se a iudi
cio eximat. sȝ vt suis defensionibus instruatur: vt in auf. qua in
prouincia. vbi de crimine agi oportet. lex autem. ij. C. vbi in rem
actio. non habet hic locum: quia loquitur quando nomine pro-
prio conuenitur: hic nomine alterius. ¶ Sed queritur quid in
secundo casu cum conuenitur nomine proprio: cū non possit, vt
hic, in ver. ipsius no. vtrum possit dominū nominare in iudicio
vt procedatur secundum formam illius. l. s. ꝙ eo non comparen
te, habeatur lis pro contestata? Guil. de cug. dicit ꝙ sic in di-
cta. l. ij. per istum tex. idem sentit hic Bar. ¶ Sed certe ista no-
minatio quam facit hic tendit ad excludendam actionem: cum
non possideat pro herede, vel pro possessore: ⁊ sic non cōpetebat
hec actio: sed ibi competebat rei vendicatio. ¶ Unde dicūt alij
ꝙ hec nominatio fieri non potest: quia non procedit libellus cō
tra istum possidentem. l. autem illa loquitur quando procedit li
bellus secundum Bald. quod perpetuo tene menti. posset affer-
re lanam ⁊ lac.

Summarium.

1 Liti se offerre quis dicatur?
2 Haberi talem, & talem esse, dissimilia sunt.

§. Non solum.

Qui se offert liti, lȝ nihil possi-
deat de hereditate, cōuenitur
1 hac actione. h. d. dicitur † autē se offerre, si interrogatus, an pos-
sideat: respondet ꝙ sic. vel respondet, ꝙ non: sed dicit se velle su-
scipere iudicium, si autem nullo modo sit interrogatus: quid iu
ris sit, habes gl. singularem in. l. si a te. §. si quis fundū. de excep.
2 rei iudi. que non est alibi. ¶ Nota ex glo. fi. ꝙ aliud est esse † talē
⁊ aliud haberi pro tali. facit. l. si maritus. in prin. de adulte.

Summarium.

1 Possessor num liberetur, eius solutione, qui possidere dolo desijt.
2 Exceptio auctori quæsita ante alienationem successori prodest.

§. Item si quis dolo.

Qui dolo desijt
possidere, tanquā
possessor hac actione tenetur, qui liberatur si possessor liti se offe-
rat, vel rem restituat: sed satisfactio eius, qui dolo desijt possidere,
non liberat possessorem. h. d. De materia glo. hic posite, vide
per Bar. n. l. quoties. ĩ. si familia fur. fe. dica. ⁊ dicas istum, qui
dolo desiji possidere teneri vtili, nō directa: vt no. s̄. §. proximo.
¶ In glt. mag. ista expeditur per quinꝗ contraria. Ad primū
dic ꝙ ibi loquitur in vero interesse. quo casu, quando vnus sol-
uit, cessat. hic vero vnus tenebat ad estimationē propter dolū,
alius ad rem. in tertio cōtrario diuide glo. ⁊ primo formatur cō
trarium de. l. quoties. §. plene. ⁊ prima solutio soluit istud con-
trarium. aliud cōtrariū formatur. de. l. emptori. ⁊ alijs. in glo. all.
1 ⁊ secunda so. est vera ad istam. ¶ Et † ideo pro declaratione gl.
vtrum soluente illo, qui dolo desijt possidere liberetur possessor.
Distingue nam aut tenetur vtraꝗ actione personali ad interes
se: ⁊ tunc liberatur: quia per solutionem vnius desinit interesse.
⁊ ita loquitur. l. de illo. cum. l. seq. ⁊. l. electio. in princ. ĩ. de noxa. ⁊
l. quoties. si fa. fur. fe. dicatur. ⁊ de dolo si plures. Aut ille qui
dolo desijt possidere tenebatur ad estimationē, sed possessor tene
batur ad rē: ⁊ tunc aut soluit anteꝗ desineret possidere: quo ca-
su talis sol. habetur pro emptione: vt. l. litis estimatio. ⁊. l. j. ĩ. pro
emp. quod dic vt ibi per Bar. ⁊. ĩ. de rei ven. l. eius rei. cum. l. seq.
⁊ tūc talis sol. prodest indistincte illi, qui postea causam habuit
ab eo, siue sit habiturus regressum de euictione, siue non: quia
2 † exceptio quesita auctori, ante alienationem factam, prodest suc
cessori: vt. ĩ. de excep. rei iudi. l. si a reo. §. fi. ⁊. C. de euic. l. emptori.
Aut soluit post alienationem: ⁊ tunc fuit cōuentus ex culpa ad
estimationem rei tantum: ⁊ idem quia liberatur possessor: q: ta-
lis solutio emptionem inducit. vt. ĩ. de rebus eo. l. illicite. Aut cō
uentus fuit ex dolo ad aliud, quā fuit iuratum in litem: quo ca-
su illud quod soluit de iure est mere pena: ⁊ tunc aut possessor est
habiturus regressum de euictione, ⁊ liberatur: ne ille qui desijt
possidere, cogatur soluere, vt. l. quoties. §. plane. si familia fur.
fe. dica. vt quia fuit sibi res don. vel actū fuit hoc expresse. ⁊ tunc
solutio facta per dolosum, non liberat possessorem: vt hic. ⁊. l. sti
chum. §. dolo. de solut. cetera dic vt not. per Bar. in. d. l. quoties.

Summarium.

1 Conditione vel die pendente num agi possit, vt debitor condem-
netur? Et an pendente iudicio sententia ex causa de præterito, fer
ri possit? nu. 2.
3 Induciæ an duplicentur, si ante diem vel conditionem agatur.
4 Debitor in diem vel sub conditione, pendentibus his ad cauendū
de soluendo cogi potest.

§. Item a debitore.

Debitor heredita-
rius quasi possessor
iuris hac actione tenetur: siue sit ex contractu, siue sit ex delicto,
siue contraxit cum defuncto, siue cum herede: dū tamen presens
sit obligatio: secus si esset in diem, vel sub conditione. q: tunc nō
agetur vt condemnaretur ad debitum, sed ad cauendū, vt adue
niente die vel cōditione solueret. h. d. cū. l. se. ⁊ se. in prin. l. ꝙ si in
diem. Debitore hereditario. qui contendit se heredē esse. ¶ No.
1 † tex. l. ꝙ si in diem. in prin. ꝙ pendente die vel conditione, nō po-
test agi, vt debitor condemnetur. quod videtur contra opi. In-
noc. qui dicit in. c. j. de plus peti. ꝙ potest condemnari, vt adue-
niente die, vel conditione, soluat duplicatis tamē inducijs: q: di
latoria solutionis non impedit condemnationem secundum eū.
quod videtur contra istum tex. qui indicat nō condemnañ. Sȝ
ipse respondet, ꝙ hic agebatur petitione, qua nō tenetur, qui nō
possidet pro herede, vel pro possessore: sȝ debitor in diem vel sub
conditione, nō potest dici possidere pro herede: quia habet aliā
exceptionē, quare non soluat. s. quia non tenetur adhuc. nō autē
quia cōtendat se heredem. secus si ageretur illa actione qua te-
2 neretur sub die, vel sub cōditione. quod tene menti. ¶ Itē † no.
in versiculo primo. prout intelligitur, ꝙ petitio hereditatis fue
rit mota ratione debiti condōnalis vel in diem tantum. quod si
pēdente iudicio superueniat ius ex causa de preterito, potest fer
ri sententia. facit. l. si rem. §. fi. de pig. acti. ⁊ plane no. in. l. non po
test videri. de iudi. Sed gloss. intelligitur ꝙ fuerit mota ratione
aliarum rerum, quas possidebat debitor. ¶ Et tunc nota, ꝙ in
hac actione si queratur quid veniat: inspicitur tempus sentētie,
3 vt hic: et. s̄. e. l. iiij. ¶ Item † no. secundum primum intellectum,
ꝙ si agatur ante diē vel conditionem, nō duplicantur inducie.
quod est verum iure isto. vt. l. bone. §. sub cōditione. de edi. edic.
quicquid dicat glo. finalis. l. pecuniam. si certum peta. hodie se-
4 cus vt insti. de excep. §. hodie. ¶ Ultimo † no. secundum Bart.
ꝙ quili-

ꝙ quilibet debitoꝛ in diem vel ſub conditione, poteſt cogi ad ca
uendum pendente conditione vel die. ¶ Itē ꝙ ad hoc agitur
officio iudic. qđ dic vt. l. in oībus. ś. de iudi. Paulus de Caſtro.

Summarium.

1 Poſsidens rerum hæreditatis pretia, qua actione conuenitur?
2 Hæreditas adita amplius hæreditas non dicitur.
3 Poſſeſſor rerum hæreditariarũ, ſi à poſſeſsione cadat, qua actione eam recuperet?
4 Interdictum vnde vi actioq̃ ex delicto proueniens, an cedi poſſint? Et quid in alijs facultatibus, quæ actiones non ſunt?
5 Hæreditatis petitione, vel eum conueniri poſſe, qui nec poſsidet, nec poſsidere quoq̃ dolo deſijt, ſi modo ad rem recuperandam actionem habeat. Et quid in rei ven. an in eum quoq̃ dabitur?
6 Vendere rem alienam, num quis poſsit. Et qualiter eius rei tradenda ſit poſſeſsio, vt ex ea vſucapio ſequatur?
7 Venditor re nõ tradita & ſi ad pretium agere nõ poſsit, actionem tamen ad id petendum cedi poſſe.
8 Actio reuocatoria hæredi ſibi quæſita, num in petitione hæreditatis veniat? Et ſi pater donationem fecerit immenſam, quo caſu filius reuocare poteſt, an mortuo patre poſsit filius hæreditatis petitione reuocare?

§. Sed ⁊ is qui pretia.

Qui poſſidet aliquid
pecuniarium occaſione hereditatis ſibi obueniẽtis, tenetur hac
actione. Idem in debitoꝛe hereditario, cuius obligatio cepit a
defuncto, vel ab hereditate: ſecus ſi ab herede. Idem eſt in eo,
qui habet aliquam actionem occaſione hereditatis ſibi inſitam
quia tenetur hac actione, vt eam cedat. h. d. vſq; ad. §. ſi. qui inci
1 pit idē Iul. ¶ Circa prin. §. †q̃ro qua actione ꝯuenitur ille, qui
poſſidet pretia rerum hereditatis, reſpondeo conuenitur vtili,
non directa: q2 non ſunt pꝛopꝛie hereditaria: vt no. ś. e. l. regulariter. glo. ¶ Secundo quero in verſiculo non ſolum. quãdo dicatur geri negotium hereditarium, vel heredis? rñdeo, ꝙ hereditarium dr geri iacente hereditate. quo caſu queritur actio hereditati iacenti: ſed poſt aditã hereditatē dr geri negotium here
2 dis, ⁊ ab eo incipit obligatio: q2 †nõ dr amodo hereditas, ſ3 bona heredis. ¶ Ex hoc videtur, ꝙ ſi poſt aditam hereditatē per
verum heredem, alius eam occupat, non cõueniatur hac actione. ¶ Sed dic contra. nam tunc cõuenitur ratione ipſarũ rerũ,
que ſemel fuerũt hereditarie: l3 nunc non ſint, ſed heredis. ſed cã
que incipit ab herede, nũq̃ fuit hereditaria. ⁊ ideo in hac actio
3 ne nõ venit. ¶ Sed †quero. quid ſi poſt appꝛehenſam poſſeſſionem per heredē cecidit a poſſeſſione: vtrum poſſit res illas recuperare per hãc actionē? And. de piſis conſuluit ꝙ nõ per iſtum
tex. q2 amodo nõ ſunt hereditarie, ſed heredis ſm eũ. Idē vr̃ ſentire gl. oꝛd. ĵ. de fideicõmiſ. heredi. peti. l. j. ⁊ Azo in ſumma iſti9
tituli. ſed hec declaratio nõ eſt vera ſimpliciter: q2 ſi poteſt recuperare ab eo, qui poſt aditã hereditatē occupauit hac actione:
q2 ſemel fuerunt hereditarie, vt dictũ eſt: ergo ⁊ idē ab eo. qui occupauit poſt appꝛehenſam poſſeſſionē per eandē rationē: q2 talis appꝛehẽſio nõ dat ſibi maius ius heredi. in ꝓpꝛietate, q̃ aditio. vt per ſolam aditionē ſit factus dñs, etiã añ appꝛehenſionē:
l. cum heredes. de acqui. poſ. nec ob. iſta litera: q2 iſta actio nũq̃
fuit hereditaria, vt dictum eſt. ¶ Dic ergo ſic. ꝙ aut vult recuperare poſſeſſionem per poſſeſſoꝛiũ hereditatis qđ eſt in. l. edicto.
C. de edic. diui adri. ⁊ tũc nõ põt: q2 illud poſſeſſoꝛiũ eſt adipiſcẽde poſſeſſionis, quã heres nũq̃ habuit: ſ3 ſi ſemel habuit, diceretur recuperãde vt inſti. de interdic. §. adipiſcẽde. aut vult recuperare res ipſas ꝑ hãc actionē: ⁊ tũc aut dñiũ illarũ rerũ fuit ſemel
in hereditate: ⁊ tunc põt, vt dictum eſt. Aut nõ fuit in hereditate ſed fuit acquiſitum in perſona heredis: puta q2 heres cõpleuit
pꝛeſcriptionē rei, que erat in hereditate nõdũ ꝑſcripte per ipſam
hereditatē: ⁊ tũc nõ põt recuperare ꝑ hãc actionē: q2 illud dñiũ
nũq̃ fuit hereditariũ ſ3 heredis. ar. hui9 tex. ⁊ eſt caſus. ĵ. e. ⁊ nõ
tm̃. §. ꝙ ſi pꝛo emptoꝛe. ſm Bal. quod tene mẽti. ¶ In. §. iul. no.
4 †ꝙ interdictũ vñ vi. ⁊ actio pꝛoueniẽs ex delicto, pñt cedi. ⁊ ad
hoc alle. Quid in alijs facultatibus, que nõ ſunt pꝛopꝛie actiones, an pñt cedi. vide qđ no. per Barto. in. l. j. in ſi. ⁊ l. ij. ĵ. de no.
5 ope. nũ. ¶ Itē †no. ꝙ ille qui nõ poſſidet, nec dolo deſijt poſſidere, ſ3 tñ h3 actionē ad recuperãdã rem, põt hac actione ꝯueniri,
vt eã cedat. ¶ S3 quid in rei vendicatione, an poſſit dari contra
illũ, qui nullo mõ poſſidet, nec dolo deſijt poſſidere. tñ h3 actionē ad rē recuperãdã? Cyn. ⁊ Dy. in quibuſdã additionibus hic
videntur dicere, ꝙ ſic. ar. huius. §. S3 glo. oꝛd. dicit ꝯtrium. in. l.
põponius. §. ſi is qui pꝛecario. ĵ. de acqui. poſ. in mag. glo. quam
ſolēt ibi tenere doc. l3 de hoc tex. ⁊ de dicto Dy. ⁊ Cy. nõ faciant
mẽtionē. Nec obſt. iſte tex. q2 loquit̃ in actione vniuerſali, in qua
q̃cquid obuenit occaſione rei, ſuccedit loco rei, vt hic. ⁊ l. ſi ⁊ rē,
⁊ pꝛetiũ. ĵ. e. ſecus in rei vẽdicatione. que eſt particularis: vt. C.
6 de rei vendi. ſi ex pecunia. ⁊ l. mr̃. ¶ Itē †no. in verſiculo idē iul.
ꝙ põt q̃s vẽdere rē alienã, quã nõ poſſidet. Qualr̃ aũt ſit tradenda, vt ſequat̃ vſucapio vel acq̃rat̃ dñiũ, ſi eēt dñs. vide gl. ſingu
7 larē i. l. ſi fundũ. ĵ. de fundo dota. ¶ Itē †no. ꝙ l3 re nõ tradita,
nõ poſſit vẽditoꝛ agere ad ꝑtiũ, vt. ĵ. de act. emp. l. iulia. §. offerri.
tñ põt cedi actio ad ꝑtiũ petẽdũ. Nã poſtq̃ iſte vẽditoꝛ nõ poſſidebat, nec tradiderat, nec offerebat: tñ actionē cedebat. ¶ Vlti
8 mo †no. in verſiculo idem ſcribit. ꝙ actio reuocatoꝛia ſoli heredi
queſita, non venit in hac actione. ⁊ ſic eſt hic caſus de hoc quod
querit glo. C. de inoffi. teſta. auč. vnde ſi parens. que querit ſi pater fecit immenſam donationem, quo caſu poteſt filius reuocare: vtrum patre moꝛtuo poſſit filius reuocare petitione heredit.
⁊ determinat ꝙ non, ſed per querelam inofficioſe donationis. q2
actio ad reuocandũ nunq̃ fuit hereditaria: quia nõ fuit queſita
patri vel hereditati, ſed ipſi filio. de quo eſt hic caſus qui nõ alle.

Summarium.

1 Poſſeſſor bonæ fidei qui hæreditatem reſtituit, & indebitē ſoluit, qua actione repetat?

§. Idem iulianus.

Bone fidei poſſeſſoꝛ,
qui hereditatem reſtituit, vel legata ſoluit de hereditate: põt hac actione cõueniri, vt
cedat ꝯdictionē, quã h3 ad illa repetẽda: ſi ꝓ ꝓ ſoluit de pꝛopo:
tũc l3 cõpetat ſibi repetitio, ſi tñ illa actio eſt ſibi inutilis ꝓpter
paupertatem illius, cui ſoluit: põt de hereditate tantum ſibi retinere, q̃tũ ſoluit: ⁊ actionē petitoꝛi cedere: ne bona fides ſibi no
1 ceat. h. d. cũ. l. ſeq. ¶ Quero †circa pꝛimũ dictũ, qua actione põt
repetere qđ indebite ſoluit? Rñdeo cõdictione indebiti directa:
vt. ĵ. de condi. indebi. l. ij. ⁊ iſtã non expedit. ꝙ cedat petitoꝛi: q2
nulla vtilitas ſibi reſultaret: cũ ipe habeat etiam vtilē: vt. l. papi.
§. ſi. ś. de inoffi. teſta. ¶ Item habet certi cõdictionem ex ſtipulatione, ſi ſoluit pꝛeſtita cautione, euicta hereditate legata reddi.
et iſtam debet cedere: quia in ea eſt vtilitas: cum in tali cautione
dentur fideiuſſoꝛes, contra quos cedetur actio petitoꝛi hereditatis. ⁊ ſic magis erit ſibi conſultũ, q̃ per cõdictionē indebiti. ipſi
vero petitoꝛi hereditatis dantur contra poſſeſſoꝛem tres actiones, ſcilicet vtilis condictio indebiti. Item rei vendicatio. vt in
ſi. illius. l. Item ⁊ petitio hereditatis: vt. ś. e. l. §. iul. ſcribit. in ſi.
Paulus de Caſtro.

Item videndum.

Male fidei poſſeſſoꝛ tenet̃ de impꝛudẽtia, ſ3 bone fidei nõ. Item
in hac actione cõdẽnatur quis ad ea, que reperitur poſſidere tp̃e ſnĩe: l3 tp̃e litis ꝯteſta. nihil
poſſideret. h. d. vſq; ad. §. nũc videam9. ¶ S3
pone ꝙ nec tp̃e litis ꝯteſt. nec tp̃e ſnĩe aliq̃d poſſidebat cõuēt9:
querit̃ q̃ erũt ꝑtes iudicis. rñdeo ſi obtulit ſe liti, d3 eũ ꝯdẽnare.
ś. nec vllã. §. nõ ſolũ. ſi aũt nõ obtulit: q2 non fuit interrogatus:
tũc vr̃ iudiciũ fruſtratoꝛiũ: ꝙ dēat tñ abſolui ab obſeruatiõe iudicij: vt. ĵ. de rei vē. l. q petitoꝛio. ſ3 gl. ſingularis dicit, ꝙ verũ eſt
ꝙ reus d3 abſolui poſtq̃ nõ poſſidet ab obſeruatione iudicij: verũtñ ſi actoꝛ pꝛobauit ſe heredē. vel dñm: cũ agit rei vẽdicatiõe,
d3 iudex ipſum declarare heredē vel dñm. que ſnĩa mittet̃ executioni ꝯ ꝯuētũ abſolutũ q̃ñcũq; incipiet poſſidere. ita dicit gloſ.
vnica. in iure. in. l. ſi a te. §. j. de execu. rei iudi. ⁊ illa eſt de gl. Bar.

Summarium.

1 Feuda num in petitione hæreditatis deueniant?
2 Hæreditariæ res quæ dicantur? Et commodatæ ac depoſitæ res nũ in hæredit. petitione veniant? Et num de illis hæres inuentarium facere teneatur, ſi inuentarij beneficio gaudere velit?
3 Depoſitarius à poſſeſsione rerum commodatarum ac depoſitarum cadens, nũ ad eã recuperandã remediũ aliquod ſpeciale habeat?
4 Iudicis officium vt ad recuperandam detentationem competit, ita & ad eam conſeruandam.
5 Hæreditatis petitio cum quibus concurrat?

§. Nũc videamus.

Hec ē tertia ꝑs titu
li. in q̃ põit q̃ res veniãt i hac actiõe, ⁊ durat vſq; ad. l. itē veniũt. §. ꝓdie. ⁊ ꝟ itẽdit:

in hac actione veniunt res corporales, siue sint hereditarie: vt quia
testator habebat in eis plenum ius, siue non sint hereditarie, sed
in hereditate inuenta: siue in illis haberem aliquod ius semiple
num, vt ius pignoris, vel publicianam, vel retentionem: licet nõ
actionem vel nudam detentationem. Illa vero in quibus he
res post mortẽ defuncti acquisiuit dominiũ, quod penes defun
ctum vel hereditatem nunquam fuit, licet habuerit causam a defun
cto, item seruitutes in hac actione nõ veniunt. h. d. vsque ad. l. itẽ
1 veniunt. ¶ Glos. i. §. i. querit † vtrũ feuda veniãt in hac actione:
et rñdet quod si filius masculus agit, veniũt: secus si femina, vel agna
tus. pro cuius euidentia est sciendum, quod filius nõ succedit in feu
do nisi sit homo: sed agnatus sic si feudum est antiquũ: vt ti. an
agna. vel filius. c. i. Item si est nouum, si fuit expresse actũ: et tunc
venit ex pacto, etiam si non sit heres. et idem in femina, quando
actum est expresse. vult ergo dicere gloss. quod cum filius veniat ad
feudum ratione hereditatis, quod feudum veniat in hac actio
ne: secus in agnato, qui ratione hereditatis nõ admittitur, sed ex
pacto vel ex conditione feudi. Bart. autem dicit, quod licet filius ad
mittatur ad feudum ratione hereditatis, nõ tñ admittitur tanquam
heres, sed tanquam extraneus. vnde nõ admittitur pro portione he
reditaria quia posset heres esse in tertia parte: et tñ admitteretur
insolidum ad feudum: vt. l. iurisiurandi. §. si liberi. de oper. lib. et
2 ideo dicit in hac actione nõ venire. que opi. est verior. ¶ No. † in
l. et non tantum. in prin. quod non dicuntur res hereditarie: nisi ille
in quibus defunctus habebat plenum ius. ¶ Secundo not. quod
res commodate, et deposite, veniunt in hac actione fm Bald. licet
defunctus non haberet in eis, nisi solam detentationem. Et per
hoc fuit cõsultum et determinatum, quod heres debet tales res cõ
modatas et depositas ponere in inuentario. al's non gaudet be
neficio inuentarij. qđ singulariter no. ¶ Ex hoc sequitur licet alique
res inueniantur, nõ propterea probantur hoc ipso, qđ sint heredi
3 tarie. ¶ Tertio † nota quod pro rebus depositis vel commodatis,
non competit aliqua specialis actio, si depositarius vel commo
darius cadat a possessione. quod verum, nisi in tribus casibus:
vt dicit glo. Sed extra illos dicit gl. no. quod licet nõ competat aliqua
actio competit tamen officium iudicis ad recuperandum deten
tationem illam. Que glo. semper alle. pro contra. facit. ĩ. de va. et
extraor. cog. l. de vsu aque. ¶ Tu dic plenius vt not. per gloss. et
doc. in. l. manifestissimi. §. sed cũ in scđa. C. de fur. plenissime per
Bartol. in. l. rem que nobis. ĩ. de acqui. pos. et de condi. furt. l. Et
ideo. §. neratius. qui ibi ita dicit, quod nullum interdictũ pro re mo
bili recuperanda habemus: vt ibi etiam tenet gloss. alia tamen
remedia habemus pro re mobili. quia aliquando competit con
dictio incerti: vt habes tex. et glo. in dicta. l. et ideo. §. neratius. de
condi. fur. Alia glo. videtur concedere actionem in factum, vel
officiũ iudicis vt habes hic. Alia est in dicta. l. manifestissimi. §.
sed cum in secunda. C. de fur. Quare pro concordia istorum dic,
quod quãdoque priuatur quis possessione rei mobilis, qui habet ius
in re, vt creditor: et tũc habet locum cõdictio incerti. et ita loqui
tur. l. et ideo. §. neratius. alleg. quandoque nullum ius habet in re:
et tũc aut ille priuatus possidebat: et habet locum condictio tri
ticaria. š. de trit. vel condictio ex. l. si coloni. C. de agri. et cẽs. Quan
doque condictio indebiti, vt. l. indebiti. §. sed si nummi. de condi.
indebi. quandoque ille qui cadit a possessione solam detentationẽ
habet: vt commodatarius vel depositarius: et isti habent actio
nem in factum, vel officium iudicis. et ita loquitur hic. et. l. mani
festissimi. §. sed cum in secũda. š. alle. quod not. Bar. in. d. l. aqui
lius. et ista sunt quotidiana: quia si perdidisti librum tuũ, et ego
habeo probare dominium: esset difficile qualiter ageres contra
me. dixi tibi: et hec merito cum possessio peruenit cũ vitio. Quid
si sine vitio vide glos. in. l. ciuile. C. de furt. cetera vide per Bart.
Et adde quod not. per Petr. et Cyn. C. vbi causa sta. l. j. in. ij. vel
4 iij. q. et per Guil. de cug. in. l. ij. C. vbi in rem actio. Et † quod si
cut competit officium iudicis ad recuperãdam detentationem,
vt hac glos. ita et ad eam conseruandam: vt probatur in. l. aqui
5 lius regulus. ĩ. de dona. que est not. ¶ Vltimo † no. in tex. quod pe
titio hereditatis cõcurrit cum aliis actionibus particularibus,
scilicet hypothecaria. vel publiciana. ¶ Sed an possint simul
intentari? dic vt dixi in. l. si quis libertatem. š. e.

Summarium.

1 Vsucapione per defunctũ cœpta, ac per hæredem completa, non
dici rem per defunctum præscriptam. Et præscriptionis princi
pium ad finem trahi.
2 Vsucapione completa præscriptione, publicianam euanescere.
3 Maius minori tenebras offundere. Et præscripta per hæredem scri
ptum testamento per quærelam rescisso num in petitione hære
dita. veniant?
4 Acquisitionem per hæredem putatiuum, & reuocabilem factam,
reuocatione secuta, magis ab ipsa hæreditate, quam ab hærede
factam videri.

1 §. **Quod si pro emptore.** Not. † sin
gulariter
quod licet vsucapio sit incepta per defunctum, si tamen fuit cõple
ta per heredẽ, non dicitur res prescripta per defunctum, qui in
choauit, sed per heredem, qui compleuit. et sic principium prescri
ptionis trahitur ad finem. Si enim videretur prescripta per de
functum, veniret in hac actione: quia omnia veniunt, quorum
dominium fuit penes defunctum, vel hereditatem. sed hic nunquam
fuit, sed penes heredem tantum: ergo non venit: sicut nec obli
gatio, que incipit ab herede: vt. š. e. quod si in diem. §. non solum. et
§. idem scribit. Dicitur autem completa per heredem, si comple
ta fuit post aditam hereditatem, siue fuerit apprehẽsa possessio
hereditatis, siue non: vt. ĩ. de vsucap. l. ceptam. et. l. possessio testa
to. Si vero fuisset completa per hereditatem iacentem antequam he
res adiret veniret in hac actione: sicut et obligatio quesita here
ditati iacenti: vt. l. sed vtrum. cum. l. seq. et. l. quod si in diem. §. nõ so
lum. š. e. licet glo. hic videatur sentire contrarium in prima solu
2 tione, que non est vera. sed tene secundam. ¶ Itẽ not. † quod com
pleta vsucapione vel pscriptione euanescit publiciana, et datur
sola vendicatio. Nam si non euanesceret, cum illa fuerit semel
penes defunctum, vel hereditatem: veniret in hereditate: vt. š.
proxi. Cuius contrarium hic dicitur. et sic confunditur hic opi.
Iacobi de are. qui dicebat alibi contrarium. quod pro re prescripta
cõpetebat vendicatio et publiciana quod est contra hunc tex. fa
3 cit ad predicta: quia † maius offuscat minus. vt. l. si heres a debi
tore. ad trebel. ¶ Vltimo no. glo. que incipit, scilicet vero in fin.
querit enim an testamento rescisso per querelam, veniat in hac
actione res prescripta per heredem scriptum? videbatur quod non
per istum tex. quia dominium illud non fuit penes defunctum,
vel hereditatem: sed fuit acquisitum per heredem post aditionẽ.
glo. singulariter dicit contrarium. quia per querelam omnia re
scinduntur. vult dicere, quod illa aditio facta per heredem rescin
ditur, et habetur pro non facta. Et sic videtur, quod illa prescriptio
sit magis completa per hereditatem, quam per heredem. ¶ Nota
4 † ergo ex glo. quod acquisitio facta per heredem putatiuum et reuo
cabilem, secuta reuocatione, videtur facta magis per heredita
tem, quam per eũ. ¶ Secundo no. quod nõ prodest nisi heredi. ¶ Ter
tio not. quod non rescinditur, licet rescindatur aditio facta. l. ex con
tractu. de re iudi. tene bene menti.

Summarium.

1 Res empta vel hæreditatis nomine, si ipsi hæreditati necessaria
non sit, an in hæreditatis petitione veniat?
2 Res empta de pecunia mea per te ac nomine tuo, cuius sit futura?
3 Animus quis præcesserit, ex actu sequenti dignoscitur.
4 Res empta ab vno fratrum simul commorantium, aut sociorum
vno, num communis esse debeat?

ITem veniunt. In hac actio
ne veniunt res
comparate per possessorem hereditatis, dum
modo duo concurrant. s. quod nomine heredita
tis sint empte. Item quod sint hereditati necessa
rie. nec est tunc curandum an sint empte de pe
cunia hereditaria, vel non. Itẽ licet essent empte de pecunia he
reditaria: si tamen illorum duorum deficiat, vt quia non sint em
pte nomine hereditatis, sed ipsius possessoris, in hac actione nõ
1 veniunt. hoc dicit. vsque ad. §. preter. ¶ Oppo. nam † si res non
necessaria hereditati, non venit in hac actione, licet hereditatis
nomine sit empta, ergo non liberatur possessor volendo eam tra
dere inuito petitori: sed potest petitor petere pretium, si solutum
est de pecunia hereditaria. ¶ Sed contra. quod liberatur illam tra
dendo, et non teneatur de pretio: vt. ĩ. eodem. sed et si. l. §. primo.
ij. responso. ¶ Solu. illud est verum in bone fidei possessore, qui
non tenetur, nisi quatenus est locupletior. Sed loquitur in male fi
dei possessore, qui rẽ nõ necessariã sibi retinet, et ptiũ restituit. ita
dicit glo. j. et bene. ¶ Tu aduerte plenius: quia istud qđ hic dr res
emptas per possessorem venire in hac actione, vel non venire: po
test intelligi duobus modis. Primo in fauorem possessoris. vt li
beretur res tradendo, etiam inuito petitore. Secundo in fauo
rẽ petitoris,

re petitoris, vt possit illas res petere inuito possessore. Primo ca
su, aut loquitur in possessore male fidei: et tūc serua literā, vt non
veniāt in sui fauorē, nisi cōcurrāt illa duo, ꝙ sint empte noīe he-
reditatis, ⁊ sint hereditati necessarie: al's nō liberatur volendo
eas tradere inuito petitore: sed tenet̄ ad pretiū de pecunia here-
ditaria solutū. Aut loquimur in possessore bone fidei: ⁊ tūc tene
gl. ꝙ indistincte veniūt in sui fauorē, etiā si nō sint empte noīe he
reditatis, nec sint hereditati necessarie. sed fuerint empte de pe-
cunia hereditaria. nā liberat̄ eas tradēdo: etiā si minus valeāt,
ꝙ̄ sint empte: vt. d. l. sed ⁊ si. l. §. j. Aduertendū tñ, qꝛ qñ emit noīe
hereditatis, ⁊ sunt hereditati necessarie, veniūt tāꝙ̄ hereditarie:
qꝛ nō sunt hereditati quesite, sed ipsi possessori: sed veniūt tanꝙ̄
ex illis sit factus locupletior. ⁊ sic peterentur vtili actione: vt no.
s̄. e. regulariter. in prima glo. ⁊ dixi in. l. ꝙ si in diē. §. sed si is. nisi
possideret alias res ⁊ actiones, quarū intentaretur directa: quia
tunc totū veniret simul, iuxta ea que dicā. ī. §. fructus. Secundo
vero casu, si queratur an veniāt illa duo in dubio: ex hoc cōsta-
re potest: qꝛ sunt facte hereditatis: si vero deficit alterū: tūc aut
qꝛ non empte noīe hereditatis, vel nō sunt necessarie: tūc dic, ꝙ
aut deficit primum: qꝛ possessor emit noīe proprio: ⁊ nō veniunt,
nec potest eas petere inuito possessore etiā, si de pecunia heredita
2 ria: qꝛ † res empta parte de pecunia mea nomine tuo, non efficit̄
mea, sed tua. nec possum illam petere, nisi sim pupillus, vel mi-
les: quo casu datur mihi electio ad rem, vel pretium: vt. C. de rei
ven. l. si proponis. vt ibi not. ⁊ hoc vult dicere hic gl. que incipit
si tamen nomine. Si vero deficit scd̄m: vt quia possessor emit no
mine hereditatis, nō tñ erat necessaria: tūc si petitor ratificat, et
vult eam habere: pōt eam petere inuito possessore, etiā si empta
sit de pecunia non hereditaria: qꝛ res empta nomine meo, efficit̄
mea si ratifico, de quacunqꝫ pecunia sit empta. vt hic. ⁊ de acq.
pos. l. per procur. debeo tñ soluere pretiū, vt hic pretiuꝫ restituere
heredi. ¶ Sed quid in dubio, si non cōstat cuius nomine sit em
pta? rñdeo si fuit empta de pecunia hereditaria, ⁊ sit hereditati
necessaria: puto ꝙ videatur empta nomine hereditario, quasi ex
illis duobus resultet iuris presumptio. arg. hic in verbo sine du
bio. ⁊ de vsur. l. si stipulatus. ¶ Si vero nō sit necessaria, vel nō
cōstat: si quidem fuit deputata hereditati post emptionē, puto
3 idem: quia † ex hoc actu presumitur animus precedens, ꝙ nomi
ne hereditatis emerat. ar. ī. ad mace. l. sed ⁊ iul. §. proinde. ibi in-
telligendū. qꝛ ab initio ⁊c. ⁊. ī. re. amo. l. cōcubina. §. j. ⁊. C. de na
tura. lib. cum quis. Al's aūt etiā si sit empta de pecunia heredita
ria, puto ꝙ magis videatur empta nomine proprio, quā heredi
tatis. ar. ī. de solu. ⁊ magis. de verbo. ob. si ita stipulatus. §. chry
sogonus. ⁊. ī. de in rem verso. l. si filius. ¶ Item opp. ꝙ etiam si
nomine hereditatis sit empta, ⁊ sit hereditati necessaria, nō ac-
quiratur hereditati, sed ipsi possessori: ar. s̄. de pac. l. si tibi. x. §. cū
possessor. ⁊. ī. de cōdi. indeb. l. si vrbana. So. ibi loquitur in actio-
nibus personalibus quesitis per predonem, que non queruntur
vero heredi: nisi cedantur. sed hic loquitur in acquisitione dñii.
rationem vide in. l. ea que ciuiliter. ī. de acquir. re. do. ¶ Ultimo
4 † faciunt ad. q. de duobus fratribus simul habitantibus, vel so
ciis, quorum vnus emit aliquam rem: an efficiatur communis?
de quo vide not. in. l. titium ⁊ meuium. §. altero. de admini. tuto.
per Bar. ⁊ per Bal. in. l. si patruus. C. communia vtriusqꝫ iud.
¶ Item faciunt ad. q. de possessore beneficii, qui non habebat
ius: si aliquid emit an acquiratur beneficio, vel vero prelato? col
lige decisionem ex predictis. Paulus.

§. Simili modo. Si possessor male fidei vē
dat res hereditarias sine
causa conuenitur ad illas res, ⁊ fructus: sed si ex causa necessa-
ria hereditati, non conuenitur nisi ad pretium. h. d. Effectus pri
mi dicti est: quia tenetur illas res redimere, vel si non potest, iu-
ratur contra eum in litem: vt. ī. e. si possessor. §. fi. secus in secūdo
casu, in quo non conuenitur nisi ad pretium. ¶ Itē dico ꝙ pri-
mum dictum est verum, si petitor eligat petere res: si autē eligit
pretium forte, quia plus vendidit, ꝙ̄ valerent: potest. ita intelli-
gitur. §. penulti. ī. e. l. et. ī. co. vtrum. in secundo vero casu solum
pretium petet: licet glos. videatur dicere, ꝙ habet electionem pe-
tendi rem vel pretium. quod non est verum, quādo ex causa ne-
cessaria vendidit. ⁊ iura que alle. intelliguntur quando ex cau-
sa non necessaria.

§. Item non solum. Accessiones obue
nientes ante aditā
hereditatem veniunt in hac actione indistincte. hoc primo. sed.
obuenientes post hereditatem aditam, ita demum veniūt, si ex
rebus hereditatis obueniant: secus si extrinsecus, ⁊ sint tales,
que persone possessoris adherent. hoc scd̄o fructus aūt ⁊ par-
tus ancillarum veniunt indistincte, ⁊ augēt hereditatem: quia
ex rebus hereditatis obueniunt. hoc tertio ⁊ vltimo.

Summarium.

1 Possessor hæreditatis & rei singularis quo ad fructuum restitutio-
nem quid inter se distent? Et quibus actionibus ad eorum resti-
tutionem quis teneatur?

§. Fructus. Est vna bona glo. que subtiliter lo-
quitur, lꝫ egeat suppletione, quā di
uide in quatuor partes. primo querit an bone fidei possessor he-
reditatis faciat fruct⁹ suos, sicut bone fidei possessor rei singula
ris. ⁊ ponendo opinio. determinat ꝙ sic vsqꝫ ibi. sed lꝫ faciat. ibi
secunda, in qua determinat: ꝙ lꝫ faciat suos, tenetur restituere.
vsqꝫ ibi, quod ergo hic dr̄. ibi tertia qꝛ actione cōuenitur ad resti
tuēdum, vsqꝫ ibi. Nec obstat ibi quarta, in qua rñdet quibusdā
1 ll. alle. in cōtrarium. ¶ Ad determinationem prime † . q. dic bre
uiter quod in possessore hereditatis, quo ad fructus idem per o-
mnia, ꝙ in possessore rei singularis, qui conuenitur rei vendica-
tione, preterꝙ̄ in duobus. primo qꝛ in possessore hereditatis vbi
cunqꝫ tenetur ad fructus restituendos, cōuenitur petitione here
ditatis, que est vna ⁊ eadem cum illa, que proponitur pro omni
bus rebus hereditariis, siue fructus extēt, siue nō, sꝫ in possessore
rei singularis, qui conuenitur rei vēdicatione, nō est ita. Nā in-
terdū conuenitur ad fructus rei vēdicatione, que est diuersa ab
illa, que proponitur pro re ipsa: vt dicit hec glo. no. Adde tamē
quod no. per Cy. C. si quis alteri vel sibi, cū propria. interdū ve-
ro cōuenitur ad fructus officio iudicis, vt etiam dicit hec gl. qđ
est intelligendū, si sunt ꝑcepti post lit. contest. vt. l. ediles. §. item
sciendum. de edili. dic interdum cōuenitur cōdictione sine cau-
sa: interdū cōdictione ex. l. si ⁊ me ⁊ titium. ī. si cer. pe. de quibus
omnibus dic vt no. per Pe. ⁊ Cy. in. l. si certū. C. de rei vē. ⁊ dicā
e. ti. l. ⁊ ex diuerso. ī. ¶ Scd̄o differūt qꝛ bone fidei possessor hr̄di
tatis tenetur ad quoscūqꝫ fructus perceptos, etiā industriales,
lꝫ sint cōsumpti. dum tñ sit factus locupletior: vt. ī. e. illud. §. pre-
do. ⁊. ī. e. l. §. eos aūt. ¶ Sꝫ bone fidei possessor rei singularis qui
cōuenitur rei vendicatione, non tenetur restituere fructus indu
striales consumptos: lꝫ ex illis sit factus locupletior: qꝛ illos lu-
cratur pro cultura ⁊ cura: vt insti. de re. di. §. si quis a non dño. ⁊
ibi not. ⁊ de offi. iudi. circa prin. ¶ Sꝫ Bar. in. l. ⁊ ex diuerso. cō-
munem opi. tꝫ, ꝙ idē sit in isto, quod in possessore hereditatis, vt
teneatur si est factus locupletior, per. d. l. si ⁊ me ⁊ titium. si cert.
pet. ¶ Item ⁊ potest esse tertia dr̄ia: qꝛ bone fidei possessor here
ditatis tenetur ad fructus perceptos post motā cōtrouersiā: vt
ī. e. sed ⁊ si. l. §. si ante lit. sed possessor rei singularis, tenetur tātū
ad perceptos post lit. ꝯtest. licet alii dicāt ꝙ etiā teneat̄ post mo
tā cōtrouersiā. de quibus oībus dicā plenius in. d. l. et ex diuer-
so. in omnibus autem aliis dicas idem in vno, quod in alio.

Summarium.

1 Actio surrogata, num semper eius naturam in cuius locum surro
gatur, sapiat? Et qualiter id sit intelligendum?

§. Cum prediximus. Qñ vna actio
deuoluit̄ in aliā,
intelligitur deuolui ꝭm eius primeuā naturā ⁊ qualitatē, nō ꝭm
accidentalem. h. d. multum no. ꝭm Bar. de hoc no. per glo. in. l.
certi ꝯdictio. in prin. in gl. mag. ī. si cer. pet. ⁊ sic limitatur hic re-
gula que traditur in. l. si eum. §. qui iniuriar. si quis cautio. scꝫ ꝙ
1 † actio subrogata sapit naturā eius, in cuius locū subrogatur.
Nam illud est verum de natura ꝑmeua ⁊ originali. nō de extrin
seca qualitate. ¶ Itē limitatur. l. diuortio. s̄. de neg. gest. vbi po
nitur, qñ vna actio deuoluitur in aliā. facit. l. j. ī. de in litē iuran.

Summarium.

1 Lis contestari num super actione iudicati debeat? Et quid in iudi-
cis officio super sententiæ executione?
2 Actio iudicati cuius effectus sit?

§. Idem recte. Qñ vnū est in obligatione, et
aliud in solutione, ex disposi-
tione. l. tūc facultas soluēdi ꝑmittit̄ quo ad sup actione iudicati
lis sit ꝯtestata. h. d. no. Bar. ⁊ nō est alibi ꝭm glo. si aūt sit aliud

solutione ex dispositione cōtrahentium, tunc permittit̄ cū lis est
ↄtestata sup ipa actione, vt.l.si ita stipulatus fuero.x.in melle.ff.
de solu. Si vero ex dispositione testatoris vide Bar.in.l.siqñ.§.
1 heres.de leg.j.¶ Itē† all'.ꝙ super actione iudicati lis cōtestat̄:
secus in officio iud.qđ proponit̄ pro executione.nā illud hꝫ exe-
cutionē paratā.⁊ iō fatuus est qui hoc pretermisso actionē iudi-
cati intētat:vt not.s.de iudi.si ꝑtor.§.fi.⁊ de mino.l.si iud.circū
2 uento.⁊ est gloss.ordi.in.l.siue.§.j.de except.rei iudi.⁊†de quo
prosit vel operetur actio iudicati:vide per Roff.in libellis suis,
in titulo de actione in factum,que datur pro re iud.pro quo.l.si
quis missus.ff.ne vis fiat ei. Paulus.

Summarium.

1 Electus nū appellatiōe dignitatis ad quā electus est noīari possit.
2 Electus in canonicum vltra numerum præbendamq; expectans num in capitulo vocem habeat.
3 Constitutio facta abs quibus denominationem sumat.
4 Proponendum longe prius quòd statuendum est, quàm statuatur.

§. Preter hec. Hic est quarta pars tituli,in qua ampliat̄ materia pet.hereditatis:⁊ recitat̄ senatuscōsultū sup ea factū.⁊ durat vsq; ad l.siue bone fidei.§.j.⁊ duo facit.nā primo ponuntur verba sena.cōsul.scđo ponūtur eius interpretatiōes.Scđa incipit in.§.aptāda. Itē prima diuidit̄ in tres partes.Nā primo ponit̄ prolog⁹.scđo ponunt̄ noīa illorū,qui senatusc.fecerāt.tertio ponūtur verba ipsius senatusc.Scđa ibi ꝓdie.tertia ibi cū añq̄.Item tertia subdiuidit̄ in quatuor.Nā ꝑmo loquit̄ de bone fidei possessore, qui res hereditarias vendidit ante motā sibi ↄtrouersiā,⁊ ꝓtiū hꝫ penes se.scđo de possessore male fidei. tertio de possessore bōe fidei,qui ꝓtiū cōsumpsit.quarto declarat vnū dubiū.scđa ibi,itē eos.tertia ibi,eos autē.quarta ibi,petitā aūt.Et.h.d.bone fidei possessor tenet̄ inquantū factus est locupletior:male fidei vero a principio vel redactus ad malā fidē,tenet̄ insolidū de perceptis ⁊ ꝑcipiendis.⁊ hec nō solū in publicis,sed in priuatis petitorib⁹ locū hñt.Et petita qualitercūq; sit petita.h.d.vsq;.l.si possessor.ꝭm Iac.butrig.Sꝫ istud summariū est nimis cōfusum.Iō dic,ꝙ vsq; ad.§.aptāda.ponūtur verba sena.cōsul.sup hac materia facti.in quo inter alia quinq; cauētur.primo,ꝙ bone fidei possessor,qui rē alienauit añ motā cōtrouersiā,nō tenetur ad vsuras pretij ꝑcepti.Scđo ꝙ ad ipm ꝓtiū ꝑceptū tenetur,si hꝫ penes se. Tertio ꝙ bone fidei possessor qui pretiū cōsumpsit tenetur quatenus factus est locupletior.Quarto,qđ male fidei possessor,qui pretiū cōsumpsit,ad ipsum omnimodo tenet̄.Quarto qđ colligitur.in vers.cū añq̄.a ↄtrario sensu,ꝙ bone fidei possessor post motā cōtrouersiā tenet̄ ad vsuras ꝓtij.¶ Sexto ꝙ tūc dr̄ cōtrouersia mota,cū fuit denūtiatū possessori lr̄is vel edictis.h.d.¶ In versiculo ꝓdie.no.ꝙ noiantur hic quatuor cōsules.⁊ glo.dicit ꝙ duo erāt in officio,⁊ alij duo erāt electi,vt intrarent officiū finito tempore ipsorū:vt no.in.l.publius.de cōdi.⁊ demō.⁊ tñ hic
1 oēs appellātur cōsules.¶ Ex†quo no.quatuor.Primo ꝙ syndici,vel priores electi possunt dici syndici vel priores etiam añq̄ intrēt officiū.Ad hoc facit:q̄r pro cincto habetur,qui proximus est cingi:vt.l.ex eo.de testa.mili.facit.l.j.ff.de bo.pos.que ex testō mili.nō tñ habēt administrationē in actu,sed in habitu:vt.l.iij.§.fi.de offi.ꝓcōsul.¶ Scđo no.ꝙ hoc nō obstañ.ꝙ nō habeant administrationē in actu,tñ vocantur,qñ agitur de aliqua cōstitutione fiēda:⁊ hoc vt sit magis valida.facit.l.in cōcedēdo.⁊.l.in diē.ff.de aqua plu.ar.Et facit in ar.ꝙ priores veteres debeāt
2 vocare nouos:cū volūt aliquid facere.¶ Tertio†not.ar.ꝙ receptus in canonicū vltra numerū ⁊ expectans prebendā habet vocem in capitulo ꝭm Cy.⁊ Bal.⁊ dic de hoc vt plene per Inn.⁊
3 Cōpostella.in.c.cum ferrarieñ.de consti.¶ Item†no.quarto ꝙ constitutio denominatur ab illis,qui presunt.nam hic senatusconsultum fuit factum in senatu,in quo erant centū numero:vt.l.si in prin.C.e.⁊ ibi not.⁊ tñ dicitur factum a consulibus:vt hic patet.⁊ sic est ar.ꝙ si fiat statutum aliquod per populum,nō debeant ibi poni,nisi nomina presidentium,scilicet priorum,vel syndicorum.facit.l.j.ff.de albo scriben.⁊ quod ibi notatur per
4 Bartol.Et quod not.in.c.fina.de procura.¶ Ultimo†nota ꝙ per plures dies ante fienda est propositio,ad deliberandum qđ sit statuendum.nam hic princeps proposuit quinto nonas martij.⁊ responsio ⁊ statutum facta fuerunt pridie eiusdem martij i.xv.die.¶ Item habes hic,ꝙ vocatur senatusconsultum,licet princeps interfuerit ⁊ dederit causam constitutioni.⁊ est ratio:q̄r non ipse princeps statuit,sed senatores,qui habebant potestatem.l.condende.vt not.s.de legi.non ambigitur. Paulus.

Summarium.

1 Hæreditatis petitione venire quæ in fiscum deferuntur.
2 Iura in hæreditate disponentia, vt pretium rei loco succedat, item quòd post motam controuersiam possessor male fidei efficiatur, etiam locum in qualibet iuris vniuersitate habere.

§. Aptanda est. Hic incipiūt interpretationes ꝟborū senatuscōsulti.⁊ diuiditur ista pars in tres partes.Nam primo exponit quod dixerat de bone fidei possessore,qui habet penes se pretiū.s.in versiculo.cū anteq̄.vsq; ad versiculum item eos.secūdo quod dixit in versiculo item eos.de male fidei possessore.tertio quod dixit in versiculo eos autem.de bone fidei possessore,que pretium consumpsit.prima durat ab isto.§.vsq; ad.l.sed ⁊ si.l.§.quod autē.licet aliquid incidenter immisceatur de possessore male fidei.secunda durat ab illo.§.quod autē.vsq; ad.§.consuluit.tertia ibi,vsq; ad.l.siue bone fidei.§.j.⁊.h.d.senatusconsultum.Quod loquitur,quādo petitur pars hereditatis ex causa caduci per fiscū locū hꝫ etiā si petatur tota.Itē ⁊ ex quacūq; cā petatur.Item ⁊c.⁊ cū petitur per ciuitatem vel aliū priuatum hominē.itē non solum cum petitur hereditas,sed etiā quodlibet vniuersale.h.d.
1 vsq; ad.§.petitam.¶ Nota ꝙ†bona que deferuntur in fiscū,petuntur pet.hereditatis.al's nō congrue poneretur in hoc titulo,quod est verū,qñ deferūtur in fiscū per mortem alterius:vt quia sint caduca,vel vacantia:lꝫ fiscus non possit tūc dici proprie heres,sed successor bonorum:vt no.in.l.inter eos.in fi.de fideius.et l.si constan.§.fi.so.mat.tamen agit pet.hereditatis quod est mirabile.vt not.per Barto.in.l.in cognitione.ff.ad sylla.⁊.l.j.C.de his quibus,vt indig.Si vero petātur propter delictū alterius,⁊ sic in eius vita:nō petūtur hac actione,sed rei vēdicatione,vel alijs remedijs iuris:vt.C.de iur.fisci.defensionis facultas.lib.x.
2 et ibi no.per Bar.¶ Itē†no.in versiculo.Nō solū.ꝙ iura que loquuntur in hereditate,vt pretiū succedat loco rei.Itē ꝙ post motam cōtrouersiam possessor efficiatur male fidei,locū habent in qualibet vniuersitate iuris,puta peculij,vel dotis.quod tenementi perpetuo.⁊ adde gl.no.ff.de impen.l.qđ dicitur.Idem si peteretur castrum cum pertinētijs,vel beneficiū,vt no.per Inno.in.c.cunctis.de concesl.preben.lib.vj.⁊ per Barto.in.l.si post lit.ff.de excep.⁊ omnia iura que locum habent in peti.heredita.habent locum in istis.quod alibi non ita bene inuenies.

Summarium.

1 Denūtiatio sola in hæreditatis petitiōe quē in mala fide cōstituit.
2 Denuntiatio ei qui verè scit num sit necessaria.
3 Veritas fictionem absorbet.
4 Denuntiatio procuratori facta num quem in mala fide constituat.
5 Procurator, & si verè contumax sit, non tamen domino appellandi remedium auferri.

§. Petitam autem. Hic exponitur qđ in senatusconsulto colligitur a contrario sensu.s.ꝙ bone fidei qui iam vendidit res hereditarias,⁊ pretium percepit,post motam controuersiam super ꝓtio teneatur ad vsuras,queritur qualiter dicatur mota cōtrouersia,⁊ hereditas petita.⁊ hoc exponitur hic.⁊.h.d.per solā denuntiationem a quocunq; factam videtur hereditas petita,⁊ mota controuersia vt ex illa sola constituatur in mala fide iuris presumptione.¶ Item vbi vere est in mala fide:quia scit hereditatē ad se non pertinere,non requiritur denuntiatio.¶ Itē sola denuntiatio non sufficit,nisi peruenerit ad notitiam possessoris.h.d.not.vsq; ad.§.ceterum.⁊ semper alleg.dicta huius.§.
1 ¶ No.†ergo ꝙ in petitio.hereditatis sola denūtiatio cōstituit quem in mala fide iuris presumptione. quod intellige etiam si ille cui fit,nō credat denuntiationi.et sic remaneat in prima opinione credendo ad se pertinere.Si autem denuntiationi crederet:tunc non esset dubium:⁊ in hoc est differentia inter rei vendicationem et hanc actionem:quia in rei vendicatione per solam denuntiationem factam extra iudicium ille qui fuit semel bone fidei non efficitur male fidei iuris presumptione,nisi denūtiationi credat: vt probatur in.l. aliena.ff. pro empt. sed requiritur litis contestatio. vt.l. qui scit. §. final. ff. de vsuris.
2 ¶ Itēꝫ nota†quod in vere sciente non requiritur denuntiatio.
nam

nam cum denuntiatio fiat ad inducendum malam fidem pre-
sumptam, ⁊ in sciente sit mala fides vera, non requiritur ficta
3 vel presumpta. quia † veritas absorbet fictionem: vt. l. filiam quã
pater. ĩ. de liber. ⁊ posthu. Item hoc verum, quando denuntia-
tio non fit, nisi ad inducendum malam fidem: vt hic. et. l. prima.
in fi. de acti. emp. Si aũt fieret propter alios effectus, vt puta, ꝙ
quis veniat ad iudiciũ. vel mittat, al's incidet in penã: nõ suffi-
cit scire: sed requiritur denũtiatio: vt. ĩ. de adulte. denũtiasse. ⁊. l.
j. §. j. ĩ. de lib. ag. de quo dic vt. d. l. denũtiasse. per Bar. ¶ Vlti-
4 mo † no. ꝙ denũtiatio facta procuratori, non constituit quem in
mala fide, nisi deuenerit ad eius notitiam. per quod determinat
Pet. in. l. ij. C. vbi in rem actio. ꝙ si possidens alieno nomine, cõ-
uentus nominat dominum in iudicio, quo casu est fienda dño
denũtiatio: vt si non veniat habeat lis pro cõtestata, dicit ipse ꝙ
talis denuntiatio non est cõmittenda ipsi reo conuento: quia pe-
riculum esset. nam si non denuntiaret, non valeret processus in
preiudicium domini. arg. hic ⁊ ideo caute faciet actor, si denun-
tiet per se, vel faciet denũtiari per iudicem. ¶ Item ex hoc de-
5 terminat Innoc. in. c. j. vt lit. non contest. ꝙ † lz procurator sit ve-
rus cõtumax, tñ non aufertur dño bñficiũ appellandi: quia nõ
censetur ipse propterea cõtumax verus: cũ vera contumacia re-
quirat dolum ⁊ verã scientiam: vt. l. ex consensu. in fi. de appella.
quã scientiã non censetur hẽre per citationẽ procuratoris. ⁊ adde
qđ no. plene p Bart. i. l. nõ solũ. §. morte. ĩ. de ope. no. nũ. Paul⁹.

§ **Ceterum.** Que. s. dicta sunt, scz vt possessor
qui post motam cõtrouersiam, vẽ-
didit res hereditarias cõueniatur ad pretium ⁊ etiã ad vsuras,
locum habent in bone fidei possessore: sed male fidei possessor rẽ
hereditariam vẽdens, põt cõueniri ad rem ipsam cũ fructibus.
epistola vero Imperatoris, que dicit, ꝙ etiam male fidei pos-
sessor vendens conueniatur ad pretium, ⁊ non ad res, locũ ha-
bet cũ vendit res inutiles hereditati, quo casu non conuenitur
ad res. sed ad pretium. Si vero vendidit res vtiles: tũc loquitur
senatusconsultum. quo casu est in electione actoris, vtrum petat
res venditas, vel pretium cum vsuris post motam controuer-
siam. ¶ Item quod dictum est in eo, qui se heredem esse existi-
mat, locum habet etiam si se existimet bonorum possessorem, vel
alium iustum successorem. h. d. vsqz ad. l. si possessor. de materia
huius. §. ceterum dic vt. l. si possessor. idem scz vt teneatur ad pre-
tium. ¶ Et aduerte quia ille versiculus, vt sit in arbitrio. potest
referri ad id qđ proxi. dixit de illo, qui vẽdidit res inutiles, ⁊ one-
rosas hereditati: vt tunc sit in arbitrio actoris, an petat pretium
vel res. ⁊ iste intellectus tunc est verus, quando vendidit res il-
las post motam controuersiam: ⁊ sciebat hereditatem ad se nõ
ptinere. Et ita intelligitur. l. si possessor. versiculo ꝙ si forte. si au-
tem venderet ante motam controuersiam: tunc non posset con-
ueniri ad rem, sed ad pretium. quia vendere voluit: vt. l. nisi. §. j.
ĩ. e. Secundo potest referri ad principium. §. ceterum. s. quando
vendit res vtiles: vt tunc licet possint ipse res peti, vt ibi: tamen
etiam pretium cum vsuris potest, si hoc velit actor. vt hic. ⁊. ĩ. e.
l. in executionibus. ⁊ hunc intellectum sentit glossella que inci-
pit, scilicet aliis. de his duobus intellectibus habetur in. l. si pos-
sessor. in glo. sed si stricte. Paulus.

Summarium.

1 Pecunia hæreditaria quotuplex esse dicatur? Et quando redacta
censenda sit?

SI possessor. Possessor hereditatis
nõ tenetur ad vsuras
pecunie in hereditate inuẽte, nisi eam attingat.
hoc primo. Itẽ pecunia dicitur ex rebus here-
ditariis redacta, que potest exigi: lz nondũ sit
exacta. h. d. vsqz ad. §. ꝙ si post petitam. Et di-
1 stingue tres casus. Nã † quedam est pecunia hereditaria, ⁊ in he-
reditate inuenta: ⁊ ad vsuras illius non tenetur possessor: nisi eã
attingat, etiam si sit male fidei. ⁊ etiã post lit. contest. vt hic que-
dam est pecunia ex rebus hereditariis redacta: ⁊ ad vsuras il-
lius tenetur possessor, si est male fidei vere vel ficte per motionẽ
controuersie: vt. s. in proxi. §. petitã. nam hoc ipso, ꝙ redigit, at-
tingit. ⁊ dicitur redacta, que potuit exigi, vt hic. quod est notan-
dum. Nam etiam tunc puto, ꝙ ad vsuras teneatur ⁊ ad ista est
mens versiculi redacte. quod est verum, si non obtulit cessionẽ:
al's ex illo solo liberetur, scilicet tempore venditionis esset bone fi-
dei. Quedam est pecunia redacta ex fructibus hereditariis. ⁊ de
hac dic vt. ĩ. e. l. heres furiosi. §. fina. Paulus.

Summarium.

1 Cõtrouersia bõe fidei possessorẽ, an ĩ mala fide cõstituat? & qten⁹?
2 Venditor rei hæreditariæ ad quid conueniri possit, ad pretium, ne
an vero ad rem ipsam?
3 Hæreditatis petitionem bone fidei esse, rei vendi. stricti iuris.

§ **Quid si post peti.** Si male fidei possessor
res hereditarias ven-
didit post motam controuersiam, potest ad ipsas res conueniri
etiam si res ille erant tempore periture: potest tamen petitor exi-
gere pretium cum vsuris, si vult. h. d. fm vnum intellectum. Si
autem venderet ante motam controuersiam: tunc si res erant
steriles vel tempore periture, non potest conueniri ad res, sed ad
pretium: vt. s. l. proxi. circa finem. ibi sed Imperator ⁊c. idem
esset post motam controuersiam, si possessor erat bone fidei: quia
1 † controuersia non facit eum male fidei quo ad hoc: cum de ne-
cessitate vendat: vt. ĩ. e. nisi. §. j. ⁊ ita tenet gloss. mag. hic in fin.
quam not, Et aduerte pro ipsius declaratione: quia format. v.
contraria. Prima duo de. l. in estimationib⁹. ⁊ de. l. Itẽ si verbe-
ratum. tendunt ad illud quod hic dicitur de vsuris. nam vide-
tur, ꝙ non veniant vt dictis iurib. Tertium contrarium, quod
incipit, ibi sed non videtur. Quod hic. §. tendit ad illud, quod
hic dicitur posse peti pretium. Nam videtur, ꝙ non: sed ipse res
debeant peti. Quartum contrarium incipit, ibi quare enim. Et
quintum, quod incipit ibi circa fin. sed et si res. et quod dixi ten-
dunt econtra ad id, quod hic dicitur esse in electione actoris pe-
tere pretium. ⁊ sic si non vult potest res petere. certe imo videtur
ꝙ non, sed pretium tantum: quod est contra. ad precedens con-
2 trarium. ¶ Distingue igitur pro declaratione glo. si † queritur
si possessor qui vendidit, debeat conueniri ad pretiũ, vel ad res.
item si cõuenitur ad pretium, an veniat pretium verum vel per-
ceptum. item an veniant vsure, vel non. ¶ Dic ꝙ aut ven-
didit ex necessitate vel ex voluntate: si quidem ex voluntate: tũc
aut erat male fidei vere vel ficte post motam controuersiam: et
tunc quatuor sunt contra eum. primo quia potest conueniri ad
ipsas res venditas, que si extant, ⁊ nõ restituantur iurat in litẽ:
vt. ĩ. e. l. §. final. et in primo dicto huius. §. et versi. l. proxi. §. simi-
liqz modo. ¶ Secundo quia si actor vult potest petere pretium
perceptum, si plus vendidit, ꝙ valet. Nam etiam bone fidei pos-
sessor potest ad hoc conueniri: vt. ĩ. e. l. vtrum. ergo ⁊ male fidei:
ne sit melioris conditionis: ⁊ hoc tenet hic gloss. et. ĩ. e. l. §. fina. et
est casus. ĩ. et si rem ⁊ pretium. ⁊. l. si a non domino. §. si dolo. se-
cundum intellectum gloss. Tertium est quod est contra eum, qr
si minus vendidit. ꝙ valeret: si actor vult pretium. tenetur ad
pretium verum: vt dicto. §. final. ĩ. e. l. Quartum est: quia tene-
tur ad vsuras pretii: vt. s. l. proxi. §. penultimo. versiculo. vt sit in
arbitrio, ⁊ etiam ⁊ quod ibi dicitur post motam cõtrouersiam,
intelligitur hoc ipso mota, quod est male fidei: vt. e. l. §. petitam.
¶ Si vero sit bone fidei, ⁊ vendidit ante motam controuer-
siam: tunc non tenetur nisi ad pretium perceptum, ⁊ si est con-
sumptum: quatenus est locupletior. §. idem placere. ⁊. §. eos. mo-
ta vero controuersia propter factam venditionem tenetur etiã
ad vsuras pretii: vt. §. petitam. ¶ Secundo casu, quando ven-
dit ex necessitate: tũc distingue tres casus. Aut fuit necessitas ex
parte persone aut ex parte hereditatis, aut ex parte rei vendi-
te tantum. Primo casu tria sunt pro vendente. primo quia etiam
si vendidit post motam controuersiam, non potest conueniri ad
res, sed ad pretium. ¶ Secundum, quia non conuenitur nisi
ad pretium perceptum, etiam si plus valebat: ideo quia non
potuit plus vendere. Tertium est, quia non tenetur ad vsuras
illius pretii. hoc etiam probatur in. l. in estimationibus. in fin. ĩ.
eodem. Et hec sunt vera si vendens erat bone fidei vere, non
per motionem controuersie, quo ad hoc efficitur male fidei: vt
ibi probatur. quod est notandum. ¶ Si esset male fidei vere, tũc
in nullo istorum excusatur: quia talis necessitas non videtur ne-
cessitas: cum sciat onus sibi iunctum non valere. vnde tunc dic
idem per omnia quod. s. dixi, in male fidei possessore, nisi alia
necessitas. de qua statim dicam. ¶ Interdum vendit ex necessi-
tate hereditatis, vt propter es alienum: ⁊ tunc excusatur in
duobus tantum. primo quia non conuenitur ad res, sed ad
pretium. ¶ Secundo quia non tenetur ad vsuras ipsius pre-
tii, vt patet. s. l. proxi. §. simili modo. in fin. ibi non amplius ⁊c.
In tertio vero non excusatur. s. in quãtitate ptiĩ. qr si vẽdidit mi-
nus, ꝙ valebat: tenetur ad verũ pretiũ: vt ibi no. gl. expresse. Nã
talis necessitas nõ cogebat eũ ad vẽdẽdũ minus ꝙ valebat: lz co-
geret ad vẽdẽdũ. Tertio casu qñ vẽdit ex necessitate rei vẽdite:

vt quia erat tempore peritura: tunc aut vendidit ante motã con
trouersiam ⁊ excusatur in vno tantum, scz, quia non tenetur ad
res, sed ad pretium: vt. s̃. l. proxi. §. penulti. ibi sed Imperatorũ
⁊c. Secundo in alijs duobus non. Nam tenetur ad verum pre-
tium, si minus vẽdidit, ꝙ valet: vt ibi probatur, in versiculo, vt
sibi, inq̃tum refertur ad proxi. preceden̄. vt ibi dixi. ¶ Si vero
vendidit post motam cõtrouersiam, tunc aut erat male fidei ve
re: ⁊ tunc in nullo excusatur. nam potest conueniri ad res. itẽ ad
pretium ⁊ ad vsuras, si petitor vult, ⁊ iste est casus hic. ¶ Si ve
ro non erat vere male fidei: tunc adhuc excusat̃ in vno: q̃ nõ te-
netur ad res, sed ad pretium: sed in alijs duobus non: vt hic te-
3 net glo. circa fin. per. l. nisi. §. j. j̃. e. quod not. hec† vera in petitio-
ne hereditatis, que est bone fidei: vt. C. e. l. fina. in fi. Et sic veniũt
vsure ex mora: vt. l. quia tantũdem. de neg. gest. secus in rei ven-
dicatione, que est stricti iuris. vnde non veniunt vsure pretij: vt
l. item si verberatum. §. j. de rei vendica. ⁊. C. de conditio. indebi.
l. j. ⁊ ibi notatur.

§. Ait senatus. Hic incipit exponere scd̃am partem senatuscon. que po-
nitur in. §. idem placere. vsq; ad hũc. §. Et durant expositiones
vsq; ad. l. sz ⁊ si. l. §. ij. ⁊. h. d. Bone fidei possessor tenetur ad pre-
tium redactum de rebus hereditarijs, si iam exegit: vel ad cedẽ
dum actiones si nondum exegit. si autem exegit ⁊ ex iusta causa
restituit, ⁊ nihil penes eum remansit, non tenetur: nec etiam te-
netur ad restituẽdum indebitum, quod exegit: nec qd̃ soluit im
putare potest. Itẽ si rem quam vendidit redemit restituto pre-
tio, non tenetur nisi ad ipsam rẽ prestita tamen sibi cautione de
indemnitate, si propter redemptionẽ obligauit. hoc dicit. vsq;
ad. §. restituere.

Summarium.

1 Deperdita quæ dicantur, & quæ diminuta?
2 Iurari in litem ob dolum præteritum non solet.

§. Restituere aũt. Bone fidei possessor te-
net̃ restituere pretiũ, ẽt
si res vẽdite sint depdite vel diminute: male fidei pỽo si res extẽt
tenetur ad ipsas res: que si non restituãtur, iuratur in litẽ cõtra
eum, etiã si nisus fuerit redimere, ⁊ non potuerit. si vero sint de-
1 perdite, vel diminute, tenetur ad verum pretium. Et† deperdi-
te dicuntur, que naturaliter perierunt: diminute vero que perie
2 runt ciuiliter. h. d. vsq; ad. l. si ⁊ rem. ¶ Nota† ꝙ pro dolo prete
rito non iuratur in litem, sed propter dolum presentem tantum.
Paulus de Castro.

Summarium.

1 Possessor male fidei quando est, quod actori remedium detur?
2 Petere non debet quis id, cuius contrarium non esset postulaturus.
Et bone fidei possess. vt in damno esse, ita nec in lucro debet.
3 Pretium loco rei in vniuersalibus succedere.
4 Posside̋ns pro hærede aut possessore, pro re, quam à se venditam
redemit qua actione conueniatur?
5 Posside̋ns pro hærede vel possessore litem sibi moueri dubitãs in
hæredit. petitione, si ab aliquo titulum acquirat, ad petitionem
hæreditat. excludendam, num talis titulus ei patrocinetur?

SI ⁊ rem ⁊ pretium. Bo-
ne fi-
c possessor tenetur ad restituendam rem, quã
habet. ⁊ si quid eius occasione accessit. h. d. Se-
cundum Bar. Diuiditur in tres partes. Pri-
mo formatur questio. Scd̃o arguitur ad par-
tes. Tertio questio soluitur. Secunda ibi in predone. Tertia in
fi. ibi oportet, ⁊ igitur. Item diuiditur in tres. nã primo arguit̃
pro actore, ꝙ possit petere pretium. secundo pro possessore, ꝙ li-
beretur prestando rem. tertio arguitur ꝙ possit vtrunq; peti. se-
cũda ibi, an hic magis. tertia ibi an vero. Ite hec tertia in duas
Nã primo alle. ratio: secundo rationes probat, per oratione̅ dñi
Adriani. secunda ibi nam ⁊ rationem. Et est pulchra. l. ⁊ not. et
1 semper alle. ¶ Not. † in versiculo in predone. ꝙ quando posses-
sor est male fidei, datur actori electio, an petat rem vel pretium.
⁊ sic est hic casus, de hoc quod dicit glos. mag. in. l. possessor. §. j.
2 s̃. e. ¶ Item† no. ꝙ non debet quis petere id cuius contrarium
non esset postulaturus. de quo dic vt in glo. ¶ Item no. ꝙ sicut
bone fidei possessor non debet esse in damno, vt. s̃. e. l. ꝙ si
possessor. ita nec in lucro: vt hic. ⁊. j̃. l. proxi. ⁊. l. sed ⁊ si. l. §. con-
3 suluit. ¶ Item† not. in vniuersalibus pretium succedere debet
loco rei. de quo dic vt plene nota. per Barto. in. l. Imperator. §.
fi. de leg. ij. idẽ videtur in dote ⁊ peculio ⁊ alijs vniuersitatibus
iuris. arg. s̃. e. Item veniunt. §. non solum. in particularibus au
tem, dic ꝙ aut non habent certam quantitatem, vel veram, vt
patet in obligationibus facti, quod semper est incertum. ⁊ tunc
idem vt. l. stipulationes non diuiduntur. §. celsus. de verb. obli.
Et in actione, quod met. cau. vt. s̃. quod met. cã. l. si ipsa res. ⁊. l.
videamus. aut habent certam quantitatem vel naturam: ⁊ tũc
aut loquimur in bone fidei: ⁊ idem, vt insti. de act. §. actionum.
⁊. j̃. de act. empt. l. j. in prin. Aut in stricti iuris: ⁊ tunc aut loqui-
mur quo ad petitionem: ⁊ nunq̃ succedit. non enim potest peti
pretium rei promisse: sed ipsa res, etiam si perempta sit: vt. j̃. de
verbo. obl. l. si seruum. §. effectus. ⁊. §. nouari. aut loquimur quo
ad prestationem: ⁊ tũc si res non potest prestari, succedit estima-
tio loco rei per officium iudi. vt. j̃. de confess. l. iul. ⁊ de leg. iij. nõ
4 dubium. §. final. ¶ Ultimo† no. ꝙ ille qui semel possedit pro he
rede, vel pro possessore, si rem quam vendidit redemit, conuenia
tur ad illam peti. heredi. lz habeat in ea titulum. ⁊ gl. prima assi
gnat duas rationes. p̃mo q̃ titulus h̃r pro nõ titulo. que rõ nõ
est bona. Nam tunc habetur pro non titulo, quando est nullus:
vt. l. nec vllam. §. omnibus. s̃. e. vel quando habetur in vniuersi-
tate, sed neutrũ istorum fuit hic. ¶ Secundo assignat glo. rõnẽ:
quia licet haberet titulum, tamẽ adhuc possidet pro herede. que
ratio non placet Bart. q̃ non debet esse deterioris conditionis,
qui possidet ex pluribus causis q̃ qui possidet ex vna. ⁊ ita etiã
not. ipse. C. e. l. fin. ¶ Ideo dic, ꝙ hic habuit titulum ab eo, qui
habuerat ab ipso. vnde ex quo redemit perinde est, ac si nunq̃
vendidisset: quia redit in pristinam causam. arg. s̃. e. si possessor.
§. sed ⁊ si res. ⁊. s̃. de pac. ab emptione. ⁊. j̃. depositi. l. j. §. si rem
5 depositam. ¶ Ex† quibus determinat Odof. ꝙ si ille qui possi
det pro herede vel pro possessore dubitans sibi moueri litem in
petitione hereditatis, acquirat ab aliquo titulũ in ipsa re, vt ex-
cludat hanc actionem: ꝙ talis titulus sibi non patrocinatur.
Nã postq̃ fuit semel fundata hec actio contra eum per superue
nientiam tituli, non tollitur. sicut hic contra istum, cõtra quem
fuit semel fundata ad pretium. nam non tollitur per titulum su
peruenientem in re. sed certe non bene facit hec. l. Pone em̃ ꝙ nõ
esset fundata ad pretium: quia nõ vendidit, sed donauit: ⁊ post-
ea fuit sibi redonata. nam tenetur, licet habeat titulum: ⁊ tamẽ
cessat eius ratio. preterea hic loquitur quando habuit titulũ ab
illo, qui habuerat ab eo: sed ipse loquitur quando acquirit titu
lum ab alio. ¶ Unde videtur, ꝙ sibi debeat prodesse ad exclu-
dendã hãc actionẽ, sicut in eo, qui possidet sine titulo cõtra quẽ
potest intentari publiciana. Nã si acquirit ab alio titulum pu-
blicianam excludit: vt. j̃. de publi. l. siue autem. §. fin. ⁊ not. glos.
ord. C. mand. l. per diuersas. hãc. q. posuit Cyn. C. e. l. fi. in addi-
tionibus. que postea fuit disputata Bononie. ⁊ Bart. aliter di-
cit in. d. l. fi. licet de hac. l. ⁊ de dicto Odof. nullam faciat mentio
nem. ⁊ dic vt ibi per eos. Paulus de Castro.

Summarium.

1 Præcedentia ambigua per sequentia declarari.
2 Sed, particula quam naturam habeat?

VTrum autem. Bone fidei
possessor non
tenetur ad pretium, nisi quatenus factus est lo
cupletior: ⁊ penam, quam exegit cõcernentem
rem hereditariam, restituit: sed concernentem
eius personã, nõ: sz lucratur eam. h. d. vsq; ad
l. sed ⁊ si. l. §. j. Et nota in hac. l. vtrum. ibi ⁊ puto sequẽtem clau-
1 sulã ⁊c. quod† precedentia ambigua per sequentia declarantur.
¶ Et ad hoc alleg. facit. l. si seruus plurium. §. fina. j̃. de legat. j.
⁊ de legat. iij. l. quesitum. circa princip. ⁊. l. vxorem. in principio.
2 ¶ Item† not. in. l. sed ⁊ si. l. in princip. coniuncta glo. ꝙ dictio,
sed, quando subijcitur copula, aduersatur ad factũ, non ad ius:
sed si non subijciatur copula, aduersatur ad ius, ⁊ ad factum.
¶ In glo. in. l. at vbi. que videtur recedere a primo exemplo. sed
dic, ꝙ ⁊ primum ⁊ secundum exempla sunt bona: quia omnia
que habet possessor propter iniuriam personalem, siue pena sit
legalis, siue conuentionalis non tenetur restituere. Nec obst. con
trarium. l. ꝙ si in diem. ⁊ alia in glo. alle. quia loquitur in pena
vel lucro, que exigũtur ratione persone tm̃. Paulus de Castro.

Summarium.

Summarium.

1 Pretium in vniuersalibus, & si loco rei succedat, non tamen res
empta pretij loco succedit.
2 Transitus facilior in his quæ symbolum habent. Et pretium faci-
lius loco rei succedere, quam contra nu. seq.
4 Representari, quàm representare honorabilius esse.
5 Res empta de pecunia hæreditaria ab hærede i subsidiū peti posse.

§. Item si rem. Res empta p bone fidei pos-
sessorem de pretio rerum here-
ditariarum non venit in hac actione, sed venit ipsum pretium
quatenus ex emptione factus est locupletior. hoc dicit. ¶ No-
1 ta ergo ex primo dicto, ꝙ † licet in vniuersalibus pretium suc-
cedat loco rei: tamen res empta de pretio non succedit loco p̄tij.
in contrarium facit, quod notat glo. s̄. l. proxi. vbi dicit penam,
que succedit loco pretij, venire in hac actione sicut ipsum pretiū.
¶ Sol. ibi pena ꝛ pretium erant eiusdem qualitatis, ꝛ nature:
quia vtrunqꝫ consistebat in quantitate: ꝛ ideo vnum succedit lo
2 co alterius: quia † in habentibus symbolum facilior est trāsitus:
vt. l. sed cum patrono. in princi. de bono. pos. sed hic res erat al-
terius nature, ꝙ pretium: ꝛ ideo succedit loco pretij. ¶ Dices er
go nec pretium debet succedere loco rei. quod est contra. l. si rem
3 ꝛ pretium. ¶ Sol. facilius † pretium succedit loco rei, ꝙ econtra:
vt hic probatur. ratio diuersitatis. q: pecunia facta est propter
res, non econtra. quia fuerunt res anteꝙ pecunia. que propter
difficilem permutationē rerum adinuenta est, vt patet in. l. j. ĩ.
de contrahen. emp. res ergo censetur principale: sed pecunia ac-
cessorium deseruiens. conuenientius est ergo, ꝙ accessorium re-
4 presentet principale: ꝙ econtra. quia † honorabilius est represen-
presentari, ꝙ representare. ¶ Item oppo. in gloss. de. l. item ve-
niunt circa prin. ĩ. e. ꝛ de. l. Imperatorum. de leg. ij. vbi res em-
pta de pecunia hereditaria efficitur hereditaria. ¶ Sol. fm gl.
ibi nomine hereditario fuit empta: hic proprio. secus ergo si he
reditario fm glo. Bartol. aliter dicit in dicta. l. Imperator. vbi
plene vide per eum. ꝛ adde. l. titium ꝛ meuiū. §. altero. de admi.
5 tuto. ¶ † Item dico tibi ꝙ si possessor iste nō posset pecuniā sol-
uere: quia nihil remāsit sibi, nisi res illa empta: ꝙ in subsidium
res illa efficitur hereditaria. ꝛ pōt peti hac actione: sicut in sin-
gularibus iudicijs rem emptā de pecunia mea possum per vtilē
rei vendica. in rem petere in defectum pecunie. arg. ĩ. de don. in-
ter virum ꝛ vxor. l. vxor marito. que licet loquatur in muliere: tñ
idem est in alijs: vt not. glos. ordi. in. l. proculus. in fi. vltime glo.
ĩ. de iure dot. ꝛ not. per docto. C. de rei ven. l. mater. tene menti.
¶ In glos. fin. ad. l. si ipsa. s̄. quod metus. ¶ Solu. hic actor cer-
tat de lucro: possessor de damno: ibi econtra. ꝛ dic vt ibi per doc.
an sufficiat quem semel factum locupletiorem. lꝫ postea desierit.

Summarium.

1 Ius in hæreditate habens quod scit reuocabile, male fidei posses-
sor habetur, vt si nullum ius haberet.
2 Coniuncta persona pro alia agere potest, etiam in rei in qua illa fi-
dem fefellit.

§. Quod autem ait. Hic incipit expone-
re tertiam partem
senatus de male fidei possessore, qui desinit possidere. que ponit
in versiculo, item eos. in. l. item ve. §. pridie. ꝛ durat vsqꝫ ad. §. cō
suluit. ꝛ hoc dicit. male fidei possessor, qui dolo desijt possidere,
etiam lite contestata tenetur, ac si possideret. item tenetur de cul
pa commissa in non exigēdo a se, vel ab alijs. Item tunc dicitur
male fidei possessor, quando scienter inuasit hereditatem ꝛ sine
causa: qui tenetur etiam de fructibus perceptis ꝛ percipiendis.
h. d. vsqꝫ ad. §. de eo. ¶ Nota primam ꝛ secundam so. gl. ¶ Ex
1 quibus habes dicto primo, ꝙ † habens ius in hereditate sciens il
lud esse reuocabile, est male fidei possessor: sicut si nullum ius ha
beret: vt probatur in. l. j. C. de his quib. vt indig. ¶ Item ꝙ ta-
le ius potest in iudiciū deducere: licet sit reuocabile: q: quousqꝫ
reuocetur habetur pro perpetuo. quod not. facit. ĩ. de in diē ad-
dic. l. iij. §. sed ꝛ marcellus. quod facit ad illa, que notat Bart. in
2 l. iul. verum debitorem. circa fin. de condi. indebi. ¶ Item † not.
in tertia sol. glo. ibi vel dic, ꝙ coniūcta persona potest agere pro
coniuncta etiam in re, in qua sibi fallit fidem. Nam hic mala fi-
de occupauerat hereditatem: ꝛ tamen dicit glo. ꝙ si erat coniū-
cta persona ꝙ potest agere quod no. ¶ Item no. in quarta sol.
ibi vel dicas, ꝙ procurator potest agere pro domino: licet inter-
uertat mandatum. nam hic mādatum fuerat, ꝙ moueret actio
nes hereditarias: ipse vero contra voluntatem domini heredi-
tatem occupauit: ꝛ tñ fm glo. adhuc durat sibi potestas agen-
di, quod est singulare. ꝛ hoc verum: quia tractatur de incom-
modo suo ꝛ de commodo domini. quia tenetur domino, si non
egit. sed si tractaretur de commodo suo tantum: tunc ex illo mā
dato quo mala fide vsus, rem non posset iuuare: vt. s̄. e. nec vllā.
§. si quis absentis. in. fi.

Summarium.

1 Hæreditatis petitio quando contra titulo possidentem datur, in
quo cum rei vendicatione consentiat.

§. De eo autem. Paria sunt possessorem a
prin. fuisse male fidei, vel
effici ex postfacto. h. d. quod limitatur tribus modis fm gloss.
Primo quia hoc verum ꝙtum ad fructus ꝛ accessiones perce-
ptas post malam fidem superuenientem, vt ad illas teneatur:
secus de interitu rei, a quo excusatur propter precedentem bonā
fidem: vt. ĩ. e. l. illud. ¶ Tu dic, ꝙ aut superuenit mala fides ve
ra, ꝛ tenetur etiam de interitu: quia fuit in culpa nō restituēdo.
Aut mala fides ficta: ꝛ tunc non tenetur post litem cōtestatam
vel motam controuersiam: ꝛ tunc non tenetur de interitu: quia
non fuit in culpa non restituendo. non enim statim debebat ius
suum indefensum dimittere. ita loquitur. l. illud. sed ad fructus
bene tenetur. quia illos debebat conseruare, vel rem diligenter
colere postꝙ mota erat lis. poterat enim illud facere. sed morti
non poterat prouidere. ¶ Secundo limitatur quia hoc est verū
in petitione hereditatis, que datur cōtra possidentē sine titulo:
sed in rei vendicatione, que non datur contra titulo possidentē,
licet superueniat mala fides vera, vel presumpta: tamen adhuc
facit fructus suos, licet teneatur restituere: vt. s̄. de vsur. qui
sit. §. final. ꝛ. l. bone fidei. §. j. ĩ. de acqui. re. do. secus in petitione
hereditatis: quia non facit suos post superuenientem malam fi
dem. ꝛ hoc operatur titulus in rei vendicatione fm glos. hic quā
singulariter not. quia non est alibi melior. limitantur enim mul-
ta iura, que videntur ponere differentiam inter peti. heredita. ꝛ
rei vendicationem. Nam omnia debent intelligi. quando rei vē
dicatio datur contra possidentem cum titulo: al's non esset dif-
ferentia. quam gloss. multum eleganter not. Guil. de cug. C. de
rei ven. l. j. ꝛ vide quod ibi not. per Pet. ꝛ Cy. ꝛ adde quod dicā
in. §. si ante litem. ĩ. e. l. ¶ Tertio limitatur: quia quod hic dicit
est verum in his que habent causam post malam fidem superue
nientem: vt sunt fructus. Quantum vero ad illa, que habēt cau
sam ante malam fidem superuenientem: tunc mala fides super-
ueniens non immutat. ita intellige. l. clam possidere. in princ. de
acquiren. posses. ꝛ. l. j. de vsu. transfor. quas gl. vltramon. signant
1 pro contra. ꝛ non soluunt. ¶ Item aduerte † quia per hanc glo.
puto ꝙ quando petitio hereditatis datur contra titulo possidē
tem, qd est in aliquibus casibus: vt. s̄. eo. nec vllā. §. ꝙ si quis. cū
sequentibus. quod tunc idem sit quod in rei vendicatione, scꝫ ꝙ
faciat fructus suos, lꝫ superueniat mala fides. ꝛ ista est quarta
limitatio. Nam sicut videmus in prescriptione, quia tunc tollit
spatio. x. vel. xx. annorum: licet al's durat. xxx. nam ex quo exce-
dit terminos suos, exceditur a non suis terminis: vt no. in dicta
l. nec vllam. §. idem erit dicendum. ¶ In glo. que incipit. s. vtilē.
ꝛ in. l. hereditatem. C. in quibus cau. cessat long. temp. prescrip.
ꝛ idem potest dici de alijs effectibus, quos dicam in. §. si ante li-
tem. ¶ Et ista sunt multum singularia, ꝛ possent tibi facere ma
ximum honorem.

Summarium.

1 Iuris error, item & iusta causa quem à dolo excusat.
2 Possessor bonæ fidei & malefid. num medium recipiant.

§. Scire autem. Ille dicit male fidei, qui
scit ius, ꝛ errat in fcō sec9
si errat etiam in iure: quia non dicetur male fidei. h. d. vel sic, er-
ror iuris excusat quē a dolo ꝛ mala fide. ad hoc alleg. Bartol.
1 ¶ Not. † ergo ꝙ iuris error, item iusta causa excusat quē a do-
lo. facit. l. j. ĩ. de abige. ꝛ quod not. in. l. j. in fin. magne gloss. s̄. si
quis ius dicen. non obtem. ꝛ. ĩ. de distrac. pig. l. j. ꝛ de excu. tuto.
2 l. qui testamento. ¶ Nota † hic, ꝙ est dare medium inter bone

fidei possessorem,⁊ male fidei.ita vult glo.in penult.sol.Similis glo.est in.l.iij.§.genera.de acqui.poss.¶ Oppo.de.l.si fur.§.j.et l.nonnunꝗ.in princip.de vsucap.

Summarium.

1 Prædones fructus suos non faciunt.
2 Controuersiæ motione vel litis contestatione num quis malæ fidei efficiatur?
3 Scire cœpisse,vel scire posse paria esse.

§. Si ante litem. Male fidei possessor,qui dolo desijt possidere etiã ante litem contestatam,vel motam controuersiam,tenetur ac si possideret:post litem vero contesta.vel controuersiam motam, etiam si esset possessor bone fidei,tenetur:q2 per hoc efficitur male fidei iuris ꝑsumptione.h.d.vsq3 ad.§.proinde inquit.¶ In
1 tex.quasi predones.no.quia†non faciunt fructus suos.¶ Not.
tria.Primo,ꝙ in hac actione idem operatur motio cõtrouersie, qđ litis contestatio.que autem sit differẽtia inter ista.habuistis s.e.l.diuus.in princ.sed in rei vendicatione dicit gloss.j.ꝙ aliqñ non sufficit motio controuersie,sed requiritur contestatio,vt.C. de rei vend.l.certum.aliquando sufficit,vt.e.ti.l.si fundum.Dic ꝙ.l.certum si fundum.loquitur quando controuersia vel denũtiatio facta fuit a princi.anteꝗ̃ inciperet possidere.nam tunc sufficit:⁊ facit eum censeri male fidei,quandocũq3 postea incipiat possidere:vt ibi not.in.l.ait pretor.§.si quis particeps.j.que in fraudem credi.¶ Si vero non fuit a prin.facta:tũc non sufficit ex postfacto fieri:vt constituat eum in mala fide.sed requiritur contestatio:vt.l.certum.Sed docto.ibi videntur dicere ꝙ sufficiat etiam ex postfacto per istũ text.q2 est eadẽ ratio.¶ Tu dic, ꝙ aut possessor habebat titulum,⁊ non sufficit controuersia vel denuntiatio superueniens:sed requiritur contestatio.⁊ ita intelligo gloss.aut non habebat titulum:⁊ tunc sufficiat,sicut in hac actione.⁊ ita intelligo opin.doc.per glo.que est in.§.de eo.s.e.l. Si vero petitio hereditatis daretur contra titulo possidentem, etiam tunc forte non sufficeret motio controuersie,per ea que ibi
2 dixi.¶ Secundo nota†ꝙ per motionem controuersie vel litem contestatam,efficitur quis male fidei possessor Mar.dicebat ꝙ hoc erat verum,si incipiebat habere veram scientiam rei aliene: al's secus.Sed glo.dicit ꝙ hoc ipso presumitur:quia per hoc inducitur mala fides presumpta.⁊ hoc probatur hic ibi,cepit eã
3 scire ⁊c.nam ponit hoc pro constanti ꝙ†cepit scire,vel scire posse.quod idem est:vt.j.si certum peta.l.quod te.¶ Tertio nota, ꝙ post motam controuersiam dicitur predo.ex quo sequitur,ꝙ non facit fructus suos.Sed in rei vendicatione dic vt dixi in.§. de eo.⁊ idem de interitu.Et de vsucapione, de quibus gloss. hic tangit.

Summarium.

1 Desinere dicitur qui nunꝗ̃ incœperit.
2 Agi posse aduersus possidere desinentem,etiam si res extent,si modo is pretium rei venditæ est consecutus,siue bonæ fidei,siue malæ fuerit.
3 Possessio si per plures manus transierit,an omnes teneantur?

§. Perinde Desinere possidere dicitur non solum,qui perdidit quod habebat s3 qui non quesiuit quod poterat:⁊ talis tenetur ac si possideret, siue res extent,siue non.Et si per multas manus transiuit possessio,omnes qui dolo desierunt possidere,tenentur.h.d.¶ No
1 ta ergo.Primo†ꝙ dicitur desinere,qui nunꝗ̃ incipit.⁊ hoc est in odium male fidei possessoris:al's secus.vt.j.de condi.⁊ dem.
2 l.titio vsufructus.¶ Secundo†nota,ꝙ etiam si res extant,põt agi contra desinentem possidere.⁊ hoc in petitione hereditatis, siue ille qui desijt,fuerit male fidei,siue bone fidei:⁊ consecutus est pretium,etiam si nomine proprio vendidit:vt.s.e.l.item veniunt.§.idem placere.sed in rei vendicatione si vẽdidit nomine proprio.⁊ res extant:non agitur cõtra vendentem ad pretium: sed contra possessorem:secus si non extarent:vt.C.de rei vendi.
3 l.mi.⁊ dic plene vt ibi.¶ Ultimo no.†ꝙ l3 per multas manus possessio transierit.omnes tenentur.quod videtur contra determinationem glo.⁊ doc.in dicta.l.mater.que dicunt,ꝙ non tenetur nisi primus.nec alleg.istum tex.¶ Sed dic,ꝙ ipsi loquũtur quando omnes fuerunt bone fidei possessores.hic autem fuerũt male fidei.vel dic,ꝙ omnes hic habuerũt causam lucratiuam: ibi vero omnes excepto primo habuerunt causam onerosam. vnde cum illi sint bone fidei,nec sint locupletiores,non habetur recursus ad eos.secus quando omnes habent causam lucratiuam:vt ibi etiam nota.dic tamen ꝙ vno soluente alij liberãtur: argu.j.de his qui deie.vel effu.l.perceptione.⁊.l.⁊ quidem.possessor tamen rei non liberatur:vt.s.eo.nec vllam.§.si quis dolo. Paulus de Castro.

§. Utrum is. Etiã ille,qui dolo fecit quominus ꝑceperit fructus,tenet̃ ac si percepisset.⁊ aduersus dolo desinentem possidere iuratur in litem,ac si possedisset.hoc.d.hoc vltimum dictum intellige,si res extabat:al's non.s.e.si possessor.§.fina.

Summarium.

1 Obligatio ad antydora,an efficax sit ad persequendum?Et quid de eo quod soluitur occasione huius obligationis?
2 Locupletior qualiter quis dicatur?

§. Consuluit. Hic incipit exponere quartam ptẽ senatuscõ.de bone fidei pos. qui pretium vel res hereditarias consumpsit,que ponitur in.l. Item veniunt.§.pridie.versiculo eos autem.et durat vsq3 ad.l. siue bone fidei.§.primo.⁊.h.d.bone fidei possessor non tenetur, nisi quatenus est locupletior:⁊ ideo si res hereditarias consumpsit,vel donauit,non tenetur:nec dicit̃ locupletior,licet habeat donatarium obligatum ad antydora:nisi quatenus ratione ta
1 lis obligationis percepisset.h.d.vsq3 ad.§.si quis.¶ Et†nota hic de obligatione ad antydora,que est donatio inefficax,⁊ consistit in veris ⁊ puris naturalibus motibus circũscriptis omni vinculo ciuili.de qua dic vt notatur in.l.si non sortẽ.§.libertus. de cõdi.inde.⁊ de iusti.⁊ iur.l.ex hoc iure.⁊ de fideiu.l.si testamẽto.§.j.⁊ per Ioan.fa.insti.de leg.§.i.¶ Item nota,ꝙ illud,qđ soluitur ratione talis obligationis,dicitur donatio:al's non diceretur quis fieri ex ea locupletior:non tñ est oĩno pura,s3 assumit nomẽ cuiusdã ꝑmutationis:vt hic,vel remunerationis:vt j.manda.l.si vero non remunerandi.Et ideo nõ requiritur insi
2 nuatio:vt.j.de dona.l.aquilius regulus.¶ Ultimo†qualiter quis dicatur fieri locupletior,vide.l.vxor marito.j.de dona.inter virum ⁊ vxo.que est ad hoc singularis ⁊ magistra.Paulus.

Summarium.

1 Consumere de rebus hæredit.& de suo hæreditatis contemplatione paria non esse.Et hæreditatem diminutam non videri,& si per possessorem res obligatæ sint.
2 Obligatio principalis magis attendenda,quàm accessoria.

§. Si quis re sua. Si possessor bone fidei aliquid cõsumpsit de suo,nõ de hereditate,licet contemplatione hereditatis hoc fecerit,al's non facturus:⁊ licet res hereditarias obligauerit,non tamen dicitur de hereditate consumpsisse:⁊ ideo non potest de
1 ipsa deducere.hoc dicit.⁊ est bonus casus.Bartol.¶ Nota†ꝙ non sunt idem consumere de hereditate,vel de suo contemplatione hereditatis.¶ Item not.ꝙ non videtur diminuta hereditas,licet res eius sint obligate per possessorem.⁊ hoc est clarũ hic:quia possessor non poterat obligare:cũ ius non haberet.sed certe idem si haberet ius reuocabile,vt institutus in testamento inofficioso.iuxta notata.s.e.l.§.quod autem.in glo.Et facit iste text.ad id quod notat gloss.s.de iudi.l.si fideicommissum.§.tra
2 ctatum.in gloss.que incipit.i.hoc casu.¶ Item not.†ꝙ magis attenditur obligatio personalis,que est principalis,ꝗ̃ obligatio pignorat.que est accessoria.

§. Adeo autem. Si bone fidei possessor habet ius in parte hereditatis,⁊ in alia parte non,illud quod expedit,videtur in dubio expensum de vtraq3 portione.h.d.vsq3 ad.§.quod autem.

§. Quod autem. De eo qđ bone fidei possessor de hereditate ꝯsumpsit,hereditati nõ imputatur:nisi illud quod expẽdisset,si se heredem nõ existimasset.h.d.facit.l.sed si hereditas.§.j.j.ad exhiben.⁊ facit ad.q.de illo,qui temerarie fuit vocatus ad iudiciũ: vt nõ recuperet expẽsas,quas esset domi sue factur⁹.⁊ idẽ in testibus.pro quo facit.l.ex parte.in prin.j.famil.erc⁽isc.Paulus.

Summarium.

Summarium.

1 Actionem, quæ non sit, extingui non posse, nec ei præiudicium parari.

2 Rei vendicatione ad pretium non agi, nisi domini nomine res vẽdita sit, vel ea non extante.

3 Dominus verus ab vendicatione rei suæ quandoqȝ excluditur, ne bonæ fidei possessor in damno versetur. Et ideo æquius verum dominum lædi, quàm quod quis damnum recipiat.

4 Venditor in se suscipere iudicium quod mouetur contra emptorẽ, & ipsum à iudicio eximere vel inuito actore potest, idqȝ etiam si sua non intererit.

5 Pretium recipiens à rei vendicat. excluditur.

§. Item si rem. Iste. §. est difficilis. ⁊ gl. subtiliter eũ intellexerũt. ¶ Pro cuius euidentia premitte, ꝙ interdum possessor hereditatis vẽdit ipsam hereditatẽ, vel partem eius. ⁊ tunc vtrum emptor possit conueniri petitione hereditatis, vel debeat conueniri rei vendi. habetur. s̃. e. nec vllam. §. quod si quis. interdũ vendit rem singularem: ⁊ tunc non potest emptor conueniri petitione hereditatis. quia habet titulum. ¶ Sed vtrum possit conueniri rei vẽdicatione: hoc subtiliter expeditur hic. ¶ Itez premitte ꝙ iudicium interdum particulare mouetur, ⁊ contra petitorẽ vel possessorẽ hereditatis: ⁊ tunc vtrum illi sit supersedendũ: ne fiat p̃iudicium petitioni hereditatis, habetur. s̃. e. si legatum. ⁊ l. si quis libertatem. in prin. ⁊ C. e. l. fin. ¶ Interdũ mouetur inter eosdẽmet, inter quos est iudicium vniuersale: ⁊ tunc quid iuris sit; habetur in. l. si quis libertatem. §. nam cum quidam. interdũ vero petitio hereditatis mouetur contra tertium: ⁊ de hoc tangitur hic, ⁊. ĩ. e. l. si bone fidei. ⁊ ibi dicam. Aduerte tamen, quia hic loquitur, quando illud iudicium particulare non poterat moueri per possessorem hereditatis, sed per petitorem tantum. et tũc loquitur. si vero poterat moueri per vtrunqȝ: tunc loquitur. l. si bone fidei. Et. h. d. qui emit rem hereditariam a bone fidei possessore, potest per verum heredem conueniri rei vẽdicatione: nec pôt opponere exceptionem, ꝙ non fiat preiudicium petitioni hereditatis mouẽde super pretio. quia nulla potest super pretio moueri. cum veniat restituendũ emptori in casu euictionis. Fallit in tribus casibus, in quibus conueniri non potest. primus est si vẽditor non sit factus locupletior ex pretio, ⁊ emptor habeat contra eũ recursum de euictione secuta, ꝙ ista duo cõcurrant: nam tunc ne bone fidei possessor remaneat in damno, inhibetur vencatio. Secundus est si venditor velit in se suscipere iudiciũ, ac si possideret. Tertius est quando verus heres consecutus est pretium, a vẽditore, etiam si minus fuit, q̃ res valeat: quia per hoc videtur approbare cõtractum ⁊ transit dominiũ in emptorem: sicut si reciperet debitum, quod possessor hereditatis a debitoribus exegit. Nam si fuerit bone fidei, siue male fidei cũ videatur approbare quod fecit, liberatur debitor ipso iure. h. d. vsqȝ ad. l. si bone fidei. §. i. iste est casus clarus. ¶ Et diuiditur in quatuor partes. primo ponitur thema ⁊ questio vsqȝ ad versiculum. qd preiudicium. Ibi secũda, in qua respondet cuidam tacite obiectioni, que posset fieri ad partem negatiuam. ⁊ ponit solum pro parte affirmatiua, vsqȝ ad versiculũ ⁊ puto, ibi de tertia in qua determinat pro parte affirmatiua vsqȝ ad versiculum: nisi. ibi quarta in qua ponuntur tres exceptiones vsqȝ ad finem. Aduerte bene ad casum, an exceptione scȝ illa ne per iudicium particulare rei vendicationis fiat preiudicium petitioni hereditatis mouende super pretio. videbatur enim hanc exceptionem obstare: quia consequendo rem, extinguitur petitio hereditatis competẽs ad pretium: vt patet. s̃. e. nec vllam. §. item si quis dolo. ⁊ sic fit sibi preiudicium per hoc particulare. non enim posset maius fieri, q̃ ꝙ extinguatur: ergo videtur in particulari supsedendum: vt. s̃. eo. si quis libertatẽ. sed iuriscon. respondet ꝙ imo nullum fit preiudicium. nec est verum ꝙ petitio hereditatis ad pretium extinguatur: quia illud quod non est, non potest extingui, nec sibi fieri preiudicium: sed ad pretium nulla competit petitio hereditatis, etiam si factus esset venditor locupletior quod probatur, ꝙ illud pretiũ est restituturus emptori re euicta: ergo ipsum habere non videtur: ⁊ sic ad ipsum non tenetur vt. s̃. et si possessor. §. bone fidei. versiculo sed si vendiderit. cum ergo nulla sit hereditatis petitio ad pretium, non potest dici, ꝙ rei vendicatio extinguatur, ⁊ fiat sibi preiudicium: non ergo potest heres hac exceptione repelli ab emptione. ⁊ ita determinat ibi in trib⁹ casibus. Et aduerte quia rñsio iurisc. continet fallaciam: nec est bona. nõ enim sequitur venditor est pretiũ restituturus: ergo nõ potest, anteq̃ restituat, petitor hereditatis conueniri. nam imo potest, vt dicto. §. bone fidei. ⁊ l. ꝙ si in diem. §. sed si is. alia ergo erat ratio melior, ꝙ non cõpeteret ad pretium: vt in themate per §. consuluit. s̃. e. l. ⁊ dicam in gloss. Sed iurisc. ita respondet, ꝙ etiam exceptio illa que poterat opponi, scilicet ꝙ non fiat preiudicium, etiam erat calumniosa. non enim poterat opponi per emptorem: cũ sua non interesset, sed tantum intererat veri heredis: cũ in preiudiciũ eius tendat: ꝙ petitio hereditatis ad pretiũ extinguatur: ⁊ sic nõ poterat per alium opponi: vt not. in. l. si qs libertatem. in glo. mag. ⁊ hic in gl. mag. multo magis. ideo multo magis: quia in casibus precedentibus repellitur a vendicando: ⁊ tamen erat domin⁹: ⁊ tamen in casu isto recipiendo pretiũ desierat esse dominus: quia approbauerat cõtractũ: ⁊ sic multo
1 magis repellit'. ⁊ hoc vult dicere glossella parua. ¶ No. † ergo primo, ꝙ actio que non est, non potest extingui: nec ei preiudiciũ fieri. facit. c. ad dissoluendũ. de despon. impu. ⁊ super ista parte habemus hic primã gl. magnam, que primo ponit casum. Secundo querit de duabus. q. secunda incipit ibi, sed melioris. Et cum ista gl. coniũguntur alie due glosselle: vna que incipit quatuor, alia que incipit, ratio rationis. ¶ Quero igitur omissa prima parte gloss. vtrum ista rõ iurisconsulti. ꝙ ideo non competit petitio hereditatis ad pretium: quia restituturus est: sit bona. gloss. respondet, ꝙ non. nam primo competit anteq̃ restituat: vt s. e. ꝙ si in diem. §. sed ⁊ is. ⁊ l. si possessor. §. bone fidei. ⁊ ideo dicit glo. ꝙ melior ratio est: quia non erat locupletior. vnde nõ tenebatur, vt. s̃. e. l. vtrum. dicit tamen Ja. Butr. ꝙ hoc est verũ, ꝙ anteq̃ restituat. potest agi ad pretium, si non fuit actum ad rem. si autem egisset ad rem, ⁊ fuisset eam consecutus, non posset agere ad pretium: vt. s̃. e. nec vllam. §. item si quis dolo. ⁊ hoc forte vult dicere ista litera. ⁊ sic potest esse bona ratio fm eum et Bar. Sed certe glo. melius dicit: quia litera volebat innuere, ꝙ etiam anteq̃ restitueret, non competeret ad pretium: al's nõ venisset ad propositum. ratio iurisconsulti, imo tenderet ad cõtrarium, ⁊ ad fortificandum rationem, que est in cõtrarium fiebat: nam si vere competebat: ergo absorbebatur per rei vendicationem: ⁊ sic fiebat sibi preiudicium, patet ergo ex tex. duas esse rationes contrarie. non competebat petitio hereditatis ad pretiũ: vna est bona: quia non est locupletior. Alia est mala: quã iurisconsultus reddit hic. in glo. quoniam victi sunt. ⁊ alie due rationes quas ponit glossella, que incipit ratio rationis: ⁊ alia que incipit, quatuor. prima est quia res fuit vendita nomine vendentis, ⁊ extabat: vnde non poterat verus heres petere pretium: q2 cũ non esset vendita nomine suo, non poterat ratificare contractum: nec etiam ratificabat agendo ad rem: ergo nõ poterat re extante petere pretium. hec ratio fundatur in. l. mater. C. de rei
2 ven. licet gl. non alleget. ¶ Sed hec ratio non placet. nam † ipsa procedit in rei vendicatione, in qua non potest agi ad pretium, nisi sit vendita nomine domini: vel si nomine vendentis sit vendita re non extante, ⁊ ipso approbante contractum. Nam tunc in subsidium agit negotiorum gest. ad pretium: vt ibi sed in hac actione venit pretium etiam si sit vendita nomine vendentis, et etiã re extante. ¶ Item etiam si non approbat contractũ, vt pȝ s̃. e. l. §. siue autem ab alio. Est ⁊ alia ratio, q2 non potest cõsequi rem ⁊ pretium. vult dicere, ꝙ si consecutus est rem per rei vendicationem, non potest pretium petere. quod est verũ quando consecutus est ab vno rem, ab alio vult pretium petere. Si autẽ penes eundem esset res ⁊ pretium, posset vtrunqȝ petere: vt. s̃. e. l. si ⁊ rem ⁊ pretium. ¶ Sed certe videtur vtroqȝ casu eadem rõ: q2 qui possidet pretium, non debet remanere in lucro: licet ab alio sit consecutus rem sicut non debet consequi damnum. arg. s̃. e. l. vtrũ. in fi. ⁊. ĩ. e. post senatus. ¶ Dic ergo cum vnus possidet rẽ ⁊ alius pretium, aut agit primo ad rem: ⁊ tunc si quidem est habiturus regressum de euictione ille qui rem restituit: ⁊ tunc non potest per heredem peti pretium ne cogatur vtriqȝ soluere: vt. ĩ. si quad. paup. fecisse dica. l. quoties. §. petere. aut non habiturus est: ⁊ tunc dico adhuc pretium peti posse. quasi lucrum ex hereditate proueniens: vt dicta. l. vtrum. §. fi. ⁊ dicta. l. post senatus. nec obst. l. nec vllam. §. item si quis. s̃. e. nam verum est ꝙ post cõsecutionem rei, non potest agi contra dolo desinentem possidere ad penam: vt ibi, sed ad lucrum sic: vt in casu nostro: vt dicta. l. post senatus. ¶ Si vero sit actũ primo ad pretium: tunc nõ pôt agi ad rem: quia videtur approbatus contractus: vt. ĩ. in versiculo, si minori. nec obstat dictus. §. item si quis. videtur dici totum econtra. nam ibi de pretio rei, in quo subest alia ratio: vt. l. illiciti. ĩ. de reb. co. patet ergo ꝙ ista ratio quarta nõ est bona ad probandum, ꝙ non competeret petitio hereditatis ad pretium: sola ergo prima ratio bona est: quia non erat vẽditor factus lo-

cupletior. ¶ Secundo queritur in glo. vtrum ista allegatio, ad quam iurisconsultus respondet in versiculo, ꝙ preiudicium, de se esset bona. pone enim, ꝙ venditor sit factus locupletior: ⁊ sic cõpetit petitio hereditatis ad pretium. emptor autẽ sit habiturus regressum de euictione: vtrum possit rei vendicatione cõueniri? videtur ꝙ non, per illam rationem: quia fieret preiudicium petitioni hereditatis ad pretium competenti. Nam consequendo rẽ extinguitur petitio pretij. ⁊ sic cessat responsio iurisconsulti que non procedit, nisi quando non competit petitio ad pretiũ: in casu vero nostro cõpetit, ⁊ per iudicium particulare extinguitur: ergo nõ potest moueri particulare. ⁊ hoc dixerunt cõplures ſm gl. credentes illam allegationem esse bonã, postꝙ iuriscõsultus ad eam respondet: sed ipsa determinat contrarium, ⁊ bene. nã iste tex. vult, ꝙ tunc non possit agi rei vendicatione, quando vẽditor remaneret in damno: sed in casu nostro nõ remaneret, nisi vendita esset modico pretio: ⁊ sic esset habiturus regressum de euictione in pluri, ꝙ ad venditorem peruenerit, scilicet ad verã estimationem secundum glos. not. vt plene not. ibi de euic. l. j. nã etiam tunc inhibetur venditio ſm glo. que not. loquitur nec valet illa ratio, ꝙ fiat preiudicium petitioni hereditatis ad pretiũ: quia illud preiudicium fit illi soli, qui agit ad rem: ergo non potest possessor de illo opponere: quia sua non interest. ⁊ per eandem rõnẽ nec venditor: cũ sua non intersit: quia per tale iudiciũ liberatur a petitione pretij, quo ad ipsum ageñ. Cõstat autem exceptionem illam non posse opponi, nisi per illum cuius interest: vt not. in. l. si quis libertatem. in princi. in glosella, que incipit hanc dilationem. non ergo erat necessaria respõsio iurisconsulti: cum allegatio de se nihil valeret, sed esset sophistica. sed etiam respõsio cum ratione non multum valet. ¶ Sed quero ab extra quod per talem rei vendicationem fieret in aliquo preiudicium vẽditori: puta quia possidebat alias res hereditarias, pro quibus poterat moueri petitio hereditatis. vnde si iste obtinet in rei vendicatione, erit aliqua presumptio ꝙ sit heres, quod tendit in preiudiciũ possessoris: vtrũ possit possessor idẽqꝫ vẽditor petere, ꝙ differat illud iudicium quousqꝫ sit cognitum de hereditate? glos. in fin. ibidem dicit quod pro alijs rebus, ⁊ etiam sentit ꝙ lꝫ emptor nõ possit opponere: quia sua non interest: tamen venditor sic, quod Barto. nõ tenet: sed nihil vltra dicit. Guil. de cug. C. e. l. fi. dicit ꝙ possessor hereditatis non potest impedire petitorẽ, ne moueat particularia iudicia contra alios, puta debitores hereditarios: sed econtra petitor bene potest impedire possessorem post litem contesta. per. l. diuus. in fi. s. e. que verba faciũt pro Bar. ¶ Sꝫ certe quo ad hanc rationem, ⁊ licet multa dicat, non video fundamentum in dictis suis, ꝙ multum valeat. imo videtur contra. l. si bone fidei. j. e. que videtur dicere totum econtra, ꝙ petitor hereditatis non possit mouere particularia iudicia, nisi in tribus casibus, scꝫ cum res est peritura, vel cum possessor est male fidei, vel cum est negligens: al's solus possessor admittitur: vt. j. dicam. Sed ꝙtum ad casum nostrum teneo ꝙ venditor ratione aliarum rerum, quas possidet, non possit impedire ibi ageñ. rei vendicatione: licet sibi fiat aliquale preiudicium. ratio, quia ipse venditor non admittitur ad recuperandum illam rem, quia nõ potest venire contra factum suum: ergo debet concedi facultas petitori, ne pereat: vt dicta. l. si bone fidei. Si autem sit tale iudicium particulare, quod possit per vtrumqꝫ moueri, loquitur. l.

3 illa. ¶ Expedita vnica parte. Nota † secundo, ꝙ verus dominus excluditur a vendicatione rei sue, ne bone fidei possessor remaneat in damno, quod esset si teneretur de euictione, ⁊ de p̃tio non est factus locupletior. Et sic est mirabile, ꝙ equius est verũ dominum ledi, ꝙ ꝙ quis recipiat damnum eius, quod bona fide fecit. facit. s. e. §. si possessor. ⁊ hoc est ideo, quia vterqꝫ certat de damno: vnde melior est conditio conuenti: vt. l. si seruum. §. sequitur. de verbo. obli. sed glo. alle. id quod nostrum est ⁊c. j. de de reg. iur. ¶ Et aduertendum ꝙ licet excludatur a vendicando, non perdit dominiũ, sed excluditur ne resultet inconueniẽs. ⁊ ideo dico tibi ꝙ si venditor decederet sine herede, quo casu tale inconueniens cessaret, admittetur ad vendicandum: quia eatenus dꝫ excludi, quatenus durat exclusionis causa. ¶ Sed querit glos. quod si possessor cadat a possessione, vt perueniat ad istum heredem, an admittetur ad recuperandum per publicianam? videtur ꝙ non: quia non datur contra dominum. contrarium determinat not. dicens, ꝙ fallit isto casu, ne bone fidei venditor in damno remaneat. ¶ Sed contrarium videtur: quia tunc heres sustineret partẽ rei: vnde cum vterqꝫ certet de damno: dꝫ esse melioris cõditionis, ꝙ actor: vt dicta. l. si seruum. §. sequitur. de verbo. oblig. per istam glo. ⁊ hoc credo verius. ¶ Sed opp. contra predicta de. l. nec vllam. §. si quis. s. e. vbi conuenitur emptor, quãdo res fuit modico pretio vendita: ⁊ sic venditor remanebit in damno. glo. soluit pluribus modis hic, ⁊ ibi. sed ego teneo, ꝙ debeat intelligi secundum. §. istum. scꝫ, quando non erat habiturus regressum de euictione. Nec video rationem inter illum, qui vendidit hereditatem, vel rem singularẽ, imo vtrobiqꝫ est eadem ratio, ne versetur in dãno. ¶ Ultimo queritur circa hoc ab extra, quis opponet illam exceptionẽ contra vẽdicantẽ, scilicet agere non potes: quia bone fidei possessor dãnificaretur? Respondeo, potest ipse, qui conuenitur hic. Item ⁊ ipse venditor potest in iudicio comparere, ⁊ de suo interesse allegare: vt. l. si suspecta. s. ti. j. ⁊ de iudi. l. venditor. cũ similibus. ¶ Tertio not.

4 † in versiculo. quid tamen. ꝙ venditor potest in se suscipere iudicium quod mouebatur contra emptorem, ⁊ ipsum emptorem a iudicio eximere etiam inuito actore: ⁊ etiam, quando sua nõ interesset: quia non erat habiturus recursum cõtra eum de euictione, ⁊ cõuenietur tunc ac si possideret, facit. j. ad exhiben. Iulianus. §. ꝙtum. sic videtur hic casus ꝙ etiam inuito actore possit in iudicio fieri nouatio per tertium. de hoc dic vt plene not. in. l. solutionem, vel iudicium. j. de sol. per glo. ⁊ Bart. ⁊. s. de nego. gest. liberto. §. fi. Sic econtra possessor potest in se suscipere iudicium, quod mouebatur cõtra vẽditorem vel alium, a quo habebat causam: vt. s. eo. nec vllam. §. item si quis dolo. ¶ Quarto

5 no. ꝙ † recipiẽdo p̃tiũ excludit a vẽdicãdo. per rationẽ quã dixi: quia videtur contractum approbare. Quid aũt si non recipit, sed tantum petijt, ⁊ petitio non habuit effectum: quia non fuit prosecutus: vtrum excludatur a vẽdicando? glo. videtur dicere, ꝙ non. C. de rei ven. l. mater. sed loquitur quando petitio pretij, non tenebat: quia non poterat agi ad pretium. vnde ex actu nullo nulla resultat approbatio. Sed hic tenebat: cum in hac actione possit agi ad pretium. vnde videtur dicendum per eandẽ gl. ꝙ excludatur, nisi in subsidium, si non esset soluendo. ⁊ cõtra cũ non haberetur recursus de euictione. arg. j. de do. inter virum ⁊ vxo. l. vxor marito. ⁊ de legat. j. l. plane. in secundo. §. versiculo. is autem. ad quem. ⁊ adde glo. s. e. quod si in diem. in fin. ¶ Ultimo debes scire, ꝙ glo. que est. s. e. l. at vbi. ⁊ dicta. l. ꝙ si in diem. in fi. ⁊ vbicunqꝫ dicunt non posse agi contra emptorem, quãdo habiturus est regressum de euictione, debet intelligi secundum istum tex. ꝙ venditor erat bone fidei, ⁊ ex pretio non erat factus locupletior. vel quando res erat vẽdita minori pretio, ꝙ valeret. vt notat hic glo. i. or. non sunt alia. Paulus de Castro.

§. Petitio. Petitio hereditatis est in rem, ⁊ continet personales prestationes: ideo dicitur mista. h. d. text. cum gloss. ⁊ in hoc. §. incipit vltima pars huius tituli. in qua examinat materiam per diuersas. q. vsqꝫ ad finem tituli.

§. Augent. In hac actione veniunt partus pecorum, ⁊ ancillarũ, ⁊ etiã partuum partus. item ⁊ pensiones domorum, ⁊ mercedes prediorum: licet ex inhonesta causa sint quesite: ne possessor remaneat in lucro. h. d. vsqꝫ ad. l. iul. scribit.

IUlianus. Bone fidei possessor tenet ad sortem ⁊ vsuras, quas percepit: al's tenet tñ actiones cedere: lꝫ Iulianus dederit in hoc electionẽ actori. Sꝫ dcm̃ suũ procedit in male fidei possessore. h. d. cũ gl. seruari, ⁊ recuperari ab illo, cui fuit mutuata. si versetur bone fidei possessor in damno. Paulus de Castro.

Summarium.

1 Solutio repetitionem ac liberationem quandoqꝫ parit. Et qualiter id sit intelligendum? & nu. 3.

2 Possessor hæreditatis, vel alius ad quem non pertinet hæreditas, si creditoribus hæreditarijs soluit, an huiusmodi solutio verum hæredem liberet: an vero ei qui verè hæres est, is reputare, an deducere posit: aut saltem nũ habeat ad repetendum indebiti condictionem.

SI quid possessor. L. ista diuiditur i tres partes. Primo loquitur de eo qd possessor hereditatis soluit creditoribus hereditarijs. Secundo de eo, ꝙ soluit sibi, vl' an possit soluere. Tertio de negligentia ipsius. secunda ibi. sed si ipi. tertia ibi, sicut autem. Prima pars. h. d. quod possessor hereditatis soluit creditoribus hereditarijs nomine suo, nõ liberat verum heredem ipso iure: sed ope exceptionis sic. item ex eadem solutione competit soluenti cõdictio indebiti, quã potest cedere vero heredi. ¶ Item potest ipse soluẽs imputare vero heredi: dũ tamen ca-

tamen caueat ipsum defensurum se aduersus creditores, si erat
male fidei possessor. Si vero bone fidei, cauere non tenetur. h.
1 d. vsq; ad. §. fin. ¶ Nota ergo† hic casum in quo eadem solutio
parit repetitionem, ⁊ liberationē. Sed hoc verū de liberatione,
que cōtingit ope exceptionis: sed de illa que contingit ipso iure,
secus. ⁊ ita intelligitur. l. cum is. §. j. ī. de cōdi. inde. vel dic ꝙ hoc
verum, quādo fit eodem respectu: si vero fieret diuersis respecti-
bus, vt hic: q2 licet solueret de suo, tamen faciebat contemplatione
hereditatis: competit liberatio, saltem ope exceptionis. sed dic
vt. ī. dicam. ¶ Pro declaratione glos. magne ⁊ totius materie,
que confuse traditur per eā hic: ⁊. s̄. de neg. gest. l. si pupilli. §. itē
queritur. ⁊ in aliquibus non bene traditur etiā per doc. satis cō-
2 fuse. C. de cōdi. indebi. l. si a patre. Dic clarius, quādo† possessor
hereditatis vel alius ad quem non pertinebat, soluerit credito-
bus hereditariis, quatuor sunt videnda. Primum est an illa so-
lutio liberet verū heredem, ⁊ qualiter. Secundum, an possit re-
putare vero heredi, si soluit de pecunia hereditaria, vel deduce-
re si soluit de pecunia propria. Tertiū est si non deducit, quādo
de pecunia propria soluit, vtrum habeat actionem neg. gest. vel
aliam ad repetēdum a vero herede. Quartum est an habeat cō-
dictionem indebiti ad repetēdum ab ipsis creditoribus? Super
quibus omnibus premitte tres casus indubitabiles, de quibus
non est cōtentio inter doc. nec glosatores. deinde sequetur quar-
tus, in quo est diuersitas. ¶ Dico ergo primo, ꝙ interdum sol-
uit nomine veri heredis: ⁊ hoc constat: ⁊ tunc siue fuerit posses-
sor bone fidei, siue male fidei: si queritur de primo, liberat heredē
ipso iure, siue fuerit res hereditaria, siue sua: vt. s̄. de nego. gest.
l. soluendo. ⁊. ī. de solu. l. so. ⁊ iudicium. quia vtiliter gerit nego-
tia heredis ipso gestu. Et si dicatur quomodo potest hoc pro-
cedere in bone fidei possessore, qui non reputat alium heredē q̄
seipsum: ergo non potest dici, ꝙ soluat nomine heredis. certe gl.
hic super verbo suo nomine, que incipit. i. ex sua persona. dicit ꝙ
etiam potest soluere nomine veri heredis, ⁊ non sine causa hoc
dicit: quia dubiū videbatur in hoc. probatur expresse in. l. de he-
reditate. C. e. ti. coniuncta. d. l. si a patre. s̄. alle. que vr̄ contrara.
⁊ non potest aliter solui. Ad cōtrarium responde, ꝙ potest esse
bone fidei possessor: ⁊ tamen dubitabatur an esset verus heres,
vel non: quia forte errabat in iure, vel in facto: vt. s̄. e. sed ⁊ si. l. §.
scire: ⁊ ipse soluit nomine veri heredis: si apparebit ipsum non
esse heredem. ¶ Si vero erat male fidei, non est dubium quin
vtroq; modo possit soluere: sed in dubio, si queritur an nomine
proprio, an veri heredis soluere videatur? dic ꝙ si erat male fi-
dei possessor, videtur in dubio nomine veri heredis soluere. Idē
si erat bone fidei post motam cōtrouersiam: quia incipit dubita-
re. ⁊ ita tenet dicta gloss. j. ex sua persona, quam no. Nec obstat,
quod dixi. s̄. e. item veniunt. in prin. nam interdum possessor he-
reditatis facit aliquid, quod non potest respicere, nisi ipsam he-
reditatē: vt soluere creditoribus hereditariis: ⁊ tunc videtur fa-
cere nomine hereditario, vel nomine heredis: vt in hac gloss. in-
terdum illud quod facit, potest respicere hereditatem, ⁊ etiam se
ipsum: ⁊ tūc in dubio videtur facere nomine proprio: vt. l. ⁊ ma
gis. de so. ⁊. l. pro herede. §. j. de acqui. here. ita loquitur quod ibi
dixi. ¶ Si vero loquit̃ de secūdo, scz an possit reputare, vel de-
ducere: ⁊ dicas ꝙ sic. nam etiam habet actionem, vt statim di-
cam: ergo ⁊ exceptionem multo fortius. ¶ Si vero queritur
de tertio an habeat actionem ad repetendū, si non deducit: dic
ꝙ aut soluit de pecunia hereditaria, ⁊ nō repetit ab herede. aut
de pecunia propria: ⁊ tunc aut erat debitum naturale ⁊ ciuile: et
repetit per actionem negotiorū gesto. q2 vtiliter gessit: vt. d. l. sol
uendo. Aut erat debitum naturale tantum: ⁊ tunc secus: q2 non
gessit vtiliter. ita tenet gloss. mag. in fi. facit de solu. si is cui. §. fla-
uius. ¶ Si vero queritur de quarto, an habeat ꝯdictionē inde-
biti: dicas, ꝙ non: quia creditores receperunt suū nomine illius,
a quo debebant recipere: ergo non datur repetitio: vt. ī. de con-
di. indeb. l. repetitio. facit. s̄. de iudi. de qua re. in fi. ¶ Secūdus
casus indubitabilis est, quando nō soluit nomine veri heredis
sed cuiusdam alterius, quem credebat heredem: ⁊ tunc dicas idē
per omnia, quod. s̄. proxime dixi, excepto ꝙ non liberat verum
heredem ipso iure, sed ope exceptionis: quia suo nomine non
fuit solutum. Ita intelligitur. l. que vtiliter. §. fi. s̄. de neg. gest. et
de iudic. de qua re. §. fi. ¶ Tertius casus est, quando soluit no-
mine proprio de pecunia hereditaria: ⁊ tunc q̄tum ad primum
dic spectandum esse an soluerit proprio nomine: quia talis solu-
tio liberat verum heredem ope exceptionis, non ipso iure. ⁊ hoc
contingit ex eo, quia cum suo nomine soluit, non potest contin-
gere ipso iure liberatio, sed ex eo, ꝙ pecunia erat veri heredis,
contingit liberatio ope exceptionis ⁊ iste est casus hic. Preterea
etiam q̄tum ad secundū, si queritur, an possit reputare vero he-
redi? ⁊ dic ꝙ sic, vt hic in tanto minus condemnetur q̄tum sol-
uit, siue erat bonefidei possessor, siue malefidei. Nam vtroq; casu
bene gessit. ¶ Si vero querit̃ de tertio an possit petere ꝑ actio-
nem neg. gest. dicas non: quia pecunia nō erat sua, sed heredis.
¶ Quo ad contractum, an habeat cōdictionem indebiti: tunc
dic ꝙ si erat bonefidei possessor ante consumptionē pecunie. ha-
bet cōditionem ad possessionem nummorum: sed post consum
ptionem ad proprietatem. ita debent intelligi glo. hic, quā con-
dictionem tenetur cedere: vt in text. nō tū video, quid operatur
cessio, nisi essent creditores putatiui. naz si sunt veri cedit. solutio
3 liberationem parit, ⁊ nō repetitur. ¶ Et† si dicatur quomodo
potest eadem sol. parere repetitionē soluenti, ⁊ liberationem ve
ro heredi ope exceptionis contra. l. qui hominem. §. fin. de solu.
dic ꝙ propter diuersos respectus, quibus facta est. nam solutio
ex quo nomine soluentis est facta, parit repetitionem: ex eo vero
ꝙ contemplatione hereditatis, parit liberationem: secus si suo
respectu tantum soluisset: vt in cōtrario. ⁊ ita intellexit Petrus
in. l. si a patre. de condi. indeb. ¶ Si vero erat male fidei: dic vt
statim dicam. ¶ Quartus casus est, quando soluit quis nomi-
ne suo, ⁊ de pecunia sua, in quo est diuersitas inter glossatores:
ideo distingue tres casus. aut soluens erat bone fidei possessor,
aut male fidei: aut erat extraneus, qui nihil possidebat de here-
ditate. ¶ Primo casu si queritur de primo an illa solutio libe-
ret heredem: Azo tenuit ꝙ non indistincte: q2 cū ex ea detur re-
petitio, nō potest parere liberationem Jo. ⁊ Hug. ꝙ sic, postq̄
constituit in animo suo, ꝙ cedat in liberationem. Petrus autē
dicit, ꝙ etiam anteq̄ constituat, liberat heredem ope exceptio-
nis: q2 contēplatione hereditatis soluit: non ipso iure. quia sol-
uit nomine suo. ⁊ optime dicit s̄m omnes. opinio tū Azo. proce-
dit, quando quis non soluit contemplatione hereditatis, vt di-
cam in tertio membro. ¶ Ex quo patet, ꝙ licet ista. l. loquatur qn̄
fuit soluta pecunia hereditaria: idem tamen esset, si fuisset solu-
ta pecunia propria: vt etiam colligitur in. §. sicut autem. Si ve-
ro queritur de secundo, an possit deducere. vel imputare? dic ꝙ
deducere potest, vt in. §. sicut autē. Imputare vero dicitur, nisi
qui soluerit hereditariam pecuniā. ¶ Si vero queritur de ter-
tio si non deducit, an habeat actionem negotiorum gest. contra
heredem: dic ꝙ sic, quia ipso gestu gessit eius negotium, vt. C. e.
l. fin. §. si autem ex contractibus. ⁊. s̄. de nego. gestis. l. fin. in fin.
¶ Si queritur de quarto: dic ꝙ habet condictionē indebiti sta-
tim facta solutione: q2 transtulit dominium. vt hic no. in glo. pri
ma. ⁊ in gloss. mag. ¶ Secundo casu quando erat possessor ma
le fidei: dicas idem quo ad liberationē ⁊ deductionem: sed quo
ad actionem negotiorum gestorum, dic ꝙ eā nō habebat olim,
si nō deducebat, sed solam deducere poterat: hodie vero datur
sibi cōdictio ex. l. fi. C. e. que sic debet intelligi secundum Petrū,
dum loquitur de ꝯdictione ex. l. quod est subtile ⁊ singulare s̄m
Cy. ibidē. ¶ Sed certe si talis so. liberabat heredē olim, sicut fa-
cta per bone fidei possessorē: cur denegaretur sibi actio negotio-
rum gestorū, nō video: sicut nec denegabatur bone fidei possesso
ri soluenti. nisi dicas, ꝙ hoc operatur eius mala fides. cogita su
per hoc. ¶ Si queritur de quarto an habeat cōdictionem inde-
biti: gl. mag. hic ⁊ vbiq; tz ꝙ nō: q2 scienter soluendo vr̄ donare
Petrus. Cōtra quia subest alia causa q̄ donationis q2 soluit cō
templatione hereditatis: vnde donare nō videtur: vt. ī. de solu.
l. si cum aurum. dictū vero glo. procedit in eo, quod statim dicā
in tertio membro. Et hec opinio Petr. verior est. ¶ Tertio vero
casu quando soluens nihil possidebat de hereditate, ⁊ sic contē-
platione sui tm̄ soluebat: tunc si queritur an liberet heredē: tene
opi. Jo. aliquo addito. nō enim liberat statim, sicut dicit Azo.
sz postq̄ constituit in casu ꝙ cedet in liberationem hoc tamen
addito s̄m Bar. ꝙ ille cui fcā est so. consentiat. vt. ī. de dona. l. si
tibi. vbi probatur hoc expresse secundum eum. Nec obstat ratio
Azo. quia potest eadem so. diuersis temporibus parere libera-
tionem et repetitionem: vt. ī. de furt. l. si vendidero. §. si titius. et
dicas, ꝙ tunc liberatur ipso iure. ¶ Si vero queritur an possit
deducere vel imputare: dic ꝙ non, quia nil possidet. ¶ Si que-
ritur an habeat actionem negotiorum gestorū? dic ꝙ sic postq̄
contigerit liberatio, ante non. ¶ Si queratur de quarto. an
habeat cōdictionem: indebiti distingue an sciebat se non teneri:
⁊ non habet. ita intelligitur quod hic dicit gloss. magna. Nam
cum non soluat contemplatione hereditatis, nō subest alia pre-
sumptio, q̄ donationis. Si vero ignorabat: tunc eam habet. ar.
hic predicta vera quando solutum est debitum. Si vero soluit
indebitū: dic vt in gl. circa fi. que ꝑfecte loquit̃. ⁊. s̄. e. qd̄ si posses
sor. sufficit em̄ ista distinctio et ꝑpetuo eris clar9 in ista materia.

Summarium.

1 Hæreditatis occupatione actionem non confundi. quam occupãs aduersus defunctum habebat. Et item pœnam non committi, ad quam defunctus tenebatur, si non intra diem solueret.

2 Possessor hæreditatis bone fidei deducere potest, vel quod sibi naturaliter debetur.

§. **Sed si ipsi.** Male fidei possessor qd sibi debetur non potest deducere, nisi hoc petitori expediat: secus in possessore bone fidei. Bart. ¶ Et
1 †nota ꝙ licet quis occupet hereditatem, nõ tamen confunditur actio, quam habebat contra defunctum. Itẽ quod pena ad quã defunctus tenebatur, nisi in diem solueret, non committitur. qr talis occupatio habetur pro solutione. quod no. Bal. ¶ Item
2 †not. ꝙ bone fidei possessor, potest deducere, qd sibi debebatur etiam naturaliter tantum. secundum glo. & adde. l. stichum aut Pamphilum. §. j. ff. de solu. & l. debitor. & quod ibi not. ff. ad trebel. Paulus.

§. **Sicut autem.** Male fidei possessor deducit sumptus factos in hereditate, & contra eum habetur ratio negligentie, preterq̃ in debitoribus exigendis: sed bone fidei possessori negligẽtia nõ imputatur. item quod possessori solutum est ab hereditariis debitoribus, restituere tenetur: & restitutione facta liberantur debitores ipso iure. h. d. vsqz ad fi. Bar.

Per seruum. Quesita per seruum hereditarium extra rem possessoris veniunt in hac actione. h. d. cum princ. l. se. ¶ Heredis s. scripti.

§. **Julianus.** Si venditur res nõ necessaria hereditati, possessor tenetur ad p̄tiũ tantum: sed si necessaria, tenetur ad rem, si extat: al's ad verum pretium. h. d. primum dictum intellige, quando vendit ante motam controuersiam: sed si post, tunc etiam ad rem potest conueniri, si hoc petitor elegerit: vt. s. e. si possessor. §. j. et dic vt ibi plene dixi.

Filiusfamilias. Filiusfamilias miles ex testamento habet heredem: ideo eius hereditas peti potest. h. d. hodie quilibet filiusfamil. abintestato habet heredem in aduentitiis: vt in iure abintesta. Sed ex testamento nõ nisi sit miles, vt. l. fi. C. qui testa. fa. pos. Paulus de Castro.

§. **Si seruus.** Si seruus vel filiusfamilias teneat hereditatem, vel ius hereditarium, potest dominus vel pater hac actione cõueniri, si habet facultatem rei restituende. h. d. & dic ꝙ semper videtur eam habere, si seruus, qui tenet, sit presens: secus si abesset cum rebus mobilibus. ar. ff. de noxali. l. iiij.

Si a domino. Petitio hereditatis, que datur contra patrem, vel dominum ratione eius, quod tenetur per seruũ vel filiumfamil. non habet naturam actionis de peculio, nisi quatenus cõpetit ad personales prestationes. & ideo cõpetit etiam post annum a die manumissionis, vel emancipationis: nec deducitur qd patri vel domino debebatur a seruo vel filiofamil. sicut deducitur de peculio. itẽ ab ipso filiofamil. detinẽte. põt hereditas peti. h. d. vsqz ad. §. si possessor. Paulus de Ca.

§. **Si possessor.** Pro seruo occiso ante aditã hereditatẽ in male fidei possessorem datur hec actio, & etiam. l. aquilie: debet tamen petitor altera tantum esse contentus. Sed si post aditam hereditatẽ fuerit occisus, actio tantum. l. aquilie datur. h. d. secundum Bart. hoc totum intelligit glo. vbi vult principaliter agere ad estimationem damni. nam tunc actio. l. aquilie, que ad ipsum damnũ competit, si quesita fuit post aditam hereditatem, non fuit quesita hereditati, sed heredi, vnde cum sit eius propria, non venit in hac actione: vt. s. e. ꝙ si in diem. §. nõ solum. secus si ageretur ad ipsum seruum: qr per interitum non fuit liberatus a petitione hereditatis: quia tenebatur. vnde tunc posset indistincte agi s̃m glos. & bene. ¶ Id quoqz. scilicet damnum veniet: qr actio legis aquilie fuit quesita hereditati, si nondum erat adita: ideo venit in hac actione: vt dicta. l. ꝙ si in diem. §. non solum. Condemnari, scilicet petitione hereditatis prestita cautione. ꝙ non agit. l. aquilia: vt sequitur, vt caueat. Proderit autem hec cautio quo ad expen. secundum gl. nam si agit. l. aquilia, & succumbat, tenebitur ad expẽsas vigore cautionis: & sic iure actionis, quod est vtilius q̃ si teneretur officio iudicis. vt not. de rei ven. non solum. & de leg. iij. l. si mulier. §. si rem. vbi est glos. no. ¶ Ipsius. s. heredis. vide hic glos. per te.

Summarium.

1 Legis verba ad literam non esse intelligenda, vbi tum inconueniens resultaret.

2 Dolosus melioris conditionis, quàm qui in dolo non est, esse non debet.

§. **Si predo.** Legitur duobus modis. Primo secundum Mar. s̃m cuius lect. h. d. licet male fidei possessor re naturaliter perempta penes eũ, sit liberatus: quia nihil habet ex ea, si tamen vendidit, & p̄empta sit penes emptorem tenetur ad pretium: ne sit melioris conditionis, q̃ bone fidei possessor, qui similiter teneretur. h. d. s̃m istã lectu. Inq̃tum dicit ip̃m teneri ad pretiũ re perempta penes emptorem, est vera in se: sed inq̃tum dicit re perempta penes eum liberari, est falsa: quia cũ semper, sit in mora nõ liberatur: licet esset eodem modo peritura penes actorem: vt. ff. e. l. illud. & de vi et vi ar. l. j. §. rectissime. Ideo nõ congruit huic. §. ideo legitur s̃m glo. aliter secundũ quã lec. h. d. licet male fidei possessor re perempta penes eum, teneretur ad verum pretium rei tantum, si tamẽ vendidit plusq̃ valeret, & perempta sit penes emptorem: potest actor eligere pretium perceptum, quod est maius, q̃ verũ: ne sit melioris conditionis, q̃ bone fidei possessor, qui similiter teneretur. h. d. & s̃m hoc, est hic casus de eo. quod notat glo. s. e. si pos-
1 sessor. §. si. que incipit. not. verum. ¶ Item †not. hic verba. l. non esse intelligenda literaliter prout litera sonat, si ex hoc resultaret
2 inconueniens: facit. s. de leg. scire leges. ¶ Item †not. ꝙ nõ debet esse melioris conditionis dolosus, quam qui in dolo non est. facit. l. nõ solum. ff. de noxa. & l. si seruus. qd vi aut clã. Paulus.

§. **Quo tempore.** An sit locupletior inspicitur tempus sentẽtie. h. d. & intellige sic, quia si illo tempore reperitur locupletior licet ante non fuerit, condemnatur. arg. ff. e. si quo tempore. Si vero prius fuit locupletior, sed tunc non: tunc dic quicquid gl. dicat. ꝙ aut desiit esse ante litem motam: & tunc non cõdemnatur: vt. s. e. sed si. l. §. j. in fi. Et not. s. quod met. cau. si propria. Aut post: & tunc glo. dicit eum condemnandũ per. l. in pupillo. ff. de solu. sz Bar. contra per istum tex. quia ibi esse locupletiorem in. l. non est causa actionis dande, vel tollende: vnde sufficit ꝙ reperiatur tempore litis contest. sed hec est causa condemnationis moderãde. vnde debet reperiri tempore sententie: vt hic. & ista est verior.

§. **Fructus.** Omnis possessor deducit sumptus factos gratia fructuũ, si percepti sunt: si autem non sunt percepti. non deducit, nisi bone fidei. h. d. cũ. l. se. no. illam. l. singulariter Bar. Et limita eam per ea, que no. per Jaco. de are. & ipsum. ff. soluto ma. l. fructus. vbi eũ vide. Item limitantur inq̃tum dicit de bone fidei, vt deducat de fructibus non perceptis: qr locum habet in petitione hereditatis: secus in rei vendicatione, in qua hoc non reperitur, ꝙ possit deducere, nisi de ipsis fructibus, quorum occasione sumptus facti sunt. ita notat Bar. in. l. in fundo. ff. de rei vendi. quod no.

Summarium.

1 Expensarum deductio quæ fit in petitione hæreditatis, quid distat ab ea quæ in rei vendicatione? & nu. 5.

2 Possessor male fidei ad deducendas impensas quæ remedia habeat? Et an id per modum exceptionis, an verò actionis. nu. 4. Et tum quid inter se distent? nu. 6.

3 Statutum si prohibeat exceptionem opponi, an extendatur in hoc vt non possit iudicis officium implorari?

Plane in. Expensas vtiles & necessarias factas ad perpetuam rei vtilitatem, quilibet possessor deducit re extãte, sed re perempta bone fidei tantum: voluptarias autem solus bone fidei possessor deducit, male fidei non: licet possit tollere, que sine detrimento rei possunt auferri. h. d. cum. l. se. Barto. Et aduerte: quia
1 †glo. dicit hic, quod loquitur de petitione hereditatis. sed in rei vendicatione

vendicatione seruat aliter. dic ꝙ in duobus differt. primo inq̄tū
equiparat hic vtiles ⁊ necessarias. sed in rei vendicatione dedu-
cit necessarias indistincte: vtiles vero sm̄ distinctionem. l. in fun
do. de rei ven. sc3 an dominus esset facturus. vel nō: ⁊ si non erat
facturus. an erat rem vēditurus vel nō: ⁊ si nō erat vēditurus,
an erat diues vel nō. que distinctio hic nō fit. vnde tene indistin-
cte deducendas sicut necessarias. Item inq̄tū dicit re non extā
te, in qua expense facte sunt. deduc. ⁊ aliis rebus. per bo. fi. pos-
sessorem. ⁊ hoc non est in rei vendicatione, qm̄ nō pōt sibi consu
lere, nisi per retentionem illius rei, que si perempta est hoc nō po
test: vt ibi no. per Bart. quod not. Quid em̄ si plures res meas
possidebas, ⁊ in vna fecisti expeñ. que desiit esse? certe nō deduci
tur de aliis rebus: sec9 in petitione hereditatis. ⁊ hoc operat̄ au
thoritas senatuscōsulti qd voluit ideo ne bone fidei possessor ver
2 saretur in dāno. vt. l. sed ⁊ si. l. §. cōsuluit. ¶ Itē † aduerte, ꝙ gl.
hic intellexit, ꝙ male fidei possessor ad deducendū non habeat
exceptionē doli, sed officiū iud. tm̄: ⁊ ita etiā tenēt doct. C. de rei
ven. l. domum. ff. e. l. hereditarias. §. pen. Sed Bart. dicit ipsum
hr̄e vtrūq3 remedium. s. exceptionē ⁊ officium iudicis, sicut bo-
ne fidei possessorē: ⁊ si nō opposuit exceptionē, pōt implorare iu-
dic. officium. ⁊ ita intelligit hanc. l. Ex qua no. aliud exceptionē,
3 aliud officium iudicis. vñ † l3 statutum prohibeat in aliquo actu
opponi exceptionē, si tamen subest aliqua equitas. ne quis locu
pletetur cum aliena iactura, poterit implorari officium iudicis
per istam. l. sm̄ Barto. quod est no. facit. l. fi. ff. e. ⁊. C. si tutor non
4 gess. l. j. facit. c. quemadmodum. de iureiurā. ¶ Item. l. † ista lo-
quitur, an possit deduci per modū exceptionis. sed si queratur
an per modum exceptionis nego. gest. dic ꝙ si sunt sumptus ad
quos poterat petitor compelli, vt quia soluit creditoribus here-
ditariis, licet nomine suo soluerit. vt. C. e. l. fi. §. finaūt ex cōtracti
bus. Si vero non poterat compelli, tunc secus: quia neminē intē
debat sibi obligare nomine suo expendendo. vnde nō h3 actio-
nem, sed retentionē tantum: vt. l. in hoc iudicium. ff. communi di
ui. ⁊. l. si in area. ff. de condi. indeb. tene bene menti ista. Paulus.
5 ¶ Item not. † ex. l. vtiles. in fi. aliā differentiā inter hanc actio-
nem ⁊ rei vendicationem, quia in hac actione bone fidei posses-
sor deducit expensas voluptarias, sed in rei vendicatione secus.
nā solum potest abradere sine detrimēto rei: vt. l. in fundo. circa
fi. de rei ven. qd est notandū. ⁊ hoc operat̄ authoritas senatuscō
sulti. q2 voluit bone fidei possessorē non versari in dāno. ⁊ ita sen
tit glo. in. d. l. vtiles. que incipit ne aliter. ¶ Ultimo queritur qd
si heres vult habere rem, in qua facte sunt expense, nec soluere
expeñ. Utrum possessor possit retinere de aliis rebus? gloss. que
incipit. s3 quid si heres. s. l. prox. mouet istā. q. ¶ Tu dic. ꝙ aut
possessor erat bone fidei ⁊ tūc nō liberat̄ heres cedēdo rei. inui-
to possessore. nā si re perempta pōt deducere. vt hic: fortius re
extāte: q2 vtrobiq3 est eadē rō: ne versetur in dāno cōtra authori
tatē senatuscōsulti. possessor em̄ in dāno versaret̄ si res illa nō suf
ficeret ad expeñ. quod gl. dicat: secus si erat male fidei: quia tunc
cessat illa rō. ⁊ ideo heres qui nō tenetur ad expeñ. ex facto suo,
sed ex facto possessoris, liberatur cedendo rei: vt probatur. ff. de
aqua plu. arcen. l. cum quo. ⁊ vide quod ibi plene no. ¶ In glo.
6 desideratur. in prin. † que tenet ꝙ non est differentia inter istam
exceptionem ⁊ officium iudicis, nisi in verbis Bar. dicit ꝙ imo
propter statutum, vt dictum est: sed potest esse alia differētia: q2
si iudex prefigat parti terminum ad opponendū oēs exceptio-
nes, qd pōt: vt. c. pastoralis. de excep. ⁊ non opposuerit, potest ta
men opponere officium iudicis. casus est hic in. l. plane. ¶ Itē
P. dicit, ꝙ exceptio doli nititur eq̄tate. itē nullus potest oppo-
nere actionem, nisi ex persona sua cōpetentē: vt. l. i. in prin. ff. titu.
j. item nec exceptionem: vt. l. qui ex liberis. §. testō. de secund. tab.
Bar. tñ c̄ per. l. militis. §. veteranus. de te. mil. Paulus de Cas.

Illud quoq3. Mala fides ficta, que p litis contesta. inducitur, non nocet possessori re naturalr̄ pempta: sec9 in eo q semper fuit male fidei. h. d. multū no. sed Bar. idē dicit si per ꝯtrouersiā motā, efficit̄ male fidei. nā tūc teneret̄ de interitu: cū nō habeat iustā cām se defendendi. ⁊ sic est in culpa nō restituendi: vnde cessat istius legis ratio. vt no. per Bar. in. l. in fundo. ⁊ de rei ven. ⁊ dixi. s. e. sed ⁊ si. l. §. de eo.

§. **Predo.** tenetur ad omnes fructus, nec efficiuntur sui, sed hereditatem augent: sed bone fidei possessor tenetur quatenus est locupletior. h. d.

§. **Actiones.** actiones quesite possessori occasiōe rei hereditarie veniūt in hac actione. Itē possessori, qui occasione rei hereditarie se obligauit cauēdū est de indēnitate. Itē liberat̄ possessor dādo petitori seruū pro noxa, qui in hereditate damnū cōmisit. h. d. vsq3 ad fin.

Summarium.

1 Fideiussores in ampliorem summā, quam fideiusserūt, non teneri.

Si quo tempore. In hac actione cōdēnatio fit ad res
quas conuentus reperitur possidere tempore senten
tie, siue sint plures q̄ tempore litis contest. siue pau-
ciores, dū tñ nō desierit dolo possidere. Itē si propter illa que su
perueniunt pendēte iudicio, appareat nō esse sufficienter cautū,
iterū cauet̄. Itē in hac actione veniūt fructus rerū quas defun-
1 ctus habuit in pignore. h. d. tota. l. ¶ Et † not. hic fideiussores,
qui intercesserūt in certa quātitate, nō teneri ad maiorē: l3 veniāt
in consequentiam illius. facit. ff. de fideius. l. fideiussores magra-
tum. §. pro aurelio. ⁊ quod not. per Dy. ff. de dam. infec. l. dam-
num. §. sabi. Sunt hic quatuor dicta in glo. que opponit de. l. nō
potest videri. s. de iud. glo. sibi inuicem est contraria. ⁊ ideo dic
vt dixi. s. e. l. iiij. ⁊ dicta. l. contraria. Paulus de Castro.

Summarium.

1 Respondere per verbum nego, aut per dubito paria esse, minus tñ punitur, qui per dubito, quàm qui per negādi verbū respondet.
2 Interrogationes variè fieri aduersus possessorē hæreditatis, & aduersus eiusdem debitores.

Si debitor. Debitor hereditarius nō
tenet̄ hac actione, nisi he-
redem se cōtendat. h. d. ⁊ no. eā Bar. de hoc dic
1 vt no. per glo. s. e. l. sed vtrū. Et † nota hic ꝙ pa-
ria sunt rñdere per verbū nego, vel per verbum
dubito. Nā dubitās hr̄ pro negāte. ⁊ per vtrūq3
verbū fit lit. cōtest. vt hic probatur. qd est notādū. ⁊ est gl. in auf.
de exhibē. re. §. scimus. coll. v. Itē vtroq3 casu transfertur onus
probandi in aduersarium. ⁊ vide quod no. Inn. de maio. ⁊ obe.
c. inter quatuor. in vltima gl. vbi alle. hāc. l. Minus tamen puni
tur qui rñdet per verbū dubito, q̄ qui per verbum nego, vel nō
credo: vt in. c. vasallus. ⁊. c. si vasallus. si de feu. fuerit cōtro. ⁊ no.
in. c. fina. de. l. corradi. ⁊ adde quod not. in. l. ij. C. de iuram. cal. et
in auf. de trien. ⁊ se. §. illud. coll. iij. ibi. an negauerit etiam. ⁊ ibi
per gloss. ⁊ in Spe. titu. de position. §. sexto. versiculo quid si in-
terrogatus. ⁊ versiculo seq. ⁊ in cōsiliis Federici de senis. cōsilio
ccxxviij. ⁊ adde quod dicā. ff. e. si bone fidei. ¶ Itē pōdera, qd
hic dicitur, cū negat vel dubitat: an petitor sit per hanc. l. heres.
nā tūc nō pōt dici i dolo: nec possidere pro possessore: q2 nō dicit̄
iniuste contradicere, qui sine cause cognitione nō vult sua posses
sione priuari: vt nota. eleganter per An. in. c. i. in prin. glos. super
verbo canonica. de concess. preben. lib. vi. per istā. l. no. in. l. prima.
§. apud iul. ff. deposit. ¶ Si aūt cōfiteretur eum esse heredem. ⁊
nullam causam allegaret quare non solueret: videretur pro pos
sessore possidere illud debitum: ⁊ ideo puto ꝙ posset hac actio-
ne conueniri, sicut debitor ex delicto: quia eadē est ratio: vt not.
2 in dicta. l. sed vtrum. ¶ Item † not. sm̄ Bart. ꝙ aliter fiunt in-
terrogationes preparatorie, qñ agitur cōtra possessorē heredita
tis, de quibus. s. e. qui interrogatus. ⁊ aliter qñ agit̄ cōtra debi-
torem hereditatis: q2 tunc interrogatur debitor. vtrū teneretur
defuncto. ⁊ si dicat. ꝙ sic. interrogat̄. quare nō soluit: qui si rñ-
deat, q2 vos non estis verus heres: imo agitur hac actione als
personali: qua est obligatus. Paulus de Castro.

Summarium.

1 Legati assecutione ab hæreditatis petitione quemexcludi.
2 Libellum calumniosum iudex repellere potest.

Postq̄ leg. Qui legatum accepit, he
reditatem abintestato pe
tere non prohibetur: nisi sit in euidenti calum-
nia: debet tamen interim restituere legatum,
prestita cautione, ꝙ sibi iterum restituetur, si
contingat eum succumbere. ¶ Si vero non
restituit ⁊ obtineat, tanto minus sibi restituetur, q̄ pro legato
1 percepit. h. d. cum. l. se. Et † no. ꝙ licet quis sit consecutus legatū,
non excluditur a petitione hereditatis. de quo dic vt dixi. s. e.
l. legitimam. ¶ Item nota ꝙ interim nō debet gaudere cōmo-
do testamenti: vnde debet restituere legatum. quod videtur mi

rabile. Nam siue obtineat in pe. hereditatis, siue succumbat, re-
cuperabit legatum: vt hic dicitur. Quare ergo debet restituere,
cũ videatur superfluũ: rñdeo potest esse casus, in quo si succũbat
non recuperabit: puta si dicit testamentum falsum, ⁊ perseuera-
uit vsq; ad sententiam: vel inofficiosum, vt. s. ti. j. papiñ. §. memi
2 nisse. ⁊ de his qui, vt indig. l. alia. ¶ Item † not. in fi. ꝙ iudex po
test repellere libellum calumniosum. ⁊ adde quod not. in. l. qui
cum maior. §. si patris. de bon. lib. vide etiam pro intellectu hu-
ius. l. post legatum. ⁊ quod ibi plane not. j. de his quibus vt in-
dig. ¶ Ultimo vide quod notat Innocen. per hanc. l. ⁊ similes,
in. c. cum olim. de censi. vbi ponit si quis consecutus est commo-
dum ex instrumento, vtrum possit illud impugnare. vide per
Bartol. in dicta. l. post legatum, de his quibus vt indig. ⁊ per
Cyn. C. de transac. l. si ex falso.

Summarium.

1 Probationum euidentissimarum quid veniat?
2 Scienti dolus non infertur, nec decipi dicitur.

Qui se obtulit. Qui liti se obtulit vt possessor, cõdẽnatur, li
cet non possideat: ⁊ ad id quod interest actoris: nisi
actor fuerit sciens. h. d. Adde quod dixi. s. e. nec vllã.
1 §. non solum. ⁊ quod plene no. j. de rei vend. l. is qui se. Et † nota
verbum euidẽtissimis probationibus. nam que dicantur euidẽ-
tissime: dic ꝙ etiam iuris presumptiones: vt. l. licet Imperator.
2 j. de lega. j. ¶ Item † nota ꝙ scienti non infertur dolus, nec dici
tur decipi. Adde. l. tutela. C. de resti. in integrum. ⁊ l. cum dona
tio. C. de transac. Paulus de Castro.

Predonis. Qui tacitam fidem accommo dat, vt pdo dicitur possidere.
h. d. ⁊ not. eam. Bar. ¶ Ex quo sequitur, ꝙ non solũ
dicitur predo, qui nullum ius habet: sed etiã qui ha
bet, ⁊ scit a se posse auocari, vel auferri. idem no. s. e. sed ⁊ si. l. §.
quod autem ait. in glo. Paulus de Castro.

Lucius. Succumbens in, q. falsi potest dice re testamentum nullum. h. d. quam
l. examina vt plene not. per Cy. in. l. eum qui. ⁊ l. con-
tra maiores. C. de inoffi. testa. ⁊ vide Inn. de censi. c,
olim. vbi etiam hanc. l. alleg. in. ij. glo. in fi. Paulus.

Summarium.

1 Controuersiæ motio in quibus malam fidem non inducat?
2 Fieri bene dici, quod bona fide fit. Et testamenti executorem vel tutorem qui bona fide rem minori vendiderunt pretio, nisi ad id quod perceperunt, non teneri.

In estimationibus. Ficta
mala fides per cõtestationẽ, facit quem teneri
ad verum pretium rei sine causa vendite: secus
si cum causa. h. d. Barto. ¶ Uel sic, si bone fi-
dei possessor post motam controuersiam res he
reditarias vendidit minus iusto pretio sine causa tenetur ad ve-
rum pretium: sed si ex necessitate sibi iniuncta per testatorem, te-
netur ad perceptum tãtum. h. d. primum dictum intelligitur si
petitor eligat pretium: si autem vult, potest petere rem: vt. s. e. itẽ
veniunt. §. penult. q: post motam controuersiam dicitur male fi-
dei, quo ad illa, que vendidit sine causa: sed quo ad illa, que ven
1 didit cum causa, non: vt hic, quod est not. dignum. Ex † quo se-
quitur, ꝙ motio controuersie non inducit fictam malam fidem
in his, que fiũt ex aliqua causa, licet non vera, vel iniqua aut nõ
iusta. nã sicut talis qualis cã excusat a vera mala fide, vt. s. e. sed
si. l. §. scire. ita ⁊ a ficta, vt hic. qd est notandũ. ¶ In cõtrariũ fa-
cit. l. qui repertorium. in prin. de admi. tuto. vbi videtur dici, ꝙ a
dolo presumpto non excusetur quis, nisi iustam causam alleget.
¶ Sol. aut illa causa de se importaret necessitatẽ, si esset vera: et
tũc excusat a mala fide presumpta, vt hic. aut non importaret: et
2 tunc secus, vt in contrario. ¶ Item † not. ꝙ bene dr fieri, qd bo-
na fide fit. ita all. eã Old. ⁊ Inn. in aliquibus locis. facit. l. q̃uis.
j. de condi. ⁊ de. ⁊ no. in. l. eũ qui. §. in popularibus. j. de iureiur.
¶ Et est ar. ꝙ executor testamenti vel tutor, qui vẽdiderũt bona
fide rẽ minori ptio, q̃ valeret, nõ teneãtur nisi ad id qd pceperũt.
¶ Ultimo examia istã. l. p ea que plene dixi. s. e. si possessor. §. j.

Summarium.

1 Iudicium particulare an possit moueri per hæreditatis possessorẽ, an per petitorem contra tertium. Et an debeat impediri per vniuersale iudicium?

Si bone fidei. Iudicia particula ria non differuntur
per vniuersalia, si res est tempore peritura. h.
d. Bar. ¶ Uel sic, bone fidei possessor, lz patia
tur litem super hereditate, potest particularia
iudicia contra alios mouere, si res est tpe peri
tura, ⁊ ideo in negligẽtia possessoris, hoc facere põt ipse petitor
hereditatis. ¶ Si vero possessor sit male fidei, solus petitor hoc
facere põt, sine impedimẽto possessoris. h. d. ẽm intellectum, quẽ
puto verũ: lz per alios male tactũ. ¶ Ex quo sequitur, ꝙ qñ pos
sessor est bone fidei, ⁊ res est tpe peritura ipe pfert in agẽdo, et
in eius negligẽtia admittit petitor. cuius ɔ̃riũ sensit Guil. C. e. l.
1 in. fi. ¶ Et q: l. ista loquitur no. vtrũ † iudiciũ particulare possit
moueri per possessorẽ, vel petitorẽ hereditatis cõtra tertiũ: ⁊ an
debeat impediri per iudicium vniuersale: de quo promisi hoc lo
co dicere. l. aũt si quis libertatẽ. loquit ecõtra: iõ circa materiam
huius. l. dic, ꝙ tres sunt casus. Nã aut lis non est mota sup indi-
cio vniuersali cõtra possessorẽ, nec sperat moueri: aut est mota,
vel moueri speratur: aut est mota, ⁊ ficta. ¶ Primo casu dic ꝙ
possessor hereditatis indistincte admittitur cõtra debitores he-
reditarios: nec pñt sibi opponere, ꝙ fiat preiudiciũ petitioni he
reditatis: cũ adhuc mota nõ sit, vel moueri speret: vt. s. e. si quis
libertatẽ. in prin. lz gl. ij. hic dicat ɔ̃riũ per. l. si post litem. de exce-
ptionib⁹. vt patebit statim. Dico tñ, ꝙ si debitores dicãt se du-
bitare, an ipse sit heres, vel non tenetur facere fidem ꝙ sit heres,
al's nõ coguntur sibi rñdere: vt. s. e. l. si debitor. ⁊. j. depos. l. si qs
inficiatus. ⁊ hoc etiam videtur sentire Guil. de cug. C. e. l. fi. Fa
cit quod no. in. c. si deputati. de iud. per Io. and. ⁊ per Inno. de
resti. spo. in literis. qui dicũt ꝙ qñ quis agit tãq̃ platus, vel ad-
ministrator, tenetur facere fidẽ de prelatura, vel administratio-
ne: hoc est verũ nisi lõgo tpe fuisset in possessione, vel administra
tione: q: tũc nõ cogeretur docere, cũ presumatur pro ipso, vt not.
per eundem Inno. de concess. preben. quia cunctis. in glos. mag.
quod no. ¶ Secundo casu cum lis est mota, vel speratur moue
ri: aliqua presumptio est contra possessorem. ¶ Et ideo dic aut
queritur vtrũ ex illa exceptione aliqd preiudiciũ hereditati non
fiat: ⁊ possit opponi per ipsos debitores. ⁊ dico ꝙ non: q: ipsorũ
non interest, sed solius petitoris: vt no. s. e. sed ⁊ si. l. §. itẽ si in rẽ.
in glo. magna. ⁊ ibi dixi. possunt tñ petere ꝙ ille doceat se here-
dem, nisi diu stetisset in possessione: vt. s. dictum est. Nam etiam
tunc presumeretur pro eo: non obstante tali lite secundum Inn.
vbi. s. ¶ Aut querimus, an possit opponi per petitorem heredi
tatis: ⁊ tũc aut possessor erat male fidei, ⁊ potest indistincte pro-
hiberi per petitorem hereditatis: quia ipsi soli petitori competit
actio, ⁊ non possessori: vt hic in fi. ¶ Imo plus dico, ꝙ etiam si
res non sit tempore peritura nõ potest prohiberi petitor per pos
sessorem male fidei, ne sibi fiat preiudicium: cũ ipse possessor nul-
lam habeat actionem. ita intelligo fin. legis. ¶ Aut erat bone fi
dei: ⁊ tunc aut illud iudicium particulare descendebat ex facto
ipsius possessoris, contra quod ipse possessor venire non potest:
vt puta, quia non dicit rem hereditatis, quam petitor heredita
tis vult vẽdicare. tũc potest indistincte: nec potest prohiberi per
possessorem: cum ipse nõ possit venire contra venditionem suã.
hic est casus in. §. item si rem distraxerit. ⁊ ibi dixi. ¶ Aut de-
scendebat ex facto defuncti, quo casu vtriq; potest compete-
re actio: vt cum agitur contra debitores hereditarios: tunc di-
co ꝙ aut actio non est tempore peritura: ⁊ vnus potest alterum
impedire, vt hic a contrario sensu ⁊ in prima gloss. not. argu. s.
e. si quis libertatem. ¶ Aut est tempore peritura: ⁊ tunc dico,
ꝙ primo debet admitti possessor: ⁊ in eius negligentiam peti-
tor, ⁊ non aliter: vt hic. licet Guilliel. contra in. l. final. C. e. qui di
cit petitorẽ preferri, nec vnq̃ possit prohiberi per possessorem,
sed possessor per petitorem sic: nisi cum res est tempore peritura.
Sed hoc est contra omnem rationem: quia maior est presum-
ptio pro possessore, q̃ pro petitore. nam hoc ipso, ꝙ quis possi-
det, plus hz, q̃ ille qui non possidet: vt. j. vti possi. l. ij. ¶ Tertio
casu quando iudicium vniuersale est finitũ tũc indistincte potest
moueri particulare per illũ, qui obtinuit in vniuersali, nec potest
per alium prohiberi. Et iste est casus in. l. si post litem de excep.
ẽm vnam lecturã. ¶ Predicta vera qñ petitor, vel possessor vo-
luit exigere ab inuitis: si autem debitores sponte vellent soluere,
cui soluere

cui ſoluere debeant: habes tex. cum gl. ſingularē in. l. j. §. apud
iuli. ſ. depo. ¶ Et not. predicta: qꝛ melius per alios nō reperies.
Sequiť. l. hereditas. ⁊ princi. nō eget ſummario: qꝛ breue. ¶ In
p̄dictis omnibus nihil eſt hodie immutatū per. l. fi. C. e. qꝛ illa lo-
quitur qñ prius egit petitoꝛ vel poſſeſſoꝛ: hic econtra. vt dicit
hic glo. que no. idem not. in. l. ſi poſt litem. de excep.

Summarium.

1 Legata ad pias cauſas per quos executioni mandari queant?

HEreditas. Bōe fidei poſſeſſoꝛ de-
ducit expeñ. quas fecit
in funere defuncti vel iuſtructione monumēti,
quas ſi non deducit, hꝫ ad illas actiones nego
tiorum geſtorum cōtra heredē: qꝛ lꝫ heres ad il
las cōpelli nō poſſit iure actionis: tñ officio iu-
dicis tam ſecularis ꝙ eccleſiaſtici poteſt compelli. h. d. multum
1 ſingulariter. Et † allꝰ. fi. ꝙ legata ad pias cauſas executioni man
dari pñt tam per iudicem eccleſiaſticum ꝙ ſecularem. ¶ Itē of
ficiū iudicis neceſſe eſt petendū. quod eſt verū: ſi ſint certa, ſi aūt
incerta, pertinēt ad ſolū ep̄m: vt in. c. cū tu. extra de vſu. ¶ Ulti-
mo no. ꝙ pro expen. ad quas heres cōpelli poterat, cōpetit actio
negotiorum geſtorū, lꝫ poſſeſſoꝛ nomine ſuo eas fecerit. de quo
dic vt. s̄. e. ſi quid poſſeſſoꝛ. ⁊ adde pro intellectu huius. l. quin-
tus. §. ideo poſitus. de annu. lega. Paulus.

Summarium.

1 Hæreditatem per curatorem furioſi aditam furioſo non acquiri.
2 Subſtitutionem vulgarem aditione reuocabili non extingui.

HEres furioſi. Si furioſus cui
delata erat here-
ditas in furore deceſſerit, dꝫ hereditas predi-
cta cū fructibus reſtitui ſubſtituto vulgari, vel
proximo cognato teſtatoris deductis expenſis
neceſſarijs vel vtilibꝰ in hereditate factis, ⁊ ēt
in pſona ipſius furioſi, ſi alia bona non habeat. h. d. ¶ Ex qua
1 no. † ꝙ per aditionē factā per curatorē furioſi, nō acquiritur he
reditas furioſo: qꝛ nō trāſmittiť ad heredē, ſꝫ ſi deceſſerit in furo
re hr̄ hereditas pro nō adita: ⁊ ſic aditio eſt in pēdēti. vere eñ fa
cit eū heredē, ſꝫ reuocabiliter: ⁊ hoc facit. l. authoritate. alꝰs aūt eē
nō poſſet: vt. l. ⁊ ſi ſine. §. ſed qꝺ pap̄. de mino. de hoc not. in. l. j. §.
ſi aūt in furore. C. de cura. furio. ⁊ hoc qñ fuit inſtitutus ab ex-
traneo. Sed ſi a patre: tūc efficitur ſuus, ⁊ neceſſarius heres: nō
obſtañ. furore: vt. l. antiſtius. in fi. de acqui. here. et in. l. fi. in prin.
de curat. fu. ⁊ ibi ponitur ratio in tex. ¶ Quid aūt ſi non ipſe ſit
inſtitutus, ſed filius eius vel ſeruus? certe tales adibunt ſine iuſ-
ſu patris, ⁊ efficientur veri heredes: nec acquiretur hereditas
furioſo, ⁊ eſt caſus ſpecialis ⁊ not. e. titu. l. cum heres inſtitutus.
2 ¶ Itē † no. ꝙ per aditionem reuocabilem non extinguitur vul
garis ſubſtitutio: ⁊ ſic limitatur. l. poſt aditam. C. de impub. ⁊
al. ſub. quod facit ad multa. facit dicta. l. et ſi ſine. §. ſed quod pa
piñ. de mino. ⁊. l. ij. §. ſi quis adita. ad tertul. ¶ Heres furioſi. ſ.
ab inteſtato, ad quem non fuit tranſmiſſa hereditas. ¶ Sub-
ſtituto ſcilicet vulgari, licet glo. contra. Paulus.

Summarium.

1 Poſſeſſor ad fructuum vſuras, an teneatur?

§. Fructuum. Iſte. §. eſt valde dubiꝰ in intel-
lectu ſui. ⁊ legiť tribus modis
in gl. p̄mo ꝙ totꝰ loquať in bōe fidei poſſeſſore: ſcꝺo qꝺ p̄ncipiū
loquiť in bone fidei: finis in male fidei, ſm̄ Mar. tertio ꝙ totus
loquať in male fidei poſſeſſore. Bar. legit q̄rto mō ſꝫ Ja. de are.
ſꝫ remota illa eſt eadē cū lec. Mar. lꝫ ipſe dicat ꝙ glo. eā nō tan-
git. ego puto p̄mā lec. que fuit Jo. ⁊ Azo. fore verā, vno tñ ad-
dito, ⁊ alia rōne, quā glo. dicat. ⁊ idē dico de ſcꝺa lectu. Mar. ⁊
Bar. vno ſilr̄ addito: alꝰs eñ oēs eſſent falſe: nec poſſent ſuſtine-
ri. Scꝺm primam lec. ⁊ verā. h. d. bone fidei poſſeſſoꝛ nō tenetur
ad vſuras fructuum perceptorum ⁊ venditorum poſt litem con
teſtatam. ſed perceptorum ⁊ venditorum añ litem conteſtatam
ſic: ſupple a tempore litis cōteſtate, nō ante. h. d. alꝰs autem eſſet
contra. l. item veniunt. §. cum anteꝗ. vbi non tenetur bone fidei
poſſeſſoꝛ ad vſuras pretiorum ante litem motam: ſed poſt ſic: vt
e. l. §. petitam. De perceptis autem ⁊ venditis poſt litem mo-
tam, ideo nō tenetur: qꝛ pcepit ⁊ vēdidit ex neceſſitate ſm̄ gloſ.
que rō nō plꝫ: qꝛ etiā res ſteriles vēdit poſſeſſoꝛ poſt litē motā ex
neceſſitate: ⁊ tñ teneť ad vſuras: vt. s̄. e. ſi qd poſſeſſoꝛ. §. j. ¶ Dic
ergo ꝙ rō eſt, qꝛ ſup pceptis poſt litē motā nō fuit lis cōteſtata,
lꝫ cū illa veniant officio iudicis: tamen non dicitur lis cōteſtata
niſi ſup his que precedūt cōteſtationē. Sed litis cōteſtatio eſt il-
la, que facit vſuras venire illarū pecuniarū, ſup quibꝰ facta eſt,
iſte eſt verus intellectus per neminē tactus. ¶ Scꝺa lec. Mar.
h. d. male fidei poſſeſſoꝛ vere tenetur ad vſuras fructuū vendito-
rū qñcūqꝫ, ſꝫ mala fides ficta, que per cōteſtationē induciť, nō fa
cit quē teneri de vſuris fructuū. h. d. ⁊ idē in effectu dicit Barto.
ſm̄ hoc nō eſt fiēda vis inter tp̄s añ litē cōteſt. vel poſt: ſed inter
malā fidē verā vel fictā. qꝺ non vr̄ de mēte iuriſcōſulti. ideo non
congruit litere. dico tñ, ꝙ eſt vera in ſe hoc addito, ꝙ mala fi-
des ficta nō facit quē teneri de vſuris fructuū, ſupple pceptorū ⁊
vēditorū poſt litē motā: per rōnē quā. s̄. dixi. Sꝫ perceptorū ⁊ vē
ditorū añ, ſic: qꝛ ſup illis eſt lis ꝯteſtata: vt. d. §. cū añꝗ. ⁊. §. peti-
tā. vbi eſt expreſſum. ⁊ in hoc deficit Mar. ⁊ Bar. Nec obſt. l. ſi
poſſeſſoꝛ. §. j. s̄. e. vbi de vēditis poſt litē motā p̄ſtantur vſure:
qꝛ ibi loquiť de vēditione rerū, que añ litē cōteſt. extabāt. vñ ſup
illis fcā erat ꝯteſtatio: ſꝫ nō de fructibꝰ pceptis, ⁊ veniētes poſt
litē cōteſt. qui tp̄e cōteſtationis nō erāt in rerū natura. vñ nō pōt
dici ſup illis ꝯteſtata, nec etiā ſup pretijs eorū. ¶ Tertia lec. eſt,
ꝙ totꝰ loquať in male fidei poſſeſſore. que lec. eſt oīno falſa. nā il
le tenetur indiſtincte ad vſuras tā añ litē motā, ꝙ poſt. Ultimo
1 † diſtingue cū queritur an poſſeſſoꝛ teneatur ad vſuras fructuū:
aut illi fructꝰ extāt: qꝛ nō ſunt vēditi nec ꝯſumpti, ⁊ tūc nō teneť
ad vſuras, ſꝫ illos tm̄ teneť reſtituere: vt. l. eū qui tacitā. in prin. ſ.
de his qui. vt indig. que eſt no. que hic allꝰ. p Bar. ⁊ declarat iſtā
materiā. Aut ſunt ꝯſumpti, ⁊ nō vēditi: ⁊ tūc idē qꝛ nō teneť ad
vſuras ſꝫ ad eſtimationē tm̄: vt. l. ſꝫ ſi de fructu. de vſu ⁊ habit.
vt ſolu. matri. l. diuortio. §. ob donationes. ⁊ vide qꝺ ibi not. per
Bar. ⁊ p Cy. C. de pig. act. l. j. Aut ſunt vēditi: ⁊ q̄riť an teneať
ad vſuras p̄tiorū: ⁊ tūc aut loquimur in ſingularibus iudicijs. q̄
ſunt ſtricti iuris: ⁊ nō teneť vt. ſ. de vſu. l. neqꝫ etiā. Aut in vni-
uerſalibus, vel bone fidei: ⁊ tūc aut erat male fidei poſſeſſoꝛ vere:
⁊ teneť indiſtincte: vt. l. itē veniūt. §. petitā. ⁊. §. penul. Aut erat
bone fidei: ⁊ tūc aut loquiť de pceptis ⁊ vēditis poſt litē motā:
⁊ nō teneť per rōnem quā dixi. Aut de perceptis añ: ⁊ tunc ſm̄
Azo. teneť. ¶ Tu dic aut queritur an teneať a tp̄e mote litis, ⁊
nō tenetur. vt. l. itē veniūt. §. cū añꝗ. fallit hoc in eo a quo bona
auferuntur, qꝛ tacitā fidē accōmodauit. talis eñ nullo mō teneť
ad vſuras de equitate: quia ſatis punitur in hoc: quia aufertur
ſibi hereditas: vt dicta. l. eum qui. de his quibus vt indig. per
quam. l. ſi bene conſiderabis patebit verus intellectus huius. §.
Paulus de Caſtro.

SI poſſeſſoꝛ. Poſſeſſoꝛ hereditatis omne
lucrū tenetur reſtituere etiā
ex inhoneſta cā queſitum. Item res hereditarie ſicut
heredi poſſunt vendi pro ſoluēdo ere alieno: ita ⁊ pro
alijs impenſis neceſſarijs hereditatis. h. d. cum. l. ſe. Paulus.

SI qui par. Qui emit hereditatem a fiſco,
hanc actionem vtilem habet:
ſicut ille cui reſtituta eſt hereditas. h. d. ¶ Sic econ-
tra teneť hac actiōe, niſi in certis caſibus: vt in. e. l. §.
ſi quis ſciens. ⁊. §. quod ſi quis. ⁊ ibi not. ⁊ ideo videtur econ-
tra ꝙ hanc actionem non habeat: licet gloſ. hic dubitet. Sed de
hoc dic, vt not. per Cyn. C. e. cogi. in. iij. q. nam ⁊ alꝰs eſt differen-
tia, quia qui emit a fiſco poteſt conueniri a creditoribus heredi
tarijs: ſecus ſi a priuato: vt. C. de hered. vel acti. ven. l. j. bene ta-
men habet vtiles contra debitores: vt eodem titulo. l. emptoꝛ.
Paulus de caſtro.

§. Heres. Etiam res pignorate per defunctū poſ
ſunt hac actione peti. h. d. de quo dic vt
in glo. Paulus de Caſtro.

§. Cum predia. Male fidei poſſeſſoꝛ teneť
quatenus res hereditarie
ſui negligentia facte ſunt deteriores. h. d. ¶ Et no. ibi extra con
ſuetudinem ⁊c. ꝙ eo ipſo dicuntur fieri deteriores, ꝙ culte ſunt
aliter, ꝙ teſtatoꝛ cōſueuit. quod not. quod verum puto, niſi ma-
ioꝛ eſſet vtilitas ⁊ manifeſta.

EUicta. Poſſeſſoꝛ tenetur reſtituere omne lu
crum occaſione rei hereditarie per-
ceptum: licet petitoꝛ non fuiſſet illud percepturus. h.
d. cum. l. ſequenti.

Summarium.

1 Sententiæ latæ pro vno, an propter alterius petitionem vel litis pendentiam impediatur executio?
2 Malitijs obuiandum esse.

Cum idem. Ista est bona.l.z no. Si
possessor hereditatis cō
uenitur a duobus insolidum, primo vincēti re-
stituere tenetur cautione indemnitatis recepta.
1 h.d.not.Bal. ¶ Et not.† ꝙ executio sentētie la
te pro vno nō impedit propter petitionē alteri⁹
vel litis pendentiam. qđ est verum in actione reali. vel mista vt
hic, z.l.is a quo.ĩ.de rei ven. Sed si vnus obtinuisset sentētiam
in personali, z peteret eā mitti executioni in bonis que alius pe-
tebat, vel dicebat sua: tūc differtur executio quousqꝫ de iure alte
rius sit cognitum: vt.l.a diuo pio.§.si super rebus. de re iudi. vi-
de ibi Bart. qui ponit rationē. ¶ Itē hoc est verū, qñ per duos
agitur de re per tertiū possessa. Nā tūc lꝫ tradatur primo vincen
ti, nō fit p̄iudiciū alteri petitori q꞉ tm̄ est sibi, ꝙ vnus possideat,
q̃tū ꝙ alter: vt patebit ex his que statim dicā. Si vero agatur
de re cuius possessio vacat, puta: q꞉ titius obtinuit liceñ. recipiē
di possessionem hereditatis vacantis ex.l.edicto.C.de edic. diui
Adri. vel pone, ꝙ titi⁹ z ego petebam⁹ nos mitti in possessionē
hereditatis vacātis ex edicto diui Adri. q꞉ quilibet nostrū dice-
bat se heredē insolidū z negabat alterū esse. titius peruenit p̄mo
ad sentētiam: certe nō fiet executio, nec mittetur in possessionem
quousqꝫ de iure meo sit cognitum. facit ad hoc optime.l.ita.§.
quotiens. z quod no.ĩ.ad trebel. z.l.titia.sq.ma. Al's enim fieret
mihi p̄iudiciū: q꞉ magis interest mea ꝙ possessio vacet, q̃ ꝙ sit
apprehēsa per titium. Sed executio nūq̃ dꝫ fieri cū preiudicio al
terius petitoris, vt pꝫ hic in fi. z.d.§.si super rebus. ita eleganter
not. Inno. in.c. veniēs extra de testi. per cuius verba limitantur
l.ista, z.l.is a quo. de rei vend. ¶ Itē no. nō fieri executionē pro
primo vincēte: nisi caueat possessori de idēnitate, que cautio fm
glo. fit ad cōmodū ipsius possessoris: q꞉ si cōtingat ipsum pati li
tem de facto. recuperabit expeñ. z omne damnum a primo vin-
cēte si non defendit eum. Item q꞉ si veniet ad defensionē proba
bit se iuste vicisse z sic faciet ipsum possessorem nō pati lit. ¶ Ex
qua glo. colligitur ꝙ facta executione pro primo secundus non
dꝫ cōtra possessorem amplius audiri de iure. q꞉ nō possidet, nec
dolo desijt possidere. ¶ Sꝫ ꝯ͂rium videtur innuere litera cū di-
cat posse adhuc iudicari pro secūdo petitore: z sic adhuc de iure
agit. preterea si non posset agere, sequeretur ꝙ executio illa sibi
preiudicaret: quia haberet inchoare nouam litē contra primum
vincentem. ¶ Item esset aperire viā fraudibus. nā te conuenirē
petitione hereditatis, vel rei vendicatione: z tu volēs me a te re-
pellere, submitteres quēdā alium petitorē, a quo permitteres te
vinci, z restituere sibi hereditatē, vel rē. z sic absolueteris a me:
q꞉ nō possides, nec dolo desijsti possidere. qđ esset iniquum: quia
2 † malitijs est obuiandum. ĩ. de rei vendicatio.l.in fundo. ¶ Et
ideo dicit hic Bartol. ꝙ adhuc potest secundus petitor consi-
stere aduersus victum z prosequi litem inceptam: z primus
vincens debebit venire ad causam, z defendere victum. z sentē-
tia lata cōtra eum faciet preiudicium primo vincenti ex quo pa-
tet ꝙ illa cautio non solum prestatur in fauorem ipsius victi sed
etiam in fauorem alterius petitoris: vt non habeat inchoare no
uam litem, sed prosequendo eandem, res sit sibi salua aduersus
primum vincentem. z hoc vult dicere ista litera in fi. secundum
verum intellectum. quod singulariter not. Ex quo patet, ꝙ si
possessor restitueret non recepta cautione imputaretur sibi tāq̃
dolo desinenti possidere: quia non facit, quod debuit in fauorē
alterius petitoris: vt.ĩ.ad.l.falcidiam.l.dolo. secundum Barto.
¶ Item sequitur aliud, ꝙ si prestitit cautionem z non venit ad
defendendum, sententia lata pro secundo petitore faciet preiudi
cium primo vincenti. imputet enim sibi quia debuit defendere z
defendit: vt.l.sepe. de re iudicata. secus si cautionem non presti-
tisset. quia soli victo noceret sententia. ita debet subtiliter intelli-
gi.l.ista.

Summarium.

1 Pater quæ expendit in honorem filij, an animo donandi id facere videatur? Et quid de impensis factis in doctoratu filij, an frater pro virili petere possit? nu. 2.

Filius a patre. Quod pr̄ exp̄ē
dit in honorem
filij, videtur in dubio expendisse de bonis que
ipse pater possidet pertinentibus ad filium, nec
tenetur dicta bona restituere, nisi dictis expen-
sis deductis. z licet ante sententiam exceptionē
nō opposuerit: cū tn̄ sententia executioni mandabitur super bo
nis per officium iudicis, pōt idem iudicis officium ad hoc im-
plorare, vt non fiat executio, nisi talibus expensis deductis. h.d.
1 no. fm intellectum Bar. ¶ No. ergo ꝙ † illa que pater expendit
in honorem filij, non videtur expendisse animo donādi, si filius
habebat bona, nec hoc alibi melius reperitur. vñ pōt deducere,
vt hic. z si nō deducit hꝫ actionē nego. gestorū: vt.s̃.de nego.ge.
l.que vtiliter. qđ est verū, si filius erat emancipatus, al's nō pōt
cōsistere obligatio. qđ dic vt in auť. vñ si parēs.§.de inoffi.testa.
Si vero bona nō habebat filius: tūc aīo donādi expēdisse vr̄: vt
ĩ.fami.erci.l.si filia.§.idem scribit. z hoc si iam facte sunt expen
se per patrem: sed si nondū facte sunt lꝫ honorem acquisiuerit in
vita patris: possunt post mortem patris tales expensas peti per
filium tāq̃ precipue, vt.e.l.§.neratius. z de mu. z ho.l.iij.§.final.
2 ¶ Ex hoc † patet, ꝙ si pr̄ fecit doctorari filium, vtrum possit al-
ter frater petere expensas per patrem factas? z dic ꝙ si filius ha
bebat bona aduentitia repeti possunt pro parte fratris: quia nō
videtur donare: vt hic al's secus. facit.l.vxorem.§.pater natura-
lis. de leg.iij. z qđ plene no. per Barto. in.l.j.§.nec castrense.ĩ.de
coll'.bo. z tene menti istam singularem.l. ¶ Et possedit. z male:
q꞉ nullum ius habebat. ¶ Item not. ꝙ possessor hereditatis. si-
cut deducit expeñ. factas in hereditate: vt.s̃.e.l.plane. ita z fa-
ctas in personā veri heredis. Itē etiam in personam ipsius pos
sessoris, quando habebat iustam causam retinendi: z alia bona
non habebat: z sine illis expensis viuere non potuisset: vt.s̃.e.l.
heres furiosi. al's altero istorum deficiente secus.

Si pars hæred. petatur *Rubrica.*

Summarium.

1 Actionem in genere specie ac diuiduo, an sit inuenire?
2 Actio directa & vtilis inter se qualiter differunt?
3 Differentia secundum plus vel minus propriè differre non dici.

Post actionem. Prio conti-
nuat se ad precedentia. Scđo ponit tra-
1 ctatum. scđa ibi, is qui. Not. † ex glo. hic
posita, ꝙ est reperire actionē in gñere, in
specie, z in indiuiduo. qđ est contra Pe.
qui dicit actionē in gñe nō repiri: vt no.
per Cy.C.de act. z obli.l.j.ꝯ͂ quē facit.l.
fu⁹ cōis meuij z castrēsis peculij. in fi.ĩ.
de stipu.ser. ¶ Tu dic ꝙ imo repiť in gñe gñalissimo: vt actio
q̄ est ius psequēdi in iudicio, qđ sibi debeť. vt isti. de act. i p̄n. nā
sub h̊ oēs actiōes ꝯtinēť: q꞉ ibi tā realis q̃ psonalis diffiniť, lꝫ
Dy. z Jo.fa. isti. de act.§.j.ꝯ͂, qđ nō cōprehēdūtur. ¶ Itē repiť
ĩ gñe subalterno vt petitio hereditatis, rei vēdi. actio ex empto
zc. q̄ hñt sub se spēs diuersas, scꝫ directā: đ q̄ loquiť ti. p̄cedēs. z
2 ē vtilis, de q̄ loquunť duo ti. se. Nā † vtilis z directa differūt spē,
vt dicit hec gl. idē.ĩ.de magistra. cōuenieñ.l.fi. ¶ Sꝫ Pe. dicit
ꝯ͂riū ꝙ nō spē sed numero differūt. lꝫ credo gl. meli⁹ dicere: q꞉ di-
uersas hñt quodāmō nās. nā directe inherent ossibus, nec pñt
separi: vt.l.qs ergo casus. depo. sec⁹ i vtili: vt no. i.l.j.§.de illo. z
l.ex asse.ĩ.ad trebel. Itē q̄libet spēs hꝫ sub se indiuidua. nā dire-
ctarū alia ē que cōpetit mihi, alia q̄ cōpetit tibi. qđ pꝫ: q꞉ vna ex-
tincta, nō extinguiť altera: ergo sunt diuerse numero: vt no. glo.
ord.s̃.đ dolo.l.heredib⁹. i fi. gl. quā no. Lꝫ aūt differūt numero,
nō differūt spē, lꝫ i pl⁹ cōpetat illa, q̄ dať mihi, q̃ illa q̄ dať tibi.
3 Or † illa q̄ differūt fm plus et min⁹, nō ppie differunt spē: vt.ĩ.
de fun. instru.l.fi. facit.l.si qs cū totū. de excep. rei iud. ¶ Itē no.
ex gl. ꝙ p̄tor fuit locut⁹ in ista mā, nō tn̄ introducit hāc actionē,
nec scim⁹ vbi locut⁹ fuerit. ¶ Tu dic ꝙ añ cōpilationē ffo:ū fa
ctā p Ulp. z postea p Iustinianū, p̄tores fecerāt vnā cōpilatio-
nē in qua singulas mās etiam ciuiles posuerāt per ordinē: z pri
mo titulū de pe. here. postea, si ps here. pe. ad quā cōpilationē,
vel ordinē se refert hic iurisconsultus. z hoc patet in.l.j. z qđ ibi
not.ĩ.si certum peta. vbi vt refert Ulp. pretor preposuit illum ti
tulum in sua compilatione, tanq̃ generalem: z postea subiungit
alios tit.

alios tit.ſpeciales:ꝛ tamen omnes ille actiones erant ciuiles:ſ3 pretoꝛ ipſas oꝛdinauit.Paulus.

Summarium.

1 Agens ex rei perſona ius non metitur,ſed ſua.

§. **Is qui.** Hic incipit tractatum ꝛ procedit hoc oꝛdine.Primo loquitur quando tota hereditas de qua petitur pars,poſſidetur per vnum,qui nullũ ius habet,ꝛ per petitoꝛem nihil.Secundo quando poſſidetur per duos,qui ſimiliter nullum ius habent pꝛo diuiſo,vel indiuiſo.Tertio quando poſſidetur per petitoꝛem ꝛ aduerſarium pꝛo diuiſo.Quarto quando poſſidetur per duos,quoꝛum vnus habet ius in parte,ꝛ alter nõ:ꝛ quilibet pꝛo indiuiſo,tertius vero petit partem,Quinto qñ poſſidetur per tres,ſc3 per petitoꝛẽ,ꝛ eius coheredem ꝛ tertiũ,qui nullum ius h3,ꝛ quilibet pꝛo diuiſo.Et queritur qualiter petitoꝛ agere debeat.Scda ibi,quinimo.Tertia ibi pꝛoinde.Quarta ibi,ſi ego.Quinta ibi itẽ ſi cu3 me.vſq3 ad.§.interdum.¶Et.h.d.qui ſe dicit heredem pꝛo parte,debet illam totã petere:licet aduerſarius poſſideat totum.hoc pꝛimo.ꝛ ſi duo totam poſſideant:debet a quolibet petere partem,quia qlibet detrahet de poꝛtione ſua.hoc ſecũdo.¶Sed ſi ipſe ꝛ aduerſarius equaliter poſſident,ꝛ pꝛo diuiſo:licet illa pars quam ipſe poſſidet pꝛo diuiſo,aſcendat vſq3 ad quotam,in qua inſtitutus eſt:tñ adhuc poteſt ab aduerſario partem petere,et etiam aduerſarius ab eo,ſi heredem ſe contendit,ꝛ alter alterũ negat heredem.Si vero ſe fateãtur heredes,iudicium familie erciſcũ.
1 pꝛoponet.h.d.vſq3 ad.§.ſi ego.¶Nota,†ꝙ agens nõ metitur ius ex pſona rei,ſed ex perſona ſua.vnde ſi non haberet ius rei,ſimiliter ipſe non haberet,excluderet a reo:vt pꝛobatur hic in.l.fi.de rei vend.ex quo ſequitur ꝙ reus bene metitur exceptionem ſuam ex perſona actoꝛis:licet ipſe etiam ius non habeat,facit.l.militis.§.veteranus.de teſta.mili.facit.l.qui ex liberis.§.teſtamento.de ſecund.tab.

§. **Si ego ex.** Si vnus heredum cum extraneo pꝛo indiuiſo poſſidet,coheres qui poſſidet contra ſolum extraneum aget.h.d.¶Nota in fin.ꝙ in dubijs opinionibus debemus ſequi illam,que vtilioꝛ eſt.¶Itẽ ꝙ illa dicitur vtilioꝛ,per qua3 vitatur circuitus.Nã ſi ageretur hic contra coheredem,coheres ageret contra extraneum,pꝛo illa parte,que ab eo auocatur:ꝛ ſic eſſet quidam circuitus,qui eſt euitandus:vt.ĩ.de condi.inde.l.domino teſtamento.ꝛ ſi certum pet.l.cum fundum.§.ſeruum tuum impꝛudens.

§. **Item ſi cum.** Qui partem poſſidet pꝛo diuiſo que ad ſuam quotã non aſcendit,a coherede ꝛ extraneo pꝛo diuiſo poſſidentibus debet petere partem,vel fiet inter eos compenſatio.hoc dicit Barto. Paulus de Caſtro.

Summarium.

1 Libellus incertus & ſi interim admittatur,niſi tamen lite pendente certificetur,ſuper eo ſententia non fertur.
2 Fratrum filij qualiter patruo ſuccedant?

§. **Interdum.** Propter incertum numerũ naſcẽdoꝛũ,admittitur petitio partis incerte.h.d.Bar.¶No.non admitti petitionem incertam niſi ex iuſta ꝛ rationabili cã,ſcilicet cum non põt certificari.ꝛ in hoc ſtabitur iuramẽto actoꝛis:vt.l.i.§.fina.ſi quis argentum.et
1 ibi not.ĩ.depo.l3†autem interdũ admittatur libellus incertus,tamen niſi pendente lite certificetur,non poterit ſententia ferri.
2 vt not.ĩ.de rei ven.l.iij.§.fin.¶Item not.ꝙ filij fratrum ſuccedunt fratri in capita,non in ſtirpes ſecundum hec tempoꝛa:al's enim non eſſet hic incertitudo,ſi deberent ſuccedere in ſtirpes:hodie vero ſiquidem ſuccedunt cum patruis:tunc ſuccedunt in ſtirpes:vt in auf.ceſſante.C.de legit.hered.¶Si vero ſuccedũt inter ſe:tunc fuit diuerſitas inter agnatos ꝛ cognatos quia dicit agnatos ſuccedere in capita:ꝛ ſic non coꝛrigi iura antiqua.ſ3 cognatos in ſtirpes.ꝛ ſic coꝛrigitur hodie iſte.§.ꝛ fuit vna de opinionibus,que raro reperiuntur in gloſ.ſuis.Et ita conſuluit Barto.dicens opinionem Azo.eſſe veram in filijs fratrum,per §.illud.in auf.de heredi.abinteſta.ſed in vlterioꝛibus collateralibus a filijs fratrum dicit opin.Azo.non verã,vt illi ſemper ſuccedant in capita per auf.poſt fratres.C.de leg.hered.de quo plene per ipſum.ĩ.de ſuis ꝛ legiti.l.poſt conſanguineos.§.hereditas.ꝛ ita conſuluit.Paulus.

SI ex pluribus. Qui ſperatur admitti ad partẽ,facit partem.h.d.Bar.vel ſic.non poteſt quis petere niſi partem,in qua certum eſt eum ius habere,licet ex poſt facto poſſit augeri caſualiter.h.d.¶Et not.gl.que plenius examinat.q.quam foꝛmat ꝙ in aliquo loco.de qua etiam not.ĩ.ſol.ma.l.ſi marito.§.cum pater.ꝛ de leg.pꝛimo.l.plane.§.ſi coniunctim.ꝛ dic vt ibi per Barto.

Summarium.

1 Fieri eodem tempore quòd ſucceſsiuè fit,quandoq3 dicitur.
2 Dubitandi ſi quando ſubeſt materia,ſapientis eſt dubitare.
3 Præſumptioni ſi ceditur,& ab eius quoq3 effectu recedi intelligitur.Nam quandiu præſumptionis cauſa durat,tandiu & eius effectus.
4 Adire ex teſtamento quòd per natiuitatem poſthumi rumpi ſperatur,quàm quod per quærelam,cur mage quis impediatur?
5 Ius certum ſemper eſt,hominis factum incertum.
6 Poſthumi præteritio teſtamenti ſolennitatem reſpicit,ſed exhæredatio pietatis officium.

ANtiqui. Poſthumus naſciturus ex ventre,impedit ſequentes in gradu:eos vero qui eiuſdem gradus ſunt,ſtatutum eſt admitti,ac ſi tres eſſent naſcituri,auferetur alteri vel concedetur amplius,ſecundũ ꝙ caſus euenerit.h.d.cum.l.ſeq.Bart.¶No.
1 in text.ibi,eodem tempoꝛe.ꝛ etiam ꝙ†eodem tempoꝛe dicitur fieri quod ſucceſſiue fit.quod facit ad depoſitiones teſtium de
2 quo vide per Cynũ.C.de teſti.l.teſtium.in.v.q.¶Item†nota ꝙ vbi materia dubitandi eſt,ſapientis ꝛ rationabilis hominis eſt dubitarẽ,ꝛ ita colligit gloſella.nam ſm Ariſtotel.potentes dubitare,facile ſoluunt.Tertio not.non eẽ inſpiciendum qd raro accidit,licet accidere poſſit:ſed mediam viam eligendam,qñ non poteſt aliter fieri:al's non eſſet eligenda media via:vt.ſ.de
3 nego.geſt.l.neſennius.¶Item†not.in.l.ſeq.ꝙ cum receditur a pꝛeſumptione iuris,receditur etiam ab effectu per ipſam inducto.Nam quatenus durat pꝛeſumptionis cauſa,durat ipſa pꝛeſumptio ꝛ eius effectus.facit ad id quod dixi.ſ.tit.pꝛoxi.l.ſed et ſi lege.§.item ſi rem.in.q.illa,cum venditoꝛ deceſſit ſine herede.ꝛ ibi adde iſtam.l.¶Ultimo no.glo.que incipit imo que diſpu-
4 tat quare†magis impediatur quis adire ex teſtamento qd ſperatur rumpi per natiuitatem poſthumi,ꝙ quod ſperatur rumpi per querelam.ꝛ dicit vnum verbum not.in fi.quia quod ſperatur rumpi per querelam reſcinditur facto hominis:ſed quod per poſthumum facto iuris.ſine facto hominis.que glo.ſemper
5 alleg.quam declara ſic.Nam†ius eſt ſemper certum,ſi enim poſthumus naſcetur,certum erit omnino teſtamentum rumpi:ſed factum hominis eſt incertum.poterit enim eſſe,ꝙ filius erit indebite exheredat⁹:ꝛ tñ iudex nõ reſcindet teſtm̃.vñ magis impedit pꝛima dubitatio,ꝙ ſcda.ꝛ maioꝛis eſt effectus.qd etiã pt3 qꝛ p natiuitatẽ poſthumi rũpit teſtm̃ in totũ:vt.ĩ.de iniuſto teſt.l.ſi ego.ſ3 per factũ hois interdũ rũpit pꝛo parte.ſ.de inoffi.teſt.
6 l.circa.¶Itẽ†pteritio poſthumi reſpicit ſolẽnitatẽ:vñ rumpit teſtm̃ tãꝙ non rite factũ.S3 exheredatio filij reſpicit offm̃ pietatis.vñ facit rũpi teſtm̃ tãꝙ nõ rite fcm̃,nõ tãꝙ nõ recte:vt not.ſ.de inoffi.teſta.l.ij.defectus aũt ſolennitatis maioꝛ eſt.arg.l.an inutilis.cũ ibi no.de accept.¶Et no.hic in fi.gl.de teſtõ in quo eſt poſthum⁹ pterit⁹,vtrũ valeat.ꝛ iſta ponit materiã veritatis.l3 gl.i.l.eũ qui.de acq.here.dicat ꝯ.pbat p.l.poſthũi.d iniu.teſt.

Summarium.

1 Poſthumus dum ſperatur,quatenus iam natus hæres effici poſsit?
2 Dubitatio non tam nocet,quàm error.
3 Emancipatus quid diſtet à ſuo?
4 Hæreditatem ex teſtamento quod rumpi ſperatur,non deferri.

ILlud. Cũ quis eſt cert⁹ de ptãte adeũdi,l3 ſit incertus pꝛo quota poꝛtione debeat heres eẽ nõ impedit adire,ſ3 efficit heres pꝛo illa pte,pꝛo q̃ d3 eẽ.h.d.vel ſic poſthum⁹ q nõ eſt,l3 eſſe credat nõ obſtat iã nato,quin ab inteſtato efficiatur heres ipſo iure:nec etiã inſti-

tuto,cum quo simili tempore fuit institutus.Nam siue ex certa
parte,siue incerta fuit iam natus institutus,etiam si erat extra-
neus,postq̃ nullus est in vtero,efficitur heres insolidum:qꝛ nõ
dubitat de viribus testamẽti.h.d.¶Et nota,qꝛ hec.l.loquitur
pro qua parte iam natus efficiať heres pendẽte natiuitate post-
humi.sꝫ.l.antiqui declarat quam partem petere potest.Potest
autem esse,ꝙ in totum sit heres,vt hic.⁊ tamen non possit pete-
re,nisi quartam:vt ibi.qꝛ per aditionẽ efficitur heres a lege,que
est certa de rei veritate.Sed si vult petere habet hoc impetrare
a iudice,qui cum non sit certus,nõ audiet eum,nisi pro quarta
1 parte:vt ibi.⁊ sic patet ꝙ non sunt contrarie.¶Et pro†decla-
ratione istius materie distingue.nam aut querimus pro quota
parte possit heres effici iam natus:vel vtrum possit effici pendẽ-
te natiuitate posthumi.de quo loquitur hec.l.Aut queritur quo
tam petere possit,de quo loquitur.l.antiqui.Primo casu aut iã
natus vult venire abintestato.aut ex testamento.¶Primo ca-
su si quidem erat inferior a posthumo,nullo modo potest:quia
dubitat de iure suo.cum posthumus sibi preferatur vt.s̃.e.anti-
qui.in princip.nisi tribus concurrentibus,scilicet ꝙ nullus sit in
vtero,⁊ ꝙ ita sit communis fama,⁊ ꝙ ita ipse credat,vt hic in
fin.glo.secunde.Et de acqui.heredi.cũ quidam.§.quod dicitur.
⁊.§.non solum.Aut est in eodem gradu.Tũc gloss.videtur di-
stinguere inter suum:quia efficitur heres ipso iure,vt hic:⁊ emã
cipatum,qui nullo modo potest effici.vt.l.ventre.de acqui.here
di.quod non placet:quia ibi loquitur ex testamento,nos abin-
testato.ideo dic,ꝙ siue sit in potestate,siue emancipatus,potest
heres effici pro illa portione,que ipsum contingit re vera.vnde
si nullus est in vtero efficientur heredes insolidum si aliquis est,
pro virili.ratio quia non dubitat de iure adeundi:cum in omnẽ
casum sit heres futurus,etiam emancipatus ⁊ etiã posthumus
natus.vt in.l.ventre.in fi.de acquiren.heredit.licet sit incertum
de portione que ipsum debet contingere.sed hoc nõ nocet vt hac
l.versiculo,ꝙ si forte.Nec obstat de acquiren.heredi.l.ex asse.qꝛ
ibi adeundo errabat,⁊ sic applicabat mentem suam ad falsum.
2 Sꝫ †hic dubitabat nec ad falsam mentem applicabat.vnde nõ
tantum nocet dubitatio,quantum nocet error quod not.patet
etiam:quia dubitans intendit sequi veritatem,si ipsam sciret:
sed errans intendit sequi falsitatem.Adde quod not.in.l.de sta
3 tu.de testa.ĩ.de iur.⁊ fac.igno.in rubri.In†hoc tñ differt emã-
cipatus a suo:quia suus efficitur heres ipso iure sine facto suo.
Sed emancipatus habet petere bonorum possess.vnde liberi,
secũdum ista tempora.vel hodie adire per verba expressa in auť.
de heredib.abintestato.§.nullam.⁊ sic requiritur factum suum.
vt.l.j.C.de iure deliberand.¶Predicta vera,quando certum
est in rerum natura,vtrum posthumus sit in ventre,vel non,vel
quot sunt.¶Si vero esset incertum,vt cum est mulier.ĩ.illos
dies.ĩ.quos partus non est adhuc formatus,sed vocatur em-
brio:tunc non efficitur heres etiam suus al's.quia cum sit incer-
tum in natura,nec.l.etiam esset certa:vt dicta.l.cum quidam.
§.suum heredem.⁊ ibi not.de acquirend.heredita.¶Secundo
casu,quando vult venire ex testamento,aut posthumus erat ex-
heredatus:⁊ efficitur heres insolidum,cum in omnem euentum
solidum sit habiturus,secundum ista tempora.hodie idem es-
set quod in preterito:cum non possit exheredari.Aut fuit insti-
tutus,aut nullus erat in vtero:⁊ efficitur heres insolidum,siue
fuit iam natus institutus in certa parte,siue ex incerta:vt hac.l.
secundo et tertio responso.aliquis erat:⁊ tunc iam natus erat
institutus in certa parte,vt in secundo responso huius.l.⁊ erit
heres pro illa tantũ.Aut incerta:⁊ erit heres pro virili,⁊ post-
humus pro alia virili:licet ignoret iam natus quota sit, pro
virilẽ.⁊ posthumus preteritus tunc si quidem erat in ventre,
quicunqꝫ sit institutus etiam suus,non potest heres esse:quia
4 †ex testamento quod speratur rumpi,non defertur hereditas,
decedendo tamen, siue sit suus,siue emancipatu,transmittit
abintestato portionem quaꝫ esset habiturus:vt.l.si filius heres.
de liber.⁊ posthumis.secundum vnum intellectum.siue ex testa
mento,vt dicta.l.ventre.⁊.l.illud.§.fina.cum.l.seq.de contrata.
extraneus vero nihil transmitter.¶Sed si nullus est in ven-
tre differt suus ab emancipato quia suus efficitur heres insoli-
dum:emancipatus pendente dubio non:licet decedendo trans-
mittat,vt dicta.l.venteret.¶Secundo casu principali si queriť
quotam partem petere possit dic aut abintestato aut ex testa-
mento.primo casu si non erat eodem gradu cum posthumo ni-
hil petere potest,si nihil sit in vẽtre.Et sit de hoc communis fa-
ma ⁊ ipse ita credat:quia licet efficiatur heres per.l.vt dictum
est,tamen iudex qui non est de hoc certus,non admittet.ita in-
telligitur.l.antiqui.in princip.sed si erat in eodem gradu admit-
titur pro quarta vt.e.l.in fin.¶Si vero ex testamento tunc aut

posthumus erat exheredatus,⁊ admittitur insolidũ.Aut insti-
tutus,aut iam natus erat institutus in certa parte,puta dimi-
dia,posthumus in alia dimidia:⁊ tunc ad illam dimidiam pe-
tendam admittitur,qui in omnem euentum est illam habitu-
rus,etiam si septem nascãtur:cum non debeat habere,nisi vnã
dimidiam.Aut ex incerta puta ex virili cum posthumo:⁊ tunc
petet quartam.ita debet intelligi gloss.in.l.antiqui.que incipit
imo circa princip.dum dicit.l.illam habere locum ex testamen-
to.Aut posthumus fuit preteritus:⁊ tunc iam natus in nullo
admittitur,licet nullus sit in ventre.⁊ licet institutus sit filius in
potestate.nam licet tunc efficiatur heres ipso iure a.l.que est de
hoc certa:vt.l.ventre.de acquir.heredi.tamen iudex qui non est
certus,non admittet:cum dubitetur de viribus testamenti.ita
intelligo istam materiam.Paulus.

SVorori. Qui ex postfacto apparet heres esse,a
quolibet herede auocat pro rata,⁊ sum-
ptus pro rata sustinet.h.d.Bar.

NOn possumus. Per hanc actionẽ
consequitur qs par
tem pro indiuiso,sed per iudicium familie erciscun-
de consequitur partem pro diuiso.hoc dicit.¶Et
not.l.per quam patet secundum Bartol.ꝙ si iudex in iudicio fa
milie erciscunde pronuntiaret talem esse heredem pro dimi-
dia ⁊ talem pro alia dimidia,nihil valet sententia:quia non agi
tur vt adiudicetur,sed vt diuidatur.quod not.sic ecõtra.in hac
actione si adiudicaret partem pro diuiso nihil ageret.¶Not.
glos.in fi.de qua videbis in.l.iij.ĩ.de rei ven.

Summarium.

1 Litis contestatio num fieri dicatur,si reus actoris libello respon-
deat,dico narrata prout narrantur,& petita prout petuntur,pro
parte vera,& pro parte nequaquam.
2 Controuersiam resistendo facere reus dicitur,vt actor agendo.

PErmittendum. Põt possessor he-
reditatis ptiꝫ de-
1 fendere,⁊ partim cedere.h.d.Et†per hanc.l.ptꝫ ꝙ si
reus respondeat libello actoris sic.dico narrata pro-
ut narrantur,⁊ petita prout petuntur pro parte esse vera ⁊ pro
parte non.fit litis contestatio.⁊ adde.l.qui solidum.in princip.
2 et quod ibi not.per Barto.ĩ.de legatis.ij.¶Item†nota hic in
fin.ꝙ reus dicitur facere controuersiã resistendo,sicut actor agẽ
do.s̃.de petitione heredita.l.diuus.in prin.⁊.l.ex sextãte.in prin.
de excep.rei iudi.Paulus.

Summarium.

1 Hæreditatis petitione nomine proprio conueniri non posse,qui
alieno posside t nomine.
2 Hæreditatis petitio quatenus aduersus possessoris hæredes detur.

CVm multi. Quilibet heredũ pu-
tatiui heredis teneť
hac actione quatenus possidet,etiam si tanq̃
procurator administrauerit quia succedendo
1 mutat sibi causam possidendi.h.d.¶No.†er-
go ꝙ ille qui nomine alieno possidet heredita-
tem non possit hac actione conueniri nomine proprio:vt.s̃.ti.j.
l.nec vllam.§.si quis absentis.Tamẽ si succedat illi cuius nomi
ne possidet,potest conueniri,sicut ille poterat.nam tũc possidet
2 nomine proprio.concor.ĩ.l.proxi.¶Item†not.ꝙ hec actio non
datur contra heredes possessoris pro hereditarijs portionibus,
sed quatenus possident:quia non conuenitur tanq̃ heres,sed
tanq̃ possessor.Idem in realibus in.l.de eo.in fi.ĩ.ad exhiben.⁊
not.de preto.stipu.l.ij.Sed in mere personalibus,dic vt not.in
l.pro hereditarijs.C.de heredit.acti.per Cynum ⁊ per Bart.in
l.eadem.§.cato.de verbo.obli.

CVm heredis. Ista ẽ pulchra.l.⁊.h.
d.qui noĩe alterius he
reditatẽ detinet,nõ teneť hac actiõe:lꝫ ille cuiꝰ noĩe
detinet,nõ fuerit in rerũ natura,tpe quo detinere in-
cepit:quia non videtur pro herede vel pro possessore possidere,
nisi sibi successerit,⁊ ex sua persona se heredem contendat:tene-
tur tamen actione negotiorum gestorũ vero heredi:sed nõ here-
dibus illius,cuius noĩe possedit:qꝛ nõ fuerũt negotia illiꝰ.h.d.

De bonorum posses. hæred. petitione. *Rubrica.*

Summarium.

1 Bonorum possessori de iure prætorio quodnam remedium detur.
2 Bonorum possessori particulares, quæ dantur actiones ciuilesne sint an prætoriæ?
3 Fideicommissarius vniuersalis vel hæres si rerum hæreditariarum possesionem semel apprehenderit, rursusq; ab ea ceciderit, num hæreditatis petitionem habeat? Et ad quid hæc eadem actio competat?

¶ In duobus titulis precedētib⁹ locutus est iurisconsultus de
directa ꝛ ciuili petitione heredit. hic in seq. titulo de vtili ꝛ pre-
1 toria. ꝛ †dicitur quia bonorum possessori de iure pretorio datur
vtilis petitio hereditatis pretoria. Item ille cui restituta est here
ditas ex trebelliano per actiones vtiles tantū cōsequetur, q̄tum
directus heres per directam ꝛ ciuilem. h. d. cum ti. se. ¶ Et not.
2 hic vnam glo. que est in hoc titulo. j. in. l. ij. que †dicit ꝙ particu-
lares actiones, que competunt bonorū possessori, sunt ciuiles nō
pretorie: quia inspicitur primeua earū natura. que glo. est notan
da. Et vide per Dyn. insti. de acti. §. sed iste. ¶ Item no. aliam
que est in ti. seq. in. l. j. que dicit, ꝙ postq̄ fideicommissarius vni-
uersalis, vel heres apprehendit possessionem rerū hereditariarū
si cadat a possessione non habet hanc actionem: secus si non ap
prehenderit. Et fuit opinio Azo. in summa. ꝛ est ratio secundū
Bar. ꝙ post apprehensionem possessionis: desinunt res esse he-
reditarie: vt. l. j. §. p seruum. ꝛ quod ibi no. de acqui. pos. ¶ Sed
hec actio non datur, nisi pro rebus hereditarijs. quod dictū etiā
nullo modo placet. Nam etiam per aditionem simplicem hec
actio competit: quia sufficit ꝙ semel fuerint hereditarie. ¶ Itē
video ꝙ competit ad pretium, quod tamen nunq̄ fuit heredita
rium: vt. l. quod si in diem. §. sed is. ff. de pet. hered. ꝛ ideo dictū
glo. non placet: sed dic vt dixi in dicta. l. ꝙ si in diem. §. non solū.
ff. de pet. heredi. vbi hunc passum examinaui ꝛ allegaui istā gl.
Paulus de castro vtriusq; iuris doctor egregius.

FINIT HIC LIBER QVINTVS.

Incipit liber sextus.

De rei uendicatione *Rubrica.*

Summarium.

1 Rei vendicatio quotuplex sit?
2 Quasi rei vendicatio in quot partes diducta sit? Et libellus in rei vend. qua ratione formetur, & quid continere debeat?
3 Rei vendic. directa atq; vtilis cui datur, & an eidem? Et dominiū in iure pro quo dantur variè consyderari.

¶ Super hac Rubrica, est vna gl. magna ꝛ magistra, q̄ debet
1 in aliquibus suppleri. Quero †ergo quotuplex est vendicatio.
Respondet glos. ꝙ duplex, scilicet directa ꝛ vtilis. Tu dic, ꝙ est
triplex scilicet vera vendicatio ꝛ simplex. Itē quasi vendicatio,
item vendicatio non vera, sed secūdum quid. Prima est duplex,
scilicet directa, de qua loquit̃ principaliter iste titulus. Item vti
lis, de qua loquit̃. l. superficiario. j. e. ꝛ ti. si ager vect. vel emph. pe.
2 ¶ Item †quasi vendicatio similiter duplex vna que datur pre-
scribenti ante prescriptionē completam. talis enim non habet
dominium, sed quasi dominium vt no. insti. de act. §. alie ꝛ. l. j. in
fi. de aqua plu. ar. per Bar. licet glo. in. l. cum postulassem. §. j. de
dam. infec. dicat ꝙ habet vtile, sed non est verum. talis ergo di-
citur quasi vēdicatio ꝛ publiciana. de qua loquitur ti. j. de publ.
¶ Unde qui formant libellum in rei vendica. dicunt rem ad se
ptinere de iure dominij vel quasi: vt no. in. c. abbate sane in pnc.
de re iudi. lib. vj. ¶ Est ꝛ alia quasi vēdicatio q̄ cōpetit p iurib⁹
incorporalib⁹, vt confessoria ꝛ negatoria, que dicunt̃ vendicatio
nes: vt. ff. si serui. ven. in rub. ꝛ. l. ij. §. j. non tamen proprie: cum in
illis non cadat dominium sed quasi, sicut nec possessio sed quasi,
vt. j. de acq. re. do. l. seruus. §. incorporales. ¶ Est ꝛ tertia vendi
catio non simplex, sed secūdū quid: vt illa q̄ proponitur adiecta
3 cā, vt de qua in. l. j. §. p hāc. ꝛ ibi dicā. ¶ Scdo †q̄rit̃ cui det̃ di-
recta ꝛ cui vtilis. Respondeo, directa datur directo domino de
iure gentium, vel ciuili: vt. j. e. in rem. in prin. Interdū vero dat̃
non domino, in casibus, in quibus non potest referri questio.
dominij, qui ponuntur in. l. si quis emptionis. §. sed hoc. j. C. de
prescript. xxx. an. ¶ Sed cui detur vtilis? dic plenius q̄ glos. ꝙ
interdum directo domino, vt contra dolo desinentem possidere
vt. l. electio. §. si is q. j. de nox. interdū vtili dño ꝛ hoc tripliciter.
Primo pro vtili dominio, qd non contrariatur directo, sed sub-
alternatur: vt illud quod habet emphyteota vel superficiarius,
qui recognoscit directum dominum in superiorem. facit qd not.
in. l. curationes. §. predium. j. de admi. re. ad ciui. perti. ¶ Secū-
do pro illo quod contrariatur ꝛ absorbet directū: vt illud quod
acquiritur ex prescriptione longi temporis. Est enim vtile nō di-
rectum: vt hic in glo. ꝛ no. in authen. nisi tricennale. C. de bonis
mat. ꝛ. l. vsucap. de vsucap. ꝛ. l. j. in fi. de aqua plu. arcē. per Bar.
¶ Tertio vbicunq; dominium sine traditione acquiritur ex so
lo contractu inter viuos, vel alio, qui de ipsius participat natu
ra, vt est donatio causa mortis, nam omnibus illis casibus trās-
fertur vtile, non directum. ꝛ vtilis vēdicatio competit. vt not. in
l. fi. C. de sacrosan. eccle. circa fin. in glo. que incipit, scilicet vtilem
ꝛ de do. cau. mor. l. j. ꝛ de pac. inter emp. ꝛ ven. l. commissorie. ꝛ. j.
de do. cau. mor. l. si mortis causa. et. l. qui mortis. quod tene mēti.
¶ Interdū vero competit vtilis nō domino: ꝛ hoc tripliciter.
Primo vbicunq; quis ex aliquo priuilegio speciali potest ven-
dicare rem emptā de pecunia sua, vt pupillus miles, mulier vel
ecclesia. Nam tales non sunt domini: vt no. glo. singularis. in. l.
idem ꝙ. j. qui po. in pig. ha. Et tamen possunt vendicare non di
recta, sed vtili: vt. C. e. ti. l. si vt proponis. ꝛ. j. de do. inter virum ꝛ
vx. l. vxor marito. ¶ Secundo potest contingere in cessionario
cessa, vel vendita rei vendicatio. talis enim non est dñs: cum res
non sit sibi tradita: ꝛ tamen habet vtilem ex persona sua: vt not.
in. e. l. si culpa. ꝛ. C. de heredi. vel acti. ven. l. fin. ¶ Tertio potest
contingere in eo, cuius res mobilis fuit vsucapta post litem cō-
testa. desijt enim esse dominus directus ꝛ vtilis: ꝛ remanet sibi
vtilis vendicatio: vt. j. e. si post acceptum. cum glo. sua. in qua fe
retur sententia ex processu facto sup directa: vt ibi no. ꝛ. l. q̄q̄. §.
iul. de aqua plu. ar. per do. cetera dic per gloss. ꝛ per Cynum. C.
e. in rubrica ꝛ. l. vnica de ali. iud. Paulus. de castro. Sequitur.

Summarium.

1 Vendicare rem possum iuris, quod in ea habeo occasione: quanquam in ea plenum dominium non habeam.
Et an id perpetuo verum, & qualiter intelligendum?

POst actiones. Usq; ad
l. idē pō-
ponius. §. cum in rem. Iuriscon. tractat
que res possint per hanc actionē vendi
cari. ꝛ dicit primo ꝙ res mobiles ꝛ im-
mobiles, libere vero persone. licet nostre
potestati subiecte, nō vēdicātur simpli-
citer: sed adiecta causa de iure quiritū,
pro iure, quod in eis habemus, alia vero
remedia sunt pro ipsis reperta. h. d. vsq; ad. §. fi. ¶ Et not. in. §.
per hanc limitationem ad dictum Inno. qui dicit in. c. examina
1 ta. de iudi. ꝙ †ratione iuris, ꝙ habeo in re, possum rem petere,
vel vendicare: licet non habeam plenum dominium. ꝛ hoc per.
l. qui tabernas. de contrahen. emp. ¶ Tu limita hoc dictum: q̄r
non debeo vendicare simpliciter: sed debeo in libello exprimere
ius quod habeo: ꝛ ratione illius iuris rem petere: al's libellus es
set ineptus, casus est hic. hoc enim volunt dicere illa verba adie
cta causa, ꝛ pro iure patrie potestatis, quod in illis habeo. ꝛ vi-
de hic oīno quod not. Inno. in. c. inter quatuor. de maio. ꝛ obe.
qui q̄rit qual'r prelat⁹ agit ꝯtra subditos denegantes sibi obe-
dientiam. ꝛ in omnibus fundat se per istum. §. ¶ Item vide
quod notatur per Cyn. vbi causa stat. l. j. in. iiij. ꝛ vltima. q. circa
que dic vt in gl. ꝛ not. eam in fin. dum dicit, ꝙ officium iudicis
quod est extraordinarium, concurrit cum ordinario. quando cō
petunt ambo secundum ius commune. al's secus, vt. l. in causa.
de mino. de quo vide. plene per Bart. in. l. in prouinciali. de ope.
no. nun. ꝛ per Cy. in. l. etiam. C. si tutor. vel cura. ¶ In gloss. que
incipit scilicet, erunt petendi. in fi. dic, ꝙ ideo iste actiones dicun
tur preiudiciales: quia sententia lata contra vnum. facit ꝛ pa-
rat preiudicium alijs, etiam his qui in iudicio nō fuerint: quia
fratribus ꝛ alijs consanguineis: vt. l. ingenuum. ff. de sta. homi-
num. l. iij. in fi. de libe. ag. Paulus.

Summarium.

1 Plura vnum totum quandoq; faciunt, quandoq; secus. Et qualiter sint ea petenda?

2 Oues meas alienis permistas, quot modis vendicare possim.

§. Per hanc autem. Per hãc actionez petit̃ vniuersitas corporum: licet aliqua corpora sint illi casualiter admista, q̃ non sunt vendicantis: dum tamen merus vendicans per se faciat vniuersitatem: al's nec vt vniuersitas, nec vt pars eius peti potest, sed corpora singulariter. ¶ Itẽ aliena corpora, in restitutionem non veniunt, nisi vendicans habeat in eis titulum ⁊ bonaz fidem. h. d. vsq; l. qui gregem. §. armamenta secundum verum
1 intellectum. ¶ Et † not. ꝙ interdum plura faciunt vnum totum vniuersale: ⁊ tunc qualiter sint petenda, loquitur hic: q2 sub nomine vniuersi. Interdum nullum totum faciunt, sed per se separatim considerantur. ¶ Et tunc separatim sunt petenda: vt in §. armamenta. Interdum faciunt vnum totum corporale: ⁊ tũc quid iuris habetur in. §. pomponius. vsq; ad. l. idez pomponi⁹. §. idez scribit. ¶ Item not. ꝙ ratio dubitandi in hoc. §. hec erat quia per hanc actionem vendicantur res singulares, nõ vniuersitas vt in prin. l. Sed grex est vniuersitas: ⁊c. respõdetur, ꝙ est vniuersitas corporum: ⁊ sic non iuris: quia nihil iuris habet mistum. Uniuersitas vero iuris, vt hereditas ⁊ peculium p hãc actionem non petitur: ⁊ vt. j. e. l. vendicatio. ⁊ ita intelligit̃ pn. l.
2 ¶ Et no. † pro intellectu istarum ⁊ glossarum, ꝙ quando oues mee sunt commiste cum tuis, tribus modis contingit me posse vẽdicare meas. nam interdum tanq̃ partem gregis, ⁊ nõ tanq̃ gregem. Interdum econtra tanq̃ gregem, ⁊ non tanq̃ partem. Interdum nec tanq̃ gregem, nec tanq̃ partem: sed vt singula capita. quo ad primum, dic: ꝙ duobus modis possum vendicare, tanq̃ partem gregis. puta quando voluntate nostra sunt cõmiste: ⁊ sic sunt facte communes. ita intelligitur glos. ij. in fi. in. l. sed si pars. quo casu dic ꝙ etiam si numerus meaꝝ faceret gregem, non possum ipsas petere tanq̃ gregem: cum non constituant gregem per se cum tuis. non enim possunt dici grex, sed pars gregis. ¶ Secundus casus est quando sunt commiste sine voluntate nostra, non tamẽ possunt faciliter separari: vt quia erant omnes albe. nec possunt discerni tue a meis. tunc etiam puto, ꝙ efficiantur communes, ⁊ constituant vnum gregem. p rationem istius glo. ⁊ quod no. in. l. idem pomponius. in prin. j. e. p glo. vt. l. vsufructuarium. §. si in viuarijs. j. de vsufr. Quo ad secundum dico, ꝙ tunc possum vendicare tanq̃ gregẽ, ⁊ nõ tanq̃ partem, quando tria concurrunt. Primum est ꝙ numerus meorum sit sufficiens ad constituendum gregem: vt in hoc. §. per hanc. in fi. ⁊. l. ⁊ si pars. in fi. Et tunc spectandum an numer⁹ meus sit maior q̃ tuus, vel equalis: licet Jo. ⁊ Azo. hic dixerint distinguendum. sed opinionem Hug. veriorem puto. non enim potest bona ratio assignari, cur oues mee, que semel fecerũt gregem, licet commisceantur cum tuis, que sunt in equali numero, desinant esse grex. Nam primo nulla pars confundit alteram, cum non possit videri que magis. arg. j. de fideius. l. generaliter. ⁊ quod no. s. si pars heredi. pe. l. j. §. j. in glo. que incipit. s. pro diuiso. ¶ Secundo requiritur, ꝙ sint admiste sine voluntate nostra: al's fierent communes, ⁊ facerent vnum gregem cum tuis. ⁊ sic vendicarentur tanq̃ pars, non tanq̃ totum: vt. s. dictũ est. ¶ Tertio requirit̃ ꝙ possint abinuicem separari faciliter: ⁊ sic non efficiantur communes: vt quia mee erant nigre, ⁊ tue albe: al's dic vt. s. prox. dixi. His tribus concurrentibus tanq̃ gregẽ, non tanq̃ partem vendicabo. Interdum vero nec tanq̃ gregẽ, nec tanq̃ partem: puta si numerus mearum non sufficit ad gregem, ⁊ sunt commiste sine voluntate mea: ⁊ abinuicem separari possunt: tunc enim non faciũt vnum gregem cum tuis, sed separatim considerantur vtpote, sunt quinq; ⁊ quinq;, non faciunt. x. per se separatim considerate, vt hic no. in glo. ⁊. j. de fideius. l. ⁊ si fideiussor. nec faciunt gregem per se: quia non sufficit numerus. ⁊ sic habeo singula capita vendicare. ita intelligo. l. sz si par numerus in princ. ⁊ totam istam materiam. ¶ Ultimo aduerte quia Azo. videtur hic sentire, ꝙ si habeam. c. oues non faciant gregẽ, nisi hoc expresse sit constitutũ: vt colligit̃ in. l. sed si pars. in prima gl. quia ista dicitur vniuersitas facti. i. que sola cõgregatione capitũ que facti est, cõstituitur. secus in vniuersitate iuris. nã in illa bñ reqrit̃ expssus ɔsensus supioris, nisi sit a iure scripto ɔstituta: vt no. p Inn. in. c. cũ ab ecclesiarũ. de offi. ord.

§. Armamenta. Quando sunt plures res diuerse, non constituentes vnum totum, singule sunt vendicande. h. d. intellige sic vt singule in libello exprimãtur. ¶ Item intellige, quando res ille nõ accedunt alicui toti: alias secus videtur in fructibus ⁊ pertinẽtijs. Potest enim quis petere rem cum fructibus: vt no. per Cy. in. l. cum propria. si quis alteri vel sibi. Item castrũ cũ pertinẽtijs, vt no. in. c. inter dilectos. circa fi. de dona. ⁊ facit quod no. per Inn. in. c. tanta. de excessi. prela. qui dicit, ꝙ in istis accessorijs non reqritur tanta specificatio. sed non procedit iste libellus, peto domum cum singulis massaritijs: quia massaritie non accedũt domui secundum Bartol.

§. Pomponius. Si materie duoruz ⁊ eiusdem generis confundantur, efficitur res communis: ⁊ quilibet potest vẽdicare pro rata. ⁊ qui dolo confundit tenetur, ac si dolo desijsset possidere. h. d. cũ. l. se. Bar. ¶ Et no. quia primo loquitur quando confunduntur due materie eiusdem generis, ⁊ proprie dicuntur ɔfundi. ¶ Secundo quando miscentur due species similiter eiusdem generis, que non dicunt̃ confundi, sed misceri: ⁊ vtroq; casu non trãseũt in aliam speciem. ¶ Tertio quando miscentur due species etiaz diuersi generis, ⁊ transeunt in aliam speciem. ¶ Quarto quando due materie diuersi generis miscentur. secunda incipit in. l. itẽ pompo. tertia. in. §. j. eiusdem. l. quarta. in. §. sed si plumbum. ¶ Item no. ꝙ iste tex. loquitur quando materia infecta adijcitur infecte, quo casu neutra cedit alteri: licet altera sit maior. secus si facta adijceretur facte, tanq̃ pars: quia tunc efficeretur illius, cuius est totum. ⁊ idem si infecta facte: vt. j. e. l. in. rem. §. ij. ⁊ ibi plene not. Paulus.

IDem pomponius. In rebus, que commistione non confunduntur, remanet dominium eoruz quorum erat primo: nisi voluntate dominorum sit facta commistio: quia tunc efficeret̃ res communis. h. d. Ad. l. si alieni dic ꝙ ibi concurrebant duo, bona fides. Item quia creditor recepit suum.

IDem scribit. In rebus que commistione mutant speciem, desinit dominium esse prioris domini, ⁊ efficitur specificantis. h. d. quod est verum tribus concurrentib⁹. Primo ꝙ nomine suo specificauerit, ⁊ bona fide. Item ꝙ non possit redire ad pristinam materiam, vel speciem: vt hic not. gl. ⁊ j. §. proxi. ⁊ de acquirẽ. rei do. adeo. §. cum quis. ⁊ ibi vide. ⁊ de le. iij. l. quesitum. §. illud fortasse. ⁊ insti. de rer. di. §. cuz ex aliena. ¶ Quero qua actione succurretur domino? Respond. actione in factum, vt. j. e. l. in rem. §. item quecunq;. ⁊ not. j. ea. l. §. de arbore. Paulus.

SEd si plumbum. In rebus diuersi generis que commisti e nõ mutant speciem, remanet dominiũ prioris domini si possint abinuicem separari: vel efficitur res communis. Bar. glo. vero videtur velle, ꝙ nunq̃ efficiatur. Sed prima verior. si separatio est impossibilis. vel minus difficilis. ¶ Et no. gl. hic magistram, que ponit differentiam inter confusionem ⁊ commistionem. ⁊ vide eam. non sunt alia.

IDem scribit. In brutis partus sequitur ventrem, ⁊ illius est, cuius est venter. ¶ Itẽ si arbor mea translata sit in agrũ tuum anteq̃ coalescat, non efficitur tua: ⁊ possum eam vendicare. postq̃ vero coaluit, tua est: nec habeo directam actionez, sed vtilem secundum quosdam. Sed glo. dicit ꝙ nec vtilem habeo, sed actionem in factum. h. d. cum. §. seq. tex. cum gloss. potest dici ꝙ prima opinio est vera, contra illum, qui mala fide transtulit. ¶ Sed contra illum qui transtulit bona fide, sit vera secunda opinio, vt detur actio in factum, vt locupletetur cum aliena iactura. ¶ Sed quero quid si nullus transtulit sed flumẽ, vtrũ postq̃ coaluit habeam aliquam actionem? respondeo ꝙ sic. in factum per eandem rationem, vt no. j. de acqui. re. do. l. adeo. §. preterea. in glo. ¶ Item quod dixi de vtili actione, que datur illi qui semel fuit dominus, ⁊ desijt esse: adde ea que dixi in rub. potest tamen comprehendi sub illo casu de illo, qui desijt esse dominus post litem contestatam: nam vtroq; casu ex facto possessoris perdit quis dominium. Paulus de castro.

§. Cum in rem. Error in noie rei petite non vitiat iudicium, si de corpore constat. incertitudo vero bene vitiat, ⁊ condemnationem impedit. h. d. cũ. §. se. ¶ Et no. gl. primam in. §. si. que dicit ꝙ heres actoris non potest declarare libellum obscurum: quia potestas declarandi ita adheret persone ꝙ ad heredem non transmittit̃.

propter

propter quam glo. semper alle. iste finis. ⁊ vide quod no. ꝑ Bar. in. l. inter stipulantem. §. j. de verbo. oblig. ⁊ l. si quis intentione. s̃. de iudi.

Summarium.

1 Res in libello petitas, quot modis declarare possimus?
2 Dominium in legato alternatur in legatarium electione non facta non transire. Et quid si rem meam simul cum tua possideas, nescia ̃ vtra sit mea: num alternatiue illã vel illã petere queam?

S I in rem. Qui rem petit, debet eam in libello declarare secundum eius naturam ⁊ qualitatem. h. d. tota. l. secundum Bart. ¶ Not. † hic sex modis rē de-
1 clarandam, scilicet per quiditatez. Nam debet dicere an sit equus, vel bos, ager vel vinea. nec sufficit dicere peto rem meam. ¶ Itē per quantitatem. s. an petat totū, vel partē: simpliciter tñ petēdo vr̃ petere totū. ⁊ petēdo partē vr̃ petere dimidiã scd̃m glo. cuius ꝯtrariū videtur nota. s̃. de procur. in. l. pomponius. §. sed ⁊ is, sed intellige illam secundū istam. ¶ Tertio per quantitatez cū aliqua demonstratione que fit varie secundum diuersitatem rerum. nam declaratur taz per numerum vt pecunie, quam per pondus, vt massa. quam per mēsuram, vt triticum. ¶ Quarto declaratur per qualitatem, vt si res est alba, vel nigra: si tamen est talis qualitas, que non faciliter potest exprimi, non est necessario exprimenda. ¶ Quinto ꝑ nomen proprium, quod solum sufficit, nisi sint alie res eiusdem nominis. tunc alia demonstratio addenda est. Item ⁊ si de nomine non recordetur actor, potest recurrere ad aliam demōstrationem, que loco nominis fit. dico etiam ꝙ potest petere, ꝙ omnes res sibi exhibeantur, vt possit ostēdere, quaz petere vult: vt. j̃. de publi. l. si cum exhibuisset. §. penult. ⁊ l. iij. §. j. si quis noxali. j̃. ad exhiben. ¶ Sexto debet demonstrari per loci qualitatem: vt quo loco sit, ⁊ quibus confinibus. ad quod dic sufficere duo confinia, vt. l. forma. in prin. C. de censit. Hoc continet tota. l. dic tamen, ꝙ non omnes demonstrationes semper sunt necessarie, sed ita demum, si rei petite conueniant: nec possit aliter reddi certus. alias enim sufficeret vnam ponere, per quaz redderetur certus, vt. j̃. de fur. l. in actione. in prin. ⁊ per Inno. de libelli obla. c. j. ⁊ vide dictam. l. in actione. ⁊ l. j. §. si quis argentum. j̃. depo. nam quod hic deficit, illic suppletur. ¶ Item no. glo. pri-
2 maz hic, que tenet, ꝙ † in legato alternatiuo nō transit dominiū in legatarium ante factam electionem, quod est verū: vt. j̃. de le. j. huiusmodi. §. si stichum. non tamen respondet glo. ad. q. formatam, si possides rem meam cum tua simili: ⁊ ego ignoro, que sit mea: vtrum possim petere illam, vel illam alternatiue: sicut cum promisisti stichum aut pamphilum: quia possim ambos alternatiue petere. tu dic secus in rei vendicatione: quia cum nō habeam ius in re tua, non possum etiam alternatiue propter incertitudinem ipsam petere: secus in duabus rebus alternatiue promissum: quia vtrunqz est in obligatione: vt. j̃. de verb. obli. l. vbi autem. §. qui illud aut illud. quid ergo fiet? respōdeo possum petere per officium iudicis te cogi ad ostendendum mihi rem quã a tali emisti: quia intēdo ipsam petere. ar. eius quod no. j̃. de interroga. act. l. vbicunqz. ⁊ dicta. l. si cum exhibuisset. de publica. vel sufficit petere rem, quam a tali emisti. Nam ex hoc redderis certus. ar. hic in versiculo. sed si nomen. ⁊ in executione erit necesse, ꝙ ostendatur. ar. eius quod no. s̃. de eden. l. j. in mag. glo.

S I is qui. Solutio facta per illum, qui liti se obtulit, non liberat possessorem. h. d. glo. intelligit, ꝙ soluerit veram estimationē rei, sed non video qualiter possit procedere: nam ille qui se offert liti, tenetur ad interesse, scilicet quantum interest actoris non fuisse deceptum. vt. s̃. de peti. heredi. l. qui se liti. in fi. Sed si res extat penes possessorem, ⁊ peti potest: quia non est prescripta vt presupponitur, non est actor in illa re lesus: ⁊ ideo intelligi debet ꝙ soluerit expensas litis, vel aliud interesse actoris. ⁊ adde, quod dixi. s̃. de pet. hered. l. nec vllam. §. non solum. ⁊ §. sequen. Paulus de Castro.

Summarium.

1 Possidens rem pro indiuiso, in qua tantum partem habet, quatenus eam possidere dicatur?
2 Res mobilis pro indiuiso num possideri queat?
3 Hæreditas pro indiuiso per vnum ex hæredibus, & alium qui in ea ius nullum habeat, an possideri possit? Et quid de rebus hæreditariis?
4 Possessio iuriū hæreditatis in illum non cadit, qui ea non habeat, licet secus in quasi actuum possessione.
5 Hæreditatis petitione agens aduersus eum qui ius non habet, qualiter petere debeat? Et quid differt hæreditatis petitio ab rei vendica.

P Omponius. Si res communis possideatur: per cōsortem ⁊ extraneum pro indiuiso a solo extraneo est petenda. sed si pro diuiso, petenda est a quolibet pro parte: quia quilibet de portione petentis aliquid possidet. que distinctio in re mobili vel hereditatis petitione non procedit: quia pro diuiso non possi-
1 detur. h. d. ¶ No. † primo cum quis possidet pro indiuiso rez in qua habet partem, non videtur possidere nisi partez suam. Sed si pro diuiso, necessario possidet etiam de parte alterius, cum in
2 quolibet cespite terre alterius habeat partem. ¶ Item † no. rem mobilem non possideri pro diuiso, quod est veruz, nisi cohereat rei immobili: quia tunc censetur pars eius. ⁊ eodem modo possidetur sicut res immobilis: vt. j̃. de seruit. vrb. p̄dio. l. binas. ⁊ cōmuni diuid. l. arbor. ⁊ l. longe. de diuersis ⁊ temp. prescript. que
3 sic debet intelligi quicquid glo. dicat. ¶ Item † no. ꝙ hereditas non potest possideri pro indiuiso per vnum ex heredibus, ⁊ aliū qui nullum ius habeat. Contra quod glo. fortiter opponit de. l. j. §. si ego. cum. §. seq. s̃. si pars heredi. pe. ⁊ soluit pluribus modis. sed truffe sunt: nam nec glo. nec doct. veritatem ponunt. ¶ Die ergo tu, ꝙ res hereditarie bene possunt possideri pro diuiso per coheredem ⁊ extraneum non habentem ius: vt in contrario. Sed hereditas, que consistit in iure, nunꝙ̃ potest possideri per illum, qui non habet ius: nam licet sit in possessione rerū hereditariarum, que facti est, non tñ possidet hereditatē, vel iura heredi-
4 taria: quia † possessio iurium non cadit in eo, qui non habet illa iura: licet cadat quasi possessio actuum. hoc notabiliter no. Inn. in. c. j. de cau. poss. ⁊ proprie. per cuius verba soluitur istud contrarium. Et declaratur. l. ista in fi. in qua est casus de dicto suo: licet ipse non alleg. pro quo facit optime. l. seruitutes, que in suꝑficie. in prin. j̃. de serui. vrb. predio. ibi, dum dicitur, ꝙ possideo,
5 habendi cōsuetudine. Ex † hoc sequitur, ꝙ cum quis agit pe. heredi. cōtra illum, qui nō habet ius, non debet petere sibi restitui sibi hereditatem, cū ipsam non possideat: quia non est nomē iuris, sed petere dz restitui illa, que de hereditate possidet. ita intelligitur. l. licet minimam. s̃. de pet. heredi. al's libellus esset ineptꝰ ⁊ hec differentia est inter istam ⁊ rei vendicationē. nam in rei vēdicatione petit restitui rem, de qua dicit se dominū: in petitione vero hereditatis, licet dicat se dominū hereditatis, non tamē hereditatem petit restitui, sed bona. hoc subtiliter dicit ista. l. si recte intelligatur. tene menti bene predicta pro toto titulo de petitione hereditatis.

Summarium.

1 Iudicis officium in hæreditatis petitione quodnam sit?

O Fficium autem. Ista est vulgaris lex. ⁊ h. d. rei vendicatio datur contra quemlibet possessorem, vel detentorem, qui habeat facultatez rei restituende: licet non possideat naturaliter, vel ciuiliter. Itez siue detineat nomine proprio, siue alieno. h. d. ¶ Et no. quia videtur hic tex. cōtra Inno. in. c. quoniam frequenter. circa. fi. vt lit. non cōtest. qui dicit, ꝙ rei vēdicatio non datur contra illum, qui est missus in possessionē causa rei seruande: cū sit simplex custos. vt. l. si duo. §. creditores. vti possi. cuius contrarium hic dicitur expresse. ⁊ vide quod no. in. l.
1 ij. C. vbi in rē actio. ¶ Item † no. quod sit officiuz iudicis in hac actione, scilicet vt prospiciat, an reus possideat. quod glo. intelligit ante litem contest. tu dic etiam post contestat. quia quandocunqz constaret non possidere, reus absolueretur: vt no. in. l. si a te. §. j. de excep. rei iudi. ne frustatorie procedat vlterius, pōt semper hoc querere. vt. j̃. e. qui petitorio. ¶ Item puto, ꝙ hoc facere possit etiam actore non petente, cum sua intersit non facere, processum nullum. In glo. que incipit videtur ergo etiam. dic ꝙ non expediebat istud contrarium hic: quia quod dicitur in. §. quia vero in authen. de testi. loquitur quãdo reus post didicita

testificata vult facere articulos directe contrarios illis actoris, vt si probaui me emisse a titio, & tu vis probare postea titium illa die alibi fuisse. Secus autē si non essent cōtrarij: quia sunt cōpatibiles, vt puta si dicam me emisse a titio, & prescripsisse: tu ēt postea dicas te emisse & prescripsisse. & ita intelligitur hic. Probatur in cle. ij. de testi. in. c. fraternitatis. & in. c. cōstitutis. Paul.

Si res mobilis. Si res mobilis vendicatur a bone fidei possessore in electione sua committitur, an restituatur in loco, vbi res est, vel in loco iudicij, sumptibus petitoris, nisi petitor non solum suo sumpte, sed etiam suo periculo velit rem sibi tradi in loco iudicij: q2 tunc prefertur reo. Idem in malefidei possessore, si conueniatur ad rē, que sit alibi sine facto suo: secus si ipse transtulisset. h. d. vsq3. l. non solum.

Summarium.

1 Iudicis officium cum actione, quæ ad idem competat, concurrere.
2 Hæreditatis petitio & si stricti iuris sit, in causa tamen venire exceptionem, quæ rei occasione proueniat.
3 Remedia duo habens ad idem consequendum quorum alterum eligere tenetur, si reus absoluatur ab vno, quo actor ipse vti voluit num sententia in altero exceptionē paret? Et an ea vltra causam in ea expressam effectum porrigat?
4 Actionem iniuriarum domino competere, si seruus eius etiam ab alio possessus per alium verberetur.
5 Expensas petere actionis iure, vtilius ne sit, an iudicis officio?

Non solum. Si res facto possessoris deteriores reddite sint venit interesse deteriorationis officio iudicis deseruienti huic actioni, & actione leg. aquilie, debet tamē actor altera esse contentus. Et si vnum elegerit, debet cauere se altero non vsurū
1 h. d. cum. l. se. & prin. se. ¶ Nota † ergo iudicis officium concurrere cum actione, que ad idem competit: quia competunt ambo secundum ius commune. alias secus, vt. s. de mino. in cause. & s. l.
2 j. §. per hanc. & ibi notatur. ¶ Item † no. q licet hec actio sit stricti iuris, tamen venit in ea exceptio proueniens occasione rei. facit. j. de vsu. l. videamus. §. si actionem. secus in vsuris, q veniūt extra rem. vt. C. de condi. inde. l. j. & no. in. l. j. C. de iudi. vbi declaratur intellectus huius. l. per pe. Cy. & Bar. ¶ Et hoc intelligo verum etiam si añ litem conte. fuit res deteriorata. vt. j. eo. ti. l. si homo. & ibi not. Et. C. eo. l. domum. Aduerte tamen, quia tunc oportet q in libello fiat expressa mentio & petatur reum condemnari ad interesse: vt no. in dicta. l. si homo. in glo. que incipit. s. q animo, sed si post litem contest. fuisset deteriorata, licet non fuisset petitum in libello, potest peti in quacunq3 parte iudicij. vt. l. ediles. §. item sciendum. de edic. & l. si quis in possessionem missum. §. iudex. & quod ibi no. de dam. infec. ¶ Item predicta procedunt in male fidei possessore, qui tenetur indistincte de damno siue dolo, siue culpa sua acciderit. Idem in bone fidei, si acciderit dolo suo. potest enim etiam possess. bone fidei committere dolum, non respectu dominij, sed respectu rei. puta si sine causa, vel immoderate verberat. vt no. in dicta. l. si homo. Sed si accidisset damnum culpa sua, non teneretur nisi accidisset post litem contestatam, vt dicta. l. si homo. & l. qui petitorio. §. j. & l. item si verberatum. §. fi. Sed si ante litem contest. secus, vt. s. de pet. hered. si quid possessor. §. sicut. Licet quidam dicant, q ibi loquitur de culpa. in omittendo, secus si in faciēdo: vt hic. ¶ Tu dic. q culpa in faciendo bene venit officio iud. actioni deseruienti vt pro-
3 bāt dicta iura. ¶ Itē † no. q cū qs h3 duo remedia ad idē consequendum, de quibus vnum tenetur eligere, licet reus absoluatur ab vno: quia actor voluit ipso vti, talis sententia non parat exceptionem rei iudic. in altero, quia non absoluitur ex eo. q non debeat, sed quia actor eo vti non vult: vt dixit glo. not. ¶ Ex quo no. q sententia non parat effectum vltra causam in ipsa expres-
4 sam. ¶ Item † no. in. l. item si verberatum. q actio iniuriarū cōpetit domino, quando verberatur seruus eius etiam per alterū possessus. ¶ Vltimo no. glo. fi. in. l. non solum, que dicit vtilius
5 † esse posse petere expensas iure actionis, quam officio iudicis, nam sublato princ. tollitur iudicis officium competens ad accessoria: vt. l. iiij. C. depo. sed non actio. vt not. in. l. j. C. de iudi. similis glo. est. j. de leg. ij. si mulier. §. si rem. pro quo vide etiam glos. in. l. j. C. quando & quibus quarta pars. libro decimo. & l. j. C. de vsu. Et adde quod no. s. de pet. hered. l. penul. Paulus.

Summarium.

1 Pretium in particularibus in rei locum succedere. Et quibus id casibus contingat? Et pretium qua actione petetur, nu. seq.
2 Superioris factum possessorem excusare magis, ac naturalem interitum? Et principem rem mihi auferre meam posse.

§. Si quis rem. Si possessor rem vendat ex necessitate, vel per superiorem sibi auferatur aliquo sibi dato, non tenetur a modo ad rē: sed ad pretiū, vel ad illud quod fuit consecutus. h. d. multū no.
1 ¶ Et † est hic casus, in quo pretium succedit loco rei in particularibus, scilicet cum res vendita est ex necessitate, siue extet, siue non. sunt & alij duo casus, quorum vnus est. j. §. prox. quando nō extat, nec possessor fuit pretium consecutus: & tamen ad pretium tenetur. Alius est in. l. iul. in prin. vbi similiter res non extabat, & possessor non tenetur ad pretium. quod fuit consecutus. est & quartus. in. l. mater. C. e. ti. ¶ Differunt autem isti casus: quia in hoc §. venit pretium actione in factum, vt statim dicam: sed in. l. mater. venit actione negociorū gestorū. Sed. j. §. prox. & l. iul. in princ. venit officio iudic. mercenario deseruiēti huic actioni. ita debes subtiliter intelligere ista iura. ¶ Quero pro intellectu. §. de quo possessore loquitur? respondeo quicquid glo. dicat potest intelligi & de male fidei & de bone fidei. Si intelligimus in male fidei: tunc dic q tenetur ad verum pretium si vendidit minus q valeret, vel si vendidit plus, tenetur ad perceptum: vt. s. de pet. heredi. l. si a patre. §. si dolo. & si dicatur in quo excusatur ergo. quia vendidit ex necessitate. Nam etiam si ex voluntate vēdidisset cōdemnaretur ad verum pretium: vt. l. si possessor. §. fi. de pe. hered. respondeo, quia si ex voluntate: iuraretur contra eum in litem re extante: & sic posset in plus condemnari, q esset verum precium, vt dicto. §. fi. & j. e. qui restituere, sed quando ex necessitate nō iurabitur etiam re extāte. Sed ad solum verum pretium tenetur. & hoc vult dicere hic litera non amplius. ¶ Item primo casu vēditio non valeret in preiudicium domini: quia posset rem vendicare a possessore: sed hic emptor est tutus: quia cū venditur ex necessitate, vtiliter geritur negotiū domini: & sic valet venditio rerum quo ad eum. simile. s. de pe. here. l. nisi. §. j. nam quod ibi dicitur in vniuersali, dicitur hic in particulari, vbi maius erat dubiū. ¶ Sed contra hoc oppo. de secūdo casu. §. nam si erat male fidei, teneretur re perempta penes eum ad veram estimationē vt. s. de pe. heredi. l. illud. & no. j. prox. §. ergo & re ablata per superiorez, sed hic dicitur q non tenetur, nisi ad id quod percepit.
2 ¶ So. dico † q factum superioris magis excusat possessorem, q naturalis interitus: quia illud tendit vel tendere presumitur in publicam vtilitatem: secus in interitu. vnde re ablata per superiorem etiā male fidei possessor ad nihil teneretur, si nihihil cōsecutus esset: vel ad id tantū quod est consecutus. Casus est hic nō singulariter tene mēti. facit. j. de. l. cōmi. l. mulier fundos. ¶ Nota glos. ad quod semper alle. q princeps ex causa rem mihi potest auferre. facit. l. lucius. de euic. & quod not. p Bar. in. l. antiochēsium. de priui. credi. potest etiā intelligi in bone fidei possessore: quia non tenetur, nisi ad id quod percepit, & ex quo factus est locupletior. ¶ In glo. dumtaxat. ¶ Sed quero, qua actione petetur pretium? glo. q actione neg. gestor. per. l. fi. s. de neg. gest. & l. mater. C. e. ti. Sed non placet: quia illa loquitur cum ex voluntate res venditur: sed cū ex necessitate, non cōpetit illa actio, vt. s. de nego. gest. si communes. ideo dic dari actionem in factū ne locupletetur cum aliena iactura. ar. j. e. in rē. §. itē quecunq. & no. s. eodem. idem pomponius. §. de arbore. & j. si certum pet. si & me & titium. Et quod hic dicitur officio iudicis. dic deseruiēti illi actioni, ita intelligo istum. §. Paulus.

Summarium.

1 Pretium in particularibus rei loco quibus casibus succedat, etiam si possessor pretium consecutus non fuerit.
2 Possessori mala fides aduersus quem nocere dicatur?
3 Personali, quam reali possessorem magis astringi.

§. Si seruus petitus. Iste. §. est valde subtilis cū l. & habet subtilem glo. secundum intellectum gl. h. d. bone fidei possessor a prin. factus, ex post facto male fidei, nō tenetur de interitu, nisi res eodem modo, non esset paritura penes actorem: & si habuit iustam causam litigandi nullo modo tenetur. hoc. d.

¶ Sed ego credo, ꝙ si factus est vere male fidei, teneatur indi-
stincte de interitu, si non habuit iustam causam litigandi. cessat
enim ratio tunc. l. illud. de pe. hered. que dicit ideo ipsum non te
neri, quia non debet ius suum indefensum relinquere. postꝙ em̄
vere factus est male fidei, non potest illud pretendere: ⁊ ita vide
tur ibi sentire Bar. preterea non dicitur hic ꝙ fuerit factus vere
male fidei, sed ficte per lit. contest. in hoc enim facit vim litere, ꝙ
post litem contestatam interijt. Preterea secundum istum intel-
lectum non bene aptatur. l. vtiqꝫ. In versiculo. non enim.
vbi regulariter videtur tradi, ꝙ post lit. conte. possessor non tene
tur de interitu. ⁊ licet glo. dicat, ꝙ loquitur quando habuit iustā
causam litigandi: hoc tamen ibi non dicitur. Ideo alius videt̄
intellectus huius. §. secundū quem. h. d. bone fidei possessor post
lit. contest. factus ficte male fidei, tenetur de interitu, si dolo, vel
culpa sua interijt res, vel si penes dominum non esset eodem mo
do interitura: al's autem non. sed interitu rei liberaretur etiā ab
estimatione: necessaria tamen est sententia propter accessiones.
Item non videtur culpam commisisse si fuerit vsus re in eo mi-
nisterio, ad quod fuerat destinata. h. d. cū. l. multū not. glos. ergo
intelligit quando superuenit mala fides vere, ⁊ secundum hoc
non est fienda vis in lit. contest. quod est contra mentē litere: duz
dicit, petitus. sed ego intelligo quando superuenit mala fides
ficta per lit. contest. ⁊ sic limitatur per istum. §. l. illud. de pet. he-
redi. quia bone fidei possessor post lit. conte. non tenetur de inte-
ritu, vt ibi: ⁊ hic in. l. vtiqꝫ. versiculo, non enim. que debet sic in-
telligi: licet gl. aliter intelligat, vt dixi in casibus huius. §. ¶ Ex
1 †quo no. casus in quibus pretiuz succedit loco rei in particula-
ribus, licet res sit perempta ⁊ possessor non fuerit pretium conse
cutus. simile. s. §. prox. Sed ibi venit per actionem in factuz, hic
per officiū iudic. quia re perēpta durat rei vendicatio ad ipsam
rem in casibus istis. sed quia non potest prestari, iudex condem
nat ad estimationem: ⁊ ad aliud durat actio, ⁊ in alio fit con-
demnatio. Simile in personali actiōe, vbi re perempta facto de
bitoris durat actio ad ipsam rem: ⁊ tamen condemnatio fit in
estimatione: vt. l. qui seruum. ꝛ. de verbo. obliga. distingue igitur
tres casus. Nam aut possessor fuit semper male fidei, aut semper
bonefidei: aut a principe. bone fidei, ⁊ superuenir mala fides.
Primo casu indistincte tenetur de interitu, vt. l. illud. de peti.
hered. ¶ Sed prima hoc limitat, ꝙ interest, nisi possessor ha-
beret iustam causam litigandi: nam tunc distingueretur an
esset eodem modo peritura penes actorem, vel non. sed hoc non
dicitur hic, nec in. l. illud: sed dicit hoc glo. de capite suo. ⁊ ponit
exemplum duobus modis, scilicet, quando possessor sciebat rem
non esse suam: non tamen credebat esse agentis: ⁊ sic est male fi-
dei, quo ad rem: ⁊ tamen habet iustam causam litigandi quo
ad agentem: vnde non tenetur nisi res eodem modo nō esset pe
ritura penes agentem. quod exemplum singulariter not. Nam
2 †ex hoc patet, ꝙ mala fides non nocet, nisi aduersus illum, ad-
uersus quem est, facit. l. fulcinius. §. adeo. quibus ex cau. in pos.
ea. ⁊ l. j. in fi. cum. l. se. ꝛ. vti possi. in contrarium facit quod no. gl.
C. de serui. ⁊ aqua. l. j. vbi dicitur ꝙ ille qui possidet vi talem rez
vel precario aduersus vnum videtur habere malam fidem quo
ad omnes, ⁊ contra nullum prescribit. sed alia ratio subest in pre
scriptione. ¶ Secundum exemplum glo. est in eo, qui retinet ꝓ-
pter expensas. sed certe puto ꝙ tunc non teneretur de interitu, li
cet res non esset peritura penes dominū: cum. l. permittente pos-
sit retinere. Imputet sibi dominus, si expensas non soluit. nec
debet possessor decipi legis auxilio: quia beneficium retentionis
quod habet a iure propter expensas, non debet sibi esse damno-
sum. ar. ꝛ. commo. l. in commodato. §. sicut. ¶ Secundo casu, qñ
semper bone fidei: non tenetur indistincte, vt dicta. l. illud. Ter-
tio casu, quicquid glo. dicat. distingue, aut superuenit mala fi-
des vera: ⁊ tenetur indistincte: quia non habet causam retinen-
di, nec defendendi rem, in qua scit se non habere ius. ⁊ ista vide
tur sentire Bar. in. l. illud. ⁊. ꝛ. e. in fundo. Aut mala fides ficta p
lit. contes. ⁊ loquit̄ hic quia tenetur, si dolo, vel culpa sua: vt col-
ligitur in verbo, siue dolo, ⁊ culpa a contrario sensu. potest enim
cōmittere dolū respectu rei: licet sit bone fidei. vt dixi. s. e. non so
lum. ¶ Item ⁊ cum res non erat peritura penes dominum, et
intelligo quando hoc constat: al's enim presumeretur, ꝙ esset eo-
dem modo peritura: secus in actione personali, vt. l. cum res. in
3 fi. de. leg. j. ⁊ ita intelligitur gl. magna hic in fi. ¶ †Et est ratio
diuersitatis: quia in personalibus possessor est obligatus, sed in
realibus non. ⁊ sic non ita astrictus. ¶ Item in realibus post
moram potest remanere bona fides, sed in personalibus non: cū
conuenitur ex facto suo: quia dolo facit. si tamen non tradit il-
lud, ad quod scit se teneri. secus ergo. si conueniretur ex facto al-
terius, vt no. in. l. quod te. si certum pet.

Summarium.

1 Res & si perempta sit, quæ principaliter petita fuit, sententiā pro
pter tria necessaria & quæ sint illa? Et item re ipsa perēpta in-
stantiam propter accessiones durare.
2 Principali extincto, num & extinguatur accessorium?
3 Litis contestatione in principali perpetuari ac corroborari iudi-
cis officium ad accessoria competens.

VTiqꝫ. Nota ex hac. l. plura. primo ꝙ † li-
cet res principaliter petita, sit perē
1 pta, necessaria est sententia propter tria, scilicet
fructus, partus, ⁊ stipulationem de euictione.
non dicit propter expensas. ¶ Ex hoc dt bart.
ꝛ. eo. in fundo ꝙ licet in pe. hereditatis, perem-
pta re in qua sunt facte expēse, possint alie res retineri ꝓpter ex-
pensas, vt. s. de pet. heredi. l. plane. secus est in rei vendicatione:
quia non possunt recuperari, nisi per retentionem eiusdem rei, se
cundum eum: al's enim sequeretur, ꝙ etiam propter expensas es
set sententia necessaria, quod hic non dicitur. quod no. ¶ Item
no. ꝙ perempta re petita adhuc durat instantia propter accessio
nes. ⁊ sic extincto principali, non extinguitur accessorium.
2 †Circa quod dic, ꝙ interduz extinguitur principale per solutio-
nem: ⁊ tunc dic vt plene no. per Pe. ⁊ Cy. C. ad exhiben. l. exhibi
tionis. vbi not. loquitur. interdum extinguitur prescriptione: et
tunc dic, vt no. per eosdez in. l. intelligere. de luitione pig. ⁊. l. j. de
iud. ⁊ de vsu. l. eos. interdum per sententiam condemnatoriam,
vel transactionem: ⁊ tunc dic vt. l. terminato de fructibus ⁊ li.
expen. in. l. iij. depositi. ¶ Interdum per sententiaz absolutoriā:
⁊ tunc dic. vt. l. fundi. ⁊. l. fundū. ꝛ. de excep. interdum, quia peri-
mitur instantia: ⁊ tunc dic vt not. Inno. de iura cal. c. fi. vbi alle
gat hanc. l. ¶ Interdum, quia res principalis perimitur: ⁊ loq
tur hic. In quo dic, ꝙ aut perimitur ante lit. conte. ⁊ tollitur ac-
cessoriū, quod veniebat officio iudic. secus si veniebat iure actio-
nis, vt no. s. e. non solum. glo. fi. Aut post litem contestatam: et
3 tunc durat etiam officium iudicis. vt hic. ¶ Ex † quo no. per cō
testationem, que fit in principali perpetuari ⁊ corroborari iudi-
cis officium, competens ad accessoria ⁊ ad hoc semper alle. ista. l.
cum glo. sua. qualiter autem feretur sententia: glo. hic ponit. Tu
dic vt no. per Inno. in rubrica. de re iudi. ¶ Item not. dum di-
cit de stipulatione de euictione, coniūcta glo. ꝙ reus potest Inui-
to actore petere sententiam, si sua interest. etiam si actor vellet re-
nuntiare liti. sic debet limitari. l. postꝙ. C. de pact. facit. l. si cum
te. C. de inge. ⁊ manu. ⁊ quod no. in. l. naturaliter. §. nihil cōmu-
ne. de acqui. posses. Paulus.

Summarium.

1 Pretium in locum rei num iudicis officio in particularibus suc-
cedat?
2 Possessore rem meam nomine proprio vendente qualiter aduersus
eum mihi succurratur?

SI hominem. Legit̄ duobus mo-
dis. hoc principiuz
secundum vnam lec. h. d. Si bone fidei possessor
rem vendat etiam ante litem contestatam, que
postea pereat facto emptoris, tenetur restituere
pretium: licet habuerit titulum onerosum. h. d.
¶ Videbatur contrarium. quia contra bone fidei possessorē nō
datur recursus ad pretium re perempta, nisi vt non locupletetur
cum aliena iactura. per. l. si. ⁊ me ⁊ titium. ꝛ. si certum pe. vnde si
habuit causam onerosam, non potest dici locupletari: quia tan-
tum erogauit, quantum accepit: vt. l. ciuitatibus in fin. de leg. j.
vnde videbatur non teneri. Et ita determinatur in. l. mater. C. e.
¶ Sed certe illud est verum quando perit sine culpa emptoris
al's secus, vt hic. Nam tunc datur domino actio leg. aquilie. cō-
tra emptorem, quam cedere poterit venditori. ⁊ sic non remane-
bit in damno. casus est hic singularis secundum istam lec. que li
mitat notata. in dicta. l. mater. ¶ Sed hoc puto verū, si emptor
non haberet recursum de euictione: al's enim cessio esset inutilis
venditori: quia cum teneretur de euictione, licet culpa sua perie-
rit, vt patet. s. l. prox. coniuncta. l. item si verberatum. §. fi. posset
repelli ab agendo: vt. l. vendicantem. ꝛ. de euictioni. Item hoc
puto verum, quando emptor est soluendo, vel cessio similiter es-
set inutilis: vnde non teneretur ad pretium. ar. s. de peti. here. ꝙ

si possessor. Item est verum in bonefidei possessore vendente, ⁊ si
consecutus est pretium: secus in donante, qui nihil consequitur.
nam licet posset sibi cedi actio contra donatarium occidentem,
tamen non conuenietur ad estimationem: quia non potest con-
ueniri, nisi ad id quod percepit. nec ad aliud datur actio nego-
tiorum gestorum: vt dicta. l. si me ⁊ titium. ⁊ dicta. l. mater. cum
glo. ⁊ si nihil percepit, non posset in libello contra eum concludi.
Ex his tribus modis limito istam lecturam vltra glos. ⁊ docto.
Secundum aliam lec. h. d. ¶ Si possessor post litem contestatã
rem vendat. re perempta tenetur ad restitutionẽ pretiũ: licet ha-
buerit causam onerosam. h. d. ⁊ differt a prima: quia hic etiam si
non possit cedi sibi actio contra perimentem tenetur ad pretium:
quia dolo vel culpa fecit post litem contestatam vendendo. ⁊ dic
ꝙ tunc ad pretium conuenietur actione negotiorum gestorum,
que datur re perempta in subsidium contra bone fidei possesso
rem: vt. l. fi. ff. de neg. gest. ⁊ dicta. l. mater. ergo fortius contra ma
le fidei. ar. j. de noxa. non solum. ⁊ quod vi aut clam. l. iiij. ¶ Itẽ
poterit conueniri vtili rei ven. ꝙ ꝙ dolo vel culpa desinens possi
dere: vt. j. e. si culpa. ⁊ tunc debet agi ad rem ipsam, ⁊ consequitur
veram estimationem rei. Sed in actione negotiorum gesto. agitur
ad pretium perceptum tantum, quod potest esse plus, vel minus
ꝙ sit vera estimatio. dico etiam ꝙ postꝙ vendidit lite conte. sup
actione directa poterit officio iudicis condemnari ad estimatio
nem vigore eiusdem actionis, que perpetuata est per contestat.
1 ar. j. e. si post acceptum. ⁊ ff. prox. Et † sic est casus in quo pretium
succedit loco rei in particularibus per iudicis officium mercena
rium. vt dixi. in. l. item si verberatum. §. j. si tamen iudicis officiũ
nõ imploraret lite perempta, potest instituere predictas actiões:
vt. ff. e. non solum in fi. cum. l. seq. ex quibus remanet istud princi
pium cum glo. sua subtiliter declaratum. Alleg. etiam ꝙ factum
emptoris reputatur factum venditoris secundum primam lect.
2 ¶ Et pro † declaratione huius materie queritur. cum possessor
rei mee vendit ipsam nomine proprio, qualiter mihi succurratur.
Distingue nam venit ante litem contestatã. aut post. primo ca-
su, aut erat bone fidei aut male fidei: si bone fidei: aut habebat
causam lucratiuam aut onerosam: si lucratiuã: aut vendit ex ne
cessitate: ⁊ tunc mihi succurritur per actionem in factum ad illud
tantum, quod percepit: vt. ff. e. item si verberatum. §. j. ⁊ ibi dixi.
quod est verum etiam re extante. nec tunc contra emptorem datur
mihi actio: quia teneor ratam habere venditionem vtiliter
factam. ad hoc. ff. de pe. hered. sed ⁊ si lege in fi. Aut vendidit ex
voluntate: ⁊ tunc re extante, nullam actionem habeo contra ipsum
ad pretium, nisi ratificarem venditionem: sed possum rem meam
directe petere a possessore: quia tũc pretium non succedit loco rei.
Re vero perempta vel prescripta. datur mihi actio negotiorum
gestorum ad pretium, ⁊ hec habentur. C. e. l. mater. ⁊ ibi plene per
Cyn. ⁊ Bart. Si vero habebat causam onerosam: tunc etiam re
perempta non habeo recursum contra ipsum ad pretium: quia nõ
tenetur nisi quatenus est locupletior. vt no. in dicta. l. mr. ¶ Fallit
quando potest sibi prouideri cessa sibi actione contra emptorem,
vt hic secundum primam lec. quam limita. tribus modis. vt dixi.
¶ Item fallit quando plus percepisset ex venditione. ꝙ dedis-
set in emptione: vt puta habuit pro. x. ⁊ vendidit. pro. xx. nã in. x.
habet causam lucratiuam. vnde teneretur ipsa restituere: ar. ff.
de pe. here. l. si ⁊ rem ⁊ pretium. ¶ Si vero esset male fidei posses
sor: tunc duplex remedium habeo cõtra ipsum. scz vtilẽ actionem
in rẽ, per quã cõsequar estimationẽ etiã re extãte. vt. j. e. si culpa.
⁊ l. q restituere. ⁊ l. nec vllã. §. itẽ si qs dolo. de pet. here. quo casu
dz agi, ⁊ cõdẽnatio fieri in ipsa re: sed executio in estimatiõe scdz
bar. hic. ar. de vb. ob. q seruũ. §. fi. itẽ habeo actionẽ negotiorum ge
storũ ad ptiũ pceptũ: ⁊ hoc re tm̃ pempta. ⁊ iste est casus hic scdz
aliã lec. ita intelligitur gl. in fi. ⁊ põt esse vtilitas: quia qñ ptiũ est maius
ꝙ estimatio rei: nã si tũc põt peti a bone fidei possessore re perem
pta, vt dcã. l. mr. fortius a male fidei: vt. ff. de pe. here. si a dño. §.
dolo, vbi est casus. ¶ Itẽ re extãte possum ipsam vẽdicare. ff. de
pet. her. ꝙ si in diem. in fi. ⁊ hec vera cum vendit ex voluntate: si
vero ex necessitate, dic vt dixi in. l. item si verberatum. §. j. ¶ Se
cundo casu principali cum vendit post litem contest. dic idẽ per
omnia quod dixi in male fidei possessore: nisi quia hic competit ad
huc vnum aliud remedium ad pretium, scilicet iudic. officium
mercenarium deseruiens actioni directe proposite, vt dixi in se
cunda lectu. Paulus.

Summarium.

1 Ius plenum, & ius directum paria esse. Et quid si testator substituat
filio ita, quandocunque filius decesserit, volo quod hæreditas
pleno iure ad titium perueniat: an mater in medio subsistens ex-
cludatur?

§. Idem Iulianus.

Post litem conte. tenetur possessor ad o-
mnes fructus ⁊ accessiones rei, tam perceptos, ꝙ qui percipi po
tuerunt: licet percepti non sint propter rei interitum: ⁊ hoc vsque
ad sententiam. Item hoc verum etiam si per vsucapionẽ posses
sor sit effectus dominus post litem conte. quo casu etiam actionẽ
leg. aquilie quesitam occasione rei tenetur cedere. h. d. vsque ad fi.
¶ Nota hic text. in fi. dum dicit plenum. coniuncta glo. que ex-
1 ponit. i. directum. nam alleg. † ꝙ paria sunt dicere pleno iure et
directo iure. vnde si testator substitueret filio suo pupillo, per hec
verba quandocunque filius meus decesserit, volo ꝙ hereditas mea
pleno iure perueniat ad titium: licet mater sit in medio, substi-
tutio compendiosa continet directam pupillarem: secus si non
esset illud verbum pleno iure: quia interpretaretur semper fidei-
commissaria: vt no. in. l. precibus. C. de impu. per glo. ⁊ per bar.
in. l. centurio. de vulg. ⁊ pu. Paulus de Castro.

Summarium.

1 Vsucapio num lit, contestata interrumpatur? Et quid in longi tem-
poris præscriptione?
2 Actor & si post litem contes. dominium perdiderit, si tamen ipsius
rei culpa, ac rursus rei sit acquisitũ, sententiam pro eodem actore
ferri acsi nunquam dominium perdidisset.
3 Lis contestata quando dicatur?
4 Exceptio post litem contest. reo superueniens ipsius dolo vel cul-
pa, nihil prodest.
5 Rei vendicationem non domino dari.
6 Lite super directa contestata sententiam inutiliter ferri posse.
7 Litigiosi vitium num rei alienationem semper impediat?
8 Possessorem ad fructus perceptos vel post litem contest. non teneri.

SI post acceptum.

Ista est bona. l. si
post litem contestatam possessor rem petitã vsu
ceperit, ex eadem instantia condemnatur: vt
ipsam restituat, ⁊ de dolo caueat sibi: etiã pos-
sessori cauetur, si propter rem illam se necessario
obligauerit. Item condemnatur ad omnes fructus ⁊ accessiões,
ex re tamen sua non quesitas: sed ex re tantum petita. h. d. vsque
ad. l. a bone fidei. ¶ Nota hic plura bona. primo ꝙ vsucapio
non interrumpitur per litem contestatam. ⁊ est ratio: quia est ve
re fauorabilis. Quedam vero prescriptio est mere odiosa vt pre-
scriptio. xxx. annorum: ⁊ ista interrumpitur per solam actionem,
licet non perpetuetur ad. xl. ann. nisi per contestationem: vt. C.
de prescrip. xxx. anno. l. sicut. ⁊ l. cum notissimi. in prin. ⁊ ibi no. ⁊
l. fin. Prescriptio vero longi tẽporis, que est partim fauorabilis,
partim odiosa per lit. cõte. interrumpitur, ⁊ perpetuatur ad. xl.
annos: vt. C. eo. l. mote lit. ⁊ dicta. l. sicut. quedam est prescriptio
sui natura currens vt annalis vel biẽnalis ⁊ ista interrumpitur
per libellum principi oblatum: vt. C. quando libel. prin. da. l. j. nõ
tamen perpetuatur: quia ex die interruptionis sufficiet alius an
nus, vel bienniũ ad nouã prescriptionẽ: vt no. ff. de eo per quem
fac. l. fi. in prin. Et dicit Inn. hodie istã. l. nõ procedere de iure ca
nonico quia post lit. cõtestatã non currit vsucap. vt no. per eũ in. c.
2 propter sterilitatem. in vltima glo. extra de loca. ¶ Scdo † nota
ꝙ licet actor perdiderit dominium post lit. conte. si tamen culpa
rei ipsi rei sit acquisitum, fertur pro eo sententia, acsi nõ pdidis
set: secus si culpa actoris, vel sine culpa rei. nã tũc reus absoluetur,
vt pbatur. j. de cõd. fur. l. siue manifestus. §. tã diu. cũ. l. seq. ⁊. j. ad ex-
hib. l. tigni. §. fi. in fi. ⁊ no. p Pe. ⁊ Cy. in. l. j. C. de alie. iudi. in. vij.
q. vbi vide. ¶ Itẽ p istũ tex. vr̃ reprobari, qd dt guil. de cug. C. e.
l. mote lit. q dt, ꝙ cũ post litẽ cõtestatã cõpletur vsucapio, actor hz
necesse petere restitutionẽ in integrũ. qd vr̃ falsum p hãc. l. nam
imo reus cõdẽnatur ex eadẽ istãtia. Aduerte tñ diligẽter ad duo
pmo ꝙ alr̃ est nũc ferẽda snia, ꝙ si nõ esset cõpleta. nã tũc iudex
deberet declarare actorẽ esse dñm. ⁊ possessorẽ p officiũ suũ cõdẽ-
nare ad restitutionẽ possessiõis: vt. j. e. officiũ. Sed ea cõpleta nõ
declarabit actorẽ dñm. sed cõdẽnabit eũ ad tradẽdũ rẽ, ⁊ trãsferẽ
dũ dñium: ⁊ sic fiet cõdẽnatio sicut in psonali: lz duret actio rea-
lis. qd est no. ⁊ pbatur expsse. j. si serui. vẽ. l. sicuti. §. si qratur. vsi. ple-
ne. ⁊ ibi p bar. q ibi ponit hãc. l. in practica. ⁊ ita forte voluit intel
3 ligere guill. ¶ Itẽ † aduerte, quia lis diceretur. cõtestata post oblatũ
libellũ, qñcũque sequatur rñsio: quia lit. cõtest. trahitur ad diẽ dati libelli.
Unde

Aũ ſi poſt datũ libellũ ante rñſionẽ rei ſit vſucap.cõpleta,cõdẽ-
nabit̃,ac ſi poſt rñſionẽ cõpleta eſſet.arg.ĩ.de iti.actuq̃z.priua.l.
j.§.preterea.⁊ de excu.tut.l.ſi cũ ipſe.⁊ no.ꝑ Pe.⁊ Cy.in dcã.l.j.
de alie iudi.in.ix.q.qđ ꝑpetuo tene mẽti.facit.ſ̃.ſi qs cau.l.ſi eñ.
§.fi.⁊.ĩ.qđ vi aut clã.l.j.§.ſed ſi qs.de dã.infec.ſi finita.§.elegan-
4 ter.⁊ qđ no.ĩ.de act.⁊ obl.ꝯſtitutionibꝰ.¶ Tertio no.ꝙ†excep.
ſuꝑueniẽs reo poſt lit.ꝯte.ſibi nõ prodeſt:qñ dolo ſuo,vel culpa
ſuꝑuenit:al's ꝓdeſſet.vt no.ſ̃.de iud.ſi qs poſt ea ꝙ.⁊ ſi qs cau.
5 l.ſi aũt.de quo ꝑ Bart.in.l.q.ĩ.de excep.¶ Quarto no.ꝙ†non
dño dat̃ vẽdicatio,al's ſi nõ haberet actionẽ nõ ferret̃ ꝓ'eo ſnĩa.
ar.ſ̃.de neg.geſt.ſi pupilli.§.videamꝰ.⁊ dicit gl.ꝙ iſta erit vtilis
rei vẽdicatio.nam directa nõ,poſtꝙ̃ ꝑdidit dñiuz directũ.dicit
tñ ꝙ erit eadẽ in ſubſtãtia:lꝫ diuerſa qualitas.¶ Ex qua not.ꝙ
nõ dño dat̃ vtilis dixi.ſ̃.e.in rubri.facit inſti.de re.di.§.ſi qs in
aliena.⁊ qđ dixi.ſ̃.e.idẽ põponius.§.de arbore.Item no.ex ea-
6 dẽ gl.ꝙ†lꝫ lis ſit ꝯteſtata ſuꝑ directa,tñ fit ꝯdẽnatio in vtili.qđ
eſt verũ,qñ ambe cõpetũt ad idẽ,vt ad rẽ.Quid aũt ſi ad diuer-
ſa:vt q2 directa ad rẽ,vtilis ad eſtimationẽ:dic vt no.ꝑ Dyn.ĩ.
de aqua plu.arcẽ.l.ꝙ̃ꝙ̃.§.iul.⁊ ꝑ Cy.in dcã.l.j.¶ Itẽ no.ex tex.
7 ibi pignorauit.Etiã ſcđm verũ intellectũ,ꝙ†vitiũ litigioſi non
impedit alienationẽ rei,qñ poſſeſſor eſt dñs,facit qđ no.ꝑ Inn.
de cõſti.cũ in ferrarieñſis.in fine.¶ Ultimo not.in.l.preterea.ibi
8 nõ ex re ſua.Etiã a cõtrario ſenſu,ꝙ†poſſeſſor nõ tenet̃ ad fru-
ctus ꝑceptos poſt litẽ cõteſtatã,licet per induſtriã,vel occaſione
rei petite,ꝑ qđ ptꝫ limitatio ad multa iura.Unde dico ꝙ ſi poſt
litẽ cõteſtatã ſuper bobus vel aſinis poſſeſſor arauit cũ ipſis ter-
ram ſuã,⁊ fructus ꝑcepit:nõ tenet̃ ipſos reſtituere,q2 ſunt q̃ſiti
ex re propria poſſeſſoris,nõ ex illis bobus lꝫ ipſis mediãtibus.⁊
vide oĩno quod no.per Pet.⁊ Cy.⁊ Guill.C.e.l.j. Paulus

Summarium.

1 Poſſeſſor licet poſt litem conte.malæ efficiatur fidei,non tamẽ vere ſed ficte,an condemnetur ſi non ſua culpa rei reſtituende facultatem non habeat?
2 Poſsidens ciuiliter an in rei vend.condemnetur.

Si a bone. Bone fidei poſſeſſor deſinẽs poſ-
ſidere poſt litẽ ꝯte.ſine dolo ⁊ cul
pa ſui,nõ cõdẽnat̃ ad ipſam rẽ.nec etiã ad cauẽdũ de
ipſa ꝑſequẽda,ſed condemnat̃ in tribꝰ aliꝭ,ſcꝫ vt ce-
dat actiones,ſi iã vſuceperat tẽpore ſentẽtie.¶ Itẽ ad fructꝰ ex
ea ꝑceptos.Itẽ vt caueat ſe reſtituturũ ſi ad ipſuz res ꝑuenerit.
Si vero deſijt culpa poſſidere,cõdemnatur etiã ad rem,ceſſis ſi-
bi actionibꝰ per dñm cõtra poſſeſſorẽ.Si ꝟo deſijt poſſidere do-
lo cõdẽnatur,ac ſi poſſideret:nec cedũtur ſibi actiones.h.d.vſq̃z
1 ad.l.in rẽ.¶ Nota†ergo ꝙ licet poſt litẽ cõteſtatã poſſeſſor effi-
ciatur male fidei,tñ q2 non vere,ſed ficte nõ cõdemnatur,ſi ſine
culpa ſua nõ habet facultatẽ rei reſtituẽde:ſecus ſi eſſet vere ma
le fidei:q2 tenetur de interitu.ergo de fuga qualitercunq̃z cõtin-
gẽte:vt.ſ̃.de pet.here.l.illud.⁊ de vi ar.l.j.§.rectiſſime.¶ Sed q̃
ro vtrũ debeat diſtingui an ſeruus fugiſſet penes actorẽ vel nõ:
vt diſtinguit̃.ſ̃.e.l.itẽ ſi ꝟberatũ.in fi.credo ꝙ nõ:q2 ibi nõ erat
ſpes recuperãdi rẽ:iõ ibi deuenit̃ ad eſtimationẽ.hic ſecꝰ.¶ Itẽ
2 †no.ꝙ poſſidẽs ciuil'r nõ cõdemnat̃ in rei vẽdicatione.qđ eſt ve
rũ,qñ nõ hꝫ facultatẽ rei reſtituẽde:vt q2 res erat mobilis:ſecꝰ ſi
erat immobilis.q2 tũc põt reſtituere ciuilẽ,quã hꝫ introducẽdo
actorẽ in poſſeſſionẽ rei.nã tũc ipſe deſinit,⁊ actor incipit ciuiliter
poſſidere.ita dꝫ intelligi.in.l.põponiꝰ.§.ſi is qui precario.de acq.
poſ.⁊.ſ̃.in rubri.⁊ per Guil.C.vbi in rẽ actio.l.ij. Paulus.

Summarium.

1 Dominium de iure ciuili qualiter quæratur?
2 Res ſacræ num vendicari poſsint?
3 Rei vendicationis verbum ſimpliciter prolatum,quid notet?
4 Verbum in iudicio ab actore prolatũ, ſecundũm eius actoris propoſitum ac mentem intelligendum.

In rem actio Rei vẽdicatio cõpetit
rõne dñij q̃ſiti de iure
gẽtiũ,vel ciuili illa ꝟo q̃ nõ ſunt in alicuiꝰ dñio per
hanc actionẽ nõ petuntur.h.d.vſq̃z ad.§.ſi quis rei.
1 ¶ Qual'r†aũt acq̃rat̃ dñiuz de iure ciuili?dt gl.ꝑ vſucapionẽ.
Intellige,ꝙ q̃rit̃ directũ ꝑ ꝓ̃ſcriptionẽ,non vtile,vt plene no.in
auť.niſi tricẽnale.C.de bo.mat.⁊.l.j.in fi.de aqua plu.ar.¶ Itẽ
querit̃ ꝑ arrogationẽ,vt.ſ̃.de adop.nec eñ.⁊ inſti.de acq.poſ.ĩ
ꝓ̇n.Itẽ ꝑ hereditatis aditionẽ,vt.l.cũ heredes.ĩ ꝓ̇n.de acq.poſ.
¶ Itẽ ꝑ oẽs ꝯctꝰ a iure ciuili introductos.de q̃bus dic.vt.l.ex
2 hoc iure.ſ̃.de iuſt.⁊ iur.¶ Itẽ†qđ dicit res ſacras nõ vẽdicari,
eſt verũ ꝑ priuatã ꝑſonã,ꝓ eccleſiã ꝟo vel iconomũ vẽdicãtur:vt
C.de ſa.ſan.ecc.ſancimꝰ.qđ eſt verũ adiecta cã de iure canonico
rõne iuris,qđ in eis hꝫ eccl'ia:vt.ſ̃.e.l.j.§.ꝑ hãc.facit.c.examina-
ta.de iud.⁊ ſic ꝯiũge duas ſolutiones gl.q̃ ponũt ipſaz veritatẽ.
3 ¶ Itẽ†no.gl.in ꝓ̇n.l.q̃ vult ꝙ verbũ vẽdicatio,ſimpliciter ꝓla-
tũ,intelligat̃ de directa.ꝑ qđ vr̃ dicẽdũ,ꝙ ſi qs intẽtat rei vẽdi-
cationẽ ſimpl'r,videat̃ intẽtaſſe directã,nõ vtilẽ.⁊ ideo ſi nõ ꝓ-
baret dñium directũ,ſed vtile,puta ꝑ ꝓ̃ſcriptionẽ,vel rẽ emphy-
4 teoticã,nõ debet ꝓ ipſo ferri ſnĩa.ꝯ̃riũ eſt verꝫ:q2†in iudicio ver-
bũ ꝓlatũ ab actore intelligit̃ ſcđm eius intẽtionẽ,vel ſcđꝫ qđ põt
ei eſſe vtiliꝰ:vt.ſ̃.de iud.l.ſi qs intẽtiõe.⁊ ibi no.¶ Itẽ q2 omne
ius ſuũ videtur in iudiciũ deduxiſſe:vt.e.ti.l.ſolemus.⁊ ita tenet
Dy.inſti.de acti.§.alie.⁊.l.an ⁊ eadem.§.actiones.de except.rei
iudi.⁊ Bar.C.de vſur.l.j. Paulus.

Summarium.

1 Acceſsione rei quando quis dominus eſſe deſinat?Et qualiter ſuccurratur mihi ad recuperandum rem meam?
2 Pictura tabulæ,aut contra quando cedere dicatur?

§. Si quis rei. Uſq̃z ad finẽ.l.tractatur iſta
materia.Uide cũ res mea ac-
1 cedit tue,vtrũ deſinaz eſſe dñs,⁊ poſſim eã vẽdicare.¶ Et†no.
ad euidẽtiã,q2 loquit̃ de quadruplici acceſſione.Primo qñ res
mea tanꝙ̃ pars accedit tue,tanꝙ̃ toti particulari,vel ĩdiuidua-
li:ſicut eſt ſtatua,vel ſciphus.⁊ in hoc diſtinguit̃ an accedat per
ferruminationẽ,q̃ fit ꝑ eãdẽ materiã:an ꝑ applũbaturã,q̃ fit ꝑ
diuerſam:vt primo caſu deſinã eſſe dñs:nec poſſuz eã vẽdicare,
etiã poſtꝙ̃ fuerit ſeparata:ſuccurrit̃ tñ mihi ope exceptionis,ſi
poſſideo:vt cõſequar eſtimationẽ:vel per actionẽ in factũ,ſi non
poſſideo.⁊ hoc qñ bona fides per te ſit adiũcta:al's nõ deſino eſ-
ſe dñs,ſcđm gl.¶ Scđo caſu nõ deſino eſſe dñs,nec tñ poſſum
vẽdicare,dũ eſt cõiuncta:ſi bona fide cõiũxiſti:ſed agã actiõe ad
exhibẽdũ,vt diſſoluas,⁊ ea diſſoluta vẽdicabo.ſed ſi mala fide,
poſſum etiã añ diſſolutionẽ vẽdicare vtili rei vendicatiõe,ſcđm
gl.⁊ hoc vſq̃z.§.at in his corporibꝰ.¶ Scđo loquit̃ qñ res mea
accedit tue tãꝙ̃ toti vniuerſali vt ouis mea gregi tuo,q̃ cum nõ
mutet ſpẽm,nõ deſinit eſſe mea:⁊ ſemꝑ vẽdicare poſſum.⁊ hoc
vſq̃z ad.§.tignũ.¶ Tertio cũ accedit tue tãꝙ̃ toti integrali,vt
tignũ meũ domui tue:quo caſu nõ deſino eſſe dñs,verumtñ ſiue
bona fide,ſiue mala adiunxiſti,nõ poſſuz vẽdicare:nec ad exhi-
bẽdũ agere,vt ſeparet̃.⁊ hoc ꝓpter publicã vtilitatẽ.ſ.ne vrbis
difformet̃ ruinis:ſed dant̃ mihi alia remedia.⁊ hoc vſq̃z ad.§.fi.
¶ Quarto qñ accedit tue,q̃ nõ põt dici totũ,ſꝫ eſt talis ſine qua
res mea ſtare nõ põt:puta cũ de cemẽtis meis edificatur domꝰ ĩ
ſolo tuo,ſiue quo ſolo nõ põt domꝰ ꝯſiſtere,nõ tñ ẽꝫ totũ,ſꝫ pars
domꝰ:⁊ ĩ hoc dꝫ eſt idẽ qđ.ſ̃.ꝓxime.Põt ẽt poni exẽplũ de lr̃a
mea facta in charta tua,ſiue qua lr̃a mea ſtare nõ põt.vel de pi-
ctura mea fcã in tabula tua.iſte.§.in verſ.ſꝫ ⁊ id.¶ Itẽ no.ꝙ de
pluribꝰ.Querit̃ primo an deſiuã eſſe dñs rei mee.vel nõ.¶ Se
cũdo caſu quo deſino,qual'r mihi ſuccurret̃.¶ Tertio eo caſu
quo nõ deſino,an agã rei vẽdicatiõe durãte ꝯiũctione,vel non.
¶ Quarto ſi nõ agã,qualiter mihi ſuccurret̃?Quinto an ſepa-
ratiõe fcã,poſſim vẽdicare?¶ Itẽ no.ꝙ ĩ hoc.§.j.eſt vna gl.ma
giſtra,q̃ plene loquit̃:lꝫ tñ habeat duas alias ꝯ̃rias,quarũ vna
eſt in verſiculo in oĩbꝰ ſuꝑ verbo,trahit.q̃ incipit rõne maioris
partis.alia eſt in verſiculo.Item quecũq̃z.que incipit,vt ferrum
ferro.Sed iſta meliꝰ ⁊ verius loquitur.Itẽ diuide iſtam primaz
partẽ in duas.ꝓ̇mo dicit an deſinã eſſe dñs rei mee.Scđo,ſi de-
ſino,qualiter mihi ſuccurrit̃.ſcđa ibi,in omnibꝰ.⁊ vſq̃z ad illũ.§.
h.d.pars cedit toti,⁊ liquidũ aridoſi ei vniat̃ ſecundum Bart.
¶ Iſtud dictũ limitat̃ duobꝰ modis.Primo q2 verũ eſt,ſi acce
dit ꝑ ferruminationẽ:ſecꝰ ſi ꝑ applũbationẽ:vt probat̃.ĩ.in ver
ſiculo.item quecunq̃z.⁊ hoc tenet hic glo.ſuꝑ verbo totiꝰ.¶ Se
cundo procedit,qñ bona fide per dñm totius,ſit adiũctũ:ſecus
ſi mala fide:quia tunc nõ deſineret eſſe dñs.⁊ poſſet ſtatim ven-
dicare vtili vendicatione,ſcđm gl.inſti.de re.diui.§.ſi qs in alie-
na.ſecũdũ gl.in.§.itẽ quecunq̃z.que incipit vt ferrũ ferro.tenet.ꝙ
idez fit ſi mala fides,vt deſinat eſſe dominus.ſed hec verior.Ex
qua not.ꝙ directo domino datur interdum vtilis vendicatio.
ĩ.de noxa.electio.§.ſi is.et dixi.ſ̃.in rubrica et hoc contingit
propter coniunctionem rei mee cum re alterius : que licet

non extinguat dominium meum, si mala fide facta est, extin-
guit tamen directam actionem: sed propter malam fidem da-
tur vtilis. quod est mirabile, nec bene lege probatur. vnde forte
non esset malum dicere, ꝙ extinguatur dominium, licet det̃ vti-
lis: quia inconuenientius est directo domino dari vtilem, ꝙ̃ nõ
domino: quia hoc frequenter accidit: vt. s̃. e. si post acceptum. in
glo. ⁊ dixi in rubrica. ¶ Ultimo no. glo. hic positam, que est no.
2 ⁊ signa eam. ¶ Ultimo †gloss. format vnum contrarium ad id
quod dicitur de pictura ꝙ cedat tabule. de. l. qua ratione. ver-
sic. §. litere. sed non vt. de acqui. rer. do. breuitur dic, ꝙ interdum
pictura fit ad ornatum tabule, ⁊ ipsius tabule gratia, vt in ca-
meris dominorũ vbi pinguntur postes de vili materia ad ipso-
rum ornatum: ⁊ tunc pictura cedit tabule. ar. ĩ. de auro. ⁊ ar. leg.
l. ⁊ si non fuit. §. perueniamus. ⁊ hic in glo. super verbo. preualẽ-
tiam. aut econtra tabula adijcitur gratia picture: ⁊ tunc aut est
vilis pictura: ⁊ idem dici potest, vt hic in verbo, pretium, a con-
trario sensu. Aut est pretiosa: ⁊ tunc econtra, tabula cedit pictu-
re, vt in contrario. ⁊ que sit ratio differentie inter picturam ⁊ scri-
pturam: dic vt ibi notatur.

§. In omnibus.

Igitur. ¶ Hic incipit di-
cere qualiter ꝓuidetur illi,
qui desijt esse dominus. ⁊ primo quando totã rem possidet, quo
casu prouidetur ope exceptionis, scilicet quando non possidet: ⁊
tunc per viam actionis. secunda ibi, item quecunq;. hoc. d. Qui
vendicat totum, repellitur exceptione, nisi restituat pretium
partis, que semel fuit aliena, ⁊ propter accessionem facta est
sua. hoc. d. ⁊ est hic vna gloss. mag. que parum valet. dicit enim
per multa verba, ꝙ si res mea accedat tue non tanq̃ pars tota,
puta media statua mea medie statue tue, licet tua sit pretiosior,
vel maioris valoris, non accedit sibi mea, sed efficitur statua cõ-
munis. cuius ꝯ̃riũ dicit scd̃a glo. super verbo, preualentiam. que
incipit partis. ⁊ alia. s̃. §. proxim. ⁊ ille veriores per. l. quicquid. §.
fi. ĩ. de acqui. re. do. vbi est casus. Paulus de Castro.

§. Item quecunq;.

Ea que vni corpori
vniuntur compositio-
ne durante, vendicari non possunt: nec ea soluta, si per fer-
ruminationem fuerunt contra: secus si per applumbationem:
primo tamen domino succurritur per actionem in factum: sed
in vnione, que ex separatis corporibus cõsistit, quelibet sue par-
tis dominus remanet. h. d. vsq; ad. §. tignum. secundum Bart.
¶ Et hic sunt etiam due glo. contrarie, vna est super verbo fa-
ctum, que dicit, ꝙ quando fit adiunctio per ferruminationem
mala fide, primus dominus partis non desinit esse dominus.
Debet ergo intelligi hic quando bona fide. ⁊ idẽ dicit glo. mag.
s̃. in. §. si quis rei, in fi. sed alia glo. que incipit, vt ferrum ferro, di-
cit contrariũ, quod dic vt dixi. in. §. si quis rei. ¶ Adiuncta sci-
licet per applumbationez ⁊ bona fide, nam si per ferruminatio-
nem, desineret esse dominus ⁊ nunq̃ vendicaret etiam separa-
tione facta. vt. ĩ. subijcit. ¶ Item si mala fide, possem vendicare
etiam separatione facta, secundum glo. cuius cõtrarium hic di-
citur. ¶ In versiculo. ideoq;. no. ꝙ quandocunq; non est mihi
prouisum per speciem actionis contra aliquem, ⁊ non est equuz
ex facto alieno me damnificari, vel in damno remanere, ꝙ da-
tur mihi actio in factum, vt hic. ⁊. l. si ⁊ me ⁊ titium. ĩ. si certum
pet. ⁊ dixi in. §. de arbore. Paulus.

Summarium.

1 Faber, qui nomine alterius bona fide in alieno solo inædificãt, num de tigno iniuncto actione teneatur? Et quid de eo qui alterius nomine syluam succidit?
2 Opus vbicunq; est licitum facere, eodem quoq; fabros artisq; magistros licitum est adducere.

§. Tignum.

Tignum alienum alijs edibus in-
iunctum. Non potest vendicari, vt
separetur, nec peti per actionem ad exhibendum: sed agendum
est actione de tigno iniuncto. h. d. Bar. ¶ Et no. hic vnam gl.
magistram in ista materia de tigno iniuncto, ⁊ specialiter eam
1 no. in vno, dum dicit. ꝙ †faber non tenetur actione de tigno in-
iuncto: quia fecit ex mandato alterius bona fide. vnde per hanc
glo. si quis faceret edificari in re aliena. vel siluam alienam face-
ret cedi, non posset domin⁹ agere ꝯtra fabros vel magistros ce-
dẽtes bona fide: q2 ille act⁹ nõ ẽ de gñe ꝓhibitoꝝ. al's sec⁹, puta
si qs mãdaret alicui. ꝙ aliquẽ ꝟberaret cũ ꝟberatio sit de gñe
ꝓhibitorũ, vterq; tenet̃ iuxta ea, q̃ habent̃ in. l. nõ solũ. §. si mã-
dato. ĩ. de iniur. Unde ꝑ hãc gl. refert Bal. se defendisse quosdã
magistros lignaminum, qui syluam alienam ciciderant alte-
rius mandato, ⁊ etiam Bar. ipsam Bald. no. ¶ Et adde tu, ꝙ
2 †vbicunq; licitum est alicui aliquod opus facere, ibi licitum est
magistros ⁊ fabros necessarios adducere. ⁊ sicut ipse non potest
prohiberi ita nec fabri: vt. ĩ. communia ru. predi. l. refectionis. §.
fi. ⁊ de relig. ⁊ sump. fu. l. ossa. §. fi. ¶ Itẽ quotiẽs act⁹ est impu-
nibilis respectu principalis est etiam impunibilis respectu fabro-
rum ⁊ aliorum, qui mandato suo faciunt. vt est glo. singularis.
ĩ. de vi ⁊ vi ar. l. cum fundum. licet glo. C. de adulte. l. gracchus,
aliter dicat, sed prima verior scd̃z Ja. bu. ¶ Agi. s. vt separaret̃.

Summarium.

1 Præscriptionem aduersus iuris impedimento impeditum nõ currere. Et quid si facti impedimento?
2 Possessor bonæ fidei, num deterioris conditionis quam malæ fidei esse possit?
3 Res mea tuæ variẽ accedere potest: ac tum num eam vendicare possim: & quibus casibus?

§. Item si quis.

Domo vnita domin⁹ cemẽ-
torũ nõ põt ipsam vẽdicare:
sed ea dissoluta sic, etiã tẽpore prescriptionis cõpleto. h. d. Bar.
⁊ q2 non desinit esse dominus cemẽtorũ, al's non posset vendica-
1 re etiam post dissolutionẽ, vt. s̃. e. l. §. itẽ quecunq;. ¶ Item †no.
ꝙ non valẽti agere propter impedimẽtũ iuris, non currit prescri-
ptio. cõcor. l. j. in fi. C. de annali excep. secus si propter impedimẽ-
tum facti, quia tunc currit, sed datur restitutio, vt. ĩ. de serui. ru-
sti. pre. l. ⁊ attilicin⁹. ⁊ plene no. per Cy. de bo. mat. l. j. ⁊ de preci.
2 impe. quotiẽs. ¶ Item †no. gl. ꝙ est dare casum, in quo bone fi-
dei possessor erit deterioris cõditionis, quã male fidei cõtra. l. sia
nõ dño. §. si dolo de pet. here. sed dic ꝙ illud non operatur bona
vel mala fides sed negligentia, vel non negligentia aduersarij.
3 ¶ Ultimo †tam ex text. ꝙ̃ ex glossis collige tres casus, cum res
mea accedit tue. nam interdũ perdo dominiũ, nec vnq̃ vendica-
re possum: vt cum accedit per ferruminationem bona fide. quo
casu succurritur per actionem in factum. vt in. §. item quecunq;.
Interdum vero desino esse dominus, ⁊ semper possum vẽdica-
re: vt cum res mea accedit toti tuo vniuersali. vt in. §. at in his. ⁊
tunc habeo directam. vel cũ per ferruminationem vel applũba-
tionem factam mala fide: ⁊ tunc habeo vtilem: quia maior est cõ-
iunctio, vt no. glo. mag. in. §. si quis rei in fin. interdum non de-
sino esse dominus, non tamen possum vendicare: vt cum accedit
per applumbationem factam bona fide quo casu remaneo dñs
non tamen vendico, nisi facta separatione, vt in. §. itẽ quecunq;.
Uel cum tignum meum iniungitur domui tue: vel cum cemen-
tis meis facio domum in solo tuo. quo casu nõ distinguitur, an
bona vel mala fide feceris. nam vtroq; casu remaneo dominus.
¶ Item neutro casu possum vendicare coniunctione durante,
nec ad exhibendum agere. vt fiat separatio: sed alijs remedijs
mihi succurritur: vt hic ⁊. s̃. §. pxi. Differt ergo iste casus ab ap-
plumbatione. In duobus. primo quia ibi distinguitur bona fi-
de, vel mala: hic nõ. ¶ Itẽ q2 ibi agit̃ ad exhibẽdũ vt fiat sepa-
tio: hic nõ. ⁊ ꝑ ista remanet tibi ista materia declarata. Paulus.

Summarium.

1 Probare in iudicio petitorio, quam possessorio grauius est. Et possidenti num probandi onus incumbat?

Is qui destinauit.

Cõsultius est
agere possesso-
rioq̃, petitorio. h. d. ista. l. declar̃. in. l. fi. ⁊ insti. de in-
1 terd. ⁊. l. naturalr̃. §. nihil cõe. de acq. po. ¶ Itẽ †not.
hic, ꝙ graui⁹ est ꝓbare ĩ iudicio petitorio. q̃ possessorio. facit qd̃
no. i. l. cũ res. C. de ꝓba. ¶ Itẽ no. ꝙ possidẽti nõ incũbit on⁹ ꝓ-
bãdi. facit. ĩ. de ꝓba. l. circa eũ. ⁊ de lib. cau. liberis. §. fi. qd̃ ẽ verũ ĩ
reb⁹ corꝑalib⁹ sed in incorꝑalib⁹, dic vt. ĩ. si serui. vẽ. l. sicuti. §. fi.
q̃rat̃. in gl. ⁊. C. de serui. ⁊ aqua. l. ij. in. iiij. q. ꝑ Cy. ⁊ ꝑ Dy. in. l. si
pri⁹. de op. no. nũ. ⁊ ꝑ Inn. de ver. sig. c. abbate sane. Paulus.

Summarium.

1 Lex, is qui se obtulit, an locum habeat in vẽditore, qui ad emptoris defensionem venerit?

Pœnitere

2 Pœnitere ante litis contest. & à confessione circa preparatoria facta
recedere num liceat?
3 Possessor liti offerre se nõ videtur, nisi possidere se dicat expressim.

Is qui se obtulit. Qui se of-
fert liti sine
causa, cũ non possideat ꝯdemnatur in duobus
casibus, scilicet si perseuerauit vsqꝫ post litẽ cõ
testatam. Item ⁊ ante litẽ contestatam, si actor
erat ab alio petiturus: al's enim licitum est an-
te litem contestatam penitere. ⁊ hec vera si actor ignorabat: al's
autem nullo modo condemnatur: quia non decipitur actor, sed
seipsum decipit. h. d. vsqꝫ ad. l. si autem. §. possidere. ¶ Et no.
tex. ibi sine causa per quem patet, ꝙ hec. l. non procederet in ven
ditore qui venit ad defensionem emptoris: quia non facit sine
causa. vt. l. sed ⁊ si. l. §. item si rem. de peti. hered. ⁊ l. venditor. de
2 iud. secundum Bal. ¶ Item † no. ꝙ licitum est penitere ante li-
tem contestatam ⁊ a confessione facta circa preparatoria recede
re: si nulla captio est actoris. Est autem captio, quando ab alio
fuisset petiturus. ad hoc. ĵ. de interrog. act. de etate. §. fi. ⁊ plene.
per Bar. in. l. non fatetur. ĵ. de confe. vbi declarat hanc. l. ¶ Itẽ
3 no. glo. primam que † dicit, ꝙ si non fuit quesitum a reo, vtrum
possideret: ⁊ postea lite contestata appareret ipsum non posside
re, non debet condemnari: quia non videtur se offerre, nisi expres
se dicat se possidere, quam glo. no. sed alia glo. ĵ. de excep. rei iu-
di. si a te. §. j. plus dicit, ꝙ licet reus absoluatur, tamen actor de-
claratur dominus. ⁊ sic pro vtroqꝫ fertur sententia. ⁊ illa est
notabilior.

Summarium.

1 Possesio ex parte rei causa est condẽnationis faciendæ, & ex acto-
ris parte actionis dandæ.

§. Possidere. Ad hoc ꝙ reus possit in hac
actione condemnari, requiritur
ꝙ possideat tẽpore sententie, nec sufficit tẽpore litis cõte. possedis
se, si tẽpore sententie sine dolo ⁊ culpa sua possidere desierit. h. d.
1 Ex quo patet, ꝙ possessio ex parte rei est causa cõdẽnationis fiẽ
de, non actionis dande. ⁊ ideo tempus condemnationis inspici
tur. vt ar. š. de pet. here. l. si a domino. §. quo tempore. Dominiũ
vero ex parte actoris est causa actionis dande: vt. š. si pars here-
dita. pet. l. j. post prin. ⁊ ideo tempus litis contestationis inspici-
tur, an sit dominus, vel non. vt ar. ĵ. de solu. in pupillo. ⁊ qđ ibi
not. vnde si tunc non esset dominus, licet postea dominiũ super-
ueniret, ex causa de presenti, non daretur pro eo sentẽtia. vt. š. de
iudi. l. non potest videri. ¶ Item si post litem conte. desinat esse
dominus, dixi. š. e. l. si post acceptum. ⁊ vide quod no. per Cyn.
in. l. j. C. de ali. iud. in. vj. ⁊ vij. q. ¶ In gloss. que oppo. de. l. j. §. si
rem. ĵ. depos. coniunge duas solutiones, ⁊ sic non obstabit.
Paulus de Castro.

Summarium.

1 Principali extincto non semper extinguitur accessorium.
2 Interpellatio extraiudicialis in realibus, num quem in mora con-
stituat?

§. Si homo. Casus superueniens excusat a
culpa preceden. h. d. Barto. istud
summarium non placet primo, quia hic non dicitur ꝙ precesse-
rit culpa, sed dolus. Secundo, quia si esset verum, sequeretur ꝙ
nec actio leg. aquilie competeret pro culpa precedẽ. postq̃ casus
excusat ab illa. cuius contrariũ hic dicitur, ⁊ ideo dicas sic, ⁊ no-
tabilius. Extincto principali, extinguitur accessorium, quod ve-
niebat officio iudic. mercenario: secus in eo, quod veniebat iure
actionis. h. d. no. ⁊ sic est hic casus de eo, qđ no. š. e. nõ solũ in vl-
1 tima gl. ¶ Et no. † q2 dꝫ itelligi in possessore bone fidei. nã si fuis
set semꝑ male fidei, non extingueret̃ ꝑncipale. vñ nec accessoriũ:
vt. š. de pet. hered. l. illud. ¶ Itẽ dꝫ intelligi cũ extinguit̃ añ litẽ
ꝯtestatã. nã si post, adhuc durat iudicis officiũ mercenariũ suꝑ
accessorijs corroboratũ ꝑ litẽ ꝯtestatã. vt. š. e. l. vtiqꝫ scđm glo. vel
forte ibi loquit̃ de accessorijs seꝑatis a ꝑncipali, vt fruct⁹ ⁊ pt⁹.
nã isti extãt, lꝫ res desinat: hic ꝟo de accessorio coherẽte rei, vt ẽ
deterioratio ipsi⁹ rei, q̃ cũ ipsa re extinguit̃. ⁊ hoc forte voluit di
cere litera: q2 post interitũ rei, nõ est reperire interesse deteriora
tionis. Unde nõ durat officiũ iudicis mercenariũ, qđ nõ dat̃ ni-
si ad illud, qđ extat tꝑe, quo imploratur: q2 inspicitur tẽpus ꝑsens.
sec⁹ in fructib⁹ ⁊ partub⁹. q tũc reperiũtur. vt. l. cõtraria. sic põt
subtiliter intelligi. §. iste. Et secundũ hoc verbuꝫ petitus, stat ꝓ-
prie, scilicet per lit. ꝯtestatã. vt. l. amplius non peti. rem ra. habe.
sed secundũ intellectũ primũ gl. stat improprie, si extra iudiciũ: se
2 cundũ quem intellectũ habes notare, ꝙ † in realibus interpella-
tio extraiudicialis nõ cõstituit quem in mora, quo ad periculuꝫ
interitus. secus in personalibus: vt no. ĵ. de verb. obli. qui rome.
§. qui coheredes. in parua. glossella. que dicit. i. extra iudicium. ⁊
ĵ. si certũ pet. l. quod te. Idẽ quo ad fructus, vel quo ad interrũ-
pendũ prescriptionẽ in realib⁹: q2 non sufficit extraiudicialis in-
terpellatio, vt no. ĵ. e. ⁊ ex diuerso. in gl. mag. ⁊. ĵ. §. px. in fine gl.
⁊. ĵ. pro emp. l. penul. nã magis cõstringitur quis ꝑ obligationẽ
ꝑsonalem, q̃ ꝑ realẽ: vt patet ex ijs que dixi. š. e. Itẽ si verbera-
tũ. §. fi. ¶ Itẽ secũdũ ꝑdicta duꝫ tex. dicit dolo possessoris. debet
intelligi quo ad ipsam rem: vt quia immoderate seruũ verbera-
uit, vt ar. š. de ijs q sunt sui vel alie. iuris. l. j. nã quo ad ipm dñiũ
non poterat dolum committere, ex quo erat bone fidei: vt dixi.
⁊ not. ĵ. eo. si homo.

Summarium.

1 Hæreditatis petitionem in rem actionem dici.
2 Possessor in hæreditatis petitione possidere dolo desinẽs, qua actio-
ne teneatur? Et quid in rei vend.

§. Sed ⁊ is. Qui dolo desijt possidere etiã ante
litem conte. tenetur ac si possideret
in actione reali: sicut in petitione hereditatis, que similiter est
1 actio in rem. h. d. ¶ Et † not. petitionem hereditatis dici actio-
nem in rem. simile. š. de pet. hered. l. siue bone fidei. §. j. sed etiam
dicitur in personam: vnde dicitur mista. vt. C. de petit. heredi. l.
2 hereditatis. ¶ Item † no. secundum Bar. ꝙ ille qui dolo desijt
possidere in pet. here. tenetur directa: cum teneatur ex verbis se-
natusconsult. sed in rei vendicatione tenetur vtili: quia tenet̃ ex
mente, nõ ex verbis. ¶ Itẽ no. gl. magistram, ⁊ signa, que ponit
diuersitates inter rei vendicationem ⁊ petitionem hereditatis.

§. Si ꝑ filiũ. Si fili⁹ vel seru⁹ ꝑ quẽ ꝯuẽt⁹ hac
actiõe possidet, tꝑe sñie absit, ꝯdẽ
nat̃, vt ꝯuẽt⁹. nõ tñ fit realis executio, sꝫ dat̃ sibi tẽpus ad faciẽ-
dũ eũ redire, vl' ad cauẽdũ de restituẽdo possessionẽ cũ recuꝑaue
rit. h. d. ¶ Cõtra hoc op. ꝙ debeat absolũi, nec sit cogẽd⁹ ad rẽ
ꝑsequẽdã, vt. š. eo. si a bone fidei. so. ibi cõuẽt⁹ rẽ q̃ erat in fuga.
possidebat tñ ciuil'r: hic aũt ꝑ seruũ vel filiũ absentes possidebat
ciuiliter ⁊ naturaliter. ⁊ ideo magis astringitur. quod not. quia
quilibet interrogatus dixisset contrarium. Paulus.

Summarium.

1 Protestatio animum protestantis declarat, & eadẽ quandoqꝫ actio
nem, quandoqꝫ exceptionem parit.
2 Expensæ, quæ in seruis locum habent quoad repetitionem aut resti
tutionem, eadem locum habent in omnibus alijs expensis, quæ
ita rei cohærent, vt efficiantur vna & eadem substantia cum
re ipsa.

§. In re petita. Expẽsas necessarias per doli
exceptionẽ recuꝑat possessor.
h. ꝑmo. expẽsas vero vtiles sil'r, recuperat, nisi petitor sit paratus
pati, ꝙ abradãtur, si possunt abradi. h. scđo. Si ꝟo tolli vel abra
di nõ possint: tũc cũ ꝑ abrasionẽ nõ possunt recuperari, nec etiaꝫ
aliter recuperari possunt, nisi in duob⁹ casib⁹, scꝫ cũ petitor erat
rem venditurus maiori pretio, propter illas expẽsas, vel cũ pre-
cessit denũtiatio facta per possessorẽ. h. d. vsqꝫ ad. l. ceterũ. ¶ Et
no. quia primum dictum intelligitur de quolibet possessore etiaꝫ
male fidei, qui potest recuperare necessarias expensas. vt. C. eo. l.
domũ. dixerunt tamẽ glo. ꝙ non per exceptionẽ doli, sed per of-
ficiũ iudic. vt. l. plane. ⁊. l. si. de pet. here. ¶ Tu dic, ꝙ etiã per ex-
ceptionem. ⁊ ille. ll. similiter intelliguntur, vt ibi dixi. ¶ Itẽ not.
ꝙ secundum dictum non potest intelligi in male fidei possesso-
re, qui nullo modo recuperat vtiles, sed donare videtur: vt in-
sti. de re. di. §. ex diuerso. ¶ Sed potest intelligi dupliciter scili-
cet in eo, qui semper fuit bone fidei: ⁊ tunc debet suppleri per. l. in
fundo. ĵ. e. Nam etiam in tribus casibus illius. l. potest recuꝑare
vtiles, lꝫ petitor sit parat⁹ pati, vt tollat̃. ¶ Itẽ põt intelligi i eo

qui a principio est bone fidei & ex post facto est male: & tunc non
indiget suppletione quia non potest recuperare, si petit qr est pa
ratus pati: al's sic. vt. ĩ. eo. l. iul. secundum quam. l. debet hoc in
telligi. ¶ Sumptus. scilicet necessarios. ¶ Donata. que dona
tio non valet, competebat tamen viro retentio, secundum ista tē
pora. Uenalem. s. per dominuz: quia dominus vendere volebat.
¶ Sed, inq̃tum facimus istud secundum dictum loqui in eo,
qui semper fuit bone fidei, & suppleri per glo. oppo. per glo. nam
secundum hoc idem erit in area, quod in seruo. Nam sicut expē
se facte in area recuperantur, si dominus erat venditurus. per
dictam. l. in fundo. ita & in seruo, vt. ĩ. eo. l. nisi. sed certe statim.
in. §. fin. videtur notare differentiam inter aream & seruum. vn
de non videtur posse stare in bo. fid. possessore. ¶ Timore istius
dicit glo. ꝙ primo etiam tunc quod aliud in seruo, q̃ in area. naz
in area non solum recuperat, cum dominus est venditurus, sed
cum est diues qui potest sine difficultate soluere: vt dicta. l. in
fundo. Sed in seruo secus: quia non recuperat, licet dominus sit
diues: sed ita demum, si erat venditurus. et ita intelligit. §. fina.
hoc etiam videtur tenere Barto. in. l. in fundo. Sed non placet.
Nam iste text. non loquitur in diuite, sed in paupere: qui si co
geretur expensas soluere, cum non posset. careret seruo: vt colli
gitur ex verbo carere. preterea maior est equitas pro possessore,
vt possit recuperare expensas serui existente domino diuite, q̃
expensas aree: quia in expensis aree consulitur sibi per abrasio
nem: sed in expensis serui, nō. Et sic dupliciter affligeretur: quia
non recuperaret, nec abradet. Et ideo dico ꝙ si dominus est
diues multo fortius debet consuli possessori, vt recuperet expen
sas serui, q̃ expensas aree. de quibus non est dubiuz: vt. l. in fun
do. est casus de hoc recte intelligendo. ĩ. de pigno. act. l. si seruos.
Si vero dominus est pauper, nec est venditurus, nec fuisset al's
facturus: nec sibi est denuntiatum: tunc non cogeretur expēsas
soluere, nec consuleretur possessori per abrasionem, cum non pos
sent abradi: & sic perdet. secus in expensis aree, in quibus consu
litur per abrasionem. & iste est verus intellectus istius. §. fina.
1 ¶ Ultimo no. in. l. aut si ante, secundum intellectum glo. ꝙ † p
testatio sicut declarat animum protestantis vt. l. qui in alie
na. §. celsus. de acquir. heredi. ita et actus sequens. Item prote
statio parit interdum exceptionem, que al's non oriret̃. parit etiā
interdum actionem vt cum quis receperit a reo rem petitā pro
testando, ꝙ non intendit dimittere sumptus litis nam vigore
protestationis potest per actionem in factum illos sumptus pe
tere. que actio oritur ex protestatione, que si facta non fuisset, nō
possent peti nisi per officium iudicis. qđ expirat re restituta, vt.
C. depo. l. iiij. ita eleganter notatur per Pe. & Cyn. C. ad exhib.
2 l. exhibitionis. ¶ Item adde: quia † illa q̃ dixi in expensis serui,
habent locum etiam & in omnibus aliis expensis, que ita rei co
hereant, ꝙ efficiantur vna & eadem substantia cum re: vt in sa
tis & plantatis, in quibus separatio locum non habet, vt. ĩ. eo. si
fundi possessor.

CEterum. Male fidei possessor tene
tur restituere omnes fruct⁹
& operas serui, licet perceptos vel perceptas ex
artificio, quod didicit ipsius possessoris sum
ptibus. h. primo, percipiendas vero non. h. se
cundo. Item si sunt percepti. ante. xxv. annum
serui. compensentur cum expensis in seruo factis. h. d. cum. l. se
quen. secundum intellectum glo. ¶ Et aduerte quia. l. seq. est sa
tis obscura, tamen potest duobus modis legi multum not. p̄mo
sic secundum glo. ꝙ licet male fidei possessor serui restituere tenea
tur omnes fructus et operas eius, vt in hac. l. Item licet non
possit recuperare regulariter sumptus factos in seruo, quia do
nasse videtur. vt insti. de rer. di. §. ex diuerso, tamen duobus cō
currentibus scilicet quod illi fructus & opere sint quesite ex arti
ficio, quod didicit possessoris sumptibus. ¶ Item ꝙ sint per
cepti ante. xxv. annum, compensantur sumptus cum operis
vel fructibus: & sic non perdet sumptus, nec restituet illas ope
ras, secus si essent percepti post. xxv. annum: quia sumptus per
deret, et fruct⁹ restitueret. et pōt esse rō diuersa ab illa, quā ponit
glo. quia talis fructus percepti ante. xxv. annum presumuntur
pauci & parum valere: et ideo equum est, ꝙ compensentur cum
sumptibus. quoruz occasione prouenerunt. ¶ Ex quo sequere
tur ꝙ si plus valerent, vel essent q̃ sumptus, illud plus restitue
retur domino. ¶ Item si illi essent fructus. damnum esset pos
sessoris. & sic est hic casus, ꝙ male fidei possessor non condemna
tur ad fructus percipiendos, nec perdit expensas quas fecit, et
secundum hoc non proprie stat text. post. xx. Sed debet exponi,
id est, vsqz ad vicesimum, nam etiam si ante. xxv. annum agere
tur ad seruum: fieret dicta compensatio vnde sine ministerio po
neretur post. ¶ Secundo modo potest intelligi, vt stet proprie:
& loquitur in bone fidei possessore, qui regulariter compēsat fru
ctus cuz sumptibus vsqz concurrentem quantitatem, vt. ĩ. eo. l.
sumptus. hoc est verum in fructibus aliarum reruz, q̃ hominis.
Fructus autem hominis perceptos ante. xxv. annum, non tene
tur compensare: quia presumuntur pauci, vt hic, sed debet eos
lucrari, cum bone fidei possessori queratur ex opera serui, & ex re
sua: vt. l. qui bona fide. de acqui. rer. dom. & C. e. l. j. nec compen
sat. vt dixi illis duobus concurrentibus, ꝙ ante. xxv. annuz sunt
percepti, & ꝙ ex artificio quod didicit sumptu possessoris. vn
de & fructus lucratur & sumptus recuperat in casibus. l. nisi et. l.
s̃. proxi. post. xxv. annum vero, licet sit casus, in quo possit sum
ptus recuperare: tamen debet compensare cum fructibus ex tūc
perceptis. vt hic & ĩ. eo. sumptus. ita subtiliter potest intelligi. l.
ista & secundum ambas lec. non est alibi. Paulus.

Summarium.

1 Rei vendicatione qui agit, fortiori iuri innititur, quàm qui hære
ditatis petitione.
2 Rem meam si tu possideas, cuius vsusfructus ad tertium pertineat, &
contra aduersus te ad eandem agam: tu ad rem meam restituen
dam teneris vna cum fructibus, & si aliussit vsusfructus: quoniā
aduersus me non potes de iure tertij allegare.
3 Vsusfructuarius necdum præstita de recte vtendo cautione, an fru
ctus suos faciat.
4 Fructus in iure varij sunt.
5 Titulum quis habeat necne quoad fructus suos faciend. quid refe
rat? Et qui suos fructus facit, an teneatur illos restituere. nu. seq.
Et bona fides quo tempore requiritur. nu. 7.

FRuctus non. Male fidei posses
sor tenetur de fru
ctibus perceptis, & qui percipi honeste poterūt
si sui culpa vel dolo percepti non sunt, etiam si
res petita perempta sit. Item licet a principio
habuerit causam possidendi, & fructus percipiē
di deficiente causa, ex tunc tenetur ad fructus: & ecōtra si a prin
cipio causam non habuerit, superueniente causa liberatur. h. d.
cum. l. se. & prin. se. ¶ Et no. ꝙ primum dictum, scilicet ꝙ tenea
tur de percipiendis, habet locum secundum glo. quando mala
fide possessor non habet titulum, al's a percipiendis excusatur:
vt. C. e. l. si fundum. Ubi dicitur ipsum de perceptis teneri nō de
percipiendis. sed pe. & moderni doc. hoc non tenent: quia titulus
non excusat eum a culpa, ex quo est male fidei. non enim debet
negligere. nec obst. l. si fundum. quia licet dicat de perceptis, nō
negat de percipiendis. est tamen casus in quo de percipiendis
non tenetur: vt. s̃. e. ceterum. ¶ Item secundum glo. debet intel
ligi hoc primum dictum ꝙ tenetur de percipiendis ab ipso peti
tore vt. ĩ. e. sin autem. §. fin. pro quo videtur casus. in. l. apud Iul.
§. j. de le. j. ¶ Sed in contrarium facit ꝙ intelligatur de perci
piendis ab ipso possessore. s̃. de pe. hered. sed & si. l. §. quod autem
ait. in secundo respons. & e. tit. C. de rei ven. l. domum. dic secūdū
doc. ꝙ in petitione hereditatis tenetur de perciēdis ab ipso pos
sessore tantum: sed in rei vendicatione tenetur de percipiēdis ab
vtroqz, & in electione actoris est petere percipiendos a se, vel a
1 possessore: quia † fortiori iure innittitur: qui agit rei vendica
tione: cum dicat se dominum, q̃ qui peti. hered. qui se dominum
non dicit, vt patet. in. l. & non tantum. supra. de pe. hered. ¶ Itē
2 no. glo. fi. huius. l. fructus. que tenet ꝙ † si tu possides rem meaz,
cuius vsuf. pertinet ad titium, & ego agam contra te: teneris mi
hi restituere rem cum fructibus: quia non potes allegare contra
me de iure illius titij. nam quo ad te liberā rem habeo. l. loci cor
pus. §. competit. si serui. vend. similis gloss. est. ĩ. si ager vecti. l. ij.
quod est verum secundum Ia. but. & Bar. de fructibus iam per
ceptis per te. Naz illi sunt mei ex quo nomine vsufructuarij nō
sunt percepti: vt. l. si fur. ĩ. de vsuf. Sed de percipiendis non tene
ris: quia non potuerunt honeste peti per te cum pertineant ad
alium: vt in prin. l. et vide omnino quod no. in. l. indebiti. §. sed si
nummi. ĩ. de condict. indeb. vbi subtiliter declarat hanc gloss. &
per Guill. de cug. C. e. l. solemnibus. ¶ Ultimo de materia ma
gne gl. que est in. l. & ex diuerso, vt hic per Bar. et. C. eo. l. certum.
per Pet. & Cyn. qui multum plene & perfecte loquuntur. dic ta
men ꝙ ista gloss. multipliciter diuiditur. & quodlibet dictum
indiget suppletione secundum dicta eorum. & primo glo. format
3 contrariū. de. l. vxori. de vsuf. leg. de † hoc an vsufructuarius fa
ciat fructus suos ante cautionem dic vt in dicta. l. vx. per Bart.
& per Cy.

⁊ per Cy.in.l.vsusfructus.C.de vsuf.⁊ ponit.Ioan.de sado.in
4 l.hac edictali.§.ijs illud adiungimus.de secun .nup.¶ Itē†vl
terius persequendo in glo.distingue secundum doc.ꝙ fructuuz
alij sunt ciuiles,qui veniunt ex industria persone,⁊ non ex re,vt
sunt pensiones domorum ⁊ vsure.¶ Alij dicuntur naturales,
⁊ isti sunt duplices naturales ⁊ industriales.vt in glo.pro quo.l.
si nauis.ꝟ.e.⁊.l.vsura pecunie.⁊ e verb.sig.¶ Item vt dicit glos.
alij sunt percepti ⁊c.Item percepti a bone fidei possessore.⁊c.ista
glo.communiter reprobatur:quia.l.si vsusfructuarius messem.
quam gl.alle.habet duos intellectus.⁊ iste non est verus.⁊ ideo
dic secundum doc.ꝙ bone fidei possessor facit fructus suos a so-
lo separatos siue nomine suo fuerint separati,siue nomine alte-
rius.vt.l.si seruus communis.§.locaui.ꝟ.de furt. vsufructuari⁹
autem ita demum si nomine suo sint percepti ⁊ a solo separati.
Nec distinguitur vtrū in horreo positi ⁊c.vt.l.si fur decerpserit.
ꝟ.de vsuf.qualiter autem dicantur percipiendi vtrum a possesso
re,vel dño:dic vt.s.dixi.¶ Itē ponit diuisionē,ꝙ quidā habēt
titulū,qd no.tu adde ꝙ alij sunt in mala fide semp:quidā in bo-
na fide semp:quidā vno tēpore in bona fide,alio in mala:vt.ꝟ.
5 subijcietur de omnibus.Quid†autē refert vtrum,quis habeat
titulū vel non.ꝟ.subijcietur.⁊ vide qd dixi in.l.sed ⁊ si.l.§.si ante
litē.s.de pet.heredi.gl.vlterius dicit,ꝙ nullus possessor etiā bo-
ne fi.facit fruct⁹ naturales suos.Sz Bal.opp.de.l.bone fidei.in
prin.de acq.rer.do.nec so.glo.est vera.⁊ ideo dic,ꝙ aut possessor
habet titulū ⁊ bonā fidē,⁊ lucrat̃:vt in contra.aut non habet
titulū,vel inualidū:⁊ non lucratur.ita intelligunt doc.l.fruct⁹.
de vsuf.industriales vero bone fidei facit suos.de quo dic vt gl.
6 ¶ Sed†querit̃,si illos quos facit suos teneat̃ restituere:⁊ si ex
tant,non est dubiū:sed quando sunt cōsumpti,de hoc sunt opi.
quia gl.hic dicit ꝙ facit suos pro cultura ⁊ cura.similis gloss.est
insti.de offi.iud.in prin.licet sit glo.cōtraria insti.de re.diuis.§.si
quis a non dño.⁊ Cy.in dicta.l.certum.Dicit ꝙ aut loquimur
in pet.hered.⁊ in hoc casu,quia pretium succedit loco rei.vt.l.si
rem.s.de pet.here.tenetur,quaten⁹ est fact⁹ locupletior.¶ Sed
in rei ven.non subest illa ratio:⁊ ideo ipsos lucrat̃.Bar.tñ hoc.
non tenet,dicens ꝙ quotiens quis ex re mea,vel mihi debita
aliquid lucratur,quo ad illud tenetur ꝯdictione sine causa.vt.l.
si ⁊ me ⁊ titiū.si certū pe.pro quo alleg.l.indebiti.de cōdi.indeb.
¶ Sed ego teneo glo.hic in rei vend.ꝙ cōsumptos etiā in qui-
bus est factus locupletior lucret̃.⁊.h.d.l.iij.§.post lit.ꝟ.fin.regun.
cui non video respōsionē.pro quo.l.sumptus.ꝟ.e.que nihil aliud
vult.facit.§.si quis a nō domino.alle.¶ Itē tū glo.querit,vtrū
in quo tēpore requirit̃ bona fides,querit̃ nunquid post malā fi-
dem superueniētē,quis faciat fructus suos:dic ꝙ aut mutatur
persona,propter malam fidem supueniētem in persona muta-
ta,non facit fructus suos:vt.l.quesitum.in prin.de acq.re.dom.
Aut non mutatur psona:⁊ tūc aut est vera mala fides,⁊ posses-
sor nō facit suos:vt.l.bone fidei.in prin.d.l.j.de acq.rer.do.Aut
ficta,⁊ facit suos,vt.l.qui scit.§.fi.ꝟ.de vsuris.¶ Sed doc.que-
runt an quis male fidei possessor,propter titulum excusetur:dic
vt.s.dixi.⁊ ita limita.glo.istam. Paulus de Castro.

Summarium.

1 Rei vendicatione agens quid petere,& iudex qualiter pronuntiare debeat: Et quid de libello in quo dominus non petit se dominum declarari,sed aduersarium condemnari:num iudex poterit eum eo nil obstante,dominum declarare: nu.2.&.3.
4 Sententia super re pro actore lata,an ad fructus quoq; prorogatur: Et q d in absolutoria pro reo,an super re lata,in fructibus pariat exceptionem:
5 Fructus si actionis iure petantur,nempe rei ven.aut cōdi.sine causa,num tunc actio qua petuntur,cumulari posit,cum actione qua res petitnr: Et ibidem regula de duabus acti.an cumulari quæant.

§. Ubi autem. Snia lata sup pncipali ēt erronea,facit ius ēt in fructib⁹
1 h.d.¶ Et est no.§.Nota tria.Primo†i ꝟbo declarauit.ꝙ i rei
vē.petit qs se declarari dñm.⁊ iudex eodē modo dz pronuntia-
re.Idem in qualibet alia actione reali vt.l.sicuti.§.si queratur.
si serui ven.vel mista,vt.l.licet minimam.de pet.hered.procedit
2 tamen†libellus secundum Bar.in quo quis narrat se dominū
⁊ petit reum condemnari ad restitutionem rei:licet non petat se
dominum declarari.ar.s.e.l.j.§.fi.vbi dicit,ꝙ petitur res.Nam
hoc ipso videtur se dicere dominum.⁊ si iudex condemnaret ad
restitutionem rei,videretur ipsum dominum declarare.vt.C.de
ord.iud.l.j.¶ Item not.ꝙ eodē errore quo determinatur prin-
cipale,videtur determinatū accessoriuz in fauorem actoris,sic et
in fauorem rei:nam si agit quis ⁊ succumbit indebite,incidit in
penam ac si debite succubuisset:vt.l.qui rome.§.duo fratres.
de verbo.obli.secundum vnum intellectum.quod dic vt ibi per
3 Bar.⁊.l.Iul.ꝟ.de condic.inde.¶ Sed†circa primum no.que-
ro,quid si peto rem meam,quam possidet titius,tamen non pe-
to me dominum declarari:vtrum iudex in sententia possit me
declarare dominum:videtur ꝙ non:quia non est petitum:vt.l.
vt fundus.ꝟ.communi diuidū.Et quod not.per Innocen.in.c.
ex cōque.de resti.spo.contrarium est verū:quia licet non petie-
rim expresse,videor petijsse tacite.de quo est casus cum gloss.
Innocen.in.c.cum ecclesia sutrina de causa pos.⁊ proprieta.vbi
illi clerici petebant electionem factam eis contemptis cassari ra-
tione iuris ⁊ quasi possessionis,quam dicebat se habere in in-
teressendo electioni,nec petebant se esse in quasi possessione.
Sed adducebant illud per modum cause ad primam petitio-
nem:⁊ tamen papa non solum cassauit electionem sed etiam
pronuntiauit eos in quasi possessione.quod non erat principa-
liter petitum.Ex quo dico,ꝙ si dominus directus petijt rem
emphyteoticam:quia incidit in commissum,non solum iudex
potest declarare rem ad ipsum pertinere,sed etiam rem incidis-
se in commissum:licet non esset principaliter petitum,sed per
modum cause adductum,et ita pridie in quadam questione de
4 facto pronuntiaui.¶ Tertio†not.ꝙ sententia lata super re
pro actore facit ius in fructibus.quod intelligit gloss.etiam in
alia instantia.Unde si ageretur noua rei vendicatione pro fru-
ctibus sufficeret ad fundandam intentionem actoris sententia
lata super re.sic et econtra.absolutoria lata pro reo in re parit
exceptionem rei iudic.in fructibus:vt.l.fundi.ꝟ.de exceptio.
5 ¶ Ex quo†sequitur ꝙ si fructus petantur iure actionis,puta
rei vendicatione vel condictio.sine causa,non potest illa actio
cumulari eodem libello cum rei vendicatione intentata pro re:
quia hec est regula,ꝙ quando due actiones sic se habent,ꝙ
sententia lata in vna,facit ius in alia,vel exceptionem parit:
cumulari non possunt,vt dicta.l.fundi.et.l.fundum de exceptio.
vt plene.not.in.l.edita.C.de eden.Secus si peterentur officio
iudicis secundum Barto.hic.et est ratio vltra eum:quia quan-
do petuntur iure actionis,videtur actor petere,ꝙ procedatur
super vtrunq;:et sic ꝙ admittatur ad probandum fructus ad se
pertinere,anteꝙ̄ probet super re,vel eodem tempore.quod esse
non debet:quia causa rei precedit causam fructuum.non enim
possunt fructus pertinere nisi res pertineat:ergo de illo primo
est cognoscendum.Sed cum intentat officium iudicis,videtur
petere ꝙ primo finiatur causa rei,et postea per officium coga-
tur ad fructus,et sic nihil inordinate petit.cetera dic vt hic per
Bartol. Paulus de Castro.

§. Petitor. Ei qui soluit litis estimationem,cum posset restituere rez,de euictione non
tenetur.Item res que non possunt sine interitu diuidi,possunt
peti pro parte pro indiuiso.hoc dicit.Circa primuz dictum que-
ritur an saltim de euictione teneatur:gloss.dicit hic,ꝙ sic de
hoc dic vt.l.litis estimatio.ꝟ.pro empto. Paulus.

Qui petito. In hac actione debet reus interrogari vtrum possideat
ne iudicium sit frustratorium.Item post litem con-
testatam tenetur possessor de culpa.hoc dicit.vsq;
ad fin.¶ Nota quod positioni criminose est respondendum de
quo per Barto.in.l.marcellus.rer.amo. Paulus de castro.

Iulianus. Possessor,qui a principio fuit bone fidei et ex post facto est
male fidei,expensas vtiles in faciendo de nouo non
recuperat:sed si fieri potest sine dispendio rei,per-
mittit̃ sibi tollere.hoc dicit.Si tamen dominus non permitteret
tolli,debet expensas restituere:vt.s.e.siue autem.§.in re petita.
Quid autem si possessor fuisset semper bone fidei:locum habet.l.
ꝟ.proxim.¶ Si vero semper mal efidei,videretur donare.vt in-
sti.de rer.di.§.ex diuerso.quod dic vt in gloss.

Summarium.

1 Aduocatus qui in sua causa suo duntaxat patrocinio est vsus, num ab aduersario expensas quasi alieno cōsilio vsus,petere queat:

2 Debitum frustra petit, qui quod debet, non obseruat.
3 Sententia sub conditione an ferri quæat?

In fundo alieno. Ista ẽ no.l. possessor bo
nefidei expẽsas vtiles ope exceptõnis recupat,
si petitor erat easdẽ factur⁹, vel erat vẽditur⁹, ⁊
ꝓpter illas mai⁹ ꝓtiũ ꝑceptur⁹. Sꝫ extra istos
casus si petitor erat pauꝑ, vt expensas nõ possit
soluere, nisi vẽdat lares ꝓprios ⁊ possessiões parẽtũ, nõ cogitur
expẽsas reddere, sed possessori ꝑmittit̃ auferre cũ triplici tñ mo-
dificatione, scꝫ ne tñ ex hoc res efficiat̃ deterior. ¶ Itẽ nisi dñs
velit tñ dare, quãtũ esset ꝯsecutur⁹ ex eo, qđ tollit. Itẽ nisi ex hoc
qđ tollit nullũ cõmodũ habitur⁹ est. nã his casib⁹ tollere nõ per-
mittit̃. h.d. sunt ergo duo casus hic expssi, in quib⁹ recupat̃ ope
exceptionis. s. cũ dñs erat factur⁹. ⁊ iste limitat̃ in tex. nã tũc recu
perãtur quaten⁹ res est effecta melior ⁊ quatenus expẽdit pos-
sessor. Nam si expenderet. xv. ⁊ non efficeretur melior, nisi in
x. sola. x. repetet non plus. ⁊ econtra, si expenderet. x. ⁊ effi-
ceretur melior in. xv. sola. x. repetet: quia non plus expendit.
¶ Ex quo not. ꝙ vtilitatem quam sum per te consecutus, non
potes a me repetere, si sine damno, vel expensa consecutus sum,
esset enim illud mere inuidiosum. facit. l. ij. §. idem varus. de
1 aqua plu. arcen. quod facit ad. q. †de aduocato vel procurato-
re qui ducit causam suam, in propria persona: nec indiguit alio
aduocato vel procuratore ꝙ si obtineat non possit recuperare
expensas, quas fecisset in alio procuratore vel aduocato, si ipse
procurator vel aduocatus non fuisset. nam cum nihil expende-
rit, nihil petere potest. ¶ Secundus casus est quando dominus
erat venditurus, vel est maius pretium consecuturus. ⁊ idem
per omnia quod in primo, vt hic in fin. l. ¶ Tertius casus colli-
gitur a contrario sensu in verbo pauperem. Nam si erat diues,
vel non erat ita pauper, ꝙ necesse esset sibi vendere lares pa-
ternos: tenetur expensas restituere secundum gloss. ⁊ Bar. An
autem esset venditurus, vel al's facturus, vel diues, aut pauper
iudex hoc considerabit varie ex personis et causis. Sed certe est
et quartus casus, in quo possunt recuperari, scilicet cum fuit
actori denuntiatum anteꝙ̃ fierent, vt. s. eo. l. aut si ante. per quã
suppletur hec. l. secundum Barto. ¶ Item quod hic dicitur de
abrasione, habet locum in his que possunt abradi, al's secus:
vt. s. eo. sinautem. §. fin. quo casu etiam si dominus sit diues,
non recuperantur, sed perduntur secundum glo. ibi ⁊ Bar. hic,
quod non placet, vt ibi dixi. ¶ Ultimo de materia huius. l. vi-
de per gloss. insti. de rerum. diui. §. ex diuerso. ⁊ per docto. C. eo.
domum. et not. quod gloss. mag. primo ponit practicam quali-
ter iudex procedet in faciendo refundi expensas in casibus,
in quibus refundi debent. Secundo ponit duplicem diuisio-
nem expensarum. Tertio ponit distinctionem, qualiter recupe-
rantur. secunda ibi, ⁊ quia de impensis. tertia ibi de impensis
ergo. In prima parte dicit glo. ꝙ iudex interloquendo admo-
nebit actorem si vult habere sententiam. similis admonitio fit
ex parte rei: vt no. ĩ. de act. emp. l. j. in prin. ⁊. C. loca. l. quod acto-
rum. Si vero non vult soluere dicit gloss. ꝙ condemnabit reum
ad restitutionem rei restituentis sibi expensas. et bene dicit. fa-
cit in simili. l. si constante. §. quotiens sol. matri. ex qua gloss. not.
duo. Primo ꝙ licet actor non ad impleat illud, ad quod tene-
tur, tamen fertur sententia pro eo. quod est verum, quando per
illud ad quod tenetur, non erat actio sua suspensa vel elisa,
sicut hic. licet enĩ teneatur ad expensas, tamen rei vendica. ha-
bet primam, quia illa exceptio non contingit de directo rei ven.
secus si contingeret: ⁊ sic eam suspẽderet: vt in emptore, qui pe-
tit rem venditã, anteꝙ̃ soluat pretium. non enim debet pro eo
ferri sententia, nisi pretium soluat cum actio exempto sit suspen-
sa anteꝙ̃ soluatur pretium, vt. ĩ. de actio. empti. l. Iul. §. offerri.
et sic male ageret ante conditionis euentum, maxime cum sit in
eius potestate ad implere, vt. ĩ. de edil. edic. l. bouem. §. sub con-
ditione. Nec obst. quod not. Innocen. de plus pe. c. j. quia loqui-
tur in alio casu, cum agebatur ante diem, ad hoc facit quod di-
2 ci solet, †frustra petit debitum, qui quod debet, non obseruat.
vt not. de mutu. pe. c. j. in glo. ⁊ de elect. significasti. ¶ Secundo
3 †not. sententiam ferri posse sub condi. intrinseca. de quo not. C.
de sententijs ⁊ inter. l. cum iud. ⁊. l. cum eorum. nam hoc est ve-
rum ꝙ iudex potest actorẽ condemnare ad soluendum impen-
sas vigore exceptionis proposite per reum, quod etiam videtur
sentire Barto. quod est falsum. nam cum proponitur aliqua ex-
ceptio concernens aliam rem, quam petitam ad excludendum
actorẽ. nõ p̃t re⁹ ex illa ꝯseq nisi exclusionẽ actoris: nõ aũt p̃t vi-
gore illi⁹ actor ꝯdẽnari: vt in. c. cũ dilect⁹. circa fi. de ord. cog. vbi
est casus contra hãc gl. ⁊ no. e. ti. c. fi. sec⁹ si concerneret rẽ petitã:
vt puta, si ago rei vendi. contra te: tu excipis, ꝙ tu es dominus
rei: nam si non probo, tu vero assumis in te onus probandi. ⁊ ꝓ-
bas rem ad te pertinere, feretur pro te sententia declaratoria, si-
cut si principaliter egisses: vt no. ĩ. de proba. l. circa, in gl. ordi. li-
cet de hoc sit disceptatio magna inter Inn. ⁊ Host. i. c. ex ꝯquest.
de resti. spo. teneas ergo precedẽtẽ opin. Et predicta vera quan-
do ex empto impensa opponitur ante sententiam. Sed certe ẽt
post sententiam in executione potest implorari iudicis officium
vt. l. fi. s. de pe. here. secundum Bar. vt hic ⁊ ibi. Paulus.

Redemptores. Quod quis de suo ce
mẽto, locãdo suas ope
ras edificat in alieno, efficit̃ illi⁹, in cui⁹ solo edificat̃.
Itẽ si res quã mulier nulliter intercedẽdo obligauit,
vẽdatur per creditorẽ, non perdit mulier dñium. h.d. cum. l. se.

Summarium.

1 Dominium sine traditione quandoꝗ transferri.
2 Dominium & si auocari speretur, dominus tamen antequam auo-
cetur, vendicare potest.

Si quis. Qui emit sub pacto adiectionis in
diẽ ante cõditionis euẽtũ est domi-
nus, ⁊ vendicare põt: sed post euẽtũ cõditionis ipso
iure desinit esse domin⁹, ⁊ reuertit̃ dominiũ ad vẽdi
1 torẽ etiã sine noua retraditione, h.d. nota †casum in quo trãsfer
tur dñium sine traditione. Alios casus ponit glo. ĩ. e. l. si ager. et
2 adde quod dixi. s. etiam in rubrica. ¶ Itẽ †no. ꝙ licet dñiũ spe
ret̃ auocari, tamen dominus potest vendicare anteꝙ̃ auocet̃,
vel ꝑdat̃. facit. l. nõ ideo minus. ĩ. e. nã speratur debere perpetuo
durare, quousꝗ cõtrariũ appareat. facit. l. sufficit. ĩ. de ꝯdi. ind.
⁊. l. iurisperitos. in prin. de excus. tuto. Paulus de Castro.

Summarium.

1 Verbis generalibus comprehensa, tacite comprehendi dici.

§. Si seruus. Res aliena mihi vendita de vo
luntate domini expressa, vel ta-
cita, per illum qui habebat liberã administrationẽ, efficit̃ mea.
1 h.d. ¶ Et no. glo. que dicit, ꝙ habẽs liberã administrationẽ in
genere, vẽdit tacita volũtate dñi. Ex quo sequit̃, ꝙ illa que apꝑ
hẽdunt̃ sub verbis generalib⁹, dicũtur tacite cõprehẽdi. per qđ
vr̃, ꝙ substitutiones speciales, vt vulgaris ⁊ pupillaris, q̃ cõpre
hẽdunt̃ in cõpẽdiosa, que verbis gñalibus fiunt, dicãtur cõpre
hendi tacite. qđ est verꝫ ꝙ̃tũ ad verba specifica, sed ꝙ̃tũ ad mẽtẽ,
dicunt̃ expresse: ⁊ iõ pupillaris cõprehẽsa in cõpẽdiosa, excludit
matrẽ. de quo dic vt. l. centurio. ⁊. l. lucius. de vulga. ⁊ pu.

Summarium.

1 Hæres ex lite contestata aduersus defunctum an condemnari pos-
sit? & quatenus?

Si in rem. Si possessor lit. conte. decesserit:
quo ad rem principaliter petitã
non transit instãtia, in heredẽ: nec cõdemnari debet,
nisi ad ipsum ꝑuenerit possessio: sed quo ad illa, q̃ de-
funct⁹, si post lit. ꝯtes. desijsset possidere, veniebat absoluẽd⁹: vt
s. e. sinautẽ. §. posside. ita ⁊ heres ei⁹, si nõ ꝑuenit ad eũ possessio
sinautẽ ꝑuenisset: tũc ex eadẽ instãtia veniret ꝯdẽnãd⁹ postꝙ̃ lis
erat ꝯte. cõtra defunctũ: vt. ĩ. e. si in rẽ. Sed si nõ fuisset ꝯte. tunc
esset necessariũ nouũ iudiciũ: q2 nõ cõuenitur, vt heres: sed vt qli
bet possessor. Unde citationes ⁊ alij act⁹ facti citra ꝯtestationẽ,
nihil valerẽt quo ad heredẽ. ad hoc. ĩ. e. si possessor. ⁊. l. de eo. §. fi.
1 ĩ. ad exhibẽ. ¶ Itẽ no. q2 †si lit. ꝯte. cõtra defunctũ, non cõdẽna
tur heres, nisi peruenerit ad eũ possessio. Sequitur ꝙ si sunt tres
heredes ⁊ ad vnum ipsorum tota res peruenerit, ꝙ ipse solus
est condemnandus, ⁊ alij non. Ex quo sequitur aliud, ꝙ licet cõ
demnetur tanꝙ̃ heres propter contestationem factam contra
defunctum, non tamen condemnatur pro hereditaria portione,
sed insolidum, ex quo habet facultatem insolidum restituendi.
Nec est hoc inconueniens in actionibus realibus, vel in rem
scriptis. nam ⁊ al's et hoc videmus in mere personalibus:
vt. ĩ.

vt. ĩ. commo. l. iij. §. heres. ⁊ de vi ⁊ vi ar. l. si plures. videtur ergo hic casus pro opi. Jo. quã ponit in. l. ij. §. fi. de p̃to. stipu. lz ista. l. ibi non alleg. in glo. ¶ Tertio nota in eo, quod dicit, si quid ex persona defuncti dolo, ⁊ etiam potest intelligi duobus modis. Primo cum defunctus dolo desijt possidere post litem contest. nam tũc condemnatur heres, licet non peruenerit ad eum possessio: ⁊ dic cõdẽnari ex eadẽ instãtia vigore vtilis actionis in rẽ, que competebat cõtra defunctum. Si vero ante liem contestatã desijsset dolo possidere: tunc illa vtilis actio non transiret ad heredem: sed daretur noua actio in factum: vt. s̃. e. l. cum autem. ⁊ ideo nouum iudiciũ oporteret inchoare. ⁊ ita debet intelligi glo. maior in fi. ¶ Secundo potest intelligi, ꝙ aliquid dolo commisit circa accessoria rei, ⁊ quia dolo fructus percepit secundũ glo. quod non placet quia tunc etiam si sine dolo vel culpa percepisset condemnaretur heres ad ipsos, si ad eũ peruenisset. ¶ Ideo pone clarius cum defunctus post litem contesta. rem deteriorauit, que deterioratio venit officio iudicis. vt. s̃. e. l. non solum. vñ licet ad heredem non peruenerit possessio, ⁊ sic nõ possit ferri sententia contra eum super principali, feretur super isto accessorio: quia per contestatam litem sicut erat perpetuatum iudicis officium mercenarium cõtra ipsum defunctum, lz res periret, ita et contra heredem, vt ex eadem instantia possit condemnari vt. s̃. e. l. vtiqz. Si vero lis non esset contestata, necesse esset mouere contra heredem actionem legis aquilie: quia iudicis officium non daretur contra eum, ex quo non peruenit possessio rei principalis. ita intelligas istam subtilem. l. cum glo. sua. Paulus de Cas.

QUe religiosis. Si res mea fcõ meo, vel voluntate iuncta sit loco religioso efficitur religiosa, ⁊ perdo dominiũ nec reuertitur amplius ad me: licet separetur: cõpetit tamen mihi actio in factum contra possidentem: secus si coniuncta sit sine mea voluntate: quia tũc nõ desino esse dominus: ⁊ qñcunqz separetur vendicare possum. h. d. ¶ Nota ad illud qd dicunt ius patronatus non esse spirituale, sed spirituali annexum: tamen idem censetur de eo, quod de spirituali. vt in. c. quanto. de iudi. hec tñ. l. videtur probare. ꝙ debeat dici spũale.

FRuctus pen. Per hãc. l. probatur, ꝙ proposita rei vẽdicatione videatur proposita etiam ad fructus pendentes: licet expresse non sint petiti. adde. l. si. §. fi. que in fraudem credi. Paulus de Castro.

Summarium.

1 Bonæ fidei possessor, an dolũ cõmittere posit: & respectu' cuius?
2 Dolus ante litem contestatam commissus quo remedio in iudiciũ veniat? Et an eo casu, possessor iudicis officio cauere compellatur. nume. 3.
4 Iudicis officium etiam contra confessum ante litem cõtestatam implorari, vt de soluendo præceptum fiat.

SI homo. Ista est subtilis. l. ⁊ glos. nõ intellexit eã. legitur duobus modis in glo. ⁊ tertio modo extra glos. Et ista varietas processit propter verbũ cõuentionem ⁊ verbum dolo. que sunt in litera, in quibus aliqui faciebant magnam vim. Scdm primã lec. h. d. possessor qui a principio fuit bone fidei, ⁊ expost facto male fidei, tenetur de dolo commisso post citationem, ⁊ ante lit. cõtestatam. sed si semper fuit male fidei, tenetur de dolo ⁊ culpa. et idem post litem contestatam. h. d. secundum aliquos. Voluit ergo isti ꝙ ante citationem nõ teneatur etiam de dolo propter bonam fidem, quam semel habuit, licet superuenerit mala fides: sz post citationem ante contestationem teneatur de solo dolo. Et hoc colligebant ipsi ex verbo, conuentionem, quod constituitur quis in mora, quo ad quid: licet in plus constituatur per contestationem. Hec lect. non placet glo. inq̃tum dicit ipsum non teneri de dolo commisso ante citationem. nã imo tenetur, vt. s̃. eodem. si post acceptũ. vbi cauet de dolo preterito, sed in omnibus alijs placet glo. ¶ Secundum glo. h. d. si possessor fuit semel bone fidei, licet factus male fidei vere, non tenetur nisi de solo dolo ante contestationem litis. Sed post lit. contestatam, vel si semper fuit male fidei tenetur de dolo ⁊ culpa. h. d. sm glos. Quod autem necessario debeat sic intelligi in eo qui semel fuit bone fidei, ⁊ factus est male fidei. patet in litera dum loquitur, de bone fidei possessore, ⁊ postea dicit teneri de dolo: ergo necesse est, ꝙ superuenerit mala fides: al's non posset dolum committere. ⁊ hoc operat̃ bona fides precedens vt de solo dolo teneatur. ar. s̃. iul. al's incipit, si in aliena. sed hec lectu. non est vera. nam si post malam fidem fictam, que fit per litem contestatam tenerẽtur de dolo ⁊ culpa, vt in fi. l. ergo fortius post malã fidem veram, que plus operat̃ q̃ ficta, vt patet ex. l. qui scit. §. fi. de vsur. ⁊ de acq. re. do. l. bone fidei. §. per contrarium. per quas patet, ꝙ post malam fidem veram, vt not. s̃. eo. ⁊ ex diuerso, per doc. ¶ Itẽ quia post malam fidez verã indistincte tenetur possessor de interitu, sz post fictam non, sed cum distinctione, vt dixi. s̃. e. Item si verberatum. §. fi. ⁊. l. illud. de peti. heredita. debet ergo intelligi hec in eo, qui semper durauit bone fidei. nec debuit moueri glo. ex illo
1 verbo, dolo. nam † etiam bone fidei possessor potest dolum committere respectu rei, lz nõ respectu dñij sm Jac. butr. ⁊ dixi. s̃. e. non solum. Unde legitur tertio modo sm docto. ¶ Bone fidei possessor non tenet̃ nisi de dolo añ lit. cõtest. cõmisso: post lit. vo contest. tenetur de dolo ⁊ culpa. ⁊ idem si fuit male fidei. de quibus cauere debet, cum rem ex conuentione, id est, per cõcordiã, restituit. h. d. sm verum intellectum. ¶ Et not. glo. penult. que
2 tenet, ꝙ † dolus commissus ante litem cõtestatam veniat officio iudicis: tamen debeat nominatim implorari in libello. quod intellige, vt debeat actor oẽ interesse specificare: illa vero que post litem contest. eueniunt non sunt in libello specificanda, licet generaliter possit officium iudicis implorari ad illa, que post litẽ contestatam eueniunt: imo si non fuerit imploratum in libello, põt quandocunqz lite pendente implorari: secus in his que ante litẽ contestatã eueniunt. ita intelligitur. l. edil. §. item sciẽdũ. de edili.
3 edic. ¶ Quero † pro intellectu tex. ⁊ glo. si dolus fuit commissus anteq̃ sit deuentum ad iudicium, vtrum possessor cogatur cauere precise per officium iudicis mercenarium: Respõdeo aut nõ fuit expost deuentum ad iudicium, vt quia possessor requisitus a me extra iudicium, ꝙ rem meam restitueret, confitetur ipsam esse meam, et vult ipsam restituere: tamen non vult cauere: ⁊ tũc non potest iudicis officium implorari: cum illud deseruiat actioni, que nec est proposita, nec speratur proponi. ⁊ sic non cogetur precise: sed causatiue sic: quia nõ teneor rem recipere, nisi caueat. Et est effectus huius: quia amodo periret periculo suo. nã per illam oblationem, non constituit me in mora. et hoc est verum: cũ de damno adhuc non constat: quia tunc admittitur cautio, vt ĩ. de statulib. l. statuliber rationẽ. Si autem constaret, non cogeret recipere rem, nisi solueret etiam interesse: vt. s̃. e. l. non solum. et hic in gl. pen. plene per Pet. ⁊ Cy. C. ad exhiben. l. exhibitionis. vbi omnino vide. ⁊ ita potest intelligi opinio illorum, qui dicebant ante conuentionem, non caueri, supple nisi postea conuẽtio sequatur. Si vero secuta sit conuentio: tunc aut interuenit ẽt contestatio: et non est dubium, ꝙ cogitur etiam precise per officium iudic. quod per lit. contestatam est corroboratum: vt. s̃. e. l. vtiqz. Aut interuenit sola conuentio, id est, citatio: ⁊ tũc aut interuenit aliquod aliud, qd pro cõtest. ⁊ pro sententia habetur, vt cõfessio: quia possessor post citationes ⁊ ante contestationem cõfitetur rẽ pertinere ad actorem, et vult restituere: non tamen cauere ⁊ tunc per officiũ iudicis mercenarium potest cogi. Casus est, hic secundum intellectum gloss. Aut talis confessio non interuenit: ⁊ tunc licet citatio sit secuta postq̃ non est facta contestatio, non potest ad hoc iudicis officium mercenarium implorari. Casus est nota. in. c. significante. de appella. ¶ Ex quibus patet singularis limitatio ad. l. vtiqz. s̃. e. nam quod ibi dicitur vt per litem contestatam corroboretur officium iudicis, locũ habet post confessionem. vnde si possessor coram iudice confitetur ad me pertinere, ⁊ ante litem contestatam res pereat sine dolo ⁊ culpa sua, possum implorare officium iudicis, vt faciat preceptum ꝙ restituat mihi fructus ⁊ partus. Ad hoc facit. l. si debi
4 tori. s̃. de iudic. per † quam probatur ꝙ contra confessum etiam ante litem contestatam imploratur iudicis officium mercenarium, vt faciat preceptum de soluendo. quod officium dicitur tunc deseruire actioni nondum proposite, sed proponende. que proposita habetur propter confessionem. tene menti. quia sunt not. et in his consistit subtilitas huius. l. ad predicta. facit. l. si domus. §. qui confitetur. ĩ. de lega. j. Paulus de Castro.

Summarium.

1 Transactio quandoqz large sumitur, & tum quid importet?
2 Litis æstimationem qui soluit rem ab alio posesam quomodo, ac quo remedio recuperet?

EIus rei que. In soluentem litis estimationem transit dominium rei presentis, vel postea quesite. h. d. cum. l. seq. Bartol.

quas declara. vt plene per eum in. l. j. ȷ. proxi. ⁊ tene istas. l. menti
1 quia sunt notabiles. ¶ Et † nota etiam glo. secundam huius. l.
prime, que dicit ꝙ verbum, transactio large sumitur interdũ pro
omni actu, per quem receditur a lite: licet res non sit dubia, pro-
prie vero quando res est dubia. ¶ Item no. paruam glosellam
in. l. hec si res. super verbo ex voluntate. ⁊ vide quod not. Bart.
2 per eam. ȷ. de vsucap. l. cum solus. ¶ Ultimo † quero qñ possit
rem recuperare ab alio iste, qui soluit litis estimationem, vtrum
habeat aliquam actionem? respondeo, aut ipse desijt possidere
culpa: tunc habet vtilem actionem sine cessione: vt not. ȷ. e. prox.
Si culpa aut dolo. ⁊ tunc secus. nec etiam dominus tenetur ce-
dere, vt. ȷ. e. is qui. cum. l. seq. licet debeat cauere, ꝙ nõ impediat
eum, quo minus recuperet vt hic, quod intellige de recuperatio
ne facti, postꝙ actionem non habet, quod est notãdũ. ¶ Item
adde, ꝙ si domino istam cautionem non prestitisset cum adhuc
remanserit dominus rei, posset rem petere a quolibet possessore
non obstante ꝙ receperit estimationem per iuram. in litem.
vt. s̃. de peti. here. l. nec vllam. §. item si quis dolo. ⁊ de solu. l. sti-
chum. §. dolo. que leges faciunt multum contra istas, licet per
nullum signentur contrarie. Sed solue vt dixi.

SUmptus in. Bone fidei possessor do-
li exceptione recuperat
expensas, nisi computentur cũ fructibus. h. d. Bart.
¶ Et per istam. l. bene intellectam patet, ꝙ bone fi-
dei possessor lucratur fructus industriales consumptos. nam si
speciale est in casu isto, vt non lucretur: ergo in contrariũ est ius
commune. vt. l. j. ad municip.

SOlum. Superficies cedit solo, sine quo esse
nõ potest, ⁊ quod superest ex re mea,
meum est. h. d. no. ꝙ pars accedit parti principaliori.
vide. s̃. e. in rem. in fin. Paulus.

Summarium.

1 Hæres vel antequam rerum hæreditar. posseßion. apprehenderit,
pro rebus ipsis agere potest. Et quid de prælato electo ac confir
mato, necdum tamen posseßionem aut administrationem ade-
pto, an pro ecclesiæ suæ iuribus agere queat?
2 Dominium sine traditione quibus casibus transeat?

SI ager. Solus titulus inter viuos non
sufficit ad transferendũ domi-
nium, sed requiritur traditio: secus in titulo he
1 reditario. h. d. Et † no. ꝙ heres anteꝙ apprehẽ
dat possessionem rerum hereditariarum, potest
agere pro ipsis rebus: quia per solam aditionẽ
acquisiuit ius in eis. facit in ar. ꝙ prelatus postꝙ est electus ⁊ cõ
firmatus, licet nõdum receperit possessionem vel administratio-
nem ecclesie, possit agere pro iuribus ecclesie sue. quia per solam
confirmationem acquisiuit ius, vt in. c. transmissam. de ele. ⁊ ita
determinat Inno. de cau. pos. ⁊ proprie cum super. quod dic vt
2 ibi plene not. per eum. ¶ Item † nota glo. magnam, que enume
rat casus, in quibus transfertur dominiũ sine traditione. ⁊ ad-
de ꝙ possessio nunꝙ sine apprehensione acquiritur, etiã casibus
istius gl. vt not. gl. ȷ. pro so. l. cum duobus. §. idẽ respõdit. Põt
tamen introduci per cõsuetudinem, vt possessio acquiratur sine
reali apprehensione, interueniente tamen aliquo actu corporali,
vt per traditionem modice terre in sinu: quia actus licet de se nõ
operetur traditionem possessionis: quia non est ad hoc destina-
ta, sicut traditio clauium: vt. l. clauibus. de contrahen. emp. ta-
men existente consuetudine hoc operatur: vt in. c. ij. de consue. et
ibi vide per Inno. Paulus de Castro.

SI in rem. Si iudicium reale post litẽ
contestatam trãsferatur in
heredem venit dolus ⁊ culpa ipsius heredis.
¶ Item si possessor ante litem contestatã dolo
desijt possidere, non potest heres eius conueni-
ri vtili rei vendicatione, quia poterat ipse dolo
sus: sed tenetur actione in factum, quatenus est locupletior. h. d.
Adde quod dixi. s̃. e. si in rem. Pro expeditione glo. l. si in rem.
oppo. de leg. ⁊ non tantum. §. ꝙ si pro emptore. s̃. de peti. here. qr
ea que sumunt fundamentum ab herede non dicũtur heredita-
ria: contrarium tamen hic dicitur. glo. dicit, ꝙ illa fuit ratio du
bitãdi, ⁊ ideo dic ꝙ in his, in quibus finis trahit ad se pncipiũ,
⁊ finis denominatur a principio si finiatur in persona heredis,
non dicantur hereditaria: vt in contrario. sed vbi finis trahitur
ad principium, sicut est in iudicijs, tempus sentẽtie trahitur ad
tempus litis contest. vt. l. fructus non solum. s̃. e. actus denomi-
natur a persona defuncti. ⁊ ita non obst. Paulus.

SI fundi poss. In his que continentur
meo fundo, vna elemen
tatione separatio non permittitur. h. d. Barto. Dic
per omnia idem ꝙ in expensa facta in seruo, vt dixi
s̃. e. sinautem. §. si. Ad hoc vt habeat dubium ista. l. pone casum,
ꝙ dominus non erat al's hoc facturus, nec venditurus, nec di-
ues: vnde per actionẽ doli nõ poterat possessor recuperare istas
expẽsas, quia erant vtiles. Sed videbatur ꝙ deberet permitti sibi
auferre, vt. s̃. e. in fundo. §. finge pauperem. Sed illud est verum
in his, que non continentur vna elemẽtatione, vt in domo: que
licet sit in fundo edificata, non tamen elementationem recipit a
fundo: secus in plantatis ⁊ seminatis, que cum a terra elementẽ
tur, quasi vnum ⁊ idem cum terra efficiuntur.

INter officium. Sententia lata cõ
tra clientulum in
reali, non facit preiudicium aduocato, ad quẽ in ve-
ritate res pertinebat. h. d. ¶ Quod est verum etiã,
si aduocatus hoc sciebat secundum glo. ⁊ est ratio: quia cũ non
haberet ius ab ipso clientulo, eius scientia vel patientia, sibi nõ
nocet: quia non poterat eum prohibere: al's secus, vt. l. sepe. de
re iudi. per quam declaratur hec. l. cum glos.

Summarium.

1 Peculium & si adeò deminutum, vt nisi res vna in eo permanserit,
non tamen sub pecuլij nomine vendicari posse.
2 Aptitudinem, quàm actum quandoq; magis spectari.

SI possessor. Si ad vnum ex exheredibus
possessoris isolidũ res puenit
insolidũ ꝯdẽnatur. Item vniuersitas iuris vẽdicari nõ
1 põt. h. d. cũ. l. se. ¶ Nota gl. in. l. vẽdicatio. que † dicit
ꝙ licet in peculio non remanserit nisi vna res, tamen non potest
vendicari sub nomine peculij: qr licet non contineat iura in actu,
2 cõtinet tamen aptitudine, vel habitu. Nota ergo † aptitudinem
magis inspiciendam, ꝙ actum. facit ad. q. de ecclesia parochiali
in qua defecerunt omnes parochiani, si nullus est cui possint
ministrari ecclesiastica sacramenta: vtrum desinat esse parochia
lis. quod est vtile: quia si desinit, nisi faciat se pronũtiari rector
intra annum perdit eam: al's secus. ista glo. facit quod non desi
nat: qr magis est inspicienda aptitudo, ꝙ actus, vel casus emer
gens. de hoc dic, vt in. c. licet canon. de elec. libr. vj.

ISa quo. Si duo vendicant eãdem rẽ ab
eodem possessore, primo venienti
traditur prestita cautione. h. d. Bart. ⁊ est not. l. quã
declara. per ea que dixi. s̃. de peti. heredi. l. penulti. ⁊
per Inno. de testi. c. veniens.

ADuo seruus. Si super eadem re
duplex est iudiciũ
scilicet petitorium ⁊ noxale, si primus vincitur
in petitorio, res traditur prestita cautione. Si
primus in noxali, traditur simpliciter. h. d. Bar.
Et est. l. no. secundum eũ. ⁊ est gloss. precedeñ. l.
Nam illa loquitur quando vterq; intentat iudicium reale. hic
autem vnus reale, alter personale respectu eiusdem rei. interdũ
vero vterq; personale: ⁊ loquitur. l. si quis a multis. ȷ. de noxa.
¶ Item ista. l. concordat in duobus cum preceden̄. primo, quia
hic ⁊ ibi res primo vincenti traditur. secundo quia vtrobiq; du
rat iudicium inter victum ⁊ secũdum petitorem, licet res sit tra-
dita primo. Sed differt in tribus, quia ibi pstatur cautio de de-
fendendo victum aduersus secundum petitorem. hic tantum de
restituendo quod secundo petitori fuerit solutum. Secundo qr
sententia lata pro secũdo petitore in casu leg. preceden̄. mittitur
executioni contra primum victorem, si prestitit cautionem iuxta
ea que dixi in. l. penultima. de peti. hered. Sed hic tantum con-
tra victũ. Tertio quia in hac. l. quando primo vincenti in noxa-
li res traditur simpliciter, nulla prestita cautione: secus in. l. pceden̄.

Summarium.

1 Possessor malæ fidei qui posſidendi causam habet, an quas facit
vtiles expensas donare videatur?
2 Genitiuus in oratione in iure, an dominium necesse importet?

Habitato

Habitator in. Qui habitat in domo aliena domi
ni voluntate, quod ibi edificat, nō facit domi
ni: ⁊ ideo separatum poterit vēdicare. h. dicit.
Bar. ante vero ꝙ separetur non vendicat, sed
agit, vt liceat separare: vt. l. sꝫ addes. §. si inqui
linus. ī. loca. simile. s̄. e. l. in rem. §. item quecunqꝫ. Et adde quod
2 no. per Pet. ⁊ Cy. C. e. l. ij. qui dicunt per istā. l. ꝙ † male fidei pos
sessor, qui habet causam possidendi non videtur donare expeñ.
vtiles, sed hic nō loquitur de possessore, sed locatore. Itē nō pōt
dici male fidei ex quo habet iustam causam possidendi, de quo
2 per Bart. s̄. e. l. in fundo. ¶ Nota † tex. in verbo ad eorum edifi
ciorum. ꝙ genitiuus non significat dominiū. nam iste fenestre
⁊ ostia dicuntur esse edificiorum quousqꝫ sunt cōiuncta: ⁊ tamē
sunt in dñio primi domini: ergo non in dominio, vt sic dicā edi
ficiorum, vel dñi ipsorum. de quo dic vt no. in rubri. de no. oper.
nuntia. facit quod not. glo. in. l. ij. s̄. de orig. iuris. ⁊ de hered. in
sti. l. talem. §. fi. ⁊ de rel. ⁊ sump. fune. l. ij.

Quod infans. Actus infantis vel furio
si impunitus est. hoc. d.
Paulus de Castro.

Mutius. Quod adijcitur rei causa restitutio
nis, ipsi rei cedit, sed quod de nouo
adijcitur pertinet ad dñm materie. h. d. Bartol. Et
not. hic ꝙ carina dicitur principalior pars nauis. et
ideo quicquid sibi accedit tanꝙ fundamento, sibi cedit sicut su
perficies, que accedit solo. ¶ Nota aliud est facere, aliud refice
re. vt. l. j. §. penultimo. de iti. actuqꝫ priua.

Summarium.

1 Pensiones ac vecturæ vsuræqꝫ num fructus naturales dicantur?
2 Pensiones ac vecturas accessiones fauorabiles dici.
3 Possessor malæ fidei re ad vsum destinatum vtens, an de interitu teneatur?
4 Pecunia ad fœnerandum apta nata nō dicitur: vnde fit vt illicitum vsura lucrum dicatur.

Si nauis. Ista ē pulchra. l. ⁊ no. Ma
le fidei possessor teneť ad ac
cessiones ciuiles etiam non perceptas, sed que
percipi honeste potuerint: vt sunt vecture na
uium ⁊ pensiones domorum, sed ad vsuras nō
perceptas, non tenetur. Item fructus percipiē
di dicunť, non qui a possessore, sed qui a petitore pcipi potuerūt.
1 h. d. tota. l. ¶ Et not. † ꝙ pensiones ⁊ vecture ⁊ etiam vsure non
dicuntur fructus naturales, sed ciuiles: quia non proueniunt ex
re, sed ex industria ⁊ cōtractu hominis. propter rem. Omnes au
tem alij, qui proueniunt ex re, dicuntur naturales, vt hic proba
tur. Sed ipsorum quidam sunt industriales, vt in quibus mul
ta vertitur industria hominis. Quidā remanent in simplici no
mine naturaliū. ⁊ sic probatur hic distinctio Bart. quam ponit
2 s̄. e. l. ex diuerso. que perfectior est, ꝙ distinc. glo. ¶ Item † no. ꝙ
vecture ⁊ pensiones dicūtur accessiones fauorabiles ⁊ honeste,
⁊ ideo veniunt si non fuerunt percepte. sed percipi potuerunt. si
vero dicuntur inhoneste, ⁊ ideo non veniunt, si non sunt perce
pte. ⁊ ista est melior ratio inter vsuras ⁊ vecturas, ꝙ illa quā po
nit litera, vt probatur. s̄. e. l. fructus non solum. ⁊ patebit in se
3 quentibus. ¶ Tertio † not. ꝙ male fidei possessor non tenetur de
interitu, quando vtitur re ad vsum destinatum. ⁊ ideo teneť ad
fructus percipiendos ſm literam. sed hec ratio non est bona. nā
in casu quo male fidei possessor tenetur omnino de interitu, vt
in casu. l. illud. s̄. de peti. here. negare nō possumus qn teneať de
fructibus percipiendis. tene ergo preceden. rationē. ¶ Sed glo.
querit quomodo potest esse, ꝙ sit male fi. poss. ⁊ non teneatur de
interitu etiam casuali: in dicta. l. illud. respōdet duobus modis.
Primo quia illud verum, quando fuit semper male fidei: secus
si a prin. bone fidei, ⁊ ex postfcō male fidei. quod nō plꝫ vt dixi.
s̄. e. item si verberatum. §. fin. vel aliter dicit glo. loquitur de illo,
qui erat vere bone fidei, sed ficte male propter malam fidem il
lius, cui successit, que sibi nocet, vt. ī. tit. j. l. eū qui. §. in hac actio
ne. ⁊ de diuersis ⁊ tempo. prescrip. l. cum heres. Sed non placet.
nam verum est, ꝙ nocet sibi quo ad prescriptionē: ⁊ sic vt impe
diat lucrum, non autem quo ad penam: vt faciat eum teneri de
fructibus percipiendis. cuius contrarium hic dicitur. argu. ī. de
reg. iu. l. qui in alterius. ¶ Dic ergo, ꝙ loquitur de illo, qui erat
male fidei ficte per contestationem, qui nō semper tenetur de ca
su: sed de percipiendis fructibus sic, vt hic, ⁊ s̄. e. Item si verbe
4 ratum. §. fi. ⁊ ibi dixi. Itē not. quarto tex. coniuncta gl. ꝙ † pecu
nia non est apta nata ad fenerandum: ⁊ ideo vsure dicuntur il
licitum lucrum. ¶ Ultimo no. fi. qualiter intelligantur fructus
pcipiendi. ⁊ adde. l. apud iul. §. j. de lega. j. ⁊ qđ dixi. s̄. e. fructus.

Summarium.

1 Beneficium quod abs te habeo, aduersus te intentare possum.
2 Actiones reales cedi posse. Et vtilē actionem, quæ sine cessione cōpetit prætoriā esse: & directæ præferri, contraqꝫ verū dñm dari.

Si culpa. Ista est notabilis. l. ⁊ refert
Bar. ꝙ Iac. bu. eam repetijt,
⁊ posuit omnia, que ponit Dy. in. c. pro possesso
re. de reg. iur. Bart. eam examinat in. l. j. ⁊. l. litis
estimatio. ī. pro empto. ⁊. l. in depositi. de re iud.
h. d. Et qui culpa desijt possidere, ⁊ propter hoc
soluit estimationē litis, debet dominus cedere actiones suas cō
tra possessorem. ¶ Item ⁊ sine cessione habet vtileꝫ, quā potest
intentare etiam contra dominum qui non auditur si vellet resti
tuere estimationem, quam percepit ⁊ retinere rē. h. d. not. ¶ Et
1 sic not. † ꝙ beneficium quod habeo abs te possum intentare cō
tra te. In contrariū facit. l. amicissimos. §. lucius. de excu. tut. cir
2 ca quod dic vt in predictis locis per doc. ¶ Cedat. no. † ꝙ actio
nes reales ceduntur. ¶ Item nota, ꝙ illa vtilis actio que com
petit sine cessione, est pretoria: ⁊ prefertur directe, ⁊ datur contra
verum dominum. Paulus de Castro.

Summarium.

1 Beneficium qui sine titulo possedit, an ad omnes teneatur fructus, an verò ad vitam necessarios restituere non astringatur?

Cum in rem. Possessor male fidei resti
tuere dꝫ omnem commo
ditatem rei, etiam que in solo vsu cōsistit. h. d. ¶ Et
tene secundum ⁊ tertium intellectum glo. ⁊ secundū
quem intellectum est hic casus, de hoc quod querit glo. in. c. ij. cū
1 super. de cau. pos. ⁊ proprie. videlicet vtrum † ille. qui possedit be
neficium sine titulo, debeat restituere omnes fructus: vel an sal
tem ad illos qui fuerūt necessarij ad vitam suam. non teneatur?
nam certe lꝫ illi qui sunt necessarij ad vitā, consistāt in solo vsu,
nihilominus tenetur, vt hic. ⁊ ita determinat gloss. ibi licet non
ita clare. Paulus.

Summarium.

1 Vsuras cùm quis pro alio soluit, perinde ab eo repetit, ac sortem.
2 Fructuum compensatio, num cum expensis necessarijs, ad quas dominus compelli poterat actionis iure, fieri possit?
3 Res sub conditione legata, si interim per hæredem vendatur, dominium eius in emptorem transferri. Et eundem fructus lucrifacere. Et in vltimis voluntatib. conditionem non retrotrahi.

Emptor. Qui rem vendicat, debet re
stituere possessori illud, quod
conuersum est in vtilitatē ipsius actoris. ⁊ etiā
vsuras, debet tamen fructus cum vsuris com
pensare. h. d. ⁊ intelligit glo. de vsuris futuris
a tempore, quo possessor soluit pecuniam: secus
in vsuris preteritis, quas possessor soluisset: quia cum illis non
debet compensare fructus, sicut nec cum sorte soluta. ¶ Ex qua
1 gl. nota duo. Primo †, ꝙ cum quis soluit vsuras pro alio, potest
eas repetere tanꝙ sortem. facit. c. peruenit. de fideiussor. vnde nō
prohibetur repetere etiam de iure canonico. ¶ Secundo not. ꝙ
2 † ista compensatio fructuum non fit cum expensis necessarijs ad
quas dominus poterat compelli iure actionis: vt sunt debita. sꝫ
cum illis ad quas compelli non poterat, sic: vt. s̄. e. sumptus. qđ
est not. sic ⁊ in alio est differentia iuxta ea que dixi in. l. plane.
3 de peti. heredi. ¶ Item † nota eandem glo. in fi. ꝙ si res legata
sub conditione vēdatur interim per heredem, transfertur dñiū:
⁊ emptor lucratur omnes fructus perceptos quousqꝫ conditio
existat: quia illa conditio non trahitur retro in preiudicium pos
sessoris. qđ singulariter not. Adde quod not. in. l. sed nō legato.

§.j.de leg.ij.z in.l.i.§.j.ad syllla.vbi habetur q in vltimis volun
tatibus conditio,nō retrotrahit in legatis:secus in heredis in-
stitutione:vt.l.heres qnqz.de acq.here. Paulus de Castro.

Summarium.

1 Verba enuntiatiua per modum causæ enuntiata num dispositio-
nem inducant?

§. **Ancillam que.** Res data filio in pecu-
lium profectitium post
mortem patris,non est sua precipua,sed hereditaria:nisi pecu-
lium sit sibi legatum:vel nisi contemplatione ipsius peculij fue-
rit exheredatus.quo casu tacite legatum videtur.h.d.no. ¶ Cū
primo dicto concor.l.certum.C.familie ercisc. ¶ Ex vltimo di-
1 cto,nota ad quod semper allegatur q †verba enuntiatiua,pro-
lata per modum cause inducūt dispositionem.Quod est verum
secundum glo.ope exceptionis non actionis,cōtrarium no.in.l.
si socer.§.lucius.sol.mat.vbi glo.tenet q etiam iure actionis.de
quo per Innocen.in.c.fi.de succe.abintesta.z plene per Barto.
in.l.ex hac scriptura.de dona.dicit tamen Bart.q licet habeat
actionem z exceptionem,tamen ex hoc tacito legato non trans-
fertur dominium,vt hic.z.l.seruum filij.in princi.al's.§.fi.z me-
lius.z ibi per Iac.de are.de leg.j. Paulus.

Nonideo. Potest quis rem vendicare,licet
dominiū eius ab eo speretur abi-
re.h.d.facit.l.si quis hac.l.s.e.

A Tutore. Pecunia in domo vendita reper
ta,non tanquam thesaurus,per-
tinet ad illum,ad quem prius pertinebat.hoc dicit.
Paulus de Castro.

Summarium.

1 Iudex in fructibus quatenus condemnare debeat?
2 Principali determinato,an iudicis officium expiret?
3 Actiones personales omnes in quibus quis ad rei restitutionē vel
traditionem condemnatus est,nisi iudicis iussu restituantur,ar-
bitrarias dici.
4 Actiones & si quædam sint,in quibus quis ad tradendum vel fa-
ciendum præcisè condemnari non debeat,si tamen condemne-
tur præcisè tradere vel facere tenetur,vnde fit iudicis sententia
necessarium,quod aliàs non erat.
5 Sententia diffinitiua ab interlocutoria qualiter dignoscatur?remis
siuè,Et an iudex delegatus sententiam suam exequatur?

Qui restituere. In reali fit exe
cutio iudicis of
ficio,per quod manu militari res aufertur pos
sessori,si eam habet:sed si dolo desijt possidere
cōdemnatur quatenus in litem iuratur.Si ve-
ro culpa,ad veram litis reiqz estimationē,vel
interesse.z idem in personalibus,in quibus est cōdemnatus ad
restitutionem vel traditionem rei.h.d.not. ¶ Et not.primo ibi
z fructuum omnisqz cause condemnatio fit.Et etiam coniūcta
glosella,que intelligit de fructibus perceptis post sentētiam,vt
iudex possit in illis condemnare ex suo officio.Ex qua not.duo.
Primo limitationem ad.l.fructus.z.l.iul.scribit.§.j.s.e.in qui-
1 bus dicitur,q †iudex non debet condemnare,nisi ad fructus
perceptos vsqz ad tempus sententie,nā illud est verum,quādo
cōdemnat super principali,quo casu cōdēnatio fit iudicis officio
mercenario deseruienti actioni proposite.quod non extenditur
ad tempus post sententiam.Sed cum sententia exequitur,tunc
imploratur officium iudicis,scz nobile,per quod poterit quis
condemnari ad fructus post sententiam perceptos.quod singu
lariter nota.facit.l.fi.de re iudi. ¶ Secūdo nota limitationē ad
l.iiij.C.depo.z.l.terminato.C.de fru.z lit.expen.in quibus dici-
2 tur †q terminato principali,extinguitur officium iudicis.nam
illud est verum quo ad illa,que euenerūt ante sententiam:secus
in his que euenerunt post sententiam:ad que potest nouum iu
dicis officium implorari,quod nunq exeat mētem tuā. ¶ Itē
not.fin.l.per quem dicit Barto.in.l.in actionibus.ff.de in litem
3 iuran.q †omnes actiones personales,in quibus quis est condē
natus ad rei traditionem,vel restitutionē,nisi de iussu iudicis
restituantur,dicuntur arbitrarie:vt possit in eis iurari in litem.
z hoc propter istam qualitatem extrinsecā:quia iudicis officio
non restituitur:sicut propter alias extrinsecas qualitates dicit
actio arbitraria:vt insti.de act.§.preterea. ¶ Item no.etiam ex
4 isto text.q †licet sint alique actiones,in quibus non debeat con
demnari precise ad tradendum,vel faciendum:vt est in actione
ex empto:si tamen condemnetur,cogitur precise tradere,vel fa
cere.Et sic sententia iudicis facit necessarium,quod al's nō erat.
z idem posset dici in omnibus obligationibus facti,in quibus
quis prestando interesse liberatur vt.l.si quis ab alio.de re iud.
nam si condemnatur ad factum,cogitur ad illud precise,quod
5 singulariter nota. ¶ Vltimo †no.gl.fi.que multum clare docet,
qualiter cognoscat sentētia diffinitiua,ab interlocutoria. ¶ Et
adde omnino gl.in.c.fi.de appell.in cle. ¶ Item nota ex eadē
glo.circa fi.que tenet,q iudex delegatus nō potest suam senten-
tiam executioni mādare.z loquor de delegato ab inferiore a pn
cipe.sed dicit glo.q debet eam remittere ad ordinarium delegā
tem.contrarium tenet gl.in.c.si contra clericum.de foro compe.
z ibi per Inno.z Io.and.Bar.autem tenet istam glo.in.l.a di
uo pio.in prin.de re iudi.z ibi plene per eum.

Si qui. Si qui dolo desijt possidere,licet sol-
uerit estimationem,non tenetur do-
minus actionem cedere,nec sibi competit vtilis sine
cessione.Item potest dominus remittere contra eū
iuramentum in litem,z veram estimationē rei petere,vel interes
se.h.d.vsqz ad.l.si a titio.vide quod no.per Bart.in.l.prima.ff.
pro empto,z per Dy.in.c.pro possessore.de regu.iur.

Summarium.

1 Ius vel dominiū venditori superueniens,an vēditionē cōfirmet?
2 Publiciana quandoqz aduersus dominum datur.

Si a titio. Ista lex est nota.z audiui a
domino Bald.q magister
suus.P.palliarensis qui fuit notab.homo sem
per istam.l.cum.l.si a titio,de except.rei vend.
z de except.doli.l.apud celsum.§.si a titio.ad
vnum propositum.z est singulare.h.d.cum qs
vendit rem duobus,z tradit vni primo tēpore,quo non erat do
minus:alteri secundo tempore,quo factus erat dominus.prefer
tur primus secundo lz dominium non fuerit in primū translatū,
sed in secundum:prefertur etiam ipsi vendenti agēti vel excipiē
ti.h.d.not.Materiam huius.l.examinat glo.ff.tit.j.l.siquidem.
1 in princ. ¶ Et †nota primo q ius vel dominium superueniens
venditori,confirmat venditionem.quod est verum,vt ipsam de
nouo implere teneatur:vt.l.si quis alienā.ff.de act.emp. ¶ Itē
quantum ad hoc vt emptor etiam anteq sit conditio impleta,pro-
inde admittatur acsi impleta esset,tam cōtra ipsum venditorē,
q eum qui habuit ab eo,vt hic.vt.ff.de excep.rei vendi.l.si a ti-
tio.z.ff.de except.do.apud celsum.§.si a titio.non autem quantum
ad hoc,vt superueniente dominio venditori statim emptor effi-
ciatur dominus sine alia traditione,vt hic dicit glo.z patet hic
in fin.l.ibi aduersus exceptionem dominij.etiam quod est verū,
nisi efficiatur dominus ex causa,que licita sit vt.ff.si certum pe.
l.proinde. ¶ Item hec vera quādo fuit talis cōtractus,ex quo
debebatur euictio,sicut est venditio:secus si non debebatur:qz
tunc non confirmatur ex superuenienti dominio:vt.l.si seruo.ff.
qui z a quibus.Cetera circa istum passum dic vt plene not.per
Bartol.in.l.cum vir predium.ff.de vsucap.z adde.l.si a titio.ff.
2 de pig.cum glo.sua quam omnino vide. ¶ Item †nota casum
in quo publiciana datur contra dominum.nam iste primus em
ptor habebat publicianam,quam intentat contra vendentem
factum postea dominum:vel contra secundū emptorem,in quē
fuit translatum dominium.z prefertur eis,vt hic patet. ¶ Ter
tio no.q isto casu,quando publiciana prefertur directo domi-
nio,requiritur q pretium sit solutum.al's secus,vt.ff.titu.j.l.de
pretio.In tex.traditus sit.subaudi.z postea cecidisti a possessio-
ne,que reuersa est ad sempronium dominum,cui successit ille ti-
tius,qui tibi vendidit,z eam alteri vendidit,z tradidit.vnde vi
debatur tibi preferendus.quia emit a vero domino:tu vero a
non domino. ¶ Sed certe postq factus est dominus tenetur
adimplere venditionem,et ideo sicut admittetur contra ipsum
vendentem,vt impleat:sic et contra ipsum,qui secundo emit
ab eodem.

In speciali. In hac actione non cogi-
tur quis respondere, pro
quota parte sit dominus:sed pro quota parte possi-
deh.d.text.cum gloss.

Superficiario:

SUperficiario. Superficiarius habet vtilem in rē pretoriam ad petendum superficiem.de hoc.j.in titulo,si ager vectig.vel emphyt.peta. Paulus.

QUe de tota. Quod interest de toto quo ad totum, idem de parte quo ad partem.Ad hoc allegatur prin. Paulus de Castro.

Summarium.

1 Sententiam incertam admitti,sicut & libellum incertum,vbicūq; res à principio,vel lite pendente aduersarij facto certificari nequit,aut ex ipsius rei natura.

§. Incerte. propter iustā causam ignorantie admittitur petitio ꝑtis incerte.h.d.Et
1 vide quod notat Innocē.extra de sepul.c.certificari.⁊†adde ꝙ vbicunq; non potest res certificari nec a principio,nec lite pendēte propter factum aduersarij,vel propter ipsius rei naturam, sicut admittitur libellus incertus,ita etiam sententia.ita potest intelligi.l.j.in fi.§.si pars heredit.peta.Si vero pendeñ.iudicio potest certificari,iudex debet curare ꝙ certificet.vt insti.de act. §.curare.⁊ nisi certificetur non feret sentētiā pro actore,vt.s.eo. Idem pomponius scribit,si frumentum.§.fi.⁊ not.s.e.l.iij.§.fi. per glo.ita intellige glo.hic. Paulus.

QUedam. Cum quis conducit rem ab illo, qui donauit: videtur in ipsum possessionem transferre.idem si donatarius tempore donationis possidebat.h.d.¶Et vide quod no.per Pet.⁊ Cyn.in.l.cum falsa.C.de iur.⁊ fac.igno.⁊ de acquiren. pos.l.minus instructus.⁊ not.glo.fi.que dicit ꝙ cum quis reperitur in possessione rei ⁊c. Paulus de Castro.

Summarium.

1 Vuæ atq; oliuæ num fructus sint industriales? Et quid de pomis,si ex ipsis vinum fiat?

SI eius fundi. Legit duob⁹ modis.Primo in bone fidei possessore.⁊ secundū primā lec.h.d.Bone fidei possessor tenetur de fructibus perceptis qui efficiuntur sui,statim ꝙ sunt a solo separati,licet non sint in horreo reconditi.Et ideo tenetur tunc dare.i.accipientis facere.h.d.Et secundum istam lec.facias vim in verbo dare,quod est in litera.nam querebatur an bone fidei possessor teneatur fructus a solo separatos,nondū tamen reconditos dare domino rei.i.ipsius facere.Iul.ꝙ nō:ꝗ non erat factus dn̄s:ideo non poterat dominium transferre. non tamen negabat quin essent restituendi domino.Sed Paulus contra:quia fructus percepti efficiuntur bone fidei possessoris.sed percepti dicūtur eoipso,ꝙ sunt a solo separati:⁊ hoc in-
1 tēdit.Et dic ꝙ tenetur officio iudic.secundū glo.¶Item†no. secundum hanc lec.ꝙ vue ⁊ oliue sunt fructus industriales,al's per perceptionem non efficerentur bone fidei possessoris,cuius contrarium hic vult.¶Sed de vuis non est dubium:quia magna vertitur industria.de oliuis autem magis erat dubitādū: quia videbātur naturales,sicut poma.Potest dici ꝙ maior vertitur industria,ꝙ̃ in pomis.vel dic melius ꝙ oliuaster destinatur ad fructus industriales.s.oleum.quod sine industria nō fit: ⁊ ideo non considerauit per se,sed habito respectu ad oleum:secus in pomis que ad alium fructum non destinantur.¶Uñ forte secus esset in locis in quibus de pomis fit vinum.nam tūc poma censerentur fructus industriales.quia debet considerari finis rei.arg.ad hoc.l.qui res.§.mihi Rome.de solu.et.§.j.in.e. l.¶Scd̄o mō legitur in male fidei possessore.⁊.h.d.male fidei possessor tenetur de fructibus etiā nō ꝑceptis,si ꝑcipi potuerūt: quia pro perceptis habētur in eius odium.Sed vere fructus dicuntur percepti,cum sunt a solo separati.h.d.cetera dic vt no.in l.⁊ ex diuerso.s.e.titulo.

Summarium.

1 Possessor malæ fidei de fructibus qui post rei interitum percipi potuissent quousq; teneatur?
2 Serui,qui aliquandiu infirmus apud possessorem fuerit,quatenus operæ in petitionem veniant? Et principali extincto,extingui quo ad accessoria iudicis officia,qualiter intelligi debeat?

SI hominem. Si res petita post litem contestatam perit sine dolo ⁊ culpa bone fidei possessoris, non tenetur de fructibus,nisi vsq; ad tempus, quo vixit.Item ⁊ pro illo tempore tenetur quatenus perceptum fuit inspecto statu rei.h.d.⁊
1 loquitur in bone fidei possessore.nā†male fidei possessor tenetur etiam de fructibus,qui post interitum percipi potuerūt vsq; ad sentētiam,si vixisset.s.e.l.fructus.¶Item loquitur qñ post interitum non remanet actio ad pretium:vt quia penes dominū esset eodem modo peritura.Si vero remaneret,vt quia eodem modo peritura non esset,quo casu per cōtestationem quo ad interitum,videtur in mora constitui:vt.s.e.Item si verberatum. §.fi.tunc adhuc teneretur de fructibus vsq; ad sentētiam:vt.s. e.iul.scribit,si hominem.§.j.ita videtur intelligere glos.⁊ sic ista l.limitat dictam.l.fructus.⁊.l.iul.que dicunt possessorem teneri de fructibus rei perempte post litem cōtestatā vsq; ad sentētiā. nam procedunt,qñ post interitum remanet actio ad estimationem:vt quia possessor erat male fidei,vel bone fidei,⁊ per contestationem cōstitutus fuit in mora:vt dictum est,post interitum
2 non tenetur de fructibus,vt hic.quod tene mēti.¶Item†collige aliam limitationem dum dicit,ꝙ si seruus fuit infirmus nō veniunt opere,nisi quatenus potuit operari.ex hoc limitantur iura,que dicunt post litem cōtestatam possessorem teneri de fructibus perceptis ⁊ percipiendis.nam verum est de his qui percipi potuerunt,⁊ propter sui culpā non sunt percepti:secus si propter debilem statum ipsius rei,vt hic.quod singulariter tene mēti.vltimo nota ex his que primo dixi limitationem ad.l.vtiq;.s. e.nam quod ibi d̄r,ꝙ extincto principali.durat officium iudicis quo ad accessoria post litē cōtesta.est verū de accessorijs ꝑceptis: sec⁹ de nō ꝑceptis,vt hic.ita intellige gl.pe.hic positā.Paulus.

IN rem. Ista est not.l.h.d.rei vendicatio non datur contra illum, qui negat se possidere:sed si de mendacio conuincatur in actorem possessio transfertur.h.d. notab. Istam.l.examinat gloss.not.in auf.de trien.⁊ se.§.illud.⁊ ibi omnino vide.⁊ ꝑ Guill. de cug.C.de pet.hered.l.fi.⁊ per Bar.hic.¶Oppo.de glo.que est in.l.si duo.in prin.vti possid.⁊.l.naturaliter.§.nihil.de acqui. possess.⁊ not.in.l.si de vi.de iudi.distingue aut quis possidet per alium:⁊ tunc animo non admittitur possessio,nec desinit possidere vt.l.peregre.de acq.poss.Aut per se.⁊ tūc aut facit actū cōtrariū possessioni:⁊ vr̄ desinere possidere:vt in gl.ꝯria.Aut non facit actū ꝯriū:⁊ nō vr̄.Ista est veritas,lȝ hic Bar.aliter sentiat. ¶In gl.ij.verior opinio est,ꝙ officiū iudicis in illo casu implorabitur.Nec ob.c.significāte.de appella.vbi añ lit.ꝯtest.nō pōt idē officiū implorari:ꝗ illud verū circa ea,que respiciūt negotiū principale.Sed bene circa ea que añ litem contest.⁊ preparationes cause.vt videmus in citatione,vt.l.fi.C.de exhibē.re.Item in defendenda iurisdictione ante litem contestatā.vt.c.j.de elec.

De publiciana in rem actione *Rubrica.*

¶Dictum est.s.de actione in rem directa,hic de vtili.¶Itē s.de ciuili hic de pretoria. Paulus.

Summarium.

1 Publiciana quæ pro re ipsa datur,quot requirat?
2 Publiciana qui agit,& si dicat aduersarium suum dominum nō fuisse,non ad id probandum astringi.
3 Publiciana proposita,si ab aduersario dominium probetur,cadet cā proponēs.Et proposito dn̄io,quod propositū eē intelligat?
4 Publicianam reiq; vēdicationē simul num quis proponere posſit?

AIt pretor. Iste titulus diuiditur in quatuor partes.Nā primo loquitur de publiciana, in qua sunt necessaria quatuor q̄ ponūtur in principio huius.l.vsq; ad.l.si ego. §.i.Ibi secunda in qua loquitur de publiciana,que datur pro iure incorporali constituto in re,in qua non sunt omnia ista necessaria: vt ibi patebit. Et hoc

vsqꝫ ad.§.partus.in.e.l.in qua loquitur de publiciana, que com
petit pro accessionibus ipsius rei, in qua similiter nõ sunt omnia
ista necessaria.ꝛ hoc vsqꝫ ad.l.cum spõsus.ibi in qua diuerse.q.
determinantur vsqꝫ ad fi.tituli.¶ Item ista prima diuiditur:
quia primo ponuntur pretoris verba.Secũdo ponuntur expo-
1 sitiones ipsorum.secũda incipit ibi merito.¶ Nota ex†isto pn.
quatuor, que requiruntur in publiciana, que datur pro ipsa re,
que postea iurisconsultus exponit ordine retrogrado, incipien
do ab vltimo vsqꝫ ad primum.nã primo requiritur, ꝙ fuerit fa-
cta traditio rei:ꝛ hoc exponitur vltimo in.l.eum qui.§.fi.cum.l.
seq.¶ Secundo, ꝙ ex iusta causa.i.habili ad transferẽdum do-
minium, si tradens esset dominus:ꝛ hoc exponitur penultimo
in.l.sunt ꝛ alie.§.j.cum.ll.sequẽtibus.¶ Tertio ꝙ sit facta a nõ
domino, et hoc exponitur in hac.l.in.§.sed cur, secundum vnũ
intellectum.¶ Quarto ꝛ vltimo, ꝙ res nondum sit vsucapta.ꝛ
hoc exponitur vltimo in isto.§.merito.¶ Et no.hic gl.sup ver-
2 bo a non domino.Primo in eo, ꝙ†dicit ꝙ ille qui intentat pu-
blicianam, licet dicat actorem suum non fuisse dominum: non
tamen habet necesse hoc probare.quia dicit negatiue, non affir-
matiue.quod facit contra doctrinam Innoc.in.c.super his.de
accusa.ꝛ Bart.in.l.hoc iure.de verbo.obli.qui dicunt, ꝙ quan-
do actor fundat intentionem suam in negatiua, debet ipsam
probare.Sed dic ꝙ loquuntur, quãdo per negatiuam actor in-
tendit coarguere reum: puta, ꝙ non soluit quod debebat: secus
si non coarguit, vt in hac glo.cogita tamen in hoc passu.¶ Se-
3 cundo†nota ex eadem gl.ꝙ si proposita publiciana probaretur
dominium, succumberet actor: quia hoc est contrarium ei, quod
intentat:ꝛ hoc siue probaretur ex parte rei, vt in hac glo.siue ex
parte actoris.ꝛ sic proponens quasi dominium nõ videtur pro-
ponere verum dominium.sed proponens simpliciter dominiũ,
bene videtur proponere directum ꝛ vtile: vt dixi.s.tit.j.l.in rem.
4 in prin.¶ Tertio†nota ex eadem glo.ꝙ non potest quis propo
nere simul ꝛ semel publicianam, ꝛ rei vendi.quia sunt cõtrarie.
Sed hodie ex consuetudine proponi possunt alternatiue, dicen-
do rẽ ad se pertinere iure dominij, vel quasi.ꝛ procedit libellus,
vt in.c.abbate sane.de sententia ꝛ re iudic.lib.vj.ꝛ ibi per gloss.
plene de materia istius glo.ꝛ totius tituli.ꝛ per.Dy.ꝛ alios, in-
stit.de act.§.alie. Paulus.

Vsic. Merito. Pro vsucapto vel pscripto nõ datur publiciana: qꝛ competit ciuilis actio.h.d.ꝛ hic exponitur id quod dicit pretor.Sed illud quod vltimo dicit requiri.s.ꝙ res nõ sit vsucapta.ꝛ no.quia gl. dicit, ꝙ re vsucapta vel prescripta, non solum publiciana nõ est necessaria, sed etiam nullo modo potest intentari: quia non competit.ꝛ adde quod dixi.s.de petitio.heredita.ꝛ non tantum.§. ꝙ si pro emptore.

Summarium.

1 Dominium sine traditione multis modis ac casibus transferri.
2 Mentionem eius fieri dici, non quòd expressè dicitur, sed & quod à
contrario sensu colligitur.

§. Sed cur. Legitur tribus modis.Primo vt
exponat illud quod colligitur in ver
bo a non domino, a contrario sensu.nam cum dicatur in edicto
pretoris, ꝙ traditione facta a non domino res vsucapitur:ꝛ cõ-
petit publiciana.post vsucapionem vero completam non com-
petit: quia acquisitum est dominiũ.Datur intelligi a contrario
sensu, ꝙ traditione facta a domino etiam sine vsucapione trans-
fertur dñium.sic ergo de vsucapione dicit expresse, ꝙ per ipsam
dominium transfertur: de traditione vero facta a domino, dicit
tacite.Sed certe dicit iurisconsultus inquantum loquitur de domi
1 no, non est necesse, ꝙ de traditione fiat mentio.nam†multi sunt
casus, in quibus dominus transfert dominium sine traditione,
vt legando, vel mortis causa donando, in quibus casibus non
dominus transfert vsucapiendi conditionem secuta tamen tra-
ditióne.h.d.vsqꝫ ad.l.ꝛ sunt alie.§.j.secundum primum intel-
lectum, qui tangitur in glo.prima, ꝛ in glo.in.l.mortis.in princi.
¶ Et ex ista lect.nota duo.Primo, ꝙ in verbo mentionem, sm
2 expositionem gl.ꝙ†mentio dicitur fieri, non solum de eo, quod
dicitur expresse, sed etiam de eo quod colligitur tacite a contra-
rio.pro quo bene facit.l.pretor ait.§.j.ff.de no.oper.nun.item qꝛ
illud habetur expresse, quod facit ad multa.ad quod bene facit.
3 C.de reuo.don.l.his solis.¶ Secundo†nota in.l.vel mort.caus.
donationes.meliorem tex.qui sit in iure, ad hoc, ꝙ per donatio-
nem causa mortis transfertur dominium sine traditione, sicut in
legatis.quod est verum de primo donatario.Sed in secundum
sibi substitutũ non transit, sed datur vtilis actio, vt.C.de do.cã
mor.l.j.secus de scdo legatario substituto.Primo, qui appellat
fideicommissarius.nam in ipsum trãsfertur dominium sine tra-
ditione, sicut in legatarium: quia exequata sunt legata fideicom
missis quo ad hoc, ꝛ alios effectus.vt.C.cõmunia de le.l.j.ꝛ not.
in.l.j.de leg.j.¶ Et audiui a domino Bal.ꝙ iste tex.non est ali
bi.¶ Secũdo modo legitur sic magis notab.vt exponat verbũ
traditur, positum in edicto pretoris.ꝛ vult dicere, ꝙ nõ erat ne-
cesse, ꝙ pretor faceret mentionem de traditione.nam multi sunt
casus, in quibus per dominum transfertur dominium sine tra-
ditione.vnde in illis per non dominum transfertur vsucapiẽdi
conditio.ꝛ publiciana similiter sine traditione, quia ista proce-
dunt ad paria, vt.ff.de cõtrahen.emp.l.clauibus.¶ Et hoc est
verum etiam si actor non vsucapiebat, nec habebat publicianã.
nã ex legato vel donatione causa mortis per ipsum facta, lega-
tarius vel donatarius vsucapiet sine traditione, que vsucapto
incipiet in persona sua.ꝛ hec lectura tangitur in.l.vel mortis in
secundo versiculo.no.ꝛ in glo.l.sunt ꝛ alie.in prin.pro qua facit
l.cum sponsus.§.is cui.ff.eo.que lec.esset not.si esset vera.Sed nõ
tenetur: quia ex persona legatarij, vel donatarij non potest inci
pere vsucapio ex ipso titulo donationis vel legati sine possessio-
ne.ꝛ ideo intelligitur.Tertio modo, vt loquatur de vsucapione
incepta in persona legantis, vel que vna cũ publiciana sibi com
petens transit in legatarium vel donatarium sine traditione: qꝛ
sicut transiret verum dominiũ, si esset dominus: ita ꝛ quasi do-
minium ꝛ omne ius, quod habet.ꝛ idem in omnibus casibus in
quib9 dñiũ sine traditione trãsfert.qui not.s.tit.j.l.si ager.ꝛ ita
intelligitur.l.cum sponsus.§.is cui.ff.e.Et hec lectu.est vera et
tãgitur in glo.l.vel mortis.in fi.prime gl.Aut ergo legatarius,
vel donatarius pretendit vsucapionem ꝛ publicianam ex perso
na sua, ex quo incepit ex titulo legati vel donationis:ꝛ non põt
nisi facta sit sibi traditio.aut ex persona legantis vel donãtis,
qui vsucapiebat:ꝛ potest etiam sine traditione: vt hic.quam lec.
not.ꝛ tene menti.modo intelligis gloss.que intricassent tibi ca-
put. Paulus.

Summarium.

1 Dominium mortis causa donatione sine rraditione transferri, vt in
legatis.

Sunt ꝛ alie. Omnis cã sufficiens ad transferendũ do-
minium si tradẽs esset dominus, sufficit ad pu
blicianam: cum tradens nõ est dominus.ꝛ que
sunt ille enumerantur plures vsqꝫ ad.l.eũ qui.
§.publiciana.h.d.¶ Et hic est vna glos.in fin.
1 istius.l.que disputat.Utrum†per sententiam in reali transfera-
tur dominium.ꝛ dubium stat in hoc, quia tradens nõ tradit rẽ
tanquam suam, sed tanquam recipientis.ꝛ sic non habet animũ ad trãs
ferendum dominium.sed restituendi illud, quod alterius est.vñ
non videbatur transferri: vt.l.iij.§.subtilius.ff.de condi.ob cãm.
In cõtrarium determinat glo.ꝛ bene propter authoritatem rei
iudi.de quo est casus in.l.statuliber a ceteris.§.quintus mutius.
de statulib.de quo plene vide quod not.insti.de offi.iudi.§.fina.
per glo.ꝛ per Bar.in.l.pomponius.§.qui iussu.de acqui.pos.et
eo casu quo condemnatus non est dominus, transfertur vsuca-
piendi conditio ꝛ publiciana.Et ita intelligitur hec.l.in fi.ꝛ po
test idem per omnia dici in iuramento: vt.ff.eo.eũ qui.§.si peten
ti.dotis nomine etiam.aduerte quia licet maritus vsucapiat, nõ
tamen ad suam vtilitatẽ, sed vxoris, vt.l.proculus.ff.de iure do-
tium.ꝛ.l.rem alienam.de dona.causa mortis.¶ Et vide quod
not.per Cyn.in.l.j.C.communia vtriusqꝫ iudicij: vbi examinat
vtrunqꝫ passum de sententia ꝛ iuramento. Paulus.

Summarium.

1 Dominium in reali num per sententiam transferatur?

Eum qui. Titulus putatiuus suffi-
cit ad publicianã, sicut ad
vsucapionem.idem de titulo lucratiuo vel per-
mutationis.item publiciana non est iudicium
possessionis, sed proprietatis.h.d.vsqꝫ ad.§.si
1 petẽti.¶ Et†nota in principio huius.l.ꝙ ista
duo

duo cõuertuntur res vſucapitur, ergo cõpetit publiciana. ꝛ ecõ-
tra, cõpetit publiciana, ergo vſucapitur. ſꝫ hec cõuerſio eſt a cõiter
accidentibus. nã interdũ fallit, vt glo. dicit. ¶ Itẽ intellige prĩ
cipiũ cũ furioſus vendit rẽ alienã: nam lꝫ nõ valeat vẽditio, res
tñ vſucapitur, ſi emptor ignorabat. ꝛ iſto caſu datur publiciana
tã ↄtra ipm furioſum vendentẽ, ꝙ aliũ nõ dñm. Si vero vendi-
diſſet rẽ ſuã ſimiliter vſucapitur propter ignorãtiã, ꝛ datur pu-
bliciana contra alium non dñm nõ cõtra furioſum, qui eſt dñs,
ꝛ iſte eſt caſus in. l. ij. §. ſi a furioſo. ĩ. pro empto. quicqd gl. hic di
cat. Et idẽ per omĩa dicas in eo, qui emit a minore quẽ putabat
maiorem. ita intelligo verſiculum, ſi a minore. Si vero emiſſet a
pupillo, quẽ putabat adultum. dic plene vt not. per glo. ꝛ Bar.
in. l. ij. §. ſi quis a pupillo. ĩ. pro emp. Paulus de Caſtro.

§. **Si petenti.** Si iuramentum delatũ ſit actori re ſibi tradita, publicianam
habet: ſi poſſeſſori ꝛ iurauit rem non eſſe agentis, ſola exceptio
ſibi competit, ꝛ non actio. h. d. ¶ Iſtũ. §. examina vt plene no.
in. l. nam ꝛ poſtea. §. fi. cum. l. ſed ꝛ ſi poſſeſſori. in prin. ꝛ. §. fi. ĩ. de
iureiuran. ꝛ per Cyn. C. communia vtriuſqꝫ. l. j. circa fin. ꝛ vide
omnino quod notat Io. fa. pro eius intellectu in. §. item ſi quis
poſtulante. inſti. de acti. in. ij. addi. ſua.

§. **In publiciana.** In hac actione locum ſibi vendicant illa, que
in rei vendicatione. Item traſit in heredẽ de iure ciuili vel pre-
torio. Item competit ex contractu ſerui, vel alterius adminiſtra
toris. h. d. vſqꝫ ad. §. pretor.

Summarium.

1 Authoris malam fidem ſucceſſori vniuerſali nocere: an etiam locũ
in dignitatis ſucceſſore habeat? Et qd in ſucceſſore particulari.
2 Publicianam competere poſſe, & ſi res non vſucapiatur?

§. **Pretor.** Ad hoc ꝙ competat publiciana requiritur bona fides. Itẽ mala fides acto-
ris non nocet ſucceſſori particulari. Sed eſt attendenda ipſius
ſucceſſoris bona vel mala fides: ſecus in ſucceſſore vniuerſali, cuius
bona vel mala fides nocet ſui actoris. ¶ Item in re empta per
ſeruũ inſpicitur ſcientia vel ignorantia ipſius ſerui, ꝛ non dñi.
¶ Itẽ bona vel mala fides inſpicitur tpe cõtractus, non añ vel
poſt. h. d. vſqꝫ ad. §. fi. ¶ Ad intelligentiam iſtorum textuum ꝛ
glo. hic poſite, vide. l. pomponius. §. cum quid. ꝛ. §. fin. de acqui.
poſſeſ. ꝛ de diuerſ. ꝛ temp. preſcrip. l. cum heres. ꝛ. l. an vitium. in
1 princ. ¶ Item † quod hic dicitur de ſucceſſore vniuerſali, vt ſibi
noceat mala fides authoris, hꝫ locum in ſucceſſore heredit. ſecus
in ſucceſſore dignitatis. vt no. in. c. cura. de iure patro. per gl. ord.
¶ Item quod hic gloſſ. dicit, ꝙ hodie per auth. male fidei. C. de
preſcrip. long. temp. mala fides authoris nocet ſucceſſori parti-
culari, verum eſt quo ad preſcriptionem: ſecus quo ad publicia-
nam, ſecũdum quoſdam. qꝛ licet iura antiqua corrigãtur in vno
2 non corriguntur in alio. ¶ Et † poteſt cõpetere publi. lꝫ res non
vſucapiatur, vt. ĩ. e. cum ſponſus. §. in vectigalibus. ꝛ ita vide-
tur tenere Roffre. in libell. de quo per gloſſ. in. c. abbate ſane. de
ſententia ꝛ re iudica. lib. vj. ¶ Sed hec glo. videtur tenere con-
trarium. quam plures tenent, ꝛ credo veriorem. Paulus.

Summarium.

1 Publiciana vt competat, traditionem fieri ex eodem titulo, quo
contractum eſſe dicitur, neceſſe.
2 Fidem bonam in contractu emptionis duobus temporibus ineſſe
debere in alijs contract. non item.

Verſic. **Vt igitur.** Ad hoc vt traditio pariat publicianam, requiritur ꝙ
ſit facta reſpectu eiuſdem tituli. Itẽ ꝙ percipiẽs tpe traditionis
in ↄctu emptionis, ſit bone fidei, ꝛ etiã tẽpore ↄctus. Nec refert
an fiat traditio emptori, vel heredi ſuo ante ↄctũ, vel poſt. Item
nõ eſt neceſſaria ſolutio pretij, vt hec actio cõpetat. h. d. vſqꝫ ad
1 l. ſiue aũt. §. itẽ ſi hereditatem. ꝛ no. † qđ primo dixi. ſ. vt requira
tur, ꝙ traditio fiat reſpectu eiuſdẽ tituli: alˀs nõ cõpeteret publi-
ciana. ꝛ iſtum paſſum multum ſubtiliter, ꝛ plene per Bart. exa-
minatur in. l. cum ſolus. de vſucap. vbi omnino vide. In dubio
autem preſumitur facta reſpectu eiuſdem tituli: vt no. ſ. titu. j. l.
2 quedam mulier. Item † no. ꝙ in cõtractu emptionis requiritur
bona fides duobus temporibus, ſcꝫ tempore contractus ꝛ tradi
tionis: in alijs autem contractibus ſufficit tempus contractus:
et que ſit ratio diuerſitatis, dic qđ vbi lex nõ diſtinguit nec nos
diſtinguere debemus. ꝛ ad. hoc alleg. de quo dic vt in gloſſ.

§. **Item ſi heres.** Emptor hereditatis pro re in hereditate inuenta
habet publicianam. h. d. Quod eſt intelligendum re ſibi tradi-
ta, ſecundum glo. alˀs enim vendendo hereditatem, nõ videtur
quis vendere, niſi res hereditarias. Paulus.

§ **Si duobus.** Iſte eſt not. §. cum gloſ. ſua. In duobus ementibus ab eodem
non domino potior eſt conditio illius, cui res primo tradita eſt.
Sed ſi emerint a diuerſis. ꝛ inter ſe agant, potior eſt ↄditio poſ
ſidentis. h. d. ¶ Et per iſtud ſecundum dictum quidam mali-
tioſi aduocati mota lite contra clientulum in publiciana viden
tes, ꝙ ipſe non habet titulum, ꝛ oporteret eum ſuccumbere: fa-
ciunt ipſum acquirere titulum a quodam extraneo, vt excludat
publicianam: ſed iſta fraus non prodeſt acquiſitioni tituli, ſecũ-
dum Bar. hic. Nã ex tali titulo nõ poteſt procedere vſucapio:
cum ſit male fidei. ergo nec competit publiciana. vnde non po-
teſt ſe tueri aduerſus publicianam. de hoc videtur tex. cum glo.
C. mand. l. per diuerſas. ꝛ tetigi. ſ. de peti. heredita. l. ſi ꝛ rem ꝛ
pretium. ¶ Vltimo no. gloſſ. hic magiſtram, ꝛ ſigna eam, quia
not. eſt, quis ſcilicet dicatur non dominus.

§. **Hec actio.** Pro re que non vſucapitur non datur publiciana. h. d.

§. **Si ſeruus.** Pro re empta per ſeruum hereditarium ſiue ex cauſa peculia-
ri, ſiue non, competit heredi publiciana: ꝛ pro re empta per ſer-
uum municipij, cõpetit ipſis municipibus. h. d. cum. l. ſeq. ¶ Il
lud quod dicitur de ſeruo hereditario, licet quo ad publicianã
non referat, an emerit ex cauſa peculiari vel non: quia vtroqꝫ ca
ſu cõpetit heredi poſt aditam hereditatem: tamen quo ad acqui
ſitionem poſſeſſionis ꝛ inceptionem vſucapionis bene refert: qꝛ
qñ emit ex cauſa peculiari ſtatim querit poſſeſſionem heredita-
ti iacenti, ꝛ ſtatim incipit vſucapio. Sed cũ ex cã non peculiari,
non acquiritur poſſeſſio hereditati iacenti: cum non habeat ani
mum: nec incipit vſucapio: niſi hereditate adita. ꝛ extunc habet
heres publicianam. hic probatur in. l. qui a ſeruo. de actio. ꝛ obl.
licet gloſ. ibi ſentiat aliter. ita intelligitur. l. fina. §. fina. de vſuca.
licet prima facie videatur dicere contrarium. Sed expone vt ibi
in glo. que melius dicit, ꝙ illa que eſt hic. Paulus de Caſtr.

Si ego. Si de voluntate emptoris res alteri tradatur animo donandi, competit ſibi pu-
bliciana. h. d.

Summarium.

1 Seruitutes cauſam diſcontinuã habentes longo tẽpore, an præſcri
bantur, Et an in eis quaſi ciuilis poſſeſſio cadat? & nu. 3.
2 Seruitutes quandoqꝫ ex titulo traditionis à nõ domino factæ, qñqꝫ
ex patientia veri domini præſcribi.
4 Scientiam atqꝫ patientiam veri domini pro titulo ac traditione ha
beri. Et in præſcribendo ſeruitutes, quæ differentia ſit inter pſo
nales ac reales?
5 Seruitus habens cãm continuã aut diſcontinuã quæ ſit? remiſsiuè.

§. **Si de.** Pro ſeruitute perſonali vel reali ſecuta traditione, vel alio, quod pro traditione ha-
beatur, competit publiciana. h. d. ¶ Et intellige quando talis
ſeruitus preſcribitur, alˀs non competeret: vt. ſ. e. ſi autem. §. hec
actio. Qualiter autem preſcribantur, vide plene per Cyn. in. l. j.
ꝛ. ij. C. de ſerui. ꝛ aqua. ꝛ ſine illis que ibi dicit, non poteſt iſtum
§. intelligere. Item per iſtum textum in primo dicto. ¶ Itẽ per
iſtum text. fundat Bartol. opinionem Petr. ꝛ Cyn. et etiam
1 ſuam contra gloſſ. ſcilicet ꝙ † ſeruitutes licet habeant cauſam
diſcontinuam, tamen preſcribantur: quia cadit in eis quaſi poſ-
ſeſſio ciuilis cum debeantur perſone, que habet animum poſſi-
dendi: ſecus in realibus. quia cum debeantur rebus, que nõ ha
bent animũ poſſidendi, non cadit in eis quaſi poſſeſſio ciuilis,
vt. l. foramen. de ſeruitu. vrbano. predio. de quo dic vt not. per
Petr. et Cyn. in. l. final. de preſcriptio. longi tempo. melius in. l.
corruptionem. et. iij. queſtio. C. de vſucap. vbi plene etiam ca-
ſus in gloſſ. et per Bartol. in. l. iuſto. §. non mutat. de vſucap.
vbi ponitur opinio in gloſ. ꝙ vſuſfruc. non preſcribitur. ¶ Itẽ
no. dum tex. dicit de ſeruitutibus conſtitutis per traditionẽ, vel
2 per patientiam. nã † ſubtiliter hoc intendit dicere, ꝙ interdum

quis prescribit seruitutem ex titulo traditionis facte a non dño.
interdum per patientiam veri domini. In primo pone exẽplũ,
ꝙ titius in domo vel fundo tuo constituit mihi seruitutem per
pactum, ⁊ tradidit. que traditio qualiter fiat habetur. ĩ. de ser-
uitutibus. l. quotiens. ⁊. ĩ. de vsufru. l. iiij. §. dare. ⁊ aduerte qꝛ isto
casu, cum prescribens habeat titulum non requiritur in prescri-
ptione scientia vel patientia veri domini: vt probatur hic subti
liter intelligendo, dũ postea subdit de prescriptione, que currit
per patientiam domini. ⁊ sic ponit ista tanꝙ diuersa. hoc etiam
probatur in. l. fi. §. fi. C. de prescrip. long. temporis. referendo finẽ
ad precedeñ. ⁊ hoc sensit Pe. C. de serui. ⁊ aqua. l. ij. in. vij. q. licet
ibi glo. videatur sentire contrarium, dum respondet ad illam. l.
3 fi. Sed quod dixi verius est. Et not. ¶ Idem † dico, ꝙ isto casu
siue seruitus sit personalis siue realis, prescribitur longo tempo
re: vt dicta. l. fi. in hoc tamen est differentia: quia seruitus realis
prescribitur indistincte decẽnio, vt. ĩ. de seruitu. l. si heres diutur
no. ¶ Sed ibi glo. sentit contrarium. ¶ Unde melius est dice-
re ꝙ vtraqꝫ prescribitur. x. annis inter presentes ⁊. xx. inter absen
tes. ⁊ est casus in. l. sicut. C. de serui. ⁊ aqua. ⁊. l. ij. eo. titulo. ¶ Si
4 † vero prescribens non habeat titulum a non dño: tunc prescri-
bit ex scientia vel patientia, veri dñi, que pro titulo ⁊ traditione
habetur: ⁊ est tũc necessaria ad prescriptionem, ita debet intelli-
gi ⁊ limitari dicta. l. ij. Sed isto casu differentia est inter reales ⁊
personales: quia reales prescribuntur lõgo tempore: vt in. d. l. ij.
personales vero vt vsusfructus, non: quia cum sit pars dominij
⁊ maius vertatur preiudicium, ꝙ in realibus, non prescribitur
sine vero titulo longo tempore. nam patientia non est verus ti-
tulus, sed fictus. vnde requiritur tunc tempus longissimũ. xxx.
annorum, sicut in p̃scriptione rei, que currit sine titulo. ita tenet
Pet. in dicta. l. ij. ¶ Et aduerte: quia isto casu cum prescribens
non habeat titulum in vsufr. non habebit publicianam, in qua
requiritur titulus: vt. l. j. in prin. s̃. e. secus in realibus, in quibus
patientia habetur pro titulo. ⁊ hoc etiam subtiliter colligitur ex
isto tex. nam dum primo loquitur de vsufructu, non dicit nisi de
vsufructu tradito: quia tunc prescribens habet titulum. Sed cũ
postea loquitur de seruitutibus realibus, dicit siue per traditio
nem constitutis, siue per patientiam. ¶ Idem dico, ꝙ in reali-
bus, quando quis non habet verum titulũ a non domino, non
sufficit ad prescribendum scientia possessoris, non domini: sed
requiritur scientia domini. ⁊ ita debet intelligi. l. j. C. de serui. et
aqua. secũdum tertiam lec. positam in fi. gl. vide ibi Bar. Tene
menti predicta quia subtilia ⁊ not. sunt, sine quibus etiam intel
5 ligi nõ poterat iste. §. medullitus. Quid † aũt sit seruitus habẽs
causam continuam vel discõtinuam: dic per duas regulas que
ponuntur per Bar. in. d. l. ij. C. de serui. ⁊ aqua. vide tex. per quẽ
probantur in. l. foramen. ĩ. de seruitu. vrba. predio. Paulus.

Summarium.

1 Vitium principali inherens accessorio non inherere. Et vsucapio & præscrip. quo ad suos effectus variè se habere.
2 Distrahendi verbum ad quid referatur?
3 Præscriptionem, quæ sine titulo speciali procedit, sola malæ fidei superuenientia interrumpi.
4 Possessor bonæ fidei partum suũ non facit, licet fructus suos faciat.

§. Partus. Hic est tertia pars tituli, in qua tra-
ctatur de publi. que competit pro ac
cessionibus rei. ⁊ primo loquitur de accessionibus que ad tem-
pus coniunguntur cum re, ⁊ postea naturaliter disiunguntur
de sui natura, vt est partus ancillarum. secundo, que de accessio
nibus, que de sui natura semper debent esse coniuncte, sed aliqñ
casualiter disiunguntur. ⁊ de his loquitur versiculus idem ait,
edibus. cum seq. vsqꝫ ad fi. l. ⁊ iste. §. partus reputatur difficilis.
⁊ hoc intendit. Pro partu ancille furtiue ⁊ partu partus con-
cepto penes bo. fi. possessorem siue nascatur proprie penes eum,
siue non proprie nascatur, sed de ventre sit exsectus, competit pu
bliciana: quia prescribitur non obstante vitio matris: dum mo-
do bo. fi. possessor penes quem cõceptus est successerit titulo par
ticulari non vniuersali. Item dum modo non superuenerit ibi
mala fides ante vsucapionem completam. h. d. vsqꝫ ad. §. idem
ait. ¶ Nota ergo primo, ꝙ vitium rei non impedit vsucapionẽ
1 partus. ⁊ † sic vitium in principali non est in accessorio quod ha
bet initium in persona bone fidei possessoris, magis enim inspi-
citur persona sua, ꝙ vitium rei principalis. ¶ Item nota ꝙ in
ista prescriptione aliquando requiritur minus: in alia aliquan-
do plus. minus requiritur, quia aliquando procedit sine titulo
speciali. nam licet quis habeat titulum in matre, non tamen hꝫ
in partu. vt gl. hic dicit. Sed vsucapitur titulo generali pro suo.
Secũdo, quia vsucapitur sine possessione, quod patet: dum hic
dicitur, si natus est penes alium, ꝙ penes bone fidei possessorẽ
matris. Et in his duobus: dic ꝙ titulus ⁊ possessio, quos quis
habet in matre causant vsucapionem ⁊ publicianam in partu.
Aliquando vero requiritur plus: quia prescribens debet esse bo
ne fidei toto tempore prescriptionis. Sed in aliis sufficit ꝙ tem-
pore contractus vel traditionis: vt. s̃. e. l. eum qui. §. penult. ⁊ fin.
⁊. l. seq. ¶ Et est ratio: quia cum vnum sit pro vsucapiente, quia
vsucapit sine titulo: aliud inducitur contra eum, quod debeat es
se semper bone fidei. ⁊ in omnibus his promiscue capio prescri-
ptionem pro vsucapione. ¶ Ultimo de materia istius. §. que tã
gitur in glo. penultima. vide plene per glo. ⁊ doc. C. de fur. l. an-
cille. de alia vero materia, quam tangit glos. fina. que non est pro
pria istius. §. Sed ideo gloss. ipsam adducit quia text. hic dicit
incidenter, ꝙ heres est successor vitiorum defuncti. dic de ipsa
materia in. l. pomponius. §. cum quis. de acquiren. possessio. per
Bart. in. l. an vitium. ⁊. l. cum heres. de diuer. ⁊ tempo. prescrip.
2 ¶ In tex. distracta. † not. ꝙ verbum distracta intelligitur ⁊ re-
fertur ad venditionem, non ad alterum titulum. quod tene men
ti pro statutis. ¶ Item nota ad quod semper all. iste tex. in ver-
3 siculo si modo ⁊c. ꝙ † p̃scriptio que currit sine titulo speciali, in-
terrumpitur per solam superuenientem malam fidem: secus in
ea que cum titulo procedit. vt. l. j. §. penulti. de vsuca. transferen-
4 da. Ad primum facit. l. ancillam. pro suo. ¶ Item † nota ꝙ bo-
ne fidei possessor non facit partum suũ, licet faciat fructus suos.
Ratio ponitur in. l. in pecudum. ĩ. de vsufruct. Paulus

Summarium.

1 Iuris idem de accessorio seu additamento, quod de principali.

§. Idem ait. Pro his que accedunt rei, tãquam
pars, competit publiciana: licet ille
qui agit sit dominus totius, dum modo sint ab illa re separa-
ta, ⁊ non desierint esse primi domini: sed si per accessionem desie
rũt esse primi domini, ⁊ facta sunt eius, cuius est totũ, illa actio-
ne petuntur qua petitur totum. Item qui habet publicianam
in solo, habet etiam eam pro superficie, quam in solo cõstruxit.
Item econtra qui habet in superficie habet eam in solo et sup̃fi
cie directam. h. d. vsqꝫ ad fi. l. ¶ Et ponit duo exempla. Primo
in his que per accessionem non desinunt esse primi domini, nec
efficiuntur eius, cuius est totum, scꝫ in iniũctis edibus, ⁊ in iniũ-
ctis statue. quod intellige per applumbationem, licet glo. dicat
per ferrumminationem. ¶ Sed non placet: quia tunc idem es-
set, ꝙ in casu quem statim dicam. ¶ Item vnum exemplũ po-
nit in his que per accessionem desinunt esse prioris domini, vt
in eo quod accedit per alluuionem. Nam illud petitur eadem
1 actione, cum toto: vt in versiculo, quod tamen. ¶ Ex † quo no.
ꝙ idem iuris est de accessorio vel additamento, quod de princi-
pali. ⁊ ad hoc allegatur per Oldr. facit. l. inter socerũ. §. cum in-
ter. de pac. dotalib.

Cum sponsus. Donatio facta per sponsum sponse va-
let, ⁊ publicianam parit, que prodest ad excipiendũ
⁊ ad agendum, etiam contra donatorem. h. d.

§. Is cui. Fideicõmissarius vniuersalis habet pu-
blicianam, que competebat defuncto li-
cet nondum apprehenderit possessionem illius rei pro qua com
petebat. h. d. Secundum verũ intellectum idẽ est in herede ⁊ le-
gatario: lꝫ gloss. videatur hic facere differentiam, vt patet. s̃. e.
l. j. in fin. cum: l. seq. ⁊ ibi dixi. Si vero defuncto non competebat
publiciana, non posset heres, vel legatarius ex persona sua in-
cipere vsucapere, nec publicianam habere, nisi possessionem ap
prehendisset: vt dixi in dicta. l. j.

Summarium.

1 Emphyteuta aliusue vtile dominium habens directum nunꝙ præscribit. Et pro vtili dominio à non dño empto quæ detur actio?
2 Feudum Baroni à rege concessum, si ab alio possideatur, ius eius quo ad Baronem, non quo ad regem præscribi potest. Et ideo ad præscriptionis vtilis dominium naturalem solam sine ciuili possessione satis esse. nu. 3.

§. In vecti-

§. **In vectiga.** Pro vtili dñio potest compete re publiciana,lz res quo ad directũ dominiũ sit impreſcriptibilis.pro eo vero qđ eſt ipreſcriptibile publiciana nõ cõpetit.¶ Itẽ nõ ſolum datur pro toto,ſed etiã pro parte rei.¶ Itẽ datur illi qui etiã momẽto poſſidet.h.
1 d.vſq3 ad fin.¶ Not.†in hoc.§.in vectigalibus.q emphyteuta vel ali⁹ hñs vtile dñiũ,nũq̃ pſcribit ſibi directũ.de hoc in.l.male agitur.C.de preſcrip.xxx.an.¶ Scđo no.q pro vtili dñio empto a nõ dño,daẽ hec actio.ꝛ eſt rõ:q2 põt pſcribi.ꝛ iſte eſt verus intellectus huius.§.quẽ declara vt plene no.per Bar.in.l.ſi
2 finita.§.ſi de vectigalibus.de dam.infec.¶ Ex quo patet,†q ſi quis fuit in poſſeſſione vni⁹ caſtri,qđ tenebaẽ in feudũ a rege.per quẽdã baronẽ,q ille qui poſſidet nõ preſcribat quo ad regẽ,tñ pſcribit ius illi⁹ baronis,ꝛ añ cõpletã pſcriptionẽ daẽ ſibi pu
3 bliciana pro illo iure.hoc vult iſte.§.Ex†quo ſequiẽ aliud quod ad preſcribendũ vtile dñiũ,ſufficit poſſeſſio naturalis ſine ciuili.nã dñs direct⁹ eſt ille,qui ciuilr poſſidet:feudatari⁹ vel emphyteuta nãliter.ꝛ tñ ille qui eſt in poſſeſſione iuris emphyteute vel feudatarij,pſcribit.ꝛ idem eſſet in vſuſfructuario.¶ Sz ad preſcribẽdũ vtile dñiũ nõ ſufficit nãlis ſine ciuili,vt no.per glo.ord.in.l.j.in fi.magne gl.C.de iur.emph.ꝛ.l.acgriẽ.§.fi.de ac.rer.do.ꝛ per Bar.in.l.iij.§.ex quo.de acq.po.tene mẽti pdcã. Paulus.

Summarium.

1 Solennitatem extrariam non præſumi,ſed probari debere.

Quecunq3. Omnis cã iuſta ad acquirendũ dñiũ,ſi tradẽs eẽt dñs:parit publicianam,ſi tradens non eſt dñs:ſecus ſi non ſit ordinata ad tranſlactionem dominij,lz de ſe ſit iuſta.¶ Item non ſufficit q ſit iuſta,niſi probetur etiam q ſolen
1 nis.h.d.Et†no.ſi.huius.l.qui ſemper alle.ad hoc q ſolennitas extrinſeca non preſumitur,ſed debet probari,per illum qui alle.de quo vide per Bar.in.l.ſciendum.de verbo.ob.In contrariũ facit.l.ab ea parte.j.de proba.ꝛ adde quod not.in.l.j.C.de fideiuſſori.ꝛ iure haſte fiſca.lib.x. Paulus.

Summarium.

1 Procurator vendens rem domini voluntate atq3 mandato quatenus emptori teneatur? Et an tũ dominus in procuratoris præiudicium mandatum reuocare poſsit?

Si quis prohibuerit. Iſta eſt not.l.pro re vẽdita per procur.de volũtate dñi,cõpetit publiciana:lz cõtra ipſius prohibitionẽ tradiderit.Item damnũ q talis procurator ſenſit propter factũ dñi põt ab ipſo
1 recuperare.h.d.¶ Nota ergo†q cũ procurator vẽdit rẽ de mãdato dñi,eſt obligat⁹ ad pficiẽdũ vẽditionẽ ꝛ ad tradẽdũ rem.¶ Itẽ nota q dñs tunc nõ põt ſibi prohibere,q rẽ non tradat poſtq̃ obligatus eſt.Ex quo ſequiẽ,q dñs nõ põt reuocare mãdatũ extraiudiciale in preiudiciũ procur.de quo dic plene p Cy.C.mãda.l.ſi mandato.ꝛ per Bar.in.l.ſi añ.iudi.ſolui.¶ Item not.q põteſt aliquis prohibere alicui,q nõ faciat,qđ facere tenetur.ꝛ adde.l.mandatum diſtrahẽdarum.j.manda.Paulus.

Si ſeruus. Pro re empta per ſeruum fugitiuũ per aliũ male poſſeſſum,competit publiciana:lz per traditionẽ ſibi factã dominus non acquiſiuerit poſſeſſionem.h.d.tex.cũ gl.ſufficit ergo traditio facta ſeruo. Paulus.

Paulus. Publiciana nõ datur cõtra dñm:q2 nec nuturalis nec ciuilis ratio dictat,vt per ipſum poſſit res a vero domino auocari.h.d.cum.l.ſeq.fallit tamen in quibuſdam caſibus hic not.in glo.quam vide ꝛ ſigna.

Si ager uectigal.uel emphi.pe. *Rubrica.*

Summarium.

1 Prædiũ à ciuitate locatũ vectigale dici,à priuato emphyteuticũ.
2 Dominij appellatione ſimpliciter prolata quid propriè veniat? Et emphyteutæ penſionem non ſoluenti,an ab extraneo de non ſoluto canone opponi queat?

Agri. Ille q cõducit rẽ in ppetuũ vł ad lõgũ tps,lz nõ ſit dñs directus,hz tñ vtilẽ rei vẽdicatione tã cõ extneũ poſſeſſorẽ,q cõ directũ dñm,dum mõ in ſolõne pẽſionis ſibi nõ defecerit.
1 h.d.tot⁹ titul⁹.Et†loquiẽ de illo qui cõducit a ciuitate.idẽ ſi a priuato.nã pmo caſu dr pdiũ vectigale,ſcđo emphyteuticũ.¶ Itẽ lz loquaẽ de eo,q cõducit:idẽ ẽ in eo q emit reſuato vẽditori directo dñio cũ ſolõne certe pẽſionis.nã talis hz vtile dñiũ.Ad hᵒ de reſti.ſpo.c.olim.Et idẽ ẽ in eo,q in fundo alieno de volũtate dñi edificauit.nã directũ dñiũ edificij ptinet ad dñm ſoli,vtile vero ad edificatorẽ:vt.j.de ſupfic.
2 l.j.¶ Itẽ†no.tex.cũ gl.i.§.q i ppetuũ.q cũ loqmur de dñio ſimpliciter intellr de directo.vñ allẽ.q vba ſunt accipiẽda in potiore ſigato.ꝛ adde ad iſtũ.§.l.fi.C.de loca.pdio.ciuili.li.xj.¶ Itẽ no.gl.i.l.ij.q dt,q lz emphyteota nõ ſoluat canonẽ,tñ extne⁹ poſſeſſor nõ pt ſibi dr hᵒ oppõere.Siliẽ gl.ẽ.§.de rei vẽ.l.fruct⁹.i fi.Circa qđ vid Guil.de cug.C.de rei vẽ.l.ſolẽnib⁹.ꝛ i ſpec.de loca.§.nũc aliq.vo.vj.Et p Bar.i.l.idebiti.§.lz ſi nũmi.de cõdi.inde.¶ Itẽ ad illđ qđ dt gl.i.l.fi.de nõ modico tpe,q̃tũ dicaẽ nõ modicũ,vide p Dy.i.l.codicillẽ.§.iſtituto.de le.ij.ꝛ p gl.i cle.monaſteriorũ.de rebus eccle.nõ alie.i cle.ſufficit.¶ Nõ modicũ.i.decẽñ.Pau.

FINIT LIBER SEXTVS.

Incipit liber ſeptimus.

De uſufructu *Rubrica.*

Summarium.

1 Seruitutes perſonales quot ſint.Et pro vſufructu quot remedia cõpetant.
2 Iura quæ propriè ſeruitutes nõ habentur qua ratione vendicentur.

¶ Cõtinua Rubricã,vt i gl.no.tñ q de vẽdicatiõe vſuſfruct⁹,nõ tractaẽ pncipalr i iſto titulo,lz gl.videaẽ innuere:ſz in titu.ſi vſuſfr.pe.iuriſcõſult⁹ tñ plẽs titulos poſuit,vt mãm iſtã decla
1 raret.¶ Sz†q̃ro quot ſunt ſeruitutes perſonales:dic vt.j.e.l.ſi qs binas.ꝛ ibi dicã.ꝛ.C.e.ti.in rubrica p Cyn.¶ Scđo q̃ro que actio cõpetit pro vſufruc.dic q triplex põt cõpetere.ſ.cõfeſſoria,qñ plene acquiſit⁹ eſt.ꝛ iſta daẽ cõ oẽm turbãtẽ,vt.j.ſi vſuſfr.pe.l.vti frui.§.vtrũ.Et no.j.e.cuiuſcũq3.§.j.Itẽ publiciana,qñ nondũ plene acquiſitus,ſed acquiritur:vt q2 preſcribiẽ per traditionẽ factã a nõ dño,vel per patiẽtiã dñi.ꝛ iſta ſimiliter datur contra omnẽ turbantẽ excepto tñ dño.vt.ſ.titu.ij.l.ſi ego.§.j.cõiuncta.l.penul.ꝛ fi.¶ Tertio põt competere actio ex cõtu:puta qñ nõdũ eſt acquiſit⁹,nec acquiriẽ:q2 qs nõ eſt in quaſi poſſeſſione ipſius,fuit tñ pmiſſus:ꝛ tũc agiẽ ex eo cõtu.Et de iſta actione
2 dic vt ſingulariter no.C.e.l.corruptionẽ.¶ Vltimo†q̃ro qualr vendicantur alia iura incorporalia que nõ pñt proprie dici ſeruitutes,vt iuriſdictio,vel ius quod quis hz in pbẽda,vel beneficio:dic q per quaſiconfeſſoriam,ad ſimilitudinem ſeruitutum.vt no.per Innocen.in.c.inter quatuor.de maio.ꝛ obe.

Summarium.

1 Vſuſfructus necdum ab vſuſfructuario cautione præſtita nũ vſuſfructus dicatur? Et an huiuſmodi cautio remitti queat.
2 Fundamentó ſublato,& quod ſuperædificatum eſt tolli.

Vſuſfructus. In hac.l.poniẽ diffinitio vſuſfructus cõtinẽs genus ſpẽm ꝛ differẽtiã.¶ Gen⁹ eſt dũ dicit,q eſt ius.i.ſeruitus.ſm glo.qđ no.q2 oĩs ſeruitus,ius eſt in re.hoc aũt verbũ gñale eſt ad oẽs ſeruitutes.¶ Itẽ ſpẽm continet dum dicit vſuſfructus.nã hec ſpẽs ſeruitutis diffiniẽ hic,nõ alia:ſicut dr in iſta,hõ eſt aĩal rõnale.¶ Itẽ cõtinet quatuor drĩas.pma eſt alienis rebus,ad differentiam iuris qđ quis hz in re propria,quod non poteſt dici ſeruitus.vt.j.ſi vſuſfru.peta.l.vti frui.aliquando tñ

ius vtendi qđ quis hꝫ in re propria, lꝫ ꝓprie nō dicatur vsusfructus formalis sꝫ causalis: tñ reperit̃ interdū ꝙ habet naturā formalis, vt ē casus not. ĩ. de vsufruc. accre. l. inde neratius. §. j. cū. l. se. ¶ Scđa dr̃ia est dū dicit vtēdi, ad differētiā iuris qđ hꝫ creditor in re pignorata,, quod nō est ius vtēdi, sꝫ retinēdi, vt gl. dicit. ¶ Tertia est dū dicit fruēdi, ad differētiā iuris qđ hꝫ vsuarius, qui pōt vti, ꝛ nō frui. qđ in plus se hꝫ. ¶ Quarta dū dicit salua rerum substantia. qđ exponitur tribus modis in gl. prout ponat̃ ad dr̃iam iuris, qđ hꝫ emphyteota, qđ est ius ipsi⁹ substātie: cū habeat dñiū vtile. ¶ Sed vsusfructus est ius separatū a substātia. ꝛ hec est satis bona. vel sic, vult dicere, est ius in substantia. i. in re, sine qua esse nō potest. ꝛ ſm istā bñ cōtinuatur. l. seq. nō tñ pōt dici tūc dr̃ia. ¶ Tertio vt velit dicere, ꝙ vsusfructuarius dꝫ cauere de cōseruando substantiam. i. proprietatē. Et ſm istā talis cautio est de substātia vsusfructus: cū ponatur in
1 diffinitione, in qua sola substātialia ponūtur. ꝛ † ideo nisi prestetur, non dicetur vsusfructus. sed hoc reprehendit gl. ꝛ bñ de quo dic vt no. C. e. l. vsusfructus. per Cy. lꝫ ergo sit prestanda, potest tamen dici vsusfructus sine ipsa. ¶ Sed queritur in glos. an possit remitti hec cautio? dic ꝙ per testatorem non, per heredem vero, vel alium dñm proprietatis sic: vt hic, in glo. ꝛ. C. e. l. j. Sed in contrarium facit. l. cōueniente. de pac. dota. So, dolus futurus non potest remitti expresse, sed tacite sic, vt. s̃. de pact. si vnus. §. illud. ¶ Duas alias. q. circa hanc cautionē habes expeditas in
2 text. ꝛ glo. ĩ. e. l. si cuius. in prin. ꝛ. §. j. ¶ Ultimo † nota in. l. ij. ꝙ sublato fundamento tollitur etiam quod in eo fundatur. facit de except. rei iudi. l. egi. ꝛ quod vi aut clā. longe. iste sunt. l. Oldr. ¶ Uel expone illa verba, salua rerum substantia, ſm ea que dicam. ĩ. e. l. vsufructu legato. Paulus de Castro.

Summarium.

1 Vsumfructum legandi modus. Et itē iura tradendi incorporalia. numero. 2.
3 Proprietates inutiles esse non debere. Et num quis operas suas in perpetuum locare possit?

OMnium. In hac. l. quinqꝫ facit iurisconsul. Primo dicit ex quibus causis constituitur vsusfructus. ꝛ respondetur ꝙ in contractibus ꝛ in vltima voluntate. Secundo qualiter tradatur cum sit ius incorporale. ꝛ respondetur ꝙ non potest proprie tradi, sed fingitur tradi, cum quis inducitur in possessionem rei. Tertio in quibus rebus consistit. ꝛ respondetur ꝙ in mobilibus. ꝛ in immobilibus. Quarto que sit eius natura. ꝛ respondetur ꝙ non est ius perpetuum, sed certis modis fit, ne proprietas sit inutilis. Que dicit de vsufru. extendit ad vsum. h. d. to
1 ta. l. ¶ Nota † primo modum legādi vsufr. scilicet, ꝙ heres det. Isto casu, videtur ꝛ ꝙ al's queratur ius per istum text. cum habeat percipere de manu heredis: secus si directo legaret: quia tunc quereretur ius sine traditione, sicut in legato rerū corporalium: vt. ĩ. quemad. serui. amit. l. partem. §. fina. ꝛ. s̃. de publi. l. j. §. final. ¶ Sed certe credo, ꝙ etiam primo casu cum mandat heredi ꝙ det, acquiratur ius sine traditione, sicut in fideicommissis, que fideicommissarius habet percipere de manu heredis. Iuxta not. in. l. inter omnes. s̃. qui satisdare cogan. ꝛ tamen acquiritur dominium sine traditione vt. C. cōia de leg. l. j. ꝛ. l. j.
2 ĩ. de lega. j. ¶ Secundo nota † modum tradendi iura incorporalia scilicet per inductionem in possessionem rei corporalis, et per patientiam. ꝛ hoc in iuribus prophanis. Quid autem in iuribus spiritualibus an debeant tradi per istum modum, vide plene per Innocen. in. c. in literis. de restitu. spo. vbi alleg. istum
3 tex. ¶ Item † nota proprietates non debere esse inutiles. Est argu. ꝙ nō valeat legatum inutile proprietatis, puta vnius turris antique, in qua nulla est habitatio, nisi pro muribus, vt hic. ꝛ. l. meuius. §. j. de legat. ij. ꝛ de leg. iij. l. qui concubinā. §. qui ortos. ꝛ de leg. j. l. generaliter. In contrarium facit, quod not. ĩ. e. l. vsusfructuarius. In glo. quo ad commodum. ꝛ illud verius puto. ¶ Ultimo no. gl. ad. q. vtrum quis possit locare operas suas in perpetuum? de qua dic vt. C. e. antiquitas. per Cy. ꝛ Guil.

Summarium.

1 Vsusfructus dominij quæ pars esse dicatur? Et quotupliciter pars habeatur? Et item quam variè totum dici contingat? nu. 2.

VSusfructus. Usus fructus est pars dñij. h. d. et
1 intellige † ꝙ est pars integralis, quia ex vsufructu ꝛ proprietate constituitur plenum dominium sicut paries est pars integralis domus: quia cum tecto ꝛ fundamento constituit integram domum: nō aūt est pars predicamētalis, que est pars p̄dicabilis de alijs: q: al's predicat̃ de hoīe ꝛ asino. nā tūc sequeret̃ ꝙ sic ad positionē hominis, sequeretur positio animalis: q: si homo est, ergo animal est. ita ꝛ ad positionē vsusfructus sequeret̃ positio dñij. vt iste hꝫ vsumfructum ergo dñiū. qđ est falsum. et ita intelligitur. l. recte dicim⁹. de ver. sig. que huic directo ꝯriat̃ ꝛ dicit ꝙ non est pars dominij, verū est predicamentalis, vt ibi: sed integralis sic, vt hic. ꝛ ita videtur ibi soluere glo. quā ibi approbat Bar. q: meli⁹ loquitur ꝙ̃ hic, ꝛ in aliqua parte iuris. Et
2 † adde ꝙ tertio mō dr̃ totū ꝛ pars, scilicet totū integrale, et pars quotitatiua. de quo per Bar. in. l. re cōiūcti de leg. iij. Paulus.

Summarium.

1 Seruitutes quæ annis decem, & quæ. xx. item & quæ legitimo tempore præscribi dicantur?

VSusfructus. Usus fructus pōt constitui pro parte diuisa vel indiuisa rei. ipse etiā de se diuisibilis est, ꝛ legitimo tp̄e amittitur. ꝛ si vnus de proprietarijs vincatur, non preiudicat socio. h. d. ¶ Indiuisa, scilꝫ rei. Et aduerte ad vnam
1 glosellam, que est hic, que dicit ꝙ † alie seruitutes nō prescribūtur. x. annis inter p̄sentes, ꝛ. xx. inter absentes. sicut vsusfr. nihil alle. Tu dic, ꝙ aut hñt cām cōtinuam. ꝛ eodem mō perdūtur, vt C. de serui. ꝛ aqua. l. sicut. aut causam discontinuam ꝛ tunc. xx. tantum annis perduntur etiam inter presentes, vt. ĩ. quēadmodum serui. amit. l. si sic, vbi no. ꝛ isto mō dꝫ intelligi glo. ¶ Sed queritur que est ratio quare vsusfructus potest cōstitui pro parte indiuisa, ꝛ tamē secus est in alijs seruitutibus? dic ꝙ ratio est, quia alie seruitutes non possunt constitui in re indiuisa sine dāno socij: quia non potes ire per vnam partem, quin socius etiā habeat partem. secus tamen est in vsufructu, qui potest constitui pro p̄te sine detrimēto socij. ¶ Sꝫ q̄re vsusfruct⁹ est diuisibilis alie tñ seruitutes indiuisibiles. rō est: q: aut seruitutes principaliter cōsistunt in actu puro vt ire agere: aut in re vt stillicidiū recipere: que pro p̄te expediri nō pñt. vsusfruct⁹ ꝟo in acgrēdo dñiū in fructibus, qđ pōt fieri pro parte. Paulus de Castro.

VSusfructus. Efficitur quis vsusfructuarius siue sibi vsusfructus legetur, siue sibi adiudicetur. Item non solū per nos acquiritur, sed etiam per nostre potestatis subiectos. h. d.

Summarium.

1 Emphyteosis venditæ vter laudimia habere debeat, dominus ne, an vsusfructuarius?

VSufructu. Ad vsusfructuariū pertinet omnis fructus rei, omnis obuentio. omnisqꝫ reditus atqꝫ vtilitas, quam semel acquisitam restituere non tenetur, etima finito vsufructu. Itē non potest proprietarius inuito vsusfructuario mutare prestinam faciem rei. h. d. vsqꝫ ad. §. fi. ¶ Et no. hic diligenter ista quatuor tanq̄ diuersa. s. fruct⁹: ꝛ isti dicuntur naturales vel industriales. Itē obuentiones, vt sunt locationes domorū, que sunt fructus ciuiles. vt. s̃. de rei vē. l. si nauis. Item reditus ꝛ istud est vocabulum gñale ad oē emolumētū prouenies ex re, vel occasione rei: vt venationes, piscationes emolumēta iurisdictionis sigilli, vel curie. ĩ. e. itē si fundi. §. aucupiorum. de elect. cle. statutum. ¶ Et idem est de hoc vocabulo prouētus, vel emolumentum, que sunt gñalia. De his notat. per Inno. in. c. pastoralis. de dona. in glo. super verbo, reditus, vel prouentus. Et adde. l. fruge. ꝛ quod ibi not. de verbo. significatio. ꝛ predita vera de prouētibus reiterabilibus. Sed sunt quedam vtilitates, que non reiterantur ꝛ iste non possunt proprie dici prouentus, sed dicuntur vtilitates. ꝛ de his loquitur versiculus, vnde etiam

ꝛ no. in

z non in.l.fructus.de verb.significatio.¶ Item nota q omnia
predicta pertinet ad vsufructuariũ,qđ est verũ qñ sunt separata
ab ipa proprietate.i.q nõ cõsistũt in alienatione proprietatis.nã
lz posse alienare proprietatẽ,vel obligare sit vtilitas rei vel fru-
ctus.vt.d.l.fructus.de ver.sig.tñ hoc nõ ptinet ad vsufructua-
rium.q magis est ius dñi,q̃ vsusfructus.q ↄsistit hoc in ple-
na dispositione rei,que nõ ptinet ad vsufructuariũ,sed dñm:vt
C.e.l.interest.ita intellige gl.primã z hoc forte volũt significare
illa verba posita.s̃.e.l.j.salua rerũ substãtia.z etiã.q.d.q est ius,
quod põt percipere preter alienationẽ.al's eñ non perciperetur
1 salua rei substantia.¶ Et per hoc rñdetur ad.q.not.†prima est
si quis habeat vsumfructũ in re emphiteotica z contingat rem
alienari per emphiteotã,qs habebit laudimiũ,an dñs direct⁹,
vel vsufructuarius? Guil.de cug.mouet hanc.q.in.l.cũ nõ solũ.
§.vbi aũt.pr̃ealle.C.de bon.que lib.¶ Tu plenius z clarius q̃
ipse dicas,aut vsusfructus fuit cõstitutus per emphiteotam,z
tunc pertinet ad dñm indubitãter:q nõ hz vsufructuarius lau
dare:cũ habeat causam emphiteota,z sic nõ est superior,sz infe-
rior.laudare vero ptinet ad superiorẽ.Aut fuit constitutus per
dñm añq̃ rẽ i emphiteosim traderet:q post nõ posset:z tũc aut
queritur an vsufructuarius possit laudare,z laudiminiũ recipe
re nomine proprio:z dico q nõ:q istud commodum non potest
percipi preter alienationem.vnde sicut commoditas alienandi
non est in fructu,nec ad vsufructuariũ pertinet,ita nec illud qđ
percipitur ex alienatione.hoc probatur optime.j.e.titulo.l.ve-
tus.versiculo,hac ratione.vbi est casus in rõne sui.preterea pro-
prietas potest alienari preter officium vsufructuarij:vt.j.e.locũ
§.proprietarius.z.l.iusto.§.non mutat.de vsuca.ergo nõ habet
vsusfructuarius laudare:quia hoc pertinet ad illum,cuius con-
sensus requiritur.z per cõsequens nec laudiminiũ habere.quod
venit in consequentiam.Aut queritur an possit laudare nomi-
ne proprietarij:z tunc dic q si est legitimus administrator eius,
quod potest,vt plene not.in.l.j.C.de bon.mater.¶ Idem si
non est administrator legitimus:quia tacite videtur cõstitutus
procura.vt.l.j.in fin.de noui oper.nun.z.j.vsufr.quemad.caue.
l.j.§.final.Utroq autem casu tenetur restituere laudiminium
domino,z etiam si rem retinuit isto pretio offerente domino,qđ
soluit debet restituere sibi.arg.s̃.de procura.qui proprio.§.vt in
ceteris.z.l.si vero.sol.matrimo.¶ Item queritur si res incidit
in commissum ad quem pertineat commissum?videtur q ad
vsusfructuarium,per istum tex.in versiculo idem etiam.contra-
rium dico per supradicta.Nam vsusfructus non debet esse tan-
te potentie,vt attrahat ad se proprietatem,que est principalis
causa vsusfructus:vt.s̃.e.l.iij.in glo.z not.argu.j.de iure codic.
quod per manus.z de vulga.l.ex pupillari.z isto modo possunt
intelligi illa verba posita in dicta.l.j.Nec obstat iste versiculus:
quia loquitur de alia re aduersa,que non est vsusfructus.Tene
menti predicta.¶ Ultimo facit iste versiculus,ad illa que ha-
bentur extra de iure patro.c.constitutionibus.z de elec.c.quere-
lam.facit.c.ex literis.z cum secũdum.de iure patro.z.c.cũ Ber-
toldus.de re iudi. Paulus.

HActenus. Ad vsufructuarium
pertinet modica refe-
ctio rei,ad quam cogi potest:magna vero re-
fectio non:ad quam nec proprietarius cogi po
test,si tamen proprietarius sponte refecerit,
ipso inuito vsufructuarius vtetur.hoc dicit.
cum.l.sequen.vsq ad.§.neratius.¶ Nota argu.ad.q.si res sit
in litigio,ad quem pertineat facere expensas litis,an ad pro-
prietarium,vel vsusfructuarium.nam si sunt modice pertinent
ad vsusfructuarium:al's ad proprietarium.Ad hoc.l.prima.C.
de bonis mater.z de bo.que liberis.l.fin.§.vbi autem.versiculo.
sumptibus.z not.per Bartol.in.l.j.in fin.de noui operis nun-
tiatio.¶ Item not.argu.factum ex ordinatione per regem,q
beneficiati compellantur ad refectionem edificiorum beneficij,
vt intelligatur de modica refectione.vnde si totum corruat,nõ
debent compelli.contrarium est verum:quia vsufructuarius
lucratur fructus,beneficiatus vero non,nisi quatenus est sibi
necessarium.¶ Not.gloss.fin.que non est alibi,z adde.l.lucius.
de annu.leg.z.l.caius.de alimen.z cib.leg.

§. Neratius. Usufructuari⁹ inuito proprieta
rio rem colere,z etiam refectio-
nes facere,siue sint vtiles,siue necessarie,siue voluptarie,dum ta
men rei faciem non mutet ampliando,vel minuendo,quod fa-
cere non potest:lz rem facturus sit meliorem.h.d.vsq ad.l.item
si fundi.¶ Et no.bene,q verbũ,reficere cõprehẽdit nõ solũ ne-
cessarias,sed voluptarias expẽsas.¶ Item q vsusfructuarius
non potest facere rem meliorem addendo vel minuendo,al's po
test vt.j.e.equissimum.§.fructuarius. Paulus.

Summarium.

1 Vsusfructuarium excolere rem cuius vsumfructum habet teneri,
alioqui ei vsumfructum recte negari.
2 Vsusfructus concessione quæ veniant?

ITem si fundi. Ad vsusfructua
rium pertinet o-
mnis fructus z emolumentum rei,z etiam eo-
rum,qui sunt in re,siue cohereant,siue nõ.Itẽ
siue appareant tempore concessi vsusfructus,
siue postea reperiantur.Item z eorum que rei
accedunt,dummodo sint talia,que per se non cõsiderentur,al's
secus.potest etiaz vsusfructuarius cogi rem colere arbitrio boni
1 viri.h.d.vsq ad.§.aucupiorũ.z †not.primo q vsusfructuarius
cogitur colere.z est ratio:quia per hoc conseruatur res in esse.vñ
si nollet colere,denegaretur vsusfructus.quod est notandũ.In-
ducebam ad.q.q possidentes bona in territorio,licet nõ habeãt
domiciliũ in loco,debeãt contribuere in refectionẽ murorum:q
per inhabitationẽ loci possessiones coluntur z per cõsequens in
esse conseruantur.vt hic ergo ex ipsis rebus debet inhabitatio
loci conseruari.arg.s̃.e.l.vsufructu legato.in fi.Item no.q cogi
tur vti arbitrio boni viri.est ar.q si vasallus male tractat sub-
ditos suos eos grauando,põt superior minus a quo tenet in
feudũ ipsum cogere ad bñ tractãdũ,z ad remouẽdũ grauami-
na.¶ Itẽ no.diligẽter distinctionẽ inter accessoria que p se non
cõsiderãtur,vt illud qđ euenit per alluuionẽ:z tũc procedit regu
la,vt qđ iuris de principali,vt de tali accessorio,z alijs que per
se cõsiderãtur in his nõ procedit regula.facit ad illud qđ not.C.
de iudi.l.j.z.l.intelligitur.de luitio.pig.No.etiã q̃dã esse emolu-
mẽta,que nõ pertinent ad vsusfructuariũ,sed ad proprietariũ.
2 qđ facit ad ea que dixi in.l.vsufructu legato.¶ Itẽ not.†q in
ↄcessiõe vsusfruct⁹,veniũt oĩa que sunt in fundo,siue appareãt,
siue nõ:secus in exceptione.nã nõ vr̃ excipere.nisi illa que appa-
rent,vt in gloss.z sic amplior est concessio,q̃ exceptio.quod not.

Summarium.

1 Ius id plenius eẽ qđ qs pricipaliter habet,quàm qđ ex cõsequẽtia.
2 Vsumfructuarium in vtendo proprietarij sequi consuetudinem nõ
teneri,modo viri boni arbitrio vtatur.

AUcupiorũ. Reditus venationũ z
aucupationũ z pisca-
tionũ ptinet ad vsusfructuariũ.hoc primo.Itẽ
non solũ potest vti fundo,sed instrõ fundi,z si
sit tale instrm,q seruãdo seruari nõ põt,illud
potest vẽdere z aliud reuocare.Si vero seruari
põt:tũc vti põt,sed nõ vendere.hoc scđo.Itẽ qui cõcedit vsum-
fructũ in vna re,videtur concedere,vt de alia re sua vsufructua
rius percipiat,sicut ipse concedens pcipere solebat.z non vltra.
hoc tertio.Cum vero vsusfructus principaliter ad aliquẽ perti-
net,z nõ in consequẽtiã alterius rei,põt vti plenissime etiam fru
ctus vendendo,vel locando:lz proprietarius nõ ita consueuerit
vti:quia non tenetur sequi ipsius consuetudinem.Sed vti põt
plenius.q̃ ipse,dummodo vtatur arbitrio boni viri.h.d.vsq
1 ad fin.¶ Et†no.q plenius est ius,qđ quis habet principaliter,
q̃ id quod hz in cõsequẽtia alterius rei.Nã illud regulariter re-
stringitur fm exigentiã illius rei.primum vero non recipit re-
strictionem.z sic multa cõceduntur principaliter,que non in cõ-
sequentiam,fm glos.z econtra multa in consequentiam,que nõ
2 principaliter.vt.l.j.j.de autho.tuto.¶ Itẽ†no.bene.q vsufru-
ctuarius non tenetur sequi consuetudinem proprietarij,in vten
do:sed vti potest plenius quam ipse.

EX silua cedua. Qui hz vsumfructũ sil
ue,si cedua nõ est,non
põt cedere stipites arborũ,sz germinales tm̃,qui na-
scunt ad pedes earũ,z apte sunt ad vineã.Si vero
cedua sit:tũc põt cedere pedamẽta.i.stipites arborũ mediarũ,q
cedi cõsueuerũt.Secus si sint magne,q̃ nõ ↄsueuerũt cedi,sz ad
ornatũ silue reliqui.Itẽ euulsis arborib⁹,q̃s cedere nõ poterat,
vi vẽtorũ,vel alr̃,nõ pt̃ vti,nisi pro ligno ad cõburẽdũ.nõ p mã
ad edificãdũ,nisi q̃ten⁹ necessariũ ẽ p villa.i fũdo sita.h.d.vsq
ad.§.nauis.d.l.arborib⁹.text.cũ gl.sz verũ intellectũ. Paulus.

§. Nauis.

Vsusfructuarius potest vti re ad vsum destinatū,licet periculū immineat.h.d.

Summarium.

1 Cedere & concedere inter se quid distent?
2 Ius decimarum aut quoduis aliud spirituale ius, quod quis habet,an cedere alteri,aut vendere queat?

§. Vsusfructuarius.

Vsusfructuariꝰ potest commoditatem vsusfructus alteri locare,vendere,vel precario concedere per se,vel per alium:quia per hoc ipse videtur vti.h.d.vsqꝫ ad
§.de illo.ius autem vsusfructus nō potest alteri cedere,secundū
glo.quod intellige scilicet vt acquiratur illi,cui cedit:imo ceden
do finitur vsusfructus,ꝛ reuertitur ad proprietatem:vt instit.e.
1 §.finitur.¶ Et sic†nota differentiam inter cedere ꝛ concedere.
nam qui cedit omne ius intendit a se abdicare.recedit enim,et
alium loco sui ponit.Sed qui concedit a se non abdicat,sed aliū
secum admittit.nam dicitur a con,quod est simul,ꝛ cedo dis.ꝛ
sic retinet penes se ius ꝛ alteri commoditatem concedit ita intel
lige gl.que est hic.ꝛ de alijs verbis vide.ff.de dona.l.ad eum.in
2 prin.per glo.ꝛ de do.causa mor.l.seya.per Bar.¶ Item†not.
predicta ad illa,que dicunt canoniste,ꝙ ius decimarū vel aliud
spirituale,quod quis habet non potest alteri vendere: vel cedere:commoditatem vero vel fructus earum sic.vt not.in.c.fin.ne
prela.vices suas. Paulus de Castro.

Summarium.

1 Vsusfructus quasi possessionem animo ab vsusfructuario retineri, vt veram possessionē à proprietario.Et ideo sicut in proprietate reperire est possessionem ciuilem,quæ animo retinetur,& naturalem quæ corpore:ita & in vsufructu,& alijs iuribus incorporalibus quasi possessionem ciuilem quæ animo,& naturalē, quæ per vtendi actum retinetur.
2 Vsusfructuarius quasi possessionem ciuilem quandiu retinet, ius suum tempore non perdit.Et quid in proprietate respectu dñi?
3 Statuto si prohibeatur victualia ad inimicos deferri sub pedis amissione,& aliquis in via sit repertus cum victualibus,an puniri debeat?
4 Possessio serui,& si per alium cœpta sit,ac proinde præscriptio aduersus vsusfructuarium,serui tamen stipulatione veri domini nomine facta,præscriptionem huiusmodi interrumpi.

§. De illo.

Iste est not.§.ꝛ subtilis.ꝛ alle.per practicos.h.d.¶ Ius vsusfructus retinetur,
licet fructuarius re actualiter non vtatur,sine culpa rei,vel casu.aut natura.Et ideo qui serui vsumfructum habet in seruo fugitiuo,quicquid ille stipulatur ex re sua,ꝛ si per neminem possideatur,tunc etiam quasi possessionem vsusfructus retinet:
nec perditur legitimo tempore non vtendo.Si vero per aliū sit
apprehēsa possessio,tunc statim vsusfructus quasi possessio per
ditur,ꝛ etiam ipsum ius incipit tēpore pdi:nisi dictus seruus
fructuario fuerit stipulatus:quia tūc prescriptio interrumpitur
1 h.d.vsqꝫ ad fin.ꝛ est litera subtilis.¶ Nota†ꝙ quasi possessio
vsusfructus solo animo retinetur ab vsufructuario,sicut vera possessio a proprietario,ꝛ hoc vult dicere text.ibi nam qua ratione retinetur ꝛc.secundum verū intellectum.Ex quo sequitur,ꝙ sicut in proprietate est reperire possessionē ciuilem,que retinetur animo,ꝛ naturalem que retinetur corpore:ita ꝛ in vsufructu vel alijs iuribus incorporalibus reperitur quasi possessio ciuilis,q̄ animo retinetur.ꝛ quasi possessio naturalis,que retinetur per actum vtendi.Sed est tertia possessio penes vsusfructuarium, scilicet naturalis ipsius rei:quia vsusfructuarius rem naturaliter possidet.Ita intellige quod habetur contra,qui.ex cau.ma.l.ait pretor.§.item.ꝛ.ff.vnde vi.l.iij.§.vnde vi.¶ Item nota ꝙ predicta possessio ciuilis perpetuo retinetur animo:licet quis re non vtatur actu.quod est verum,quando per ipsum non stat,nec est in negligentia,vt in casibus hic positis.Si autem negligeret, tunc per obliuionem,que presumitur ex cursu.x.annorum perderetur:vt.l.si fur.§.j.de vsucap.Et not.C.de acquir.possessio.l. licet in glo.ita intellige glo.paruam hic,que incipit vsqꝫ ad decennium.Aduerte tamen quia licet ipse retineat possessionem, non propterea videtur vti frui:nec videtur seruus fugitiuus operari.ꝛ ideo non facit ad.q.glo.de famulo infirmo,vt debeat habere salarium pro illo tempore quasi videatur operari.Nā hoc nō dicitur hic,ꝙ operari videatur:licet ius ꝛ quasi possessio retineatur.vnde ad illam.q.dic vt nota in.l.si vno.§.Item cum
2 quidam.ff.loca.ꝛ.l.cum heres.§.i.ff.de stat.libe.¶ Tertio†nota
ꝙ quousqꝫ vsusfructuarius quasi possessionem ciuilem vsusfructus retinet,ius eius nō perditur tēpore.idem in proprietate in qua non incipit currere prescriptio,quousqꝫ dominus retinet ciuilem possessionem,vt not.C.de serui.fugi.l.j.in fin.magne glos. ¶ Sed aduerte ad glo.que est hic,que incipit si dicas.nam circa finem videtur,ꝙ incipiat currere prescriptio statim,quod vti non potest:licet per alium nō apprehensa sit possessio:ꝛ licet fuerit impeditus vti propter infirmitatem vel fugam:verumtamē cessante impedimento,sit restituendus.per.l.ꝛ attilicinus.ff.de serui.rustico.predio.¶ Tu dic subtilius ꝙ ibi loquitur in seruitutibus realibus,in quibus non cadit quasi possessio ciuilis:q2 debentur rei,que animum non habet:ꝛ ideo statim ꝙ quis impeditur vti,incipiunt perdi animo.Sed quia sine sui culpa perduntur,datur restitutio vt ibi.Sed nos loquimur in seruitutibus personalibus,in quibus reperitur quasi possessio ciuilis:q2 debetur persone,que animum habet.que quidem possessio retinetur per impeditum vti:quia animū semper habet.ꝛ ideo nūq̄ incipit prescriptio rei vere quousqꝫ sit apprehensa per alium possessio,quod tene mēti.Ad hec facit quod no.ff.de vsucap.iusto. §.non mutat.¶ Item nota de isto verbo,amitti,quod exponitur in actu admittendi.cum enim sit verbum presentis temporis,non significat rem preteritam,sicut lupus exit siluam,ꝛ nō
3 dum exiuit.Alleg.ad.q.†si statutum prohibeat portari victualia inimicis sub pena pedis:ꝛ aliquis sit repertus in itinere cū victualibus:an debeat puniri?Et dic ꝙ aut statutum loquitur per verba p̄sentis temporis,vt si quis portet victualia ꝛc.ꝛ debet puniri.quia verum est ipsum portare.idem si per verba futuri,vt si quis portabit:quia futurum formatur a p̄senti,ꝛ eius significationem retinet:secus si loqueretur per verba preteriti temporis,vt si quis portauerit.nam hoc perfectam rem significat: vt.ff.de ma.testa.l.stichus seruus.de acquirend.posses.not.C.de
4 ser.fugit.l.iij.¶ Vltimo nota ꝙ†licet sit apprehensa per alium
possessio serui,ꝛ sic prescriptio sit incepta contra vsufructuarium,tamen interrumpitur per stipulationem serui factam nomine fructuarij.quod est mirabile.ꝛ que sit ratio,dic vt in glos. ꝛ facit ad.q.vasallorum,qui a domino recesserunt,ꝛ per alium possidentur,vt si aliquem actum faciunt nomine domini,retineant ius superioritatis.ꝛ not.predicta.

Summarium.

1 Possessionem ciuilem,quam proprietarius habet,plus operari,ac naturalem,quam vsusfructuarius habet.Et quid per quamlibet earum acquiratur?
2 Dominium actionemqꝫ in pendenti esse posse.
3 Proprietarius fructibus extantibus,num aduersus furem cōdictionem furtiuam intentare queat?
4 Statuta Italiæ quibus cauetur,vt si sit inter consanguineos controuersia,de ea compromittatur,iuridica ac valida esse.

SI fur de.

Fructus a solo separati per tertium nō nomine fructuarij nō efficiuntur eius,sed proprietarij,nisi postq̄ eorum possessionem nactus est.nam ex tunc acquirit dominium,ꝛ incipit sibi competere condictio furtiua,q̄ añ soli proprietario cōpetebat. cum igitur tam dominium q̄ conditio apta sint vtriqꝫ competere,licet competant proprietario,dicuntur pendere.hoc.d.ꝛ est fortis in text.Primo ponitur determinatio Iuliani.Secundo ponitur oppositio de dicto Marcelli,ꝛ rñsio ad eam.Tertio quedam illatio resultans ex dictis amborum.secunda ibi,Mar
1 cellus.tertia ibi cum autem in pendeñ.¶ Et†not.ꝙ plus operatur ciuilis possessio,quā habet proprietariꝰ,q̄ naturalis quā habet vsusfructuarius.Nā prima facit acquiri proprietario fructus qualitercunqꝫ a solo separatos,etiā non nomine proprietarij.Scda vero non facit acquiri vsufructuario,nisi sint separati per eū nomine suo,fm glo.¶ Itē in alijs plus operatur ciuilis q̄ naturalis.de quo vide per Dy.ꝛ Bar.in.l.iij.§.ex cōtrario.de ac. pos.ꝛ per Cy.C.de rei vēd.l.certū.ꝛ de reg.iur.sine possessione. per Dyn.¶ Percipiantur ꝛ a solo separentur,lꝫ nō recōdātur in horreo cōtra glo.ꝛ istud tenēt oēs doc.Et dixi in.l.ꝛ ex diuerso.de rei vē.ꝛ glo.istud tꝫ in.l.si vsufructuarius messem.qui.mo. vsufr.amit.¶ In fi.in gl.nactus.que coniungitur cū glo.fiant.
ff.quod

j.qd expediam oppo.de.l.nec ullam.§.item si quis dolo.de peti.
2 hered. ¶ Item † no. quod dominium & actio possunt esse in pendenti. dicuntur autem pendere duobus modis ut colligitur ex exemplis hic positis. Primo ratione presentis temporis, ut quando adhuc nulli competunt: sed expectatur cui competat, ut in re empta per servum usufructuarii, & sibi tradita nondum pretio soluto, sed habita fide: nam adhuc dominium non competit usufructuario, nec proprietario, sed expectatur ex cuius pecunia solvetur pretium: ut.j.e.sed & si quis.§.j. & sic pendet ratione presentis temporis. ¶ Secundo ratione futuri, ut quando competunt uni sed revocabiliter quia possunt alteri cōpetere: ut in aliis tribus exemplis hic positis, scilicet in re sub condit.legata, que interim heredis est. sed potest effici legatarii advenien.cōdit. Itē in fetu, quem debet usufructuarius submittere loco capitum demortuorum. Nam anteq̄ submittat dominium est eius, postea proprietarii. ¶ Item in dominio fructuum perceptorum per furem, quod est proprietarii, & sibi competit cōdictio furtiva. Sed si usufructuarius nactus sit possessionem, erunt eius. Omnib⁹ ergo his casibus, licet competant uni, tamen ex quo possunt alteri competere, dicuntur pendere. ratione futuri eventus. facit.l.
3 j.§.si pendeat.ad maced. ¶ Sed † querit glo.si.utrum proprietarius poterit intentare condictionem furtivam, que sibi competit? & determinat quod non: nisi consumptis fructib⁹: quia quousque extant, dicta condictio non est perpetua, sed revocabilis ut hic. ¶ Tu dic contra secundum Bal. & Cy. in additionibus: quia propter hoc non impeditur eam exercere, ut.s̄.de rei ven.l.non ideo minus. & l.si quis hac.l. Paulus.

SI cuius. Usufructuarius tenetur satisdare de restituenda proprietate, & de utēdo fruendo arbitrio boni viri, & anteq̄ satisdet, agere non potest. Item si plures sint proprietarii, omnibus est satisdandum. Item per dictas cautiones prospicitur damnis futuris. Sed tam pro futuris q̄ pro preteritis possunt alie actiones competere, scilicet.l.aquilie & interdictum, quod vi aut clam. Sed quia non semper dicte actiones competunt idcirco pretor dictas cautiones adinvenit.h.d. ¶ De.q.gloss.an usufructuarius ante cautionem faciat fructus suos, vide per Bar.in.l.uxori.de usuf.leg.

§. Sed si inter. Si cōtroversia sit inter duos fructuarios qualiter utantur proposito hincinde iudicio quasi communi dividūdo, iudex reducet eos ad concordiam cogendo eos inter se cavere.h.d. Pone casum in usufr.legato duobus alternis annis. & est contentio inter eos, quis incipiat, ut.j.quib⁹ mo.usufr.amit.l.ii.§.fi.in tex. & glo. vel in legato duobus simul: unus vult seminare, alter non Vel unus vult seminare bladum, alter fabas. Iudex ex officio suo reducet eos ad concordiam, vel iubendo, quod quilibet utatur parte fundi ad sensum suum, & caveant ad invicem non impedire. vel alter uno anno alter altero. & vide Inno.de proba.c. in presentia. & quod not.v.q.iii.c.si primates.xc.dis.c.j.per gloss.
4 ¶ No. † tex.cum gl.hic que sunt in ar. quod statuta Italie, quibus cavetur, quod si sit controversia inter cōsanguineos vel affines, debeant compromittere: valeant, & sint iuridica. Paulus.

Summarium.

1 Rem meliorem fieri, si quæ ad oblectationem voluptatemque comparata sunt: in reditum ac proventum reducantur. Et quæ testator aut proprietarius facere destinaverat, velle videtur, ut fructuarius faciat.

§. Fructuarius. Usufructuarius non pōt rem deteriorem facere, sed meliorem sic, dum tamen pristinam faciem loci non mutet augēdo vel minuendo, vel unum in aliud transmutando: nisi quatenus proprietarius verisimiliter erat facturus.h.d.tex.cum glos. usque ad.§.sed si edium. Et incipit iurisconsultus hic ostendere qualiter usufructuari⁹ debeat uti frui. & primo de usufructuario fundi in hoc.§. secūdo de usufructuario ediū, in dicto.§.sed si edium. usque ad.l.sed & si quid.§.mancipiorum. Tertio de usufructuario servorum in dicto.§.mancipiorū. Tertio de usufructuario vestimētorū.in.e.l.§.sed si vestimentorum. usque ad.§.pro-
1 prietat. ¶ Et no. † hic in versiculo, sed si forte. quod primo videtur res fieri melior, cum illa que sunt ordinata ad delectationem et amenitatem reducuntur ad reditum. ¶ Item no.glo.que incipit & ita mutat. quod quando testator vel proprietarius proposuerat aliquid facere in fundo, videtur velle quod etiam usufructuarius faciat. quod no. In contrarium facit.l.j.§.si defunctus.j. de rebus eo.sed ibi suberat alia ratio in persona heredis, q erat minor, q̄ in persona testatoris, qui erat maior. Paulus.

Summarium.

1 Fundus ut arando excolitur, ita & domus dum inhabitatur.
2 Proprietarius quæ locare non consuevit, sed in suæ personæ usum retinere, non potest usufructuarius locare nec vendere. Et an emphyteota, quam in fundo ædificavit emphy. domum, destruere possit.

§. Sed si edium Qui habet usumfructum domus, facere potest ea que permanent, non illa per que qualitas eius mutetur addendo vel minuendo vel aliter transmutando: nec illa que ad usum persone proprietarii destinata erant ad publicos usus locando, vel rē ad alium usum, q̄ destinata sit locando, vel utendo. Item illa que ibi posuit vel in re edificavit tollere non potest, postq̄ tamē erunt refixa potest vendicare.h.d. usque ad.§.mancipiorum.in.l.
1 sed & si quid. ¶ Et no.hic in verbo excolere, quod sicut fund⁹ excolitur arando, ita domus inhabitando: quia per inhabitationem
2 conservatur in esse. ¶ Item † no. quod illa que proprietarius locare non consuevit, sed ad usum sue persone tantum retinere, non potest usufructuarius locare. secus si ad usum sue persone tantum non retinebat. Nam poterit locare & vendere, licet proprietarius non consueverit. ut.l. Item si fundi.§.fi.que videtur contra. facit.l.sed & si quid.§.sed si vestimentorum. ¶ Item no.in.l.sed si quid.in prin.arg. quod emphyteota non potest destruere domum, quam edificavit in fundo emphyteotico de quo in Spec.de loca.§.nūc aliqua versiculo centesimoquinquagesimonono. Bal. Paulus de Castro.

Versic. Mancipiorum. Habens usumfructum in servis, debet eis uti secundum conditionem & statum eorum. & nō ad aliud ministerium exercere. q̄ cōsueverit: & eodem modo vestire debet eos, & nutrire. Item habens usumfructum vestimētorum, que destinata erant ad usum proprietarii. non potest ipsa locare: secus si destinata erant ad ludos vel apparatus.h.d. usque ad.§.proprietatis.qualum.i.fabulum. Paulus de cas.

§. Proprietatis. Proprietarius non potest prohibere usufructuarium quominus utatur fundo & instrumentis eius. sive sint affixa, sive non: sed servitutem novam imponere non potest. nec debitam remittere: sed bene potest novam acquirere. Usufructuarius vero acquirere non potest. Sed iam constitutam retinere sic, que si per eius negligentiam perdatur. proprietario tenetur.h.d. usque ad.§.fi. ¶ Et no.glo.super verbo contineri.que dicit quod in legato proprietatis non veniunt instrumenta: secus in legato usuf. Et reddit rationem, nec est alibi melior gloss.in hac materia. ¶ Addit Cy. aliam rationem: quia legatum proprietatis magnam continet utilitatem: cum sit perpetuum. secus in usuf. qui est temporalis. pro quo vide.l.j.C.de his qui se defe. et quod not. per Bern.in.c.j.de parochiis. & in meo alphabeto super verbo necessitas.

Versic. Sed nec servitutem. proprietarius non potest etiam usufructuario consentiente servitutem imponere, nisi sit talis, per quam conditio usufr. nō fiat deterior. locum vero religiosum facere potest eo consentiente: et interim in eo nō ɔsentiente, si pietas vel necessitas hoc suggesserit.h.d.cum.l.se. & prin.se. & intellige tex. prout iacet: licet glo. destruat. Dicit enim quod si usufructuarius consensit. perdit usumfructum. Sed hoc est iniquum, cum usufructus sit separatus et possit per se consistere secundum Cynum. ¶ Tu dic, quod dictum glo. est contra mentem litere, nam secundum hoc non esset differentia inter primum casum, quando consentit, ut servitus imponatur, & secundum, quando consentit ut fiat locus religiosus. Nam utrobique perderet ius suum. & tamen tex. intendit differētiam facere, ut patet.in.l.locum.in versi.quibus.autem. que est adversativa. & ibi dum dicit, favore religionis. dic ergo quod consentiendo ut servitus ita ponatur, non perdit usumfructum: nec valet consensus, nec constitutio servitutis. Nec obst.l.apud celsum.§.quesitum.de dol.exc. quia ibi in plus consensit, scilicet ut tota res venderetur. ¶ Item non obstat ratio glos. quia potest totum usumfructum amittere: ergo & pati servitutem imponi. Nam non sequitur: quia non intendit per hunc consensum amittere

vsumfructum, sed alterare. Simile in domino proprietatis, qui potest totam rem alienare, & tamen non potest auferre sibi potestatem disponendi de ipsa: vt. s. de pac. l. nemo. & C. de condict. ob causam. l. ea lege. cum ibi not. ¶ Item facit contra glo. quia actus agentium voluntarij nō operatur vltra intentionem agētis. vt. ar. l. fin. C. ne vx. pro mari. & l. j. §. simul. de itinere actuqȝ priua. & l. voluntarie. C. de excu. tuto. bene facit. l. obligationum substantia. de acti. & obli. modo hic vsufructuarius consentiendo seruitutem imponere. non habet voluntatē amittendi vsumfructum. Paulus de Castro.

§. **Ex eo.** Proprietarius habet plenissimam correctionem serui: vsufructuarius non ita plenam, vt ipsum cicatricibus deformet. h. d. ¶ Et est hic ar. ꝙ dominus possit punire subditos, quos alteri dedit in feudū. Bal.

§. **Proprietarius.** Proprietarius potest alienare proprietatem sine consensu fructuarij: nec extinguitur vsufr. ipso iure. si tamē alienatio necessaria est, in qua debeat venire proprietas & vsusfructus: nisi vsusfructuarius ad requisitionem proprietarij soluat estimationem vsusfructus, denegatur sibi ipsius persecutio h. d. text. cum glo. ¶ Pro quorum intellectu vide omnino. l. si hominem. cum glo. sua. j. de solu. & semper alle. iste. §. & tene hic secundam positionem casus. Paulus de Castro.

Summarium.

1 Testator relicto filio hærede, si vxorem dominam ac vsusfructuariam omnium bonorum, licet de cōsuetudine vxor alimenta habere dumtaxat debeat, si tamen clausulam idem testator in relicto adijciat, quæ alimentis nudis conuenire nequeat, quatenus sit huiusmodi relictum ampliandum?

2 Verba quæ propriè intelligi nequeant, ad significationem minus propriā porrigenda esse. Et quæ ad diminuendum adiecta sunt, augmentum quandoqȝ operari.

PRoculus. Legando vsumfructum videtur quis legare proprietatem: cum modus vel conditio apposita non possunt aliter operari. h. d. no. Vel sic, verbum vsusfructus, quando non potest intelligi de formali, intelligit̃ de causali, qui est cōiunct⁹ proprietati, & ipsam proprietatem continet. h. d. ¶ Et per hanc. l. pridie de facto respondi, cum iudex in sententia adiudicasset cuidam communitati vsum quorūdam pascuorum, & apposuisset aliqua verba, que non poterant conuenire nudo vsui, videbatur adiudicasse proprietatem. facit. l. donationes. in concubinaȝ
1 §. species. j. de dona. ¶ Item † facit, si testator relicto filio herede, relinquit vxorem suam dominam & vsusfructuariam omniū bonorum: licet de consuetudine non debeat habere, nisi alimenta postꝙ extat filius, vt no. in. l. ij. & auten. ibi posita. C. si secundo. nup. mulier. si ibi apponat aliqua verba, que non possint cōuenire nudis alimentis, puta, ꝙ faciat aliquas eleemosynas, vel exequias testatoris, quas facere non posset, si sola alimēta haberet: quia tunc debeat habere integrum vsumfructum. quia hec videtur fuisse voluntas testatoris. & ita de facto respondi.
2 ¶ Item † no. ꝙ verba que non possunt intelligi proprie, impropriantur. facit. l. item sed si possessori. §. item si iurauero. j. de iure iur. ad trebel. sceuola & quod no. de vulg. & pupill. l. verbis ciuilibus. Cy. & Ray. ¶ Item no. ꝙ verba posita ad diminutionem operantur interdum augmentum Bal. ¶ Insulam. i. proprietatem insule. Paulus de castro.

§. **Si arbor.** Dominus debet remouere impedimētum, quod est in sua proprietate, vt fructuarius libere possit vti. h. d. Paulus.

Summarium.

1 Vsusfructus non idem quod fructus. Et in quo vtrunqȝ consistat. Et quid distēt inter se legatum vsusfructus & simplicis fructus? Et quod legatario vtriusqȝ remedium aduersus turbantem competat?

2 Verba directa ab obliquis in legato apposita quid distent?

SI quisita. Qui legat fruct⁹ annuos, videtur legare vsumfructuȝ. h.
1 d. Et not. ad euidētiam ꝙ † aliud est vsusfruct⁹, aliud fructus. Nam vsusfructus est ius incorporale, vt. s. e. l. j. Fructus autem sunt quid corporale videbatur ergo ꝙ aliud esset legare fructus, aliud vsumfructum. contrarium hic dicitur quia fructus ex iure vsusfructus resultant: vnde legando vsumfructum tantum videtur legare causam. quod est no. Et est vtilitas quia legatarius percipiet fructus de manu sua. Sed si videretur legatum tantum corpus, fructum haberet percipere de manu heredis. vt. j. de vsuf. legato. l. fundi trebatia. & de annu. lega. Caius. ¶ Item habebit confessoriam contra omnem impedientem. Sed si corpus tantum esset legatum, solam actioneȝ ex testamento haberet, contra solum heredem. ¶ Et no. glo. hic positam, que bene declarat hanc. l. & similes, melius ꝙ̃ aliqua que sit in iure. de quo per Bart. in dicta. l. fundi trebatiani. & de pu-
2 blica. l. cotem. §. qui maximos. Nota † etiam ex hac glo. differentiam inter verba directa, per que legatarius habet percipere de manu sua, & verba obliqua, per que habet percipere de manu heredis. Nec obstat. C. cōia de leg. l. j. & ij. vbi equiparantur legata, que fiunt per verba directa & fideicōmissa, que fiūt ꝑ obliqua. ¶ Nam ibi non repugnat natura subiecti, hic sic, vt. s. e. l. iij. §. dare. Ray. Aduerte quia sentit, ꝙ si testator mandat per heredem suum mihi dari vsumfructum, non acquiratur mihi ius, nisi traditione facta. cuius contrarium ibi dixi. ¶ Nec obst. hec glo. quia non intendit contrarium dicere, sed ostendere qualiter cognoscatur legatum vsusfruct⁹ a legato fructuum. Nam tunc bene inspicitur, an sunt verba obliqua, vel directa. Si vero cōstat, ꝙ voluit legare vsumfructum, non est illud inspiciendum. tene menti. Paulus.

Summarium.

1 Vsumfructum serui legare aliud, quam operam. Et quis ex vtroqȝ legato subnascatur effectus?

2 Filius hodie si quid patris contemplatione quærat, cui, ac quatenus quærat?

SI serui vbi. Hic īcipit tractare vnā materiaȝ de seruo fructuario, vtrum acquirat vsufructuario vel proprietario: & qualiter, & durat vsqȝ ad. l. si pendē. Et breuiter vsqȝ ad. l. Sed & si quis. §. interduȝ. ꝙ ex tribus causis querit vsusfructuario, scilicet ex opera sua, & ex re ipsis vsusfructuarij. Item cū aliquid sibi relinquitur iure institutionis. legati, vel donationis, vel causa conditionis implende contemplatione vsusfructuarij: sed si cōtemplatione domini simpliciter, extra causas predictas querit dño. ¶ Item non solum actionem sed exceptionem querere potest fructuario. Item cogi potest operari. Item cum contemplatione fructuarij aliquid sibi datur, non refert positus fuerit ad obli-
1 gationem, vel ad solutionem. h. d. ¶ Et † no. ad euidentiam, ꝙ aliud est legare vsumfructum serui: aliud operam. Primo casu querit legatario ex istis causis: secundo ex opera tantum. Item primo casu per vsucapionem proprietatis, non extinguitur vsusfructus: sed legatum operarum sic. vt. j. de vsuf. lega. l. ij. in fin. que non est alibi, secundum Ray. Et no. s. e. locum. §. proprietarius. circa finem glos. ¶ In. l. sed. & si quid. versiculo nec distin-
2 guimus. Iste tex. facit in arg. contra illos, qui † dicunt ꝙ hodie si filius contemplatione patris instituatur, vel aliquid acquirat ꝙ nō acquiratur patri, nisi quo ad vsumfructum. Sed istud est falsum: quia quicquid acquirit filius, contemplatione patris, patri queritur pleno iure, per. l. sed si plures. §. in arrogato. de vulg. iura vero illud dicentia intelliguntur in alijs aduentitijs. Paulus de Castro.

Summarium.

1 Euentum spectari, & exitu acta probari.

2 Pecuniam venditori vel in sacculo offerri emptori quandoqȝ satis esse. Et numerationem nonnunꝗ̃ ad cōtractus temporis retrahi.

§. **Interdum.** Dominium rei empte ꝑ seruuȝ fructuarium, & sibi tradite precio nondum soluto in pendenti est quousqȝ pretium soluatur. Nam si soluit̃ de pecunia domini, ipsius erit: si de pecunia fructuarij erit similiter eius. Sed si de pecunia vtriusqȝ pro rata pretij erit vtriusqȝ. Nec refert quando de pecunia fructuarij soluit̃, an soluatur constante vsusfructu, vel eo finito: si vero non constat de cuius pecunia solutum sit, neutrius erit. h. d. vsqȝ ad. §. si operas.

1 operas.¶ Et nota†hic euentum spectari.⁊ quod vulgariter di
citur exitus acta probat.facit.ꝫ.ad silla.l.si exheredatus.⁊ de iu
di.sisti.l.iij.§.quando autem.⁊.C.de iudi.rem non nouam.in fi.
2 ¶ Item†not.hic in fi.ar.ꝙ sufficiat offerre pecuniam in saccu
lo.de quo dic vt.ꝫ.de condi.inde.l.cum seruus.per Barto.⁊ ibi
vide.¶ Item nota in versiculo quid ergo.ꝙ numeratio trahit
retro ad tempus cōtractus.quod est verū quando fiebat de ne
cessitate precedenti contractum,vt in illa,que fit pro pretio rei
vendite.quod pretium erat debitum.¶ Si vero numeratio nō
erat necessaria,vt cum quis stipulatur pecuniam quam est mu
tuaturus:nō enim cogitur mutuare,si non vult:nisi se astrinxis
set.tunc ergo econtra contractus siue stipulatio non trahitur
retro ad tempus numerationis,vt.l.quidam cum filium.in fi.de
ver.oblig.⁊ isto casu posset procedere opi.Marcelli ⁊ Martia
ni,scilicet ꝙ licet fuerit stipulatus durante vsufr.si postea finito
vsufr.numerabat etiam de pecunia fructuarij,acquiratur pro
prietario.⁊ adde quod plene not.ꝫ.de regu.iur.l.que legata.tene
menti. Paulus.

Summarium.

1 Actiones personales de subiecto in subiectum nō migrare sine ces
sione,Et quid in exceptione?
2 Tempus stipulationis partem esse.

§. Si operas.

Annua stipulatio per seruum fructuarium interposita pro ra
ta temporis,quo durat vsusfructus acquiritur vsufructuario,
1 pro alia vero proprietario.h.d.¶ Et†no.hic primo ꝙ actiones
personales non migrant de subiecto in subiectum.i.dicere ꝙ nō
transeunt in singularem successorem sine cessione.facit.ꝫ.vsufru.
quemad.ca.l.iij.§.fin.fallit.ꝫ.de itine.actuqꝫ priua.l.iij.§.hoc in
terdictum.⁊ quod vi aut clam.l.si is qui in puteum.§.si postea.
⁊.ꝫ.de except.rei ven.l.fi.Fran.accur.⁊ Cy.¶ Tu dic de hoc vt
plene no.per Dy.⁊ Bart.ꝫ.de aqua plu.ar.l.si tertius.§.si pus.
exceptio vero bene transit in singularem successorem,ad quem
transit res,cuius occasione competit:vt.ꝫ.communi diuidūdo.
l.in hoc iudicium.⁊ de iureiur.l.etiam.¶ Et hoc est verum pro
ea parte,que acquisita est vni,sed potest esse ꝙ pro parte quera
tur vni,pro parte alteri:⁊ tunc non dicitur migrare vel ambula
re de persona in personam,sed eis acquiri quatenus ratio iuris
permittit vt in stipulatione annua,que lꝫ sit vna,tamen pro par
te temporis potest acquiri vni ⁊ pro parte,alteri:sicut pro parte
2 summe:quia†tempus pars est stipulationis.vt.l.j.de re.cred.
¶ Et ita intelligitur hic.non enim est intelligendum,ꝙ pro illa
parte que semel acquisita fuit fructuario,transeat ad proprieta
riū.Sed quod vsusfructuario non videtur fuisse quesita,nisi pro
tempore,quo durabit vsusfructus:pro alio proprietario.sicut si
stipularetur.xx.quia potest esse ꝙ pro.x.queratur vni:pro.x.alij.
licet sit vna stipulatio:vt.s.§.proxi.⁊ hoc est quod vult dicere.l.
si seruus communis meuij.§.fi.de stipu.seruo.que videtur huic
contrariari.¶ Item aduerte qm̄ est vna gloss.que format tres
oppo.et se inuoluit.non enim soluit per ordinem,sed anteꝗ̄ sol
uat vnam,ponit aliam:⁊ deinde redit ad primam,⁊ post ad se
cundam.ego eam tibi declarabo.

§. Questionis.

Si quid stipulatur seruus,qđ non potest queri fructuario,
queritur proprietario:licet eius nomine non stipuletur.fallit cū
stipulatur ex re fructuarij,vel ex opera sua ab ipso fructuario:qꝛ
licet non possit ipsi fructuario queri,non tamē queritur proprie
tario,nisi eius nomine stipuletur.nec valet quod agitur.hoc.d.
vsqꝫ ad.§.si duos.

Summarium.

1 Casus si quando subest dubius,id seruandum quod communiter
obseruari consueuit,si tamen ratione nitatur,alioqui exemplis
nequaꝗ̄,sed legibus iudicandum.
2 Facere quid alterius nomine,vel eius iussu sine mandato paria esse.

§. Si duos.

Quod seruus stipulatur ex re fru
ctuarij, vel bone fidei possessoris
pro rata vsusfruct⁹,vel possessionis,sibi querit:residuū dño nisi
noiatim dño stipuletur vel eius iussu:lꝫ nō noiatim:qꝛ tūc totū
domino querit.h.d.text.tenetur tamen dominus restituere fru
ctuario,vel possessori postꝗ̄ ex re sua stipulat⁹ est.⁊ h.d.secūdū
1 glo.Et not.tex.ibi vulgo creditum ⁊c.ꝙ†in casu dubio seruan
dum est illud,quod communiter seruari consueuit,dum tamen
ratione fulciatur:al's non exemplis sed legibus est iudicandū:
vt.l.nemo.C.de sententijs ⁊ interlo.om.iudic.¶ Item nota ibi
2 quoniā iussum pro nomine ⁊c.ꝙ†paria sunt aliquid facere no
mine alterius,vel eius iussu,sine mandato:licet nō dicatur eius
nomine.vnde cum procurator facit illud,quod sibi mandatum
est,videtur fecisse noīe procuratorio,licet hoc nō dicat in instru
mento hoc probat iste tex.no.¶ Et adde,quod not.in.l.cū post
mortis.§.fi.ꝫ.de admi.tuto.⁊ per Bar.ꝫ.sol.matr.l.post dotem.
in.vj.lec.in fin.vbi omnino vide.l.post mortis.§.fi.quando ex fa
cto tu.contra.no.in.l.procur.qui pro euictione.s.de procura.vbi
omnino vide glos.contrariam. Paulus.

SI operas.

Annua obligatio quesita per seruum fructuariū quatenus
durat vsusfructus,acquirit proprie vsufructuario,
sed finito vsufr.pro residuo acquiritur proprietario.
h.d.Gloss.oppo.de.l.a nobis.de ann.leg.per quam videtur,ꝙ
pro anno incepto non transeat ad proprietarium,sed remaneat
penes vsuff.vel eius heredē.Tene secundam sol.quia in legato
annuo quod postꝗ̄ acquisitum est,potest transmitti ad heredē:
secus in vsufr.vt in.l.in singulos.in fi.de annu.lega.vbi proba
tur hec sol.cetera dic vt.s.l.proxi.§.si operas. Paulus de Cast.

SI pendentes.

Fructus pendentes et maturi tempore vsus
fructus constituti,pertinent ad fructuarium.Item
potest vsusfructuarius rem locare ad alium vsum,ꝙ̄
consueuit proprietarius,dum tamen honestum.¶ Itē si rem
reddiderit meliorē,potest vti eius melioratione.h.d.vsqꝫ ad.§.si
quid cloacarū.¶ Dubitatio primi dicti erat:quia fructus ma
turi ⁊ pendentes videbantur esse fructus anni preteriti.Et sic nō
pertinere ad fructuarium,ad quem pertinent fructus futuri:qꝛ
non censentur anni preteriti,nisi sint separati.quod not.Bald.
Paulus de Castro.

Summarium.

1 Expensa cloacarum atqꝫ aquæductuum ad quos pertineat,Et qua
ratione contribuatur?
2 Beneficij fructus ad tempus,si quis redemit,episcopo visitanti nū
procurationem præstare teneatur?
3 Vsusfructuarius ad quas expensas ob rem in vsumfructum relictā
teneatur?

§. Si quid cloacarum.

Onera rea
lia,que pro re imponunt,pertinēt ad vsusfructuariū.h.d.⁊ semp all.¶ No.
1 †ergo ꝙ expēsa publice cloace,vel aqueduct⁹,ꝑtinet ad posses
sores.⁊ dic ꝙ quilibet tenetur contribuere pro solido ⁊ libra.et
idem in muris ciuitatis.vt.C.de oper.pu.l. omnes prouincie.
rector.¶ Item si vnus habet vsumfructū,alius proprietatem,
2 vsusfructuarius cogitur soluere.¶ Item†no.ar.ibi ergo ⁊ qđ
ob transitum ⁊c.ꝙ si quis arrendauit bñficium alterius tenetur
episcopo visitanti soluere procurationem. in cōtrarium facit,ꝙ
hoc onus pertineat ad illuꝫ, qui sibi dedit in arrendamentum,
postꝗ̄ recipit pecuniam:quia pro hoc videtur ipsos fructus ꝑci
pere:vt.ꝫ.e.l.qui pretio.⁊ hoc videtur verius.¶ Vel dic,ꝙ arrē
dator tenetur respondere episcopo:sed recuperabit ab eo,qui si
bi dedit.ar.s,de pac.l.inter debitorem.cōiuncta.l.exempla.§.j.
⁊.l.j.quod ibi no.per glo.⁊ Bar.C.de anno.⁊ tribu.lib.x.¶ Et
3 no.†ꝙ quedam sunt expense magne,que sunt in ipsa re.i.ad cō
seruationem rei,⁊ iste nō pertinent ad vsumfructuarium:vt.s.
e.l.hactenus.quedam sunt que incumbunt ipsi rei,non ad vti
litatem vel conseruationē eius,sꝫ alterius,puta publici vsus.et
iste pertinent ad fructuarium,lꝫ sint magne,vt hic. Paulus.

§. Si qua.

Vsusfructuarius debet vti re cum sua
conditione ⁊ qualitate.h.d.

OMnium.

Vsusfructus omniuꝫ bonorum potest legari,dum tamen non
excedat dodrantem.h.d.⁊ no.glo.hic positam in fi.
Paulus de Castro.

Summarium.

1 Statuto bannitum,si offendere liceat,num & occidere quoque?

SI is qui. Proprietarius potest in alia re, in qua non est vsusfructus constitutus, facere quicquid vult: dū modo non impediat vsusfructuari⁹ vti frui. h. d. ¶ Not. hic ꝙ licet alicui permittatur lumina obscurare, non tamen permittitur in totū tollere, ⁊ sic verba simplicia recipiunt modificationem, vt hic. et
1 ĵ. de serui. l. si cui simplici. ⁊ per hoc quidam dicūt, ꝙ † si per statutum permittatur bannitum offendi, non tamen permittitur ipsum occidi. quia nomine offense, nō venit totalis extinctio. Sʒ econtra si permitteretur occidi, bene permitteretur offendi. vt. ĵ. de adult. l. nec in ea. Paulus.

Summarium.

1 Seruitutes personales quibus constent?
2 Seruitus quam quis ea lege acquisiuit, vt cum persona extingueretur, num personalis dicenda sit? Et quid si quis alij fundum non habenti pecora pascendi, pomáue colligendi, aut fructuum partē aliquā ius cōcessit, num huiusmodi cōcessio seruitus dicatur?

SI quis binas. Venditor predij, si nullum aliud predium remanet, seruitutem realem retinere non potest: personalē vero seruitutem, vel psonale ius, aut facultatē retinere potest. h. d. Bl.
1 hic disputat, † quod sicut seruitutes psonales ex tribus constant, scilʒ vsufructu, vsu ⁊ habitatione. De primo dubitatur scilicet de opere seruorum. ⁊ in effectu tenet, ꝙ nō est seruitus realis: nec personalis. de reali cōstat: quia illa debetur de predio ad predium: hec autem debetur persone, ⁊ consistit in seruo, qui est res mobilis. de personali etiam constat: quia personalis extinguitur cum persona: vt. ĵ. e. titio. ¶ Sed opera seruorum non: imo transmittitur ad heredē: vt. ĵ. de vsufr. leg. l. ij. nō est ergo seruitus que consistit in iure, vt. s̃. e. l. j. Sed est quoddā ministerium, quod consistit in facto vt. ĵ. de oper. seruo. l. j. Ita
2 tenet hic glo. ⁊ Pet. ⁊ Cy. C. e. in rubrica. ¶ Secundo † dubitatur, quid de seruitute quam quis acquisiuit p̄dio suo, hoc acto, ꝙ cum persona sua extingueretur: an sit seruitus personalis? vr̄ ꝙ sic. constat enim ꝙ est seruitus: vt. ĵ. de serui. rusti. predio. l. pecorum. in fi. cum. l. se. Nec potest dici realis: quia illa non extinguitur cum persona, sed transit cum re ad quēcunqʒ vadat. vt l. via constitui. §. si fundus. e. ti. ergo est personalis. Contrarium determinat glo. que incipit imo. quia cum debeatur predio, non potest dici personalis, sʒ realis. ĵ. communia predio. l. j. Nec obstat ꝙ extinguitur cum persona: quia verum est quo ad commodum, nō quo ad ius. i. nō ipso iure, sed ope exceptionis. vn̄ ipso iure transit ad heredem: licet obstet exceptio. vt dicta. l. pecorū. §. fina. cum. l. sequen. per hoc patet, ꝙ non mutat eius naturam, sicut actiones personales, que sui natura sunt ꝑpetue. ⁊ licet sit actum, ꝙ non transeant ad heredem, non desinūt esse perpetue: quia transeunt ipso iure, licet exceptio obstet. vt. l. cum quis ita.
3 §. qui ita. de verbo. oblig. ¶ Tertio dicitur, quid † si quis concedat alicui non habenti fundum ius pascendi pecora, vel colligēdi poma de fundo suo, vel certam partem fructuum, vel ius spatiandi in fundo suo: an hec sit seruitus? Et idem si cōcedat colligendi ligna, de nemore, prout quidam nobiles faciunt. Nā si seruitus est, cōpetit confessoria ꝯ quēlibet impedietēm: al's nō datur actio nisi contra concedentem. ⁊ illa est personalis. gloss. eadem. in fi. determinat ꝙ non est seruitus. Nam realis non, q̄ nō cōceditur predio, sed ꝑsone. Personalis non. Nā aut dices, ꝙ sit vsufr. ⁊ est falsum: quia illud est ius percipiendi plene oēs fructus ⁊ reditus, vt. s̃. e. vsufr. legato. Sed hic non conceditur ius percipiendi, nisi vsqʒ ad certam mensuram, vel summam. Aut dices ꝙ sit vsus. ⁊ idem q̄ ille est ius vtendi secundum exigentiam persone, que potest plus vel minus exigere, q̄ sit concessum. ¶ Item nec habitatio est. vnde sequitur quod est quoddā ius personale, pro quo non competit actio personalis, nisi cōtra concedentem. ⁊ idem tenet Bar. ĵ. de ali. leg. l. mela. §. fi. ⁊ alleg. casum pro glo. in. l. Caius. de annu. lega. ⁊ de contrahen. emp. l. fin. in fin. per Cy. cōtra. C. e. in rubrica, qui dicunt, ꝙ est seruitus personalis: quia de hoc iure tractatur in materia seruitutum. vt hic. ⁊. ĵ. de serui. l. vt pomum. ¶ Sed iste tex. potius facit cōtra, quia ponit de iure pascendi, tanquā de diuerso ab vsufructu et vsu. ¶ Tu ergo dic melius ⁊ notabilius, quia aut ex verbis cōcessionis constat: quia ille concedens voluit quod is cui concedebat, ꝑciperet de manu sua. vt quia permisit dare. x. corbes quolibet anno de fundo suo: vel mandauit heredi, ꝙ daret. ⁊ sic habet percipere de manu concedentis, vel eius heredis. Et tūc est vera opinio glo. ⁊ Bar. ꝙ non datur nisi personalis actio. Ita loquūtur iura per Bar. alle. Aut voluit, ꝙ per seipsum perciperet: vt quia concessit ius pascendi, vel colligendi ligna de nemore, vel poma de fundo, que verba referuntur ad illum, cui concedit. vel ꝙ possit spatiari: ⁊ tunc fateor ꝙ talis concessio non est proprie seruitus realis: quia non conceditur predio. nec personalis, per ea que dicta sunt: sed est quedam facultas, vt de legat. j. l. apud iul. §. si quis alicui. de serui. le. l. pater. ⁊ est personalis facultas, quia cum persona extinguitur, vt ibi. que facultas diuersa est a seruitute vt patet expresse. ĵ. de vsufr. lega. l. j. dico tamen ꝙ hec facultas est quoddam ius personale incorporale, ⁊ ad similitudinem personalis seruitutis, ⁊ competit pro ea quasi confessoria contra quemlibet impedientē, sicut dicimus in alijs iuribus incorporalibus iuxta not. per Inno. in. c. inter quatuor. de ma. et obedi. pro quo facit optime. ĵ. de dona. l. aquilius regulus. tenementi predicta.

SI titio. Si legatum vsusfru. efficiatur caducum non remanet penes heredē, si penes eum non est proprietas: sed transit ad illum penes quē reperitur. h. d. Ratio huius text. est propter naturam proprietatis que est in vsusfructuario amittente vsumfructum, vt consolidetur. glo. reddit aliam rationem, que etiam bona est. Paulus.

Summarium.

1 Sententia vt in dubio quo ad rem principaliter in ea deductā, non reuocatur, sic nec quo ad ea, que accedunt.

§. Vsumfructum. Portio proprietatis accrescit portioni. Sʒ portio vsusfructus accrescit persone. Et ideo exclusus a propria portione non habet ius accrescendi in proprietate, sed in vsusfr.
1 sic. h. d. ⁊ no. hic in tex. ⁊ gloss. fi. ꝙ † sicut sententia non potest in dubio reuocari, quo ad rem, que principaliter in ea deuenit, ita nec quo ad accessoria. pro quo. l. qui Rome. §. duo fratres. ⁊ q̄d ibi not. de verbo. obliga. Paulus de Castro.

Summarium.

1 Ordinem scripturæ spectandum. Et prius nominatum, dilectum magis.

QVotiens. Si duobus alternis annis legetur vsusf u. primo nominatus admittitur. quod si non apparet, nisi inter se consenserint se impediunt. Itē si alter eorum durante anno suo consequatur proprietatē, licet extinctus sit vsusfr. formalis, alter tamen non prius incipit vti q̄ veniat annus suus. Itē per talem consecutionem proprietatis, non extinguitur vsusfructus perpetuo: quia si postea alienetur reuiuiscit. h. d. vsqʒ ad. §. si co
1 lono. ¶ Et † nota hic ordinem scripture seruandum. ¶ Item ꝙ primo nominatus p̄sumit̄ magis dilectus. Paulus de Cast.

§. Si colono. Si colono legetur vsusfructus fundi, nō tenetur ad mercedes, imo per actionem ex conducto consequetur, ꝙ sibi remittantur. ⁊ expensas factas gratia rei recuperabit. h. d. ¶ Et not. hic, ꝙ agitur ex contractu ad ipsum rescindendum. concordan. sunt in glo. ¶ Item nota ex alia glo. ꝙ cum quis facit expensas principaliter gratia rei, ⁊ ad perpetuam rei vtilitatem: licet secundario gratia fructuum: ⁊ sic gratia sui, nihil omnino recuperat. q̄ inspicitur principalis intentio. facit. l. si absente. ĵ. e. ⁊ de impen. l. fi. ⁊ ne quid in loco publi. l. ij. §. itē labeo. pro quo alle. l. ⁊ si non sunt. §. perueniamus. de auro ⁊ ar. leg.

§. Vniuersorum. Cū quis habet vsumfruc. singularum rerū, ꝑempta forma ipsarū perimitur vsusfruct⁹, neqʒ remanet in eo, quod superest ex rebus: secus si habet vsumfructum omniū bonorum: quia tunc remanet in eo quod superest. h. d. In glo. primi, que opponit de. l. si duo. de admini. tut. dic ꝙ casus sunt diuersi, quia fateor q̄ idem est dicere lego vsusfru. talis domus. ⁊ talis, ⁊ dicere lego vsusfru. domorum. Sed aliud est dicere lego vsumfruct. domorum mearum, et bonorum meorum. vt patet de se. Vel melius vt ibi nota.

Si vsusfru-

SI vsusfructus. Si per heredē stat, quo minus cedat dies vsusfructus, tenetur ad interesse retardationis.h.d.

§. **Vsusfructus.** Qui pretio fruitur, re frui videtur.h.d. per hunc.§. patet ꝙ si legatur res alicui, ⁊ post mortem suam rogatur alteri restituere, si ipse componat cū herede ⁊ pro re recipiat pecuniā: ꝙ non debet alteri restitui, nisi mortuo legatario. Interim ergo remanebit penes heredē. facit.l.stati⁹ florus.§.cornelie.de iu.fis.

Summarium.

1 Substantiam accidentaria mutatione non censeri demutatam. & qualiter intelligendum.
2 Forma semel perempta, num eadem restitui potest? Et simile idem non esse. Et formam rei existentiam præstare. Et formæ diuersitatem, rerum quoq; varietatem coarguere.

§. **Qui vsumfructum.** Si legat̄ vsusfruct.rei, que
consistit in substantia, non in forma: licet status rei mutetur, nō
extinguitur vsusfru. Sed quotiens ad eundem statum redibit
debebitur. sed si consistat in forma, per mutationem forme extin
guitur, nec reuiuiscit, licet ex eadem materia similis forma fiat:
1 quia non censetur eadem.h.d.subtiliter. ¶ Nota † ergo ꝙ sub-
stantia non censetur variari per aliquam mutationem acciden-
talem. quod est verum si reducibilis est ad eundem statum: al's
secus, vt in granis ⁊ vuis, quorum substātia variatur, si ex illis
fiat farina, vel vinum: q2 non potest reduci ad eundem statum:
vt.l.quesitum.§.illud fortasse.de legat.iij. Et ideo si legatus esset
vsusfruct.bladi: ⁊ testator de illo faceret farinam, extingueretur
2 vsusfru.arg.hic in fi. ¶ Item † nota, ꝙ forma semel perempta,
nunq̄ restituitur eadem, sed similis fic. ⁊ sic simile non est idem.
vt no.j.de po.l.quod nerua. ¶ Item nota, ꝙ forma dat esse rei.
quia per diuersitatem forme censetur diuersitas rerum. lz sub-
stātia sit eadem. ¶ Ex hoc sequitur ꝙ in his que denominātur
a forma, potius inspicitur forma, q̄ substantia. Et ideo si quis
promitteret mihi.c.franc.de cuneo regis Francie, quorum quili
bet valet.xv.gross. ⁊ hinc ad annum alteraretur substantia fran
corum: quia non ita boni essent in auro, nec ita ponderosi, sicut
tempore promissionis: nō tamen mutaretur forma, vel valor: q2
valerent.xv.gross. sicut tunc, liberaretur debitor soluendo de il-
lis, qui currunt tempore solutionis: nec possem petere ꝙ daret
mihi q̄tum plus valebant in materia tpe promissionis: quia in
monetis magis inspicitur forma, ⁊ valor extrinsecus cōstitutus
a pncipe, q̄ materia vel valor intrinsecus. facit quod no.j.si cer-
tum pe.l.cum quid. ⁊ de solu.l. Paulus. per Bar. ¶ In glo.fi.
que querit de ratione diuersitatis inter domum ⁊ nauim. Dic
ꝙ ratio est melior: quia domus non potest refici omnino ex eadē
materia, imo requiritur calx arena ⁊c. secus in naui que ex eisdē
nauibus potest refici.

Summarium.

1 Vsumfructum formalem cum persona extingui.

§. **Stipulatus.** Retentio vsusfructus extin
guitur morte retinentis, nec transmittitur ad heredem, nisi sit actum expresse, sicut vsusfru-
1 ctus iam constitutus.h.d. Et † nota ꝙ habemus vsumfructum
formalem iam actu constitutum. Nam ille extinguitur cum pso
na. ¶ Item habemus actionem pro vsusfruc.constituendo nō-
dum tamen actualiter constituto. ⁊ idem vt hic in gloss. ⁊ .j.de
vsusfru.legato.sempronius attalus. Tertio habemus retentio-
nem seu exceptionem vsusfructus, vt cū quis alienat proprietatē
retento vsusfru. nam anteq̄ proprietatem tradat, non potest di-
ci vsusfructus constitutus: cum habeat dominiū sed dicitur re-
tentio seu potestas habendi in habitu. Et in hoc idem, quod.s.
vt morte finiatur. differentia tamen est inter primum casum, et
duos vltimos: quia vsusfructus constitutus ⁊ formatus nō so-
lum morte extinguitur, sed capitis diminutione. actio vero vel
retentio licet extinguatur morte, vt hic: non tamen capitis dimi
nutione, vt.j.quibus mod.vsusfr.amit.l.j. ⁊ quod ibi dicitur, ꝙ
actio extinguitur capitis diminutione, intellige de confessoria,
que cōpetit pro vsufructu formato. Paulus.

VSusfructus. Hic est duplex litera. Nam aliqui habent vsusfruc.serui.titio. aliqui seruo titij. secundum primam.h.d. si per heredem stat quominus tradat rem, cuius vsusfructus legatus est, re perempta tenetur quatenus interest moram non esse factam secundum aliam.h.d. ꝙ vsusfructus relictus seruo alterius, morte serui vel domini extinguitur. Et iō si cum mora fieret per heredem quominus prestetur, alter eorum decesserit, tenetur. vt.s. quatenus interest moram non esse factā. Et secundum istam lecturam.l.fi.C.e. contrariatur de verbo ad verbū: quia dicit ꝙ vsusfructus relictus seruo vel filiofamil. alterius, morte serui vel filij, non extinguitur. sed remanet apud patrem, vel dominū: nec finitur morte patris, quia remanet apud filium. ¶ Sol. vera est quo ad primum dictum, ꝙ extinguatur morte serui, vt hic: cuius contrarium ibi dicitur. Respondetur ꝙ hic loquitur quando fuit relictus cōtemplatione serui. Nam licet domino acquiratur, tamen morte serui extinguitur. qđ est no. Ibi vero non apparebat cuius contemplatione relictus esset: vnde ex euentu declaratur. q2 si precedebat filius vel seruus, videtur relictus contemplatione patris, vel domini. ⁊ est mirabilis decisio illius.l. de cuius casu Cy. fuit interrogatus in examine, ⁊ fuit magna altercatio de intellectu ipsius. Quo ad secūdum dictum, ꝙ hic extinguitur morte domini: ibi non extinguitur morte patris, sed remanet penes filium. Respondetur ꝙ ibi in patre ⁊ filio: hic in domino ⁊ seruo. Nam post mortē patris, potest remanere penes filium, qui potest habere proprium: ⁊ iō non extinguitur, vt ibi. Sed post mortem domini, non potest remanere penes seruum: ⁊ ideo extinguitur. Ex quo patet, ꝙ lz principium illius.l. loquatur de filio ⁊ seruo, tamen finis non loquitur, nisi de filio ⁊ patre. ⁊ ita sentit ibi Bar. de quo est casus hic. cetera dic vt ibi.

QVesitum. Si vsusfructus non prestetur tempore quo promissus est succedit obligatio ad estimationē. nec auditur proprietarius volens alio tempore prestare.h.d. tex. cum gl. ⁊ expone tex. ibi eius temporis vsusfr. recte petere ⁊c. i. estimationem: quia cum constet vsusfructus illius temporis transacti animo non posse prestari, quia tempus transactum nunq̄ redit: nō debet peti vsusfructus sed estimatio, vt probatur in.l.si vsusfructus mihi.j.de vsuf.leg. ⁊ adde omnino quod ibi not. per Bar. Nota ꝙ illa que habent cōcomitantiam cum tempore, extinguūtur tempore: nec possunt alio tempore dari. quod facit ad.q.de potestate electo.

NOn vtitur. Vsusfructuarius tunc dicitur non vti, quando per se nec per alium vtitur: dicitur autem vti casibus hic contentis.h.d.no.

SI alij. Plus continet vsusfructus q̄ vsus. ⁊ si vni relinquatur vsusfruct⁹, alteri vsus, quod est supra vsum pertinet ad vsusfructuariū. Itē si idem corpus bis legetur, non multiplicatur legatum: secus si legetur corpus, ⁊ estimatio: quia debetur vtrūq;. ad hoc alleg. Ad hoc omnino vide.l.ij.in fi. ⁊ quod ibi not.j.de dot.prele. Paulus de Castro.

VSusfructuarius. Vsusfructuarius dz rem conseruare in eodem statu. quo reperit: non aūt aliquid addēdo statum mutare: lz ex hoc melior fiat conditio domini. Item impendia cibariorum valitudinarij serui vsusfructuarij pertinent ad ipsum.h.d.cum.l.seq. ¶ Et nota text. cum gloss. ꝙ sicut arare ⁊ seminare est cultura rusticorum prediorum, ita reficere vel edificare vrbanorū, sic et habitare dixi.s.e.l.item si fundi. ¶ Item in gloss.l.sequen. que dicit maxime si ex modica dicit Cyn. ꝙ illud maxime abundat: quia nisi esset modica expensa valitudinis, non pertineret ad fructuariū: vt.s.e.hactenus. ⁊ .j.de impen.l.omnino. impensa vero cibariorum indistincte pertinet ad eum: quia hoc principio preuidere potuit: sed casum valitudinis non ita potuit preuidere. Paulus de Castro.

Summarium.

1 Titulus de legatis præstandis, an per authen. ex causa, hodie correctus sit?

Si extraneo. Rupto testamento per cōtrata. vsusfructus, qui debebat remanere penes heredem, redit ad illum, cui proprietas erat legata, si erat de personis, quarum legata conseruantur perti. de legan. prestan. h. d. ¶ Et not. glo.
1 in fin. que dicit † φ titulus. de lega. prestan. hodie corrigitur per authen. ex causa. ꝛ sic illa authen. locum habet rupto testamento per contrata. Adde φ not. s. de mino. l. si filius. Paulus.

Summarium.

1 Clericus decedens ad hæredem, num actionem quam temporis præteriti ratione habet, transmittat? Et quid reliquis beneficij non solutis, si beneficium permutet?

§. **Si testator.** Potest ille cui legatꝰ est vsusfructus agere contra heredē, vt rē reficiat, si hoc testator iusserit: ꝛ si heres fuerit in mora, tenetur quatenus interest moram non esse factam, quam actionem transmittit vsusfructuarius ad heredem suum, lʒ vsumfructum
1 non transmittat. h. d. cum. l. seq. In qua habes arg. φ † clericus decedens transmittit ad heredem suum actionem quam habebat ratione preteriti temporis. ꝛ hoc si habebat beneficium simplex: al's secus per ea que no. in. c. presenti. de offi. ord. lib. vj. Ad predicta facit optime. l. defuncta. ī. e. ¶ Item est ar. φ clericus postφ arrendauit beneficiū, ꝛ fructus sunt percepti, si resignet ipsum ex causa permutationis, φ arreragia preteriti temporis sunt sibi soluenda. facit. l. cuiuscunqꝫ. post prin. ī. e. ti.

Summarium.

1 Expensam quam quis principaliter respectu alterius facit, & si ex consequenti in ipsius facientis vtilitatem redundet, an repetere possit? Et principale propositum magis spectandum.
2 Vasallus atqꝫ emphyteuta, num inuito domino rei cedere, vt ab eo liberentur, possint?

Si absente. Si proprietarius absente fructuario faciat aliquam impēsam in re, que pertineat ad fructuarium, potest eaꝫ repetere per actionē negotioꝝ gestorum, nisi fructuarius sit paratus cedere
1 vsumfructum. ꝛ adde. l. titius. ī. e. ¶ Itē † not. hic text. cum gl. φ cum quis facit impensam principaliter respectu alterius, licet secundario redeat in ipsius facientis vtilitatē: tamen potest eam repetere, ꝛ sic inspicitur principale propositū.
2 facit quod dixi. s. e. l. quotiens. §. si colono. ¶ Item † not. arg. φ vasallus ꝛ emphyteuta possunt cedere rei inuito domino, ꝛ liberantur ab eo. facit. l. cū fructuarius. ī. e. Richar. malumbre. Sed de vasallo dic vt in. c. j. de vasal. qui ɔtra constit. lotha. feu. alien. ꝛ quod not. in. c. que in ecclesiarum. de consti. ¶ In emphyteuta dic φ non potest cedere domino inuito, ꝛ se liberare a pensione. ar. ī. loca. l. si in. l. §. si domus. ꝛ. l. dominus horreorum. §. fin. ꝛ de fund. patri. l. quecunqꝫ. ꝛ de publi. l. cotem. §. fi. nec obst. hic: quia iste vsusfructuarius non tenebatur ad annuam sol. Et sic habebat vsumfructum ex causa lucratiua, vel emerat vno ᵽtio ꝛ totum soluerat: ꝛ sic non tenebatur, nisi ad istas impēsas, que cum sint facte etiam contemplatione rei, postφ cedit vsufructui rei, permittitur redundare tantum in vtilitatem proprietarij: secus ergo si emisset vsumfructum annuū pro annuo pretio: vt dictis iuribus. Uel distingue secundum ea que habētur per Dy. ꝛ Bar. ī. de aqua plu. ar. l. is cū quo. vide. Cyn. in. l. si quis curialis. ꝛ quod ibi not. de episco. ꝛ cleri.

§. **Siluam.** Usufructuariꝰ potest colligere fructus immaturos, si sua magis intersit habere, φ maturos. h. d. secundum verum intellectum. Si vero sua non magis interesset colligere: tunc non posset. quia videretur malitiose facere: vt patet. s. e. l. ex silua cedua. secundum Franc. Accur.

Si mihi. Si legatur vsusfructus a duobus heredibus, in portione cuiuslibet hʒ vsusfructuarius portionem vsusfructus. h. d.

Titius. Si proprietarius anteφ tradat vsusf. facit aliquam impensam ad vsufructuarium pertinentem, non tenetur tradere, nisi pro rata vsusfructus sibi refundantur. h. d. Sicut enim habet actionem vt. s. e. si absente, ita exceptionem, vt hic. ꝛ habes. l. similem. ī. de vsufr. leg. l. generale lucius.

Titio cum. Non potest res incipere ab eo casu, quo finire dʒ, ad hoc. all'. Ratio dubitandi huius. l. esse poterat: quia si legabatur vsusfructus alicui cum moreretur. videbatur φ deberet incipere ab herede. quod fieri potest, quando hoc agitur: vt s. e. qui vsumfructum. §. j. ꝛ ar. C. vt actiones ab herede. ꝛ quod dictum est aliud cum morietur: quia tunc voluit vsumfructum fundari in vita morientis: quia viuens moritur in. l. iiij. quando dies leg. ce. ꝛ ibi not. ar. s. e. arboribꝰ. §. de illo. ꝛ sic voluit vsumfructum durare momento, ꝛ sic non valet. Ad hoc ergo, qđ no. in. l. fi. ī. de condi. insti. ꝛ forte idem est. In primo casu: cum relinquit post mortem. Nam dicendo relinquo post mortem tuā, non videtur velle, φ fundetur in persona heredis, sed tua. argu. eius quod no. per Bart. in. l. coheredi. §. cum filij. de vulga. ꝛ pupil. cogitabis. Paulus de Castro.

Usufructu. Onus tributorum pertinet ad vsusfructuariū, nisi aliud actum sit. Item si domus in qua quis habet vsumfructū, non sit totaliter diminuta durat adhuc vsusfructus in eo, quod remanet. h. d. cum. l. si cui.

Si sub conditione. Cū qs vēdit proprietatem deducto vsufr. qui sperabatur alteri deberi, si quidē spes illa aduenerit, cum persona illius finitur: sed si non euenerit, tunc si illius cōtemplatione exceptus esset, statim redit ad proprietatem: al's fundatur ꝛ finitur in persona excipientis. h. d. cum glo. ꝛ no. in fi. φ cessante causa reseruationis, cessat reseruatio. facit. l. si in venditione. ī. communia predio. que est not. ad hoc ꝛ quod no. de leg. j. si quis legauerit. per Iaco. de are. Bald. quod nota pro moderno tempore ad reseruationes beneficiorum.

Dominus. Per acquisitionem proprietatis reuocabilem ex causa, que retro fingitur, ꝛ a qua dependet acquisitio, non extinguitur vsusfructus. h. d. Et not. pro sol. contrariorum, φ interdum acquiritur proprietas pendente condi. vsusfruct. ꝛ ea pendente similiter alienatur: ꝛ tunc nō nocet vsufructui. vt. s. e. quotiens, post princip. interdum acquiritur post acquisitionem vsusfruc. ꝛ tunc aut illa acquisitio dependet ex causa, que ipsam postea resoluit, vt acquisitio ex causa legati, quod principaliter ex testamento dependet: ꝛ testamentum postea resoluitur, ꝛ tūc similiter nō nocet: quia fingitur nunφ acquisita, vt hic. Aut nō dependet principaliter, vt cum acquiritur ex causa inter viuos, que postea resoluitur virtute testamenti, a quo principaliter nō dependet: et tunc extinguitur vsusfru. nec postea reuiuiscit, vt. ī. quibus mod. vsusfru. amit. l. si tibi. Paulus de Castro.

Summarium.

1 Ius accrescendi in legatis testator prohibere potest. Et quid in hæreditate? Et legatum proprietatis per subsequentem adiectionē non restringi: non sic in vsusfructus legato.

§. **Per fideicommissum.** In alimentis non habet locum ius accrescendi. h. d. secundum vnum intellectum. vel sic, vbi testator prohibet, non habet locum ius accrescē
1 di. h. d. secundum alium. Et † propter hoc alle. semper gl. hic posita, quia testator potest prohibere ius accrescendi. qđ est verum in legatis. Quid autem in hereditate, vide. l. si ego. de iniusto testamen. ꝛ per Barto. in. l. quotiens. §. si duo. de heredi. instit. qđ in legitima. vide in authen. vt cum de ap. cog. §. si ceterū. ¶ Itē nota eandem glo. in fin. φ licet legatum proprietatis per adiectionem subsequentem non restringatur, vt. ī. de ali. legat. l. iiij. legatum tamen vsusfructus sic. quod est nota, ꝛ vidi de facto. et adde. s. de transact. cum hi. §. si vni. ꝛ quod ibi not. Paulus de Castro.

Summarium.

1 Vsusfructuarius quos fructus ad hæredem transmittat?

Defuncta:

Defuncta. Si usufructuarius locauerit usumfructū ⁊ post perceptos fructus, decesserit: licet dies soluende pensionis non venisset, actionē tamē transmittit ad heredem suum. h. dicit. ⁊ hic, videtur quasi casus de eo, quod dixi. s. e. l. si extraneo. §. fina. cum. l. seq. quod clericus decedens transmittat ad heredem suum actionem, que sibi competebat pro fructibus preteriti tēporis. de quo habes gloss. in. c. fina. de offic. ordi. libro. vi. Quod facit contra. sed ibi intelligitur de beneficio simplici secundum Joan. and. vel vide glo. not. de re. alie. non alie. c. hoc consultissimo. lib. vi. ⁊ per Joan. mo. in. l. i. C. de anno ciuili. lib. xi. pro quo facit. xi. q. ii. alienationes. ⁊. xx. questio. i. si quis item. ¶ No. pro declaratione glo. ꝙ habes quatuor casus diuersos in fructuario. in quo dicendum est vt hic, videlicet ꝙ si decedat post fructus iam collectos, licet annus nondū sit completus: ⁊ licet dies pensionis nondum venerit: tamen ad heredem suum transmittit, vt hic. primus est in annuo legato in quo sufficit vltimum annum esse inceptum, ad hoc vt pro toto anno transmittat legatum ad heredem: vt. i. de annu. lega. l. a nobis. ideo, quia tale legatum de sui natura postꝙ est purificatum, est transmissibile ad heredes. Sed statim incepto anno purificatur: ergo ⁊c. vsusfruct. rei sui natura non transmittitur ad heredem pro fructibus nondum perceptis. Tertius casus est in viro, qui lucratur fructus dotis. nam soluto matrimonio vltimo anno nondū completo non pertinent omnes fructus illius anni ad maritum, vel eius heredem, etiam si percepti erant tempore soluti matrimonii. Sed pro rata tantum temporis illius anni, quo durauit matrimonium: vt. i. soluto matrimo. l. diuortio, dic vt ibi per Bartol. de ista materia. ¶ Et est ratio: quia tempore non lucratur, nisi propter onera matrimonii: si ergo nō sustinuit onera nisi pro quarta parte vltimi anni, non debet lucrari nisi quartam partem fructuū, et residuum pertinet ad vxorē. ¶ Quartus casus est in vasallo, qui decessit non relicto filio masculo: et sic feudum reuertitur ad dominum. Nā de fructibus illius anni, quo decessit, quid iuris sit, habetur in. c. si vasallus. in tit. hic finitur lex corradi. de consue reg. in. c. i. quod. c. est iuris positiui et consuetudinarium. De questio. glos. vtrum pensio debeat solui in fine anni: dic vt not. per Cyn. C. locat. l. idem. in. v. questio. Bartol. tenet ibi, ꝙ in fine: quia non potest agere, nisi contractu ex parte sua impleto. argumen. l. iul. §. offerri. de act. emp. Paulus de Castro.

Summarium.

1 Legatum reiterabile quando dicatur?

§. Sempronio. Cui legatur pars redituū, nō cēset usufructuarius. ⁊ tale legatū cēsetur annuū, sicut ipsi reditus annuatim pcipiunt. h. d. not. primū dictū declara per ea, que not. s. e. si quis ita. ⁊ per Bartol. in. l. sempronius attalus. de vsufruc. lega. ¶ Ex secun-
1 do † dicto not. et tene menti, ꝙ quando legatur aliquid, quod sui natura reiteratur annuatim, vel aliquid ex eo quod reiteratur, tale legatum est reiterabile, ⁊ annuum: secus si illud sui natura non reiteratur. puta lego decem. non enim videor legare, nisi semel. i. de legatis tertio. fideicommissum. §. si quis decem. sed si dico decem corbes frumenti ex reditu talis fundi: tunc quia ille reditus annuatim reiteratur, videtur istud legatū annuum: licet dictum non sit. casus est hic, quod est valde singulare. Paulus.

Arbores. Usufructuarius arbores nō tenetur substituere vi tempestatis euersas. Item ad ipsum pertinet omne commodū, quod ex re percipitur, ⁊ etiam pensiones rerum locatarum per proprietarium, Si hoc actum est: non tamen tenetur stare colono nisi sit actum expresse. hoc dicit. vsq; ad. §. fin.

§. Cesearun. Gloss. intelligit duobus modis. Primo ꝙ si fuerunt separate a solo tempore constituti vsusfructus, pertinent ad vsumfructuariū, si ex illis debebat aliquod vectigal solui. h. d. qđ intelligo si erant adhuc in fundo. ¶ Item pro illa tantum parte, que debet solui secundum aliam lecturam. dicit ꝙ census debitus fundo fructuario, pertinet ad vsusfructuarium. hoc dicit. not. ꝙ census fundi pertinet ad fructuarium. sicut enim eos soluere debet, vt. e. l. hactenus. ita ⁊ recipere eos qui debentur, vt hic. Paulus de Castro.

Summarium.

1 Vsusfructuarius post spoliationem vsusfruct. non vtens an ipsum perdat?

Cuiuscunq;. Usufructuarius habet interdictum vnde vi, tam pro fundo ꝙ pro fructibus occasione fundi. Item si post expoliationem perdat vsumfructum. adhuc sibi competit actio pro fructibus preteriti temporis. hoc dicit. Et hoc secundum dictum facit ad hoc quod dixi. s. e. si extraneo. §. fina. ¶ Et ad-
1 uerte ad gloss. hic positam, que dicit † ꝙ post expoliationem potest perdi vsusfructus non vtendo: quod non videtur verum: ꝙ per ipsum non stat quominus vtatur vt. s. e. arboribus. §. de illo. ⁊ ibi dixi. ¶ Solu. ibi erat impeditus facto nature, vel alio, ex quo sibi non dabatur recursus contra aliquem. ideo vsumfructum non perdit: hic erat impeditus facto tertii contra quē habebat recursum: ideo perdit. Sed contra tertium sibi subuenitur. Ad hanc solu. facit. l. si titius statuas. de conditio. ⁊ dem. coniuncto quod not. e. titul. l. in testamento. et. i. ad. l. aquiliam. inde neratius. §. ii. intellige quod habetur. i. e. si in area.

Summarium.

1 Proprietatis causam ab vsufructu diuersam. Et an proprietario delinquente, licet alius vsumfructum habeat, proprietas confiscationi subesse possit?

2 Proprietarius an vsusfructuario cauere teneatur, quòd sinet ipsum vti frui?

3 Possidens ciuiliter tantum, an rei vendic. conueniri possit?

§. Si fundus. Iste. §. est multum not. ⁊ semper alleg. hoc dicit. vsufructuario competit actio contra quemlibet possidentem ⁊ ipsum impedientem. hoc primo. ⁊ controuersia super proprietate inter duos, ius eius non differt. si de eo non est controuersia. hoc secundo. sed si controuersia est, tunc differtur restitutio. sed presta-
1 tur cautio, hoc dicit. ⁊ est magistralis. §. ¶ Nota † ꝙ causa proprietatis est diuersa ab vsufru. vnde controuersia super ipsa, nō differt ius vsusfructus. sic etiam potest vsucapi ⁊ alienari proprietas, saluo vsufructu: vt. s. e. locum. §. proprietarius. ⁊. l. iusto. §. non mutat. de vsucap. Ex quo sequitur, ꝙ si proprietarius delinqueret, non impediretur confiscatio proprietatis, licet alius haberet vsumfructum: quia in separatis non infertur de vno
2 ad aliud. vt. l. fin. de calum. ¶ Secundo nota † ꝙ proprietarius tenetur cauere vsufructuario, ꝙ ipsum non impediat vti frui. quod puto verum, quando per iudicium fuit coactus tradere vsumfructum. et sic est contra eum presumptio ꝙ impediet. vt i. si seruit. vendicetur. l. egi. secus si sponte tradidisset: quia non presumitur ꝙ velit impedire. vnde non debet grauari in cauendo. argumen. i. de pen. capitalium. §. ad statuas. et quod ibi no. per Bartol. et de damno infec. l. qui bona. §. si quis, per eundē. ¶ Tertio not. ibi, facit, quia a possessore ⁊c. prout intelligitur de eo, qui possidet ciuiliter, ⁊ conuenitur rei vendicatio. ꝙ debet
3 cauere vsufructuario possidenti naturaliter. Nam † ex hoc sequitur ꝙ possidens ciuiliter tantum potest conueniri rei vendica. et ad hoc semper all'. Et sic est hic casus de. q. quam format glos. s. de rei vendicatio. in rubrica. ⁊ de hoc not. in. l. pomponius. §. cū quis. de acquiren. possessio. quod tamen limita vt dixi. s. de rei vendicatio. si a bone fidei. ¶ Ultimo nota tex. mirabilem. in fi. licet prohibeatur res sequestrari tamē debet possessor satisdare actori, ꝙ si obtineat restituet sibi quicquid ex re percipiet interim: ⁊ nisi satisdet, transfertur possessio ⁊ facultas percipiendi fructus in ipsum actorem. quod est mirabile, nec alibi reperitur, nec practicatur. puto tamen sane hoc intelligendum, quando esset suspitio contra reum de dillapidatione fructuum. argumen. in. l. si causa dot. §. si autem in seuissimo. soluto matri. ⁊ ad trebel. Imperator. ⁊. s. qui satisda. cogan. si fideiussor in fi. ⁊. l. Imperatori. in fin. de appella. Paulus.

Summarium.

1 Concesso vno, & aliud quoq; concessum videri, sine quo illud esse nequit.

VSVSFRVCTVARIVS. Vsus fructuarius non potest imponere nouam seruitutẽ, nec aliquid noui facere per quod status rei mutetur, etiam si proprietarius illud facere incepisset. Item si hoc vsusfructuarius fecerit, q statum rei mutat, vsusfru. perdit nisi contrarium sit actum. h. d. ¶ Et not. non inspici voluntatem proprietarij. contra quod facit quod not. s. e. exquissimum. §. j. in glo. ꝛ ita mutat. ¶ Sol. dic ꝙ si vsusfructuarius compleret hic illud quod incepit proprieta
1 rius, mutaretur ex toto status rei: ibi secus. ¶ Item † nota, ꝙ vno concesso non videtur aliud concessum, sine quo illud esse nõ potest: quando hoc esset contra naturam, vel substantiam eius. ¶ Sed nec eius. s. edificij. quod fecit, habebit vsumfru.

VSVSFRVCTVARIŨ. Ad vsusfructuarium pertinet omne commodum rei. h. d. Paulus de Castro.

§. **SI IN VINARIJS.** Propter difficilem separationem cõceditur, quod al's non concederetur. ad hoc all'. ¶ No. ꝙ licet ille, cui legatus est vsusfructus, animalium eiusdem vel diuersorum generum, licet nõ debeat regulariter ꝑncipalia capita occidere, imo in locum demortuorum alia subrogare. vt. j. e. vetus. in fin. si tamen immista aliqua capita sua que non possunt de facili separari, ne illa perdat: q constat ad ipsum pertinere, põt de quibuscunq; occidere etiam de capitalibus proprietarij. ꝛ sufficit ꝙ reddat eundem numerum. ex quo sequitur, ꝙ propter talem cõmistionem sunt effecta quodam modo communia. ꝛ hec est intentio litere. Adde quod not. s. de rei vend. l. idem pomponius scribit, si frumentum. in prin. ¶ Item not. glosellam, que ponit exemplum in lacu perusino, quam perusini alleg. contra florentinos: q dicunt ꝙ a tempore glosatorum fuerunt in possessione illius lacus. ꝛ a toto tempore ꝛc.

QVOD NOSTRUM. Quod nostrum nõ est, potẽtialiter trãsferre possumus in alium, vt insit actualiter. Item si vsusfructuarius vult vsufructui cedere, non cogitur rem reficere, sed ab eo, in quo fecit rem deteriorẽ, non potest per hoc se liberare. Item penes quencunq; sit proprietas, non tenetur proprietarius reficere. h. d. vsq; ad. l. vsusfructuarius. No. in l. sꝫ cũ fructuarius. ad id qđ dixi. s. e. si absente. de emphyteuta.

Summarium.

1 Partus in fructu, si non est, nec partus partuum erit. Et aliquid pendere ratione futuri euentus, quòd non ratione præsentis nu. 2.

VETUS. Partus ancillarum, quarũ vsusfructus legatus est, ad vsusfructuarium non pertinet, nec etiam fructus partuum: nisi sit expresse legatus. Fetus vero pecorum bene pertinet ad eum: sed tenetur ex illis loco capitum demortuorum, vel vtilium substituere. qua substitutione facta inutilia, vel demortua pertinẽt ad vsusfructuarium: substituta vero ad proprietariũ. Sed nõnũꝙ dominium fetuum submittendorum est in pendenti ratione futuri euẽtus: licet inspecto presenti tempore sit vsusfructuarij. Et ipsius est periculum interitus. Item ad dictam submissionem non tenetur vsusfructuarius, nisi sit legatus vsuf. vniuersitatis: secus si singulorum capitum. Nec etiam tenetur ad submittendum, nisi illa que nascuntur grege vacuo, ꝛ talis submissio facti
1 est. h. d. vsq; ad. l. si in area. ¶ Nota † in hac. l. vetus. ibi hac ratione, ꝛc. ꝙ si partus non est in fructu, ergo vsusfructus partuũ non pertinent ad vsusfruc. facit ad id quod dixi. s. e. vsufr. legato. Nam si alienatio rei non est in fructu, vt ibi not. in gloss. ꝛ. C. e. l. interest. ergo nec illud, qđ prouenit ex alienatione: puta laudimium, vt ibi dixi. ¶ Item not. ex. l. vel inutilium. ꝙ vnus ꝛ idẽ transfert in se dominium rei aliene, domino absente ꝛ ignorante ꝛ etiam a se abdicat dominium rei sue, ꝛ alij ignoranti facit acquiri se solo authore. quod alibi non reperitur. Cyn. dic ꝙ hoc fit legis autho. al's enim fieri nõ posset, vt. l. id qđ nostrũ. de regu. iur. ꝛ. l. si quis vi. §. differentia. de acquir. poss. ¶ Item
2 † nota in. l. quid ergo. aliquid pendere ratione futuri euẽtus, qđ nõ ratione presentis. de quo dixi. s. e. si fur decerpserit. ¶ Item no. in versiculo. sꝫ quod dicitur, ꝙ si habeo. x. oues, que faciunt gregem: aliud est legare vsumfruct. gregis mei sub nomine vniuersitatis, ꝛ aliud legare vsumfructum. x. ouium mearũ. per quod videtur ꝙ aliud sit legare capitulo, aliud canonicis. Nã primum legatum acquireretur ecclesie, secundum vero singul. canonicis. Cynus. ¶ Tu dic ꝙ idem est vtrobiq; quia legatũ scilicet omnibus canonicis, vel canonicis indefinite, videtur factum capitulo: vt probatur in. l. ciuibus. j. de re. diui. ſm vnum intellectum, ꝛ ita videtur sentire Pet. ꝛ Cy. in. l. j. C. de sacrosan. eccle. ꝛ Bartol. in dicta. l. ciuibus: ꝛ ita esset hic, si non haberet nisi. x. oues. quia paria essent legare vsumfructum gregis, vel illarum. x. ouium. debet ergo hic intelligi, quando habebat plures, ꝛ legabat vsumfructum. x. ouium. Nam non consyderantur, vt vniuersitas, sed vt singula capita: quia testator non ita disposuerat, vt illa. x. facerent gregem, sed centum. secus si sola x. haberet. ¶ Vltimo not, ꝙ aliqua facti sunt. concor. l. consilio. §. fin. de cura. furio. ꝛ in illis non sufficit solus animus. l. bouem. §. j. de edi. edic. per. l. in ementis. ꝛ quod ibi not. C. de contrahen. empt. ¶ Item aduerte ad glosellam, in versiculo item si forte. que videtur sentire contra illud, quod dixi in summario, scilicet, ꝙ vsusfructuarius debeat submittere etiam de his que nascuntur grege pleno, sed contrarium videtur sonare litera. In consilijs tamen non discederem a glo. Paulus.

Summarium.

1 Vsusfructus areæ num ædificio extincto amittatur?

SI IN AREA. Si edificetur in area, in qua quis habet vsumfructum, ꝛ anteꝙ vsusfructus tempore perdatur, edificium destruatur. reddit vsusfructus in pristinam causam. h. d. ¶ Et aduerte ad gloss. ne
1 te decipiat. dicit † enim ꝙ edificio facto vsusfructus aree est amissus statim. quod est verum quantum ad commoditatem: quia non potest vti frui area, postꝙ est edificatum: ius vero vsusfruc. durat, quod patet: quia tempore perditur, vt hic. Nam si esset extinctum amplius non extingueretur tempore. ¶ Dic ergo ꝙ est amissus statim facto edificio. i. impeditꝰ, quo destructo, redit in pristinam causam. ¶ Item quod hic dicitur, vt tempore perdatur: quia propter edificium non potest vti frui. vnde non vtendo. x. annis perditur. videtur contra tex. in. l. arboribus. §. de illo. s. e. ꝛ quod ibi dixi solue vt dixi. s. e. cuiuscunq;. in prin.

SI DOMINUS. Dominus nude proprietatis potest legare vsumfructum, quod legatum habebit effectum, cum vsusfructus ad proprietatem redibit. h. d. l. se. vide per te.

De usufructu accrescendo *Rubrica.*

Summarium.

1 Ius accrescendi inter quos coniunctos in vsufructu locum habeat?
2 Proprietatem quàm vsumfructum difficilius accrescere.

QVOTIENS. In vsufructu locũ hꝫ ius accrescẽdi inter ꝯiũctos ñ iter disiũctos. h̃ ꝑmo. Itẽ sufficit ad hoc ꝯiunctio legalis. hoc scđo. Itẽ si plures sint, quorũ aliqui sint cõiuncti, aliqui disiũcti, ꝛ portio vnius cõiũctorũ deficiat, solis cõiunctis accrescit, nõ disiũctis. h. d. ¶ Circa primũ di
1 ctũ. l. querit † in gl. j. in fi. de quibus cõiũctis loquit. Rñdet ꝛ bñ, ꝙ de ꝯiũctis re tm̃, verbis tm̃, re tm̃, vel re ꝛ ꝟbis. Aduerte tñ si sunt ꝯiũcti ꝟbis tm̃, ꝑprie dr̃ hr̃e locũ inter eos ius accrescẽdi: q portiones fuerãt a ꝑnc. diuise: vñ accrescit illud, qđ qs nũꝙ habuit, qđ ꝑprie accrescere dr̃. Si ꝟo sint cõiũcti re: tũc q cuilibet a ꝑn. fuit res insolidũ assignata, magis dr̃ nõ decrescere, ꝙ accrescere, vt no. i. l. hec scriptura. ꝛ. l. si sepatiꝫ. de ꝯdi. ꝛ demõ. ꝛ. C. de cadu. §. finañt disiũcti. ꝛ. §. finañt ad deficiẽtẽ, qđ est verũ in proprietate, in qua nõ hꝫ locũ ius accrescẽdi post acqsitionẽ semel factã, vt. j. e. §. interdũ. ¶ Idẽ est in vsufr. si portio deficeret añꝙ acqreret, sꝫ si semel eẽt acqsita: tũc q fuit semel ablata a collegatario ꝑ ꝯcursuꝫ si postea deficeret diceret accrescere. ꝛ hec sunt vtilia ꝑꝑ onꝰ portiõis ɗficiẽtis. nã cũ accrescit, trãsit onꝰ: secꝰ si nõ decrescit, vt. d. §. finañt ad deficiẽtis. Et dic vt ibi. ¶ Scđo. op. i eadẽ gl. de. l. mulieri. ꝛ titio. ɗ ꝯdi. ꝛ de.

vbi coniun-

vbi coniuncto verbis non accrescit portio deficientis.gloss.clare non soluit.dic ergo ꝙ mulier illa coniuncta, que nolebat portionem deficientis non habebat portionem suam iure communi sꝫ iure speciali,⁊ contra voluntatem testatoris:quia non impleta conditione admittebatur ad legatum ex quadam dispensatione iuris.vnde solam portionem suã habet.¶ Hic autem debet intelligi,quando de iure communi admittebatur.Illud autẽ non est indistincte verum,per qđ ille qui admittitur ex iure speciali,non habet ius accrescendi:sed est distinguẽdum,vt ibi per Bart.in.l.re coniuncti.de leg.iij.¶ Circa secundum dictum.l. querit gl.secunda de quibus disiunctis intelligitur,vt inter eos non sit ius accrescendi.glo.sentit,ꝙ de disiunctis re ⁊ verbis.nã si aliquo modo essent coniuncti,locum haberet etiam si verbis tantum.Nam si talis coniunctio iuris accrescendi in proprietate,potius in vsufr.Et in hoc bene dicit vt colligitur hic in princ. ⁊ in.§.interdum.Sed in alio non videtur bene sentire.tenet enĩ ꝙ quando inter duos sunt diuise portiones,siue pro diuiso siue pro indiuiso,licet sint positi in eadem oratione,non sunt coniuncti v̈bis,nec re:puta titio in dimidia,seio in alia dimidia vsumfructum lego:tunc ergo sunt coniuncti verbis s̄m gloss.quando ita specifice diuiduntur,puta titio ⁊ seio vsumfructum fundi lego equis portionibus.ita videtur sentire gloss.ĩ.e.l.§.interdum. Sed hoc non est verum.Ista enim est magis distinctio verbalis q̃ realis.¶ Unde dic,ꝙ quandocũqꝫ ponuntur in eadem oratione sub eodem verbo qualitercunqꝫ portiones diuidãtur, tñ sunt cõiuncti verbis:q2 in tali coniunctione verbali,solũ inspicitur vnitas sermonis ⁊ complexus verborũ:nec est curanda distinctio portionum.vt.l.triplici.de verb.sig.⁊ in hoc videntur cõcordare omnes doc.¶ In.q.vero glo.vtrum inter coniunctos verbis,habeat locum ius accrescendi:de quo quidam dubitãt, vt in glos.patet.dic aut inter eos est omnimoda distinctio realis:⁊ tunc nõ habet locum,vt puta seio ⁊ titio singulis.lego singulos seruos:sunt verbis coniuncti sed re omnino disiũcti.vt.l. huiusmodi.§.quibus.de leg.j.Idem si diceretur titio partẽ fundi pro diuiso,⁊ seio aliam partẽ lego.ita potest intelligi hic iste versiculus,scilicet vt loquatur in coniunctis verbis,sed re omnino disiunctis.¶ Et in hoc bene sentit glo.¶ Si vero non essent omnino disiuncti,vt quia portiones pro indiuiso assignarẽtur quo casu neutra potest ad oculum demõstrari:vt.l.meuius. §.duobus.de leg.ij.tunc inter eos habet locum,sicut inter coniũctos re:vt.ĩ.de leg.j.l.si duobus.§.fi.⁊.l.meuio.in prin.de leg.ij. s̄m vnum intellectum.hec vera,quando relinquitur ab eodẽ herede.si aũt a diuersis dic vt.ĩ.e.l.penult.¶ Circa tertiũ dictum opp.ꝙ inter duos dños,qui sunt coniuncti coniunctione legali, non habeat locũ ius accrescendi,vt.ĩ.de leg.ij.et proculo.Solu.
2 ibi in proprietate,que† difficilius accrescit,q̃ vsufr.Et est rõ:q2 si semel accresceret,nunq̃ rediret ad heredem.Et sic est accremẽtum perpetuum:secus in vsufructu,qui speratur redire per mortem,vel capitis diminutionem illius,cui accrescit.⁊ sic non est tãtum preiudicium heredi.Hec vera sunt in legatis:secus in hereditate.vbi etiam inter disiunctos locum habet,ne quis decedat pro parte testatus,⁊ pro parte intestatus:vt.l.si seruus communis ab extero.de acqui.here.¶ Itẽ hec vera,quando ambo domini erant capaces:sꝫ si vnus erat incapax a principio.⁊ tũc etiam legatum proprietatis totum acquiritur capaci,vt.l.verũ si seruo.ĩ.pro socio.¶ Circa quartum dictum op.ꝙ portio deficiens non accrescat soli coniũcto,sed etiam disiunto:vt.l.Item ꝙ sabinus.ĩ.de heredib.insti.tene primam so.glos.ꝙ ibi illi instituti sine partibus,qui vocabantur ad vnam vnciam vacãtẽ, non erãt coniuncti verbis:q2 in diuersis orationibus positi.nec re,q2 illa vncia non fuit assignata cuilibet eorũ insolidũ:nec expresse,quod requiritur:vt no.ĩ.e.§.fina.Et ideo portio deficiens accrescit omnibus.nec obst.l.si ita quis heredi.e.ti.quia ibi oẽs erant coniuncti:ideo omnibus accrescit.¶ Et eodem mõ solue c̃trium de.l.meuio.de leg.ij.Nam s̄m verũ intellectum,ibi aliqui erãt cõiuncti re,aliqui verbis:puta titio ⁊ sempronio lego fundum equis portionibus.Ista est p̀ma lec.que ibi ponitur in gl. quã ibi sequitur Bart.Isti sunt verbis tantum coniuncti.Itẽ sempronio eundem fundum lego.iste est coniunctus re,cũ p̀mis. certe si portio vnius ex primis deficiat,accrescit vtriqꝫ tam illi qui secum coniunctus erat verbis,q̃ illi qui coniunctus erat re: quia neutra coniunctio potentior est altera.Paulus de Castro.

Summarium.

1 Coniuncti in dubio qui intelligantur?
2 Ius accrescendi in proprietate post acquisitum resolutumq; ius nũ locum habeat.Et quid in vsufructu?nu.3.
4 Proprietatis acquisitionem causam instantaneam,vsusfructus successiuam habere.
5 Ius accrescẽdi in vsufructu inter viuos constituto,nũ locũ habeat?
6 Coniuncti re,vt qui dicantur,quot requirãtur,item & vt inter eos ius accrescendi locum habeat?

1 §. Iterdum.† Lꝫ vsufructuarij sint v̈bis disiũcti,si tamen re coniuncti sunt,locũ habet inter eos ius accrescendi,etiam post ius acquisitum ⁊ resolutum:secus in proprietate,in qua post acquisitum ius,locũ non hꝫ.Item cõiũctio realis inducitur per legatum cuilibet insolidum factum,in quo partes fiunt per concursum,⁊ nõ inducitur per retentionẽ vsusfructus.h.d.vsqꝫ ad.l.iij.§.non solum. ⁊ est no.§.⁊ semper alleg.Et fuit repetitus per dominum Ray. de forliuio,qui fuit magister Bar.Uerũtamẽ ipse quasi de verbo ad verbũ posuit ⁊ recitauit petitionem quam fecit Barto.in l.re coniuncti.de leg.iij.⁊ posset eum in aliquibus reprehendere, verũtñ reprehensiones sue non sunt multum vigentes.¶ Nota ex isto prin.coniuncto prin.l.ꝙ cum loquimur de coniunctis,in dubio intelligitur de coniunctis verbis.Ita etiam videtur sumi in tota.l.j.de cadu.tollen.⁊ insti.de leg.§.si eadem.Appellat hic.l.coniunctos re,verbis disiunctos.⁊ hoc facit pro opin.illorum qui dicunt coniunctionem verbalem esse potẽtiorem.q̃ realem in iure accrescendi,cuius cõtrarium.s̃.proxi.dixi.¶ Scđo
2 no.†ꝙ in proprietate post ius acquisitũ ⁊ resolutum,non habet ius accrescendi.⁊ ad hoc all'.facit.l.aquam.§.fi.quemad.seruit. amit.hoc autem fallit in casibus p̀mo in auf.de heredi.⁊ fal.§. si quis autẽ nõ implẽs.¶ Sed dic ꝙ improprie nõ est ius accrescendi,sed.l.illa aufert ab vno ⁊ applicat alteri.Item fallit.ĩ.de assig.lib.l.vtrũ.in prin.et.C.si socius liberal.imper.l.j.⁊.ĩ.de acquir.heredi.l.si minor.⁊.l.qui patri heres extitit.in quibus post
3 ius acquisitum ⁊ resolutum hꝫ locum.¶ Tertio no.†ꝙ in vsufructu post ius acquisitum regulariter hꝫ locum.videtur tamẽ dicendum ꝙ isto casu accrescat sine onere.vt.ĩ.de annu.leg.l.titia.in princ.vbi vsusfructus semel constitutus ⁊ finitus redit ad alterum sine onere:secus si nunq̃ fuisset cõstitutus,vt no.vel dic ꝙ ibi loquitur quando consolidatur cum proprietate,quo casu proprie dicitur sumi:quia extinguitur.Sed non loquitur quando accrescit.quo casu adhuc durat formalis.quod tene menti.
4 facit quod dicam in.§.non solum.¶ Quarto† no.ꝙ acquisitio proprietatis habet causam instantaneam.quia statim perfecte acquiritur.Sed acquisitio vsusfructus habet causam successiuam:quia non statim acquiritur perfecte.quod facit pro opin. glo.C.e.l.corruptionem.vbi dicit ꝙ si quis ex contractu tenetur ad dandum vsumfructum,licet semel tradiderit,non est liberatus ab actione ex contractu:quia non videtur perfecte tradidisse.quam glos.reprobat ipse.Sed Bartol.eam sustinet in.l.ij.de verbo.obli.pro cuius opinione videtur hic casus.facit.s̃.de ar-
5 bitris.inter Castilianum.¶ Quinto† nota in.l.idem neratius. versiculo,vnde celsus.ꝙ in vsufruc.etiam cõstituto inter viuos, hꝫ locũ ius accrescendi.ꝙ venit in proprietate.dic vt.ĩ.de verb. obliga.si mihi ⁊ titio,per Bar.⁊ tangit in.l.re coniuncti.in fin.
6 q.¶ Ultimo† collige ex istis tex.cum glo.tria magistralia,que requiruntur ad hoc,ꝙ dicantur re coniuncti.⁊ habeat locũ ius accrescendi.¶ Primum est ꝙ cuilibet res sit insolidum legata: et si quidem in diuersis orationibus sunt coniuncti re tantum. Si vero in eadem,sunt re ⁊ verbis.¶ Secundum est ꝙ legata sint expresse:secus si tacite,vt colligitur in glo.que est hic in fin. que incipit pro portionibus.Tertium est,ꝙ faciant partes sibi per concursum.Ex quibus determinantur plures.q.nam ex primo cum dixi,ꝙ debent esse legata cuilibet insolidum,determinatur quid si vni insolidum alteri pro parte:puta titio lego fundum.Item dimidiam eius fundi lego sempronio.vtrũ in hac dimidia sint re coniuncti?videtur ꝙ sic,quia primo fuit legata titio,sub appellatione totius,secũdo legatur sempronio sub appellatione dimidie.C̃trium est verũ:quia legãdo ipsam seio,vr̃ eã ademisse titio?⁊ sic titius non vocatur ad eã ex voluntate testatoris,vt.C.de leg.l.cum questio.Et sic non hꝫ locũ in ea ius accrescendi,⁊ hoc cum legatur vni totum integrale,⁊ alteri pars quotitatiua,vel quantitatiua.Quid si vni totum integrale.alteri pars integralis:vel vni totum vniuersale,alteri pars subiectiua?dic vt.l.re coniuncti.per Barto.¶ Ex secundo colligitur intellectus.l.Item ꝙ sabinus.de heredi.instit.Nam ibi instituti sine partibus,non vocabantur ad portionem vacantem expressa voluntate testatoris.et ideo non dicuntur re coniuncti. argumen.istius.Ex tertio determinantur,quid si vni legantur decem et alteri decem vtrum sit inter eos ius accrescendi?

certe dic ꝙ si in diuersis orationibus, non: quia cuilibet debentur. x. ⁊ sic non sunt re coniuncti: quia non faciunt sibi partē per concursum. ar. de proba. quinquaginta. non enim eadem. x. sed diuersa videntur legata, cum quantitas possit multiplicari. videlicet cum in diuersis orationibus legatur: secus in corpore, vt l. plane. §. j. de leg. j. ¶ Si vero in eadem oratione, puta titio. x. ⁊ seio. x. lego tunc eadem. x. videntur legata: ⁊ sic sunt re coniuncti. ⁊ locum habet ius accrescendi: quia faciunt sibi partem per concursum. ita intelligitur. l. stipulatio ista. §. eum qui. de verb. obligatio. ⁊ in hoc concord. Pet. ⁊ Barto. ¶ Item determinatur, si duobus legatur fundus, hoc acto expresse, ꝙ quilibet habeat insolidum. quo casu vnus debet habere rem, alter estimationem: vt. l. si pluribus. de lega. j. non habet locum inter eos ius accrescendi: quia non dicuntur re coniuncti, cum sibi non faciāt partem per concursum. de materia vero gloss. vide Bartol. in. l. re coniuncti.

Summarium.

1 Ius accrescendi in vsufructu portionum diuersitas ac qualitatum varietas, an impediat?
2 Vsumfructum accrescere, aut consolidari, num paria sint: & quæ inde vtilitas?
3 Ius accrescendi num in eo legato locum habeat, in quo vni fundus legatur, & alteri diuersis tñ orationibus, vsusfructus dimidia?
4 Vsusfructus causalis proprietati cōiunctus quam naturam habeat?

§. **Non solum.** Ius accrescēdi locū hꝫ inter vsumfructū formalem, ⁊ causalem. Item vsusfructus qui semel fuit formalis, licet redeat ad proprietatem, tamen aliquando retinet naturam formalis, licet sit effectus causalis. h. d. notab. ⁊ est mirabilis casus ⁊ subtilis. Premitte, si legatͬ vni fundus simpliciter, vr̄ legatꝰ quo ad proprietatem ⁊ vsumfructum: si postea legatur alteri vsusfructus: tunc ambo in vsufructu concurrunt. nam proprietarius habebit dimidiam causalis: vsusfructuarius dimidiam formalis vt j. de vsufructu lega. l. si alij. ⁊ de vsufru. ear. rer. que vsu consu. l. si tibi. ¶ Pone ergo ꝙ portio vsusfructuarij, qui habet formalē, deficiat: ⁊ sic redeat ad proprietarium. Utrum videatur redire iure consolidationis vel iure accrescendi. videbatur ꝙ iure consolidationis. nam hoc est regulare, quotiens ad proprietatem redit. contrarium hic dicitur. nam illud verum, quando proprietarius non concurrit in vsufructu cum vsusfructuario: nec est coniunctus cum eo. Sed hic legatus totus vsusfructus. Primo casu legabatur fundus. ¶ Itē ille idē vsusfructus fuit legatus alteri: ⁊ sic cuilibet insolidum. licet ergo portio proprietarij sit causalis, tamen portio vsusfructuarij que est formalis, magis dicitur illi portioni causali accrescere, ꝙ redire ⁊ consolidari cum proprietate. quia maiorem conuenientiam habet cum illa portione vsufr. causalis, ꝙ cū proprietate. hoc dicitur hic primo multū
1 subtiliter. ¶ Ex hoc ergo nota † ꝙ licet portiones vsusfructus sint diuersarū qualitatum: quia vna formalis, altera causalis, non propterea impedit ius in eis accrescendi. Quid in proprietate. idem potest dici in proprietate quando partes deferuntur vni ex diuersis iuribus ⁊ qualitatibus, vt est casus in. l. plane. in fi. de acquiren. here. in. l. sed cum patrono. erant duo. Sic vnus. Item ibi contra. iura dic vt. l. Sed cum patrono. de bono. poss.
2 ¶ Sed † quero que est vtilitas, an dicatur consolidari vel accrescere? Respondeo, quia cum consolidatur, ad proprietatem redit sine onere: sed cum accrescit redit cum onere. vt dixi in. §. in-
3 terdum. ¶ Secundo, † quero quid si vni legatur fundus, alteri dimidia vsusfructus in diuersis orationibꝰ, an sit inter eos ius accrescendi? puto ꝙ non: quia non sunt re coniuncti: quia legando dimidiam vni, videtur primo adimere, cum totum vsumfructū legauerat sub appellatione fundi: vt. C. de lega. l. cum questio. et sic ex voluntate testatorum non concurrunt in eodem: secus cum legat totum vsumfructum: quia non videtur primo totum adimere: sed vtrique insolidum legare. ⁊ sic ambo cōcurrūt.
4 ¶ Ex secundo dicto nota, ꝙ † vsusfructus causalis qui coniunctus est proprietati, habet naturam formalis, vt pereat morte: vel capitis diminutione. ⁊ hoc verum, quando semel fuit formalis. postea factus est causalis. quia naturam. quā sibi assumpsit, retinet. Sed quid si semper fuit causalis? Glosella penultima hic innuit secus: quia non interueniret tūc factum alterius. ¶ Sed glos. j. l. proxima in fin. mouet hanc. q. dic, ꝙ idem est si semper fuit causalis, vt eisdem modis pereat. casus est. j. ea. l. si mulieri. iij. responso. quod sane intellige, quando est alia pars cui potest accrescere, vt in casu huius. §. al's secus. puta habebas vsumfructum formalem integralem fundo: redemisti proprietatem. certe morte vel capitis diminutione tua nō peribit vsusfructus causalis. quia neutri accresceret: sed cum eadem proprietate remaneret. ⁊ sic esset hoc ludibrio dicere. ¶ Item si ponas alium disiunctum, puta legata fuit verbi dimidia vsusfruct. in altera dimidia separatim redemisti proprietatem: certe morte capitis diminutione tua, non peribit tua portio quia non posset mihi accrescere vt. s. l. j. post princip. et sic remaneret cum eadem proprietate. frustra ergo diceremus eam perire. Ad hoc. j. ea. l. Idem est. ij. responso. ita intelligo istum subtilem. §.

Si tibi pro. Portio vsusfructus deficiens partim accrescit habenti vsumfructum formalem, partim habenti causalem pro portionibus, quas habent siue semper duret causalis, siue primo fuerit causalis. Sed cum accrescit formali, siue econtra. Item inter heredem ⁊ legatarium. cum sunt disiuncti, non habet locum in vsufructuario ius accrescendi. h. d. cum. l. sequen. et princip. seq. vsqꝫ ad. §. si mihi. et differt a. §. s. proximo. quia ibi portio vsusfructus formalis deficiens non reperiebat aliam portionem, ꝙ causalem. Sꝫ hic penes vnum reperiebat formalem, penes alium causalem. Unde magis videbatur accrescere formali, quam causali, quasi maiorem conuenientiam habeat cum illa. contrarium tamen hic dicitur. ¶ Gloss. in hac. l. si tibi. querit si tibi relictus est fundus pleno iure, postea tibi mihi et titio iure vsusfructus eiusdem: qualiter diuidetur vsusfructus. Respondet ⁊ bñ, ꝙ primo debetur prima dimidia ei, qui debet habere eam dimidiam ratione legati facti de fundo, quod cōtinet etiam vsumfructum, vt. j. de vsufructu earum rerum. l. si tibi. altera vero dimidia iuris diuidetur inter nos pro virili: ⁊ sic tu qui fuisti nominatus bis, duplicem portionem habebis. vt. j. de stipu. seru. l. iiij. et. l. dominus seruum. de pecu. lega. licet eā glos. alleg. pro contrario. Sed obstat. l. cum questio. §. fina. C. de lega. que dicit ꝙ si eidem pluries legetur eadem res, licet pluries nominetur, nō multiplicatur legatū. ¶ So. ibi pluries legabatur sub eadem appellatione puta fundum lego titio, eundē fundū lego eidem. Sꝫ hic sub diuersa: quia primo sub denominatione ⁊ appellatione fundi legauit vsumfructum: deinde eidem legat sub appellatione vsusfru. vt no. j. de stip. seruo. l. iiij. al's. ij. ¶ Ultimo querit glos. de alia. q. quam formaui. s. §. proximo. ⁊ dic vt ibi. Paulus.

§. **Si mihi.** Si vni ex re coniunctis sit relictum pure, alteri sub conditione, non faciunt sibi partem per concursum conditione pendente, sed ea tantum eueniente, si remaneat res in eodem statu: al's penes illum erit totum, penes quem esse potest. h. d. facit iste text. ad. q. de qua not. s. si pars here. pe. l. ij. in glo. Paulus de Castro.

Summarium.

1 Collectiui nominis in coniungendo natura quæ sit?
2 Et, & cum, in coniungendo num differentiam inter se habeant aliquam?
3 Verbum, hæredes, quando pro filijs exponatur. Et quid si multis relinquatur, inter quos affectionis ordo insit, qualiter succedant?

Si quis titio. Coniuncti per nomen collectiuum loco vnius habentur vt ad vnam portionem admittantur. Item inter, ⁊, ⁊ cum, quo ad coniūctionem non est differentia. hoc dicit. ⁊ semper
1 alleg. ¶ Nota † ergo virtutem nominis collectiui, vt plures coniungat intantum, ꝙ pro vno representetur, est ⁊ alia que fuit de mente iurisconsul. licet non dicatur expresse vt si portio vnius ex illis, qui sub vno nomine continentur deficiat, alij coniuncti sub illo nomine preferantur alijs coniunctis. nam si decederet hic vnus ex heredibus, alij heredes preferrentur in iure accrescendi alijs cōiunctis per copulam, ⁊, vel cum, licet omnes sint coniuncti verbis. nam heredes sunt magis coniuncti: quia per nomen collectiuum, ⁊ per copulatiuam, ⁊, hoc vult tacite iste tex. al's non faceret ad titulum secundum Barto. qui ita notat in. l. re coniuncti. ⁊ sic est casus in quo inter coniunctos verbis tantum, alij alijs preferuntur. ¶ Et heredibus suis. scilicet testatoris. ⁊ sic cessant ꝯria. ¶ Legauerit scꝫ a legatario. qꝛ vni legauit fundū. vel dic a coherede: qꝛ q̄tuor heredes erant

erant instituti: et sic cessat contrarium prime glo. ¶ Item † no.
2 non esse differentiam inter &, & cum, quo ad coniungendum. quia neutra facit copulatos pro vno reputari: sed bene est differentia in modo coniungendi. nā copula, &, coniungit s̄m ordinem coniunctorum verbis: copula vero, cum, eodem tempore. qd dic vt plene no. per Bar. in. l. gallus. §. quidam recte. de lib. & posth. & ibi dixi. Itē copula. &, cōiungit principaliter: sed cum, cōiungit accessorie. quod dic vt plene no. in. l. si cui. de fundo instruc. per gl. & Bar. ¶ Item debes scire, q hic verbum heredibus, debet intelligi de heredibus ipsius testatoris non de heredibus titij. & cessant multa cōtraria. quem intellectum tenet glo. & doc. in. l. fin. C. de impu. & al'. & vide ibi Bald. & que ibi scripsit in margine. Bal. & hic. Ad contrarium de. l. plane. de lega. j. dic vt in glo. Sed glo. dicit, q quotiens relinquitur vsusfructus alicui & heredibus suis: q intelligitur heredib⁹ in liberis. & ita innuit q liberi in vsusfruc. admittūtur in vita testatoris. ¶ Sed contra primum vide q non intelligatur heredibus, in liberis: & ita portio ista non valeat. facit. l. cum antiquitas. C. de vsufruc. vbi probatur q ad quoscunq; successorum transit. Item facit. l. stipulatio hoc modo. §. si quis ita. de verbo. obligatio. Item q semper quis presumitur in rem pactus esse, non in personam vt l. si necessarias. §. de vēdendo. de pig. act. ¶ Item ista expositio
3 videtur mirabilis: quia † verbum, heredibus, nō exponitur pro filijs, nisi in certis casibus quos tibi notaui in. l. gallus. §. nunc de le. & ibi Barto. Item contra secundum, quod glo. innuit, facit dictum docto. & Bartol. in dicta. l. gallus. §. quidam recte. q quotiens relinquitur multis, inter quos est ordo affectionis, veniunt ordine successiuo. Si fiat per verbum heredēs. vt instituo illum & suos heredes, & liberos: quia viuens non habet heredē, vt. l. neminem. de acquiren. heredita. Quid dicendum? gloss. est valde notabilis, si sit vera: hz tamen fortissima cōtraria. non tamen reprobatur per docto. Ad contraria potest sic dici, q. l. antiquitas loquitur de herede ipsius testatoris. l. vero ista secundū istum intellectum, loquitur de herede legatarij. ¶ Item nō obstat. l. stipulatio. §. cum quesita. quia ibi loquitur in stipulationibus, in quibus presumitur pro omnibus stipulari: hic in legatis in quibus non videtur sentire, nisi de filijs testatoris. ne proprietates &c. Et si dicas, q fauorabiliores sunt vltra voluntatem: verum est nisi malitia parentis obstet. vt not. in dicta. l. antiquitas. ¶ Ad dictū doct. dic q in proprietate loquitur. cogitabis.

Summarium.

1 Cum & vna, qualiter copulent coniunganq;? Et quid quando copula &, ponitur in dispositione, qualiter instituti aut quibus relictum est, succedere dicantur?
2 Vsumfructum causalem, quem liberi instituti habent, formali accrescere, sicut econtrario.
3 Extraneus si cum liberis in vsufructu institutus est, qualiter vsusfructus diuisionem inter eos recipiet?

SI mulieri. Inter cōiunctos in vsufructu locum habet ius accrescendi de vno ad alterum, siue ambo habeant vsumfructum formalem, siue alter formalem et causalem: siue vnus formalem alter vero pro parte formalem, pro parte causalem: in eo tamen quem quis habet vt causalem, nō potest dici legatarius, sed in formali sic. h. d. & est text. scrupulosus. Diuide in tres partes. Primo loquitur quando quis legauit mulieri vsumfructū cum liberis, & neutrum eorum instituit: nam tunc liberi habent vnam partem vsusfructus, que dicitur formalis, & in eo dicuntur legatarij. Secundo quando liberos instituit & vsumfructū legauit mulieri, vt frueretur cum liberis. quo casu liberi debent habere dimidiam, in qua non possunt dici legatarij: quia a se, ipsis non potuit legari. ¶ Item illa dimidia erit causalis: quia coniuncta proprietati, habebit ius accrescendi locum de vno ad alterum. ¶ Tertio quando instituit liberos puta in dimidia vna & cū extraneo in alia dimidia & vsumfructum legauit mulieri, vt frueretur cū liberis. vel dicit econtra, q liberi fruerētur cum muliere. causalis enim vsusfructus debet diuidi inter liberos & mulierem duntaxat: extraneus autem nudā proprietatem habebit. Isto tertio casu liberi in ea parte in qua sunt instituti non possunt dici legatarij in vsufructu. ¶ Item in illa parte habēt vsumfructum causalem, in parte vero extranei qua sunt legatarij & mulier habet locum ius accrescendi. Secunda pars ibi, idem intelligendum. Tertia ibi, quid si misti. ¶ Not. ex primo dicto, q cum legatur mulieri cum liberis, ambo simul admittuntur ad legatum in eodē tempore. & hoc contingit pro-
1 pter dictionem, cum, que † copulat eodem tempore. sicut dictio, vna, vt. l. final. C. de impu. & alijs substi. si autem fuisset apposita dictio, et, viderentur q ordine successiuo admittantur scilicet primo mater, et post eius mortem, liberi: vt. l. gallus. §. quidam recte. de liberis & posthumis. cum glo. & ita tenet ibi Bartol. vel dic, q ibi inter copulatos erat ordo affectionis. quia vnus erat filius testatoris. Sed hic erant penitus extranei: et sic non erat ordo. vnde etiam si fuisset apposita dictio, et, idem esset, vt simul venirent. & sic est hic duplex ratio quare simul veniunt.
2 ¶ Ex secundo dicto nota, † q vsusfructus causalis, quem habent liberi instituti accrescit formali, sicut econtra ergo perit morte, vel capitis diminutione. sicut formalis: licet nunq̄ formalis fuerit. al's enim non posset accrescere. et sic solnitur hic questio de qua. s̄. e. si tibi. in fin. gloss. quod dic, vt dixi in. l. idem. §.
3 nō solum. ¶ Circa † tertium dictum, quero quando extraneus fuit institutus cum liberis, qualiter diuidetur vsusfructus. Respondeo quo ad portionem illius extranei cum eis, q diuidetur equaliter inter liberos & mulierem, vt dimidiam liberi, dimidiam habeat mulier: & ambo erunt legatarij: & vtraq; dimidia erit formalis. Sed quo ad portionem, in qua liberi sunt instituti, gloss. magna circa fin. videtur ponere tres opiniones. Multum breuiter, vna est, q tota illa portio pertinebit ad matrem: quia sufficit q liberi habeant portionem in formali: secus si non habeant: quia illa portio causalis diuideretur inter eos, vt in versiculo. s̄. idem intelligendum. ¶ Secunda opinio est econtra q tota illa portio remanebit penes liberos: quia sufficit, q mater habeat portionem in parte extranei. ¶ Tertia est opinio q etiam ista diuidetur, vt dimidiam mater habeat, sicut dictū est de parte extranei: & hanc puto veram: quia alie precedentes non habent rationem. Paulus.

SI proprietas. Si pluribus legatur proprietas fundi, & vni vsusfructus eius, vel econtra: diuiditur vsusfructus in duas portiones equales. hoc dicit. ¶ Poterat enim dubitari vtrum idem esset isto casu. cum legatur proprietas fundi, sicut cū legatur fundus: vt. s̄. e. Idem. §. non solum. & l. si alij. de vsufru. et respondetur, q sic hoc verum cum vni legat proprietatem fundi, alteri vero vsumfructum: quia in vsufructu concurrunt ambo, sicut si dixisset, lego fundum. quod est not. nam in plus se habet fundus q̄ proprietas que est portio fundi. ¶ Sed cum adijcitur fundi, idem importat quod bene not. secus si dixisset lego titio proprietatem fundi deducto vsufru. & seio lego vsumfructum. nam tunc titius non continetur in vsufru. cum simpliciter prolatum, vel cum adiectione fundi, intelligitur de pleno. quod est notandum. Bal.

INter dominum. Exclusus a portione sua vsusf. per sententiam, non perdit ius accrescendi, quia vsusfructus accrescit persone, non portioni. hoc dicit. dic de hoc vt. s̄. e. l. si titio. §. primo. Paulus de Castro.

CUm singulis. Cum diuersi habent a diuersis petere: non possunt dici coniuncti, nec habet locum inter eos ius accrescendi, sicut si inter eos omnino diuise essent portiones. hoc dicit. cum. l. sequen. Bald. & est nota. l. ¶ Nota ergo cum duobus legatur a diuersis heredibus, nō est inter eos coniunctio. Idem si a diuersis testatoribus, vel in testamentis diuersorum: vt. j. titu. ij. si sub conditione. facit. l. quid ergo si quis duos. de lega. primo. Item intendunt in eadem vt institutus & substitutus. Nam licet vni legatur ab vno, alteri ab altero: possunt tamen esse coniuncti & inter eos ius accrescendi, vt. j. de le. j. l. plane. §. si in. ij. vel. iij. responso. & ibi per Dy. & Barto. Portionibus. scilicet pro diuiso: vt. s̄. e. l. j. & vide que ibi dixi et tene vlt. mam so. gl. Paulus.

Quando dies usuffructus cedat Rubrica.

Summarium.

1 Legati dies dupliciter cedere dicitur.
2 Actio & si regulariter anteq̄ dies veniat, in legatis & stipulationibus, nata sit, non tamen perinde in vsusfructus legato.

Quamquam. Si legatur vsusfru. simpliciter sine commemoratione temporis, licet habeat causam successiuam ⁊ concomitantiam cum tēpore: tamen vnū legatum est, ⁊ semel dies cedit: secus si tēporis commemoratione: quia tūc sunt plura legata, ⁊ pluries dies cedit. h. d. p̄mo. Item dies vsusfructus non cedit. nisi cū peti potest: ⁊ ideo non cedit anteq̄ existat persona, a qua potest peti, vel per quam potest peti, vel dies ex quo potest peti. hoc secūdo. ⁊ quibus modis cedit dies vsusfructus eisdem cedit dies actionis ad ipsum competentis. h. d. tota. l. Primo ergo ostendit, quotupl'r cedit. Secūdo quādo cedit. Tertio qd̄ de vsusfructuario dicit, ad actionē extendit. Secunda ibi dies. Tertia ibi,
1 nō solum. Et premitte, ꝙ † dies legati dicitur cedere dupliciter. Primo quo ad transmissionem: ⁊ tunc cedit a morte testatoris. Secundo quo ad petitionem. ⁊ tunc ab adita hereditate. nam ante peti non potest. ⁊ hec in legato proprietatis. verum qꝛ vsusfructus ad heredem non transmittitur, prima cessio non habet in eo locum. sed tantum secunda, que non est nisi cum peti pōt.
2 hoc intendit iste titulus, ⁊ nihil aliud est. ¶ Item † nota in fine, ꝙ licet in aliis legatis vel stipulationibus anteq̄ veniat dies, nata sit actio: vt not. plene per Cy. ⁊ in. l. j. C. vt act. ab herede. ⁊ cōtra heredem. ⁊ per Bar. in. l. ita stipulatus. de verb. oblig. secus tamen in actione que competit pro vsufructu: quia ante diē non est nata actio: vt hic dicit tex. in fin. quod nota ⁊ tene menti.

Quibus modis usufructus amittatur Rubrica.

Non solum. Usufructus et actio pro ipo cōpetens siue de iure ciuili, siue pretorio, capitis diminutione amittitur, dū modo dies eius cesserit: al's secus. ⁊ ideo si legatur cum commemoratione temporis, puta singul. annis, vel mensibus: quia tot sunt legata, quot anni, vel menses, ⁊ in principio cuiuslibet anni cedit dies pro illo anno. ⁊ in princip. cuiuslibet mensis pro illo mense, capitis diminutio superueniens nō extinguit legatum, nisi pro illo anno, vel mense, cuius dies cessit non pro sequenti anno, vel mēse, cuius dies nōdum cessit. h. d. tota. l. ¶ Queritur circa primum dictum, de qua actione loquatur: respondeo, ꝙ de confessoria, que competit pro vsusfruct. constituto, ⁊ eodem modo tollitur. ¶ Item actione personali competenti pro vsufructu cōstituto secundum ea, que notaui. s̄. de vsufr. accre. l. j. §. interdum. ⁊ C. e. tit. l. corruptionem. super glo. ¶ Sed quid de actione personali competenti pro vsufructu iam constituto, puta quia promisisti mihi vsumfructum: anteq̄ tradas, vel constituas sum capite diminutus vtrum illa actio extinguatur: videtur ꝙ non, vt hic in versiculo. Sed ita demum in hoc stat intellectus. l. corruptionem. alleg. dic vt ibi, ⁊ tactum est. s̄. de vsufructu. l. qui vsumfructum. §. j. Paulus de Castro.

Summarium.

1 Legatarij licet inter se verbis sint coniuncti, si tamen tempore nō coniunguntur inter eos ius accrescendi locum non habet.
2 Temporum commemoratio actus multiplicat, vt & tempora multiplicātur. Et verbum quādocunq; in substitutione quid notet.
3 Concurrere plures quando possunt, si inter se non concordent, mutuo se impediunt. Et quid si duo rei stipulandi aduersus debitorem, ita se gerant, vt vnus coram vno, & alter coram alio iudice debitorem trahere velint, an coram vtroq; respondere teneatur, an vero ipsi concordare debeant?

Si duobus. In hac. l. iuriscōsultus plane declarat, cū legatur vsusfructus alternis annis, vtrum proprietas sit continuo nuda vel non. vt aliquo modo ad ipsam reuertatur vsusfru. ¶ Et breuiter sume talem distinctionē ex ea, ꝙ aut legatur pluribus, aut vni. primo casu aut pluribus separatim in vtēdo, puta titio ⁊ seio lego fundum alternis annis, vt vnus vno anno, alter altero fruatur. aut coniunctim: quia voluit eos eodē anno vti frui: ⁊ ita vnum annum voluit esse ipsorum, alium vero heredis proprietarij. primo casu cum voluit eos vti frui diuersis annis, distingue tres casus: aut ambo remanent in eodem statu: qꝛ nullus moritur, aut capite diminuitur: ⁊ tunc proprietas continue nuda est: quia finito anno vnius immediate incipit annus alterius. ⁊ ita nunq̄ ad proprietatem reuertitur. ⁊ iste est casus. in prin. l. ¶ Uel alter ipsorum moritur. ⁊ tūc reuertitur ad proprietatē pro alternis annis, quibus ille mortuus fruiturus erat. vnde vno anno vtetur proprietarius, altero alter vsusfructuarius. ⁊ iste est casus in versiculo, ꝙ si ex duobus. Aut alter ipōrum capite minuitur: ⁊ tunc vsusfructus non extinguitur ppetuo, sed pro illo tantum anno, quo capite minutus est: ⁊ pro illo reuertitur ad proprietatem. in sequentibus autē annis quidem resumit vsumfructum, quod est verum, si passus fuit minimam capitis diminutionem: quia lꝫ illa extinguat vsumfructū cōstitutum, non tamen reddit quem inhabilem pro tempore futuro ad vsumfructum nouum: secus in maxima ⁊ media, que extinguūt ⁊ inhabilem reddunt. vt not. j̄. l. proxi. in prima gl. ¶ Pro illo aūt anno, quo alter capite minutus est, non accrescit alteri fructuario: quia licet coniunctus sit verbis in legando: sunt tñ omnino disiuncti re: quia eodem tempore non cōcurrunt in vtēdo. ⁊ iste est casus in versiculo si non mors. ⁊ ita intelligit gl. prima huius. l. que ponit eos coniunctos verbis: licet in vtendo disiunctos. Sed Cyn. eam reprobat, quia si essent coniuncti solum verbis, accresceret solum fructuario, ⁊ non rediret ad proprietatem: vt. s̄. tit. ij. lꝫ. in prin. ¶ Tu tene glos. per ea que ibi dixi sup secunda glo. predicta vera quando concordant in vtendo. Si vero discordant: quia quilibet vellet esse primus: tunc se impediūt. ⁊ durāte discordia vsusfructus est penes proprietatem. ⁊ ita nō est nuda. Iste est casus in versiculo, cum singulis. in principio. Secūdo vero casu, quando legatur pluribus alternis annis cōiunctis, tam in legando, q̄ in vtendo: quia voluit eos simul alternis annis vti frui: tunc idem, ꝙ quando legatur vni alternis annis. quo casu dic ꝙ vno anno vtētur vsusfructuarij, altero anno proprietarius, ⁊ sic alternis annis proprietas est plena, alternis vero vacua. ⁊ hic est casus in. ij. respon. huius. l. versiculo cū si legatario. in quo loquitur quādo legatur vni alternis annis. ⁊ in versiculo, multum est enim. circa finem. In quo loquitur qñ legatur pluribus, vt alternis annis simul fruantur hoc ipsis remanentibus in eodem statu. Si vero capite minuātur tunc pro illo anno, quo cessit dies legati, extinguitur ⁊ ad proprietatem redit pro sequentibus. Aut non. ⁊ hic est casus in versiculo, ꝙ in vno. in quo loquitur quando vni legatur tantum. Idem si plu-
1 ribus. hoc intendit tota. l. Ex † qua nota primo in verbo, ꝙ si ex duobus. ꝙ licet legatarij sint verbis coniuncti, si tamen non cōiunguntur in tempore, non habet locum inter eos ius accrescen-
2 di. ¶ Secundo nota in versiculo, ꝙ † si vno. ꝙ cōmemoratio temporum multiplicat actus, sicut multiplicantur tempora. ⁊ allegatur in materia substitutionis, vt si testator substituat quandocunq; decesserit filius. nam illa dictio, quandocunq;, significat pluralitatem temporum. facit ergo esse plures substitutiones diuersas secundum temporū diuersitatem, vt si decedat. j̄. pubertatem sit vulgaris substitutio, ⁊. j̄. pupillarem etatem sit pupillaris substitutio post pupillarem etatem, sit fideicommissaria. facit. l. pater seuerinam. §. conditionum verba. de condi. ⁊
3 demonstratio. No. † in versiculo cum singulis. ꝙ quādo plures non possunt simul concurrere, nisi concordent, se impediūt. et est ar. ꝙ si sunt duo rei stipulandi, ⁊ vnus velit debitorem conuenire coram vno iudice, alter coram alio: non teneatur debitor rñdere, sed debeant adinuicem cōcordare. ita notat Guil. per hūc tex. C. de iuris. om. iudi. l. nemo. ¶ Ultimo nota gl. in versiculo multum ⁊ enim. que incipit apertius dixisset. que tenet ꝙ cum legatur vsusfructus alternis annis, primus annus debeat eē vsusfructuarij. secundus proprietarij. ⁊ ita incipit ab honorato non a grauato: non ergo possunt se impedire adinuicem honoratus ⁊ grauatus: cum honoratus precedere debeat: secus in duobus honoratis, vt in versiculo, cum singulis. in prin. tene bene menti glo. ¶ Ultimo scias, ꝙ illud quod hic dicitur. ⁊. s̄. l. j. de capitis diminutione minima, vt per illam extinguatur vsusfruc. hodie corrigitur. C. e. ti. l. corruptionem. ⁊ no. j̄. l. proxi. in prin. de maxima in glo. ¶ Item glo. opponit. de. l. equissimum. s̄. de vsufructu. tene vltimam solutionem.

Summarium.

1 Legatum quantitatis sua natura reiterabile non est, Et verba illa, quandiu

quandiu vixeris,reiterationem important.
2 Interpretatio in testamentis ea faciẽda est,per quam legata ampliẽtur potius, ac minuantur.
3 Temporum commemoratio vt legata multiplicat,ita & repetitio tacita vel expressa.

Sicut. Sicut commemoratio tẽporis facit esse plura legata,ita ꝛ commemoratio actuum,que habent concomitantiam
cum tempore,licet nullum sit appositum nomẽ
distributiuũ.h.d.vsqꝫ ad.§.hec autem.Et iste
text.melius facit ad qõnẽ de substitutione cõ
pẽdiosa,de qua tetigi.s.l.proxi.q̃ ille tex.¶ In tex.legari põt.
quo casu tot sunt legata,quot anni.ꝛ capitis diminutio super
ueniens pro illo tantum anno,extinguit,quo dies cessit capitis
diminutione.quo casu tot erant legata,quot vicibus capite mi
nuetur:vt ecce titio vsumfructum lego.ꝛ si capite minutus fue
rit,vel aliter amiserit,eundem vsufructum sibi lego.certum est
enim,ꝙ si nũq̃ capite minueretur vnum tantum esset legatum
pro toto tempore vite sue:quia non est facta commemoratio tẽ
porum:vt.s.tit.j.l.j.in prin.Si vero capite minuatur cẽsetur pri
mo vnum legatum a tempore,quo incepit vti frui vsqꝫ ad capi
tis diminutionem,que ipsum facit finire:deinde eodem momẽ
to post capitis diminutionem,incipiet secũdum legatum virtu
te repetitionis,ꝛ durabit vsqꝫ ad aliam capitis diminutionem.
ꝛ sic de singulis.cui secundo,vel tertio legato non nocebit capi
tis diminutio precedens:quia tempore quo superuenit nõdum
cesserat dies illius.non aũt intelligas vt ista repetitio quotiens
capite minuto fuerit,ꝛ etiã faciat esse tot legata,quot sunt an
ni sicut cum dicitur singulis annis.ꝛ est longa differentia:quia
cum dicitur singulis annis,capitis diminutio extinguit pro to
to illo,cuius dies cessit:ꝛ pro illo reuertitur ad proprietatem.et
sic nõ resumet legatarius nisi anno seq.licet quedam glosella.s.
l.proxima.versiculo,quod ꝛ in vno.que incipit,vt videatur,sen
tiat ꝙ statim resumet post capitis diminutionem,vt patet.e.
l.versiculo si non mors.¶ Sed si repetatur hoc modo,quotiẽs
capite minutus fuerit:tũc per capitis diminutionem perdet pro
tempore preterito,ꝛ eodem momento resumet pro tempore futu
ro virtute repetitionis.quia statim post capitis diminutionem
secundum legatum,vt patet.j.e.l.§.idem papianus.Nec enim
potest dici eodem momento.Sed primo casu non incipit scõm
legatum,nisi adueniente secundo anno.¶ In text.ibi.Quam
diu viuat.Nota istum tex.vult enim dicere,ꝙ si lego tibi vsum
fructum q̃ diu viuas:videtur repetitum quotiẽs capite minu
tus sit.ergo si capite minutus vnum tantum est legatũ.In con
trarium facit,ꝙ tot sint legata,quot anni.j.de annu.lega.l.lega
1 tum.¶ Sol.ibi loquitur in†legato quantitatis quod sui natu
ra non est reiterabile.vnde illa verba.q̃diu vixeris,reiterant le
gatum per singulos annos.que interpretatio fauorabilis est le
gato.ꝛ nisi talis fieret.tũc resultaret interpretatio odiosa.Esset
enim sensus ꝙ legatum non duraret penes legatariũ,nisi q̃diu
vixerit,ꝛ sic post mortem restitueretur heredi.vt.l.titia.§.fin.de
2 leg.ij.constat†autem ꝙ in testam.fauorabilior interpretatio su
menda est,vt magis amplientur legata,q̃ minuantur.Nos au
tem loquimur in vsufructuario,qui sui natura habet annuum
emolumentum.vnde quo ad hoc,non est illa interpretatio neces
saria,sed danda est sibi alia fauorabilior,scilicet vt videatur re
petitũ,quotiens capite minutus fuerit.quod est vtilius,q̃ si per
singulos annos.Nam tunc capitis diminutio extingueret lega
tum illius anni,cuius dies cessit:nec resumeret post nisi vsqꝫ ad
annum veniẽtẽ.Sed cũ repetitur,capite minutus fuerit,eodẽ
momento perdit,ꝛ resumit.vt.j.e.l.§.idem papiñ.¶ Ultimo
3 †collige ex hac.l.ꝙ sicut commemoratio tẽporis multiplicat le
gata,ita ꝛ repetitio tacita,vel expressa.¶ Et primo ponuntur
duo exempla de expressa,secundo duo de tacita,in versiculo,vñ
tractatum.ꝛ.h.d.in summa. Paulus.

Summarium.

1 Cõiuncti num verbis dicantur,qui in diuersis orationibus positi,
per &,particulam coniunguntur?Et an copula verbalem coniunctionem facere censeatur?
2 Ius accrescendi num locum habeat inter coniunctum & substitutũ alterius coniuncti?

§. Hec autem. Si in persona vnius ex re ꝛ verbis coniunctis in vsufru
ctu,totus vsusfructus repetatur,ꝛ idem per repetitionem obti
neat,saluum est inter eos ius accrescendi:quia licet coniunctio
verbalis sit soluta,remanet tamen inter eos cõiũctio realis.h.d.
1 ¶ Et nota hic casum expressum secundum Bar.ꝙ†duo positi
in diuersis orationibus,licet coniunctis per copulam,nõ tamẽ
dicuntur verbis cõiuncti.Si eñ dico sic,titio ꝛ seio lego vsum
fructum fundi.quo ad hoc legatum sunt re ꝛ verbis coniuncti.
si postea dico:ꝛ quotiens titius capite minutus fuerit,eundem
vsumfructum sibi lego.quo ad repetitionẽ dicitur verbis disiũ
ctus:licet re coniunctus.vt hic in fi.dicitur expresse.ꝛ tamen iste
due orationes sunt coniuncte per copulam:sequitur ergo ꝙ co
pula non est illa,que faciat coniunctionẽ verbalem,sed vnitas
sermonis ꝛ complexus verborum eiusdem orationis:vt.l.tripli
ci.de verbo.sig.licet Petr.dixerit contrarium ꝛ male secundum
Barto.in.l.re coniuncti.de lega.iij.¶ Item not.tex.in.§.hoc si
2 alius titio substitutus ꝛc.nam†per hoc videtur probari ꝙ in
ter coniunctum ꝛ substitutum alterius coniuncti,locum habet
ius accrescendi.quod est verum si substituto legata esset eadem
res insolidum:puta titio ꝛ seio lego fundũ:ꝛ si titius noluerit
eundem fundum,partem suam lego sempronio.nam licet inter
titium ꝛ sempronium sit coniunctio verbalis.nõ tamen est inter
sempronium ꝛ seium:cum sit positus in diuersa oratione:nec
etiam est inter eos coniunctio realis cum non tota res,sed pars
legata sit.

Summarium.

1 Fieri eodem momento dici,quæ vel succeßiuè fiunt.

§. Idem papiñ. Iste.§.est valde difficilis,et doc.nihil dicunt.Si in perso
na vnius ex re ꝛ verbis cõiunctis in vsufructu,repetitio fiat pro
parte illius portionis,quam habebat per concursum,in illa tñ
remanent re cõiuncti,que si deficiat tota cõsocio accrescit.et red
det consocio sibi:partem vero alteram eiusdem portionis,quã
per capitis diminutionẽ amisit,ille recuperabit per concursum:
cum admittatur per cõsocium,cui semel accreuit.restat ergo vt
cum ad proprietatem redeat vna cum alia portione,que non po
test accrescere.h.d.tex.cum glo.vestra multum subtiliter.Et est
valde difficilis in sustinendo ipsum ab impugnationibus.Di
uiditur in duas partes.Primo loquitur de portionibus,quas
coniuncti sibi retinent,vtrum alteri ab altero accrescat.Se
cundo de portione,que per capitis diminutionẽ semel fuit ꝑdi
ta.Secunda ibi nec enim.Item.s.§.proxi.locutus est,quando
in persona vnius repetitur totus vsusfructus:ꝛ sic sunt re ꝛ ver
bis coniuncti,sed per concursum faciunt sibi partem:ꝛ quilibet
habet dimidiã.postea dicit ꝛ quandocunqꝫ titius capite minu
tus fuerit,dimidiam illius dimidie,quam per concursum habe
ret,sibi lego.Cõtingit ipsum capite minui:ꝛ sic totam dimidiã
suam perdidit.Sed statim eodem momento dimidiam illius,
dimidie virtute repetitionis resumpsit.¶ Queritur an rema
neant coniuncti,ꝛ qualiter inter eos sit ius accrescendi?¶ Rñ
detur primo ꝙ illa dimidia quã titius resumpsit,si sibi deficiat,
quia moriatur,qꝛ accrescit tota meuio:rõ qꝛ sunt re cõiuncti.Nã
semel illa dimidia fuit legata meuio in ꝑmo legato,quo legatꝰ
fuit totus vsusfructus,nec per repetitionem fuit soluta.¶ Sed
econtra si deficiat portio meuij,non tota accrescit titio sed pro
parte,ꝛ pro altera parte redit ad proprietatem.sed non declarat
pro qua parte.Tu dic secũdum verum intellectum,ꝙ cum me
uius habeat dimidiã iure suo,sola dimidia illius dimidie,ac
crescit,sic econtra debet esse vt equalitas seruetur:altera vero di
midia illius dimidie,redibit ad proprietatem.¶ Sed queritur
secũdo in versiculo,nec enim certum est,ꝙ titius per capitis di
minutionem totam dimidiam suam perdidit:ꝛ dimidiã illius
ex repetitione resumpsit:ꝛ sic remanet alia dimidia eiusdem,de
qua testator non disposuit.¶ Queritur nunc,licet titius ex re
petitione non habeat nisi dimidiam dimidie:vtrum alterã di
midiam eiusdem dimidie,saltem habeat per ius accrescendi in
totum,vel pro parte videtur ꝙ sic in totum,postq̃ testator de il
la dimidia perdita non disposuit.arg.j.de heredi.insti.l.si alte
rius.ꝛ.l.j.§.si ex fundo.vel saltẽ videtur ꝙ accrescat sibi pro par
te,quam resumpsit,scilicet pro quarta totius,ꝛ consocio pro di
midia.argu.j.de heredi.insti.l.si hereditas.§.j.in fi.vbi videtur
expressum contrarium.respondetur scilicet,ꝙ eo momento,quo
totam dimidiam perdidit,statim dimidiam eiusdẽ resumpsit,
altera dimidia sibi nõ accrescit:quia illud quod quis perdit,si
bi non dꝫ accrescere:alꝭ enim frustra perderet.h.dicit in effectu.

Quid ergo erit de illa dimidia dimidie? respõdeo accrescet me
uio. & sic habebit tres quartas, que si sibi deficiũt, vna accrescet,
altere due redibunt ad proprietatem. ¶ Circa quod formo ali-
quas oppo. sine quibus nõ potest haberi intellectus. Et primo
circa dimidiã dimidie, quam resumpsit titius. dicitur enim hic,
q si ipsam postea perdat totam meuio accrescit. oppo. duobus
modis, q nihil accrescat. primo: quia cum meuio sit totus vsus
fructus legatus, cũ postea dimidia dimidie sit repetita, in pso-
na titij, videtur meuio adempta: vt. C. de lega. cum qõ. Sequi-
tur ergo q meuius non sit in ea re coniunctus: quia non habet
eam ex voluntate testatoris. ¶ Sol. contrarium loquitur cũ ab
eo cui fuit legatum totum, solus testator adimit postea partem.
& sic post desinit illam partem habere ex volũtate testatoris. vñ
non est inter eos coniunctio. Sed hic ista pars fuit meuio pmo
adempta per dispositionem. l. amittentis eos ad cõcursum, que
non fecit meuium desinere eam habere ex voluntate testatoris:
& sic non soluit coniunctionem testator. ergo postea repetendo
dimidiam eandem in persona titij. videtur magis. l. dispositio-
nem secutus, q̃ meuio adimere. ¶ Et sic nõ desinit meuius ex
eius testatoris voluntate habere. vnde remanet adhuc coniun-
ctus. ar. ad hoc in. l. rem legatam. ff. de adimen. lega. ¶ Secun-
do ad idem, licet meuius sit in ea re coniunctus, tamen tota est
penes solum titium: & sic non facit sibi meuius partem per con-
cursum: vt. s. tit. j. l. idem neratius. & ibi dixi. ¶ Sol. semel fecit
meuius titio partem per concursum in toto legato vsusfructus:
& sic portio que remansit penes titium, assumpsit sibi illam na-
turam & qualitatem, vt posset accrescere meuio. & eandem nunc
sibi retinet: licet nõ ex primo legato, sed ex repetitione: quia vr.
repetijsse sub eadem qualitate. arg. in. l. seie. &. §. Caio. ff. de fun-
do instruc. l. titius habeat. ar. s. tit. ij. l. idem neratius. §. fi. in fi. l.
¶ Sed circa dimidiam meuij op. duobus modis similiter. Pri-
mo, q tota accrescat titio. cuius contrarium dicitur in text. & gl.
Nã licet titius partem suam perdiderit, tamen saluum sibi re-
manet ius accrescendi, vt. s. tit. ij. l. interdum. & de vsufructu. l. si
titio. §. j. ¶ Sol. quicquid glo. dicat, q in contrario totum pdi-
dit, & nihil resumpsit: sed hic resumpsit partem ex voluntate te-
statoris, & per hoc videtur prohiberi q vltra illam partem non
habeat, que prohibitio valet vsq ad concurrentem quantitatẽ.
arg. C. de procur. l. maritus. contingit ergo hoc ratione limitate
portionis. ¶ Secũdo oppo. q nihil de dimidia meuij accrescat
titio. qr in illa nulla est inter eos cõiũctio in partem tm̃ repetita,
vt sentiunt omnes glo. ¶ Solu. licet non sit nunc, semel tamen
fuit. vnde retinet sibi pristinam naturam, vt accrescat titio pro
parte: sicut portio titij retinet sibi naturam pristinam in fauorez
meuij. vt. s. dixi. ¶ Ultimo scias q gl. ij. dicit, q non potest, qñ
in personam titij non fuit repetita dimidia per. l. cum qõ. C. de
leg. videtur sentire q illa dimidia videretur a meuio adempta.
Et sic non essent cõiuncti. Sed certe idem esset, cum repetitur di
midia dimidie: dic ergo q imo etiam & tunc essent re coniuncti
in alia dimidia. per ea. que. s. dicta sunt. & ita sentit glo. fi. ¶ Sz
in vno non bene dicit scilicet q tunc ex persona meuij non accre-
sceret, nisi dimidia dimidie titio. Nam tantum accrescit, quãdo
dimidia dimidie repetita est titio: ergo plus debet accrescere, qñ
tota dimidia. dic ergo q tota dimidia meuij accrescet titio tũc,
sicut econtra: vt equalitas seruetur. arg. in. l. penultima. C. com-
muni di. &. l. fi. de fruc. & lit. expen. paria sunt ergo repetere di-
midiam in persona titij, vel totum. vt. s. §. proxi. ¶ Ultimo no.
1 tex. cum glo. q † eodem momento dicuntur aliqua fieri, lz succes
siue fiant. primo enim quis amittit, secũdo immediate resumit,
tamen eodem momẽto fieri dicuntur: ad hoc. ff. communia pre-
dio. l. si cum binas. & no. ff. de vulg. & pupilla. l. si pater captus. et
l. quidam. de pecul. leg. Glos. super verbo amisisset. In fi. querit
que est ratio, quare titio nihil accrescit de parte, quam amisit. et
ponit duas rationes, quarum prima modicum valet: secunda
vero non procedit. quia si esset vera sequeretur, q nunq̃ in vsu-
fructu haberet locũ ius accrescendi: quia est resolubilis. nec ob.
l. pecuniã. quam alleg. quia ibi erat ius resolubile in persona al-
terius cui sperabatur ius queri? Paulus de Castro.

§. Morte. Ususfructus extinguitur morte vsufructua-
rij, siue ipm hẽat de iure ciuili, siue ptor-
io. nec põt cũ causa ltr amittit in eius psona repeti: sz in psona he
redis sui, sic. Itẽ vsusfructus acqsitus p suũ, nõ pdit p alienationẽ
ipius sui vel vsusfructus eius. h. d. vsq ad. l. px. §. rei. tex. cũ gl. Pau,

Summarium.

1 Accessorium quod principali maius est, num cũ principali extin
gui dicatur?
2 Ager, num si in eo transplantetur vinea, ager esse desinat?

REpeti. Mutatione rei extinguitur vsus-
fructus, qui habetur in ea, nec
restituitur: licet res in pristinam redeat formã.
Si tamen non est eadem forma, sed similis, sed
vsusfructus alterius rei sibi coherẽtis nõ pro-
pterea extinguitur, siue illa coherens sit princi-
palis ad illam, que mutatur siue sit accessoria. h. d. vsq ad. l. si
vsusfructus messem. Et ponuntur exempla de mutatione rei de
cuius vsusfr. queritur. quorũ duo sunt in hoc. §. cum se. alia sunt
in. l. quod tamen. §. agri. vsq ad fi. in. l. vero fundi. vsq ad. d. §.
agri. ponuntur duo casus, cum vna res mutatur. & de vsufruct.
alterius sibi coherentis queritur. quorum vnus est, quando illa
coherens est principalis, secundus quando est accessoria. in. l. qd
tamen. in prin. Secũdo ponitur vnus casus incidens, si res mu
tata redeat in pristinã formam, vtrum vsusfructus restituatur.
in dicta. l. quid tñ. §. j. quia omnia pma quatuor excpla duobus
exceptis sunt, qñ res taliter mutatur, q in pristinam formã om-
nino eandem redire non potest: vel nõ solet. & in illis, dic q vsus
fructus statim extinguitur, nec vnq̃ recuperatur: duo vero exẽ-
pla, quorũ vnũ est de vsufru. aree, in qua edificatur. aliud de vsu
fru. masse, de qua fiunt vasa, loquitur de tali mutatione, que nõ
impedit rem redire ad pristinam & eãdem formã. & in illis duo-
bus, dic q non extinguitur statim, sed lapso tempore, quo solet
vsusfructus perire. Interim autem non amittitur ius vsusfru-
ctus, sed commoditas. Et ideo, si ante lapsum tempus rediret
in pristinam formam ipso iure vsusfructus redit in pristinũ sta-
tum. Primum de vsusfru. aree patet in. l. si in area. s. de vsufru-
ctu. & quod ibi dixi. & ff. quemadmo. serui. amit. l. si locus. Secũ-
dum de vsufructu masse patet ex gl. que est. s. de vsufructu. l. qui
vsumfructum. in prin. in gl. que incipit. si vero vsusfructuarius
masse. in prin. que vult hoc dicere, si bene inspiciatur. ¶ Itẽ no.
1 l. qd tamen, in prin. que alle. per glo. ff. de pecu. lega. l. ij. q † acces-
sorium quod est maius principale, non extinguitur cum princi-
pali. quod nõ videtur bene dictum per. §. si tamen alienã. insti.
de re. diui. vnde melius dic, postq̃ ius est acquisitum in accesso-
rio, quod sine principali poterat a pncipio subsistere: tale ius cũ
principali nõ extinguitur. ita videtur hic Cy. sentire in vna ad-
2 ditione. facit quod ipse notat in. l. j. C. de iudi. ¶ Ultimo † notã
in. §. sed si stagni. in fi. q licet in agro ponatur vinea, non tamẽ
desinit esse ager. quia adhuc possunt ibi exerceri opera agri, vt
seminare. facit. l. certo generi. ff. de seruit. rusti. pred. in gl. magna
que modici est effectus, tene primam sol. que probatur ex tex.

Summarium.

1 Possessor bonæ fidei, quàm vsusfructuarius plus iuris habere
censetur.

SI vsusfructuarius. Fru-
ctus
tunc efficiuntur fructuarij, cum separati sunt a
solo per se vel per alium nomine suo: licet in hor
reo non sint reconditi: & illos ad heredem trans
mittit. bone fidei vero possessores qualitercũq
a solo separati sint, licet non nomine suo. h. d. secundum veram
lec. que ponitur hic in fi. glo. & approbatur per doct. C. de rei vẽ.
l. certum. &. s. de rei ven. l. & ex diuerso. & secundum istam, Julia-
nus non corrigit labeonem sed ipsum approbat cum distinctio
1 ne. & idem Cy. ¶ Et † sic nota q plus iuris habet bone fidei pos
sessor, q̃ vsusfructuarius. & est ratio: quia possidet tanq̃ domi-
nus. facit. C. de fur. l. apud.

Summarium.

1 Generare vnumquodq suum simile dicitur.

EXcepta. Indiuisibiles cãe pariũt idiuisibiles
effectus: diuisibiles aũt pariũt diuisibi-
1 les. h. d. bal. ¶ Et † sic no. q vnũquodq gñat sibi sile.

INterdum. Si legatus sit vsusfructus
tãdiu, q̃diu alienetur inci-
piẽte proprietario alienare, vsusfructus statim extin-
guitur. h. d. ¶ Et nota ibi, nam incipiente pro eo qd
not. in. l. ea leg, C. de condi. ob causam. &. s. de iurisdi. om. iudic. l.
si quis id

ſi quis id quod.§.dum proponitur.per Jac.butr.ꝛ Bartol.

Summarium.

1 Reſtitutioni res obnoxia num efficaciter alienetur?
2 Ius accreſcēdi inter legatarios diuerſorū teſtatorū locū non habet.

SI ſub conditione. Si vſuſfructus
legatus vni ſub conditione per heredem, alteri
pure legetur, licet interim legatum heredis va
leat, tamen exiſtente cōditione reſoluitur. In
ter predictos legatarios diuerſorum teſtatorū,
non habet locum ius accreſcendi.h.d.ꝛ eſt.l.magiſtra. ¶ Nota
1 ex primo dicto ꝙ † res ſubiecta reſtitutioni, ſub conditione po
teſt alienari: ꝛ valet alienatio quouſqꝫ exiſtat conditio.quod an
hodie ſit verum dic vt not.per Cyn.in aut.res que.communia
de leg.ꝛ per dy.ꝛ Bart.in.l.ſeruo legato.§.j.de lega.j. ¶ Sed
quero quid ſi conditio primi legati exiſteret? reſpondeo non ex
tingueretur legatum heredis, vt.j.ſi certum pet.l.proinde.ſcdm
Franc.accur.ꝛ Cyn. ¶ Item quero, quid ſi heres legaret eidē,
cui legauerat teſtator? Reſpondeo pendente conditione habet
ex legato heredis: ſed illa exiſtente mutatur cauſa.ꝛ videtur ha
bere ex legato teſtatoris: vt.j.ad.l.falcidiam.l.fundo.ꝛ ibi not.
de heredi.inſti.l.ſi ſeruus.§.qui fideicommiſſariam. ¶ Ex ſcdo
2 dicto no. † ꝙ inter legatarios diuerſorum teſtatorum, non hꝫ lo
cum ius accreſcēdi.quod eſt verum ſiue facta ſint a diuerſis, vt
hic: ſiue ab vno.vt no.in.l.ſi duobus.de teſta.mil.ꝛ.C.in eo.tit.
l.ij.fallit in caſu ſingulari.l.qui patri.de acquir.heredi.

SI tibi. Vſuſfructus extinguitur per acquiſi
tionem proprietatis, etiam reuocabilē:
ꝛ licet reuocetur nō reuiuiſcit vſuſfructus iam extin
ctus.h.d.quā.l.declara, vt dixi.ſ.de vſufruct.l.dñs.

SI ſeruo. Vſuſfructus legatus ſeruo heredi
tario per aditionē hereditatis, nō
extinguitur quaſi mutato dominio, cum nulla re ve
ra ſit mutatio: ſed tunc dies eius cedit, ꝛ nō ante. Itē
nec perſonalis ſeruitus, nec realis per alienationem proprieta
tis extinguitur.h.d.cum.l.ſequen.

Summarium.

1 Iuriſdictionem plenam habens quo ad merum miſtumq; imperiū,
ſi ea ſemiplene vtatur, puta quo ad actus ſimplicis iuriſditio
nis, an quaſi poſſeſſionem quo ad merum ac miſtum imperium
retinere dicatur?

IS qui. Qui vtitur parte integrali con
templatione totius, retinet to
tum: ſecus ſi contēplatione ſolius partis. Tūc
autem videtur contemplatione totius vti, qñ
ſcit totum ſe habere: al's videtur vti contempla
tione ſolius partis.h.d. Et eſt.l.valde ſingula
1 ris. ¶ Et † per hāc.l.determinatur queſtio, de illo qui habet ple
nam iuriſdictionem quo ad merum ꝛ miſtum imperium: ꝛ ipſe
vtit̃ ſemiplene.puta quo ad actus ſimplicis iuriſdictionis, vtrū
retineat quo ad merum ꝛ miſtum imperiū? Et certe diſtinguen
dum eſt vt hic. ¶ Item facit ad aliud, ſi quis tenetur quolibet
anno dare.xij.ꝛ ipſe per longum tempus nō dedit niſi ſex: vtrū
ille qui recipit preiudicet ſibi in reſiduo? ꝛ videntur diſtinguen
dum vt hic.pro quo vide.c.olim.ꝛ quod ibi not.extra de cenſi
bus.ꝛ per Cy.C.de preſcript.xxx.anno.cum notiſſimi.§.in his.
ꝛ in Specu.de loca.ꝛ.§.nunc aliqua.verſiculo.xlij.ꝛ de preſcrip,
in quarta parte.verſiculo quid ſi cum deberet.ꝛ verſiculo ſꝫ po
ne miles quidam, vbi omnino vide ꝛ per Jo.and.in regul.plus
in ſe.in mercurialibus.facit.C.de agri.ꝛ cenſi.cum ſcimus.§.
illud. Paulus.

SI vſuſfructus. Ciuitas videt̃ mo
ri, cum aratrum pa
titur: ꝛ tūc eius vſuſfructus extinguitur.h.d. Et no.
glo.hic poſitam, pro qua vide per Inno.de no.ope.
nun.cum ex iniuncto. Paulus de Caſtro.

SI mulieri. Vſuſfructus retinetur per dome
ſticum, familiam, ꝛ per virū, vel
vxorem vtētem nomine vſuſfructuarij.h.d. Et no.ꝙ ta
les vtentes iure familiari.vel vtuntur, vel ingrediuntur, nō ſibi
eam acquirunt ſed ipſam retinent pro abſente.vide Bartol.j.
de acqui.poſ.qui iure familiaritatis.ꝛ per Innocen.de preſcri.
ſi diligenti. Paulus.

SI ager. Per inundationem, per quam flu
men mutat alueum, perditur vſuſ
fructus ꝛ proprietas, ſed ea ceſſante reſtituit̃ vtraqꝫ
de equitate, licet non de rigore: per inūdationem ve
ro ſimplicem, per quam alueus non mutatur, nullo modo extin
guitur: licet interim commoditas ceſſet, que inundatione ceſſan
te redit ad priſtinum ſtatum.h.d.cum.l.ſe.ꝛ ſecundum iſtam di
ſtinc.intellige omnia iura in glo.allegata.

Summarium.

1 Locator per rei locatæ alienationem à conductore in alium factā
num priuari poſſeſsione dicatur, quamquam, & conductor pen
ſionem ſoluere non deſinat? Et qualiter tunc locatori aduerſus
conductorem alienantem ſuccurratur? nu.2.
Penſionis ſolutione num poſſeſsio quæratur? & an inde probetur?
3 Proprietarius qui vſumfructum ſibi locatum, ſi alij relocet, an vſuſ
fructuarium poſſeſsione priuet?
4 Actio perſonalis ad vſumfructum competens, num tempore, vt
vſuſfructus extinguatur?

POmponius. Iſta eſt valde ſin
gularis.l.ꝛ ſubtilis
ꝛ male declarata.h.d. Si proprietari⁹, cui vſuſ
fructuarius locauerat vſumfructum proprieta
tem vēdat alteri pleno iure, ꝛ tradat: p̃uat fru
ctuarium a poſſeſſione: ꝛ per conſequens vſum
fructum non vtendo tempore perdit: licet proprietarius conti
nue penſionē ſoluat: tamen tenetur fructuario ad intereſſe. Idē
ſi vſumfructum tantum ſibi locatum, vel venditum alteri locet,
vel vendat nomine proprio: ſecus ſi ſimpliciter. ¶ Item cum le
gatur vni vſuſfructus ꝛ alteri reſtituere rogatur.videtur lega
tarius nomine fideicommiſſarij vti frui: ꝛ ideo negligentia non
nocet fideicommiſſario, ꝛ actionem ex teſtamento, quam habet
legitimo tempore in vſufructu conſtituto perdendo, perdat.h.
d.vſqꝫ ad.l.penultimam ſecundum intellectum quem puto ve
1 rum ꝛ magis propitium litere. ¶ Not. † ex prin.l.ꝙ licet locator
videatur ſemper poſſeſſionem retinere, nec vnq̃ preſcribatur cō
tra eum, quouſqꝫ conductor retinet eam penes ſe, ſiue ſoluat pē
ſionem, ſiue non, quia ſemper videtur eam retinere nomine lo
catoris.vt.C.de preſcrip.xxx.anno.l.male.ſi tamen in alium trāſ
ferat locatorem poſſeſſione priuat: ꝛ per conſequens ius eius tē
pore perditur: vt hic, ꝛ.l.iij.§.ꝙ ſi ſeruus.de acquiren.poſſeſſ.et
C.in eo.ti.l.fin.ꝛ ibi plene not. Quod eſt verum etiam ſi condu
ctor poſt tranſlationem ꝛ alienationem factam, ſoluat continue
penſionem locatori.tex.eſt hic ſingularis, qui non ita bene alibi
reperitur. ¶ Ex hoc nota duo, primo: ꝙ quādo vnus poſſidet,
ꝛ alter pro illa re mihi penſionē ſoluit, licet ſciente, ꝛ patiente eo,
qui poſſidet: non tamen ſibi preiudicatur in poſſeſſione.ſicut nec
in dominio. Nam per talem ſolutionem nec poſſeſſionē nec do
minium acquiro.facit.C.de rei ven.l.ſolennibus.ꝛ de dona.l.cē
2 ſualis. ¶ Secundo † nota ex hoc ꝙ licet per ſolutionem penſio
nis interdum acquiratur poſſeſſio de nouo.ꝛ probetur vt.C.de
agri.ꝛ cenſi.l.litibus.ꝛ not.in.l.que vniuerſas.§.quod per colo
num, de acqui.poſ.per glo.ꝛ per Bar.illud eſt intelligendum,
quādo nullus alius q̃ ſoluens poſſidet.nam ſi vnus poſſideret,
alter mihi ſolueret: per talem ſolutionē nec mihi acquiritur, nec
probatur poſſeſſio, ſecundum Barto.ita notat.in dicto.§.ꝙ per
colonū, vbi not.alle.hanc.l. Ita debet intelligi.c.inter dilectos.
circa fin.de fide inſtru. ¶ Predicta vera, quando conductor al
teri tradidit. ſecus, ſi ficte nam ſi colonus meus alteri rem
meam venderet, ꝛ ab emptore cōduceret: quo caſu ficte tradidiſ
ſe videtur: vt.l.quedam mulier.de rei vendi. Si tamen mihi pen
ſionem ſoluit, fingitur illi non tradidiſſe.nec me poſſeſſione pri
uat.caſus eſt ſingularis in.l.q̃uis.§.j.de acquiren.poſſeſ.ꝛ ibi
per Dyn, ꝛ Barto.qui non hanc.l.alle. ¶ Sed quero qualiter
ſuccurratur locatori, cum conductor in alium tranſfert poſſeſſio
nem? Reſpondeo, aut loquimur anteq̃ ius locatoris perdatur
tempore: ꝛ tunc ſuccurritur condictione ex.l.fin.C.de acquiren.
poſ.ita intelligitur glo.hic in fin.ſcilicet ad recuperandum poſ
ſeſſionē. ¶ Aut poſtq̃ perditum eſt ius eius: ꝛ tūc ſuccurritur
ſibi contra conductorem ad intereſſe, vt hic in text. ¶ Item in
ſubſidium poteſt reſtitui aduerſus emptorem, vt no.in Spe.de
loca.§.nunc aliqua.verſiculo.xliij.ꝛ de preſcript.verſiculo pone

3 colonus. vbi omnino vide quia ibi allegat hanc. l. ¶ Circa † ver
siculum, ꝙꝙ. quero cum proprietarius vsumfructum sibi locatũ
alteri locat, vtrum vsufructuarium possessione priuet? glo. indi
stincte tenet ꝙ non etiam si proprio nomine locauerit. ꝛ ita intel
ligit istum versiculum. per. l. que vniuersas. §. fin. de acquir. poss.
ita sentit glo. que incipit, etiam suo nomine. sed tunc obstat for-
titer versiculus sequens, cuius nomine. glosella super verbo suo
nomine, intelligit versiculum sequentem, quando proprietarius
vsumfructum sibi non locatum per vsufructuarium alteri loca
uit suo nomine. quo casu priuat possessione vsufructuarium: se-
cus si sibi locatus esset. Sed hoc nõ placet: quia tota. l. loquitur
in eisdem terminis. ꝛ ista expositio est diuinatio. Preterea licet
fuerit sibi locatus vsufructus, si tamẽ nomine proprio alteri lo-
cat: videtur locare tanꝙ proprietarius, ꝛ pro iure quod habet in
vsufructu ratione proprietatis, non pro eo quod habet ab vsuf.
ꝛ ideo secundus conductor non videtur possidere nomine vsuf-
fructuarij. ¶ Tu ergo dic ꝙ aut proprietarius vsumfructũ sibi
locatum locat simpliciter: ꝛ tunc videtur locare pro iure quod
habet ab vsufructuario, ꝛ sic nomine vsufructuarij videt̃ se-
cundus conductor possidere, non autem videtur locare nomine
proprio: quia tũc peccaret, cum ad interesse teneatur: vt. s. pro-
xi. quod non presumitur velle facere, vt. j. pro soc. l. merito. Aut
locat expresse nomine proprio: ꝛ tunc non est locus interesse. vi-
detur enim ratione iuris quod habet propter proprietatem loca
re. Ita loquitur versiculus sequens. ideo secundus cõductor nõ
possidet nomine vsufructuarij. Idem puto per omnia dicẽdũ,
cum vsumfructũ sibi venditum alteri vendidit, vt distinguatur
an simpliciter, an nomine suo. ita intelligo versiculũ, sed si a me:
quia ratio diuersitatis reddi non potest. nec obstat. l. qui vniuer
sas. §. fin. quia ibi loquitur in colono, qui non habebat proprie-
tatẽ: vnde licet proprio nomine locet, non potest dici locasse, nisi
pro iure, quod habet ab eo, qui sibi locauit. Sed cum proprieta-
tem hꝫ, potest dici locasse ratione sue proprietatis, vt hic. Pre-
terea nec ibi dicitur, ꝙ proprio nomine locauerit, sꝫ simpliciter.
¶ Distingue ergo ex predictis: aut ille cui vsufructuarius lo-
cauit vel vendidit vsumfructũ alteri locat, vel vendit: tunc aut
erat dominus proprietatis, aut non dominus. Primo casu aut
vendit proprietatem pleno iure: ꝛ videtur nomine proprio ven-
dere, vt in prin. l. aut vsumfructum tantum: ꝛ tunc aut simplici
ter, aut suo nomine vt hic. Secũdo casu aut alienauit rem lꝫ do
minium nõ haberet: ꝛ tunc locatorem possessione priuat: vt. l. nõ
solum. §. qui pignori. de vsufructu. Aut illud ius tantum, quod
habebat a locatore: ꝛ tunc siue vsufruc. siue nomine proprio, non
priuat ipsum possessione: quia nõ potest videri alienasse nisi pro
iure, quod ab eo habet. vt dicta. l. qui vniuersas. §. fi. ¶ Ultimo
4 † no. quia hic in fi. videtur casus ꝙ actio personalis, que compe
tit ad vsumfructum petendum, non perdatur tẽpore, quo perdi
tur vsufructus. scilicet decẽnio. de quo plene no. in. l. corruptio-
nem. C. de vsufructu. Paulus.

Cum gregis. Non summatur. sed op-
po. quia vniuersitas con
seruatur in vno, vt. l. sicut. §. fi. quod cuiusꝗ vniuer.
¶ Sed verum est in vniuersitatibus proprietatis. vt
l. si grege. in fin. de lega. j. secus in vsufruc. ꝛ rationem dic vt. j. et
insti. de le. §. gregis.

De usufructu earum rerum quæ usu consu. Rub.

¶ Bene staret in rubrica, vel alienãtur: ꝛ dicimus consumun-
tur, vt bladum, vinum: minuuntur, vt vestes: alienantur, vt pe-
cunia. vt. j. l. j. dicam. Paulus de Castro.

Summarium.

1 Vsusfructus nũ in his rebus, quæ cõsumũtur vsu cõsistere quæat?
2 Consumi quæ dicantur? Et quæ minui?

Senatus. Omnium rerũ que
sunt in patrimonio
nr̃o potest vsusfructus legari etiã earũ
rerum, que vsu consumuntur, minuun-
tur, vel alienantur, ꝛ etiam nominum,
debitorum, siue sint in patrimonio legã-
tis siue aliena: non in his tamen proprie
cadit vsusfructus, sed abusiue: quia tene
tur fructuarius cauere proprietario de
restituendo tantũdem finito vsufructu. h. d. vsꝗ ad. l. hoc sena-
1 tus. §. j. ¶ Et † nota ꝙ ideo nõ cadit in his proprie vsusfructus,
quia non potest cadere diffinitio: cum dicatur vsusfructus, est
ius vtendi fruendi salua rerum substantia. i. ꝙ nec cõsumatur,
nec minuatur, nec alienetur. quod in his esse non potest. ¶ Di-
2 cuntur † autem cõsumi que parata sunt ad esum, vel potum, vt
blada, vel vina: minui vt vestis: alienari, vt pecunia: qua quis
vti non potest, nisi alienet. Paulus.

Summarium.

1 Vsusfructus num præstita ab vsufru. cautione, an censeri debeat?
2 Debitum, si quãdo soluitur, quippiam indebitè omittitur, quo re-
medio illud omissum repetatur?
3 Cautio peti non debet, quando res ipsa peti potest.

§. Si pecunie. Si in rebus, que vsu cõsumũ
tur sit omissa cautio pendẽte
vsufructu potest condici incerti condictione: sed eo finito nõ cõ-
dicitur cautio. Sed res ipsa siue fuerit in illis legatus vsusfru-
ctus, siue vsus: quia in talibus vsusfructus ꝛ vsus idem sunt. h.
d. vsꝗ ad fi. l. ¶ No. tex. ibi finito vsufructu, ꝛ ibi ꝯstante vsuf.
1 ꝛc. ꝙ † licet cautio non sit prestita, tamen adhuc vsusfructus di-
citur. per quod patet, ꝙ non est de substãtia vsusfructus, vt not.
2 per glo. s. de vsufr. l. j. per hunc. §. ¶ Secundo † nota ꝙ quando
illud quod soluitur est debitum, si tamen aliquid indebite omit
titur, potest illud omissum repeti non condictio. indebiti. sed in-
certi. vt hic. ꝛ. j. de condic. inde. l. sed ꝛ si me putem. §. cum. et ibi
3 plene. glo. de ista condictione incerti. ¶ Tertio no. † ꝙ quando
potest peti res ipsa, nõ debet peti cautio, per quod patet ꝙ si qs
est mihi pure obligatus, non possum agere ad ipsum debitum,
superflua enim illa esset obligatio. ad quod facit. l. si mulier. de
cõdi. ob causam. ꝛ de iure do. licet. Circa quod omnino vide qd
not. per glo. ꝛ Bart. j. de liber. leg. l. iij. §. nunc de effectu. ꝛ. l. si fi-
nita. §. eleganter. de dam. infect. Paulus.

Si tibi. x. milia. Si pecunia quo
ad proprietatem
legatur vni, ꝛ vsusfructus eiusdem legatur al-
teri proprietas, primo pertinet ad legatarium
proprietatis, qui tenebitur legatario vsufruc.
dimidiam soluere cautione recepta. hoc pri-
mo. Item si fundus legatur vni, vsusfructus alteri, proprietas
cum dimidia: vsusfructus pertinet ad legatarium proprietatis:
altera dimidia vsusfructus ad legatarium vsusfructus, qui ca-
uere tenebitur legatario proprietatis, non hereditatis. hoc secun
do. Item si pluribus legatur vsusfructus rerum, que vsu consu
muntur, nõ solum tenentur cauere heredi, sed etiam inter se pro-
pter spem iuris accrescendi. hoc tertio ꝛ vltimo tex. cum glo. Et
iste finis alibi non reperitur, quod propter spem iuris accrescen
di debeant legatarij inter se cauere. ¶ Sed hoc non habet locũ
in legato proprietatis, nec in legato vsufru. illius rei, que vsu nõ
consumitur: quia illi cui accrescit, aliter est prouisum. Nam exi-
stente casu iuris accrescendi potest ille cui accrescit partem accre
scentem vendicare rei vendicatione, vel per confessoriam. quod
esse non potest in his rebus, que vsu consumuntur: cum in illis
fuerit translatum dominium in vsufructuarium, cuius pars
deficit. secundum glo. quam nota. Paulus.

Summarium.

1 Vsu quæ consumi possunt, & quæ non, inter se quàm multis mo-
dis differant?

Si tibi vini. In rebus que vsu consu
muntur dominium trãs
fertur in vsufructuarium, qui tenetur cauere de
restituẽdo tm̃dẽ, vel estimationẽ finito vsufr. h.
1 d. ¶ Et no. † septẽ differẽtias inter res, q̃ vsu cõ
sumunt̃ ꝛ illas q̃ nõ ꝯsumunt̃. Nã in p̃mis trã-
sit dominium in vsufructuariũ: in secũdis non. vt. l. j. s. de vsu-
fruc. ꝛ. j. queãdmo. vsuf. cau. l. si vsuff. nomine. ¶ Secũda diffe
rentia, quia in primis cauetur de restituendo tantũdem vel esti-
mationem vt hic, nec alia cautio prestatur. Sꝫ in secundis pre-
statur duplex cautio, scꝫ de vtendo fruẽdo arbitrio boni viri, ꝛ
restituendo eandem rem finito vsufruc. vt. s. de vsuff. l. si cuius.
in prin. ꝛ. §. j. ¶ Tertia est, quia in p̃mis nõ cadit proprie vsuff.
sed impro-

ſed improprie,vt.ſ.e.l.ij.in ſecundis vero proprie.Eſt ⁊ quarta:
qꝛ in p̄mis cautio omiſſa cōdicit̃ in certi ꝯdictiōe,vt.ſ.e.hoc ſe
natꝰ.§.i.ſed in ſecūdis res ipſa vēdicat̃, vt.ī.vſuſſ.queād.caue.l.
ſi vſuſfructuariꝰ noie.¶ Eſt ⁊ quinta,quia in primis nō differt
vſus ab vſuſfructu,qꝛ nō plꝰ importat vnū ꝙ aliud:vt.ſ.e.hoc
ſenatꝰ.§.q̄ in vſuſfructuario.Sed in ſecūdis ſic.vt.ī.de vſu ⁊ ha
bita.l.i.⁊.ij.¶ Eſt ⁊ ſexta:qꝛ in primis legatarij cauent adinui
cē ꝓpter ſpē iuris accreſcēdi:in ſecūdis nō,vt.ſ.l.ꝓxima.in fin.
¶ Eſt ⁊ ſeptima:qꝛ in duobꝰ primis tm̄ caſibus,pōt vſuſfructꝰ
extingui,ſcʒ morte ⁊ capitis diminutione,vt.ī.e.in ſtipulatione
cū.l.ſeq.ſed in ſecūdis pōt extingui alijs modis:vt.ſ.ti.prox.l.re
peti.§.rei cū leg.ſequētibꝰ.¶ Octaua eſt qꝛ ꝓꝑe nō eſt vſuſfructꝰ
earum rerum,que vſu cōſumuntur. Paulus de Caſt.

Summarium.

1 Legatario vtrū ſit vtilius abs teſtatore,an ab lege cautione de recte arbitrioqꝫ boni viri fruendo,releuari?
2 Teſtamento qui pro alio fideiubere tenetur,an quod ſoluit pro illo repetat? Et qua actione?

TRibus. Iſta eſt bona.l.⁊ ſunt hic duo
q̄ non reperiunt̃ alibi,in tex.et
gl.Et audiui Dyn.feciſſe in examine vnū q̄ſitū
vni de iſta gl.q rn̄dit directe ꝯ determinationē
tex.ſʒ ipſe fuit ſupportatꝰ:qꝛ materia ē ꝑegrina
h.d.Cū legat̃ vſuſfructꝰ pecunie,vl̃ aliarū rerū,
q̄ vſu cōſumūtur,poſſunt aliqui ex heredibꝰ grauari vt pro lega
tarijs caueāt,valet qꝫ legatū cautionis:⁊ dicit̃ incertū,cū in fcō
cōſiſtat:licet legatū vſuſfructus tūc dicatur certū.quia cōſiſtit in
quātitate,que certa eſt.nec pōt dicta quātitas peti niſi preſtita
cautione,ad quā preſtandā pōt legatarius agere cōtra heredes
grauatos.tenet̃ etiā ipſe legatarius cauere nuda cautione:licet
per teſtatorē ſit releuatꝰ a cautione.¶ Itē ſi quid ſolutū ſit ꝑ he
redes vigore cautionis,ꝑ eos preſtite,repetere nō poſſunt actio
ne mandati a legatario:qꝛ nō fecerūt hoc ex mādato ſuo,ſed ex
mādato teſtōris,vt ſe liberarēt ex teſtamēto.¶ Itē dictū legā
tū cautionis videt̃ factū fauore legatarij,nō heredū.h.d.tota.l.
⁊ eſt valde no.diuidit̃ in tres partes ſcd̄m.Cy.¶ Primo q̄rit̃,
an valeat legatū cautionis,⁊ quale ſit:⁊ cuius effectus.⁊ iuxta
ea declarat quoddā dubiū.¶ Secundo vtrū ex hac fideiuſſione
agatur mandati.¶ Tertio querit̃ cuius cōtēplatione factū vi
1 deatur,Secūda ibi finito.Tertia ibi,de illo.¶ Et†no.tex.ibi il
lud etiā nobis.⁊c.ꝙ licet legatarius ſit releuatus a nuda ꝓmiſ
ſione,qđ alibi nō ita reperit̃.Idē eſt in eo qū releuatus eſt ꝑ legē
vt.l.filio.ī.vt leg.no.ca.Sed ibi plus eſt:quia tenet̃ cauere cum
hypotheca bonorum:ſed releuatus ꝑ teſtatorē,tenetur tātū nu
de repromittere,vt hic.ita vr̃ ꝙ debeat intelligi.l.fi.vt lega.no.
ca.ſecundū vnā ſolutionē gl.que eſt ibi,pro qua videtur hic ca
ſus,licet nō alleget ⁊ per hoc dicūt doc.ꝙ procurator releuatꝰ a
ſatiſdatione per dominū,non eſt releuatus a nuda cautiōe,imo
debet per ſtipulationē ſe obligare.ſcd̄m Iac.de Bel.viſ.de quo
per Cy.C.de ſatiſd.l.j.⁊ de procur.l.j.in cōtrariū facit.ſ.de ꝓcu.
ſi defunctus.¶ Vel dic ꝙ interdū teſtator expreſſe ſatiſdationē
remittit:⁊ tūc nec etiā ad nudā cautionē tenetur,dummodo ta
lem ſatiſdationē poſſit remittere,⁊ ita loquit̃.l.fi.vt leg.no.ca.et
per gl.in.l.filio,in fi.e.ti.Interdū remittit tacite mādando alijs,
ꝙ pro ipſo ſatiſdent:quo caſu videt̃ ipſum releuare a ſatiſdatio
ne:⁊ tūc tenetur ad nudā promiſſionē:vt hic.⁊ eſt ratio triplex.
Prima vt fideiuſſoria obligatio,quā preſtāt illi heredes habeat
principalē,cui inhereat ſecūdū quoſdā.Ex quo ſequitur ꝙ pro
mittere debet nō ſolū illis,qui promiſerūt pro ſe vt hic dicit gloſ.
ſed etiā alteri,qui nō fuit grauatus.Scđa ratio eſt vt illi here
des,qui pro ipſo promittūt poſſint repetere ab eo illud,ꝙ ꝓ ipſo
ſoluēt.naʒ cū nō habeāt actionē mandati,vt in verſiculo ſeq.nec
actionē negotiorū geſtorū,vt ibi in gl.proſpicitur eis vt legata
rius per ſtipulationē ſe obliget.Tertia ratio eſt:qꝛ teſtator iſtam
ſatiſdationē nō poteſt omnino remittere,vt.C.de vſufructu.l.j.
2 ¶ Vltimo†no.in verſiculo ſe.ꝙ ille qui tenetur ex teſtamēto ad
fideiubēdū pro alio,nō poteſt ab eodē illud qđ ſoluit repetere ꝑ
actionē mādati,vt hic:nec per actionē negotiorū geſtorum,vt in
gl.que eſt no.qꝛ cū quis facit ex neceſſitate nō cōpetit ei illa actio,
vt.ſ.negotiorū geſtorū.ſi cōmunes.in fi.agent igitur ex ſtipula
tione interpoſita per legatariū:vt.ſ.dixi.vel actione in factum,
ne fiat locupletior cum aliena iactura ſecundū bart.ar.ī.ſi certū
pe.ſi ⁊ me ⁊ titiuʒ.Nota bene iſtam gl.que alibi non reperitur,
ſecundum doc. Paulus de Caſt.

IN ſtipulatione. Vſuſfructus pe
cunie duobus tā
tum caſibus poteſt extingui, ſcilicet morte,⁊ capi
tis diminutione,⁊ illi duo tātum in ſtipulatione cō
prehenduntur.h.primo.Item vſuſf.⁊ vſus pecunie ideʒ ſunt.h.
ſecundo.¶ Item cautio,de ipſa reddenda poteſt interponi an
teꝙ tradatur,⁊ poſt.hoc tertio.¶ Item lana ⁊ aromata dicū
tur de rebus,que vſu conſumuntur:⁊ ideo in hijs non cadit pro
prie vſuſfructus.h.d.vſqꝫ ad.l.fi. Paulus.

CVm pecunia. Cū ꝓprietas ali
cui legatur , licet
adijciatur,ad vitam ſuam habeat,vel vt hēat
vſum eius:nihilominus dicitur legatum pro
prietatis, non vſus, vel vſuſfructus. h.d. not.
¶ Et ſic legatum proprietatis per tales adie
ctiōes nō alterat̃.¶ Ex hoc dico.ꝙ cū teſtōr vult aliquē heredē
facere,puta filiū,vel extraneū,vxorē vo ſuā vſuſfructuariā bono
rū ſuorū in vita ſua,nō dʒ ipſam inſtituere heredē in vita ſua,et
poſt mortē ſuā filiū,vel extraneū prout qdā imperiti notarij fa
ciūt.Nā ꝑ hoc nō eſt vſuſfructuaria,ſed heres in ꝓprietate,non
obſtat,ꝙ adijciat,vt hēat vſumfructū oīm bonoꝝ in vita ſua.ca
ſus eſt in hac.l.notabi.Ex quo ſequit̃ magnꝰ effectꝰ:qꝛ poſt mor
tē ſuā debēt bona filio reſtitui,vel extraneo detracta quarta.qđ
non eſſet ſi ipſam tm̄ vſuſfructuariā reliquiſſet,in quo vt pluri
mū ꝑ notarios imperitos errat̃,qui mentē teſtatorū iſto mō ſub
uertunt.⁊ ita pridie de fcō rn̄di ꝑ hāc.l.¶ Quero qd refert,an
ſit legatū ꝓprietatis vel vſuſfructꝰ in hac.l.cū vtrūqꝫ morte ex
tinguatur:rn̄deo,qꝛ primū nō extingueret̃ capitis diminutione
ſecundum ſic.¶ Item in primo nō teneretur cauere:in ſecundo
ſic,vt.ſ.e.l.ſecunda.

Si uſusfructus petatur. *Rubrica.*

Summarium.

1 Vſuſfructuario pro vſufructu quem poſsidet,quotuplex actio,& quæ competat?

¶ Iſta rubrica hʒ duas partes.Prima pars,ſi vſuſfructus pe.
ꝑtinet ad ꝯfeſſoriā:ſcđa pars dū dr̃.vel ad aliū ꝑtinere neget:ꝑ
tinet ad negatoriā.¶ Itē prima cōpetit vſuſfructuario,ſcđa do
1 mino:vt.ī.e.l.vti frui.⁊ ibi plene.¶ Itē no.†quo ad primā ꝑtē
ꝙ iterdū qs agit ꝓ vſuf.quē poſſidet.⁊ tūc cōpetit duplex actio
ſcʒ ꝯfeſſoria,q̄ eſt realis:⁊ cōpetit cōtra quēlibet turbātē.vt dcā.
l.vti frui.poſt prin.in ꝟſiculo, vtrū.¶ Itē actio ꝑſonalis ex te
ſtamēto,vel ex ꝯtractu:⁊ iſta cōpetit cōtra obligatū dumtaxat.
iuxta no.in.l.corruptionē.C.de vſuſf.iterdū agit ꝓ vſuſf.quē nō
poſſidet:⁊ tūc aut ſemel poſſedit:⁊ idē,vt cōpetat duplex. actio
ſicut in primo hoc tn̄ caſu dʒ probare de iure ſuo.Sed in primo
nō,dicta.l.vti frui,ꝟſ.ꝙ ſi forte.Aut nunꝙ poſſedit:⁊ tūc nō da
tur ꝯfeſſoria:qꝛ nō dat̃,niſi ꝓ vſufructu cōſtituto:ſed anteꝙ tra
datur non eſt conſtitutus,niſi in vltima voluntate detur.ergo
tunc actio perſonalis.

Summarium.

1 Vſuſfructuarius iura proprietati debita nū proprio nomine vendicet.Et vſumfructuariū domini procuratorem cenſeri.
2 Directo quod non permittitur,per obliquum quandoqꝫ permitti.
3 Exceptio contra actus naturam,vitiatur,non actum vitiat.
4 Neceſsitate quod permittitur,permitti quatenus neceſsitas ſubeſt, intelligitur.
5 Legans fundum ſuum,an & ius eundi per alium fundum ſuum legare videatur,vt is qui vſumfructum legat?

SI fundo. Vſuſfructuariꝰ non
pōt directo vēdicare
vſumfructum,per quod conſequitur,ne
in ſeruitute turbetur.h.primo.¶ Item
qui petit vſumfructū conſequitur omnē
commoditatem ad vſumfructum neceſ
ſariam tam ad alium fundum,proprie
tarij ꝙ alterius.nec valet exceptio talis
commoditatis ſine qua vſuſfructus pe
1 ti nō poteſt.h.d.vſqꝫ ad.l.ſi ab herede.¶ Nota†primo,ꝙ vſuſ

fructuariꝰ nõ põt ꝓprio noĩe vẽdicare iura debita ꝓprietati. naꝫ
seruitutes reales proprietati debẽtur. ⁊ hec est ratio primi dicti:
noĩe vero proprietarij, bñ põt. ⁊ habet tũc vtilẽ actionẽ. ⁊ ita loq̄-
tur. l. j. §. idẽ iul. ĵ. de remissio. Et est ratio: qꝛ vsufructuariꝰ cẽsetᷣ
procurator proprietarij. vt. l. j. in fi. cũ. l. seq. de oper. no. nũ. ⁊. l. j. §.
2 fi. ĵ. vsuff. quẽad. ca. ¶ Scd̃o † no. ꝙ illud qd̃ nõ permittitur dire
cto permittitur per indirectũ, qñ diuersa subest ratio: al's secus.
3 vt. l. qdã decedẽs. de admi. tu. ¶ Tertio † no. in. l. ij. ꝟsiculo vsqꝫ
ad eo. ꝙ exceptio ꝯtra naturã actus vitiatur ⁊ nõ vitiat actũ. de
4 hoc in. l. per seruũ. §. fi. ĵ. de vsu ⁊ hab. ¶ Ultimo † no. in. l. dubi-
tat. ꝙ id qd̃ ex necessitate permittitur, permittitur quatenus ne-
cessitas subest. facit qd̃ nota. s̃. de iudi. in. l. sed ⁊ si restituatur. §.
5 sed si dies. in glo. in. j. q. sed pro remedio. ¶ Sed † quero si qs mi
hi legat ꝓprietatẽ fundi sui, vtrũ videatᷣ mihi legare ius eũdi ꝑ
aliũ fundũ suũ, sicut cuꝫ legat vsumfructũ: de hoc habes glo. ꝙ
nõ. ĵ. de adim̃. le. l. iij. §. si loci. de quo plene ꝑ bar. i. l. j. de serui. le.

SI ab herede. Si heres a quo fuit legatus vsusfructus fundi sui seruitutẽ iponat, vel alias ipꝫ deteriorẽ faciat, postq̃ vsusfructꝰ petitꝰ est, tenetur ad interesse. h. d. scd̃m veram lec. que posita est in fi. glo.

QUi vsumfructum. Usufructꝰ tẽpore amissus, nõ restituitur siue debeatᷣ iure ciuili, siue iure ꝑtorio: nec debet esse melioris cõditiõis, qui habet minus iuris, q̃ qui habet plus. h. d. ¶ Et not. tex. in fi. dicitᷣ enim, dñs sui vsusfructus qd̃ alibi nõ reperitur. de quo vide Guill. de cug. C. de vsuf. le. in rub. bal. no. ius tẽpore amissuꝫ, nõ restituitᷣ.

FUndus. Detractio facta contẽplatione certe ꝑsone, anteq̃ ille ꝑsone ius queratᷣ nihil detrahit. h. d. Bal. ⁊ est notabilis casus. Pau.

Summarium.

1 Seruire res sua nemini potest. Et ius agendi metitᷣ quis ex iure quod in persona sua residet, non in aliena.
2 Actore non probante vel iniustum possessorem absolui. Et an possidens cum conuenitur probare de iure suo teneatur?
3 Actio confessoria negatoriaqꝫ aduersus quem dentur?

VTi frui. Confessoria pro vsuff. datᷣ habenti vsumfructũ formalẽ separatũ a proprietate: nõ aũt habẽti causalẽ cuꝫ eo cõiunctũ: negatoria ꝟo datur dño. h. primo. Itẽ agẽs negatoria ꝯtra possidẽtẽ vsumfructũ, nisi dñm se probet, succũbit. h. secũdo. Iteꝫ cõfessoria datᷣ ꝯtra quẽlibet possidẽtẽ. h. tertio. Itẽ vsufructuariꝰ nõ põt de directo vẽdicare seruitutẽ debitã fundo. Itẽ confessoria ⁊ negatoria dãtur etiã pro parte rei, in qua vsusfructus debe-
1 tur, vel negatᷣ. h. d. vsqꝫ ad. §. in ijs. ¶ Et no. † in ꝑnc. tex. q sem-
per alle. ꝙ res sua nemini seruit. Itẽ in versiculo, de suo eniꝫ. ⁊c.
No. ꝙ ius agẽdi metitur quis ex iure qd̃ residet in ꝑsona sua, nõ
ex eo, quod in ꝑsona tertij. facit. s̃. si pars hereditatis pe. l. j. circa
prin. ⁊ qd̃ no. in Spe. de teste. §. nũc vidẽdũ. versiculo. Itẽ agens.
2 ¶ Tertio † no. in ꝟsiculo, ꝙ si forte. ꝙ actore nõ probãte etiã in-
iustꝰ possessor absoluitᷣ in incorporalibꝰ sicut in corꝑalibꝰ. ¶ Et
sic possidẽs nõ tenetᷣ probare cũ cõuenitur, nisi post fundatã in-
tẽtionẽ actoris. Si autẽ agat: tũc pro istis seruitutibꝰ, probare te
netᷣ: licet possideat: vt no. ĵ. si serui. ven. l. sicuti. §. si q̃ratᷣ. ⁊ ita in-
3 tellige, qd̃ dixi. s̃. eo. in rubrica. ¶ Ultimo not. iste † actiones cõ-
fessoria ⁊ negatoria dãtur ꝯtra quẽlibet possidẽtẽ, vt hic: vtᷣ tur-
bantem. vt. ĵ. si serui. vend. l. si quis diuturno. ⁊ dicuntur in rem.
¶ Adde quod no. per Cy. C. de vsuff. in rubrica.

Summarium.

1 Actio & si per contestationem perpetuetur, non tamen natura aut eius rei, de qua agitur, conditio.

§. In ijs. In ꝯfessoria ⁊ negatoria veniũt fructus ⁊ oĩs cã, ⁊ si post litẽ ꝯtestatã vsusfructꝰ extinguatᷣ: si quidẽ sui natura sine culpa rei cõuẽti, nõ veniũt nisi fructꝰ preteriti, nõ autẽ vsumfr. de nouo tenetᷣ cõstituere. Si vero extinguatᷣ culpa sui, nõ solũ tenetur ad fructꝰ ꝑteritos, sed ad ꝯstituẽdũ ipsum de nouo, ⁊ ad cauẽdũ de euictione. Itẽ predicta vera sunt, cũ nõ possessor agit cõtra possidentẽ: sed si possessor
agat cõtra nõ possidẽtẽ: tunc non venit fructꝰ, sed tãtũ cõsequitᷣ
agẽs, vt in possessione seruitutis, vel libertatis nõ turbetᷣ. Itẽ q
sine dolo possidere desijt, in hac actione absoluitur: sed qui liti se
1 offert, cõdẽnatᷣ. h. d. vsqꝫ ad fi. ti. ¶ Et no. † diligẽter in versicu-
lo si post litẽ. ꝙ lꝫ ꝑ ꝯtestationẽ litis ꝑpetuetᷣ actio, nõ tñ ꝑpetua
tur natura, vel ꝯditio rei de qua agitᷣ. ¶ Itẽ circa fi. ꝙ ꝯfessoria
⁊ negatoria dantᷣ possidẽti. ⁊ idẽ in qualibet actione, q̃ datᷣ ꝓ iu-
ribus incorporalibus: vt inst i. de act. §. eque. ⁊. §. sed iste. facit. ĵ. si
serui. ven. l. ⁊ si forte. §. j. Paulus de Castro.

De operis seruorum. *Rubrica.*

Summarium.

1 Opera seruorum ab vsufructu quid ac quàm variè distet?

OPera. In isto titulo ponuntᷣ aliqua, in qbꝰ opera seruorũ differt ab vsuff, ⁊ aliqua in qbꝰ ꝯuenit. et re vera nec est vsuff. nec vsus. ⁊ sic nõ põt dici seruitꝰ ꝑsonalis, vt ex sequẽtibꝰ pate-
1 bit. ¶ Primũ † ergo in quo differt, est qꝛ opa seruoꝝ est fci, ⁊ i fcõ ꝯsistit: vt hic in ꝑn. vsuff. aũt ⁊ alie seruitutes sunt ius, vt s̃. de vsuff. l. j. ¶ Scd̃m est qꝛ opa seruorũ nõ est in rerũ natura anteq̃ inducatᷣ, vt in scd̃o dcõ. lꝫ vsusfructꝰ statim ꝙ est ꝯstitutꝰ. ¶ Tertiũ est: qꝛ opere seruorũ nõ ad mittuntur capitis diminutiõe, vt in. l. ij. secꝰ in vsufructu. vt. s̃. qbꝰ mo. vsuf. amit. l. j. ¶ Quartũ est: qꝛ opa seruorũ se habet ad vsumfructũ, tanq̃ pars ad totũ: ⁊ vsusfructꝰ ad eã, tanq̃ totũ ad parteꝫ. Uñ dr̃ ꝙ opere sunt in vsuf. sed vsusfructꝰ ꝯsistit in opis, supple ⁊ in alijs, vt in. l. iij. ⁊. iiij. in ꝑn. ¶ Quintũ est: qꝛ opera magis accedit vsui, q̃ vsufructui, vt i. l. operis. ¶ Sextũ est: qꝛ in hoĩe debili, vel minoris etatis cõtingere põt, vt nulla sit opa: vt. l. fi. §. si minor ⁊ tñ in eodẽ põt cõsistere vsusfructꝰ: qꝛ si stipularetᷣ ex re fructuarij, ei acqreret: vt. s̃. de vsufructu. l. si serui vsusfructꝰ. cũ l. sequẽtibꝰ. ¶ Septima dr̃ia scd̃m gl. qꝛ opa seruorũ morte non extinguitᷣ, sed vsuff. sic: vt. ĵ. de vsuf. leg. l. ij. ¶ Octaua: qꝛ vsucapiõe proprietatis, perditᷣ opera: vt dicta. l. ij. sed vsuff. nõ, vt. s̃. de vsufructu. l. locũ. §. ꝓprietatis. ⁊ de vsuc. iusto. §. nõ mutat. Cõuenit aũt i aliqbꝰ cũ vsufructu: qꝛ ope dñr deductis necessarijs ipẽsis, sicut fructꝰ. vt in. l. iiij. Scd̃o rñso. scd̃o, qꝛ cũ venitᷣ ad estimationẽ operarũ, habetᷣ ꝯsideratio ad ꝑsonã scd̃m ꝙ ⁊ quãtũ poterat oꝑari, vt. l. fi. in princ. sic in vsufructu, si deueniatur ad estimationẽ cõtra ꝯtumacẽ, vel dolosuꝫ, rõ habetᷣ, vt estimatio fiat scd̃m qd̃ ⁊ quãtũ ꝑcipere potuit, scd̃m cõditionẽ rei. ad hoc. s̃. de vsufructu fructus. ⁊, l. si nauis. ⁊ ita debet intelligi. l. vti frui. §. in ijs. s̃. ti. j. ¶ Ultimo no. l. fi. in fi. ꝙ interesse affectionis non consideratur, quod dic. vt. l. cum seruus. ĵ. man.

De usu & habitatione. *Rubrica.*

Summarium.

1 Concessum capiti, membris quoqꝫ concessum videri. & quorsum inducatur?
2 Relictum pauperibus, an in eos quoqꝫ qui ipsis subseruiunt distribui queat?
3 Concessio de præsenti, an ad futura porrigatur, & quæ? Et in tacita permissione inhonestum non venire.

NUnc videndum. Usus in minus se habet, q̃ vsusfructus, ⁊ eisdem modis cõstituũtur. Itẽ qui habet vsum domus, potest inhabitare cuꝫ familia sibi necessaria vir cũ vxore, vxor cum marito, socer cum nuru, ⁊ econtra. potest etiam hospites gratis, vel nõ gratis, dum modo sint honesti: non tamen potest alijs seorsum a se concedere. Idem si ageretur ne cum talibus habitaret talis ꝯditio remitteretᷣ. h. d. vsqꝫ ad. l. si habitatio. ¶ Et no. quia primo loquitur de vsu domus vsqꝫ ad illam. l. vbi loquitur de habitatione eiusdem, vsqꝫ ad. §. si vsus fundi. vbi incipit loqui de vsu aliarũ rerũ. ⁊ ꝑmo de fundi, scd̃o de vsu
pecorum

pecoꝝ,tertio de vſu eq̄tū,quarto de vſu ſeruoꝝ.partes patent.
1 ¶Itē no.l.ij.cū ſe.ꝙ†ↄceſſum capiti vr̄ ↄceſſum ēt mēbꝛis.ſine
qb' caput eē nō pōt.Uñ ↄceſſuʒ dño,vr̄ ↄceſſuʒ familiarib',ſi ſi
ne illa ↄceſſiōe ſibi ſeruire nō poſſent.Et ad hoc ſunt iſti tex.not.
facit qđ plene no.in.l.j.C.de epi.ꝛ cle.facit ēt in auf.de nō alie.§.
nos igiť.ꝛ.ſ.de iud.non al'.§.j.ꝛ qb' modis vſu.amit.ſi mulier.
de ſerui.leg.l.pr̄.bal.Ad hoc ēt.j.de exercitoꝛia.l.j.§.nō aūt.ꝟſi
culo,qd em̄.de auro ꝛ ar.leg.vxoꝛi.de p̄ca.l.penul.de itin.actuqꝫ
2 ꝑua.l.veteres.ꝑ quas leg.ↄſuluit Oldr.ꝙ†ſi aliqd relinquiť in
vſus pauperū,pōt diſtribui ad vſus ſeruiētiū paupib',ſine qb'
pauperes viuere nō poſſent.in ↄſilio.liiij.de aua.q.vide ꝑ Ioā.
and.in addi.Spe.de decim.facit de pec.leg.l.Nā qđ.§.itē ſi qs.
Itē no.in.l.ceterū.ij.rñ.tex.cū gl.ꝙ nō pōt dici.inglin',q nō in
3 habitat.¶Itē†no.in.e.l.§.ſi.ꝙ ↄceſſio extēdiť ad futura,q̄ tpe
ↄceſſionis ſunt ꝟoſiƀa.itē ꝟiſiƀe eſt viduā maritū dēre recipere.
¶Ultimo no.i.l.nō alr̄.ꝙ i tacita ꝑmiſſiōe nō venit inhoneſtū.

Summarium.

1 Vſus an non vtendo,aut capitis diminutione perdatur?
2 Legatum cōmoditatis alicuius rei,an vſumfructū eiuſdē cōplecta
tur? Et legatū vſuſtructus adiectione reſtringi,nō proprietatis.

Cui vſus. Habere vſum dom' vel habita
tionē paria ſunt in qbuſdā.Naꝫ
vtroqꝫ caſu habitare pōt cū eiſdē ꝑſonis,de qbus.ſ.
dcm̄ eſt.Itē neutro caſu donare pōt,ꝛ neutrū ad he
redē trāſmittiť.In aliqb' tm̄ differūt:qꝛ habitatio nō vtēdo vľ
capitis diminutiōe nō amittiť:ſec' i vſu,vel vſuſſ.Itē cū relin
quiť cōmoditas magis vr̄ relict' vſus,q̄ vſuſfruct'.Itē legatū
vſuſfruct' ꝑ adiectionē habitationis,reſtringiť.Itē cū relin
quitur.habitatio videtur relicta ad vitam illius cui relinquitur
1 h.d.¶Et aduerte†qꝛ iſtđ ꝑn.ibi,nec nō vtēdo.ꝛc.vr̄ poſſe intel
ligi de vſu,ꝙ nō vtēdo,nō ꝑdať:nec capitis diminutiōe.de hoc
2 dic vt.C.de vſufructu.l.cū antiqtas.ꝑ Pe.ꝛ Cy.Itē†no.diligē
ter ꝟſiculū,ſed ſi.ꝙ cū legať cōmoditas alicui' rei,nō vr̄ legat'
vſuſfruct':ſꝫ vſus.qđ ē ſingulare.Itē ꝟſi.ſeq.ſꝫ ſi.ꝙ legatū vſuſ
fructus,ꝑ adiectionē reſtringiť:ſec' in legato ꝓꝑietatis.vt.l.ſi.
ſ.de vſufructu ea.re.que vſu conſu.ꝛ ſic videtur hic caſus de
hoc quod not.glo.ſ.de vſufructu.l.dominus.in fin.

Summarium.

1 Fundo ſi quid ſuperfluum ineſt,vltra vſuarij neceſsitatem,ad quē
pertineat? Et quid in habitatione?
2 Decimæ cui de fundo debentur,an quo tempore colliguntur fru
ctus,illuc ꝓficiſci queat,illicq; ſtare,vt ne fraudenť fruct',curet?

§. Si vſus. Min' eſt hr̄e vſum fundi, q̄ vſum
fructū:ꝛ qcālē vſum hꝫ,pōt habitare
in fundo.i.in edificijs poſitis in fundo,ꝛ ipſis vti cū oib' cōmo
ditatib' ſuis ꝛ ꝓhibere dñm ꝛ familiā eius domeſticā,ne illuc
veniāt ad habitādū niſi tēpoꝛe,quo recolligūtur fructus,ꝛ qua
tenus ad recollectionē ipſoꝝ neceſſariū.pōt etiā ex fructibus ꝛ
alijs que naſcūtur in fundo recipere quātū ſufficit ſibi,ꝛ alijs q
dē.non ſolū in fundo vti pōt.ſed etiā in opidū poꝛtare.h.d.vſqꝫ
1 ad.l.plenū.§.ſed ſi pecoꝛis.¶Not.ergo pꝛimo ꝙ†ſi qd eſt ſup
fluū in fundo vltra neceſſitatē vſuarij,illud ꝑtinet ad dñm:ſec'
in habitatione:qꝛ lꝫ ampla ſit pluſquā expediat vſuario:tñ dñs
nō inhabitabit,vt.ſ.ea.l.ceterū.iij.rñ.ꝟ.ſed ꝛ qꝛ ei.j.l.diu'.§.j.iō
vr̄ colligi ex mēte hui' lr̄e,qꝛ ſupfluū ei' qđ eſt i fundo,pōt dñs
ꝑcipere ſine moleſtia ſua:cū nō libēter qs hoſpitē extraneū ſecuꝫ
in domo recipiat.¶Scđo no.diligēter,ꝙ qua rōne dñs eēt mo
leſt',eadē rōne ꝛ familia,quā hꝫ ↄtēplatiōe ſui ipſi' dñi.vñ eſt
argu.ꝙ ſicut illud qđ qs facit ad inſtātiā ſupioꝛis,nō vr̄ ſponte
fcm̄.iuxta not.ꝑ Inn.in.c.ſi diligēti de p̄ſcrip.ꝛ ꝑ gl.in.l.j.§.ſi.ꝛ
l.que onerāde.j.quarū re actio.nō.da.ita illud qđ facit ad inſtā
tiā familiariū dñi.qđ itellige de multū domeſticis ꝛ dilectis ab
2 eo.¶Itē no.in.l.plenū.§.ꝑmo arg.ꝙ†ille cui debētur decime
poteſt venire ad fundum tempoꝛe quo fructus recolliguntur,et
ſtare ibi,ne fructus defraudentur.¶Item verſiculo iuben
tius in fin.ꝙ aliquid de facili.permittitur cum alter non mul
tum grauatur,vt in creditoꝛe de euictione.ꝛ not.iſtos text.quia
licet pꝛima facie videantur faciles,ad multa tamen poſſunt tibi
ſeruire. Paulus de Caſtro.

Summarium.

1 Vtilitates quæ ex corpore procedunt,quædam ſeparate à corpore
vtiles,& quædam inutiles.
2 Teſtatorum voluntates reſtringendæ non ſunt.

§. Sed ſi pecoꝛis. In hoc.§.ponitur qd
ꝑtineat ad eū q hꝫ vſuꝫ
1 Pecoꝛis,vel bouū.ꝛ collige ex eo ꝙ† q̄daꝫ ſunt vtilitates rei,que
procedūt a coꝛpoꝛe:ſed poſtea ſeparantur a coꝛpoꝛe,ita ꝙ poteſt
quis eis vti ſine coꝛpoꝛe:vt ſunt in pecoꝛibus lac.ꝛ caſei,que a
coꝛpoꝛe pecoꝛum pꝛocedunt:ſed poſtea ſeparātur,ꝛ poteſt quis
eis vti ſine coꝛpoꝛe pecoꝛum:ꝛ talia non pertinent ad vſuarium,
niſi quantum ſufficit ad vſum,vel neceſſitates ſuas.Quedam
ſunt vtilitates,quibus quis non poteſt vti,quin vtatur coꝛpoꝛe
vt vtilitas ſtercoꝛandi,vel in bobus vtilitas arandi,vel vehēdi.
2 ꝛ iſte pertinent ad vſuarium.h.d.¶Et†no.ꝙ voluntates teſta
toꝛum non ſunt reſtringende.

§. Equitij. Uerba debent interpꝛetari ſecundum
conditionem illius,ad quem dirigun
tur.ꝛ ad hoc alle.iſte.§.ꝛ.l.j.de mil.teſta.ꝛ facit ad arg.ꝙ ſi ma
ritus relinquat vxoꝛi lectum fulcitū non veniant paramenta fe
ſtiua aut culcitre de ferto:tamen ei non queritur.Bal.hoc ve
rum ſi contingebat eam remanere in viduitate:ſecus ſi dedit ſi
bi licentiam ſe maritandi,ſicut aliqui teſtatoꝛum faciunt,qui in
illum caſum ſcilicet ſi maritetur,aliquid ſibi legant.et de hac
queſtio.dic vt not.per Iacob.de Aret.in.l.j.vxoꝛi.de auro et
argen.lega.

Summarium.

1 Legatum illud plenius quod cui principaliter relinquitur,quam
quod habet ex conſequenti alterius miniſterio.

§. Si vſus miniſterij. Habens vſum
ſeruoꝛum per
ſeipſum acquiſitum,poteſt eis vti ad miniſterium ſuum neceſ
ſariarum ſibi perſonarum.Sed ſi acquiſitus erat ſibi per filiuꝫ,
non poteſt vti niſi ad miniſterium ſuum tantum,ꝛ illius per
quem acquiſiuit,ſecundum glo.ꝛ hoc pꝛimo.Item operas di
ctoꝛum ſeruoꝛum locare non poteſt,ſed per ſe tantum vti,quod
facere videť ſiue faciat eos in re ſua operari,ſiue in opere quod
ipſe vſuarius faciendum conducit.¶Item ꝙ tales ſerui ſti
pulantur ex operibus ſuis vſuario non acquiritur:quia loca
tio cenſetur:ſecus in eo,quod ex re vſuarij ſtipulantur.hoc dicit
vſqꝫ ad.l.per ſeruum.§.j.¶No.ex pꝛimo ꝛ ſecūdo ſcilicet reſpō
1 ſo,†ꝙ plenius eſt legatum factum alicui pꝛincipaliter,q̄ factuꝫ
alteri,ꝛ ſibi conſequenter acquiſitum.Nam illud quod factum
eſt alicui pꝛincipaliter,attrahit conſequentias.Sed factum in
conſequentiam alias conſequentias non attrahit.quod tene bñ
menti.ꝛ ſic plenius eſt legatum factuꝫ monaſterio,q̄ factū mo
nacho licet per ipſum acquiratur monaſterio.¶Item not.ꝙ
paria ſunt facere ſeruum operari in re ſua,vel in aliena,que ta
men pertineat ad ipſum cura,ſolicitudine,vel cultura.Nam et
illa cenſetur ſua:vt hic pꝛobatur.ꝛ facit bene.l.ſi pupilli.in pꝛin
cip.de neg.geſt. Paulus de Caſtro.

Summarium.

1 Totum partem integralem oportune infert,non contra,Et quid
de parte ſubiectiua?

§. Uſuſfructus. Uſus ineſt fructui tanq̄
pars ſubſtantialis.et in
tegralis,ſine qua fructus eſſe non poteſt:ſecus econtra.ꝛ ideo
ſi delegato vſuſfructus adimatur vſus ſi quidem a pꝛincipio nō
valet legatum,tanq̄ continens repugnantiam.Sed ex poſt fa
cto non valet adēptio.Si vero adimatur fructus,ſi quidem
ſimpliciter:totum videtur adēptum.Si vero fructus ſine vſu,
remanet legatum in vſu,ac ſi a pꝛincipio vſus fuiſſet legatus.
hoc dicit cum.l.ſequenti.ꝛ in pꝛincipio ſequen.Nota ex pꝛimo
1 dicto,ꝙ† ad poſitionem totius ſequitur poſitio partis inte
gralis:ſed non econtra.ꝛ hoc in toto et parte integrali:ſed

in toto ꝛ parte subiectiuā, vt est genus ꝛ species: ꝛ totū econtra: nam ad positionem generis, non sequitur positio speciei, sed econtra. Non enim sequitur, animal est, ergo homo est. Sed ecō tra sic, homo est: ergo animal est, vt. ĩ. de leg. iij. si quid earum. §. interpretum. Item no. hic in fi. coniuncta. l. Sed si de fructu. versiculo, sed si vsusf. qui debet continuari cum fi. istius. §. ꝙ longa differentia est, an adiectio contra naturam actus apponatur a principio, quo casu vitiat actum: an ex post facto. ꝛ tunc vitiatur ꝛ non vitiat. quod gloss. inducit ad questio. de conuersis, de qua vide per Cy. in authen. ingressi. de sacro sanc. eccl. ꝛ no. in. l. fin. de condi. a. po. ꝛ adde. l. si peculiū. §. sicut. de pecul. lega. ¶ Itē ꝙ sicut paria sunt legare vsumfructum. ꝛ fructus fundi: vt. s. de vsuf. l. si quis ita legauerit. Sic ꝛ paria sunt admittere fructus, vel vsumfructum: quia vtrobiqꝫ totum videtur ademptum. ¶ Ultimo no. in. l. sed si de fructu. in princip. ꝙ paria sunt a pn. limitanter disponere, vel legare, vel ex post facto disposita limitare facit. l. lucius. §. qui habebat. ad Trebel. Paulus.

§. Poterit. Si vni legetur pars integralis, et postea totum: pars cum toto cōfunditur. Sed si diuersis, tunc in parte integrali concurrunt, nisi contrarium sit actum. Item si nihil superest ad vsum, tota commoditas ad vsuarium pertinet. Item, sicut vsuarius non potest impedire dominum percipere fructus, ita nec dominus vsuarium percipere vsum. h. d. cum. l. seq.

Si ita legatus est. Habens vsum in fundo vti potest etiam instrumētis. Item dominus proprietatis inuito vsuario vel fructuario, rem custodire potest. Item quod seruꝰ vsuarius acquisiuit ex pecunia sibi tradita per vsuarium ipsi vsuario acquirit. h. d. tota. l. ¶ Et not. in. §. dominus. ar. ꝙ dominus fundi inuito feudatario, potest custodire fundū concessum in feudum. quod no. Cy. facit. ĩ. commo. si vt certo. §. si de me petisses. Bal. Paulus de Cast.

Filiofamil. Sicut vsusfructus legatus filiofamilias, vel seruo acquiritur patri, vel domino: sic ꝛ nudo vsu. ꝛ potest pater vel dominus etiam absente seruo vel filio vti. h. d. ¶ Sed ad quas personas extendetur? dic vt. s. e. l. plenum. §. si vsusf. vbi tex. ꝛ glo. Paulus de Castro.

Si domus. Si tota vtilitas rei pertinet ad vsuarium, ad ipsum solum pertinebunt expense refectionis. Sed si ad vsuarium ꝛ dominum pertineat vtilitas, expense similiter ad vtrunqꝫ pertinebunt. h. d. ꝛ idem dici potest de cultura fundi, sicut intelligo. s. e. si habitatio. §. fi. Paulus de Castro.

Summarium.

1 Vsum iuxta vsuarij necessitatem constitui. Et quid in vsufructu?

2 Actum non ob id vitiari quòd occasionaliter succedens offendit iuris dispositionem, si primum ritè, & secundum iura dispositum est.

Vsus pars. Seruitus vsus est indiuisibilis: sed vsusfructus diuisibilis. h. d. quod intelligitur duobus modis secundum glo. ¶ Primo quo ad ius, scilicet vt istius seruitutis vsus non possit p̄ parte cōstitui, nec pro parte peti nec pro parte ad heredes transmitti, sed insolidum: secus in vsufructu vt. l. v. s. de vsuf. Secundo quo ad rem in qua constituitur: quia vsus non potest constitui in parte rei pro indiuiso, sicut nec alie seruitutes: vt. ĩ. de serui. l. pro parte. secus in vsufr. vt dicta. l. v. ꝛ est ratio differentie in vtroqꝫ dicto secundum gloss. quia 1 †vsus constituitur secundum necessitatem vsuarij. que interdū potest esse in plus, interdum in minus. Sed vsusfructus constituitur respectu omnium fructuum ꝛ commoditatuꝫ rei. Ita intelligitur ex princ. ꝛ ex fin. glos. que verba non habent saporem. Nam licet vsus constituatur secundum necessitatem: tamen res necessarie ad vsum possunt diuidi. si enim indigeo quolibet anno. iiij. corbibus frumenti: cur non potest mihi legari dimidia eorum quorum indigeo, sicut dimidia pars fructuum? non video. ¶ Item sicut necessitas mea potest esse in plus ꝛ minus: sic ꝛ fructus possunt esse interdum plures, interdum pauciores. Hec autem varietas non impedit quin pro parte secundum casus concurrentiam possit relinqui. Unde Bar. in. l. rem, si vsusf. ad. l. falc. videtur sentire, licet non explicet: explicat tamen plene in. l. stipulationes non diuiduntur. in quarta questione. prime partis. ff. de verbo. obli. vbi vide. ꝙ vsusfructꝰ potest afferre tantam vtilitatem respectu partis, quātam in toto respectu totius, ideo diuisibilis est, vt in. l. in executione. §. secunda species. de verbo. obliga. secus in vsu. ¶ Sed certe idem est in vsu. si bene consideres. Nam tantam vtilitatem afferunt mihi quinqꝫ corbes respectu quinqꝫ, quantam. x. respectu. x. ¶ Dic ergo ꝙ ius vsusfructus cōsistit in acquisitione dominii omnium fructuum, que acquisitio fieri potest pro parte. Item ꝛ in parte rei pro indiuiso. Nam si habes rem communem cum titio ꝛ vsumfructuꝫ pro indiuiso: ꝛ constituis mihi vsumfructum illius partis, quicquid acquiritur mihi potest videri acquisituꝫ ratiōe partis tue, non consocii. Sed ius vsus consistit in actu corporis vsuarij, principaliter, vel in actu corporis illius rei, in qua vsus habetur, ecce de primo, si habeo vsum in fundo vel domo tua, ius meum consistit in hoc, vt possim ibi habitare, spaciari, et in consequentiam vt possim inde percipere, quod ad necessitatem meam sufficit: vt patet in eadem. l. si habitatio. §. fina. et. l. plenum. §. preter. licet ergo istud secundum ꝙ venit accessorie possit fieri pro parte non tamen primum: quia non possum pro parte habitare, pro parte non. licet possim habitare partem rei, ꝛ partem non. Nam partem quam habito, totam habito: al's enim oporteret me pro parte diuidere. De secundo vt habeo vsum in seruis, vel animalibus. Nam ius meum stat in hoc, vt possim operis eorum vti, non autem vt possim pro parte operari. Ex quibus patet quare vsus non potest constitui in parte rei pro indiuiso: quia cum requiratur ibi actus corporeus, non posset vti parte vnius, quin vteretur parte alterius: secus in vsufr. qui principaliter consistit in iure. ¶ Ultimo not. duo in 2 gloss. primo, ꝙ† quando aliquid rite ꝛ secundum iura disponitur, licet occasionaliter succedat aliquid, quod offendat iuris dispositionem, non propterea vitiatur actus. ¶ Secundo no. in hoc cum quis legat mihi tertiam partem vsus mihi necessarij, non exprimendo rem in qua legat: videtur mihi legare tertiam partem rerum, que ad vsum mihi necessarie sunt, vt tertiaꝫ partem vini mihi necessarij, tertiam partem frumenti, tertiam olei. ꝛ sic de singulis. Paulus de Cast.

Seruus. Habens vsum in seruo potest operis eius vti, et quod iussu suo acquirit, sibi acquirit. Item seruitus vsus est personalis, et ad heredem non non transmittitur. hoc dicit cum. l. sequen.

Diuus. Aliquid permittitur, ne legatum sit inutile, quod al's non permitteretur. hoc primo. Item habitans partem domus, totius domus retinet habitationem. hoc secundo. Item vsuarius plus vtendo ꝙ debeat, non cadit a iure suo. Sed ei precipiendum est vt vtatur moderate. h. tertio. Item proprietarius non potest statum rei mutare etiam in melius. hoc quarto ꝛ vltimo, vsqꝫ ad fi. tituli.

Vsuff. quemadmo. caueat. *Rubrica.*

Summarium.

1 Clausula de vtendo arbitrio boni viri, quid includat?

2 Cautela ei qui alium vulnerauit, vbi de morte dubitatur, vt de occiso non teneatur, sed vulnerato.

3 Fideicommissarius seu substitutus cui post hæredis mortē bona restitui debent, quo casu bonorum inuito hærede inuentarium faciant?

4 Vsufructuarius rem deteriorem reddens, an iure suo cadat? Et vsusfruct. rei curam omnem suscipere videatur.

5 Fructuario de rei possesione deiecto, an priuetur dominus sua ciuili possessione.

Si cuius. Tres habet partes. primo dicit vsumfructuarium teneri ad duplicem cautionem primo vtendo fruendo arbitrio boni viri. Secundo de restituendo rem finito vsufru. Scdo dt hoc esse verū qualiscūqꝫ sit res. in qua vsumfructū hꝫ, siue sit mobilis siue immobilis. Item ꝛ ex quacūqꝫ causa, siue in vltima voluntate siue inter

inter viuos.Tertio declarat naturam ⁊ qualitatem dictarum
1 cautionum.Et†primo quo ad primam partem de vtendo fruẽ-
do arbitrio boni viri,quatuor dicit scilicet, ꝙ hoc importat,
ꝙ rem non faciet deteriorem.Secundo,ꝙ eam tractabit sicut
propriam.Tertio dat consilium,vt ab ipso princip.cum res trã-
ditur vsufructuario estimetur ⁊ redigatur in scriptis cum con-
ditionibus ⁊ qualitate rei,vt finito vsufructu possit apparere
vtrum deteriorata sit,vel nõ,⁊ inꝗ̃tum.Quarto dicit hãc cau-
tionem quo ad istam partem pluries committi,scilicet totiens,
quotiẽs deteriorabitur:nec expectatur quousqꝫ finiat̃.¶Quo
ad secundam cautionem,scilicet de restituendo rem finito vsuff.
Similiter quatuor dicit,scilicet non committitur nisi semel scili-
cet,vsufructu finito.Secundo ꝙ in ea non venit rem dari,sed rẽ
restitui.Cum enim sit proprietarij,dari sibi non posset.quod est
accipientis facere.nec ita posset stipulari. Tertio ꝙ interdum
non venit reddenda res,sed estimatio, si negligentia vsufru-
ctuarij proprietas fuerit prescripta.Quarto dicit hanc stipula-
tionem committi qualitercunqꝫ vsufructus sit finitus . immo
etiam si nunꝗ̃ incepit,nisi subsit aliqua causa retinendi: quia
tunc licet finito vsufructu stipulatio de restituendo committa-
tur,tamen propter aliquam causam retinendi,que subest obstat
exceptio.h.d.vsqꝫ ad.l.omnis.§.si heres.coniuncta.l.si fructua-
rius.Secunda pars ibi,hec stipulatio.Tertia ibi,cauere autẽ.
2 ¶Nota in versiculo recte autem optimũ ar.ꝙ†si quis est vul-
neratus,⁊ dubitatur an vulnus sit mortale:et sic dubitatur,an
debeat ex eo mori,vel ex mala custodia:consilium est,vt mittan-
tur ad eum medici,vt videant vulnus:⁊ si dicant non esse mor-
tale,redigatur hoc in scriptis:⁊ si contingat ipsum postea mo-
ri,censebitur mortuus ex mala custodia,non ex vulnere: ⁊ sic
vulnerans non tenebitur de occiso.⁊ ad hoc quidam alleg.not.
istum text.Bald.¶Item est in ar.ꝙ si quis agat petitione he-
reditatis, possit petere,vt bona lite pendente describantur. vt
sciatur an aliquid sit diminutum lite finita.que descriptio per-
mittitur,licet sequestratio prohibeatur.ar.hic ⁊.j.de ven.in pos.
mit.l.j.§.penultimo.⁊ ibi per Barto.⁊ per And.de Baru.in.l.
3 facultas.C.de iure fisci.libro decimo.¶Item est ar.ꝙ†fidei
commissarius vniuersalis,cui post mortem heredis debent bo-
na restitui,si dubitet ꝙ heres dilapidet possit facere inuentariũ
de rebus inuito herede,vt sciatur adueniente conditione,si ali-
4 quid diminutum fuerit:⁊ ita pridie de facto dixi.¶†Item no.
ꝙ licet vsufructuarius rem faciat deteriorem non propterea ca-
dit a iure suo,licet teneatur ad interesse:secus in emphyteota.vt
C.de sacrosanct.eccles.authen.qui rem huius . quod dic vt ibi.
¶Item not.fi.huius.l.ꝙ vsufructuarius recipit omnem curã
rei.¶Et sic alle.ꝙ censetur procurator proprietarij ipso iure.vt
possit actiones domino competentes ratione proprietatis in iu-
dicium intentare nomine proprietarij:vt.l.j.in fin.de operis no.
nun.per Bar.¶Vltimo not.glo.singularem,que est hic in fin.
5 que†dicit,ꝙ deiecto vsufructuario dominus non perdit ciui-
lem possessionem,quam habet.⁊ est ratio:quia vsufructuarius
naturaliter possidet nomine suo, non nomine domini: vt.s.
de acquiren.possess.l.naturaliter ideo deiectio sua,domino non
nocet,nec econtra:secus in colono,qui possidet nomine domini.
Nam ipso deiecto dominus perdit ciuilem,quam habet in ani-
mo,⁊ naturalem quam retinebat per colonum, vt.l.peregre.§.
quibus ex.de acquir.posse.secus econtra.nam deiecto domino,
non perderetur possessio,quam retinet per colonum.quod dic,
vt.j.de vi ⁊ vi ar.l.j.§.non autem.⁊.l.iij.§.vnde vi. vbi omnino
vide. Paulus de Castro.

§. **Si heres.** Si dominus proprietatẽ alienat,
extinguitur cautio:quia nec sibi,
nec successori singulari potest committi.⁊ ideo debet successor si-
bi de nouo prospicere.quod si fecerit nihilominus in rem agere
potest.h.d.¶Nota ergo actiones personales occasione rei com
petentis non transire ad singulares successores, quod verum
nisi sint in rem scripte,vt.j.de aqua plu.ar.l.si tertius.§.si pri-
mus.¶Nota hic gloss.de fidelitate,que facit ꝙ idem sit in em-
phyteota.

Huic stipulationi. In hac stipu-
latiõe venit do-
lus vsufructuarij ⁊ successorum eius vniuersalium.
Item prestanda est non solum per vsufructuarium,
sed etiam per habentem nudum vsum,vel habitationem , vel
operas serui,certos reditus,qui non possint dici vsus vel vsus-
fructus.h.d.vsqꝫ ad.l.si vsufructus nomine.¶Pone casum in
l.idem est.ꝙ legatus est vsufructus messis vel vindemie:quia
in fundo forte vtrunqꝫ nascebatur : quia alie lectu. gloss. non
placent.

Summarium.

1 Emphyteota si rem emphyteoticam alij in emphyteosim tradat
an eo priore emphyteota canonem non pendente,possit res à
secundo vendicari?

Si vsufruct⁹ nomine.
Si cautio per ignorantiã omittatur,potest vẽ-
dicari vt prestetur,vel ipsa cautio de directo cõ-
dici.Itẽ in vsufructu pecunie,duo tamẽ casus
exprimũtur,scꝫ mortis,⁊ capitis diminutionis
quia non potest aliter extingui.h.d.tota.l.¶Et no.hic glo.que
1 inducit hic in ar.ꝙ†si emphyteota dederit alteri in emphyteo-
sim,⁊ primus emphyteota non soluat,possit res vendicari a se-
cundo emphyteota.¶Ex qua glo.no.ꝙ emphyteota potest al
teri dare in emphyteosim sine cõsensu dñi.Nam si requireretur
cõsensus:tunc secundus emphyteota obligaret se dño ad pẽsio
nem:⁊ sic nõ ageretur in subsidiũ cõtra ipsum:nec expediret ab
eo rem vendicari,vt glo.vult.Idem in feudatario,qui potest al
teri dare in feudum,sine cõsensu domini.vt de prohi.feud.alie.
per fredericũ.c.j.§.j.⁊ ibi no.⁊ plenissime.in.c.j.de capi.corradi.

Si tibi. Cautio prestãda est proprietario,⁊ si vn⁹
est proprietari⁹,⁊ alter esse sperat̃, vtriqꝫ
prestabit̃.Itẽ inter seipsos cauẽt vsufructuarij,si cõiũ-
cti sunt ꝓpter spẽ.iuris accrescẽdi.h.d.hoc vltimũ dictũ vr̃ cõtra
gl.que est in.l.si tibi.s.de vsu ea.re.q̃ vsu cõsu.Nã hic indistincte
dicit vsufructuarios sibi inuicẽ inter se cauere:nisi intelligas se-
cũdũ illã gl.sed iste tex.indistincte loquitur,licet gl.ibi dicat,ꝙ
non reperitur improprietate.⁊ moueor quia ista.l.ibi per gl.non
alle.⁊ loquitur indistincte.

Summarium.

1 Delegatus papæ,si alium subdelegat,reseruato sibi aliquo de iuris-
dictione articulo: ab eoqꝫ subdelegato appelletur,ad quem ap-
pellandum sit?
2 Procurator substituendi potestatem habens,si alium in totum sub
stituat,& de substituti mandato dubitetur,qualiter de rato caue
re debet,Et quid si substitutus in certis dumtaxat capitulis?
3 Via directa quod fieri potest,per circuitum fieri non debet.

Si vsuff.mihi. Si legatarius vsufru-
ctus rogat⁹ sit alteri re-
stituere,si quidem spes est ꝙ iterato redeat vsufru-
ctus ad eum,ipse cauebit proprietario,⁊ fideicõmis-
sari⁹ sibi:al's directa via vsufructuari⁹ cauebit ꝓprietario.h.d.
1 ¶Et†no.bonũ tex.ad illud,qđ dicũt canoniste.ꝙ qñ delegat⁹
pape alterũ subdelegat reseruato sibi aliquo de iurisdictione,a
scđo delegato appellatur ad primũ delegatũ:sed si sibi nihil re-
seruauit,appellat̃ ad primũ delegantẽ de directo.¶Itẽ est ar.
2 ꝙ†si procurator habet potestatem substituendi,⁊ ipse substituat
in totum:tunc substitutus,de cuius mãdato dubitatur debeat
cauere primum dominum ratum habiturum.Sed si substituit
in certis articulis,debebit cauere,ꝙ ipse substituens ratum ha-
3 bebit.de hoc no.in.l.iij.de cur.bo.dan.¶Item†no.ꝙ qñ ali-
quid potest fieri directa via,non debet fieri per circuitum.ad qđ
l.dominus de condi.inde.⁊ in.l.cum fundum.§.seruum tuum.
si certum peta. Paulus.

Summarium.

3 Legati in diem in legatarium dominium quando transire dicen-
dum sit?

§. **Illud sciendũ.** Qui hꝫ vsumf.tuitiõe ꝓ-
toris cauere tenet̃.h.p̃mo.
Itẽ si vsufructuari⁹ hꝫ spẽ habẽdi ꝓprietatẽ sub certa die,caue
re nõ tenebit̃.h.scđo.Itẽ hñs vsumfructũ vestiũ ꝟtute cautiõis,
nõ tenet̃ ad deteriorationẽ,lꝫ ipsas attritas reddiderit sine dolo
malo suo.h.tertio.Et si plures sint dñi,cauebit̃ oib⁹ ꝑ sua por-
tiõe.h.q̃rto.⁊ vlti.¶No.ex p̃mo dcõ,ꝙ si cauet ille q mai⁹ ius
hꝫ,mlt̃o magis ille,q min⁹ ius hꝫ.qđ facit,ꝙ si testõr grauat il-
lũ,quẽ magis diligit,multo magis illũ,quẽ min⁹ diligit.¶Itẽ
1 †no.ex secundo dicto,ꝙ in legatis in diem non transit dominiũ
nisi adueniente die.de quo in.l.sempronius de vsuf.le.

SI serui. Si vnus ex dñis rei communis legat suo socio vsumfructum sue portionis, cauendum est per legatarium heredi legantis: quia licet per iudicium communi diuidundo sit prouisum quo ad proprietatem, que communis est, non tamen quo ad vsumfructuz, qui vnius tantum est. h. d. Paulus de Castro.

VSu quoqz domus. Licet ꝓprietariꝰ vna cū vsufructuario inhabitet domū, cuius vsusfructus relictus erat, nihilominus proprietario cauēdū est. h. d. ¶ Uidebaꝛ cōtrariū: q2 postq̄ proprietarius inhabitabat, videbatur vsufructuarius liberatus a custodia, quasi ꝓprietariꝰ ipsaz totā super se receperit. Ↄ̃riū est verū: qd est notandū. ad qd. ĩ. cōmo. Si vt certo. §. si me rogaueris. ⁊. §. si de me. ⁊ qd ibi not. qd gl. inducit in ar. de scholari qui recipit equum ad vecturā, vt nō minꝰ teneatur de custodia: lz dñs equi miserit secū famulū suū, quod no. ⁊ adde quod no. in dictis iuribꝰ. Pau.

Summarium.

1 Condici à fure vt licet, ita & à malæfidei possessore. Et an vero & pleno iure domino detur condictio?

SI vasorum. Si relinquaꝛ vsusf. vasoꝝ, que nō cōsumantur, cū proprietas nō transeat in vsufructuariū, non est prestāda cautio senatuscōsulti scz de restituēdo estimationē finito vsufructu. Sed cōis cautio de vtendo fruēdo arbitrio boni viri, ⁊ de restituendo eadez vasa. que cautio si prestita nō fuit res vendicabitur: non autē cōdicetur: quia cū condictio sit actio personalis, non datur dño, nisi contra furez. h. d. ¶ Et propter
1 †istū si. semper alle. hec. l. Et adde q̄ sicut potest ↄdici a fure, ita ⁊ a male fidei possessore. vt. ĩ. si certū pet. l. si quis nec causam. §. res pignoꝝ. ¶ Item hoc verū, q̄ domino non datur cōdictio, qñ est dominus verus ⁊ pleno iure: secus si fictꝰ, vel nō habeat plenuz ius, sed vtile dñium: vt. C. de do. que sub mo. l. j. ⁊ ibi per Cy. ⁊ per eundem in. l. ea. leg. C. de condic. ob causam.

De seruitutibus. *Rubrica.*

Summarium.

1 Seruitutes quotuplici sint in differentia?

SEruitutes. In hac. l. j. ponitur diuisio seruitutū, q̄ alie sunt personales, de quibꝰ in libro precedēti: alie reales, de quibꝰ in libro presenti. Tu dic plenius secūduz gl.
1 Naz †alique sunt mere ꝑsonales, que debentur a ꝑsona ꝑsone, vt illa quā quis in seruo hz vt. s̃. de ijs q sunt sui, vel alie. iuris. l. j. alie mere reales, que debētur a re rei. de qbꝰ loquitur iste liber. alie miste ꝑtiz ꝑsonales, ꝑtim reales. ⁊ iste interdū debentur a re ꝑsone, vt vsufructꝰ, ⁊ vsus, ⁊ habitatio: de quibꝰ loquitur liber p̄cedēs. relique debentur ecōtra a ꝑsona rei: vt in libertis, ascriptitijs fundo, vel alijs ascriptitijs ⁊ cēsitis de quibus in. l. titio. §. titio. ⁊ de agri. ⁊ censi. per totū. sunt ⁊ quedam alia iura, que non dicuntur seruitutes, sed iura personalia. qd dic vt dixi in. l. si quis binas. de vsufructu. Paulus.

Summarium.

1 Emphyteota atqꝫ superficiarius num seruitutem rei imponere possint? Et ius emphyteu. & superficiei seruitus num dicatur?

SEruitutes prediorum. Non summaꝛ. Nota gl. q̄ †emphyteota ⁊ suꝑficiariꝰ possunt im-
1 ponere seruitatē, qd intellige duraturā quousqꝫ durabit ius eorū: sed ipso extincto extinguitur seruitꝰ ꝑ ipsos imposita, vt arg. ĩ. de pig. l. vectiga. fundo. facit de le. iij. l. peto. §. predium. de do. inter vir. ⁊ vx. ⁊ de dot. post diuoꝛ. resti. c. nuper. pro quo bene facit c. j. de inuesti. de re alie. fac. in feud. x. coll. ¶ Item no. in eadē gl. q̄ ius suꝑficiei emphyteotice nō dr̃ seruitꝰ rei. i Ↄ̃riū facit. ĩ. de le. iij. l. si tibi hō. §. fi. ibi, vt ab hac seruitute. ¶ Sed dic, q̄ est seruitus largo modo. vt ibi: non stricte, vt in hac glo. ⁊c. Paulus.

SEruitutes. Seruitutes reales nō pñt cōstitui ex tpe, scz vt post certuz tp̄s nō possint ipso iure cōpetere: nec ad tp̄s scz, vt post certū tp̄s ipso iure desināt: nec sub conditione extinctiua, scz vt post euētū certe ↄdōnis ipso iure extinguātur, siue illa ↄdō sit istātanea, siue successiua, vt quādiu volā. vēdicās tñ ſuitutē ↄ̃ id qd actū est, lz ipso iure nō repellatur, repellitur tñ ꝑ exceptionē. h. d. scdʒ verū intellm gl. ⁊ bar. de quo hic vide plene ꝑ eū. ⁊ ē subtilis lex.

§. Modum. In ↄstitutiōe seruitutis pōt apponi modus, scz vt certo mō vtatur, vel certo tpe, aut post certū tp̄s, nec ꝑ hoc interpellatur vel alteratur substātia seruitutis, sed vsus tm̄. Itē eisdē modis cōstituitur seruitus realis, quibus ⁊ personalis. Item potest seruitus in certa parte fundi cōstitui ⁊ remitti. h. d. vsqꝫ ad. l. vt pomum. Paulus.

VT pomum. In eo qd nō respicit principalr vtilitatē fundi, sed delectationē ꝑsone, nō cōsistit seruitꝰ realis. h. d. p̄n. secūdū intellectū, quē puto verū. secus aūt si respiceret in aliquo vtilitatē fundi, sed in cōsequētiā delectationē ꝑsone: vt. l. alle. in gl. ⁊ sic intelligo istā leg. cū ille cui iste vsus ↄcedebatur, habebat p̄diū, vel nō habebat. Nā si intelligeretur tātū, cū non habebat: tūc nō esset dubiū: vt. ĩ. cōia p̄dio. l. j. ¶ Sed an talis ↄcessio de qua hic loquitur sit seruitꝰ ꝑsonalis, vel ius tātū personale, dixi in. l. si quis binas. s̃. de vsufructu ⁊ vide hic Bar. Paulus.

§. Si predium. Licet seruitꝰ nō possit ꝓ ꝑte rei pro indiuiso acquiri, pōt tñ retineri. h. d. hoc verū de seruitute iam cōstituta ꝑfecte, secus in constituenda, vt. ĩ. e. l. pro parte. Paulus de Castro.

Summarium.

1 Indefinitam vniuersali æquipollere. Et vniuersalem atqꝫ indefinitā modificationem recipere & restrictionem.
2 Ius suum quando quis sine alterius damno consequi potest, non debet illud cum damno quærere, & si iuris rigore id facere quæat?

SI cui simpli. Seruitus simplr ↄstituta totū fundū respicit, nō tñ dz qs ꝑ totū fundū vti, sed ꝑ illū locū dūtaxat, ꝑ quē
1 minꝰ noceatur dño. ⁊ postq̄ vnū locū elegerit variare nō pōt. h. d. Et est pulchra. l. ¶ Nota † q̄ indefinita equiparatur vniuersali. itē q̄ seruitꝰ est tota in toto, ⁊ tota i qnalibet ꝑte totiꝰ quo ad substātiā eiꝰ, licet eiꝰ vsus restringatur arbitrio boni viri. ¶ Itē nota q̄ vl'is ⁊ indefinita recipiūt modificationē, ⁊ restrictionē, ⁊ ad hoc semꝑ alle. facit. l. vt gradatiz. §. ⁊ si leg. de mun.
2 ⁊ ho. ¶ Itē no. q̄ †qñ qs pōt ↄseq ius suū sine dāno alteriꝰ, nō dz cū dāno facere, lz mero iure hoc posset. nā de equitate repellitur. ¶ Ultimo nota q̄ via electa semel, eligenti pateat. s̃. quod met. caus. l. si mulier. §. fi. Paulus de Castro.

Summarium.

1 Actus ob id quod ad eum casum deuenit, abs quo incipere nequit, an vitietur?
2 Seruire sibi res sua num possit?

SI iter. Habens seruitutez itineris, potest opus facere sine quo non posset ire commode. h. d. Paulus de Castro.

PRo parte. Dñs partis ꝓ īdiuiso nō pōt seruitutē acqrere: ⁊ actꝰ imꝑfectꝰ vitiatur, cū venit ad casuz a quo nō pōt incipere. I; ē nō pōt
1 seruitus pro parte constitui nec pro parte remitti, vel adimi. h. d. de hoc brocardo, an †vitietur actus cū venit ad casum, a quo nō pōt incipere, vide bar. in. l. pluribꝰ. §. ⁊ si placet. de ṽbo. obli. ⁊ per Dy. in. c. actū legitime. de reg. iur. in. vj. ¶ In gl. fi. Bart. dicit q̄ nec tacite nec expresse potest diuidi: quia indiuidua est vt. l. j. §. si vsuf. ad. l. fal. dic ergo q̄ tota seruitꝰ retinetur rōne par-
2 tis. Et †si dicatur res ꝓpria nemini seruit. vt verū est, sz res in qua quis hz partē pro indiuiso, tota seruire pōt, ⁊ ꝓ tota seruitus retinetur: lz cōstitui nō possit, vt inst. §. prediū. bar. Paulus.

SI tam aug. Si non valet quod ago vt ago, valet vt valere potest. Ad hoc alleg. de hoc vide per Cynum in. l. non codicillum. C. de testamen. ⁊ per Bartolum. de verbo.

verbo. obli. l. j. §. si quis ita.

Summarium.

1 Seruitutem si dicam te mihi per stipulationem vel alium contractum constituisse, & ad huius probationem afferã quod te sciente ac patiente, sim vsus, an per id probetur constitutio?

SERUITUTES. Seruitutes habentes causam discontinuam, siue sint rustice, siue vrbane spatio longi temporis non possunt prescribi. h. d. Cuius. l. materiam vide plene per Cy. in. l. j. ⁊. ij. C. eo. ti. ⁊ per Bar. in. l. j. in fi. de aqua plu. arcen. ⁊ no. glo. que est hic singulariter in eo, quod dicit, ꝙ si dicam te mihi constituisse seruitutem itineris per stipulationem, vel alium contractum, ⁊ ad probationem huius inducam ꝙ te sciente ⁊ patiente, sim vsus, quod per hoc probatur constitutio. Aut ergo lapsus temporis alle. ad acquisitionem seruitutis: vt quia dico, ꝙ te sciente ⁊ patiente p. x. vel. xx. annos eã seruitutẽ acquisiui tempore: ⁊ hoc non prodest vt in tex. Aut alle. titulus, ⁊ ad probationem tituli, hoc affero, non quia dicam iure acquisiuisse per lapsum temporis, sed per constitutionem ⁊ stipulationem tuaz, ⁊ ad probationem huius induco lapsum temporis, ⁊ hoc prodest, vt in glo. simile. not. C. communi. diuid. l. penultima. ⁊ probatur secundum gloss. in. l. cum de in rem verso. ff. de vsur. Sed doc. in. l. si certis annis. C. de pact. reprehendunt hanc glo. quia. l. cum de in rem verso loquitur in faciente ⁊ in soluente, qui per lapsum tempus sibi preiudicatur: vt illa solutio possit induci cõtra eum ad probationem. Sed nos loquimur in patiente aliũ ire. quo casu non reperitur cautum vt patientia longi temporis induci possit ad probationem. Si enim te sciente ⁊ patiente possiderem rem tuam. x. annus. ⁊ postea dicerem ꝙ tu eam mihi dedisti ⁊ ad probationem allegem patientiam tuam: certe per hoc non probaretur venditio: sed requiritur vera probatio, vt. C. de rei ven. l. nullo. Bar. autem in. l. cum de in rem verso. sustinet glo. per. l. qui in aliena. §. post ꝗ. de acquir. heredi. vbi per patientiam presumitur. ⁊. C. de pe. here. l. si filius. ¶ Distinguit tamen aut loquimur in rebus modici preiudicij, sicut est vt seruitus videatur constituta, vel res videatur diuisa per socios: ⁊ tunc sufficit inducere patientiam ad probationez huius, vt in hoc gl. in illa. q. ⁊. C. communi diuid. l. penultima. Aut in rebus magni preiudicij, vt res videatur vendita: ⁊ tunc non sufficit, ⁊ ita intelligit dictum aliorum. que verba signanter no. ⁊ adde qđ no. in. c. peruenit. extra de censi. ¶ Et aduerte, quia per hoc datur occasio mentiendi ⁊ damnandi animam: quia erit in arbitrio actoris, quomodo in istis iuribus formaret petitionẽ. ¶ Et ideo caueat quilibet ne propter mundana amittat animam. ita dicit Io. And. in dicto. c. peruenit. ⁊ idez Io. fa. insti de act. §. preiudicialis. in. xiij. ⁊. xiiij. colum. in versicu. nunc queram. ¶ Oppo. quia vsusfructus non habet causam continuam, et tamen prescribitur longo tempore. vt. l. fi. de longi temporis. prescript. ¶ Solut. ibi hic in personali, in reali, rationem diuersitatis dic vt dixi in. l. si ego. §. j. ff. de publi. ⁊ vide que ibi dixi. ¶ Item pro prima glo. vide not. in. l. regulariter. de pet. here. et quod ibi dixi. Paulus.

§. **Seruitus.** Ratione iuris priuati quod quis habet in re sacra, potest acquirere seruitutem, ⁊ remittere. h. d. ¶ Nota ergo casum, in quo ratione iuris, quod quis habet in re, licet non sit dominus rei, potest acquirerre seruitutem. In contrariũ facit. l. sed ⁊ si quid in princip. §. si. s. de vsufructu vbi vsusfructuarius ratione iuris, quod habet in re, non potest acquirere seruitutem: quia non est dominus rei. Sed ibi alter priuatus erat dominus: hic autem in nullius bonis erat. Paulus de Castro.

§. **Publico.** Locus medius impediẽs cõmodũ seruitutis perueniendi de vno loco ad aliũ, ipedit seruitutẽ cõstitui. h. d. bar. vel si mediũ extremis repugnat impedit extrema cõiungi. h. d. facit. l. tria pdia. ff. tit. ij.

QUOTIENS. Nõ põt imponi seruit⁹ de illo, qđ fundi vtilitatẽ nõ respicit, ⁊ qui dz seruitutẽ, debet pati, nõ facere. h. d. tota. l. sed bar. aliter. Solut. ad. l. ei fundo. ꝙ ibi licet, non quia eius intersit, habet tamen formam interesse.

EI qui post. Creditori ⁊ emphyteote competit vtilis actio pro seruitute. h. d. bar. ⁊ est ratio: quia tales possunt totam rem vendicare: ⁊ per consequens omne ius rei. secus in vsufructuario qui nõ potest vendicare rem, sed ius suum tantum. Et ideo nec iura q̃ debentur rei potest vendicare nomine suo: vt. l. j. ⁊. ij. s. si vsusfructus petatur. nomine autem proprietarij potest, vt procurator. vt ibi.

VIa itineris. Seruitutes pdiales sunt indiuisibiles: ⁊ ideo non possunt pro parte in stipulationem deduci: nec pro parte peti nec pro parte ad heredes transmitti. Sed petuntur ⁊ transmittuntur insolidum. h. d. Paulus.

PApinianus. Seruitus cõfusa per aditionẽ, dz per legatariũ restaurari. h. d. Bar. No. gl. hic, q̃ semp alle. ꝙ cũ testor legat rẽ hr̃dis sui, nõ trãsit dñiũ in legatariũ. nisi traditione facta, ꝯriũ no. glo. in. l. j. C. cõia. de lega. sed ista tenetur.

EI fundo. De eo quod non interest de presenti, interesse tamen potest in futurum, seruitus constitui potest. h. d. secundum intellectum glo. que ponitur. s. e. quotiens.

QUotiens. Qui seruitutẽ constituit, cauere tenetur ꝙ nõ impediet vtẽtem: ⁊ talis cautio vna cũ patientia ⁊ vsu pro traditione habetur. Itẽ pro seruitutibus dantur interdicta possessoria. h. d. ⁊ no. istã. l. ¶ Circa hoc vltimũ dic ꝙ si sunt seruitutes cõtinue datur vtile interdictũ vti possidetis. vt. ff. si serui vend. sicuti. §. dicit igitur Aristo. in fi. ¶ Sed si discontinue. datur interdictum de itinere actuq3 priuato. pro quo vide Bar. in. l. j. in prin. ff. vti poss. Paulus.

SI intercedat. Loc⁹ public⁹ medius nõ ipedit seruitutẽ cõstitui in ijs, que nõ nocẽt ipsi loco publico. Sed in ijs, q̃ nocẽt, impedit. Itẽ cõfessoria p seruitute nõ cõpetit cõtra nõ dñm, si nõ ipedit. h. d. tota lex. ¶ Et no. hic tex. ibi immitẽdi, protegẽdi qđ nõ est licitũ priuato facere pontẽ supra viaz publicã. Ad hoc alle. per gl. ff. ne quid in loco publico. l. ij. §. tractatum. simile. ff. de flu. l. fi. vide Bal. s. de re. di. Paulus.

De seruit. urbanorum prædiorum Rub.

Summarium.

1 Seruitutes vnde denominationem accipiant?

VRbanorum. Iura vrbanoꝝ pdioruz sunt illa, q̃ hic describunł. ⁊ multũ plz, vt dicam⁹ ꝙ loquiŁ de iurib⁹ libertatũ ⁊ seruitutũ. ¶ Nã hic aliqua ponuntur, q̃ magis libertas ꝙ̃ seruitus dici debent. ¶ Põt ẽt ĩtelligi ꝙ oĩa q̃ hic dñr sonẽt etiã in seruitutẽ scđm vltimũ intellectuz, q poniŁ in fine gl. q̃ est no. Et ille intelle-
1 ctus est ver⁹, scđm bar. ¶ Itẽ † no hic ꝙ seruitutes denoĩantur a predio dñante vt in stillicidio. qđ de domo cadit in areaz. dicitur enim seruitus vrbana, licet area sit predium rusticum.

LUminum. Qui ꝯstituit seruitutẽ luminũ nõ prohibeŁ alti⁹ eleuare nec lumina offuscare. dũmõ tm̃ de lumine reseruet ꝙ sufficiat: sec⁹ in eo q ꝯstituit seruitutẽ ne luminib⁹ officiat. qr talis nullo mõ põt eleuare. h. d. secundum intellectũ gl. Scđm quẽ nota, ꝙ in pl⁹ se hz seruit⁹ luminũ, ꝙ̃ seruit⁹ ne luminib⁹ officiaŁ. qr q ꝯstituit primã, nõ solũ nõ põt altius tollere, sed qđ eleuatum est, dz destruere. secus in secunda: quia solũ tollere prohibetur. Sed opinio glo. tenetur secundum Bar.

Summarium.

1 Seruitutes rusticæ qualiter perdantur?
2 Præscriptioni, quæ non ex sola non petentis negligentia, sed ex facto petentis currit, bonam fidem necessariam esse.
3 Locus in quo per omnes Bartolus refellitur.
4 Debitor ius debiti largo modo posidere dicitur. Et in his quæ animæ salutem spectant, verba latissimæ intelligenda.
5 Seruitutibus vrbanis præscribendis cur præscribentis factum requiratur, non quæ in rusticis?

HEc autem. Seruitutes vrbanorum prediorum non vtendo
legitimo tempore perduntur sicut seruitutes ru
stice.h.primo.non tamẽ perduntur nisi alter pre
scribat libertatem, in quo requiritur factum ei⁹
h.scdo. Item per plantationẽ arborũ crescentiũ
vltra modũ statute seruitutis, non prescribit quis libertatem al
1 tius tollendi.h.d.cũ.l.seq.⁊ est no.l. ¶ Nota †, ꝙ seruitutes rusti
ce perdũtur sola negligentia non vtentis, siue facto prescribentis
libertatem. ¶ Et ideo nõ requiritur bona fides in ipso acquirẽ
te libertatẽ, vt.ĩ.de vsuca.l.sequitur.§.si viam, sed in seruitutib⁹
vrbanis amittendis requiritur factum prescribentis libertatem.
¶ Et ideo requiritur etiam bona fides in eo, vt not. per gl.in.l.
fi.ĩ.quemadmodum seruitutes amittant. Nã si debes mihi ser
uitutem luminum, ⁊ fenestris meis apertis altius edificares,
non prescriberes libertatem: quia scis me velle vti seruitute. Ex
2 quo teneo fenestras apertas secus si clausas, vt hic. ¶ Et † ex ijs
dicit bar. ꝙ cum in prescriptione, que currit non ex sola negligẽ
tia non petentis, sed ex facto petentis, requiritur bona fides: se
cus in illa que currit ex sola negligentia. dicit ipse ꝙ.c.male fidei
possessor, de regulis iuris. libro sexto vbi dicitur ꝙ malefidei
possessor nullo tempore prescribit, habet locum tãtum in prescri
ptione, in qua requiritur factum prescribentis, scilicet possessio,
vt in prescriptione actionũ realium, vt patet dum dicit male fi
dei possessor: non autem habet locum in prescriptione actionum
personalium, in quibus non requiritur factum prescribentis, sed
sola negligentia non petentis. vnde si per.xxx.annos non peto,
quod mihi debetur: perdo ius agendi, licet debitor sciat se mihi
3 teneri. que opin. non tenetur. ⁊ † est vnus de passibus in quibus
Bartol. reprobatur per omnes. Nam illud quod dicitur in di
cto.c.non procedit ex eo, ꝙ in prescriptione requiratur factum
prescribentis. nam de iure ciuili in prescriptione.xxx. annorum
circa res immobiles requiritur factum prescribentis, scilicet pos
sessio, ⁊ tamen non requiritur bona fides. vt.l.sicut.de prescri
ptione.xxx.annorum. Sed ratio illius.c.est ne quis contra con
scientiam lucretur. que ratio locum habet in omni prescriptione.
4 Nec obstat quod dicit possessor. Nam † ⁊ debitor largo modo di
citur possidere ius debiti, vt nota.in.l.regulariter.ff.de pet.here.
in ijs que concernunt salutem anime, verba debẽt largissime in
5 terpretari: ⁊ ita teneas ¶ Sz † quero quare in vrbanis requira
tur factum prescribentis non in rusticis. gloss. reddit rationem,
quam Bar. approbat. ⁊ dicit se non videre meliorẽ, nisi quia vr
bane sunt digniores ꝙ̃ rustice. ⁊ ideo difficilius amittũtur, secũ
dum Mart. Sylla. ¶ Sed certe maior dignitas in libertate, ꝙ̃
in seruitute: ⁊ ideo facilius deberet acquiri libertas in vrbanis,
ꝙ̃ in rusticis. ⁊ sic ista ratio facit in contrarium. vnde potest di
ci, ꝙ in rusticis non semper quis moratur. vnde non potest scire
per singula momenta, vtrum alter vtatur seruitute vel non. et
ideo non imputatur sibi, si non facit aliquid contra seruitutem:
cum credere debeat ꝙ ille semper vtatur. ⁊ sic imputaretur sibi
ꝙ mala fide non faceret. Sed in vrbanis quis moratur frequen
ter: vnde si vicinus tenet fenestras, ⁊ sic scit eum non vti seruitu
te, imputatur sibi, ꝙ non altius tollit: quia hoc potest bona fide
facere. tene menti rationem glos. fin. dicit ꝙ si quedam foramina
sint clausa, quedam non, ꝙ nec prescribitur, quod verum intel
lige, ꝙ simul fuerunt omnia facta ⁊ eodem tempore. Secus si in
diuersis. pro quo.l.si primus. in princip. de aqua plu.ar. Paul.

PArietem. Socius communis parie
tis non potest parietem cau
sa reficiendi destruere iure seruitutis. Item qui non
constituit seruitutem, non prohibetur altius tollere:
licet luminibus vicini officiat. hoc dicit cum.l.sequen. Paul.

Summarium.

1 Dominium ex tacito legato num transferatur?
2 Hæres ædes proprias eleuare, ac in totum legatarum ædium lumi
nibus obstruere queat?
3 Accessus ac egressus rei venditæ, si non exprimatur, an in contractu
veniãt? Et quid in accessibus rei relictæ in vltimis volũtatibus?

BInas. Qui habens duas domos alte
ram legat, vel vsumfructum eius,
non potest heres in illis que sibi remanent
ita edificare, vt lumina legatarum edium to
taliter tollat. Sed bene potest minuere. Item
1 qui legat vsumfructum vnius rei sue, legare vi
detur iter per aliam rem suam, sine quo vsusfructus esset in
utilis. hoc dicit. ¶ Et primo format tres questio. Secundo
respondet ad primam tantum extendendo responsionem ad
alium casum. Tertio respondet cuidam oppositioni. Quarto
responsionem primam limitat. ¶ Et sic duo casus remanent in
litera indecisi. Secunda ibi. qui binas. Tertia ibi non autem.
Quarta ibi sed ita officere. ¶ Quero circa primam questio. ad
quam hic respondet, si heres vult totaliter lumina tollere, qua
actione agitur contra eum? videtur ꝙ actione confessoria quasi
videatur seruitus tacite constituta, ⁊ sic ius statim transiuit in
legatarium: vt.l.si partem.§.fin.ĩ.quemadmodum serui.amit
1 tatur. doc. contra. quia † ex tacito legato non transit dominium
ipso iure. Sed requiritur traditio, vt not. in.l.emptor.§.ancil
la.de rei vendi. dicunt ergo ꝙ agere actione ex testamento, vt
heres constituat seruitutem, ne altius tollatur: quia hoc tacite
legatum videtur, vt.ĩ.de lega.j.l.seruum.§.fin.⁊ ibi per docto.
¶ Circa secundam questio. que non determinatur in text. que
2 ro † vtrum possit heres edes proprias non hereditarias aliena
re, ⁊ in totum lumina legatarum edium tollere? respondeo sic:
quia in proprijs non videtur seruitus tacite legata, vt.ff.l.proxi.
¶ Circa tertiam questio, que similiter non soluitur, quero si te
stator legat proprietatem fundi sui ad quem non potest transi
ri, nisi per alium fundum suum, vtrum heres teneatur prestare
accessum? nam si legatus esset vsusfructus, non est dubium ꝙ
sic: vt in tex. gloss. respondet, ꝙ secus, quando legatur proprie
tas, quia istud legatum plenius est. ⁊ potest habere commodi
tatem sine accessu: vt.l.sed ⁊ si quis.§.proprietatis. ⁊ quod ibi
not. in gloss.ff.de vsufructu Iaco. de Aret. ⁊ Cyn. contra, per
istam.l.in fin. nam vt tenetur prestare lumen sine quo non posset
domus inhabitari: eadem ratione tenetur prestare accessum,
sine quo non posset iri. Ad hoc bene facit.l.si fundum sub con
dit.§.si fundum. de lega.j.⁊.ĩ.si serui vend.l.testatrix. in princip.
Idem tenet Barto. licet de eis non faciat mentionem. Nec obs.
3 l.in vendendo.ĩ.de contrahen.emp. quam glo. alleg. quia † ibi
loquitur in contractu, in quo non veniunt tales accessus, nisi ex
primantur. ⁊ ideo dicunt hodie notarij, vendidit ⁊ tradidit ta
lem rem, cum accessibus ⁊ egressibus suis vsq; ad viam pu
blicam. quod in vltimis voluntatibus non est necesse dice
re: quia tacite veniunt, cum largior sit facienda interpretatio
quod tene menti. ⁊ vide quod plene not. Bartol. in.l.j.ĩ.de
serui.lega.

Summarium.

1 Pacta secundum statutalimitari.

QUi luminibus. Non potest quis
edificare vltra for
mam constitutam, ne luminibus officiat. Et cum
dubitatur de mensura recurritur ad arbitrium. hoc
1 dicit. Bartol. Not. glos. ꝙ pacta limitantur secundum statuta.
¶ Item not. in eadem, quando quis incipit prescribere seruitu
tem ne altius tollatur: quia eo tempore incipit, ⁊ non ante. ita
not. C. eo. l. ij.

AEdificia. Plantatio arborum non est con
tra seruitutem altius non tollen
di: sed contra seruitutem ne prospectui officiatur
sic, hoc dicit. ¶ Item est contra seruitutem, ne offi
ciatur luminibus, vt.ĩ.eo.l.si arborem. Paulus de Cast.

Summarium.

1 Camino in communi parietæ ita, vt flamma pertranseat, an li
ceat facere? Et quid de tubulo per quem fumus exeat?
2 Aduocatus curialis clientulum admonere debet, vt cum aduersario
loquatur prius, quàm litem incipiat.

QUidam. In pariete communi, non
licet socio facere aliquid, per
quod paries deterioretur, vel socio preiudice
tur. picturas autem et incrustationes, ex qui
bus non deterioratur, licitum est facere: si ta
men paries defectu alterius socij ceciderit,
non potest illarum picturarum estimatio peti. hoc dicit. ⁊ per
1 hanc.l.patet, † ꝙ si habes domum ab vna parte parietis,
⁊ ego

⁊ ego ab altera sic,quia paries est communis, non licet tibi
facere caminum in pariete per quem transeat flamma.quia ex
hoc deterioratur.Sed si fieret tantum tubo,per quã fumus trã
sire potest,vt hic secundum Bart.ad quod.l.fistulam.ĩ.e.licitũ
2 est.¶ Item†nota ꝙ aduocatus curialis debet dicere clientulo
suo,vt cum aduersario suo loquatur,anteꝙ̃ litem incipiat.⁊ ad
hoc sem per all'.

Imperator. In area que non debet ser-
uitutem potest dominus
edificare intermisso legitimo spatio.h.d.quod autẽ
sit illud spatium,dic vt in gloss.⁊.l.fina.ĩ.si.regund.
Paulus de Castro.

Summarium.

1 Lumen ac prospectus quot modis dici queant.
2 Prospectus sine lumine,lumen sine prospectu esse non potest.Et
pauper quàm diues quandoq; plus habere dicitur.

Inter seruitutes. Seruit
ne pspe-
ctui officiatur hoc ꝯtinet,ꝙ nihil fiat per qđ qs
impediatur prospicere illa,que ꝑtinent ad ame
nitatem,que non solum ex parte superiori.i.ce-
lo procedit,sed etiam ex inferioribus.seruitus
autem ne officiatur luminibus.hoc continet,ne aliquid fiat per
quod lumina reddantur obscuriora,que ex solo celo procedunt.
Item cui debetur seruitus potest nuntiare nouum opus,cũ ali-
1 quid noui fit contra seruitutem.h.d.cum.l.seq.¶ Et nota†pro
intellectu glossarũ,ꝙ lumen non dicitur,nisi vno modo,scilicet
cum quis potest celum videre,prospectus autem potest dici tri
bus modis.Primo cum quis potest videre celum tantum,⁊ nõ
inferiora.¶ Secundo econtra cum inferiora,⁊ nõ celũ.¶ Ter-
tio cum vtrunq;.Primo casu idem videtur prospectus quod lu
men.nam vndecũq; quis videt celum,inde habet lumen ⁊ etiã
prospectum,puto tamen in hoc differre,quia si tunc constituere
tur seruitus ne officiatur luminibus,nihil posset fieri per qđ lu-
mina redderentur obscuriora:secus si per illa que fierent nõ red
derentur obscuriora,licet impediretur celum libere videre.nam
non propter ea fieret contra seruitutem,vt patet hic in versicu-
lo,ne luminibus.sed si constituatur seruitus ne officiatur pro-
spectui:tunc nihil posset fieri,per quod impediretur libere celũ
prospicere,quia per hoc auferretur amenitas.lumẽ ergo dicitur
inꝙ̃tum celum dat claritatem:prospectus autem inquantũ dat
amenitatem.¶ Secundo casu puta cum per fenestram non po
test quis videre celum,sed vnam rem tantum,puta ortum,vel vi
2 neam.⁊ iste prospectus minus continet,ꝙ̃ lumen,nam†hic est
prospectus sine lumine sed lumen non potest esse sine prospectu.
⁊ de hoc loquitur glo.prima que dicit ꝙ nihil debet fieri contra
talem prospectum.sed contra lumen sic.Glo.est contra text.⁊ to
tum econtra dicit.ĩ.l.proxi.circa fin.ibi,cum lumini.nihil debet
fieri contra talem prospectum:sic nec contra lumen.Nota tamẽ
glo.in.l.seq.dum dicit,ꝙ pauper interdum dicitur plus habe-
re,ꝙ̃ diues:qꝛ magis dꝫ sibi conseruari vnica res,ꝙ̃ diuiti mul-
te.Ad quod bene facit.l.illicitas.§.etenim.de offic.presid.⁊ hoc
facit ad.q.quam format Archy.in.c.si quod clericis.de preben.
lib.vj.scilicet ꝙ litere in forma pauperum,non extenduntur ad
illos,qui non habent nisi collationem vnius beneficij:quia hoc
vnicum lumen non debet sibi auferri.¶ Tertio casu cũ quis po
test videre celum ⁊ etiam inferiora:tunc prospectus plus cõtinet
ꝙ̃ lumen.Nam qui seruitutem prospectus constitueret nihil fa-
cere posset,per quod impediretur quis videre inferiora vel supe-
riora.Sed si seruitutem luminũ,posset facere illa per que impedi
ret videre inferiora,dum tamen non superiora.i.celum.⁊ iste est
verus casus huius.l.¶ De contrarijs autem magne glo.dic vt
plene nota.per Barto.in.l.j.in fi.de no.ope.nun.⁊ vera so.poni
tur ibi in glosella refectionem.quia illa destructio inter vrbana
⁊ rustica non procedit secundum Bart.ibi:quia fundus in pro-
pria significatio.significat rusticum predium.vt.l.fundi.⁊.l.lo-
cus.de verbo.signi.

Si arborem. Qui ponit arborẽ,per quã
lumina obscurentur, facit
contra seruitutem,ne luminibus officiatur:sicut si
poneret parietem:si non obscurentur lumina,licet so
lem auferat,nisi sit locus,in quo sol sit necessarius:qui vero pa-
rietem vel arborem deponit contra illam seruitutem,nõ facit:lꝫ
locus reddatur clarior ꝙ̃ soleret etiam si displiceat domino p̃dij
dominantis:secus si per talem depositionem obscurarentur lu-
mina,que procedebãt ex reuerberatione.h.d.vsq; ad.§.hec lex
traditionis.¶ Et no.ꝙ nõ videor tibi aufere,si plꝰ do.ꝙ̃ tu ve
lis etiam si tibi hoc displiceat.¶ Item not.ꝙ seruitus videtur
imposita ſm qualitatem loci dominantis.facit.s.de vsu ⁊ habi
ta.l.plenum.§.equitũ. Paulus de Castro.

§. Hec lex. Verba obscura interpretari debẽt cõ
tra proferentem.Bar.Vel dic,si ven
ditor in venditione dicat generaliter ⁊ obscure,seruitutes debe-
re remanere in eodem statu:videtur dicere.ꝙ rei vendite debeã
tur seruitutes a vicinis:⁊ non econtra.⁊ est effectus.quia si repe
riatur ꝙ res vẽdita debeat alteri seruitutem.propter illa verba
generalia nõ releuatur venditor,quo minus teneatur ad inter-
esse:secus si expresse hoc dixisset.vt.ĩ.de euic.l.qui libertatem.§.
penult.si autem nulli debet seruitutem,nec sibi debetur:tunc vꝫ
hic gloss.dicere in fi.ꝙ non propter hoc potest agere ad interesse
per.l.quicquid.ĩ.cõia predio.cum non sit cui debetur.Paulus.

Summarium.

1 Stipulationem esse extraordinariam,actionem in factum subsidia
riam.Et an concurrere possint.

Si fistule. Qui alteri debet seruitutẽ rei de-
bet ita vti,ꝙ propter factum vel
culpam suam,non noceat domino predij dominan-
tis:al's tenetur actione in factum,vel ex stipulatione
damni infecti.h.d.ſm vnam lec.que ponitur in gl.magna.Se-
cundum aliam,que ponitur in glo.fin.loquitur,de illo cui debe
batur seruitus.Et nota quia glo.dicit hic,ꝙ actio in factum et
stipulatio damni infecti.non concurrunt.Sed Bartol.contra
1 †quia stipulatio est extraordinaria,⁊ actio in factum subsidia-
ria.ideo dicit eas concurrere,per ea que habẽtur in.l.pecoribus.
ad.l.aquiliam. Paulus.

Fistulam. In pariete communi nõ licet fa
cere,vel aliquid addere per quod
ipse paries corrumpatur.vel quod subducto pariete
stare non posset per se Bar. Paulus.

Summarium.

1 Necessitatis causa quod conceditur, concedi vltra necessitatem
non videtur.
2 Stillicidium & flumen in quo distent.

Seruitutes. In seruitutibus ti-
gni,vel stillicidij im-
mittendi,in missione facta,dicitur quis habere
continuam possessionem.hoc primo.Item licet
alicui facere id,sine quo seruitute vti nõ potest.
hoc secundo.Item quantum ad iura seruitutũ
realium,edificium sublatum ⁊ restitutum idem censetur:secus
quo ad seruitutes personales.hoc tertio.Item dominus predij
seruientis nihil potest facere,per quod fiat deterior cõditio p̃dij
dominantis.nec econtra.Sed id per quod fiat melior facere po
test.h.d.tota lex.¶ Nota tex.in prin.ibi possideo,habẽdi cõsue
tudine.pro eo quod notat Inno.in.c.j.de causa possessio.⁊ pro-
1 prieta.Item†nota in.§.si domo.in fi.ꝙ illud quod propter ne-
cessitatem conceditur,non videtur concessum vltra id quod ne-
cessitas exigit.¶ Item in.§.si sublatum.que sit ratio diuersita-
tis inter seruitutes reales ⁊ personales:quia in realibus edificiũ
restauratum censetur idem:in personalibus non.respondeo qꝛ
personales magis diminuũt de iure dominij,ꝙ̃ reales,nã quili
bet vsufructuarius habet partem dominij,secus si habet serui
tutem realem granorum:igitur censentur personales.⁊ ideo dif
ficilius restaurantur ꝙ̃ reales,que sunt modici preiudicij.Ad
hoc facit quod habetur in.l.cum filius.§.dominus.de lega.ij.l.
2 meuius.§.fundo.e.titu.Item†nota in.§.stillicidium.differentiã
inter stillicidium ⁊ seruitutem fluminis.quia stillicidium est cũ
cadit ex alto:flumen est cum cadit ex basso.⁊ prima leuior est ꝙ̃
secunda.

Si domus. Habẽs duas seruitutes,si re-
mittat vnam,non videtur re-
mittere alteram, que sine remissa stare potest.h.d.
text.secus si non posset stare,vt glo.Et nota hanc.l.

et vide.s.e.qui luminibus.§.j.

Summarium.

1 Verba præsentis temporis num futura contineant?
2 Indefinitam vniuersali æquipollere, Et quid si quis iuret statuta vniuersitatis seruare, de quibus intelligendum sit?

Vi edificium. Seruitus ne luminibꝰ officiat opponi potest tam pro p̄sentibus luminibus, ꝙ̄ futuris si agatur hoc expresse. Sed si pro presentibus imponatur, non comprehendit futura. Sed si simpliciter non addito verbo presentis temporis, tam presentia ꝙ̄ futura comprehendit. Item edificio quod nōdum est, sed esse speratur potest seruitus acquiri. h.
1 d. cum. l. seq. ¶ Et nota in prin. l. seq. ꝙ † verba presentis tēporis non comprehēdunt futura, pro quo. l. si ita prescripsisset. de leg. ij. z. l. si ita. de auro z argen. leg. quod est verum, si possunt operari in his, que sunt de presenti: secus si in his non possent verificari: quia tūc extenderentur ad futura. vt. j. e. l. eū debere. ¶ Itē
2 † nota in versiculo, ꝙ si ita. ꝙ indefinita equipollet vniuersali. et ad hoc alleg. ista. l. de hoc in. l. si pluribus. de lega. ij. Et est argu. ꝙ si quis iurat seruare statuta vniuersitatis, intelligatur de presentibus z futuris, si non adijciatur aliquod verbum presentis temporis. secus si dicat, statuta que nunc sunt. ita dicit Dy. per hanc. l. z si a colono. de verbo, oblig. Cy. ¶ Ultimo nota ex fin. l. arg. ꝙ etiam in re nondum edificata, sed edificanda, possit heres institui z sibi legari. de hoc vide in. c. abbate sane. de re iudi. in. vj. z no. per Bar. in. l. seruos. de ali. leg. z in. l. si stipulatꝰ. §. fi. de verb. obli. z adde, quod not. in. c. ad audientiam. respon. ij. de eccle. edific.

Vius. Dominus domus dominantis potest eam in infinitum extollere, dummodo non faciat deteriorem conditionem domus seruientis. h. d. Paulus de Castro.

Hoc quod. Seruitus tigni immittendi nō potest deberi ei qui non habet edificium. h. d. quod est verum iure seruitutis. Sed iure pacti sic, vt. s. ti. j. l. vt pomū. Bar. Paulus.

§. Si ex tribus. Si dominus totius domꝰ constituat in ea seruitutem altius non tollendi, potest ille qui non habet partem in domo, sed in pariete tantum dictum parietem altius tollere. h. d. secundum intellectum quem puto verum. Paulus.

In re communi. In re communi non potest alter ex sociis consequi per confessoriam vt aliquid faciat, vel socium a faciendo prohibeat, sed per diuisionem vel iudicium communi diuidundo succurritur, et etiam per negatoriam. h. d. tex. cum glos. Paulus.

Summarium.

1 Præscriptione fieri posse, quod pacto nequit.

Sed si inter. Pro eo quod fit ex edibus propriis in communes, vel ecōtra: potest agi negatoria. h. d. Bar.
1 Et nota gl. que dicit ꝙ † p̄ prescriptionē potest fieri, quod per pactum fieri non potest: licet in fi. glo. dubitet. Sed dic ꝙ istud est verum, secūdum Barto. Et probatur in. l. j. C. de seruis fugiti. z ibi not. per Cy. in tertia oppo. facit. l. longe. de diuer. z tempo. prescrip. z est ratio: quia ibi principaliter operatur. l. secundario operatur homo. Sed in pacto totum econtra, secundum eum. vel dic secundum Old. ꝙ in prescriptione est cōsensus z perseuerantia eius, z sic additur consensui. Sed in pacto est consensus tantum. ad hoc facit secundum eum. C. ad vell. l. si mulier perfecte etatis. et de plus peti. l. j. z de fundo patrimo. l. vltima. ¶ Et vide Cyn. C. de serui. z aqua. l. j. in. iij. q. z adde. l. proprium. j. communia predio. ¶ Item no. in ea. glo. ꝙ sicut potest quis propria anthoritate destruere illud, quod fit in re sua propria, vt. l. quemadmodum. §. si protectum. ad. l. aquiliam. z. l. si vitem. §. si quid ad ianuam. j. quod vi aut clam. ita illud quod fit in re communi pro indiuiso. quod tene menti. Paulus.

§. Si in area. Inuito socio nō potest dicare in re cōmuni, licet sibi mittatur a dño predij seruientis. Bart. Nota ergo ꝙ quoties sunt due rationes prohibitiue, vna sublata, remanet altera. facit quod no. s. de infa. l. liberorum. in prin. in glo. que incipit, cū v. z de here. insti. z. l. si non lex eliasentia. Paulus.

Summarium.

1 Seruituti constituendæ cuilibet necessarium ne hominis factum sit? Et quæ seruitutes causam continuam, discōtinuam, & quasi continuam habere dicantur?
2 Seruitus aquæductus quandoqꝫ continuam, quandoqꝫ discontinuā habere dicitur. Et an possit super stagno lacuūe, quæ natura sua exarescere solent, constitui? nu. 3.

Foramen. Seruitus que non habet perpetuam causam, vel quasi perpetuam, prescribi non potest. hoc primo. Et illa dicitur non habere perpetuam cām vel quasi, ad cuius vsum requiritur continue factum hominis. hoc secundo. Item super eo q̄d sui natura non est perpetuum, seruitus naturalis constitui non potest. hoc tertio. Itē ratione dāni quod quis sentit ex re, cuius non debet seruitutem, committitur stipulatio damni infecti,
1 hoc quarto z vltimo cum. l. seq. Et nota † quia in constitutione cuiuslibet seruitutis requiritur factum hominis, nō tamen per hoc discernit an sit perpetua, vel non. Et hoc dicit glo. que incipit vt immissio. Sed ad vsum seruitutis non semper, sed aliquādo vt in seruitute itineris, vel haustus, qui est cum quis aquam haurit, z supra collum portat. vel supra animal, vel aque ductu. interdum vt cum quis aquam haurit, z per canalem ducit, qui canalis non duceret, nisi homo hauriret. z iste dicuntur habere causam discontinuam: z non prescribuntur, nisi tanto tempore, cuius contrario de hominis memoria non existat, vt hic. z. s. ti. j. l. seruitutes. z de aqua quoti. z esti. l. hoc iure. §. ductꝰ aque. aliquando vero nullum factum hominis requiritur, sed ipsa natura continue operatur, vt in aque ductu constituto in fonte qui continue ducit aquam sine facto hominis: vel in seruitute tigni immittendi, quod postq̄ immissum est, semper immissum remanet. z iste dicuntur habere causam perpetuā z continuam: vt. s. e. l. seruitutes, que in superficie, in princ. ¶ Interdum vero nec factum hominis requiritur, nec natura continue operatur: sed interpollatim, vt in stillicidio aque pluuialis, vel aque ductu similiter aque pluuialis. Non enim semper pluit: sꝫ hec sunt semper apta ad recipiendum pluuiam. z iste dicuntur habere causam quasi continuam, vt hic in versiculo. aut quod. z tales prescribuntur tempore, vt dicta. l. seruitutes. s. ti. primo.
2 ex quibus patet, ꝙ † aque ductus interdum habet continuam causam, interdum quasi continuam, interdum discontinuam. z ita intellige z declara gl. que incipit. z ideo ipse zc. Circa versiculum, omnes vbi dicitur ꝙ seruitutes prediorum debent oēs habere causam perpetuam: z ideo quia duobus modis intelligitur. Primo, ꝙ hoc est verum quantum ad hoc vt possint prescribi: al's male diceret. Nam seruitus itineris est seruitus. z nō hꝫ cām perpetuā. Secundo modo vt intelligatur, ꝙ seruitutes prediorū debeant constitui super eo, q̄d hꝫ perpetuā cām. vt in fundo vel domo aque viue, que nunq̄ deficit. non autem sup eo,
3 q̄d sui natura deficit. vn̄ † seruitus aque ductus. nō pōt cōstitui super stagno vel lacu, qui sui natura vel consuetudine exarescūt z hec lec. magis congruit litere. quod est verum. Sed hec de directa seruitute: vtilis aūt bn̄ pōt constitui. q: lꝫ tēpore, quo exarescunt restituto tamen stagno vel lacu, redeunt ad primam causam, z hec lectura probatur. j. de fonte. l. j. §. hoc interdictum. et hoc tenet Roffre. in ti. de fonte. z Barto. hic. Paulus.

Si quis edes. Si dominus predij dominantis efficiatur dñs predij seruientis insolidū. vel ecōtra: seruitus extinguit. secꝰ si pro p̄te q̄titatiua. vel itegrali. h. d. tota. l.

Si testamento. Domus destructa potest vsqꝫ ad statum pristinum reparari non obstante seruitute, ne luminibus officiatur. h. d. secundum Barto. Paulus de Castro.

Summarium.

1 Prædiorum dominantium pluralitas, seruitutum pluralitatem inducit. nod

ducit, non seruientium pluralitas.
2 Seruitutes vbi plures sunt, remissa vna, aut perdita, non intelligitur alia perdita aut tremissa. Et quod operatur remissio expressa, illud opraetur & præscriptio per temporis lapsum.
3 Posidens præcario ab alio aduersus eundem præscribere nequit, licet aduersus alium sic. Et præcarium malaq; fides præscriptioni non obsunt.
4 Libertas vt seruitus sine titulo præscribitur.

SI **edes.** Ex eadem edificatione potest contra vnū prescribi libertas, contra alium, non. hoc dicit. Bartol. ¶ Nota
1 † ꝙ pluralitas prediorum dominantium inducit pluralitatē seruitutum: pluralitas vero fundorum seruientium, non semper inducit pluralitatem seruitutum. vt. j. titulo. j. l. vna est via. ⁊ vide Cyn. C. de
2 serui. ⁊ aqua. l. prima. in. ij. questio. ¶ Secūdo † nota, ꝙ vbi sunt plures seruitutes, licet vna remittatur vel perdatur, non propter ea remittitur vel perditur altera, siue debeantur vni, siue diuersis, siue vni ⁊ eidem. vt. s. e. si domus. ¶ Tertio nota ex si. coniuncto prin. ꝙ illud quod operatur expressa remissio per vnā horam, illud idem operatur prescriptio per lapsum temporis: et econtra. ita nota. in simili per glo. in. l. secūda. C. de do. promissi.
3 ¶ Quarto † nota, ꝙ ille qui possidet ab alio precario, contra eū non prescribit. adde quod nota. in. l. vitia. C. de acquiren. posses. Quinto nota ꝙ licet non prescribat contra eum, prescribit tamen contra alium. ⁊ sic precarium ⁊ mala fides quo ad prescribēdum nō nocet, nisi quo ad illum, a quo quis precario possidet, vel malam fidem habet. quod est notandum facit. l. qui bona fide. de acquirend. posses. ⁊ l. fulcinius. §. si aduersus. quibus ex causis in possessionem eatur. facit. l. j. in fin. vti possi. ¶ Vlti-
4 mo † nota, ꝙ libertas prescribitur sine titulo sicut seruitus. vt. j. si serui. vendicetur. l. si quis diuturno. Nota etiam glo. an in prescribenda libertate requiratur bona fides: de quo tixi. s. ea. l. hec autem.

Summarium.

1 Libertati vrbani prædij præscribendæ, vt factū hominis præscribentis bonaq; fides requiruntur, ita & illius rei possesio, in qua libertas præscribitur: in rusticis non æquè. & nu. 3.
2 Seruitus in alieno fundo quem dominus non posidet, an præscribi posit?
4 Iura incorporalia rei coherentia per se non posideri, sed cū re ipsa. Et sic iurisditio cum castro posidetur, alioqui nequaq;.
6 Præscribens ius alterius occidere dicitur. Et qualiter intelligendum sit?
6 Iurisdictionem ab rege vel episcopo inferior, si quo loco particulari præscribat, an ob id regis vel episcopi iurisdictio extinguatur?
7 Priuilegio principis ius nouū creari, absq; eo tamen quod alterius ius absorbeatur?

§. Libertas. Libertas vrbanorum prediorum, non prescribitur, nisi per illum qui predium possidet. Et ideo si post inceptam prescriptionem, desinat possidere, prescriptio interrumpitur. ⁊ in persona noui possessoris noua inchoatur. Item iura incorporalia rei coherentia per se non possidentur, sed cum ipsa re possideri videntur. h.
1 dicit. nota. ¶ Not. ꝙ † sicut in prescribenda libertate predij vrbani, requiritur factum prescribentis et bona fides, vt. s. e. l. hec autem. ⁊ not. in. l. fin. quemadmodum seruitus amittatur. ita etiā requiritur possessio illius rei, in qua libertas prescribitur. ⁊ sic tria requiruntur. quod not. secus in predijs rusticis. nam ibi neutrum istorum requiritur: quia sola negligentia non vtentis seruitus perditur absq; eo, ꝙ prescribatur libertas, vt. l. sequitur. §. si viam. de vsucap. In prescribenda vero seruitute, requiritur indistincte possessio predij dominantis: quia ibi requiritur bona fides. ⁊ eadem ratio est, que in libertate prescribenda, vt hic.
2 ¶ Sed † quero, an seruitus prescribatur in fundo alieno, quem dominus non possidet: vt in capitulo bone. de postula. prelato. ⁊. C. de serui. et aqua. l. penultima. in secunda lectu. ¶ Puto sic dicendum. quia aut dominus qui non possidebat ignorabat: et tunc non prescribitur: quia in tali prescriptione requiritur scientia ⁊ patientia domini. vt. l. ij. C. de serui. ⁊ aqua. Aut sciebat: et tūc idē si prohibere nō poterat. puta si vnus christianus, vel potēs dn̄s rē quā possidebat. ⁊ sic nō erat ausus dicere rē eē suā. Nam hoc casu nō prescribitur seruus: cū nō sit patientia domini, qui prohibere nō potest, nec sufficit patientia possessoris iniusti. Ita intelligo, quod nota. in dicta. l. penultima. in tertia lectu. Si autem sciebat, ⁊ prohibere poterat, patientia sibi nocet, ⁊ seruitus prescribitur: licet ipse non possideat. vt. l. secunda. C. eod. tit. que
3 not. Bald. ¶ Secundo nota, ꝙ † licet in prescribenda libertate predij vrbani, requiratur hominis factum, vt dicta. l. hec autem. s. e. non tamen requiritur, ꝙ sit factum ipsius prescribētis, sed sufficit ꝙ sit factum alterius. hoc patet hic. Nam iste nouus possessor prescribet libertatem, licet ipse altius non edificauerit sed alter. Et sic ex edificatione alterius prescribet, quod not. quia
4 magna limitatio est ad. l. hec autem. ¶ Tertio † nota ad illud, ad quod semper alleg. ꝙ iura incorporalia rei coherentia non possidentur per se, sed cum ipsa re. Ex quo patet ꝙ iurisditio, que coheret territorio ⁊ castro, non possidetur sine castro ⁊ territorio. Et ideo si ille qui castrum possidet, vel territorium exerceret aliquem actum iurisditionis in territorio, tanquam pertinentem ad iurisditionem ipsius territorij, non prescribet iurisditionem. argumen. istius. §. Secus si exerceret illam iurisditionem, non tanquam pertinentem ad illud castrum, sed ad quoddam aliud castrum suum: sicut episcopus potest prescribere in diocesi aliena, si vtatur iurisditione tanquam pertinente ad diocesim suam, vt in. c. primo. de prescript. libro sexto. ¶ Vl-
5 timo † nota gloss. que dicit, ꝙ ille qui prescribit, ius alterius occidit. quod est verum in prescribente libertatem: quia occidit seruitutem, non enim acquirit seruitutem, quam alius perdit, sed libertatem. Idem dicit gl. in prescribendo dominium: quia occidit dominium alterius, quod est verum secundum Bartol. in prescriptione longi temporis, per quam quis acquirit vtile dominium tantum, non directum, quod erat penes primum dominum. Sed illud occidit, id est, elidit. sed secus in vsucapione, per quam quis directum dominium, quod erat penes alium sibi acquirit, vt. l. traditionibus. C. de pactis. ⁊ sic non occiditur sed de vno ad alium transfertur. Et ista gloss. facit
6 questionem. † si inferior a rege vel ab episcopo, prescribat iurisditionem in aliquo loco particulari, vtrum regis vel episcopi extinguatur iurisdicio vt in iurisditione secum non concurrat? ¶ Et ista questio fuit in regno Francie de facto. ⁊ fuit deuoluta ad docto. papieñ. ⁊ videtur, ꝙ sic per istam gloss. In contrarium facit. quia ista possunt simul stare, scilicet ꝙ tempore prescripserit, ⁊ rex vel episcopus secum concurrat: quia plures possunt habere iurisditionem insolidum in aliquo loco: nō sic in dominio. argumen. ad hoc. de admini. tuto. l. quotiens. §. final. circa fin. dum dicit, ꝙ res non facit, ⁊c. Et. C. de offic. prec. vr. l. j. ¶ Ista questio videtur determinari per ista, que no. Inno. de offic. ordina. c. conquerente. ⁊ Archydia. e. titu. c. cum episcopus. libro. vj. ¶ In glo. que incipit hic quero. Tu latius dic, aut inferior ab episcopo vel a rege acquirit iurisditionem in aliquo loco particulari ex priuilegio principis, puta pape vel Imperatoris: ⁊ tunc rex vel episcopus secū cōcurrunt, et vterq; potest ibi tenere iurisdi. nisi contrarium sit actum in priuilegio. ¶ Et est ratio: quia princeps intelligitur in dubio concedere priuilegium sine preiudicio iurisditionis alterius. de offic. ordi.
7 c. licet. de verbo. signi. c. dilecto. ¶ Item, quia † per priuilegium principis ius nouū creatur absq; eo, ꝙ ius alterius absorbeatur. ita intelligitur, quod not. per Innocen. in. d. c. conquerente. Aut acquirit iurisditionem per prescriptionem: ⁊ tunc aut erat par episcopo vel regi. vt si vnus episcopus in diocesi alterius prescribit iurisditionem: ⁊ tunc omne ius episcopi absorbet, ⁊ sibi acquirit. quia videtur ille locus fieri de diocesi sua. Argu. istius glo. ⁊. c. j. de prescrip. lib. vj. ⁊ per Innocē. in. d. c. conquerente. Aut erat inferior: ⁊ tunc querimus an episcopus secum concurrat: ⁊ dico ꝙ non. quia iurisditio primo loco pertinet ad prescribentem, ⁊ quousq; paratus erit iustitiam ministrare non redibit ad episcopum. hoc probatur in. c. cum contingat. de foro compet. Ita intelligitur glo. Archy. in. c. cum episcopus. de offi. ordi. libr. vj. Aut per prescriptionem absorbetur ius episcopi in totum: ⁊ dico ꝙ nō. quia in negligentia prescribentis poterit episcopus cognoscere, ⁊ videtur prescripsisse iurisditionem inferior remanente episcopo superiore ad quem etiā appellabitur. hoc probatur de offi. ordi. c. irrefragabili. §. excelsus. facit. c. quanto. e. titu. ⁊ de offic. Archyd. c. dilecto. circa medium. tene menti predicta quia not. sunt. Paulus de Castro.

Summarium.

1 Verba præsentis tp̄is ad futura porrigi præsentibus substituta.

Aeternum sempiternum ac perpetuũ qualiter differãt, remissiuè.

Eum debere columnam.
In seruitute oneris ferẽdi tenetur ille, cuius fundus
1 seruit, reficere. Item nihil potest esse perpetuum, nisi
per surrogationem. hoc dicit. Bartol. & † nota quod verba pre-
sentis temporis porriguntur ad futura substituta presentibus
que censentur eadem. vt hic. & .j. de conditio. & demon. l. filie. §. ti
tia. & de do. inter vir. & vxor. l. donate. §. si donate. §. si spõsus. Sed
ad alia futura penitus extranea non extenduntur vt. s. e. l. si ser
2 uitus. in princi. ¶ Item † nota differentiam inter eternum sem
piternum & perpetuum, quam ponit hic glo. ad quam quotidie
recurritur.

Summarium.

1 Pactum in traditione rei appositum, quàm in conuentione maio
ris virtutis est.
2 Actus qui præcedit vicinitas facit, vt sequi videatur, si ad actus va
liditatem expediat.

Et qui duas. Per pactum appo
situm in traditione
rei sue, potest quis eam seruam facere. Sed si
ponatur in conuentione de tradendo, non: sed
obligat illum, cui tradit ad seruitutem conse-
1 quendam. h. d. cum. l. sequen. ¶ Nota † ergo di
ligenter, ꝙ licet pactum appositum in conuentione, quando cõ
tractus a conuentione incipit, vestitur coherentia contractus
sicut pactum appositum in traditione vestitur coherentia tra-
ditionis, vt, s. de pact. traditionibus. in text. et gloss. tamen ad-
huc maioris virtutis est pactum appositum in traditione, ꝙ
2 in conuentione. vt hic patet. ¶ Item † nota gloss. ꝙ propter vi-
cinitatem actus interdum qui precedit, videtur subsequi. si hoc
erat expediens ad valorem actus. ¶ Ultimo secundum Bart.
intellige. l. seq. quando traditio fit ex interuallo: secus si inconti-
nenti. argumen. huius glos.

Summarium.

1 Res mobilis rei coherens immobili pro indiuiso possideri põt,
sicut & immobilis.
2 Seruitus oneris ferendi hoc ipso imposita videtur quòd res legatur,
aut alienatur.

Binas quis edes. Si edes legan-
tur vel vendun-
tur, videtur actum vt contignationes, vti stant ita
1 stent. Barto. cum. l. sequẽ. ¶ Nota, † ꝙ res mobilis
cum coheret rei immmobili, potest possideri pro indiuiso: sicut
res immobiles: secus si sibi non cohereat. vt. l. pomponius. de
2 rei vendicatio. quicquid gloss. hic dicat. ¶ Item nota † ꝙ serui-
tus oneris ferendi videtur imposita eoipso, quod res alienatur,
vel legatur. de quo dic vt not. per Bartol. in. l. j. de serui. legat.
Paulus de Castro.

Si edes. Locus medius impediens ne vna
domus possit officere luminibus al
terius domus, impedit constituere seruitutem, ne lu
minibus officiatur. h. d. domus ergo que non potest
nocere, non potest debere seruitutem, ne noceat: quia vbi non
est habitus, non potest esse priuatio. hoc dicit. cum. l. sequenti,
Paulus de Castro.

Eos qui. In pariete cõmuni. non potest quis
facere fenestras, nisi fuerit sibi conces
sum. h. d. Bartol. Paulus.

Summarium.

1 Res mea vna vt alij meæ seruitutẽ debere nequit, sic nec tua, quæ
aliquando ad me redire debet.
2 Ius in re sua qui alij iure superioritatis sibi reseruato, concedit: vi-
detur ius eundi aditumque per eandem rem reseruasse. Et quali-
ter id procedat?
3 Legato domus num veniat hortus contiguus?

Olimpico. Cum alicui legatur habi-
tatio, vel ipsa domus, ad
vitam durat heredis facultas eundi per illam,
sicut testator ire solebat: non tamen dicitur fa-
cultas esse seruitus. hoc. d. nota. ¶ Nota dum
1 dicit de horreo legato ad vitam. ꝙ † sicut res
mea non potest debere seruitutem alteri rei mee, ita nec tua que
necessario post aliquod tempus debet ad me redire. hoc videtur
2 hic expresse probari. quod est mirabile. ¶ Secundo no. † ꝙ qui
concedit alicui ius in re sua reseruato sibi iure superioritatis, vi-
detur sibi reseruare ius eundi, vel aditum per eãdem rem, quod
est verum in vltima voluntate, vt hic. ¶ Idem puto in contra-
ctibus, vt si concedo tibi vsumfructum, & habitationem in fun-
do, vel domo mea: videar mihi reseruasse ius eundi per illam
ad aliam rem meam, sicut prius ire solebam, dum tamen hoc
faciam sine magno detrimento tuo. facit. l. plenum. secundo rñs.
s. de vsu & habita. & hoc contingit ideo, quia non transtuli in te
totum ius: al's secus putarem. quia si rem in te pleno iure trans-
ferrem & perpetuo, non viderer reseruasse mihi ius eundi: sicut
nec econtra videor tibi ius eundi concessisse per aliam rem meã,
vt. j. de contrahend. emp. l. in vendendo. et hoc in contractibus:
secus in vltima voluntate. vt. l. testatrix. in princip. si serui. vend.
3 ¶ Ultimo not. † ꝙ in legato domus, non venit ortus cõtiguus,
quod est verum, si fuerit actum expresse, ꝙ non veniret: vel talis
ortus non erat emptus gratia domus. al's secus, vt. l. predij. §.
balneas. & §. final. de legatis. iij. & de damno infecto. quod con-
claue. vel dic, ꝙ hic non fuit legata domus, sed habitatio: bene
indistincte non venit etiam ortus. quia non est ita plenum lega-
tum, sicut proprietas. ergo non est ita ampliandum. argu. in. c.
quis. de preben. in. vj. Paulus de Castro.

§. Lucius. Dominus predij seruientis potest in
eo facere quicquid vult: dum tamen
non noceat seruituti, que in ipso predio constituta est. Bartol.
Paulus de Castro.

De seruit. rusticorum prædiorum Rubrica.

Seruitutes. Hic declarat
que sunt serui-
tutes rusticorum prediorum, quarũ ali-
que sunt nominate. Secundo declarat
que sit dñia inter illas nominatas. Ter-
tio declarat quod sit officium iudicis in
eis. Quarto an in eodem loco possit con
cedi seruitus diuersis personis. & hoc fa
cit vsque ad. l. iij. §. qui habet haustum.
¶ Et not. gloss. in fin. huius. l. que dicit ꝙ licet quis tradiderit
seruitutem, tamen adhuc dicitur seruitus danda. & sic tradens
non est liberatus ab hac actione personali: cum non cadat perfe
cta traditio. de hoc vt in. l. corruptionem. C. de vsufructu.

Summarium.

1 Iter haustui inest tanquam accessorium. Et si nõ valet principale quod
est expressum, nec valebit quoque accessorium quod est tacitum.

§. Qui habet. Qui concedit haustum videtur
etiã iter concedere sine quo hau
stus esse non potest. & econtra qui concedit iter ad aquã videtur
etiam haustum concedere: ad flumen aut publicum non potest
quis haustum concedere, sed iter. Et si concedat haustum, non
1 valet concessio, etiam quo ad iter. h. d. ratio quia † inest in hau-
stu tanquam accessorium: & si non valet principale, quod est expres-
sum: non valet etiam accessorium, quod est tacitum, ad hoc all.
secus si tacitum & expressum essent eque principalia: quia si non
valeat expressum, potest valere tacitum. argumen. l. si fideiussor.
Bar. ibi plenius distinguit. quem vide ar. in prin. Paulus.

Summarium.

1 Principaliter quod sit spectandum magis, quàm accessorium.
2 Ius coquendi, vt omnes ad furnum meum veniant, si ipse acquisi
ui, vel ad meum molendinũ frumentum cõmuendum afferant,
num huiusmodi ius prædialis dicatur seruitus?
3 Seruitutis constitutioni, si persona certa inest expressa, num actum
videatur vt personam illam non pertranseat?

Pecoris.

PEcoris. Seruitus que ꝑncipaliter re-
spicit vtilitatē fundi, dicitur
predialis, licet demonstrata sit certa persona
cui prestari debeat tunc: tamen ad aliam perso
nam non trāsit, siue sit successor vniuersalis, si-
ue particularis. Item seruitus predialis acqui
ri non pōt, nisi per illum qui habet prediū, ⁊ fm ipsius prediꝫ exi
gentiam. al's non dicitur predialis seruitus, sed quidam vsusfr.
1 i. quedam commoditas. h.d. vsqꝫ ad. l. qui sella. ¶ Et not. † po-
tius inspici, ꝙ sit principaliter vt ratione prediꝫ. ꝙ quod sit acces
sorie, vt ratione persone. ¶ Scdo no. ꝙ illa que sunt de sui natu
ra perpetua per aliquam limitationē non finiuntur ipso iure, sꝫ
ope exceptionis. ita intelligitur hec. l. j. in fin. fm glo. ad hoc. de
2 ver. obli. eum qui ita. §. qui ita. ¶ Tertio † no. ar. in. l. ij. fm Pet.
⁊ Cy. ꝙ si acquisiui hoc ius, ꝙ oēs de vicinia teneantur coque-
quere pane in furno meo, vel portare bladū ad molendinū meū:
ꝙ ista non dicitur seruitus predialis: qꝛ non fit fm exigentiam
fundi. cum furnus non indigeat, vt quis ibi panē coquat: sꝫ erit
quoddam ius fm eos. Ex quo videtur innuere, ꝙ si furnus vel
molendinum deueniat ad alios, qui tale ius non acquisiuerūt,
ꝙ ad alios hoc ius non transeat. ¶ Sed certe ista exigētia fun-
di nihil aliud est, nisi vtilitas eius. Nā si de fundo nullā aliā vti
litatem habeam, nisi vt pecora mea ibi morentur, ⁊ reducantur
fm casum, quem ponit glo. in hac. l. pecoris, manifestum, ꝙ ipse
fundus de se nō indiget de hoc. ⁊ tñ in hoc cōsistit seruitus pre-
dialis: qꝛ postꝙ in hoc consistit vtilitas, videtur fm eius exigen
tiam fieri. nec etiam tex. in. l. ergo. in fi. loquitur de exigentia, sed
dicit quatenus ad ipsum fundum opus sit, id est, ad vtilitatem,
que percipitur ex fundo. ¶ Et ideo videtur dicēdū, ꝙ lꝫ ista nō
sit seruitus mere predialis, qꝛ nō debetur a re rei: est tñ quoddā
ius prediale, qđ debetur a personis rei. arg. in. l. titia centum. §. ti
tio. de condi. ⁊ de. ⁊ quod dixi. s̄. de serui. l. j. ⁊ ideo transibit ad
quemcunqꝫ transibit fundus, vel molendinum. ⁊ competit pro
dicto iure vtilis confessoria, sicut pro cōmoditate personali, que
nō est vere seruitus ꝑsonalis, ⁊ pro aliis iuribus incorporalibus
iuxta ea que dixi. s̄. de vsufructu. l. si quis binas. ⁊ ibi declaraui
gloss. hic positam, que bene loquitur. ⁊ dic vt ibi. ¶ Sed quero
3 † in. l. pecoris. in fi. an hoc ipso, ꝙ ꝑsona sit expressa videaṫ actū,
ꝙ vltra illam non trāseat: Rñdeo nō, sꝫ ita demū, si sit expresse
dictū. ita intelligit hic gl. in fi. ⁊ probaṫ. s̄. de pac. l. iurisgētiū. §.
pactorū. ꝟsiculo vtrū. ⁊. l. si necessarias. §. de pignor. ⁊. j. đ pig. ac.

Summarium.

1 Serúitutem actus habenti cur hastam erectam ferre prohibeatur?
Et quid si statuto caueatur, quòd plateam cum corio grandioris
animalis occupantes gabellam pendant, an qui ad manum co-
2 rium habet gabellam debeat? Et quid si non vt vendat, sed ad
vsum suum habeat, vt potè aduersus frigoris rigorem?

QVi sella. Qui hꝫ seruitutē itineris ire pōt
pedes vel eques, nō tamen iumē
tum oneratum ducere, vel plaustrū. qui aūt hꝫ actū,
pōt ista: sed trahere lapidem vel lignū nō potest, nec
erectam hastā ducere. qui aūt hꝫ viā omnia predicta potest, dū
modo fructus nō destruat. ⁊ sic plus cōtinet via ꝙ actus, ⁊ iter
1 plus quā actus. h.d. vsqꝫ ad. §. fi. ⁊ no. † hic dum dicit de hasta
erecta, ꝙ per hoc videtur occupari fundus al's enim non esset ra
tio, cur habenti seruitutē actus, non concederetur, sicut hñti ser-
uitutem vie. per qđ dicit Bar. cōsulēdo, ꝙ si statutum dicat. ꝙ
occupantes plateā cū corio bestie grosse, soluat tantū de gabel-
la: ⁊ aliquis teneat corium in manu ad vendendū, ꝙ soluere de-
beat: quia occupare dicitur: licet in manu teneat. per istum tex.
secus si teneret ad vsum suum pro foderatura, vt. l. iij. l. censoria.
j. de ver. sig. qđ tene mēti.

§. In rusticis. Mediū prediū qđ nō seruit im
pedit seruitutē rusticā cōstitui.
h.d. qđ est verū si nō posset qs vti dicta seruitute, nisi per ꝑdiū il
lud mediū: al's secus, vt si possem trāsire per viā publicā de fun
do tuo ad meū: lꝫ in medio sit alius fundus, non impeditur ser-
uitus itineris de fundo tuo ad meū, fm Bar. ⁊ idem dic per o-
mnia in vrbanis seruitutibus. Nā si de domo tua ad domū meā
potest venire cōmoditas absqꝫ eo ꝙ aliqd fiat in domo media,
vel supra domū mediā, vt seruitus altius nō tollendi, nō impe-
ditur cōstitui. vt. j. si serui. vendi. l. ⁊ iđ. secus si supra domū me-
diā aliqd facerē: puta, ꝙ possem, ponere canalē, vel tignū de do
mo tua ad meā, quo possem transire supra domum mediā. Nā
hoc concedi non potest in preiudicium tertij. quia debet esse illi
domus sua libera vsqꝫ ad celum. quod nunc non esset, vt. C. de
serui. l. altius. ⁊ arg. s̄. de serui. l. fi. ⁊ argu. j. de flu. l. fina. ita intel
lige glo. in ꝑ an. l. seq. seq. nō vero summatur.

LAbeo. Potest cōstitui seruitus super aqua nō-
dum reperta, scilicet vt reperiatur, ⁊ re-
perta ducatur. h.d. Paulus de Castro.

Summarium.

1 Consensus singulares non collegialiter præstiti, num in his quæ
communia sunt pluribus vt vniuersis sufficiant?

PEr fundum. In his que sunt cō
munia pluribꝰ, vt
singulis requiritur consensus omnium, qui po
test separatim adhiberi. h.d. not. Bar. ⁊ semꝑ
alł. cū. l. receptū. j. cōia ꝑdi. ⁊ in his duobus dif
fert ab his que sunt cōia pluribꝰ, vt vniuersis.
nā in illis nō requiritur cōsensus oim, sꝫ sufficit maioris partis.
vt. l. quod maior. ad municip. ⁊ de his que fi. a ma. ꝑte capi. c. j. ⁊
ibi not. aliqñ ꝑualet vox vniꝰ, vt in. c. nycena. xxxj. distinc. de hac
aūt materia dic cū aliquid est cōe pluribꝰ vt vniuersis, vt not. in
c. cū oēs. de consti. per glo. ⁊ doc. Aliqñ tñ in eo qđ est cōe pluri-
bus, vt singulis sufficit maior pars, vt in casu speciali qui poni-
tur in. l. iurisgentium. §. fi. ⁊. l. maiorem. de pac. Secūdo differūt,
qꝛ in his que sunt cōia pluribus vt singulis, ꝑñt cōsentire sepa-
ratim, vt hic in diuersis tēporibus. Sed in his que sunt cōia plu
ribus vt vniuersis, requiritur ꝙ consentiant in eodem tempore.
i. eodē cōtextu in vno loco congregati, vt. C. de decur. l. obserua-
re. ⁊. l. nominationū forma. lib. x. ⁊ de appella. nominationes. et
idē est in eo, qđ est cōe pluribus vt singulis. qñ sufficit maior ꝑs,
1 vt in. d. l. iurisgentiū. §. fi. An † aūt aliqñ sufficiāt singulares con
sensus nō collegialiter ꝑstiti in his que sunt cōia pluribꝰ, vt vni
uersis: dic vt no. in. c. dudū. de re. eccle. nō alie. lib. vj. ¶ Vltimo
gl. colligit plura not. quam vide tu ⁊ signa ⁊ supple eam prout
hic suppletur per Barto. Paulus de Castro.

Summarium.

1 Fructum vineæ qui quartam partem dare promisit, an teneatur,
& de illis dare qui ex arboribus proueniunt?
2 Testator si vineam suam in vita alicui legauit, deinde in agrum
redigit, an ob id legatum reuocasse censendus sit?

CErto generi. Appellatione vi-
nee in dubio refer
tur ad solū, nō ad sꝑficiē. Bart. adde. l. qđ tñ.
§. sꝫ si stagni. s̄. quibꝰ mod. vsusfru. amit. Glo.
1 † inducit in ar. ad. q. de rustico, qui ꝑmisit dare
q̄rtā ꝑtē fructuū vinee: an teneaṫ dare ꝑtē fru-
ctuū de arboribus, q̄s ibi plātauit. ⁊ arguit pro ⁊ ꝯ: ⁊ nō deter-
minat. ¶ Tu dic ꝙ teneṫ fm doc. qꝛ intelligiṫ vinee. i. illiꝰ terre
vineate, nō de vitibꝰ tm̄ nisi alr̄ sit dictū, vt in isto tex. ¶ Ego in
2 duco † ad aliud, si testōr legauit mihi vineā suā, deinde in vita
sua remouit vites, ⁊ reducit ad cāpū: vtrū ꝑ hoc videaṫ reuocas
se legatū: ⁊ si aliud nō apparet, an post eius mortē debeaṫ mihi
cāpꝰ: ⁊ certe vr̄ ꝙ sic per istū tex. qꝛ ꝑncipalr̄ vr̄ mihi legasse so-
lū, in quo vinea est plātata, qđ solū adhuc reperiṫ stare, lꝫ q̄litas
sit remota. qđ puto verū, nisi aliud sit actū tacite vel expresse, qđ
qualiter cognoscitur dicitur in gloss. tene menti. Bald.

Summarium.

1 Vniuersalem quàm indefinitam plus operari.
2 Dubitari si quando de quopiam contingat, primū præualet quod
actum est, deinde ad legis dispositionem recurrendum, ac deniqꝫ
in subsidium ad iudicis arbitrium.

§. Si totus ager. Si fuitꝰ itineris exꝑsse
ꝯstituaṫ in toto fundo,
nihil ꝑt fieri ꝑ dñꝫ fundi ꝟuiētis, q̊minꝰ per totū fundū eaṫ. hoc
primo. Si ꝟo ꝯstituaṫ simplr̄: tūc lꝫ totū fundū respiciat, tñ ar-
bitrio iudicis restringiṫ ad certā ꝑtē fundi, vt ꝑ eā eatur, ⁊ alie
ꝑtes libere remaneāt. hoc scđo. ¶ Itē cū dubitaṫ de latitudine

itineris, vel act⁹ ꝑmo inspiciat̃ qđ actũ est, si nõ apparet: inspi-
citur ꝙ lex disponit: ꝛ si hoc silr̃ nõ appet, recurrit̃ ad arbitriũ
1 iudicis. h. d. vsq; ad fi. Not. in primo rñs. cũ scđo, ꝙ † pl⁹ operat̃
vniuersalis q̃ indefinita. nã si actũ est expresse ꝙ per totũ fundũ
eat̃, põt iri ꝑ quãlibet eius partẽ: nec dꝫ restringi. Si xo simplr̃
ꝯstituat̃ seruit⁹ in fundo, lꝫ videat̃ in toto ꝯstituta, tñ restringi
tur ad certũ locũ, vt hic. ꝛ. l. si cui simplici. s. de seruitu. ꝛ ista vr̃
mẽs litere, lꝫ Bar. nõ hoc sentiat. facit. l. iulian⁹. ꝛ qđ ibi not. de
le. iij. ꝛ qđ no. in. l. si plurib⁹. de le. ij. ¶ Scđo no. ꝙ fcã restrictio-
ne ad certũ locũ per iudicẽ alie ꝑtes remanent libere, ac si in eis
nũq̃ fuisset a ꝑncipio seruit⁹ ꝯstituta. ꝛ sic paria sunt a ꝑn. limi
tãter disponere, vel ex postfacto disposita limitare: facit. l. si mi-
2 hi. in fi. ꝑn. j. e. ¶ Ultimo no. † ꝙ cũ de aliquo dubitatur, primo
ꝓualet qđ actũ est, scđo recurrit̃ ad leg. dispositionẽ, postremo ꝛ
in subsidium ad arbitrium iudicis. quod tene menti.

PEr quem. Si vni conceditur vna seruitus, non potest alteri concedi altera, per quam prima impeditur. h. d. s̃m Bartol.

QUintus mutius. Qui hꝫ ius aque ducẽde ꝑt facere in riuo qđ vult, si dño nõ noceat. Bartol. Paulus.

DIuus pius. In alieno fundo non licet aucupari dissentiente domino. h. d. gloss. ¶ Querit̃ an illud qđ capitur post prohibitionẽ dñi, dẽat dño restitui: ꝛ tꝫ ꝙ non. Idẽ tꝫ in. l. iij. q2 sol⁹ ingressus est ꝓhibit⁹ s̃z Dy. ꝛ Mar. syll. ꝛ Cy. ꝛ Bar. ¶ Scđo hic q̃rit̃ an possit ibi capi ꝛ detineri per dñm. gloss. ꝙ non, alij contra. ꝙ hoc fieri potest testandi causa. argu. j. de adulter. capita. quod not. Paulus de Castro.

IMperatores. Aqua ex flumine publico ad irrigandos agros s̃m mensuram diuiditur, nisi aliter sit concessum. h. d. facit ad. q. de molendinis. de qua dic vt dixi. in. l. quominus. de fluminibus. Bartol.

Summarium.

1 Seruitutum pluralitas ad fundorum seruientium pluralitatem nõ sequitur, secus in pluralitate fundorum dominantium.

VNa est via. Si per plr̃es fundos itur ad
vnũ, seruitus est vna. Itẽ ꝑ
vsum in ꝑte, tota seruit⁹ retinet̃. h. d. Bar. ¶ No. ꝙ
1 † ad pluralitatẽ fundorũ seruientium, non sequitur
pluralitas seruiẽtiũ: sed ad pluralitatem fundorum dominan-
tium sic, vt. s. ti. j. l. si edes. Paulus de Castro.

SI vnus. Un⁹ ex socijs nõ ꝑt stipulari seruitutẽ ad fundũ cõem: oẽs aũt vl̃ s̃u⁹ cõis sic. ꝛ si stipulator plr̃ib⁹ heredib⁹ relictis decesserit, oibus cõpetit actio insolidũ. h. d. Bar. Paulus.

SI mihi. Qui hꝫ duas seruitutes, vnã remittẽdo, retinet alterã. hoc ꝑmo. Item per lesionẽ naturalr̃ ꝯtingẽtẽ ex seruitute, nõ tenetur dñs fundi dñantis. h. scđo. Itẽ sublato medio, non submouet̃ extremũ. hoc tertio. Itẽ lꝫ totus fundus debeat seruitutem, tamen quis debet ea vti per illam partem, que minus ledit. h. d. vsq; ad. l. via. Paulus de Castro.

Summarium.

1 Prouisio hominis legis prouisionem cessare facit.
2 Iura realia rem consequuntur.

VIa cõstitui. Uia ꝑt pacto ꝯstitui latior,
vel strictior q̃ a iure sit ꝯsti
tuta: dũtñ nõ ita strigat̃, qn vehiculũ ducat̃. h ꝓio.
Itẽ i lacu ꝑpetuo ꝑt ꝯstitui. Itẽ publicatione fundi
s̃uiẽtis nõ extinguit̃ s̃uit⁹, sꝫ trãsit fund⁹ cũ sua cã. h. d. vsq; ad
1 §. q̃cũq;. ¶ No. † ex ꝑmo dcõ, ꝙ ꝓuisio hois tollit ꝓuisionẽ leg.
facit. s. e. certo gñi. §. latitudo. j. de vul. ꝛ pup. Cũ ex filio. §. filio.
¶ Circa scđꝫ dcm̃, dic vt. s. in. l. foramẽ. ¶ In tertio dcõ no. ꝙ
2 † iura realia transeunt, ad quẽcũq; transeat ipsa res. ꝛ ad hoc
allr̃. iste. §. si fundus. facit. c. ex literis. de pigno. Paulus.

Summarium.

1 Diuisioni factæ hoc inesse nõ videtur, vt altera pars alteri seruiat, nisi expresse actum sit. Et qualiter id intelligi debeat?

§. Quecunq;. Seruit⁹ in ꝑdio dñante tota est
in tota ꝛ tota in qualibet ei⁹ ꝑte.
Et iõ quecũq; ꝑs fundi alienet̃, trãsit cũ tota seruitute. Itẽ fctã
diuisione non vr̃ actũ, vt quis vadat per ꝑtẽ alteri⁹, sicut añ sole
bat, nisi spãliter actũ sit. h. d. Idẽ qđ hic dr̃ i ꝑdio dominãte, pu-
to dicẽdũ in predio seruiẽte, si actũ est, vt totus seruiat. ꝛ idẽ si sit
apposita seruitus simpliciter: dũ mõ ꝑs fundi alienet̃ añq̃ per
iudicẽ limitat⁹ sit cert⁹ loc⁹. Nã pars alienata trãsibit cũ onere
totius seruitutis. postq̃ vero limitat⁹ est cert⁹ loc⁹, ꝑ quẽ qs ser-
uitute vtat̃, si alienaret̃ certa ꝑs fundi, trãsiret sine seruitute: q2
1 illa cẽset̃ libera. vt. s. e. certo gñi. §. j. ¶ Ex † vltimo dcõ no. ꝙ in
ꝯctu diuisionis nõ vr̃ actũ, vt altera ꝑs seruiat alteri, nisi sit ex-
presse dictũ. qđ tene mẽti. Idẽ in ꝯctu vẽditionis, vt. j. de ꝯhen.
emp. l. in vẽdẽdo. qđ est verũ in seruitute itineris, vel altera ha-
benti cãm discontinuã, sec⁹ si hr̃et cãm ꝯtinuã. vt. s. ti. j. l. binas.
cũ. l. se. ¶ Itẽ h verũ iter viuos, sꝫ i vltia volũtate sꝑ vr̃ actũ. vt
l. testatrix. j. si serui. vẽ. quod dic, vt dixi. s. ti. j. l. binas. in primo.

EX meo aque ductu. In aq̃ ductu, quẽ qs hꝫ in ꝑdio alieno, nõ põt quis alteri ꝯstituere seruitutẽ haustus. h. d. ꝛ sic de seruitute, quã qs hꝫ in alieno fundo, nõ põt alteri ꝯstituere vsumfructũ vel cõmoditatẽ. casus est hic. j. e. cũ esset. §. i. per quas. ll. Bar. in. l. j. j. de vsufructu lega. reprobat quandam lecturam ibi positam per gloss. que videtur dicere contrarium. dic vt ibi. Paulus.

Summarium.

1 Seruitus & si suapte natura indiuisibilis est, eius tamen commoditas quandoq; diuiditur.

SI partem. Diuisio aq̃ fit ad mẽsurã fun
di dominãtis nõ ispecta ꝑtiũ
volũtate, vel necessitate. h. d. Bar. istã. l. ipse intelligit
qñ totus fundus indigebat aqua, lꝫ vna ꝑs magis
q̃ altera. ꝛ lꝫ pretiosior. Nã nõ attẽta ꝓtiositate, vel necessitate,
dꝫ equaliter diuidi inter illos, ad quos ꝑtes fundi trãseũt: secus
si vna tm̃ pars indigebat, ꝛ rõne illius tm̃ fuit seruitus cõstitu
ta. nã quo ad alias partes nullo mõ debet̃. ꝛ iõ nõ trãsibit ad il
los ad q̃s alie ꝑtes trãsibũt, s̃m eũ. ꝑ. l. ergo. in fi. s. e. lꝫ expressius
1 vr̃. s. l. proxi. ¶ Ultimo † no. tex. cũ gl. ꝙ lꝫ seruitus sit de se indi
uisibilis, tñ eius cõmoditas interdum diuiditur. Paulus.

SI via iter. Si seruitus legetur, electio est heredis, per quam fundi partẽ transeatur. h. d. quod declaratur in glo.

Summarium.

1 Seruitus fundorum dominantium ac seruientium communicatione num impediatur, an verò extinguatur?
2 Seruitutis extinguendæ communicatio causa non est. Et cur redemptio magis potiusq; extinguit, ac communicatio?

SI cõi fundo. Si a socijs fũdi do-
minãtis emit̃ fund⁹
cõiter seruiẽs, extinguit̃ seruitus: sec⁹ si in fun-
do dñante nõ esset cõio. h. d. ¶ Et circa mate-
riã gl. vt clari⁹ liqueat, pleni⁹ q̃ glo. distingue.
1 Cũ † querit̃ an seruit⁹ impediat̃ vel extinguat̃,
cũ fund⁹ dñans ꝛ seruiẽs vel alter ipsorũ efficiũtur cões inter te
ꝛ me, dic ꝙ aut erant cões a ꝑncipio tꝑe quo seruit⁹ ꝯstitueba-
tur: ꝛ tunc nõ vꝫ ꝯstitutio, siue ambo erãt cões, siue alter cõis, ꝛ
alter ꝓpri⁹ alterius nr̃m: vt. j. ti. j. l. si qs duas. in fi. Sec⁹ si alter
esset cõis, ꝛ alter vnius extranei, q2 tũc nos possum⁹ cõi seruitutẽ
imponere, vt. s. e. l. per fundũ. ꝛ ẽt acq̃rere, vt. j. l. proxima. Aut
efficiũtur cões ex postfacto, sꝫ a ꝑn. nõ erãt: ꝛ tũc distingue qua-
tuor casus. Aut enim a ꝑn. ambo erãt extraneorũ, vt vnus titij
alter seij. Aut vnus erat nr̃ cõis, alter ex̃nei: puta titij: aut vnus
erat alterius nr̃m, puta me⁹: alter extranei, scꝫ titij. Primo casu
cũ vn⁹ erat tu⁹ alter me⁹ tꝑe ꝯstitute s̃uitutis, ꝛ illos postea cõi-
cauimus: tũc seruit⁹ nõ extinguit̃, siue cõicem⁹ alterutrũ. vt. l. vt
pomũ. §. j. s. de seruitu. Siue cõicem⁹ ambos diuersis tꝑib⁹, vt
s. ti. j. l. si qs edes. §. j. siue eodẽ tꝑe, vt. j. e. vn⁹. ij. rñs. Et sic cõica-
tio ex postfacto nũq̃ extiguit seruitutẽ. ꝛ ita intellige glo. ꝑmã.
Secundo

¶ Secundo casu, qñ ambo erant extraneorum vnus titij, alter
i..j: ꝛ illos redegimus in cõe redimendo: tũc dic ꝙ aut ambo re
demimus ambos: ꝛ extinguitur seruit⁹, vt in primo dicto hui⁹
l. Licet eñ loquat̃ qñ tempore cõstitute seruitutis alter erat cõis,
ꝛ ex post facto efficit̃ cõis alter, tñ eadem rõ est cũ ex post facto
ambos redemimus. Et hoc licet glo. hic circa fi. dũ dicit redimi
mus alterum vel vtrunqꝫ simul, extinguitur seruitus, non tamẽ
allegat bonã. l. quia l. vn⁹. §. j. quã alle. hoc non probat, sed ista.
Aut ambo nos redemimus alterum, ꝛ alter remanet penes ex
traneũ: ꝛ tũc seruitus non extinguit̃, imo transit ad nos cum ea
dẽ cã. vt. s. e. l. j. via. §. qcũqꝫ. ꝛ hoc etiam tenet gl. hic. Aut alter
nostrũ redemit vnũ, ꝛ ambo redemimus alterũ: ꝛ tũc seruit⁹ nõ
extinguit̃. q2 cõis fund⁹ põt ex postfacto seruire ꝓprio alteri⁹ no
strũ, vt in scðo dicto huius. l. ¶ Tertio casu qñ vnus est nobis
cõis, alter extranei: tunc aut ambo redemimus illũ: ꝛ extinguit̃
seruitus. Et iste est casus in primo dicto. l. Aut alter nostrũ rede
mit: ꝛ non extinguitur, vt in. ij. dicto. l. licet enim loquatur cum
vnus est proprius, ꝛ redẽptus cõis efficitur: eadem tamen ratio
est ecõtra, cũ vn⁹ est cõis ꝛ redẽptus efficit̃ ꝓprius. ¶ Quarto
casu cũ vn⁹ est alteri⁹ nostrũ, alter aũt extnei. ꝛ illũ redimimus:
tunc non extinguit̃. Iste est casus in scðo dicto. l. quod est verũ,
si ille qui erat alterius nostrũ, nõ cõicatur. alias aũt gl. sentit, ꝙ
extinguit̃ indistincte siue cõicemus post redemptionem illius,
siue ante. ¶ Tu dic ꝙ aut cõicamus ante redemptionẽ illi⁹: ꝛ
verũ dicit glo. q2 tempore quo redemimus reperitur cõis: ergo
ꝛc. vt in primo dicto. l. aut primo redemimus postea cõicam⁹:
ꝛ tunc non extinguitur. Nam per redemptionẽ, nõ: quia tempo
re ipsius redẽptionis alter erat propri⁹: ergo ꝛc. vt in secũdo di
2 cto. l. ¶ † Itẽ p cõionẽ postea secutã, nõ: q2 cõicatio nõ est cau
sa extinguendi seruitutem, vt. j. e. l. vnus. ij. respõ. fm bar. qui in
hoc reprehẽdit glos. ¶ Que aũt sit ratio quare redẽptio magis
extinguit seruitutem, ꝙ̃ cõicatio: dic vt notat̃ i. d. l. vni⁹. ꝛ sign.
distinctionẽ predictam. q2 non reperies ita plene. Paulus.

Summarium.

1 Seruitus legata fundo dominanti, vbi plures sunt domini, quando
ipso iure acquiri dicatur?

Itinere. Nisi dñi fundi dñantis con
sentiant per quem locum ser
uitus imponatur, impeditur, ipsius constitu
tio. h. d. An aũt iudex interuenire debeat, vt cõ
cordent: glos. tꝫ hic, ꝙ sic. ¶ Tu dic de hoc vt
no. per Cyn. in. l. fi. C. cõi. de lega. ꝛ per Bar. in
1 l. huiusmodi. §. fi. de leg. j. ¶ No. † hic, ꝙ seruitus legata nõ acq
ritur ipso iure fundo dominanti, qñ sunt plures dñi, sꝫ expecta
tur ꝙ consentiant de loco: secus si esset vnus dñs tantuꝫ, vt. l. si
partẽ. §. fi. queadmodũ serui. amitta. quod singulariter no. pro
dest eñ scire. nam primo casu cũ non sit acquisita, nõ tollitur per
non vsum longi tpis, vt hic in fi. Sed quia sola personalis actio
competit requirunt̃. xxx. anni. ¶ Scðo vero casu cũ statim sit
acquisita, perditur longo tẽpore, vt dicta. l. si partem. §. fin. ꝛ qð
ibi dicitur, cum plures sunt domini a prin. idem puto si plures
efficiantur ex postfacto. vt in casu. l. si vnus. in fi. s. ꝛ. l. via con
stitui. §. quecũqꝫ. tene bñ mẽti istam. l. qð verũ est, qñ deuenit ad
plures anteꝙ̃ seruitus esset acquisita: vt si acquirebatur per sti
pulationẽ, puta titius fuit stipulatus seruitutẽ, ꝛ anteꝙ̃ consti
tueretur decessit pluribus heredibus relictis: vel vẽdidit fundũ
pluribus, cessa actione ad seruitutem: secus si deueniret ad plu
res postꝙ̃ seruitus fuit constituta in persona vnius, vt si legata
fuit seruitus, ꝛ post diem legati cedentis, decessit pluribus here
dibus relictis, quia tunc dicendum est in persona heredum, qð
in persona defuncti, vt. dicta. l. si partem. §. fi. quemad. seruitus.
amitta. Paulus de cast.

IS qui duo. Seruitus aque immittende
intelligitur consti t ta secũ
dum exigentiã fundi dominãtis. h. d. Not. ꝙ verba
indefinita extendũtur ad futura quaten⁹ sunt necessa
ria fundo dominanti. ꝛ non aliter. sic videtur limitanda. l. si ser
uitus. ij. respon. s. ti. j.

QUi duo. Quod excipit̃ gratia seruitutis,
vr̃ exceptũ iure seruitutis, non p
prietatis. h. d. No. ꝙ nõ plus dꝫ importare illud qð fit
gratia alterius, ꝙ̃ illud propter quod fit. Paul.

TRia predia. Una seruitus acqsita per plu
res fundos diuersorũ dñoꝝ
non potest perdi in vno, nisi perdatur in alio. q2 q̃ sunt
necessaria ad acquisitionẽ seruitutis, necessaria etiã sunt in per
ditione ipsius. h. d. ¶ Et quod hic dicitur de perditione q̃ con
tingit ex redemptione: idem est in perditione que contingit ex
negligentia non vtentis, vt. s. eo. l. vna est via. ¶ Et no. hic ca
sum in quo res mea seruire potest alteri rei mee. ꝛ ex hac. l. colli
gitur ratio. l. vnus ex socijs. j. eo. tit.

FUndus mihi. Si vnus ex dominis
pro idiuiso partẽ suã
cedit socio, potest in ipsa concessione alterum fundũ
suum illi fundo seruum facere. h. d. ¶ Not. ꝙ paria
sunt aliquid fieri tempore promisso, vel tempore prohibito, ꝛ cõ
ferri in tempus permissum. facit. l. illud tempus. de heredi. insti.
adde. l. ꝛ qui duas. cum. l. seq. ꝛ quod ibi no. in ti. j. Paulus
de Castro.

CUm essent. Tempore diuisiõis põt agi vt
fund⁹ qui obuenit vni, seruiat
fundo qui obuenit alteri. Barto. Paulus.

Summarium.

1 Procuratorium ad procuratores faciendos nũ fieri possit? Et quid
si quis inhabilem procuratorem constituat, cum facultate sub
stituendi, an substitutio per huiusmodi inhabilem, facta efficax
sit? Et an delegatus sub delegare potest, numero. 2.

§. Per pluriũ. Qui hꝫ seruitutẽ aqueduct⁹,
nõ põt cõcedere haustũ aque
ex riuo, nisi cuꝫ domino fundi seruientis pepigerit. h. dicit bar.
concord. l. ex meo. s. e. ꝛ illa suppletur p. §. istũ. ¶ Et not. fm gl.
ꝙ qñ iteruenit pcm̃ vel stiplo, ꝙ possit alteri ꝯcedere, nõ ꝓpterea
vr̃ ipse ꝯcedere, sꝫ dñs pdij seruiẽtis, q sibi hoc permisit. ¶ Qð
1 † inducit gl. in ar. vt possit qs facere ꝓcurationẽ ad faciẽdũ ꝓcu
ratores. quã gl. sic intellige, ꝙ si ꝓcurator est ꝯstitutus cũ ptãte
substituẽdi põt substituere etiã añ litẽ ꝯtestatã: vt no. s. de ꝓcu
ra. l. j. ꝛ est casus in. c. j. de procura, lib. vj. Secus si non haberet
ptãtem substituendi: quia non posset ante litem cõtestatam, vt
l. nulla. C. de procu. quia non est dñs litis. Sed cum habet ptã
tẽ substituendi, licet non sit dominus potest: quia nõ ipe sed do
minus substituere videtur: vt in hoc tex. cum gloss. facit de leg.
2 ij. l. vnum ex familia. §. si de falcidia. ¶ Item arg. huius † glos.
videtur ꝙ si quis constituat procuratorem inhabilem ad illud
officiũ cum ptãte substituendi, ꝙ substõ facta per ipm valeat: q2
nõ ipse substituere videtur, sed dominus, de hoc vide quod no.
per Cyn. C. de procura. quod quis. ꝛ per gl. in cle. religiosus. de
procu. ¶ Dicunt etiam quidam per hanc glo. ꝙ delegatus ab
ordinario cum potestate subdelegandi, potest subdelegare: li
cet nõ posset si hanc potestatẽ nõ haberet. de quo dic vt no. in. l.
ꝛ quia. de iurisdic. omnium iudi. pro quo. l. apud te. C. eod. titu.
Paulus de Castro.

Summarium.

1 Seruitutem cõicatione nõ extingui, sed pro parte retineri. Et quid
per redemptionem?
2 Fundum tuum seruitutem debentem si mihi cõmunicaueris, ego
vero tibi meũ dominãtem, an seruitutẽ tibi remittere possum?
& cur non id?

VNus ex socijs. Unus ex socijs
non potest fun
dum communem seruum facere, nec ei liberta
tem acquirere a socio vel extraneo. h. d. Barto.
¶ Intentio huius legis est ista, quod si sum⁹
duo domini eiusdem fundi pro indiuiso tu et
ego, sicut alter nostrum non potest ibi seruitutem imponere,
ita si alteri seruitutem debet, non potest illi libertatem acqui
rere: q2 illa que necessaria sunt in constituenda seruitute, sunt ne
cessaria in acquirenda libertate: vt. s. eodem. tria predia. istud
summarium non placet, vt patebit ex sequentibus. ¶ Dic er
go sic, quod sicut vnus ex dominis rei communis non potest
illi imponere seruitutem, ita nec illi debitam remittere. Ex
hoc sequitur quod si fundus tuus seruiat meo, et ipsos in
uicem communicamus, quod cum seruitus non extinguatur:
quia fundus tuus mihi communicatus adhuc debet seruitu
tem fundo communicato: quia ego non possum illam serui
tutem tibi remittere, nec tu mihi. Et est ratio: quia debetur

huic fundo meo tibi cõmunicato principaliter ꝛ in cõsequẽtiã
tibi debetur insolidum, ꝛ mihi insolidum. Sed in re com-
muni non potest vnus ex socijs aliquid facere quod cedat in al-
1 terius preiudicium.h.d. ¶ Nota† per communicationem non
extingui seruitutem, sed pro parte retineri. Gloss. querit quali-
ter intelligatur pro parte. nã aut dices pro parte seruitutis, ꝛ
stare nõ potest: quia seruitus non habet partem cũ sit indiuisi-
bilis. Aut pro parte rei.i.quod in parte rei remaneat. ꝛ idem
quia vterqꝫ nostrum est domin⁹ pro indiuiso: ergo nec in par-
te tua tantum, nec in mea tantum potest consistere: vt.s.de ser-
uit.l.pro parte.cum sit tota in toto.s.eo.l.via.§.fin. ¶ Solu.di
cunt quidam ꝙ neutro modo intelligitur: quia non retinetur
pars seruitutis, nec in parte rei, sꝫ retinetur tota in toto fundo,
ratione tamen partis. Nam si communicasti mihi fundum tuũ
seruientem ratione partis, quam tibi retinuisti: retineo seruitu-
tem in toto fundo, etiam in parte mea. ꝛ econtra, si communi-
caui tibi fundum meum dominãtem ratione partis quã mihi
retinui: retineo seruitutem in toto fundo etiam in parte, quam
tibi dedi. Et si opponas quod res mea non potest mihi seruire:
verum est si est insolidum mea. ¶ Sed hoc non placet gloss.
quia litera hic ꝛ in.l.vt pomum.s.de seruitu.dicit pro parte re-
tineri: vnde gl. dicit ꝙ si fundum meum dominantem tibi cõ
municaui, seruitus non consistit nisi in parte mea. Sed certe si
hoc esset, possem eam tibi remittere: quia non est in ea commu-
nio inter me ꝛ te.cuius contrarium dicit litera. preterea expres-
sum est hic, dum dicit non persone, sed predio debetur. etiam
not.predio: non enim dicit parti predij.tene ergo primum intel
lectum.secundum Barto. ¶ Secundo querē cur per commu-
nicationem non extinguitur seruitus.vt hic: sꝫ per redemptio-
nem sic: vt.s.e.si communi fundo.glos.dicit ꝙ cũ redimimus
a tertio loco vnius habemur: quia succedimus vni. Sed cum
vnus redimit ab altero, seruitus extinguitur: ergo ꝛ cum duo
redimunt ab vno. Sed hoc non placet: nam cum vnus domi-
nus insolidum redimit ab vno, cũ dominus efficiatur vtriusqꝫ
fundi insolidum, nil mirũ si extinguatur seruitus: quia res sua
nemini potest rei sue seruire, vt.i.ti.j.l.quicqd. ¶ Sꝫ cũ duo re-
dimunt ab vno, neuter ipsorum fit dominus insolidum, sed pro
parte. hoc autem non impedit seruitutem retineri, vt hic, pre-
terea sequeretur ꝙ si plures redimerent a pluribus, non haberē
tur loco vnius: quia pluribus succedunt: ꝛ sic non extinguere-
tur seruitus, ꝙ est contra mentem.l.si communi.dic ergo ꝙ ha-
bentur loco vnius: quia tendunt ambo ad eundem finem.s. ad
redimẽdũ: ꝛ sic ambo redemptores vocantur.non sic in cõione.
nam si tibi cõico, ergo tẽdo ad dandum, tu ad recipiendũ: ꝛ sic
non possumus pro eodem reputari.vt in.c.fina.de insti. ¶ Ter
2 tio† quero, si communicasti mihi fundum tuum seruientem, ꝛ
ego tibi fundũ meum dominãtem, quare nõ possum tibi remit
tere seruitutem, q̃ adhuc durat? ¶ Respondeo quicquid dicat
glo. ꝙ illa seruitus que primo mihi soli cõpetebat, nũc post com
municationẽ incipit etiam tibi cõpetere. ꝛ licet vtriqꝫ cõpetat in
solidum: tñ vna est seruitus. vnde nõ potest per alterũ ex nobis
remitti.ar.s.e.vna est via. Et sic ratio colligitur ex fundo domi
nante vt patet in tex.dũ dicit, q: nõ persone sed predio debetur.
Ex his pꝫ intellectus huius.l.q: si nõ cõmunicassem tibi fundũ
dñantem, licet tu mihi fundum seruientem, possem seruitutem
remittere: quia mihi soli competit. ¶ Item patet, ꝙ si fundo
cõi tuo ꝛ meo, debetur seruitus a fundo titij: ꝙ titius põt alteri
ex nobis seruitutẽ remittere: quia cessat ratio huius.l. ¶ Itẽ,
q: nullo ex nobis recipiente remittere posset expresse habendo
seruitutem pro derelicta, quo casu querẽ libertas fundo meo:
licet nobis ignorantibus.ar.ei⁹ quod no.per Inno.in.c.veniẽs.
de renũ.ergo fortius ex nobis altero recipiente. Nã hec libertas
potius queritur fundo meo ex facto ipsius remittentis seruitu
tẽ, q̃ facto alterius nr̃m recipientis.iuxta no.i.§.prox. per hoc
patet, ꝙ illa ratio quã glo assignat non est bona, vcꝫ ꝙ sicut vn⁹
ex socijs nõ põt imponere seruitutem, ita nec acquirere liberta-
tem. Nam hec non est bona equiparatio: q: impositio seruitutis
procedit ex facto nostro, sed acquisitio libertatis ex facto remit-
tentis seruitutẽ. ¶ Item rõ glo.fundatur in predio seruiente:
sed ratio tex.colligitur ex fundo dñante.vt dixi. ¶ Aduerten-
dum tñ, ꝙ põt dici, ꝙ licet non valeat remissio per alterũ ex no
bis facta quo ad hoc, vt seruitus tollaẽ: nõ tñ debet venire con-
tra remissionẽ suã, ꝛ sic valebit iure pacti.ar.l.per fundum.s.e.
ꝛ.i.ti.j.l.ij.ꝛ qd ibi no. ¶ Et est effectus magn⁹: q: licet ipsa pos
sit probari iure pacti. si tñ in alium alienauit partẽ suã, cũ ad illũ
transeat seruitus, que remissa non est non poterit ille prohiberi:
q: nihil remisit. Itẽ posset aliquis dicere lꝫ alter ex nobis remit
tere nõ possit seruitutẽ debitam cõi fundo: tñ ambo possum⁹,
si ambo ꝯsentimus.ar.l.per fundũ. Sed si ego tibi remitto, ꝛ tu
recipis: videmur adinuicẽ cõsentire: ergo vꝫ argu.i.quib⁹ mo-
dis.pig.vel hypo.solui.l.titius in princ.ꝛ qd no.in.l.cum pr.§.li
ber.de leg.ij. ¶ So.cõtraria loquũẽ cũ duo tendũt ad eundẽ fi
nẽ, vt q: ambo emunt vel ambo agunt. Nã tunc alter alteri cõ
sentire v. ¶ Sed hic tendunt ad diuersos: quia vnus remittit,
alter recipit: ꝛ ille qui recipit ꝯsentit in recipiẽdo, non in remit-
tendo. preterea non posset videri consentire in remittendo: quia
per hoc videreẽ sibi ipsi remittere ꝛ donare. quod esse nõ debet.
ar.l.pretor.ff.de tuto.ꝛ cura.da.ab his.ꝛ.l.j.de auto.tuto.ꝛ.s.
de arb.l.penultima.ꝛ.i.man.si tibi mandauero.§.si tibi centũ.
ꝛ in.c.fi.de insti.tene menti predicta: quia subtilia sunt.

Summarium.

1 Seruitus aquæductus in fonte, qui arescit an constitui queat? Et im-
pedito facti impedimẽto præscriptionem currere. Et quid si im
pedimento iuris.
2 Deprecantibus iustè assenssus denegandus non est.

§. Si fons. Si propter impedimẽtũ facti quis
sit impeditus vti seruitute legitimo
tpe perdit eam: sed cessante impedimento restituiẽ in integrũ.
1 h.d.cum.l.seq. ¶ No.primo† ꝙ in fonte qui arescit, potest con-
stitui seruit⁹ aqueduct⁹. quod est verũ vtiliter, nõ directo: vt.s.
ti.j.l.foramen.in fi.ꝛ.i.titu.j.l.ij. ¶ Item no. ꝙ impedito impe
dimẽto facti currit prescriptio, sed restituitur. ꝛ ad hoc semper
alle.secus in impedito impedimẽto iuris.vt.l.j.in fi.de anna.ex-
cep.quod dic vt plene not.per Cyn.in.l.j.C.de bon.mater.ꝛ de
preci.impera.offe.quoties. ꝛ adde quod dixi.s.de vsufruc.l.ar-
2 boribus.§.de illo. ¶ Vltimo† no. ꝙ iuste deprecantibus non est
denegand⁹ assensus. Simile.s.de his qui sunt sui vel alie.iuris.
l.ij.§.dominorum. sic iniuste deprecantes, non sunt audiendi. vt
i.vt in flu.pu.naui.lice.l.j.§.fi.

Cum fundo. Seruitus constituta con-
templatione rei, realis est:
licet interueniat stipulatio personalis, que respiciat
personã: secus si constituatur cõtemplatione rei, vel
persone indeterminate: quia cẽsetur magis personalis q̃ realis.
h.d.vsqꝫ ad.l.fi.ꝛ vide omnino Bar.in.l.fi.i.de serui.leg.ꝛ in.l.syn
dicorum.de excu.mu.lib.x. Paulus.

Summarium.

1 Seruitus fundo meo ad tuum quando flumen plublicum in medio
est, an constitui possit?
2 Seruitutem viæ ad fundum meum per fundum tuum, sicut acqui
rere possum, ita & ad viam publicam vel ciuitatem.
3 Extrema habilia ad se medium per trahunt.
4 Seruitus communis quibus modis finiri dicatur?
5 Seruitus viæ cur à flumine quod põtonibus aut nauiculis pertransi
tur, nõ sic incipere potest, vt ab eo quod põte aut vado transit?

Flumine. Ista lex est difficilis i tex.ꝛ.h.d.
a flumine qd transiẽ põte vel va
do, põt incipe seruit⁹ vie: secus si põtonib⁹ vel naui
culis trãseaẽ. Sed tale flumẽ seruitutẽ als ceptã non
interrũpit. h.d.bar.tene primã casus positionẽ.gl.ꝛ pleni⁹ q̃ ea
pone casũ sic.iuxta pdium meũ erat flumẽ publicũ, vltra flumẽ
publicũ erat fund⁹ tu⁹, vltra fundũ tuũ erat via publica, p quã
ibaẽ ad ciuitatẽ vel ad eccl'iam, ad quã cũ ire volebã oportebat
me magnũ circuitũ facere, trãseũdo vero p flumẽ ꝛ p fundũ tuũ,
statim perueniebã ad viam: vñ volebã ꝙ mihi ꝯstitueres seruitu
1 tem vie p fundũ tuũ. Queriẽ† an possit fieri, cũ flumen publicũ
sit in medio: ꝛ sic est iter fundũ tuũ ꝛ meũ oĩmoda diuisio. Rñ-
deẽ ꝙ si flumẽ trãsiẽ põte vel vado, potest hoc fieri: q: nõ vr̃ oĩ-
moda diuisio: cũ possum trãsire, sicut si flumẽ nõ esset, ꝛ sine ad-
iutorio cuiuscũqꝫ. Sec⁹ si nõ possũ trãsire nisi cũ nauiculis ꝛ põ
tonib⁹, vt sunt qdã postes simul colligati, cũ qbus aliqñ trãsiẽ
aqua: tũc eñ oĩmoda diuisio est: cũ nõ possim transire sine adiu
torio alteri⁹, ꝛ sic nõ poterit hec seruit⁹ ꝯstitui. ¶ Et hoc verũ qñ
istud flumẽ trãsit iuxta vnũ fundũ tñ seruientẽ, siue pcedat ipm
vt i casu iã posito, siue sequaẽ ipꝫ: vt q: fund⁹ tu⁹ est iuxta meũ,
post fundũ tuũ est flumẽ: post flumẽ via publica. nã tũc si conce-
dis mihi viã p fundũ tuum, nõ durat seruitus nisi vsqꝫ ad flu-
mẽ: ꝛ in eo finiẽ. ¶ Sed pone ꝙ trãsit flumẽ inter duos fundos
seruiẽtes: q: iuxta fundũ meũ est tu⁹: deinde flumẽ, deinde alius
fund⁹ tu⁹, vel fund⁹ titij: nõ est vis: deinde via publica, ad quã
volo seruitutẽ acqrere. Queriẽ an possit mihi seruit⁹ ꝯstitui p dcõs
fundos

fundos, ex quo flumen qđ pontonibus vel naviculis transitur
est in medio: videtur ꝙ non: quia servitus vie constitute in pri-
mo fundo tuo proximo meo, finitur cū pervenitur ad flumen,
quod pontonibꝰ trāsitur, sicut finitur cum pervenitur ad viam
publicam, vel ad civitatem, vel ad aliud predium meum. Nam
si de fundo tuo ad meum viam constituis, cum pervenitur ad
meum servitus finitur: quia non potest meus mihi servire. Sȝ
ita est ꝙ servitus constituta in primo finita sit, cum pervenitur
ad flumen, quo ad alium fundum, qui est ultra flumen esse non
potest: quia a flumine quod pontōibus transit, non potest ser-
vitus incipere: vt in princ. l. ergo. ⁊c. ¶ Contrarium responde-
tur scilicet, ꝙ si ita est in facto, ꝙ flumē transeat inter duos fun-
dos privatos, ꝙ potest per illos fundos servitus constitui, nec
illud flumen medium interrumpit servitutem, quin sit una in
ambobꝰ fundis. Et sic no. ꝙ via incepta in primo fundo iuxta
meum non finiatur cum pervenitur ad flumen, imo durat ea-
dem usqȝ ad extremitatem alterius fundi, ⁊ usqȝ ad viam pu-
blicam, ad quam acquiritur. h. d. ¶ Distingue igitur tres ca-
sus, aut flumen quod pontonibus, vel naviculis transitur,
transit iuxta meum fundum circa tuum: ⁊ tunc nullo modo va
let constitutio servitutis: quia videretur incipere ab ipso flumi-
ne, quod esse non potest. Aut transit ultra fundum tuum ⁊ de-
mum sequitur via publica: ⁊ sic transit inter fundum tuum et
viam publicam: ⁊ tunc non impeditur servitus constitui in fun
do tuo, qui est iuxta meum: tamen cū pervenitur ad ipsum flu-
men fintur. ⁊ hoc colligitur in text. ibi hoc ita, si per uniꝰ ꝑdia,
coniuncto eo, ꝙ postea subiicit, circa fi. ibi, vel usqȝ ad flumen.
in quo pōtonibꝰ ⁊c. Aut trāsit inter duos fundos privatos: ⁊
tunc non impedit servitutem cōstitui super ambobus fundis,
2 que una est, ⁊ durat eadem. ⁊ est casus in fi. l. ¶ No. †primo, ꝙ
sicut possum acquirere servitutem vie ad fundū meum per fun-
dum tuum, ita ⁊ per fundum tuum ad viam publicam vel ad
civitatem. facit. l. servitutes. el. iiii. §. i. ff. de servit. ¶ Scđo not.
3 †extrema habilia trahunt ad se medium: quia flumē inter duos
fundos non impedit, nec interrumpit servitutem, licet flumen
teneret extrema: aut impediret servitutem constitui, si prece-
deret, aut faceret ipsam finiri si sequeretur. Ecōtra no. interdū
4 medium extrema trahit. vt. ff. e. qui sella. ⁊ ibi no. ¶ Tertio †no
ta quibus modis finitur servitus cōis: respondetur cū perveni
tur vel ad viam publicam, vel ad flumē, qđ pontonibus trāsit:
certe idem puto de eo ꝙ transitur pōte. quia eadem ratio est in
eo, que in via publica. Item finitur cum pervenitur ad aliū fun
dum eiusdē domini, scilicet fundi dominantis. predicta faciunt
in ar. ꝙ strata vel carreria finiat ⁊ perdat nomē suum, cū perve
nitur ad plateam. de quo vide per bar. in. l. si devia ⁊ itineribꝰ.
5 pub. ¶ Quero †que est ratio, ꝙ flumen quod transitur navicu
lis, vel pontonibus, non potest incipere servitus vie, sicut cum
transitur ponte vel vado. ¶ Dicit Ia. de are. q: cum transitur
naviculis non est certum ꝙ semper possit transiri: cum propter
inūdationem interdū impediatur navigatio. ¶ Sed certe ea-
dem ratio ⁊ maior cum transitur vado. Nam levius impeditur
hic transitus per inundationem, ꝙ navigatio. Alii dicunt vt
Cyn. quia debet quis servitute uti per se, non per alium. Sed
cum transitur naviculis non utitur per se. hec ratio non videtur
bona: cum per alium retineatur servitus, vt. ff. quēadmodum
servi. amit. l. quinta. cum. l. seq. in prin. ⁊. l. usu retinetur. ¶ Sol.
sustinendo ipsum dic, ꝙ aut est talis servitus, qua quis potest
uti pro se: ⁊ tunc etiam potest illa uti per alium: vt in contrario.
Aut est talis nature, ꝙ quis per se solum uti non pōt, sed requi
ritur adiutoriū alterius: ⁊ tunc ista potest ꝯstitui vt hic. ¶ Sȝ
certe si hoc verum esset, etiam cū flumen transit inter duos fun-
dos privatos, nō poterit cōstitui: quia subest eadē ratio: cum
non possit uti sine adiutorio alterius. Sed dic ꝙ habilitas extre
morū tollit cōtrarium. potest ⁊ alia ratio reddi: q: cum trāsitur
pontonibus vel naviculis, oīmoda separatio est inter fundum
dñantē ⁊ servientē: q: est interpositio diversi elemēti. ¶ Sȝ hec
separatio nō vr̄ esse cū transit pōte vel vado. quicqd sit ꝯsideratio
huius. l. multū fuit nova ⁊ scrupulosa. ¶ Ex predictis rema-
nent omnes glo. declarate. non sunt alia. Paulus de ca.

Communia prædiorum *Rubrica.*

EDificia. Edificia deputata ad habi-
tationē hoīm, sive sint in ci
vitate sive ī villa, dicunt ꝑdia urbana. Itē ser
vitutes ꝑdiales nō pñt acquiri, nec constitui
nisi ꝑ hñtē prediū. h. d. ¶ Et no. ambo dicta:
q: sunt magistralia. ad que semper alleg. hec. l.

Summarium.

1 Servitus aquæductus num in aqua publica constitui possit?

DE aqua que. In aqua publica
non pōt cōstitui ser
vitus aqueductus, vel haustus. Si tñ qs ali-
quo modo ius aque ducēde acqsiverit, licet nō
sit servitus, tñ in hoc iure defenditur, ac si servi
tus esset. h. d. ſꝫ primā lec. gl. ꝙ loquit̃ de aqua
1 publica. ¶ Ad huiꝰ † tñ intellectū dic ꝙ aut aqua publica nō
est in usu publico, vt q: flumen non est navigabile: ⁊ tunc potest
quis ex eo aquam ducere sine concessione, nisi fuerit a principe
ꝓhibitus, vt. ff. de flu. l. quominus. ⁊ hoc casu nō loquitur hec. l.
nisi q: potest dici ꝙ illa facultas nō est servitus, sicut nec facul-
tas eundi per viā publicam. Si vero aqua publica sit in usu pu
blico, vt aqua navigabile est flumen, vel intra navigabile. Et
tunc non pōt privatus aquā ducere sine licentia principis, vt. l.
i. §. permittitur. de aqua coti. ⁊ esti. ⁊. d. l. quominus. hec aūt cō
cessio nō est servitus, sed quoddā ius legitime acquisitū. Et ad
similitudinē servitutis quis in eo defendit̃ per utilem confesso
riā. Et hic est casus in hac. l. si vero privatꝰ concederet, tūc licet
nō valeat cōcessio, tamen quo ad privatū valet. Et cōtra ipsum
per volentē ꝓhibere similiter defenderetur: vt in gl. ⁊ hanc lec.
no. in eo, quod dixi de utili cōfessoria: ad id qđ dixi. ff. de usufru
ctu. l. si quis binas. ¶ Secūdo modo loquitur in flumine priva
to, quam lec. declara vt in glo. lex. se. est clara. Paulus.

CAveri. Cōcessio edificandi monumētū nō pōt
constringi ad certam latitudinem, vel
certum numerū sepeliendorum. h. d. Paulus.

PRoprium. In contractibus est locꝰ iuri
nō decrescendi. Bart. iuri ve
ro accrescendi nō, vt. l. si mihi ⁊ titio. de verb. oblig.
quod dic vt ibi per eū. ⁊ in. l. re cōiuncti. de le. iii. per
eūdem. ¶ No. gl. hic, ꝙ interdum plus pōt pactū, ꝙ ꝑscriptio,
⁊ vide glo. in. l. domini. C. de agri. ⁊ censi. lib. xi.

Summarium.

1 Fundi pars quelibet fundus est. Et ad divisionem fundi domini so
la sufficit destinatio.

SI quis du. Si dñs duorū prediorū alte-
rum tradat alicui, pt ipm ser
vum facere alteri, quod sibi remanet: ⁊ ecōtra. secus
si simul ambo tradat uni vel diversis. h. prio. Si ve-
ro dñs unius predii partem ipsius tradat, sed id qdeȝ pro indi
viso, non pōt alteri parti servitutem acquirere: secus si pro divi
so. h. ii. Item quod pōt tradēdo unus facere, idem pñt plures
eiusdem fundi dñi, sive diversis tꝑibus tradāt. h. iii. Item de
fundo cōi ad fundum propriū, nō pōt quis servitutem acquire
1 re. h. iiii. ⁊ ultimo usqȝ ad finē. l. ¶ Et †no. hic ꝙ quelibet pars
fundi fundus est: cum per dñm dividitur. Secūdo ꝙ in fundo
sufficit ad divisionē sola destinatio dñi. Sed in domo requirit̃
interpositio parietis. Et ratio fm Cy. q: in fundo pōt quis uti-
litatem percipere pro parte absqȝ eo ꝙ fiat expressa divisio: secꝰ
in domo, ubi nō pōt utilitas percipi pro parte, nisi facta inter-
mediatione. ¶ Alia vero differentia. que ponitur per glo. que
incipit, plus facti. non placet Cyno. ¶ Sed de ipsa dic vt ple
ne no. in. l. si domus. in princ. de leg. primo.

Summarium.

1 Servitutem fundo vendito, an quis antequā tradat, imponere pos-
sit, eo quod in contractu dixit servum, si tamen contractus tem
pore servitus nulla debebatur?
2 Vendens rem tanq: censualem, quæ tamen non sit, nū antequam
tradat censum imponere queat?
3 Verborum error qualiter probetur?

SI in venditione. Si in vēditione
rei sue qs dixe-
rit gñaliter ⁊ enūtiative ipsam fore servā, lȝ nulli ser
vitutē debeat, non tñ cogit̃ eam liberā tradere, sȝ si-
bi vt alteri pōt servitutem ꝯstituere. Si vo certā ꝑsonā exꝑssit,
nō pōt nisi illi ꝯstituere servitutē. Et si alteri ꝯstituat ad interes
se tenetur. Si vero hoc dixerit in traditione: tunc sive alte-
ri debeatur servitus, sive non, agere potest ex vendito, vt

eam imponi patiatur. hec vera cum sciebat nulli seruitutē debe
re: secus si credebat cum non esset. cautius tamen est speciem ser
uitutis exprimere, ꝙ generaliter loqui. h. d. cum prin. se. ¶ Op
1 po. † ꝙ seruitus non possit imponi si tempore contractus nulla
debebatur: quia ista verba, dico domum seruā fore, sunt presen
tis tpis: vnde nō extenduntur ad futura. vt. j. e. quicquid. Et si
dicamus eē ꝯtra hanc. l. ꝛ contra ti. ij. l. si seruit⁹. in prin. ¶ So.
dicit Bar. in. l. quicquid. erant verba presentis temporis indica
tiui modi: quia dixit, seruitus quib⁹ est vt ita sit vtiqꝫ. Hic aūt
infinitiui modi: q2 dixit edes fore seruas. ꝛ infinitiuus maiorem
habet extensionem secundum eum. ¶ Sed hoc nō placet quia
infinitiuus significat illud tempus, quod significat illud ver-
bum cui additur. pro quo vide glo. ord. in. l. v. §. stipulatio, j. de
verbo. obliga. Nam si dico, volo amare: significat tempus pre-
sens, sicut volo. sed si dico, volui amare significat tempus prete
ritum: ꝛ sic de alijs. Sed hic adiūgebatur verbo presentis tem-
poris: quia dixi dico eas fore seruas: vnde debet intelligi secun
dum tempus quo dicit. vt. j. de noxal. l. in delic. §. si extraneus.
Et ideo dic ꝙ in contrarijs verba fuerūt apposita dispositiua:
q2 dixit quibus est seruitus, vtiqꝫ sit. Est em̄ sensus ꝙ teneatur
pati seruitutes, que sunt i hoc dispositiua, ꝙ patiatur fundata
est super seruitute significatio: si nulla reperietur seruit⁹, dispo-
sitio caret fundamento, ꝛ sic nihil operatur. ¶ Sed hic ver-
ba fuerunt prolata enuntiatiue, quia dixit edes fore seruas id
est ꝙ denūtiabat sibi ad esse istam qualitatem: ꝛ sic venit acces-
sorie ad ipsam rem. Et ideo extenduntur ar. eius quod not. s. de
2 iud. l. non potest videri. i gl. ¶ Ex predictis patet † ꝙ si vendo
rem meam tanꝙ censualem, cum non sit: possum sibi impone-
re censum anteꝙ tradam. Secus si ita dicerem, vendo tibi rem
meam, ꝛ volo ꝙ soluas censum quē debet meuio, vel alteri. Nā
si non debetur non potest sibi imponi ante traditionem. quod
perpetuo tene menti. ¶ Sed quero pone ꝙ res mea debebat
seruitutem titio: cum vendidi dixi eam fore seruam in genere:
nūquid possum sibi aliam seruitutem imponere? Respondeo
aut illa seruitus debebatur iure: quia iam ꝯstituta erat: ꝛ puto
ꝙ non possit alia imponi. quia verba debent referri ad illā tan-
tum, que tunc debetur: ne emptor duplici onere grauetur. ar. j.
de leg. ij. l. titia. §. qui inuita. Aut debetur in spe: quia promissa
erat sub conditione: ꝛ tunc aut illa cōditio extitit: ꝛ idem. quia
non poterit alia imponi ꝙ illa. Aut nō extitit: ꝛ tūc potero im
ponere seruitem alteri, vel mihi retinere. ꝛ hoc probatur. s. de
vsufr. l. si sub conditione. circa fin. ¶ Secundo quero circa fin.
huius. l. quid presumatur, an illa verba sint dicta scienter ani-
mo retinendi seruitutem, vel ignoranter? ¶ Respondeo ex
quo constat seruitutem non deberi: puto ꝙ presumatur dicta
3 per errorem: nisi contrarium probetur. † Nam error verbo-
rum probatur eo ipso, quod probatur rem aliter se habere, vt
j. de hered. institu. quoties. §. j. ꝛ ita intelligo hanc. l. tene bene
menti. ¶ Item quero in. l. in tradendis si dictum fuerit rem
generaliter seruire non expressa seruitute, que seruitus possit
imponi? tex. videtur dicere, quod omnis. quod intellige. i. quili-
bet. ꝛ sic non tenetur collectiue alias esset sensus, ꝙ omnes serui
tutes simul possunt imponi. ꝛ sic multum grauaretur emptor.
Sed teneas illud verbū distributiue, vt vna tātuꝫ seruitus de
omnibus possit imponi. arg. eorum que. s. dicta sunt. ¶ Sed
contra predicta oppon. quia verba obscura debent interpreta-
ri contra proferentem: vt. l. veteribus. s. de pac. ¶ Solu. ibi lo-
quitur quando verba aliquid possunt operari contra proferen-
tem: vt quia de minimis dixerat: ideo de minimis intelligitur.
hic vero cōtra eū nihil pn̄t operari. Vide Dy. in. c. in obscuris.
de regul. iur. libro. vj. ¶ Sed oppon. s. titul. ij. si arbor. §. j. hec
lex. vbi talia verba pro libertate iudicantur. ¶ Solu. ibi erant
verba que poterant interpretari ꝛ ꝑ re vendita, ꝛ contra: q2 du
bium erat, an res deberet seruitutem, an sibi deberet̄ seruitus.
ꝛ ideo pro libertate iudicatur. Paul. de cast.

§. **Interpositis.** Mediū predium alienum non impedit seruitutē con
stitui, si per ip̄m nō impediatur vtilitas. Idem si impedia-
tur dūmodo per ipsum similiter seruitus acquirat̄. ¶ Si vero
mediū ꝛ extremū sit vnius dn̄i, pōt vtriqꝫ vel alteri seruitutem
acqrere, ꝛ per alienationē alterius eorū seruit⁹ acqsita, nō extin
guitur, sed interpellatur. h. d. gloss. hic facit differentiam inter
seruitutes rusticas ꝛ vrbanas, que differentia non placet Bar.
ꝛ bene. dic vt dixi. s. ti. j. l. qui sella. in fi.

Summarium.

1 Momento fieri eodem, quæ sucessiue fiunt, dicuntur.
2 Factum ante actū, post actum fieri non dicitur, licet incontinenti
actus sequatur.

Si cum duas. Si duobus eodem momento successi-
ue tamen duarū rerum fit traditio valet serui-
1 tus alteri imposita. h. d. ¶ Et † not. ꝙ eodem
momēto dicuntur fieri ea que fiunt successiue,
vnum post aliud: dum modo interueniat ali-
quid extrinsecum: simul aūt non dicūtur fieri nisi cū fiūnt simul
ꝛ semel, ita ꝙ neutrum precedat alterum. vt. s. e. si quis duas. §.
duas āt. ꝛ sic maiorē simultatē denotat dictio simul, ꝙ eodē mo
2 mēto, facit quod no. in. l. si pater. j. de vul. ꝛ pup. ¶ Itē † no. ꝙ
illud quod fit ante actū, nō videtur fieri post actum: licet actus
immediate sequatur. Et hoc veruꝫ quādo illud quod fit ex hoc
redditur validum: secus si redderet̄ nullum. q2 tunc videtur fie
ri post actum propter coniunctionem ipsius actus. vt. s. de ser-
uit. l. qui duas. in gloss. facit ad testes, qui viderunt aliquid si-
mul. Paulus de cast.

Summarium.

1 Emptor hæreditatis quasi heres videtur. Et in venditione id agi vi
deri, vt emptori venditoris succedat loco.

Si ei cuius. Vēdita hr̄ditate seruitutes cōfuse per aditionem debent
1 restitui. h. d. Bar. No. † in fin. ꝙ emptor hereditatis
videtur quasi heres. ¶ Item, ꝙ in venditione semp
agi videtur vt emptor succedat loco venditoris. Idem no. s. ti.
j. l. vnus ex socijs. Paulus de cast.

Summarium.

1 Seruire res mea mihi vt nequit, ita nec alteri rei meæ.

Quicquid. Si in venditione rei actū sit, vt emptor sustineat seruitutes
q̄ debentur: dꝫ intelligi de seruitutib⁹ debitis alijs,
ꝙ venditori: q2 sibi nō poterat res sua seruire. ꝛ ideo
si nulli debeat̄ seruitus, nihil operant̄ dicta verba. h. d. ¶ No.
1 † ꝙ sicut res mea mihi seruire non pōt. vt. s. si vsusfructus peta.
l. vti frui. ita nec alteri rei mee. vt hic. loquitur enim de seruitute
reali, q̄ debetur a re rei. Adde tamen qđ dixi. s. de seruitu. vrb.
predio. l. olimpico. ¶ Itē no. hic de dn̄io seruitutis. ꝛ adde. s. si
vsusfructus pe. l. qui vsumfructum in fi. ¶ Opp. ꝙ lꝫ nulli de-
beatur, tn̄ dicta verba operent̄, vt possim seruitutē impone-
re alteri rei mee: vt. s. e. l. si in venditione. ¶ So. dic vt ibi dixi.
¶ Scđo op. ꝙ dicta verba qbus est seruitus, vt ita sit. vtriqꝫ:
nō debeāt intelligi de seruitutib⁹ debitis extraneis actiue: sed
magis de seruitutib⁹ debitis ab extraneis rei vēdite passiue, vt
s. de serui. vr. p̄. l. si arborē. §. hec. l. traditionis. ¶ So. ꝗcqđ gl.
dicat hic ꝛ ibi: dic ꝙ ista verba q̄ sunt hic, non pn̄t intelligi, nisi
de seruitutib⁹ debitis extraneis actiue. cum dicāt quib⁹ est ser-
uitus ꝛc. Sed ibi poterant intelligi vtroqꝫ mō actiue ꝛ passiue:
q2 dicit seruitutes vti sunt, ita sint que verba sunt magis gn̄alia
ꝙ ista. Et ideo interpretātur in odium venditoris.

Summarium.

1 Ire per fundum cui occasione alicuiusiuris permittitur, & fabros
quoqꝫ ac magistros lignarios iuris ipsius conseruādi causa mit
tere permissum videri. Et an si quis per se ex statuti forma aliū
offendere possit, num idem per alium queat? Remissiue.

Refectionis. Qui ꝯcedit alteri seruitu-
tē, vr̄ ꝯcedere oē illud per
qđ seruitus ꝯseruat̄ in esse. h. d. Et no. † in fi. ꝙ cui ꝑ-
mittit̄ ire ꝑ fundū rōne alicui⁹ iuris ꝑmittit̄ etiā sibi
mittere fabros ꝛ magistros ad cōseruationē illi⁹ iuris. Et est in
arg. ꝙ si aliqs ex forma statuti potest aliquem offendere per se
possit etiā offendere per aliū. De quo vide glo. ordi. j. de vi ꝛ vi
ar. l. cum fundum. ꝛ. C. de adul. l. gracchus. Paul.

Summarium.

1 Conuentio in domus venditione: ne possis in ea huiusmodi artem
exercere, num efficax sit?

Venditor. Pōt qs se ꝛ hr̄des suos obligare, ne in certa pte maris piscet̄: nō tn̄
1 erit seruit⁹ realis. bart. ¶ Et est hic argu. ꝙ † si vendo
tibi domum

tibi domum hoc acto ꝙ non possis ibi artem talem exercere. ꝙ
ista cõuentio valet ẜm Bar. hoc puto verũ, si mea interest: alias
secus, vt. s. de serui. l. quoties. in prin. Et ita intelligo hanc legẽ,
ꝙ itererat vẽditoris isti⁹ ne piscatio exercereť. nõ sunt alia. pau.

Summarium.

1 Damnum alter, ob alterius vtilitatem publicam vel priuatam sustinere non debet. Et an statuto fieri possit, vt ciuitas, aut commune si re mea egeat, à me inuito auferre queat? Et quid quo casu id foret licitum? numero. 2.

§. **Si constat.** Res mea sine facto meo non
potest mihi auferri, iure pu-
blico vel priuato nisi consuetudo aliter se habeat. h. d. ⁊ semper
1 all. ¶ No. † ꝙ propter vtilitatẽ alterius priuatã vel publicã nõ
dꝫ alter damnificari. Et ideo licet ciuitas vel cõmune indigeat
re mea, non tamen potest eam mihi auferre sine volũtate mea.
et hoc vult dicere ibi, nec publico nomine. ⁊c. ¶ Secundo nota
ꝙ super hoc potest introduci consuetudo in cõtrarium. ⁊ idem
in statuto: quia potest ciuitas facere statutum, ꝙ quandocunqꝫ
communitas indigebit de rẽ alterius, cogatur dominus vẽde-
re. de quo dic vt. l. annonã. ff. ad. l. iul. de anno. per Barto. ⁊ in. l.
j. C. de episco. audi. ¶ Et sic potest ciuitas condendo statutum
sibi dare potestatem eam, quã sine statuto non habebat. Ad-
de. l. prohibere. §. plane. ff. quod vi aut clam. vbi est bonus text.
2 ¶ Item † no. ꝙ quandocunqꝫ licitum est a priuato auferre rem
suã debet sibi satisfieri de pretio, ne totaliter remaneat in dam-
no. facit de rei vend. Item si verberatum. §. primo. gloss. indu-
cit in ar. de aduocat. de qua in. l. j. C. de suffrag.

Iter nihil. Seruit⁹ itineris potest sic con
stitui, vt de die tantum liceat.
¶ Item per eundem locum potest quis diuersis
seruitutem concedere, si per aliam altera non impe-
diatur. ¶ Item potest quis in testamento grauare heredem
suum, vt imponat seruitutẽ rei hereditarie, vel ipsius heredis.
h. d. vsqꝫ ad. l. si precario. ¶ Et no. istam. l. iter. cum glos. ꝙ per
ciuitatẽ non lꝫ ire de nocte, sed extra ciuitatẽ sic. a ꝯtrario sensu.
⁊ credo ꝙ in iure alibi nõ repies. ⁊ iõ sunt statuta vbiqꝫ. paul.

Summarium.

1 Interdictum de precario in eo quod quis apud se habet locum non habet. Et quid si precario concessi vt in meo quid poneres, an si non tollis a me Rogatus, mea autoritate tollere possim?

2 Precario possidẽs ne vnquã quidẽ præscribit. Et quid de eo q per quantũuis tẽpus censum pro re cẽsuali nõ soluit, an prescribat?

Si precario. De eo ꝙ quis preca-
cario habet in tuo,
non est locus interdicto de precario, neqꝫ ser-
uitus imposita: de eo vero, quod precario
habet in suo loco seruiente habet locum in-
terdictum de precario. ⁊ si donata fuit seruit⁹,
1 videtur remissa. h. d. ¶ † No. in tex. ⁊ gl. ꝙ de eo quod quis ha
bet penes se, non habet locum interdictũ de precario. ¶ Item
no. glo. ꝙ si precario tibi concessi, vt in fundo vel domo mea ali
quid poneres, nisi remoueas cum te regro, possum propria au-
toritate remouere. possem etiã agere actione prescriptis verbis,
vt remoueas, si forte nimis magnã expẽsam facerẽ i amouẽdo,
vt. ff. de prescript. verb. l. permisisti. secundum Barto. ¶ Item
2 † no. ꝙ qui precario possidet, nũꝗ̃ prescribit. ideo qꝛ possidet no
mine alieno. ¶ Ex hoc patet, ꝙ q possidet rem censualem, licet
mille annis stet ꝙ non soluat censuꝫ nunꝗ̃ prescribit libertatẽ:
qꝛ qui ad directum dñium alieno nomine possidet. de hoc not.
in. l. male agiť. C. de presc. xxx. annorum ⁊ ibi per Cyn. ⁊ guil.
¶ Et hoc verum quo ad directum dñium ꝙ nunꝗ̃ prescribiť,
licet census non soluatur: vt. l. cum notissimi. §. se. e. titu. nisi fuis-
set interuersa possessio: qꝛ tunc cum possideret noĩe suo, pͥscribet
xxx. annis. de iure ciuili: vt no. e. ti. j. l. cõperit per Cynũ. ¶ Sed
si queritur de censu: vtrum prescribat liberationem eius. xxx.
annis nõ soluendo: Cy. ꝙ sic in. d. l. cõperit. ¶ Tu potes cõtra-
riũ dicere: qꝛ si nõ prescribit directũ dñium, quod est principale:
ergo nec cẽsum, qui rõne ipsius defertur: vt in. c. cũ ex officij. de
prescr. ⁊ ibi quasi expressum per gl. ⁊ Inn. Nam si rõne partis
coequalis retineť totũ, vt. ff. quẽadmodum serui. amit. l. si stilli-
cidij. in fi. multofortius retinẽdo principale retinetur accessoriũ.
Cum aũt qs teneť aliqd annuũ prestare ex cõtractu, vel vltima
volũtate, ⁊ sic actiõe ꝑsonali nõ ꝑ respectũ ad aliquã rẽ: an pͥscri
bat liberationẽ. dic. vt no. in. l. cũ notissimi. §. fi. all. ꝑ Cy. Pau.

Summarium.

1 Cessionem primam ad vltimã pertrahit. Et quid requiratur vt actus vno tempore factus alio factus censeatur?

2 Fictio super impossibili fundamentũ non habet. Et quid sit fictio. Et quid ad fictionem requiratur?

3 Actus viuẽtiũ, an pendere possint? Et qd in vltimis volũtatibus?

Receptam. Lex ista ẽ pulchra. d. h. si plu
res dñi sepatim seruitutẽ cõ-
stituãt, nouissima cõstõne seruitus ꝯfirmať, nisi mu
tatio cõtingat in ꝑsona cõstituentis, vel acgrẽtis, vel
alterius ex socijs. h. d. Barto. ⁊ est not. l. ⁊ est glo. ad. l. per fun-
dum. ff. ti. j. ⁊ est subtilis in materia fictiois. Debebũt etiam ille
1 q prim⁹ cessit ẜm Bar. ¶ Tãtum eñ. i. solũ eñ. ¶ No. † primo
ꝙ cessio prima trahitur ad vltimã, ⁊ nõ econtra. ⁊ hoc clari⁹ pro
batur hic, ꝙ̃ in. l. ꝑ funduꝫ. ff. tit. j. ¶ Scdo not. ꝙ qñ actus vno
tpe fingitur factus alio tpe requiriť ꝙ illo tẽpore quo fingitur
factus, possit fieri: alias si impossibile est fieri, nõ põt hoc fingi.
2 quia fictio nõ fundatur suꝑ impossibili: vt hic est tex. no. cũ glo.
⁊ no. ff. de lib. ⁊ posthu. l. gallus. §. si eius. nam cum fictio est in re
certa possibili cõtraria veritati, pro veritate a iure facta assum-
ptio. ita no. per Bar. in. l. si is qui pro emptore. ff. de vsuca. finga
tur ꝙ tpe vltimus cedit, omnes preterea cesserunt: ⁊ ille qui pri
mo cessit, mortuus est, vel alienauit: non põt vere cedere eo tpe
quo vltimus. ergo nec potest hoc fingi. ⁊ hoc vult dicere iste tex.
facit. l. bonorũ. ff. rem rat. habe. Ex hoc dicimus ꝙ in fictione
requiruntur extrema habilia. ⁊ ꝙ oĩa remaneãt in eodẽ statu. i.
tpe quo act⁹ perficitur perfecta sint oĩa in illis terminis, in qui-
bus erant tpe quo actus fuit. facit. l. potior. in princ. ⁊ l. qui bal-
neũ. §. titia. qui po. in pig. ha. ⁊ per Bart. in. l. sciendum quibus
ex cau. ma. pleni⁹ in. l. si is qui pro emptore. de vsuca. ¶ Ex hoc
sequitur ꝙ etiã si contingat mutatio in persona illius, qui non
cessit, vel cui non est facta cessio, vt puta: titius hodie, cai⁹ ãnꝗ̃
cedat moritur: vel vendit partẽ suã, licet heres vel emptor secun
do cedat non recõualescit prima cessio: sed opꝫ ꝙ iterato titius
cedat: quia non sunt oĩa in eisdem terminis, in quib⁹ erant tpe
prime cessionis. Et ita intelligit Barto. istum versiculum, ergo
dicetis ꝙ qñ contingit mutatio in persona eius qui cessit, est
defectus in termino a quo: sed cum in persona ei⁹ q nõ cessit, est
defectus in termino ad quem. ¶ Sed in fictione requiritur ha-
bilitas vtriusqꝫ extremi. sed gl. super verbo omnis sensit cõtra-
riũ. s. ꝙ nõ requiratur, vt titius iterato cedat. pro qua glo. facit
tex. in versiculo idemqꝫ dicendũ. si bene inspiciatur. sꝫ pro Bar.
facit versiculus, ergo cũ dicit oẽs ex integro cedere debet. ⁊ istã
partẽ puto veriorẽ, sꝫ alius intellect⁹ videať rõnabilior. ¶ In-
3 tellect⁹ ꝓo Bar. magis vr̃ de stricta rõne iuris. ¶ Itẽ † not. ꝙ
act⁹ viuẽtiũ pñt pẽdere quo ad ius reale: sec⁹ quo ad oblõnẽ ꝑso
nalẽ, q pẽdere nõ põt. Sed cũ pure ꝯcepta est, aut statiꝫ obligat
aut nunꝗ̃, vt. ff. de stiplõne ser. l. qui vsumfructũ. ⁊ hec dñia colli
giť in gl. q icipit. Sed si mortu⁹. ¶ Si aũt cõcipiať sub ꝯdõne,
tũc nõ est dubiũ ꝙ põt pẽdere: vt insti. de ꝟ. ob. ex ꝯdõnali. lega
ta ꝓo ⁊ vltime volũtates. aut fiũt sub ꝯdõne: ⁊ pẽdere pñt. aut
pure: ⁊ tũc aut añ aditã hͥditatẽ, ⁊ idẽ: vt. ff. de seru. leg. l. iii. aut
post aditã hͥditatẽ: ⁊ tũc nõ pñt pẽdere, sꝫ aut statiꝫ valent, aut
nũꝗ̃: vt hic. tene mẽti hanc. l. Et distingue vltio vt distinguiť ꝑ
gl. ⁊ bar. Sꝫ ꝯ ꝑmissa opp. qꝛ hr̃s repñtãt ꝑsonã defuncti vt in
auť. de iureiur. a mo. ꝑsti. ¶ Solu. illud est fictiõe iuris ⁊ istud
quod hic dr̃ ꝓcedit etiã ex fictiõe, ꝙ fingať seruit⁹ ꝯstituta cum
vltima, mõ sunt due fictioes ⁊c. vt. l. j. C. de do. ꝓmis. bar. paul.

Si seruitus uendicetur Rubrica.

Actiones. Cũ seruit⁹ debeť rei q in alicui⁹
bonis est, illi ꝯpetit actio ad ven
dicãdũ ipam cui⁹ est dñiũ illi⁹ rei. Si vero debeť ad
rem que in nullius sit bonis: illi competit, qui ipsam
acquisiuit. h. d. Paulus de Castro.

Summarium.

1 Confessoria atqꝫ negatoria cuius gratia prius introducta sunt? Et de libelli in his forma ac conceptione, numero. 2.

3 Filiofamilias num tutor dari queat? Et quid de curatore, & quatenus? Et vbi vnum in obligatione est aliud in solutione, an libellus vtrumqꝫ simul & alternatiuè complectens efficax sit?

4 Confessoria atqꝫ negatoria cur ita dicantur?

5 Propositio vt affirmatiua vel negatiua dicatur, quid potissimum spectari debeat.

De seruitutibus. Pro seruitutibus vẽ
dicandis vel repellendis competit confessoria
⁊ negatoria ad similitudinem eorũ q̃ ad vsum-
fructum competunt. que sunt in rem. Et datur
confessoria dicenti seruitutem sibi deberi, nega
toria vero neganti alteri deberi. nec competunt nisi domino fun
1 di. h.d. vsq; a .§. recte. ¶ No. gloss. † ꝙ confessoria ⁊ negato-
ria prius fuerunt introducte in vsufructu, q̃ in seruitutibus
2 predialibus. ¶ Item † nota formam libelli, quia qui intentat
confessoriam, potest dicere seruitutẽ sibi competere: ⁊ tamen re
vera cõpetit fundo, non persone: vt. s. titu. ij. vnus ex socijs. vn-
de videtur istum libellum non procedere. nam ⁊ sententia non
datur persone, s; predio, vt. s. negotiorũ gestorũ. l. qui aliena. in
fin. ¶ Solut. verum est ꝙ principaliter competit predio, me-
diãte quo competit etiã persone, vt patet in dicta. l. vnus ex so-
cijs. vnde procedit iste libellus dico mihi seruitutẽ deberi: quia
intelligitur mediante predio. ⁊ sic redigitur ad intellectum iu-
3 ris s̃m Barto. per quod dicit ipse respondisse de facto, ꝙ † licet
filiofamilias non possit dari tutor, quo ad personam: cum sit in
alterius potestate, sed curator bonis sic ⁊ ad causas. l. cum non
solum. §. necessitatem. C. de bo. que lib. si tamen iudex dicat da-
mus tali filiofamili. tutorem, alias curatorem: valet ista datio.
⁊ nõ intelligitur facta persone. sed exponitur. i. ad vtilitatẽ eius
quod tene menti. ¶ Item facit ad illud quod vbicunq; vnum
est in obligatiõe, ⁊ aliud in solõne vt in ti. si qua. paup fe. dicat.
⁊ in ti. de nox. in quibus estimatio dãni est in obligatione, datio
vero serui, vel quadrupedis, est in solutione: ꝙ licet illud quod
est in obligatione tantum peti debeat, si tamen petatur vtrũq;
alternatiue, ⁊ simul: procedit iste libellus. Et redigitur ad intelle
ctum iuris scilicet vt videatur petita estimatio damni tãtum,
s; liberetur aduersarius dando pro nox. nã libellus semper est
sustinendus, quoties ex verbis eius potest cogi recta intentio,
vt no. per Inno. in. c. examinata. pro quo. l. si quis intẽtionem.
4 j. de iudi. ¶ Querit gloss. quare † dicatur confessoria, ⁊ quare
negatoria: dicit plac. ꝙ confessoria proponitur verbis affir-
matiuis: negatoria, verbis negatiuis. quod gloss. non placet.
Nam interdum econtra confessoria verbis negatiuis proponi-
tur: vt cum dico mihi licere altius tollere: ⁊ econtra negatoria
verbis affirmatiuis: vt cum dicitur, hoc tibi licere. ¶ Unde gl.
dicit ꝙ magis est inspiciendus sensus, q̃ verba: quia secundũ
mentem, semper affirmat seruitutem sibi deberi, qui confesso-
riam intentat. ⁊ econtra qui negatoriam intentat, semper ne-
gat: vt hic patet in textu. Unde cõsidera in istis actionibus ius
⁊ factum. quo ad ius, qui confessoriam intentat, affirmat: quia
dicit ius seruitutis sibi competere. qui vero negatoriam, negat:
quia dicit alteri non competere. ¶ Sed quo ad factum potest
esse interdum econtra: vt patet in seruitute altius non tollendi.
5 ¶ Et ita credendum est pla. intellexisse. Et † nota gl. ꝙ proposi-
tio dicenda est affirmatiua vel negatiua inspecto magis sensu,
q̃ verbis: quia interdum verba sunt negatiua, ⁊ tamen impor
tant affirmationem. ¶ Idem no. per glo. in cle. literas. de pre-
scrip. ⁊ ad hoc alleg. Bal. istam glo. Paulus.

Summarium.

1 Facultas tacite per testatorem vsufructuario cõcessa, in re alia eius-
dem testatoris quam legata, quid cõferat si facultatis iuret, aut
seruitutis habeatur?
2 Interdictum pro iteneris seruitute quodnam competat? Et quid si
seruitus causam continuam habeat.

§. Recte. Cui relictus est vsusfructus vnius rei ha
bet facultatem eundi per aliam rem testa
toris sine qua vti frui non posset, tamen hec facultas non est ser
uitus. h. primo. Item si fundo fructuario aliqua seruitus debe
tur, potest fructuarius ea vti. h.d. Item pro seruitute itineris
fundo fructuario debita competit fructuario iudicium possesso
rium, scilicet interdictum de itinere actuq; priuato: siue ipse fue
rit in possessione eundi, siue ille qui sibi legauit. h.d. vsq; ad. l.
1 loci corpus. ¶ Quero † circa primum dictum, quid refert an il-
la facultas sit seruitus, vel non? ¶ Respondeo quia si non est
seruitus: nõ proponis confessoriam tanq̃ pro seruitute itineris:
quia libellus esset ineptus. Sed proponis eam pro vsufructu,
in quo turbaris, si nõ permittas ire, vt. s. si vsusfructus pet. l. i ij.
2 ¶ Item † not. in fi. ꝙ pro seruitute itineris competit interdi-
ctũ de itinere actuq; priua. S; si seruitus haberet cãm cõtinuã,
cõpeteret quasi interdictum vti possidetis. vt. j. e. sicuti. §. aristo.
in fin. ⁊ de serui. quoties. ⁊ ibi nota. ¶ Competunt etiam alio
possessoria, vt. j. e. ⁊ si forte. §. sciendum. ⁊ ibi dicam.

Summarium.

1 Interesse quandoq; pro fructibus capi.

Loci corpus. In confessoria ⁊ negato-
ria, habetur ratio inter-
1 esse agentis. h.d. ¶ Nota † hic ꝙ interesse capitur
pro fructibus. de quo vide. l. videamus. in princip. j.
de vsu. Paulus de cast.

Summarium.

1 Actionem quæ pro principali competit, in solidum dari: non sic
in accessoria quæ pro parte datur.
2 Sententia in indiuisibilibus pro vno lata, alijs vt prodest, ita
nocet.

§. Si fundus. Iste actiones competunt cui-
libet ⁊ contra quemlibet domi
num insolidum. Sed cum peruenitur ad interesse, habetur ra-
tio interesse agentis tantum. Item sentẽtia lata pro vno ex do-
1 minis prodest alijs. h.d. no. ¶ Not. ꝙ † actio que competit pro
principali, datur insolidum: ⁊ tamen actio secũdaria pro inter-
esse datur pro parte. facit. l. j. §. incertam. de preto. stipu. interdũ
reperitur econtra ꝙ actio primitiua competit pro parte, ⁊ actio
secundaria pro interesse competit insolidum: vt. j. commo. si vt
certo. §. si duobus vehiculum. Sed si bene consideres nõ est di-
2 uersitas. Item no. ꝙ in indiuisibilibus † sentẽtia lata pro vno,
prodest alijs, ⁊ etiam nocet secundum glo. ⁊ ad hoc semper alle
ga. iste. §. Paulus de castr.

Summarium.

1 Libellus agentis cui reus verbo non contradixit an procedat? Et
quid de eo qui per fundum meum it, si tamen id iure seruitu-
tis non facere fateatur, num aduersus eum negatoria intentari
queat?

§. Si quis mihi. Confessoria competit cõ
tra illum qui seruitutem
impedit, siue contra illum qui seruitutem negat. h.d. Barto.
1 ¶ † No. procedere libellum agentis, licet reus illi libello nõ con
tradixerit verbo: dum tamen saltem facto contradicat. ¶ Sed
quero quid in negatoria: aliquis vadit per fundum meum, ⁊ fa
tetur se non ire iure seruitutis: an possim contra ipsum intenta-
re negatoriam? gloss. dicit ꝙ non. j. eo. si cum meus proprius. in
fi. contrarium puto per istum tex. Nam si confessoria datur con
tra illũ, qui nõ negat seruitutem, impedit tamẽ vsum eius. Itẽ
in negatoria, vt detur cõtra illum qui non negat libertatem,
impedit tamen vsum libertatis. quia iste actiones pariter am-
bulant. ad hoc. j. e. sicuti. §. aristo. Paulus de castr.

§. Competit. Non potest quis excipere de iu-
re tertij, quod non est exclusiuũ
iuris agentis. ad hoc alleg. de hoc dic vt not. per Cyn. in. l. cum
seruum. de seruituti. ⁊ in. l. ij. de except. rei iud. per Bar. ⁊. l. inde
biti. §. sed si numerum. per eundem.

§. Hec seruitus. Media domus depressa
non impedit seruitutem
altius non tollendi, deberi a domo nõ vlteriori. Sed media ele
uata, seruitus interpellatur quoad eleuata steterit. h.d. vsq; ad
l. ⁊ si forte. §. sciendum. Bar. primum dictum e si verbum quan-
do domus vlterior, cui seruitus imponitur, possit luminibus offi
cere: alias si nullo modo posset officere propter domum mediã
non posset imponi illa seruitus: vt. s. de serui. vrba. predi. l. edes
mee. cum. l. se. ¶ Item not. diligenter in. l. ⁊ si forte. ꝙ quando
quis non potest vti seruitute propter aliquem casum contingen
tem sine culpa domini predij seruientis, non potest prohibere
ipsum dominum, quominus in predio seruiente aliquid fa-
ciat: quia non videtur facere contra seruitutẽ, qua quis vti nõ
potest. ¶ Item nota, quod cessante isto impedimento, destrui-
tur quicquid factum est quod vsum seruitutis impediat.

Summarium.

Summarium.

1 Confeſſoriã poſſidenti dari. Et idem in actionibus quæ pro incor-
poralibus iuribus competunt
2 Seruituti tuendæ quot remedia dentur? & numero. 4.
3 Interdicta realia omnia eſſe.

§. Sciendum. Qui eſt in poſſeſſiõe ſeruitu-
tis altius non tollendi, po-
teſt intentare confeſſoriam vel interdictum quod vi, aut clam:
vel nuntiare nouum opus contra illum, qui vult edificare. h. d.
1 ¶ Nota, † ꝙ confeſſoria datur poſſidenti. ⁊ ad hoc ſemper alle.
fi. ſ. ſi vſuſfruct. peta. l. penultima in fin. ¶ Et idem de omni
actione, que datur pro iuribus incorporalibus, vt not. inſtit. de
2 actionib. §. ſed iſte. per Iaco. butrig. ¶ Item † not. tria reme
dia dari pro ſeruitute tuenda. ſunt ⁊ alia, vt. ſ. e. l. ij. §. fi. ⁊ l. loci.
§. ſi quis mihi. circa fin. ⁊ l. ſicuti. §. ariſto. j. eo. dic pro declara-
tione iſtorum, ꝙ primum ⁊ principalius remedium eſt confeſſo
ria. ¶ Et iſta eſt actio in rem: ⁊ datur poſſidenti, ⁊ non poſſi-
denti, vt hic. ⁊ contra quemlibet turbantẽ vſum ſeruitutis edi-
ficando, vel non edificando. ¶ Itẽ tã pro ſeruitutibus vrba-
nis, q̃ pro ruſticis: vt. ſ. e. l. ij. in prin. ⁊ l. ſi quis diuturno. in fin.
j. eo. ¶ Secundum remedium eſt interdictum, ꝙ vi aut clam.
3 ⁊ iſtud eſt perſonale: cum † omnia interdicta perſonalia ſint. et
datur contra impedientem vſum ſeruitutis edificando: ⁊ poſt-
quã edificatum fuit, vt deſtruatur: non autem anteq̃ ſit edifica
tum, vel ſi quo modo impediatur. vt hic in tex. ⁊ gloſſ. ¶ Ter-
tium remediũ eſt nuntiatio noui operis. de qua hic. Et iſta com
petit ↄtra volẽtẽ edificare. ⁊ hoc etiã no. ſ. de ſerui. vrb. predi. l.
4 inter ſeruitutes. in fi. ¶ Quartũ † remedium eſt interdictũ de
itinere actuq; priuato. Et iſtud competit in ſeruitutibus ruſti-
cis dũtaxat, vie ⁊ itineris, vel actus. Et ſi quis petat, ne impe-
diatur in quaſi poſſeſſione eundi aget ex primo capite. Si vero
vt liceat reficere aget ex ſecundo. in quibus que ſint neceſſaria:
dic vt no. in. l. loci. §. ſi quis mihi. ſ. eo. ¶ Vltimo cõpetit inter-
dictum vti poſſidetis ad tuẽdum quem in poſſeſſione ſeruitu-
tis continue: vt. j. e. ſicuti. §. ariſto. in fi. ⁊ de ſeruitutib. quoties.

Summarium.

1 Speciale in ſeruitute oneris ferendi quodnam ſit? Et in actionibus
realibus, qui rei cedit, non cogitur iudicium ſuſcipere.

§. Etiam de. Ab iſto. §. vſq; ad. l. ſicuti. §. cõpe
tit. tractat de vna materia vz de
ſeruitute oneris ferendi: et dicit ꝙ pro tali ſeruitute datur confeſſo-
ria etiã vt reficiatur paries, qui debet onus ſuſtinere. que actio
eſt in rem, ⁊ eiuſdem nature, que eſt illa, que competit pro aliis
ſeruitutibus. ⁊ eiſdem modis competit: ⁊ illa eadem veniũt que
1 in illis ſeruitutibus. h. d. vſq; ad. l. harum. ¶ Nota † ꝙ ſpeciale
eſt in hac ſeruitute oneris ferendi, vt cogatur ille qui debet ſer-
uitutem aliquid facere: ſecus ſi in aliis ſeruitutibus in quibus
tenetur tantum pati: vt. ſ. de ſeruit. l. quoties. ¶ Item no. ibi,
labeo autem. ⁊c. ꝙ in actionibus realibus non cogitur quis ſu-
ſcipere iudicium, ſi vult habere rem pro derelicto. Idẽ in perſo
nalibus in rem ſcriptis, vt eſt actio noxalis vel de pauperie, ſe-
cundum gl. ſecus in mere perſonalibus. de quo dic vt. l. is cum
quo. de aqua plu. arc. Paulus de caſtro.

Summarium.

1 Aut particulam, pro &, poni. Et præſtationem rei ac cautionis iu-
dicis officio fieri.
2 Iudicis officium circa futura verſari? Et quid vbi reus pendẽte iudi
cio actori ſatisfacit, an debeat abſolui? Et quæ erit ſententia,
interlocutoria ne, an diffinitiua?
3 Sententia qua appellationẽ diſertam fuiſſe pronunciatur, diffini-
tiua num ſit, an interlocutoria?
4 Cautio quando preſtatur, an in litem iuretur?

Harum. In hac actione per officium iudi
cis fit reſtitutio rei, et pſtatur cau-
tio. ⁊ contra non patiẽtem, iuratur in litẽ. Barto.
1 ¶ No. † primo tex. coniuncta gloſſ. ꝙ dictio aut,
ponitur pro et. dicitur enim ꝙ res preſtatur, aut
cautio. ⁊ gl. intelligit ⁊ bene, ꝙ vtrũq; preſtatur. ¶ Secundo,
ꝙ preſtatio rei ⁊ cautionis fit officio iudicis deſeruienti confeſ-
ſorie actioni. nam ipſa confeſſoria principaliter proponitur,
vt iudex declaret ſeruitutẽ principaliter deberi: vt. j. l. proxima.
§. ſed ſi queratur. ⁊ in cõſequentiam imploratur iudicis officiũ
mercenarium: vt hoc facto cogat aduerſarium ad preſtationẽ
rei. i. ad preſtandum patientiam ⁊ ad refectionem parietis in
ſeruitute oneris ferendi. ¶ Item ⁊ ad preſtationem cautionis
vt caueat ſe in perpetuũ nõ impediturum per ſe, vel ſuos here-
des, quominus alter vtatur ſeruitute. ¶ Item in hac ſeruitu-
te oneris ferendi, preſtatur adhuc alia cautio, ꝙ quandocunq;
2 paries indigebit refectione reficiet. Et † ſic officium iudicis
vertitur circa futura, in iis, que habent cauſam ſucceſſiuam, et
in quibus eius ſententia non poteſt perfecte mandari executio-
ni, concord. l. egi. j. e. ⁊ ad hoc iſte due. l. ſemp all. ¶ Tertio no.
ꝙ quando reus ſatiſfacit actori pendente iudicio, debet abſol-
ui: vt hic in fi. ⁊ dicit glo. ꝙ iſta eſt ſententia interlocutoria: quia
non fertur ſuper principali. que gloſſ. ſemper alleg. ⁊ vide plene
per Bar. in. l. titia. j. de accuſa. ¶ Et per iſtam gloſ. dicunt qui
3 dam, ꝙ † ſentẽtia per quam pronuntiatur appellationem eſſe
deſertam, non eſt diffinitiua, ſed interlocutoria: quia non fertur
ſuper principali negotio, ſed ſuper proceſſu. ¶ Et ita audiui, ꝙ
dominus Bald. interrogatus a quodam abbate reſpondit per
iſtam gl. quando citans peruſium erat in manibus eccleſie. ad
quod vide quod not. per Innocen. in. c. auditis. de procu. ⁊ per
glo. in cle. fi. de appella. ⁊ quod not. C. quomodo ⁊ quando iu-
4 dex. ⁊ ſi preſes qui deſertam. ¶ † Vltimo no. gl. fi. ꝙ quãdo cau
tio nõ pſtatur, non iuratur in litẽ, ſed tantũ officio iudicis preci-
ſe compellitur ad preſtandum captis pignoribus. quam gloſſ.
reprehendit Bart. dicens ꝙ non videt quare non iuretur in li-
tem: cum imploratur officium iudicis, ſicut quando agitur per
viam actionis. Sed certe hoc noluit dicere gl. ſed dicere voluit,
ꝙ cum iuramentum in litem non defertur ſuper eo, in quo non
cadit affectio, vt. l. nummis. j. de in litem iuran. ⁊ in preſtatione
cautionis non cadit intereſſe affectionis: ideo non iuratur, ſed
officio iudicis preciſe compellitur. vnde puto glo. bene dicere.

Sicuti. Quando paries ſeruiens reficitur ne
domus dominans corruat, ad domi-
num eius pertinet fultura. h. d. Bar. Et expone ibi,
Nam ſi non vult ⁊c. nã vult dicere, ꝙ ſi dñs domus
dñantis no vult reficere anteq̃ ruat: permittat ruere: qꝛ poſt-
ea oportebit eum reficere poſtq̃ ruerit. quod erit ſibi grauius.

§. Competit. vſq; huc locutus iuriſcõſultus
de ſeruitute oneris ferendi: hic
loquitur de ſeruitute tigni immittendi, vſq; ad. §. ariſto. ⁊ dicit
ꝙ pro tali ſeruitute competit confeſſoria, non tamẽ cogitur ad-
uerſarius parietem reficere. ⁊ in hoc differt a ſeruitute oneris fe
rendi. h. d. Bar. ¶ Ratio diuerſitatis eſt, quia in ſeruitute one
ris ferendi principaliter promittit ſuſtinere onus, in alia vero
promittit pati immiſſionẽ, ſecundario domus ſuſtinere. ¶ Itẽ
prima habet cauſam ſucceſſiuam vt onus ſuſtineat, quod fieri
non poteſt, niſi reficiat. Sed ſecunda habet principaliter cau-
ſam inſtantaneam, ſcilicet pati immiſſionẽ, que fieri poteſt per-
fecte vno inſtanti. ⁊ hoc videtur colligi ex glo.

Summarium.

1 Quaſi poſſeſsio in ſeruitutibus cauſam continuam habentibus,
qualiter acquiratur?
2 Facultas per fundum tuum eundi, ſi me non prohibeas, quandocũ
que velim, mihi a iure eſt conceſſa.
3 Sententiam declaratoriam in realibus ferri.
4 Quaſi poſſeſſionis commoda que ſint?
5 Poſſeſſio, vbi ius cõmune contra poſſidentem facit, ab onere pro
bandi non releuat.
6 Dominium in iudicium quando incidenter venit, ſatis eſt ſi probe
tur quem in poſſeſſionem eſſe, Et ſi qui hoc dicit agat.

§. Sed ſi queratur. Semper alleg. iſte
§. in ſeruitute tigni
immittendi. facta immiſſione dicitur quis eſſe in quaſi poſſeſ-
ſione, ea vero non facta, dicitur aduerſarius eſſe in poſſeſſiõe li-
bertatis. Item in cõfeſſoria non conſtituitur ſeruitus, ſed com
petere declaratur hoc ſecundo niſi lite pendente propter cul-
pam domini domus ſeruientis, fuerit perdita: quia agitur vt
1 de nouo conſtituatur. h. d. no. ¶ No. † primo qualiter acquiri-
tur quaſi poſſeſſio in ſeruitutibus habentibus cauſam continuã

quia per vnicum actum perfectum. simile. s. de seru. vrb. predio.
l. seruitutes. que in superficie. in princip. in habentibus causam
discontinuam, vt vie, vel itineris, non per vnicum actum. nam
non per vnam itationez vel duas, sed per. xxx. dicitur ius acqui
rere quasi possessionem: vt. l. j. de iti. actuqꝫ priuat. quod est ve-
rum in istis, que frequenter possunt fieri, & possunt competere
2 iure facultatis. Nam per fundum tuum frequenter ire possum
ad voluntatem meam, si me non prohibeas: & † competit mihi
illa facultas a iure, vt. l. diuus. s. de serui. rustic. predi. a contra-
rio sensu. ¶ Et ideo non presumor ire animo acquirendi quasi
possessionem seruitutis: sed ex facultate concessa a iure: nisi fre-
quentauerim eodem anno per. xxx. dies, vt dictũ est. secus si ta-
les actus non solent competere iure facultatis. nec potest quis
frequentare ad nutum suũ & interesse electioni episcopi. ¶ Nã
si clerici qui non possunt interesse electioni episcopi, sed soli ca-
nonici: sed si semel interessent, canonicis non contradicentibus:
licet isti actus interessendi habeant causam discontinuam, ta-
men per vnicum actum acquirunt quasi possessionem interessen
di propter predictos casus: q2 nõ conceditur eis a iure: & q2 non
ad nutũ suũ põt interesse, nisi cõtingat casus electionis. ita no.
in. c. cũ ecclesia sutrina. de causa possess. & proprie. & ibi quod not.
3 per Innocent. & per Jo. fa. insti. de acti. eque. in. iij. q. ¶ Item
no. † ꝙ in realibus fertur sententia declaratoria. Sĩle in. l. & ex
diuerso. s. de rei ven. de petiti. heredi. l. lꝫ. Immissa. idem si non
sunt immissa, sed forsitan sunt apparata, vt. l. hec aũt. s. de serui.
vrb. predio. Bart. ¶ In versiculo plane. pone casum ꝙ verus
dominus submisit falsum dñm cum quo fuit lis contestata.
pro quo vide. l. mote. C. de rei vend. ¶ In gloss. sed si possessor
4 no. cõmoda † quasi possessionis. sunt & alia de quibus vide per
gloss. & Bartol. in. l. j. de itine. actuqꝫ priuato. Et hoc verum
vbi iste qui est in quasi possessione, & non vult agere. Sed si vel-
let agere quod posset. vt. l. & si forte. §. j. s. eo. tunc opporteret ꝙ
probaret. & ita limita gloss. vel plenius. ¶ Querit gloss. de tri-
bus. primo in quo prodest esse in quasi possessione seruitutis?
Respondet: quia talis habet maiores dilationes, & non iurat
primo de calumnia, nec cogitur prouocare ad iudicium. Sed
hec vera sunt, quando ab aduersario non turbatur in quasi pos
sessione: quia tunc sustinent partes rei. Si vero molestetur de fa
cto tunc si vult agere, & sic sustinebit partes actoris. Unde pri-
mo iurabit de calumnia, & minores habebit dilationes, vt. s. e.
& si forte. §. sciendum. & l. loci. §. si quis mihi. prodest etiã quo ad
alia. vide. l. ij. & quod ibi not. j. vti possid. de quo dic vt. l. j. post
5 princi. de iti. actuqꝫ priua. per gl. & Bart. ¶ Secũdo querit gl.
an † ista possessio releuet ab onere probandi seruitutem constitu
tam. respondet ꝙ non: quia quando ius commune facit contra
possidentem, possessio non releuat ab onere probandi: vt. C. de
proba. vis eius. Sed hic facit contra possidentem: quia omnis
res presumitur libera, nisi cõtrariuꝫ probetur. Item eam semel
fuisse liberam, vt. C. de serui. l. altius. nec obs. j. de proba. l. circa.
quia ibi loquitur in seruitute hominis, qui potest nasci seruus.
& sic nunꝗ fuit liber. Sed res non potest nasci serua. & hec vera,
cum agitur petitorio: secus si possessorio: vt no. per Cy. C. de ser-
ui. & aqua. l. ij. in. iiij. q. ¶ Tertio querit an releuetur ab onere
6 rei, cui dicit seruitutez deberi? Respondet ꝙ sic, quod tene men
ti. ¶ Ex † quo no. ꝙ quando dominium venit incidenter in iu-
dicium, sufficit probare, quod quis sit in possessione: licet ille qui
hoc dicit agat. quod probatur. j. familie ercis. l. j. Et no. per Cy.
C. que sit longa consue. l. ij. per Bart. in. l. penultima. de iniusto
test. Et vide qđ no. Inn. de verb. sig. c. abbate sane. & in. c. bone.
de postu. qui dicit duo: vnum est, ꝙ fundus est intentio agentis
negatoria de iure cõmuni: sed vide ibi, eodem modo. &c. ¶ Se-
cundum est, ꝙ agens negatoria nõ dicit aduersarium possesso-
rem esse. quod nota.

§. Aristo. Dominus partis domus inferioris
non potest in superiorem iure seruitu
tis fumum immittere: nec dominus superioris debet ĩ inferiorẽ
mittere aquam: nisi aliud actũ sit. et pro ijs cõpetunt iste actio-
nes & iudicia possessoria. Item non valet pactuꝫ ꝙ alicui liceat
facere, quod de iure communi facere poterat: secus si non pote-
rat. h. d. vsqꝫ ad fi. l. Barto. ¶ Et alleg. ꝙ non licet immittere
falcẽ in messem alienam. glo. opponit de. l. penultima. de iniur.
& soluit. que so. non videtur bona, imo cõtra tex. parificat enim
aquam & fumum. ideo dicit Bart. ꝙ si dominus domus infe-
rioris velit facere modicum ignem, vel fumum necessarium ad
familiam. quod potest facere, nisi animo iniuriãdi faciat: vt. di
cta. l. penulti. ¶ Idem si dominus domus superioris modicã
aquam vellet supra solarium ponere, potest: nisi animo faciat
iniuriandi. ¶ Si autem dominus domus inferioris vellet face
re casseariam, vel alium fumuꝫ non familie necessarium nõ pos
set. nec econtra: dominus superior magnam aquam ponere: vt
hic Bar. & hoc videtur probare per tex. l. grauem fumum.

Si eo loco. Natura confessorie est, vt per
eam destruatur quicquid fa-
ctum est contra debitam seruitutem & fiendum impe
diatur. Et ad id quod dicit, ꝙ per edificationem ex-
tinguitur vsusfructus, declara vt dixi. s. de vsufructu. l. si in
area. Paulus de castro.

Summarium.

1 Prescriptio seruitutis que requirat?
2 Confessoriam aduersus quencumqꝫ dari.

Si quis diuturno. Pro ser-
uitute p-
scripta competit vtilis confessoria, in qua nõ ha
bet quis necesse probare titulum: sed tantum se
fuisse vsum longo tempore non vi, clam, vel pre-
cario. item confessoria non solum datur contra
dominum predij seruientis, sed contra quemcunqꝫ prohibentẽ
1 vsum seruitutis. h. d. no. Et † adde ꝙ alia requiruntur ad pre-
scriptionem seruitutis, scilicet ꝙ quis vtatur iure seruitutis, vt
l. j. §. j. de iti. actuqꝫ priua. ¶ Item ꝙ bona fide. potest enim esse
ꝙ non sit vsus vi, clam, vel precario: & tamen non habeat bonã
fidem: & non prescribet, vt. j. titu. j. l. fina. ¶ Item requiritur ꝙ
sciente & patiente aduersario: vt. C. de serui. & aqua. l. ij. q̃ omnia
limitationem recipiunt. vnde dic vt ibi no. per doc. & in. l. j. in fi.
de aqua pluu. arc. per Barto. & in dicta. l. j. de iti. actuqꝫ priua.
¶ Ex quo patet, ꝙ illud quod dicitur hic, ꝙ non Requiritur ti
tulus: verum est de titulo speciali: titulus tamen generalis pro
suo requiritur, postꝙ requiritur bona fides. vt probatur in di-
cta. l. fina. j. tit. j. & ita tenet Rofred. in libell. super hac actione.
2 ¶ Ultimo † nota confessoriam dari contra quẽcunqꝫ. de quo
vide per Cy. in rubrica. C. de vsufructu.

An vnus. Unus ex socijs potest alium edi
ficantem impedire iure commu
ni non iure seruitutis hoc declara. vt. l. in re cõmu-
ni. s. de serui. vrba. predio. Paulus de cast.

Si ius illi. In negatoria cogitur quis
cauere, quod in futurum
seruitute non vtetur. h. d. Barto. similis cautio pre-
statur in confessoria. s. e. l. Bar.

Summarium.

1 Confessoriam dari pro re quæ agentis nunquam fuerit.

Fistulas. Non potest quis habere
canalem in suo per quem
aqua noceat alieno. h. d. Et allegatur iste tex.
1 per glos. s. e. l. ij. ꝙ † negatoria datur pro re, que
nunꝗ fuit sua. ¶ Item not. secundum Bar.
ꝙ non licet habere aquariolum in domo pro-
pria si per eum aqua immissa inundaret in vicini parietem. Et
pone casum in aquariolo, vel ayguerijs istius ciuitatis. Pau-
lus de Castro.

Si cum. Qui tigna imittit vltra ꝙ sit actũ,
in constitutione seruitutis, per ne-
gatoriam tollere cogitur. Itẽ nõ lꝫ tibi tenere parie
tẽ q supra meũ inclinet. h. d. ¶ Et no. gl. vltimã hu-
ius. l. que dicit, ꝙ negatoria non datur nisi contra illum qui pre
tendit se habere seruitutem. quod non placet, primo datur enim
contra illum, qui impedit vti libertate: vt. s. l. proxima. & j. eo. si
quando. in prin. & §. fin. Et t ixi. s. eo. loci. §. si quis mihi. alias
non video qualiter succurreretur.

Alius. Si administrator minoris facit con-
tra debitam seruitutem tenetur tute
le, & etiam competit confessoria. h. d. Bar. Nota tex.
ibi, q2 quod alium. &c. & vide glo. in. c. j. extra de nat.
ex liber. vent. Paulus de cast.

Si ate. Ex titulo & quasi possessione seruitutis
competit actio, et exceptio. h. d. Bar-
to. Paulus de castro.

Si quando. Si edificium vicini mei supra
meam inclinatur per nega-
toriam tollere cogitur. Item in loco qui debet serui-
tutem

tutem nihil faciendi, non pñt ſilue vel excreſcentes poni. Item non licet iuxta parietem alterius imponere aliquid per quod paries deterior fiat. h.d. tota lex. Bar. Paulus de caſt.

R Scuius. Iſta.l.eſt no.⁊ habet materiã ſubtilem, ⁊ nunc non eſt temp⁹ examinandi.⁊.h.d. qui agit confeſſoria pro ſeruitute ⁊ intereſſe, reo contumace mittit̃ in poſſeſſionem oĩm bonorum: a qua nõ recedit, niſi fuerit integre ſatiſfactum. h.d. Barto. materiam huius.l. vide plene in.l. ſi prim⁹. de no. ope. nun. ẽm quam.l. iſta debet intelligi.⁊ Rofr. in libe. de confeſſo. ſuper hac.leg. Paulus.

S I de cõmuni. Sententia lata contra vnã vnũ ex ſocijs, non preiudicat ceteris, ſi culpa eius acciderit: ſecus ſi dolo. h. d. Secundũ verum intellectũ bar. Et eſt ratio diuerſitatis: q2 in primo caſu non haberem recurſum contra ſocium, qui non tenebatur pro parte ſocij aliam diligentiã adhibere, ꝙ in ſua: vt. ĩ. familie. erciſ. l. non tantum. vnde ſuccurritur ſibi, vt ſententia non noceat, ne verſetur in damno. Secundo vero caſu habet actionem de dolo contra ſocium, vt hic in fin. ſecundum glo. ⁊ Bar. Paulus de caſt.

T Eſtatrix. Qui rem legat, velle videtur vt heredi remaneat poteſtas eũdi per illam, ſicut teſtator ire ſolebat. h.d. Et no. ꝙ nõ eſt ipſo iure conſtituta ſeruitus: cũ illud ſit legatum tacitũ, ſed eſt conſtituenda. vt.l. ſeruuz filij. §. fi. ⁊ quod ibi no. ĩ. de lega. ĵ. Paulus.

§. Plures. Predium vniuerſitatis poteſt ſeruire predijs ſingulorum: ⁊ ius ſeruitutis tranſit cum predio dominante, quocunq3 titulo cõcedatur niſi ſpecialiter ſit exceptum. h.d. Bar. Et not. ꝙ poteſt expreſſe agi, vt ius ſeruitutis quod eſt reale ⁊ annexũ rei, non tranſeat cũ re. hoc etiam probatur. s̃. de ſerui. ruſt. predi. pecori. in fin. S3 ibi hoc agebatur a concedente ſeruitutem, ⁊ in actu conceſſiõis hic aũt poſt ceſſionẽ factam, ⁊ ab eo cui facta erat. Paulus.

S I aqua. Poteſt cõſtitui ſeruitus, vt aqua inueniatur, ⁊ iuẽta ducatur. h.d. Paulus de caſtro.

Quemadmo. ſeruitus amittatur *Rubrica.*

S Eruitutes. Quatuor caſus ponunt̃ vſq3 ad.l. iiij. que ĩcipit ſeruitus, et ſunt breues, ⁊ non indigent ſummario. Paulus.

Summarium.

1 Seruitutes plures ex fundorum dominantium pluralitate reſilire. Et quatenus id verum ſit?

2 Immiſtio inter res ſeparatas non cadit. Et ſeparatorum non eſſe illationem.

S Eruitus. Hec.l. cõtinuatur cũ ſe. vſq3 ad.l. ſi ſic.⁊.h.d. ꝙ ſi ſeruit⁹ ẽ vna, indiuiſibilis eſt: ⁊ vel in totum amittitur ſi nullus vtat̃: vel in totum retinetur, ſi aliqs quicũq3 ſit noie
1 fundi vtat̃. Si vo de vna fiãt plures, põt vna amitti ⁊ alia retineri. h.d. vſq3 ad.l. ſi ſic. ¶ Et q2.l. ſeq. eſt difficilis in tex. pro intellectu ipſius, dic ꝙ qñ fundus cui debetur ſeruit⁹, vel a quo debetur ſit plurium dñorũ cõis pro indiuiſo, quouſq3 remanet indiuiſus, vna tñ ſeruitus eſt: ⁊ per vnũ ex ſocijs, vel quẽcunq3 aliũ vtentẽ nomine fundi retinet̃ quo ad oẽs. vt in hac.l. ¶ Si vero diuidat̃: tũc loquit̃.l. ſe. q̃ diſtinguit, aut diuiditur fund⁹, qui erat plurium dñorũ: ⁊ tunc tot fiunt ſeruitutes, quot ſunt partes. ⁊ vna põt retineri per vſum, alia amitti per nõ vſum. ⁊ hoc vſq3 ad. §. Sed ſi is. nec nocet iſta diuiſio fundo ſeruienti, imo prodeſt: q2 anteꝙ eſſet diuiſus per vnum ſolũ poterat retineri quo ad oẽs. ¶ Sed poſt diuiſionẽ nõ retinet̃, niſi quo ad intereſſe. Si vero diuidat̃ fundus ſeruiẽs, q erat pluriu m dños rum tũc diſtinguit̃, aut ſeruitus fuit cõſtituta per partẽ fundi: ⁊ tunc loquitur. §. Sed ſi is, vſq3 ad. §. certum. aut fuit cõſtituta vt per quãlibet partẽ fundi ire liceret: ⁊ tũc loquit̃. §. ceterũ vſq3 ad finẽ. ¶ Primo igit̃ caſu, cũ ſeruitus fuit conſtituta per certum locũ, ⁊ fundus ſeruiẽs diuidit̃: tũc qualitercũq3 diuidatur ſiue per lõgitudinẽ vie, ſiue per latitudinẽ, vna remanet ſeruitus: q2 pluralitas fundorũ ſeruientiũ nõ multiplicat ſeruitutes: vt.l. vna eſt via. s̃. de ſerui. ruſt. predio. nõ ergo efficiũtur plures ſeruitutes: licet de vno fundo efficiantur plures fundi. ⁊ hoc nõ dicitur ita clare in tex: ſed in glo. colligitur. Verũtamen in modo amittendi ſeruitutem diſtinguitur: q2 aut fundus ſeruiens diuiditur per longitudinẽ, puta: quia tota illa pars fundi per quã ibatur, cedit vni, altera cedit alteri. Et tunc dicitur ꝙ perinde eſt, ac ſi a principio duo fundi diuiſi fuiſſent. vult dicere, ꝙ ꝙtũ ad illã partẽ per quam nõ ibatur, nõ eſt neceſſe ꝙ labatur tp̃s cõſtitutum ad amittẽdã ſeruitutem: quia pars ceſſit libera a principio. quia poſtꝙ per certã partem cõſtituta erat ſeruit⁹, altera pars libera deſerebatur: vt. s̃. de ſerui. ruſti. predi. l. certo generi. §. ſi totus. ꝙtum vero ad alterã partẽ, per quam cõſtituta erat ſi negligat tempore cõſtituto, perditur ſeruit⁹. Aut fundus fuit diuiſus per latitudinẽ vie: aut q2 quilibet dominorum habet partẽ illius loci, per quã cõſtituta erat ſeruitus: ⁊ tũc cu3 vna ſit ſeruit⁹, licet plures fundi ſint facti: nõ poteſt niſi, vel tota amitti, vel tota retineri. vnde ſi per partẽ vnius tãtũ eatur, retinetur quo ad oẽs, ſicut ſi a princ. plures fundi fuiſſent: vt.d. l. vna eſt via. ſic ergo per non vſum nõ poteſt vnus fundus liberari, ⁊ alter nõ. Sed per pactũ expreſſum ſic. ¶ Itẽ nec per redemptionẽ vnius fundi liberaretur alter, dummodo in altero ſit tantum ſpacium ꝙ poſſet eſſe via: alias vterq3 liberaret̃, vn⁹ per redemptionẽ: alter ꝑpter neceſſitatem vel impoſſibilitatem vie. ⁊. h.d. §. Sed ſi is vſq3 ad. §. ceterum. ¶ Secundo vero caſu, qñ actum eſt vt per quãlibet partem fundi, poſſint ire ⁊ mutare locũ eũdi: ⁊ tunc ſi diuidatur fund⁹ ſeruiens, tot fiunt ſeruitutes, quot partes. ⁊ vna per nõ vſum põt amitti, ⁊ altera retineri. quod eſt mirabile. Nam per hoc limitatur quod. s̃. dixi. in.l. vna eſt via. nã tunc eſt verũ ꝙ ex pluralitate fundorũ ſeruientiũ nõ reſultat pluralitas ſeruitutũ, qñ oẽs illi fundi ordinati ſunt ad vnũ modum eundi. Secus ſi ad diuerſos modos ẽm voluntatem illius, cui debetur ſeruitus, vt hic probatur expſſe. nec põt cõqueri de hoc ille cui ſeruitus debetur: q2 licet ſentiat damnum in vno, ſentit tamen cõmodu3 in alio: vt patet ex
1 tex. ⁊. h.d. §. ceterum. vſq3 ad finem. ¶ No. † in.l. non ſatis. vſq3 ad. §. ſed ſi is. ꝙ ex pluralitate fundorũ dñantium plures reſultant ſeruitutes. ſimile. s̃. de ſeruitu. vrba. predi. l. ſi edes. in prin. ¶ Scdo, ꝙ hoc eſt verũ ſiue a principio fuerint plures fundi, vt ibi: ſiue fuerit vnus, ⁊ efficiantur plures. Simile. s̃. de ſeruit.
2 ruſt. predio. l. via cõſtitui. §. q̃cunq3. ¶ Tertio † not. ꝙ inter res ſeparatas non cadit immiſtio. quod eſt dicere in effectu, vt ſeparatorum ſeparata ſit ratio. ⁊ de vno ad aliud non infertur. facit. s̃. de calum. l. fina. ⁊ quod not. in.l. de bonis. in principio. ad carbo. ¶ Quarto, nota ꝙ ille qui ex commoditate ſentit commodum, non debet de incommoditate conqueri.

Summarium.

1 Tempus legitimũ ad præſcribendam ſeruitutem quodnam ſit. Et an ad amittendam ſeruitutem ſcientia amittentis requiratur?

S I ſic. Si ſeruitus habens cauſam diſcontinuam habeat interuallum menſium, vel annorum, duplicato legitimo tempore perditur. Sed ſi dierum vel horarum, tunc
1 legitimo tantum. h.d. nota. ¶ Quod † autem ſit legitimum tempus non habetur in hoc titulo. ſed. C. eod. l. ſicut. vbi dicitur, quod olim erat biennium. h.d. hodie. x. vel. xx. anni. Et nota gloſſ. que dicit, quod ad amittendam non requiritur ſcientia. quia etiam ignorans eam ſibi competere, non vtendo perdit. probatur. ĩ. eod. l. ſi partem. §. fi. ¶ Et auerte quia iſta. l. loquitur de preſcriptione ſeruitutum ruſticorum. Sed. l. hec autem. s̃. de ſeruit. vrb. predi. loquitur de vrbanis. Paulus. de caſtr.

S I ſtillicidij. Qui promittit edificare in loco ſeruiente ius ſeruitutis amittit. h.d. ſecundum Bart. gloſſ. opponit de l. ſi domus. de ſeruitute vrbano. predio. vbi permittendo edificare, non perditur ſeruitus ſtillicidij. gloſſ. non ſoluit hic, nec ibi. ¶ Tu dic quod hic debebatur ſeruitus ſtillicidij ſupra aream, vnde ſi ibi edificatur, non poteſt ſtillicidium ſupra aream cadere: quia quodam modo videtur area deſinere. ideo ſibi imputet, qui permiſit. ſed in contrario debebatur ſtillicidium ſupra domum. vnde licet ibi edificetur, adhuc domus eſt. et ſupra domum cadere dicitur. Paulus de Caſtro.

SI in partem. Per vsum partis loci ser-
uientis, vel ad partem loci
dn̄antis, tota seruitus retinetur. h. d. cū. l. seq. Pau.

Summarium.

1 Priuilegium minoris maiori in indiuisibilibus prodesse.

SI comunem. In indiuiduis retinet
quis per socium ex eius
priuilegio speciali, quod per se non posset. h. primo.
Item qui vtitur seruitute aliter oīno q̄ sibi debea-
tur ipsam amittit. Imo retinet: quia q̄ plus facit, vtiq; tantū
facit. h. tertio. Item resoluto iure concedētis resoluitur ius ser-
1 uitutis ab eo concesse. h. quarto ꝛ vltimo vsq; ad fi. ¶ Et †no.
principiū. l. ꝙ in indiuisibilibus priuilegiū minoris prodest ma-
iori: secus in diuisibilibus. vt. l. iij. §. sed vtrum. s̄. de mino.

Summarium.

1 Seruitutem per malefidei possessorem retineri posse.

QUi fundum. Seruitus retinetur per
quēcūq; vtentem, ꝛ etiā
1 per aquā naturaliter currentē. h. d. bar. ¶ No. †per
malefidei possessorē retineri seruitutē. ꝛ est argumen
tū ſm bar. ꝙ si aliqua ciuitas, vel castrum hn̄s iurisditionem,
fuerit occupata per tyrannū, ꝙ iurisditio per ip̄m tyrannū reti-
neatur. non autem per ipsum tyrānū acquiri, nec aliqd ius in ci-
uitate alteri ꝯstitui. per ea q̄ habentur. C. de seruitu. ꝛ aqua. l. j.
in vltima. gloss. Paul.

SI quis. Medius locꝰ nō seruiens seruitutē in
terpellat, nō extinguit: ꝛ ideo an̄ fini-
tū, tp̄s prescriptionis, potest restaurari. Bar.

SI locus. Si ꝓpter impetū fluminis qs impe-
diat vti seruitute, non statim perdit
eā, sed decurso legitimo tp̄e. ꝛ ideo si cesset impedimen
tū anq̄ tempus labatur, seruitus ipso iure redit ad pristinum
statum. Si vero post beneficio restitutionis renouatur. Item si
via publica p casum destruat, vicinꝰ ꝓximꝰ ipsam p̄stare cogit
h. d. bar. ¶ Et no. vltimo casum. l. si cū seruitus. que hanc seq.

SI cum seruitus. Redemptiōe vniꝰ
ex fundis seruienti
bus nō extinguit seruitꝰ debita per alios. bar. ad hoc
s̄. de serui. rusti. predio. tria predia. ꝛ. s̄. e. Nam satis. §. certe.

Summarium.

1 Ius accrescendi in contractibus an locum habeat?

AQuam. Si aqua ducatur ad plura pre-
dia diuersorū, licet per eundē ri-
uum, plures tn̄ sunt seruitutes: ꝛ vna pōt perdi per
nō vsum: altera vero retineri per vsum. Et illud qđ
vnꝰ perdit alteri nō accrescit, sed prodest dn̄o predij seruientis.
Si vero ducatur ad vnum fundum plurium dn̄orū, vna tn̄ ser
uitus est, ꝛ per vnū soluz potest retineri quo ad oēs. h. d. tota. l.
1 ¶ Et not. † fi. eius. ꝙ in contractibus nō habet locū ius accre-
scendi. ꝛ ad hoc alle. ius vero non decrescendi sic: vt. l. proprium.
s̄. communia predio. Item no. gl. ꝙ prescriptio soli prescriben-
ti sufficit.

LAbeo. Qui perdit principale perdit accesso
riū. h. d. secundū vnā lec. notabiliorē.
Et tunc debet esse in tex. non. ¶ Item no. ꝙ per ac-
cessoriū non retinetur principale. facit. l. ex pupillari.
j. de vulga. ꝛ pupilla. ꝛ de iure codicill. l. quod per manus. Et
adde. l. fina. de his qui a non do. manu. vbi habes notabilem
casum. Paulus de castro.

SI quis alia. Per vsum alterius aque,
quam mihi debeatur, ser-
uitutem aque ducende non retineo. h. primo. Item
tempus quod neglexit actor, a quo causam habui,
mihi imputatur. h. secundo. Et in vrbanis predijs non prescri-
bitur libertas, nisi factuz prescribentis interuenerit. h. d. tota. l.
¶ Et vide quod no. in. c. olim. de cēsibus. ꝛ pone casum in prin.
per. l. si commune. s̄. eo. titu.

Summarium.

1 Seruitus num ipso iure per contractum cōstituatur? Et quid in lega
to, numero. 2.

SI partem. Actio personalis pro seruitu
te non tollit tp̄e quo amittit
seruitus constituta. Item sola ꝑmissione inter viuos
non cōstituitur seruitus: Sed in legato sic aditione
secuta: nec pōt repudiari si ad alium transitū fecerit. h. d. tota. l.
1 Bar. ¶ Et †est no. primo in eo quod hic dr̄, ꝙ per contractum
nō cōstituitur ipso iure, sed requiritur traditio, quod fit duobus
modis, primo inducendo quē in fundum seruientē. vt. s̄. ti. j. si a
2 te. ¶ Secundo no. p ꝙ legatum ipso iure cōstituit seruitus adi
ta hereditate: vnde sicut in rebus corporalibus transit dn̄ium
ipso iure in legatarium expressum: secus si tacitum, vt. s̄. tit. j. te-
statrix. in prin. ex quibus sequit ꝙ legatarius pōt statim intēta
re cōfessoriā post aditam hereditatem, licet nūq̄ fuerit vsus ser-
uitute. ꝛ adde quod dixi. s̄. de vsufructu. l. j. ¶ Ultimo nota ꝙ
in preiudicium alterius non potest legatariꝰ repudiare legatū.
ꝛ adde. l. si fundꝰ. §. titius. de lega. j. ꝛ de bon. lib. l. liberto. octo-
ginta. Paulus de Castro.

VSu. Seruitus retinetur p quēcūq; vtentē ea, siue
sit bone fidei, siue sit malefidei, siue ius ha-
beat in predio dn̄ante siue nō. Itē siue vtat noīe suo,
siue nomine domini, cui debetur. h. d. vsq; ad. l. fi. Paul.

SEruitute. Ad prescribendam seruitutē
requiritur ꝙ quis vtatur iure
seruitutis. ¶ Itē iure suo, al's nō p̄scribit. h. d. nota
bil'r. reqritur etiam bona fides ſm glo. ꝛ idē in p̄scri
benda libertate predij vrbani ſm eam, quam not. vna cum tex.
quia sepius allega. ꝛ adde quod not. in. l. j. §. j. de itinere actuq;
priuat. Paulus de cast.

Sequitur nonus liber.

Si quadrupes pauper. fe. dica. *Rubrica.*

¶ Iste liber intitulatur de damnis datis: ꝛ cōtinet quatuor ti
tulos. Primus est iste qui tractat de damno dato ab animali-
bus brutis. ¶ Secundus scilicet. ad. l. aquiliam tractat de dam
no dato ab animalibus rationabilibus: vt hominibus libe-
ris: ꝛ per directuz seu immediate. Tertius scz, de ijs qui deiece.
vel effu. de damnis datis ab hominibus occasionaliter, nō per
directum sed mediante re inanimata. Quartus scilicet, de no-
xalibus, de damnis datis a seruis ꝛ not. ipsam materiam: quia
vtilis est ꝛ bona. Paulus de cast.

Summarium.

1 Actio ex edicto, si quadrupes, vt competat quot requirantur?
2 Canis ē genere ferocium animalium num sit?

SI quadrupes. Si q̄dru
pes alie-
na sua feritate det ꝯ naturā sui gn̄is alte
ri dānū directe, vel īdirecte, nulla culpa
alteriꝰ interueniēte, cōpetit ex hoc ciuilis
actio de pauꝑie contra dn̄m quadrupe
dis ad estimationē dāni, a qua liberatur
dādo aīal pro noxa. Si vero interuene-
rit alicuiꝰ culpa, hec actio nō datur, sed
actio. l. aqlie. vel in factū ꝯtra culpā cōmittentem. ¶ Itē si feri-
tas nō sit cōtra naturā sui gn̄is, sed ſm naturā, hec actio nō dat
1 h. d. vsq; ad. §. cū arietes. ¶ No. †plura necessaria vt hec actio
cōpetat. prio ꝙ dānū sit datū ab aīali bruto. alias hēret locū ti
tulus seq. vel tit. de noxa. Scđo, ꝙ illud animal sit quadrupes.
Nam si esset bipes, vt gallina: non daret hec actio directa, sed
vtilis ex mēte legis: vt. j. e. l. penultima. Tertio ꝙ dederit dānū
ex feritate, vt calce, morsu, vel cornu: secus si nō ex feritate: vt si
equus tuus, vel bos tuus comedit herbas meas, vel porcꝰ tuꝰ
farinā meā. Nā tūc non daret directa, sed vtilis sic, ſm Roffr.
ar. j. ti. j. qui occidit. §. si qs alienū. ꝛ de p̄sc. ver. l. q seruādarum.
§. vlti. Quarto, qđ illa feritas sit ꝯtra naturā sui gn̄is, vt qꝛ sit
de gn̄e māsuetorum aīaliū, sicut sunt equi, asini, ꝛ alia q̄ depu-
tata sunt

tata sunt ad vsum hominis.tunc em̄ licet vnū ex predictis ani-
malib⁹ mutauerit naturā mansuetā in ferocem datur hec actio.
fortius aūt si nō mutauit,licet casualiter semel percusserit.⁊ hoc
sentit gl.sup verbo ferociam ⁊ verbo feritate.Si aūt sit de gn̄e
animalium ferocium,vt sicut illa q̄ non sunt deputata ad vsum
hois,vt vrsi,leones,tūc ex dāno dato ꝑ ipsos nō daꝛ hec actio
directa ꝯ illū q talia aialia tenebat.¶ Sz distiguiꝛ,aut dederūt
dānuz postq̄ diffugerint a domino,⁊ tūc nulla datur actio vt
in.§.in bestijs.Aut anteq̄ fugerent:⁊ tunc conueniꝛ dn̄s ex edi
litio edicto,vt.ff.de edili.edic.hi enim.cum leg.sequentibus.
¶ Tenetur etiam hac actione vtili.vt insti.eo.§.fin.⁊ an altera
2 tollat alterā:dic vt ibi no.† De cane aūt dubitaꝛ,an sit de ge-
nere ferocium aialium.⁊ videtur ꝙ sic,vt dicto.§.fin.⁊.l.hi em̄.
§.i.In contrarium videꝛ tex.hic.§.sed et si canis..Nā ex dāno
dato per ipsum cū interuenit aliena culpa,non datur hec actio:
secus ergo si non interuenit:vt.ff.e.hec actio.§.j.ergo non debet
reputari de genere ferociū:q: tunc nō daretur,vt in.§.in bestijs.
non em̄ oēs canes mordaces sunt.¶ Nec obst.ꝙ nō sunt depu-
tati ad vsum hois:q: saltim sine hoīe non solet viuere.⁊ ꝑ hoc
potest dici ꝙ non sunt de gn̄e ferocium,sed domesticorum.Et
hoc prodest scire ad statuta dicentia ꝙ si animal alterius dome
sticū dederit alteri dānum,teneatur dn̄s alteri in tantum:ꝙ si
canis dederit damnū teneatur.Quinto requiritur ꝙ non inter-
uenerit alicuius culpa:tunc enim distingueretur:quia aut cul-
pa fuit in cōmittendo ⁊ dando causam:⁊ tunc solum ageretur
cōtra culpā cōmittentem actione.l.aquilie,vel in factum,vt hic
in.§.sed ⁊ si instigatu.⁊.§.generaliter.non aūt contra dn̄m.Et
ita tenet Roffre.in hoc ti.Aut in omittendo:⁊ tūc daretur hec
actio contra dn̄m,⁊ in subsidium,si nō esset soluendo,daretur
actio de dolo contra illum,qui culpam commisit,vt.s.de dolo
eleganter.§.si quadrupes.¶ Sexto requiritur q dederit dam
num per se alias enim si sint instigata per damnum passum,⁊
nulla competit actio,vt in.§.cum arietes.aut per animal alte-
rius:⁊ tunc daretur hec actio ꝯ dominū animalis instigantis,
vt.§.sed si aliqua quadrupes.Si aūt per hominem,tunc dic vt
s.dixi vt in.§.sed si instigatu.¶ Ultimo requiritur ꝙ viuat tē-
pore quo agitur:alias nulla daretur,vt.§.Et cum in quadrupe
dibus.¶ Ultimo no.gloss.illam p̄mam istius.l.que dicit,⁊ ve
rum sit,⁊ declara eam,vt not.in.l.j.circa princi.s.de dolo.⁊ est
de glo.doctorum Perusinorum.

Summarium.

1 Defensio sui cuiq; quo iure permissa? Et qui dat causam vt ab alio
occidatur,seipsum occidere videtur.

§. Cum arietes. Si aīal vnius aggrediēs alterum fuerit occisum,
1 nulla competit actio:secus econtra.h.d.Et alle.ꝙ † defensio est
permissa de iure naturali.concord.l.itaq;.ff.ti.j.¶ Item alle.ꝙ
seipsum videtur interficere,qui dat causam,vt ab altero interfi
ciatur.Ita no.extra de fur.c.si quis ꝓpter necessitatem. Pau.

Summarium.

1 Mendacium autorem adeò punit,vt soluendi aliud pro alio facul-
tatem perdat,sed & probandi onere grauatur.

§. Et cum etiam. Hec actio est in rez scri-
pta,⁊ competit contra
illum qui reperitur dominus tempore litis contestate,licet non
fuerit tempore damni dati.Item propter mendacium perdit
dominus facultatem dandi animal pro noxa.Item si animal,
quod est in solutione pereat,⁊ pro ipso competat actio,libera-
tur dominus cedendo actionem:sicut liberaretur ipsum soluen-
do,si peremptum non esset.Item actiones in rem scripte compe
tunt heredibus,⁊ contra heredes,non pro hereditarijs portio-
nibus,sed pro portionibus dominij.h.d.vsq; ad fin.l.¶ Nota
1 †in.§.interdum.ꝙ propter mendacium quis punitur in hoc vt
perdat facultatem soluendi aliud pro alio.¶ Item interdum
punitur in onere probationis,vt.ff.de probatio.l.cum de indebi
to ⁊ adde.l.si dubitetur.de fideiuss.⁊ hoc quando mendacium
est alteri damnosum:alias quis non punitur,vt no.in.l.fundū.
in fin.ff.de euict.⁊ adde quod habetur.xxij.q.per totum.⁊ insti.
de acti.§.Item mista.¶ Item nota.text.in versiculo noxe de-
dere.⁊c.qui facit ad multa. Paulus de cast.

Summarium.

1 Canis animal ferox ne sit,an domesticum.& an pecudis appella-
tione contineatur?

HEc actio. Hec actio datur omnib⁹ quo-
rum interest.Item pro damno
dato a cane ligato,non datur,sed a cane soluto sic.
h.d.Et que sit ratio.dic vt in gl.que videtur ponere
duas rationes.vna est quia licitum est canem in taberna tenere:
sed non ligatum,non.Pro declaratione huius dic ꝙ tres sunt
casus.¶ Nam interdum dn̄s quadrupedis adhibet diligentiā
ne damnū detur:vt quia ligat canem,vel tenet quadrupedē in-
clusum:⁊ tunc non habet locuz hec actio,nec aliqua alia vt hic.
Interdū nō adhibet diligentiā,sed culpā:⁊ tūc silr̄ hec actio nō
hz locū.sz actio legis aqlie,vt.s.eo.l.j.§.⁊ gn̄aliter.Interdū nec
adhibet diligentiā,nec culpā:⁊ tunc cessat aquilia,⁊ datur hec
actio vt.l.j.in prin.¶ Secunda ratio glo.est,q: qn̄ canis qui est
ligatus,redditur ferocior.⁊ iō non habet locum directa actio,
sed vtilis sic vt pro ferocibus animalibus.que ratio non vide-
tur procedere:quia tunc esset ferocitas.l.j.§.ita ꝙ.ex natura sui
generis.sed ex accidenti.⁊ sic daretur directa.vt.l.j.§.itaq;.s.e.
2 ¶ No.tamē glos.quia † per hoc sentit,ꝙ canis non sit animal
ferox sed domesticum quando ligatus non est.non tamē conti-
netur appellatione pecudum.vt.ff.ti.prox.l.ij.circa fi.

EX hac le. Pro vulnere vel morte liberi hois
daꝛ hec actio,nō tn̄ estimaꝛ defor
mitas,vel persona,sed cetera damna.h.d.¶ Et not.
tex.in fi.dū dt amissurus.q: si eēt vnus scriptor,q so-
lebat viuere de scriptura,⁊ quadrupes debilitaret sibi manū,
vt de cetero scribere non posset,vt damnum estimaretur vt ꝯti-
nue prestaret sibi alimēta,si nollet aial dare ꝓ noxa.simile.ff.tit.
prox.l.qua actione in prin.tene menti. Pau.

AGaso cum. Licet aīal meum dedit cau-
sam aīali tuo,vt me offende
ret,daꝛ mihi hec actio.h.d.Et hoc iō,q: nō prestitit
causam contra naturā.Simile.s.eo.l.j.§.⁊ gn̄aliter.
ibi dum dicit,ac si equum percussisset.Secus si contra naturaz,
vt.s.e.l.j.§.cum arietes. Paulus.

Ad legem aquiliam *Rubrica.*

LEx aquilia. Nota i hac
l.ꝙ ille q ple
ni⁹ ⁊ meli⁹ loquiꝛ dz derogare alijs,
q nō ita plene locuti sunt.Et sic Ari-
stoteles vr̄ derogasse alijs philoso-
phis:nō tn̄ ex hac derogatione agiꝛ
iniuriarū:quia nō fit aīo iniuriandi,
sed docendi,vt.ff.eo.sed ⁊ si.circa fin.
¶ Itē no.ꝙ de ijs q nō ita plene lo-
quunꝛ nō expedit mētionem facere,
postq̄ habem⁹ plenius loquētē.¶ Item not.legē denominari
ab eo q dedit cām ipsius cōdende,sicut ab autore,vt ptz in fin

Summarium.

1 Legis aquiliæ vt caput primum competat,quot necessaria sint?
2 Lex quando plura continet capita,sufficit illud allegare,quod ad
rem facit.Et quid in statuto,vel instrumentis?
3 Mistum sub simplicibus contineri.

LEgis. Qui seruū vel pecudē alienā non
iure occidit,primo capite.l.aqui-
lia.teneꝛ ad estimationē quāti plurimi fuit illo
anno:⁊ si negauerit tenetur in duplū.Pecudū
aūt appellatione cōtinentur domestice bestie,q̄
gregatim pascūtur.canis āt q: nō gregatim pa
sciꝛ nō cōtinetur,nec etiam appellatiōe fere bestie,nisi exerceat
1 opus iumētorū.h.d.tota.l.¶ No.† ꝙ tria requirunꝛ,vt habeat
locum primū caput.primo ꝙ damnum sit datum in seruo,vel
pecude.Secundo quod fuerint occisi.Tertio per iniuriā.Et si
prima duo deficiunt,non habet locū primū caput.sed tertiū.vt
insti.e.§.iij.capite.Si vero deficit tertium,nec primū nec tertiū
habet locum:vt.ff.l.prima cū.l.se.¶ Itē no.in dictiōe ⁊ infra.
2 ꝙ † qn̄ vna lex continet plura capitula,sufficit recitare illud

quod facit ad propositũ aliis omissis. hoc verũ nisi aliter intelligi nõ posset, vt. s. de leg. l. inciuile. quod facit ad. q. cum petitur edi statutum, vel instrumentum, an debeat totum edi, vel particula, que facit ad propositum. de quo dic vt not. per Bartol. de noui. ope. nunci. in rubrica. Et tangitur in. l. fi. C. de preci. impe.
5 offe. ¶ Ultimo † no. in. fi. ꝙ mista continentur sub simplicibus, de quo per Bar. in. l. ij. de verbo. obl. z de lib. z posthu. si ita scriptum. ¶ Item, no. ibidem ꝙ quando in vno animali sunt due nature, inspicitur benignior. Paulus de cast.

Summarium.

1 Defensionem sui de iure naturali esse. Et factum legitimè pœnam non mœreri
2 Occidere quempiam quibus casibus liceat?
3 Magistro discipulum verberare num liceat? Et quando gratia disciplinæ magistrum discipulum verberasse præsumatur?
4 Confitens titium occidisse, an non apparentibus vllis vulneribus teneatur?

SI seruus. Hec actio locũ habet cum damnũ datur per iniuriã i. iure nõ permittente. Secus si permittente propter defensionem rerum vel persone. Item per iniuriã dicitur fieri quoties culpa interuenit, licet non interuenerit dolus. tunc enim non solũ aquilia, sed iniuriarum agi posset. Si vero nec dolus, nec culpa interuenit, non põt agi aquilia. Item locũ habet hec actio pro damnis preteritis z futuris, z etiam si per casum datũ sit damnum, si tamen culpa precessit casum. h. d. vsq; ad. l. qua actione.
1 §. si quis ĩcollucta tiõe. ¶ No. † primo in. l. itaq;. ꝙ defensio est de iure naturali. ¶ Secundo nota ꝙ illud quod legitime fit, pe
2 nam non meretur. C. de adul. gracchus. ¶ Tertio † no. tres casus in quibus licitum est aliquem occidere. Primꝰ est cum quis timet damnũ rerũ suarũ, irrecuperabiliter, vt in fure nocturno, qui potest ideo occidi: quia si fugeret, non posset res recuperari: cum vt plurimum nõ agnoscantur de nocte fures. et ista est ratio secundum glo. ita debet intelligi. l. furem. j. de sica. vide q̃ ibi notaui, vt exponatur, sine periculo, scilicet rerum. ¶ Secus ergo si cesset hec ratio: vt q: poterat cognosci, vl' poterat rẽ qs sibi auferre, vt no. per doc. C. de sica. l. si vt allegas. ¶ Secundus casus est quando quis timet vulnerari, vt patet in eo, qui telo se defendit, vt in fin. illius. l. cum principio. l. sed et si. Nam etiã si non timeat mortem, licitum est occidere: dum tamen cum moderamine inculpate tutele. Ita debet intelligi hic, vt differat a versiculo. Et si metu quis mortis. preterea si licitum est occidere propter metum rerum, vt dictum est, fortius propter metũ persone. z ita tenet Barto. in. l. furem, de sica. licet istum tex. non põderauerit. vbi videtur casus. ¶ Tertius est cũ quis timet mortem, vt in versiculo z si metu. que omnia vera sunt, cum tamen sibi aliter consulere non possit, vt. l. sed z si. versiculo si autem.
3 ¶ Item † no. in. §. fin. illius. l. ꝙ licitum est magistro verberare discipulum: quia presumitur facere gratia doctrine, quod est verum, dum tamen non excedat. vt hic in text. in fine legis. ¶ Itẽ est verum dum tamen verberet in actu docendi, vt colligitur in dicto. §. fina. dum dicit, si magister in disciplina. id est, dum docet. Presumitur gratia discipline, sicut illa q̃ fiũt in ioco, p̃sumũtur fieri iocose, vt no. j. in. l. iij. j. de iniuri. z. C. de sica. l. j. Si autem ex actũ discipline, tunc etiam liceret si precederet delictum, vel causa, vt. C. de emend. propinq. per totũ, alias secus. ¶ Itẽ tunc presumitur, ꝙ gratia discipline vel correctionis verberet ex q̃litate pcussionis, puta si recepit ipm p capillos, vel cũ baculo solito. secꝰ si cũ isolito. hec oĩa dicit ɔsuliẽdo Bar. i ɔsilio suo iiij. i volumi. ɔsiliorũ. ¶ Et hec distinctio pbat in capitulo, cũ ex voluntate de sententia excõ. Et que sint persone, que possint corrigere, ibi habetur. ¶ Ultimo nota. in. l. qua actione. §. occisum. text. contra quem est glo. in. l. j. C. de confess. que dicit, qꝺ
4 † si confiteor occidisse titium, qui reperitur mortuus, nulla tamẽ vulnera apparent: ꝙ non teneor, quia confessio non conuenit rei confessate. quod videtur falsum: quia non solum potest quis occidi cum cultello, sed etiam strangulando, vel cum calce, vt in text.

Summarium.

1 Pugnas & colluctationes virtutis exercẽdæ causa, licitas esse. Et qd in torneamentis & hastiludiis. Et quid iure canonum? Et quid de iure longobardorum?

QUa actione patrem. §. Si q̃s in colluctatiõe. Casus pro damno dato in colluctatiõe vel pugna, q̃ publice exercetur grã laudis acquirẽde, vel virtutis exercende, non datur hec actio: dummodo fiat in loco pugne: z dum pugna durat. secus si extra locũ pugne: vel dũ quis a pugna recedit. Uel sic, Non punitur ille, qui in publica pugna pugnantem percutit secus si non pugnantem, vel extra locum pugne percutiat hoc dicit ẽm Bar. ¶ Itẽ talia nõ licẽt seruis, sed filiisfami. sic. h. d. vsq; ad. §. sed z si quis. Ex hoc
1 † patet, ꝙ tales pugne et colluctationes licite sunt de iure ciuili, Idem in torneamentis vel hastiludiis: quia talia fiunt ob publicam letitiam z gratia laudis z virtutis exercende. de iure vero canonico non licet, si mors potest interuenire: vt extra de tornea. per totuz. Nam iura canonica que fundata sunt in. l. diuina de tali laude vel virtute non curant. ¶ Si vero talia fiũt propter questum vel gratia odij, vel gratia pbationis, vt sunt duella etiam de iure ciuili non licent. z ita debet intelligi glos. fin. et multominus de iure canonico. de clerico pug. in duello. per totum. z de purga. vulga. sed iure longobardorum licita sunt in aliquibus casibus duella: vt no. x. collat. de pace tenẽda z eius viola. §. j. si quis hominem. Et etiam in regnis habentibus speciales consuetudines, per quas duella licita sunt in certis casibus. Paulus de cast.

Summarium.

1 Vulneratus, a pluribus, si ex vnius ictu pereat, qui de se mortalis non esset, an perinde is teneatur, ac si mortalem inflixisset ictũ?
2 Actio legis aquiliæ directa, vt competat, quid requiratur? Et nõ referre culpa respectu facti, quo tempore intercedat? nu. 3.
4 Satuto cauente, quod qui mortis causam dat, minus puniatur, quam qui occidit, quid de eo qui venenum miscuit, & alius ebibit, qui inde mortuus sit?

§. Sed si quis. Uulnus intelligitur mortale secundum qualitatem primi vulneris. h. primo. Item qui dat damnum tenetur hac actione directa: sed qui dat causam damni tenetur vtili, vel in factũ, q̃ loco eius succedit. h. scdo. Itẽ siue culpa sit i facto, siue post factum, sufficit ad hãc actionẽ. Itẽ iperitia culpe annumeratur z etiam infirmitas, si quis plus attentauerit, quam infirmitas patiatur. hoc dicit cum. l. sequent. vsq; ad. l. Item si obstetrix.
1 §. final. ¶ Nota † ex primo dicto, quod si plures vulnerant vnum. z ex ictu vnius perit: licet ille ictus de se non esset mortalis, si tamen propter ictus precedentes mortalis factus est, perinde tenetur, ac si mortalis esset de se. Ita intelligitur. l. Item mela. §. si plures. j. eodem. et ita notat Bartol. per istum
2 textum. j. de sica. l. fina. ¶ Secundo nota † quod ad hoc vt competat hec actio directa requiritur quod damnum detur de corpore in corpus, vt cum quis propriis manibus hominem occidit. ¶ Si vero detur de non corpore in corpus, vt cum quis porrigit venenum seruo meo, quod ipse seruus sumpsit: vel gladium, cũ dat mortẽ quo se interfecit, non enim cũ corpore suo: sed dat causam, per quam corpus serui mei leditur: tunc competit vtilis, vel in factum. Idem si de corpore in non corpus, vt cum quis excutit manus meas, in quibus habebam pecunias. Nam corpore suo dat mihi damnum, non tamen in corpore. Nam corpus pecunie non leditur ex hoc. Et his duobus casibus competit vtilis, vel in factum loco eius. z ambe sunt ciuiles ex mente. l. aquil. Si vero detur de nõ corpore in nõ corpus vt cum quis suasit seruo meo vt fugeret, Nam corpore suo non dat damnum, sed verbo: nec corpus serui leditur: sed ego. tunc datur in factum subsidiaria: z ista est pretoria. ita in
3 tellige insti. eodem. §. fina. ¶ Item † nota in. l. idem iuris, tex. cum gloss. quod non refert, an culpa interuenerit ante factum, vel in facto, vel post factum: vt hec actio competat. Item quod non debet quis attentare illud quod nequit fieri, vel non potest. alias est in culpa. ¶ Ultimo per. l. Item si obstetrix. in
4 prin. p quã dicit † bar. cõsulẽdo ptãti ciuitatis lucane, ꝙ si statutũ dt p̃stanti opem homicidio in minꝰ puniat, q̃ ille qui occidit.

ꝛ aliquis posuerit venenũ in ferculo alterius, quod ille sumpsit ꝛ mortuus est. ꝙ ille non tenetur tanꝗ̃ homicida, sed tanꝗ̃ prestans opẽ, vt mitius puniatur vigore statuti. Ad hoc. ff. de furt. l. si pignore. §. qui ferramenta. ꝛ. C. de sica. l. nihil interest. facit ẽt l. item mela. §. si alius. ff. e. Sed aduerte quia iste nõ dicitur proprie opem prestare, sed causam morti dare: vt in istis text. patet vnde non videtur Barto. bene inducere. Fateor enim, ꝙ opem prestans mitius debet puniri, vt patet in. c. sicut dignum. §. ij. de homic. ¶ Sed de dante causam mortis, sine qua mortuus non fuisset, licet proprie non debet mortem, non reperio ꝙ mitius puniatur. Paulus de Castro.

§. **Sed ꝛ si per lusum.** Pro seruo occiso i ludo culpa iaculatoris interueniente, non sua, competit hec actio: secus si culpa serui interuenerit: quia tunc culpa cum culpa compensatur, ꝛ nisi interuenerit etiam dolus iaculatoris, qui preponderat culpe: nec compensatur cum ea. h. d. ꝛ no. summarium. ꝛ adde quod not. in. l. si mora. sol. mat. Paulus.

Item mela. Pro seruo meo occiso facto plurĩ ille tenetur, qui reperitur in culpa, nisi etiã ipse seruus in culpa fuerit: quia tunc culpa cum culpa compensatur. Item aliud est occidere, aliud causam morti prebere. h. d. vsqꝫ ad. §. sꝫ si plures. Paulus.

§. **Sed si seruũ.** Si plures seruum percusserint, ꝛ mortu⁹ sit: ille solus tenetur de occiso, cuius ictu periit, si potest hoc constare: alij vero tenentur de vulnere: si non apparet, omnes de occiso tenentur. Item in hac actione inꝗ̃tum penalis est, quod vnus soluit, alterum non liberat. h. d. pro cuius intellectu vide omnino. qđ not. per Bar. in. l. si. ff. de sica. ꝛ in. c. significasti. de homicid. sine quibus non potest bene intelligi iste. §. Paulus de Castro.

§. **Itẽ ꝛ cum eo.** Qui canem, quem nõ tꝫ, irritat: nõ dicitur prestare damnum, sed causam damni. Et ideo in factum tenetur, sꝫ si ipsum tenebat, tenetur directa. h. d. Paulus de Castro.

§. **Legis.** Hec actio datur domino, licet habeat dominium reuocabile, quousqꝫ tamen reuocetur. Bone fidei vero possessori vel alteri, cuius interest, vel hꝫ ius in re, nõ datur hec actio directa, sed vtilis etiã contra illum qui causam hꝫ. h. d. tota. l. cum. l. seq. in prin. ꝛ. l. liber homo. ¶ Et not. versiculum. sed ꝛ si seruus. cum glo. sua, que dicit, ꝙ tunc agit bone fidei possessor, quando habet titulum. ꝛ adde qđ not. per Bart. in. l. sicuti, §. ꝙ si queratur. circa fi. si serui. ven. pro declaratione huius versiculi. Item not. in. l. liber homo. arg. ꝙ non põt quis per promissionem suam se obligare ad aliquã penam corporalem: cum non sit dominus suiipsius. vide. l. si quis reum. de custo. re. ꝛ quod ibi dixi. Paulus de Castr.

Summarium.

1 Hæreditatem dominam esse: & eidẽ actiones quæri. Et fictionem retrotrahi. & eam esse posse, vbi extrema habilia non sint.

§. **Si seruus.** Si seruus hereditarius occidatur hereditate nondum adita, competit hec actio hereditati, ꝛ per ipsam heredi postea adeunti: nec tenetur ipsam cedere legatario: licet seruus esset legatus. Sed si post aditam hereditatem occidatur seruus legatus, competit hec actio legatario, si legatum acceptat, al's heredi. Si vero seruus non occidatur, sed vulneretur etiam hereditate iacenti, licet actioni queratur hereditati, debet tamen cedi legata
1 rio. hoc dicit vsqꝫ ad. l. huic. Nota † ꝙ hereditas est domina, et sibi queruntur actiones. Item nota subtiles tex. in materia fictionis retrotractionis. Nam hic videtur ꝙ talis fictio locum habeat etiã vbi extrema nõ sunt habilia, nec sunt omnia in eodem statu. In contrarium facit. l. fin. ꝫ. communia prediorum. Solut. dic vt plene per Bartol. in. l. si is qui pro empt. de vsuca. Paulus de Castro.

§. **Si seruus.** Ex vulnere, quod apparebat mortale, non potest agi de occiso, nisi mors ex ipso cõtigerit. Item mors retrotrahitur ad tempus vulneris, licet vulneratus statum mutauerit, nisi ex hoc cõtingat impossibilitas iuris. hoc dicit. cum. l. sequen. ꝛ iste text. etiam multum facit contra doctrinam docto. ꝙ in fictione debeant esse omnia in eodem statu. Nam licet vulneratus manumittatur, tñ mors postea secuta retrotrahitur. Paulus.

SI dominus seruũ. Licet seruus sit per dñm occisus, hec tñ actio bone fidei possessori ꝛ creditori pro ipsorum interesse competet. Item si vnus ex coniunctis repudiat, hec actio pro re legata remanet insolidum penes coniunctum. Itẽ cum hec actio concurrit cum alia persecutoria, debet quis esse contentus alterutra. Item habenti partem in re competit hec actio pro illa parte etiam contra socium. h. d. vsqꝫ ad. l. ait lex. Paulus de Castro.

Summarium.

1 Occidens seruum quem alij dare sub pœna promiserat, an ad pœnam teneatur?

AIt lex. Hec actio datur ad estimationẽ damni ꝗ̃ti plurimi fuit seruus occisus illo anno. hoc primo. ꝛ cõputatur annus a die vulneris, non a die mortis: cũ mors trahatur ad diem vulneris. hoc secundo. Et non solum venit damnum estimationis corporis, sed omne aliud damnũ extrinsecum, etiam quod vitare potuit illo anno dominus serui occisi: ꝛ etiam lucrũ quod acquirere potuit ex ꝑsona ipsius serui. h. d. cũ. l. se. ꝛ ꝑn. l. inde neratius.
1 ¶ Oppo. contra. l. proinde. † ꝙ licet occideris seruum, quẽ promiseram dare sub pena: nõ tñ tenearis ad penam. Nam aut occidisti anteꝗ̃ essem in mora: ꝛ tunc nõ incido in penam: qꝛ non possum modo committere moram: ꝛ sine mora nõ cõmittitur pena: vt. l. lecta. §. sed cũ sorte. ff. si. cer. pet. Aut post moram: ꝛ tunc incidi in penam culpa mea, ꝛ ex illa sum damnificatus non ex facto tuo: ergo non teneris. ¶ So. dicit gloss. prima, ꝙ loquitur quando occidisti post moram, sed illo anno non fui in mora: et tradendo seruum poteram euitare penam: licet ergo tempore mortis non possem penam euitare, quam iam incurreram: tamen quia illo anno euitare potui, venit illud damnum, sicut vtilitas quam potui illo anno percipere, licet tempore mortis non possem: vt. l. ait. l. in princ. quam solutionem not. ¶ Tu clarius dic, ꝙ licet per moram incurrissem penam, tñ poteram purgare moram: quia non erat dies in obligatione, vt. l. qui Rome. §. flauius. de verbo. obligatio. vnde occidendo abstulisti mihi facultatem purgandi moram: et sic teneor ad penã, licet seruus mortuus sit, ff. tempus. quo poteram moram purgare: vt. l. scimus. in fin. C. de fideiu. ¶ Sol. vero gloss. loquitur, quando mora nõ poterat purgari tempore occisionis. vt quia erat dies ꝛ pena: vt C. l. magnam. de cõtrahen. ꝛ committ. stipu. ¶ Sed querit gl. sequens an liberet a pena cedendo stipulatori contra te occisorem actionem. l. aquil. ꝛ non clare soluit. dic ꝙ aut occidisti anteꝗ̃ in penã incurram: ꝛ tũc qõ non est necessaria: qꝛ nõ possum amodo incurrere, vt. ś. dictũ ẽ. Et iõ nõ teneor actionẽ cedere. sꝫ penes me remanebit, vt. ś. eo. l. huic scripture. ĩ ꝑn. Aut postꝗ̃ penam incurrit: ꝛ tunc aut non poteram moram purgare: vt qꝛ erat dies ꝛ pena: ꝛ non liberor a pena cedendo actionem: quia etiam tradendo seruum, si viueret non liberarer, vt dicta. l. magnam. Aut poteram purgare moram: ꝛ tunc questio est dubia. Nam videtur, ꝙ liberer cedendo actionem sicut tradendo seruũ, si viueret, vt. ś. titu. j. l. j. §. si post litẽ. ¶ Sed certe ibi conueniebar ex facto alterius scilicet quadrupedis mee: vnde sicut liberor a damno prestando quadrupedem. ita cedendo actionem, quam habeo pro ipsa: vt. l. quod debetur. ff. de pecul. sꝫ hic cum conuenirer ex facto meo, scilicet ex promissione ꝛ ex mora mea: vnde non liberor cedendo actionem: vt. C. si certum peta. l. non aduersus. ꝛ de actio. ꝛ obligatio. l. eum qui. cum auf. ibi posita. et vide quod not. per Dynum ꝛ Barto. ff. solu. matrimo. si maritus. Paulus.

§. **Si seruus.** Si seruus cum libertate institutus occisus sit, nec substituto suo vulgari, nec legitimo heredi testatoris cõpetit hec actio ad estimationẽ serui, vel hereditatis. h. d. tales enim obtinent hereditatẽ iure suo, postꝗ̃ seruus institutus non adiuit ſm gloss. vñ non est ei necessaria hec actio pro hereditate. Sed quomodo potest hoc esse cum seruus sit statim necessarius heres post mortẽ dñi? Rñdet gl. ꝙ fuit occisus in vita dñi. hoc nõ plꝫ: qꝛ tũc cõpeteret hec actio dño ad estimationẽ, quã trãsmitteret ad substitutũ serui, vel legitimũ heredẽ. cui⁹ ɔ̃riũ hic dꝛ. ¶ Vel dic ſm glo. ꝙ fuit institutus sub ɔditione. hec est diuinatio. vñ potes dicere

ꝙ hic non erat necessarius heres, postꝙ habebat substitutum
vulgarem: quia videtur ipsi per hoc dedisse licentiam abstinen-
di, & fecisse eum de necessario volũtarium: vt. l. si filius heres. de
liberis & posthu. secundum communem intellectum. quod ergo
ibi dicitur in filio, habet locum in seruo. quod tene menti: quia
est in peregrina materia, non quereres. & forte alibi melius non
reperitur.

§. **Idem iulianus.** Conditio potestati-
ua deficiens per ca-
sum prouenientem ex culpa alterius, facit deficere legatum, vel
institutionem. Sed cõtra illum cuius defectu vel culpa deficit,
habetur recursus. Item spei que nondum certa est, sed ex arbi-
trio alterius dependet: non fit estimatio in hac actione. h. d. Et
ad primum dictum semper alle. iste. §. quod examina. plene per
Cynum in. l. j. de instit. & substi. sub condi. fac. & per Barto. in. l.
in testamento. de condi. & demon. Paulus de Castro.

§. **Idem iulianus.** Licet tempore mor-
tis seruus esset inuti-
lis si tamen illo anno fuit vtilis, habetur consideratio illius tem
poris contra occisorem: dummodo toto illo anno fuerit in rerũ
natura. Nam illius temporis, quo in rerum natura non fuit, cõ
sideratio non habetur. Item in hac actione consideratur illud
quod quis per iudicium serui sui poterat cõsequi. hoc dicit. vsqꝫ
ad. §. hanc actionem. Paulus.

Summarium.

1 Actio legis Aquiliæ quandoqꝫ persecutoria, quandoqꝫ merè pœ-
nalis est.
2 Actione in factum, vel vtili aquil. intentata duplum, sicut in
directa venire.

§. **Hanc actionem.** Hec actio datur he-
redi, sed non in he-
redem, nisi quatenus est locupletior. & cum ea concurrit accusa-
tio legis cornel. de sica. Et in cõfitentem datur in simplum, ad-
uersus negantem datur in duplum. h. d. vsqꝫ ad. §. si quis homi
1 nem. ¶ Circa primum dictum nota, ꝙ hec actio interdum est
mere persecutoria: vt cum ago ad illud quod mihi deest, & tibi
adest: vt si occidisti bouem meum & carnes comedisti: & tũc da-
tur heredi & contra heredem. Et si plures tenentur, vno soluen
te, alter liberatur: vt. l. j. C. de condi. fur. interdum est mere pena-
lis: vt cum peto illud quod mihi non abest, nec tibi adest: vt du
plum in quo crescit per inficiationem, vel illud quanti plurimi
fuit. j. annum: & tunc non datur contra heredem ante litem con-
testa. post sic. & ita intellige hic vt in. l. j. C. ex delic. defunc. Item
vno soluente alij non liberantur. & ita intellige. l. item mela. §. sed
si plures. s. e. interdũ ex parte mea est persecutoria, ex parte tua
penalis: vt si occidisti mihi equum meum, cuius estimationem
peto. nam tunc peto quod abest, & tibi non adest: & in hac eligi-
tur media via. Nam inquantum penalis est, non datur contra
heredem tuum ante litem contestatam: vt hic. Sed inquantum
persecutoria est, si plures tenentur vno soluente alij liberantur:
vt. l. j. §. si plures. s. de eo per quem fact. est. & not. in dicta. l. item
mela. §. si plures. ¶ Circa vltimum dictum nota gloss. que di-
cit, ꝙ ille qui negauit, potest penitere ante litem cõtestatam: vt
euitet penam dupli: post non. Tu dic, ꝙ etiam post, dum modo
peniteat et confiteatur anteꝙ actor sit grauatus in onere pro-
bandi. Nam illud solum facit negantem teneri ad duplum: vt
2 l. eum qui. in principio. de iureiurand. ¶ Item † nota in eadem
glo. in fin. ꝙ in actione in factum, vel vtili aquilia, venit duplũ,
sicut in directa. de hoc vide Roffre. super actione in factum de-
scendente ex. l. aquil. Paulus de Castro.

Summarium.

1 Confessio in iudicio facta, de cuius contrario constat, an confiten
ti noceat? Et cui tum probatio contrarij confessionis incũbat,
agenti ne, an confitenti, nu. 2.
3 Confessio extraiudicialis probationem inducit, quæ tamen in cõ
trarium vicissim probationem recipiat.

§. **Si quis hominem.** Iste est not. §.
confessio non
nocet confitenti, cum de contrario constat per euidentiam fa-
1 cti. h. d. cum. l. seq. & princ. seq. ¶ Et intelligitur † etiam si facta
sit confessio in iudicio, & post litem contestatam & a sciente. Si
vero non probetur contrarium per facti euidentiam, sed alio
modo: tunc distinguitur, aut facta fuit ante litem contestatam,
aut post. Item aut a sciente, aut ab errante. quod dic vt nota.
per Cynum. C. de confes. l. j. in. xj. qõ. vbi declarat hunc. §. & per
Bartol. in. l. non fatetur. de confess. ¶ Si vero confessio emana
uit extra iudicium: tunc semper potest contrarium probari. Sꝫ
aliquando requiritur scriptura aliquando non, vt. j. de probat.
l. cum de indebito. in fin. & not. C. de non numera. pecun. l. ge-
neraliter. Quod est verum, nisi fuerit confessus in scriptis. et
scripturam suam postea negauerit, & conuictus fuerit. Nam
tunc non potest contrarium probare: vt eo. titu. auten. licet. con
tra qui propriam. & ita intellige gloss. magnam hic circa mediũ,
2 que non vsqꝫ quaqꝫ bene loquitur. ¶ Ultimo † quero cui incũ-
bat onus probandi an confitenti seruum se occidisse, ꝙ viuat:
vel agenti, ꝙ mortuus sit. Iste text. facit pro et contra. Tu dic
ꝙ hoc ipso, ꝙ confessus est se occidisse, presumitur ita esse, nisi
contrarium probetur. ita intellige princip. §. quia confessio pro-
bat contra confitentem. vt. l. publia. in fin. j. deposi. ¶ Si au-
tem probauerit contrarium: tunc aut per euidentiam facti: vt
quia exhibetur seruus vnius: et non nocet sibi confessio: nec po
test contrarium probari. Aut probauit per testes, ꝙ viuebat,
sed erat absens, et tunc potest contrarium probari per agentẽ,
scilicet ꝙ aliquo modo occisus sit. & hoc probabit per testes ido
neyores. vel numero plures. & ita intellige fin. §. in glo. magna.
in princip. ¶ Item quero si confessus fuisset seruum meum oc-
cidisse, & appareat ipsum mortuum, sed non abs quo. vtrum ex
confessione tenear? videtur ꝙ sic per istum. §. si quis hominẽ. in
fin. vbi dicitur sufficere, ꝙ a quocunqꝫ occisus sit. & ita sentiunt
hic glo. ¶ In contrarium facit. l. proinde. in princip. vbi si ap-
paret seruum mortuum sua morte, non teneris. ¶ Solut. puto
sic dicendum: quia aut fuisti confessus extra iudicium: & tunc
quandocunqꝫ appareat non fuisse mortuum per te: non nocet ti
1 bi confessio. Nam † confessio extraiudicialis facit tantum pro-
bationem, vt. l. publia. in fi. depo. Sed hec probatio recipit pro-
bationem in contrarium. Aut fuisti confessus in iudicio: & tunc
aut ignoranter. & dic vt. l. non fatetur. de confess. ¶ Aut scien-
ter, et tunc aut apparet de contrario, puta confessus fuisti occi-
cidisse gladio, qui apparet mortuus sua morte: & non nocet ti-
bi confessio, ita intelligo. l. proinde in princi. Nam hoc est noto-
rium facti permanentis: cum ex aspectione oculorum appareat.
Aut nõ probatur ita notorie, vt q: apparet ipsum occisum gla-
dio, licet per alium. nam quod alius fecerit, hoc transiuit: nec
potest probari per prospectionem oculorum. et sic non est noto-
rium facti permanentis. ¶ Et isto casu dico, ꝙ ex confessione
teneris. nec releuat te probatio in contrarium: quia confessio fa-
cta in iudicio scienter, obligat confitentem. vt. l. j. C. de confessis.
¶ Et ideo non admittitur probatio in contrarium. & ita intel-
ligo. §. istum in fi. cum glo. suis. Paulus.

§. **Si procurator.** Ex confessione facta
per procuratorem ipse
procurator vel administrator conuenitur. h. d. Sed an cõuenia-
tur dominus, hoc non apparet. tu dic ꝙ aut dedi mandatum
ad sic confitendum: & conuenitur dominus, vt hic in glo. in fin.
quam not. pro eo. ꝙ quotidie fit in instrumentis: quia constituit
quis procuratorẽ ad confitendum debitum. nam ex confessione
ipsorum, preiudicabitur domino. Aut non dedit hoc manda-
tum: & tunc aut nullum aliud mã datum habebat: quia erat sim
plex confessor. & eius confessio domino non nocet: vt. l. si defen-
sor. in prin. j. de interro. actio. nisi dñs ratum habeat. Aut habe
bat generale mandatum ad agendum & defendendum: & tunc
aut confitetur per modum voluntarie iurisditionis, puta nõ in-
terrogatus, nec coactus per iudicem, vel extra iudicium: & tunc
conuenitur procurator & non dominus: & ita debet intelligi hic.
Aut per modum iurisditionis contentiose, vt quia coactus fuit
per iudicem respondere libello vel positionibus actoris: & tunc
conueniretur dñs ex hac cõfessione, nõ procurator: vt. l. non solũ.
in p̃n. de procu. & plene per Cynum. de confess. l. j. in. xiiij. q. & per
Bartol. in. l. certum. §. sed an & ipsos. j. de confes. licet Petr. ad
istum. §. videatur alium intellectum dare, iste tamen verior.
Paulus de Castro.

Summarium.

1 Res corrumpi quot modis dicatur?

2 Verbum simplex compositi significationem importare. Et post specierum enumerationem consuetum clausulā generalē adijci.

§. **Inquit lex.** Iste est bonus. §. cum seq. vsq; huc exposuit verbum vsserit, qd̄ est in tertio capite. l. aquil. hic exponit verbum ruperit. et hoc facit vsq; ad. §. si calicem. Et primo exponit significationem compositi. Scd̄o significationē simplicis. Tertio mistim tractat, de vtrisq;. Secunda ibi. rupisse. tertia ibi, in. §. si quis vestimenta. et hoc dicit. Rumpi dicitur omne illud quod corrumpitur. Et
1 †corrumpi potest res tribus modis, scilicet cum ipsum corpus rei non mutatur, sed aliquid amittitur. Ex quo deterior redditur. Item cum ipsum corpus rei mutatur, non tamen perditur. Item et cum perditur ex toto. Primo tamen casu non competit hec actio directa sed vtilis vel in factum. Secundo vero et tertio competit directa. ¶ Item adusta corrupti appellatione continentur, que premittuntur in verbis. l. aquilie, tanq̄ species, et subijcitur verbum, ruperit, tanquam genus. hoc dicit. vsq; ad
2 §. rupisse. Et† nota, ꝙ verbum, simplex, importat significationem cōpositi. ¶ Item not. fin: ꝙ post enumerationem specierum, solet adijci generalis clausula. Et ad hoc alleg. In qua generali non continentur species enumerate, sed ad alia refertur: vt. l. doli clausula. ff. de verbo. obligatio. et. l. stipulationem. §. communes.

Summarium.

1 Percussio & vulnus quid sint? Et quid in statuto cauente de percutiente & vulnerante, singulis eorum constituta poena?

§. **Rupisse.** Hic exponitur verbum, rupit, prout capitur in significatione simplicis. et dicit ꝙ rumpi dicitur illud quod vulneratur vel scinditur, aut percutitur. Item vulnerari dicitur cum scinditur: percuti vero etiam cum non scinditur, sed tumor infertur. Item pro talibus tūc competit hec actio, cum damnum pecuniarium resultat: secus si sola contumelia: quia tunc iniuriarum actio tantū locum habet. hoc dicit. ¶ Et nota tria verba, scilicet rumpere, percutere, et vulnerare. primum est generalius comprehendens alia duo. Secundum est minus generale comprehendens tertium tantum. Sed ipsum tertium est speciale. Item nota ex hoc
1 differentiam inter percussionem et vulnus. Nam† percussio est tactus cutis, vel corporis cum tumore: vulnus vero est scissio cutis. vnde licet omne vulnus sit percussio, non tamen econtra. ¶ Ex hoc determinatur questio, si statutum dicit, ꝙ qui facit vulnus, puniatur in tantum: qui vero simpliciter percutit, in qnquaginca. et probatū sit, ꝙ percussit non tn̄, ꝙ cutem sciderit vel sanguis exiuerit: non debet puniri tanq̄ de vulnere. quod est verum: nisi ex aliquibus alijs contrarium appareat. puta si testes dicunt, ꝙ percussit eū cum gladio in persona. Nam gladius. est aptus ad scindendum: vt. l. si pignore. ff. de furtis. et ad l. iulia. de vi. pub. l. penultima. §. telorum. vnde hoc ipso videtur probatum vulnus. et ita consuluit Barto. in consilio quod incipit, statuto communis Perusij. et adde quod no. per ipsum in. l. libellorum. de accusa. et quod habetur in. c. cum illorum. de sentētia excommunicationis. in tex. et glo.

Summarium.

1 Impensam faciens in re aliena tanq̄ sua, num ipsam repetat?

§. **Ceterum.** Hic mistim tractat de ruptis et corruptis et diuersis modis corrūpendi. de quibus in. §§. precedentibus ponuntur plura exēpla
1 vsq; ad. §. si calicem. que per te vide. ¶ Et† no. §. si oliuam. ꝙ ille qui facit impēsam in re aliena, tanq̄ in sua, non potest repetere. ad hoc alle. de hoc dic in. l. si in area. de condi. indebi. et. C. de rei ven. l. secunda. et. l. domum.

§. **Si calicem.** Hic incipit exponere verbum, fregerit, et durat vsq; ad. l. quemadmodum. §. hac actione. et hoc dicit. ¶ Qui fregit rem meam per imperitiam seu culpam suam, aut dolo: tenetur mihi. l. aquilie. hoc dicit. vsq; ad. §. si quis seruum. et primo loquitur quando fregit rem meam sibi locatam. Secundo quando rem sibi commodatam. Tertio quando nec locatam, nec commodatam. Secunda ibi si cum. Tertia ibi si quis edificij. ¶ Not. ex. §. si cum maritus. quod si maritus tradit vxori iocalia ad se ornandum: in dubio non videtur donare. sed commodare. Et ideo mortuo marito pertinent ad heredem mariti, et non ad vxorem: secus esset si videretur donasse. et adde quod not. per Bar. in. l. penultima. so. ma. ¶ Item nota in eodem. §. ꝙ constante matrimonio potest esse litigium inter virum et vxorem facit. l. non tantum. et quod ibi no. ff. de re iudi. Paulus.

§. **Si quis seruum.** Si ex imperitia serui mihi locati ad custodiam muli perierit seruus meus tenetur mihi qui seruum locauit, non ego sibi: licet seruus debilitatus sit. sed si prout facto alterius: tunc vtriq; nostrum tenetur: ille tam mihi pro mulo, q̄ locatori pro seruo. h. d. Paulus de Castro.

Item si victori. Qui causam prestat vt res mea rumpatur, vel frāgatur tenetur hac actione vtili, nisi preuidere nō potuerit, damnū. h. d. cū. l. seq. et prin. l. se. Paulus.

Summarium.

1 Iudicis authoritate cogere possum te, vt quod in tuo positum non iure habes? Et quid si propria authoritate tollo?
2 Possidens ciuiliter ac naturaliter, an rem ipsius ingredientem propria authoritate repellere queat? Et quid si ciuiliter tantum?
3 Episcopus habēs iurisdictionem in loco, tollit ac frangit quicquid ad impediendam suæ iurisditionis executionē constructū est.

§. **Si protectum.** Vulgaris. §. est et semper alle. quod in alieno est, licet iure non pendeat, authoritate propria tollere vel frangere non licet, al's teneor hac actione. secus si in meo. non iure posi
1 tum. h. d. Et est bonus. §. Not. † ꝙ licet possim te cogere per iudicem ad tollēdum aliquid, quod non iure positum habes in tuo, si propria authoritate facio, perinde teneor acsi iure positum haberes. et sic propria presumptio facit licitum videri ex parte alterius, quod erat illicitū. ¶ Itē not. ꝙ illud. quod in meo nō iure sit positum possum authoritate propria tollere. facit. l. si vitē. §. si ad ianuam. quod vi, aut clam. vbi omnino vide text. cum gl. Ex
2 hoc† dicimus, ꝙ ille qui possidet rem ciuiliter et naturaliter, potest ingredientem propria authoritate repellere. Et idem si possidet ciuiliter tantum. nam potest repellere clandestinum ingressorem: vt. ff. vti possi. l. j. §. inductum. et ibi nota. per gloss. et Bar. Idem est si iustam detētionem habet. licet non possideat ciuiliter vel naturaliter: vt. l. hec autem. §. final. quibus ex causis in possessionem eatur. et nota. in. l. j. §. necessario. ff. si mulier ven. no.
3 Item† per ista dicit Innocen. ꝙ episcopus qui habet iurisditionem in loco, potest tollere vel frangere quicquid constructū est ad impediendum executionem iurisditionis. et idem not. in c. j. de immu. eccle. per istum tex. vbi omnino vide per eum: quia plura bona dicit. et adde. l. si seruus. C. quod cum eo. et quod no. in Spec. de loca. §. nunc aliqua. versiculo. xlviij.

§. **Si nauis.** Si nauis vnius damnū dederit naui alterius culpa nautarū, hec actio competit contra illos, qui fuerunt in culpa. nec refert an vi impulsus acciderit, an naue damnum dante. Et quando ad damnum fit estimatio, interesse non debet estimari. quod erat incertum, et a casu pendebat: sed quod erat certum. h. d. in effectu vsq; ad. §. hac actione. Paulus de Castro.

§. **Hac actione.** §. tertio capite, vsq; huc tractauit de modis, per quos damnum infertur: hic de rebus in quibus infertur, vel personis, per quas infertur. pro morte vero animalium que numero pecudum non continentur, competit hec actio ex tertio capite. l. aquil. hoc dicit.

Summarium.

1 Defendere se ei nō licet, qui licitē capi pōt. Et qd si tn̄ se defendat, & ibidē occidatur, an mors pœnā aduersus occidētē desyderet?
2 Dicta in vno legis vel statuti capitulo in alio repetita censeri.

§. **Magistratus.** Si magistratus alicui det iniuste damnum, tenetur hac actione directa, vel vtili, aut in factum secundum qualitatem damni dati: secus si iuste fecit, nec eius culpa

vel dolus interuenit. Item verba quanti plurimi posita in primo capite. l. aquilie censentur repetita in tertio capite: licet
1 dictum non sit expresse. h. d. vsque ad finem. l. ¶ No. † §. magistratus. in fi. ꝙ qñ quis põt licite capi, non est licitum sibi se defendere. & si hoc faciat, & occidatur, nulla pena resultat. quod facit contra bannitos, qui ex forma statuti possunt capi, per quẽlibet priuatum: vt si aliquis voluerit eũ capere: & ipse se defendendo fuerit occisus, non puniatur occidens: quod videtur hic expresse, et in. l. si seruus. C. de his qui ad eccl. confugiũt. & ibi vide per doc.
2 Item † not. fi. l. ꝙ dicta in vno capitulo. l. vel statuti, cẽsentur in alio capitulo repetita. de quo vide plene per Bart. in. l. pretor. ĵ. vi bo. rap. & in. l. talis scriptura. in fi. de lega. j. Paulus.

Summarium.

1 Præscriptio. xxx. annor. in actionibus personalibus, num de iure fforum fuerit: Et extincto principali accessorium quoque durare.

QUi occidit. Hic icipit mistim tractare de pmo & tertio capite. l. aquil. & h. d. Qui seruum alterius licite occidit, hac actione non tenetur. Si vero seruum alterius alteri obligatum occidat, tenetur creditori vsque ad summam crediti, si sua interest: vt quia non poterat debitum consequi, nisi per retentionem serui: tenetur debitori in eo, quod summam debiti excedit. Item ꝙ creditor per hanc actionem consequitur in debito
1 imputatur. h. d. cum. §. se. Et † no. glo. super verbo amisit. que dicit, ꝙ prescriptio. xxx. annorum in actionibus personalibus, nõ erat inuenta de iure fforum. que gl. frequenter alle. ¶ Item no. ꝙ extincto principali, durat accessorium, scilicet ius pignoris. facit quod not. ĵ. familie ercisc. l. si pignori. & C. de luitione pig. intelligere. & in. l. ij. & quod ibi not. per Cy. C. de iudic. Paulus.

§. Si quis alienum. Qui rem alienam consumit eo vsu, ad quem inuenta est, non tenetur hac actione directa, sed vtili. hoc dicit. Simile in actione de paupere. Nam si canis tuus comedit carnes meas, vel porcus farinam, non competit illa actio directa, sed vtilis: vt in. l. prima. post princip. s̃. titulo. j. & ibi dixi. Paulus de Castro.

Summarium.

1 Culpa non vacat, qui quod euenire potest non præuidet. Et ibidẽ cautela, pro eo qui aliquem mortifere vulnerauit, vt de occiso non teneatur.

§. In hac quoque. Siue dolo siue culpa quis alteri damnum dederit, hac actione tenetur. & dicitur culpam committere etiam si non intendat damnum dare: si tamen negligenter se habuit vel inaduertente vbi debuit diligentiam adhibere. Item si ex vulnere non mortifero quis propter negligentiam mortuus sit, non tenetur vulnerans de occiso, sed de vulnerato tantum. hoc dicit
1 vsque ad fin. ¶ Nota † ꝙ in culpa est, qui non preuidet, quod verisimiliter euenire potest. ¶ Item nota vltimum casum, ad excusationem illorum, qui aliquem mortifere vulnerãt. & propter malum regimen moritur: vt non teneantur de occiso. est ergo cautela vt faciat videri per medicos vulnera, qui si dicant non esse mortalia, faciant redigi in scriptis dicta ipsorum, vt si postea moriatur per illas depositiones excusentur. bñ faciet etiã, iudex si personaliter accedat ad videndum vulnera. vt. ĵ. finium regun. l. si irruptione. §. ad officium. & ibi dixi. Paulus de Cast.

SI putator. Qui aliquid ex alto proijciendo in loco, per quem publice transitur, aliquem leserit, siue in publico, siue in priuato, tenetur hac actione: nisi taliter denuntiauerit vt periculum euitare possit: secus si non publice per locum illum transitus erat. hoc dicit. ¶ Et nota illud ad quod alleg. ꝙ non tenetur quis diuinare. Simile in. l. si fideiussor. in principio. ĵ. manda. ¶ Item nota, ꝙ denuntiatio tarde facta, vt non prosit illi cui fit, non releuat denuntiãtẽ. Paulus.

ILlud. Sicut in furto facto a familia omnes de familia reputantur pro vno, vt censeatur vnum furtum & vnica estimatio prestetur: sic & in dãno dato, ab eadem: quia subest eadẽ rõ. h. d.

¶ No. ꝙ vbi est eadẽ rõ sit & idẽ ius, & ad hoc all'. & ẽ vulga. gl. & alle. concord. tu adde. l. fin. C. ad. l. fal. de verb. ob. l. a titio. & de transac. c. inter corporalia. ĵ. de iniusto testa. l. iij. Paulus.

§. Si idem. Iste est nota. §. qui primo vulnerat & ex interuallo occidit, de vtroque tenetur. Si vero incontinenti, de occiso tantum: quia vulnera cum morte confunduntur. h. d. Not. ex hoc solut. questionis si sit statutum, ꝙ qui aliquem fuerit aggressus cum armis, puniatur in centum: aliud statutum dicit, ꝙ qui aliquem vulnerauit puniatur in. cc. modo aliquis cum armis aliquem insultauit: & ipsum vulnerauit, querit̃ an teneat̃ de insultu & de vulnere: et sic in. ccc. an de vulnere tm̃: & sic i. cc. Rñdet̃ per hũc. §. Aut in ipõ insultu vulnerauit: & tunc de vulnere tm̃: qr insultus confunditur cũ vulnere: aut non tũc, sed ex interuallo, quod est si diuertit ad extraneos actus, & iterato rediuit ad eum & vulnerauit: & tunc tenetur de vtroque. per istũ no. §. de quo vide qd no. per glo. et doc. C. de accu. l. que de crimine. & adde omnino, quod not. Barto. ĵ. de adult. l. & si amicis. §. j. Specu. in tit. de sententia. §. j. versicu. sed pone. Paulus de Castro.

SI seruum. In hac actione nõ debet res estimari secũdum affectionẽ damnum passi, sed secundum ꝙ communiter valet. Item qui rem possidet, tantum dicitur habere. q̃tũ valet communiter, non quantum ascendit affectio propria vel alterius. Item damnum dicitur quis pati siue perdat. qd hz, siue non acquisiuit, quod potuit. hoc. d. Et adde, ꝙ pretia rerũ considerantur secundum quantitatem redituum, vt. ĵ. de leg. j. si fundum per fideicommis. & de rebus eo. l. si fundus. & C. de rescind. vend. l. si quos. Item aliquando debet attendi in auf. de alie. & emphy. §. sanctissimas. aliquando quod potest percipi. ĵ. xx. vt in auf. de non alie. §. quia vero leonis. & adde quod not. in c. cum causam. de testi. ¶ Ultimo an affectio alterius sit consideranda: dic vt in. l. cum seruus. & ibi per Bartol. ĵ. manda.

TItio. Si seruus duobus legatus per aliquem occidatur, & alter ipsorum legatum repudiet, competit hec actio insolidum per ius accrescendi, vel non decrescendi. h. d. cum. l. se. & princ. se.

§. Si dominus. Actio que non potest competere defuncto, nec etiã heredi suo, nec ex eius persona. h. d. vel sic, vt magis declaretur: si seruus quem dominus cum libertate instituit, per alium mortifere vulneretur: & anteꝙ̃ moriatur sit effectus liber & heres: actio que competebat domino, non transmittitur ad eũ, nec ad heredem ipsius: quia non dz suĳpsius estimationem. sed ad coheredẽ eius pro portione hereditaria transmittit̃. h. d. ¶ Ibi in tex. Iusserit supple & dictus seruus post mortem dñi superuixit. & sic effectus fuit liber, & heres postea decessit ex eisdem vulneribus relicto meuio herede: queritur an meuio competet hec actio pro estimatione serui, que incepit cõpetere dño statim illatis vulneribus, que constabat esse mortalia, vt. ĵ. e. l. ita vulneratus. & respondetur, ꝙ non: quia dominus non transmisit eã ad seruum, ne sequatur inconueniẽs. quod quis petat estimationẽ suĳpsius ergo nec seruus ad meuium. quia non potuit plus trãsmittere, ꝙ̃ haberem. & iste est effectus. ¶ Aget ex transmissione sibi facta per dominum, qui licet non transmiserit ad seruũ, transmisit ad coheredem: qr cessat absurditas. et sic no. ꝙ quando defuncto competit aliqua actio, que non potest trãsmitti ad aliquem ex heredibus non propterea ea transmittitur insolidũ ad alios, sed pro portionibus tantum hereditariis. quod tenementi: secus in seruo communi, qui si stipulatur aliquid quod vni ex dominis acquiri non potest, queritur alteri insolidum, vt. s̃. de vsufructu. l. sz & si quid. §. seruus fructuarius. & in. l. proinde cum pluribus aliĳs. de stip. seruo. quod est notandum. & vix alibi reperies. Paulus de Castro.

LIber homo. Pro damno dato iussu alterius, tenetur mandans & mandatarius, si non habebat mandans ius imperandi: al's tenetur mandans tantum, si factum non erat atrox. Sed si erat, tenetur vterque. hoc dicit text. cum gloss. ¶ Et nota eam maxime in distinctione, quam ponit circa finẽ, que est bona & clara, que fuit glo. Azo. in summa, quam recitat Roffre. de verbo ad verbum, super hoc titulo: licet glo. hic non faciat de Azo. mentionem.

§. Si quadrupes. In hac actione nõ solũ venit estimatio rei interempte: sz etiã dãnũ, qd quis propter interitum sentit. quod tamen euitare poterat, si nõ esset interempta. Itẽ si seruꝰ meus a te bona fide possessus per seruũ tuum, occidat̃: competit mihi hec

hec actio noxalis.h.d.cum.l.se. Paulus de Castro.

QUamuis. Qui reperit alienũ animal in fundo suo dans sibi dãnum, nõ dʒ ipsum ledere, vel includere, sed põt ipsum sine lesione expellere, vel dño denũtiare: vt recipiat.h.d. ⁊ est pulchra.l.quam declarat Roffre.in ti.si quadru.pau.fe.dica.circa fin.tene mẽti q: fm Roffre.quotidie querit a rusticis de casu huius.l.Et vide eum in tit.de pastu pecor.qui ponit.vnde habuerunt originem leges longobard.⁊ vnde illi longobardi habuerunt originem.aliud ius est Federici. Paulus.

IN lege. Si qs deleuerit testm̃ alteri⁹, nõ tenetur testatori hac actione, sed heredi vel legatarijs sic: qui vero ipsum extraneis publicauerit, tenetur actione iniuriarum, sed actione furti pro testamento deleto nõ tenetur: cum non habuerit animũ furandi. Itẽ cum hac actione cõcurrit actio depositi ⁊ ad exhibendum.h.d. cum.l.se. ¶ Et no.ꝙ inquantum dicit testatori non competere hanc actionem pro testamẽto deleto, debet intelligi, qñ fuit deletum in eius vita: tunc ergo non competit pro estimatione testamenti.i.eius, quod in testõ continetur, cum possit ad testamentũ facere, ⁊ sic nõ est dãnificatus. Sed pro estimatione pgameni, ⁊ etiã salario notarij, fm glo. Nã oportet illam exponi iterum facere, quod non fecisset: in eo vero, quod dicit heredi vel legatario competere: debet intelligi, qñ fuit deletum post mortẽ testatoris. Nam si in vita, non videretur heres, vel legatarij damnificati: cum testator posset testamentum reuocare.⁊ sic dependebat ex eius arbitrio spes, quam habebam. vnde non debet estimari: vt.s̃.e.inde nera.§.ij.in fi. ¶ Item not.ꝙ non debet quis reuelare secreta aliena: al's tenetur iniuriarum. facit ad id quod dixi.j.ad exhiben.l.iij.§.penultimo. ¶ Solu.posita in.l.qui tabulas, in fi.est vera. Paulus de Castro.

OB id. Pro dãno dato in rebus hereditarijs, hereditate iacente, cõpetit heredi postea adeunte hec actio, licet tempore damni dati non fuerit dominus.h.d. Paulus.

Summarium.

1 Superior sciens subditos delinquere ex delicto eorum tenetur.

IN lege. Culpa in faciendo consistens, etiam si leuissima sit, punitur. hoc primo. Item pro damno dato a seruo alterius domino sciente ⁊ patiente, tenetur dñs, ac si ipse dedisset: cum possit eũ prohibere. hoc secundo. ¶ Item licet seruus vulneratus sanetur, adhuc tamen tenetur vulnerãs pro expensis medicine, vel damni debilitationis. hoc tertio. ¶ Itez hec actio cõpetit preter propositum damnum dantis: cum dabat opem rei illicite. hoc quarto. ¶ Itẽ si duo ad inuicẽ colludant, ⁊ alter damnũ recipiat, non tenetur alter, nisi appareat ꝙ damnum dederit.h.d.vsqʒ ad.l.scientiam.§.qui cum aliter. ¶ Et nota primum dictum, de culpa leuissima, que consistit in faciendo. pro quo vide quod nota.in.l.si mora.soluto matrimo.⁊.j.de pe..l.respiciendum.§.delinquant.per gloss.⁊ Barto. Nota†princ.l.scientiam. ꝙ dominus superior sciẽs subditos suos delinquentes, tenetur ex delicto.quod not. Paulus de Castro.

Summarium.

1 Defensionẽ, quæ in alio lædendo cõsistit, stricti iuris esse, vt quo ad impunitatem, offendentem non egrediatur. Et quid si aprũ ferire volens, quod iure cõi licet, hominem feriat, an teneatur?

2 Vindictam de iure ciuili, licitam nec permissam esse. Et quid si offensus in recenti dolore, alium læserit?

§. Qui cum aliter. Qui se defendendo damnum dederit offendenti hac actione non tenetur: secus si alteri. Itẽ secus si vlciscendo.h.d.notabiliter. ¶ No.†diligenter, ꝙ defensio, que consistit in ledẽdo alium, est stricti iuris: vt sit impunita solum quo ad offendentem, non quo ad alium. Ex hoc sequitur, ꝙ si quis aliquem ledat dando operam rei illicite, de iure communi: puta quis volendo ferire aprum, ferit hominem, non teneatur. quia ferire aprum sibi licebat de iure communi. sed quando aliquis ferit illum qui se offendit, hoc non licet sibi, nisi de iure speciali propter priuilegiũ defensionis. ⁊ ideo si hoc faciendo ledit aliũ, tenetur, vt hic. quod not. ⁊ ita intellige.l.respiciendum.§.delinquant.in fi.j.de pe. ⁊ quod ibi not.per Bar. qui alle.istum text. sed facit prima facie contra eum, nisi distinguas, vt dixi. ¶ Itẽ
2 not.ꝙ†vindicta non est permissa de iure ciuili.⁊ ad hoc alle.iste §.⁊ adde quod not.Bar.j.de sica.l.siue. ¶ Nota tamen, ꝙ licet vindicta non permittatur, si tñ quis in flagranti dolore aliquẽ per vindictam leserit, minus punitur.argu.C.de adulter.l.gracchus. vnde cum quidam semel aliquem vulnerasset, ⁊ vulneratus post eum cucurrit, ⁊ occidit: consuluit Baldus me audiente, ꝙ non erat decapitandus, sed mitius puniendus: quia hoc facit iusto dolore compulsus: vt dicta.l.graui. Paulus.

SI vulnerato. Si postꝙ fuit actũ de vulnere, seruus mortuus sit, potest agi de morte: sed in condemnationem deducetur, quod pro vulnere fuit solutum. hoc dicit cum.l.sequen. ¶ Et nota hic argumen.ad.q.si statutum dicit, ꝙ ille qui habuit pacem cum offenso, non debeat puniri ⁊ aliquis habuit pacem cum eo, quem vulnerauit, ⁊ post pacem mortuus sit ex eodem vulnere: an debeat puniri de morte? questio stat, Utrum illa pax videatur facta super vulnere tantum an super omni eo, quod potest sequi ex vulnere: ⁊ certe si fuit dictum expresse de vulnere, non extenditur ad mortem: vt hic. Sed si simpliciter, videtur extendi ad omne illud quod sequi potest ex vulnere. argu.s̃.de seruitu.vrb.predio.l.si seruitus. De hac questione vide plene per Bartol.in.l.damni.§.sabini.de damno infecto. Item facit ad questio. Titius vulnerauit quendam, ⁊ accusatus fuit criminaliter de vulnere, ⁊ punitus secũdum formam statuti: postea moritur ille ex illo vulnere, queritur an debeat puniri de morte. Nam ista.l.loquitur cum primo fuit actum ciuiliter: sed nos loquimur cum primo fuit punitus criminaliter. de hac questio. vide plene per Bartolum in simili.j.de accusatio.l.senatus. Paulus de Castro.

SI quis fumo. Qui non occidit, sed causam mortis prestat, tenetur actione in factum. Item in hac actione venit damnum, quod non iure datur: nec videtur dãnum per iniuriam datum, cum quis prodesse contendit rei sue, destruit rem alterius, que simili modo esset peritura, etiam si non destruxisset.h.d.tota.l.⁊ declara.§.per.l.si alius.§.est ⁊ alia.j.quod vi aut clam.

Summarium.

1 Etymologia num efficax præstet, argumentum?

2 Vulnerans mortifere, quod & constat, perinde statim tenetur, atqʒ si prorsus occidisset. Et quid si alius irruerit qui omnino occidat, an prima cum vltimis vulneribus confundantur, vt de occiso prior lædens non teneatur?

3 Mors in vno & eodem homine duplex consyderari potest. Et annus quot dies habeat?

4 Absurdum vnũ per aliud absurdius tollitur, Et absurdius esse maleficia impunita relinqui, ꝙ̃ nocentes absolui.

ITa vulneratus. Ista est pulchra.l. Bald. si vnus mortaliter vulnerat, ⁊ alter occidit, vterqʒ tenetur de occiso.h.d.tota.l. ¶ No.
1 †primo ibi tracta.vʒ.quod etiam licitum est arguere ab etymologia vocabuli.cõcor.j.si cer.
2 pe.l.ij.§.appellata. ¶ Secũdo†nota ꝙ cum quis aliquem mortaliter vulnerat, ⁊ certũ est vulnus esse mortale, statim tenet̃ ac si occidisset. ¶ Sʒ vtrũ possit statim accusari criminaliter, añꝙ̃ moriatur: dic vt no.in.l.dãni.§.sabini.de dã.infec. Si ṽo nõ cõstabat esse mortale: tunc expectatur euentus, vt.s̃.e.huic scripture. Tertio nota, ꝙ si alius postea occidat, etiam ipse de occiso tenetur. ⁊ sic vulnera prima non confunduntur cum morte: nec econtra. ⁊ hoc, quando inferuntur a diuersis siue incontinenti, siue ex interuallo: vt.s̃.e.l.illud.§.fi. Et aduerte diligenter, q: qñ idẽ primo vulnerat, deinde occidit ex interuallo: dicitur ibi simpliciter quod tenetur de vulnere, ⁊ de morte. nec distinguitur an vulnus primum fuerit mortale, vel non. vnde etiam si sit mortale, non videtur ꝙ teneatur pro illo nisi de vulnere: ne vnus et idem de duplici morte eiusdem hominis teneatur. quod

esset inhumanũ. Sed quãdo inferuntur a diuersis: tunc vterq; tenet de occiso, vt hic. qd tene menti, q per illum. §. limitatur ista

3 l. & ille per istam. l. Itẽ † nota, q in vno & eodem homine potest considerari duplex mors, scilicet ficta & vera. ¶ Item no. q an-

4 nus habet. ccclxv. dies. ¶ Item † nota, q absurdũ tollitur per absurdius, id est, vt vitetur absurdius, permittitur absurdum. ¶ Item nota, q absurdius est maleficia remanere impunita, q̃ nocentes absoluere. Paulus.

Si ex plagis.

§. In cliuo. Si per mulũ vnius detur alteri damnum culpa illorum qui animalia regunt, tenentur illi qui fuerunt in culpa hac actione: sz si culpa ipsorum non fuit in causa, sed feritas animalium, tenetur dñs animalium actione de pauperie. Si vero neutrũ in causa fuit: tunc neuter tenetur, nec regentes nec dominus animalium. h. d. Et not. tex. ibi quia respondi ius esse in causa positum &c. qui quotidie alle. q ex facto ius oritur. Pau.

§. Quidam. Pro damno dato a seruo tuo ab animali tibi vendito, postq̃ factũ fuit tuum per traditionem, non potes agere contra venditorẽ. Sed si anteq̃ sit factum, agere potes, nisi culpa ipsius serui datum sit. h. d. ¶ Vel dic q non facit differentiam, an sit factum tuum, vel non: sed an emptio sit perfecta, vel non. Et hec videtur magis amica litere. Paulus.

§. Cum pila. Si vnus ex ludentibus ab altero dãnũ recipiat in ludo, non hz hãc actionẽ. Et qui dat cãm dãni, tenet actione in factũ. h. d. cũ. l. se.

Legis. Ista est notabilis. l. & singularis cum. l. se. Si creditor rem debitã interimat ante moram debitoris, q liberatur debitor. Et habet hanc actionem contra occidentem: sed si post moram liberatur, nõ tamen habet actionem. h. d. not. Et no. pro declaratione huius. l. tres casus. Nam interdum ipse debitor rem debitã interimit, interdum extraneus, interdum ipse creditor. Primo casu perpetuatur obligatio, vt in. l. si ex legati causa. in fin. & l. si seruum. de ver. oblig. Secundo casu, aut extraneus interimit in perniciem creditoris: & tunc liberatur debitor, nec vllam habet actionem contra occidentem, sed ipse creditor habet actionem de dolo contra occisorem. ita intelligitur. l. arbitrio. §. fina. s. de dolo. ¶ Si vero fecit in pernicie debitoris: tunc vel dubitatur: & datur actio. l. aquilie debitori, vt. s. e. huic scripture. in principio. Sed an teneatur illam cedere debitori, vel non: videtur q sic, per illum tex. in contrarium tamen facit.

Finium regundorum *Rubrica.*

¶ Visum est supra de realibus actionibus. Item de personalibus in rem scriptis: hic ponit de quibusdam mistis tam in rem, q̃ in personam: vt patet insti. de act. §. quedam. & in. l. j. huius tituli. ¶ Sed quero in quibus casibus competat hec actio: respõdeo in tribus. Primo vt ponantur termini, qui nunq̃ fuerunt: puta si habeamus fundum communez pro indiuiso tu & ego: & diuidimus eum hoc acto, vt habeas tertiã partẽ, & ego duas: certe interest mea, vt termini ponantur: ne in futurum mihi controuersiam facias. & isto casu ponẽtur expẽsis amborũ. arg. j. l. iiij. §. j. versiculo. sz si mẽsor. ¶ Scđo cõpetit qñ semel fuerũt termini, qui postea p te fuerũt turbati. Nã agitur vt reponant: et tũc fit expẽsis tuis, vt ar. j. ad exhib. l. sz & si. §. interdũ. ¶ Tertio cõpetit, qñ de pte mea aliqd occupasti, terminis amotis, vel nõ amotis: & tũc agitur vt illã ptẽ restituas, & terminos serues. & de h° loquit, l. iiij. §. j. ita no. p Cy. C. j. eo. l. fi. & p Roff. in libello sup hac actiõe. Et que sint necessaria, vt hec actio cõpetat, dic vt ibi p eũ. ¶ Vltimo no. q in hac actione cũ duab⁹ sequẽtib⁹ vterq; est actor & reus: vt. j. famil. erci. l. inter coheredes. §. qui familie. lz alter pricipalius altero, vt. s. de iudi. l. in tribus. quod ad qd prosit habes in. c. ex literis. de proba. Paulus de Castro.

Summarium.

1 Actio finium regundorum in rem num sit, an in personam? Et an stricti iuris, an bonæ fidei? Item an ex contractu, an quasi?

2 Actionis finium regundorum abs quo tempore incipit præscriptio currere? Et cùm aduersus occupatorem competit, quanto tempore præscribatur?

Finium regundorum act. Vsq; ad. l. iiij. §. j. quatuor facit. Primo dicit qualis actio sit ista: & rñdet, q mista tã in rẽ, q̃ in personã. Scđo p qb⁹ pdijs cõpetit. Et rñdet, q pro rusticis tm: lz in cõfinio sit paries, vl arbor. Tertio qd veniat in hac actiõe: & rñdet q interdum veniũt adiudicationes, scz cõfinia dirimi, vel termini poni. Nã de parte vnius adiudicatur alteri: & alter sibi in pecunia condemnatur. Quarto pro quota rei competit. & rñdet q non solũ pro tota: sz pro q̃libet pte. h. d.

1 vsq; ad. l. iiij. §. si in iudicio. ¶ Querit † gl. qualr dicat in psonã vel in rẽ. Itẽ an sit bone fidei, vel stricti iuris. & de his dic vt in ea. ¶ Tertio querit, an sit ex cõtu vel quasi: & rñdet q nõ. Sed est datiua, vt. j. e. l. fi. Pe. & alij cõtra, q imo est ex quasi cõtu, sicut est actio famil. ercis. & cõi diuidũdo. vt insti. de oblig. que ex quasi cõtu. §. itẽ si inter aliquos. Et no. per Cy. C. e. l. fi. ¶ Quarto qrit, qñ nascit. & rñdet q ex quo fines turbari ceperũt. ¶ Tu dic, q hoc est verũ, qñ agitur pro finibus turbatis: sed si agatur vt ponantur fines, qui nunq̃ fuerunt nascitur ex eo die, ex quo ad hoc agi poterat, iuxta ea, que dixi in rubrica. Item si agatur pro occupatione partis alterius, nascitur ex die occupationis:

2 vt no. in dicta. l. fi. per Cynum. ¶ Quinto † queritur a quo tempore incipit prescriptio. respondet q a die, qua potuit agi. Alij vero dicunt, q cum competit, vt fines ponãtur, nũq̃ currit prescriptio: sed cum agitur, vt restituatur, quod captum fuit de fundo alterius: tunc currit, de quo per Cy. in. l. j. §. ad hoc. de anna. excep. in confinibus autem epatuum vel parochiarum, certum est, q non currit prescriptio, ne ex eo confundantur dioceses: vt in. c. super eo. de paroch. & plene not. xj. q. iij. quicunq;. & in. c. inter memoratos. xvj. q. iij. ¶ Vltimo queritur cum competit contra occupatorem, qualis prescriptio currat. videtur q. xxx. annorum, vt. l. final. C. e. ¶ Tu dic q aut occupauit sine titulo: & verum est. aut cum titulo, & sufficiunt. x. vel. xx. ann. ita intelligitur l. ij. §. sed & si fundum. j. pro empto. & glo. in fi.

Summarium.

1 Fructus naturales bonæ fidei possessor non lucratur. Et quid de industrialibus? nu, seq.

3 Exceptiones, si quæ pendente lite fieri debeant, quæ tamen vtrãq; partem respiciant, ab vtraq; parte fieri debere. Et quid si vnam tantum respiciant partem?

§. Iudici. Hic ponitur, quod sit officium iudicis in hac actione. & respondetur vt condẽnet alterum alteri ad interesse. quod tribus modis consideratur. Primo in fructibus perceptis de parte alterius indebite occupata, qui quidem si naturales sunt, indistincte veniunt restituendi. Si vero industriales, nõ: dummodo sint percepti bona fide, et sint consumpti: als sic. Secũdo consideratur in eo, quod alter soluit pro communi vtilitate, puta agrimensori, qui terminos posuit. Nam alter restituet partem suam. Tertio in eo, qd interest alterius propter alterius contumaciam, in non parendo iudici. hoc dicit. vsq; ad. §. si dicantur. ¶ Et not. pro intellectu, q hic loquitur quando actio proponitur contra illum, qui occupauit de fundo alterius. quo casu, aut fines non sunt turbati, nec vertuntur in dubium, & non proponetur hec actio, sed rei vendicatio: vt nota per gloss. j. e. si irruptione. aut sunt turbati, vel in dubium vertuntur: & tunc proponetur hec actio, per quam principaliter petetur fines declarari per iudicem debere esse in tali loco: & in consequentiam implorabitur officium iudicis mercenarium: et hoc facto iudex condemnet aduersarium ad restitutionem eius, quod occupauit. Et aduerte quia magis interest sua implorare ad hoc officium iudicis, q̃ intentare rei vendicationẽ: quia primo casu non habet necesse probare dominium eius, quod occupatum est. Sed sufficit probare terminos debere esse in tali loco. que probatio leuius fit, q̃ probatio dominij: cum sufficiant monumenta etiam priuata, & alia que etiam in alijs causis non sufficiunt. vt in capitulo cum causam. de probatio, & ibi nota. j, e. l. in finalibus. nam hoc facto quicqd vltra illos terminos occupatum est, restituetur vt. j. e. si irruptione. et. l. de mõ. Sed cum agitur rei vendicatione, oportet probare dominium. quod est difficile, vt nota. C. de probationibus. cum res. et proponetur officium iudicis ad restitutionem omnium fructuum naturalium. ita intelligitur primuz dictum.

1 dictum.§.secundum glo.talis†em̄ non lucratur possessor etiam
bone fidei,vt.j.de vsu.l.fructu.¶Tertio proponetur ad restitu
tionem fructuum industrialium post litem contestatam perce-
ptorum:vt in.§.post litē.Sed si ante,vt a bonefidei possessore:et
non veniunt,quia lucratur,si consumpti sunt:al's veniunt,a cō-
trario sensu.Sed si a male fidei:possunt condici cōdictione sine
causa.de quo dic,vt.l.ꝛ ex diuerso.de rei ven.¶Item no.†di-
2 ligenter tex.cum glo.ꝙ bone fidei possessor lucratur fructus in-
dustriales ꝯsumptos,etiam si non habeat titulum.¶Itē etiaꝫ
si factus sit locupletior:quia nihil restituere tenetur secundum
glo.hic,ꝛ instit.de officio iudicis.circa prin.licet alia glo.que est
in.§.si quis a non domino.insti.de re.diui.dicat contrarium,sed
ista variat secundum doc.in.l.certum.C.de rei ven.licet Barto.
aliter dicat.in.l.ꝛ ex diuerso,contra quem fortiter facit iste tex.
3 ¶Item†nota in versiculo,sed si mensor.per quem patet,ꝙ si
alique exceptiones veniunt fiende lite pendente,que respiciant
vtranqꝫ partem,ab vtraqꝫ debent fieri:puta si cōmittatur cau-
sa consulenda iurisperitis,vt iudex pronuntiet secundum dicta
eorum:vel si eligantur,qui reuideant computa.facit.j.de adul.
l.si expostulauit.ꝛ ibi no.ꝛ.j.titulo.j.l.ex parte.in pnc.ꝛ ad.l.fal.
l.quantitatis.Sed si respiciant vnam partem tantum,illa sola
facere debet.vt.C.de erogat.mili.anno.l.fi.lib.xij.Et vide quod
nota.in cle.quanuis.de appella.per glo. Paulus de Cast.

Summarium.

1 Actio ciuilis cum accusatione criminali intētari,licet non posſit, officium tamen iudicis pro re ciuili poteſt.
2 Iudex maleficiorum num de ciuili principaliter cognoſcere quæat? Et quid incidenter?

§. **Si dicantur.** Questio finium non solum
potest terminari per hanc
actionem,sed etiam incidenter per officium iudicis deseruiens
1 actioni criminali.h.d.no.Et†nota ꝙ licet ciuilis actio non pos
sit simul intentari cum criminali accusatione,vt.C.quando ciui
lis actio.l.j.officium tamen iudicis pro re ciuili,sic:vt hic,ꝛ.C.
de condic.ob turpem causam.l.quod euitandi.ꝛ.j.de fur.l.inter
2 dum.§.qui finem.ꝛ ibi vide omnino.Bar.¶Item not.ꝙ†iu-
dex maleficiorum licet de.q.ciuili non possit principaliter cogno
scere,vt.l.solemus.§.latrunculator.s̄.de iudi.incidenter tamen
sic,vt hic. Paulus de Castro.

Vsic. **Si alter.** Pro duobus fundis diuisis
cōpetit hec actio, licet vterqꝫ
eorum sit plurium dominorū.Et in adiudicationibus,que fient
quilibet habebit portioneꝫ,quam habet in fundo:sed ꝓ fundo
communi ꝛ indiuiso,non competit.nec etiam pro communi et
proprio.h.d.vsqꝫ ad.§.non solum.¶Nota tex.ibi quoniaꝫ ma-
gis fundo,ꝙ sententia datur fundo.vide Andr.de barul. in.l.
domini.de agricol.ꝛ censi.ꝛ quod scripsi in.l.nutu.§.fi.de lega.
iij.ex eo quia dominus fundi.Et est arg.ꝙ si condemnetur ali-
qua apotheca,vel nauis,videatur dominus condemnatus.Ad
hoc facit.j.de tribu.l.procurationis.§.si plures.ꝛ de annu.leg.
Caius.vbi videtur expressum.ꝛ vide ibi Bar. Paulus.

Summarium.

1 Actionem finium regundorum num fructuarius vel creditor ius pignoris habēs intentare posſint? Et an ſententia cum ipſis lata domino præiudicet?
2 Confinium à vicinis quid diſtet? Et in quibus ſpectentur?
3 Actio finium regundorum vt competat quæ ſint neceſſaria?

§. **Non solum.** Non solum pro duobus fun-
dis , sed etiam pro pluribus
predijs hec actio locum habet.hoc primo.ꝛ competit tam domi
no,ꝙ̄ habentibus ius in re.h.secūdo.pro edificijs autem vrba-
nis,non competit:nec etiam pro rusticis,que non sunt confinia
interueniente via publica,vel flumine publico.h.d.vsqꝫ ad.l.de
1 domo.Nota†fructuarium vel creditorem habentē ius pigno-
ris posse intentare hanc actionem.¶Sed an sententia lata cuꝫ
eis noceat domino?videtur ꝙ non,nisi sciuerit ꝛ passus fuerit
vt.l.sepe.de reiudi.quia ius eorum separatum est a iur.dominij.
2 ¶Secundo†no.differentiam inter confinitatem ꝛ vicinitateꝫ.
Nam vicinitas proprie cadit in predijs vrbanis,vt hic:licet etiā
in rusticis cadere possit,vt.j.de aqua plu.ar.l.si tertius.in princ.
confinitas aūt proprie non cadit,nisi in rusticis.¶Sed quero;
quod remedium dabitur in vrbanis volentibus domum diuidi
per parietem:videtur ꝙ hec actio sit vtilis.vt in gl.fi.huius.l.in
contrarium facit.§.qui communem supra. vnde verius dic ꝙ
implorabitur officium iudicis ar.j.de dam.infec.fluminū.§.j.et
ita videtur tenere Roffre.pro quo bene facit tit.proxim.l.puto.
in prin.¶Et idem videtur dicendum in casu.§.qui communeꝫ.
si dominus nollet diuidere proprium,vel communem,prout ibi
dicitur:nam equum est sibi succurri.Idem etiam videtur dicen
3 dum in casu,qui ponitur in fine.l.¶Vltimo†collige que sunt
necessaria ad hoc.ꝙ hec actio competat,primo vt predia sint ru
stica:vt.s̄.e.l.ij.in prin.Secundo,ꝙ sint diuisa:secus si essent cō-
munia pro indiuiso.vt.s̄.ea.l.§.qui communē.Tertio ꝙ ille,qui
agit non habeat partem in eo fundo illius,contra quem agit,et
ratione cuius agit:vt.ea.l.§.qui communem.Quarto,ꝙ sit do-
minus,vel habeat ius in re,vt hic.in.§.finium.Quinto ꝙ pre-
dia sint vicina, vt in fine.l.Sexto,ꝙ sit.q.finium,vt.l.si irru-
ptione.§.ad officium.j.e.Septimo,ꝙ ille qui agit non turbaue-
rit fines:al's excluditur:vt.C.e.l.si constitit.Octauo ꝙ agat.j.
tempus debitum,scilicet.j.xxx.annos,ex quo ista actio sibi ince
pit competere:vt.C.e.l.fi.ꝛ.l.j.de anna.excep.quod tamen limi-
ta.ꝛ declara,vt dixi.s̄.e.l.j. Paulus.

DE modo. Qui capit vltra debitam portio-
nem,per hanc actioneꝫ refundere
tenetur illud plus.h.d.cum prin.l.se.

Summarium.

1 Iudex,cum de rebus præteritis agitur,probationes teſtium inquirere debet & inſtrumentorum,nec ſufficiunt quæ ipſe vt priuatus vidit.Et quid vbi quæſtio eſt de vulnere an ſit mortale,an ipſe,an per medicos deſpicere debeat?

§. **Ad officium.** In ijs que habent causam
de presenti,inspectio oculo-
1 rum iudicis vim habet probationis.Ad hoc alleg.Cum†agi-
tur de rebus preteritis,iudex debet inquirere probationes te-
stium ꝛ instrumentorum:nec sufficeret,ꝙ ipse vidisset tanꝙ̄ pri-
uatus.iuxta.ea que no.C.vt que desunt aduo.partium.l.j.Sed
in ijs que habent causam permanentē de presenti:iudex potest
se informare per inspectionem oculorum:ꝛ ex hoc solo iudicare.
2 hoc probat iste.§.¶Et est ar.†ꝙ cum queritur de vulnere,an
sit mortale:iudex non debeat hoc totum committere medicis,
sed ipse possit personaliter ire ꝛ videre.secūdū Bal.Facit quod
no.s̄.de fe.l.ij.in fi.de const.c̄.romana per Innocentium.adde
c.quia iudicante extra de presum. Paulus.

IVdicium. Licet vnus fundus vicinus
diuidatur, vel alienetur,do-
mino tamen alterius fundi non tollitur hec actio.
Paulus de Castro.

IVdicium. In iudicijs diuisorijs quili-
bet est actor ꝛ reus. h.d.quod
declara:vt.l.in tribus.s̄.de iudi.ꝛ in.c.ex literis de
probat.

IN finalibus. Termini non presumū-
tur mutati , nisi probe-
tur mutatio.Item probatio terminorum fit per in-
strumenta antiqua. Bald.et intellige etiam si sint
instrumenta priuata,puta libri antiqui.quod declara , vt in .c.
cum causam. de proba. Paulus.

EOs terminos. Venditor in-
ter emptores
potest esse testis in causa finium . ad hoc al-
leg.¶Sed miror , quia hoc non dicit hec.l.
nec aliquo modo congruit litere. ¶ Pone
ergo casum per . l. j. C . eo . secundum quam
hoc dicit si dominus duorum fundorum confinium, alterum
vendat demonstratis certis nouis finibus , non debet em-
ptor sequi antiquos fines,sed nouos. hoc dicit.Ratio est,quia
liberum fuit venditori designare quantum vendere volebat.
et istum intellectum sentit gloss.in dicta.l.j,dūm alleg.hanc
legem. ¶ De primo vero intellectu et alijs , que circa ipsum
sunt , vide quod not. per Cynum.C.de testi.rationibus.et de
fal.l.si a te.et per Innocent.in.c.quoniam aliqua ꝛ.c.insuper
de testi. Lex finalis narrat constitutionem Grecam , quam
non expedit legere.

Familiæ erciſcundæ *Rubrica.*

Summarium.

1 Actio familiæ erciſcun. ad quid principaliter detur?
2 Actione familiæ erciſ. qui agit nec poſsidet exceptione excluditur: ſecus in eo qui poſsidet. Et cur ita diuerſum?
3 Poſſeſsionis effectus atq; commoda.
4 Dominium quando incidenter in iudicium deducitur poſſeſsio, an ab onere probandi releuet?
5 Conſtitutio principis ſi dicat, quòd habentes baroniam tãtum de principis fiſco percipiant: quid ſi quis ſit in baroniæ poſſeſsione, an vt percipiat penſionem neceſſe habeat dominũ ſe ꝓbare?

HEc actio. In hac. l. ponitur vnde oritur hec actio, ⁊ ad quid competit, et cui competit, et qualiter in ea proceditur, ⁊ quid oportet in ea proba. ⁊. h. d. hec actio datur heredibus volentibus hereditatẽ diuidere, ⁊ competit tam poſſidenti, ꝙ̃ non poſſidenti: ſi tamen agat, qui non poſſidet, repellitur per exceptionem, ne preiudiciũ fiat hereditati: per quam exceptionem agetur petitione hereditatis primo intentate. ¶ Sed ſi agat ille, qui poſſidet per hãc exceptionem, non repellitur, cogitur tamen incidenter probare ſe heredem. quod niſi fecerit non poteſt in hac actione victoriã
1 cõſequi. h. d. ⁊ eſt no. l. ⁊ magiſtra. ¶ Nota † ꝙ hec actio principaliter datur ad diuidendam hereditatẽ. ¶ Ex quo ſequitur, ꝙ vbicunq; in hoc iudicio aliquid aliud venit ꝙ̃ diuiſio hereditatis, illud non expeditur iure actionis, ſed officio iudicis mercenario deſeruienti huic actioni. Exempla patent. ĩ. eo. l. ij. §. fin. cum. l. ſe. vſq; ad. l. ſi heres. ⁊ l. pomponius. ⁊ l. puto. §. ſi dolo. cũ
2 ſimilibus. ¶ Secundo † no. ꝙ cum agit ille, qui nõ poſſidet, excluditur per exceptionem: ſecus in eo, qui poſſidet. Ratio diuerſitatis eſt: quia quando non poſſidet habet petitionem hereditatis contra poſſidentem: ergo non poteſt prius mouere hanc actionem, per quam fieret petitioni hereditatis preiudicium: q2 ſi pronuntiaretur pro eo in hac actione, preſumeretur heres: ergo primo debet petitionem hereditatis intentare, vt. ſ. de pe. here. l. ſi quis libertatem. ⁊ idem in communi diuidundo iudicio ſecũdum gloſ. ⁊ bene, vt. ĩ. de except. l. fundi. ⁊ l. fundum. Sed cum agit ille, qui poſſidet: tunc non competit ſibi petitio hereditatis: quia non datur poſſidenti: ſed contra poſſidentem. vt. l. regulariter. ſ. de peti. hereditatis. ergo non habet locum illa exceptio, ne preiudicium fiat petitioni hereditatis, que nõ eſt in rerũ natura, vt. l. ſed ⁊ ſi. l. §. item ſi rem. de pe. hered. ⁊ hoc ſentit gloſ. penul. que incipit niſi forte in fine. ¶ Tertio † no. ex hoc effectũ poſſeſſionis: quia facit quem admitti ad iudicium, qui al's non admitteretur. ad hoc alle. hec. l. habet ⁊ plures alios effectus, nã iudicis officium. vt. ſ. de offi. procu. ceſa. l. fi. ⁊ de libe. cauſa. l. liberis. §. vlt. ¶ Item transfert in alium onus probationis. inſti. de interdic. §. commodum. ¶ Item iuris preſumptionẽ ꝓ poſſidente: vt. C. de proba. l. ij. ¶ Item habet effectum quo ad executionem ſententie. de quo dic: vt. l. ob maritorum. C. ne vxor pro mari. ⁊ alios effectus naturales de quibus in. l. ij. §. ex cõtra-
4 rio. de acqui. poſ. ¶ † Itẽ in fi. tex. expreſſum de directo contra illud, ad quod alleg. iſta. l. ſcilicet, ꝙ cum dominium deducitur in iudicium incidenter, poſſeſſio non releuat ab onere probandi. Nam licet agens poſſideat, ⁊ ab hac actione non repellatur, nõ tamen obtinet, niſi ſe heredem probet. In contrariũ facit quod not. glo. in. l. ſicuti. §. ſi queratur. ſi ſerui. ven. ⁊ quod not. per Cyn. C. qui accu. non po. l. non ignorat. ⁊ in. l. ij. C. que ſic long. conſue. que omnes alle. hanc. l. in contrariũ. Sed dic, ꝙ aut ille qui deducit dominium incidenter in iudicium non agit de ipſo dominio, ſed de alio penitus diuerſo: ⁊ tunc poſſeſſio releuat ab onere probandi, vt cum quis agit confeſſoria pro ſeruitute. nam licet dicat ſe dominum rei, cui dicit competere ſeruitutem: non tamen agit pro ipſo dominio, ſed pro ſeruitute, que eſt diuerſa. Et ideo preſumitur dominus rei, ſi eſt in poſſeſſione: ita debent intelligi glo. ⁊ doc. contrarium. Aut agit de ipſo dominio, ⁊ tunc ſecus, vt hic. nam ille qui agit hac actione, petit ſibi adiudicari partẽ tanꝙ̃ vero heredi: quia diuiſio hereditatis implicat hoc in ſe. ⁊ ideo non adiudicatur, niſi ſe probet heredem: vt in hac. l.
5 que male alle. in contrarium. ¶ Et iſta faciunt ad. q. † dicit conſtitutio regis, ꝙ omnes habentes baronias, debeãt habere certas penſiones de camera regis. vnus eſt in poſſeſſione baronie: petit penſionem: an habeat probare ſe dominum baronie: certe non: quia non agit de ipſa baronia: vt in glo. dicti. §. ſed ſi queratur. ¶ Sed pone dicit conſtitutio regis, ꝙ habentes baronias poſſint petere de decennio in decennium eas ſibi renouari. dicitur ꝙ non habeat ius in ea, queritur an habeat probare: cum ſit in poſſeſſione, ⁊ deducitur ius ſuum in conſequentiam: reſpondeo ſic per iſtum tex. cum agat de ipſa baronia. licet enim principaliter agat de baronie renouatione tamen hoc includit dominium baronie. ¶ Ultimo quero, pone ꝙ illi qui non poſſidet, non opponitur exceptio, de qua hic: vtrum procedat iudiciũ: reſpondeo ſic: quia ꝑpoſteratio exceptionum, non vitiat iudiciũ: vt. l. ij. C. communi diuid. ⁊ l. ſi mancipium. §. j. ĩ. de euic. hoc intellige vnius tantum ad aliam: ſecus ſi vnius ad ſeipſam. ita no. ibi per Bar. in. l. prolatam. C. de ſententijs. Paulus.

Summarium.

1 Filius in legitima ſola hæres propriè non dicitur. Et ideo eius poſſeſsio bonorum dicitur, non hæreditatis.

PEr familie. Hec actio cõpetit ad diuidẽdã hereditatẽ qualitercunq; delatã pro quarta, non que debetur ex conſtitutione diui pij. nam non competit directa, ſed vtilis, cum ille non ſit heres, vel bonorum poſſeſſor. ¶ Item pro bonis, que tempore mortis non fuerunt hereditatis: ſed peculij. poſtea vero facta ſunt hereditatis, hec actio competit ⁊ vterq; in hac actione eſt actor ⁊ reus, ⁊ datur nõ ſolum inter omnes heredes,
1 ſed inter alios. h. d. vſq; ad. §. fi. ¶ Et † not. hic optimum tex. ꝙ filius in legitima ſola non eſt proprie heres, ⁊ ideo dicitur poſſeſſio bonorum, non hereditatis. de quo no. C. de rei vend. l. cum a matre. ⁊ facit. C. ad. l. iul. maieſta. l. quiſquis. §. ad feminas. per Iac. but. in. l. quotiens. C. de heredi. inſti. Paulus de Caſtro.

Summarium.

1 Iura incorporalia actione famil. erciſcun. non venire: poſſunt tamẽ vni adiudicari: non diuidi, quia iure ipſo diuiſa cenſentur.
2 Ceſsionarium procuratorem in rem ſuam dici. Et qualiter debitorem obligatum habere dicatur. Et quo nomine agere ad rem ceſſam poſsit?
3 Procurator in rem ſuam inuito creditore nũ quis conſtitui poſsit? Et ceſsionarium in locum cedentis poni.

§. In hoc iudicium. Debita ⁊ credita hereditaria ꝑ hanc actionem non veniunt diuidenda, ſed officio iudicis alteri ex heredibus ad iudicanda ſunt, qui ex hoc efficietur procurator in rem ſuam, ⁊ partim ſuo, partim procuratorio nomine agat, ⁊ cõ-
1 ueniatur. h. d. cũ. l. ſeq. ¶ Nota † ꝙ iura incorporalia non veniũt in hac actione: quia diuiſa ſunt ipſo iure: nec aliter diuidi poſſunt. ¶ Itẽ ꝙ poſſunt vni adiudicari. ⁊ hec adiudicatio fit officio iudicis deſeruientis huic actioni, vt in prin. l. plane. ⁊ in fin.
2 rationem dixi. ſ. e. l. j. ¶ Itẽ † nota, ꝙ ceſſionarius dicitur procurator in rem ſuam, nec habet debitorem obligatũ, ſupple directa actione, ſed vtili ſic, vt hic in glo. que ad hoc ſemper alleg. de quo dic vt plene no. ĩ. de acti. ⁊ obli. per Barto. ⁊ in. l. j. C. eo. ti. per Cynũ. ¶ Item nota ꝙ ceſſionarius agit procuratorio nomine cedentis. quod eſt verum quando intentat directam actionem, que penes cedentem remanſit: ſed ſi intentat vtilem, agit nomine ſuo: vt no. ĩ. de procu. l. ſi quis in rẽ. ⁊. C. de procu. l. qui
3 ſtipendia. ¶ Item † not. ſecundum gl. ꝙ poteſt fieri procurator in rem ſuam ex parte rei innuito creditore. Sed iſte tex. innuit cõtrarium, ꝙ hoc non preiudicet creditori. ¶ Et ideo intelligo. tex. ſic, ꝙ ſi plures heredes ex cauſa hereditaria tenentur vni: poſſunt iſti agere inter ſe, ꝙ vnus ſolus eorum ſoluat. ⁊ licet hoc nõ noceat creditori, quin poſſit oẽs conuenire: tamen poteſt prodeſſe: quia ſi vult, poteſt illum ſolum conuenire: licet non ſit ſibi obligatus, niſi pro parte. ⁊ hoc propter autoritatem iudicis, ſicut alias contingit hoc propter fauorem dotis. ĩ. de leg. ij. l. cum ab vno. ⁊ iſte videtur verus intellectus huius. l. in fi. ¶ Ultimo no. illa verba illo loco ⁊c. ꝙ ceſſionarius ponitur loco cedentis. ⁊ ſic facit pro verbis notarij, qui in inſtrumentis ceſſionum dicunt, ponens eum in locum ſuum. ⁊c. facit. ĩ. ad Trebellia. qui quadraginta.

draginta. Paulus de Caſtro.

§. **Mala medicamēta.** Ea que reprobata ſūt, vel illicita, veniunt in hoc iudicio corrumpenda, non diuidēda. item tabule teſtamenti ⁊ alie cautiones hereditarie penes illum, deponi debent, qui ex maiori parte eſt heres: alij vero debent habere copiam. ⁊ ſi omnes equaliter heredes ſunt, niſi conſentiant apud quem ſint, peruenitur ad ſortes, non ad licitationem. h.d. vſqꝫ ad.l.ſi heres. Paulus de Caſt.

Summarium.

1 Hæres pro parte num inſolidum debitum, vbi cohæres adire eſt impeditus, petere poſsit? Et quid ſi facto petat, & obtineat an victoriam communicare teneatur?

2 Actio prima num per ſententiam innouetur, an vero ei noua actio adijciatur?

SI heres. Si vnus ex heredibus inſolidum egerit contra debitorem hereditarium, ⁊ obtinuerit, licet tamen debite, debet alteri coheredi communicare victoriam: vel non vti ſententia, niſi pro ſua parte, nec debet alteri negligentia imputari, ſi tempore quo alter egit, ipſe agere non poterat. h.d. ⁊ eſt pulchra. l. et
1 not. ¶ Nota † ꝙ heres pro parte non poteſt petere debitum hereditarium inſolidum, licet coheres ſit impeditus adire. de hoc ſupra ſi pars heredi. peta.l.ij. ¶ Item, ꝙ licet non poſſit, ſi tamen egit: ⁊ obtinuit, competit ſibi actio inſolidum ex ſententia. ⁊ ſic ſententia iniuſta facit ius. ⁊. ſ. e. cum putarem. ¶ Tertio not. ꝙ iſtam victoriam iniuſtam tenetur, cōmunicare coheredi. Et hoc. ſ. dicam quia illud ſuper quo erat obtenta, erat coheredi commune: al's iniuſtam victoriam non tenetur quis alteri cōmunicare. vt. ſ. ad trebe.l.debitor. §.fi. ¶ Quarto no. tex. ibi aut excipiendi ⁊c. coniuncta glo. que dicit ꝙ tunc faceret excipiendi poteſtatem, quando non vtetur ſententia, niſi pro parte ſua: nā
2 coheres tunc aget actione prima. Ex † quo ſequitur ꝙ per ſententiam condemnatoriam, non nouatur prima actio, taliter ꝙ tollatur. Sed actio actioni adijcitur. de hoc plene in.l.j. C. de vſu. re iudi. ¶ Ultimo not. ꝙ impedito, non poteſt ſilentium imputari. Paulus de Caſtro.

Summarium.

1 Originalia inſtrumenta authentica dici.

2 Inſtrumentorum copia num fidem faciat?

POmponius. Si teſtator mandauerit, vt apud vnū de heredibus ſint cautiones, ⁊ inſtrumenta hereditaria, non ante ſibi traduntur, ꝙ alij copiaz habuerint, ⁊ etiam ipſe cauerit quod originalia exhibeant, cum opus fuerit. Item ſi ſeruus qui negotia hereditaria adminiſtrauit vni ex heredibus prelegetur, non ante ſibi traditur, ꝙ rationes reddiderit. h.d. ¶ Et
1 † no. ꝙ originalia inſtrumenta vocantur authentica. de quo vide
2 plene per glo. ſ. de fide inſtr.l.ij. ¶ Item † no. ꝙ copia inſtrumentorum non facit fidem: ideo neceſſe eſt vt originalia producantur. ſimile. ſ. e.l. ſi que ſunt. de hoc in authē. ſi in aliquo. C. de eden. Paulus de Caſtro vtriuſqꝫ iuris doctor.

Summarium.

1 Emphyteoticæ res & ſi alienari vetite ſunt, diuidi tamen inter hæredes poſſunt. Et quid in feudis?

2 Laudimia num de rebus diuiſis peti poſsint? Et alienationis probibitio qualiter intelligatur?

§. **Idem pomponius.** Hec actio competit pro omnibus rebus hereditarijs, ſiue fuerit in dominio hereditatis tempore mortis defuncti: ſiue per heredem ſit acquiſitum dominiū ex ea precedenti. Item competit etiam pro illis: que ſunt in dominio vtili, vel bona fide poſſeſſe. ⁊ etiam pro acceſſionibus rerū hereditariarum, necnon hereditarijs rebus ſub conditione legatis, pendente conditione. ¶ Item pro ijs rebus hereditarijs, que per extraneum titulo poſſidentur: ſi tamen litis pendentia per illum compleatur vſucapio, expirat quo ad illa iudicium inter coheredes inchoatum. h.d. vſqꝫ ad.l. ſed ſi vſucapio.
1 §.j. ¶ Et † no. in.l. item predia. ꝙ res emphyteotice poſſunt diuidi inter heredes. licet enim ſint prohibite alienari, non tamē prohibentur diuidi quod eſt notandum. Idem in feudis vt in tit. quibus mo. feu. amit. §. item ſi fuer. ⁊ in. §.j. de alie. feud. pater. Idem in alienatione in rebus eccleſiaſticis. vt.l. iubemus. de ſacro ſanc. eccl. ⁊ adde. c. ex inſinuatione, de iure patro. ⁊ quod no. in glo. e. ti. c. illud. in gloſ. fi. in contrarium facit. ſ. de tranſact.l.
2 cum hi. §. ſi vni. Sed ibi ſubeſt alia ratio. ¶ Et † iſta ſunt in argu. ad. q. ꝙ de diuiſione non ſoluatur laudimium: quia non requiritur laudatio domini, vel conſenſus. ¶ Item no.l. alienationes. ꝙ vbi prohibita eſt alienatio, intelligitur de voluntaria, non de neceſſaria. ⁊ ad hoc ſemper alle. pro quo.l. peto. §. prediuz. de leg. ij. ⁊.l. filiuſfamil. §. diui in fi. de leg. j.

Summarium.

1 Actio familiæ erciſcundæ pro quibus rebus non competat? Et diuiſorium iudicium vbi deficit, officio iudicis ſubuen ri.

2 Vſuſfructus titio, & ſuis hæredibus legatus, vbi locus ſubſtitutioni fuerit, qualiter huiuſmodi hæredibus competere dicatur?

3 Hæreditarium nomen in ſolo vſufructu, an reperiri poſsit?

§. **Uſuſfructus.** Uſuſfructus communis pluribus heredibus hereditario iure, non poteſt per hanc actionem ita diuidi, vel alteri adiudicari, vt ſibi incipiat competere, ⁊ alteri deſinat: officio tamen iudicis ſuccurritur diuidere volentibus quo ad commoditatem cum preſtatione cautionum. hoc. d. vſqꝫ ad.l. ⁊ puto. §.j.
1 ¶ Et † no. hanc actionem non dari pro rebus, que non poſſunt ita diuidi, vt vni incipiat competere, alteri deſinat. ¶ Item no. ꝙ vbi deficit diuiſorium iudicium, ſuccurritur officio iudicis. facit quod dicit. ſ. ti. j.l. ſed ⁊ ſi loci. §. fi. ¶ Et aduerte quia illud, qđ adiudicabit̃ vni de parte alteri⁹, nō finietur ex pſona illi⁹ cui adiudicat̃: ſꝫ illi⁹ de cui⁹ parte adiudicat̃. vt.l. neceſſario. §. fi. cū ibi no. de periculo ⁊ commo. rei ven. ¶ Item no. in verbo here
2 dibus legatus. ſecundum vnum intellectum gloſſ. ꝙ † ſi legatur vſuſfructus titio ⁊ heredibus ſuis, licet in perſona heredum ſit nouus vſuſfructus, non ille, qui erat in perſona titij: tamen videtur habere ex cauſa hereditaria: al's non competeret hec actio. ⁊ tamen ex perſona titij non habent: quia finitus fuit vſuſfructus titij morte ſua, ⁊ nouus incipit. arg. ſ. de verbo. obli.l. ſtipulatio iſta. §. ſi quis ita. facit.l. hereditariū. de bo. aut. iud. po. ¶ Item
3 † not. ꝙ ſi legatur ab heredibus proprietas deducto vſufructu, ꝙ in iſto vſufructu dicuntur heredes: ⁊ ſic in ſolo vſufructu pōt conſiſtere nomē hereditarium. ¶ Unde eſt arg. ꝙ ſi teſtator inſtituit vxorem ſuam in vſuſſ. titium vero in proprietate: ꝙ ambo ſunt heredes vniuerſales, ⁊ teneneant̃ ad onera hereditaria. adde quod no. ſ. de vſufructu legat.l. fi. al's eſt ſi alij. ⁊ melius tene menti. Paulus de Caſtro.

§. **Iulianus.** Si in diuiſione adiudicetur vni fundus, alteri vſuſfructus: appellatione fundi ſola proprietas continetur. h.d. no. que ſit ratio diuerſit. in glo. ¶ Ex qua no. ꝙ verba ſententie debent interdum impropriari, vt valeat ⁊ non pereat. Adde quod no. per Cy. C. de anno.l.j. ⁊ vide.l. proculus. ſ. de vſufructu. quod ibi dixi. §. ſequens breuis eſt. Paulus de Caſtro.

§. **Sed ⁊ ſi dolo.** In hac actione venit dolus ⁊ culpa coheredis, dūtamen commiſſa ſit, tanꝙ ab herede. Item cum iſta actione poteſt alia concurrere. Item pro furto ſerui hereditarij facto alteri ex heredibus, non datur noxalis actio ſicut contra coheredem: ſed ſuccurritur per hoc iudicium, vt ſibi reſarciatur damnum, vel ſeruus adiudicetur damnum paſſo. Item contra coheredez non habetur conſideratio dupli, ſed ſimpli tantum. h.d. Uſqꝫ ad.l. his conſequenter. ⁊ vide pro intellectu ipſius, quod no. per Guilliel. de cug. C. e.l. incerti. ¶ Item quod hic dicitur de culpa, qualiter veniat culpa. dic vt. ſ.l. heredes. §. non tantum. Paulus de Caſtro.

Summarium.

1 Optionis legatum generale eſſe.

His consequenter. Si seruus hereditari⁹ vni ex heredibus prelegatus, damnum dederit in hereditate, non ante traditur, quam de ipso habeatur. h.d. cogitur etiam prelegatarius resarcire damnum, vt.s. eo. et puto. in fi. ¶ Item si negotia hereditaria administrauit, non ante tradatur, q̄ rationes reddiderit, vt.s.e. Item pomponius.
1 Et †no. hic in verbo generaliter. ꝙ legatum optiōis, est legatū generale. In cōtrarium facit. l. si domino stich. de leg. j. ¶ Sol. dic ꝙ illud non est legatum generis, sed speciei de genere. ⁊ ideo dicitur hic generaliter legatur. facit. c. ex parte. ⁊ quod ibi not. de offic. deleg.

Summarium.

1 Occidens testatorem, vel eum cui abintestato succedere debet, priuari debet iure ac commodo hæreditatis eorum. Et quid si vulneret tātum, aut eius vxorem occidat? Et quid si fratrem, & quòd ab eo aufertur, cui applicari debeat?
2 Priuatus an de iure fisci opponere possit?

§. Sed an in. Prosequenti ius suum, non obstat exceptio criminis, per quod non sit ipso iure priuatus, sed veniat priuandus per sententiam ad commodum alterius, q̄ excipientis, ad hoc alle. tex. cum gl.
1 ¶ No. ex tex. ⁊ glo. penul. † primo ꝙ occidens testatorem, vel illum, cui abintestato potest succedere, debet priuari iure quod habet in hereditate sua: vt hic. ⁊. j. de bo. dam. l. cum ratio. §. fi. ¶ Sed quid si vulnerauit? dic ꝙ nō venit priuandus, nisi exheredetur, vel per testatorem expresse priuetur: vt in authen. vt cū de appellatione cog. §. causas. ⁊ C. de reuo. do. l. fi. ¶ Secundo not. ꝙ idem est, si occidat vxorem testatoris, vel filium. quod est singulare. contra hoc facit. l. codicill. §. matre. de le. ij. vbi frater occiderat filium sororum: ⁊ tamen sibi succedebat abintestato. ¶ So. sibi succedebat ipso iure, vt ibi: sed venit priuandus per sentētiam, vt hic in glo. facit. l. ex facto. de vulg. ⁊ pup. ¶ Quid de illo, qui occidit fratrem testatoris? vide quod no. in. c. vnico, an ille qui occidit fratrem do. feu. amit. x. coll. Tertio no. ꝙ illud quod aufertur debet applicari fisco, quod est verū nisi habeat concurrentem in gradu: quia tunc applicaretur illi non fisco secundum Bart. qui ita no. in dicta. l. cum ratio. §. fi. de bo. dam. per. l. ij. §. si fratris. si quis ali. testa. prohi. melius facit in authen. de nup. §. ingratitudinem. ¶ Sed audiui Bal. reprehendentē ipsum per istum tex. cum glo. Nam tunc ille frater, si debet sibi applicari, posset sibi de hoc opponere: quia non opponeret de iure tertij: sed sui. cuius contrarium dicitur hic in text. ⁊ gloss. de hoc vide omnino. quod not. Guli. de cug. l. fratris. C. de in-
2 offi. test. ¶ Ultimo † no. glo. que semper alle. ꝙ de iure fisci non potest priuatus opponere. adde quod not. in corpore de incestis nup. circa princ. vnde dicit Innocē. ꝙ ad offensum solum pertinet excipere de offensa, ⁊ non ad alium: vt no. per eum extra de sententia excō. c. sacro. facit. j. quibus ex cau. in posses. ea. l. fulcinius. quod si aduersus. Paulus de Castro.

Summarium.

1 Patronatus ius omnibus commune esse hæredibus, licet vnus tantum ex testatoris mādato extruxerit capellam? Et an inter hæredem, & testatorem aliquis contractus iniri dicātur, quando testator de aliquo hæredem grauat?

§. Idem ait. In hac actione venit, id quod testator fieri voluit: ⁊ officium iudicis imploratur. h. primo ⁊ si aliquis ex heredibus sit de hoc grauatus facere, compellatur: licet ad hoc etiam competat prescriptis verbis actio. h. secundo. ¶ Item veniunt sumptus per alterum ex heredibus facti, ⁊ vsura ipsorum a tempore more. hoc
1 tertio vsq; ad. §. celsus. Nota † tex. ibi monumenti. sequitur etiā, ꝙ licet vnus ex heredibus construxerit capellam de mādato testatoris, tamen omnes habent ius patronatus. casus est hic. qui alibi non reperitur. ¶ Item no. tex. cum glo. dum dicit prescriptis. quod inter testatorem ⁊ heredem contrahitur contractus innominatus do, vt facias. Nam cum testator ipsū grauat aliquid facere videtur ipsum instituere, vt illud faciat. Sed cōtrarium videtur ꝙ hec actio oriatur ratione alicuius cōtractus initi cum testatore, sed potius ex quasi contractu, qui oritur ex aditione hereditatis. Nam tunc heres videtur contrahere cum creditoribus, ⁊ legatarijs, ⁊ alijs creditoribus: vt insti. de oblig. ex quasi cōtractu. §. heres. ⁊. l. apud iul. §. fi. j. quibus ex cau. in pos. ea. ⁊ ista est verior. not. tamen glo. Paulus.

Summarium.

1 Modus agendi in actione familiæ erciscund. remissiuè. Et quid si duo domum conduxerunt, an alter aduersus alterum agere quæat, vt pensionis partē soluat, si timeat ob eam non solutam in rebus, vel corpore molestiam ferre?
2 Conuētionale pignus vt non liberatur, nisi in totum satisfacto, ita nec prætorium.

§. Celsus. In hac actione venit vt coheres cogatur soluere partem suam debiti, p quo res hereditaria obligata est: ⁊ si alter insolidum soluere vult, potest facere sibi cedi actiones contra heredes. Quod si non fecerint, nihilominus per hanc actionem consequetur. ⁊ veniūt etiā lucra per alterum ex herede percepta cum alijs communicanda
1 h.d. vsq; ad. l. si filia. ¶ Not. ex primo †. §. modum agēdi: quia ago contra te vt alteri soluas. Et ideo si duo scholares conduxerunt domum, potest alter agere contra alterū, vt soluat partem suam pensionis, si dubitat ex hoc molestari in rebus vel in persona a locatore. ¶ Item. §. si filius. declara. vt dicam. j. eo. si
2 filia. §. j. ¶ Item † no. in. §. ⁊ cum vnus. ꝙ sicut pignus conuentionale non liberatur, nisi totum debitum soluatur, ita nec pignus pretorium.

Summarium.

1 Contrahentium imperitiam à iure suppleri. Et vbi materia super qua stipulatio initur, rem magis quàm personam concernit, licet circa personam, non tamen ob id redditur stipulatio personalis.

Si filia. Si soror promisit conferre quod ipsa de dote exegerat, etiam qd eius heres exegit conferendum est. h.d. Et not. ibi nam imperi-
1 tia. ⁊c. ꝙ † imperitia contrahentium suppletur a iure secundum subiectam materiam. adde quod no. C. de rei vxor. acti. §. ⁊ vt plenius. per Cynum. Item not. ꝙ vbi materia super qua interponitur stipulatio concernit rem magis, q̄ personam, licet exprimatur circa personam: non tamen redditur stipulatio personalis. facit quod not. j. ad trebel. l. postulante. ad princip. secus si personam concernat vel esset indifferens. vt. j. de seruit. lega. l. fin. ⁊ de liber. leg. l. non solum. §. tale legatum. Paulus.

§. Si filius. Filius succedens patri cum fratribus percipere debet ante omnia illud, in quo iussu p̄ris obligatus, vel quod in patris vtilitatem conuertit se obligando, vel quod patiūtur vires peculij, si peculiaris fuerit obligatio. h.d. ¶ Ista tria dicta sic declara. Nam si filius iussu patris se obligauit, tam ipse q̄ pater est obligatus insolidum: vt. j. quod iussu. per totum. si decedit patri pluribus filijs relictis, omnes sunt obligati pro hereditaria portione, illa obligatione qua erat obligatus pater. ⁊ sic in filium, qui se obligauit concurrunt due obligationes: vna propria. ⁊ illa est insolidum alia hereditaria: ⁊ illa est pro parte. Cum ergo possit insolidū conueniri ex propria obligatione, equū est vt sibi prouideatur, ⁊ ante partē precipiat ⁊ totū debitū, ⁊ caueat alios defendere, vt. j. §. proxi. Sed si se obligauit sine iussu: tūc aut cōuertit in vtilitatē p̄ris, puta recepit mutuo centū de quib⁹ emit domū. q̄ in hereditate est, ⁊ cōmunis alijs filijs: certe cū ipse possit insolidū cōueniri ad illa cētū, dz ante oīa pcipere. ⁊ fil'r cauere vt in secūdo dicto. ¶ Si nō vertit in vtilitatē patris: tūc si quidē habebat peculiū, precipiet quod patiuntur vires peculij: puta pater concessit sibi in peculium, vt inde faceret sibi apothecam, ⁊ se excercitorem: ipse recepit mutuo duo milia. ⁊ posuit in mari. ⁊ perdidit: certū est ꝙ pater tenebatur quatenus erat in peculio, scz ad mille. ⁊ eodē modo heredes sui: percipiet ergo dicta mille, que sunt in peculio, ⁊ non vltra, ita intellige vltimum dictū, ⁊ probatur. j. e. versi. percipere. Paulus de Castro.

Summarium.

1 Actio familiæ erciscundæ, num ei detur, qui hæres non est?

2 Cohæredes, filij dotem vxoris quæ magna sit, præcipere volentis,
si velint communiter onera matrimonij ad impediendam præ-
ceptionem, sustinere, an audiendi sint?

Vsic. Hoc amplius. Filius succedens pa-
tri cum fratribus
precipere potest dotem vxoris, vel minus ꝙ communis pater
receperat, & cauere se defensurum fratres. dotem vero quam ipse
percepit similiter precipiet quatenus patiuntur vires peculij, vel
in rem patris versum est. h.d. vsqꝫ ad. §. si pater. ¶ Quero hic
loquitur in filio instituto, quid in exheredato? dic idem secundũ
1 glo. vt. j. de do. preleg. l. ij. in princ. ¶ Et† notandum scilicet, ꝙ
actio familie erciscunde detur illi, qui non est heres, vel forte dic
ꝙ implorabat officium iudicis descendens ex equitate. l. si is. §.
j. j. de iure do. & ita debeat intelligi, quod ibi dicitur de vtili iu-
2 dicio. ¶ Secundo† quero, ꝙ si fratres & coheredes volunt susti-
nere onera matrimonij, quia nolunt quod deducatur: quia for-
te dos est magna, & onera: modica rñdeo non debent audiri: quia
inuerecunda petitio eius, cuius contrarium essent postulaturi.
ar. š. de pet. heredi. l. si & rem & pretium, & ita tenent doc. C. e. l. ij.
vbi omnino vide. ¶ Tertio quero. hic loquitur quando matrimo-
nium constabat. Sed quid si solutum erat tempore, quo fratres
veniunt ad diuisionem: vtrum possit frater recipere dotem vxo-
ris defuncte, vt ipsam restituat? videtur ꝙ non, nam tunc cessat
ratio istius. §. Breuiter dic, aut fuit sibi prelegata per patrem: &
tunc potest indistincte precipere: vt. l. ij. in prin. & l. pater dotem.
de do. prele. ¶ Sed si prelegata non fuit: tunc distingue tres ca-
sus. aut ista dos veniebat statim restituenda, quia consistebat
in immobilibus. ¶ Aut ex interuallo: quia consistebat in mo-
bilibus. iuxta. §. exactio. de rei vxo. acti. ¶ Aut nullo modo ve-
niebat restituẽda: quia ex pacto vel statuto debebat maritus lu-
crari. ¶ Primo casu non precipiet: quia cum restituenda sit sta-
tim, ita põt restitui p manꝰ fratruꝫ, q sunt ad hoc obligati sicut
p manꝰ ipsius mariti. Unde circuitꝰ vitandꝰ: vt. l. dñs testamẽ-
to. de condic. inde. facit. l. si mulier. & quod ibi no. j. de condic. ob
causam. ¶ Secundo casu dic, ꝙ aut matrimonij sustinebantur
adhuc onera, vt quia solutum erat matrimonium morte mariti,
& j. annũ vxor erat alimẽtãda ab heredibꝰ mariti, iuxta. ea que
no. in dicto. §. exactio. & tũc heredes dicti mariti veniẽtes ad di-
uisionem cum fratribus ipsius mariti, debent eam precipere: quia
subest ratio huiꝰ. §. j. & l. si his. §. j. de iure do. ¶ Si vero non su-
stinebãtur ista onera, vt quia solutum fuit matrimonium morte
vxoris, & sic commoda dot. j. annum debebant remanere penes
partem mariti: tunc secundum ista tempora non debebat preci-
pere: quia ista commoda erant communia inter omnes fratres,
cum filius non haberet proprietatem in aduentitijs. Ita intelli-
gitur. l. pater dotem. cum gl. de do. prele. hodie vero, quia istud
lucrum prouenit occasione matrimonij, debet esse precipuum
ipsius, vt. l. j. C. de bo. que libe. & ideo poterit dotem precipere se-
cundum Bar. in dicta. l. pater dotem. ¶ Tertio casu distingit
Dy. ꝙ aut matrimonium fuit solutum in vita patris. Et tunc
dos, quam lucrari debebat, debet esse communis inter omnes
filios. Aut post: & tunc ipsius mariti tantum, vt in. l. ij. C. eo. vbi
videtur probari: & ita tenet ibi Cynus. Bart. autem in. l. si cum
dotem. §. transgrediamur. in fi. so. ma. dicit hoc esse veruꝫ de iu-
re isto: hodie vero indistincte dictum lucrum debet esse precipuũ
mariti, vt dicta. l. j. de bo. que libe. ¶ Ego puto dictum suũ ve-
rum, quando lucrum dotis proueniebat ex statuto, vel consue-
tudine, vel ex legato vxoris, vel ex pacto interposito per ipsum
maritum: & ita intelligitur dicta. l. j. de bo. que libe. Sed si pactũ
de lucranda dote esset interpositum per patrem communem:
tunc quandocunqꝫ soluatur matrimonium, puto, ꝙ lucrum sit
commune inter fratres: quia non intẽdebat pater proficere vni
filio tantum, sed sibi & per consequens omnibus filijs, nisi con-
trarium dixisset expresse: vt. š. de pac. l. auus. ergo dicitur omnibꝰ
prodesse. nec dicitur aduẽtitium, sed profectitium, ex quo prouenit
ex prouisione patris: vt. l. sed & si plures. §. in arrogato. de vulg.
& l. profectitia. §. fi. de iure do. Et ad distinctionem facit. l. postu-
lante. §. fi. ad Treb. que nota. & tene menti. ¶ Ultimo, circa ver-
siculum precipere. vide quod nota. in spec. de iudi. §. sequitur. versi-
culo, sed quid si conuentione manente.

§. Si pater. Diuisio bonorum, & distributio
onerum hereditariorum facta per
patrem inter liberos non censetur donatio inter viuos: sed ha-
bet vim vltime voluntatis. & seruanda est tam per hoc iudiciũ,
ꝙ per actionem. h.d. An ista diuisio habeat vim testamenti: dic
vt no. C. e. quotiens. & l. filij. Item potest fieri in minus solenni
voluntate, vt. C. e. l. fi. Paulus de Cast.

Papinianus. Si testator grauauit vnuꝫ
ex heredibus, vt insolidũ
suscipiat onera hereditaria, cogitur hoc facere per of-
ficium iudicis deseruiens huic actioni, salua tamen
falcidia. & de hoc ceteris coheredibꝰ cauere tenetur. h.d. pro cuiꝰ
declaratione vide. l. seruo legato. §. si testator. de le. j. & de le. ij. cuꝫ
ab vno de le. iij. fideicommissa. §. interdum.

Summarium.

1 Expensas factas à patre in vno filiorum in studijs agente, post pa-
tris mortem an recte cæteri repetant? Et quid si pro vno filiorũ
condemnato, iudicatum fecit, soluitqꝫ?

§. Idem scribit. Filius pro parte succedens
patri, potest in parte preci-
pere illud, in quo pater eius pro ipsiꝰ munere, vel dignitate ob-
ligatus erat, siue fuerit adeptus dignitatem in vita patris, siue
post mortem. Secus si pater pro illo non erat obligatus. h. dicit
1 no, vsqꝫ ad. §. idem Pap. & est vulgaris. & not. per† quod deter-
minatur, ꝙ si pater tenuit filium in studio, & ipsum fecit do-
ctorari, ꝙ post eius mortem, alij fratres non possunt recuperare
expensas factas p patrẽ. ¶ Et idẽ si pro talibꝰ expẽsis se pr̃ ob-
ligasset: quia potest ille filiꝰ eas pcipere. Sꝫ si nondũ pfecerat stu-
dium in vita patris, nec pater pro ipso se obligauerat, per mor-
tem patris non potest petere a fratribus vt teneant eum in stu-
dio, vel faciãt ipsum doctorari cõmunibus bonis. sed debet hoc
facere de sua tantum portione, licet Dyn. tenuerat contrarium
vt no. per Bar. j. ad municipales. l. lucius. §. idem respondit. et
de collat. dot. l. j. §. sed castrense. versi. plane. ¶ Ex hoc etiam pa-
tet, ꝙ alij fratres non possunt petere post mortem patris, vt eis
fiant similes expense, quas pater fecit in aliũ, si pro illis non erat
obligatus pater: vt. j. de muneribus. & hono. l. j. in fine. & ibi no-
tat. per Dy. & Bart. ¶ Sed quid si vnus ex filijs fuit condem-
natus pro maleficio, & pater soluit condemnationem, an alij filij
possunt repetere post mortem patris? vide Guil. de cug. C. e. tit.
l. incerti. & Bar. in. l. sicut. de pe. leg. & Bal. in aucten. si capti. de
epis. & in speculo de iudicijs. §. cẽsetur. versiculo. quod si alter ex
coheredibus. cum versiculis sequentibus. vbi plene tractat ma-
teriam huius. §. Item quod econtra de lucro. acquisito per vnũ
ex filijs, an sit cum alijs communicandum. Uide in. e. §. versicul.
vt autem simplex. & Bar. in. l. titium & meuium. §. altero. de ad-
ministratione tutorum. &c.

Idem papinianus. Hoc dicit,
si vnus ex
heredibus grauatus sit soluere totam dotem, cogitur
hoc iudicio alios indemnes conseruare. Item lega-
tum vxori derelictum in recompensationem dotis, & per ipsam
non acceptatum, remanet penes illum, qui sustinet onus dotis.
h.d. vsqꝫ ad. §. finalem. vide. l. cum ab vno. de lega. ij. ¶ Et nota
secundum ista iura, si maritus legabat vxori, debeat esse vxo
cõtẽta alterutro, vel legato, vel dote. hodie potest petere vtrũqꝫ:
vt. C. de rei vxori. actione. §. sciendum. nisi sit dictum expresse cõ-
trarium, quod animo compensandi. vt. C. de heredibus institu.
si compensandi. & no. per Bar. in. l. si cum dotis. §. si pater. solu.
matrimo. Paulus de Castro.

Idem scribit. Hoc dicit, id quod
vnus ex heredibus
implende conditionis causa capit, non tenetur
communicare cum alijs: licet ex hereditate fue-
rit. h.d. contra illud facit. l. nec vllam. §. idem
erit dicendum. in fine sui. de petitione heredita-
tis. vbi talia veniunt in petitione hereditatis. ¶ Sol. petitio
hereditatis datur contra heredem putatiuum, qui nullum ius
habet in hereditate: ideo tenetur restituere hereditatem, & quic-
quid ex ea vel propter eam percepit. Sed hec actio datur contra
coheredem, qui habet ius in parte. Unde nõ tenetur illam par-
tem restituere. nec aliquid quod occasione illius perceperit: licet
fuerit ex hereditate: si tamen non habuit titulo hereditario.
Paulus de Castro.

Summarium.

1 Iudex in sententia plura faciens capita, & in vno eorum pure pro-
nuntiauit, an in alio illud modificari queat?

Item labeo. Si vnus ex heredib⁹ pecuniam hereditariam subtraxit, tenetur alteri coheredi ad restitutionem partis: si cum extraneo partitus est, tenetur communicare illud quod penes eum remansit. hoc primo. Item iudex fami. ercis. per adiudicationem vel diuisionem dirimere dꝫ controuersiã inter ptes. ⁊ ei ꝙ vni adiudicat, in ipsa adiudicatiõe seruitutē imponere potest. Sed si pure vni adiudicet, alij adiudicans seruitutē amplius imponere non potest, hoc secundo. Item hec actio cõpetit in realibus, ⁊ personalibus prestationibus. hoc tertio vsqꝫ
1 ad. §. familie. ¶ Et † no. diligenter textum cum glo. ⁊ etiam. ꝙ si in sententia iudex faciat plura capitula diuersa ⁊ in vno capitulo aliquid pure disponat, non potest in alio capitulo modificare, quod est valde singulare, nisi in primo capitulo dixerit, saluo eo, ꝙ. ĩ. dicam. secundum glo. paruam, quam no. nam tunc non videtur pure disposuisse, ⁊ alle. hec gloss. ꝙ si iudex in sententia nõ condemnet partem in expensis, sed reseruet earum condemnationem, potest quandocunqꝫ postea condemnare. de quo videtur casus in. l. terminato. C. de fructibus. ⁊ lit. expen. secũdum verum intellectum qđ ibi tenet Bart. licet alij cõtra: tamen practica est ꝙ condemnat ⁊ reseruat taxationem. Paulus de Cast.

§. **Papinianus.** Hoc dicit iudex famil. ercis. potest rē, que apud hostes est, vni ex heredibus adiudicare propter spem postliminij. ⁊ si non redeat, pecuniam, quam ille soluit, recuperat: nisi dubi⁹ euentus fuerit estimatus. prestationes etiam eius rei q̃ est apud hostes, vel non est in rerũ natura, in hac actione veniunt. Itē cõtra bonorum possessores ⁊ fideicõmissarios vniuersales vel heredes eius, qui apud hostes decessit, hec actio locum habet. h. d. vsqꝫ ad. l. heredes. §. j. facit ad primum dictum. c. abbate sane. de re iudi. lib. vj.

§. **Si miles.** Inter heredes diuersarum hereditatum hec actio locum non habet. Quantum ad illum, qui conuenitur hac actione nil interest possideat, vel non possideat, vsqꝫ ad. §. de pluribus.

§. **De pluribus.** Si plures hereditates ex diuersis causis habeo communes cũ vno, vel cũ plurib⁹ ⁊ sit de vna vel plurib⁹ qđ, hoc iudicium necessarium est ad ipsas diuidendas. Possum etiã agere de vna tantuꝫ omissis alijs. h. d. vsqꝫ ad. §. si testator. ¶ Quero quomodo intelligitur vnum iudicium. Respõdeo. id est, vna instantia, vnus libellus, ⁊ vna actio simpliciter vel in genere intentata. secundum glo. Nam per hoc videtur intentari tot actiones, quot sunt hereditates. ¶ Ex qua glossa not. ꝙ est reperire actionem in genere. de qua. dic vt not. per Cynum in. l. j. C. de actionibus ⁊ obliga. ¶ Item quero. quid si haberet hereditatem communem tecuꝫ, aliam cum titio, an possitis vos querere vno titulo? dic ꝙ nõ. Sed tot sunt necessarij, quot psone: vt. ĩ. de aqua plu. arcen. l. supra iter. §. Cassius. ⁊ ibi notatur. Paul.

§. **Si testator.** Si testator habebat rem communem cum heredibus, pars testatoris dumtaxat venit in hoc iudicio adiudicanda, vel diuidenda. ꝙ opus fuerit etiam si partem suam propriam, ille cum quo erat communis. vendiderit. h. d. secundum verum intellectum, licet glos. multum se inuoluat. Ad hoc quod dixi de vendicatione, faciebat dubium. l. ex hereditate. ĩ. e. Sed solue vt in glo. finali. Paulus de Castro.

Summarium.

1 Titulus generalis, & specialis quando in vno concurrunt, magis spectatur specialis quàm gñalis. Et quid si quis totam rem hæreditariã dicat, partemqꝫ petat, in qua succumbat, an debeat res tota declarari non esse hæreditaria?

2 Sententia lata pro vno, prodest etiam ei, qui post sententiam ab eo qui obtinet, causam habet.

§. **Quod pro emptore.** Illud quod alter ex heredibus possidet titulo non hereditario non venit in hac actione. Item qui partem rei hereditarie, que ipsum contingebat, petijt rei vendicatione ⁊ succubuit, excluditur ab hac actione tam in
1 illa, ꝙ in altera parte. h. d. vsqꝫ ad. §. an ea. ¶ No. † etiam in primo dicto, ꝙ quando in vno concurrit titulus generalis, scilicet hereditarius, ⁊ specialis, scilicet ꝓ emptore, magis inspicit specialis, ꝙ generalis. de hoc tertio textus no. in. l. ante vitium. §. ex facto. de diuersis ⁊ temporalibus prescriptionibus. ⁊ ibi not. ¶ Item no. ex secundo dicto, ꝙ si quis dicat totam rem esse hereditariam, ⁊ petat partem ipsum contingentem, ⁊ succumbat: videtur per sententiam declaratum totam rem nõ esse hereditariam, vt patet in fine. §. quod intellige quo ad aliam partem, ꝙ tum ad presumptionē: quia ista sententia non nocet alteri, quo ad eius preiudicium: vt etiam hic colligitur ex textu ⁊ glo. super
2 verbo traditus. ¶ Item † not. ꝙ sententia lata pro vno prodest illi, qui post sententiam habet causaꝫ ab eo. de hoc. in. l. si a te. §. si. de exceptione rei iudi.

§. **An ea stipulatio.** Stipulatio rei indiuisibilis, non diuiditur inter heredes pro hereditarijs portionibus, sed ad quemlibet eoꝝ transit insolidum actiue ⁊ passiue. ⁊ etiam facto vnius heredis tenentur insolidum ad interesse omnes pro hereditarijs portionibus: ⁊ ideo debet iudicis officio cautio interponi vt ille, cuius facto fuerit ad interesse commissa, conseruet alios indemnes, qui ex hoc conueniri possunt. h. d. in effectu, vsqꝫ ad. §. idem iuris. ⁊ declara istos textus per. l. ij. ĩ. de verbo. obligat. ⁊ dic vt ibi plene notatur. Paulus de Castro.

Idem iuris. Stipulatio quantitatis diuiditur inter heredes pro hereditarijs portionibus. ex. l. xij. tabu. vno tamen non soluente pena committitur insolidum, ad quem omnes tenentur pro hereditarijs portionibus. ⁊ ideo ille cuius facto commissa fuerint cogitur alios indemnes conseruare. ⁊ si alter ipsorum totam summam soluerit, ne pena committatur repetit a quolibet pro parte. Idem si soluit ne pignus distrahatur, vel ne seruus noxe detur, quem retinere expediebat. Idem vbi quid aliud fecit, ꝙ fieri intererat: neqꝫ poterat ꝓ parte fieri. h. d. vsqꝫ ad. §. non tantum. ⁊ declara illum. §. vt plene habetur in. l. eadē §. cato. ⁊ l. quinta. §. si sortem. de ver. ob. ⁊. s̃. si quis cautio. si seruus. §. si plurium. ⁊c. Paulus de Castro.

§. **Non tantum.** In re cõmuni tenetur quis parem diligentiam adhibere, quã in re propria, non maiorem. bene tenetur de dolo ⁊ leui culpa non leuissima. Paulus de Castro.

§. **Si incerto.** Si vnus ex heredibus impedit communem electionem propter suum dissensum, tenetur alijs ad interesse. Bald. ¶ Et no. glos. magistram que est hic ⁊ signa, que multum plene ponit. ꝙ habeant electionem in legato generis. de quo plene vide in. l. legato genera. de leg. primo. Paulus de Cast.

§. **Si filius.** Filius soluens condemnationem paternam, non videtur soluere animo donandi, sed animo repetendi, et ideo post mortem patris a fratribus repetit. hoc dicit multum not. Paulus. Quid econtra de patre soluente pro filio? dixi. s̃. eo. l. si filia. in. §. idem scribit. ⁊ ibi dedit remissiones. ¶ Gloss. opponit ad id quod dicitur de filio soluente in vita patris, quod repetit per hanc actionem. Nam videtur hic aliud, quod modo faciat tanꝙ heres, vt. s̃. e. l. puto. §. sed si dolo. ¶ Solu. dicit gloss. ꝙ speciale est in filio. dic ꝙ ratio specialitatis est: quia in vita patris videtur indirecto heres: vt in. l. in. suis. de liberis et posthum. et sic illa contemplatione videtur soluere. ¶ Sed quid si filius in vita patris aliquid furatur de bonis paternis: Utrum post mortem patris per hoc iudicium debeat restituere, vel veniat in iudicio restituendum? Nam de extraneo herede certum est, ꝙ non: vt in dicto. §. sed si dolo. Sed in filio videtur dicendum ꝙ sic per istum tex. In contrarium facit quia non dicitur facere tanꝙ heres, cum delinquat: vt. ĩ. de acquirend. hereditate. l. fuit questionis. ¶ Sol. de hoc dic plene, vt notatur. per Guliel. de cug. C. eo. l. incerti. Paulus de Castro.

§. **In famil. ercis. iudicio nihil debet.** Iudex famil. ercisc. nihil debet relinquere indiuisum. Item curare debet vt in rebus quas adiudicat, de euictione caueatur. Item pecunia prelegata vni ex heredibus, si non reperitur in hereditate, soluenda est pro hereditaria portione de communi: non de parte coheredum. hoc dicit vsqꝫ ad. l. in hoc iudicio. Paulus. Primum dictum declara per ea que habentur. s̃. e. l. si filia. §. famil. ercis. ⁊. ĩ. e. l. in hoc iudicio. ¶ De secundo dicto dic vt. C. e. l. familie. ⁊ de verb. oblig. l. qui rome. §. duo fratres. et ibi notatur. Ex tertio dicto not. singulariter ꝙ si sint tres heredes, ⁊ testator vni ex eis prelegat. xxx. licet pecuniam

non diuiserit

non dimiserit in hereditate, tamen alij duo heredes non tenen-
tur in solida. xxx. vel non tenentur insolidum ad. xxx. Sed qui-
libet ipsorum ad. x. vel pro hereditaria portione. Et sic heres cui
factum est prelegatum, computatur in numero heredum gra-
uatorium ad dictum prelegatum: ⁊ sibi ipsi debet contribuere,
sicut quando prelegatur res hreditaria vni ex heredibus. Nam
alij non tenentur tradere nisi partes quas habent in illa iure he
reditario. quod est valde singulare. Hoc intelligo verum, quan-
do prelegatum fit isto modo, puta Titium Seium Caium he-
redes instituo. ¶ Item Titio prelego, Et idem si diceret, gra-
uo heredes meos, vt titio coheredi ipsorum dentur centum:
nam in instis verbis grauaminis comprehenditur ipse Titius
scilicet, vt tantum minus debeat habere, quantum tãgeret par-
tem suam, si fuisset grauatus dare vni extraneo: Secus putarez
si alij coheredes proprijs nominibꝰ essent grauati dare cohere-
di: quia tunc ad totam summam tenentur. nec debet ille compu
tari, quemadmodum si essent grauati proprijs nominibus da-
re vni extraneo. Nam ipsi tenentur ad totam summam: ⁊ ille
qui non esset grauatus ad nihilum, vt. j. de leg. j. l. ab omnibus.
In principio. ⁊ in. l. si a Titio. vbi declaratur iste. §. not. quem
nota. Paulus de Castro.

In hoc iudicio. Si iudicium sit inchoatuz
cũ pluribus ex vna causa, in omniũ persona fe
renda est sententia: nec valet si ferretur in per-
sonam vnius, ⁊ non in personam aliorum. h. d.
secundum intellectum quem puto verum: licet
glo. declaret male. Pone casuz, ꝙ eramus quatuor coheredes,
moui hãc actionẽ ꝯtra tres petẽs hereditatẽ diuidi, ⁊ certas ex-
pẽsas vel sumptꝰ, quos in hereditate feci: iudex vnũ de istis mi
hi ꝯdẽnauit pro parte sua, de alijs mentionẽ non fecit. certe non
valet sententia, quo ad illum: quia debebat alios condemnare
vel absoluere. ⁊ sic est hic casus de eo, ꝙ notatur. C. si aduersus
rem iudicatam. l. j. videlicet ꝙ si peto centũ, ⁊ iudex condemnet
in quinquaginta, ⁊ de alijs mentionem non fecit condemnan-
do vel absoluendo, non valet sententia. Predicta vera, quando
ex vna causa vnum vel plura petuntur: secus si ex diuersis cau-
sis. Paulus de Castro.

Rem pignori. Si res testatoris obliga-
ta, vni ex heredibus pre-
legetur, de communi pecunia lui debet: non autem
a coheredibus insolidum. h. d. Paulus. simile. s. eo-
dem. l. heres. in fine.

Summarium.

1 Actionem & retentionem habere eum, qui pro sibi adiudicato sol
uit. Et quæ sit ea actio? & nu. 4.
2 Cohæres partem debiti recipiens, in soluentem ius pignoris trans-
ferre videtur. Et qualiter id intelligi debeat?
3 Cessione vel translatione iuris hypothecæ, an personalis quoqz
actio cessa videtur?
4 Hypothecaria sine principali, an cedi possit?
5 Creditor in re obligata debitoris procurator esse censetur. Et qui
animosæ amplius licitatur ac soluit, quam debeat, non recuperat
amplius solutum.

Si pignori. Res obligata testatori
potest vni ex heredibus
adiudicari, vt tamen soluat coheredi partez, q̃
sibi debetur: nec cauebitur soluenti de euictio-
ne. Sed bene habebit retentionem, ⁊ etiã actio-
nẽ contra debitorem, qui in eo quod soluit cohe
redi etiam si plus soluit q̃ sibi deberetur, si hoc expediebat de-
bitori. Paulus. Et est difficilis in textu, est tamen notabilis.
¶ Nota, ꝙ cum res obligata adiudicatur vni ex heredibus;
qui soluit estimationem coheredi, non cauetur sibi de euictio-
ne. ⁊ est ratio secundum textum: quia nec cauetur illi, qui soluit
estimationem litis. Ista tamen ratio non est bona nec sufficiens
cum ille qui soluit litis estimationem est in culpa, quare rem nõ
restituit. Et propter hanc causam sibi cauetur de euictione, vt
patet. in. l. ⁊ ex diuerso. §. petitor. de rei vend. Sed iste cui adiudi
catur, non est in culpa. Preterea hoc videtur contra. l. heredes.
circa finem. s. eodem, ibi dum dicit. Item curare debet. vbi ca-
uetur illi, cui fit adiudicatio, ꝙ non fieret si ei imputaretur soluẽ
ti litis estimationem. ¶ Dic ergo ꝙ ratio est, quia creditor cum
rem obligatam vendit, vel ius quod in ea habet non tenetur de
euictione. vt. C. creditorem euict. pigno. non debere. l. j. ⁊. l. ij. sed
sufficit ꝙ probet aliqua de quibus ibi habetur per glos. facit de
euictionibus. l. in creditore. cum ergo iste coheres cui soluitur sit
creditor pro parte, ⁊ ius suum vendat coheredi, non tenetur de
euictione obligare. ¶ Secundo not. ꝙ ille cui adiudicatur pro
eo quod soluit habet retentionem ⁊ actionẽ. ¶ Sed quero quaz
actionem? Respondeo secundum glo. que incipit, id est, econtra
rio. ꝙ habet duplicem actionem scilicet hypothecariam, si cade
ret a possessione rei. Item ⁊ actionem negotiorum gestorũ: quia
2 vtiliter gessit negotium debitoris. ¶ Ex primo dicto no. ꝙ † co-
heres recipiendo partẽ debiti, videtur transferre in soluentẽ ius
pignoris qđ habebat. Hoc videtur probari. s. de negotijs ges. l.
fideiussor. Ubi dicitur, ꝙ videtur ius suũ vendere, ex qua vendi-
tione ipso iure trãsfert ius qđ habebat, vt. in. l. ij. C. de act. ⁊ ob-
lig. gl. tamẽ dicit, ꝙ coheres cogitur ad cessionẽ expressam. Sed
nõ video ad quid sit necessaria: cũ ipso iure transeat in eum ius
ignorãtẽ: nisi dicas, ꝙ prodest quo ad faciliorẽ probationẽ. Iux
ta ea que notantur per Bar. in. l. iiij. §. nunc de effectu. de libera-
tione leg. ¶ Sed tunc quero quo remedio cogetur ad hanc ces-
sionem expressam? dic officio iudicis, vt not. j. de lega. primo. l. si
res obligata. ¶ Et adde ꝙ p̃dicta probẽtur. de his qui in prior.
credi. locum succedunt. l. j. ⁊. l. ij. ⁊. j. que res obligari possunt. l.
Aristo. Nam ibi per gloss. ⁊ doctores ponuntur tres casus ad
sciendum vtruz ille qui soluit, succedat in ius pignoris. ¶ Sed
iste videtur quartus scilicet, cum soluit coheres, cui res obliga-
ta adiudicatur, qui non comprehẽditur sub aliquo de illis tribꝰ.
Imo indistincte succedit in ius pignoris. quod not. ⁊ tene mẽti.
3 ¶ Item † quero secundum glo. vtrum per cessionem, vel transla
tionẽ iuris hypothece videatur cessa actio personalis. gl. querit
⁊ tene finaliter ꝙ nõ: quia ad translationem accessorij non venit
principale: secus econtra. quam glo. no. quia quotidie ad eam re
4 curritur. ¶ Ex † qua habes, ꝙ põt cedi hypothecaria sine prin
cipalr. ⁊ ad hoc alleg. Sil'e notantur. C. de pig. l. vsuc. ⁊ ꝯtra de
pign. l. j. §. cũ predium. ¶ Secundũ vero dictũ glo. de ac. negot.
gestorum, probatur in dicta. l. fideiussor. de nego. gest. ¶ Tertio
not. ꝙ ille cui adiudicatur habet actionem pro toto ex eo, quod
soluit etiam si plus soluit quam coheredi deberetur. Quod est
verum, si hoc expediebat debitori. Puta coheredi debebantur
quinquaginta, qui dilapidasset rem obligatã, si penes eum re-
mansisset. Alter soluit sexaginta vt penes se rem haberet. totuz
recuperabit: quia vtiliter gessit debitori, negatum: secus autem
si non vertebat debitoris vtilitas. Puto tamen ꝙ debitor po-
terat ab illo coherede repetere illa. x. que plus recepit, q̃ sibi de-
beatur, condic. sine causa. vel condic. ex. l. si ⁊ me ⁊ titium. si cer-
tum petatur, quia non debet locupletari cum aliena iactura.
5 ¶ Quarto † not. ꝙ creditor in re obligata censetur procurator
debitoris. quod singulariter nota. Et ad hoc allegatur per Cy.
in. l. vsucapio. de pignoribus. Simile in vsufructuario, qui vi-
detur procurator proprietarij: vt. l. j. in fi. s. quemadmodum vsus
fruc. caueat. ⁊ de noui operis nuntia. l. prima. §. fin. ¶ Ultimo
nota, ꝙ ille qui animose licitatus est, non recuperabit si plus sol
uit, q̃ debeat. per hoc vr̃ determinari q̃stio, quam pridie vidi de
facto. Nam quidam vendiderat laudimium rei sue pro. x. cum
pacto ꝙ si alius plus offerret. j. mensem haberetur venditio ꝓ
non facta. modo alius. j. mensem venit, obtulit centum: dice-
bat primus emptor, ꝙ non debebat recedi a prima venditione:
quia ista erat animosa oblatio: quia laudimium vltra. x. vel. xij.
certe videtur, ꝙ bene dicat, per text. istum contrarium dixi. Nã
aliud est querere, an quis possit recuperare illud, quod animo-
se soluit, ⁊ sine causa: ⁊ hoc non potest. vt hic. aliud est querere
an possit recedi a prima venditione, si plus offeratur, q̃ res va-
leat. et dico ꝙ sic: quia tantum censetur valere, quo ad illum,
qui offert: quia forte habet affectionem, que affectio in tali
licitatione admittitur, vt. s. de minoribus. l. si in emptionem.
Ubi videtur casus in ratione sui, et ita fuisset obtentum: ni-
si quia primus hoc videns, ꝙ se defendere non poterat, ob-
tulit centum et quinquaginta: et sic eorum altercatio cessit in
vtilitatem venditoris. hoc intendit ista. l. multum subtiliter.
Paulus de Castro.

Fundo mihi. Iura sepulchrorum inter
heredes non diuiduntur:
sed cuilibet eorum competunt insolidum: fundus au
tem in quo est sepulchrum bene diuiditur per hanc
actionem: nec cogitur alter ex coheredibus partem suam,
vel partem coheredis emere. hoc dicit. in effectu ista. l.
Paulus de Castro.

SI seruus. Casus superueniens non tollit actionem iaʒ quesitam ex negotio vtiliter gesto.h.d.Bald.

QUe pater. Bona indiuisa remanent cõmunia nisi fuerint vni adiudicata: vel sint accessoria rerum diuisarum aut adiudicatarum.h.d.Baldus.

SI pater familie. Non tenetur vnus heres alteri aliqd prestare, nisi vice versa prestetur quod sibi debetur. h.d.Paulus.vtriusqꝫ iur.doctor.

SEruos. In dubio vr̃ estimari res, non dubius euẽtus: ꝛ iõ nisi spes eueniat estimatio nõ soluit.h.d.no.tex.cũ gl. ¶ Pau.facit.l.propter spem.s.eo.Item facit ad ea que notantur per bar.in.l.cotem ferro.§.qui maximos.ĩ.de public. Paulus.

Summarium.

1 Dotem censeri, siue pater quid genero suo in eam causam det, siue filiæ vt ipsa det genero.
2 Filia in dote quam pater genero dat, an hæredem habeat?

POmponius. Si pater filie in potestate cõstitute aliquid donat ex cã dotis, scʒ vt ĩ dotẽ tradat, vʒ donatio: ꝛ in eã trãsfert dñium ꝛ possessionem. Nec tenet filia illud cũ frib⁹ cõferre, si fcm̃ est testamẽtũ, ꝛ de cõferẽdo nõ sit grauata.h.d.nota
1 biliter.Paulus.Et est lex vulgaris doctorũ ꝛ aduocatorũ.Not.
† qꝫ siue pr̃ det gño, siue det filie, vt gño det, dicit esse dos. Ideʒ
in donatiõe ꝑpter nuptias.C.de collationibus.l.vt liberis.ꝛ de
donationibus ante nuptias.in authen.eo.de cursu.differunt
tñ isti modi tradẽdi.Nam qñ pater dat gño: tũc licet sit dos, tñ
nõ videt filie donare.Unde dicit dos profectitia, ꝛ licet cõis sit
actio pr̃is ꝛ filie: tñ solus pr̃ agit, ꝛ sibi soli reddit cũ volũtate filie expssa vel p̃sumpta: vt.ĩ.so.ma.l.ij.§.qð si in pr̃is.ꝛ.§.volũta-
2 te.ꝛ.l.nõ solũ.Itẽ † in tali dote filia nõ hʒ heredẽ imo, lʒ decedat
liberis relictis: tñ redit ad patrẽ de iure cõmuni: vt i.l.dos a patre.sol.mat.cũ ibi nota.Sed qñ tradit filie, vr̃ sibi donare, ꝛ in eã trãsfert dñium: vt hic.vñ si filia decedat viuo pr̃e relictis liberis, succedũt sibi in dote, tanqꝫ heredes, et idẽ est, qñ dedit gño, sed fuit stipalatus reddi filie tacite vel expsse: aut ipsa filia de patris volũtate.Nã etiã his casibus donasse videt ꝛ filij tanqꝫ heredes succedunt etiã si decedat viuo patre.Ita intelligit.l.inter socerũ.§.cũ inter.de pactis dotalib⁹.scðʒ verũ intellectũ.ꝛ.l.post dotẽ.ĩ.sol.ma.scðm vnã lec.ꝛ ibi vide oĩno Bar.In quarta.q. ¶ Predicta vera in donatione, q̃ fit ob cãm dotis.de simplici vero donatione facta in filiũ: dic vt.l.ij.C.de inof.don.ꝛ de coll.l.emãcipat.Si ṽo cõcedat in peculiũ: dic vt. C.e.l.incertũ.Si ṽo dubitatur an donauerit, vel in peculiũ cõcesserit: dic vt notatur per Bar.in.l.fi.ĩ.de pecul.leg.ꝛ.C.e.filie.cuius.

CUm putarem. Sentẽtia iniusta vel sup erronea petitiõe lata, facit ius inter partes: nec potest retractari.ad hoc alle.Pau.facit.l.preses.de re iudi.ꝛ extra eo.capitulo, cum inter vos.ꝛ ista.l.est vulgaris sicut precedens.

QUi familie. Ista.l.legit duobus modis scðm gl.Et tertio mõ extra gl.Scðm primã lect.h.d.Si aliqs in libello cõfitet p errorẽ, nõ p̃iudicat sibi, si ꝑbetur cõtrariũ vsqꝫ ad sniam.h.d.Paul⁹.ꝛ cõiũge tũc primã ꝛ scðaʒ expositionẽ simul, ista lectura est vera in se, dʒ tñ distingui inter errorẽ iuris ꝛ facti, vt notat in.l.nõ fatet.de cõfessis.ꝛ adde ad istã qð no.in.l.edita.C.de edendo. Sed hec lectura nõ cõgruit litere: qꝛ p̃supponit qꝫ ille q agit hac actiõe fateat aduersariũ coheredẽ, cui⁹ cõtrariũ dt tex.expsse. ¶ Secũdũ secũdã lec.h.d.Cõfessio facta in libello, nõ nocet cõfitẽti añ lit.cõtestatã: qꝛ põt libellũ reuocare. h.d.Paulus. ¶ Istã lectu. videt approbare Bar.in.l.ex hac scriptura.de donatiõib⁹.ꝑbatur ẽt.C.de appellationib⁹.l.si libell⁹.post litẽ ṽo cõtestat.p̃iudicat sibi, si sciẽter cõfessus fuit: nec põt reuocare, vt.C.de liberali.cã.l.cũ ꝑtor pretiũ.ꝛ qð notat i.l.lana.de oĩ agro deserto.lib.xj. facit qð notat gl.de cõfessis.l.vnica.in fine mag.gl.hec lect.licet in se sit vera: tñ laborat eodẽ morbo cũ prima lectu. ¶ Uñ legit tertio mõ plene prout litera iacet, qꝫ ille q petit hereditatẽ diuidi nõ fatet aduersariũ eẽ coheredẽ.qð ĩtellige siue sciẽter, siue ignoranter agat. ¶ Ex hoc sequit, qꝫ si ipse possidebat totam hereditatẽ, ꝛ egit hac actione cõ illũ, q nihil possidebat, qꝫ qñcunqꝫ añ sniam põt petere, qꝫ nihil adiudicetur aduersario: nisi se heredẽ ꝑbet: vt.l.j.s.e.nec releuat aduersari⁹ ab ista ꝑbatione propter libellũ agentem, postqꝫ nõ videtur eum fateri heredem, secus esset si fateret, potest ergo qñcunqꝫ ante sniam desistere.Sed aduersario cõdemnabitur in expensis, tanqꝫ temere litigans.s.de iud.l.si destitisse.ꝛ.l.eum quem temere.nec cogitur aliquem errorem probare.ꝛ in hoc differt a prima lectura: si tamen permittat ferri sententiam, preiudicat sibi: vt.s.l.proxima. ¶ Item sequitur, qꝫ si pereat instantia lapsu triennij, vel aliquo modo, non nocet sibi egisse.Sed si videretur fateri aduersarium heredem, tunc noceret: quia licet perempta esset instantia, tamen illa confessio remaneret valida: vt in.c.pisanis.de restitu.spolia.vbi hoc not.ꝛ probatur.ꝛ quod not.per Innocen.c.per inquisitionem de elect.ꝛ de testib.veniens.per Archid.xxx.questione.v.iudicantis.ꝛ tene menti istam lecturam quia est no.ꝛ nunc intelligit medulitus.facit quod notat Cyn.C.de probat.exceptionem.in.x.questione.vbi allegando hanc.l.videtur eam sic intelligere, prout iacet, sed non declarat aliud.

Summarium.

1 Diuisionem quoad reditus, & prouentus inter minores fieri posse, quoad dominium non posse.

LUcius. Licet vnus ex heredibus plus perceperit de reditibus communibus qꝫ alter, si tamen non vltra qꝫ ipsum contingat, non tenetur per hanc actionem rescindere.h.d. ¶ Et intellige quando residuum, quod pertinebat ad alterũ, qui minus percepit, siue perceptũ per aliuʒ extraneum: siue culpa illius, qui plus percipit: al's tenetur qui plus percepit communicare illud, qð habet.Ita intelligo.l.Itẽ labeo.in prin.s.e.l.licet gl.hic va-
1 cillet. ¶ Itẽ † no.hic tex.cum glo.qꝫ inter minores põt fieri diui
sio quo ad reditus ꝛ prouẽtus licet nõ quo ad dominium.adde qð no.in.l.iubemus in prin.de sacr.san.eccl. Paulus.

EX parte. Impẽsa facta in lite cõi recuperatur pro parte cõsortis, tam per exceptionẽ qꝫ actionẽ: dum modo totã illam expensam, pro parte sua non fuisset factur⁹.h.d. ¶ Et no.tex.cum glo.qꝫ si aliquid expendo qꝫ sit in tui vtilitatẽ, si tamen illud fecissem absqꝫ vtilitate tua, a te non recupero ꝛc.

Summarium.

1 Collationem hodie, & testamento, & abintestato fieri posse.

§. Intestato. Non solum voluntas testamenti sed etiam codicillorum facit cessare collationem dotis, si inter coheredes omnia bona sint diuisa
1 h.d.hodie † vero ex testamento ꝛ abintestato fit collatio, nisi con
trarium sit dictum expresse, vt in auf.ex testamento.C.de colla. Item videtur hic expressum, qꝫ diuisio facta per patreʒ inter filios, non habeat vim testamenti, vel institutionis.de quo dic vt l.quotiens.C.e.ti. Paulus de Castro.

Summarium.

1 Executor testamenti, num executioni legata quæ mero iure non debentur, sed æquitate aut iure naturali, tantũ mandare possit?
2 Executor testamenti reddere non cogitur, quod legitimè expendit.

§. Seruo. Legata natural'r tantum debita non ciuiliter, ad que potest quis cogi per officium iudicis soluta non repetuntur: nec executor qui ipsa expẽ-
1 dit, tenetur reddere.h.d.Et not. † quia videtur hic casus, qꝫ exe
cutor testamenti possit executioni mandare legata, que mero iure non debentur: sed ex equitate vel iure naturali, secundum baldum.Sed hoc verum si poterat super illis implorari iudicis of-
2 ficium, vt patet hic in text.ꝛ gloss. ¶ Item not. † qꝫ executor nõ
tenetur reddere quod legitime expẽdet. ¶ Sed quid si aliquid sibi remansit de eo, quod expendere debebat? dic qꝫ reddere tenetur: vt.ĩ.manda.l.creditor.§.si inter.ꝛ de do.inter vir.ꝛ vxo.si mulier.ꝛ de alimen.lega.l.solent.circa medium. Paulus.

Summarium.

1 Expenſas factas à patre pro vno filiorum in ſtudiis non repetit alter. Et fratres licet inter ſe communia habeant bona, ſocios tamen non dici, niſi expreſsim actum ſit.

§. **Filius.** Frater nõ tenet cõferre ad debita alteri⁹ fris poſt mortẽ pr̃is ɔcta, niſi ſint ſocii oiʒ
1 bonoꝝ. bal. ¶ Et † eſt tex. in fine. cũ gl. de eo qꝺ dixi. s. e. ſi filia. §. idẽ ſcribit, vcʒ ꝙ ſi pr̃ fecit expẽſas ſtudii p vno filio, nõ põt alter petere, ꝙ idẽ ſibi fiat de bonis cõib⁹. ¶ No. ꝙ lʒ fr̃es habeãt bona cõia non dicũtur ſocii, niſi expreſſe ſit actũ. Paulus.

§. **Duos filios.** Extincto legato i re pncipali, extinguit i acceſſorio. h. d.

§. **Pater.** Debitũ ɔctũ p vnũ ex filiis iuſſu pr̃is p ipm tm̃ filiũ ſoluẽdũ eſt, ſi pr̃ hoc pri⁹ ordinauerat. h. d. ſec⁹ ſi nõ ordinauerat: vt. s. e. ſi filia. §. primo. P.

Summarium.

1 Actio quænam locum habeat inter hæredem & fideicommiſſariũ poſt hæreditatis partem reſtitutam?

Si ex aſſe. Inter fideicõmiſſariũ ⁊ heredem poſt partẽ hr̃ditatis reſtitutã, hʒ
1 locũ hec actio vtilis. h. d. ¶ Quero † quare non directa iſpecta pſona heredis, ſicut vtilis inſpecta pſona fideicõmiſſarii? rñdeo qꝛ vtilis pcedit ex mẽte. l. q ɔuenit vtriq;. Sʒ directa pcedit ex v̾bis, q nõ ɔgruunt niſi heredi. Paulus.

Summarium.

1 Sententia plura complectens capita, in vno valere, & in alio poteſt non valere. Et ſic pro parte appellari, & pro parte non. Et appellationem nullitatis cauſam deuoluere.
2 Appellationi renuntiare non videtur, qui vni capiti ſententiæ acquieſcit. Et quid ſi ſententia fuerat nulla?
3 Iudex an per aſsignationem inter filios libertorum diuiſionem facere poſsit?

Quedam. Iſta eſt vna de vulgarib⁹ legi. Iſti⁹ tituli ⁊ all. ſimul cũ. l. carmelia pia. de iure pa. h. d. iudex famil. erciſcund. nõ põt cogere libertos diuidere: ꝙ ſi faciat, quo ad hoc
1 nõ vʒ ei⁹ ſnia: lʒ in aliis poſſit eſſe valida. h. d. ¶ Not. ꝙ † cũ ſnia ɔtinet plura capitula diuerſa põt in vno valere, ⁊ in alio nõ: ſec⁹ ſi vnũ tm̃, vt. s. e. in hoc iudicio. Itẽ põt p parte appellari ⁊ pro parte nõ: ⁊ in parte ɔfirmari p iudi. appellatiõis, ⁊ in parte infirmari. hoc totũ pbat hic, ⁊ in. l. carmelia pia. ſ. de iure patro. ⁊ in. c. Raynald⁹. de teſt. ¶ Itẽ ꝙ appellatio deuoluit cãm nullitatis ad iudicẽ appellatiõis ſicut cãm iiuſtitie. Nã hic fuerat appellatũ, ⁊ iudex appellatiõis pnũtiauit ſniam nullã in parte. de hoc dic. vt plene no. p Bar. i. l. ſi exp̃ſſim. ſ. de app. ¶ Itẽ no. ꝙ
2 † lʒ qs pareat in vno capitulo, in quo nõ appellauit: nõ pptere a vr̃ renũtiare appellatiõi in alio capitulo. Nã hic appellauerat a diuiſiõe libertoꝝ, ⁊ in aliis obtẽperauit in eo, in quo appellauit qꝛ tũc videt renũtiare appellatiõi: vt. l. ad ſolutionẽ. C. de re iud. Sed qd ⁊ ſnia ſit nulla ſi pars obtẽperet? rñdeo i eo, in quo obtẽperat ſeruat ſnia iure, puta nõ ex vi ſnie: vt. C. cõia vtriuſq; iudicii. l. ii. ⁊ no. in. l. i. q p ſua iuriſditiõe. In aliis aũt capitulis diuerſis, qb⁹ nõ obtẽperauit, nõ: puta qꝛ vr̃ ɔfirmari ſniaʒ iure pacti ar. hui⁹. l. ⁊. ſ. de iti. actuq; pua. l. i. §. iulian⁹. ⁊. C. ne vxo. pro ma. l. fi. ⁊ ar. in. c. auditis. de p̃ſcrip. ⁊ qꝺ ibi not. p Inn. ⁊ de dec. c. ex parte. ⁊ in. c. cũ ɔtingat. ⁊ ita pridie dicebã de fcõ cũ lata eſſet qdã ſnia nulla, ꝙ iure pacti videbatur cõfirmata: qꝛ in vno capitulo fuit obtẽperatũ: iõ petebat executioni mãdari in aliis. ¶ Cõtrariũ dicebã quo ad alia capitula: ⁊ ita fuit pnũtiatũ per vnũ magnũ magiſtrũ. ⁊ ipſe taliter erat deliberat⁹ in cõtrariuʒ:
3 ſed qñ audiuit iura ⁊ rõnes mutauit opinionẽ. ¶ Vltimo † no. ꝙ licet iudex non poſſit diuidere libertos aſſignando vnum vni, alterum alteri: de qua diuiſione loquitur hec. l. tamen pater qui ſeruos manumiſit bene poteſt hanc diuiſionem facere inter liberos ex prouiſione ſenatuſcon. ſ. de aſſig. liber. per totũ. ⁊ no. C. ea. l. liberi. Paulus de Caſtro.

Si ita legatum. Legatuʒ preceptionis poteſt fieri per modum actionis ⁊ exceptionis. h. d.

Arbitrium. Vnus petens diuiſionem prefertur multis volentibus diuidere. Bald.

Summarium.

1 Actio familiæ erciſcundæ & communi diuidundo inter ſe qualiter ſe habere dicantur?

Inter. Pro rebus hereditariis diuidendis non ſoluʒ competit hec actio, ſed etiam actio communi diuidundo. Pro rebus vero non hereditariis licet in hereditate reperiatur, hec actio ſola competit hoc primo. Item pro rebus adiudicatis competit actio et exceptio. hoc ſecundo. Item ſi vnus ex heredibus plus retinuit ex precio rei hereditarie, q̃ debebat, reſtituere cogitur. hoc dicit
1 tertio vſq; ad. §. fructus. ¶ Nota, ꝙ † actio familie erciſcunde ⁊ communi diuidundo, ſe habent vt excedentia ⁊ exceſſa. Nam communi diuidundo datur pro omnibus rebus qualitercunq;
2 communibus. Sed famil. erciſcund. pro communibus iure hereditario tantum, ⁊ in hoc exceditur ab illa. ⁊ econtra hec datur etiam pro rebus non communibus, in hereditate cum repertis: ſicut in illa. ⁊ in hoc illa ab iſta exceditur. ſimile nota. in. l. certi condictio. ſ. ſi cer. pet.

§. **Fructus.** Fructus percepti per vnum ex heredibus ante aditam hereditatem ⁊ anteq̃ ſciret ſe heredem, non veniunt in hoc iudicio directo, ſed vtili. hoc dicit. Et nota glo. que tenet, ꝙ bone fidei poſſeſſor conuentus hac actione, tenetur reſtituere fructus conſumptos, ſi ex eis factus ſit locupletior: ſicut conuentus petitione hereditatis: quia ambe ſunt vniuerſales. ſecus in conuento actione particulari, vt rei vendicatione, vt. s. titu. i. l. iiii. §. ⁊ poſt litem. ⁊ ibi nota. ⁊ ſic eſt hic gloſſ. de eo, quod pet. videtur ſibi appropriare. in. l. certum. C. de rei ven. Bar. autem aliter dicit. s. de rei vend. ⁊ ex diuerſo. Paulus de Caſtro.

§. **Quod ex facto.** Quod vnus ex heredibus patitur propter factum ſuum, ſibi imputatur: ꝙ autem propter factum alterius, repetit ab illo. Item ſtipulatio diuiditur actiue ⁊ paſſiue, ⁊ ex officio vnius alter non tenetur. hoc dicit vſq; ad. §. vſuſfructus. Bald. ¶ Et nota argumen. ꝙ ille, qui patitur repreſalias propter factum tertii, repetit ab illo. ⁊ idem ſi vnus ex heredibus frangit pacem, vt propter hoc alii conueniantur. vt nota. per Iac. de Are. in. l. ii. de verb. obli. facit. s. eod. titu. here. §. p.

§. **Vſufructu.** Quod vn⁹ ex heredib⁹ ſoluit p liberatiõe rei hereditarie, repetere põt a coheredib⁹ p portiõib⁹ eoꝝ. ⁊ ſi ſoluere nolũt. põt eos cogere ad ſoluẽdũ. Idẽ in oĩ alio qꝺ cõiter ptinet ad oẽs: ſi vn⁹ tãtũ fecerit. h. d. vſq; ad finem quo ad primũ. §. vide oĩno. l. an vſuſfructus. ſ. de vſufructu. l. ⁊ quod ibi no. p Bar. Paul⁹.

Summarium.

1 Actio quænam cõpetat, vt ſciamus, magis ſpectandum quod reus dicit, quàm quod actor. Et quid vbi de iudicis competentia ſit controuerſia.

Si id quod. Pro re quã qs dt eẽ ſuã ex alia cã q̃ hereditaria. ɔuenit hac actiõe. Itẽ dãnũ datũ p ſeruũ coheredis. nõ venit i hac actiõe, vt dñs ei⁹ teneat, ac ſi culpa vel dolo ei⁹ datũ eſſet. niſi ei⁹ culpa
1 vere interuenerit. h. d. tota. l. ¶ Not. † ex primo dicto, ꝙ ad hoc vt ſciamus, que actio competit, magis inſpicitur illud quod dicit reus, q̃ illud quod dicit actor. Sic etiam cum agitur, cuius ſit iudex competens. vt in. c. ſi clericus laycuʒ. de foro competẽ. primum dictũ eſt verum, qñ illud quod dicit reus eſt potentius, q̃ illud quod dicit actor: vt quia actor alle. titulum vniuerſalẽ: ſed reus ſpecialeʒ, qui potentior eſt: vt hic, ſic cum agitur cõtra titulo poſſidentem petit. heredi. vt. C. de petitione heredita. l. heredẽ. in. fi. ⁊ facit. s. eo. heredes. pro emptore. ¶ Si vero neutrum eſt potẽti⁹ altero, tũc debet inſpici qꝺ dt actor: puta ſi ago rei vẽdi. dicẽs rẽ eſſe meã ex vẽditiõe ⁊ traditione parte mihi facta: tu

dicis nō esse meā:q2 nō tradidisti.certe ꝓcedit libellꝰ nihilominꝰ
sup rei vē.⁊ hoc venit discutiēdū in fine litis.hoc ꝓbaẜ ꝑ gl.ꝗ est
š.de dolo.l.j.ꝗ incipit,⁊ erat fcā.⁊ qđ ibi not.ꝑ Bar.ita intelli-
giẜ gl.in.l.j.in pn.si qua pau.fe.dica.¶ Sed in casu huiꝰ.l.vtrū
debeat de hoc cognosci añ litis igressuʒ,an reꝰ habeat titulū vel
nō,vt sit:an ꝓcedit libellꝰ in hac actiōe?dic vt not.š.de pe.here.
l.q interrogatꝰ.⁊.C.e.ti.l.cogi.De alio ꝟo qđ dixi vt sciamꝰ an
sit iudex cōpetēs,an debeat discuti de eo qđ dtireꝰ añ litē.ꝯtest.
vel nō:dic vt nota in dcō.c.si clericꝰ laycū.per host.⁊ Jo.an.⁊
Inno.⁊ per Cy.in.l.ꝑscri.C.si ꝯ ius vel vti.publicā.per Bar.š.
si qs iusd.nō obt.l.ij.⁊ adde.l.cū ꝗdā puella.de iur.oī.iud.pau.

Summarium.

1 Maritus cum alijs fratribus hæres,si vxoris dotem in familiæ ercis
cun.iudicio præceperit,an ab eo solo in casu restitutionis dotis,
mulier repetet,an vero & à cohæredibus simul?

SI maritus. Filiꝰ pōt dotē vxoris ꝑcipe-
re,si tēpore mortis durabat
matrimoniū:lʒ nūc sit solutū.Secꝰ si in vita pr̄is so-
lutū fuerat:q2 tūc nō ꝑciperet:sed actio cōpetet de di
recto mulieri,quā statim poterit intētare ꝯ heredes pure institu
tos,⁊ ꝯ institutos sub ꝯdi.cū ꝯditio euenerit.h.d.Not.tex.cum
gl.Et scđm istā distinctionē id qđ dixi.š.c.si filia.§.hoc ampliꝰ i
ꝑmo mēbro ⁊ ibi adde istā.l.⁊ vide.l.pr̄ dotē.j.de do.prele.⁊ de
1 castrē.pecu.l.dotē.in tex.⁊ gl.¶ Quero † si maritꝰ ꝑcepit dotē,
vtrū mulier repetet ab ipso solo,vel ab alijs coheredibꝰ.gl.par-
ua hic vr̄ dicere ꝙ ab ipso solo.Sed hoc est verū,si ipse filiꝰ rece-
pit dotē ⁊ nō pr̄:vt.š.e.si filia.§.ꝑcipere.¶ Si ꝟo pr̄ receperit:
tūc puto,ꝙ mulier habeat duplicē viā.Nā primo ab oībꝰ here-
dibꝰ pōt petere,⁊ maritꝰ ꝗ ꝑcepit teneẜ alios defendere.Ut.§.
hoc ampliꝰ.¶ Itē pōt insolidū petere ab eo,q ꝑcepit fauore do
tis.ar.j.de le.ij.cū ab vno.⁊ ita intelligo istā glo. Paulus.

Summarium.

1 Ius suum qui post litem incœptam in alium transtulit in permis
so casu,an posit litem aduersus reum prosequi & si ius non ha-
beat,in eius,in quem transtulit vtilitatem?Et an in hoc manda-
tum requiratur?
2 Actione furti quod quis fuerit consecutus,ei restituere tenetur, cui
adiudicata fuit.

IN iudicio. Actiōes ꝓ re hr̄ditaria cōpe-
tētes,ipsiꝰ occasione mouēde
sunt ꝑ oēs cohr̄des,si nōdū res illa vni ex eis sit ad-
iudicata.h.ꝑmo.Itē si pedēte tali lite vni ex eis adiu
diceẜ,adhuc oēs pñt litē ꝓsequi ad vtilitatē illiꝰ,cui adiudicata
fuit:⁊ ab eo pñt recupare expēsas.h.scđo.Sʒ si moueāẜ post ad
iudicationē moueri debēt tñ ꝑ illū,cui fuit adiudicata. h.tertio.
¶ Predicta vera in ꝑsecutorijs actiōibꝰ.penales aūt ēt post ad-
iudicationē moueri pñt ꝑ alios,qbꝰ semel iceperunt cōpetere.h.
1 d.no.tota.l.cū gl.¶ No. singl'r ex scđo dcō,ꝙ † si post litē iceptā
ꝑ vnū desinit ius eiꝰ:q2 trāstulit ipm in aliū i casu ꝑmisso,vt hic
nō venit reꝰ absoluēdꝰ ab eo,ymo pōt adhuc litē ꝓseq ad vti-
litatē illiꝰ,in quē trāstulit.⁊ qcqd ꝯsequiẜ sibi restituere.⁊ dʒ hoc
exꝑsse dicere,al's si noīe suo ꝓsequereẜ,posset excludi,⁊ reꝰ veni-
ret absoluēdꝰ:vt.j.de ꝯdict.furt.l.siue manifestꝰ.§.tādiu.¶ Et
no.istū tex.q2 nō recordor alibi legisse eū:q2 nec reqriẜ hic,ꝙ ha-
beat aliud mādatū ab eo,in quē trāstulit ius suū.Et idē pōt dici
in eo,q post litē ceptā cessit ius suū alteri i casu ꝑmisso:q2 adhuc
2 pōt ꝓsequi litē ⁊ eiꝰ noīe.¶ Ultimo † no.circa finē ꝙ illud quod
vnꝰ ꝯsequiẜ actiōe furti teneaẜ restituere illi,cui res fuit adiudi
cata.dic vt.š.de pe.here.l.vtrū.in gl.⁊.l.ꝑtor.§.j.de bo.auto.iud.
pos.per Barto. Paulus de Castro.

SI famil.ercis. Si vnus ex heredibus
decedat pluribus here
dibus relictis,licet ad eos transeat instantia non de-
bet tamen vnus ex eorum persona,sed omnes debēt
vnum procuratorem dare.h.d. Paulus de Castro.

Summarium.

1 Iudicem executores ad exequendas voluntates vltimas constituere
posse,vbi testator id non fecit.Et huiusmodi executores pro vl-
tima voluntate exequenda rem hæreditariam vēdere posse,nec
in hoc cautionem duple præstare.
2 Executor rem hæreditariam vendens & si non teneatur cautionem
de dupla promittere,si tñ erronee ꝓmittat, stipulationē cōmitti.
3 Executor & si officium necessarium habet,ex promissionibus ta-
men suis etiam finito officio rectè conuenitur.
4 Executor qui aliquid per imperitiam aut inaduertentiam promit-
tit,aut soluit,an illud reperat?

QUi erat. Ista est valde notabilis.l.⁊
est magr̄a.In materia exe-
cutorū male declarata hic ⁊ alibi ꝑ doc.h.dicit.
¶ Si vnꝰ ex heredibꝰ rē hereditariā vēdat,vt
testatorē iussu iudicis sepeliat,nō tenet pro eui-
ctione duplā promittere:quia nō ex voluntate,
sed ex necessitate vendit:si tamen erronee promisit,stipulatio cō
mittitur,⁊ quod soluit a coheredibus repetit per hanc actioneʒ
vtilem,si ante aditam hereditateʒ fecit.Sed si post,tunc per di-
1 rectam.h.d.¶ Nota primo,ꝙ † iudex pōt deputare executores
ad exequendas vltimas voluntates,quando testator hoc non
fecit:al's si esset testamētarius,nō esset locus datiuo ad qđ.j.de
alim.leg.solēt,⁊ ibi similis tex.¶ Secundo nota,ꝙ talis execu-
tor pro executione facienda pōt vēdere rem hereditariam,si ali-
ter exequi non potest.facit.š.l.officio.¶ In contrarium vide-
tur tex.expressus in.l.alio.de alim.leg.¶ So.ibi loquitur in me
ro executore,qui nullum commodum habebat ex testamēto:hic
in misto,qui erat ex parte institutus.vel dic ꝙ hic ex causa pia ⁊
necessaria vendebat:ibi secus ⁊ vide plene quod ibi nota.per
Bar.¶ Tertio nota,ꝙ vendendo non debet duplam promit-
tere,nec tenetur.Et idem in omni alio qui vendit ex necessitate,
vt hic,quam regulam nota.quia ad hoc ista.l.est vulgaris.per
hoc dicebā pridie de facto cū esset relicta quedā possessio fratri-
bus carthusiens.qui secundum regulā ipsorum.non poterāt eaʒ
retinere,sed habebant necesse vendere,⁊ vendiderunt post ven-
ditionē cōueniebātur,vt de euictione cauerēt.i duplā promit-
terēt:dicebā ꝙ non tenebantur per hāc.l.quia ex necessitate vē-
diderūt.¶ Itē nō erat res preciosa,pro qua debeat ꝓmitti du-
2 pla,vt.l.emptori.j.de euic.¶ Quarto † no.ꝙ licet executor nō te
neaẜ ꝓmittere,si tñ erronee ꝓmisit,cōmittitur stipulatio.Et sic
erronea cautio cōmittitur.Contra quod opponit glo.de.l.si pa
tronus.j.de dona.⁊ ponit plures solutiones.Tu dic vt ibi pla-
3 ne per Dy.⁊ Bar.¶ Quinto † nota,ꝙ licet executor habeat of
ficium necessarium tamen ex promissionibus suis conuenitur
etiam executione completa,⁊ finito officio.¶ In contrariū fa-
cit.l.illud.§.primo.j.de euic.⁊ quod nota.š.de procur.l. procur.
qui pro euictione in glo.¶ Solutio ibi de illo qui habebat ne-
cessarium officium ⁊ nullum commodum.vt tutor ⁊ curator:sed
hic habebat cōmodum.Ex hoc videtur ꝙ si merus executor de
euictione promittat,⁊ executio reperiatur non soluendo,ꝙ exe-
cutor nō teneẜ soluere de suo,sicut nec tutor ⁊ curator.¶ Sexto
modo no.ꝙ licet executor per imperitiaʒ,aut culpam,vel inad-
uertentiam aliquid indebite promittat,vel soluat,potest recupe
rare de executione:quia officium suum non debet esse sibi dam-
nosum,nec culpa nocere:ex dolo vero,vel lata culpa tenetur si-
cut depositarius,vt.j.depo.l.quod nerua.⁊ hoc tene menti ad
materiam executorum. Paulus de Castro

Summarium.

1 Expensæ pro vno filiorum factæ,siue emancipato,siue in potesta
te,an repetantur,aut an conferri debeant.Et de quibus expensis
hæc quæstio mouetur?
2 Gloria patris filius sapiens.

QUe pater. Ista est notabilis. Baldi.l.ex
pensa studij, quam pater fa-
cit pro filio,videtur facta aīo donandi nō repetendi:
nec dʒ ꝑ ipsum cōferri, nec in partē debitā imputari
1 h.d.no.tex.cū gl.¶ Quero † hic loquiẜ in emācipato,qd in filio
in ptāte?rn̄deo idē:q2 eadē est pietas,vt.š.e.si filia.§.idē scribit.
in aliquo autē differūt,vt.j.patebit.¶ Secundo quero hic lo-
quitur,qñ filius nō habet bona:quid si habet aduētitia,vel ca-
strēsia:respondeo de illis videtur pater fecisse expensas in du-
bio,vt supra.de petit.hereditat.l.fina.que est notabilis limita-
tio ad hanc leg.¶ Tertio quero de quibus expensis hic loqui-
tur respondeo de expensis alimentorum , quę cum fiunt
consumuntur

cōsument̄,ꝛ de hoc nō est dubiū. ¶ Sed qd de expēsis librorū q nō ꝯsumūt̄:ſȝ remanēt:gl.hic dīt idē. Rich.malū disputando dīt ꝯtrariū ꝙ illos tenet̄ ꝯferre. ¶ Bart.distinguit tres casus, aut pr̄ emit libros noīe filij,nō tñ adhuc sibi tradit ī vita: ꝛ tūc nō sunt ipsi⁹,ſȝ cōes oīȝ:qꝛ solū nomē ei⁹ in instr̄o vr̄ accōmodatū,vt.C. si qs alter.vel sibi.l.ij.aut emit ꝛ tradidit:ꝛ tūc indistincte vr̄ donare:licet hoc non dicat expresse,vt.C.e.l.filie cui⁹.nec tenet̄ conferre,nec in ltīma imputare,vt hic. Nā gñal'r loquit̄ hic de oīb⁹ subministratis. Aduerte tñ,qꝛ si erat emancipat⁹ statim valuit donatio:si in ptāte nō,sed ꝯfirmat̄ post mortē,vt.C.de inof.dona.l.ij. ¶ Aut nō emit,qꝛ penes se hēbat,ſȝ solū sibi tradidit: et tūc idē ꝑ oīa,qd.ſ.primo mēbro.ꝑ hāc.l.de hoc vide ꝑ eū i.l.j.§.sed nec castrēse.de coll.bono.ꝛ.C.e.l.filie. Hec ꝟo in ista expēsa q̄

2 hȝ in se cām pietatis:qꝛ natural'r pr̄ mouet̄ ad hoc,cū† glia p̄ris sit fili⁹ sapiēs. Sed qd de alijs reb⁹,quas simpl'r pr̄ tradit filio, nō ꝓ virtute acqrēda,vel honore. ¶ Rñdeo in dubio nō vr̄ donare,sed in peculiū profectitiū ꝯcedere,vt.ī.de acq.re.do.l.qd seruus.de pecul.lega.l.fi. Itē posito,ꝙ sibi donaret nō est idem in illa donatiōe,qd ī ista. Sȝ distinguit̄:ꝛ tūc nō cōputat̄, ī ltīma, nisi dcm̄ sit expsse:vt.C.de iof.tes.l.si qñ.§.Et gñal'r.ꝛ in hoc est idē. ¶ Itē tūc idistīcte ꝯferre tenet̄ emācipat⁹.l.vt liberis.§.fi.C.d coll.q̄ hodie nō corrigit̄ ꝑ auť.ex testō.vt ibi no.sec⁹ est ī ista donatiōe,q̄ fit grā pietatis,vt hic ī tex.ꝯiūcto sine gl.qd ꝑpetuo tene mēti. Nec repies hāc limitationē tactā ꝑ aliquē doctorē. Si ꝟo erat in ptāte:tūc aut qrit̄ an cōferant̄.ꝛ dic ꝙ nō,ꝛ ī hoc fil'r est idē qd hic,vt nota ī auť.ex testō. Aut qrit̄,an in ltīma īputētur:ꝛ tūc dic ꝙ sic,qꝛ ꝯfirmat̄ post mortē,vt ē casus ꝑm vnā lect.C.e.filiū quē hñtē.vt no.ꝑ bar.in.l.in ꝯtrariū alle.ad.l.fal.Et sic in filio in ptāte est totū econtra ad filium emancipatum. Pau.

Summarium.

1 Possessor omnis siue bonæ, siue male fidei sit de fructibus semper impensas ipsorum causa factas deducit.

FUndus. Fili⁹ ꝑcipere pōt fundum dotalē vx.sue,lȝ sibi nō sit ꝑlegatus. Et a die ꝯtestationis veniūt fruct⁹ deductis expēsis factis grā ipsorū:ꝑcepti ꝟo añ litē ꝯtestataȝ cōes sunt oīȝ heredū.h.d. ¶ No.istā distinctionē an sint ꝑcepti añ litē cōtestatā vel post.q̄ hȝ.locū cū fili⁹ sustinet onera matrimonij: al's qd iuris sit:dic vt.l.pr̄ dotē.de do.ꝑle.ꝛ tetigi.ſ.eo.si filia.§.hoc

1 ampli⁹. Idē† no.ꝙ oīs possessor siue sit male fidei,siue bone fidei,semꝑ de fructibus deducit sumptus factos ipsorū gratia.ꝛ ad hoc ista.l.est vulgaris,ꝛ quotidie allegatur. Paulus.

Vlic. Nā si vnus. Si vnus ex heredibus totū possideat,alter nihil:in ptāte nō possidētis est hāc actionē intētare,si est coheres:vel petitionē hereditatis,sibi magis expediat.possidēs aūt,q alteruȝ cōñtet̄ coheredem,hanc solam actionem intentare potest. h.d.

MEuius. Nō solū res hr̄ditaria,ſȝ qd ei⁹ occasiōe ꝑuenit,ī hac actiōe venit.h.primo. Itē venit illud qd alter ex cohr̄dib⁹ hȝ ex administratiōe rerū hr̄ditariaȝ fcā ī vita defuncti.h.scdo. Itē si adiudicationib⁹ hincinde faciendis venit alter alteri in quātitate cōdēnādus.ꝛ potest iudex cōpensatione facta hincinde.in ea tantū summa cōdēnationē facere,que reperit̄ excedere h.tertio. ¶ Itē cū pars rei,q̄ adiudicat̄ venit estimāda dȝ estimatio fieri habito respectu ad totā rē,nō ad ipsam tm̄ partē.h.quarto ꝛ vltimo dīt tota.l. ¶ Et nota arg.in.§.arbiter.ꝙ si peto a te.x.ꝛ tu recōuenias in.xv.si iudici ꝯstet de vtroqȝ debito,pōt ꝯdēnationē facere ī semel qnqȝ,fcā ꝯpēsatiōe vsqȝ ad ꝯcurrētē ꝙtitatē. ¶ Sed Iac.bu.vr̄ tenere ꝯtrariū ī.l.ꝛ ꝯñr.C.de sent.ꝛ interlo.oīm iud.qdīt ꝙ iudex dȝ te ꝯdēnare mihi ī.x.ꝛ me tibi.in xv.ꝛ postea fiet cōpēsatio al's nō vȝ sñia cōtra quā facit iste tex. ¶ Tu dic aut liqt sibi iudici de vtroqȝ debito ꝑ ꝯfessionē partiū vel ꝑ sñiam.ꝛ ꝓcedit prima opinio ꝑ istū tex.aut sibi nō liqt hoc modo.sed ꝑ ꝓbationē,quo casu non dī adhuc debitū liquidū,nisi liquidaret̄ per sñiam.ꝛ etiam ꝓcedit opinio sua:qꝛ compensatio non fit anteꝙ debita sint liquida. Paulus.

PEcuniam. Illud quod alicui debetur non censetur in hereditate sua, nisi pro illo sibi competat actio.hoc dicit.

3 familie. Res que nō possunt diuidi, debent adiudicari.

ARbitrio. Possunt litigātes concordiā facere,ꝛ a iudicio discedere ignorante vel inuito iudice.ad hoc allegatur.facit.l.j.§.parte operis.de no.oper.nunti.

Communi diuidundo *Rubrica.*

Summarium.

1 Magis particula,ī iure modo electiuè,modo cōparatiuè ponitur.

COmmuni diuidundo. In actiōe pro socio veniūt ꝑsonales ꝑstatiōes:ſȝ in actiōe cōi diuidūdo venit diuisio rerū q̄liter cūqȝ cōium cū societate, vel sine. et ille dī in ea originari⁹ actor qui ad iudiciū ꝓuocauit.veniūt etiā in ea accessiones,siue consistant in lucro, siue in dāno. ¶ Itē iudex dȝ in ea seq cōuentionē partium.h.d. vsqȝ

1 ad.l.per hoc. ¶ Et no.† glo.in ista.l.j.de dictione magis, q̄ aliquando ponitur electiue,aliquando comparatiue.

PEr hoc. Per hoc Iudiciū fit diuisio oīm rerū corporalium. Et siue sub terra siue supra terrā sint tales res, veniūt in eo. Item est iudicium bone fidei, ꝛ pro singulis rebus competit,ꝛ ideo si alique res remāserūt indiuise,potest iterato agi. Item veniunt in eo expense facte in re cōi per alterum ex socijs durante societate,ꝛ etiam alie accessiones. Sed si facte fuerunt añ cōionē vel societatē,nō dat̄ hec actio directa,sed vtilis.h.d.vsqȝ ad.l.si quis putans. ¶ Et aduerte qꝛ illud quod ibi dī de puteo,vt veniat in hoc iudicio:dȝ intelligi ꝙ veniat.ſ.adiudicandus,non diuidendus:nisi commode diuidi possit. Simile.ī.e.l.j.cōi diuidundo.in princ. ¶ Item no.tex.cum glos.in fi.l.Sed si res, ꝙ missus in possessionem ex secundo decreto, efficitur dñs,si prior possessor erat dñs:al's transfertur in eū vsucapiendi conditio:vt.l.generaliter.ſ.de noxa.facit.l.pretoris.de dam.infecto.

SI quis putans. Expense facte per vnū ex socijs in re cōi,repetuntur.ab illo,cum quo re vera cōis erat:licet faciēs cum alio cōem putaret. Item si socius ille partem suam alienauerit, adhuc vtile iudiciū locum hȝ pro talibus expēsis. ¶ Item gñal'r omne lucrum ꝛ damnum qd alter ex socijs ꝑ cōi ꝛ nomine cōi acquisiuit,cū altero socio participādum est. Sed si nomine proprio ꝛ animo lucradi participatur lucrum ꝛ non damnū. ¶ Item illa veniunt in hoc iudicio,que nō potuerunt expediri pro parte vnius socij.al's habet locum actio negotiorum gestorum.hoc dicit vsqȝ ad fin.§.si quis in communem. Paulus de castro.

§. Si quis in cōmunem. In cōi sepulchro potest socius inuito socio sepelire. Sed locum cōmunē non potest inuito socio religiosum facere extraneum corpus inferendo. Et si intulerit cogi potest auferre per actionē, vel per actionem in factuȝ.ꝛ ea que pro parte expediri possunt,in hac actione non veniunt.hoc dicit vsqȝ ad.§.si fundus.

§. Si fundus cōmunis. Si alter ex socijs partem suam obligauit extraneo,adhuc tñ res venit in hoc iudicio diuidenda vel adiudicanda saluo iure creditoris,cū tamē pars obligata adiudicat̄, in hoc minus estimatur, ꝙ obligata est. Si ꝟo sit obligata alteri socio,tunc ille qui obligauit,nō pōt ipsam ad diuisionem ꝓuocare.ꝙ si fecerit ꝛ alter exceptionē nō opposuerit ꝓcedit iudiciū:ꝛ si tota res adiudicet̄ ei,q obligauit remanet ius pig.ī ꝑte obligata,ꝛ alteri⁹ ꝑtis estimationē soluet nisi quātum estimatio partes excedit summam debiti.h.d.vsqȝ ad.§.officio. Paulus de Castro.

§. Officio. Per hanc actionem potest res diuidi per partes integrales,vt vni assignet̄ vna pars integralis,alteri altera: sicut ꝑ partes quotitatiuas. Item si vnus ex socijs soluit penam ꝓ vtilitate rei communis, recuperat pro parte a consocio.h.d.vsqȝ ad finem. Paulus.

Summarium.

1 Emphyteuta si decedat pluribus hæredibus relictis,an si vnus ca

nonem non soluit, res in totum incommissum cadat.

2 Commissum pœnam legalem dici. Et quo ad modum committendi legalis, & conuentionalis pœna conueniunt.

3 Commisso an renuntiare videatur, qui post incursionem commissi pensionem vel eius partem recipit.

4 Protestatio ius ad pœnam agendi conseruat.

Communi diuidũdo. Predia vectigalia ꝛ emphyteutica veniũt in hac actiõe, nõ vt diuidãt: sꝫ vt adiudicent: ne pstatio vectigalis ɔfundat. Nõ vectigalia vbo veniũt etiã, vt diuidant. ꝛ tot cẽsent fundi, qt fiũt partes p diuisionẽ. ꝛ de parte ad partẽ põt imponi seruit⁹, veniũt ẽt in hac actiõe nõ solũ illa, q̃ sunt cõia quo ad directum dñiũ, vel vtile: vt dictũ est, sꝫ ẽt q̃ cõia sunt quo ad quasi dñiuꝫ, p quo cõpetit publiciana. h. d. vsqꝫ ad. §. iter pdones. ¶ Et no. gl. magistrã hic positã, ad quã semp remittit. ꝛ ex qua plura habes primo, q † si emphyteuta decedat plurib⁹ heredib⁹ relictis,

1 vno canonẽ nõ soluẽte, res icidit i ɔmissuꝫ, sicut vno nõ soluẽte stipłro penalis cõmittit isolidũ ɔ̃ oẽs, vt. l. qnta. §. si sortẽ. de vb. obl. ꝛ. s̃. ti. j. l. heredes. §. idẽ iuris. ¶ De hac qõne vide spec. de

2 loca. §. nũc aliq̃. vel. xxix. ¶ Itẽ † no. ex eadẽ glos. q cõmissum dr pena legalis. ¶ Tertio no. q quo ad modũ cõmittendi, pena legalis ꝛ ɔuẽtionalis eqparant: q2 ex eisdẽ modis cõmittunt, qd

3 nõ est verũ simpliciter. ¶ Quarto † no. q si post cõmissum dñs recipiat pẽsionẽ vel partẽ ei⁹, vr̃ renũtiare ɔmisso. facit. j. de leg.

4 cõmis. l. de leg. §. fi. cũ. l. se. nisi fuerit ptestat⁹ fm gl. Ex † qua no. q protestatio cõseruat ius agendi ad penã, ꝛ quotidie sic faciũt rectores ecclesiarum, cum recipiunt pensionẽ rei emphyteutice.

Si socius. Si vn⁹ ex socijs occasiõe rei cõis, sit cõdẽnat⁹ vel saltem cõuent⁹, lꝫ adhuc nõ soluerit, poterit a ɔsocio recuperare partẽ pstita tñ cautione de restituendo, si nõ soluerit. h. d. no. ¶ Idẽ vr̃ dicẽdũ in fideiussore. s. vt statim q fuerit cõuẽtus a creditore, possit recuperare a debitore qtitatẽ, in qua cõuẽtus est, pstãdo istã cautionẽ. nec opꝫ expectare q sit cõdẽnatus, ita põt intelligi. l. luci⁹. j. mãda. in ɔ̃riũ: q2 mãdatũ est sibi, vt soluat vñ anteq soluat nec cõdemnatus sit, non possit aliquid. vt. j. de cõdi. indeb. l. indebitã. Sed primũ veri⁹ puto, p istã. l. Istud est notãduꝫ, ꝛ habui de facto in quodã arduo negotio. vt not. in. l. luci⁹, ꝛ nõ fuit allegat⁹ iste casus. ꝛ est multũ notabilis. Pau.

Qui coheredes. Unus ex coheredibus potest rẽ hereditariã emere a creditore vẽdẽte iure creditoris. h. d. ꝛ est ar. q si executor testamẽti, vult aliquã rẽ hereditariam pro executione, q vnus ex coheredibus teneatur emere: nec teneatur communicare cum alijs. Baldus.

Ut fundus. Snĩa dꝫ esse ɔformis libello. ad hoc alle. vel fic. nõ dꝫ iudex pnũtiare, vel aliqd facere sup reb⁹, q̃ non sunt in libello deducte. h. d. facit. c. lꝫ Hely. de symo. ꝛ. l. fi. C. d fideicõmissarijs liber. Et ex hac. l. emanauit practica vt libell⁹ inserat i snĩa. vt nota. i cle. sepe de vb. sig. sup vbo clara. ¶ Itẽ p hãc. l. pbat, q si ago rei vẽdicatiõe ɔ̃ te dicẽs rẽ eẽ meã: postea apparet rẽ esse tuã, non dꝫ tibi adiudicari vel declarari tuã esse nisi hoc petieris: sed sufficit q absoluat ab impetitione mea. de quo fuit ɔtrouersia inter Innoc. ꝛ host. in. c. ex conquestione. de resti. spol. ꝛ adde quod not. per Cy. in. l. j. in. ij. q. vti possi.

Si conuenerit. Fragmẽtũ ẽ lect. q̃ extraneo occidẽte ñ tenet cedere de hoc fuit altercatio iter Ja. de ra. ꝛ ponit vt plene no. p Cy. C. de ɔ̃he. ꝛ cõm. sti. l. nõ moriturũ. de quo dic p bar. j. de vb. ob. l. stichũ. ¶ An aũt debitor liberetur extraneo occidẽte: dic aut iteruenit ei⁹ culpa, ꝛ nõ liberat: vt. l. q seruũ. vb. ob. Aut nõ interuenit: ꝛ liberat si añ morã fuit occisus: vt. l. si ex legati caus. e. ti. Tertio vo casu qñ ipse creditor occidit. serua istã. l. cũ seq. q̃ fiũt no. nã aut obligatio erat simplex: et habet locum hec. l. aut alternatiua, ꝛ habet locũ. l. seq. Paul.

Si stichus. Si creditor rẽ, quã ex reb⁹ alternatiue pmisit, interimat, tenet debitori ad eius estimationẽ. dꝫ aũt estimari qtũ vꝫ altera, q̃ supest, si pl⁹ vꝫ, q̃ interempta: cũ illa remãsit i oblĩone. nec pt eã creditor recusare. Itẽ si altera peat añ morã, nõ tñ perit actio semel acqsita pp mortẽ alteri⁹. h. d. ꝛ ẽ subtilis

Communis seru⁹. Si equ⁹ meus. tibi cõmodat⁹ recipiat dãnũ ab equo alteri⁹ sine culpa tua: nõ teneris hac actiõe, sꝫ ille cui⁹ culpa datũ dãnũ ẽ. h. d. pau.

Finis prælectionum Pauli Cast. in Dig. vetus.

PAVLI CASTR. IN DIGEST. NOVVM PRAELEctiones luculentæ, & mirum in modũ doctæ, in quibus omnia penè vtriusq; Iuris arcana ita pertractauit perstrinxitq;, & criminosorum Iudiciorum vim omnem, atq; naturam excussit, vt huius beneficio Iudicantium existat nemo, qui non vel minimo negotio, quamlibet implicitos maleficiorum nodos dissoluat.

Digesti Noui Liber primus.

De publicis iudicijs *Rubrica.*

Non omnia. Non summat. Paul⁹ de Castro. Nec sequẽtes vsqꝫ ad. l. is qui reus. Si tamen Summarum vultis, dicite cũ Bartolo, qui hanc ita diuidit: vt primo ponat rĺam, siue verba q̃dã, ex qb⁹ elicit rĺa. Scdo ponit exceptionẽ a rĺa. Hoc dt intẽdit. Oia delicta puata sunt, exceptis qbusdã hic enumeratis. hoc dicit Bart.

Summarium.

1 Libello accusatorio si dies apponat, an tunc dies debeat probari.

Is q̃ reus. Recept⁹ iter reos nõ pt pẽdẽte iudicio accusatorem reaccusare. h. prio vsqꝫ ad vsuꝫ, illd qd itellige ẽt d maiori crimine, nisi sit piudiciale prio. nã tũc admitteret. l. j. C. q accusare nõ pos. ꝛ idẽ si esset min⁹ crimẽ ꝛ piudiciale. C. de adult. qñ alex. ꝛ ad. l. fa. de plag. l. pses. ¶ Scdo dt, q post sniaꝫ ɔdẽnatoriã q̃ adimit libertatẽ vel ciuitatẽ reaccusare nõ lꝫ de nouo: lꝫ ichoatas accusatiões pficere possit. Hoc scdo. ¶ Ex hoc seqt, q si eẽt snĩa absolutoria, lꝫ ꝛ nouas actiões istituere. ꝛ illd

1 ẽt si p sniam nõ adimeret ciuitas vel libertas. ¶ No. q † si dies põat i libello accusatorio, qd nõ dẽbit illa dies tũc pbari. ꝛ iac. ꝛ bar. post multa vba dicũt q sic: q2 video2 me astringere p. l. hẽbat. de isti. ꝛ ar. hui⁹ gl. ꝛ. c. abbate sane. d re iud. i fi. ¶ Sꝫ dic, q aut me astrĩgi: ꝛ tũc debeo. Ita loqt pdicta. l. ¶ Aut pponũt aliq̃ q̃ sunt cõpata: ꝛ tũc sufficit vnũ pbari. c. ij. de rescri. cũ gl. ꝛ silib⁹. Aut ponit aliqd q̃litatiue, vt h i casu nr̃o. ꝛ tũc vbi dies ẽ de substãtia dlicti, ꝛ alterat pena pp diei appositionẽ, vt puta: q2 statutũ ẽ, q si qs vadat d nocte i die btẽ marie augusti puniatur aliq̃ pena, q̃ nõ veniret puniẽd⁹ alia die. ꝛ tũc ẽ necesse pbare diẽ. ¶ Aut diei appositio nõ est de substãtia delicti, vt alteraret pena: ꝛ tũc si ponat, nõ tenet pbare. ꝛ ista distictio colligit ex gl. Inn. i. c. qualr ꝛ qñ. ex̃ de accu. ꝛ isto mõ no. gl. i. l. pãtoni⁹. §. i. j. de acq. here. alle. p doc. lꝫ nõ faciat ad ppositũ eoꝝ. Paul.

Infamẽ. Dãnatus criminalr de crimie publici iudicij, efficit ifamis: sec⁹ si de crimine puati iudicij, nisi sit tale, cui⁹ ciuilis actio ifamaret. h. d. pone in tex. nisi id crimẽ sit tale p qd dãnatus ciuilr ẽ ifamis. Pau. doc. ordo lꝫ variet pcessus, nõ variat ptãs legis circa penã inferẽdã. h. d. Sciẽdũ. nõ vr̃ dñs seruũ suũ hr̃e pro derelicto, lꝫ ipm in capitali crimine nõ defendat: ꝛ id si absoluatur, eius remanet. h. d. idem si condemnetur.

Inter accusatorẽ. Lex ista continet duas ptes. Scda ibi, vt p edictũ. ꝛ habet ibi duplex lr̃a, q̃dã hñt ne: ꝛ tũc sunt duo dcã. Summat sic. p reo vl accusatore absente admittit excusator ad allegãdũ cãs abñtie. h. pmo vsqꝫ ad vsum. nec q gdẽ. vs. hꝫ duplicẽ intellectũ. nã si habes nec h. d. q citat⁹ nouẽ vicib⁹, in trib⁹ dieb⁹, q̃libet die ter, dãnari nõ põt de crimine publici iudicij. qd itellige ẽt si pena eẽt inferior a relegatiõe. ꝛ est rõ: q2 nõ est ltĩme citat⁹. dꝫ eñ qs ter citari p interualla. iij. dierũ de iure isto: sec⁹ in ciuilib⁹. l. tres denũtiatiões. C. qño ꝛ qñ iudex. ꝛ de pen. l. absentis. Si aũt habes ne, tũc dt q id p absente admittit accusator vl in pn. ne ter citat⁹ dãnet: ergo si excusator nõ veniret: qd intellige si citat⁹ fuit ltĩme p interualla nouẽ dierũ, ꝛ i q̃libet citatiõe habuerit tres dies: scdꝫ hec tpa. sec⁹ in ciuili hodie citari dꝫ p interualla. xxx. dierũ, vt i aut. q semel. C. qño ꝛ qñ iud. ¶ Opꝫ ẽt q itelligas de tali crimie, ex quo

quo venit imponẽda pena a relegatiõe ĩfra: al's absens nũꝙ possset dãnari, vt.d.l.absentis.ff.de pen.h.d.Pau.de ca. ¶ Queritur nũqd in cã criminali sufficit citatio ad domũ, sicut in ciuili.l.iiij. de damno infec.⁊.l.⁊ ab eo.quomodo ⁊ quando iud.⁊.l.vt pfectius.de anna.excep.⁊ istam tenent doct.quia eodem modo traditur in causa ciuili, vt.l.absentes.ff.de penis. ¶ Quid si citatus non comparet? dic eum in expensis condemnandum. Itẽ in se assumere processum.l.penultima.ff.eo. Item puniri extraordinarie.l.qui crimine.C.qui accusare non poss. Item de calumnia puniri vt hic. Item.ff.de requiren.reis.l.pen. Paulus.

Custodias. Cum audiuntur incarcerati, debent esse iurisperiti, et audiri possunt diebus feriatis, ⁊ innocentes dimittuntur: nocentes autem pena plectuntur.h.d.icit in glos.prima.quando dicit ꝙ aduocati cause non debent esse.hoc verum in consilio cause. Sed bene debent esse in informatione ⁊ questione ipsius l.si quis postulauerit.§.quoniam.ff.de adulter.⁊ facit quod not. in.l.ij.C.de iura.calum. ¶ Sed nunquid si fuerit lata sententia super questione sine aduocato cause valet? dic ꝙ sic.arg.l.j.§.biduum.ff.quando appellandum sit. ¶ Item nota, ꝙ iudex põt habere consiliarios, ⁊ ab eis petere consilium: vt.l.ij.C.de prox. sacro.scrinio.lib.xij.cum similibus.⁊ ita retulit dominus Paulus, ꝙ dicit Dynus de mugello.

Accusatore. Si est in text.incohata.h.d. accusatore defuncto potest iudex prosequi causaz criminalẽ ex officio suo per modum inquisitionis.hoc dicit notabiliter. Item si accusator desistat.C.de aboli.l.ij. Idẽ si tanꝙ illegitima persona repellatur extra de collu.detegenda.c.j. Et no.in.c.j.in prima glos.de accusatio.per Io.and.quod est intelligendum, si accusatus est de crimine diffamatus: aliter non debet iudex per officium suuz procedere: vt in.c.cum oporteat.de accusa. ¶ Item hoc veruz, quod potest, non autem cogitur, nam potest eo casu iuramentũ purgationis indicere, vt.c.cum.P.⁊.c.veniens.de accu. al's est in tex.iudicata. Adde qd hic Paulus vt apparet legit, accusatione, non accusatorem in litera.⁊ secundum istam.h.d.sentẽtia lata super crimine ad petitionem accusatoris, potest mitti executioni etiam eo defuncto a nullo petente iudicis officio.h.d.est enim ratio: quia in criminalibus officiũ iudicis est potẽtius, ꝙ in ciuilibus.obtinet enim ne impunita maleficia ꝙ secus est in ciuilibus.nam iudex sine requisitione non debet procedere.l.iiij. §.hoc iudic.de damno infecto.

Summarium.

1 Procurator in causa criminali num interuenire possit? Et si interueniat, an processus sit efficax?
2 Princeps de plenitudine potestatis procuratorem in criminalibus admittit. Et quid in episcopo, an idem possit?
3 Sententiæ verbo in dubio diffinitiuam intelligi. Et an reiectis à iudice excusationibus per excusatorem allegatis, si ipse procedat, valeat processus?
4 Procuratorẽ pro reo incarcerato admitti. Et in illis casibus procurator admittitur, in qbus aduersus absentẽ sentẽtia ferri potest.
5 Defensores procuratores & excusatores in iure haberi. Et an criminosus per quencunq; defendi vel excusari? Et id quando.

§. Ad crimen. In causa criminali, nec ex pte rei, nec ex pte accusatoris procurator admittitur.sed excusator sic, qui si iustam causam alle-
1 get, faciet sententiam differri.h.d. ¶ No.†ergo diligenter ꝙ totus.§.loquit de criminibus, in quibus potest ferri sentẽtia contra absentem, vt sunt illa in quibus venit imponenda pena a relegatione.infra.l.absentem.ff.de penis.que sententia differtur si excusator iustam causam absentie allegauerit.al's non esset bona aduersatio, de versiculo.sz excusatiões.ad principiũ.ergo apparet veram esse opinionem Petri de iure ⁊ sequacium, sententiam vero glo.communem, non: licet de consuetudine seruetur. Tex.publici iudicij. Idem si priuati.⁊ bene. Tex.prosequendũ. scilicet ex parte accusatoris. Text.frustra.per istud verbuz videtur sentire Bar.ꝙ non valeat iudicium criminale, vbi procurator interuenit: licet de hoc excipiatur. In contrarium habes gl. in.l.Quis idubitati.C.de adulterijs. Tu dic, ꝙ illa exceptio potest remitti tacite, sed expresse non.ar.C.de iura.calum.l.ij.§.sed
2 qr veremur.nisi per principem, qui†põt etiam expresse ex plenitudine potestatis, vt in.c.veniẽs.de accu.⁊ ibi casus.⁊ ideo ẽps hoc non posset pati, scilicet ꝙ in sua curia causa criminalis agatur per procuratorem: quia hoc non potest de potestate ordinata, ⁊ de hoc fui interrogatus.text.interuenit.hoc verum cum criminaliter agitur, secus si ciuiliter.l.non solum.in fi.ff.de procur. ⁊.l.sed hoc.§.j.e.ti.et extra de procur.c.tue.⁊ de accusa.his.text. multo magis.nam maius est periculum ex parte rei.ꝙ accusatoris.quia per negligentiam procuratoris posset innocens condemnari ex parte rei.sed ex parte actoris posset nocens absolui. satius autem est nocentem absolui, ꝙ innocentem condemnari. l.absentem.ff.de penis. Tex.ad defendendum.ex parte rei. text. defensiones facti.puta ꝙ absens sit infirmus, vel detẽtus in carceribus.⁊ sic non potest comparere.tex.sententia.scilicet diffini-
3 ua, quod † in dubio presumitur, vt nota.in.l.qd iussit.de re iudi. ⁊ est gl.in.l.j.§.bienniuz.ff.quando appel. sit. Uel posses dicere interlocutoria annotationis bonorum. Sz hoc esset text. calumniari.hic dicitur, ꝙ non debet ferre sententiam, quando allegãtur excusationes. Quid si fecerit, nunquid valebit? ⁊ dic ꝙ non. ex quo sciuit, vt.l.quod scitur.de re iudic. Et ibi not.sed in integrum restituetur.c.cum Bertoldus.de re iudic. Circa gl. dic qd si esset eadẽ ratio in libero, vt quia est de cognatione, quod idez esset qd in seruo.vt no.ff.ti.j.l.hos accusare.§.j.⁊ ibi dicã. ¶ Itẽ
4 †no.ꝙ pro reo incarcerato admittitur procurator: quia cessant rationes, que fuerunt, ꝙ vbi maius est periculũ, ibi cautius agẽdum.modo reus bene poterit informare procuratorez, et nisi sit ipsemet allegare posset defensiones.⁊ ita seruat consuetudo, et valde bene.quia ex quo incarceratus est, non est timendum de fuga.⁊ hoc videtur probari de mente iurium dicentium, ꝙ pro seruo admittatur procurator.l.ij.de custo.reo.preterꝙ ad sententiam: qr ipse potest venire. ¶ Item si opponatur.de.l.non tñ. ff.de appel.dic ꝙ ad appellandum nõ autem ad prosequenduz. Ad.§.publice vide innocẽtiũ.in.c.veniens.de testi.quod intelligitur de defensore allegante causas notorias.hic autem de procuratore allegãte causas cause, puta exceptiones perẽptorias. ¶ Item hic est casus contra glos.dicentem, ⁊ alleg.l.j.ff.an per alium.etiam si bene inspiciatur ille tex.facit contra glos.vt dixi. ⁊ facit pro Petro, cum dicit contra per.l.ij.C.de procura.⁊.l.fin. C.de iniurijs.⁊ per locum a speciali.⁊ probatur sic: quia in illis potest interuenire procu.in quibus potest ferri sententia.contra absentem: sed in.l.j.tenetur vsqz ad sententiam inclusiue: ⁊ sic super crimine a quo debet imponi relegatio, potest procurator interuenire in cã criminali, possit admitti procur. Et ad solutionẽ
5 §.publice.de.l.seruum quoqz.de procura. Sciẽdum †est ꝙ nos habemus excusatores.⁊ isti differunt.nã in istis criminibus excusatores admittũtur, vt hic, qui alleg.causas facti.puta absentie: ⁊ tunc admittũtur, vt hic. Et admittitur etiam quilibet sine satisdatione de rato, ⁊ quilibet, siue sit minor, vt not.in.d.§.publice.aut loquimur in defensore allegante causam notoriam: vt quia dicit ꝙ accusatus de crimine potuit illud facere: quia erat statutum, qd bannitus potest interfici: vel quia illa die erat absens in alio loco, ꝙ fuerit crimen commissum. Uel dicit domine iudex respiciatis accu.quia non est probatum contra accusatũ: quia testes sunt varij.⁊ ista sunt notoria ⁊ istis casibus admittitur defensor.⁊ ita intelligitur dict9.§.publice.de.l.seruũ quoqz. de procu.⁊ est ratio: quia in isto casu ⁊ primo, quia etiã iudex ex suo officio ista tenetur inquirere.l.si nõ defendatur.de penis. ergo quemlibet debet admittere, qui sibi notificet. Aut loquimur in procuratore: ⁊ ille dicitur procurator qui habet mandatum: ⁊ in isto distingue.aut alleg.notoria: ⁊ in istis casibus potest: qr si potest ille qui non habet mandatũ, multo magis iste.aut loquimur de procuratore allegãte cãs ⁊ defensiones.⁊ tũc aut ille nõ contingunt crimen: vt quia dicit vos non estis iudex.⁊ sic de similibus. ¶ Et in hoc casu admittitur. Aut de procuratore allegante causas cause, vt puta exceptiones dilatorias vel peremptorias ⁊ in hoc casu non admittitur.⁊ iste est casus huius.§.et ita videtur sentire Bar. Inn.tñ hoc posuit licet obscure.in.c.veniens.de testibus. ¶ Sed qd si super articulo separato? nũquid admittetur procurator? d. Iaco.de butr.dicit ꝙ sic per.l.j.⁊.l.si preses.de plagiarijs. Et istam.q.disputauit Ia.de bello visu et tenuit contrarium, quem tenet hic Bartol.quem vide latius.qr dicit, quod si non contingat principale, quod potest: al's secus.⁊ hoc consuluit Barto.de Saxoferrato. Paulus de Castro.

Summarium.

1 Accusator sanguinis necessitate, vel officij de calumnia præsumpta non tenetur.
2 Calumniam duplicem esse.

Generi. Pater accusatus de morte filie de calumnia presumpta nota-
ri non pōt: ⁊ si pronuntietur calumniam cōmi-
sisse, ex illa sententia infamis non efficitur. h. d.
not. Ratio primi dicti est, quia non accusat vo
luntarie, sed necessitate sanguinis ductus. Et
1 ista est † regula. ꝙ oēs qui ad accusationē ꝓsiliunt ex aliqua ne-
cessitate, vel sanguinis, vel officij de calumnia presumpta nō te-
nentur. primum probatur in. l. qui cum natu maior. §. si patris
de bo. lib. Secundum probatur in. l. ij. C. qui accusa. non poss. et
s̃. de his quibus vt indig. l. tutorum. Ratio secundi dicti est, q̃
sententia illa, qua pronuntiatur calumnia commissa per patrē.
non valet: quia continet expressum errorem iuris: vt. l. si expres-
sum. de appella. videtur iudex sentire de calumnia presumpta.
non de euidenti, vt benignior fiat interpretatio: vt. j. de penis. si
2 preses. ⁊ de suspec. tu. herennius. premitte, † ꝙ calumnia est du-
plex, quedā est presumpta, d̃ qua. in. l. j. C. de aduoc. diuerso. iud.
⁊ de ista non pronuntiatur, nisi petatur. ⁊ ab ista excusantur hi
qui dicti sunt. alia est euidens, vt quando quis euidenter calum
niatur, ⁊ apparet ex euidentibus presumptionibus. l. licet. j. de
legatis primo.

De accusationibus *Rubrica.*

Summarium.

1 Sui in accusandi negocio, qui dicantur?
2 Mater liberorum iniuriam num prosequi possit?

Non est permissum. Mulier non potest accusare, nisi suam
vel suorum iniuriam prosequatur. h. d.
1 Et † dicuntur sui contra quos non cogi-
tur inuita super crimine publici iudicij
testimonium ferre. l. ij. in prin. h. dicit. po-
test etiam accusare. l. cornelia, de falsis.
cum falsum committitur in testamento
extranei, vel paterni vel materni liberti. h. d. vsq; ad. §. pupillus.
Queritur quid de alia iniuria? idē, quia regula generaliter po-
nitur in. l. de crimine. e. ti. ¶ Item ponamus ꝙ isti liberi volunt
accusare, nunquid preferuntur? dic ꝙ in electione iudicis est ar.
2 in. c. si plures. ⁊. l. iij. de libero ho. exh. ¶ Item † ꝙ dicitur de ma
tre, nunquid poterit mater prosequi liberorum iniuriam? dic ꝙ
sic. j. eo. hos accusare. vbi text. ⁊. l. penulti. de in ius vocan. l. in
deliberatione. cum similibus. In contractu vero de leg. iulia. l.
lex iulia. de ritu nup. ⁊. l. ij. vnde cognati. ¶ Dic aut non tracta
mus de his que sunt iuris ciuilis: ⁊ tunc non admittitur. ita lo-
quitur. l. iulia. s̃. de ritu nup. allega. Aut tractamus de his que
sunt iuris ciui. vt puta quia tractamus de successione, aut tra-
ctamus de iure sanguinis. Et potest vt in contrarium. Nūquid
idem in spurio vide glo. in. c. j. in cle. credo de bap. licet Bar. di-
cat hic ꝙ sic: tñ nō alleg. illā. Gl. in. l. ij. querit qui sunt illi, cōtra
quos non cogitur ferre testimonium. Et dic quod illi dicuntur
coniuncte persone secundum glo. in. l. si fere. C. arbi. tu. Et est no
tandum ad declarationem. l. sed hec. s̃. de pen. ⁊ fundamentum
est ista. l. licet Innocen. dicat ꝙ ille dicuntur coniuncte persone,
quibus homo succedit. in. c. nonnulli. extra de rescriptis. in anti-
quis. Paulus de castro.

§. Pupillus. Potest pupillus cum authorita-
te tutoris accusare criminalr̃ de
morte patris vel aui. ¶ Itē de testamento patris suppresse cri
minaliter autoritate tut. vel ciuiliter per interdictum de tabu.
exhiben. h. d. in glo. quādo alleg. l. qui cum maior. §. si non accu-
sauerit. ista est vera: licet glo. videatur tenere contrarium. Pau.

Summarium.

1 Libellum de actis dici. Et an in eo nomen Imperatoris aut cōsulis,
item & dies inseri debeant? Et nu. 4.
2 Concludendi ratio in criminalibus. Et quid in his cōcludi debeat?
3 Persona inquisiti in inquisitione, an sit exprimenda?
4 Citari faciens alium pro alio, an in expensis condemnari debeat?
Et an referat concipere libellum sub prima vel tertia persona?
9 Locus loci num in criminalibus libello apponi debeat? Et quid de
tempore, siue initij delicti, siue consummationis?

Libellorum. In hac. l. vsq; ad. §. ꝙ si libelli ponuntur
nouē, que requiruntur in libellis accusatorijs.
quorum tria prima respiciunt tenorem libelli
duntaxat, ⁊ non respiciunt personas in ipso cō
tentas: ⁊ quatuor respiciunt delictum, sup quo
libellus concipitur. Et nota ꝙ forma in hac. l. contenta non solū
requiritur, cum agitur de crimine criminaliter, sed etiam si aga
tur ciuiliter tali actione, que infamaret: quia nō est in actione va
gandum. de hoc habemus tex. ⁊ glo. in. l. sed si ex dolo. §. si. cum
l. sequenti. s̃. de dolo. ⁊. l. pretor. cum dixit in principio. s̃. de iniu.
⁊ tex. expressus. in. c. tue. extra de procur. in antiquis. In text. in-
scriptionis, id est tenoris. est enim inscriptio. i. tenor. ⁊ subscri-
ptio, id est, subtus scriptio: vt. j. e. versu. Item proconsul. s. pona-
tur sub cuius tempore libellus porrigitur: ⁊ dic de cōsulibus po
puli Romani, qui non sunt hodie in vsu: nec seruarentur etiam
si essent. Alij dicunt de consule, coram quo porrigitur libellus.
Istud est falsum: quia libellus coram eo non porrigitur: q̃ non
habet iurisditionem contentiosam. l. j. s̃. de officio proconsulis.
⁊ patet. j. quia porrigitur corā pretore, vt sequitur. Dicit glo.
ꝙ ad exemplum consulis ponitur nomen Imperatoris, ⁊ anni
1 domini: sicut in instrumentis hoc videtur esse. quia † libellus est
de actis. ⁊ acta dicuntur publica, sicut instrumēta. vt. C. de edē.
is apud quem. vide sicut in instrumento requiruntur anni ⁊ no-
men Imperatoris, vt in aut. vt preponatur no. impe. in princi.
ita ⁊ in libello. Sed hoc hodie nō seruatur: quia notarius cau-
se. in princ. quaterni ponit annos domini ⁊ nomen Imperato-
ris, qui referuntur ad omnes libellos per totum annū receptos
s̃. de eden. si quis ex argentarijs. §. si initium. ¶ Tex. dies. scilz
quo libellus porrigitur. dic ꝙ etiam hodie nō seruatur: quia no
tarius cause diem ponit, scilicet libellum, ⁊ dicit tali die, etiā q̃d
sufficit acsi poneretur per partem. ¶ In tex. lucius titius. Ista
respiciunt personam accusatoris. Text. meuia. Ista respiciunt
2 personam accusa. tex. commisisse. Ex † isto nota. q̃d in crimina-
libus concluditur delictum commissum ⁊ maleficiū. ⁊ ad hoc
concluditur non autem ad penam imponendam: cum illa im-
ponatur ad publicam vtilitatem. ¶ Itē certa est pena que re-
seruatur legis potestati. vt. j. ad turpil. l. j. §. finautem. secus in
ciuili, vbi concludit aliquid sibi dari vel tradi, vt. s̃. de priuat.
delic. l. fin. per. gloss. Sic in reali concludit quis ad declarationē
dominij. s̃. de rei vendic. ⁊ ex diuerso. ⁊. l. sicuti. §. si queramus. si
seruitus vendice. ⁊ feratur sententia declaratoria interdum. s̃.
3 de arbitris. si tamen. §. si arbiter. ¶ Text. ⁊ persona. dic † secus
quādo agitur de crimine per modum ⁊ formam inquisitionis.
in qua non est exprimenda persona, cum qua delictum est com
missum. vt notat Innocentius in. c. accepimus. de purga. cano.
⁊ de symo. licet. hely. ⁊ ratio: q̃ accusationes sunt magis odio-
se, ⁊ ideo omnia sunt exprimenda, ⁊ maior pena imponitur, q̃
in inquisitione. ¶ Item quia in inquisitione tractatur de bo-
na fama inquisiti tantummodo, si alter cum quo poneretur in-
famaretur. quod non debet fieri. cum oportet. de accus. Tex. diē.
4 dic † scilicet commissi delicti, quod est verū. vbi delictum est vni
formiter punibile omnibus diebus, al's secus si magis punire-
tur vna die, q̃ alia. tunc deberet dies exprimi ⁊ probari. s̃. de no
ui ope. nuncia. non solum. §. sed vt probari. ⁊ argu. de nego. gest.
cum actum. Item si reus vellet ex appositione diei defensionem
capere: quia vellet dicere, q̃d ea die erat alibi. tunc iudex posset
cogere accusatorem ad exprimendam diem, vt accusato pateat
defensio. vt no. Innocen. in. c. abbate. circa finem. de sententia ⁊
re iudicata. libro sexto. Ad quod facit glo. s̃. de here. vel ac. pan
tonius. §. rei perduellionis. ⁊ ibi gl. ista intelligas q̃d licet cogat
iudex ponere diem, non tamen tenetur accusator illam diē pro-
bare nisi de tempore probaret ortū, si illa die se alibi diceret fuis-
se. ¶ Ultimo vero si coram pretore, bene seruatur. Et dic q̃d de-
bet exprimi persona accusati cum sufficienti demōstratione, ne
ad incertum veniat vnus pro alio, al's puniretur accusator in ex
5 pen. s̃. de iudi. l. eum quem temere. quod est verum † quando q̃s
accusat per se tantum, vel per procuratorem in casu quo potest.
⁊ per inaduertentiam sui procuratoris, vel nuntij citetur ille, de
quo non agitur. tunc non tenetur dominus in expen. extra. c. ve
niens. de accusat. cum glo. ⁊ tene menti. ad limitationem. l. eum
quem temere. Quando dicit tex. lucius titius accusat. nunquid
idem si in prima persona? dic ꝙ non refert, vt extra de conuersi.
coniuga. c. dudum. ⁊ dicunt hic quidam, ꝙ in hoc refert, ꝙ si lo
quatur in prima persona, videntur verba partis: ⁊ tunc post li
tem contestatam non posset corrigi libellus iuxta materiam. l.
edicta.

edita. Si vero loqueretur in tertia persona, viderētur verba advocati. ⁊ tunc potest corrigere post terminum. C. de erro. aduo.
6 ¶ Nunquid † requiritur locus loci? dic ꝙ aut locus loci non cōprehenditur sub eodem tecto: ⁊ tunc dꝫ poni locus loci, vt hic in tex. quia ponitur ciuitas ⁊ domus. ¶ Si vero comprehenderentur sub eodem tecto, vt in palatio vbi sunt plures camere: tunc non est necesse, sed sufficit ꝙ ponatur palatium. argumen. ff. ad sillan. si quis in graui. ¶ Eodē tecto. hoc verum nisi aliter esset punibile in vno loco, ꝙ̃ in alio: vt si magis puniretur, qui delinquit in aula, ꝙ̃ in coquina. not. per Innocen. in c. qualiter ⁊ quando. de accus. ⁊ l. de pupillo. §. si quis forte. ff. de noui ope. nunciatio. hec sunt vera in delictis, que respiciunt causam momentaneam: quia tunc deberet poni initium. l. quod ait lex. §. quod ait. ff. de adulter. ⁊ ff. de incendio ruina. l. j. §. ex incendio. Si vero esset delictum ꝙ respiceret causam successiuam: tūc deberet poni in loco, in quo delictum perficitur. ar. l. ij. §. annus. ff. quod vi aut clam. Et conclusio est ꝙ in delictis habētibus causam momētaneam inspicitur locus ⁊ tempus, vbi delictum initiatur, ⁊ sumit cām. ff. de adul. l. qd ait. l. §. qd ait. ⁊ ad. l. aquil. l. ait lex. ⁊ ff. de damno infect. damni. §. sabini. ⁊ de incendio. ru. nau. l. j. §. ex incendio. Alia conclusio ꝙ in habentibus causam successiuam inspicitur locus et tempus delicti perfecti. ff. qd vi aut clam. l. semper. ⁊ ff. de adulter. mariti lenocinium. §. sex mensiū. ⁊ ibi nota. ¶ Item queritur, quid si ille qui accusatur ⁊ ille qui accusat, fuerint in diuersis locis vt de sagittante. quis locus debet poni? dicit Barto. ꝙ si statutum punit sagittantem: tūc credo ꝙ locus in quo est perpetratum, scilicet locus domus eius qui est vulneratus. ⁊ ista sunt vera in affirmatiuis. ¶ Sed qd in negatiuis, nunquid debet poni locus, vt de statutis Tuscie, que dicūt ꝙ ille qui fuerit ad hoc deputatus, denūtiet: et tūc est locus limitatus ⁊ coarctatur loco, dꝫ poni: si nō coarctatur loco nō debet poni. Ad. l. semper. §. j. ff. quod vi aut clam. de qua opponit glo. dic, ꝙ vbi delictum atrocius puniretur vna die ꝙ̃ alia, debet poni dies. l. nō solum. §. sed vt probari. de noui ope. nun. ⁊ ista etiam probatur, vt dicta. l. semper. §. j. vbi eodem modo nō est imponenda, ita hic. Paulus de Castr.

§. Quod si libelli.

Si libellus accusatorius non recte formetur reijcitur, ⁊ nomen rei aboletur. h. d. Et hic reijcitur per iudicē, ⁊ reo non petente: vt not. ff. de offic. assesso. l. j. facit. c. ex tenore. de rescriptis. ⁊ de consue. cum inter vos. ⁊ quod ibi not. per Inno. Text. ordinati, secundum formam traditam. Text. aboletur. et accusator in expensis condemnatur, vt. C. de episco. ⁊ cleri. l. omnes. §. final. Text. repetendi. i. de nouo accusandi ⁊ legitime, sicut in ciuili: vt. l. j. §. hec actio. ff. si agrimēsor falsum modū dixerit. dic aboletur. i. cancellatur de libro. ¶ Item aboletur, qn̄ pronuntiatur per iudicem non esse procedendum per illum libellum. vel absoluitur reus ab instantia iudicij. ¶ Item dic, ꝙ libellus, si sit ineptus, potest per iudicem reijci. vt. l. alleg. etiam si non petatur, vt. c. consuetudinis. extra de consuetu. Item condemnatur in expensis, sicut in ciuili. l. eū quem temere. ff. de iud.

Summarium.

1 Libello eodem, an pluribus criminibus quis accusari possit?
2 Adulterium & incestum ex coitu cū consanguinea nupta resultare.

§. Sed ⁊ si aliud.

Duobus modis intelligitur. Primo vt dicat ꝙ sicut formatur accusatio super adulterio, vt. ff. in principio. l. Ita requiritur super alijs criminibus. vel secundum alium intellectum, potest quis vnum simul ⁊ semel eodem tempore accusare de pluribus delictis ex diuersis factis descendentibus. h.
1 d. secundum Azo. ⁊ ad hoc semper alleg. ¶ Dicit † tamen hic Barto. ꝙ si illa crimina non puniantur eadem lege, non potest eodem libello accusare de omnibus. sed debent tot libelli fieri, quot sunt crimina: secus si eadem. l. punirentur. arg. ff. de actionibus empti. l. non est nouum. ⁊ de iniurijs. l. pretor. §. si cui plures. Si vero plura crimina descenderent ex eodem facto, vt de
2 fornicatione commissa cum consanguinea nupta, de † qua resultat adulterium ⁊ incestus. l. si adulterium cū incestu. ff. de adul. cum non posset vnus de omnibus accusare, si diuersis sic. vt. l. si de crimine. C. e. ⁊ ita intelligas gloss. ⁊ dic plene, vt ibi nota. ¶ Text. comprehendendum erit. dic secundum formam sibi traditam in crimine adulterij secundum primum intellectum. vel sic omnia ista crimina eodem libello poterunt comprehendi ⁊ de omnibus accusari secundum alium intellectum. quia eadē l. puniuntur omnia. l. iul. de adult. secus si punirentur diuersis legibus. ⁊ tunc non eodem libello, sed pluribus: vt dictum est. ¶ Item si ex diuersis factis descendunt: secus si descenderent ex vno.

§. Si accusator.

Accusatore impedito accusationē prosequi, reus absoluitur ab instātia iudicij, ⁊ potest ab altero accusari. ff. xxx. dies. h. d. tex. postulante. Idem si non peteret. posset hoc iudex ex suo officio. argumen. ff. de penis. l. si nō defendatur. ⁊ de questio. l. j. in fine. Text. decesserit. scilicet post litem contestatam. Text. de causa scilicet perpetui impedimenti: secus si de proximo recessuri. Text. accusare. i. accusationem inchoatā prosequi. Tex. alij. scilicet tam priuati, ꝙ̃ publici. ff. e. l. penultima. Tex. repetere. i. ad pristinam accusationem redire. Sed de nouo reaccusare posset. i. tempus quod durat illa accusatio. de fal. querela. nec fit de vno ad alium litis translatio. l. sed si vnus. §. interdum. ⁊ §. final. ff. de iudic. Paulus de Castro. ¶ Accusatio vt propter malam conceptionem libelli. ac si nulla fuisset posset de nouo reaccusari. ff. tēpus: cū illa accusatio durat. vt. ff. de adult. l. que accusatur. C. de falsis. qui nomine. Idem si actor fuit repulsus propter inhabilitatem. Paulus de Castro.

Summarium.

1 Infames ipso facto esse, qui personas liberas, aut mancipia quaestuaria tenēt ad prostituendum.

Qui iudicio.

In ista. l. ponuntur casus in quibus quis prohibetur accusare, nisi prosequatur suā vel suorum iniuriam. h. d. Infamis per sententiā vel ipso facto, vel qui calumniam semel commisit, ab accusando repellitur: nisi prosequatur suā vel suorū iniuriam. hoc. d. Text. accusandi, scilicet de nouo. sed non inchoatam perficiendi. sic. ff. tit. proximo. is qui reus. Text. non habet, scilicet extraneum. sed seruum accusatorem potest. vt dicta. l. is qui. ⁊ est ratio, quia videtur prosequi suam iniuriā i. vindictam. ff. de bonis liberto. l. qui cum maior. §. si libertus. tex. exequatur et est ratio: quia est infamis, vt tit. j. infamē. Tex. calumnia. dic etiam iudicio non publico commissa, vt differat a versiculo. qui de preuaricationis. nā licet talis nō sit infamis, vt ti. j. infamem. nisi in tribus casibus. ⁊ tamen repellitur ab accusando. l. iij. §. preuaricationis. ff. de calumnia. quia sicut calūniatus est in vno, in alijs presumatur. vt. ff. ad turpill. l. ⁊ in priuatis. Tex. lenocinium, id est, publicum. vt tenendo questuaria
1 mancipia, vel liberas personas prostitutas. tales † enim sunt infames ipso facto: vt. ff. de his qui no. infamia. athletas. §. ait pretor. ⁊ l. palam. ff. de ritu nup. potest etiam intelligi de lenocinio priuato, vt maritus circa vxorem quia licet non sit infamis ipso facto: ab accusando tamen mulierem vel adulterum, repellitur. C. de adulter. ita pudor. cū illud crimen cōtingat in crimine adulterij. Sꝫ alij bene possunt anteꝙ̃ de lenocinio sint damnati cum adhuc non sint infames. ita intellige glo. ¶ Tex. pecunia. scilicet, ille qui pecuniam accepit pro alium accusando. ¶ In glos. morte. quandoqꝫ vt si sit crimen lese maiestatis: alij autem vt glos. ꝙ in exceptis criminibus nō admittūtur damnati crimine publici iudicij: licet aliter infames admittantur. quod non placet cū ille. ll. loquantur generaliter. de infamibus. vn̄ qualitercūqꝫ fuerint infames, intelligendi videntur. argumen. ff. de leg. pre. l. j. §. generaliter. ⁊ ff. de publi. l. de pretio. nota bene glo. Paul.

Summarium.

1 Seruus de iure ciuili nihil est, & quid de iure naturali?
2 Bannitus bannitum accusantē, an exceptione repellere possit, si statutum sit quòd bannito audientia non detur?
3 Accusans calumniosè seruum perinde infamia notari, atqꝫ qui liberum accusat, licet seruus famam quam non habet perdere non possit.
4 Seruus persona coniuncta non est, sed subiecta.

Seruos.

Seruus potest de adulterio accusari, ⁊ qui repellitur ab accusando liberum hominem, repellitur ab accusando seruum. Idem si mulier cum qua seruus adulterium cōmisit, nupta sit ante inchoatam accusationem, primo loco accusandus est

ſeruus ꝙ adultera. hoc dicit. Textus. ¶ Dubitatio. videbatur
1 dubitatio, quia † ſeruus nihil eſt de iure ciuili. Sed de iure natu
rali ſic. text. prohibebuntur. dic licet ergo ſeruus non habeat fa-
mam, pōt tñ infamem ab accuſando repellere per quod patet,
2 ꝙ † bannitus poteſt alium bannitum repellere accuſantem vi-
gore ſtatuti dicentis, bannito denegari audientiam. nam exce-
ptio banni non repellitur per exceptionē alterius bāni, vt. ſ. de
doli excep. l. apud celſum. §. marcellus. de quo per Bar. ⁊ Iac.
ſ. ſolut. matrimo. l. cum mulier. facit. c. cum dilecti. de excep. vbi
excommunicatus poteſt repellere excommunicatum. facit. ſ. l. j.
3 vbi probatur a contrario ſenſu, ⁊ per locum a ſpeciali. ꝙ † accu-
ſans ſeruum calumnioſe notatur infamia, ſicut liberum: lʒ ipſe
ſeruus non poſſit perdere famam. ¶ Tex. poteſt. ſ. dominus. cō
trarium videbatur quaſi ſeruus ſit coniunctus. C. qui accu. non
poſſ. ſi magnum. Quia cōiuncta perſona de magno crimine nō
4 poteſt accuſari. ¶ Sed † dic ꝙ non eſt coniuncta, ſed ſubiecta.
nec videtur ipſum approbare. ⁊ ita non poteſt reprobare: quia
verum eſt, ꝙ ipſum approbat in bene factis. text. preſcriptione,
vt preaccuſetur ſeruus, ꝙ adultera. Paulus de Caſtro.

Summarium.

1 Leuia crimina quæ dicantur? Et an in his neceſſarius ſit iudicia-
rius ordo?

LEuia crimina. De leuib9 cri
minibus pōt
1 iudex de plano cognoſcere. h. d. Et dicas † illa
eſſe leuia crimina, in quibus ponitur pena pe-
cuniaria vel modica corporis correctio. ¶ Itē
dicas de plano ſine proceſſu: quia nec offertur
libellus, nec fertur ſentētia. ſed pōt iudex cū de crimine ſibi con-
ſtat per confeſſionem. vel aliam ſummariam probationem pci-
pere vt crimino ſus ſoluat penā. vel ſi ſoluere non pōt, ipſum ca-
ſtigare. ⁊ ita dicit Barto. ſe pluries feciſſe. ⁊ ita faciunt iudices.
facit auten. niſi breues. C. de ſententiis ex peri. recit. Text. leuia.
exēpla. gl. non ſunt bona: quia quandoqʒ maior, qñqʒ minor. l.
ij. j. de anno. ⁊ l. in annonā. ſ. de extraordinar. cog. criminibus
priuatis. ⁊ in. l. capitalium. §. famoſos. j. de pen. ⁊ ideo intellige
iſtam glo. quando imponitur leuiter, ⁊ pro modico crimine. qd
relinquitur arbitrio iudicis, iuxta qualitatem perſonarū. ⁊ ita
fuſtigatio eſt leue crimen quando datur ⁊ infertur vili perſone.
nec obſtat. l. in ſeruorum. j. de pen. quia maior pena vni vili pſo-
ne ſoluere. x. florenos, ꝙ ſi fuſtigaretur per tres dies. Paulus.

Summarium.

1 Subſcribendi in accuſatione formula ac modus.

SI cui. Accuſator debet ſe ſubſcribere accuſa-
tioni ⁊ cauere ſe perſeueraturum vſqʒ
ad ſentētiā. h. d. Tex. crimē. ſ. tā publicū, ꝙ priuatū.
ſ. de priuatis delic. l. ſi. Text. obiiciatur, ſcʒ crimina
liter. ſecus ſi ciuiliter, vt extra de accu. c. de his. Text. quod. i. qr.
1 Tex. ad ſententiam. concordat. l. ſi. C. qui accuſ. nō poſ. Et † dic,
ꝙ dʒ ſic ſe ſubſcribere, profiteor talē libellum me traditurum de
iure ciuili. ſec9 de iure canonico. c. de his. de accu. ⁊ c. tue. de pro-
curato. Quid ſi opponatur per modū exceptionis? dic ꝙ dupli
citer pōt cōtingere? vt ſi producantur teſtes, ⁊ vni obiiciatur. ꝙ
eſt infamis. que opponūtur ad perſonam excludendam: ⁊ tunc
nō eſt neceſſaria ſubſcriptio. c. ſuper his. de accu. Et ibi tex. Aut
opponitur ad penam imponēdā, quod eſt qñ illud crimen con-
tingit crimen, de quo primo agebatur: vt. l. viro. ſol. mat. vt etiā
ſi accuſo titium de crimine: ⁊ ipſe producat teſtes. ⁊ ego dico, ꝙ
ipſi fuerunt participes. ⁊ tunc neceſſaria ſubſcriptio. l. ij. §. ſi pu-
blice. in fin. de adulteriis. ⁊ no. per Inno. in. c. dilectus. de purga
tione canonica. Quid ſi per modū inquiſitionis? dic ꝙ neutro
iure dʒ fieri ſubſcriptio: vt in. c. qualiter ⁊ qñ de accu. Paulus.

Summarium.

1 Tranſigere in criminalibus quibus caſibus liceat, & quibus non?
1 Accuſatus criminaliter & abſolutus, an ciuiliter reaccuſari queat?
2 Exceptionis via propoſitum, an poſſit, & rurſus poſtea per actio
nis modum proponi?
3 Crimen ſi propter beneficij aut dignitatis ſit remiſſum, num poſt
beneficij, aut dignitatis depoſitionē, poſſit accuſatio de eo fieri
Et an i foro penitētiali abſolutus, poſſit eo nō obſtāte accuſari?
4 Probatio vbi deeſt ad iuſiurandum peruenitur.
5 Calumniatus in accuſando, an à denunciando repellatur?

§. Iiſdē. Accuſat9 de vno crimine, non pōt ab alio
de eodem crimine reaccuſari, niſi ſuam, vel
ſuorū iniuriā proſequatur, ⁊ doceat accuſationem ab alio inſti-
tutam ignorāte ſe. hoc pmo. vel ſupple pmū puaricatū deſtitiſſe.
qd ſufficit vt not. ſ. delic. priua. l. iij. §. preuaricationis. ⁊ l. iij. §.
quid tñ. de libero ho. ex. in gl. ¶ Scdo dicit, ꝙ qui ſemel calum
niatus eſt, nō pōt aliū reaccuſare de alio crimine, ſed filius eius
ſic. h. d. vſqʒ ad. §. idē Imperator. Tex. liberatus eſt. per ſenten-
tiā diffinitiuā abſolutoriā latā ſup crimine, vt qr nō cōmiſſum,
vel ſup probatione, vt qr nō probatur. qd idē eſt, vt ar. ſ. de edē-
do. argentarius. §. cum autem. vbi hoc probatur. Sed hoc reuo
catur in dubiū. Tex. magna. ex cauſa dic maxime, cum precedē-
tia ſufficiant. Tex. ſi tñ, ſecunda pars ⁊ loquitur, an diuerſus ac
cuſator poſſit accuſare: hic ecōtra, qñ de eodē crimine ab eodē.
Tex. alio. dic idē ſi de eodē crimine lʒ per aliū modū, vt ſi primo
accuſauerit, poſtea vult denūtiare. nā nō admittitur, ſi pmo ca-
lūniatus eſt. c. veniēs, de accuſ. ¶ Secus ſi nō calūniatus eſt, qr
tunc denūtiare pōt ad penitētiā, vt. c. queādmodū. de iureiuran
do. Text. calūniatus. Iſte eſt verus intellectus huius. §. qd verū
puto etiā ſi de calūnia non ſit dānatus. al's eñ nec aliū accuſare
poſſet: qr eſſet infamis. ⁊ tunc nō hʒ dubiū. ſ. e. l. qui de iudicio. ⁊
j. eo. l. ſeq. ¶ Que eſt rō primi dicti: dic ſm Petrū in. l. j. C. qñ ci
uilis actio crimi. preiudicet. qr qd vno occupāte bona fide fit, ab
omnibus fieri cēſetur. al's ſequitur ꝙ qlibet de pplo poſſet accu-
ſare. l. inſup de popularibus actionibus. ⁊ ſcdm ꝙ exceptio rei
iudicate obſt. l. ſi qs cū in totū. ⁊. §. ſi ancilla. ſ. de excep. rei iudic.
⁊ hoc verū ſi fuerit lata ſnīa, p qd crimē vr cōmiſſum. ⁊ ſic ſup fa
cto: vel qr nō probatur. ⁊ ſic ſup iure. l. argētarius. §. cū aūt. ſ. de
1 edē. ¶ Sequit glo. † ⁊ dic ad primā qōnē: qr aut fuit tranſactū
ſuper crimine: ſup quo lʒ trāſigere: qr imponit pena ſanguinis.
preter adulteriū. ⁊ lʒ in aliis, in hoc non licet, vt. l. trāſigere. ⁊ l. ſi
maritus. §. ſi accuſauerit. j. de adulte. de ſcda. q. vide glo. in. c. ha
bes. ij. q. v. ⁊ l. eū qui. §. in popularibus. ſcʒ de iureiur. ¶ Querit
qñ iſte textus habeat locū an ibi eſſet facta denūtiatio: qr accuſa
tus eſſet per viā denūtiationis, vel inquiſitionis. ⁊ dicit Bart.
indiſtincte de iure ciuili, ꝙ non: qr ſuccedit de vno in aliū. ⁊ hoc
verū de iure ciuili. ¶ Secus de iure canonico. vt. c. cū dilect9. de
1 purga. canonica. per Inn. ¶ Sʒ † nunqd ſi eſt accuſat9 crimina
liter ⁊ abſolut9: nunqd poterit accuſari ciuiliter? ⁊ dic ꝙ ſic vt
no. ſ. ti. j. l. interdū. ⁊ ibi per Bar. ⁊ per Inn. in. d. c. cū dilect9. lʒ
Pet. ſ. C. qñ ciuilis actio. Sʒ nūquid ſi fuerit abſolutus per mo
dū exceptionis? ⁊ dic ꝙ ſi per exceptionē pponeretur, nō: quia
2 † quotiēs aliquid proponitur in iudicio per modū exceptionis,
nō pōt pponi in iudicio per modū actionis, qñ tēdit ad eūdē fi-
nem. ſecus ſi ad diuerſos, vt. l. vēdicatio. ſ. de euict. ⁊ de neg. ge.
l. ſi naūt. §. ſi. ⁊ no. per Cy. in. l. perēptorias. C. ſnīam reſcind. non
poſſ. ⁊ per Bar. in. l. qui Rome. §. qui frater. ff. de ver. ob. ⁊ iſtud
3 eſt notādū. ¶ Quid † ſi crimē fuit dimiſſum pter diſpēſationē
nunqd poſt depoſitionē bñficij, vel dignitatis poterit accuſari?
⁊ vr tex. in. c. cū tua. de filiis pſbyterorū. ⁊ ita vr dicere glo. in. c.
ſi. de ſciſmaticis. Tu dic aut accuſator ad penā infligendam: et
tunc ſi ſint facta per ſuperiorē: ⁊ tūc nō pōt. qr vr ſup toto diſpē
ſare, ⁊ in totū. ar. dicti. c. per venerabilem. Aut ab inferiori in ca
ſu, in quo pōt, ⁊ dic ꝙ nō. in gl. c. inoffi. de ſciſmaticis. al's male.
aut queris vtrū ad effectū vt illa diſpenſatio infringat. ⁊ nō po
teſt. ita. c. tua. Sed nunquid ſi fuerit abſolutus etiā in foro peni-
tentiali? ⁊ dic ꝙ accuſari pōt. in. c. fin. de ſciſmaticis. ⁊ c. iij. de
accu. nec ob. iſte tex. qr loquit in foro ciuili. ¶ Sed pone ꝙ fuit
cōdēnatus: qr tex. loquitur de abſoluto. ⁊ dic ꝙ nō indiſtincte,
ēt ſi proſequeret ſuā iniuriā, vel etiā ſi penā, vt in. l. ſepulchri vio
lati. ſ. de ſepulchro violato. ⁊ l. licet. §. penul. nau. cau. qr plures
pene. nō debēt imponi pro eodē crimine. ⁊ hoc verū ſi ſint ordi-
narie: al's ſecus. no. in. c. j. de calum. ⁊ ita dʒ intelligi gl. in. c. at ſi
clerici. de iudic. Et hoc verū, niſi vna eſſet ſpūalis, ⁊ alia corpo-
ralis. in. l. j. in ſi. cū gl. C. de ſumma trinitate ⁊ fide catholica. ⁊ B
verū eſt, ſiue in eodē iudicio arctaretur ſiue in diuerſis. niſi per
iſtā formā: qr acta in vno iudicio, preiudicāt in alio. in. c. fin. de
4 excep. lib. vj. ¶ Sequit gl. ij. no. ꝙ † vbi deficit pbatio, peruenit
ad iuſiurādū. ⁊ ita ſemp alle. ⁊ inſti. de actio. in prin. ⁊ l. preſenti.
§. j. de his qui ad eccle. confugiunt. ⁊ l. fin. §. licentia. de iure deli
5 berandi. ¶ Sed † nūquid ſi calūniatus eſt in accuſando: nunqd
repellitur a denūtiādo. ⁊ dic ꝙ ſic: qr ſicut calūniatus eſt in vno,
ita in alio

ita in alio.c.veniens.all'.z.c.quemadmodũ.de iureiur. Paulus.

Summarium.

1 Seruus ratione delicti vt liber forum contrahit. Et filiusfamilias & pupillus quibus casibus legitimam personam ad standum in iudicio habeant?
2 Defensor necessarius ex sua persona fori declinatoriã non allegat.

§. **Idem Imperator.** Ibi dz qs puniri, vbi deliquit.
¶ Itẽ seruꝰ delinquẽdo ɔ̃hit domiciliũ, sicut liber hõ. ¶ Itez
aliũ defendẽs etiã pro iure suo, defendere dz in foro defensi, non
1 in foro defendẽtis.h.d.not. Tex. arguãtur.ex † hoc pz seruũ rõne
delicti ɔ̃here forũ, sicut z ɔ̃hit liber hõ. z est rõ: q2 sicut hz legiti
mã ꝑsonã stãdi in iudicio in cã criminali.in.c.hos accusare.§.oĩ
bus.ita z in ɔ̃hẽdo forũ.qđ est accessoriũ, vt habes in sili.in.c.ex
ꝑte.de resti.spolia.z.š.ti.j.qui reꝰ, in fine vltime gl.q2 filiusfami-
lias vel pupillꝰ in quibusdã casibus hñt legitimã ꝑsonã stãdi in
iudicio, vt in cã matrimoniali z bñficiali: ita in ɔstitutione ꝓcu-
ratoris. Tex.reuocare.vbi videbaẗ, aut cũ dñs defendat pro suo
interesse: z sic tãq̃ ꝑ̃ncipalis veniat ad cãm. Sz dic accedit ꝑso-
2 na sui tãq̃ ꝑ̃ncipalior. Ex † quo dic, q͛ necessarius defensor non
põt allegare exceptionẽ declinatiuã fori ex sua ꝑsona. Sed nec
ex ꝑsona defensi, si erat exceptio ꝑsonalis.vt.l.deniq3.§.gñali-
ter.z.l.si fideiussor.§.quedã.š.mãdati.z ibi nota.qđ est verũ, nisi
sit priuilegiatꝰ defensor, vt fiscus: q2 tũc posset ex sua ꝑsona op-
ponere.C.de iure fisci.l.iij. Idẽ in clerico, vt notaẗ.iij.q.j.clericꝰ
nullũ.z.C.de epi.z cler.auẗ.clericus.s3 nec etiã tales opponerẽt,
nisi susciperent in se iudiciũ animo nouãdi.z ita disputãdo de-
terminauit Ja.butr. Et vide qđ not.in.l.ꝓcurator ad exhibẽdũ.
§.j.š.rem ratã ha.per Barto.cõmunem aũt posset, si forte iudex
esset excõicatus: quia illa ab vtroq3 posset. Paulus de Castro.

Summarium.

1 Sacrilegij crimẽ magnum scelus esse, quo Deus offenditur, at princeps populi, crimine lesæ maiestatis.
2 Crimẽ quot locis puniatur? Et an fiat remissio? Et cur fiat? nu.se.
4 Iudex loci vbi delictum commissum est, si captus delinquens non est, an reqrere possit à iudice domicilij, vt criminosum capiat?
5 Probationes apud iudicem remittentem factæ, an fidem faciant apud alium ad quem remittitur reus?

§. **Cum sacrilegium.** Iudex in cuiꝰ territorio leuiꝰ
crimẽ est cõmissum, dz expedito ꝑ̃mo suo processu, remittere reũ
ad puniẽdũ in loco, vbi maius delictũ est cõmissum.h.d.not.ad
quod semꝑ all'. Tex.cognouerit.sc3 ꝑ̃ses, in cuiꝰ ꝓuincia crimẽ
est cõmissum. Tex.remittere.sc3 añq̃ ipm puniat.z dic, q͛ remit
tit ad literas illiꝰ ꝑ̃sidis, in cuiꝰ ꝓuincia sacrilegiũ est cõmissum:
1 vt in auẗ.vt nulli iudi.§.si vero qs cõprehẽsorũ. ¶ Not. † q͛ cri-
mẽ sacrilegij est magnũ crimẽ: q2 Deus offendiẗ. Secus in cri-
mine lese maiestatis, vbi offenditur ꝑ̃nceps populi. ¶ Nota, q͛
2 † crimen puniẗ in tribꝰ locis, sc3 in loco domicilij, originis, z vbi
cõmisit delictũ. z iste iudex in cuiꝰ ꝓuincia cõmissum est crimen
oĩbꝰ alijs ꝑ̃ferẗ: vt hic. ¶ Itẽ no, q͛ iste reꝰ remittiẗ ad locũ, vbi
cõmissum est magnũ crimẽ. z hoc verũ ad literas z mãdatũ alte
rius presidis. Itẽ no. q͛ iste ꝑ̃ses cognoscet, in quo minus crimẽ
est cõmissum, nõ tñ puniet. ¶ Sequitur gl.que format ɔtrariũ,
z dicit q͛ est spãle.que nõ vz, vel ex vrbanitate etiã non vz: quia
tex.in.§.si vero qs cõprehẽsorũ.dicit q͛ fit ex necessitate z ex lege.
z iõ dic q͛ fit a lege, nõ q͛ cogatur per aliũ ꝑ̃sidẽ, s3 per legẽ.et si
nõ faciat, non puniretur per aliũ ꝑ̃sidẽ, sed a principe.z ibi dicit
tex.z hoc verũ si essent sub eodẽ viro superiore. Si vero essent sub
diuersis dñis, vt sunt in Italia, z tuscia, nõ hz locũ ista remissio.
vt in isto.§.z est rõ: q2 iste preses tenẽs reũ, esset cõtumax, nõ ha-
beret alter preses superiorẽ ad quẽ requireret q͛ puniret alterũ
presidẽ.z ita nec seruatur in partibus z ciuitatibꝰ Italie. ¶ Sz
Dyn.opponit quare remittitur: nũquid sortiẗ ibi forũ: ergo ibi
debet puniri? sed dicitur q͛ sortitur ibi forũ rõne illius criminis,
quod ibi cõmisit: nõ aũt de alio crimine.sed dictũ Dy.dz ita li
mitari, q͛ hoc est verũ, nisi ibi haberet domiciliũ: q2 tunc posset,
etiã si alibi crimen esset cõmissum.z hoc l3 nõ possit puniri ibi ra
tione illius criminis in altera prouincia cõmissi.attñ aggrauat
delictũ.l.iij.C.de epis.audiẽ. Aliud dictũ põt limitari, q͛ põt pu
niri vbi hz domiciliũ.hoc verũ si alius iudex pateretur: al's nõ,
vt hic est casus.z hoc verũ si per modũ accusationis. Sed quid
si per modũ inquisitionis procederetur cõtra eũ, qui alibi habet
domiciliũ? z dicũt Odo.g.aufri.z Jo.an.q͛ nõ põt. Cy.dicit in
l.j.C.de sacrosanc.eccles.q͛ iudex domicilij poterat inquirere: et
ideo ipm sequitur maleficiũ suũ, sicut lepra leprosum.l.ea ꝑte.š.
de postu.z ita etiã t3 Bart.z Bal.sequẽdo Cy.in.l.cũctos.ꝓpe
3 fi.all.C.de sacrosan.eccl. Sed † que est rõ, quare fit ista remissio?
dic q͛ rõ est: q2 in illo loco, vbi crimẽ est cõmissum, melius potest
ꝓbari, q̃ alibi.c.postq̃.de elect.mõ ꝓbationes zc.l.sciant.C.de
ꝓba. ¶ Itẽ alia rõ, q2 magis est offensa illa res publica illius lo
ci, vbi maius crimẽ est cõmissum z maiꝰ interresse põt ꝑ̃tẽdere.
ar.l.sepulc.violati actio.š.de sepulchro violato.in ɔ̃ctibus vero
hoc nõ repiẗ.l.heres absens.š.de iudi. Et hoc verũ, nisi esset ce-
ptum in vno.l.vbi ceptũ.de iudicijs.z.l.ordinata.de libe.cã.z in
ti.de quibus rebus ad eũdẽ iud.ea. ¶ Sed quid si iudex in alio
territorio capiat ꝓpria authoritate: nũquid bñ facit? Rñ.nõ q2
nõ licuit sibi mittere falcẽ in messem alienã.l.sicuti.§.aristo.si ser
uitus vẽ. Imo ad lr̃as alterius venit remittẽdus.l.qd sit fugiti
uus.§.idẽ.de edil.edic. Sz quid si nõ fuit captus a iudice, sed a
ꝑ̃uato, z ab eo detinetur: nũquid iudex iste põt eũ cõpellere, vt
remittat? dic q͛ sic, per.l.si quis in hoc.in fi.C.de epi.z cleri.z.C.
4 de his qui latrones.l.ij. Sed † qd si nõ sit captus, nũquid iste iu
dex in cuiꝰ prouincia cõmissum ẽ delictũ, põt mittere ad aliũ, vt
eũ capiat, z remittat? z dic q͛ sic in.d.l.ij.C.de his qui latrones.
Imo si nõ faciat tenetur, vt in auẗ. Si vero dñs temporalis.C.
de hereti.vt.š.de incend.rui.nau.l.ne quid.z.C.de fal.mo.l.j.cũ
similibus. Sed quid si non sit rogatus, nũquid nihilominus al-
ter poterit eum capere, z incarcerare vt eũ remittat ad alium: vt
est casus in.l.si quis filio exheredato.§.eius.ff.de iniusto rup.te-
sta.z.§.audiant.in auẗ.de defen.ciuitatum. ¶ Sed quid si iu-
dex nolit petere remissionem: sed vult prohibere alteri, ne cogno
scat: nunquid nihilominus alter poterit procedere? dic q͛ aut
iste iudex, cui est prohibitũ, nõ hz iurisditionem respectu perso-
ne: vt quia est clericus reus, vel est pedaneus iudex, qui non põt
cognoscere de mero imperio: z ita etiam sine prohibitione non
valet. Sed si al's haberet iurisditionem, dic q͛ si iste prohibens,
qui preoccupauit iurisditionem, potest prohibere vt dicimus in
criminalibus quibus vterq3 iudex tã ecclesiasticus q̃ secularis,
potest cognoscere, vt no.in.l.quis in hoc genus.C.de epis.z cle.
¶ Sed si non preoccupasset, l3 posset petere remissionem, nõ tñ
posset prohibere, etiã si prohibẽs esset maior: nisi esset princeps.
primum probatur in.§.j.in auẗ.de defensoribus ciuitatũ.z not.
in.l.iudic.solui.de iudi. Imo qcqd post facit, nõ valet. Idem si
5 esset facta a delegato, vt.d.l.iudiciũ soluitur. ¶ Sed † qd si vnꝰ
iudex, qui remittit recipit ꝓbationes, nunqd faciat fidem corã
alio? z dic q͛ sic.si al's hz iurisditionem competentem: al's non.
in.c.at si clerici.de iudicijs.z notatur in.l.diuus.in.§.j. ¶ Sz in
secunda parte queritur: quidam captus est pro debito pecunia-
rio: z petit q͛ remittatur per iudicem criminum, nũquid statim
debebit remittere? z dic q͛ non, imo debebit facere suam cogni-
tionem super debito pecuniario: z postea eum remittere, vt hic.
z ista sunt perpetuo menti tenenda. Paulus de Castro.

Summarium.

1 Mulier in criminali à testificando num repellatur?
2 Pupillus an accusare criminaliter possit: & tum, an subscribere accusationi debeat? Et quid de infamibus infamia facti, Et quid de infamia canonica? nu. 3.
4 Pauper an accusare possit? Et quis dicatur pauper?

Qui accusare. Iurisconsultus hic facit duo.
Primo enumerat quosdam qui accusare pro-
hibentur. Secũdo quod dicit limitat. Secũda
in.l.hi tñ in ꝑ̃ncipio.z.§.j. Tex.sc3 ꝑ̃ũ.vt mulier.
que inconstans est propter sexum, qui eam red
1 dit inconstantem. Nunquid † repellitur mulier a testificando in
criminali? dic q͛ non de iure ciuili. Secus de iure canonico, vt
no.in.c.forus.de verborum sig.circa finem. Sed contra videba-
tur, q͛ de iure ciuili non posset.per.l.qui maior.§.sed si nõ.de bo.
2 libe. In † pupillo vero fallit, si prosequatur suorum iniuriam.et
tunc subscribere debet suo nomine.l.ij.C.qui accusare non pos.
Sed al's per tutorem. Maior vero.xx.annis, indistincte potest.
3 l.in testimoniũ.š.de testi.z not.š.l.j.z.ij. ¶ Sed † quid de infa-
mibus infamia facti, nunquid repelluntur ab accusando? dic

ꝙ non. ita tʒ Spec. in ti. de his qui no. infa. ¶ Sed qd de infa
mibus infamia canonica, q: est in peccato mortali: ⁊ dic ꝙ nō.
Sed, nec testari: vt no. vj. q. j. tex. Alij. dic, ꝙ etiā si nō fuit dāna
tus. si tñ fuit semel repulsus a testificādo: sicut diximꝰ in. l. pri. ī
l. ijsdē versicu. fi. tñ. al's esset supflua. l. qui in iudicio. ff. ⁊ hoc suffi
cit ꝙ ꝓbet, ꝙ fuit semel repulsus. c. sup eo. de elect. ⁊. c. testibus.
de testib. ⁊ sicut in eodem crimine, ita in simili casu: vt hic. q: re
4 pulsus fuit a testificādo ita ab accusando. ¶ Itē ꝙ † hic dicit
de paupere, ita ītellige, nisi al's hr̄et bonā famā. ⁊ est notabilis.
q: ꝑualet ꝙ diuitie. l. si defunctꝰ. ar. l. scire. §. fi. de tut. ⁊ curat. da.
ab his. ¶ Itē qual'r qs dicatur paup no. per Guil. in. l. Si ꝓo.
§. qui pro rei qualitate. qui satis. cogunt. ⁊ Pet. in. l. si cōstante. ff.
so. ma. Et qđ hic dicit, dic ꝙ hoc ex cōsuetudine persone. Et que
ꝑsone alie ꝓhibeātur: dic vt in Spe. de accu. Paulus de Cast.

§. **Ab alio.** Semel delatus ⁊ absolutus, vel accusatus, vel condemnatus, abolitionem
publicā vel priuatā criminis adeptus pōt iterū accusari. hoc pri
mo. Nec legatus Imperatoris, vel ꝓuincie, vel p̄ses, vel magr̄a
tus ppl'i Romani accusari possunt. h. d. cū. l. se. ī p̄n. ¶ Tex. nō
pōt. Sʒ prima accusatione pēdēte, vel s̄nia absolutoria, vel cōdē
natoria finita. de quo vt in. l. si cui. §. ijsdē. ff. e. Tex. publica. dicit
que indicit ꝓpter diē solēnē, vel ꝓpter ꝓsperitatē bonā princi
pis. Tex. ꝑuata. dic ꝙ est verū. si l'nīa reaccusandi ipetrat a p̄n
cipe: al's post priuatā abolitionē nō ꝑmittit qs de eodē crimine
ab alio reaccusari. l. j. C. de aboli. Secꝰ i publica vel legali. Tex.
desistente. ista est abolitio legalis. l. libellorū. in fi. ff. e. §. fi. Paul.

Summarium.

1 Exceptio dilatoria, quando opponi quæat?

§. **Hoc beneficio.** Scd'm primā lecturā. h. d. exceptio dilato
ria nō opposita añ litē ꝯtestatā pōt opponi postea, si nouꝰ accu
sator interueniat abolitione facta. h. d. notabil'r. Scd'm aliā le
cturā. exceptio dilatoria post litē ꝯtestatā supueniēs indistincte
pōt opponi. h. d. Qđ est verū, si supueniat sine facto ⁊ procura
tione rei. ff. de arbit. nō distinguemus. §. itē si qs Rome. al's secꝰ.
vt. ff. de iudi. l. si qs postea. ⁊ si qs cau. l. que añt. ⁊ ibi no. ⁊ adde
c. insinuāte. de offic. deleg. Tex. hoc bñficio. i. hac exceptione di
latoria, de qua. in p̄n. huius. l. Tex. per repeti. si a nouo accusato
1 re. ⁊ dic abolitione. s. gn̄ali. An † exceptio dilatoria possit añ litē
cōtestatā opponi? distingue, aut cōpetebat añ litē ꝯtestatā, aut
postea incepit cōpetere. Prio casu nō pōt opponi, si eadē īstātia
duret. ⁊ idē si accusator vel actor. l. si maritꝰ. §. p̄scriptiōes. ff. de
adulter. ¶ Si vero abolitio interueniat ⁊ de nouo reputat: tūc
aut repetit ab eodē accusatore: ⁊ idē, vt. l. si qs repetere. ff. ad tur
pill'. Aut a nouo alio: ⁊ tūc sic, vt hic s'm vnā lecturā. per qđ vr̄
ꝙ quoties instātia iudicij facit trāsitū ad nouā ꝑsonā, ꝙ possit
opponi exceptio dilatoria, que fuerat omissa. hoc verū, puta si il
la noua ꝑsona nō succedat loco p̄me, sed veniat ꝑ se p̄ncipal'r, vt
hic erat: al's secꝰ, vt puta, si mortuo actore instātia trāsferat ad
heredē eius. l. si hominē. de fideiuss. nā cū heres succedat in locū
testatoris, trāsit ad eū instantia cū illa q̄litate, cū qua erat apud
testatorē. Et idē puto de singulari successore: puta si actor cedat
alteri litē. ad qđ optime facit. l. in hoc iudicio. post prin. ff. cōi di.
⁊. l. etiā in rem. cū precedēti. ff. de iureiurando. ¶ Si vero post li
tem contestatā superueniat: tūc dic vt in summario. nā si super
ueniat ex ꝑsona actoris, vel iudicis indistincte opponitur: vt in
c. pia. de excep. lib. vj. ⁊ de consort. eius litis. l. ij. ⁊ in. c. insinuāte.
de offic. deleg. ¶ Si vero ex ꝑsona rei: tunc aut ex suo facto, vel
se procurāte: ⁊ nō opponit. l. si quis postea. de iudicijs. al's secꝰ,
vt hic secundum aliam lecturam. ⁊. l. non distinguemus. §. item
si quis Rome. de arbit. Paulus de Castro.

Summarium.

1 Accusare duos ac plures eodem libello de diuersis criminibus, an
quis posſit? Et quid de diuersis libellis?
2 Crimen vnum, & idem, quando dicatur: & quando plura?

1 §. **Lege Iulia.** Nō † pōt qs eodē libello duos accusare de diuersis crimini
bus. sʒ in diuersis libellis sic: q: pōt duos accusare nō tres. ff. e. q
accusare. ꝟs. alij pp turpē. ⁊. C. e. cū rōnibus. ¶ Itē de eodē cri
mine, non solū duos sed plures etiā eodē libello accusare pōt. l.
qui pupillū. §. fi. de adulter. ⁊. C. si reus vel accus. mortuꝰ fuerit.
l. j. fallit in crimine adulterij, vbi adulter ⁊ adultera nō possunt
sil' accusari. l. reos. C. de adulter. ⁊ est rō: q: absolutoria lata pro
vno ꝓdest alteri. l. denūtiasse. §. querit. de adul. ¶ Tex. de duo
2 bus. de eodē crimine p̄nt. Et † dicit idē crimē qñ plures fuerunt
fures vnius rei. ¶ Item dicitur vnū crimē mādātis ⁊ manda
tarij. l. nihil. ff. de adulter. Itē dicitur vnū, qñ fit, si successiue, vt
multi eūdem percutiunt successiue vnus cū gladio, ⁊ alius cum
claua etiam. ar. eius quod dicit glo. in. l. si quis in tātam. C. vn
de vi, quia ea que fiunt ex interuallo, dicuntur eodem tempore
facta, secundum Bartolum. Paulus de Castro.

§. **Si seruus.** In accusatione seruorum eadē iura seruātur, que in accusatio
ne liberorum. h. d. Nā tenet se subscribere accusator, vt hic. ⁊ qui
nō pōt accusare liberū, nec seruū. ff. e. seruos. ⁊ calūniator efficit
infamis, sicut si liberū accusasset. ff. ti. j. l. fi. ¶ In gl. vt. ff. eo. ibi
fallit. est rō, q: exceptio lenocinij est accusatio. ⁊ punitur maritꝰ.
l. ij. §. si publico. ff. de adulter. ⁊ seruus accusare non pōt. In fine
glo. tu dic ꝙ idem esset in libero, vbi esset eadem rō que in dño:
vt quia conueniret alius ad defendendum pro suo interesse: pu
ta aliqs de cognatione, ne diffamaretur cognatio. ar. ff. de libe.
causa. l. ij. ⁊. iij. ⁊. ff. de iniurijs. l. lex cornelia. Paulus de Castro.

Summarium.

1 Seruus accusari potest. Et quibus pœnis subdatur, & quibus nō?
2 Pœna pecuniaria vbi locum habere non potest, estq; necessario pœ
na infligenda, imponitur corporalis.
3 Lex naturalem causam consyderat. Et an quando lex de filio lo
quitur ad naturalem extendatur?
4 Accusare num quis cogi posſit?

§. **Omnibus.** Pena pecuniaria, ⁊ capitis diminutio nō cadūt in seruo: sʒ pe
cuniaria in corporalem cōmutatur. Itē lex cōsyderat naturalē
causam: lʒ eius verba nō possint in seruū cadere ciuiliter. sufficit
ꝙ cadant naturaliter. hoc dicit. Text. fuerint. i. puniuntur. ⁊ sic
1 melius ꝙ gloss. ¶ Priuata. quia † potest accusari. sed nō puni
ri, vt sequitur. Mutabitur aūt pena, vt in fine. §. ¶ Pecunia
ria. similis ei que imponitur per. l. iul. de vi priuata. vt publica
tio omniū bonorū, seu quote: secus si certe quātitatis esset pena
in genere: vt ꝙ puniatur in. c. vel. cc. Nam ista cadit in seruum:
quia potest habere pecuniam, quam dabit conniuentibus ocu
lis dñi. vel alius dabit pro eo. l. iiij. in prin. ⁊. §. j. ⁊. ij. ff. de manu.
Et idem dic in monacho, vt nota. in Speculo. in tit. de reo. §. ij.
ver. sed an monachus. Tex. capitis diminutio. scʒ media, ꝑ quā
perdit quis ciuitatem, quam seruus nō habet: vt deportatio. vel
minima per quam perditur familia, quam etiam seruus non ha
bet, vt relegatio. de qua subijcit. ¶ Idem in maxima. per quaʒ
quis moritur ciuiliter, vt cū dānatur in metallum: cum seruus ci
uiliter reputetur mortuus. vnde amplius non potest mori: secus
in ea maxima, per quam moritur naturaliter. Nam seruus ha
bet vitam naturalem, quam perdere potest. ⁊ adhuc, quia licet
iste pene ciuiles non cadant in seruum, inq̄ntum mutat statum,
quem seruus non habet. ⁊ quo ad effectus ciuiles: cadunt tamē
inquātum coercent corpus. vnde seruus damnatur in metallum
ff. de penis. aut damnum. §. fi. per quam penam corpus eiꝰ affli
getur. ⁊ perdet spem consequendi libertatem, cum amodo fit ser
uus pene, nō hominis. l. si metallum. de his qui pro nō scrip. ha.
nō aūt perdet ciuitatem nec libertatē, quā non habet. Item de
portatur, non vt ciuitatem perdat: quam etiam non habet: sed
vt extra ciuitatem corporaliter teneatur. vt. l. ij. C. de sepulc. viol.
et etiam perdat spem consequende libertatis. Idem in relega
tione, quam pati potest, nō vt perdat familiam, sed vt teneatur
in certo loco morari corporaliter. ff. qui ⁊ a quibus. l. ij. Text. non
debere recipi reum. i. puniri scilicet quo ad penam pecuniariā,
que plerunq; imponitur ob iniuriam. ff. de iniur. l. iniuriarum.
⁊ nota. in. l. cum emancipati. §. emancipatus filius. ff. de coll. bo.
Sed illa mutabitur in corporalē, vt sequitur imminebit. i. corpo
2 raliter punietur. ¶ Nota † ergo vbicunq; non potest locum ha
bere pena pecuniaria, imponitur corporalis. vt hic. ⁊. l. j. §. gene
raliter. ff. de pen. Sic econtra interdum corporalis commutatur
in pecuniariam propter cōditionem accusati: vt si erat in digni
tate. vt. C. de decu. l. quinq; summates. ¶ Item not. versicul.
3 item cornelia. ꝙ † lex considerat naturalitatem. ꝙ facit ꝙ quan
do. l. loquitur de filio, ꝙ extendatur ad naturalem. de quo not.
4 in. c. j. de baptis. ¶ Item † queritur in. l. in eum. ff. e. nūquid quis
cogatur

cogatur accusare ⁊ dicit ꝙ nõ.l.j.vt nemo inuitus. C. fallit in.l.
cornelia.de sicar.fundat per.l.pretor.§. si dicatur.ff.de iniur.ẜm
bar.¶ Sed dic ꝙ precise nõ põt cogi,causatiue sic.⁊ ita dicerẽ.

Summarium.

1 Exceptio ꝙ qs iam accusatus est de eodem crimine,vel accusatio eiusdem criminis finita,quãdo opponi possit? Et quid præstet?
2 Accusatus,& absolutus non adiecta criminis qualitate,an rursus accusari possit de eodẽ ab eo qui eius qualitatẽ vult exprimere in accusando?

SEnatus. Si de crimine,qđ pluribꝰ legibꝰ
punitur qs fuit vna lege accusa
tus,non põt alia lege accusari.h.d.qđ intellige pria
accusatione pẽdẽte,vel finita per sniam.ff.e.q accu
sare.in.§.j.¶ Ob idẽ crimen.proprie sume , vel accipe ꝓ eodem
fcõ,lꝫ ex illo plura crimia oriant.nã si se hñt vt genꝰ ⁊ spẽs,accu
satꝰ nõ põt ex vno accusari ⁊ ex alio,vt in prima gl.qđ est notã
dũ.secꝰ si se haberent vt diuerse spẽs:qꝛ tunc a diuersis accusari
posset de omnibus non ab eodẽ,vt.C.eo.qui de crimine.¶ Reꝰ
fieret.i.accusari posset.non ergo recipitur accusatio,si de illo cri
1 mine accusatꝰ est.per qđ pꝫ,ꝙ†ista exceptio opponi põt ad in
gressum iudicij:⁊ tũc impedit litem ꝯtestari.Si vero tũc nõ op
ponit,sed post,impedit sniam ferri.si'e.ff.de ꝯd.inde.eleganter
§.si post.¶ Sed opponitur ꝯ primũ exẽplum de.l.q de crimine,
C.e.vbi dꝛ cõtrariũ.¶ So.ibi loquitur,qñ ex vno facto descen
dũt due diuerse species accusationũ: hic aũt qñ se hñt vt genus
⁊ spẽs.q̃re vna electa tollit altera eodẽ mõ facit.l.si adulteriũ cũ
2 incestu.ff.de adul.¶ † Pone,ꝙ vnus fuit accusatus de vno cri
mine nõ adiecta qualitate: vnus venit ⁊ vult exprimere qualita
tem,vt in platea,vel de nocte , vel in domo. Dic ꝙ si exprimẽs
istas qualitates venit añ nomen rei receptũ inter reos:⁊ tũc iste
admittit,nõ exprimens repellit.l.si plures.ff.eo. Idẽ si post no
mẽ rei receptũ,tãꝗ maiꝰ crimẽ allegãs:qꝛ qualitas aggrauat.l.
ꝑ minorem.ff.de iudicijs.Si vero post sniam,⁊ tunc aut absolu
toriã aut cõdemnatoriã:si absolutoriã,dic vt.l.denuntiasse.ff. de
adul.aut post sniam cõdemnatoriã.⁊ isto casu,si pena põt repe
ti:qꝛ est pecuniaria.et tunc repetet ⁊ puniet pena corporali, que
imponitur pro qualitate.si non potest repeti : tunc licet magis
deberet puniri nõ punietur:quia nõ potest repeti.l.licet.ff.nau.
caupo.sta. Paulus de Cast.

Summarium.

1 Libellus vbi ineptus est, absoluitur reus ab iudicij obseruatione & instantia.Et an pars citari debeat.numero.4.
2 Iudex terminum actori statuere potest intra quem quid facere debeat? Et quid de reo,an ei terminũ ad opponendam except.statuere possit?
3 Appellari ab interlocutoria,
4 Sẽtentia,qua appellationẽ desertam fuisse pronuntiatur,num interlocutoria sit,an diffinitiua?

TItia cum. Potest iudex minanti
se aliquẽ accusaturũ ter
minũ assignare ad accusandum,post quẽ non
audiet. Itẽ ab interlocutoria q̃ perpetuũ facit
ꝑiudiciũ,⁊ postꝗ ñ sparet repari i diffinitiua,
põt appellari.ad hoc alle.¶ Cũ prio dicto ꝯcor
dat.l.si ea.C.eo.Scđo in.l. papinianus.§. ciuili.⁊.l.ait pretor.§.
ꝑmittit.ff.de minorib.¶ In tex.minaret.⁊ hec fuit causa cur
fuit sibi assignatus terminus ad accusandũ.C.de ingenu.ma.l.
diffamari al's in hoc ñ fieret.C.vt nemo iuitus,l.ij. Et intellige,
ꝙ inepte concepit libellũ ⁊ iudex reijciendo libellum ab instãtia
iudicij ipm absoluit,⁊ prefixit certũ terminũ titie ad accusandũ,
⁊ nõ fecit:vt sequit.¶ Itẽ ex hoc pꝫ,ꝙ due fuerunt snie.¶ In
tex.pronũtiare.Sed nũquid solo lapsu tpis erat exclusa? ⁊ dic ꝙ
sic.et non fuit necesse iterũ pronuntiare.l. si ea. C.eo.¶ Sed dic
quod prodest vt lapsus tpis fiat notorius , vt non possit modo
in dubiũ reuocari. In tex.aduersus quã non prouocauit. dic ꝙ
poterat:cũ ista interlocutoria ꝑpetuũ faciat ꝑiudiciũ,⁊ repara
ri nõ põt per appellationẽ a diffinitiua.ff.de minorib. intra vti
le.ff.quo.appella.non reci.l.ante sententie tp̃s.de irrito.i.de fal
so.nam si vellet ipsum dicere nullũ ex alia cã ,ꝙ falsitatis. pos
1 set.de peti.here.l.lucius.C.de inoff.test.cum qui.¶ No.† ꝙ vbi
libellus est inepte conceptus,absoluitur reus ab obseruatione
iudicij .l.libellorũ.§. ꝙ si libelli.ff.eo.⁊.c.examinata.de iudicijs.

2 cum similibꝰ.¶ Item no.ꝙ† iudex ex cã põt statuere terminũ
intra quem faciat:alias secus.l.j.C.vt nemo inuitus.¶ Sꝫ nũ
quid reo põt assignari ad exceptiones dilatorias.⁊ dic ꝙ sic vt
in.c.pastoralis. de exceptioni.¶ Quid de peremptorijs? dic vt
ibi quia cõiter tenet, ꝙ idẽ.⁊ hoc ponas.ff.illã glo.quod hoc ex
3 isto tex.elicitur.qui hoc nõ dicit.¶ In† gl.diffinitum. Itẽ not.
hic appellari ab interlocutoria.Sed quid si esset minor qui pete
ret se restitui:nũqd deberet appellare,⁊ i integrũ restitui aduer
sus sniam vel tpis lapsum:⁊ dic ꝙ nõ appellat a tpis lapsu : qꝛ
a sola snia appellatur.Sed petet restitui a tpis lapsu,vel a sen
tentia.⁊ iã habui de facto his diebus.¶ Et dic ꝙ ab ista inter
locutoria.,q̃ facit preiudiciũ perpetuũ,postꝗ nõ sperat repara
ri in diffinitiua,⁊ cuius grauamen non tollit diffinitiuã:vt ab
soluo te ab instãtia iudicij qꝛ soluisti.l.harũ.si seruitus vend.al's
non appellat vt.l.añ suum tp̃s.C. quorũ appel. nõ recipi.⁊ hic
4 hꝫ vim diffinitiue.¶ Queritur† vtrum snia qua,pronuntiatur
appellationẽ fore desertã , sit interlocutoria,vel diffinitiua? Et
vr̃ ꝙ sit diffinitiua: qꝛ parat ꝑpetuũ preiudiciũ.ergo ⁊c.¶ Itẽ
si non esset diffinitiua,posset contra minorẽ ferri.l.si preses. qũo
⁊ qñ iudex.¶ Sed cõtrarium est verum,ꝙ est interlocutoria.ꝑ
c.finale. de appel.in cle.cũ glo.vim tñ hñs diffinitiue.⁊ sic ab ea
põt appellari.Et non obstat primũ cõtrarium.⁊ hoc verũ si fuit
dictum simpliciter.¶ Secus si diceret pronuntio appellationẽ
desertã ⁊ primã sententiã ꝯfirmo.⁊ tunc esset diffinitiua.¶ Sꝫ
nunqd,qñ absoluit ab instantia iudicij,sit pars citanda? Bar.
dicit ꝙ vbi imponeret finem negotio,⁊ pararetur preiudiciuꝫ:
tunc est vocanda.vt qꝛ soluisti te absoluo : secꝰ vbi ferret ratiõe
ineptudinis libelli.vide latius per Bar.hic. Paulus de ca

Summarium.

1 Procurator in causa criminali num admittatur? Et in iure excusatorem defensorem & procuratorem respectu criminosi esse.

EX iudiciorum. Non summa
tur. ¶ In
tex.secta.bona fuerant expresse adempta, se
cus si tacite:vt.l.j.C.si reus vel accus. mor.fue.
in tex.ex ceteris vero delictis.s.priuatis. Pau
1 lus.¶ An† in cã criminali possit admitti ꝓ
curator.Et dic de hoc ⁊ quo ad solutionem.§. publice. de.l. ser
uum quoqꝫ.de procu.quod sciendũ est,ꝙ aut nos habemus ex
cusatorẽ,defensorem ⁊ procuratorẽ.⁊ ista differũt.nã in istis cri
minibus excusatores admittuntur,vt hic.qui allegent cãs fa
cti,puta absentie:⁊ tũc admittitur,vt hic quilibet excusatorum
siue satisdatorum de rato.⁊ qlibet siue maior,siue minor. Aut lo
quimur in defensore allegante cãm notoriã:vt qꝛ dicit ꝙ accusa
tus de crimine potuit illud facere:qꝛ statutũ est,ꝙ bãnitus põt
interfici,vel qꝛ illa die erat absens in alio loco.ꝙ fuerit crimẽ cõ
missum.vel dicit domine iudex recipiatis acta:quia non est pro
batum ꝯ accusatũ,qꝛ testes sunt varij.⁊ ista sunt notoria.⁊ istis
casibus admittit defensor.⁊ ita intelligitur hic. ⁊ est ratio i isto
casu.Primo,qꝛ etiã iudex ex suo officio ista tenet inqrere.l.si nõ
defendat.de pen.¶ Aut loquitur in procuratore,⁊ ille dꝛ, q hꝫ
mãdatũ. In isto distinguit,qꝛ aut alle.notoria . ⁊ in istis casibꝰ
põt:qꝛ si põt ille,qui nõ hꝫ mãdatũ,multomagis iste. Aut loqui
tur de procuratore allegante causas ⁊ defensiones:⁊ tunc aut il
le nõ ꝯtingunt crimẽ vt qꝛ dicit:vos nõ estis iudex.⁊ sic de simi
bus.⁊ in hoc casu admittitur.¶ Aut de procuratore allegante
cãm cause puta exceptiões dilatorias,vel ꝑemptorias:⁊ in hoc
casu nõ admittit.⁊ iste est casus huiꝰ.§. ⁊ ita vr̃ hic sentire bar.
Inn.tamen hoc posuit.lꝫ obscure in.c.veniens.de testi. ¶ Sed
qd si super aliquo articulo separato,nunqd admittet ꝓcurator
dñs Iacob.de but.dicit,ꝙ sic.ꝑ.l.j.⁊.l.si p̃ses. C.de plagi.⁊ di
sputauit istã qõnẽ. Ia.de beluis.tenuit contrariuꝫ quẽ tenet hic
Bart.quẽ vide latius,quia dicit,ꝙ si non cõtingat principale,
quod potest.alias secus.⁊ ita consuluit dominus Bar.

De custodia reorum *Rubrica.*

Summarium.

1 Carcerem duplicem esse.Et an priuatus incarcerare possit?
2 Carcer meri ne,an misti sit imperij?
3 Carcerari in ciuilibus caussis quando quis possit?

De custodia. Premitte ad euidētiā rubri-
ce, q carcer est duplex: quidā public⁹,
quē tz magistrat⁹. z iste est pmissus. ali⁹
priuat⁹, quē hz priuat⁹, q est phibit⁹. C.
1 de priuatis carceri. hoc verū nisi ad † ius
sum magistrat⁹ teneat. l. j. C. de fal. mo.
z. l. ij. C. de ijs q latrones. z ar. j. e. solent.
¶ Itē, nisi teneret p illo quē repit i male
ficio: qz pōt icarcerare. l. capite qnto. j. de adul. ¶ Itē vbi eēt ti
mor de fuga. l. iterdū. §. de fur. z. l. ait ptor qui debitorē. d his q i
frau. credito. Al's aūt q tz, incidit in crimē. l. iulie maiestatis. qz
2 turbat rē publicā. l. fi. C. e. titu. ¶ Sed nūquid sit meri vel misti
imperij? z dic q vbi carcer est ad puniendū: z tūc est meri iperij.
¶ Et aliqū habet carcer ad custodiā: z tūc aut ille, q hz carcerē
hz merū imperiū: z tunc est meri imperij. ¶ Aliqū ille q hz car
cerem, hz solū iurisditionen, vt hoies icarcerare ppter debita:
z tunc est iurisditionis. hic tū certa rl'a non pōt dari. ¶ Prima
3 l. nō summat. Et † dic fm glo. z melius, q aut venit imponenda
pena pecuniaria: z tunc nō ponit in carceribus. sed si est bonus
hō: tunc dabit fideiussores. Si aūt al's esset nobilis hō, z magni
status: z tūc soloverbo creditur. ¶ Si pō nihil hēret, vel esset
dubiū, z esset vilis hō: tunc poneret in carceribus. vt p totū tit.
de cess. bo. ¶ Aut imponitur pena corpalis: z tunc sic. Aut in-
diciū criminis nulllū est sufficiēs: z tunc nō ponit in carcerib⁹,
vt. l. j. C. e. qz nisi cōstet nō dz poni. Nam ad hoc opz scz vt probe
tur saltē semiplene. Sed eodē mō proceditur, vt dixi. ¶ Aut est
presumptio ɔ eum: z tunc si est cōfessus. tūc ponet in carcerib⁹,
aut subsit presumptio lz non sit confessus, z si non sit ita graue
crimē: tunc in vinculis, nisi daret fideiussorē, habita tamen dif-
ferentia personarum. quia in grauiori carcere, z vinculis poni-
tur vilis q nobilis. pro hoc habes gloss.

Summarium.

1 Seruus quo ad incarcerationem quid distet à libero homine?
Abolitiōibus generalibus crimen nō remitti, sed pcessum differri.
3 Bartolus iudex pisarum & de reformatione ibidem facta, & decisa.
4 Absentia & paupertas à negligentia excusant. Et ideo non valen-
ti appellationē prosequi tempus non currere.

Si quis seruus. Seruus ex vinculis dicit nisi pro eo do
minus vel extraneus satisdet, q ad hoc admittit etiā
postq seruus fuerit inuinculatus, dūmō post lōgū
īteruallū nō veniat, z a pricipio nō fuerit negligēs satisdationē
dare. h. d. ¶ Text. ibi. Capitali. stricte accipere p pena mortis
naturalis, nō ciuilis. qz nō obstat. l. hos accusare. §. oibus. §. tit.
j. nā ex vinculis ducet ad iudicē, cum iudex volet eū audire, nō
1 aūt iudex ibit ad eū. z semp alle. In hoc differt a libero: qz † ser
uus nullo eum defendēte statim ponitur in carceribus etiā nul
la precedēte cōtra eū suspitione de crimine, vt hic. qd ptz: qz si p-
sumptio subesset tunc etiā dño defendente poneret in vinculis,
ex quo accusat de crimine capitali, vt. j. l. proxima. Sed liber hō
nunq incarcerat, nisi suspitio subsit. C. de req. re. l. ij. in principi.
2 ¶ Abolitiōes. scz † gñales, per quas nō remittit crimē, sed dif-
fertur pcessus. z hūt. v. ferias. vū non prosunt seruis incarcera-
tis, nec de carceribus extrahunt, ne fugā accipiant. Si aūt esset
abolitio spālis, per quam crimē remittitur, bene pdesset incar-
ceratis. de quo dic vt. l. domitianus. j. ad turpil. z dic vt ibi no-
tabil'r p Bart. per qd determinat qō que fuit de facto in ciui-
3 tate Pisarum, cū † Bar. erat hic iudex, facta est quedā reforma-
tio p ciuitatem, q oēs banniti, si cētū soluant ciuitati, exeant de
banno. qdam sunt incarcerati: volūt soluere cētū, z sunt banniti:
nunqd debēt distrahi? qdā q nō, sed ɔ determinauit Bart. p. l.
domitian⁹. j. ad turpill. maxime cū fiat ad remissionē criminis.
al's si fierent ad tps, vt ad inducias, q in die btē marie, si eēt sta
tutū vel reformatio, q eēnt securi añ octo dies, z post octo dies:
qz illi nō pūt liberari, cum non fiat ad tollendū crimē. ¶ Text.
4 ibi. Derelictus. No. † q absentia z paupertas excusant a negli-
gentia. facit. §. manda. si procurationē. §. si ignorātes. z extra de
appel. ex rōne. per queiura dicit Dy. q non valenti prosequi ap
pellationē, non currunt fatalia. Paulus.

Summarium.

1 Debiti vnius occasione in carceribus detentus, num possit ob a-
liud retineri.

§. Qui exhibēdi. Illi iudici parēdū ē, q prio citauit. ¶ Al' sic. Si ad eā
dē diē a duob⁹ iudicib⁹ qs successiue citet, parēdū est primo nec
dici pōt contumax corā scdo, si non compareat. h. d. notabiliter.
¶ Exhibēdi. i. qui pmiserunt de iudicio sisti, vel q dederunt fi-
deiussores de repñtādo corā iudice, z etiā citant, vt tali die com
pareant. ¶ Postulati. i. citati ab alio iudice ad eādē cām prius
q citati fuissent ab eo corā quo se obligauerunt. Ante scz, q se
obligassent de iudicio sisti corā scdo citante. Nā secus si post, vt
l. sed si quis illud. si quis cautionib⁹. ¶ Nō recipiuntur. i. non
reputant cōtumaces coraz iudice scdo citante. ¶ Obseruat. q
non teneant comparere. ¶ Nisi qz tunc remittet. ¶ Compare-
re ad interrogandū. hoc verū nisi ille seruus esset maior, vt in gl.
1 vide hic Bar. late. ¶ † Nūqd q pro vno delicto detinetur, pro
alio possit retineri? z dicit hic Bar. q sic. Paulus.

Summarium.

1 Vincula & carceres in quo differant? remissiuè.
2 Pœna in delictis vbi à lege statuta nō est, cōstitutionibus aut iudi-
cis arbitrio relinquitur. Et quid in ciuili?
3 Pœna pmissa per eū q reū i iudicio sistere pmisit cui applicāda sit?
4 Promittens reum repræsentare, ad id qdiu teneatur?

Diuus pius. Fideiussores. i. de non rece-
1 dēdo d carcerib⁹. No. † dif
ferentiā inter vincula z carceres. j. de ver. sig. l. diu⁹.
verum in ista leg. tractatur, fideiussor incarcerati qūo
teneat in criminalibus causis q promittit aliquē repñtare in cā
criminali si postea non dolo non repñtat: mutat pena corpora-
lis pecuniariter. Sz si p dolū extraordinē punit ad arbitriū iu-
dicis, is qui satisdedit exhibere, si per culpam vel negligen-
2 tiā. ¶ Pena. i. mulcta. ¶ No. † gl. cū lege seq. q ergo dicit pena
grauior. §. de infami. q satis pbatur hic, q in delictis vbi nō est
certa pena statuta a lege, tunc cōsuetudini aut iudicis arbitrio
relinquit vt hic hr̄. In ciuili autē, dic vt. l. ij. §. qui satisda. cog.
3 ¶ Querit † cui applicetur ista pena? dic, q fisco: lz quidā dicāt
q accusatori: z male: qz iste censet tractare z defendere rem pu-
blicā modo. quoties pcurator stipulatur, applicat dño. l. si pcu-
rator, §. si quis cau. ideo fisco applicatur. ¶ In gloss. prima. an
ergo. dic q ibi de fideiussore de iudicio sisti, hic in eo qui promit
4 tit representare, qui † tenetur quoties requisitus fuerit, etiaz post
sententiā. ar. supra de dolo. si oleū. fm Bar. ¶ Dicit etiā Dyn.
q post sex mēses. l. penultima. de fideiusso. Bart. dicit q hodie
illi. l. renuntiatur. Nota. l. seq. que est no. cum glo. Paulus.

Summarium.

1 Denunciationū alia publica, alia priuata. & per quos fieri habeat?
Et itē de remissiōibus. Et quotuplex secūdum cano. denūciatio?
2 Ius cognoscēdi de crimine qui nō habet, an possit capere & remit
tere? Et si quid apud hmōi reus confiteat, aut inquisitiones fiant,
an probabunt & sufficient apud presidē quo ad cōdēnationē?
3 Iudex secularis an de heresi cognoscat?
4 Condemnationem quæ fit in vim contumatiæ, verā non esse sed
fictam? Et quis huius fictæ condēnationis effectus?
5 Lex quæ primo Bartolum extulit.
6 Denuncians aliquid ex officio illud probare debet.
7 Officiali & personæ publicæ de rebus eorum nō creditur.
8 Irenarchas qui constituere possunt?

Diuus adrianus. In denunciationib⁹
magistratuum ad aliquē criminosum ad supe
riorē remittentium, nō credit quo ad ɔdemna
tionē, sed quo ad inquisitionē sic. ¶ Itē remit
tētes aliquos ex offō debent circūstantias cri-
minis inqrere, vt q plenissime possint superiorē instruāt. debēt
etiā denuntiare, quod denuntiātes probarint q si fecerint lau-
dant. Si vero nō fecerint z malitiose detulerint, ad arbitriū iu-
dicis puniūt. z dr q prio dt, an relatiōib⁹ remittētiū credat quo
ad ɔdēnationē. ¶ Scdo dicit, q est offīm remittētiū vl' denūtiā-
tium. ¶ Tertio ad quid prosunt eorū relationes: qz ad inquisi-
tionem faciendam. ¶ Quarto dicit qd sit officium eius iudicis
ad quem fit remissio, vel denuntiatio. Secunda ibi, sed etiam
caput. Tertia ibi igitur. Quarta ibi, z ideo cum quis. Ista vlti
ma diuidit: qz prio ponit qual'r debeat facere iudex ad indaga
tionē criminis. ¶ Scdo qd cōtra illos, q male denūtiāt, vt vbi
si parum

si parũ prudẽter. ⁊ hic in ista. l. tractat̃ de secunda parte rubrice.
¶ Item tractat̃ de denũciationibus ⁊ relatiõibus, qd̾ hic la-
1 te examiat bar. Et est duplex. q̃dã puata alia publica. ⁊ †ista du
plex q̃dã fit p aliquos ad hoc spãliter deputatos vt hic p Bart.
¶ Alie sunt due q̃ fiunt p eos, qui principal'r non sunt ad hoc
deputati. vt magistrat⁹ municipalis, q no põt cognoscere prin-
cipal'r, sed i ꝯñtiã remittunt ad preside ꝓuincie, dicendo vobis
remitto istũ malefactorẽ. in auth. de defens. ciui. §. audiãt. ⁊ l. ma
gistratibus. ff. de iuris. oim iud. ⁊ de istis tractat̃ hic principal'r,
⁊ l. ea q̃dẽ. C. de accus. ⁊ l. si mõ singuli. e. ti. ⁊ l. j. ⁊ ij. C. de curio
sis. li. xij. vbi tractat̃ de istis. Priuata vero est qñ priuat⁹ denun
tiat aliqd. ⁊ de ista nõ tractat̃ in iure ciuili. Sed de iure canoni-
co ẽ duplex. q̃dã euãgelica, c. si peccauerit. ij. q. j, alia ẽ canonica
q̃ fit ad penã ĩponẽdã, de qua ĩ. c. ĩnotuit. de iud. ⁊ c. nouit. Itẽ
si magistratus municipales, q de crimine non pñt cognoscere:
q: nõ hñt merũ imperium. ff. de iuris. oim iudi. l. magistratibus.
allega. capere tñ possunt ⁊ remittere ad p̃sidẽ, vt hic in auth. de
2 defen. ciui. §. audiant. ⁊ †sic no. q̃ lʒ quis nõ habeat ius cogno-
scendi de crimine, hʒ tñ ius capiẽdi ⁊ remittendi: q: vn⁹ magi-
stratus siue officialis dʒ alteri suffragari, in eo quod põt. sic. j. l.
pxima. et. j. de adult. l. capite qnto. ¶ Credẽdũ. s. quo ad sñiaʒ:
q: ex illa relatione nõ cõdẽnat̃, sed quo ad inqsitionẽ ꝓceditur:
vt. j. versiculo igit̃. ⁊ ff. ⁊ iõ dãna. Nã confessio facta corã magi
stratu nõ ꝓderit, vt ex illa reus ꝯdemnet̃ p p̃sidem. ⁊ ideo rõ: q:
est facta corã incõpetẽti iudice: ideo nõ vʒ. ⁊ ad hoc semp alleg.
cõcord. l. iij. §. idem diuus. ff. de testi. ⁊ q̃ notat̃ in. l. si pr̃. C. ne de
sta. defunct. ⁊ c. at si clerici. d̾ iud. ꝓderit tñ ad hoc, q: corã p̃side
tenebit̃ reus cõfessionẽ illã reiterare, a qua recedere nõ poterit: et
vigore istius scd̾e cõdemnabit̃. qd̾ singul'r no. Inn. in. c. per inq-
sitionẽ. de elec. ⁊ idẽ si cõfessio esset facta extra iudiciũ. Nã lʒ nõ
ꝓsit ad ꝯdẽnandũ: q: non est de ꝓcessu: ꝓdest tñ vt reus teneat̃
in illa p̃sistere corã iudice. ⁊ idẽ vbicũqʒ ꝓcessus ex aliqua cã sit
nullus. Nã adhuc remanet valida confessio ad hunc effectũ s̃m
eũdẽ. facit. c. pisanis. de resti. spoli. quod intellige de ꝯfessiõe ex-
pressa ⁊ vera. sec⁹ in ficta., q̃ nullũ hʒ effectũ, nisi ꝓcessus valeat:
vt ꝓbat̃. C. de iura. calum. l. ij. §. si autẽ re⁹. Adde ad predicta
gl. in. l. si filium. C. de libe. cã. ⁊ ff. l. ictus fustiũ. ⁊. j. de adult. l. ca
pite quinto. ⁊ extra de accus. c. j. li. vj. ¶ Itẽ hic hr̃, q̃ ꝓcessus fa
ctus corã iudice incõpetẽte nõ vʒ. Sed contra de. l. nõ dubium.
dic q̃ quidã sunt magistratus siue iudices, qui hñt potestatem
denũtiãdi, sed non cognoscẽdi, nec exequẽdi: vt sunt irenarche,
⁊ magistratus municipales. ⁊ eorũ de nũtiationib⁹ nõ stat̃ quo
ad cõdẽnãdũ: q: hoc esset sine ꝓcessu, ⁊ iste ẽ casus hic. Alij sunt
qui hñt ptãtem cognoscẽdi, sed nõ condemnãdi, vt est inqsitor
heretice prauitatis, ⁊ tunc remittũt. ꝯ tñ Guil. de cugn. dic q̃ iu
dici seculari remittit̃ puniend⁹. Sed non stabit̃ eius ꝓcessui: vt
hic refert Bar. p. §. si vero pri⁹ in auth. de sanctissimis episcopis.
Sed qũo, q: istud est ecclesiasticũ, ⁊ ideo nõ põt iudex secularis.
Sed dic q̃ imo cognoscit̃ ab vtroqʒ, vt in ti. de heret. q: ita im-
patores ẽt approbauerũt canones ⁊ quatuor concilia, vt in auth.
3 de eccle. titulis. ⁊ ibi casus. q̃ †nõ d̾ heresi cognoscat̃ per iudicẽ
secularẽ. ⁊ no. ĩ. l. cũctos ppl'os. C. de sum. trinit. Sʒ qũo de eodẽ
crimine sepius q̃rit̃, dic qd̾ id verũ est, sed nõ punit̃: vel nõ ĩ eo-
dẽ foro ꝯrũ nõ obstat. Alij sunt qui pñt ꝓsequi ⁊ cognoscere ⁊
cõdemnare, sʒ nõ exequi, vt in p̃side prouincie, q põt ad depor-
tationẽ cõdẽnare: sʒ q: nõ hñt ĩsulã. in. l. j. §. is q. de le. iij. iõ remit
tit ad principẽ: ⁊ eius ꝓcessui bñ statur. q: erat iudex cõpetẽs. et
⁊ sic põt intelligi. l. nõ dubium. j. e. Alij sunt q habent ptãtẽ inq
rendi ꝓsequẽdi ⁊ cõdẽnandi ⁊ exequẽdi. Sed nullũ vult gratis
remittere, ⁊ ex ꝓcessu corã isto iudice cõpetẽti oĩno stat̃. ⁊ iste est
casus in. l. non est dubium. j. eod. titul. et ista sunt notanda.
¶ Interrogent. Cum responsionibus magistratus ⁊ etiam
presidis. ⁊ hoc fit ad pleniorem instructionẽ. Et nota quod sem
per remittẽs debet quaantũ potest instruere illum ad quem re-
mittit. ¶ Irenarchas perducti. i. siue ducat eos personaliter
captos ad presidem, siue per literas scribat presidi, ⁊ reum ci-
tet, quod corã preside compareat. quod facere potest sine spãli
mãdato iudicis, cũ ad hoc sit deputat⁹: secus in alijs nũcijs cu
riarum, qui non pñt aliquem citare sine spãli mãdato. C. de re-
qui. rei. l. neminẽ. ⁊ ibi notatur. ¶ Annotati sunt. vt sunt illi, q
cum accusati sunt de crimine capitali, non cõparent, bona eo-
rũ annotant̃. Sed si reuertant̃ ⁊ cõpareãt, restituunt̃. ⁊ sic no. q̃
non hñr pro condemnatis. Et Dyn. precipit notari istum text.
qui alibi ita clare nõ reperit̃, pro statutis Italie, que fiunt ꝯ cõ-
tumacẽ. ex forma statuti bannitũ a ciuitate: q̃ si cõpareat, nõ hr̃
pro cõfesso, imo opʒ de nouo inqrere. vt. l. iij. ⁊ qd̾ ibi not. ff. ad
Sylla. nisi expresse ĩ statuto contineretur, qd̾ habetur pro cõfes
so ⁊ cõdemnato: q: si ita sit, statuta suspendunt̃. ⁊ ita practicat̃
¶ Veruntñ dicit Bar. q̃ cautus assessor debet inquirere, vtrũ
ille sit de quo dr̃, q̃ est bannitus. ⁊ istud ponit in. l. falsa. de ꝯdi. ⁊
4 demõ. ¶ Et est aduertẽdũ, q̃ †ista nõ est vera condemnatio ⁊ sʒ
ficta, que fit ex forma statuti, qd̾ hr̃ pro confesso ⁊ cõdemnato: ⁊
est effectus, q: si moriatur nunq̃ puniat̃. ⁊ pena annotatiõis bo
norũ non habeat locum. q: talis nõ transit ad heredẽ. ⁊ iste est ca
5 sus singularis in. l. ei⁹ qui delator. j. de iure fisci. ⁊ †illa fuit, l. que
primo exaltauit dñm Bar. in ciuitate Perusij: ⁊ per eã fuit exal
tatus, quia cum esset in facto eam allegauit. ⁊ nõ intelligitur q̃
vere condemnetur. Ita dicit Bar. ibi. Paul⁹. ¶ In tex. Exe-
6 qui. Nota †q̃ ille qui denũtiat aliquid ex officio dʒ illud proba-
re. l. j. C. eo. Et si bñ facit officiũ suum est collaudãdus. concor. l.
j. in fi. ⁊ §. penultimo. de periculo ⁊ cõmo. rei ven. ¶ Minus re-
tulisse. i. ꝓnũtiare dʒ iudex irenarchã male denũtiasse ⁊ reũ ab-
soluere, que absolutio sibi ꝓderit: sicut si super viã accusationis
esset absolut⁹, s̃m bar. hic. ⁊ supra de accus. si cui. §. ijsdẽ. ¶ Vin
dicet, secũdũ arbitriũ iudicis, nõ eñ erit pena talionis. hinc est,
q̃ non tenet̃ se subscribere denũtiãs. l. ea quidem. C. de accusa. ⁊
probatur in. c. sup his. in fine de accusatio. extra. ⁊ de calum. c. j.
7 ¶ No. †ex ista. l. q̃ officiali ⁊ publice ꝑsone nõ creditur de reb⁹
eorum. ⁊ l. j. §. penul. de offi. proconsul. cum similibus. ⁊ l. fi. §. pe
nultimo. j. eo. ⁊ l. cõsensu. §. sup his. De repu. Sed dñs bart. di-
cit q̃ aliqui sunt deputati ad quid, vt de visu, q̃ inquirant quis
ludit ad talẽ ludum, ⁊ etiam in his q̃ sunt sui officij credit̃. Alij
super auditu: ⁊ creditur de hijs q̃ sunt de auditu. ⁊ sic de simili-
bus semper habendo respectũ ad suũ officium. al'r dic vt in. l. ea
8 q̃dẽ. Et †si queris qui sunt illi q pñt cõstituere istos irenarchas:
dic q̃ illi, qui hñt merũ imperiũ. ¶ Itẽ nota, q̃ illi q prohibent̃
accusare, prohibentur denuntiare. ⁊ cũ his sufficiat. Pau.

Solent. Ista. l. cũ seq. tractat qualiter de ma-
iore remittit̃ ad minorẽ. ¶ Remit-
tat̃. dic vt nota. C. de iurisd. oim iudi. magisterie. ⁊ l.
j. C. de req. reis. ¶ In. l. carceri. puniẽdus est. hoc ve
rũ nisi fugissent capti. q: tũc puniret̃ illa pena, q̃ illi venirẽt pu-
niẽdi. j. l. militis. ⁊ l. fi. ⁊ nota, q̃ negligẽs remouetur ab officio.
¶ In. l. neqʒ a magistratibus. i. prepositis carcerũ. Et not. q̃ q
facit quod principi scit displicere. dʒ puniri. ¶ In. l. nõ dubiũ.
glo. ex cã. dicit, q: erat miles. Sed hoc nõ congruit l̃re: q: miles
non preest ꝓuincie. ⁊ ideo dic q̃ cõmiserat crimẽ in aliquo loco:
⁊ iudex illius loci plene cognouit. ⁊ ne esset tumult⁹ vel rumor in
ciuitate, in qua erat oriũdus, q ibi multa bona fecerat, ⁊ bene di
ligebat̃, ibi remisit. ⁊ ista est cã ad legitime remittendũ. Pau.

Summarium.

1 Culpa lata in maleficijs dolo æquiparat̃. & an id perpetuo verũ?
2 Ebrietati non parcitur.

Milites. In hac. l. ⁊ l. fina. tractat̃ qual'r pu-
nitur custos carcerum in. l. in eos. dr̃
qũo punit̃ ille q carcerẽ effugit. ⁊ de materia hui⁹ cri
minis, vidẽdũ, si p dolũ vel latã culpã e custodia ca-
ptiui fugiũt: ⁊ punit̃ custos ea pena, q̃ veniebãt puniẽdi, q fuge
rũt. Si vero p negligẽtiã ei⁹, punit̃ arbitrio iudicis, q̃ si p casuʒ
1 nullo mõ puniũt̃. h. d. tex. cũ gl. Et †no. casũ, q̃ lata culpa cõpa
rat̃ dolo in maleficijs. Regul'r ꝯ. j. ad. l. corneliã. de sica. l. in. le-
ge. Et no. ff. de in litẽ iuran. in actiõib⁹. Et adde q̃ eo casu, quo
punit̃ eadẽ pena, nõ tñ punit̃ eadẽ. l. sʒ ex rñsis prudẽtũ, vel im-
peratoris, sicut calũniator q licet teneat̃ ad penã talionis, nõ tñ
tenet̃ ex. l. q̃ aliũ accusabat, sed. l. rhemia. de calũniato. j. ad tur
pil. l. j. §. j. ⁊ no. C. e. ad cõmentariensem. ⁊ ibi plene de ista mate
ria. ⁊ l. fi. Itẽ adde, q̃ ista. l. loqtur in officiali publico, q ex. l. ob-
ligat̃ ad hãc penã: fideiussor aũt q promittit repñtare al'r punit
ff. e, si qs reũ. nã ille nõ põt ex suo ꝯctu ad penã mortis se astrin-
gere: cũ nõ sit dñs suoꝝ mẽbroꝝ. l. liber hõ. ff. ad. l. aql. nec audi
tur perire volens. j. de appell. l. nõ bñ. lʒ ꝯriũ innuat text. xxiij.
q. cũ h. d. Sʒ dic vt ibi per gl. nã illud ꝓcedebat ex ꝯsuetudine lo
ci, q̃ erat ꝓbata sup vinum. Not. †q̃ non parcit̃ ebrietati. ꝯ. j.
2 de re mili. l. oẽ delictũ. §. si qs. j. de pe. respiciẽdum. §. dilig. dic q̃
aut fuit in culpa, aut non: Si fuit imputat̃, vt hic. al's non. not.
C. de dolo. l. dolum. vel aliter in contrarijs imputatur: quia pu-
nitur alia pena, saltem q̃ capitali, vt ibi nota.

Summarium.

1 Confessio facta an quem astringat, & si cõstet eam verã nõ esse.

2 Pœna eius qui captum de carceribus eripit.

IN eos. Si captiui fugiāt effracto carcere, vł
per cōspirationē ēt si de crimine īqui
nati nō essent, puniunt tñ, ꝛ illi qui nō reuelāt cōspi-
rationē. h. d. ¶ Et dic ꝙ puniūtur in hoc, isto casu,
1 q hūr pro cōfess. vt hic in gl. Et † sic no. casum. quo tenet quis ex
cōfessione ēt ficta: lꝫ constet eā nō esse verā. rł'ariter ꝯ. ff. de inter-
rog. acti. ꝯfessiōibus. ꝛ no. gl. C. de cōfess. l. j. ꝛ bar. j. de pen. ab-
sentē. ¶ Si vero illud maleficiū ꝑ quo erant capti, cōmisissent:
tunc puniūtur ꝑpter effracturā. ¶ Altio supplicio. ff. de effrac.
2 l. iij. ꝛ l. multis agrum. §. ei⁹. j. de re mili. qualr † aūt puniat illε q
captū de carcerib⁹ eripit. dic vt. j. ti. proximo. l. iij. circa fi. pau.

Summarium.

1 Puniendus est qui malorum ac negligentium opera vtitur.
2 Incarceratum, & si mortis pœna plecti debeat, qui interficit, qua
pœna feriendus est?

NOn est facile. Cōtinet plura dicta. pri
mo ponit cui sit cōmittē
da custodia carceris ꝑ custodē principalē ꝑpositum
eoꝝ. Scdo quot ꝑsonis sit cōmittēda. Tertio qualr
puniunt custodes si capti ꝑ eoꝝ defectū fugiunt. Quarto qualr
puniunt, si captiui reperiant mortui. quinto ꝯsulit custodi volē
ti ꝓsequi captiuos fugiētes. Sexto ꝯsulit illi, cuius interest ca-
ptū nō fugisse. Scda ibi, vtrum. tertia ibi, q si negligētiā. quarta
ibi sꝫ si custodia. qnta ibi solet. sexta ibi, ꝙ si fugitiuū. Et alr nō
1 summat. ¶ Cōmisit. punit † ille q vtit opa maloꝝ ꝛ negligētiū.
ff. nau. caupo. l. j. §. ꝛ furti. Ad idē. l. j. §. videam⁹. in pn. ff. loca.
¶ Militiā. i. offm. q ponunt ad offm vile: cū quodlibet officiuꝫ
pōt dici militia. ¶ Capite punit. s. si ille q fugit, veniebat capi
te puniēdus. l. ad commentariēsem. ¶ Castigabit. q dꝫ respice
2 re, ꝙ ii sit fur: cū vt ad furē re⁹ ē. No. † ꝙ punit pena homicidij,
q interfecit incarceratū: lꝫ ipse incarcerat⁹ veniret puniēd⁹ pena
mortis. ꝛ adde qd no. Dy. in. l. in laqueū. de acq. re. do. ꝑ hoc di-
cūt qdā, ꝙ si quis interficit bānitū, postꝙ venit in fortiā cōis. i.
ad man⁹ officialiū, punit pena homicidij: lꝫ bānit⁹ ex forma sta
tuti posset impune offendi: q dꝫ intelligi anꝙ per officales sit ca
ptus. Sed si non fuerit captus sed ducebatur vt occideret non
punitur. l. j. §. j. ꝛ fi. ff. de serui. fugi. Paul. de cast.

Ad legem iuliam maiestatis *Rubrica.*

Summarium.

1 Crimina variè in varios committi, & pro cuiusqꝫ dignitate in quē
commissum est, puniri.
2 Lex iulia quot capita habet? & quid vnum quodqꝫ caput?
3 Princeps in crimine lesæ maiestatis qs intelligat? & quos cōprehen
dat in hoc crimine principis appellatio? Et quid de principe in
feriore à papa & imperatore.
4 Specialia in crimine lesæ maiestatis quæ & quot sint?

¶ Cōtinua. Iuriscōsult⁹ tractatur⁹ de criminib⁹ publicoꝝ iu-
1 dicioꝝ ꝑmisit tres titulos gñales. s. † q crimina qdā cōmittunt
in rē publicā, alia ī priuatā. Mō dt de criminib⁹, q cōmittunt
2 ī pricipē: q grauiora. Et circa hoc ꝑmitte, ꝙ. l. iulia maiestatis,
hꝫ duo capita. vnū punit illos, q cōmittūt in principē. l. famosi.
ꝛ. l. fi. j. e. ti. ꝛ. l. qsqs. C. e. notādū ē, ꝙ ꝯ ꝑncipē pt duplr fieri. pri-
mo mō verbo ꝛ tūc si ebrietate vel lubrico lingue, vel furore. tunc
parcit. vt. l. j. C. si qs impera. maledixerit. Si ꝟo iniuriat: tūc fm
qlitatē ꝑsone remittit puniēd⁹, vt ibi, ꝛ. l. famosi. j. e. ti. Aut fcō
ꝛ tūc aut directe, vt circa ꝑsonā: et tūc grauissime punit vt. C. e.
l. ꝛ non solum. aliqñ non, sed in statuas, ꝛ sic idirecte, quia illas
rumpit: ꝛ tūc nō ita grauiter. l. q statuas. j. eo. tit. aliqñ qs ꝯmit
tit crimē lese maiestatis, qñ ꝯ. l. ꝑnūtiat. l. j. ꝛ. ij. C. eo. ti. vel ēt qs
iurat ꝑ salutē pricipis, ꝛ sic directe. ꝛ ita. l. j. ꝛ. ij. ꝛ. l. si duo. §. fi. de
iur. iur. ¶ Scdm caput est, qñ cōmittit ī rē publicā, ꝛ tūc aut ad
turbandū pacificū statū rei publice, vt catilina: ꝛ tunc grauissi-
me punit. vt ī. l. j. ij. ꝛ. iij. C. e. ti. Aliqñ ñ ad turbādū, sꝫ alio mō,
vt vr in. l. j. statim legēda. ¶ Sciēdū est tñ, ꝙ hodie istud scdm
caput nō hꝫ locū, nisi sint aliq ciuitates, q nō recognoscūt supe-
3 riorē. ¶ Sꝫ de q principe intelligit? dic imperatore vł papa ꝛ ei⁹
ꝯsiliarijs, q dicūtur pars corpis sui. l. qsqs. C. e. ꝛ. c. fi. de pe. vbi
de cardinalib⁹ loquit. q grauissime puniunt, q machinant in
eos, vt ibi. ¶ Sꝫ qd ī alio ꝑncipe ab impatore vł papa, si cōmit
tat crimē: nūqd puniet crimie lese maiestatis? Dic, aut loquūt
ī ꝑncipe: q vicē impatoris sustinet, ꝛ hꝫ maiestatē regiā. et pu-
nit, vt. l. iij. de epi. aud. aut loqmur ī alijs baronib⁹: ꝛ tūc aut
subsūt alicui ꝑncipi, puta regi, vt ē ī frācia: ꝛ tūc nō puniūt ista
crimia. Aut nō recognoscūt supiorē, vt est ī italia de comite vir
tutū, q de fcō nō recognoscit supiorē: ꝛ tūc lꝫ nō habeāt locū ver
ba, tñ mens hꝫ. vt. l. hec actio. ff. si qdru. paup. feci. ꝛ ita posset
4 dici de ciuitatib⁹ ꝑ similitudinē. ¶ Itē † est sciēdū, ꝙ multa sunt
spālia ī isto crimine, q ex solo aīo ꝛ cōsilio qs punit. l. fi. C. e. ti. ꝛ
in plurib⁹ leg. isti⁹ ti. sec⁹ est ī alijs criminib⁹, q ī. l. si qs nō dicā.
C. de episc. ꝛ cler. Scdm spāle est, ꝙ qlibet accusator admittit. se
cus ī alijs. vt visum est. ¶ Tertiū spāle, q qlibet admittit testis
Imo aliqñ serui torquēt ꝯ dñm suū. ¶ Quartū spāle, ꝙ qlibet
iudex hñs merū impiū pōt cognoscere. tñ aliqñ impator cogno-
scit, qñ ē grauissimū: q pōt crimē punire ꝛ eē iudex ī oī cā sua. l.
fi. de mathe. ꝛ. l. ꝑximū. de his q in test. delen. ꝛ. c. j. de pe. in vj. ꝛ
l. qdā. ff. de her. īstituēdis. cū filib⁹. ¶ Itē aliqñ est spāle, qd fili⁹
punit ꝑ prē. Sec⁹ in alijs. C. ne fi. pro patre ꝑ totū. ¶ Itē aliud
spāle, ꝙ bona publicant ēt post mortē. l. fi. j. e: ꝛ. l. ex iudicioꝝ. de
accu. sec⁹ ī alijs. vt ibi no. Aliud spāle, qd stat ēt suspitiōi, magis
ꝙ in alijs criminib⁹: vt no. ī. l. si qs reū. ff. ti. j. q nō nisi ꝑcedāt iu-
dicia vt visum est ibi. ¶ Iste titul⁹ diuidit ī duas ꝑtes, prīo tra
ctat qūo puniat q cōmittit in rē publicā. Scda est qūo sit ꝑcedē
dū in isto crimine. Secunda ibi famosi, vt patebit. Paulus.

Summarium.

1 Securitas à principe data est seruanda. Et securitate generali con-
cessa qui veniant?
2 Securitas quotuplex est. Et quid si securitas cuipiā & socijs cōcessa
est, an iudæus socius in ea comprehēdat? Et quid si sit cōcessa
profectio, an sit concessa & reditio?
3 Condēnatum ad mortē qui emiserit, quo crimine teneatur?

PRoximum. Q sicut crimē
sacrilegij ꝯmit
tit, qñ aduers⁹ deū celi, ita istd qñ aduer
sus ꝑncipē seculi. Itē ꝑximū heresi. aut.
gazaros. C. de hereti. bar. ponit hic ma-
teriā saluicōducti. ¶ Securitatꝫ. hic dr,
1 ꝙ † securitas ꝑ pricipē data est seruāda.
ꝯ. l. j. §. nō fuit. ff. de dolo. ¶ Solu. ibi de
priuato, hic de securitate data a re publi
ca ꝛ impatore, vel duce belli. l. ꝯuētionū. ff. de pac. Sꝫ ꝯ, q qlibet
pōt venire ad nūdinas secure. j. de nū. i. ꝑ totū: ꝛ tñ hostib⁹ non
est seruāda. l. mercatoꝝ. C. de cōmer. ꝛ merca. Sꝫ dic, ꝙ ibi loqt
de securitate. l. gñalr ꝯcessa, sub q non cōprehēdūtur hostes. hic
de spāliter ꝯcessa. ¶ Sed ꝯ ꝙ imo sit seruāda hosti. l. fi. j. de leg.
2 sꝫ dic ꝙ ibi loqt de securitate iurisgētiū. ¶ Et no. † ꝙ triplex est
securitas. qdā est de iuregētiū, ꝛ illa intelligit data legatis ho-
stiū. vt. d. l. fi. Quedā a iure ciuili: ꝛ illa hosti non seruat, vt. d. l.
mercatoꝝ. Alia est ab hoīe, ꝛ tūc aut a priuato: ꝛ nō vꝫ. l. j. §. nō
fuit. Aut a duce belli: ꝛ tūc est seruāda. d. l. cōuētionū. ꝛ punit. l.
iulia maiestatis frāgēs. ¶ Cui⁹ occasiōe qrit, nūquid securitas
ꝑstita sibi ꝛ socijs suis, ꝛ venit cū vno iudeo, nūqd ille iudeus hꝫ
securitatē? ꝛ vr ꝙ nō: q nō hꝫ cōmerciū cū christiano. de iud. per
totū in ꝯriū: q securitas est de iure naturali: mō ille iude⁹ ē filis
tibi de iure naturali: q vnā naturā hēmus cū eis. ꝛ lꝫ bar. hic nō
determinet, istā vltimā ꝑtē veriorē puto. ¶ Sꝫ qd si sit alicui cō
cessum saluus cōductus de eūdo, nūqd vr sibi cōcessuꝫ de redeū-
do? ꝛ sic dic vt in tex. ꝛ gl. i. l. vtimur. ff. de sep. viol. ¶ Sed qd si
sit ꝯcessum, ꝙ vadat: nūqd vr sibi cōcessum, ꝙ sepe. ꝛ multoties
vadat. Bar. ponit multa, ꝛ dt finalr, ꝙ nō. ꝑ. l. bone. §. serua. de
verbo. sig. ꝛ. l. cū pr certā. de leg. ij. cū plurib⁹ silib⁹. q intelligunt
solū de vna vice. ꝛ hoc ponit bar. rōne prime obiectionis. ¶ In
lege. lex. xij. ibi, delectū. i. electū. nota ꝙ qui facit bellū, vel militiā
sine lnīa principis, tenet hac leg. In. l. cuiusqꝫ ibi, pecunia. No.
q mutuat pecuniā ad emēda arma, vr opē facere. bar. ¶ Item
3 q ꝯfessum. No. † istū tex. q emiserit iudicatū ad mortē, tenet hoc
crimīe. Sꝫ qd si eū occidit? dcm est ī. l. fi. ff. ti. j. ¶ Itē vide. §. ar-
ripiat. ī aut. vt oēs obed. iud. qūo āt puniāt q debitores retinēt:
hr in ti. ne qs eū. q ī ius voc. ē vi exi. q īdēnis est ꝛ iteresse, vt ibi
ꝛc. ¶ In. l. Qui statuas. Sūt qdā q ponebant per principē, vt
adorarent tanꝙ dij: ꝛ erāt ymagines. q nō hēbant notitiā de
deo. ꝛ ista fuit causa quare Iudei fuerunt destructi. Paulus.

Summarium.

1 Militē in crimine lesæ maiestatis accusare posse. Et lubrico linguæ
parcendum

parcendum. Et populares militibus inuidere.
2 Notorium non debet pronunciari.

FAmosi. Hic est secūda pars, in qua tractatur quō procedatur i
1 hoc crimine pro pace. No. † militē in hoc crimine posse accusa. ꝛ no. ꝙ bellū fit ad pacē. ¶ Iudicib⁹. scʒ quibuscunqꝫ habētibus merū imperium. l. j. C. si quis imperat. maledixe. ¶ Lingue. Not. ꝙ vitio lingue parcitur, vt ebrietati, secus si de facto. l. aut facta. §. delinquunt. ĵ. de pen. Et no. gloss. hic, quō populares inuident militibus circa latus principis. In text. libertorū existat. scʒ auitorum: secus si paternorum. vt. ĵ. de interdi. ꝛ relegat. l. iij. ¶ In. l. is qui in reatu, decedit. scʒ ante sententiam. ¶ Fisco vendicari. Not. ꝙ si vendicatur, fiscus est dominus. l. quintus. §. argento. de aur. ꝛ arg. leg. per quod videt̄, ꝙ ipso iure bona sunt ꝛ ꝯfiscata. ꝛ dic ꝙ sic revera, vt. l. ex iudiciorū. Sed executio non poterit fieri a fisco ante sniam. ꝛ sic pronuntiatuꝫ:
2 nisi esset notorium: qꝛ † notoriū non debet pronuntiari. l. empto. ŝ. de actio. empt. ꝛ ista est veritas post multa verba. ¶ Animatus. dic ꝙ potest impune occidi etiā a patre, vel filio. l. minime. ŝ. de relig. ꝛ sump. fu.

Ad legem Iuliam de adulterijs Rubrica.

Summarium.

1 Adulterium stuprum & fornicatio in quo differant, & in quos committantur? Et quot capita lex Iul. de adul. habeat, & quid vnum quodqꝫ puniat?

¶ Continua, ꝙ iurisconsultus procedit ad determinationē criminū. ꝛ istud sufficit ad oēs rubricas infra sequētes glo. format tres qōnes. Prima sciendū est, ꝙ ista. l. hꝫ quinqꝫ capita. primo capite punit̄ qui adulteriū cōmittit, vel stuprū, vel fornicationē.
1 ꝛ † ista differūt, qꝛ adulterium cū coniuncta, q̄si si alienū thorū terat. Stuprū cū virgine, vel vidua. Sꝫ incest⁹ cū cōsanguinea. l. si adulteriū. cū incestu. e. titu. fornicatio ꝟo est gn̄ale nomē vel aliqn̄ capitur per se ꝛ est cū qualibet vulgari. ꝛ non punit̄ ista. l. Scōm caput est lenocinij. ꝛ istud committit̄ trib⁹ modis. primo qn̄ maritus facit q̄stū de vxore sua. ꝛ istud est graui⁹. Scda, qn̄ scit vxorē adulteriū cōmisisse, ꝛ eā non reijcit. vt. ĵ. l. ij. §. lenocinij. Tertia est qn̄ recipit aliqd ꝑ adulterio cōmisso, vt ibi. ꝛ no. in. l. lenociniū. ĵ. e. ꝛ tertiū caput punit quēlibet extraneū adulterum repientē ꝛ aliqd capit, ne illud reuelet. vt. ĵ. e. si maritus. §. si qs extrane⁹. ¶ Quartū caput est qui domū prebet ad adulteriū cōmittēdū. l. qui domū. ĵ. e. ti. ¶ Quintū caput ē, quod hr̄ in. l. capite quinto. ĵ. e. ti. ꝙ marit⁹ possit retinere adulterū cū vxore horis certis, vt ibi. ¶ De scda. q. glo. q̄re ꝑmittit hūc ti. ꝛ facit tres positiones gl. facit. l. codicillis. §. mr̄e. de le. ij. qꝛ dicit credit filiū. ibi, alia deteriora fecit. s. quia violauit vxorē suā. ſm aliquos ꝛ facit. xxij. q. vj. in oībus. vbi dr, ꝙ adulterio graui⁹. Sed ꝯ fortiter de. c. at si clerici. de iud. cū multis silib⁹. vbi pꝫ ꝙ homicidiū grauius est. qꝛ eps nō pōt dispēsare. ꝛ tn̄ bene dispēsat sup adulterio. ꝛ istud tenēt ca. ꝛ rn̄dēt ad istud, qđ leges fuerūt facte a romanis qui fuerūt zelotipi. ꝛ decretū in oīb⁹ exponūt graui⁹ ibi cōius. tu dic subtili⁹ ꝙ qui ista crimina cōsiderant̄ quo ad ꝑsonā cōmittētem. ꝛ est graui⁹, quo ad deū. ꝛ istud ꝯsiderauerunt cañ. qꝛ viciū alleuiabit dn̄s. vt in ꝓsalmo. Aut cōsideram⁹ crimē in ꝑsonā, in qua cōmittit̄, qꝛ polluit̄ ei⁹ status, ꝛ fama mariti ꝛ pr̄is ꝛ mr̄is. ꝛ quo ad hoc insequtur ei⁹ adulteriū, vt bn̄ ꝓbatur in. l. isti qdē qđ me. cā. in fi. Lex prima nō summat̄. ꝛ tene gloss.

EX lege. Usqꝫ ad. §. lenocinij ponūtur due exceptiōes cōpetentes mulieri: vna est ꝛc. h. d. ¶ Quartū q adulterū incepit accusare, redire nō pōt ad adulterā: nisi fuerit adulter condēnatus, ꝛ q ab accusatiōe semel destitit, āpli⁹ nō admittit̄. h. d. vsqꝫ ad. §. lenocinij. īcipere hoc verbū facit dubiū. qꝛ ex quo īceperat ab adultero posset ad adulterā redire ſm. l. iuliam. sꝫ nō est verū, nisi ꝑfecerit vt sequit̄. ꝛ sic verbū incipio, capit̄ cū effectu. Tex. nisi. rō scde interpretatiōis: qꝛ illud caput dicit, ꝙ nullus adulterū ꝛ adulterā simul accusare pōt. l. si marit⁹. in fi. ĵ. e. vt sequit̄, statim quo incepit vnū accusare, diceremus aliū posse accusare. ꝛ sic simul accusaretur. l. nihil. §. ij. ĵ. eo. ꝛ ideo requiritur ꝙ perfecerit. ꝛc. Paulus de cast.

§. Lenocinij crimen. Lenociniū punit̄ ea pena, q̄ punit̄ adulteriū, ꝛ dr lenociniū, cū maritus ex adulterio vxoris q̄stuꝫ facit, vel ipsam ī adulterio dep̄hēsam retinuit, nō q negligenter ipsam patit̄ deliq̄rere. h. d. vsqꝫ ad. §. q hoc. d. ¶ Maritū lenonē. ¶ Pena. s. eadē que adulterio, aut pena adulterij sed hec ipsa deportatione. ĵ. de q̄sti. si quis viduā. ſm iura. C. est pena mortis. C. e. q̄uis. nisi dicas ibi sumi gladiū nō pro materiali, sed ciuili: qꝛ tunc cōcordabit cū iurib⁹ ffor. hodie vero alia est pena adultere, qꝛ detrudit̄ ī monasteriū vt ī auť. sꝫ hodie posita sup. l. q̄uis. e. ti. ¶ In tex. patit̄. s. ob negligētiā, vl' culpā, vl' nimiā credulitatē: vt. ĵ. e. mariti. §. qđ patiat̄. sec⁹ si sciēter pateret̄ ita, vt ñ possit velare suā ignorātiā, vt. d. l. mariti. post principiū.

Summarium.

1 Crimen per exceptionis modū an quem puniri faciat? Et an quis sine accusatore puniri debeat? & numero sequenti.

§. Qui hoc dicit. Usqꝫ ad. §. si simul. diuidit̄ in duas partes principalr̄. pr̄o ponitur de exceptiōe lenocinij: vtrū opposita post litē cōtestatā repellat maritum accusantē. Scdo si non repellat, vtrū faciat euꝫ puniri. scda ibi lenocinij. Idē quilibet diuidit̄ in duas. nā primo q̄rit̄, quid cum opponit̄ ab extraneo. Scdo qn̄ a muliere. scda ibi si publico. ¶ Secūda silr̄ diuidit̄ in duas. primo cum opponit̄ a muliere. Secūdo cū ab extraneo. scda ibi, extraneus aūt. ꝛ. h. d. exceptio lenocinij post litem cōtestatā opposita ab adultero vel adultera, maritum ab accusatiōe nō repellit. h. primo. Sed ipm puniri facit, si opponatur a muliere: sec⁹ si ab adultero. h. secundo. punietur aūt tūc ex officio iudicis etiā sine accusatore. nā illa exceptio iudicis offin̄ incitat ad inquirendū de lenocinio. hoc tertio. Iste. §. ē pulcher. ꝓpter istud vltimū hic tractat̄ materia inq̄sitionis per Bar. quē videas ꝛ p cano. in. c. cū sup. de confess. ꝛ extra de accus. ¶ Qui. h. dicit. s. excipiēdo post litem cōtestatā. Secus si añ. C. e. ita pudor. ¶ Perfecisse. s. adulterium. ꝛ no. tex. q loquit̄ eo casu, quo marit⁹ tedit cām adulterio: ꝛ tn̄ nō pōt opponi. Scda exceptio post litē ꝯtestatā. Tex. qui post. Scda solo glo. in. §. extrane⁹. ibi vel aliter. etiā cōtra istum tex. nā vult ꝙ isto casu exceptio sit perēptoria, ꝛ possit qn̄cūqꝫ opponi ꝯtra sniam. qđ est cōtra hanc lecturam. ¶ Crimen suū maritū accusantē repellere. Sed nō est hec ꝯpēsatio admissa vt possit reū facere sic expiēdo, vt eū repellat. Cōtra ꝑmū est. l. viro. ŝ. so. ma. dic ꝙ ibi agebat̄ ciuilr̄: qꝛ de lucro dt. quo casu ē ꝑemptoria: qꝛ in totū ꝯcludat in dotē. hic aūt criminalr̄, quo casu est dilatoria. ¶ Itē iste. §. est declaratio ꝛ limitatio. c. j. de
1 exce. vbi dr ꝙ † crimē ꝑ modū exceptiōis oppositū facit quē puniri. hoc verū, si sit crimē ꝯtingēs id d q̊ agit̄. ꝛ ꝓsequat̄ simul fcm̄ ꝛ iniuriā exceptiōis: al's nō vt hic. ¶ Et ita no. ꝙ duo requnt̄: ꝛ sic nō. obstāt ꝯtia q̄ pn̄t formari de. l. is q. ŝ. de public. in. ꝑ hoc ēt seqt̄ rn̄sio ad qōnē gl. ¶ Itē ꝯ̄ro etiā qꝛ ibi nō est crimē cōtingēs. ꝑ q̊ vide. l. si filiū. C. de lib. cā. in gl. facit ꝑ glo. l. vbi. ꝛ. l. de fide. C. de falsis. ꝛ qđ ibi no. ¶ Itē gl. opponit ꝙ qs sine accusatore puniri nō dꝫ. de leg. rescripto. §. si qs. ꝛ dt ꝙ hic ē spāle ꝛ in
2 multis alijs casib⁹ doc. ꝯ. ꝛ dn̄t ꝙ † casus isti faciūt rl'am, ꝙ null⁹ sine accusatore punit̄ verū ē, vel alio locū accusatoris obtinente, mō iudex tꝫ locū accusatoris. distiguēdo tn̄ duplicē inq̄sitionē: vel de spāli sit aliqs ꝓposit⁹ denuntiatiōib⁹ faciēdis, vt. l. diu⁹ iij. rn̄so. supra ti. proximo. Cetera vide hic per Bar. Paulus.

Summarium.

1 Accusatorum ad vindictam propriæ iniuriæ, qui præferuntur?
2 Accusatores duo vbi successiue in accusationem prodeunt, an iudex liberum habeat eligere quem in accusatorem recipiat?

§. Si simul ad acc. Z. maritus ꝑfertur pr̄i in accusando adulterā, ēt si veniat post accusationē ꝑ patrē īstitutā: dūmō nō infamis esse ꝑ pr̄em doceat̄ aut cū vxore colludere. inter ex̄neos ꝟo ī accusando ꝯcurrētib⁹, ille ꝑfert̄, quē iudex elegerit. h. d. vsqꝫ ad. l. si marit⁹. Si simul. i. eodē tpe. añ nomē receptū inter reos. ¶ Marit⁹ q pōt accusare vxorē ex sola suspitiōe. cui⁹ effect⁹ est, ꝙ nō tenet̄ de calūnia ꝑsumpta. ¶ Itē nō tenet̄ se subscribere. C. eo. q̄uis. hodie ꝟo si vult lucrari dotē ꝑꝑ adulteriū, tenetur se subscribere: vt ī auť. vt lice. ma. ꝛ auie. §. qꝛ ꝟo plures. viij. coll.
1 ¶ Credēdū ē. No. ex h ꝙ † vbi duo veniūt ad ꝓsequēdū iiuriā ꝓpriā, ī illa ꝑfert̄ q maiorē dolorē ꝛ iiuriā ꝓseqt̄. ¶ Itē no, ꝙ ille cui maior fcā ē iiuria, ꝑsumit̄ diligēti⁹ facere, q̄ ali⁹. ¶ P̄obatiōib⁹. q̄ directe fieri ñ pn̄t. sꝫ ex ꝑsūptiōib⁹. ex̄ de tes. ¶ Accusationē. i. ꝓparatoria accusatiōis. l. luci⁹. d ꝯd. ꝛ dem̄. Tex. negligēte.

2 ¶ No. † hic, ꝙ vbi duo veniũt ad accusandũ, ꝛ successiue: tũc iudex non habet electionem quem eligat. ita intelligit̃. l. si plures. supra de accusat. si quando veniũt simul ꝛ ante nomen receptũ inter reos. ꝛ ibi Barto. ꝛ collige in. l. nisi. ex verbo colludere. ꝙ si vnus de accusatoribus exprimit vnam qualitatem quam nõ exprimit alter, ille prefertur qui eã exprimit. quia videtur alteri in illa qualitate colludere. Bar. quod facit ad intellectum. l. si plures. alle. Paul. de cast.

Summarium.

1 Expectantes beneficium vbi plures sunt, quibus mensis datus est, si negligentes sint, temporis decursus nocet.

Si maritus. Impedito accusare propter accusationem ab alio, vel a se institutam, non currũt tẽpora. Item quando duobus idem tempus statuitur ad accusandum, licet alter alteri prefera tur, si tamen ambo negligant, vtriq; tempora currũt. h. dicit notabil'r. ¶ Instituit, vel instituere fuit impeditus ex iusta causa temporali: vt. j. eod. si maritus. in princip. ita est i rubrica, vt in. c. plerũq;. de rescr. ¶ Unus occupet, viro negligente. ꝛ est ratio: quia si maritus negligit, pater preoccupare potest: vt. l. ij. §. penultimo. supra eod. versicu. intantum iniuriã. ergo simul currat sibi tempus, ꝛ istud facit ad illud quod no-
1 tatur in cle. j. de conces. preben. ꝙ † vbi sunt plures expectantes, ꝛ datur eis mensis: ꝙ oib⁹ simul currit, quando sunt negligentes: quia secundus expectans potest acceptare sine preiudicio primi. ꝛ ideo currit, licet primus sit negligens. ꝛ ita ibi determinatur per istum textum. §. extraneus. Aut tempus statutũ extraneis ad accusandum, non incipit currere, nisi post lapsum tempus, quod datur marito ꝛ patri. Item licet extraneus accusare preoccupauerit, maritus superueniẽs sibi prefertur si negligens non fuit, etiam si adultera fuit absoluta. h. d.

In tex. sexaginta dies. Quatuor menses dantur ad accusandum adulteram, sed quinquennium continuum datur ad accusandum adulterum: vt. j. e. l. miles. §. adulterij. ꝛ no. C. eo. adulter. ¶ Absoluta. secus si condemnata. š. de sepul. vio. l. sepul. violati actio. ¶ Impeditus. sufficit ergo hoc solum allegare, ꝙ fuit impeditus, ex quo prosequitur causam suam. Aut est vnus, qui doceat de preuaricatione primi accusatoris: vt sic casus sit de eo, quod dicitur in, l. si cui. §. ijsdem. supra de accusatio. ꝛ. l. iij. §. si tamen. de legat. j. ¶ Queritur hic in secundo dicto, nunquid inquisitio cessat superueniente accusatore: Dyn. format hic ꝛ in. l. in prouinciali. supra de nou. oper. nun. ꝛ Bart. dicit, ꝙ si instigante illo, qui nunc venit accusare, nõ cessabit, alias secus. arg. hui⁹ litere secundum Bar.

Nuptam. Si adultera per mantuz dimissa alteri nubat ante denuntiationem, accusari potest condemnato prius adultero. hoc dicit.

Inter liberos. Nõ summatur. quia clara. ¶ §. fili⁹. iste. §. non corrigit̃ per. §. necessitatis. l. cum non solum. C. de bo. que liber. quia ille loquitur in ciuili, in quibus vsufruct. acquiritur patri: in alijs autem in quibus non acquiritur vsusfructus patri, non: vt hic est casus ꝛ. c. si annum quartum de iud. lib. vj.

Qui pupillã. Ista. l. inducittur ad questionem. statutũ est ꝙ filia dotata non succedat cum alijs: pater in testamento ordinauit cui nubet: vel sibi legauit dotem. nunquid contrauenit statuto? ꝛ videtur ꝙ non, quia non potest dici dotata, cũ non sit matrimoniũ. sed contrarium est verum per istũ tex. ꝛ qñ dr non esse dotata. verum est, nisi est dotari destinata. de hoc notatur plene in. l. titio centum. §. titio gño. š. de conditio. ꝛ demonstra.

Et si amicis. Finis hui⁹. l. est valde notand⁹, ꝛ inducit̃, ꝙ si fuit tractatus in ciuitate ista, ꝙ homo talis occidatur: ꝙ talis hic potest puniri. ¶ Sed hoc non est veruz: quia in veritate alibi fuit cõmissum, sed bene potest hic puniri de tractatu, dum tamen appareat per verba: alias non. l. cogitationis penam. j. de pe. Paulus de cast.

Summarium.

1 Lenocinij pœna quæ sit?

Miles qui. Non summatur. ¶ Sacramento. quia ex quo deportatur, non potest deseruire rei publice: ꝛ sic soluit̃
1 vt dicitur. in religioso. ¶ Item no. ꝙ † pro lenocinio imponitur deportatio. No. istum tex. inter reos ꝛc. ꝙ hic est casus contra quosdã, qui dicũt ꝙ in criminibus potest interuenire procurator preter ꝙ in tribus casibus post litem contestatam ꝛ receptionem testium ꝛ sententiam. hic est casus contra eos, de quo in. §. ad crimen. l. penultime. supra de accu. ¶ Item dicunt quidam per hunc tex. ꝙ receptio inter reos, potest fieri reo absente. Sed hoc non dicit iste tex. sed dic, aut fit per litem contestatam, aut per sententiam interlocutoriam latam, per iudicem vt procedatur in causa: ꝛ tunc nomen potest recipi inter reos reo absente repulsis suis allega. ꝛ ita dicit Bartol. in. l. is qui reus supra de accusation. Barto. Paulus de Castro.

Summarium.

1 Honor lucro præponi debet. Et libellũ dare & coram iudice protestari paria esse.

§. Socer cum. Qui testatus se coram iudice accusaturum, ꝛ postea desistit, non auditur amplius accusare volens: licet libellũ non dederit. h. d. notab. secundum vnum intellectum. Secundum aliũ h. dicit, qui ab accusatione adulterij destitit, a consequendo lucrũ dotis repellitur propter adulterium. h. d. ꝛ ista lectura approbatur hodie. nam non potest maritus lucrum dotis petere propter adulterium nisi criminaliter accuset, ꝛ subscribat se: vt vt in authẽ. vt lice. matri. ꝛ aui. §. quia vero. plurimas colla. viij. ¶ Datis. i. dandis secundum primum intellectum. ¶ Testatus fuisset, scilicet accusaturum si indistincte ¶ Erubuit. No.
1 † ꝙ honor debet preponi lucro. š. si quis omissa causa testa. l. iuli. ¶ Nota circa gloss. ꝙ paria sunt libellum dare, ꝛ coram iudice protestari secundum primam lecturam. Sed secunda verior. ¶ Repellitur scilicet a petitione dotis.

§. Adulterij. Non summatur.

§. Quidam. De diebus vtilibus subducuntur dies, quibus quis fuit in carceribus. h. d. vel sic. Illi dicuntur dies vtiles, quibus quis omni impedimento cessante accusare potest, vel agere. h. dicit. que oĩa habentur plene in. l. j. supra de diuersis ꝛ temporal. prescript.

§. Sexaginta. Libellus potest dari die feriata. ad hoc quotidie alleg. vel dic inter dies vtiles computantur dies feriati, si actus ad quem constituuntur dies, poterat tempore feriato expediri. h. d. vel sic, Dies qui dantur marito ad accusandum, dantur ad accusationem incipiendam per libelli dationem, non prosequẽdã. Exclusus ab accusando iure speciali, potest admitti de iure communi hoc dicit facit. l. j. §. ij. de succe. edic. vt. l. octaui. vnde cog. Istud vltimum inducitur ad questionem, quod si mulier fuit data tutrix in testamento, ꝛ postea testamentum ex aliqua causa non habuit vires, ꝙ poterit admitti tanꝙ legitima per hunc tex. secundum Dy.

Summarium.

1 Desponsata vni an alij nubere prohibeatur.

§. Querebatur. Desponsata per verbum de futuro, si nubat alteri, non tenetur: sec⁹ si per verba de presenti, vt. j. eo. l. j. ꝛ de eo qui
1 cog. consan. vxo. sue. c. discretionem. nam † alij desponsata alteri nubere prohibetur: vt. l. j. C. de spon. de iure tamen canonico, si iurauit se contrahere cum vno, cogitur per iudicium ecclesie cõtrahere, monitione tamen premissa. extra de spon. c. ex literis. ꝛ c. requisiuit. tenet tamen matrimonium, si cum alio contrahit. licet de periurio teneatur eo. ti. c. penul.

Summarium.

1 Adulterium matris filio non nocet. ... ec eius professio.

Defuncto.

§. **Defuncto.** Licet vxor alicuius fuit adultera, non tñ hoc ipso probatur filiũ ex ea natum esse illegitimum: ⁊ ideo propter filiũ accusatio
1 adulterij non differtur. h.d.no. ¶ Not. † ꝙ adulteriũ mrĩs non nocet filio, sicut nec professio. C. de testamen. neqȝ professio. et. l. fina. ff. de probatio. talem, qualem presumptionem tamen facit. quod dic vt notatur extra de consangui. ⁊ affini. c. transmisse. c. per tuas. ¶ Item nota. ꝙ in dubio presumitur quis natus de legitimo viro, non de adultero. quod est notandum. et nota gloss. istam.

§. **Volenti.** Etiam in matrimonio in quo adulterium est commissum, non potest adulter vel adultera de adulterio accusari. h.d. ⁊ dic vt. ĩ. eod. constante.

§. **Licet.** Non summatur, dicant scȝ ante denuntiationem.

Summarium.

1 Fama publica quem à dolo excusat.

§. **Si mulier.** Si mulier falsis rumoribꝰ inducta, credẽs verisimiliter maritum mortuum, alteri nupsit: crimen adulterij non committit:
1 secus si finxit ignorantiã. h.d.not. ¶ Rumoribꝰ. Nota, ꝙ † fama publica excusat quem a dolo, vbi habet quis causam iustaȝ credendi eius, quod communiter dicitur. concor. de acq. hered. cum quidam. §. quod dicitur. imo plus dicitur ibi, ꝙ non iuste credit, qui communi opinioni credit. alibi habetur, ꝙ nõ accusatur ille, qui ignorat quod communiter dicitur. l. regula est. circa medium. supra de iuris ⁊ fac. ignor. ¶ Concordatum sequens matrimoninm, nisi fuit absens vel infirmus, vt in. c. cum in tua. extra qui matrimonium accus. pos. ⁊ adde. l. fin. ĩ. de decretis ab or. fa. ⁊. l. si tutor. de periculo. tutor. ¶ Nuptias. scilicet secundum opinionem. ¶ Prestitisse. i. quia ipse dedit causam illi dissidio, vel ab ea habuit originem. Et sic not. famã non excusare illum, a quo originem habuit.

Summarium.

1 Legatum factum ab eo qui suspensus postea est alibi, sub cõditiõe, si fratres minores in sua ecclesia ipsum sepeliant, an debeatur?

§. **Ream.** Ille videt causam prestitisse. s. diuortio per cuius culpam secutum est. h.d. concor. l. si merces. §. culpe. supra loca. ¶ Videatur. ⁊ sic perdat do
1 nationem propter nuptias. C. de rep. l. cõsensu. Inducitur † per Dy. ad questionem. legauit titius. c. fratribus minoribus, si sepeliretur in ecclesia eorum: alibi fuit occisus: quia suspensus. dicit, quod debetur legatum: quia culpa sua fuit alibi sepultus. Bart. Paulus de castro.

Summarium.

1 Maleficium suadens an & quatenus teneatur?

Hec verba. Quando verba legis punientis maleficium prolata sunt in rem, de propria significatione comprehendunt etiam fieri facientem. h.d. notabiliter. Si vero prolata essent in personam: tunc extenderẽtur ad fieri facientes per interpretationem: vt. l. j. §. deiecisse. de vi ⁊ vi armat. que interpretatio non habet locum in statuto, vel. l. municipali in qua solum attenditur propria significatio verborum. l. iij. §. hec verba. de
1 negot. gest. suasit. per † hoc videtur ꝙ suadens maleficium fieri, tenetur etiam si ille qui suasit erat alias facturus. Ad hoc vide supra de seruo corrup. l. j. §. persuadens. ⁊ quod notatur per Bartol. in. l. non solum. §. si mandatum. supra de iniur. Paulus de Castro.

Summarium.

1 Renuncians iuri futuro, qualiter ac quatenus rnunciare intelligatur?
2 Accusare iure mariti vt quis possit, quid necessarium sit?

Si vxor. Cum concubina non committitur adulterium, licet permittatur accessus ad eam, si nomẽ matrone retinebit. Sed cum vxore alterius sic etiam si fuerit impudica: ꝙuis hoc casu non puniatur accessus ad viduã h.d.no. finem istum notabilem. ¶ §. diuus seuerus. Adulterium committitur etiam cum illa, que desponsata est alteri per verba de futuro, vel que habetur vxor, licet vere nõ sit. h.d.not. vsqȝ ad. §. iudex. Sed hoc casu non poterit quis accusare iure mariti, sȝ iure extranei sic, lȝ tex. nõ aperiat. ¶ Spõsam. i. in sponsa per verba de futuro. hoc scilicet adulteriuȝ. spe, si quam habet de presenti. ne obstet. §. si quis. ĩ. eo. ⁊ ideo quedã est spes, que habet causam de presenti: ⁊ ista non valet. Alia est, que non est formata, sed habet in animo: tunc non punitur vio
1 lans, vt in contrario. ¶ Inducitur † ad questionem, de eo, qui renuntiat omni iuri futuro, quod posset ei cõpetere. quod intelligitur, quod iam habet causam formatã de presenti: alias nõ, secundum Bart. de quo per eum in. l. plane, qui cum tutoribus. ff. de transac. ¶ Posse scilicet de adulterio, secundum Barto.
2 ex quo habebat ⁊ tractabatur, vt mulier. Ex † quo nota ꝙ antequã quis possit accusare iure mariti, oportet ꝙ probet se vere esse maritũ. ¶ Sed si vult acccusare iure extranei sufficit, ꝙ probet ꝙ mulier habebatur ⁊ tractabatur vt vxor, secundum Bar. quod nota.

Summarium.

1 Delicti ad delictũ an fiat compensatio?

§. **Iudex.** Maritus impudice viuens vxorem de adulterio non accusat: vterqȝ tñ de suo
1 delicto punitur iudicis officio. h.d. quia † delicti ad delictum nõ fit compensatio. h. verum in criminalibus, sed in ciuili bene fieret compensatio: puta si ageretur ad lucrum dotis. vt. l. viro ac vxore. solu. matri. vel si ageretur ad separandum thorum, de iure canonico. extra de diuor. c. significasti. ⁊. xxxij. q. vj. c. j. ⁊ per totum. Nota ꝙ maritus qui pudice viuit, dat exemplum vxori vt ita faciat, ⁊ eius mores sequatur.

§. **Si quis plane.** Maritus tunc demum potest iure mariti accusare, cum adulterium est commissum constante matrimonio vere vel interpretatiue: Secus si matrimonio nondum contracto: vel eo tpe, quo pendebat eius effectus. h.d. vsqȝ ad. §. sȝ ⁊ si qua.

Summarium.

1 Despõsata vni quæ. xij. annis minor sit, si ab alio cognoscatur, an ob id matrimonium inter ipsum & sponsum censeatur?

§. **Si minor.** Desponsata per verba de presenti, que non habent effectum matrimonij, sed sponsalium de futuro, non accusatur iure mariti, de eo, quod in minori etate commisit. vt in. c. j. de spon. ⁊. c.
1 in presenti. libr. vj. ¶ Adulterium. i. stuprũ. Et † not. singulariter, ꝙ licet minor. xij. annis alteri desponsata viri potens sit, et ab alio cognoscatur: non ex hoc resultat matrimonium inter ipsam ⁊ sponsum: secus si cognosceretur a sponso, etiã ante. xij. annos nam si sit habilis ad generãdum, statim matrimonium cõsũmat: quia potestas generandi potissime spectatur circa potentiam naturalem, non autem circa etatem: vt in. c. puberes. de despon. impub. Et adde quod not. Innoc. in eodem titu. c. attestatiões. ibi cepit interueniente copula carnali, non cursu temporis solo. vt in. c. is cui. desponś. nam solus lapsus temporis ad hoc non sufficeret, vt illa sponsalia transirent in matrimonium: secus in alijs actibus. extra despon. consensu. vt extra de eo qui contraxit matrimonium contra interdictum ecclesie. c. j. ⁊ per Inno. in dicto. c. attestationes. de despon. licet hoc aliter seruet consuetudo. nisi dicas illa iura procedere, quando sunt contracta sponsalia per verba de futuro: secus si per verba de presenti. licet effectum matrimonij non habeant propter defectum etatis. transeunt tamen in matrimonium, si vir eam ducat ad domum, vel in domo retineat. quod esset valde notandum: quia vidi in facto papie in vna dote, que ascendebat bene octo milia, que fuit commissa domino Baldo. ⁊ hic est casus, quod per cursum temporis ⁊c.

§. **Sed et si qua.** Qui vxorem repudiatam propter adulterium reducit, de adulterio vel de stupro non potest eam plus accusare. Sȝ

quid si mulier eum accusat de adulterio postea ab eo ꝯmisso ad separandum thorum: vtrum vir excipere possit de adulterio ab ipsa commisso prius? ⁊ dicit ꝙ non. nam sicut denegatur sibi accusatio, ita denegat̃ exceptio: vt notat glo. in. c. j. xxxij. q. vj.

IS cuius ope. Continet quatuor dicta ⁊ est clara ratio. nõ summatur. ¶ Calumnie. scilicet euidentis, sed presumpte sic: vt in glo. maritus. Iunge primam solutionem glo. cũ vltima, ⁊ sic soluatur contrarium. ⁊ dicitur tunc in presumpta calumnia eoipso quod non probat. Pau.

SI maritus. Si maritus sit impeditus accusare, pater non potest eum preuenire. h. d. vel sic ẽm Iaco. si maritus incepit accusare, vel sit, impedit⁹, neutro casu pater admittitur: vt hic supra eo. si maritus. in princi. vel sic, quãdo duo habent equale ius, ⁊ est locus preoccupationi, si vnus est impeditus, impeditur socius. h. d. not. Bart. ¶ Magistratus. ⁊ sic non potest accusare, vt. l. qui accusare. in fi. supra de accusatio. concordat. c. plerunqꝫ. §. sinautem de elect. quod probatur hic.

Summarium.

1 Paria esse quem talem esse, & pro tali haberi.
2 Priuilegium aduersus iura concessum, num sit efficax?

§. Legis iulie. Absens reipublice sine fraude, nõ potest inter reos recipi: nisi sit in prouincia, in qua accusatur. Item qui in suburbanis, vel continentibus edificijs habitat non habetur pro absente, sed
1 pro presenti. h. d. vsqꝫ ad. §. si negauerint. No. † hic, ꝙ paria sunt quem esse talem, ⁊ haberi pro tali. secundum Barto. ¶ Inducitur ad. q. de statuto, quod dicit ꝙ si quis in ciuitate stetit per duos annos, habeatur pro ciue nunquid sit ciuis? ⁊ dicitur ꝙ sic: quia paria sunt que esse ciuem ⁊ haberi pro ciue. ⁊ quam esse matremfamilias, ⁊ haberi pro matrefamili. vt ibi, quem vide
2 hic latius per Bar. ⁊ semper allega. ¶ Sed † circa glo. nunquid priuilegium concessum contra iura, valeat? dic ꝙ aut in iure cõmuni ponitur clausula derogatoria: ⁊ tunc non valet iure speciali de clausula derogatoria. ar. l. si quis in prin. test. de leg. iij. ⁊ ita intelligitur auc. qua in prouincia. Aut non ponitur clausula derogatoria: ⁊ tunc sufficit si princeps ex certa scientia concedat: quia censetur habere in pectore. ⁊ tunc valet etiam si nõ fiat specialis mentio: vt in. c. j. de rescri. in. vj. ⁊ in antiquis. ⁊ ibi per Innocenc. ⁊ est bona glo. in. c. si. de rescrip. lib. vj. ⁊ facit glos. in l. qui fidem. de transact. ⁊ l. j. C. de naturali. lib. ⁊ l. idem vlpianus. §. sunt ⁊ alij. de excusa. tuto. ⁊ facit gl. in. l. quoties de preci. imper. offe. ⁊ facit. l. j. C. de peti. subl. lib. vj. Paulus.

Summarium.

1 Impedimentum non prestat, quod de iure non sortitur effectum.

§. Si negauerint. Excluso pr̃e vl' marito ab accusando ẽt. j. lx. dies statim tp̃a incipiunt extraneo currere. h. d. vel sic. Si maritus ⁊ pater accusationi renuntiant, amplius ad accusandum non admittũtur. ⁊ extraneo statim tempora cedunt. h. d. vel sic. Cessante causa dilationis cessat dilatio. h. d. facit de ꝯd. ⁊ de publi. §. titia. ⁊ ad treb. l. a filia. §. alũno. de annu. le. si liberto. §. largius. ⁊ de verb. signi. hoc iure. ⁊ qđ ibi nota. ¶ Si negauit scilicet, renuntiando. ¶ Currere, videbatur ꝙ nõ: quia quatuor mẽses dati extraneo, dantur post lapsum duorum mensium datorum patri ⁊ marito: vt. l. is cui. §. ex senatuscons. ⁊ supra eod. si maritus. §. extraneus. vnde videbatur, ꝙ licet maritus et pater renuntiauerunt accusationi adhuc lapsum tempus videtur expectari. Sic in simili dicim⁹, ꝙ vbi est conditio ⁊ dies, licet expiret conditio, expectatur dies: vt. l. in illa stipulatione, si calendis. de verbo. oblig. ⁊ in. c. commissum. in princ. de ele. lib. vj. Sꝫ contrarium dicit̃: quia frustra expectarent diem, postꝙ̃ maritus renuntiauit. nam in nullo sibi prodesset. nec obstant contraria: quia ibi loquuntur, cum agitur ad penam. vnde prodest reo, ꝙ dies expectetur: quia interest sua dilationem habere. l. eum qui. in fi. de verbo. obli. hic autem nihil petebatur a marito. ⁊ no. ar. ꝙ vbi est concessa dilatio. x. dierum ad probandum. ⁊ mihi datur dilatio aliorum. x. dierum: ⁊ post illos. x. ad exponẽdum, ꝙ si statim probatur, non expectatur. ideo statim incipiet mihi terminus currere: quia in nullo interest tua, tribus dilationibus expectari. ad quod dicta. l. filia. §. alumno, ad treb. ⁊ dicto. §. largius. admitti ergo statim incipiũt sibi tempora currere, ex quo statim potest agere. ⁊ hoc vult iurisconsultus in fi. e. ¶ In glos. ibi in. l. fina. Sed contra, quoniam dicit illicita. in hoc videtur gloss. sibi contraria. nam si est illicita, ergo non valet. ⁊ sic non prestat impedimentum. vt in regula iuris non prestat. tu dic, ꝙ est licita. ar. in. c. veniens. extra de accusa. secus si in transactione, vel pacto, q̃ licita nõ sunt de adulterio. nam illa fiunt cuꝫ parte, vnde presumit̃ interuenire collusio, nõ vꝫ renuntiatio: secus si sine parte, vt notatur. in. l. non solu. §. si liberationis verba. de libe. leg. ⁊ de renun. c. super hoc. extra eo. vbi per Innoc. ⁊ predicta vera si fit ante accusationem inchoatam: sed si post tunc est licita quia facit desistentem incidere in turpill. ¶ Sed ideo nõ auditur amplius: quia desistendo efficitur infamis, non ex eo ꝙ renuntiatio non valeat, ⁊ sit illicita. vt in gl. Et est ratio. diuersitatis inter pactum ⁊ transactionem ex vna parte, ⁊ renuntiationem, ⁊ ex alia negationem, q̃ fit renuntiando. ¶ Confiteri, scilicet renuntiat ex parte transigentis, i. accusatoris. Sed ex parte accusati sic, ꝙ videtur confiteri crimen. s̃. de infami. l. quoniam. ⁊ sic econtra in renuntiatione: quia renuntians videtur confite
1 ri, quod non placet. quia † non prestat impedimentum, quod de iure non sortitur effectum. vt in reg. iur. ¶ Item hic est cõtra. l. iurisgentiũ. §. si paciscar. s̃. de pac. ⁊ l. si vnus. §. itẽ ne experiar. tene ergo primam. ¶ Ibi vel verius in fin. Ita solutio est bona in se ꝙ̃tum ad illam: ergo scilicet quo ad istam nõ. nam etiã si non esset preuentus, non audiretur: quia valet renuntiatio vt dixi. vel secundum Ioan. ¶ Istam sequitur Bartol. quia quodam modo videtur leno qui negligit vindictam domus sue. vt hic videtur casus. C. s̃. eo. miles. §. socer. ⁊ videtur suspectus. ita hic, scilicet in. §. item ne experiar. contra quem format gloss. contraria alias quesiti. vide hic per doc. que ponuntur in. l. transigere. ⁊ dic vt ibi. Paulus.

§. Lex iulia. Minor. xxv. annis nõ põt de adulterio accusare, nisi fuerit cum vxore sua commissum. quo casu admittitur iure extranei, et penam presumpte calumnie euitat. Dicitur autẽ minor. xxv. annis, qui xxv. annum nõ compleuit. h. d. nulla prescriptio. respiciens personã accusantis, puta, ꝙ sit infamis, vel mulier. fallit in ea, de quo loquitur principium huius. l. scilicet ꝙ accusans sit. magistratus. nam illa bene opponitur vindicãti suã iniuriam, vt ibi. ⁊ est ratio: quia presumitur terribilis parti. ¶ Item preiudicaretur rei publice, ad cuius ministerium vacat. alias vero exceptiones respiciẽtes ipsam accusationem, vel crimen bene opponuntur vt puta, ꝙ accusatio sit perempta spatio. xx. annorum, vel quinquennij, vel sex mensium: vt hic in gloss. Bartol. ergo prescriptiones ⁊ exceptiones, dilatorie in criminalibus debent opponi ante non receptum inter reos: postea vero opponi non possunt, hoc dicit.

§. Si in viduitate. Si adultera ꝑ virũ dimissa in viduitate ꝑmanet, i electiõe accusatoris est incipe ab ea, vel ab adultero: ambos ãt simul accusare nõ põt. h. d. vsqꝫ ad fi. ¶ Nihil agit. scilicet, opposita exceptione: sed si non opponatur procedit iudicium: vt no. C. de accusa. si accusatoribus. ⁊ supra de accusat. hos accusare. §. l. iuli. in gloss. Sed Bartol. dicit ex hoc verbo, nihil, ꝙ non valet iudicium. ⁊ est speciale in hoc de adulterio. ¶ Tu dic, ꝙ istud est verum, si velit duos accusare de eodem crimine puta de adulterio: secus si de diuersis se inuicem contingentibus puta vnum de adulterio, aliud quod domuꝫ prebuit. ar. j. e. l. nihil. §. fin. ⁊ supra de accusati. libellorum. §. sed si ali⁹. ⁊ notatur. C. e. l. reos. Paulus de Castro.

QUi vxori. Si adultera per virum dimissa post denuntiationẽ nubat, electionem hꝫ accusator ab ea incipere. ⁊ in tali denuntiatione non requiritur iudicis presentia: sed benerequiritur appositio cause. ⁊ libelli accusatorij datio vim denũtiationis non habet. h. dicit vsqꝫ ad. §. quid tamen. Nota ꝙ libelli datio non habet vim denuntiationis. etiam alleg. per gloss. in. l. sicut. in simili, in illis in qb⁹ veniunt fructus a tp̃e more. ꝙ non veniunt a tempore dati libelli: sed a tempore litis contest. vt notatur supra de tritica. in hac Bartol. ¶ Item nota denuntiationem non vtilem sine causa, licet glo. contrarium notet. Sꝫ ipsa est corrupta: ⁊ vicium est scriptoris. secundum Dynum. Paulus de Castro.

Summarium.

1 Accusans titium de aliquo crimine adiecta qualitate, vt puta de nocte

de nocte, interdiu &c. probatum est crimen, non qualitas: qualiter veniat puniendus titius?

ꝟsi. Quid tamen. Limitata causa limitatum producit effectum. h.d. facit. l. cum pater. §. dulcissimis. de leg. ij. vel sic. Qui causam exprimit cum aliqua limitatione, ad illam limitationem videtur se astringere, quam nisi prosequatur, intentione sua frustratur. facit. c. licet. extra de probationib. ⁊ l. qui habebat. in principi. de instito. ⁊ quod nota. per Cynum. in. l. j. C. qui accusa. non po. ⁊ per Bartol. in. l. is qui reus. supra de public. iud. Vel sic propius ad literam, denuntiatio non iustificatur, nisi ex causa, que ibi specialiter est expressa. Et si diuersificatur psona, cum qua crimen est commissum, videtur diuersificari crimen. hoc dicit. Ad primum dictum. facit quod dicimus, ab appellatione ab interlocutoria, que non iustificatur ex noua causa, vt. l. ait pretor. §. permittitur. supra de minorib. ⁊ in. c. vt debitus. extra de appella. Secundum dictum debet intelligi de crimine reiterabili quod potest cum pluribꝰ committi: secus si esset irreiterabile vt homicidium, quod diuersitate loci vel temporis non diuersificatur. ¶ Complexus est. hoc non erat necesse, vt. s. in princ. huius. l. ⁊ ideo videbatur non nocere. argu. l. pediculis. §. non mutat. supra de aur. ⁊ arg. lega. cum superabundans cautele tex. ⁊ l. si pupilli. §. j. ⁊ ibi notat supra de nego. gest. ¶ Indu-
1 citur ad. q. †accusaui titium de aliquo crimine adiecta qualitate, vt puta de nocte, vel in platea: ego probaui crimē puta vulnus, sed non probaui qualitatem. nunquid veniat imponenda pena, vt condemnetur pro simplici vulnere: ⁊ tñ magis debeat puniri si fuisset probata qualitas? Cyn. tenet per istum text. ꝙ non debet sequi condemnatio in simplici vulnere. facit. l. qui habebat. s. de insti. alleg. Guill. de cug. tenet contrarium, per. l. ꝙ si nolit. §. aliqñ. supra de edi. edic. Alij distinguūt, ꝙ si prosequitur ab initio qualitatem, ⁊ non probat eam: tunc procedat prima opinio. aut non: ⁊ procedit secunda. Tu dic distinguendū esse, aut illa causa expressa, si non probetur, facit cessare crimen: aut diuersificatur accusatio: aut diuersificatur delictum: vel diuersificatur condemnatio. Primo casu quando facit cessare crimen, vt probo, ꝙ occidisti, vel vulnerasti titium dolose: ego dico ꝙ ad defensionem meam feci: ⁊ ideo si non probetur qualitas, ꝙ dolose factum, est cessat crimen. l. j. §. quod ait. supra de incen. rui. nau. Si autem non probaret, quod fecit ad defensionē, presumitur factū dolose: cum percussio sit de gñe prohibitorum. l. si non conuicij. C. de iniurijs. Aut diuersificatur accusatio, vt accuso te quia intulisti mihi vim ex coadunatis hoībus: ⁊ sic accuso te de vi: ⁊ non probo. quod coadunatis hoībꝰ: ⁊ sic cessat illa ratio recurritur ad actionem iniuriarū: ⁊ super illa actione non potest ferri sententia. arg. l. j. §. j. si mēsor fal. mod. dixe. ⁊ ideo quia non probatur qualitas, non fiet condemnatio super actione iniuriarum. probatur in. l. j. §. docere. supra de vi bo. rap. ⁊ nequis eū qui in ius voca. vi. exi. l. penultima. ¶ Si autem diuersificetur crimen, vt in casu nostro: vt accuso bertam de adulterio ꝯmisso cum titio: nō fiet condemnatio de adulterio cōmisso cum seio, vt hic est casus. ¶ Aut diuersificatur condemnatio, vt accuso aliquē de vulnere cōmisso de nocte: ⁊ nō probo: et tunc si non diuersificatur libellus ante sententiam: quia remouetur illa qualitas: ⁊ tunc potest condemnari super simplici crimine de vulnere, vt. l. in delictis. §. si detracta. s. de noxal. ¶ Aut non refert vtrum ponatur qualitas criminis, vt accuso te. quia occidisti titium die veneris. non probo ꝙ illa die, sed alio. quidam distinguunt, aut super crimine nō iterabili. vt homicidio: ⁊ tunc licet nō probetur dies, nihilominus punietur: quia non refert qua die: cum non sit crimen iterabile: quia mortuus non potest amplius mori. Si autem super crimine iterabili: ⁊ tunc aut adijcit qualitas, vt puta tali die, ⁊ tali hora cum illa persona. Et tunc si non probetur, sed alia: ⁊ tunc idem. quia impossibile est, quod eadem hora cum diuersis adulterium cōmittatur: vbi expresse se astringeret ad illud, ⁊ illam qualitatem probandam: alias secus. quia nisi probaret succumberet vt. c. licet vxor. de probationi. Nec videtur eoipso se astringere, vt hic notatur: alias secus.

Summarium.

1 Instrumentum si falsum est, an testes in eo de falso puniantur?
2 Lex in odiosis disponens restringenda est.

§. Queritur. Si adultera manet vidua pōt ipsa ⁊ adulter a diuersis simul accusari: sed si nubat ante denuntiationē, ab adultero est incipiendum, si potest incipi: alias ab ea. ⁊ tunc sententia condemnatoria lata contra adulterum, non nocet adultere. Sed absolutoria prodest etiam quo ad omnes alios, si duobus temporibus reperiatur adultera nupta. s. tempore quo adulter accusatur ⁊ quo cōdemnatur: alias non. h. d. in effectu vsqꝫ ad. l. patri. ¶ Admitti posse. scilicet, si mulier est vidua. Sed si nupsit, secus. ¶ Inducitur ad. q. quia producit falsum instrumentum:
2 ego accusaui ipsum, de falso. Queritur †nunquid si instrumentum sit falsum ⁊ testes in eo puniantur de falso. Dyn. in. c. j. extra de reg. iuri. tenet ꝙ sic: per. l. a fideiussore. §. j. s. de iureiur. Richar. malumbra, tenet contrarium disputando: quia hic est speciale quando est nupta duobus temporibus. Sed vbi ista cōcurrūt nocet ꝙtumcūqꝫ sint cōiuncta. ⁊ vide Barto. in. l. a fideiussore alle. ⁊ ibi Bar. tenet opini. Richar. ¶ Item inducit Dyn. ad. q. de scholari. q iurauit nūc nisi recedere semel, ⁊ postea alias semel: nūquid potest ⁊ Dy. dicit per hūc tex. ꝙ nō nisi semel. Sed hic text. modicum facit. meliꝰ facit. l. hec condictio. de cōdictio. ⁊ demonstra. l. bone. §. hoc sermone. j. de verbo. signifi. Et nota supra titul. j. l. j. ⁊ ibi nota. ¶ Lex patri. non summatur, nec sequens. ¶ Lex nec in ea. in. §. ius occidendi. ¶ Nota
3 †istum textum pro statutis Italie que dicunt quod bānitꝰ possit impune occidi: ꝙ etiam potest verberari. videretur cōtrariū: quia. l. que loquitur in odiosis, est restringenda. ⁊ hoc est verū, quod non poterit puniri: tamen in foro penitentiali poterit sibi penitentia iniungi. in. c. interfectorum. xxx. q. ij. cum. c. se. Pau.

Summarium.

1 Ociosum quid dicat? Et plus offendi quem ex turpitudine quam videt, quàm ex ea quam audit.
2 Marito adulterum occidēdi nō tam ampliū est ius, quā patri. Et paria reperiri quem in adulterij turpitudine, & in præparatorijs.
3 Qualitas quando facit, vt quid cui competat, necesse est vt ea adsit quo tempore actus sit.
4 Personaliter capi in domo sua num quis possit?

Quod ait lex. In hac. l. exponuntur verba. l. iulie. in hac parte, qua dat potestatem patri occidendi adulterum repertum cum filia. ⁊ ꝯtinet. iiij. fm quod verba exponit. nam. l. iulia requirit quatuor, vt occidere possit scilicet, ꝙ pr̄ reperiat, vel dephēdat adulterū cum adultera. ⁊ hoc exponitur in principio. fm ꝙ habeat filiam in sua potestate. ⁊ hoc exponitur in. §. j. Tertiū, ꝙ reperiat eū in domo sua, vel gñi. ⁊ h exponit in. versi. sꝫ domui. quartū qđ occidat filiā incōtinēti. ⁊ h exponit in. §. qđ
1 ait. l. ¶ Ociosum. i. nō sine cā dictū. Iac. de are. ⁊ †no. de verbo ociosum. nā omne qđ sine causa dr, vel fit, ociosum dr: vt in scriptura de oī verbo ocioso reddet quis rōnē in die iudicij. ¶ Reprehēdat. tunc quasi iusto dolore moueatur. ⁊ no. ꝙ plus offenditur quis ex turpitudine quam videt, ꝙ ex illa quam audit. ¶ Rebꝰ veneris. i. pparatorijs ꝙ expone vt in gl. ⁊ hoc est verū hodie si ei denuntiauit. quod cū filia non ꝯueniat. nam qualitercunqꝫ post denuntiationē ipm repererit occidere pōt. C. eo. auf. si qs ei. Alias hoc non putant hodie licere, si tantū in pparato-
2 rijs reperiat. Sed †tu dic ꝙ illa auf. loquitur in marito, cui non ita late patet ius occidendi, sicut patri: vt. j. l. proxima. ⁊ ideo. l. ista remanet incorrecta. ¶ Item no. ꝙ paria sunt aliquē repertum in ipsa turpitudine adulterij, vel in preparatorijs: vt in colloquijs: vel solum cū sola. quod est verum etiam in dictis testiū. nam ad probationē adulterij sufficit de istis preparatorijs exponere: vt in gl. in. l. capite qnto. j. e. ⁊ tex. in. c. pterea. de testi. extra iuxta gl. no. versus. Aufugias captus, nūꝙ vitabit actꝰ, ni tollas. ergo subtrahas te a pñtia amice, vt ⁊ pēnas a visco, ⁊ pa-
3 leas ab igne. ¶ §. sufficit. occidit. ¶ Nota, ꝙ †cum aliquid alicui cōpetit ratiōe alicuius qualitatis, requiritur q illa qualitas adsit eo tpe, quo actus expeditur. facit, l. in delictis. §. si extraneꝰ. s. de noxa. ⁊ de test. mi. titiꝰ. de au. ⁊ ar. leg. l. iij. ⁊. ij. qđ facit, si bñficia familiari sint reseruata: ⁊ postea desinat esse familiaris, ꝙ non censetur reseruatū: quia eo tpe debet esse familiaris. ¶ Sed domui. ꝙ hodie non pcedit, vbi processit tua denuntiatio. nā tunc lꝫ in quacunqꝫ domo reperiatur vt in auf. vt liceat matri ⁊ auie. §. quoqꝫ. nisi dicas illam loqui in marito. ¶ Sed certe fortius in pr̄e, cui patet latius ius occidēdi. ¶ Habitat. ēt
4 nō poterit. facit †in ar. ꝙ possit qs personalr capi in domo sua, in qua nō habitat: secus in ea, quam habitat. vt. l. pleriqꝫ. supra de in ius vocan. ⁊ dic vt ibi.

Summarium.

1 Homicidium & aggressio quādo illicita sunt, & locum & tēpus homicidij spectari. Et quid si licita?
2 Fieri vno impetu dicitur, etiam quod ex interuallo fit.

§. Quod ait lex. Eo tempore ⁊ eo loco, videtur quis aliuꝫ occidisse, quo
fuit ipsum aggessus, non vt puniatur. hoc dicit multum no. sic
ergo inspicitur tempus ⁊ locus aggessure, vt ibi videatur homi
cidium factum: vt hic, non vt puniatur de aggressura: qꝛ cū ho-
micidio confunditur: ne quis dupliciter puniatur: vt. l. illud. in
fi. s. ad. l. aquil. ⁊ no. C. de adulteri. l. qui de crimine. ꝑ quod ptꝫ
3 illum. §. nō probare. quod Bart. dicit scilicet, ꝙ † vbi aggressu-
ra ⁊ homicidium sunt illicita, ꝙ inspiciatur locus ⁊ tempus ho
micidij, vt ibi. Sed si sit licita locus ⁊ tempus aggressure nō in-
spiciātur vt hic. Sed certe falsum videtur istud dictuꝫ, vbi sunt
illicita inspicitur initium. supra de damno infect. l. damni. §. sa-
bini. per quod determinatur, si quis fuit aliquē aggressus in pla
tea ⁊ extra plateam fugauit, ⁊ occidit: vtrum videatur occisus
in platea. quod expedit scire pro libello accusatorio, in quo opor
tet ponere locum delicti. ¶ Item diuersitatē pene. nam inter-
dum maior pena imponitur pro delicto, qđ in platea cōmittit̄.
Ad quod dicas, ꝙ si quidam fuit in platea vulneratus morta-
liter, lꝫ extra locum illum mortuus sit ⁊ ex interuallo, eo loco et
tempore mortuus videt̄ quo cā mortis illata est. vt in dicto. §. sa
bini. ⁊ de incen. ru. nau. l. j. §. ex incendio. ¶ Si vero nō fuit vul-
neratus, sed tm̄ aggressus: tunc aut aggrediēs ibat aīo īterficiē
di ī platea: sed qꝛ nō potuit, vt qꝛ ille fugit, ꝑ alibi īterfecit: ⁊ tūc
idem puto, vt hic factum videatur, vbi habuit animum occidē
di, ⁊ intrauit. ar. j. de cap. l. nihil. ¶ Sed si aīm non habuit, pu
ta: quia ipsum de platea extraxit, ⁊ alibi interfecit: tunc extra vi
detur factum. quia voluntas ⁊ propositum ⁊c. l. qui iniurie. su-
2 pra de fur. ¶ Uno ictu. ⁊c. nota † ꝙ illud dicitur fieri vno impe-
tu, quod fit etiam ex interuallo: dum tm̄ nō diuertatur ad alios
actus. vt notat gloss. in. l. si quis in tantam, circa fin. C. vnde vi.
Paulus de Castro.

Marito. Non summatur in glo. domi sue. ibi. §. is quoqꝫ. dic ꝙ illa loquitur si ter-
na denuntiatio precessit. quo casu licet in quacunqꝫ
domo repertum occidere, non extra domum. Sꝫ vbi
non precessit, remanet. hec. l. incorrecta. In alia gloss. que querit
an adulterum etiam, sicut adulteram. nō vt oīno nō puniatur,
sed vt puniatur mitius vt supra eod. l. nec in. ea. in fi. iuncta auf.
si quis ei. C. e. ¶ Notādum ⁊c. omnes isti sunt infames, de hijs
qui not. infa. athletas. coniuncta gloss. occidere. in fin. ibi dicta
auf. tu dic ꝙ ibi loquitur, quādo denuntiatio precessit, alias re-
manet incorrectus iste. §. ¶ Illud in tex. liceat ⁊c. respōdeo sic,
cum liceat eum accusare, maxime cum accusatio est tempore pe
ritura: vt. j. eodē. si adulterium. in fin. ⁊ ius occidendi est tem-
pore periturum. sed marito non licet cum magistratus non
sit vilis persona. Dynus et Bartolus. ¶ Innominia. Quo
casu dico, quod etiam tunc accusare liceat iure mariti. supra
eodem. si vxor. in principio. sed in. l. nec in ea. ⁊ l. patri. licet si nu
pta est filia: secus si vidua. nā tunc cum ignominiosa vidua im-
pune cōmittitur stuprū, vt. d. l. si vxor. in fin. ⁊ prin. ⁊ l. nec in ea.
§. j. ¶ Nupta. respondeo. tunc nō licet cum iure mariti tūc accu
sari non possit, vt. l. si vxor. §. diuus. ¶ Notatus est. tunc non li
cet occidere talibus ignominiosis iure mariti, vel patri nō licet
accusare: licet iure extranei sic. supra ea. l. in tex. ⁊ glos. Paulus de castro.

Summarium.

1 Personaliter capere num priuatus quem possit? Et an liceat captū retinere: & q̄ꝫ diu?
2 Occidere & si licitum non sit, est tamen capere licitum.
3 Maritus cum vxore extra domū adulterū loqnentem an capere possit? Et quid ad hoc requiratur?
4 Confessio spontanea præcedat, vel sequatur cōfessionē in tormentis factā, nihil refert. Et idē siue in iudicio siue extra, Et quā in ciuili probationē īducat, & an admittat̄ ꝓbatio īcōtrariū? nu. 5.
6 Serui depositioni propter probationum inopiam statur.
7 Lex iulia de adulterijs respectu seruorum torquendorum quot specialia habeat?

Capite quinto. Licitum est marito vel pr̄i adul
terū cū filia vl' vxore dep̄hēsum p. xx. horas reti
nere, vt ipsum iudici representet: et si semel dimi
serit, amplius reducere no possunt: secus si eua
1 serit. hoc dicit nota. ¶ Et † nota casum in quo
licet priuate persone aliquem personaliter capere. simile. s. de
furt. l. si quis in seruitute. ⁊ l. interdum. C. de decuri. et. C. de fal.
mo. l. j. ¶ Item nota, quod priuato licet aliquē capere, non ta-
men licet detinere: nisi per. xx. horas. nam iura predicta debent
limitari secundum istam. l. secundum Barto. quod est notan-
dum. ¶ Item nota, quod priuato capere licet, ⁊ si semel dimit-
tat non licet reducere. Sed si fugerit, licitum est eum prosequi, ⁊
reducere etiam ex iteruallo. quod est bene notandum. ¶ Item
2 no. ꝙ † licet alicui non sit licitum occidere, licitum est tamen cape
re. sic etiam iudex, qui cognoscere non potest vel punire, cape-
re potest ⁊ remittere. supra de custodi. reor. l. diuus. ⁊ in auf. de
defen. ciui. §. audiant. ¶ Deprehensum. scilicet, in domo sua,
3 vel extra. Sed † si extra domum reperiat eum cum vxore loquen
tem non licet sibi capere, nisi terna denuntiatio p̄cesserit. tūc aūt
poterit tribus adhibitis testibus, quod solum ad cōdemnatio-
nem adulterij sufficiet: vt ī auf. vt liceat mat. ⁊ aui. §. is quoqꝫ. et
auf. que est posita. C. eo. ti. si vero. ¶ In glo. accusator. quando
dicit, cui alias non staretur: dic cui alias non staretur sine noua
4 spontanea confessione. Sic not. † ꝙ non refert vtrum spontanea
ꝯfessio precesserit vel sequatur confessionem factam in tormen-
tis: vt illi stetur. ¶ Item non refert vtrum illa spontanea con-
fessio fuit facta in iudicio, vel extra, vt stetur confessioni facte in
tormentis. Ita debet intelligi ꝙ habetur in. l. si quis ea. C. de cu
sto. re. ⁊ in. l. j. §. si quis vltro. de questi. ¶ Item not. confessionē
factam extra iudicium in criminali nō prodesse ad probationē,
sed ad iudicium dumtaxat. ¶ Item si ex ea fuit aliquod scan-
dalum secutum, incurrit quis in famiam facti, per quam repel-
litur a noua dignitate: vt in. c. q̄ sit graue. de excess. prelat. dico
etiam, ꝙ talis confitens non pōt in iudicio vel tormentis a tali
confessione recedere, vt no. Inno. in. c. per inquisitionem. de ele.
In ciuili vero facit plenam probationem. vt. l. publia. in fi. s. de
pe. ⁊. C. de nō nu. pe. l. gn̄aliter. quod dic vt notatur supra. de do
na. l. nuda ratio. per Barto. Adde ad istam glo. aliam similem
supra de infamib. l. ictus fustiuꝫ ⁊. C. de lib. cā. l. si qs filiū. ¶ In
5 † extraiudiciali vero cōfessione admittit̄ ꝓbatio in contrariū:
vt. l. cu falsa. C. de iuris ⁊ fac. igno. ⁊ ēt qn̄ ī iudicio est ꝯfessus.

Si postulauerint. Non summat̄. in text. de seruo. s.
alieno in seruitio accusati cōstituto, similr scire pōt
6 veritatem: vt. j. §. hr̄i. cuius † dicto statur propter pe-
nuriā probationū. C. de repu. l. consensu. §. sup plag. facit. l. j. de
questi. Dynus in. c. veniēs. in fi. de test. non tm̄ creditur talibus
vilib' psonis seruis ⁊ alijs sine tortura: qꝛ in defectū probatio tm̄
etiam cōtra dominū admittunt̄. ⁊ sic familiares ꝯtra dn̄m suū.
ar. hic. qđ habeo de facto. ¶ Accusato. s. aliq̊ ex̄neo. naꝫ si seru'
ipse accusaret̄, propter torturā n̄ solueret̄, habeo simplū: vt. j. se
quit̄. sed duplum. vt. j. in. §. fin. ⁊. s. de calum. l. vlt. Interesse scꝫ
questioni, vt. j. sequit̄. Estimari. s. an̄. q. ⁊ post, vt sciatur inq̄tuꝫ
deterioretur. s. vsuff. quemad. cau. l. j. §. recte. ⁊ solu. matri. si esti-
7 matis. ⁊ quod ibi nota. Ista. l. iulia. de adulterijs quantum ad
propositum hꝫ tria. s. ꝙ serui estimentur, ⁊ deterioratio prestet̄
dn̄o. Item, ꝙ torqueant̄. ⁊ hoc in. §. hr̄i. vsqꝫ ad. §. iubet. Itē ꝙ
ad dn̄m nō reuertat̄ ꝓpter rōnes hic cōtentas. Itē prohibetur
alienari in seruo. de quo non hic, sed in. l. prospexit. supra qui et
a quibus. ⁊ l. verbo. C. e. tit. in. ij. responso. Paulus.

Vsi. Despiciamus. Res dr̄ ad illum ꝑti
nere, cui' itereſt quo
q̄ño, ratione alicuius iuris. ⁊ si pro parte interest, pro illa dr̄ res
ad eū pertinere. h. d. pena deteriorationis vel estimatio serui, que
dicitur pena respectu soluentis, cui nihil adest, sed respectu reci-
piētis non est pena: qꝛ recipit estimationē rei sue, supra de eo per
quem fac. est. l. j. §. si plures. ⁊ l. fin. vnde sibi prestatur estimatio,
nō dn̄o nisi dominus concurreret secum. qꝛ tūc preferretur. ar. s.
de po. bona fides. ⁊c. Paulus de cast.

Summarium.

1 Liberum corpus non æstimatur.

§. Si liber. Si quis petit liberū hoiem torqueri
tanq̄ seruū tenet̄ sibi ad interesse, et
etiā actiōe iniuriarū. h. d. cū gl. ¶ Utilē. ad estimationē operuꝫ
amissaꝝ, vel medicamētorū si corp' lesum ē. † Nā liberū corp' nō
estimatur

estimatur.s̄.si qua pau.feci.dica.l.ex hac.ꝛ.l.q̄ actiõe.§.j.ad.l.
aqui.ꝛ.l.fin.de his q deie.vl'effu.qd estimabit iudicis arbitrio
arg.s̄.de his qui deie.vel effu.l.j.§.sed cum hõ.Sed cõpetit etiã
actio aduersus,scꝫ calũniãtẽ.vnde hoc ipso calumniat.nã liber
hõ pro testimonio non torqtur.hoc ꝓbat hec lr̃a.ꝛ.l.ex libero.j.
de questi.contra dat vtilis.dic ex mente:qꝛ liber hõ non torquet
§.haberi.q̄reret etiã sibi si ministerio eiꝰ vsus sit,puta in agro,
vel in villa.ꝛ prohibetur alienari.j.lx.dies.s̄.qui ꝛ a quibus.l.
ꝓspexit.C.e.l.verba.serui parentum non torquentur,ꝛ alienari
ꝓhibentur nisi sint in ministerio accusati:vel accusari alias pñt
scire veritatem:non tamen prohibentur alienari. Paulus.

Summarium.

1 Seruus cũm torquetur an aduocatus dominusq́; serui interesse possit? Et quibus actibus interesse possunt? Et si pars interrogetur an respondere debeat an aduocatus?

2 Seruus non est omnis qui seruit.

3 Publicatio bonorum alicuius quando fit,quid in ea veniat?

§. **Questioni.** Questioni seruorũ vtraqꝫ pars cũ eorũ aduocatis interesse pñt:
ꝛ tunc interrogandi facultas eis dat.h.d.¶ Et intelligas qõ-
1 ni.i.†examinationi,an torqueri debeãt,vl'nõ.Sed cũ torqñt in-
teresse nõ debẽt:vt no.in aut.de testi.§.qꝛ vero.sic etiã ĩterpretat
ↄsuetudo in testibus,vt partes sint pñtes cũ iurãt,non cũ depo
nunt.vt.l.si qñ.C.de testi.ꝛ ibi notatur.sed aliꝫ iurisperiti ꝛ pa
troni non partiũ,sed cãrum bene vocantur cũ testes deponũt.s̄.
de pu.iudi.Custodias.¶ Interrogãdi.i.interrogatoria faciẽ
di.ipse vero iudex interrogabit.ꝛ nota hic de interrogatorijs,q̄
fiunt testibus.de quo in.c.pñtium.de testib.lib.vj.¶ Quid si
pars interrogatur,nunqd dꝫ ipsa rñdere,vel aduocatus?dic ꝙ
ipse in propria persona,vt in.c.pastoralis.ꝛ de iudi.§.de eo.No
2 ta†hic ꝙ nõ oĩs,q seruit,seruꝰ est.quod facit,ꝙ nõ oĩs q est in fa
miliaritate,est familiaris.quod facit pro interrogato.

§. **Iubet.** Serui adulteri vel adultere,vel parentũ suorũ,postq̄ torti sunt,publicant,vt secu
rius veritatem dicãt,ꝙ si eorũ nõ sunt,sed illi tm̃ in eis ius hñt,
id tm̃ ius publicat:ꝛ si reus vl'rea fuerit absoluti.deterioratio
3 seruorũ ꝑ accusatorẽ eis prestat.h.d.vsqꝫ ad.§.fin.¶ No.†ꝙ qñ
bona alicuius publicãtur,solum dꝫ publicari qd suum est ꝛ ius
suũ.l.si finita.§.si de vectigalib.s̄.de dam.infec.ꝛ facit ꝙ si inter
eas res est aliqua res emphiteotica,que publicet, vt fiscꝰ reco-
gnoscat eã q̄tũ ad hoc.ↄtra hoc tñ facit.l.si libertũ.de bo.lib.ꝛ
l.fi.§.i.de bo.lib.de qua plene ꝑ doc.in.d.§.si de vectig.¶ Not.
tex.¶ Ne dum hi sperant.etiam pro qõne,de qua queritur.ꝙ si
familiaris pro testimonio de domino denuntiat eum spe reuer-
tendi,quod non valet.de q̊ videbitur.j.de question.l.j.ꝛ no.per
Ioan.fa.insti.de testa.§.j.

Summarium.

1 Delictum in vno solo actu verificatur.

Mariti. Qui vxorẽ in adulterio deprehensam nõ dimiserit,vel de adulterio damna-
tã duxerit,vel q̄stũ ex eius adulterio fecerit,tanq̄ le
no.ꝑ.l.iuliã punit.h.d.intelligas eadẽ pena q̄ adul-
ter,vt.s̄.e.l.ij.¶ Lenocinij.idẽ in eo,qui pro stuprũ nõ reuelan-
1 do receperit aliqd.h.d.vsqꝫ ad.§.sex mensiũ.¶ Not.in.§.q̄stũ.
ꝙ delictũ verificatur in vno actu solum:qꝛ qui semel fecit fur-
tũ,fur est:secus est in officijs,ꝛ ministris:qꝛ ex vno actu non ve
rificatur,vt.l.j.§.i.de exercitor.per qd determinat,qd si qs ince
perit facere diuersorium,vt sit caupo vel hospes.vt teneatur:li-
cet quidam dicãt cõtra per hunc tex.Sed iste tex.loquitur in no
minibꝰ delictũ significantibꝰ:al's aũt in noibus officiorum,non
sufficit semel,qꝛ non dꝛ mercator,qui semel mercatus est.de quo
plene per Bar.in.l.lega.in princ.s̄.de lega.iij.¶ Itẽ no.ꝙ iste
tex.non corrigitur per aut.Sed hodie.C.eod.quia hoc intelligi
tur,nisi punita fuerit:postq̄ autem penitẽtiam fecit de iure ca-
nonico vicesies sexcies potest sibi parcere.c.quemadmodum,
de iureiur. Paul.de cast.

Summarium.

1 Adulteria tot sunt,quot accessus.Et an pro quolibet pœna ciuilis imponatur?

2 Præscriptio in criminalibus per libeli oblationẽ interrumpitur.

§. **Sex mensium.** Sex mẽses vtiles.q dãtur ad accusandũ adul-
terã,vel illã q̄ stuprũ cõmisit,incipiũt currere a die diuortij,si nu
pta erat:quinquẽniũ tñ cõtinuũ nõ trãsgrediat.h.d.vsqꝫ ad.§.
quinquẽniũ.¶ Vidua,q̄ erat tpe cõmissi crimĩs.ꝛ dic criminis.i.
stupri.¶ In gl.vltima in fi.qñ dicit.j.de pe.si diutino.∴ iõ inci
1 pit currere ab vltĩa die,vel ab vltĩo accessu.Nã†tot sũt adulte-
ria q̊t sũt accessus.ꝛ ꝓ q̊libꝫ dat accusatio legis iulie,lꝫ pena ci-
uilis,q̄ reiterari nõ põt,vt mors,vnica tm̃ iponat pro oĩbꝰ acces
sibꝰ:vt notat.s̄.de furt.l.vulgaris.in gl.imo vñr.Sed peniten
tia reiterabilis ꝓ quolibet accessu iponit:vt notat.vj.q.j.c.imi-
tare petrũ.ꝛ in cle.j.§.si qs aũt.de priuile.Ex quo pꝫ,ꝙ respectu
primi accessus incipit tp̃s currere a principio.in delictis autem
habenbꝰ cãm ↄtinuã,incipit currere a die perfecti delicti.s̄.qd
vi aut clam.l.semper.§.annus.vbi tex.bonus.

§. **Quinquennium.** Postulatꝰ ẽ ꝑ oblationẽ scꝫ libelli.
2 Et no.†ꝙ in criminalibꝰ p̄scriptio interrũpitur ꝑ oblationẽ li-
belli.qd est valde notandum.vbicũqꝫ inuenit de criminalibꝰ:
in ciuilibus aũt reqrit interrogatio vel litis cõtest.vt.no.in.l.si-
cut.ꝛ.l.cũ notissimi.§.in his.C.de prescrip.xxx.vel.xl.anno.Et
no.s̄.de vsuca.l.si alienam.

§. **Hoc amplius.** Interruptio ciuilis solũ ꝓdest interrumpẽti.h.d.
tex.cũ gl.No.fi.huiꝰ.l.in ar.ꝙ ep̃s nõ possit dispẽsare de adulte
rio cõmisso cũ vi.vt.c.at si clerici.de iudi.qd dicit,ꝙ ep̃s possit
dispẽsare intelligatur de simplici.quod habeo in facto.

Summarium.

1 Accusans ex officio de qun calumnia teneatur? Et vltimã termini diem in termino computari.

2 Paria esse,siquis dicat,à diuortio,& à die diuortij.

1 **Pater.** Non †summat.No.ꝙ ille q accusat ex
offõ,tenet de calumnia euidenti,non
p̄sumpta:vt no.j.de accu.l.ij.¶ Itẽ no.ꝙ vltĩa dies
termini cõputat in termino.¶ Calũnie.s.euidẽtis,
2 vt in gl.No.ꝙ †paria sũt dicere a diuortio,vel a die diuortij,vt
hic cõiũcto.§.sex mẽsium.s̄.l.pxima.Qd facit ꝓ statutis vel ci-
tatiõibꝰ,q̄ dicũt a tali die ꝛc.qꝛ paria sunt a tali die,vel ab actu
cõmisso tali die.¶ Diuortio.hodie vr̃ ꝙ a die cõmissi crimĩs:cũ
statim possit maritꝰ accusare etiã ↄstãte mr̃imonio:vt ĩ aut.vt
liceat ma.ꝛ.§.qꝛ vero plurim.ꝛ ĩtellige hic diuortio.i.ab eo mo
mẽto,q̊ fit diuortiũ.ꝛ sic de momẽto ad momẽtũ ↄputat.Sꝫ.s̄.
l.pxima.in.§.sex mensiũ.dꝛ ꝙ a die diuortij.Sꝫ idem est dicere a
die diuortij,ꝙ a diuortio.qd est notandũ.nã paria sunt dicere ꝙ
tp̃s currere ĩcipiat a tali actu,vl'a die q̊ actꝰ celebrat nã vtrobi-
qꝫ ↄputat d momẽto ad momẽtũ.Qd bñ no.ad terminũ statu
torꝫ ꝛ iudicis.sm bar.¶ Die.No.ꝙ vltĩa dies termini cõputat
ẽt ĩ illo die,q̊ fieri possit id,qd poterat fieri diebꝰ p̄cedẽtibꝰ.pau.

Quinquennium. In tpe cõtinuo nõ cõputat dies
qbꝰ qs ĩpedit agere,vl'accusare de iure.h.d.no.Cõ-
cor.l.j.in fi.de anna.excep.C.Sꝫ dies qbꝰ ĩpedit age
re de facto bñ cõputant.Sed si iusta cã est,ↄceditur restõ in in-
tegrõ.s̄.de serui.rusti.predio.l.ꝛ Attilicinus.ꝛ not.ꝑ doct.in.l.
j.C.de bo.mat.ꝛ.d.l.j.in fi.de anna excep. Paulus.

Summarium.

1 Accusari duo simul quando dicantur? Et an testes qui deponunt se sucessiuè per rimulam hostij vidisse,singulares dici debeant.

2 Mandans ac mandatarius simul in eodem libello accusari posun. Item & falsos testes producens vna cum ipsis testibus.

Nihil. Dum nõ vtrũqꝫ occidat.¶ Verbis.q̄
reqrunt vtrũqꝫ occidi.s̄.e.l.pri.¶ Serua
ta.q̄ rõ locũ hꝫ ẽt,si sine vulneribus filia fugerit,non
tñ volũtate pr̃is.ꝛ no.ꝙ paria sunt aliqd fecisse,vel
per eũ nõ stetisse quin fecerit.qd verũ nõ solum vt excusetur a pe
na illiꝰ actꝰ omissi,sed ẽt a pena alteriꝰ actꝰ cõmissi:vt hic ꝓbat.

§. **Cum alterum.** Adulter ꝛ adultera si-
mul accusare nõ pñt:sꝫ
cum altero eorũ bñ põt accusari,qui domum p̄buit vel ↄsilium.
ad maleficiũ cõmittendũ.¶ Finiat.ꝛ ideo nõ currit tp̃s ad ac-
cusandũ.s̄.l.proxima.¶ Duos.s.in crimine adulterij.s.adulte-
rum ꝛ adulterã.sed in alijs criminibus secus.nam etiaꝫ.x.accu-

sari pñt eodem tpe.si eiusdē maleficij sint participes. C.si reus
vel accusator.mor.fue.l.j.ꝛ ibi no.i.l.hos accusare.§.lex iulia.s̃.
1 de accu.Et †no.ꝙ simul duo dicūt accusari, qñ pēdēte iudicio
ɔtra vnū accusatur alter:licet eodem libello nō fuerint accusati.
¶ Quod facit ad qōnē testium, dicentiū se ꝑ rimulā hostij ali
qd vidisse successiue.nā ex hoc nō reddunt singulares.nā simul
dicuntur vidisse,lꝫ viderint successiue ɔtinuato tñ tpe.de hoc.s̃.
de vulg.ꝛ pupil.le.corne.in fi.melius.j.l.se.ꝛ ibi ē casus.¶ No.
2 †fi.tex.in arg.ꝙ mādās ꝛ mandatarius possunt accusari simul.
in eodē libello:qꝛ sunt participes eiusdē criminis.¶ Item pro-
ducēs falsos testes simul cū testibus accusari pōt de falso. Ca-
sus est hic in ratione sui.de quo tñ Cyn. multum se inuoluit in
l.j.C.si reus vel accusa.¶ Sed Bar. determinat per hūc tex.in
d.l.hos accusare.§.lex iulia,de accusa. Paulus.

Summarium.

1 Mulier si cum seruo adulteriū cōmisit, vter accusari prior debeat?
2 Testes vt non sunt ante litem contestatam in alterius præiudicium recipiendi, ita nec aliquis torquendus.

SI quis adulterium.

Si ser-
uus adulteriū cōmittit, primo dꝫ accusari mu-
lier, q̃ seruꝰ.h.d.vel sic, si adulteriū fuit cū ser-
uo comissum, est ab adultera incipiēdū priusq̃
1 ad serui torturam veniat.h.d.est rō, †ne seruus
in tortura ad confitendū afferat aliqd preiudicium mulieri.nā lꝫ
eius cōfessio plenū preiudiciū nō faciat mulieri, facit tñ aliqua-
lē p̄sumptionē:vt hic ꝓbat̃.extra.e.c.significauit.secus in sñia,
q̃ lata ɔ̃ adulterum nullū facit p̄iudiciū adultere.s̃.e.denūcias-
2 se.§.q̃ritur.¶ Et no.fm Iaco.de are.ꝙ †sicut testes ante litem
ɔtestatā nō sunt recipiēdi ɔ̃ aliquē, ita nec aliquis torquēdꝰ est
in alterius tale quale preiudiciū añ litē ɔtestatā.qd est notandū.
¶ In glo.prima, a sñia.Ista est vera.vel etiam dic.C.e.si duꝫ.
Sed ista non est vera.s̃.de accus.seruos.§.si. Paulus.

Summarium.

1 Princeps mandans castrum diruendum, ita mandare videtur, ne postea reedificetur.

§. Si quis adulterum.

Paria sunt
adulterū cū
vxore reptum ꝑmittere abire, vel ipm in domo amicabiliter de-
tinere, ꝛ mādatū leg.indefinitum, intelligitur perpetuū.h.d.no
tabiliter.¶ Adulterū.reptum cum vxore non dimiserit fm qd
l.prohibet.vt.s̃.e.mariti lenocinium. in princ. ¶ Retinuerit.s.
in domo amicabiliter. ¶ Nouercam. cum nouerca repertum.
¶ In vxorē.s.repertū.¶ Uerbis.q̃ loquunt̃ de dimittēte adul
terum cū vxore repertum, ꝛ vxorē detinēte.qd facit ꝓ statutis q-
bus cauet̃, ꝙ syndici comitatus debeant male factores punire.
ꝙ si malefactores dimiserint codēnēt̃ i cētū ꝛ syndicꝰ aliquē, po
ne sticꝗum, in maleficio repertū, non dimisit abire, sed retinet
eum domi, ꝙ puniat̃ ex mente statuti.¶ Uerbis quibꝰ vr̃ satis-
factum dimittēdo.Nā.l.precipit marito, ꝙ vxorē dimittat:non
tñ vetat, quin reducere possit.Sꝫ certe vetare videtur, ne fraus
1 fiat.vt sequitur.Et †est in ar.fm doc.ꝙ si princeps decreuit ali-
quod castrū diruendū:vr̃ vetare ne postq̃ dirutū ē ne ɔstruat̃.
Bene ergo intelligunt̃ esse perpetue si sine prefinitiōe tpis indi
cuntur.qd est verū qñ imponunt̃ pro maleficio.s̃.de pe.l.seruo.
Secus si pro cōtumacia.qꝛ tunc sunt tpales, quousqꝫ durat con
tumacia.extra de consti.c.ex literis.ꝛ adde quod hr̃.j.de pen.l.
prefinito.¶ Fiat.hodie ɔ̃ quia postq̃ mulier detrusa est in mo
nasterium, licet marito eam recuperare.C.e.euictis.¶ Sed ho-
die contra dic vt extra.de iure iurā.c.quemadmodum. in fin.ꝛ
xxxj.q.j.c.si quis vxor.cum pluribus.

STuprū cū.l.accusaturꝰ.

Libellus male conceptus pōt emēdari, ꝛ per ipm nō
interrumpit̃ prescriptio, q̃ per solā libelli dationē solet
interrumpi.h.d.multū singulariter.Sed in ea, q̃ interrūpitur
per litis contestationē, vt inspiciatur an ipsa litis cōtestat.fuerit
legitima, vt notatur in.l.j.C.de lit.contestati.¶ Si tpa.s. quin-
quēnij.in gloss.ad primū dic, ꝙ ibi erat functus officio suo: hic
non.ar.s̃.de re iudi.iudex.Ad aliud dic, ꝙ ibi per electionē ius
eligendi expirauit:hic non. Paulus.

SI minor.

Post pubertatem.sed etiam si ma-
litia supplet etatem.extra de despō.
impube.c.puberes.ꝛ adde.j.extra de delictis puero-
rum. Paulus de Castro.

Summarium.

1 Veritas spectanda potius, quàm opinio.
2 Adulterij pœnam quæ sunt, quæ totaliter excusent ac tollant?
3 Pœnitentiam locum non habere in eo, qui ab accusatore est præuentus. Et nulla ignorantia nupt.incestas confirmat.
4 Adulterum cum incestu cùm simul conmituntur, an duo oriantur delicta.& sic duæ actiones? Et quid si ex forma statuti vnu mox delictum puniri debeat? Et mulierem sicut masculū mortis pœna plecti.

SI adulterium.

Si ɔmittat̃ ince
cestus cū nupta,
ꝛ sic cōcurrat cum adulterio:vel cuꝫ soluta, ꝛ sic
cōcurrat cum stupro, et ambobus casibus dat̃
opera rei illicite, punitur femina sicut masculus.
ꝛ qꝛ duplex est delictum ex vno facto descendēs,
duplex orit̃ accusatio.h.d.primo vsqꝫ ad versum, quia multum
interest.Et supple, nec tunc aliqua datur excusatio mulieri, vel
masculo rōne alicuius ignorātie, cū dent opam rei illicite: vt in
1 †versicu.fratres.circa fi.Nā inspicimus potius, qd est in verita
te, q̃ ꝙ est in opinione.s̃.de iniur.l.eum q.§.si iniuria. ¶ Item
supple, quod tunc in nullo mitigat̃ pena.Nā mitigatio non
fit, nisi ratione ignorantie.vt in versiculo nōnūq̃.q̃ non decidit
in hijs casibus:ꝛ sic habes p̄mā partem.¶ Scdo dicit in versi
cul.qꝛ multum.ꝙ qñ cōtrahit̃ incestus sub colore matrimonij:ꝛ
sic dando opera rei illicite, siquidē ambo ignorant ius ꝛ factū,
eis parcitur.Si vero sciant vtrūqꝫ:tunc nulla datur excusatio,
sicut cum datur opa illicite rei.Si vero sciant factū, vt puta cō-
sanguinitatis.Sed ignorant prohibitionē iuris:tunc pena intel
2 ligat̃ ēt in masculos.A qua† pena tria sunt que totalr̃ excusant
scꝫ sexus.ꝛ iste nō excusat ab ignorantia iuris naturalis, sed po
sitiui tñ.Secundo excusat etas.nā minor.xxv.annis ab vtraqꝫ
ignorantia excusatur, scꝫ iuris naturalis ꝛ positiui.postq̃ dat
opam rei licite: ꝛ sic melioris cōdōns est minor q̃ mulier.Ter-
tio excusat penitentia.nā si cōtrahētes incestas nuptias diuer-
tant incōtinēti anq̃ accusentur:tunc ois pena remittit̃ eis.Ex
3 †quo no.penitentiā non habere locum postq̃ quis ab accusato
re preuentus est.¶ Itē incidenter dicuntur duo, primo:qꝛ pro-
pter nullam ignorātiaꝫ inceste nuptie confirmari pñt.¶ Scdo,
ꝙ licet rōne sexus, etatis, vel pnie, presumat̃ ignorātia iuris, nō
tñ in aliquo ꝓdest talis error presumptus:nisi ꝑ partē allegetur
h.d.multū notabilr̃ ꝛ magistraliter.ꝛ ad istud vltimū semꝑ all.
versiculus.Idem pollioni.est eñ valde notabilis ꝛ singularis,
in hoc qd etiā eo casu, quo pars hꝫ pro se iuris presumptionem,
non tñ iudex pōt supplere de facto:sed opꝫ ꝙ pars alleget tm̄,
sup quo fundatur iuris presumptio.tenendū est menti, qꝛ nō ha
4 betur alibi.¶ In text.adulterij pena.vult dicere an † vnica tm̄
accusatio oriatur, puta adulterij tantum, vel stupri tantum, vel
incestus tm̄.ꝛ videbatur q sic:qꝛ vnicum factū est, ꝛ licet sit vnū
factum, dicit tñ iurisconsultus, ꝙ est duplex delictum scꝫ adulte-
rium ꝛ incestus.ex hoc sequitur determinatio fm gloss.nā si du-
plex delictum, ergo duplex accusatio, que quidem accusationes
possunt eodē tpe a diuersis intentari non ab eodem: ꝛ licet vnꝰ
succumbat in vna, non tñ nocet alteri.C.de accusa.qui de crimi
ne.¶ Item si ex forma statuti, vel consuetudinis diuerse pene,
ꝛ reiterabiles imponerent̃ ꝓ vtroqꝫ delicto:tūc licet punitus es-
set ex vno delicto, nihilominus puniretur ex altero:secus si pe-
na non est reiterabilis.supra de ferijs.l.vulgaris.ꝛ quod ibi no.
in gl.Sed si eēt vnum fcm̄, ex quo vnum tm̄ delictū oriretur, ꝙ
pluribus legibus puniretur:tunc predicta non procederent, si
electa vna, accusatione, puniretur alia.supra de accusa.l.senatꝰ.
ꝛ dic vt ibi.¶ Item no.in verbo.similiter.secundum Barto.ꝙ
mulier puniatur pena mortis, sicut vir. nec obstat aut̃.Sed ho-
die.quia loquitur in adulterio solum. Paulus.

Summarium.

1 Peccans in principali sciēter rei illicitæ operam dando à iure in omnibus quoqꝫ accessorijs in dolo esse præsumitur.

Vsi. Quia multũ interest. Hic re
spondet tacite obiectioni.nã posset oppõi ad p̃dicta.ꝙ mulier ꝓpter
ignorãtiã excusari debeat a pena incestus:qꝛ ꝯhẽdo incestas nu
ptias excusaꝛ ꝓpter ignorãtiã.Sꝫ rñdeꝛ,ꝙ verũ est illud,cũ mu
lier errat in facto:ꝛ per ꝯñs in iure:secus si scit vtrũqꝫ.quia tũc
cõmittit cõtumeliã iuris ꝛ sanguinis.Sed in casu nr̃o vtrunqꝫ
p̃sumiꝛ scire,cũ det operã rei illicite.ꝛ sic cõtumelia iuris ꝛ san
1 guinis.Nã†cũ peccat in p̃ncipali sciẽter dãdo operã illicite rei,
ius p̃sumit in oĩbꝰ accessorijs in eodẽ eũdẽ dolũ adesse.ar.C.vñ
vi.l.si qñ.ꝛ sic nõ obst.oppõ.¶ Quare incidẽter queriꝛ,quid si
sciat factũ ꝛ ignoret ius:ꝛ rñdeꝛ mulierẽ excusari total'r,si errat
in iure positiuo.Sꝫ si masculus vel mulier errãt in iure natura
li,nõ excusatur total'r,sꝫ ꝓpter errorẽ mitius puniũtur,nisi etas
vel pnĩa etiã ab hoc excusent.h.d.vsqꝫ ad fi.¶ Penã.nã cum
ꝯtrahaꝛ scꝫ per iuris ignorãtiã naturalis,vel positiui:si mascu
lus minꝰ puniꝛ ꝑꝑ ignorantiã iuris naturalis.q̊ femina multo
fortiꝰ.ꝛ ita debes intelligere ṽsiculũ.p̃cedẽtẽ.¶ Fratres h̃ põit
exceptionẽ:quia opponiꝛ.de.l.j.C.de interdict.mr̃i.dic vt in gl.

Summarium.

1 Libertus patronum quanquam accusare potest,occidere non potest.
Et an filio bannitum patrem ex forma statuti occidere liceat?
Et cur non idem in patrono?
2 Iuri cõi per ciuitatis statutum in vniuersum non posse derogari.

§. Imperatores. Maritus occidẽs vxorẽ
in adulterio deprehẽsam
propter iustũ dolorẽ mitiꝰ puniꝛ,ꝙ si al's homicidiũ cõmisisset.
qꝛ vltimo supplicio nõ puniꝛ.Sed si humilis p̃sona sit in opus
publicũ tradiꝛ.Si vero honestior in insulã relegaꝛ.h.d.¶ §.li
berto.libertꝰ nõ põt criminaliter accusare,nisi in crimine adul
terij,vel vbi suã iniuriã prosequereꝛ,eo tñ casu non ꝑmittiꝛ sibi
patronũ occidere,cũ eius fame parcere debeat:multo magis ꝛ
1 vite.h.d.¶ In tex.parcẽdũ.No.†ꝙ licet libertus accusare pos
sit patronũ,tñ occidere nõ põt:qꝛ rõne superioritatis dꝫ sibi re
uerẽtiã exhibere.ꝑ qđ determinaꝛ ſm Dyn.ꝙ ꝑ formã statuti
bãnitus põt impune occidi,ꝙ filio nõ licebit p̃rem bannitũ occi
dere ꝓpter reuerẽtiã paternalẽ:sicut nõ lꝫ hic ꝓpter reuerentiã
patronalẽ.vbicũqꝫ igiꝛ lnĩa datur priuato occidẽdi propria au
thoritate,dꝫ intelligi de illo,cui reuerẽtiã nõ tenetur exhibere.et
idẽ ſm Dy.videtur de quocũqꝫ superiore ratione iurisditionis.
qđ est notãdũ.¶ Sed ista sunt vera nisi dictus superior propter
delictũ perdat ius superioritatis,vt hic:qꝛ lꝫ patronꝰ cõmittat
adulteriũ cũ vxore liberti,nõ propterea desinit esse patronus.Sꝫ
in qõne de bãnito secus est:qꝛ cũ perdat,puta ciuitatẽ:ꝑdit ius
patrie ptãtis,que est de iure ciuili:vt insti.de pa.po.in prin.ꝛ iõ
cũ tunc nõ teneaꝛ sibi exhibere reuerentiã põt impune occidere
ſm Bar.qui dicit ita se determinasse bicordi.ꝛ est casus in.l.mi
nime.s̃.de reli.ꝛ sump.fun.l.iij.§.transfugas.ꝛ quod ibi not.j̃.
de sicar.¶ Tu aduerte,nã aut istud bannum fuit illatũ a prin
cipe,puta ab imperatore,aut a sp̃ali ciuitate.Primo casu.s.qñ
a principe,si quidẽ illatũ erat propter delictũ cõtra rem publicã
commissum:tunc qꝛ reputatur hostis ciuitatis,licitũ est eũ in
terficere ꝛ impune:vt dicta.l.minime.¶ Si vero propter aliud
delictũ,vel propter cõtumaciam:tunc nõ est licitũ alicui priuato
interficere.Sed publico executori dũtaxat:maxime si non est dã
natus ad mortẽ,sed deportatꝰ vel al's relegatus.s̃.de custo.reo.
l.fina.versiculo ꝙ si ipse custo.Et quod no.per Dyn.in.l.in la
queũ.s̃.de acqui.re.do.ꝛ.ad.l.iul.maie.l.cuiusqꝫ.versiculo pen.
¶ Scđo vero casu,cũ illatũ est bannũ a ciuitate:tũc idẽ si pro
pter contumaciã vel delictũ contra rem publicã commissum sit
damnatus.Sed si fuisset rebellis ciuitati,ꝛ propter hoc esset bã
nitus:tunc aut queris an liceat eũ interficere iure cõmuni:ꝛ di
co ꝙ nõ.vt.d.l.minime.qꝛ ꝓpter tale bãnũ,nõ ꝑdit ea que iuris
cõis sunt.i.vrbis Romane.ꝛ teneꝛ sibi reuerẽtiã exhibere filiꝰ,
2 cũ nõ ꝑdit patriã ptãtẽ de iure cõi,cui†nõ põt per statutũ ciui
tatis derogari vniuersaliter.Sed vigore statuti permittẽtis ta
lẽ occidi,bñ posset:qꝛ talis bãnitꝰ ꝑdit ea,q̃ sunt illiꝰ ciuitatis,
qñ bannitus est.iuxta illa,que no.ꝑ Ia.de are.in.l.ex facto.§.ex
facto.ad trebell.ꝛ per Bar.in questione disputata,que incipit,
lucane ciuitatis statuto cauetur ꝛc. Paulus de Castro.

Summarium.

1 Necessitate quæ fiunt,quatenus fieri intelligantur?

§. Si quis in honore. Magistratus
potest accusa
ri de adulterio,ꝛ tenebitur cauere de iudicio sisti.Sed prosequu
tio accusationis differtur vsqꝫ ad finẽ officij.h.d.Primũ dictũ
est verum,si accusatio erat tẽpore peritura durãte magistratu:
al's secus.s̃.de offi.presi.l.senatus.Secundũ dictum intellige in
crimine adulterij , cuius prescriptio per solam libelli oblatio
nem interrũpitur.s̃.e.mariti.§.quinquẽniũ.nã tũc dabatur libel
lus ꝛ stabitur cautioni de iudicio sisti duntaxat,vt hic.ꝛ proce
ditur vlterius,si esset talis prescriptio,que non interrumpereꝛ,
nisi per litem contestatã:tunc etiam lite contestata procedetur
1 contra magistratum:quia†ea que propter necessitatẽ fiũt,cate
nus fiunt quatenus exigit necessitas,vt.d.l.senatus.¶ Itẽ si es
set talis que non interrũperetur nisi per sententiã:tunc etiã vsqꝫ
ad sentẽtiam procederetur.l.sed si restituatur.§.primo.s̃.de iu
di.¶ Postulaꝛ.ꝑ dationẽ libelli.¶ Accusatio.i.accusatiõis.

Vim passam. Non summatur.vide Bald.
C.de fide instru.ꝛ caut.vbi
declarat hãc.l. Paulus de Casto.

Quesitum. Non prohibeꝛ mulier a ma
rito dimissa.illi nubere quem
maritus hꝫ suspectũ de adulterio.Item si maritus
vxorem propter adulteriũ dimissam reduxit.ius ac
cusandi perdit.h.d.ꝛ incidit in crimẽ lenocinij.s̃.e.si quis adul
terium.§.primo. Paulus de Castro.

Summarium.

1 Probationes factæ non dato termino ad probandum,an valeant?
2 Lex,in crimine,de adulterijs quomodo in praxim respectu proba
tionum faciendarum deducatur?
3 Accusator in crimine adulterij,si testes paratos habeat,an statim
debeat probationes facere? Et quid in alijs criminibus?

In crimine. In crimine adulterij
nulla daꝛ dilatio ad
probandum,nisi cã cognita.h.d.ꝛ tñ habes,ꝙ
probationes fiunt in crimine adulterij.s̃.e.l.ij.
circa finem.ꝛ.l.capite quinto.propter†qđ di
1 cunt doc.hic esse casum,ꝙ valent probationes
facte nõ dato termino ad probandũ.facit.j̃.de questio.l.vnius.
§.cogniturũ.ſm Ia.ꝛ notatur.s̃.de feri.l.fi.Et not.C.de dila.l.
j.In alijs autem criminibus datur vna dilatio sine cause cogni
2 tione:vt dicta.l.fin.de fer.¶ Et nota†modum practicandi hãc
l.nam si accusator petat terminum ad probandum,iudex inter
rogabit,vbi sunt testes:vtrum absentes vel presentes.si quidem
sunt absentes,dabit dilationem,vt hic.Si vero sunt presentes:
tunc non dabit,sed expectabit eum quantum sibi videbitur.et
si nimis differt:tunc reũ absoluet.per qđ patet nõ resultare ab
surditatẽ,quã quidam dicunt,videlicet ꝙ nõ dato termino ad
probandum,poterit accusator producere testes.j̃.totũ terminũ,
quo instantia criminalis durat.ꝛ sic per hoc instantia adulterij
fieret longior.qđ est cõtra mentẽ huius.l.nam hoc non est verũ:
quia iudex expectabit eum,quãtum sibi videbitur,videlꝫ.j̃.tot
dies,quibus potuerit probationes adducere.quo non facto reũ
absoluet.ar.l.hec cõditio.ff.de condi.ꝛ demon.Et iste est verus
3 intellectus per.docto.male visus.¶ Vltimo†not.ꝙ in crimine
adulterij debet accusator adducere probationes ꝙ primum po
test,si habet testes paratos.¶ Sed in alijs criminibus non co
gitur ducere,nisi termino sibi dato.vnde si daretur.potest in to
to termino producere testes:ꝛ adde qđ not.in.d.l.fin.s̃.de feri.

Summarium.

1 Ingenuus & libertus respectu diuersorum idem haberi censerique
potest.Et par in parem imperium non habet.
2 Dispensationes alterius subdito ditioni,an possint aduersus ius su
perioris in ditione operari?

Si is qui. Dispensatio alicui concessa
sibi nõ ꝓdest quo ad suũ su
periorẽ,sꝫ q̊ ad extraneos sic.h.d.vl'sic.q ius annulo
rum aureorũ impetrauit,reputaꝛ ingenuꝰ quo
ad extraneos,nõ quo ad suũ patronũ.facit.l.ẽt.in
prin.s̃.de bo.liber.ꝛ.s̃.de iure annulo.aureo.l.
1 final.ꝛ penultima.Et sic†nota quem reputari vt ingenuum.
ꝛ vt libertũ respectu diuersorũ.Ex h̃ sequiꝛ,ꝙ igenuitatis statꝰ

nõ ꝯtriaꝛ statui libertinitatꝫ: al's sit ñ possent ĩ vno ꝯcurrere. Sꝫ
stat⁹ libertatis bñ ꝯtriaꝛ statui ſuitutis. nã qꝛ nõ põt vn⁹ eẽ liber
ꝛ seru⁹ diuersoꝝ. pꝫ ẽt arg. ꝑdictoꝝ, ꝙ si sint duo dñi vnius ca-
stri: ꝛ vn⁹ vẽdit partẽ suã vni subdito de eodẽ castro: ꝙ ille em-
ptor põt dici dñs ex ꝓsona vẽditoris: ꝛ subdit⁹ ex ꝓsona dñi al-
terius. nã ille vẽditor: nõ potuit vẽdendo ius cõsocij sui auferre.
C. de cõ i. rer. alie. l. falso. ꝛ iõ si delinqt poterit per aliũ dñm tãꝙ
subdit⁹ puniri: lꝫ ille q vẽdidit, nõ potuisset. qꝛ nulla rõne subdi
tus erat. Et par in parẽ nõ hꝫ iperiũ, vt. l. ille a quo. §. tẽpestiuũ.
ad trebell'. ꝛ. c. innocu⁹. de elec. facit. c. cũ capella. de ꝑuile. vbi dr,
ꝙ eadẽ capella põt eẽ subdita ꝛ libera quo ad diuersos. facit. l.
2 loci corp⁹. §. cõpetit. ß. si serui. vẽ. ¶ Itẽ † no. ꝙ si dispẽsationes
alicui subdito alterius ꝯcedñtur ꝑ principẽ, si pñt operari circa
extraneos nõ operanꝛ ꝯ ius superioris: sec⁹ si ꝯ extraneos opa-
ri nõ possent. ꝛ tũc operanꝛ ꝯ supiorẽ. l. ẽt in prin. de bo. lib. vbi lo
quiꝛ de libera testi factiõe liberto ꝯcessa. nã cũ illa nõ possit opa
ri circa extneos, opaꝛ ꝯ supiorẽ. ꝛ tene mẽti. Paulus de Castr.

Summarium.

1 Occidẽs bãnitũ nõ legitimẽ, vel de bãno extractũ, an puniẽd⁹ sit?
2 Stuprũ ne, an adulteriũ cõmisisse dicaꝛ, qui cũm nupta coiuit, quã
solutã credebat? Et volũtas & ꝓpositũ distiguit maleficiũ. nu. 3.

SI ex lege. Qui ducit ĩ vxorẽ illa, quã
putabat a marito iuste re-
pudiatã, lꝫ nõ eẽt, de adulterio nõ puniꝛ: sec⁹ si
1 sciebat. h. d. Induciꝛ † in ar. de illo, qui occidit
bãnitũ, qui erat extract⁹ de bãno: vel nõ erat le
gitime bannit⁹: vtrũ puniaꝛ, si statutũ dicat ꝙ
bãnit⁹ possit impune occidi, ꝛ dic ꝙ si sciebat non iuste bãnitũ,
teneꝛ: vt hic. ꝛ ar. in. l. iiij. §. cõdẽnatis. ß. de re iudi. ꝛ ibi ꝑ Dy.
¶ Si vero ignorabat, tũc nõ teneꝛ pena homicidij: qꝛ caret do-
lo. vt. ĩ. de sica. l. in. l. sꝫ tñ posset extra ordinẽ arbitrio iudicis: qꝛ
fuit in culpa nõ explorãdo, vtrũ legitime bãnitus esset vel non.
ar. ĩ. de reg. iur. l. qui cũ alio. ꝛ. l. qui cũ alteri⁹. ꝛ. ĩ. de pe. respicien
2 dũ. §. delinquunt. ¶ Facit † etiã ad. q. de illo, qui cõmisit stuprũ
cũ nupta, quã putabat solutã. an dicaꝛ cõmisisse adulteriũ vel
stuprũ tm̃? et dic ꝙ cõmisit adulteriũ: qꝛ cũ det operã rei illicite,
inspiciꝛ qđ est in veritate, non qđ est in opinione. ß. de iniur. l. eũ
qui. §. si iniuria. ꝛ vide qđ no. ß. e. l. si adulteriũ cũ incestu. ß. e. Sꝫ
3 cũ daꝛ opera rei licite, inspiciꝛ opinio, vt h. ꝛ ita intelligiꝛ id qđ
dr voluntas ꝛ ꝓpositũ distiguũt maleficia. ß. de fur. qui iniurie.
ad princ. licet illa videatur contra. Sed ne obstet dic, ꝙ verum
est quo ad delinquentẽ: ibi aũt domum frangens, non commi-
sit furtum. ꝛ ista est pulchra limitatio, si bene inspiciatur.

De ui publica *Rubrica.*

Summarium.

1 Arma hodie portare habere, vel vendere, an liceat?

LEge Iulia. Qui tꝫ ar-
ma ĩ domo
vel in villa ꝑter vsum venationis iti-
neris nauigationis vel cõmercij tene
1 tur hac. l. h. d. cũ. l. se. hodie † vero per
auꝛ. de armis ẽt ex dictis cãis, non lꝫ
tenere, nec ẽt portare, vel vẽdere, nisi
qbusdã ꝓsonis ad h deputatis, sꝫ nec
ẽt aio se dfendẽdi licitũ ẽ portare ar-
ma offensibilia vel defensibilia. ĩ. ci-
uitatẽ, vel extra: vt patet ꝑ totã ꝯsti. in auꝛ. de armis. de iure ꝓo
ꝯꝝ nõ repiꝛ ꝓhibitũ portare arma defensibilia, vt loricas, vel
scuta. Sed nec etiã offensibilia, dũ tñ ad sui tutelã. ĩ. e. l. pe. §. si.
Sꝫ de cõsuetudine nõ seruaꝛ. vr ẽt hodie ꝑ cõsti. Frederici per-
missum viatorib⁹ portare ensem acutũ, vel alligatũ selle sue ad
sui defensionẽ. x. coll'. de pace te. ꝛ ei⁹ viola. §. mercator. lꝫ de iure
C. eẽt penu⁹ prohibitũ: ꝛ ẽt faciẽdi facultas ꝓhibita, nisi certis
ꝓsonis: vt. C. d gladia. ꝛ vt vsus ar. inscio. prin. interdict. sit. li. x.
Et iõ sunt tria q ĩspiciunꝛ, vtrũ sit ꝑmissum portare arma. Se-
cũdũ vtrũ sit permissum tenere. Tertio vtrũ sit permissum ven-
dere: ꝛ distingue ꝫm diuersa iura ꝯꝝ. C. ꝛ autheñ. vt dixi ex
cõsuetudine tñ ꝓbaꝛ, ꝛ maxime mediolani. vbi fiũt ista, maxi-
me arma, ꝛ vẽduntur.

IN eadem. Ibi ponũtur multi casus, qui
bus qs puniꝛ qñ ꝯ statũ pu-
blicũ. §. preterea. ĩ. ead. l. qñ cõtra priuatũ: ꝛ vide per
te. quia non expedit summare. Paulus de Castro.

Summarium.

1 Quæstio ciuilis, si in criminali incidat, vtra prior expediri de-
beat? Et quid contra?
2 Iudices seculares, an de clericis cognoscãt? Et qui nuntium sententiã
de mandato exequentem impedit, seq; armis defendit lege Iul.
de vi public. tenetur.

1 QVicetu. In. §. si de vi. si † qđ ciuilis
icidat in criminali, ꝑus ex-
pediꝛ crĩalis, ꝙ ciuilis. ad h allegaꝛ. ¶ Sꝫ qd
ecõtra, si crĩalis icidat ĩ ciuili? dic, aut icidit ꝑ
modũ accusatiõis ꝑncipalr: ꝛ tũc idẽ. C. de or-
di. iudi. l. si. aut ꝑ modũ exceptiõis: tũc si quidẽ
in cã ciuili pri⁹ itẽtata agebaꝛ de ꝓprietate, neutra ꝑferꝛ alteri:
sꝫ vtraq; sil' expediꝛ, vt. l. pe. e. ti. de or. iudi. Sꝫ si agebaꝛ de poss.
tũc ciuilis ꝑferꝛ criminali, si crĩalis reqrit altiorẽ indaginẽ. C. de
edict. diui Adri. tol. l. ij. ¶ Si de vi. si crĩal'r, vt ꝯgruat ti. ¶ In
§. qui vacãtẽ. s. honestã, vel inhonestã, q cõuersa est ad honestã.
nã in illis idẽ est. l. impialis. C. de nupt. si aũt oĩo eẽt ihonesta ꝛ
turpis: tñ rapiẽs nõ teneꝛ. ß. de fur. l. verũtñ. ꝛ. C. d rap. vir. l. j. i
2 ꝑn. No. † qũo iudices sclares, ad eccliasticos iudices mittũt cleri
cos, qui eos cũ mitra vel alio sili puniãt: cũ de h se intromittere
nõ debeãt. Bar. ꝛ ẽ no. l. in. l. q dolo. ¶ Not. ꝙ q nũtiũ exequẽtẽ
sniam cũ mãdato impedit ꝛ nõ ꝑmittit exeq sibi, sed cũ armis se
defendit, tenetur hac. l. hoc verum si sit certum, ꝙ sit illius iudi-
cis, ꝛ habet mãdatum ꝛ modum non excedat: vt. l. prohibitum.
C. de iure fisci. libro decimo. Paulus de Castro.

Ad. l. Iuliam de ui priuata *Rubrica.*

Summarium.

1 Pœna ordinaria & extraordinaria, an pro eodẽ crimine imponi-
eidem posſint? Et quid de duabus ordinarijs?

QVE vi priuata. Dãnatus
hac. l. ꝑdit
tertiã ꝑtẽ bonoꝝ ꝛ ifamis efficiꝛ. ꝑp qđ
ab honore vel dignitate repelliꝛ. ꝛ ĩ hãc
l. icidit, q ex naufragio dolo malo aliqd
accipit, lꝫ ẽtiã ex ꝯstõnib⁹ ꝑncipũ extra
ordinẽ puniaꝛ. h. d. ¶ Et not. vltimũ. qꝛ
1 † per hoc vr, ꝙ ex eodẽ crimine possit ali
cui iponi pena ordinaria ꝛ extraordina-
ria. facit. c. j. ex de calũ. ꝛ d rap. c. ĩ archiepã. Sꝫ due pene ordia-
rie ipõi nõ pñt ẽt ex diuersis legib⁹. l. senat⁹. ¶ Infamib⁹. No.
ꝙ ifamis nõ ꝑt eẽ iudex. ꝛ h exceptio dꝫ oppõi añ litẽ ꝯtestatã,
si ẽ iudex dlegat⁹. Sꝫ si ẽ ordiari⁹ nõ ꝑt ꝯ eũ h exceptio opponi
ꝑ subditũ. ar. ĩ. l. barbari⁹. d offi. ꝑto. ꝛ. l. senat⁹. de offic. ꝑsid. de q
dic vt no. ꝑ Inn. ĩ. c. si citat⁹. de rescrip. d off. dele. cũ sup. ꝑ Bar.
in. l. qdã ꝯsulebãt. ß. de re iudi. ¶ Eadẽ pena. s. vt repellaꝛ a di-
gnitate vel honore. Redigunꝛ. vt sunt oẽs dãnati ex cã famosa.
tales eñ a dignitate vel honore repelluntur. C. de dignit. l. neq;
famosos. lib. xij. hoc vult dicere iste ꝟsicul⁹, lꝫ gl. multũ laboret.

Summarium.

1 Obligatio ad pœnam legis Iul. de vi priuata, vnde nasci dicatur?
Et qui consentit in delictum non consentit in pœnam. Et quid
in delictis priuatis? nu. 2.

HAc lege. Nõ sũmaꝛ. ¶ Teneꝛ. i. puniꝛ. nã
1 † ad hãc penã resultat obligatio.
qđ pꝫ, qꝛ ad ipaꝫ iponẽdã ñ itẽtaꝛ actio, sꝫ iploraꝛ iu
dicis offm̃ nobile, qđ ñ ꝑsupponit obligationẽ. l. q ꝑ
collusionẽ. ß. d act. emp. ꝛ d ann. leg. l. qnt⁹ muti⁹. §. põpõi⁹. ꝛ no.
ß. d dã. ifec. l. cũ postulasset. ꝛ h ẽ rl'are ĩ oĩ pena, q resultat ex crĩe
publico. ¶ Alij dñt ẽt ad illã eũ obligari, qꝛ dliquẽdo ꝯsẽsit, vt
puniaꝛ. ß. d postula. l. j. §. ad bestias. Ex q ꝯsensu oriꝛ obligatio.
2 Sꝫ † ñ plꝫ, qꝛ lꝫ ñ ꝯsentiat ĩ dlicto, ñ ꝯsentit ĩ pena, q ipõiꝛ ĩ vno.
¶ In criminibus aũt priuatis, bñ resultat obligatio ad penã,
vt patet. ß. in toto libro. de priua. delict. in qb⁹ pena petitur iure
actionis. pꝫ etiam in. l. j. ß. de act. ꝛ obli. qꝛ dt obligationẽ oriri ex
delicto

delicto.s.in publicis criminib⁹ ad penā extraordinariā applicādā
pti,rōne sui interesse,silr oriť obligatio ꝛ actio in factū.j.de fal.
l.que pro nomine.ſ.pro socio.l.nec quicquam.ꝛ hanc non puto
oriri ex consensu,sed ex legis authoritate.¶ Verbereť.s.cū dolo
re pulsaretur.ſ.de iniur.l.lex cornelia.§.inter.

Summarium.

1 Debitor alij vendendo rem alij obligatā,an dominiū traditione
in emptorē accipiētē trāsferat? Et q d in iuribus icorporalibus?
2 Emptor iuris incorporalis,an impunè quasi possessionem pro
pria authoritate apprehendere posit?

Creditores. Si creditor in bonis
debitoris propria au
thoritate.i.sine iudicis snia.ius sibi dicit,ius
suū amittit.ꝛ si per violētiā facit,hac lege tene
tur.h.d.cū.l.se.qd plane declara.vt plene no.in
l.j.ſ.qd met.cā.Si in rē.i.sibi debitā vel nō.nā
añq̄ sibi tradatur nō dr sua,sꝫ debitoris,lꝫ dicatur sibi debita.
Hinc est q̄ debitor alteri tradendo ꝛ vēdēdo transfert dñiū.C.
de rei vendi.l.quotiēs.facit.l.ex stipulatione.de acqr.pos.ꝛ.C.e.
1 ti.l.minus instruct⁹.hoc†est verū in reb⁹ corpalib⁹.in quib⁹ ca
dit vera traditio.Sꝫ in iuribus incorporalibus.in quibus vera
traditio nō cadit,ex sola cessione trāsferť dc ius.qd qs hꝫ.ſ.de
pig.act.l.j.ꝛ notatur per cōpostellanū.c.i.ex de ɔsti.hoc pꝫ in ces
sione vel in datione actionū,p quā trāsferuntur vtiles ipso iure
sine alia traditione.q̄ nō in eis cadit.C.de act.ꝛ obli.l.ij.Ex hoc
sequūť duo notabilia.Prio.q̄ si ius icorpale ɔcediť duob⁹,ille
q est pōr.est potior i iure.Scdo si res tradať,in qua illud ius fun
dať:vt.l.creditor.§.si.cū.l.se.ſ.qui potior.in pig.habe.Sꝫ i cor
2 poralib⁹ potior est ille,cui tradiť.vt.d.l.quotiēs.¶ Scdo†sequi
tur,q̄ ille cui simile ius vēditur pt ppria authoritate occupare,
Nec in hāc.l.incidit,dūmō nihil corpale attingat.¶ Istā qōnē
ponit Inn.notabilr i.c.cū nris.ex de ɔcess pbē.sec⁹ si aliqd cor
porale attingeret.vt in.c.lꝫ.de pbē.lib.vi.¶ Intrauerit.etiā si
pro ipso eēt lata snia:qr nō licet ppria authoritate executionē fa
cere.l.miles.§.iudicati.de re iud.Sec⁹ si hꝫ sniam a iudice:vt.j.
subijciť.in verbo nullo ɔcedēte a ɔrio sensu.ꝛ.ſ.de acqui.poss.l.
iuste possidet.ꝛ no.in.d.§.iudicati.ꝛ.ſ.vn vi meminerit.p gl.nā
tal'snia ēt si sit iniusta ipm excusat.ar.ſ.de suspec.tuto.l.q testō.

Si creditor. Debitoris occupet.Sed si
in re mea quā naturalr ꝛ ci
uiliter possideo.tu aliqd facis,licitū est ppria autho
ritate occupare.ſ.ad.l.aqliā.l.quēadmodū.§.si ptes
ctū.ꝛ.ſ.qd vi aut clā.l.qd vitē.§.si ad ianuam.Idē si tm̄ ciuilr
possiderē:quia licitum est mihi illam ciuilem possessionē defen
dere.ſ.vti possi.l.j.§.interdictū.ꝛ ibi no.in glo.Idem si retinerē
licite ꝛ ex decreto iudicis.l.hec aūt.§.fi.ſ.ex quibus cau.in poss.
ea.ꝛ notatur per Bar.ſ.si mulier ventris nomine.l.j.§.necessa
rio.¶ Et adde qd no.Inn.in.c.j.extra de immu.ecclesia.ꝛ per
glo.in cle.ij.de censi.ꝛ in Spe.de loca.§.nūc aliq̄.versiculo qua
dragesimooctano.ꝛ.d.l.hec aūt.in fi.ꝛ dico q̄ illum text.intelli
git melius Bartol.in.l.j.§.necessario alleg.q̄ aliquis alius.

De sicarijs *Rubrica.*

Summarium.

1 Negatiuam quandoq; quis probare cogitur.

Lege Cornelia. In
cen
diū,etiā si inde nō sit secuta mors.Et
qualr puniātur icēdiarij,vide qd ple
ne no.C.de accusa.l.datā.ꝛ.c.pterea.
ex de snia excō.Qui ve falsum testi
moniū.No.istū versiculū in cā capita
li,teneť hac.l.qd intellige si ex illo te
stimōio fuerit qs ɔdēnat⁹.alibi dr q̄
teneť pena taliōis,sicē accusator calū
niosus,vt hr.xxiij.q.v.ꝫ imago.ꝛ vide qd no.ij.q.iij.i gl.sūme.

§. Diuus. Absolui.s.totalr si casu fecit.C.e.l.euꝫ.
Sꝫ si p culpā,nō totalr,sꝫ leui⁹ puniť,
vt in gl.ꝛ.j.de pe.respiciēdū.§.delinquūt.ꝛ incūbit sibi on⁹ pbā
di.q̄ nō fecerit aīo interficiēdi.qd qualr pbari pōt notať.C.e.l.j.
qr pbať ex ɔiecturis,qr erat amicus su⁹.vel cōsanguineus pstī
1 to iuramento purgationis,vt ibi notatur.Et†sic not.casum in
quo quis tenetur probare negatiuam.ꝛ q̄ non sit dolo.ꝛ est ra
tio:quia cum actus sit,de se probatus presumitur contra eum.
C.de iniur.siue cōuicij.als qui dolum alleg.dolum probare te
netur.l.quotiens.C.de dolo.ꝛ.l.qui dolum.ſ.de probatio.

Summarium.

1 Impunitum esse quod quis ad sui defensionem facit.
2 Sui in substitutione,cūm quis instituitur & sui qui dicantur?
3 Testatoris verba ad iuris subtilitatem non sunt trahenda.

1 **§. Item diuus.** Nota†sm Iac.de are.impu
nitum esse,qd ad propulsan
daꝫ iniuriā suā ꝛ suorū quis facit.ad ea,que notanť in.l.vt vim.
ſ.de iusti.ꝛ iur.ꝛ dicuntur sui cēs,qui pro ipso testimoniū ferre
non coguntur.scꝫ vsq; ad septimū gradū.vt no.gl.C.ad turpill.
2 l.penultima.Istud facit ad.q.†cū quis instituit in testamēto ti
tium ꝛ suos,de quibus intelligatur.Nā dicunt quidam,q̄ non
intelligitur,nisi de filijs in potestate constitutis.Nam alij sunt
extranei,sed ego puto q̄ intelligatur de omnibus agnatis vsq;
ad gradū octauū,qui possunt ad eius successionē venire.puto ta
men eos substitutos sm ordinē,vt priores in gradu.prius vocen
tur ad substitutionē.arg.de leg.ij.l.peto.§.fratre.ꝛ.l.cum pater.
3 §.penult.ꝛ ad trebell.l.heredes mei.§.peto.qr†non sunt semper
verba testatoris ad subtilē iuris interpretationē restringēda.de
leg.iij.l.nō aīr.ꝛ.d.Bar.aliqualr i.l.gall⁹.§.j.ꝛ bñ.ſ.d li.ꝛ post.

Summarium.

1 Pœna legis si per statutum alteretur,an punitio remaneat.Et sta
tuta dicentia bannitum interfici posse bene fundata esse.

Eiusdem legis. In principio. Sed si
causa hominis necan
di.tūc secuta morte,puniretur pena capitis:als pena
relegationis.qr illa est mala occasio.j.de pen.si quis
aliqd.¶ Pigmētarij.i.speciarij.sic cicuta herba pestifera.cui⁹
succo mortuus est Socrates.Et facit ad id quod not.per Bar.
1 in.l.ij.ſ.de pu.iudi.vbi†querit,nunquid si pena legis alteretur
per statutū remanet punitio?ꝛ dicit q̄ sic:quia lꝫ pena sit muta
ta,tn̄ accusatio durat,vt hic est casus.¶ Item nota.q̄ statuta
dicentia bannitum interfici posse esse bene fundata per hūc tex.
¶ Transfugas,etiam dum tamen sint legitime banniti,pro
crimine contra rem publicam commissam.Paulus de Castro.

Summarium.

1 Dolus in eo qui in officio delinquit,non requiritur,vt puniatur.
2 Iudex reum cum excessu torquens,ita vt inde mors ipsi reo contin
gat,an sit puniendus,licet dolo careat:& qua pœna?

Lege Cornelia. Si posit⁹ in magi
stratu facit aliqd il
1 licitū ɔ necē hois,teneť.hac.l.h.d.Et no.q̄†i eo nō
reqriť dol⁹ q delinqt in officio,vt puniať ēt totalr sꝫ
sufficit lata culpa.C.de custo.reo.ad ɔmētariēsem.ꝛ sic graui⁹
puniť,q̄ alij.Sec⁹ si dlinqret extra officiū:qr tūc puniť miti⁹,ēt
2 si dolo delinqt.j.e.l.pen.ꝛ p istud pncipiū dr,q̄†si iudex posue
rit aliquē ad torturā,ꝛ excessiue torserit,ita q̄ mors secuta sit.lꝫ
dolo careat:qr vr ad vīdictā publicā fecisse.ſ.de iniu.l.qd rei pu
blice,tn̄ dꝫ decapitari,si fuit i lata culpa.qd ē notādū sm Bart.
hic.ꝛ ita poniť casus.ꝛ no.p Cy.in.d.l.ad ɔmētariēsem. Pau.

Summarium.

1 Culpa lata in maleficijs,an dolo æquiparetur? Et an quis punia
tur pro leui & leuissima culpa?

§. Cū quidā. Qui p lasciuiā aut latā clpā mortꝫ
cām alicui pbet,nō puniť pena ca
pitis,sed relegať.h.d.ꝛ sic miti⁹ puniť qui delinqt per culpā,q̄

1 per dolū.quia lata culpa non equiparat̄ dolo in maleficijs.ī.e.l.
iij.Et dicunt quidā,ꝙ nulla culpa facit quē cōdēnari criminali
ter,nisi lata.⁊ de hac loquitur hic.⁊ notat Cynus in.l.si quis nō
dicā.C.de epi.⁊ cler.¶Sed tu dic,ꝙ etiā propter leuē ⁊ leuissi
mam punitur quis criminaliter,licet leuius quam per latam.ī.
de pe.respiciendum.§.delinquunt.¶Item no.ꝙ tunc punitur
quis criminaliter ex lata culpa,cum ipsa tendit principaliter in
lesionem alterius:al's secus,vt.l.si adulterium cum incestu.§.
Imperatores.s̄.de adulter.

Summarium.

1 Fauori publico,an per priuatum renuntiari possit?Et quid si sta
tutum puniat alium percutientem,an puniet percutientem eum
qui velit?
2 Absens ad mortem damnari potest.

§. **Idem diuus.** Nō est licitum aliquem etiā
volentē castrare,vel spado-
nem facere,etiam si sit seruus.⁊ qui hoc fecerit,vel se sponte ad
hoc tradiderit,in hanc.l.incidunt,⁊ capite puniūtur,⁊ poterūt
in absentia condēnari.¶Sed qui seruum castrādū tradiderit,
dūtaxat in dimidiā bonorum mulctabitur.h.d.vsq; ad.l.iij.⁊
hoc est statutum in publicum fauorem:vt ciuitas ⁊ imperiū li-
1 beris repleatur.ī.de bo.dam.l.fi.§.penulti.⁊ sol.mat.l.j.⁊†ideo
non potest etiā per volētem huic fauori renūtiari,vt hic pz.⁊.s̄.
de iniur.l.j.§.vsq; adeo.lz iniuria priuata remitti possit,vt ibi.
Per hoc pz ꝙ si statutum dicit,ꝙ pcutiens aliquem,in tāto pu
niatur,ꝙ etiam percutiens volentem incidit in statutum.quia
fauorem publicum respicit ⁊ bonos mores.⁊ hoc est verum quo
ad publicam vindictam.Sed ipse percussus nō aget iniuriarū:
quia infertur in volentem.Secus si statutum respiceret tm̄ puā-
tam vtilitatem:vt si diceret,ꝙ nullus ingrediatur possessionem
alterius.nam ingrediens possessionē volētis nō tenetur,nec quo
ad ipsum volentem,nec quo ad rē publicā.ar.dicti.§.vsq; adeo.
⁊.l.j.§.inde queritur.s̄.de no.oper.nuntia.⁊ de seruis expo.l.j.
2 ¶Item†not.casum spālem in versiculo,⁊ qui hoc crimine.in
quo damnatur quis absens ad mortem.⁊ est alius.C.de pen.l.
ne diu.secundum Bar.est alius in crimine legis iulie maiest.vt
habetur in quadam noua constitutione.Federici,quam edidit
in ciuitate Pisarum secundum Bar.Gl.tamen hic dicit,ꝙ in
absentia non damnabitur ad mortem.sed relegabitur.que pe-
na irrogari potest in absentem.Tu dic contra.Nam illud est ve
rum,cum tale crimen est.ex quo etiam presenti non veniret im-
ponēda pena capitalis,sed relegationis.vt.ī.Si aūt capitalis
veniret imponenda:⁊ tunc in absentia non debet etiā relegatio
nis snia ferri:vt notatur in.l.absentē.ī.de pen.per gl.sup verbo
relegationem.que contradicit huic,sed illa vera secūdum Dy.

Summarium.

1 Culpa lata an puniatur,si non sequatur euentus?
2 Culpa lata in maleficijs innominatis,an dolo æquiparetur:& quid
in maleficijs nominatis?

In lege. Ad penam.l.cornelie imponē
daz sufficit dolosus animus,
licet non sequatur euentus maleficij.Sed lata
culpa non sufficit,que in maleficijs nō equipa
1 ratur dolo.ad hoc alleg.Circa pmū dic,†ꝙ si
nō sequitur euentus,aliqualiter leuius punit̄
ꝙ̄ si sequeretur.s̄.de extraord.crim.l.j.in prin.⁊ innuit in text.in
l.aut facta.§.euentus.ī.de pen.facit quod notatur in Specu.de
accu.§.j.versiculo quid si peractum fuerit.Circa secūdum dic,
ꝙ in maleficijs vel delictis nominatis lata culpa non equipara
tur dolo,siue sint priuata crimina,siue publica:⁊ siue queratur
de pena criminali,siue ciuili.vt est furtum ⁊ iniuria,vel homici
dium,⁊ crimen falsi.s̄.de furt.l.j.⁊.l.falsus.§.qui alienum.et.l.
inter omnes.§.recte.ibi quid in dolo ⁊c.⁊.C.de fal.l.nec exem-
plum.¶Sed in maleficijs innominatis,vt cū punitur actus
vel factū.qui non cadit in nomē alicuius maleficij:tunc lata cul
pa equiparatur dolo.s̄.si mens.fal.mo.l.j.§.j.⁊ si quis testa.li-
ber esse iussus.l.j.§.nō aūt.nā ibi punitur seru⁹ qui aliquid sub-
trahit pēdēte cōditione libertatis.qđ furtū dici nō pōt,vt.l.ser-
ui ⁊ filij.s̄.de fur.vt oriatur actio furti.¶Sz actus est de se ma-
lus:⁊ ideo lata culpa equiparatur dolo.⁊ est rō in predictis:qr
in maleficijs innominatis imponit̄ pena extraordinaria ad ar-
bitriū iudicis.s̄.de extraor.criminibus.l.j.§.j.⁊ not.de iniur.qđ
senatus.Sz ad penā extraordinariā sufficit lata culpa vt.s̄.eo.
l.corporalia.§.j.¶Sz in nominatis criminibus imponit̄ pena
ordinaria,ad quam regulariter requiritur dolus.Cetera dic vt
dicta.l.prima.§.non autem.si quis testa.liber.Bar.⁊ adde glo.
que cum ista.l.all'.in.l.in actionibus.s̄.de in litem iurand.l.lata
negligentia. Paulus de Castro.

SI mulierem. Si mulier dat cām vt
abortū faciat,in exilium
dānat̄ ex hac.l.h.d.hoc est verū anteꝙ̄ partus sit for
matus in vtero:vt aū.xl.dies,vel fm alios.xlv.Sed
postꝙ̄ esset in vtero formatus:tūc puniretur pena capitis:qr eēt
homicida.ī.de pen.l.si quis aliquid.§.qui abortionis.⁊ nota.s̄.
de extraord.crimi.l.diuus.⁊ dic vt ibi in gloss.penam vero irre-
gularitatis nō incurrit,nisi qui partui iam formato mortis cau
sam prebet.extra de homici.c.sicut.Dy. Paulus de Castro.

Summarium.

1 Vim vi repellere licere cum inculpatæ tutelæ moderamine,
qualiter intelligendum sit?Et an verberare volentem occide-
re liceat?

FUrem. Furem nocturnū licitū est in-
terficere, si parcere quis ipsi
non potest,sine periculo suo vel suarum rerū.
h.d.tex.cū gl.¶Furē autē diurnū nō pōt qs
interficere,nisi timeat periculū psone:quia te-
lo se defendit.nā periculū rerū timere nō pōt:qr
pōt diurnus cito recognosci.⁊ in iudicio ꝯueniri.⁊ idē esset in
1 nocturno si eadē rō subesset.fm doc.¶Ex pdictis pz†intelle-
ctus ad.l.j.C.vnde vi.vbi dr̄ ꝙ licitum est vim vi repellere cum
moderamine inculpate tutele.qđ intellige si aliter se defendere
nō pōt.vt.l.sciētiā.§.cū al'r.s̄.ad.l.aquil.Et certe locū hz etiā si ti
meat piculū rerū suarū.Vn̄ si vis mihi res meas auferre:⁊ ego
timeo ipsas non posse recuperare:qr es potēs.vel te non cogno
sco,licitum est mihi te interficere.⁊ idem si velles me verberare,
licet non interficere.nam si permittitur pro periculo rerum irre-
cuperabiliū,fortius pro periculo psone.quod not.perpetuo,se-
cundum Barto.⁊ est valde bonum dictum.

Summarium.

1 Voluntas in maleficijs,an spectanda sit,non euentus?Et an volun
tas quandoq; puniatur?Et quid in eo qui plus deliquit,quam
credidit aut voluit?

DIuus Adrian. In maleficijs
spectatur vo-
lūtas nō euentus.Sed alibi dicitur,ꝙ spectat̄
euentus,vt.ī.de pen.l.aut facta.§.euētus.⁊ dic
ꝙ vtrūq; in diuersis casib⁹.⁊ ideo lex ista legit̄
quatuor modis.Primo ꝙ delinq̄re noluit.⁊ tm̄
deliquit:⁊ tm̄ inspicit̄ eius voluntas.de fur.l.qui iniurie.in prin.
1 ¶Sed circa hoc dicas,ꝙ†aut ipse fuit in culpa:⁊ tunc punit̄,
sed mitius habita distinctione inter latam culpā ⁊ leuē ⁊ leuis-
simam.s̄.e.leg.Cornelia.§.j.⁊.l.in le.Aut deliquit per casum:⁊
tūc aut pcessit culpa:⁊ idē per omnia.C.e.l.j.⁊ ibi notat̄.¶Sz
si nulla precessit culpa,tunc in nullo tenetur:qr casus fortuitus
non meretur penam.C.e.l.eum qui.⁊.ī.de pe.l.respiciendum.§.
delinquūt.in fi.C.de pig.acti.l.qui fortuitis.¶Secundo legit̄
eque in eo,qui voluit delinquere,sed non perfecit,vt ex sola vo-
luntate puniatur:vt.s̄.e.l.prima.circa princp.et.§.diuus.⁊.C.e.
is qui cum telo.quod est verum,si processit ad aliquem actum.
Secus si staret in finibus solius cogitationis.ī.de pen.l.cogita
tionis.¶Itē est verum in grauioribus criminibus.secus in le
uibus:vt.l.prima.§.j.quod quisq; iuris.¶Item est verum.si
actus quem fecit,est de se punibilis:secus si esset permissus.Nā
etiam si delinquere intenderet,nō delinqueret.s̄.de fur.l.falsus.
§.qui alienum.⁊.l.inter omnes.§.recte.versicu.per contrarium.
⁊ de iniur.apud labeonem.§.si quis virgines.his enim omni-
bus casib⁹ inspicitur euētus,nō volūtas.¶Itē posito,ꝙ sola
voluntas interdum puniatur, tamen mitius punitur ꝙ̄ si se-
quutus fuisset euentus.s̄.de extraor.crimini.l.prima.⁊ adhuc
etiam si euentus inspicitur,predicta vera de iure communi:
de consuetudine vero, vel statutis locorum, potius inspici-
tur euen-

tur euentus, q̄ volũtas, vt not. in Spec. de accusatore. §. j. versi-
culo qd si primo actũ fuerit. ⁊ iste due puniũtur, vt in gl. ¶ Ter
tio mõ legitur extra gl. in eo, qui voluit delinquere, sꝫ plus deli-
quit q̄ voluerit. quo casu dic ꝙ aut plus deliquit circa eandẽ rẽ,
aut personã: ⁊ tunc inspicitur euentus nõ voluntas, postq̄ da-
bat operã rei illicite: vt patet. ff. de adult. l. si adulteriũ cum ince-
stu. in prin. ⁊ de iniurijs. l. eũ qui. §. si iniuria. ⁊ ideo si credebã tm̃
vulnerare, sed occidi, teneor de occiso. ¶ Item si credebam fura
ri rem prophanã, ⁊ erat sacra teneor de sacrilegio. ¶ Itẽ si cre-
debam verberare ignobilem ⁊ ille erat nobilis, teneor tãq̄ ver-
berans nobilem. arg. iuriũ allega. ¶ Si vero plus deliquit cir-
ca diuersas res, vel personas q̄ putauerit, tũc aut illud verisilr
poterã credere. ⁊ inspicitur euẽtus: vt. C. ad. l. iul. de vi pu. l. si qs
ad se fundũ. Itẽ ille qui cõgregat gentes ad faciendum tumul-
tũ: tenetur de cede cuiuscũqꝫ etiam si sit mortuus vnus de parte
sua. quod tñ non putabat, ⁊ ideo si quis posuit ignem in domo
vnius, vt illam tm̃ cõbureret: tenetur etiam si cõbuxisset domũ
vicinorum. nam euenire posse prospicere debuit. ff. ad. l. aquil. l.
qui occidit. §. in hac actione. ¶ Si vero verisimiliter illud non
debebat credere: tũc aut deliquit in alias personas vel res prin-
cipaliter. vt puta, credebã vulnerare titium tantũ, ⁊ vulneraui
alium, qui se interponebat, vel aliũ pretereũtẽ: ⁊ tunc teneor de
vtroqꝫ. ff. ad. l. aquil. l. scientiam. §. qui cum aliter. puto tñ ꝙ nõ
ad penam criminalem sed mitius puniar. quia non fui in dolo.
¶ Item hoc est verũ qñ dabã operã rei illicite volẽdo hominẽ
ꝑcutere. Sed si dabã operã rei licite, vt qr volebã ꝑcutere fenũ ⁊
percussi hominem pretereuntem, nõ teneor dummodo non fue-
rim in aliqua culpa, vt est casus in. d. l. respiciendũ. §. delinquũt
in fin. facit. l. si putator. ad. l. aquil. ¶ Sed si delinquo in aliam
personam per cõsequentiã, de qua non cogitabam: puta crede-
bam percutere filium patrẽfa. ⁊ ipse erat filiusfamilias: ⁊ sic deli
qui in patrem, non teneor quo ad patrem. ⁊ sic inspicitur volun
tas, vt est casus. ff. de iniur. eũ qui. §. si. ¶ Quarto modo legitur
in eo qui credebat delinquere vno modo, ⁊ vno genere delicti:
⁊ ipse deliquit alio modo, vel alio genere: vt inspiciatur quod
putabat. sed ista lectura nõ procedit: quia in iure inspicit̃ euen-
tus, non voluntas. supra de crimine expil. herede. l. final. ⁊ istud
est notandum. Paulus de Castro.

Summarium.

1 Occiso vno in rixa, eum teneri de occiso, cuius ictu perijt occisus, si de eo constet. Et quid si non constet. Et qualiter teneãtur socij, si plura intercesserunt vulnera?

2 Delinquẽtibus pluribus, qualiter teneatur vnus ex alterius delicto.

Si in rixa. Si in rixa fuerit vnus per-
cussus a pluribus, dꝫ ictus
vniuscuiusqꝫ cõtẽplari. h. d. ¶ Sed ad quid di
cit gl. ꝙ ille puniatur, qui habuit animum oc-
cidendi, alij non. Tu dic clarius, ꝙ †ille tenea-
1 tur de occiso, cuius ictu perijt. Nam si plura fue
runt vulnera, ⁊ vnum tantum erat mortale: ille punitur de occi
so, qui mortale intulit, si constare põt quis fuerit. Sed alij quali
ter punientur? dic aut queritur de pena ciuili, aut pecuniaria,
aut de pena crimĩali, aut de pena canonica: vt irregularitatis.
Primo casu punientur de vulnere tantum, non inspecto an
voluerit occidere vel non. nam quo ad illam penam magis in-
spicitur factum q̄ voluntas. ⁊ hic est casus in. l. item mela. §. si
plures. ad. l. aquiliam. hoc verum si vulnera non mortalia preces
serunt mortale. ¶ Si vero mortale precessit, tunc sequentia vul-
nera, licet ex se non erant mortalia, tamen propter mortale prece
dens censentur mortalia in hominis debilitate. ⁊ sic tenerentur
de occiso secundum Barto. argu. ff. ad legem aquiliam. l. in hac
actione. §. si quis seruum egrotum. Sed non videtur verum: qr
ex quo letaliter erat vulneratus, ⁊ sic non poterat euadere: sequẽ
tia leuia vulnera non dant mortem, licet accelerent eam. vnde vi
deretur dicendum eos potius mitius puniri tanq̄ vulneraue-
rint iam mortuum, qui de proximo moriturus erat. argumen.
de testamen. mili. l. ex eo quod ⁊. ff. de damno infecto. l. damni. §.
sabini. ¶ Sed dictum Bartol. bene procedit, quando prece-
dens vulnus non est mortale, sed propter sequentia efficitur mor
tale, ⁊ sequentia propter precedens. nam tunc quilibet videtur
dare causam mortis: ⁊ sic quilibet tenetur de occiso, q̄q̄ omnes
simul occiderũt. ⁊ hoc est quod dicit glo. hic. ⁊ hoc puto verius.
¶ Secundo casu cum queritur de pena criminali: aut illi
qui vulnerauerũt non mortaliter, venerunt cum animo ⁊ propo
sito interficiendi, licet vnus tm̃ interfecerit: ⁊ tunc perinde tenen
tur acsi occidissent. ff. e. l. j. §. diuus. ¶ Sed si hunc animũ nõ ha
buerunt ab initio vel in ipso actu: tunc tenentur de vulnere tm̃,
ex quo ipsi non interfecerunt, sed alius. Ita dic in gloss. que sic
debet intelligi, quod est verum de iure communi: de consuetu-
dine vero vel statuto secundum qd nõ cõsideratur animus sed
euentus, vt dixi. ff. in. l. diuus, tunc dic idẽ per omnia, vt in pro-
ximo casu dixi. ¶ Tertio casu cum queritur de pena canonica,
scilicet irregularitatis. dic ꝙ illam non incurrit, nisi qui interfi-
cit, non illi qui vulnerant non letaliter, etiam si habeant animũ
occidendi. nam ⁊ ibi inspicitur exitus, non voluntas: vt extra
de homicid. significasti. hec vera cum cõstat de illo ex cuius ictu
perit, sed si non constat: tunc aut vulnera sunt equalia, vel vnũ
non est magis mortale q̄ aliud: tũc oẽs tenent̃ de occiso. vt in
gloss. ⁊ iam dictum est. ¶ Sed si vnum tantum est mortale, nõ
tamen constat quis illud intulit: tunc nullus tenetur de occiso,
sed omnes de vulnere. ⁊ hoc ne in dubio innocens condemne-
tur, infra de pen. l. absentem. licet Bart. videatur dicere contra-
rium. sed nõ placet. Et idem est vbi vnus tantum percussit mor
taliter: sed non constat quis. nam omnes absoluuntur. h. d. glo.
ordinaria. in. l. item mela. in. §. sed si plures. in prima glos. quam
doc. omnes dicunt esse contrariam huic glo. Sed re vera nõ est,
quia illa loquitur qñ vnũ tm̃ fuit vulnus mortale, sed nõ cõstat
quis intulit. Ista vero loquitur qñ vulnera omnia fuerunt equa
lia, puta oĩa mortalia, vel omnia non mortalia per se. nã tũc qui-
libet vr̃ dedisse causam morti. ⁊ ideo quilibet tenetur de occiso.
¶ Sed in gl. cõtraria vnus tm̃ dedit, sed nõ cõstat quis ⁊ ideo
in dubio sanctius est nocentẽ absoluere, q̄ innocẽtẽ condẽnare,
vt in. d. gl. que dꝫ limitari quo ad alios, qui non dederũt cãm ri
xe. Ille vero qui cãm dedit, tenetur etiam si non cõstat, quis oc-
cidit: vt. l. si quis ad se fundum. C. ad. l. iul. de vi pub. qd est ve-
rum. si non pretextu officij: quia tunc habet locum. §. sed si plu-
res. ¶ Sed si pretextu officij, qr tunc sufficit vna pena omnibꝰ.
l. tutorũ. de admi. tuto. ¶ Ex p̃dictis pꝫ, ꝙ si plures delinquũt,
quilibet tenet̃ sua pena, nec pena vnius liberat alium: vt. d. §. sꝫ
si plures. Sed interdũ equaliter, interdũ inequaliter. ⁊ hoc cum
nõ delinquũt sub p̃textu officij. nam tũc omnes tenentur vna tm̃
pena. ff. de pub. l. si militi. ⁊. ff. de admi. tut. l. tutorum. Per quas
leges determinatũ fuit, si statutum dicit, ꝙ si custodes carcerũ
recipiant pecuniã ab incarceratis puniant̃ pena quadrupli. ꝙ
soluendo vnũ tm̃ quadruplũ pro omnibus ceteri liberentur. qr
delinquũt sub p̃textu officij. Itẽ ista vera cũ querit̃ qualiter plu
2 res delinquentes puniantur. ¶ Sꝫ † si querat̃ qualiter vnus te-
neatur ex delicto pluriũ? dic ꝙ aut ille nõ fuit in dolo: ⁊ tenetur
vna tm̃ pena. ⁊ illi plures reputantur pro vno. ff. de publi. l. si cũ
exegisset. ⁊ si fa. fur. fec. dicatur. per totũ. Si vero fuerit in dolo:
tũc aut querit̃ qualr ex ꝑsona pluriũ puniatur: ⁊ tenet̃ pro singu
lis, vt. l. j. in prĩn. si famil. fur. fecisse. dicat̃. ¶ Sꝫ q̄rit̃ qualr teneãt̃
ex ꝑsona sua ꝑpter plures delinquẽtes: dic ꝙ vna tm̃ pena. ar.
ff. ad. l. iul. de vi priua. l. ij. ⁊ ideo si mando pluribus ꝙ faciant
vnum maleficium, vna tantum pena punior ex mandato meo.

Ad. l. Pompeiam de parricid. Rubrica.

Summarium.

1 Qualitas in mandatario delictum aggrauat in mandante. Et quatenus id verum sit?

Vtrum. Filius istiꝰ de morte pa-
tris tenet̃ pena parrici-
dij. ⁊ idẽ in extraneo, si cõsiliũ dedit ꝙ fi
liꝰ interficeret p̃rem. h. d. ¶ Si occiderit
1 dic vt in glo. Et † sic not. ꝙ q̃litas que est
in mãdatario aggrauat delictũ i mãdã
te. Nam si mando filio alicuius, ꝙ p̃rem
interficiat, vel si p̃sto auxiliũ, vel fauorẽ,
teneor lege põpeia, sicut ipse filius: ⁊ tñ si
ꝑ meipsum facerẽ solũ tenerer. l. cor. de sica. istud est verũ in q̃li-
tate, q̄ inerat. in prĩn. mãdatario, sciẽte ipo mãdãte: secus in illa q̄
superuenit ex postfacto p̄ter eius propositũ. nã illa nõ aggrauat
delictũ. ff. de furt. l. is qui opẽ. vbi dr, ꝙ lꝫ ipse fur sit deprehẽsus
in furto: nõ tñ tenetur furti manifesti. qr illa qualitas ex postfa-
cto superuenit. Ex qbꝰ cõclude ad tuas q̃nes. ¶ Prima ẽ si sta
tutũ dicat ꝙ popularis vulnerans popularẽ puniatur in centũ:

nobilis vero teneatur in duplum. ⁊ vnus popularis mādat vni nobili, ꝙ aliquem vulneret? certe punietur in duplum, sicut ipse nobilis: quia qualitas illa inerat a prin. ¶ Secunda est, secundum statutum plus punitur furtum factum de nocte, ꝙ de die, pone mandaui tibi ⁊ opem prestiti, vt faceres furtū de die: ⁊ tu fecisti de nocte. certe punitur ac si fuisset factū de die. quia preter propositum meum. argu. dicte. l. is qui opem. ⁊ dic vt ibi plene per Barto. Paulus de Castro.

SI sciente. Non solum filius patrem interficiens hac. l. tenetur, sed etiam quilibet extraneus opem prestans filio, ⁊ etiam qui fuit causa, vt ille opē prestaret. h. d. ¶ In glo. qn̄ dicit no. ar. pro qua glo. facit l. ordine. §. in fraudem. ff. ad muni. ⁊ in auť. de sanct. epi. §. omnibus. colľ. ix. in auť, vt nulli iudi. §. si quem adulterij. Sed certe iura ista loquuntur qn̄ cōtractus tendit in preiudicium aliorū, ꝙ ꝯhentium. nā tunc adhibitus est vt proxeneta teneatur illis. Sed casus glo. loquitur qn̄ tendit in preiudiciū illius tm̄, qui proxenetam adhibuit. vnde nō videtur ꝙ illud possit eis impingere. ar. de lega. j. l. si seruus pluriū. §. si heredi. ⁊ C. de seruo pig. da. ma. l. ij. ⁊ quia nemini officium suum dz esse dānosum. s. ex qui. cau. ma. l. videlicet. ⁊ hoc puto verū. Et si diceres secundum istam rationem, non videtur ꝙ vsure repeti possint, etiam a mutuante. rn̄detur ꝙ alia rō est in mutuante: cum ex mutuo lucrum senserit licitum, qd ab eo extet. vt. l. propterea. §. meminisse. de inofficio. testa. ⁊ de calum. l. in herede. vnde non potest repetenti, turpitudinem imputare, de qua lucrum sensit vt. §. si hereditatis. alleg. sed proxeneta sic. quia lucrum non sensit. ⁊ facit quod no. in. l. alias. §. fi. de iureiur. per Barto. ¶ Pena. Barto. dicit ꝙ hodie locum habet pena huius. l. per. l. j. C. e. alie. ll. non leguntur.

Ad. l. Cornel. de falsis. Rubrica.

Summarium.

1 Falsum quot modis committatur?

¶ Iste titulus diuiditur in tres partes. Primo loquitur de vere falso, quod punitur per. l. corne. Secūdo de quasi falso. quod punitur per senatusconsultum. Tertio ponit, que sit pena falsi vel quasi simili. Secūda ibi, ad testamēta. Tertia in. §. fi. ¶ Et
1 not. † ꝙ falsum committitur sex modis, qui ponuntur vsqꝫ ad §. ad testamenta. Primo cum mutatur veritas cum expressione falsitatis. ⁊ de hoc loquitur principium. ¶ Secundo vero cum pecunia recipitur, vt mutetur: licet mutata non sit. ⁊ de hoc loquitur. §. item qui ob instruenda. Tertio cum veritas ipsa venditur, vt si testis recipiat pecuniam vt etiam verum testimoniū dicat. ⁊ hoc colligitur in versiculo. sed ⁊ si quis. in verbo dicendum. cum gloss. ¶ Quarto modo cum celatur veritas, non tn̄ exprimitur falsitas. ⁊ hoc dupliciter. nam interdum celatur tacēdo. ⁊ de hoc in eodem versiculo, in verbo vel non dicendum. interdum vero committitur ipsam veritatē corrumpendo, vel preuertendo, ⁊ de hoc in versiculo qui rationibus. ⁊ predicta locū habent cū veritas facti mutatur aut supprimitur. ¶ Sed quinto mō cōmittitur, cum mutatur vel supprimitur veritas per iuris ministrum. et de hoc in versiculo, sed si iudex. Sexto cum procurator aduocatus aut iudex reuelat secreta iuris partis vni⁹ alteri. ⁊ in versiculo, is qui deposita. ¶ Sz septimo cōmittitur cū notarius solennitatem iuris scienter omittit. C. de testa. l. iubemus. in fi. vbi est tex. notabilis casus in principio. notarius qui scribit aliter dicta testium, ꝙ dixerint, vel aliter iudici ostēdit, ꝙ dixerint, pena falsi punitur. h. d. ¶ Sed qualiter probatur hoc, si notarius dicit ꝙ testes dixerint vnum, ⁊ testes dicunt se aliter dixisse: cui creditur? ⁊ vr̄ dicendū ꝙ credatur testibus, per istā literā: aliter quomodo posset hoc probari. ¶ Sed cōtrariū est verū: quia quilibet testis est in suo dicto singularis. ⁊ ideo sibi non est credendum: vt in. c. cum dilectus. de electione. ⁊ ideo dic credēdū esse notario, etiā si plures testes contrarium deponant. casus est in. c. ad audientiam. extra de prescrip. ⁊ ita determinat Speculator. in tit. de testō. §. j. versi. Sed pone, ecce iudex. ⁊ de instru. editione. §. restat. ⁊ vide Io. an. versiculo, quid si cū attestationes. facit quod notat Inno. in. c. cum Ioannes. de fide instru. ⁊ fuit questio dn̄i Bar. brixien. Qn̄o ergo probabitur ꝙ notarius aliter scripserit, ꝙ ipsi dixerint: cum ipsi recipiātur in secreto, vt no. in. l. si qn̄. C. de testi. Rn̄deo qd probari potest ꝑ aliā scripturā notariū, puta si in originali scriptura scripsit vnū: postea cum ipsam extendit scripserit aliud. nā tunc apparet falsarius, vt infra e. l. eos, stā dū est enim originali. in auť. de tabelľ. §. penul. ⁊ ar. l. si quis ex argentarijs. §. fi. s. de edend. ⁊ quod no. in. l. si librarius. ff. de reg. iur. per Bart. ⁊ per eundē in. l. Caius. de leg. ij. quod est verū, si scienter ⁊ dolose contrarias scripturas confecit ex dictis testium. Secus si per errorē aliqd verbum obscurum testiū in prima scriptura positū, exponeret in scda, ⁊ lz hoc facere non debeat, nō tn̄ cōmittit falsum. qꝛ sine dolo. C. e. l. erroris. ⁊ istud facit in fine videre meo. Paulus de Castro.

§. Item qui ob. Qui pecuniā recipit vt falsam aduocationem, vel testimonium faciat, vel fieri faciat, vel quoquomodo de hoc pactus sit, punitur per senatusc. volusia. De quo habetur in. l. ex senatus. s. titu. tertio, quod punit illos qui societatem inter se coeunt aduersus innocentem. adde ꝙ etiam punitur. l. cor. de fal. vt congruat iste versiculus tit. punitur etiam. l. cornel. de sica. vel pena talionis, si cā erat criminalis. s. de sica. l. j. in pn̄. ⁊ §. j. tenet etiā crimine concussionis. s. de concu. l. ij. Paulus de Castro.

Summarium.

1 Testimonium verum vendi non debet, sicut nec rectum iudiciū. Testis & iudex pro vtraqꝫ consistunt parte. nu. 2.
2 Aduocatus & iurisperitus, an patrocinium licitē vendant?
3 Iudicem corrumpēs, vt falsam ferat sententiam, falsum committit. Et tum qua pœna puniatur? Et item iudex qui accepta pecunia falsum iudicauit?

Versic. Sed si quis. Notarius, qui pecuniā recipit vt referat iudici aliquos tulisse testimonium, qui non tulerunt, vel nō tulisse, qui tulerūt falsum. Idem in eo, qui recipit pecuniam vt testimoniū dicat, vel non dicat, vel iudicem corrumpat. Item etiam in iudice, qui scienter contra. l. pronuntiat. h. d. notabiliter. ¶ Dicen
1 dum, etiam verum testimonium. Non † enim licet vendere verū testimonium, sicut nec iudici licitum est vendere verum iudiciū. ⁊ vterqꝫ falsum committit. xj. q. iij. non licet. ⁊. xiiij. q. quinta. nō sane. ⁊ sic not. tertium modum committendi falsitatem, scilicet
2 cum veritas venditur. Aduocatus † aūt vel iurisperitus bn̄ possunt vendere iustū patrociniū, vel iustū consiliū vt. d. c. non licet. nā ipsi pro vna tātū parte cōsistūt, sed iudex ⁊ testis pro vtraqꝫ. dicit tn̄ glo. in. d. c. non licet. qd si sine magno labore possunt dare consilium non reuoluendo libros nec laborando in perlegendis allegation. quod gratis tenentur subuenire. ¶ Vel non dicendum. Nota quartum modū committendi falsitatem, scilicet cū celatur veritas. hoc verum est in tribus casibus tm̄. Primus cum celatur cum periurio cum sit testis iuratus, veritatem non dicat: puta ꝙ dicit se non recordari, cum recordetur. C. de epis. et cleri. presbyteri. vbi casus. Secundus est cum adhuc nō iurauit, sed requiritur vt testimonium dicat: ⁊ non vult. ⁊ veritas aliter non potest reperiri: quia non sunt alij testes. nam etiam tunc falsum committit. per Innocē. in. c. j. extra de fal. in vna apostilla. ¶ Tertius casus est cū aliter reperiri pōt, sed ipse cepit pecuniam, vt nō testificetur. nā hoc ipso falsum cōmittit, ⁊ iste est casus hic. ⁊ per hoc dicit Bar. ꝙ si aliquis non vult venire ad testimonium ferendum. ꝙ cautela est, ꝙ iudex faciat inquisitionē contra eum quod pecuniā recepit, vt non testificetur. ⁊ ipse hoc timore ductus veniet. extra hos casus, qui non vult dicere veritatem nō cōmittit falsum. arg. C. de fur. l. inciuile. cum ibi nota. ¶ Sed forte alis teneretur crimine stellionatus, vel de dolo ad interesse partis. ¶ Corrumpiť. scilicet dando pecuniam, vt ve
3 ram vel falsam ferat sententiam. ⁊ † talis primo committit falsum. vt hic. Item perdit qd dedit, vt. l. ij. §. j. de condi. ob turp. causam. ¶ Itē caret cōmodo sententie. C. qn̄ prouo. nō est necesse. l. venales. Qualiter autem puniatur iudex qui pecuniam recipit. videbitur in. l. j. ff. ad. l. iul. pecul. ¶ Neglexerit scz sciēter sed si ignorāter tunc faceret litē suā: ⁊ tenetur actione in factū. l. j. de va. ⁊ extraor. cognitionibus. Paulus.

§. Ad testamenta. Qui legatū vel fideicommissum sibi ascribit in testamento etiā militis per senatusc. punitur pena. l. corne. nisi testator se postea subscripserit, ⁊ legatū approbauerit. quo casu si fuit seru⁹ vel fili⁹, qui sibi ascripsit, sufficit gn̄alis subscriptio: sz si fuit extraneus requiriť spālis. h. d. ¶ Militū. dic ēt vide bař ꝯ p. l. j. s. de test. mil. vbi milites pn̄t testari qn̄o voln̄t, ⁊ qn̄o pn̄t, ¶ Sz certe illud priuilegiū nō extēdiť ad extraneos, vt h. l. in fraudē. §. si qs. ⁊ ibi no. in gl. s. de testa. mil. Bar. ¶ Legatū.

vel

vel quodcunq; aliud emolumentum.vt.j.eo.si quis legatum.§.si institutus.& hoc si sibi vel alteri alicui per cuius personam sibi acquiratur: al's non.vt.j.e.l.impuberem per totam. ¶ Ascripserunt.etiam iussu testatoris.al's non esset verum falsum,& non puniretur per senatuscon.Sed per.l.corneliam.& intellige principium glo.que incipit siue extraneus.& hoc verum nisi sequatur suoscriptio testatoris: nam tunc distinguitur,vt sequitur in gl. extraneus.quando dicit so.vt ibi,dic q ibi loquitur in filio emancipato ascribente sibi hereditatem,que sibi erat debita,etiam nullo facto testamento: hic in legato & fideicommisso,quod nō est debitum,& idem esset in hereditate,si plus sibi ascriberet, q deberetur,per eandem rationem.Bar. ¶ In gl.subscriptio.finis gl.est contra tex.expresse: quia tex.nominat personam,& cōstitutionem specialem princip.vide.l.si quis mihi bona.§.iussu.& l.si titius.de libe.& posthu.per Barto. Paulus.

Summarium.

1 Vendens rem alij vēditam,vel alij obligatam rursus alij obligans in quod crimen incidat,& qua pœna plectendus sit?

§. Tutores. Illi quorum bona propter administrationem tutele vel cure sunt obligata,non debent hoc tacito cum fisco contrahere: q si fecerunt per senatusconsul.puniuntur de quasi falso.& hoc si viuit ille, cuius administrationem gesserunt: al's secus.Item qui in fiscalem contractum,iure hereditario successerunt hac pena non tenentur.h.d.vsq; ad.§.fi.tex.in verb. obrepserit.s.tacendo.nā si mētiendo,tunc punirentur de vero falso.Infra eo.& si quis ibi obrepserit,tacendo vero non semper committitur falsum,vt dixi. e.l.versiculo,sed si quis.in verbo.non dicendum,sed quasi falsum
1 committitur in casu speciali cum fiscus decipitur.Et nota:† q interdum quis rem vni venditam vel donatam,alteri vendit:& tunc punitur pena falsi.j.e.qui duobus.Interdum rem obligatam vni obligat alteri,vel vēdit:& tunc aut asserit nulli fore obligatam.& idem.j.ea.l.si a debitore.aut hoc tacet.& tunc in hoc tantum casu speciali istius.§.committitur quasi falsum.scilicet cum contrahit scilicet cum fisco:& sic bona sua tacite obligando, que primo erant tacite obligata propter administrationem tutele,vel cure.Si autem contrahit seu obligat extraneo: aut ipse primo obligauerat expresse:& punitur crimine stellionatus.ff.de crimine stellionatus.l.iij.Aut erat tacite obligata:& tunc idem puto,si sciebat ius & factum.Sed si ignorabat etiam ius tantū: tunc in nullo punitur,quia iuris error excusat a dolo,pro quo tantum imponitur pena criminis stellionatus.ff.de abi.l.j.Et no.in.l.j.in fi.magne glo.si quis ius dicen.non obtem.iure eum contrahere,ideo est,quia tacita hypotheca,quam habet pupillus in bonis tutoris,no extenditur ad heredem.ff.de admi.tut. l.ex pluribus.& sic fiscus in nullo decipitur. Paulus.

Qui ignorans. Nō videtur quis renuntiare iuri quod ignorat sibi cōpetere.h.d.secundum.sunt in gl. ¶ Adijt scilicet de facto,ex quo re vera testamentum erat falsum.Si autem non erat,sed putabatur: tunc serua solutiones,que ponuntur in prima glo. ¶ Prohibetur.Sed quid si sciebat? dic idem: quia non est in eius volūtate approbare vel.improbare quod falsum est: secus si ex eius voluntate dependeret,vt si essent cause preteritionis vel exheredationis: quia tunc consequendo aliquid videtur approbare.hec distinctio ponitur.in.l.post legatum.ff. de his quib.vt indig.licet autem non videatur approbare testamētum? videtur tamen repudiare hereditatem abintestato,ex quo scienter ex inutili testamento legatum consequitur.ff.de acquir. heredi.l.clodius.secundum glo. Paulus de Castro.

Si quis. Turpia lucra sunt ab heredibus extorquenda.& quando legata auferuntur ab indigno,quod penes ipsum remansurum erat,remanet penes fiscum,quod autem alteri restiturus erat,fiscus restituet.No.que dicta sunt.

Senatus. Iussus patris excusat filium a pena falsi,qui aliquod commodum in testamento sua manu sibi ascripsit.

Si quis legatum. Licet legatum vel fideicommissum sit inutile a principio,vel ex post facto, tamen ascribens sibi punitur falsi: dum modo testamentum fuerit perfectum quo ad solennitatem testium secundum gl.vel quo ad voluntatem,vt.l.si is qui.ff.de testa.Sed Bar.not.hic textum,quod testamentū in quo filius est preteritus.est aliquod si interuenit ibi solennitas debita.Sed istud est verum quo ad formam,non quo ad substantiā.Effectus primi,scilicet quo ad formam est,scilicet q habet locum senat.consulti pena.& interdictum de tab.exhiben.vt hic.Effectus secundus est q non impeditur ex eo hereditatem adire statuto de ferri:vt.l.j.in fi.si ta.test. nulle extra.Sed alij dicunt.q valet de iure pretorio,non de iure ciuili.Sed ista est vna truffa: quia si valeret de iure pretorio.cōpeteret ex eo.secundum tab.statim,& per consequens contra tabulas: non quia,non concurrit cum secundum tab.vt.l.ij.§.expectandi. de bo.poss.secundum tab.& tamen istud est secundum: quia statim datur contra tab.vt.l.is qui.j.de lega.prestā.& l.si duo.non enim potest eodem iure valere,& non valere.Sed ex eo quod datur contrata.&c nō valere de iure pretorio: ergo si dicis ipm valere contra dicis tibi ipsi.& ista est ratio viua contra multos. ¶ Item nota hic maiorem esse defectum forme q substantie: quia instituere vel exheredare filium est de substantia,non de forma. facit.l.an inutilis.de accep.& quod ibi nota.

§. Si patronus. Ascribens sibi quasi debitum de iure ciuili tantū perdit illud: secus si ascribat sibi verum debitum. h.dicit. text. ¶ Item secus si ascribat sibi quasi debitum de iure ciuili & naturali.ita intelligitur gl.que incipit secus,cōiuncta glo.que est. in l.cum emancipata.C.de iuris.& fac.igno. Premitte,q quarta debetur patrono in bonis liberti de iure pretorio tantum. nota hic circa glo.q magis debetur quarta patri in bonis filij, q patrono in bonis liberti: quia patri debetur iure pretorio & naturali.vt.l.eum.

Nullo modo. Ista.l.h.d.serui non possunt esse in iudicio cōtra dominū,nisi in causa testamenti suppressi,in quo libertas erat eis relicta.h.d.Adde quod not.in.l.lis nulla.ff.de.iudi.

Quicunq;. Non summatur. ¶ In gl.ad bestias.in fi.dic vt ibi.dic q ibi loquitur de falsatoribus,id est,de falso fabricātibus ex toto.quo casu si pecunia erat ciuitatis.i.forma,punitur pena.l.prime: sed si erat principis punitur pena.l. secunde.Sed hic loquitur de his qui aliter monetam falsificāt. secundum Bartolum.

Summarium.

1 Aurifabri qui vasa argentea non pura,& ex argento solida faciūt quæ pro vere argenteis vendunt,qua pena teneantur?

Lex Cornelia. Pena falsi tenetur.qui falsificat aurum vel pecuniā,& qui non prohibet.& idem in eo,qui similes nummos stagneos vel plumbeos emit aut vendit .hoc. d.vsq; ad. §.pena. ¶ Vitij.dic quia immiscuit aliam materiam, puta argentum vel aurichalcum.vt maior esset massa auri.Et
1 no.† secundum contra aurifices,qui non faciunt vasa de liga.& forma debita: vt teneantur pena falsi. ¶ Item no.contra tabernarios,qui exposuerunt vinum venale immiscētes aquam in dolio.vel aliud non ita bonum.vt teneantur pena falsi. ¶ Confirmauit.i.fabricauerit.adde dicto superiori.l. saccularij . circa prin.supra & e extraord.crim.& de crimine stel.l.iij.§.j.vel dic fabricauerit,id est,destruxit,vt quia bonam monetam de puro argento destruxit,vt reficeret aliā: de non puro posset: vt quia habebat eum in sua potestate.ff.de noxa.l.in.delictis.in princ.& de dam.infect.l.fluminum.§. quanquam. & de infa.l.quid ergo.in prin.vel quia erat al's subditus suus,in quem habebat correctionem. ¶ Quid autem si non potest prohibere quis aliquem delinquentem? vide quod nota.in.l.culpa caret.de reg.iuris.& de iusti.& iure.l.vt vim. ¶ Dolo malo.vt expendantur pro bonis. Secus si non dolo,vt puta,si emit nummos aptos ad calculandum.dicunt tamen doc.q illi nummi non debent fabricari forma publica.Ex hoc patet q expendens falsam monetam scienter,punitur pena falsi.quod est verum,si erat plumbea vel stagnea,vt hic.Al's puniretur extra ordinarie.l.saccularij.de extraor. cri.secundum bar.qui dicit se plures per hoc eripuisse a pena falsi: licet in contrarium faciat.l.ff.proxima.in verbo tinxerunt aliter intelligendo,q glo.

§. Pena. Committens falsum in aliqua scriptura etiam circa testamentum,incidit.in.l.cor

nellam. ⁊ idem in eis qui societatem contrahunt ad falsa testimonia ferenda. h. d. Et nota, quia in primo casu accusatio est publica, scilicet quando falsum committitur in aliquo instrumento: vt nota. in. l. j. supra de pub. iudi. pro instrumento vero suppresso, non est accusatio publica, nisi esset instrumentum testamenti: vt. j. ea. l. Paulus de Castro.

Summarium.

1 Filiusfamilias notarius, an pro patre instrumentum conficere possit? Et quid pro matre?

Eo. Sicut pena simili tenetur, qui legatum vel fideicommissum sibi ascripsit, etiam si sit alterius potestati subiectus: ⁊ sic commodum non sit penes ipsum remansurum. ita etiam si ascribit illi, qui in eiusdem potestate subiectus est. h. d. Ex. huius. l. dicit Dy. quod
1 † filius familias notarius non potest conficere instrumentum pro patre, sed pro matre sic, vt. j. l. proxima. in fin. Sed istud videtur verum, quando illud instrumentum esset omnino in fauorem patris, vt puta si sit instrumentum donationis. alias non videtur habere locum ratio legis. ⁊ istud puto verum. vnde bene posset conficere instrumentum, quo pater alteri obligaretur, vel instrumentum venditionis inter patrem ⁊ alium facte. ¶ Nota circa glo. ibi, quod quilibet familiaris tenetur bonum facere ⁊ tractare illum, qui eum sustentat.

Summarium.

1 Licite factum per sequentem casum non efficitur illicitum.

Illud. Qui legatum vel fideicommissum ascribit extraneo, vel illi per quem sibi non queritur in senatusc. non incidit: licet illud in sua potestate postea redeat. h. d. cum. l. se. Et nota ex isto. §.
1 quod † illud quod licite factum est per sequentem casum non efficitur illicitum. Per quod dicit Dy. quod si notarius fuit rogatus de aliquo instrumento pro titio, cui postea successit, potest instrumentum conficere, ⁊ eo vti: quia sufficit quod tempore quo fuit rogatus ad ipsum emolumentum non spectabat. quod perpetuo tene menti secundum dominum Barot. ¶ Idem Ioan. fa. C. de testi. ibi omnibus.

Falsi. Qui falsum nomen sibi fraudulenter asseuerat pena. leg. cor. tenetur. h. d. ⁊ idem in cognomine. h. d.

§. Ordine. Remotus ab ordine, vel deportatus ad certum tempus ob causam falsi instrumenti recitati, finito tempore recuperat veterem dignitatem ⁊ ad nouam potest aspirare. h. d. ⁊ est ideo quia propter talem causam, non debet ita acriter puniri, ⁊ ideo videtur secum dispensatum de infamia. Si autem cum eo non esset dispensatum, sed post tempus remaneret infamis, nec veterem recuperaret, neque ad nouam ascenderet. C. de decur. l. infamia. ⁊ nota. s. de infa. l. qui debere. §. pena grauior. in glo. magna. ⁊ dic vt ibi. vel dic, quod ratio est: quia accusatus de falso instrumento recitato non est publici iudicii, sicut de suspecto, infra. e. l. Paulus. ⁊ ideo damnatus non efficitur infamis, secus si falsum instrumentum: vt not. s. de pub. iudi. l. j.

Filius. Ista. l. cum seq. loquitur de quasi falso. h. d. iussu patris non excusat filium emancipatum ascribentis sibi in testamento a pena l. cornelie. quia reputatur extraneus: filius autem in potestate ⁊ seruus propter iussum patris ⁊ domini excusantur a pena: ⁊ si suscriptio subsequatur, etiam commodum. quod sibi ascripsit consequetur. h. d. text. cum glo. vsque ad. §. sequens. Quod excusantur. scilicet a pena criminali: legata tamen non consequentur, nisi sequatur subscriptio. C. de his qui sibi ascribunt. l. ii. ⁊ non tamen requiritur subscriptio maximequo ad hoc, vt euitet penam: sed ad hoc. vt consequatur commodum, bene requiritur subscriptio secundum Dy.

Summarium.

1 Persona principalis in testamento pro non scripta habita, nocet omnibus, qui ex consequenti commodum forent assecuturi. Et quid si sint personæ duæ æquè principales?

§. Sequens. Si ascribat quis seruo communi sibi, ⁊ alteri in testamento sub persona serui, tanquam pro non scripto legatum non consequitur: quoniam inutile etiam quo ad socium. h. d. tex. Sed si ascribat sibi ⁊ alteri: tunc est inutile proportione subscribentis non proportione alterius cui acquiritur totum iure accrescendi. h. d.
1 glo. ¶ Et † sic no. quod quando principalis persona censetur pro non scripta, nocet aliis omnibus, qui debebant per consequentiam commodum consequi. ¶ Sed si sunt due persone eque principales defectus vnius non nocet alteri. per quod determinatur, quod si notarius conficiat instrumenta principaliter in persona sua tantum, sicut tale instrumentum, est inutile sibi, ita ⁊ aliis qui poterant per consequentiam commodum consequi. Secus si concipiat in personam sui ⁊ alterius eque principaliter: quia non est tunc inutile quo ad personam alterius, sed sue tantum.

Summarium.

1 Maritus seruum dotalem recte manumittit,

§. Maritus. Patronus ascribens sibi in testamento liberti incidit in senat. consult. quo ad penam, ⁊ legatum vxori perdit. nec ex hoc tenebitur si libertus ille fuerat dotalis seruus: quia cum non consequitur, restituere non tenetur. hoc dicit. Vel sic. maritus non tenetur vxori ad legatum, quod in testamento liberti sibi ascripsit, qui fuerat seruus dotalis. h. d. premitte, quod habetur in. l. dotalem. cum pluribus sequentibus. s. sol. mat. ¶ Primo ponit questionem. Secundo responsionem. Tertio duas oppositiones: ⁊ ad quamlibet respondet. Secunda ibi. responde. Tertia ibi an. ¶ Premit-
1 tendum † est etiam quod maritus potest manumittere seruum dotalem: quia est dominus. ⁊ sic est patronus, tamen quicquid consequitur. tenetur reddere vxori sol. matr. ⁊ etiam quicquid potuit consequi, ⁊ non consequutus fuit propter sui negligentiam sine culpa.

Summarium.

1 Legatum pro non scripto habitum apud quem remaneat?

§. In fraudem. Dic etiam si ascribat sibi debitam portionem, vt. l. si quis legatum. in fin. supra. eo. secus in filio, si portionem hereditatis sibi debitam ascriberet, vt sequitur in versu, ⁊ filium. ¶ In penam. edicti criminalem ⁊ etiam legatum perdit. ¶ Filium emancipatum. supple qui ascripsit sibi portionem in testamento patris sibi debitam. C. de his qui sib. ascrip. l. j. secus si ascriberet sibi legatum: quia tunc non valeret. ⁊ puniretur: vt. s. in principio. l. ¶ Possit, scilicet de iure ciuili. vt saltem non reddatur testamentum nullum. sed de iure pretorio non: quia competeret sibi contratabulas. ¶ Bonorum pos. s. si ipse se heredem scripserit. ¶ Apud heredem cum onere fideicommissi no. istum finem. Et no. primo, quod cum quis sibi ascribit, non distinguitur an sit penes eum commodum remansurum vel non. ¶ Sed indistincte non valet in persona sua: secus est cum alteri ascribit: quia tunc bene distinguitur, an per illum queratur sibi. ⁊ non va-
1 let: alias secus, vt. j. ea. l. impuberem. Alterius † nota ⁊ secundo et tene menti: quod legatum pro non scripto remanet penes heredem cum onere. ¶ Sed hoc est verum, quando defectus causatur in persona legatarii in ipso actu legandi: secus si erat per prius. vt. C. de ca. toll. l. j. §. in primo. Paulus.

Summarium.

1 Error iuris quem a quasi delicto non excusat. Et quid in vero delicto.
2 Subscriptio testatoris in testamento, quis sibi quid ascripsit, quatenus prosit?

Diuus Claudius. Ista. l. loquitur de quasi falso. Casus. Qui ascribit sibi in testamento alterius per se vel alium, ex edicto diui Claudii punitur pena. l. Cornelie de fals. nec excusatur propter ignorantiam iuris, si tamen testa-

toris

toris subscriptio subsequatur, si quidem specialis est, in totum
prodest: si vero generalis prodest quo ad euitandam penaz. sed
quo ad legatum capiendum, non prodest. h. d. vsqz ad. §. Item
senatus. ¶ Edicto scilicet facto ad confirmationem senatus
consult. liboniani, quo idem cauetur. ff. e. l. j. §. ad testamenta. et
etiam ad suppletionem eius, vt patet. in. e. l. §. Item Senatus,
versiculo, z quatenus, in versiculo diuus pius rescript. ¶ Nota
1 † ꝙ error iuris non excusat quem a quasi delicto. z est ratio: quia
ibi non requiritur verus dolus, sed presumptus, a quo dolo pre
sumpto sola iustissima causa excusat. casus est hic, et. ff. de adm.
tuto. l. tutor, qui repertorium. in princ. Sed a vero delicto vel ve
ro dolo, excusat etiam ignorantia iuris, z quelibet causa etiã nõ
iusta. ff. de iuris. omni. iud. l. si quis id quod. §. doli. z de ambi. l. j.
z not. gloss. in. l. j. in fin. magne. ff. si quis ius dicent. non obtem
perauerit. Ignorantia vo facti excusat indistincte. j. de decretis
ab ordi. faciend. l. fi. z que qualiter presumatur, vide. c. cũ in tua.
qui ma. accu. po. z de iur. z fac. ign. l. regula. §. i. z. C. de peri. tut.
l. si tutor. ¶ Dictante testatore. z ipso patre vel domino man
dante, vt nota. ff. e. l. de eo. in prin. in maiori glo. circa fi. al's enim
non esset in culpa, si filius vel seruus sine mandato sibi ascriberet
vnde non puniretur. j. e. l. versiculo matri quoqz. ipse tamen ser
uus vel filius sic, vt dicta. l. de eo. in princip. ¶ Ualere. z quo ad
penam euitendam, z legatum capiendum: vt. ff. e. l. j. §. inter fi
2 lium. Sed † generalis subscriptio non prodest quo ad legatum,
Sed quo ad veniam facilius impetrandam a pena. z hoc verũ
in extraneo, sed in filio sufficit generalis, quo ad vtrunqz: vt di
cto. §. inter filium. Paulus de Castro.

Summarium.

1 Substitutus titio, si sine liberis ex proprio corpore natis, an si mo
nasterium ingrediatur titius, ad substitutionem veniat, an vero
monasterium quasi sit substitutum?

§. Item senatus. Seruus ascribens sibi li
bertatem etiam iussu do
mini, non consequit ipsam, nisi testatoris subscriptio subsequa
tur. quo casu non solum fideicommissariam, sed directam liber
tatem consequit, z libere persone propter iussum testatoris non
excusantur, nisi necessitatez parendi habuerint: vel in nulla cul
pa fuerint: vel sunt tales, quibus licitum sit ignorare ius. hoc. d.
vsqz ad. §. si quis duobus. ¶ Primo loquitur de seruo. Secun
do de liberis hominibus. Secunda ibi, quod tamen. Item pri
ma diuiditur in duas: quia primo ponitur illud quod cauetur
in senatuscon. secundo id quod suppletuz fuit per edictum diui
pij. secunda ibi, diuus pius. ¶ Itez scda: diuidit qr ponitur se
natuscon. versiculo quod tamen. Secũdo ponũtur tres exceptio
nes. quarum vna est in versiculo, quin. alia in versiculo matri.
alia in versiculo idem in filia. ¶ Libertatez, scilicet fideicommis
sariaz eatenus. i. quare, z idem in directa, vt sequitur. ¶ Uideri
Iste tex. est notabilis. z facit ad questionem, ꝙ si testator heredẽ
suum grauauit ad aliquid faciendum, z faciat per alium eque
idoneum: quod videatur testatori paruisse: quia videtur per
alium fecisse, z etiam sua manu. ar. huius tex. z hec vera in vlti
mis voluntatibus, que recipiunt interpretationem extensiuam:
secus esset in statutis, que non recipiunt extensionem. l. cessat de
publ. z. l. constitutiõibus ad munic. quia staretur verbis, vt si es
set statutum, ꝙ tempore guerre quilibet eat ad guerram in pro
pria persona: si iret per famulũ, vel aliã personã: incideret in pe
1 nam statuti. ar. l. iij. §. hec vero. ff. de nego. gesto. ¶ Item † facit
iste notabilis. §. ad questionem. primo ꝙ quis substituit titio, si
sine liberis decesserit ex proprio corpore procreatis, ꝙ si intret mo
nasterium, quod sit substitutum ipsum monasterium, etiam si
dixerit ex proprio corpore procreatis. argu. huius text. qd est no
tandum.

§. Si quis duob⁹. Qui sibi hereditatez
in tertio gradu sub
stitutionis ascribit, vel sub duabus conditionibus, non incidit
in senatusc. h. d. Paulus de Castro.

PAulus. Pro instrumẽto subrepto nõ
est publica accusatio, nisi fue
rit testamentum, z in quolibet instrumento vel
scriptura committi potest falsitas. circa testa
mentum signando falsum, vel subripiendo ve
rum, aut celando ne voluntas appareat. h. d.
vsqz ad. l. cum quidam. ¶ In gl. super verbo subtrahatur. hoc
verum si subtrahatur respectu certe persone, vt illa iam damni
ficetur. ff. de fur. qui tabulas, sed si subtrahat simpliciter, vt ve
ritas non appareat: tunc committitur falsum, vt in fine. l. hec di
stinctio probatur. in. l. iij. §. si quis dolo. ff. de ta. exhibend. ¶ In
tex. signasset, z est tunc accusatio publica. insti. de pu. iudi. §. Itẽ
l. Cornelia. z not. supra de pu. iudi. l. j. in tertia glos. ¶ Literis
publicis, que fidem facerent, si essent vere: al's secus, vt not. C. e.
l. damus. in glo. super verbo priuata. z supra. e. l. si quis legatum
post princ. ibi: nam z falsum testamentum. ¶ Resignauerint. i.
signum amouerint, vt fidem auferant scripture. per quod no. ꝙ
illi, qui auferunt bullam de literis papalibus dolose cõmittunt
falsum, secundum Barto. Paulus de Castro.

CUm quidam. Legatum, quod quis
sibi ascribit, remanet
penes heredem cum onere. h. d. z est casus, in quo pro
non scripto remanet cum onere. regulariter contra.
C. de cad. toll. §. in primo. vt dixi. supra. e. l. filius. in fi.

Summarium.

1 Impuberem ac seruum ad testamentum scribendum, imo quemli
bet admitti, sed & fœmina quoqz admittitur.
2 Pater num pro filio instrumentum conficere queat?

VXori. Maritus ascribens legatum vxori,
non punitur pena falsi. h. d. Et nota
quia ista scriptura mariti pderit vxori. de quo
Dyn. facit magnum festum dicens, non alibi
ita bene reperiri: quia maritus notarius potest
conficere instrumentum pro vxore. ¶ Sed tu
dic, ꝙ nihil facit: nam hic loquitur de adhibito ad scribendum
1 testamentum in scriptis, in † quo quilibet admittitur etiam im
pubes, z seruus: vt. j. e. l. impuberem. in princ. z supra. de testa. l.
seruus. z etiam femina. z tamen predicti non possunt esse tabel
liones, nec conficere instrumentum publicum: cum illud sit of
ficium publicum, quod non conuenit predictis: vt. j. de reg. iu
ris. l. ij. in fi. z. l. quod attinet. nam scriptura talium non est illa,
que fidem facit, sed testificatio testium. ipsi autem vtuntur nudo
ministerio scripture, vt no. in. l. ij. C. quemadmodum testa. appe.
in glo. nec recipit fidem ex ipso scribente. secus in instrumento
publico: vñ maritus non possit fidẽ facere pro vxore testificãdo,
vt nota. in. l. ij. C. de testib. sic nec instrumentum conficiendo: nã
z pater filio emancipato vel militi ascribere potest. ff. e. l. si pater
z tamen non posset esse testis pro eo, vt. C. de testi. l. parẽtes. er
2 go nec instrumentum conficere, quod plus est. Predicta † vera
nisi constaret, ꝙ consensu ambarum partium rogatus esset ma
ritus, vel pater: quia tunc videntur ipsum in hoc eligere nec pos
sent ipsum postea recusare: sicut nec iudex de consensu partium
impetratus, recusari potest. infra de appell. l. ex consensu. z ex
tra. de offi. deleg. c. super questionum. circa fi. Paulus.

Summarium.

1 Arbitri compromissarij velut & arbitratores, si in se compromit
ti sinant, arbitrari coguntur.

§. Qui se. Qui se tutorẽ ascribit, suspectus psumit.
Si tamen iudex reperiat ipm idoneũ cõ
firmabit ipsum, z non recipiet officiuz ex testamento, sed ex edi
cto suo: nec se poterit excusare, postq̃ semel consensit. h. d. not.
¶ Et adde ꝙ talis non incidit in senatuscon. quia non ascribit
sibi commodũ, sed onus, z in hoc facit ad titulum. ¶ Presumi
tur, non tamen est presumptio iuris z de iure. bene tamen admit
titur probatio in contrarium, vt statim sequitur. ¶ Approbe
tur, per inquisitiones iudicis ex edicto, z sic non erit tutor testa
1 mentarius, sed datiuus. ¶ Consensisse. Nota † bonum text. ad
arbitros compromissarios, vel ad arbitratores: vt si consentiãt
in se compromitti, arbitrari cogantur. Idem habes. in. l. iij. §. j.
ff. de arbi. al's autem si non cõsenserint, non coguntur: nisi rantũ
iuxta. l. nesennius. §. j. de excusa. tuto z plene nota. in. l. j. ff. de le.
ij. In gl. ij. quando dicit fideicommissariũ. id est, executorẽ. q fi
deicommissarius dicitur. Et nota glo. que equiparat executorẽ
z tutorem, simpliciter. Glo. habes. in. l. tutelaz plerunqz. de tu
telis. Et adde pro declaratione glo. quod non est executor ex te
stamento, sed ex edicto pretoris. Et sic erit datiuus non testamẽ
tarius. de quo loquitur. l. iiij. de ali. z ciba. lega. Facit etiaz istud
ad testem, qui venit sciscitando, quod presumitur suspectus. de

quo not. in. l. post legatum de his quibus. vt indig.

Qui falsam. Que sit falsa moneta, dicitur per Innocen. in. c. authoritate. de instit.

Qui duobus. Qui duobus eandem rē in solidū vendit, z qui iudicem corrumpit falsum committunt. Sed leui⁹ puniuntur, ꝙ alij falsum committentes. hoc dicit vsqꝫ ad. l. impube.

Summarium.

1 Impubes notarius an esse posit?
2 Dolus verus in quasi falso non requiritur.

Impuberem. Impubes sibi ascribens in testamēto pena falsi non tenetur, quia a dolo presumpto excusatur. h. d. ¶ Impuberem ascribētem sibi in testamento. z sic videtur, ꝙ † impu-
1 bes possit esse notarius. qd quidā dicunt ꝑ hanc l. sed falsum est, quia tale officium est publicum: z ideo non cadit in impuberem. ff. de re. iur. l. ij. in fi. nec obst. ista litera in testamento in scriptis. adde quod potest adhiberi etiam seruus. ff. de testa. l. scriptura: quia talis scriptura non est publica, nec recipit autoritatem a scribente. ¶ Sed a subscriptione z depositione testium, z ideo quilibet admittitur secus in scriptura publica, que accipit authoritatem a tabellione, secundum Dyn. facit ad ea que dixi. ff. e. l. vxori, sed impubes potest esse miles. C. de testa. mil. l. fin. ¶ Edictum diui Claudij. ff. e. l. diuus. ¶ Falsi, id est, quasi falsi, quo ad propositū, vt. ff. e. l. j. in fi. per glo. ¶ Dolus
2 malus. s. presumptus. Nam † in quasi falso: non requiritur verus dolus, sed presumptus, vt patet. ff. ea. l. diuus. ij. responso. a quo dolo presumpto excusatur pupillus, vt hic z. ff. de eden. l. j. in fi. z no. glo. nota in. l. veluti. in principio. e. ti. quod dic, vt. l. j. §. si aduersus. de nou. oper. nuntia. per Dyn. z Bart. z vide quod ibi notatur omnino. Paulus de Castro.

§. **Si ei.** Ascribens alteri non punitur, si per illam personam sibi lucrum non queritur. h. dicit vsqꝫ ad. §. qui codicillos. z ponuntur sex exempla per ordinem. ¶ Incidere. Sed contra videntur: quia illud legatum tacitam habet conditionem, si reuertatur ab hostibus. z ideo videtur nō incidere. ff. e. diuus. §. fi. sed ibi duplex erat conditio, hic vna tantum, z sic non obstat. ¶ Existimetur. quia legatum est inutile z sibi non queritur. z sic nota, ꝙ quando quis ascribit alteri inspicitur euentus, an sibi queratur, vel non. Sed cum ascribit sibi, inspicitur animus, vnde tenetur z punitur etiam si legatum sit inutile. ff. ea. l. si quis legatum. ¶ Item in adoptionem dato. scilicet per ipsum ascribentem. ¶ Alteri fecerit, scilicet ipse ascribens.

Summarium.

1 Dare quid alicui, aut eum ab eo quod dedet, exonerare paria esse.
2 Legatum & ademptio in testamento respectu ascriptionis an distent?
3 Principaliter actum spectandum, & si ex eo inconueniens sequatur.

§. **Qui codicillos.** Non qui ascribendo sibi dat, sed qui datū affirmat, z etiam qui ab eo quod dare debebat, se exonerat in senatusc. incidit. secus in eo, qui rem estimabilem sibi ascribit. h. d. vsqꝫ ad. §. Item non continetur. ¶ Incidit. quia confirmando sibi dare videtur. Et sic no. ꝙ ille qui confirmat, dat. quod est verum si datio esset inutilis sine confirmatione, vel si sine confirmatione parum operatur: vt no. in. l. legitima. ff. de pact. z adde bonum tex. cum glo. in. l. ex his verbis. C. de donat. inter virum
1 z vxorem. z nota. in. l. j. ff. de verbo. sig. ¶ Dederit. Nota † ꝙ paria sunt alicui dare, vel ab eo, quod dare debebat, ipsum exonerare: nam vtrobiqꝫ videtur factus locupletior. quod est verum si dare debebat notario. ff. de dona. inter virum z vxorem. l. qui dant §. si vxor. secus si contingenter: vt. e. ti. l. si sponsus. §. concessa. ¶ Ademerit, quo casu valebit ademptio, si de voluntate
2 testatoris fecit, al's secus. vt sequitur. ¶ Et no. † differentiaꝫ inter legatum z ademptionem: nam legatum etiam voluntate testatoris ascriptum, non valet. ff. eod. filius. §. sequens questio. z hoc ne delictum suum sibi prosit. Sed ademptio voluntate testatoris facta, valet licet illam ascribens sibi puniatur. z sic consequetur commoduꝫ ex eo, quod illicite fecit. Sed hoc ideo ne delictum suuꝫ alteri cui testator nocere voluit principaliter, prosit: licet ex illo per consequentiaꝫ commodum sentiant. z † sic inspi-
3 citur, quod principaliter agitur: licet ex illo inconueniens sequatur. Paulus de Castro.

Summarium.

1 Constitutionem pœnalem ad casum similem pertrahi.

§. **Item non continetur.** Ascribēs sibi libertatem in testamento alterius non domini, incidit in edictum, sicut si ascribat sibi legatuꝫ: quia maior est ratio, licet ver-
1 ba senatusc. hoc non contineant. h. d. etiam † nota constitutionē penalem extendi ad casum similem, vbi viget eadem vel maior ratio, contra tamen hoc facit glo. in. §. Item mista. insti. de acti. verbis, scilicet senatus consulti. ¶ Penam scilicet criminalem z ciuilem. scilicet, ꝙ libertateꝫ non consequatur, vt conueniat qd sequitur. Sed criminalem euitat ex solo iussu sine subscriptione. supra. e. filius versiculo excusatus. Paulus de Castro.

§. **Si testamentarius.** Quomodo cunqꝫ commodum quis sibi ascribat, siue ex testamento, siue mortis causa capione. incidit in sen. consul. Secus si ascribat sibi damnum, et non videtur commodum sentire, qui rem tanti valoris erogat, quantum accipit. h. d. ¶ Ad hoc vltimuꝫ vide. l. ab omnibus. in fi. de leg. j. vbi est tex. formalis de condi. z dem. l. sed si hoc. §. f. vt quia testator grauabat heredem, ꝙ emeret seruum ipsius testamentarij, id est, scribentis, z manumitteret: nam si pro pretio competenti. non sentit commodum ascribens, z ideo non punitur: secus si maiori vt sequitur. ¶ Ab eo testamentario, scilicet per heredem. in. l. impuberem. in fi. in glos. fi. quando dicit. ff. de bo. po. contra tabu. l. non pu. §. si quis sua manu. de quo dic vt plene not. in. l. si quando. C. de inoffi. testa. Paulus.

Quid sit falsum. Ista. lex. facit, ꝙ si in rescripto, aliquod mendacium exprimatur, quod non committit falsum. Paulus de Cast.

Summarium.

1 Accusari duo, sed & plures de eodem crimine simul possunt. Et sic mandans, & mandatarius.
2 Sententiam declaratoriam in criminali ferri.
3 Accusans testamentum de falso quibus incommodis afficiatur?
4 Iudex maleficiorum incidenter de ciuili cognoscere potest.
5 Statuto si caueatur, vt accusans non probans plectatur in. x. si quis accuset nec probet, iudex in eadem sententia reum absoluere, & accusatorem non probantem poterit. Et id ad cuius petitionem fieri debeat?

Athaletus. Ista. l. est no. z singularis. Qui testamentum accusat de falso, z non probat perdit commodum. z in illo sibi relictum: licet ad instigationem alterius hoc fecerit, qui probationes paratas sibi offerebat: ipse tamen instigator commodum, non perdit. h. d. no. ¶ Domini. qui duos extraneos heredes instituerat in. xj. vncijs, z filiam in vna vncia tantum: z grauauit institutos. ex. xj. vncijs, vt seruum manumitterent: et tūc possessionē hereditatis sibi restituerent, vt sequit. ¶ Professus ex quadam iactantia, volens forte complacere filie, que conquerebatur de patre qui modicum sibi reliquerat, vt duodecimā. Et sic in vna vncia. ¶ Et in crimine falsi. i. in accusatione falsi. in qua requiritur subscriptio, vt. l. libellorū. de accu. ¶ Et
1 proculum coheredem. z sic nota, ꝙ † duo possunt accusari de eodem crimine, z ad hoc alle. Sed certe etiam plures. C. si reus vel accusatus mortuus fuerint. l. j. Et sic facit. ꝙ mandans z mandatarius possint. simul accusari vt hic. z. l. nihil. in fin. ff. de adul. z ibi videtur casus. ¶ Pronūtiauit per quod videtur absoluis-
2 se ipsos accusatos. z † sic nota, ꝙ in criminali fertur sententia declaratoria pro reo. sic etiam contra reū. ff. ad turpil. l. j. §. suauitē. calumniatoribus, sic etiam in cā reali. ff. de rei ven. z ex diuerso. z si seruit.

⁊ si seruit.vendi.l.sicuti.§.si queratur,sic etiam in personali ferri
potest.§.de ar.l.quid tamen.§.si arbiter.⁊ potest ferri absq; ver-
bo absoluo,vel condemno.¶ Iussit.Et hoc in eadē sententia.
3 Ex quo†nota quatuor.primo ꝙ accusans testamentū de falso
perdit commodum ex eo.⁊ est ideo: quia impugnat testatoris
voluntatem directo.vnde non debet ex ea commoduz consequi.
secus est si impugnaret factum heredis tantum:vt.§.de leg.ij.l.
lucius.§.sempronia.quem oīno vide.plene nota.in.l.post lega-
tum,de his quibus vt indig.per Bar.¶ Secundo nota,ꝙ etiā
legitimam sibi debitam perdit:nam ista duodecima non pote-
rat esse,nisi debita pro legitima, ⁊ tamen eam perdit,quod est
valde notandum.quoad.l.papinian.de inoffi.testa.§.meminis-
se,⁊ non obstat in auc.de heredi.⁊ fal.§.si quis aūt admonitus.
⁊.C.de fideicomm. authen.hoc amplius:quia ibi in modo im-
plendi voluntatem testatoris deliquit.Sed hic in impugnādo,
quod plus est.¶ Et istud facit ad illum,qui non vindicat necē
defuncti:vtrum perdat legitimam.Cogitabis.puto tamen ꝙ
non impugnat voluntatem testatoris,sed negligit debitum of-
ficium impendere:vt argu.d.authen.hoc amplius:⁊ quia pene
sunt restringende.¶ Tertio no.ꝙ propter instigationem alte-
rius non excusatur ista filia,quin perdat relictum.¶ Sed hoc
ideo,quia talis erat persona vilis seruus,cui credere non debe-
bat,ar.§.de eo per quem fac.est.l.i.§.ij.Secus si homo esset gra
uis,⁊ talis authoritatis cui credere deberet:quia tunc excusare-
tur:vt.l.qui cum maior.§.fi.de bo.libe.⁊ quod not.glo.in.l.titio
vsusf.de cōdi.⁊ de.§.de dolo.si qs affirmauerit. facit.c.cū in tua.
extra.de sponsal.ita potest intelligi.l.maiorem.C.e.ti.¶ Quar-
4 to†not.ꝙ iudex maleficiorum potest incidenter de causa ciuili
cognoscere,probatur supra.de fur.l.interdum.§.qui furem.⁊ fi.
regund.l.iiij.§.si dicatur.⁊.C.de cōd.ob turpem causam.l.quod
euitandi.⁊ in authen.de constit.princ.§.ꝙ si delinquentis. Sed
principaliter non,vt supra de iudi.l.solemus.§.latrunculator.⁊
5 de pu.iudi.l.defuncto.§.j.Et†sic est hic casus,si statutum dicat
ꝙ accusans non probans puniatur in.x.ꝙ iudex potest in eadē
sententia reum absoluere,⁊ accusatorem non probantem con-
demnare.¶ Et nota,ꝙ istud debet fieri ad petitionem partis,
si commodum respicit ipsam.iuxta nota.in.l.si quis iussum.§.si
iudex,de dam.infec.¶ Sed si respiceret commodum fisci,pos-
set iudex,ex suo officio absq; postulatione partis,vt no.in.l.fin.
C.de bo.vacant.¶ In glo.dum dicit.Incidit ad turpill.dic ꝙ
ibi destitit,hic non,vel ibi in turpil.incidit,sed commodum ex
testamento non perdit: vt hic. et sic sunt casus diuersi non
aduersi.

Qui nomine. Qui falsum verum com-
mittit,nō solum crimina-
liter punitur.Sed illi quem ledit ad interesse tenetur
h.d.¶ Et idem dicunt doc.in omni crimine publici
iudicij per hanc.l.⁊.l.nec quicquid.supra pro socio,⁊ facit ista.l.
contra baiulos,vel seruientes,qui falsam citationem,vel rela-
tionem faciunt,vt teneantur de falso:⁊ etiam ad interesse par-
tis. Paulus de Castro.

Si quis patris. Turpia lucra sunt ab
heredibus extorquen-
da.hoc dicit.

Summarium.

1 Testis varius contrarius ac vacillans quid inter se differant? re-
missiue.
2 Testis varius,an statim quod variauit,periurus dicatur? Et quid
de eo qui sibi contradixit.
3 Testis,qui in secunda instātia se ad id quod in priori dixerat,refert:
an testimonium efficax sit?

Eos. Testis varius punitur de falso,siue
variet in eo,quod dicit in eadem in-
stantia ⁊ inter easdē personas,siue in eo,quod
dixerat ⁊ asseruerat extra iudicium,siue in eo,
qd dixerat in alia instantia inter diuersas pso-
nas,eadem tamen causa.h.d.vsq; ad.§.qui se.
⁊ continet tres partes prout sunt tria dicta.Secunda ibi ⁊ eum
⁊c.Tertia ibi de impudentia ⁊c.Et est notabilis.l.valde.¶ §.q
se,non summatur,licet notabilis.in.l.eos,in tex.diuersa.vt puta
quia primo negauit postea asseruit.Vel quia primo deposuit de
1 vno loco ⁊ tpe,⁊ postea de alio.¶ Et†que sit differentia inter
testem varium contrarium,vel vacillantem,notat Innoc.in.c.
preterea.de testi.cogen.¶ Ibi inter se,istud verbum determi-
nat verbum testimonia.quod sequitur,non verbum eos:vt sit
sensus,ꝙ diuersitas sit inter dicta vnius ⁊ eiusdem testis:nam
si esset inter dicta plurium testium diuersitas,non propterea di
cerentur falsarij:sed reducerentur ad concordiam,vt in.c.cū tu.
de testi.quod est verum,si par numerus testium esset hincinde:
al's staretur maiori numero:vt nota.de offic.deleg.cum contin-
gat.¶ Item hec vera in dictis plurium testium.Sed dictum
partis cum dicto testis nunꝙ reducuntur ad concordiam.vt ele
ganter no.Inno.in dicto.c.cum contingat.quem Bart.refert.
in.l.ij.§.creditum.si certum pe.⁊ dic vt ibi.¶ Quasi falsuz. hec
ideo dicit,quia nō constat adhuc,in quo dicto sit falsum:tamen
quia necesse foret alterum dictum esse falsum,perinde tenetur de
falso ac si constaret.⁊ hoc ista litera vult.⁊ hec erat ratio dubi-
2 tandi.Et per†eandem rationem dicitur periurus statim ꝙ va-
riauit,licet non constet,in quo falsum dixerit.Casus est.in.c.cuz
dilectus.de temp.ordi.hoc verum si variauit in iudicio.¶ Sed
si extra iudicium ab eo,quod dixerat in iudicio,non dicitur sta
tim falsarius,nisi prius probetur,quod probat:quia primo di-
cto statur.⁊ tamen si esset falsarius non staretur,vt in.c.sicut ex-
tra de testi.⁊ quod no.Inn.in dicto.c.preterea.de testi.¶ Pro-
nuntiādum.Hoc verum nisi variaret animo se corrigendi,et iu-
stam causaz haberet variandi:quia tunc permittitur:vt in au-
thentico de test.⁊ in dicto.c.preterea.⁊ vide omnino quod ibi no.
Inno.Idem hoc verum,si variat circa substantialia negotij.se
cus si in narrandi modo,vel circa non substantialia:vt extra de
verbo.sig.c.nihil obstat.¶ Contra signuz,vt puta deposuit,ꝙ
signum non erat suum,et probatum fuit postea,ꝙ erat suum.et
sic cstat ꝙ falsuz dixit.Vel pone ꝙ deposuit contra scripturam
signo suo signatam.Ex hoc patet quod non facit pro opin.bar.
Quid dices:ꝙ testis contradicens in iudicio ei,quod dixerat
extra iudicium.tenetur de falso.nam hic loquitur de eo,qui de-
posuit contra signū vel sigillum.qd plꝰ est ꝙ ctra dictū simplex.
¶ Item aduerte,quia loquitur de eo,quē cōstat dixisse falsuz,
vt patet in verbo falsum.Sed Bar.loquit de simpliciter cōtra-
dicēte.cuius dictū etiā al's perspicaci demōstratione ostēdit nō
procedere:nā pone ꝙ extra iudiciū dixit falsum.certū est,ꝙ illi di
cto nō stat:q2 receptū est sine iuramēto.¶ Itē ex illo nō punit,
tamē quia nō fuit periurus nō tenetur extra iudiciū veritatē di-
cere.C.de fur.l.inciuile ⁊.§.e.quid sit falsuz.¶ Si ergo dicas ꝙ
cōtradicendo in iudicio falsum cōmittitur.⁊ sequeretur qd pro-
pter vitatez dicendā incurreret falsum.¶ Item sequeret.ꝙ ti-
more pene cogeretur persistere in mēdacio cū dicto.¶ Itē seque
retur,ꝙ si perseueraret in eodē mendacio dicto extra iudicium,
non teneretur de falso.omnia vidētur absurda meo videre,ni-
si sustinendo dicas,ꝙ Bar.loquitur quādo non cōstat extra iu-
dicium dixisse mendaciū.¶ Quid autē si ab eo qd primo dixe-
rat in iudicio variet extra iudiciū?dico,ꝙ statur primo dicto.lz
aliqualiter minor fides sibi detur,vt in.c.sicut.de testi.⁊ qd not.
in.c.cū in dicto.c.tua.⁊.c.cū causam.in vltima glo.⁊.c.veniēs.in
gl.pen.e.ti.⁊ per Inno.in dicto.c.preterea.¶ Duobus.etiam
in diuersis instantijs in eadem tū causa,quod dic.vt dicto.c.ve-
3 niens.de testi.per Inno.¶ Sed†queritur si testis in secūda in-
stantia productus refert se ad id,quod dixerat in alia instantia:
vtrū valeat testimonium:dic ꝙ sic, si ista duo concurrunt.sci-
licet ꝙ sint verba testis se referentis.¶ Itē ꝙ referat se ad dictū
suum,vt.C.de testib.l.iubemus.circa mediū:naz si essent verba
notarij,vt puta,dicit notariꝰ:talis testis interrogatus dicit idē
per omnia,ꝙ prior testis.nō valēt:q2 notariꝰ facit in hoc se iudi-
cem:quia non dz interpretari,sed formaliter transcribere.vt no-
tatur,in.c.j.de fide instr.⁊ idē si testis nō referat se ad dictū suū,
sed alterius:vt puta,si dicit:dico idē per oīa qd dicit talis.Vi-
detur suspectus,quasi dicat eundem,meditatūq; sermonem,vt
supra de testi.l.iij.§.tu magis.Ita intellige quod not.I.and.in
dicto.c.nihil obstat,de verbo.sig.

Summarium.

1 Obreptio,& subreptio in quo differant?
2 Sententia contra absentem,& indefensum non valet obtenta per
obreptionem,Et quid si contra præsentem?Et item quid in iu-
dicis decreto?
3 Accusator calumniosus,an de falso teneatur?

Si quis. Qui per falsas allegationes vel sug
gestiones sententiam obtinuit caret
commodo sententie,⁊ de falso tenetur.h.d.valde no
1 tabil'r.¶ Obrepserit.Obreptio†cōsistit in exprimē-

do falsitatem: sed subreptio in tacendo veritatem. hanc differē-
tiam ponit quidam in. c. cum dilecta. extra de rescrip. lib. vi. licet
vnum sumatur pro reliquo communiter, vt patet. in. c. super
literis. pro quo vide tex. in. l. sed ⁊ si lege. §. patronum. Ibi obre-
ptio. ṡ. de in ius voc. ⁊. ṡ. de fideicō. liber. cū vero. §. subuentū.
2 cum similibus. ¶ Nihil agit: quia † sententia non valet: quia la
ta est contra absentem ⁊ indefensum, vt. l. si pretor. §. marcellus.
supra. de iudi. Sed si lata est contra presentem: tunc valet, sed
beneficio restitutionis, tunc rescinditur. vt supra de re iudi. l. di-
uus. ⁊ de exceptio. l. qui. agnitis. ita intelligitur titulus. C. si ex
falsis instrumentis. ⁊. c. cum venerabilis. de excep. ⁊ que nota. de
proba. c. licet ex causa. ⁊ hec sunt vera in sententiis diffinitiuis.
Decreta vero iudicis per obreptionem interposita sunt ipso iu-
re nulla. vt. l. tutor petitus. ⁊. l. seie egresse. ṡ. de tuto. ⁊ cura. dat.
ab his. ⁊. l. j. §. hec verba. ne vis fiat ei, qui in possess. mis. est. de fi-
3 deicommi. liber. cum vero. §. subuentum. ¶ Sufferre. Per † hoc
dicunt quidam, ꝙ calumniosus accusator tenetur, de falso. ita
dicit Bart. licet alij contra. pro quo facit glo. in. l. iij. supra de cō-
cussio. ⁊ de calumni. l. j. ¶ Tu dic, ꝙ istud est verum in duobus
casibus. Primus est si obtinuit sententiā calumniosam per sub-
reptionem, vt hic. ¶ Secundus, si recipit pecuniam pro calum-
niosa accusatione, vt. in. l. j. de calum. ¶ Sed si nec pecuniā reci
pit, nec sententiam obtinuit, tenetur tātum. l. rhemia, de calum-
niatoribus, vt. ĩ. ad turpil. l. j. §. calūniatoribus ⁊ itareducas ad
concordiam. Paulus de Castro.

Summarium.

1 Rescriptum principis suspectum producenti maior pœna impo-
nitur, quam qui aliud instrumentum producit, & ei qui instru-
mentum, quam qui aliam scripturam.
2 Instrumenta suspecta ad quid dignoscantur?

Diuus pius. Producens in iudicio instrumenta falsa, nisi
probauerit ipsa vera, tenetur de falso, ⁊ secun-
dum qualitatem criminis interdum grauius,
interdum leuius punitur: at si per errorem fe-
cerit, sibi parcitur. hoc dicit. ¶ Pro mensura.
1 Quia † maior pena imponit̃ producenti, rescriptū principis su-
spectum, ꝙ aliud instrumentum. ¶ Item maior pena instru-
mentum producenti, ꝙ aliam scripturam, argu. extra, eo. titu. c.
falsariorū: nam licet pena falsi regulariter sit deportatio, vt su-
pra. ea. l. j. in fin. interdum tamen mitigatur arbitrio iudicis, vt
supra. eo. qui duobus. et nota. in dicta. l. j. in fin. ¶ Instrumen-
2 ta. Scilicet † suspecta, ⁊ sine forma, vel inspectione: vel quia can-
cellata. vt. l. fina. C. de edict. diui adria. tollen. l. si vnus: vel quia
non cōtinent debitam solemnitatem. C. de numerariis et actua
riis. l. quicunq;. libro sexto. ⁊ de testamen. l. iubemus. in fin. vel
quia non concordat cum prothocollo, vt in authen. de tabellio.
§. fin. nam his casibus non datur fides tali scripture, postꝙ ex
sui forma est suspecta. vt hic. ⁊. C. de ꝓbat. l. iubemus. ¶ Sed si
suspicio non apparet ex forma scripture, puta si notarius fuisset
rogatus de instrumento futuro: nam tunc contra instrumentuʒ
presumitur. ar. l. fi. de ritu nup. ⁊ de admi. tuto. l. non existimo. ⁊
extra de clandestina despon. c. fi. ⁊ in. c. vt nostrum. vt ecclesiasti
ca benefi. tamen quia suspicio non apparet ex forma scripture.
sed ab extra venit. statur scripture, nisi probetur falsa: ita notat̃
in spec. de instru. edit. §. ij. versu. ⁊ nota. ꝙ si tabellar. ⁊ tunc non
haberet locum. l. ista. quia non tenetur producens fidem impo-
nere tali scripture. Alios modos quibus scriptura dicitur su-
specta habes in dicta. l. iubemus. C. de probat. per glo. ⁊ doct. et
qualiter instrumentum presumatur falsum, habes. in. l. ij. C. de
summa trinita. ⁊. l. iij. C. de paga. Paulus de Castro.

Summarium.

1 Mensuræ publicæ in ciuitatibus de cuius mandato proponi
debent.

Hodie. Qui corrumpit edictum pretoris, tene-
tur de falso. ⁊ idem si corrumpit mensu
ras publice approbatas, qui tenetur etiā ad dupluʒ
eius, quod interest alterius. ⁊ pro crimine relegatur.
Cōdēnatur. Declara istū tex. ꝑ ea. q̇ notant̃. ṡ. de dolo. in. l. arbi-
1 trio. §. de eo. ⁊ † adde, ꝙ tales mēsure poni debēt de mādato prin-
cipis, vel ciuitatis. C. de sucep. ⁊ arca. l. modus. ⁊ debent poni in
loco publico, vt in authen. de colla. §. si autem. Et nullus nisi
princeps potest statuere, vel mutare mensuras. C. de flumine
alexandrino. l. ij. libro. xj. Et ciuitas. de contrahen. empt. l. impe-
ratoris. Paulus de Castro.

Si quis falsum. Ille qui alleg. l. fal-
sam, vel constitutio-
nem: tenetur de falso. non tamē dicas ꝙ propter hoc
accusetur iudex, si per imperitiam iudicauit. Imo fa
cit litem suam: vt. l. si iudex de variis. ⁊ extraor. cogn. Ad hoc
facit quod dixi. supra. e. l. athaletus. nota hic ex glo. contra illos,
qui alleg. apostill. ⁊ dictata tanꝙ aliquorꝫ do. que tamen nunꝙ
fuerunt: ⁊ hoc quando non habent ab aliquo insigni docto. qui
publice dicebat, ꝙ erant dictata talis doctoris. Nam alias ex-
cusarem eum.

Ad. l. Iul. repetundarum Rubrica.

Lex Iulia. Magistratus vel alij i publi-
co officio positi. si pecuniam, a sub-
ditis recipiant. l. iul. repe. tenētur. Fal
lit si recipiant a consanguineis, vel co
gnatis. h. d. ¶ Accepit. Etiam a spō
te dantibus: naʒ si ab inuitis vel per
iniuriam extorqueant, tenentur crimi
ne concussionis: vt. ṡ. de concussion. p
totum. ¶ Vxorem. In casu. quo lici
ta est donatio inter virum ⁊ vxorem, vt supra de do. inter vir.
⁊ vxo. l. si sponsus. §. concessa, secunduʒ quosdam. Tu dic: quod
nō queritur hic de viribus donationis, sed an recipiens pu-
niatur. Paulus de Castro.

Daturi. Actio in factum ex hac. l. descendens
ad repetendum, quod datum est, vel
interesse contra heredes datur intra annum. h. dicit.
¶ Datur actio. etiam si ad eos nihil peruenit ⁊ ante
litem contestatam. quod est speciale, ⁊ ideo non datur nisi infra
annum tantum: quia cum vnum sit contra euʒ, aliud est pro eo:
vt. ṡ. de iure iur. l. eum qui. ¶ In glo. prima, ibi actioni factum.
hec vera. vt supra. ti. j. l. qui nomine. Paulus.

Eadem. In principio nō summat̃. ¶ §. hac
l. prohibetur. Sed notarius esse po-
test, secundum Bart. quia officium illud non est di-
gnitas sed munus: vt. l. si. C. qui mili. nō po. ⁊ ibi gl. a
quo non repelluntur infames. C. de decu. l. infames. qđ est veruʒ
de notario simplici. Sed notarius principis esse non potest: quia
illud est dignitas. C. de man. prin. l. j. nec potest esse notarius ad
banchum. quia est officium in publico: a quo repelluntur infa-
mes, vt. l. ij. §. miles. de his qui not. infa. Bart. ¶ Accipiat. Ut
puta, si vadat ad senatum, vt proponat ꝓ me data pecunia. te
ne mēti pro illis qui vocantur a cardinalibus: quia non debent
accipere pecuniam vt pro altera partiū consulant, ⁊ si recipiant
tenetur hac. l. vt in gl. ⁊ idem in aduocato. qui recipit pecuniam
ad aduocandum, vel non aduocandum. §. si quis non. in fine.

Summarium.

1 Iudex iuris defensiones non admittens qualiter puniatur?
2 Iudex vel in publico officio constitutus donum vel munus quando
accipere possit?
3 Titulus de calumniatoribus quid differt abs titulo de falsis, & con-
cussionibus? & quid inter se?
4 Accusationes criminales se adinuicem tollunt.
5 Iudex pro sententia ferenda pecuniā nū accipere debeat? Et quid
in decreti interpositione?

§. Hodie. Non debuerant: quia habebant. De-
fensionem iuris, puta q: occiderat ban-
1 nitum quem licebat impune occidi ex forma statuti. ¶ No. † er-
go ꝙ iudex qui non admittit defensiones iuris perinde punit̃
ac si non admitteret defensiones vere innocentie: qđ tene men-
ti: ⁊ ita alle. dominus Baldus istū tex. in. l. presbyteri. C. de epi-
scopis. ⁊ clericis. ⁊ adde ꝙ sicut occidens Innocētem debet de-
capitari vt hic, ita etiam iudex, qui non admittit exceptionem
2 innocentie. c. vt. C. ne sacr. bap. iteretur. l. ij. vel. iij. Et † vt scias
quando ille iudex qui in aliquo officio cōstitutus est, possit aliqđ
munus

munus vel donum recipere. dic, ꝙ aut recipit rōne officij: ⁊ tunc
non est ei licitum ab aliquo recipere: vt habetur in litera. ṡ. e. l. j.
Aut nō recipit ratione officij, sed aliquis vult ei dare tanꝗ suo
amico: ⁊ tunc potest recipere ab extraneo sibi amico, vsqꝫ ad cē
tum aureos ṡ. e. l. eodeꝫ. §. si. ab cognatis vero ⁊ consanguineis
suis potest accipere. vt hic in. l. lex iul. §. apparet. vt. ṡ. e. l. j. all. de
3 arbi. ¶ Ultimo † not. ad intellectum huius tit. ꝙ titulus de ca-
lumniatoribus loquitur quando iudex recipit pecuniam, vt ali-
quis faciat vel non faciat calumniose. ¶ Sed iste loquitur qua-
litercunqꝫ recipit. Item ille locum non tm̄ hꝫ in iudice, sed etiā
priuato. Sed iste locum non habet nisi in iudice, vel alio consti-
tuto in publico officio, vt. ṡ. in. l. j. ¶ Item etiam ex illo edicto
principaliter oritur accusatio ad penaꝫ pecuniariam: sed ex isto
principaliter procedit accusatio criminalis. vt. l. lex Iulia. §. fin.
licet etiam secundario prodeat ex eo accusatio ad penam pecu-
niariam. vt l. ij. ṡ. e. ¶ Item differt hic titulus a titulo de con-
cussionibus. nam ille loquitur cum pecuniaꝫ accipit a partibus
timore perculsis, ⁊ sic ab inuitis. ¶ Sed iste loquitur qualiter-
cunqꝫ recipiat, etiam a sponte soluente. ¶ Item illud est crimē
priuatum: ⁊ sic non cōpetit accusatio, nisi leso. Sed istud est pu-
blicum: ⁊ sit competit accusatio cuilibet. ¶ Item ex illo datur
actio, ex isto accusatio. Conuenit autem dictus titulus cum di-
cto de calumniatoribus quia ex vtroqꝫ datur actio vtriqꝫ ad
quadruplum. ¶ Sed in hoc differt quia ex illo de calumniato-
ribus aut quadruplum applicatur danti, vt quia non fuit in
turpitudine: aut fisco, quando in turpitudine. vt notatur supra,
in. l. ij. in gl. ¶ Sed ex illo de ꝯcuss. medietas quadrupli applicaṫ
fisco, ⁊ medietas exacto vl' expoliato. C. de asse. l. iā. ¶ Itē differt
hic tit. a. l. j. in. §. j. ṡ. de sica. nam. l. j. loquitur cum iudex pecuniā
recipit vt innocentem qualitercunqꝫ condemnet. Sed iste lo-
quitur generaliter etiam cum simpliciter recipit, vt condemnet.
4 vel absoluat. ¶ Et no. † ꝙ iste accusationes criminales tollunt
se adinuidicē, vt. l. senat. de accus. et sic accusatus hac. l. non accu
satur, sed. l. Cornel. de sicar. vel de fals. Sed cum edicto de ca-
lumniatoribus et cum titu. de concuss. bene concurrunt: quia il-
le sunt criminales accusationes, iste vero ciuiles. ⁊ sic vna per
aliam non tollitur: licet simul proponi non possint, sed vna post
aliam. C. quando criminalis, actio. l. j. Et adde circa hunc titu.
tres casus: nam interdum datur iudici pecunia contemplatione
officij, ⁊ hoc non licet cuicunqꝫ, etiam a consanguineo. Nec in
aliqua quantitate, interdum datur propter consanguinitatem,
quod presumitur cum dat consanguineus: nisi contrarium pro
betur. et tunc hic in infinitum, vt supra. e. l. j. in fin. ⁊. l. lex iulia. §.
apparet. Interdum dubitatur qua contemplatione detur: et
tunc licitum est recipere vsqꝫ ad centum aureos in anno: vt. ṡ.
ea. l. j. in fin. Quod intellige dum modo non detur ab vna per-
sona, et simul, sed separatim, et a diuersis personis et per mi-
nutas dationes: al's presumeretur fraus. arg. in. l. cum. §. lucius.
de his que in fraud. credito. ¶ Item hoc verum de iure isto, et
etiam hodie in ordinarijs iudicibus, qui non habent salarium
de publico: al's si habent, nihil penitus recipere possunt. vt in
authen. scriptum est exemplar. in fine secunda colla. etiam escu-
lenta ⁊ poculenta. vt notat gloss. in. l. plebiscito. de offic. presid.
Sed Guli. l. de cugno in esculentis ⁊ poculentis distinguit, qui
dicit in hoc non corrigi. ll. antiquas. per dictam authen. ⁊ per
istam distinctionem an habeat salarium. vel non. concordant
gloss. contrarie. quarum vna dicit etiam ordinarios nihil hodie
posse capere: vt in authen. de manda. princip. §. cpus. Alia con-
tra. i auṫ. de iud. §. ne aūt labor. in auṫ. vt iudex sine quoquo suf-
fra. §. eos, ⁊ in auṫ. iusiur. qd̄ p̄staṫ ab his. §. j. delegat⁹ aūt iudex
de iur. ciuili. capere pōt duos aureos in principio, ⁊ duos in fine
cause. vt dcō. §. ne aūt labor. Sed de iure canonico nihil. nisi ha
beat proficisci de vrbe. vel de suo domicilio. de rescri. c. statutū. §.
insup. lib. vi. xviij. dist. nō facit. ⁊ tūc modicas expensas qd̄ d: in
dcō. §. insup. ¶ Itē arbiter accipere pōt salariū a partib⁹ q: nō
repiṫ hoc p̄hibitū. ar. ad hoc. ṡ. si. regū. l. iiij. §. j. ⁊. C. de proximis
sacr. scri. l. j. §. sacris. & su. apd̄ arbitriū. ⁊ de p̄n. agē. i reb⁹. l. fi. li.
5 xij. Itē † adde ꝙ sicut p̄ snia ferēda nō dꝫ iudex accipe pecuniā,
sit nec p̄ decreti interpositiōe: vt. ṡ. e. l. iij. in verbo decernēdū. et
C. de nupti. l. si furiosi. ⁊ de episco. audien. l. tam dementis. et
not. C. vbi caus. fisca. l. ad fiscum.

Ad. l. Iuliam peculatus *Rubrica.*

Summarium.

1 Peculatus crimen generale esse, & sub se quæ comprehendat?
2 Pecunia publica num in alium, quam destinata sit, vsum consumi
possit?

1 ¶ Dic, ꝙ † peculatus crimen est generale, comprehendens sa-
crilegium, ⁊ de residuis. Et locum habet in ambobus. nam de
residuis locum habet, cum quis pecuniam subripit publicam
ex administratione quam habet. j. l. ij. ⁊. l. iiij. §. leg. Iul. sed pe-
culatus tam ex administratione, quam sine: vt. j. l. j. que indistin
cte loquitur. et. C. e. l. j. Item sacrilegium, est cum sacrum aufer-
tur de sacro, non aliter: vt nota. j. e. dinus. Sed peculatus cum
de sacro, vel de nō sacro, vt. dicta. l. j. ⁊. l. iiij. in p̄n. Tex. j. nō sum-
matur. ¶ Item in. l. ij. in fine ibi, cum dicit faciat. ⁊c. Sed † vtrū
potest in aliquem vsum publicum consumere, quam destinatuꝫ
sit? dico ꝙ non nisi de mandato principis, vt. l. legatum. de ad-
mini. rerum ad ciui. ꝑtineñ. ⁊ vide eam omnino, cum ibi nota. et
l. j. e. ti. ⁊ in cle. quia contingit. de relig. domi. pro quo. l. si quis ad
declinandum. C. de epi. ⁊ clericis. §. si. ⁊ vide qd̄ ibi notatur, fal-
lit in tribus casibus, in quibus sufficit solus consensus ciuitat.
¶ Prim⁹ si vsus ad quē destinabaṫ erat vl' illicit⁹ vl' ipossibilis
vt. l. legatum supra de vsufr. lega. Secundus si ad illum vsum
non sufficiebat, vt dicta. l. legatum. §. j. de admi. rerum ad ciuit.
pertin. ¶ Tertius si magis expediebat rei publice in aliū vsum
cōuerti. de oper. publicis. l. si. i p̄n. C. e. ⁊ adde qd̄ plene no. Bar.
in dicta. l. legatum. supra de vsufr. leg. ¶ Et nota, pro illis qui
legāt ecclesie vt ematur calix. vel aliquid simile, si pecunia non
sufficit, potest destinari ad alium vsum: ⁊ hoc de mandato prin-
cipis ⁊ summi pontificis: al's non, vt dicta cle. quia cōtingit. de
relig. do. ⁊ dicta. l. legatum. §. j. infra de admi. rerum.

Summarium.

1 Inquisitio generalis quo iure commissa sit. Et quid de speciali. Et
item generalis quotupliciter dicatur?
2 Iudex de delicto commisso in loco non sibi subdito num inquirere
posit?
3 Iudex sæcularis de crimine sacrilegij, & si ecclesiasticum sit, inqui-
rit: sed & episcopus quoqꝫ idem potest.
4 Accusatio pro sacrilegio coram quo institui debet? Et quæ sint cō-
munia ecclesiastica de quibus coram vtroqꝫ iudice ecclesiāstico
scilicet & seculari agi posit?

§. Mandatis. Iudices seculares debent in-
quisitionem generalem facere
ad reperiendum sacrilegos ⁊ latrones. ⁊ eos repertos debite pu
nire. h. d. notabiliter. ¶ Latrones. ¶ Que sit differentia inter
latrones ⁊ fures: dic vt nota. ṡ. pro soci. l. cuꝫ duobus. §. damna.
in glo. ⁊ in authen. sed nouo iure. C. de fur. ¶ Inquirant. ⁊ erat
ista inquisitio generalis quo ad res delicta ⁊ personas, ⁊ de in-
certis delictis inquiritur, que incertas personas comprehendit.
1 Et † no. tria singulariter in hoc. §. j. ꝙ de iure communi commis
sa est inquisitio generalis. Quid autē de spāli? dic vt. ṡ. de adul.
l. ij. §. si publico. ⁊ d: spālis. qñ de certo delicto inquiritur contra
certā p̄sonā, in qua seruatur ordo iuris: ⁊ precedere dꝫ infamia:
vt. c. cū appareat. ⁊. c. qualr ⁊ qñ. de accu. ⁊ sequiṫ ex ea punitio.
⁊ est odiosa: q: via extraordinaria: vt. l. rescripto. §. si quis aucto
ritatem non habens. j. de mu. ⁊ hon. ¶ Sed generalis dicitur
tripliciter. primo quo ad crimina ⁊ personas, vt hic. ⁊. l. cōgruit.
de offi. presidi. ¶ Scdo quo ad crimina. non quoad p̄sonas: vt
cū de incer. criminibus inquiritur contra publicā personam. vt
contra suspectum tutorem vel priuatam. vt in. c. cum. i. ⁊ 3. de re.
iud. ¶ Tertio quoad personas nō quo ad crimina. vt cū de cer-
to crimine qd̄ ꝯstat cōmissum. non tñ cōstat p̄ quē inquiriṫ ⁊ re-
periaṫ delinquēs. ⁊ iste oēs gñales sunt p̄misse. ar. hic vt dicta. l.
ꝯgruit: ⁊ in eis nō seruatur ordo iuris: q: recipiūt testes in absen
tia partis. ⁊ dicunṫ p̄paratorie ad specialē inquisitionē ⁊ testes:
⁊ eis receptis recipiētur interim in spāli inquisitione. ⁊ ita seruat
totus modus. scdm Inn. qui ita notat de elec. c. bone. super ver-
bo testis. ⁊ iste vocantur hodie secrete informationes. ¶ Secūn-
2 do † no. ꝙ iudex inquirere pōt de delicto cōmisso in loco sibi non
subdito: nā sacrilegiū cōmittitur in ecclesia, q̄ nō subdita iudici
seculari: ⁊ tñ secularis iudex inquirit, vt hic. ⁊. l. si quis in hoc. C.
de epis. ⁊ cler. per quas. ll. disputādo determinat Cynus in que-
stione, que incipit rector ciuitatis. ꝙ iudex potest inquirere con-
tra subditum delinquentem extra territorium suum, ⁊ ita tenuit
Bar. contra Cyn. per multas rationes in materia maleficio-
rum. ⁊ Ioan. Andr. in spec. tit. de compe. iudi. aditione, dicētes
ꝙ inq̄sitio sit principalr propter iniuriā illata rei publice. Sed si

subditꝰ vniꝰ iudicis alibi delinquit, non est offensa res publica illius iudicis, cuius subiectus est, ideo nō potest inquirere, lȝ ibi possit accusari: qꝛ via accusationis est criminalis. C. vbi de crimine agi opoꝛ. l. j. Tu dic primā opi. veram, si delictū erat vtrobiqȝ punibile, vt furtum, vel homicidium: secus si in loco delicti tantum puta ratione specialis statuti, vel consuetudinis, que inducit delictum, qđ alibi nō esset: nā illud statutū vel cōsuetudo non extenditur vltra territoꝛiū, vt. l. fi. de iurisd. omniū iu-
3 di. ⁊ tunc cesset vera secunda opinio. ¶ Ultimo † not. ꝙ iudex secularis inquirit de crimine sacrilegij, quod est ecclesiasticū: episcopus etiam inquirere potest, vt in. c. cuȝ sit generalis. extra de foro competenti. ⁊ est locus preuentioni, vt. l. si quis postea. de iudi. ⁊ dicta. l. si quis in hoc genus. ¶ Sed accusatio coraȝ quo debet institui pro sacrilegio? dic ꝙ aut agitur ad penam mere temporalem, vt ad penaȝ capitis, que pro sacrilegio imponitur vt. ĩ. e. sacrilegij. ⁊ tunc agetur coram seculari, cum ecclesiasticus non possit illā imponere, vt in. c. sententiā. ne clerici vel monachi. Interdum agitur ad penam mere spiritualem, vt ꝙ excommunicetur: ⁊ tunc agitur coram ecclesiastico, vt in. c. conquestus. de foro competen. interdum agitur ad rei restitutioneȝ, que potest fieri per vtrunqȝ: ⁊ tunc electio est actoris coram quo malit conuenire: ita intelligi debet. c. cum sit generalis. de fo. competen. ¶ Extra ordinem. Nam extraordinaria dicitur executio pene, que imponitur sacrilegijs: quia potest variari ad arbitrium iudicis ex varijs causis, vt. ĩ. eod. sacrilegij. ¶ Penam. Sed ipsa pena in genere est ordinaria, quia est capitalis. ĩ. e. sacrilegij. in
5 principio. ⁊ sic tollitur contrarium glo. Que autem † sint alia crimina, ecclesiastica de quibus, potest agi corā vtroqȝ iudice? dic vt in dicto. c. cum sit generalis, ⁊ est vt crimē heresis ⁊ symonie.

Lege Iulia. ¶ Lege. Iulia. de residuis tenetur, qui ex administratione, cui preest, pecuniam publicam subripit, ⁊ thesaurus absconditus non est religiosus, nec locum religiosum facit. ⁊ ideo surripiens crimen peculatus non committit. Sed qui pecuniā ciuitatis romane subripit peculatꝰ crimine tenetur. h. d. usqȝ ad finem. Paulus.

Summarium.

1 Sacrilegium quid sit?

Qui. Sacrilegium non Committitur sed furtū, si non sacrum auferatur de sacro. h. d. tex. Secus si sacrum auferatur de sacro, vt. ĩ. de pe. l. fa-
1 cta. §. locus. h. d. gl. Sacrilegū. Nam † sacrilegiuȝ est sacre rei violatio, vt no. xvij. q. iiij. c. j. Sed hic nulla sacra res fuit violata: nam edes sacra non fuit effracta. ¶ Item res subrepte non erant sacre. Sed si factum fuisset furtum cum effractura sacre edis, crederem esse sacrilegium etiam secundum legem, licet res subtracte, non essent sacre: vt. ĩ. l. prox. in prin. ver. sed moderanda. in verbo, effregerunt. Nec obst. quod ibi sequitur, ⁊ dona dei ⁊c. quia non omnia dona sunt consecrata, ⁊ adde quod dicam. ĩ. e. sacrilegij. in prin.

Summarium.

1 Specialia tria in furto publicæ pecuniæ.

§. Qui cum in moneta. Subripiēs pecuniā vel aurum publicum, non committit falsum, ⁊ tam ipse, quam prestans opem, tenetur in quadruplum: ⁊ efficitur prestans opē infamis ipso iure, ac si cōdemnatus esset. h. d. vsqȝ ad fineȝ. ¶ Et
1 † no. tria specialia in furto pecunie publice. ¶ Primo in principali furtum committente: quia tenetur in quadruplum, non distincto palam vel occulte subripuerit. ¶ Secundū est in prestāte opem: quia tenetur simpliciter in quadruplum: ac si esset manifestus fur. Sed in alio furto indistincte nō tenetur furti manifesti: vt. l. is qui opem. s̃. de furt. ¶ Tertium est, ꝙ efficitur quis infamis ipso facto, ac si condemnatus esset: sed in alio furto requiritur sententia: vt. l. j. s̃. de infa. ¶ Ultimo no. glo. magnam circa medium, que exponit tex. dum dicit, perinde. Non tamen per omnia idem. ad statuta que dicunt talem forensem, qui habitauit tāto tempore, haberi perinde, ac si esset ciuis, vel pro crimine: ⁊ tamen reperitur vnum aliud statutum, in quo denegatur sibi aliquod priuilegium ciuitatis. Nam primum statutum limitatur per secunduȝ, vt habeatur pro ciue: non tamen per omnia, ⁊ sic primum statutum non corrigitur per secundum, sed restringitur. quod est valde menti tenendum. ¶ Cōdemnetur. ⁊ hoc ideo, quia subripit de pecunia incorporata fisco. Sed si non esset incorporata, teneretur ad duplum, vt. l. aufertur. §. j. de iure fisci, Paulus de Castro.

Summarium.

1 Sacrilegium verum quod sit. Et circa quid committatur?
2 Sanctum à sacro quid differat. Et quot modis sanctum dicatur?
3 Sacrilegium committit qui regis saluam guardiam rumpit. Et qualiter id sit intelligendum?

Sacrilegij capite. Pena sacrilegij capitalis est: ⁊ verum sacrilegium committitur in rebus sacris ad vsum publicum cōsecratis: sed quasi sacrilegiū cōmittit̃ in sacris cōsecratis ad vsum priuatū. ⁊ magis punit̃ veruȝ sacrilegiū, quā quasi sacrilegiū. ⁊ cōsideratio inter vtrūqȝ spectat ad iudicē. h. d. tex. cū gl. ¶ Capite. Et sic est pena ordinaria inspecto gñe. ¶ Sed executio diuersimode fit iudicis arbitrio. ⁊ sic est extraordinaria. s̃. e. l. sacrilegij. in prin. ⁊ ita cōtrar. tollit̃. l. iiij. §. fi. s̃. e. ⁊ p hoc tollit̃ cōtra gl. ¶ Publica sacra. i. ad vsum publicū cōsecrata, vt sunt ecclesie cū vestibꝰ ⁊ vasis cōsecratis ad vsum ppli. ⁊ istđ dr̃ verū sacrilegiū. ¶ Sed qđ. ĩ. sequit̃, dr̃ quasi sacrilegiū.
1 ¶ Unde no. ꝙ † verum sacrilegiū est violatio sacre rei ad vsum publicū cōsecrate. ⁊ istud cōmittitur interdū circa locū tantū, vt cū tēplū vel ecclia frāgitur. qđ intelligo etiā si nihil subripiat̃, vt s̃. e. diuus. ¶ Scđo circa res: vt cū sacrū aufertur scđm legistas sed scđm canonistas etiam si de non sacro. vt no. in dicta. l. diui. ¶ Tertio circa psonas, vt cū infertur violētia, vel iniuria ministris intra ecclesiā diuinis vacātibus, vt. l. si quis in hoc genus de epi. ⁊ cle. Sed scđm canones, vbicunqȝ fiat, ⁊ in quibuscunqȝ vacēt. ⁊ idē in quibuscunqȝ ecclesiasticis psonis, nō solū in sacerdotibus, vt in. c. suadente. xvij. q. iiij. de snia excō. supuenit. Et q̃ sunt ecclesiastice psone no. in. c. duo sunt gña christianoꝛū. xvij. q.
2 j. ¶ Sȝ † quasi sacrilegiū dr̃ violatio rei sancte vel sancte ad vsuȝ puatū cōsecrate. Circa qđ no. ꝙ sanctū differt a sacro: qꝛ sacrū dr̃, id est cōsecratuȝ. ¶ Sed sanctū dicit̃ dupliciter. primo id quod sanctione quadā subnixū est, vt sunt. ll. diuine vel humane: que si offendantur scienter, vel ignoranter. committitur quasi sacrilegium: vt probatur. s̃. de re. diui. l. sacra. §. proprie. cōiuncta. l. j. C. de crimine sacrile. Idē est in eo, qđ princeps facit. Nā omne factuȝ principis dicitur sanctione subnixum: qꝛ vim. l. habet. C. de do. inter virū ⁊ vxorē. l. dona. ⁊. s̃. de publi. l. cesar. ⁊ ideo dubitarē, an illud sit recte factū, ⁊ de principis potentia, quasi sacrilegiū est. vt. C. de crimine sacri leg. l. instar. ¶ Secundo modo dicitur sanctum quod est ab iniuria hominis securū ⁊ alienum: vt sunt muri ⁊ porte ciuitatis, quos nullus lederi debet: al's quasi sacrilegium committitur, vt supra de rerum. diui. l. sanctum. in princip. ⁊. l. fin. Et idem est in rebus ecclesiasticis non consecratis, et vt in possessionibus ⁊ domibus: que cum debeant esse ab iniurijs hominum immunes, occupans illas committit quasi sacrilegium. xij. questione. ij. nulli liceat. et. c. predia. et de foro competen. conquestus, et idem in legatis hostium, qui dicuntur habere securitatem de iure gentium: et nullus debet eos offendere: vt infra de lega. l. fin. al's committeret quasi sacrilegium quia rem sanctam violat. Idem in his que habent securitatem a iure ciuili, vt venientes ad nundinas. C. de nundinis. l. j. vel in eo qui habet securitatem a principe: vt nota. in. l. prima, in princip. supra ad. l. iulia. maiesta. per Bartol. Idem in illo quem princeps recipit sub sua protectione, vt patet. in. c. si papa. de priuile. libro. sexto. ¶ In his enim omnibus puto quasi
3 sacrilegium committi, quasi sacra res offendatur. ¶ Per † hoc etiam patet ꝙ rumpens saluam gardiam regis, committit sacrilegium, quod intelligo si rex aliquem sub speciali protectione recepit: secus si sub generali salua gardia sub qua sunt omnes de regno. al's enim committeret sacrilegium alter alterum offendendo: cum omnes sint sub principis protectione generali. ĩ. de pen. l. capitalium. §. ad statuas. Et ad hunc effectum intelligendū vide. in. c. recepimus in gloss. in versiculo. protectionis. extra de priuileg. ibi dum dicit ⁊ aliqua reuerentia ⁊c. et adde quod habetur. xvij. questione. iiij. per totum. ¶ Priuata, id est, ad vsum priuatum, vt vnius domini temporalis, vel ecclesiastici: quia retinet capellam in domo sua cū alijs pertinentijs ad vsum suum tantum Bar.

§. Labeo.

§. **Labeo.** Crimine peculatus. Nō tenetur, qui pecuniam sacram vel publicam ex officio, quod habet subtrahit: sed tenetur. l. iul. de residuis, secus in eo qui pecuniam fisco debitam simulans se fisci creditorem retinet. Et idem si publicarum tabularum, pecuniam capit sine licentia illius, qui ei rei preest. h. dicit.

Summarium.

1 Personaliter pro debito fiscali capi nūquis possit? Et in quibus casibus idem liceat?

2 Citatio verbalis quot modis fiat? Et an mulier personaliter capi debeat? nu. 3.

Labeo. Debitor fisci, lz sit in mora soluendi, Non tenetur. l. Iul. de residuis nisi post annum. Potest tamen cogi ad soluendum per captionem pignorum ⁊ retentionem persone, ⁊ per mulcte indictionem.
1 ¶ Corpus retinendo. Nota† ꝙ pro debito fiscali potest quis personaliter capi. ad hoc quotidie alle. nō tamē ponet in carcere nisi sit in magna ꝯtumacia. C. de exacto. trib. li. x. l. nemo carceri. Sed tantum representabitur iudici, vt litiget si negat, vel si confitetur statim compellatur soluere. ¶ Itē est et ali⁹ casus in quo quis citatur realiter per capturam persone, scz in causa criminali, vt. in. l. iij. in fi. C. de custo. reo. ⁊ poterit etiam extrahi de domo. vt no. j. de reg. iur. l. nemo de domo. ⁊. s̄. de in ius voc. l. sed is. An aūt ponatur statim in carcere, distinguitur an sit presumptio contra eum, vel non: ⁊ vtrum sit graue crimen de quo accusatur: vt. s̄. de custo reo. l. j. ⁊. l. diuus in princi. Est ⁊ terti⁹, scilicet in causa ciuili postquā quis est cōdemnatus: quia potest capi ꝑsonaliter ⁊ incarcerari, nisi cedat bonis: vt. l. j. C. q bo. ced. po. est ⁊ quartus scz in causa ciuili, scz post litē contestatam, licet condemnatus non sit: q: pōt capi personaliter, licet nō incarcerari. l. consentaneum. C. qūo ⁊ qn̄ iud. Et iste est casus in quo potest habere locū remissio in causa ciuili. Regulariter cōtra, vt nota. in. l. heres absens. de iudi. ¶ Quintus casus est in eo, qui alienauit bona sua in fraud. credito. s̄. que in fraud. cred. l. fi. in fi. ⁊ ibi notatur in gl. extra istos casus in causa ciuili. nō hz locū citatio personalis per capturā persone: sed citatur realiter: Et si non venit fit missio in possessionez ex primo decreto: vt pro-
2 batur. s̄. de lib. ho. exhib. l. fi. in fi. Citatio† vero verbalis fit tripliciter primo per edictum: ⁊ istud nō permittitur delegato, sed ordinario tantū: vt in auf. de exhiben. reis. §. si vero. C. qūo ⁊ qn̄ iudex. auf. qui semel. Secundo per vocem preconis. Tertio per nuntiū vel epistolam. ⁊ hec duplex: nam interdum vt quis personaliter compareat. ⁊ istud fieri nō potest ab inferiore a principe, nisi in causa criminali, vel ciuili pro veritate dicenda, vel iuramēto prestādo vt in. c. j. de iud. lib. vj. ¶ Scḋo vt cōpareat ꝑ se vel ꝑ procuratorē. ⁊ ista vocat citatio legitima ⁊ cōis atq; regularis: vt in. c. cū dilecti de dolo ⁊ ꝯtu. ⁊ ibi not. De istis citatiōib⁹ habes gl. magistrā. x. colla. in feud. in. c. vnico de mili. va-
3 sallo, qui ꝯtumax est, ⁊ de in ius vocā. l. pleriq;. ⁊. l. sed in his. Et † adde ꝙ mulier nō debet ꝑsonaliter capi, vt. C. de offi. diuer. l. j.

Ad. l. Iuliam ambitus *Rubrica.*

Summarium.

1 Lex Iulia de ambitu num in principe locum habeat? Et electio in quo spectetur?

2 Ius ciuile an imperator pecuniam pro honore aut dignitate danda accipiendo, tollere possit? Et qui dat pecuniam pro honore habendo in quod crimen incidat? nu. 3.

4 Symoniacus, & ambitiose promotus in quo distent?

Hæc lex. Non expedit summare. ¶ In tex. ibi, fauorem. ⁊ electionē, ⁊ dic ꝙ v̄ba. l. iulie loquūtur de illo, q dat pecuniā vt eligat ad magi-
1 stratū: ⁊ † ideo nō hz locū in principe, qui nō dr̄ eligere, sed creare, vel instituere: nā electio nō dr̄, nisi penes plures: vt notatur. in. c. gratū. de postul. lz largo modo possit dici quo ad vnū: vt. in. c. cū ecclesia vulterana de elec. ꝑ hoc pz ꝙ ista. l. nō facit ꝓ canonistis q dicūt, ꝙ nō cōmittit symonia, si dat pecunia pape ꝓ bñficio: nā symonia cōmittit indistincte cū datur tpale, pro spirituali. Sed. l. iul. de ambitu. nec eius verba, loquunt nisi qn̄ dat pro electione, q̄
2 nō cōsistit in principe. preterea. l. iul. de ambitu. Et † ei⁹ ꝓhibitio est de iure ciuili, qḋ imperator tollere nō pōt pecuniā recipiendo sciēter: ar. ff. de excu. tut. l. idē vlpian⁹. §. sunt quidā. Sed accipere tēporale pro spirituali prohibituz est a lege diuina ⁊ ꝑ apostolū, vt habet in actib⁹ apostolorū, de beato Petro, qui redarguit symonē magnū primū actorē hui⁹ sceleris, dicēdo pecunia tua tecū sit i ꝑditionē q: existimasti donū dei pecuniā possidere. Legē diuinā, vel apostoli tollere nō pōt. xxv. q. j. sunt qdā. ⁊ no. in. c. cū ad monasteriū. de statu. mo. ⁊ in cle. romani. i princ. de iureiurā. ⁊ istud tenēt theologi veri⁹. ¶ Cētū aureos. Ista est pena leg. iul. de ambitu. alia pena imponit. in. l. fi. in fi. C. ad. l. iul. ⁊
3 alia ꝑ auf. vt iudi. sine quoquo suffra. §. cogitatio. Et † sic no. qḋ qui pecuniā dat pro adipiscēdo honore incidit ṗmo. in. l. si quēquā. C. de epi. ⁊ cle. Scḋo i hāc. l. Tertio in vitiū symonie. ¶ In gl. ibi, cū dicit. s̄. de postu. l. prima. Tu dic, ꝙ ibi loquit cū datur ꝓ dignitate habēte administrationē: ibi pro nō habēte, ⁊ est rō: q: cū habet administrationē timor est ꝙ pecuniā, quā dedit nō extorqueat a subditis: qḋ facere non pōt, si administrationē nō hz. hec rō colligit in. d. §. cogitatio. ¶ Ibi vr̄. Tu dic, ꝙ aut loquimur in tēporali dignitate: ⁊ licitū est eā petere, sed ordine vt sibi detur sine pecunia. ar. l. vt. gradatim de mune. ⁊ ho. Alias esset ambitiosus. Aut in eccl'iastica: ⁊ tūc non lz petere in spē, sed in gn̄e pōt quis petere bñficiū, si est idone⁹ ⁊ indiget, al's cōmittit symoniā, vt no. in. c. tuā. de eta. ⁊ qual. ¶ Ibi decretiste ⁊c. tu dic qḋ talis erat symoniac⁹, scḋm decretistas. ⁊ sic non dr̄ criminosus, licet dicat symoniacus, sed dicitur ambitiose promot⁹.
4 Et † q̄ sit differētia inter ista duo: dic vt habet. in. c. fi. de electio.

Ad. l. flauiam de plagiarijs *Rubrica.*

Summarium.

1 Plagium quot modis committatur?

Si liberum. Qui vendit vel emit liberū hoiez sciēter crimē plagij cōmittit. h. d. ¶ Et no. ꝙ iste titulus diuidit in tres partes. Primo ponit casus, in quib⁹ plagiū cōmittat. ¶ Scḋo ponit differentia inter plagiū ⁊ furtū. Tertio ponit. q̄ sit pena plagij. Scḋa. in. l. nō statim. Tertia. i. l. fi.
1 ¶ Circa † ṗmū dic, ꝙ cōmittit quatuor modis. primo cū quis vēdit vel emit liberū hoiem sciēter: vt hic. Nā iste plagā. i. dolorē ⁊ ipietatē cōmittit circa talē venditionē. ¶ Scḋo cōmittit, cū quis vendit seruū suū existētem in fuga. ⁊ de hoc loquit. l. ij. ⁊ que sit rō dicā ibi in fine. ¶ Tertio cū qs celat seruū alienū: vt. l. iij. ¶ Quarto cū celat filiuz, vel fratrē alienū, vt. C. e. l. fi. Et ꝑ hāc. l. dicit Bar. ꝙ nō vz statutū, quo cauet, ꝙ ille q ducit liberū hoiez in fortiā cois. dēat habere ṗmiū: q: cōtinet in se plagiū ⁊ impietatē, nisi ille esset hostis publicus, vt. l. nō oēs. §. fi. de re mili. ¶ Sciēs. Ideo dicit, q: secus si ignorās. ¶ In gl. a plaga. Itē dr̄ plaga. i. regio seu quedā pars agri. s̄. de le. iij. l. vxor. §. agri plagā. ⁊ est. bonus. §. Dy. ¶ Itē dr̄ plaga laqueus, vel rete, quo aīalia capiūtur: vt. l. ex empto. in fin. s̄. ⁊ e act. emp. ⁊. C. e. in rubrica. ¶ In glo. sed an idē. ibi, si animū celandi. dic. s. principaliter, licet scḋario habeat animum lucrandi Et no. ꝙ ista gl. ponit verā differētiā inter plagiū ⁊ furtū: cū qs subripit seruū alienū: nā tūc est plagiū qn̄ ṗncipaliter intēdit dominū celare: vt puta dn̄s diligebat valde seruū ⁊ ipse vt dolorē inferat dn̄o ṗncipal'r, intēdebat celare. qḋ poterit ꝯstare ꝑ ei⁹ cōfessionē, vel ꝑ v̄ba dicta aū, vel post: vt in. l. apud celsum. in ṗn. s̄. de doli exce. ⁊. l. fulci. §. qd sit latitare. qb⁹ ex cauſ. in poss. ea. sz furtū cōmittit cū ṗncipal'r intēdit sui lucrū facere nō aūt dolorē dn̄o. Ita intelligit. l. nō statim. j. e. ti. Sed aliā drīā ponit gl. C. de fur. l. si abducta. q̄ dr̄, ꝙ plagiū distinguit a furto ꝑ ꝯsuetudinē, vt dicat plagiari⁹ q ꝯsueuit furari seruos alienos. Sz fur. q nō consueuit. Sed ista est verior quā tenet Azo. in summa.

Summarium.

1 Abesse non dicitur qui redeundi animum habet.

2 Litigiosam rem qui in causa obtinuit recte vendere potest. Et an emphyteota rem emphy. vendere possit, sub conditione si dominus voluerit, nec in commissum incidat?
3 Criminis inquisitio num ad imperatorem spectet?

SCiendum. Qui seruũ suũ in fuga existētē vēdit, plagiũ cō
mittit. sec⁹ si nō erat ĩ fuga, lʒ eēt absens. ¶ Itē
sec⁹ si vēdit ipm postq̄ fuerit adduct⁹, vel dep̄
hēsus. ¶ In fuga. nā abesse dr̄ cũ hʒ aim redeũ
di: sed in fuga dr̄, cũ nō hʒ aim redeũdi. vt. l. qs
1 sit fugitiuus. in prin. de edi. edic. Et † no. q̄ ille qui hʒ aim redeũ
di nō dr̄ ab esse: q: vbi est anim⁹ tuus, ibi fingit̄ esse corp⁹ tuũ. ĩ.
de cap. l. nihil. ꝛ de le. j. l. hui⁹ modi. §. legatũ. ĩ fi. ¶ Tex. ibi, ces
sare sen. cōs. not. ex istis duob⁹ versib⁹, q̄ vēditio facta tpe phi
bito, si ɔferat̄ in tps pmissũ, valet. facit. l. in tpa. de hered. insti.
2 ꝛ de dona. ante nupt. C. l. qd sponse. ¶ Ex † hoc determinat̄, qd
pōt qs rē litigiosam vēdere, cũ obtinuerit in cā. ¶ Itē emphy
teuta pōt rē emphy. vēdere sub ɔditione, si dn̄s ɔsenserit. ꝛ per
hoc nō incidit res in cōmissũ, lʒ ɔsensus dn̄i nō accedat: q: nul
la iniuria sibi facta fuit. facit optime. l. si qs locuples. de. ma. test.
§. j. patet ēt ex hoc, q̄ res subiecta restitutioni pōt alienari sub
ɔditione, si illa ɔditio deficiat. facit etiā. q̄ vʒ testm̄ in quo pr̄ fi
lio pterito instituit extraneũ sub ɔditione, si fili⁹ preterit⁹ nolue
rit esse heres abintestato. Ad qd facit dicta. l. si qs locuples. ꝛ de
here. insti. l. si qs ita heres instituat̄. de qua q̄ōne no. p Bar. in. l.
gall⁹. in pn̄. de liber. ꝛ posth. ꝛ dic vt ibi dixi. ¶ Vendiderint. Et
q̄ sit rō ponit̄. C. e. l. fugi. ¶ Tu potes dicere q̄ rō est: q: dn̄i vē
derēt tales seruos in fuga existētes, ꝛ ēt pro modico: ꝛ aliquib⁹
forte impijs ꝛ crudelib⁹, q seruos deprehēsos flagellarēt, vel in
terficerēt, ꝛ sic mouentur ex quadā crudelitate vel impietate cō
tra seruos suos pp fugā qd facere nō debēt. s̄. de his q sunt sui vl̄
alie. iur. l. j. ꝛ insti. e. §. fi. Nā ex hoc q̄dā plaga seu vuln⁹ vel dolor
infligit̄ seruis. qd facere dn̄i nō debēt vt ibi not. ¶ In. l. fi. ibi in
metallũ dā. hec pena capitalis nō imponit̄, scd̄m quosdā nisi il
lis q assueti sunt cōmittere plagiũ: vt. C. e. l. qm̄. ꝛ nota. in. l. fi. al's
forte puniret̄ pecuniariter ꝛ ad arbitriũ iudicis. C. eo. l. in fuga.
vl' dic, q̄ locũ hʒ pena capitalis, qñ cōmittit̄ plagiũ, circa liberũ
hoiem: sʒ si circa seruũ min⁹ punit̄, vt dicta. l. in fuga. ¶ Nota
3 † i. l. nō statiʒ. s̄. e. q̄ scrutatio criminis nō ptinet ad imperatorē,
sʒ ad iudicē: nā dt hic imperator, nō me cōsuli, sed qd pꝛissimũ ꝛc.
sequi iudicē oportet: ꝛ ita potest allegari hic tex.

Ad senatuscon. turpil. & de abolitionibus Rub.

ACcusatorum. Qr̄ p istd sena. ɔsul.
punit̄ temeritas accusatoꝝ desistētiũ ab
accusatiōe incepta sine abolitiōe. Et ac
cusatoꝝ temeritas est multiplex, idō ne p
cedat sub equoco, declarat iur. ɔsul. quo
tuplex sit. Et pmo ponit̄ vna distinctio
trimēbris scd̄o illā sub cōpēdio declarat.
Tertio singula mebra lati⁹ psequit̄. Se
cũda ibi calũniari. Tertia ibi calũniatorib⁹. ¶ Desistere. s. sine
abolitione. ꝛ hoc est qd ponit̄ p hoc sen. ɔsul. ꝛ de hoc psequit̄ p
totũ istũ titulũ. ¶ Et no. q̄ temeritas accusatoꝝ, tunc punit̄ cũ
cadit in aliquē de istis trib⁹ specieb⁹: al's sec⁹: vt. ĩ. e. l. §. qri pos
set. et not. ij. q. iij. in summa. Paulus de Castro.

Summarium.

1 Lex rhemia num sit publicorum iudiciorum?
2 Calumniæ quæ pœna sit? Et quid in denuntiatore. Item in eo qui excipit de crimine calumniæ? nu. 3.
4 Calumnia quot modis puniatur?
5 Edictum de calumniatoribus quid distet ab lege rhemia?
6 Calumniosus non semper præsumitur, qui non probat. Et de calũnia quando pronuntiari possit?
7 Iudici nota dicuntur, quæ in actis continentur. Et nullitas ex actis si appareat iudici, an de illa etiā & à parte non requisitus pronuntiare possit?
8 Errorem qui allegat probare debet alias calumniosus præsumitur, Et qualiter quis ad accusandũ pro siluisse per errorē se pbabit?
9 Non probare, facti esse.
10 Furtum plagium, & similia delicti nomina sunt, quæ non possunt sine dolo verificari.
11 Sententia declaratoria super crimine an valeat?
12 Temeritas non omnis calumniam continet.

§. Calumniatoribus. Notabilis est ꝛ quotidie ēt
alle. §. iste. Et diuidit̄ in quatuor ptes. pmo qua. l. puniat̄ calũ
niator. Scd̄o qs est mod⁹ pcedēdi ɔ̄ eũ, ꝛ qual'r calũniosus dica
tur. Tertio qs est mod⁹ pnũtiādi sup calũnia. Quarto mouet
vnũ dubiũ. Scd̄a ibi, sed nō vtiq̄ʒ. Tertia ibi, q̄rũ alterũ. Quar
ta. in. §. Queri posset ꝛ. h. d. calũniator punit̄ p. l. rhemiā. ꝛ lʒ nō
pbet nō tñ necessario sequit̄. q̄ calũniat⁹ fuerit. vñ admittit̄ si ve
lit pbare cōtrariũ. q̄ p errorē duct⁹ fuerit ad accusandũ. ꝛ iudex
dʒ inquirere de calũnia ēt absoluto reo: ꝛ si repiat accusatorē er
rasse, nō puniet eũ. Secus si reperiat eũ in euidenti calũnia. Et si
pnũtiauerit tātũ eum nō probasse: videtur ipm, absoluere. Idē
si pronũtiauerit eũ temere accusasse. Sed si pronũtiat eũ calum
niatũ fuisse, de calũnia eũ cōdemnasse videtur. h. d. vsq̄ʒ ad. §. p
1 uaricatorē. ¶ Irrogat̄. sed † querit̄ de trib⁹, vtrũ lex rhemia sit
publicorũ iudiciorũ. gl. rñdet cũ distinctione: aut calũnia descen
dit ex publico crimine, aut ex priuato. Sed Dyn. indistincte di
cit, q̄ est priuati iudicij qd verius vr̄. primo q: non enumerat̄ hec
l. inter alias, q̄ publici iudicij sunt: vt. l. j. s̄. de publi. iudi. ¶ Se
cũdo p. l. palā. §. que calũnie. de ritu nup. vbi vr̄ casus: licet glo.
destruat. ¶ Tertio videtur expressum. in. l. j. versu. qui publico
iudicio. s̄. de infam. dum dicit, qui publico iudicio calumnie vel
preuaricationis causa. ꝛ sic crimen calumnie ꝛ preuaricationis
ponuntur vt diuersa a criminibus publici iudicij. al's frustra
subijceretur de calũnia. ꝛ preuaricatoribus. ꝛ istud placet quic
quid dicat Bar. Nec obstat ratio sua: quia per hoc non videtur
continere similitudinem supplicij, si descendens ex publico cri
mine non est publici iudicij: quia similitudo supplicij attenditur
penes ipsam penam, non penes modũ proponendi, ar. s̄. de pu.
iudi. l. ordo. Per hoc patet, q̄ non omnes possunt accusare de
2 calumnia: sed ille tantum qui passus est. ¶ Secundo † queritur
que sit pena calumnie. respondet glo. q̄ similitudo supplicij. sed
istud est verum, si calumniator se subscripserit ad penam talio
nis, iuxta. l. fin. C. de accu. ꝛ de procura. c. tue. Idem puto si se
non subscripserit: quia illa subscriptio non facit eum teneri ad
penam talionis, cum ad penam corporalem se obligare non pos
sit: vt. l. liber homo. s̄. ad. l. aquil. ꝛ nota. s̄. de custo reo. l. si quis
reum. ¶ Sed sua calumnia facit eum teneri. de quo autē opere
tur subscriptio: dic vt. l. si cui. de accu. ¶ Item hoc verum in ac
cusatore calumnioso. Sed quid in denuntiatore? dic q̄ non pu
nitur similitudine supplicij, sed extraordinem ad arbitrium iu
dicis. vt. l. diuus. de custo. reo. ꝛ infra. eo. ab accusatione. §. nun
tiatorum, ꝛ de calum. c. fin. quod est verum in illis, qui tenentur
prosequi vel prosequuntur, al's facerent partem. ꝛ sit sufficeret
eos condemnare in expensis. extra de penis. c. calũnia. ¶ Item
3 † quid in illo, qui excipit de crimine calumnie? dic, q̄ aut ad re
pellendum quem ab accusando, vel testificando: ꝛ sufficit q̄ cō
demnetur in expensis. de dolo. ꝛ contu. c. finem litibus. ¶ Sed
si opponit, q̄ repellatur a dignitate obtinenda: tunc si quidem
ante confirmationem, punitur pena. c. j. de elect. lib. vj. que est si
non probat, q̄ debeat suspendi a beneficio, si post confirmatio
nem, punitur extra ordinem, ꝛ grauius. de accus. c. super his in
fi. Idem si opponat ad puniendum, in casu quo potest, scilicet
cum crimen quod opponit contingit primum crimen, vt. l. ij. §. si
publico. s̄. de adulte. ꝛ de except. c. j. iudex autem qui crimen de
quo inquirit, non reperit, non videtur posse dici in calumnia,
cum inquisitionem precedere debeat infamia, que ipsum excu
sat a calumnia: vt. l. miles. §. mulier. supra de adulter. de acquir.
heredi. cum quidam. §. quod dicitur. Sed si inquireret non prece
dēte infamia, puniretur extra ordinem. l. arbitrio iuris arbitro
4 rum. ꝛ extra de accus. cum oporteat. ¶ Tertio † queritur, quot
modis puniatur calumnia? respondeo quatuor modis. Nam
interdum quis per calumniam obtinet falsam sententiam: ꝛ tūc
punitur. l. cornelia, de fals. vt supra de fals. l. si quis obrepserit. in
fi. Interdum recipit pecuniam vt calumniam faciat in iudicio
criminali, vel ciuili: ꝛ tunc punitur criminaliter de falso, vt. s̄. de
fal. l. j. ¶ Item ciuiliter ex edicto de calumniatoribus, vt. s̄. de
5 calum. l. j. Et † nota. q̄ edictum differt a lege rhemia in quatuor.
Primo, quia locum habet cum pecunia recipitur, vt calumnia
fiat. Sed. l. rhemia non requirit receptionem pecunie. ¶ Secun
do quia locum habet tam in ciuili q̄ in criminali: vt. l. j. §. j. de ca
lum. sed. l. rhemia in criminali tantum. ¶ Tertio q̄ illud locuʒ
habet etiam si calumnia non fiat. sufficit enim recepisse pecu
niam, vt fiat: vt dixi. in. l. j. §. j. supra de fals. Sed lex rhe
mia requirit, q̄ quis processerit ad accusationem calumniosam.
Quarto

¶ Quarto differt in pena.nam per illud imponitur pena ciuilis,scз quadrupli sed per.l.rhemiã imponitur pena criminalis, scilicet similitudo supplicij.¶ Sequitur secũda pars ibi.protinus:nõ semper † qз fallit in quibusdam casibus,in quibus non probans non presumitur calũniari,qui ponuntur per gl.in.l.all'. §.calumniator.de his qui no.infa.ꝛ hunc intellectum ponit hic glo.vel dic protinus.i.non necessario.licet enim presumatur calumniari,qui non probat:vt.l.j.C.de aduo.diuer.iudic.ꝛ.C.de accu.l.fi.ꝛ de calum.l.vlti.ij.q.iij.qui non probauerit.illa tñ non est presumptio iuris ꝛ de iure.quia probatio in ɔtrarium admittitur,si probare vult accusator,ꝙ per errorem ductus fuit ad accusandum non per calumniam.ꝛ ideo iudex de hoc dз inquirere:ꝛ terminum ad hoc probandum statuere:vt infra sequitur. ibi,reo absoluto.nota ꝙ de calũnia cognoscit tripliciter.¶ Primo durante iudicio super crimine instituto,vt eadem sententia reus absoluatur,ꝛ de calũnia pronũtietur.C.de calum.l.j.ꝛ tũc idem iudex de vtroqз pronuntiabit:licet non sit iudex accusatoris,sed accusati tantum.tum quia videtur illa quedam reconuẽtio.ar.C.quomodo ꝛ quando iudex.l.cum dam.tum quia videtur quedam incidens questio,de qua potest idem iudex cognoscere,licet non principaliter posset.C.de iud.l.quotiẽs.ꝛ fiet hoc ad instãtiam accusati hoc petenti:vt.d.l.j.nota.Potest etiam de calumnia pronuntiari in continenti reo absoluto eadem die. ar.l.Paulus.de re iudi.ꝛ hic in gloss.que incipit,incontinenti. ¶ Secundo modo cognosci potest ex interuallo per modum accusationis principaliter institute super calumnia:ꝛ tũc oportebit,ꝙ instituatur accusatio coram iudice ipsius accusatoris:ꝛ sic etiam poterit coram alio ꝙ fuerit prima accusatio:vt no.ij.q. iij.in summa.¶ Tertio cognosci poterit per modum inquisitionis etiam ex interuallo,vt absoluto reo,iudex formet inquisitionem super calumnia principaliter:vt, hic est casus et iocundus secundum Barto.¶ Ex quo sequitur coniunctio.§.calumniator.in.l.all'.de infa.ꝙ damnatus ex inquisitione fit infamis,sicut si per accusationem.de hoc per Barto.in.l.infamem.de pu. iudi.¶ Dicit etiam ꝙ si de calumnia cognoscat ille iudex corã quo fuit commissa,non requiruntur alie probationes super ea, quia notoria est sibi,vt iudici postꝙ est coram eo commissa.sufficit ergo ꝙ petatur super eo pronuntiari secundum Bartol.qd nota.ar.C.de testi.l.nullum.ꝛ quod notatur.s̃.de testi.que fal.

7 Ex † hoc nota,ꝙ omnia que continentur in actis,dicũtur nota iudici vt iudici.Ideo potest iudex ex illis supplere:lз pars hoc non all'.facit quod notat Inno.de testi.c.cum clamor.Et ideo si nullitas sententie apparet ex actis,licet pars non alleg.illã cãm nullitatis,que constat ex actis.Potest tamen iudex pronuntiare ipsam nullam,si pars hoc petat.facit quod nota.supra,qd cum eo.in.l.titianus,que est.l.domini Bal.ꝛ ibi est bona glossella.ꝛ de acquiren.here.si is ad quem.ꝛ ita de facto respondi istis diebus domino archiepiscopo astensi.¶ Iustum errorẽ quem

8 † qui allegat probare debet,vel sibi non prodesset,vt.s̃.de adulter.l.si adulterium cum incestu.§.idem pollioni.in fi.Item probare debet,al's presumeretur in calumnia hoc ipso,ꝙ non probauit,nisi in casibus qui not.in dicto.§.calumniator.probabit autem multipliciter se per errorem ad accusationem processisse.¶ Primo per iuramentum suum ꝛ aliorum compurgatorũ iuxta iudicis arbitrium,vt in.c.ij.ꝛ quod ibi per Inno.de calũ. nam si iuramentum de calumnia presumpta in futurum excusat,vt.l.iij.§.penul.s̃.de iureiur.ꝛ si ventris no.l.j.§.j.ergo ꝛ pstitum post excusat a calumnia presumpta multo magis.arg.l.auxilium.s̃.de mino.ꝛ quod not.in.l.j.§.si aduersus.de no.operis nun.¶ Secũdo probabitur si de illo crimine,de quo accusauit erat publica vox ꝛ fama.nam ex hoc excusatur a dolo presumpto.vt.s̃.de adulter.ciuiles.§.mulier.ꝛ de acqui.here.cum quidam.§.quod dicitur.¶ Tertio probatur si aliqui promiserunt testificari pro ipso,ꝛ postea non fecerunt.ij.qõ.iij.c.Paulus.ꝛ ꝛ ibi per glo.¶ Quarto si aliqui fidedigni aliqd sibi asserebãt, quibus credere poterat verisimiliter.ar.extra de spõ.cum in tua. secus si nõ erãt fide digni,vt dixi.s̃.de fal.athaletus.¶ Quinto si probãt crimẽ saltem per vnũ testẽ.ar.C.de iureiu.in bone fidei.ꝛ extra eo.tit.c.fina.vltimo si testes,quos produxit,fuerunt reprobati:vt no.in Spec.de calumniatoribus.in fi.¶ In text. ibi.pepcit ei.not.ergo ex hoc singulariter,ꝙ lз ille qui non probat,presumatur iuris presumpt.calumniari.C.de aduo.diuer. iud.l.j.non tamen ex presumpta calumnia punitur,nisi iudex super illa expresse pronuntiauerit.Et idem videtur vbicunqз psumitur dolus a iure,non sufficiat pronuntiari super facto,sз de-

9 beat pronũtiari expresse super dolo.nam † non probare facti est. ꝛ potest intelligi,ꝛ cum calũnia ꝛ sine.vnde debet in dubio intelligi sine calumnia,vt fiat interpretatio in benigniorẽ partẽ. ar.ꝯ.de pen.l.si preses.per quod dicit Barto.ꝙ si iudex pronuntiat aliquem occidisse vel vulnerasse vel incendium commisisse, non videtur ille cõdemnatus de maleficio.quia ista sunt verba facti,ꝛ de necessitate non important dolum.quia potuit occidere,vel vulnerasse ad sui defensionem.et in hanc partem dз fieri interpretatio,vt hic,secundũ eũ.secus si pronuntiaret furtũ cõ-

10 misisse.qз † ista sunt nomina delicti.nec possunt verificari sine dolo,vt statim sequitur,in versiculo sinautem.in verbo calumniatus es.¶ Sed primum dictum non videtur verum:quia cum quis confitetur se occidisse,vel vulnerasse,videtur confessus maleficium,nisi probet ad sui defensionem fecisse.quia ista verba includunt dolum a iure presumptum,vt habetur.C.de iniur.l. si non conuitij.ꝛ quod ibi nota.ꝛ ad.l.cornel.de sicar.l.j.extra de accu.cum dilecti.ergo idem videtur in cõdemnatione vel in verbis iudicis.nec obstat istud,ꝙ non probare non est delictũ, nec ex illo oritur presumptio doli,sed delictum est calumniose

11 accusasse.ꝛ istud videtur verius.¶ Nihil de pena.Ex † hoc tex. dicimus ꝙ super crimine valet sententia mere declaratoria.qd dic vt dixi in.l.athalet'.s̃.de fal.¶ Item ꝙ in criminali accusatione,non est necesse concludere ad certam penam,sed sufficit accusatorem petere,ꝙ pronuntietur tale delictum commisisse. nã si nõ est necesse,vt iudex de pena preiudicet,nec accusatori ꝙ petat:cum sententia debeat esse conformis libello.C.de fideicõmis.liber.l.fin. facit.l.ordine.in princi.infra ad mu.ꝛ de iure fisci.aufertur.in princip.ꝛ de diuer.ꝛ tempora.prescrip.l.vitia.§.j. in verbo deletur.ꝛ insti.de pu.iudi.in princip.¶ In text.ibi facti quidam.i.condemnare vel absoluere.nam iudicare vel nõ iudicare,non est in eius arbitrio:vt.l.munerũ.§.iudicandi.de mu. ꝛ ho.quia iudicare tenetur omnino.Sed non ɔdẽnare vel absol-

12 uere.Sed hoc est in eius arbitrio.¶ Per hoc † tollitur contrarium gloss.magne in versiculo.queri posset.ibi calumnie vicio. Not.ergo ꝙ non omnis temeritas continet calumniam.Est enĩ hoc verum generale,vt patet hic coniuncto princi.huius.l.per quod determinatur,ꝙ licet iuramentum calumnie excuset ab expensis litis ratione presumpte calumnie,in.l.iij.§.penultimo. s̃.de iureiur.non tamen excusat ab expensis,que veniunt ratione temeritatis,vt.s̃.de iudi.eum quem temere.sed an expense veniant in causa criminali,Bar.hic examinat.ꝛ dicas ꝙ sic per.l. qui crimen.C.qui accu.non pos.ꝛ.l.final.C.de fruc.ꝛ lit.expen.ꝛ nota.extra de pen.c.calumniam.

Summarium.

1 Præuaricatio non in accusatore solum locum habet.

2 Pronuntiationem super præuaricatione publici iuris esse.Et an ex illa punietur præuaricator?

§. Preuaricatorem.

Preuaricator est qui colludit cum accusatore,veras probationes dimittendo,ꝛ falsas admittendo.ꝛ canonist.appellant istum collusorem,vt patet extra de col-

1 lu.dete.per totum:ꝛ † nõ solum habet locum in accusatore,sed etiam in iudice inquirente.e.ti.c.fi.ꝛ vtrum talis accusatio possit accusator:dic vt in.c.j.ꝛ.ij.e.ti.ꝛ.C.de transl.l.transigere.ꝛ de ista preuaricatione queritur duobus modis.primo per modum replicationis,vt si quis excipit se non posse accusari:qз fuit al's accusatus de eodem crimine ab alio replicabitur de preuarica-

2 tione illius,qui pronuntiauit:ꝛ † talis pronuntiatio est publici iud.s̃.de preua.l.iij.Et nota,ꝙ ex illa pronuntiatione nõ punietur preuaricator:quia non ad hoc principaliter agitur,sз ad iustificandum accusationem ad hoc.s̃.de infa.l.lucius.¶ Item queritur de preuaricatione per modum accusationis ꝛ inquisitionis contra ipsum preuaricantem principaliter institute:ꝛ tũc punietur extra ordinem.l.ij.de preuar.ꝛ talis accusatio semper est priuati iudicij,etiam si descendat ex crimine publici iudi.vñ non poterit institui nisi per illum cuius interest.Ista videtur intentio.l. iij. s̃.de damno infecto,licet aliter intelligatur per alios. Paulus de Castro.

Summarium.

1 Iudicis officio nobili quæ expediuntur delegabilia esse.Et an id perpetuo verum.

2 Abolitio vna nũ pro pluribus criminibus sufficiat.Et quid si quis sit pluribus excommunicationibus excommunicatus,an sufficiat vna absolutio?

ℽsi. Si quis. Tergiuersator dicitur qui desi- stit ab accusatione sine abolitio ne. que abolitio si priuata est, debet a iudice impetrari, ⁊ cum co gnitione concedi nec delegari potest. ⁊ tot sunt abolitiones pe- tende, quot fuerūt crimina instituta. h. d. vsq; ad. §. accusationē.
1 Demādare potest. quia iudicis officio nobili expeditur, ⁊ † oīa que iudicis officio nobili expediuntur, sunt delegabilia. fallit in restōne in integrū que conceditur minori fauore etatis minoris. ⁊ in cautione dāni infecti, propter celeritatem negocij. vt. l. j. de damno infect. ⁊ ibi not. ita intelligitur. l. nec quicq̄. §. vbi decre- tum. de offi. proconsul. ⁊ lega. Nec videtur bona ratio: quia co- gnitionem requirit. nam etiam cause pecuniarie reprimunt cau se cognitionem: ⁊ tñ delegantur. C. de peda. iud. l. placet. ¶ In tex. §. si plura. si ex diuersis factis descendentia: secus si ex vno facto descenderent: quia tunc vnus non posset, plures sic: vt. C. de accu. l. qui de crimine. ⁊ de his potest quis accusari eodē libel lo. ff. de accus. l. libellorum. §. sed ⁊ si aliud. ⁊ tot dicuntur accusa tiones, quot sunt crimina: licet vnus sit libellus. et ideo ab omni bus est petenda abolitio: vt hic. facit. l. scire debemus. ff. de verbo. oblig. per quod patet, ꝙ si statutum dicit, ꝙ si accusator vult desistere, soluat certam quātitatem: qui accusauerit de plu ribus criminibus, ꝙ pro quolibet crimine debet illam quantita
2 tem soluere ob abolitionem. sed † si de omnibus petita esset, suffi ceret vna abolitio pro omnibus. argu. ff. pro soci. cum duobus. §. si plures. nam excommunicatus pluribus excommunicatio- nibus, si petit se ab omnibus absolui, sufficit vna absolutio pro omnibus, vt no. in. c. ex parte, de offi. ordi. Sic etiam bānitus ex pluribus delictis, vel pluribus bannis, sufficit ꝙ petat se de o- mnibus rebanniri: ⁊ vna rebannitio sufficit. Sed in contrariū facit. l. de pupillo. §. si plurium. de oper. no. nun. in fin. Sed intel lige, ꝙ vna rebannitio vim habet plurium, rebannitionum. et dic vt ibi nota. per Dynum ⁊ Barto.

Summarium.

1 Desistens ab accusatione nulla, quando in senatusc. turpil incide- re dicatur? Et ratio cur ita. nu. 2.
3 Episcopus plures excommunicans, vt puta populum, si ipsi nō pa rent sententijs, an ex hoc iurisditionis quasi possess. dicatur pos- sidere? Et episcopum non possidere, nisi labia sua.
4 Mulier & minor licitè desistunt ab accusatione nulla, nec incidunt in turpil. Et eis licitum esse iura ignorare.

§. Accusationem. Licz accusatio sit nul- la desistens tamen sine abolitione incidit in turpill. Fallit in muliere ⁊ minore. h. d. vsq; ad. §. suspecti. ⁊ diuiditur in tres partes. Primo ponit the ma ⁊ questio. ⁊ opponitur ad vtranq; partem. Tertio ponitur limitatio ad vtranq; partem. Secunda ibi, mouet. Tertia circa finem. merito itaq;. ¶ Item secunda subdiuiditur. Nam p̄mo arguit per vnam rationem: quia non incidat precise. Secundo per aliam precise incidat. Tertio probat per authoritatē papi. ꝙ aliquando incidat: aliquando non. Quarto, quia oppo- nit, ꝙ indistincte debeat incidere. Secunda ibi econtra. Tertia ibi at quin. Quarta ibi qđ eñ. Ista quarta diuiditur in duas. Nam primo probat, ꝙ casus quem excipit pap. non differat ab alijs. Secūdo ꝙ casus in quo pap. fatetur quem incidere expres se, nōn differat a casu quem excipit, nec ab alijs. Secunda, vt in
1 tex. at quin. Idem. ¶ Et † nota tres casus. nam interdum pro- posita exceptione ante litem contestatam iudex repellit accusa- tionem nullam: ⁊ tunc desistens non incidit in turpil. vt. j. ea. l. querebatur. Interdum nulla fuit proposita exceptio, cōtra ac- cusationem nullam: nec iudex eam adhuc repellit. Si ante litem contestatam: ⁊ sic opponi ⁊ repelli potest: tunc non debet accu- sans desistere sine abolitione, vel incidit in turpil. vt hic. interdū lis contestata est, ⁊ nulla fuit proposita exceptio: ⁊ sic amodo nō potest opponi: vt. ff. de adulter. l. si maritus. §. prescriptiones. et tunc indubitanter desistens incidit: quia censetur semper fuisse legitima accusatio ⁊ valida. postq̄ de nullitate non potest exce- ptio opponi. differt tamen iste tertius casus a secundo. nam in hoc tertio, si desistens vult petere abolitionem ⁊ desistere, ha- bet probare se per errorem accusasse, sicut si fuisset accusatio va- lida semper. aľs si fallaciter accusasset, non conceditur abolitio. C. de abo. l. fallaciter. Sed in casu secundo, sufficit petentē abo- lit. allegare nullitatem accusationis, quam si iudex proponit, dz concedere abolitionem indistincte. Si tamen fallaciter, accusas set ⁊ per dolum, credo ꝙ iudex posset ipsum extra ordinem pu- nire. arg. j. e. l. ⁊ in priuatis. ¶ Item tenetur parti actione iniu- riarum. ff. de iniur. l. iniuriarum. §. si quis per iniuriā. ⁊ l. apud labeonem. §. si quis libello. ¶ Item in hoc tertio casu, non con- ceditur abolitio indistincte: quia fallit in quibusdā criminibus. vt. d. l. fallaciter. in fi. Sed in secundo propter nullitatem accusa tionis concederetur indistincte. Ex predictis igitur sequitur, ꝙ desistens ante litem cōtestatam sine abolitione incidit in turpil. excepta muliere ⁊ minore. quod est verum, nisi datus esset fide- iussor de lite prosequenda, vel reus esset citatus. C. e. l. j. et no. j. e.
2 l. quesitum. ¶ Est † autē ratio cur desistens ab accusatione nul la, incidit in turpil. quia de tali nullitate non est ipse iudex. sz su- perior. vnde presumi videtur, ꝙ valeat quousq; sit declaratum, non valere. Faciunt ad questionē de illo, qui positus est ad de- nuntiandum maleficia, vt debeat denuntiare etiam illa, que nō sunt punibilia: vt si quis occidit bannitum, qui potest impune occidi ex forma statuti: ⁊ nisi denuntiet puniatur: quia non spe- ctat ad eum cognoscere, vtrum delictum sit punibile vel non de qua questione notatur per Bar. in. l. fi. §. diuus. ⁊ de publica. et l. si quis in graui. §. si maritus. ff. ad silla. Secunda ratio: quia postq̄ accusatio est p̄sentata iudici si desisteret sine abolitione, videretur ipsi iudici illudi. quod fieri non dz. ff. de infa. debuit enim. ⁊ argu. C. de testi. l. nullum. ⁊ extra de postu. prelat. bono. in magna gl. vbi postq̄ postulatio est presentata superiori non licet ab ea discedere: ne colludatur. quod est verum in causis pu blicis, vel que publicam recipiunt vtilitatem. ¶ Sed in priua- tis licitum est desistere etiam iudice non requisito, vt. ff. famil. er ciscun. l. fina. vbi casus not. ⁊ de no. ope. nun. l. j. §. ⁊ post opus. in fi. facit. l. iurisgentium. §. si paciscar. ff. de pac. ¶ Processisset. nā iste dupliciter peccat scilicet accusando cum non possit, ⁊ desistē do. Sed ille qui accusat de vero crimine, ⁊ cum valeat accusa- tio, desistit: non peccat, nisi desistendo. ¶ Uoce duntaxat. i. di- cere ꝙ quedā verbalis accusatio. Et not. pro verbo Inn. quod
3 ponit in. c. cum olim. de resti. spol. qui dicit, ꝙ † si episcopus plu- res excommunicat vt puta aliquem populum, ⁊ ipsi non parēt sententijs, ꝙ ex hoc non acquirit episcopus quasi possessionem iurisditionis: quia nō possidet nisi labia sua, sicut accusatio nul
4 la, dicitur tantum vocalis. ¶ Excepta muliere. Isti † duo exci- piuntur. quia licitum est eis ignorare iura, ⁊ propter errorem iu ris excusantur a pena: vt hic ⁊. ff. de fal. l. diuus. §. penulti. quod est verum in his que sunt prohibita de iure positiuo: secus si es- sent prohibita de iure naturali. quod nō licet eis ignorare: vt. ff. de mino. l. auxilium. ⁊ l. si ex causa. §. nunc videndum. ⁊ de iur. ⁊ fact. igno. l. regula. Paulus de Castro.

Summarium.

1 Accusatio suspecti tutoris, quando priuati iudicij dicatur? & quando publici?

§. Suspecti. Desistens ab accusatione priuati criminis, non incidit in turpil. h.
1 d. ¶ Et † ponit duo exempla vnum in accusatione suspecti tuto ris, ad penam criminalem: aliud in accusatione turpil. que am- be sunt p̄uati iudicij. ¶ In gl. p̄ma. ibi. l. cognitio. dic ſm doc. ꝙ hic loquitur de accusatione criminali, que instituitur ad pu- niendum tutorem dolosum, vt. l. j. in fin. cum. l. se. de suspec. tuto. ⁊ ista est priuati iudicij, vt hic. Sed contrarium loquitur de ac- cusatione ciuili, que instituitur ad remouendum tutorē ab ad- ministratione. ⁊ ista est publici iudicij, non ꝙ descendat ex. l. pu blicorum iudiciorum: sed quia competit cuilibet de populo, vt. l. iij. §. consequens. de suspec. tuto. ⁊ in ista dic, ꝙ quedam est remo tio legalis, que fit eoipso, ꝙ accusatur: q2 statim interdicitur si- bi administratio. C. de suspec. tut. l. eū quē. Et istā pōt declarare delegatus proconsul. vel pretoris: quia non ipse facit eam, sed lex. Quedam est remotio que fit per sententiam. ⁊ de ista potest cognoscere etiam delegatus proconsul. vel pretor. vt in contra- rio. ⁊. l. j. §. que autem. de suspec. tuto. alius delegatus pronuntia re non potest, sz solus pretor proconsul vel p̄ses. Sed ꝙ hic non loquatur de illa criminali, videtur: q2 tūc remittitur puniendus ad prefectum, vt dicta. l. j. in fi. ⁊ de offi. prefec. l. videtur. §. solēt: sed hic dicit de preside, ꝙ pronuntiat: sed respondeo ꝙ illud est verū in vrbe, in qua solus prefectus cognoscit de maleficijs. Sz in prouincia cognoscit etiam preses, vt. j. de pen. l. si preses.

§. Incidit. Si accusator desistit sine abolitione, non solum ipse in turpill. incidit, sed etiam qui submisit ipsum, ⁊ instigator, vel mandator. aľs qui instigauit vel mādauit, et etiā ille qui fuerit in predictis nūtius.

punitur

punitur hoc edic. ¶ Nota singularem tex. contra nuntios qui
portant literas de aliquo maleficio, vel tractatu committendo,
vt puniantur sicut principales, qđ est verū si sunt contenta in li-
tera, vel scire potuerunt. al's cum non essent in dolo, non puni-
rentur. facit ad hoc glo. in. l. vtrum. ff. de parri.

§. **Reus.** Si reus condemnatus appellauerit, tene-
tur accusator causam appellationis prose-
qui, ⁊ desistens sine abolitione incidit in turpill'. h. d. ¶ Extin-
guitur. dic ꝙ si in causa appellationis pronuntiatur siue confir-
metur prima sententia. siue infirmetur, apparet pronuntiatum
fuisse extinctū per appella. quod patet. nā etiā si confirmetur, nō
oritur actio ex prima sententia, sed ex secunda: vt. l. furti. §. j. de
infa. Sed si non pronuntiatur: vt puta, quia deseritur appella-
tio: apparet non fuisse extinctam primam sententiam sed suspē-
sam: quia remanet valida prima sententia, ac si non esset appel-
latum. ⁊ post iudex mittit eam executioni, vt. l. tale pactū. §. qui
prouocauit. ff. de pact.

Quesitum. Qui porrexit supplica-
tionē principi, narrans
se velle accusare., licet postea non accuset, non
incidit in turpil. h. d. ¶ Et est ratio: quia non
videtur talis desistere ab accusatione: quia nō
inchoauit. Nam per supplicationem datam
principi, non inchoatur accusatio: vt. l. q̄uis. ff. de iniur. ¶ Si
vero datus eēt libellus iudici, ⁊ postea desisteret ab accusat. añ
litem contestatam, vtrum incidat in turpil. disputat hic gloss.
Tu dic secundum docto. ꝙ incidit, si dedit fideiussores de lite
exercēda: vt. C. eo. l. j. ⁊ idem si reus fuit citatus ⁊ comparuit. C.
quomodo ⁊ quando iudex. aut. qui semel. fallit in muliere ⁊ mi-
nore. quibus lz desistere, in. l. j. §. accusationē. ff. e. al's nō incidit.

Summarium.

1 Desistens ab accusatione, an de calumnia teneatur, sicut in Tur-
pilianum incidit?

Ab accusatione. Destitisse
videtur ab
accusatione, qui cū accusato trāsigit vel accu-
sationi expresse renuntiauit, vel tacite nō prose-
quendo infra terminum sibi datum a iudice.
Sed si non prosequeretur in termino sibi dato
a lege scilicet. j. biennium: tunc punitur per tit. C. vt infra certū
tempus crimina terminentur. Sed si non est lapsus aliquis ter-
minus datus ad accusationem finiendam, sed accusator contu-
max fuit in veniendo: tunc punitur pena extraordinaria iudi-
1 cis arbitrio. C. qui accu. nō poss. l. qui crimen. ¶ Sed† queritur
vtrum desistēs teneatur de calumnia, sicut incidit in turpil. dic
ꝙ sic, si fuit in euidenti calumnia. ¶ Sed si queratur vtrum te-
neatur de presumpta, quod est eoipso, quod nō probat: ⁊ tunc,
aut desistit ante litem contestatam: ⁊ dic ꝙ non tenetur. q̄r pro-
bationes non sunt fiende ante litem contestatam.

Prælectionum Auenionens. Finis.

ADVERTE LE-

ctor, huic iam operi finis dabatur, cùm perlata est ad
nos sequens hęc Pauli Castrens. in. l. Post contractū
crimen, De donationi. facilis admodum Prælectio
Paduana, quæ (tametsi, nec libro, nec titulo conue-
niat lex ipsa) quoniam tñ maximè argumēto, & tra-
ctatione præcedentibus conuenire titulis visa est, &
item quoniam necdum typis data fuerat, maluimus
hoc loco manibus tuis teri, quàm à vermibus cor-
rodi. Et quòd in his minutis tibi lubēter inseruimus,
coniecturam facito, in grauioribus nos tibi in poste-
rum minime defuturos.

Summarium.

1 Donatio facta ab eo qui deliquit, num secuta condemnatione re-
uocetur? & quo remedio?
2 Testamentum factum ab eo, qui ob crimen admissum, postea ad ci-
uilem naturalemúe mortem condemnatur, num secuta condem-
natoria rumpatur? Et quid in donatione causa mortis?
3 Donatio in fraudem fisci, seu simulata, quando præsumatur: &
quot casibus? Et quid tum? nu. 4.
5 Donatio num in fisci fraudem, sicut & in creditorum alienatio, fie-
ri possit? & tum quibus actionibus creditorib. ac fisco succur-
ratur?
6 Fraudem in donatione interuenisse, quomodo præsumatur?
7 Donatio in qua interuenit fraus, vt reuocetur, an sit necesse dona-
tarium fraudis participem esse.
8 Donationem factam ab eo, qui crimen læse maiest. commisit, etiā
si occultum sit, ipso iure non valere.

Post contractum.
Donatio facta a criminoso anteq̄ sit
de crimine condemnatus valet. etiam si
erat tale crimē, propter quod bona sua
1 veniebant confiscāda. h. d. nec† postea
reuocatur ipso iure, licet sequatur sentē-
tia condemnatoria, ⁊ etiam confiscatio
bonorum: quia facta fuit ab eo, qui erat
dominus, ⁊ habebat administrationem bonorum suorum: vt
patet in. l. reo criminis. j. de solutio. ⁊ de iur. fisci. l. aufertur. §. in
reatu. concordat vt in. c. factum legitime. de regu. iur. Si tamen
facta fuit in fraudem fisci, reuocabitur: sicut etiam alienatio-
nes facte in fraudem creditorum, proposita reuocatoria contra
donatarium: vt instit. de actio. §. item si quis in fraudem. iun-
cta. l. in fraudem. in princ. j. de iur. fisc. ⁊ iste est intellectus gloss.
hic. Sed Odoffred. aliter intellexit, ꝙ talis donatio sit in pen-
denti. ⁊ si sequatur sententia condemnatoria cum confiscatione
bonorum: ex tunc appareat donationem ipso iure non valuisse:
vel si valuit, ipso iure reuocari. sed precedens lectura ⁊ intelle-
ctus verior est propter rationem, quam supra dixi, que necessa-
rio concludit, ꝙ ipso iure non reuocetur causa superueniente.
¶ In tex. ibi, nisi condemnatio fuerit secuta, scilicet ante factā
donationem: quia tunc ablata est sibi administratio ⁊ etiā do-
minium bonorum suorum: vnde non potuisset in alium transfer-
re secundum primum intellectum. vel dic: nisi condemnatio se-
cuta sit scilicet post donationem factam: vt quia non fuisset ac-
cusatus: vel si fuit accusatus, fuit absolutus. sed si sit secuta: ex
tunc apparet donationem non valere secundum intellectum
Odoffre. ⁊ debet intelligi vt dixi quando bona veniebant con-
fiscanda. al's etiam post condemnationem posset donare dona-
2 tione inter viuos non causa mortis sicut nec testari. nam† ⁊ te-
stamentū prius factum, rumpitur: si testator postea condemne-
tur ad mortem ciuilem, vel naturalem, etiam si bona nō fuerint
confiscata. per. l. eius, qui. ff. de testa. ⁊ donatio. causa mor. habet
vim vltime voluntatis. de hoc est casus. j. ti. j. l. si aliquis. non er-
go posset donare causa mortis post condemnationem: ergo do-
natio iam facta per condemnatum irritatur. Quid autem in
donatione inter coniuges, que dicitur inter viuos, licet q̄tum
ad effectum habeat similitudinem cum donatione causa mor-
tis: quia non habet effectum viuente donante, licet morte eius
confirmetur, an erit idem quod in donatione inter viuos: vel
idem, quod in donatione causa mortis? dic ꝙ seruatur media
via quia inspicitur que pena fuerit imposita. C. de dona. inter vi-
rum ⁊ vxo. l. res vxoris. ⁊ ibi vide bonam glos. distinguentem.
hic autem solum inspicitur, an bona fuerint confiscata, vel nō:
seu veniant confiscanda: quia donatio inter viuos statim sorti-
tur effectum suum. vnde inspicitur principium quando fit, an
sit facta ab eo, qui erat dominus, ⁊ habebat administrationem
bonorum suorum, non autem inspicitur quod postea euenit, sci-
3 licet, quod auferantur. Aduertendum ꝙ† aut donatio fuit fa-
cta ab aliquo, anteq̄ crimen committeret, ⁊ postea commisit cri-
men, propter quod bona veniebant confiscanda: ⁊ tunc si dona-
uit metu futuri criminis, quod proposuerat committere, perin-
de est, ac si donasset post crimen commissum. Quo autem iure
id fiat statim dicam. Presumitur namq; hoc fecisse ea intentio-
ne, quando incontinenti tale crimen cōmisit. argu. in. l. si ventri.
§. in bonis. in fi. j. de priuileg. credi. vel si suberat causa, vt quia
erat suus inimicus capitalis, licet ex interuallo crimen postea cō-
miserit. Si autem non erat, sed ex interuallo commisit non pre-
sumitur donasse propter futurum crimen, nec in fraudem fisci.
ideo donatio firma permanet. nec reuocatur quoquo modo, si
aliter defectus non esset, ⁊ vide ad predicta ꝙ solenniter dispu-
tando determinat Spec. in tit. de dona. §. j. versi. itē pone aliqs.

ff.de admini.tuto.l.chirographis.§.fi.Si vero donauit post cri
men commissum vel etiam ante,propter tamen committendũ.
quod presumitur in predictis casibus:tunc interdum donatio
presumitur fictitia z simulata:z sic ipso iure nulla.l.imagina-
ria.de regul.iur.nec expedit tamen eam reuocare proposita reuo
catoria:quia habet locum,quando est valida,ita ꝙ ex ea domi
nium sit translatum.Sed quando est fictitia non est valida vt
4 l.nuda.ff.de contrahen.empt.Et†hoc contingit in tribus casi-
bus vt presumatur simulata scilicet quando donasset omnia bo
na.l.omnes.§.lucius.ff.que in fraud.credit.z in simili nota.per
doct.in.l.ij.de repu.here.C.de herede,qui repudiauit heredita-
tem z postea emit omnia bona hereditaria.nam ex hoc presu-
mitur repudiatio simulata:vt ibi no.per Cyn.Secundo quan-
do non omnia,tamen ipse donans criminosus,semper reman-
sisset in possessione bonorum donatorum:vt.l.sicut.§.superna-
cuum.ff.quib.mod.pig.vel hypo.solui.Tertius casus est quan
do donasset coniuncte persone.ar.in.l.data.C.eo.ti.z in exem-
plo quod ponit Spec.in dicto versic.item pone quando emanci
pauit filium z post factam scilicet donationem, ipse commisit
delictum.Extra istos casus,non presumitur simulata vel ficti-
5 tia,sed vera.Tamen†poterit fieri in fraudem fisci.sicut z quili-
bet debitor potest alienare bona sua in fraudem creditorum,et
valet alienatio,z transfertur dominium:tamen reuocatur pro-
posita actione reuocatoria,scilicet Pauliana,vel caluisiana,vt
ff.tit.de his que in fraud.credi.z insti.de actio.§.item si quis in
fraudem.hoc casu loquitur.l.in fraudem.in princ.ff.de iure fisc.
hic autem.tantum presumitur quando de crimine iam erat ac-
cusatus,vel inquisitus.z pendebat processus contra eum vel
quando nondum erat accusatus,sed notorium erat crimen.si
6 autem occultum secus:nisi probetur fraus.Potest†autem pro-
bari per verba,que fuissent ab eo prolata,iuxta nota.per glo.in
l.Fulcinius.in.§.quid sit autem latitare.ff.quib.ex cau.in poss.
7 ea.z.l.apud celsum.in prin.de dol.excep.Et†in donatione non
requiritur ad hoc,vt possit reuocari,ꝙ donatarius participa-
uerit fraudem.sed si non dedisset,bene esset necessarium proba-
re,ꝙ emptor participasset:vt.ff.que in frau.l.quid autem.§.simi
li modo.z predicta in criminibus,in quibus non fit confiscatio
8 ipso iure sed per sentẽtiam.Si†autem ipso iure,vt in crimine le-
se maiestatis:tunc donatio facta post crimen commissum,etiã
si foret occultum,esset ipso iure nulla:quia facta ab eo,qui non
erat dominus,nec habebat administrationem illorum bonorũ:
vt hic.in.j.glo.z in.l.allegata per eam.z idem in causa fiscali.ar.
l.Imperatores.ff.de iur.fi.z idem in manumissione serui.quia
cum sit retractabilis,vt quando confiscatio est fienda per sen-
tentiam.non valebit facta a criminoso.ff.de manu.l.qui pene.z
quod not.in simili.C.de condi.ob cau.l.ea lege.Et vide hic per
Barto.cuius dicta semper melius intelliges per predicta:quia
ipse aliter loquitur z male declarat,non faciendo differentiam
inter simulatum z in fraudem.que tamen est facienda et miscet
ipse casus simulatos cum casibus fraudis,quod non est facien
dum. Paulus de Castro Padue.

HIC FINEM SVIS PRAELE-
ctionibus Auenionensibus mirumq; doctis,senten-
tijsq; ac iuris secretis & mysterijs longe refertissimis
Insignis clarusq;, atq; adeo Iurisconsult. Nobilissi-
mus ac excellentissimus Paulus Castrensis
imposuit, item & proximè præcedẽ.
Lecturæ Paduan. Quibus om-
nibus Iuris Doctorũ Lectu
ris fœliciter explicãdis,
videtur plurimũm
adiumenti al-
latum.

Lugduni ad.viij.diem Mensis Iulij.
1544

SYLLABVS RERUM ac sententiarum memorabilium, notatuque dignissimar. in Auenionicas Prælectiones Paul. Castrensis, cùm doctus, tùm tersus, maximeque accuratus, in quo ea locorum ac numerorum ratio habita fuit, vt nihil adeo abstrusum, vt non vel securè quærenti omnia primo obtutu palam peruiaque fiant.

¶ De litera A.

Abesse non dicitur qui redeundi animum habet. in l. sciendum. nume. 1. ff. ad leg. fla. de plag. fo. 92.
¶ Abolitio vna num pro pluribus criminibus sufficiat. Et quid si quis sit pluribus excommunicationibus excommunicatus, an sufficiat vna absolutio. in l. j. versicul. si quis. numero. 2. ff. ad senatuscon. turpi. fo. 93.
Abolitionibus generalibus crimen non remitti, sed processum differri. in l. si quis seruus. nu. 2. ff. de custo. reo. fol. 79.
¶ Absens ad mortem damnari potest. in l. leg. cornelia. §. idem diuus. nu. 2. ff. ad legem cor. de fica. fol. 86.
Absentia & paupertas a negligentia excusant. Et ideo non valenti appellationem prosequi tempus nõ currere. in l. si quis seruus. nu. 4. ff. de custo. reorum. fol. 79.
Absolui quem ab iudicij obseruantia quot modis contingat. in l. & post edictum. nu. 4. ff. de iudi. fo. 12.
Absurdum vnum per aliud absurdius tollitur. Et absurdius esse maleficia impunita relinqui, quam nocentes absolui. in l. ita vulneratus. nu. 4. ff. ad legem Aquil. fol. 69.
¶ Accessorium quod principali maius est, num cum principali extingui dicatur. in l. repeti. nu. 1 ff. qui. mo. vsuff. amit. fo. 52.
Accessione rei quã quis dñs esse desinat: Et qualiter succurratur mihi ad recuperandũ rẽ meam. in l. in rem act. §. si quis rei. nu. 1 ff. de rei ven. fo. 37.
Accessus ac egressus rei vendite, si non exprimatur, an in cõtractu veniant: Et qd in accessibus rei relicte in vltimis voluntatibus. in l. binas. nu. 3. ff. de serui. vrba. pred. fo. 57.
Accusator in crimine adulterij si testes paratos habeat, an statim debeat probationes facere: Et quid in alijs criminibus. in l. in crimine. nu. 3. ff. ad leg. iuli. de adult. fo. 85.
Accusans ex officio de qua calũnia teneat: Et vltimã termini diẽ in termino cõputari. in l. pater. nu. 1. ff. ad leg. iul. de adul. f. 84.
Accusari duo simul quando dicantur: Et an testes qui deponunt se successiue per rimulam ostij vidisse, singulares dici debeant. in l. nihil. nu. 1. ff. ad leg. iul. de adul. fo. 84.
Accusatus & absolutus non adiecta criminis qualitate, an rursus accusari possit de eodem ab eo qui eius qualitatem velit exprimere in accusando. in l. senatus. nu. 2. ff. de accusa. fo. 79.
Accusare duos ac plures eodem libello de diuersis criminibus, an quis possit: Et quid si diuersis libellis. in l. qui accusare. §. lege iulia. nu. 1 ff. de accusa. fol. 78.
Accusator nunquid cogi possit. in l. qui accusare. §. omnibus. num. 4. ff. de accusa. fo. 78.
Accusatus criminaliter & absolutus, an ciuiliter reaccusari queat. in l. si cui. §. ijsdem. nu. 2. ff. de accusa. fo. 77.
Accusare iure mariti vt quis possit, quid necessariũ sit. in l. si vxor. nu. 2. ff. ad leg. iul. de adult. fol. 82.
Accusans Titium de aliquo crimine adiecta qualitate vt puta de nocte, interdiu &c. probatũ est crimẽ, nõ qlitas: qualr veniat puniẽdus titius. i. l. si maritus. ver. qd tñ. ff. ad leg. iul. de adult. fo. 83.
Accusatorum ad vindictam proprie iniurie, qui preferantur. in l. j. §. si simul. nu. 1. ff. ad legem iul. de adulter. fo. 81.
Accusatores duo vbi successiue in accusationem prodeũt, an iudex liberum habeat eligere quem in accusatorem recipiat. in l. j. §. si simul. nu. 2. ff. ad leg. iul. de adult. fo. 81.
Accusans calumniose seruum perinde infamia notari, atque qui liberum accusat, licet seruus famam quã non habet perdere nõ possit. in l. seruos. nu. 3. ff. de accusa. fo. 77.
Accusator sanguinis necessitate, vel officij de calumnia presumpta non tenetur. in l. generi. nu. 1 ff. de publi. iudi. fol. 76.
Accusatio suspecti tutoris qñ priuati iudicij dicatur: & qñ publici. in l. j. §. suspecti. nu. 1. ff. ad senatuscon. turpil. fo. 93.
Accusatio pro sacrilegio corã quo institui d3: Et que sint crimina eccl'iastica de quibus corã vtroque iudice eccl'iastico sc3 & seculari agi possit. in rub. §. mandatis. nu. 4. ff. ad leg. iul. pecul. fol. 91.
Accusans testamẽtum de falso quibus incommodis afficiatur. in l. athaletas. nu. 3. ff. ad leg. cornel. de fal. fo. 90.
Accusari duo, s3 & plures de eodẽ crimine sil' põt. Et sic mandãs et man datarius. in l. athaletus. nu. 1 ff. ad leg. cor. de fal. fo. 89.
Accusator calumniosus an de falso teneatur. in l. si quis. nu. 3. ff. ad leg. cor. de falsis. fol. 90.
Accusationes criminales se adinuicem tollũt. in l. eadem. §. hodie. nu. 4. ff. ad leg. iul. repet. fol. 91.
¶ Acquisitionem per heredem putatiuum & reuocabilem factã, reuocatione secuta, magis ab ipsa hereditate, quã ab herede factã videri. i. l. itẽ vidẽdũ. §. qd si p emptore. n. 4. ff. de pe. he. f. 26.
¶ Actio psonal' ad vsumfructũ cõpetẽs nũ tpe, vt vsufruct' extinguatur. in l. põponius. nu. 4. ff. qui. mo. vsufr. amit. fol. 53.
Actio & si regulariter antequam dies veniat, in legatis & stipulationibus, nata sit, nõ tamen perinde in vsufructus legato. in l. j. nu. 2. ff. quando dies vsufr. cedat. fo. 51.
Actio familie erciscunde pro quibus rebus non competat. Et diuisorium iudicium vbi deficit, officio iudicis subueniri. in l. põponius. §. vsufructus. nu. 1 ff. fami. erciscun. fo. 71.
Actio familie erciscunde, num ei detur qui heres nõ est. in l. si filia. versi. hoc amplius. nu. 1 ff. fami. erci. fo. 72.
Actio que nã locũ habeat inter heredẽ & fideicõmissariũ post hereditatis partẽ restitutã. in l. si ex asse. nu. 1 ff. fami. ercis. fo. 74.
Actio familie erciscũde & cõi diuidundo inter se qualiter se habere dicantur. in l. inter. nu. 1 ff. fami. ercis. fol. 74.
Actio quenam cõpetat, vt sciamus, magis spectã dum quod reus dicit, quam quod actor. Et quid vbi de iudicis competentia sit controuersia. in l. si id quod. nu. 1. ff. fami. erci. fol. 74.
Actio prima num per sententiam innouetur, an vero ei noua actio adijciatur. in l. si heres. nu. 2. ff. fa. erci. fo. 71.
Actio finium regundorum vt competat que sint necessaria. in l. j. §. non solum. nu. 3. ff. finium regundorum. fo. 70.
Actio ciuilis cũ accusatione criminali intẽdi l3 nõ possit, offĩ tñ iudicis pro re ciuili pt. i. l. j. §. si dicatur. n. 1. ff. finiũ regũdorũ. f. 70.
Actio reuocatoria heredi quesita, num in petitione hereditatis veniat: Et si pater donationem fecerit immensam, quo casu filius reuocare potest, an mortuo pře possit filius hereditatis petitione reuocare. i. l. hr'dẽ aũt. §. s3 & si qs. nu. 8. ff. de pe. he. f. 25.
Actio & si p ptestationẽ ppetuet. nõ tñ natura. aut eius rei, de qua agit, cõditio. in l. vti frui. §. in ijs. nu. 1. ff. si vsufru. peta. fol. 54.
Actio surrogata, nũ semper eius naturã in cuius locum surrogatur, sapiat: Et qualiter id sit intelligẽdum. in l. item veniunt. §. cum prediximus. nu. j. ff. de peti. here. fo. 26.
Actio iudicati cuius effectus sit. in l. item veniunt. §. idem recte. nume. 2. ff. de peti. here. fo. 26.
Actio finium regundorum in rem num sit, an in personam: Et an stricti iuris an bone fidei: item an ex contractu an quasi. in l. j. nu. 1. ff. finium regundorum. fo. 69.
Actionis finiũ regũdorum abs quo tẽpore incipit prescriptio currere: Et cum aduersus occupatorem competit, quãto tempore prescribatur. in l. j. nu. 2. ff. finium regundorum. fo. 69.
Actiones ex delicto post litem contest. ad patrem tanquam filij heredẽ pertransire. in l. tam ex contractibus. nu. 2. ff. de iudi. fo. 11.
Actionẽ iniuriarũ dño cõpetere. si seruus eius ẽt ab alio possessus per alium verberetur. in l. non solum. nu. 3. ff. de rei vendi. fo. 35.
Actiones pro consequendo olim legato, quot dabãtur: & quid hodie. in l. quod legatur. nu. 1. ff. de iudi. fo. 9.
Actiones personales omnes in quibus quis ad rei restitutionẽ vel traditionem condemnatus est, nisi iudicis iussu restituãtur, arbitrarias dici. in l. qui restituere. nu. 3. ff. de rei vendi. fol. 41.
Actiones & si quedam sint, in quibus quis ad tradendum vel faciẽdum precise condemnari non debeat, si tñ condemnetur, precise tradere vel facere tenetur. vñ fit iudicis snĩa necessariũ, qd alias non erat. in l. qui restituere. nu. 4. ff. de rei vendi. fo. 41.
Actio arbitraria occasione loci in facti obligationibus locũ h3. in l. eum qui. nu. 1 ff. de iudi. fo. 9.
Actio subrogata, eius cui subrogatur naturam non sapit. in l. eũ. qui. nu. 2. ff. de iudi. fo. 9.
Actionem in genere specie ac diuiduo an sit inuenire. in l. j. nu. 1. ff.

si pars here.peta. fol.32.
Actio directa z vtilis inter se qualiter differunt.in.l.j.nu.2.ff.si ps here.pet. fo.32.
Actione furti quod quis fuerit cõsecutus,ei restituere tenetur,cui adiudicata fuit.in.l.in iudicio.nu.2.ff.fa.erci. fo.74.
Actionem,que non sit,extingui non posse,nec ei preiudicium parari.in.l.vtrum aũt.§.item si rem.nu.1.ff.de peti.here. fo.29.
Actiones reales cedi posse.Et vtilẽ actionẽ,que sine cessione cõpetit pretoriam esse:z directe preferri,contraqz verũ dñm dari.in l.si culpa.nu.2.ff.de rei ven. fo.41.
Actio confessoria negatoriaqz aduersus quem dentur.in.l.j.nu.3.ff.si vsufr.pe. fol.54.
Actio legis aquilie qñqz psecutoria,quandoqz mere penalis est.in.l.ait lex.§.hanc actionem.nu.1.ff.ad leg.aquil. fol.67.
Actione in factũ vel vtili aquil.intẽtata duplũ venire,sicut in directa.in.l.ait lex.§.hanc actionem.nu.2.ff.ad leg.aquil. fo.67.
Actio ex edicto,si quadrup.vt competat quot requirantur.in.l.j.nu.1.ff.si quadru.pau.fecis.dicatur. fol.65.
Actio legis aquilie directa,vt competat,quid requiratur?Et non referre culpa respectu facti,quo tẽpore intercedat.in.l.qua actione.§.si quis.nu.2.z.3.ff.ad leg.aquiliam. fo.66.
Actio familie erciscũ.ad qd pncipalr def.in.l.j.n.1.ff.fa.ercis.f.70.
Actione familie erci.qui agit nec possidet exceptione excludit:secus in eo qui possidet.Et cur ita diuersum.in.l.j.nu.2.ff.fa.erc.f.70.
Actionẽ z retẽtionẽ habere eum,qui pro sibi adiudicato soluit.Et que sit ea actio.in.l.si pignori.nu.1.ff.fa.erci. fo.73.
Actionem finium regundorum num fructuarius vel creditor ius pignoris hñs intẽdere possint?Et an snia cum ipsis lata dño preiudicet.in.l.j.§.nõ solum.nu.1.ff.finium regun. fol.70.
Actionẽ,que pro principali cõpetit,insolidũ dari:non sic in accessoria q pro pte dat.in.l.loci corp9.§.si fund9.n.1.ff.si ser.vẽ.f.63.
Actiones psonales de subiecto in subiectũ nõ migrare sine cessiõe,Et qd in exceptiõe.in.l.si serui.§.si opas.nu.1.ff.de vsufr.f.47.
Actor qui pauper est,vincens ab reo alimenta habere debet:z itẽ pro litis sumptibus,si vnde eos faciat,non habeat.in.l.si instituta.§.de inofficioso.nu.3.ff.de inofficioso testa. fo.19.
Actor z si post litẽ cõtest.dñium pdiderit,si tñ ipsius rei culpa,ac rursus rei sit acqsitũ,sniam pro eodẽ actore ferri ac si nũq dñiũ perdidisset.in.l.si post acceptum.nu.2.ff.de rei ven. fo.36.
Actori vbi per missionẽ in poss.ex primo decreto,non põt satis,iudex qd facere dẽat.in.l.qui se dicit.nu. 1.ff.de iudi. fo.12.
Actore non probante vel iniustũ possessorẽ absolui.Et an possidẽs cum conuenitur probare de iure suo teneatur.in.l.vti frui.nu.2.ff.si vsufru.peta. fol.54.
Actum non ob id vitiari qd occasionalr succedens offendit iuris dispositionem,si primum rite z sm ius dispositum est.in.l.vsus pars.nu.2.ff.de vsu z habi. fo.55.
Actus viuentium,an pendere possint?Et quid in vltimis voluntatibus.in.l.receptum.nu.3.ff.cõta predio. fo.63.
Actus qui pcedit,vicinitas facit,vt sequi videat si ad act9 validitatem expediat.in.l.z qui duas.nu.2.ff.de serui.vrb.pre.fol.59.
Actus cum excommunicato factos efficaces esse.Et quid de futuris.in.l.non idcirco.§.cum postea.nu.4.ff.de iudi. fol.9.
Actus ab agentis intentione denominari.in.l.pater filium.nu.18.ff.de inoffi.testa. fol.20.
Actus ob id quod ad eum casum deuenit,abs quo incipere neqt,an vitietur.in.l.pro parte.nu.1.ff.de serui. fo.56.
¶ Adire ex testõ qs p natiuitatẽ posthũi rũpi spat,q qd p qrelã,cur mage qs impediat.in.l.antiqui.nu.4.ff.si ps here.pe.fo.33.
Aditio qñqz quodam modo fit coacte,z qñqz nuda voluntate et non facto.in.l.consentire.versi.si omnes.nu.1.ff.de iudi. fo.4.
Aduocatus qui in sua causa suo duntaxat patrocinio est vsus,nũ ab aduersario expensas quasi alieno cõsilio vsus,petere queat,in.l.in fundo alieno.nu.1.ff.de rei vendi. fo.39.
Aduocat9 curialis cliẽtulũ admonere dz vt cũ aduersario loquat pri9,q litẽ incipiat.in.l.quidã.nu.2.ff.de serui.vrb.pred.fol.58.
Aduocatus qui diu absutur9 est an teneat aliũ in cãis cliẽtũ substituere,sicuti z iudex.in.l.iulianus.nu.2.ff.de iudi. fol.6.
Aduocatus z iurisperitus an patrocinium licite vendant.in rubr.versi.sed si quis.nu.2.ff.ad leg.corn.de falsis. fol.87.
Adulterium stuprum z fornicatio in quo differant z in quos committant?Et quot capita lex iul.de adult.hẽat,z qd vnũquodqz puniat.in rub.nu.1.ff.ad leg.iul.de adu. fo.81.
Adulterium matris filio non nocet sicut nec eius professio.in.l.miles qui.§.defuncto.nu.1.ff.ad leg.iul.de adul. fol.82.
Adulteria tot sunt,quot accessus.Et an pro qlibet pena ciuilis iponatur.in.l.mariti.§.sex mẽsiũ.nu.1.ff.ad leg.iul.de adul.fol.84.
Adulterij penam que sunt,que totaliter excusent ac tollant.in.l.si adulterium.nu.2.ff.ad leg.iul.de adulte. fo.84.
Adulterium cum incestu cum simul cõmittuntur an duo oriantur delicta.z sic due actiones.Et qd si ex forma statuti vtrũqz delictũ puniri debeat.Et mulierem sicut masculũ mortis pena plecti.in.l.si adulteriũ.nu.4.ff.ad leg.iul.de adul. fo.84.
Adulterium z incestum ex coitu cum consanguinea nupta resultare.in.l.ij.§.sed z si aliud.nu.2.ff.de accusa. fo.77.
¶ Es alienũ fundũ nõ sequit.i.l.si fideicõmissũ.n.2.ff.d iudi.f.10.
¶ Agens ex rei psona ius non metitur,sz sua.in.l.j.§.is qui.nu.1.ff.si pars here.pe. fo.33.
Ager,num si in eo transplantetur vinea,ager esse desinat.in.l.repeti.num.2.ff.qui mod.vsufr.amitta. fo.52.
Agi posse aduersus possidere desinentem etiam si res extẽt,si mõ is pretiũ rei vẽdite est cõsecutus siue bone fidei,siue male fuerit in.l.vtrum autem.§.perinde.nu.2.ff.de peti.here. fo.28.
¶ Eternum sempiternum ac perpetuũ qualiter differãt,remissiue.in.l.eũ debere calumniari.nu.2.ff.de serui.vrb.pre. fol.59.
¶ Amor prĩnus magis descendit,q ascẽdat.in.l.pater filium.nu.6.ff.de inoff.testa. fol.20.
¶ Animus quis precesserit,ex actu sequenti dignoscitur.in.l.item veniunt.nu.3.ff.de peti.here. fo.26.
¶ Aptitudinem,q actum quandoqz magis spectari.in.l.possessor.nu.2.ff.de rei ven. fo.40.
Appellari posse occasione qlisqualis piudiciũ.Et snia lata pro vno qle piudiciũ alteri paret.in.l.si qs libertatẽ.n.2.ff.de pe.he.f.22.
Appellari ab interlocutoria.in.l.titia cũ.nu.3.ff.de accusa. fol.79.
Appellationi renũtiare non vr,qui vni capiti snie acqescit Et qd si sententia fuerat nulla.in.l.quedam.nu.2.ff.fa.erc. fol.74.
Appellari in arbitrarijs an possit,in.l.interdũ.nu.2.ff.de iudi.f.9.
¶ Arbiter ob propria negotia non debet partium negotia deserere.in.l.cum furiosus.nu.3.ff.de iudi. fol.9.
Arbitri cõpromissarũ velut z arbitratores.si l se cõpromitti sinãt,arbitrari cogunt.i.l.vxori.§.qui se.n.1.ff.ad leg.cor.de fal.f.89.
Arbiter in arbitrãdo nũ litẽ suã faciat?z qd in notario qui p imperitiã partẽ ledit.in.l.si filiussa.nu.3.ff.de iudi. fo.6.
Argumentũ ab allusione vocabuli in iure procedere.in.l.ad perẽptorium.nu.3.ff.de iudi. fo.12.
Arma hodie portare habere vel vendere an liceat.in.l.j.nu.1.ff.ad leg.iul.de vi pub. fol.85.
¶ Aurifabri qui vasa argẽtea nõ pura z ex argẽto solida faciũt,que pro vere argenteis vendunt,qua pena teneãtur.in.l.l.ex cornelia.nu.1.ff.ad leg.cor.de falsis. fo.88.
Aut particulam,pro et,poni.Et prestationem rei ac cautionis iudicis officio fieri.in.l.harum.nu.1.ff.si serui.ven. fo.64.
Authoris malam fidem successori vniuersali nocere:an etiam locũ in dignitatis successore habeat.Et quid in successore particulari.in.l.eum qui.§.pretor.nu.1.ff.de publi.in rem act. fol.43.
Auus in filij emancipati hereditate ius maius,q in matris hereditate hz.in.l.pater filium.nu.9.ff.de inof.testa. fo.20.

¶ De litera B.

Bannitus bãnitũ accusantem an exceptiõe repellere possit,si statutum sit quod bannito audiẽtia non detur.in.l.seruos.nu.2.ff.de accusa. fol.77.
Bartol9 iudex pisarũ z de reformatiõe ibidẽ fctã,z decisa.in.l.si qs seru9.n.3.ff.de custo.reo.f.79.
¶ Bñficij fruct9 ad tps si qs redemit,epo visitãti nũ pcurationẽ pstare teneat.in.l.si pẽdẽtes.§.si qd cloacarũ.n.2.ff.de vsu.f.47.
Beneficium qui sine titulo possedit.an ad omnes teneatur fruct9,an vero ad vitam necessarios restituere non astringatur.in.l.cũ in rem.nu.1.ff.de rei ven. fo.41.
Beneficium quod abs te habeo,aduersus te intentare possum.in l.si culpa.nu.1.ff.de rei ven. fo.41.
¶ Bõe fidei possessor an dolum cõmittere possit:z respectu cuius.in.l.si homo.nu.1.ff.de rei ven. fol.40.
Bonorum possessori de iure pretorio quodnam remediũ detur.in rubrica.nu.1.ff.de bono.pos.here.pet. fo.34.
Bonorũ possessori particulares,que dãtur actiones,ciuilesne sint,an pretorie.in rubri.ff.de bono.poss.nu.2. fo.34.

¶ De litera C.

Calumniosus nõ semp psumit,qui non probat.Et de calũnia qñ pronuntiari possit.in.l.j.§.calumniatoribus.nu.6.ff.ad senatuscon.turpilia. fo.93.

Calumniam

Prælectio. Noua. Pau. Castren.

Calumniā duplicē esse.in.l.generi.nu.2.ff.de publi.iudi. fol.76.
Calūniatus in accusando,an a denuntiando repellatur.in.l.si cui.§.isdem.nu.5.ff.de accusa. fol.77.
Calumnie que pena sit?Et quid in denūtiatore.Item in eo qui excipit de crimine calumnie.in.l.j.§.calumniatoribus.nu.2.z.3.ff.ad senatusc.turpil. fo.93.
Calumnia quot modis puniatur.in.l.j.§.calumniatoribus.nu.4.ff.ad senatuscon.turp. fol.92.
Caminū i cōi piete ita,vt flāma ptrāseat,an liceat facere?Et qd d tubulo per quē fum⁹ exeat.in.l.qdā.nu.1.ff.de ser.vrb.pd.fo.57.
Canis e genere ferocium animalium num sit.in.l.j.nu.2.ff.si qua.pau.fe.dicatur. fol.65.
Canis animal ferox ne sit an domesticum z an pecudū appellatione contineatur.in.l.hec actio.nu.1.ff.si qua.pau.fe.dica.fol.66.
¶Carboniani commoda que ac quot sint.in.l.qui de inofficioso.nu.1.ff.de inoffi.testa. fo.18.
Carboniani beneficio in possessionem missus,an actiones z quas mouere possit.in.l.q de inofficioso.nu.4.ff.de inoffi.testa.fo.18.
Carboniana possessio nū ius misso tribuat.in.l.qui de inofficioso.nu.5.ff.de inoffi.testa. fo.18.
Carcerem duplicem esse.Et an priuatus incarcerare possit.in.l.j.nume.1.ff.de custo.reo. fol.79.
Carcer meri ne,an misti sit imperij.i.l.j.n.2.ff.de custo.reo. fo.79.
Carcerari i ciuilib⁹ cāis qñ qs possit.in.l.j.n.3.ff.de custo.reo.f.79.
Casus si qñ subest dubius,id seruandum qd cōiter obseruari cōsueuit,si tñ rōne nitatur,alioqui exemplis nequaq̄,sz legib⁹ iudicandum.in.l.si serui.§.si duos.nu.1.ff.de vsufru. fol.47.
Cā vna alia maior q̄tuor modis dici pt.i.l.p minorē.n.1.ff.d iu.f.11.
Cautela ei qui alium vulnerauit,vbi de morte dubitatur,vt de occiso nō teneat,sz vulnerato.in.l.j.n.2.ff.vsufr.quēad.ca.fol.56.
Cautela filio instituto,cui nihil ex instōne cōmodi futurū est,vt testamētū inpugnās vt abintestato ad hereditatē perueniat,in edictum,si quis omissa caus.non incidat.in.l.papinianus.§.quarta autem.nu.8.ff.de inoffi.testa. fol.16.
Cautio qñ pstat,an in litē iuret.i.l.harū.nu.4.ff.si serui.vē.fo.64.
Cautio peti nō debet,qñ res ipsa peti potest.in.l.j.nu.3.ff.de vsuf.ea.re.que vsu consu. fol.53.
Cautionem in triplici esse dria in contractibus z vltimis voluntatibus.in.l.in omnibus.nu.3.ff.de iudi. fo.9.
¶Cedere z concedere inter se quid distent.in.l.ex sylua cedua.§.vsusfructuarius.nu.1.ff.de vsufruc. fo.45.
¶Cessione vel translatione iuris hypothece an personalis quoq̧ actio cessa videatur.in.l.si pignori.nu.3.ff.fa.erci. fo.73.
Cessionarium procuratorem in rem suam dici.Et qualiter debitorem obligatum habere dicatur.Et quo nomine agere ad rē cessam possit.in.l.ij.§.in hoc iudicium.nu.2.ff.fa.erci. fol.70.
Cessionem primā ad vltimā pertrahi.Et quid requiratur vt actus vno tpe fact⁹ alio fact⁹ cēseat.in.l.receptū.nu.1.ff.cōia pdi.f.63.
¶Charitatis naturalis natureq̧ officio noie posteritati aliqd relinquere obligamur.in.l.pater filiū.nu.23.ff.de inof.testa.fo.21.
¶Citandus personaliter vt cōpareat non est,qui per procuratorē se tueri pōt.in.l.recte defendi.nu.1.ff.de iudi. fo.11.
Citari faciēs aliū p alio,an in expēsis cōdēnari dēat?Et an referat cōcipere libellū sub pma vl tertia psona.i.l.ij.n.5.ff.d accus.f.76.
Citatio vbalis quot modis fiat z an mulier psonalr capi debeat.in.l.labeo.nu.2.z.3.ff.ad leg.iul.pecu. fol.92.
Citatio generalis ad omnem causam an fieri possit?Et quid inde.in.l.si pretor.nu.3.ff.de iudi. fo.13.
Citatio dubia citatū nō arctat ad cōparēdū.i.l.eū quē.ff.d iud.f.13.
Citatione sola nū qs forū sortiat.in.l.si qs postea.n.3.ff.de iud.f.5.
Citationem fieri debere ad partis instātiam.in.l.ad peremptoriū.nu.2.ff.de iudi. fo.12.
Citationes ad sententiam diffinitiue proferendam quot sint necessarie.in.l.z post edictum.nu.1.ff.de iudi. fo.12.
¶Clausula de defendendo quid contineat.in.l.recte defendi.nu.2.ff.de iudi. fo.11.
Clausula codicillaris nū legata filio exheredato cōfirmet? z quid in preterito.in.l.titia filium.nu.2.ff.de inof.testa. fol.17.
Clausula de vtendo arbitrio boni viri,quid includat.in.l.j.nume.2.ff.vsuff.quem.ca. fo.56.
Cleric⁹ decedēs ad hrdē nū actionē quā tpis pteriti rōne hz,trāsmittat.Et quid religs bñficij nō solutis,si bñficiū pmutet.in.l.si extraneo.§.si testator.nu.1.ff.de vsuffr. fol.48.
Clericus iurisditionē cur sine epi lnia nō progat,laic⁹ vero sic?Et quid in vasallo.in.l.j.nu.4.z.6.ff.de iudi. fo.2.
Clericus duos habens iudices nū altero inuito in alterū ipsorum consentire queat.in.l.j.nu.7.ff.de iudi. fol.3.
¶Coheres ptē debiti recipiēs,i soluētē ius pignoris trāsferre pr. Et qualiter id intelligi dēat.in.l.si pignori.nu.2.ff.fa.erc.fo.73.
Coheredes,filiū dotem vxoris que magna sit,precipere volentis,si velint cōiter onera mrimonij ad impediēdā pceptionē,sustinere an audendi sint.in.l.si filia.nu.2.ff.fa.erci. fo.72.
¶Collationem hodie z testamento z abintestato fieri posse.in l.ex parte.§.intestato.nu.1.ff.fa.erci. fo.73.
Collectiui nominis in cōiungendo natura que sit.in.l.si quis titio.nu.1.ff.de vsufru.accre. fo.50.
¶Comminatio iuridiciaria,quo modis fieri queat.in.l.ad peremptorium.nu.4.ff.de iudi. fo.12.
Cōmisso an renūtiare videatur,q post incursionē cōmissi pensionē vel ei⁹ ptē recipit.in.l.cōi diuidūdo.nu.3.ff.cōi diui. fo.75.
Cōmissum penā legalē dici.Et quo ad modū cōmittēdi legalis et cōuētionalis pena cōueniūt.i.l.cōi diuidūdo.n.2.ff.cōi diui.f.75.
¶Compromissum factum per vniuersitatē,an morte expiret.in.l.proponebatur.nu.2.ff.de iudi. fo.13.
¶Concesso vno,z aliud quoq̧ concessum videri,sine quo illud eē nequit.in .l.vsusfructuarius.nu.1.ff.de vsufru. fo.49.
Cōcessio de pñti an ad futura porrigat,z que?Et in tacita permissione inhonestū nō venire.in.l.j.nu.3.ff.de vsu z habita. fol.55.
Concessum capiti membris quoq̧ concessum videri z quorsum inducatur.in.l.j.nu.1.ff.de vsu z habi. fo.55.
¶Concludēdi ratio in criminalibus.Et quid in his concludi debeat.in.l.ij.nu.2.ff.de accusa. fol.76.
Concludendi in petitione heredit.modus.in.l.regulariter.nu.3.ff.de peti.here. fo.23.
¶Concurrere plures qñ possint,si inter se nō concordēt,mutuo se impediunt.Et quid si duo rei stipulandi aduersus debitorē ita se gerāt,vt vn⁹ corā vno z alter corā alio iudice debitorē trahere velint,an coram vtroq̧ rñdere teneat,an vero ipsi cōcordare debeant.in.l.ij.ff.qui.mo.vsusfru.amitta. fol.51.
¶Condemnatio que fit in vim contumacie verā condemnationē non esse sed fictam.Et quis huius ficte condēnationis effectus.in.l.diuus adrianus.nu.4.ff.de custo.reo. fol.80.
¶Condici a fure vt licet,ita z a malefidei possessore.Et an vere et pleno iure domino detur condictio.in.l. si vasorum. nume.1.ff.vsufru.quemad.caue. fol.56.
Conditione vel die pendente num agi possit,vt debitor cōdēnetur.Et an pēdēte iudicio snia ex cā de ptō,ferri possit.in.l.heredem aūt.§.item a debitore.nu.1.ff.de peti.here. fol.24.
Conditionis implende causa datum , an precium censeatur . Et quid si quis promittat domum si decem dederis,an vēditio dicatur.in.l.neratius.nu.6.z.7.ff.de pet.here. fo.24.
Conditionis melioris esse non debet,qui status dubij est,quā certi in.l.qui de inofficioso.nu .3.ff.de inoffi.testa. fo.18.
Conditionis implende causa datum,in legitimā num hodie imputetur.in.l.pōponius.§.si cōditioni.nu.3.ff.de inof.testa.fo.16.
¶Confessio ficta an quem astringat,z si constet eam veram nō esse.in.l.in eos.nu.1.ff.de custo.reo. fol.80.
Confessio extraiudicialis probationem inducit,que tamen in contrarium vicissim probationem recipiat.in.l.ait lex.§.si quis hominem.nu.3.ff.ad leg.aquil. fo.67.
Cōfessio in iudicio fcā,de cui⁹ cōtrio cōstat,an cōfitēti noceat?Et cui tū probatio cōtrij cōfessionis incūbat,agenti ne,an cōfitēti.in.l.ait lex.§.si quis hominem.nu.1.ff.ad leg.aquil. fol.67.
Confessio spontanea precedat,vel sequatur cōfessionem in tormentis factam nihil refert.Et idē siue in iudicio siue extra.Et quā in ciuili probationē inducat.z an admittatur probatio in cōtriū.in.l.capite quinto.nu.4.z.5.ff.ad leg.iul.de adult. fo.83.
Cōfessoriā possidēti dari.Et idē in actionib⁹ q̄ p icorpalib⁹ iurib⁹ cōpetūt.in.l.loci corpus.§.sciēdū.nu.1.ff.si serui.vend. fo.64.
Cōfessoria atq̧ negatoria cui⁹ grā pus introducte sint?Et de libelli in his forma ac cōceptione.in.l.j.nu.1.z.2.ff.si serui.vēd.fo.63.
Confessoriam aduersus quēcūq̧ dari.in.l.si quis diuturno.nu.2.ff.si serui.ven. fo.64.
Confessoriam dari pro re,que agentis nunq̄ fuerit.in.l.sistu las.nume.1.ff.si serui.vend. fo.64.
Cōfessoria atq̧ negatoria cur ita dicant.in.l.j.n.2.ff.si ser.v ē.f.63.
¶Confinium a vicinia quid distet?Et in quibus spectentur.in.l.j.§.non solum.nu.2.ff.finium regun. fol.70.
Confitens titium occidisse,an non apparentibus vllis vulneribus teneatur.in.l.si seruus.nu.4.ff.ad leg.aquil. fo.60.
¶Coniuncti in dubio qui intelligātur.in.l.j.§.interdum.nu.1.ff.de vsufr.accres. fol.50.
Coniuncti num verbis dicantur,qui in diuersis orationibus positi,per et,particulam coniungantur?Et an copula verbalem cōiunctionem facere censeatur.in.l.sicut.§.hec autem.nu.1.ff.qui.mod.vsusfr.amittatur. fo.52.

Coniuncta personā pro alia agere potest, etiam in re in qua illa fidem fefellit, in. l. vtrū autem. §. quod aūt. nu. 2. ff. de pe. he. fo. 28.
¶ Consensus singulares non collegialiter prestiti, num in his que communia sunt pluribus vt vniuersis sufficiāt. in. l. per fundū. nu. 1. ff. de serui. vrb. predi. fo. 60.
Consensus in prorogatione siue de re ad rem, siue de loco ad locū, siue de persona ad personam, siue de tempore ad tempus, quis, ⁊ cuius requiratur. in l. consensisse. nu. 1. ff. de iudi. fo. 3.
¶ Constitutio facta abs quibus denominationē sumat. in. l. item veniunt. §. preter hec. nu. 3. ff. de peti. here. fol. 26.
Constitutionem penalem ad casum similem pertrahi. in. l. impuberem. §. item non continetur. nu. 1. ff. ad leg. cor. de fal. fol. 89.
Constitutio principis si dicat, qđ hn̄tes baroniā tm̄ de principis fisco pcipiāt: qd si quis sit in baronie possessione, an vt percipiat pensionē necesse hēat pbare se dn̄m. in. l. j. nu. 5. ff. fami. er. f. 70.
¶ Consumi que dicantur? Et que minui. in. l. j. nu. 2. ff. de vsufruc. earum rerum que vsu consu. fol. 53.
Consumere de rebus heredit. ⁊ de suo hereditatis contemplatione paria non esse. Et hereditatem diminutam non videri, ⁊ si per possessorem res obligate sint. in. l. vtrum autem. §. si quis re sua. nu. 1. ff. de peti. here. fo. 28.
Consuetudines de dote lucrāda vbi diuerse sunt, puta in originis mulieris, ⁊ domicilij viri, vtra in huiusmodi lucro sit spectāda. in. l. exigere dotem. nu. 1. ff. de iudi. fo. 12.
¶ Cōtractus ac delicta quo ad fori sortitionē equiparari. in. l. heres absens. nu. 3. ff. de iudi. fo. 7.
Contrahentium imperitiam a iure suppleri. Et vbi materia super qua stipulatio initur, rem magis q̄ personam concernit, lz circa personam non tamen ob id redditur stipulatio personalis. in l. si filia. nu. 1. ff. fa. erci. fol. 71.
Controuersie motio in quibus malam fidē non inducat. in. l. in estimationibus. nu. 1. ff. de peti. here. fo. 31.
Controuersia bone fidei possessorem an in mala fide constituat? et quatenus. in. l. si possessor. §. quid si. nu. 1. ff. de peti. here. fol. 27.
Controuersie motione vel litis contestatione nū qs male fidei efficiatur. in. l. vtrum autem. §. si añ litē. nu. 2. ff. de peti. here. fo. 28.
Controuersiam resistendo facere reus dicitur vt actor agēdo. in. l. permittendum. nu. 2. ff. si pars here. peta. fol. 33.
¶ Cōtumax coram priore iudice, an possit corā secundo exceptiones proponere. Et an possit se priori processu apud secundum iudicem se adiuuare. in. l. vbi ceptum. nu. 2. ff. de iudi. fol. 8.
¶ Conuentio ac recōuentio in criminalibus, num locum habeāt. Et qualiter in his ferenda sit sententia. in. l. qui prior. nu. 1. ff. de iudi. fol. 8.
Conuentio duplex. Et verbum absolute positum in potiori ⁊ principali sumi significato. in. l. heres absens. nu. 2. ff. de iudi. fol. 6.
Conuentio in domus venditione, ne possis in ea hmōi artē exercere, num efficax sit. in. l. venditor. nu. 1. ff. cōia prediorum. fol. 62.
Conuentionale pignus vt nō liberatur nisi in totum satisfacto, ita nec pretoriū. in. l. his cōsequēter. §. celsus. nu. 2. ff. fa. erci. fo. 71.
¶ Controuersia fieri qn̄ dicitur: ⁊ qn̄ lis? Et quid de eo qui sub pena controuersiam promisit, non facit: per quos actus in penā incurrat. in. l. diuus. nu. 1. ff. de peti. here. fol. 21.
Controuersia sola rem litigiosam in hereditatis petitione, vel ante litem contestatam fieri. in. l. diuus. nu. 2. ff. de pet. here. fo. 21.
Controuersia sola quem male fidei possessorē reddi, ob idq3 ad vsuras ⁊ fructus perceptos teneri. Et prescriptionē vel quo ad oēs effectus interrumpi. in. l. diuus. nu. 3. ff. de peti. here. fo. 22.
¶ Creditor in re obligata debitoris procurator esse censet̄. Et qui animose amplius licitatur ac soluit quā debeat, non recuperat amplius solutū. in. l. si pignori. nu. 5. ff. fa. erci. fol. 73.
¶ Crimen quot locis puniatur? Et an fiat remissio? Et cur fiat. in l. si cui. §. cum sacrilegium. nu. 2. ⁊ 3. ff. de accusa. fo. 78.
Crimen per exceptionis modum an quem puniri faciat? Et an qs sine accusatore puniri debeat. in. l. j. §. qui hoc dicit. nu. 1. ⁊ seq. ff. ad legem iul. de adulte. fol. 81.
Crimen vnum ⁊ idem qn̄ dicatur: ⁊ quando plura. in. l. qui accusare. §. legi iulie. nu. 2. ff. de accusa. fo. 78.
Crimē si pp̄ter bn̄ficij aut dignitatis dispēsationē sit remissum, nū post bn̄ficij aut dignitatis depositionē, possit accusatio de eo fieri. Et an in foro penitētiali absolut᷒, possit eo nō obstāte accusari. in. l. si cui. §. iisdem. nu. 3. ff. de accusa. fo. 77.
Crimina varie in varios cōmitti, ⁊ pro cuiusq3 dignitate in quem commissum est, puniri. in rub. nu. 1. ff. ad leg. iul. maie. fol. 80.
Criminis inquisitio num ad Imperatorem spectet. in. l. sciendum. nu. 3. ff. ad legem flauiam de plagiarijs. fo. 92.
¶ Culpa lata an puniat̄ si nō sequat̄ euentus. in. l. in lege. nu. 1. ff. ad legem cor. de sicarijs. fo. 86.
Culpa lata in maleficijs innominatis, an dolo equiparetur: ⁊ qd in maleficijs nominatis? ibidem nu. 2.
Culpa non vacat, qui quod euenire potest nō preuidet. Et ibidem cautela, pro eo qui aliquē mortifere vulnerauit, vt de occiso non teneatur. in. l. qui occidit. §. in hac quoq3. nu. 1. ff. ad. l. aql. fo. 68.
Culpa lata in maleficijs dolo equiparatur. ⁊ an id perpetuo verū. in. l. milites. nu. 1. ff. de custo. reo. fo. 80.
Culpa lata in maleficijs an dolo equiparetur? Et an quis puniat̄ pro leui ⁊ leuissima culpa. in. l. lege cornelia. §. cum quidam. nu. 1. ff. ad leg. cor. de sicarijs. fo. 81.
¶ Cum ⁊ vna, qualiter copulent coniungātq3? Et quid qn̄ copula et, ponitur in dispositione, qualiter instituti aut quibus relictum est, succedere dicantur. in. l. si mulieri. nume. 1. ff. de vsufr. accresc. fo. 51.

¶ De litera D.

DAmnum alter ob alterius vtilitatem publicam vel priuatam sustinere non dz. Et an statuto fieri possit, vt ciuitas, aut cōe si re mea egeat, a me inuito auferre queat? Et quid quo casu id foret licitum. in l. vēditor. §. si cōstat. nu. 1. ⁊ 2. ff. cōia p̄d. fol. 63.
¶ Dare quid alicui, aut eū ab eo quod debet exonerare, paria esse. in. l. impuberē. §. qui codicillos. nu. 1. ff. ad leg. cor. de fal. f. 89.
¶ Debitor rei prestande difficultate, num a pena liberetur. in. l. si debitori. nu. 1. ff. de iudi. fol. 7.
Debitor alij vendendo rem alij obligatam, an dominium traditione in emptorem accipientem transferat. Et quid in iuribus incorporalib᷒. in. l. creditores. nu. 1. ff. ad leg. iul. de vi p̄ua. f. 86.
Debitor ius debiti largo mō possidere dicitur. Et in his que anime salutem spectant, verba latissime intelligenda. in. l. hec aūt. nu. 4. ff. de serui. vrb. prediorum. fol. 57.
Debitori pecuniam ad solutionem paratam habenti, dilatio non datur. Et cum lex dat dilationem cautionē prestari debere. Et quid quādo a contrahentibus? Et quid si a principe. in. l. si debitori. nu. 3. ff. de iudi. fo. 7.
Debitor vbi prestare cautionem detrectat, an incarcerari possit. in l. si debitori. nu. 4. ff. de iudi. fol. 7.
Debitor sub conditione, num adueniente conditione possit alteri promittere compelli. in. l. in omnibus. nu. 3. ff. de iudi. fol. 9.
Debitor in diē vel sub ꝯdōne, pēdentibus his ad cauēdū de soluēdo cogi pōt. ī. l. hec autē. §. itē a debitore. n. 4. ff. đ pe. here. f. 24.
Debitorē in fuga propria authoritate capi posse. Et an de fuga suspectus citari debeat. in. l. si filiusfa. nu. 1. ff. de iudi. fo. 5.
Debitorē in fuga propria authoritate capi posse. Et an de fuga suspect᷒ citari dēat. in. l. iulian᷒. §. si filiusfa. nu. 1. ff. de iudi. fol. 6.
Debitum hereditarium fundum nō respicit. in. l. fideicommissum. nu. 4. ff. de iudi. fol. 10.
Debitum frustra petit, qui qđ dz, non obseruat. in. l. in fundo alieno. nu. 2. ff. de rei ven. fo. 39.
Debitū si qn̄ soluit̄ qppiā īdebite omittit̄ q° remedio illud omissū repetat̄. in. l. j. §. si pecunie. nu. 2. ff. de vsufr. ea. re. q̄ vsu ꝯsu. f. 53.
¶ Decime cui de fundo debētur, an quo tp̄e colliguntur fructus, illuc proficisci queat, illicq3 stare, vt ne fraudent̄ fructus, curet. in. l. cui vsus. §. si vsus. nu. 2. ff. de vsu ⁊ habi. fo. 55.
¶ Decliatoria fori qn̄ oppōi dēat. ī. l. si qs postea. n. 1. ff. đ iudi. f. 5.
Declinatoriā hn̄s nū si pcuratorij exceptionē obijciat, videat̄ declinatorie renūtiare. in. l. fideicōmissum. §. q̄ties. n. 2. ff. đ iudi. f. 10.
Declinatoria fori qn̄ oppōi dēat. ī. l. si qs postea. n. 1. ff. de iudi. f. 5.
Declinatoriam ante litem contestatam non admitti. in. l. non videtur. nu. 1. ff. de iudi. fol. 8.
Declinatoriam fori non opponit, qui alium ex necessitate defendit. in. l. venditor. nu. 1. ff. de iudi. fo. 10.
¶ Defendere se ei non licet, qui licite capi p̄t. Et qd si tū se defendat, ⁊ ibidē occidatur, an mors penā aduersus occidētē desyderet. in. l. itē si victori. §. magr̄atus. nu. 1. ff. ad leg. aquil. fo. 68.
Defensio sui cuiq3 quo iure pmissa? Et qui dat causam vt ab alio occidatur, seipsum occidere videtur. in. l. j. §. cuz arietes. nu. 1. ff. si qua. pau. fe. dica. fo. 88.
Defensionem, que in alio ledendo consistit, stricti iuris esse, vt quo ad impunitatem, offendentem non egrediatur. Et quid si apri ferire volens, quod iure communi licet, hominem feriat, an teneatur in. l. in lege. §. qui cum aliter. nu. 1. ff. ad leg. aquil. fo. 69.
Defensionem sui de iure naturali esse. Et factum legitime penam non mereri. in. l. si seruus. nu. 1. ff. ad legem aquil. fol. 66.
Defensor necessarius ex sua persona fori declinatoriam nō allegat. in. l. si cui. §. idem imperator. nu. 2. ff. de accusa. fol. 78.

Defensores procuratores & excusatores in iure haberi. Et an criminosus per quecunqꝫ defendi vel excusari. Et id qñ. in.l. accusatori.§.ad crimē.nu.5.ff.de pub.iudi. fo.76.
Delegans sicut pōt delegato inhibere, ita & eius interlocutoriam reuocare.in.l.iudicium sol.nu.2.ff.de iudi. fo.11.
Delegatus pape, si aliū subdelegat reseruato sibi aliquo de iurisdictione articulo ab eoqꝫ subdelegato appelletur, ad quem appellandum sit.in.l.si mihi vsuff.nu.1.ff.vsuff.quemad.ca. fo.56.
Delicti vnius occasione in carceribus detētus, nū possit ob aliud retineri.in.l.si quis seruus.§.exhibendi.nu.1.ff.de cust.reo.f.79.
Delictum in vno solo actu verificatur.in.l.maior.nu.1.ff.ad legem iul.de adul. fo.84.
Delicti ad delictum an fiat ꝯpensatio.in.l.si vxor.§.iudex. nu.1.ff. ad legem iul.de adult. fo.82.
Delinquētibus pluribꝰ qualiter teneatur vnus ex alterius delicto. in.l.si in rixa.nu.2.ff.ad legem corneli.de sicca. fo.87.
Denuntiatio procuratori facta num quem in mala fide constituat, in.l.ita veniunt.§.petitam autem.num.4.ff.de peti.here. fo.27.
Denuntiatio añ possessionē apprehēsam, num quē in mala fide cōstituat.in.l.diuus.nu.4.ff.de peti.here. fol.22.
Denuntiatio sola in hereditatis petitione quē in malafide ꝯstituit. in.l.ita veniunt.§.petitam aūt.nu.1.ff.de peti.here. fol.26.
Denuntiatio ei qui vere scit nū sit nessaria, in.l.item veniunt.§.petitam autem.nu.2.ff.de peti.here. fo.26.
Denuncians aliquid ex officio illud ꝓbare debet.in.l.diuus adrianus.nu.6.ff.de custod.reo. fo.80.
Denuntiationū alia publica, alia priuata. & per quos fieri habeāt. Et item de remissionibus. Et quotuplex ſm canon, denūtiatio. in.l.diuus adrianus.nu.1.in.l.j.ff.de custo.reo. fol.89.
Deperdita que dicantur, & que diminuta.in.l.si possessor.§.restituere.nu.1.ff.de pet.her. fo.27.
Depositarius a possessione rerū cōmodatarū ac depositarū cadēs, nū ad eā recuperandam remediū aliquod spāle habeat.in.l. itē vidēdū.§.nunc videamus.nu.2.ff.de pe.here. fo.25.
Deprecantibus iuste assensus denegandus non est.in.l.vnus ex sociis.§.si fons.nu.1.ff.de serui.rusti.predio. fo.61.
Desinere dicitur qui nunq̄ inceperit.in.l.vtrum autem.§.perinde. nu.1.ff.de peti.here. fo.28.
Desistens ab accusatione nulla quando in senatuscon.turpil. incidere dicatur? Et ratio cur ita in.l.j.§.accusationem.nu.1.&.2.ff. ad senatuscon.turpil. fo.93.
Desistēs ab accusatione an de calumnia teneaṫ, sicut et in turpilia num incidit.in.l.fin.nu.1.ff.ad senatusc.turpil. fo.94.
Despōsata vni q̄.xij.annis minor sit, si ab alio cognoscaṫ, an ob id matrimoniū inter ipsam et sponsum censeaṫ.in.l.si vxor.§.si minor.nu.1.ff.ad legem iul.de adul. fo.82.
Desponsata vni an aliȷ nubere ꝓhibeatur? in.l.miles qui.§. querebatur.nu.1.ff.ad leg.iul.de adult. fo.81.
¶ Dicta in vno legis vel statuti capitulo in alio repetita censeri.in l.si victor.§.magistratus.nu.2.ff.ad leg.aquil. fo.68.
Differentia ſm plus et minus proprie differre nō dici in.l.j.nu.3.ff. si pars here.pet. fo.32.
Differre desistere & renuntiare respectu litis qd inter se distent. Et qualiter aduersus vnūquodqꝫ desistentem scꝫ renuntiātē & differentē a iure succursum sit? in.l.destitisse.nu.1.ff.de iudi. fo.5.
Dispēsatiōes alteriꝰ subdito ditiōi, an possent aduersus ius superioris i ditione opari.i.l.si is q.num.2.ff.ad legē iul.de adul.fo.85.
Directo quod nō permittitur, per obliquum quādoqꝫ permitti. in l.j.nu.2.ff.si vsufru.peta. fo.54.
Distrahēdi verbum ad quid referatur? in.l.si ego.§. si partꝰ.nu.2. ff.de publi. in rem.act. fo.43.
Diuisioni facte hoc inesse nō videtur, vt altera pars alteri seruiat, nisi expresse actum sit. Et qualiter id intelligi debeat? in.l.via cōstitui.§.q̄cūqꝫ.nu.1.ff.de seru.rusti.predi. fo.60.
Diuisionem quo ad reditus & prouentus inter minores fieri posse, quo ad dominium non posse in.l.lucius.nu.1.ff.fa.ercis. fo.73.
¶ Doctor scholasticorū iudex in.l.j.nu.1.ff.de iudi. fo.3.
Dolo qui non capit, capere videtur. Et petitio in nō iure ineficax, in iure non preiudicat.in.l.nihil interest.nume.1.ff.de inofficioso testamen. fo.17.
Dolus verus in quasi falso non requiritur.in.l.impuberē. nu.2.ff. ad legem cornel.de falsis. fo.89.
Dolus in eo q i officio delinquit, nō requiritur, vt puniatur.i. l.lege cornelia.nu.1.ff.ad leg.iul.de sica. fo.86.
Dolus ante litē ꝯtestatā cōmissus quo remedio in iudiciū veniat? Et an in eo casu, possessor iudicis officio cauere cōpellaṫ. in.l.si homo.nu.2.&.3.ff.de rei ven. fo.40.
Dolosus melioris conditionis quam qui in dolo non est, esse non debet.in.l.si a domino.§.si predo nu.2.ff.de peti.heredi. fo.30.
¶ Dñs verꝰ ab vēdicatiōe rei sue q̄nqꝫ excludiṫ, ne bonefidei possessor in damno verseṫ. Et ideo equius verum dominū ledi, quā quod quis damnum recipiat.in.l.vtrum autē.§.item si rem.nu. 3.ff.de peti.here. fo.29.
Dñij continuatio in filij persona de paternis bonis, an faciat vt paterna preteritio filij testamētum reddat nullū.in.l.pater filiū. nu.17.ff.de inoff.testa. fo.20.
Dominij appellatione simpliciter ꝓlata quid ꝓprie veniat. Et emphyteute pēsionē nō soluēti an ab extraneo de nō soluto canone opponi q̄at.i.l.vnica.nu.2.ff.si ager vecti.vel emph.pe.f.44.
Dominium in reali num per sñiam transferatur. in.l. sunt & alij. nu.1.ff.de pub.in rem act. fo.42.
Dominiū in iudiciū qñ incidēter venit, satis est si probetur quem in possessionē esse, & si qui hoc dicicit, agat.in.l.heres. §. sed & si queraṫ.nu.6.ff.si serui.vend. fo.64.
Dominium qñ incidenter in iudicium deducitur possessio an ab onere probandi releuet.in.l.j.nu.3.ff.fa.ercis. fo.70.
Dñium mortis cā donatione sine traditiōe trāsferri, vt in legatis. in.l.sunt & alij.nu.1.ff.de pub.in rem act. fo.42.
Dominium sine tradiditiōe multis modis ac casibus transferri.in l.j.§.sed cur.nu.1.ff.de pub.in rem actio. fo.42.
Dñium sine traditione quibus casibus transeat.in.l.si agit. nu.2. ff.de rei vend. fo.40.
Dominium sine traditione q̄nqꝫ transferri.in.l.si quis. nu.1.ff.de rei vend. fo.39.
Dñiuꝫ & si auocari speretur dñs tñ anteq̄ auocetur, vēdicare pōt. in.l.si quis.nu.2.ff.de rei ven. fo.39.
Dñium in legato alternatur in legatarium electione non facta nō transire. Et quid si rem meam simul cum tua possideas, nec sciā vtra sit mea num alternatiue illam vel illam petere queam.in l.si rem.nu.2.ff.de rei ven. fo.35.
Dñiū de iure ciuili qualr q̄raṫ.in.l.rē acti.nu.1.ff.de rei.ven.fol.37.
Dñiū actionēqꝫ in pēdēti esse posse.i.l.si fur.n.2.ff.de vsufru.fo.46.
Dominium ex tacito legato num transferatur.in.l.binas. nu.1.ff. de serui.vrb.pred. fo.57.
¶ Donatio mortis causa num in legitimeꝫ ꝯputetur. Et quid in donatione inter viuos.in.l.papinianus.§.si quis mortis. nu.2. ff.de inoff.testa. fo.15.
Donatio in q̄ interuenit fraus, vt reuoceṫ, an sit necesse donatariū fraudis participem esse.in.l.post ꝯctum.nu.7.ff.de don.fo.94.
Donationē factā ab eo q crimē lese maiest.cōmisit. ēt si occultū sit, ipso iure nō valere.in.l.post ꝯctum.nu.8.ff.de dona. fo.94.
Donatio facta ab eo qui deliq̄t, num secuta ꝯdemnatiōe reuoceṫ? & quo remedio.in.l.post ꝯctum.nu.1.ff.de dona. fo.94.
Donatio in fraudem fisci, seu simulata qñ presumatur: & quot casibus: & quid tum.in.l. post ꝯctū.nu.3.&.4.ff.de donatio. fo.94.
Donatio num in fisci fraudē, sicut & in creditorū alienatio, fieri possit: & tum quibꝰ actionibus creditorib. ac fisco succurratur. in.l. post contractum.nu.5.ff.de dona. fo.94.
Dotem censeri, siue pater quid genero suo in eam cām det, siue filie vt ipse det genero.in.l.pomponius.nu.1.ff.fa.ercis. fo.73.
¶ Dubitatio non tam nocet, quam error.in.l.illud.nu.2.ff.si pars here.peta. fo.33.
Dubitandi si qñ subest materia, sapientis est dubitare.in.l. antiq. nu.2.ff.si pars here.peta. fo.33.
Dubitari si qñ de quopiam cōtingat, primum preualet qđ actū est, deinde ad legis dispositionem recurrēdū, ac deniqꝫ in subsidiū ad iudicis arbitrium.in.l. certo generi.nu.2.ff.de seruitu.rusti. predio. fo.60.

¶ De litera E.

Ebrietati nō parciṫ.in.l. militis. nu. 2. ff.de cust.reo. fo.80.
Edictū cū circūduci petiṫ, nū sit necesse actorē citari.in.l.& post edictū.nu.3.ff.de iudi. fo.12.
Edictū de calūniatoribꝰ qd distet ab lege rhemia. in.l.j.§.calumniatoribus.nu.4.ff.ad senatusc. turpil. fol.92.
¶ Electus nū appellatione dignitatis ad quā electꝰ est noīari possit.in.l.ita veniunt.§.p̄ter hec.nu.1.ff.de peti.here. fo.26.
Electus in canonicū vltra numerū prebendamqꝫ expectās num in capitulo vocem habeat.ibidem nu.2.
¶ Emācipatus qd distet a suo.in.l.illud.n.3.ff.si pars he.pe.fo.33.
Emphyteusis vēdite vter laudimia habere debeat, dñs ne an vsufructuarius.in.l.vsufru.nu.1.ff.de vsufru. fo.44.
Emphyteuta si rem emphyteuticam alij in emphyteusim tradat, an eo priore empyteuta canonē nō pēdente, possit res a scđo vendicari.in.l.si vsufru.nu.1.ff.vsuffr.quēad.ca. fo.56.

Index singu.rer.& senten.

Emphyteuta atq; superficiarius num seruitutē rei imponere possint? Et ius emphyteu.⁊ superficiei seruitus num dicatur? in.l. seruitutes.nu.1.ff.de serui. fo.56.

Emphyteutice res ⁊ si alienari vetite sunt, diuidi tamen inter heredes possunt. Et quid in feudis? in.l.pomponius.§.idem pōponius.nu.1.ff.fa.ercis. fo.71.

Emphyteuta si decedat pluribus heredibus relictis, si vnus canonem nō soluit, an res in totum in cōmissum cadat.in.l.cōi diuidundo.nu.1.ff.fa.ercis. fo.75.

Emphyteuta aliusue vtile dominium habens directum nunq̄ prescribit. Et pro vtili dominio a non domino empto que detur actio? in.l.cū spōsus.§.in vectiga.nu.1.ff.de pub.in rē act.f.44.

Emptor hereditatis quasi heres videtur. Et in venditione id agi videri vt emptori venditoris succedat loco.in.l.si ei cuius.nu.1.ff.cōia predio. fo.62.

Emptor iuris incorporalis an impune quasi possessionem ꝓpria autoritate apprehendere possit? in.l.creditores. numer.2.ff.ad leg.iul.de vi priua. fo.86.

Emptor oblatione sola pretij dominium rei quandoq; cōsequitur. in.l.neratius.§.quod si quis.nu.4.ff.de peti.here. fo.24.

Emptor vel titulo possidens hereditatis petitione, num teneatur? in.l.neratius.§.si quis sciens.nu.3.ff.de peti.here. fo.24.

¶ Episcopus plures excommunicans vt puta populum, si ipsi nō parent sententijs, an ex hoc iurisditionis quasi possessi.dicatur possidere? Et episcopum non possidere nisi labia sua.in.l.j.§.accusationem.nu.3.ff.ad senatuscon.turpil. fo.93.

Episcopus habens iurisditionem in loco, tollit ac frangit quicqd ad impediendam sue iurisditionis executionem constructum est.in.l.item si victori.§.porrectum, numero.3.ff.ad leg.aquil. folio. 67.

Episcopus in alterius territorio an citare possit? in.l.heres absens. §.si quis tutelam.nu.5.ff.de iudi. fo.7.

¶ Errorem qui allegat probare debet.alias calumniosus presumitur. Et qualiter quis ad accusandum prosiluisse per errorem se probabit.in.l.j.§.calumniatoribus.numero.8.ff.ad senatuscon. turp. fo.93.

Errorem iuris latam culpam esse.in.l.si filiusfami.numero.2.ff.de iudi. fo.6.

Error in iudicis impetrati nomine rescriptum non vitiat. Et quid in errore nominis partis remissiue.in.l.si iudici.numero.1.ff.de iudi. fo.13.

Error iuris quem a quasi delicto non excusat. Et quid in vero delicto.in.l.diuus claudius.nu.1.ff.ad legē cor.ad falsis. fo.89.

¶ Es alienum legitima potentius est.in.l.papinianus.§.quarta autem.nu.1.ff.de inoffi.testa. fo.15.

¶ Et, ⁊ cum, in coniungendo num differentiā inter se habeant aliquam? in.l.si quis titio.nu.2.ff.de vsuf.accrescen. fo.51.

¶ Ethymologia num efficax prestet argumentum.in.l.ita vulneratus.nu.1.ff.ad legem aquil. fo.69.

¶ Euētum spectari, ⁊ exitu acta probari.in.l.si serui.§.interdum. nu.1.ff.de vsufru. fo.47.

¶ Exceptio dilatoria quando opponi queat? in.l.qui accusare.§. hoc beneficio, nu.1.ff.de accus. fo.78.

Exceptio quod quis iam accusatus est de eodem crimine, vel accusatio eiusdem criminis finita, quando opponi possit? Et quid prestet.in.l.senatus.nu.1.ff.de accu. fo.79.

Exceptio, tibi non competit querela, talis ve actio, in iudicij limine opponi potest ad agentem excludendum. Et quid si in principio ad litiscontestationem impediendam non opponatur, num ad victoriam impediendam post opponi queat.in.l.papinian⁹. §.si quis impubes, nu.2.ff.de inoffi.testa. fo.16.

Exceptiones que ipso iure agentis intentionem non perimunt, sed elidunt, quando opponi debeāt.in.l.papinianus.§.si quis impubes.nu.3.ff.de inoffi.testa. fo.16.

Exceptio falsi testamenti ad hereditat.petitionem preiudicialis est. in.l.diuus.§.diuus adrianus.nu.1.ff.de peti.here. fo.22.

Exceptio, tibi nullu; ius competit, que exceptio sit? Et que, tua nō interest? in.l.posthumus.§.si quis ex.numero.4.ff.de inofficio. testa. fo.14.

Exceptio post litem contesta.reo superueniens ipsius dolo vel culpa, nihil prodest.in.l.si post acceptum.numero.4.ff.de rei vendica. fo.37.

Exceptiones, si que pendente lite fieri debeant, que tamen vtranq; parte; respiciant, ab vtraq; parte fieri debere. Et quid si vnam tantum respiciant partem? in.l.j.§.iudici.numero.3.ff.finium regund. fo.70.

Exceptio autori quesita ante alienationem successori prodest.in.l. heredē aūt.§.si quis dolo.nu.2.ff.de peti.here. fo.24.

Exceptio contra actus naturam vitiatur, non actum vitiat.in.l.j. nu.3.ff.si vsufr.pet. fo.54.

Exceptionis via propositum, an possit ⁊ rursus postea per actionis modum proponi? in.l.si cui.§.ijsdem.numero.2.ff.de accusatio. fo.77.

Exceptiones plures habens, si eas preposteret, an videatur renunciasse preposteratis non oppositis? in.l.fideicommissum.§.quoties.nu.3.ff.de iudi. fol.10.

Executor testamenti, num executioni legata que mero iure nō debētur, sed equitate aut iure naturali, tamen mandare possit? in.l. ex parte.§.seruo.nu.2.ff.fa.ercis. fo.73.

Executor testamenti reddere non cogitur, quod legitime expendit. in.l.ex parte.§.seruo.nu.2.ff.fa.ercis. fo.73.

Exclusio per repudiationem simpliciter facta, plus efficit, q̄ que per sententiam vel temporis cursu fit.in.l.pater filium.nu.14.ff. de inoffi.testa. fo.20.

Executor rem hereditariam vendens ⁊ si non teneatur cautionem de dupla promittere, si tñ erronee promittet, stipulationē cōmitti.in.l.qui erat.nu.2.ff.fa.ercis. fo.74.

Executor ⁊ si officium necessarium habet, ex promissionibus tamen suis etiam finito officio recte conuenitur.in.l.qui erat.nume.3.ff. fa.ercis. fo.74.

Executor qui aliquid per imperitiam aut inaduertentiam promittit, aut soluit, an illud repetat? in.l.q erat.nu.4.ff.fa.ercis.fo.74.

Executor nudus ac merus de exceptionibus aduersus sententiam non cognoscit.in.l.si pretor.nu.2.ff.de iudi. fo.13.

Exempti an possint sine pape licentia iurisditionem prorogare? in l.j.nu.10.ff.de iudi. fo.3.

Exheredatio in ascendentibus ac descendentibus per lineam masculi. vt testamentum subsistat, est necessaria, per lineam vero femineam, preteritio pro exheredatiōe habetur.in.l.inofficiosum. nu.1.ff.de inoff.test. fo.14.

Exheredatus cum ad querelam in totum propter alterius exclusionem venit, quo iure venire censeatur? in.l.si proponas.§.si duo sunt.nu.1.ff.de inoff.test. fo.18.

Exheredatio eius, quem quis filium negat, num efficax sit? in.l.si instituta.§.ei qui se.nu.1.ff.de inoff.testa. fo.19.

Existens quo casu extra territorium etiam inuito alio iudice iurisditionem suam exerceat? in.l.consentire.§.si iudex.nume.1.ff.de iudi. fo.4.

Expectantes beneficium vbi plures sunt, quibus mensis datus, si negligentes sint, tempus decursus nocet.in.l.si maritus.nu.1.ff. ad legem iul.de adulte. fo.81.

Expēsa cloacarum atq; aqueductuum ad quos pertineat. Et qua ratione ɔtribuatur.in.l.si pendentes.§.si quid cloacarū.nu.1.ff. de vsufru. fo.47.

Expense, que in seruis locum habent quo ad repetitionem aut restitutionem, eadem locum hn̄t in oībus alijs expensis, que ita rei coherent, vt efficiantur vna et eadem substantia cum re ipsa. in.l.is qui se obtulit.§.in re petita.numer.2.ff.de rei vendicat. folio. 38.

Expensas factas a patre in vno filiorum in studijs agente, post patris mortem an recte ceteri repetant. Et quid si pro vno filioꝝ condēnato, iudicatum fecit, soluitq;? in.l.papinianus.§.idē scribit.nu.2.ff.fam.ercis. fo.72.

Expensarum deductio que fit in petitiōne hereditatis, quid distat ab ea que in rei vendicatiōe.in.l.plane in.num.1.⁊.5.ff.de peti. hered. fo.30.

Expensas factas a patre pro vno filiorum in studijs nō repetit alter. Et fratres licet inter se communia habeant bona, socios tamen non dici, nisi expressim actum sit.in.l.ex parte.§.filius.nu.1. ff.fa.ercis. fo.74.

Expense pro vno filiorum facte, siue emancipato, siue in potestate, an repetantur, aut an conferri debeant. Et de quibus expensis hec questio mouetur? in.l.que pater.nu.1.ff.fa.erci. fo.74.

Expensam quā quis principaliter respectu alteri⁹ facit, ⁊ si ex consequenti in ipsius facientis vtilitatem redundet, an repetere possit? Et principale propositum magis spectādum.in.l.si absente.nu.1.ff.de vsufruc. fo.48.

Expensas petere actionis iure, vtilius ne sit, an iudicis officio? in.l. nō solum.nu.4.ff.de rei vend. fo.35.

Expensas in litem multipliciter venire.in.l.destitisse.nume.2.ff.de iudi. fo.5.

Extraneus si cum liberis in vsufructu institutus est, qualiter vsusfructus diuisionem inter eos recipiet? in.l.si mulieri.num.3.ff.de vsuf.accres. fo.51.

Extraordinarium ⁊ ordinarium remedium quandoq; simul concurrere fauore studentium.in.l.iulianus.§.si filiusfa.nu.2.ff.de iudi.

iudi. fo.6.
Extraordinarium remedium ac ordinarium quandoqꝫ cōcurrere. in.l.si filiusfa.nu.2.ff.de iudi. fo.6.
Extrema habilia ad se medium pertrahūt.in.l.flumine. nu.3.ff. de serui.rusti.predi. fo.62.

¶ De litera F.

FAber qui nomine alteri⁹ bona fide in alieno solo inedificat, num de tigno iniuncto actione teneatur? Et qd de eo q alterius nomine syluā succidit.in.l. in rē actio.§. tignū. nu.1 .ff.de rei ven.nume.1. fo.37.
Facere quid alterius nomine, vel eius iussu sine mandato paria esse.in.l.si serui.§.si duos.n.2.ff.de vsufr. fo.47.
Factum añ actum, post actum fieri non dicitur, licet incontinenti actus sequatur.in.l.si cum duas.n.2.ff.cōia prediorum.fo.62.
Facultas per fundum tuum eundi, si me non prohibeas, quandocunqꝫ velim, mihi a iure est concessa.in.l.harum.§.sed si q̄ratur.nu.2.ff.si serui.vend. fo.64.
Facultas tacite per testatorem vsufructuario cōcessa, in re alia eiusdem testatoris quam legata, quid cōferat si facultatis iure, aut seruitutis habeaꝛ. in.l.j. §. recte. nu. 1. ff. si serui. vendi.fol.63.
Falcidia iure institutionis an de libertatibus detrahi queat.in.l. papinianus.§.quarta aūt.nu.6.ff.de inoff.test. fo.16.
Falcidiam in legitimam imputari. Et an duas filius detrahat quartas.in.l.papinianus.§.quarta aūt.n.7.ff. de inof.test.f.16.
Falsuꝫ quot modis cōmittaꝛ in rub.n.1.ff.ad.l.corn.de falsis.f.87.
Fama publica quē a dolo excusat.in.l.miles qui.§.si mulier.nu.1. ff.ad legem iul.de adul. fo.82.
Fauori publico an per priuatum renuntiari possit? Et quid si statutum puniat alium percutientem, an puniat percutientem euꝫ qui velit.in.l.lege cornelia.§.idem diuus.nu.1.ff.ad legeꝫ cornel. de sica. fo.86.
¶ Feuda num in petitione hereditatis deueniant.in.l.item videndum.§.nunc videamus.nu.1.ff.de pe.here. fo.25.
Feudum si quis accipiat pro se et suis filijs, tale feudum ad filios pertransit, ꝛ si filij heredes patris non sint.in.l. tam ex contractibus.ff.de iudi. fo.11.
Feudum baroni a rege concessum, si ab alio possideatur, ius eius quoad baronem, non quoad regem prescribi potest. Et ideo ad prescriptionis vtilis dominij naturalē solam sine ciuili possessione satis esse.in.l.si ego.§.in vectiga.nu.2.ff.de pu.in rē act.f.44.
¶ Fictio super impossibili fundamentū non habet. Et quid sit fictio. Et qd ad fictionē regratur.in.l.receptū.n.2.ff.cōia p̄d.f.63.
Fideicommissarium quandoqꝫ heredem dici.in.l.fideicōmissum.§. quoties.nu.1.ff.de iudi. fo.10.
Fidem bonam in contractu emptionis duobus temporibus inesse debere.in alijs ꝯtractib⁹ nō idem.in.l.eum qui.§.pretor.nu.2. ff.de pul.in rem act. fo.43.
Fidei commissarius vniuersalis vel heres si rerum hereditariaruꝫ possessionem semel apprehenderit, rursusqꝫ ab ea ceciderit, num hereditatis petionem habeat? Et ad quid hec eadem actio competat.in rub.nu.3.ff.de bono.pos.heredi.peti. fo.34.
Fideicommissum vbi peti debeat? Et quid si executor testantis voluntatem non exequatur, qs exeq̄tur in.l.fideicōmissum.nu.3.ff. de iudi. fo.10.
Fideicommissarius seu substitutus cui post heredis mortem bona restitui debent, quo casu bonorum inuito herede inuentarium faciant in.l.j.nu.3.ff.vsufru.quēad.ca. fo.56.
Fideicommissarius licet pro herede habeatur, non tamen perinde defuncti personam reputat, atqꝫ heres in.l.notarius.§.quod si quis.nu.5.ff.de peti.here. fo.24.
Fideiussores in ampliorem summaꝫ, quam fideiusserunt, nō teneri. in.l.si quo tempore.nu.1.ff.de peti.here. fo.31.
Fieri eodem momēto dici, que vel successiue fiunt.in.l.sicut.§. idem papinianus.nu.1.ff.qui.mod.vsusfrut. amit. fo.52.
Fieri eodem tempore quod successiue fit, quandoqꝫ dr̄. in.l. antiqui. nu.1.ff.si pars here.peta. fo.33.
Fieri bene dici, quod bona fide fit. Et testamenti executorem vel tutorē q bona fide rem minori vendiderūt precio, nisi ad id qd ꝑce perunt, non teneri.in.l.in estimationib⁹.nu.2.ff.de pet.here. f.31.
Filia in dote quam pater genero dat, an heredem habeat.in.l.pōponius.nu.2.ff.fa.ercis. fol.37.
Filio naturali tantum nū aduersus patris testm̄ remediū aliqd cōpetat. Et sentētia a transactione quo ad effectus suos qd distet. vsqꝫ nu.seq.in.l.si suspecta.§.de inofficioso.ff.de inof.test.fo.19.
Filios per sententiam exclusos vel temporis cursu a querela, nō ob id repelli abintestato, si per alium testm̄ rumpaꝛ. Et querelaꝫ ꝛ hereditatem abintestato diuersa esse. in.l.pater filium.nu. 11. ff. de inoffi.testa. fo.20.
Filius qñ in actionibus per patrē q̄sitis agit, qd referat, an agat ꝓprio noīe, in patris an ꝓcuratorio. Et quas actiōes fili⁹ exercere possit.in.l.iulianus.§.si filiusfa.nu.3.ꝛ.4.ff.de iudi. fo.6.
Filius si ante litem contestatā moritur, non proceditur super libello ab eo edito, sed proponendus est nouus. in. l. tam ex contractibus.nu.1.ff.de iudi. fo.11.
Filius quando in actiōibus per patrē quesitis agit. quid referat, agat proprio noīe, an p̄ris ꝛ procuratorio? Et quas actiones filius excercere possit.in.l.filiusfami.nu.3.ff.de iudi. fo.6.
Filius in legitima sola heres proprie non dr̄. Et ideo eius possessio bonorum dicitur, non hereditatis.in.l.ij.ff.fami.ercis. fo.70.
Filius hodie si quid patris contēplatione querat, cui ac quatenus querat.in.l.si serui.nu.2.ff.de vsufr. fo.46.
Filius legitimam ꝛ fructus eius ffōrū tempo.habere debebat, idqꝫ in omni quarta generale.in.l.papinianus.§. vnde si quis. nu.3. ff.de inoff.testa. fo.16.
Filius in proprietate institutus, an possit in vsufructu omnino grauari.in.l.papinianus.§.vnde si quis.nu.4.ff.de inoff.test.fo.16.
Filius in bonis paternis creditoribus hereditarijs an preferendus sit.in.l.papinianus.§.quarta autem.nu.2.ff. de inoff.test.fo.15.
Filius iudex qui per imperitiam iudicauit quatenus cōdemnetur. Et an pater ob id, ꝛ quatenus conueniri queat. Et quid si condemneꝛ filius ob delictū ex contractu descendens.in.l.si filiusfa. nu.1.ff.de iudi. fo.5.
Filiusfamilias num tutor dari queat. Et quid de curatore, ꝛ quatenus. Et vbi vnum in obligatione est aliud in solutione, an libellus vtrumqꝫ simul ꝛ alternatiue complectens efficax sit, in.l.j. nu.3.ff.si serui.vend. fo.63.
Filiusfamilias notarius an pro patre instrumentum conficere possit? Et qd ꝑ mr̄e.in.l.de eo.nu.1.ff.ad legē corne.de falsis.f.88.
Fisco applicatur, quod ab indigno aufertur.in.l.papinian⁹.§. meminisse.nu.3.ff.de inoff.testa. fo.16.
Fiscus proprios habet iudices.in.l.si petitor.nu.2. ff.de iudi.fol.8.
¶ Forma semel perempta.num eadē restitui pōt. Et simile idē nō esse. Et formā rei existētiam prestare. Et forme diuersitatem, rerum quoqꝫ varietatem coarguere.in.l.si vsusfruct⁹.§.qui vsumfructum.nu.2.ff.de vsufru. fo.48.
Foro alterius licet quis pacto se subijcere non possit, poterit tamen pacto ab eo eximere.in.l.heres absens.§.si quis tutelā. nu. 2. ff. de iudi. fo.7.
Forum quis sortitur, ex solo iussu atqꝫ testatoris mandato.in.l.si fideicommissum.nu.1.ff.de iudi. fo.10.
Forum quem sortiri ratione rei, qua ratione sit intelligendum, in.l. non alias.nu.2.ff.de iudi. fo.8.
Forum quem sortiri accusatione rei mobilis, vbi eadem est in. l. qd legatur.nu.2.ff.de iudi. fo.9.
Forum sortiri scholasticus per q̄uis tp̄a, qbus studij cā alicubi immoratur, nō dr̄.in.l.hr̄s absens.§.si quis tutelā n.7.ff.de iud.f. 7.
¶ Fundamento sublato, ꝛ qd superedificatū est tolli.in.l.j.nu.2.ff. de vsufru. fo.44.
Fūdo si qd supfluū inest, vltra vsurarū necessitatē, ad quē ꝑtineat. Et qd in habitatiōe.i.l.cui vsus.§.si vsus.n.1.ff.de vsu ꝛ hita.f.55.
Fundus vt arando excolitur, ita ꝛ domus dum inhabitatur.in.l.si cuius.§.sed si edium.nu.1.ff.de fur. fo.46.
Fundi pars quelibet fund⁹ est. Et ad diuisionem fundi domini sola sufficit destinatio.in.l.si quis du.nu.1.ff.cōia predio. fo.62.
Fundum tuū seruitutē debentem si mihi cōmunicaueris, ego vero tibi meum dominantem, an seruitutem tibi remittere possum? Et cur non id.in.l.vnus ex socijs.nu.2.ff.de seru.rust.predi.f.61.
¶ Frater si eam personā heredē instituat q̄ alioqui abintestato ad hereditatem vētura sit, vt pote filiā vel nepotes infames, aut viles, an eius testamētū alius frater per querelam impugnare possit.in.l.titia filiam.nu.1.ff.de inof.testa. fol.17.
Fraudem in donatione interuenisse, quo modo presumatur. in.l. post contractum.nu.6.ff.de don. fo.94.
Frm̄ filij q̄r patruo succedāt.i.l.j.§.interdū.n.2.ff.ꝑs her.pe. f.33.
Fructus naturales bone fidei possessor non lucratur. Et quid de industrialibus.in.l.j.§.iudici.nu.1.ꝛ.2.ff.finiū regūdoꝝ.fol.70.
Fructuū vinee qui quartā partē dare ꝓmisit, an teneaꝛ ꝛ de illis dare qui ex arborib⁹ ꝓueniūt.i.l.certo gñi.n.1.d ser.rus.p̄d.f.60.
Fructus si actiōis iure petatur, nempe reiuēd.aut ꝯdict.sine cā, nū tūc actio qua petunꝛ cumulari possit, cū actiōe qua res petiꝛ? Et ibidē regula de duab⁹ act.an cumulari queāt.in.l.fructus non §.vbi autem.nu.5.ff.de rei ven. fo.39.
Fructus in iure varij sunt.in.l.fruct⁹ non.nu.4.ff.de rei vēd.fo.39

Fructuum cōpenſatio nū cū expenſis neceſſarijs,ad q̄s dn̄s cōpelli poterat actiōis iure,fieri poſſit.in.l.emptor.n.2.ff.de rei vē.f.41.
Fructuario de rei poſſeſſione deiecto,an priuetur dn̄s ſua ciuili poſ ſeſſione.in.l.j.nu.5.ff.vſuſfr.quēad.caue. fo.56.
¶Fur repertus cum re furtiua,num vbi reperitur,capi ac ſuſpēdi poſſit.in.l.heres abſens.§.ſi quis tutelā.nu.8.ff.de iudi. fo.7.
Fieri vno impetu dr,etiam quod ex interuallo fit.in.l. quod ait lex.§.quod ait lex.nu.2.ff.de adult. fo.83.
Furtum plagium & ſimilia delicti nomina ſunt,q̄ non pn̄t ſine dolo verificari.in.l.j.§.calūniatoribꝰ.n.10.ff.ad ſenatuſc.turp.f.93.

¶De litera G.

Generare vnūquodq; ſuum ſimile dr.in l.excepta.nu.1.ff.qui.mo.vſuſ fru.amit. fo.52.
Genitiuus in oratiōe in iure an dn̄ium neceſſe importet.in.l.habitator.nu.2.ff.de rei ven. fo.41.
¶Gloria patris filius ſapiens.in.l.que pater.nu. 2.ff.fa.erciſ. fo.75.

¶De litera H.

Haberi talem,& talez eſſe diſſimilia ſunt in.l.heredi aūt.§. non ſolum .nu. 2.ff.de peti.here. fo.24.
Hereditas pro indiuiſo per vnum ex heredibus,& alium qui in ea ius nullū hn̄t, an poſſideri poſſit.Et quid de rebus hereditarijs.in.l.pomponius.nu.3.ff.de rei vend. fo.35.
Hereditas adita amplius hereditas nō dicitur. in.l. heredem aūt. §.ſed is.nu.2.ff.de peti.here. fol.25.
Hereditarium nomen in ſolo vſufructu an reperiri poſſit.in.l.pomponius.§.vſuſfructus.nu.3.ff.fa.erciſ. fo.71.
Heres pro parte num inſolidū debitum,vbi coheres adire eſt impeditus,petere poſſit?Et quid ſi facto petat & obtineat victoriā cōicare teneatur.in.l.ſi heres.in..nu.1.ff.fa.erciſ. fo.71.
Heredem heredis teſtatoris heredē eſſe.in.l.hereditas.num.2.ff.de pet. here. fo.21.
Heres edes ꝓprias nū eleuare,ac in totum legatarū ediū luminibꝰ obſtruere queat.in.l.binas.nu.2.ff.de ſerui.vrb.predio. fo.57.
Heres ex lite conteſtata aduerſus defunctum an cōdemnari poſſit? & quatenus.in.l.ſi in rem.nu.1.ff.de rei ven. fo.39.
Heres,an rome inuentus,pro legato ſoluendo ꝯueniri poſſit, in.l. fideicommiſſum.nu.6.ff.de iud. fo.10.
Hereditas nū adiri poſſit,ex eo teſtō,quod filij preteritiōe nullū eſt, per filiū tn̄ approbato.in.l.hereditas.n.3.ff.de peti.here. fo.21.
Hereditas filij & ſi pr̄i iure nature debita nō ſit,debet tn̄ ex pietatis offō, q̄ naturali rei eq̄pollet.i.l.pr̄ filiū.n.8.ff.de inof.teſt.fo.20.
Hereditarie res q̄ t icātur.Et commodate ac depoſite res num in hered.petitione veniant.Et num de illis heres inuentarium facere teneatur ſi inuentarij beneficio gaudere velit.in.l.itē videndum.§.nunc videamus.nu.2.ff.de peti.here. fo.25.
Hereditatis poſſeſſor ſatiſdatione p̄ſtita res hereditarias vel poſt litis cōteſ.alienare pōt.in.l.diuus.nu.5.ff.de pet.here. fo.22.
Hereditatis petitio num perſonalis ſit.Et qua rōne ꝯpetere dicit. in.l.neratius.nu.1.& ſeq.ff.de peti.here. fo.23.
Hereditatis petitio qn̄ aduerſus ſe heredem contendentem competat.in.l.neratius.nu.3.ff.de peti.here. fo.23.
Hereditatis petitio qn̄ aduerſus titulo poſſidentē competere dicatur.in.l.neratius.§.quod ſi quis.nu.1.ff.de pe.here. fo.24.
Hereditatem dn̄am eſſe:& eidem actiones queri.Et fictionem retro trahi.etiā eſſe vbi poſſe, extrema habilia nō ſint.in.l.qua actiōe. §.ſi ſeruus.nu.1.ff.ad legem aquil. fo.67.
Hereditatis petitiōe vel eum conueniri poſſe,qui nec poſſidet , nec poſſidere quoq; dolo deſijt.ſi modo ad rē recuperandā actionē habeat.Et quid in rei vendic.an in eum quoq; dabitur.in.l.heredē aūt.§.ſed & ſi quis.nu.5.ff.de peti.here. fo.25.
Hereditatem vel ab eo peti poſſe,qui rem vnā dūtaxat poſſidet.Et nū tunc ad totius hereditatis reſtitutionē,licet rem vnam poſſideat,ſit obligatꝰ.in.l.ſi hereditatē.nu.1.ff.de pet.here. fo.21.
Hereditas filij patri non perinde debita,ac contra.Et cur ita?in.l. pater filium.nu.5.ff.de inoff.teſta. fo.20.
Hereditatis petitiōe cōuentꝰ, ſi excipiat de teſti falſitate,qd p̄ſtare teneatur.in.l.diuus.§.diuus adrianus.n.2.ff.de pe. he.f.22.
Hereditatis petitione nū teneatur,qui nil de hereditate poſſidet.in l.neratius.nu.8.ff.de pet.here. fo.24.
Hereditatis petitione venire q̄ in fiſcum deferuntur.in.l.itē veniūt. §.aptāda.nu.1.ff.de pet.her. fo.26.
Hereditatis occupatiōe actionē nō ꝯfundi,quā occupās aduerſus defunctū hēbat.Et itē penā nō ꝯmitti,ad quā defūctꝰ tenebat, ſi n̄ vltra diē ſolueret.i.l.ſi qd poſſeſſor.§.ſʒ ſi.n.1.ff.d pe.he.f.30.
Hereditatis petitionem bonefidei eſſe:rei vendi.ſcripti iuris.in.l.ſi poſſeſſor.§.qd ſi.nu.3.ff.de pet.here. fo.27.
Hereditatis petitio qn̄ ꝯ titulo poſſidentē datur,in quo cū rei vēdicatione ꝯſentiat.in.l.vtrū aūt.§.de eo aūt.n.1.ff.de pet.he.f. 28.
Hereditatis petitio cum quibus cōcurrat.in.l.itē vidēdū.§.nūc videamus.nu.5.ff.de peti.here. fo.25.
Hereditatis petitionē in rem actionem dici.in.l.is qui ſe obtulit. §. ſed & is.nu.1.ff.de rei ven. fol.38.
Hereditatis petitione noīe proprio conueniri non poſſe qui alieno poſſidet noīe.in.l.cum multi.nu.1.ff.ſi pars here.peta. fo.33.
Hereditatis petitio quatenus aduerſus poſſeſſoris heredes det.in l.cum multi.nu.2.ff.ſi pars here.peta. fo.33.
Hereditatis petitione agens aduerſus eum qui ius nō habet qualiter petere debeat.Et qd differt hereditatis petitio ab rei vēdic. in.l.pomponius.nu.5.ff.de rei vendica. fo.35.
Hereditatis petitio & ſi ſcripti iuris ſit,in cā tn̄ venire exceptionē,q̄ rei occaſione proueniat.in.l.non ſolū.nu.2.ff.de rei vendi.fo.35.
Hereditatis petitio ad hoc vt directo ꝯpetat , quid requirat. in. l. regulariter.nu.1.& ſe.ff.de peti.here. fol.22.
Hr̄ditatis petitiōe,cur is q a fiſco emit.īdiſtincte tenet,nō aūt ſic i eo q a priuato.in.l.neratius.§.ſi qs ſciēs.n.2.ff.de pe.her.fo. 24.
Hereditatem ex teſtamento quod rumpi ſperatur,non deferri.in.l. illud.nu.4.ff.ſi pars here.pet. fo.33.
Hereditatē ꝑ curatorem furioſi aditam furioſo nō acquiri.in.l.heres furioſi.nu.1.ff.de peti.here. fo.32.
Heres anteq̄ rerum hereditariaꝝ poſſeſſio. apprehenderit , pro rebus ipſis agere poteſt.Et quid de prelato electo cōfirmato necdum tn̄ poſſeſſionem aut adminiſtrationem adepto,an ꝓ eccl'ie ſue iuribus agere queat.in.l.ſi ager.nu.1.ff.de rei ven. fol.40.
Hr̄s in tota cā lʒ pās fuerit,ſnīa aduerſus eū lata legatarijs nō preiudicat.in.l.repudiātis.§.cū cōtrata.nu.2.ff.de inoff.teſta . fol.17.
Hr̄s olim de reſtituēdo grauatꝰ,q̄tenꝰ reſtituere cogebat.in.l.papinianus.§.vnde ſi quis.nu.2.ff.de inoff.teſta. fo.16.
¶Homicidiū & aggreſſio qn̄ illicita ſunt,& locū & tp̄s homicidij ſpectari.Et quid ſi licita.in.l.qd ait lex.§.qd ait lex.num.1.ff. ad legem iul.de adult. fo.83.
¶Honor lucro p̄poni dʒ.Et libellū dare & corā iudice ꝓteſtari paria eſſe.in.l.miles qui.§.ſocer.nu.1.ff.ad legem iul.de adul.f. 81.
Honor cuicūq; lucro preferendus.in.l.j.nu.5.ff.de iudi. fo.3.
¶Hypothecaria ſine principali an cedi poſſit.ī.l.ſi pign -4- ff.fa.erciſ. fo.73.

¶De litera I.

Immiſtio inter res ſeparatas nō cadit. Et ſepatoꝝ nō eſſe illationez. in.l.ſeruitꝰ.nu.2.ff.quēad.ſeruit.amit. fol.65.
Impunitum eſſe qd qs ad ſui defenſionē facit.in l.j.§.itē diuꝰ.nu.1.ff.ad legē iul.de ſica.fol.86.
Impedimētū oppoſitū ꝑ tertiū ī cā ꝑ alios mota, q̄diu durare dicat.in.l.ſi qs libertatē.nu.1.ff.de pet.her.fo. 22.
Impubes notariꝰ an eē poſſit.i.l.ipuberē.n.1.ff.ad.l.cor.d fal.f.89.
Impuberē ac ſeruū ad teſtū ſcribēdū,imo quēlibet admitti ſʒ & femina q̊ʒ admittit.in.l.vxori.nu.1.ff.ad.l.corne.de falſis.fol. 89.
Impedimentum non preſtat,qd de iure non ſortit effectum.in.l. ſi maritus.§.ſi negauerit.ff.ad legem iul.de adul. fo.82.
Impenſam faciēs in re aliena tanq̄ ſua nū ipſam repetat.in.l.ait lex.§.ceterū.nu.1.ff.ad legem aquil. fo.68.
Incarceratū,& ſi mortis pena plecti debeat,q īterficit,q̄ pena feriēdus eſt.in.l.nō eſt facile.nu.2.ff.d e cuſto.reorum. fol.80.
Incidēs cā q̄ dicat,& q̄ emergens.i.l. de qua re.nu.1.ff.de iud.f.13.
Indefinitā vl'i equipollere.Et vl'em atq; indefinitā modificationē recipere & reſtrictionem.in.l.ſi cui ſimpli.nu.1.ff.de ſeruit.fo. 56.
Ingenuꝰ & libertus reſpetu diuerſoꝝ idē hr̄i cēſeriq; pōt.Et par i parem imperiū nō hʒ.in.l.ſi is qui.nu.1.ff.ad.l.iul.de adul.f.85.
Indefinitā vniuerſali equipollere.Et quid ſi quis iuret ſtatuta vniuerſitatis ſeruare,de quibus intelligendō ſit.in.l. qui edificium. nu.2.ff.de ſeruit.vrb.predio. fo.58.
Inducie an duplicētur,ſi ante diē vel ꝯ dōnē agat:in.l.heredi aūt. §.item a debitore.nu.3.ff.de peti.here. fo.24.
Infames ipſo facto eſſe,q perſonas liberas,aut mācipia q̄ſtuaria tenēt ad proſtituēdū.in.l.qui iudicio.nu.1.ff.de accuſa. fo.77.
Inferri nō recte,hic heres eſt,ergo dominus.in.l.heredem autem. nu.1.ff.de pet.here. fo.24.
Inhabilitas occulta & dubia iudicium non impedit, nec vitiat.in l.non idcirco.§.cum poſtea.nu.5.ff.de iudi. fo.9.

Inhabilitas

Inhabilitas in iudicio quādo obijci possit. Et sententiaꝫ quādoqꝫ cū ihabili valere. i. l. nō idcirco. §. cū postea. n. 1. ⁊ seq. ff. ḋ iud. f. 9.
Inhabilitas qn̄qꝫ in fauorē ꝑsone, qn̄qꝫ in odiū inducitur. Et quis sit effectus. in. l. non idcirco. §. cum postea. nu. 3. ff. de iudi. fo. 9.
Inqsitio gn̄alis euo iure cōmissa sit. Et qd ḋ spāli Et itē gn̄alis q̊tupliciter dicat̄? i rub. §. mādatis. nu. 1. ff. ad leg. iul. pecu. fo. 91.
Instantia cui quis post renuntiauit nihil operatur. in. l. titia filiaꝫ §. heredi eius. nu. 2. ff. de inoffi. testa. fo. 17.
Insule marine in cuius sint dn̄io? Et papa si i mari moriat̄ vbinā fieri electio debeat? in. l. insule. nu. 1. ff. de iudi. fo. 5.
Institutio filij num sit de testamenti solennitate? in. l. hoc colore. nu. 3. ff. de inoffi. testa. fo. 14.
Instrumenta suspecta ad quid dignoscantur? in. l. diuus pius. nu. 2. ff. ad leg. cor. de falsis. fo. 90.
Instrumentum si falsum est, an testes in eo de falso puniātur. in. l. si maritus. §. querit̄. nu. 1. ff. ad leg. iul. de adul. fo. 83.
Instroꝝ copia nū fidē faciat? in. l. pomponius. nu. 2. ff. fa. erc. f. 71.
Interdictū pro itineris seruitute quodnā cōpetat? Et qd si seruitus causam cōtinuā habeat. in. l. j. §. recte. nu. 2. ff. si serui. vēd. fo. 63.
Interdictum vnde vi actioqꝫ ex delicto ꝓueniēs, an cedi possint? Et quid in alijs facultatibus que actiones non sunt? in. l. heredē autem. §. sed si quis. nu. 4. ff. de pet. here. fo. 25.
Interdictū de p̄cario in eo qḋ qs apud se hꝫ locū nō hꝫ. Et qd si p̄cario ꝯcessi vt i meo qd poneres, an si nō tollis a me rogat⁹ mea authoritate tollere possim? in. l. si p̄cario. nu. 2. ff. cōia p̄dio. fo. 63.
Interrogationes varie fieri aduersus possessorē hereditatis, ⁊ aduersus eiusdem debitores. in. l. si debitor. nu. 2. ff. de pe. her. fo. 31.
Interesse verū, rei estimationē dici. i. l. nō a iudice. n. 1. ff. ḋ iud. f. 11.
Interesse qn̄qꝫ ꝓ fructib⁹ capi. i. l. loci corp⁹. nu. 1. ff. si seru. vē. fo. 73.
Interpellatio extraiudicialis in realibus nū quem in mora constituat? in. l. is qui se obtulit. §. si homo. nu. 2. ff. de rei ven. fo. 38.
Interpretatio in testis ea faciēda est, ꝑ quā legata amplient̄ poti⁹, ac minuant̄. in. l. sicut. nu. 2. ff. quib. mod. vsuff. amit. fo. 52.
Interrogationes in hereditatis petitione, qualiter fiant? in. l. pro herede. nu. 6. ff. de pet. here. fo. 23.
Ire per fundum cui occasione alicuius iuris permittitur, ⁊ fabros quoqꝫ ac magistros lignarios iuris ipsius conseruandi cā mittere permissum videri. Et an si quis per se ex statuti forma alium offendere possit, num idem per alium queat? remissiue. in. l. refectionis. nu. 1. ff. commu. pred. fo. 62.
Irenarchas qui constituere possunt? in. l. diuus adrianus. nu. 8. ff. de custo. reo. fo. 80.
¶ Iter haustui inest tanq̄ accessoriū. Et si nō vꝫ principale qḋ est expressum, nec valebit quoqꝫ accessorium quod est tacitum. in. l. j. §. qui habet. nu. 1. ff. de serui. rusti. predi. fo. 59.
¶ Iudex reū cū excessu torquēs, ita vt inde mors ipsi reo cōtingat, an sit puniendus, licet dolo careat: ⁊ qua pena. in. l. lege cornelia nu. 2. ff. ad leg. corne. de sicar. fo. 86.
Iudex secularis an de heresi cognoscat? in. l. diuus adrianus. nu. 3. ff. de custo. reo. fo. 89.
Iudex propter litigantium vtilitatem non tenetur negotia sua deserere. in. l. iulianus. nu. 1. ff. de iudi. fo. 6.
Iudex terminum actori statuere pōt intra quē quid facere debeat? Et quid de reo, an ei terminum ad opponendas excep. statuere possit? in. l. titia cū. nu. 2. ff. de accusa. fo. 79.
Iudex maleficiorū nū de ciuili principaliter cognoscere queat? Et quid si incidenter? in. l. j. §. si dicātur. nu. 2. ff. finiū regun. fo. 70.
Iudex loci vbi delictū cōmissum est, si capt⁹ delinquēs nō est, an requirere possit a iudice domicilij vt criminosum capiat? in. l. si cui §. cum sacrilegium. nu. 4. ff. de accusa. fo. 78.
Iudex an ꝑ assignationē inter filios libertorū diuisionē facere possit? in. l. quedam. nu. 3. ff. famil. ercis. fo. 74.
Iudex i sn̄ia plura faciēs capita, ⁊ i vno eorū pure ꝓnūtiauit, an in alio illud modificari queat? in. l. item labeo. nu. 1. ff. fa. erc. fo. 72.
Iudex, cū de reb⁹ p̄teritis agitur, ꝓbationes testiū ingrere dꝫ ⁊ instrumētorū, nec sufficiūt q̄ ipse vt priuat⁹ vidit. Et qd vbi qō est de vulnere an sit mortale, an ipse, an ꝑ medicos despicere dēat? in. l. de modo. §. ad officiū. nu. 1. ff. finium regun. fo. 70.
Iudex ꝓ sn̄ia ferēda pecuniā accipere debeat? Et qd in decreti iter positiōe? in. l. eadē. §. hodie. nu. 5. ff. ad leg. iul. repet. fo. 91.
Iudex iuris defensiones non admittens qualiter puniatur? in. l. eadē. §. hodie. nu. 1. ff. ad leg. iul. repetund. fo. 90.
Iudex vel in publico officio cōstitut⁹ donū vel munus quādo accipere possit? in. l. eadē. §. hodie. nu. 2. ff. ad leg. iul. repe. fo. 90.
Iudex maleficiorū incidenter de ciuili cognoscere potest in. l. athaletus. nu. 4. ff. ad leg. cor. de falsis. fo. 90.
Iudex post perēptoriū, nū possit partē reā ꝑ duos, tres, aut plures dies, absentē expectare? in. l. ⁊ post edictū. nu. 5. ff. de iudi. fo. 12.
Iudex in quē ꝓrogat̄ iurisditio, an hēat necesse exp̄sse dicere, placet, qḋ ꝓrogetis, ad hoc vt prorogatio teneat? Et an saltē requirat̄ ei⁹ sciētia? in. l. cōsensisse. §. cōuenire. nu. 1. ff. de iudi. fo. 3.
Iudex de delicto cōmisso in loco nō sibi subdito nū inquirere possit? in rub. §. mādatis. nu. 2. ff. ad leg. iul. pecul. fo. 91.
Iudex secularis de crimine sacrilegij, ⁊ si ecclesiasticū sit. ingrit: sꝫ ⁊ ep̄s quoqꝫ idē pōt, i rub. §. mādatis. nu. 3. ff. ad leg. iul. pec. f. 91.
Iudex, an ꝑ hoc qḋ in prima ⁊ scḋa citatiōe, qḋ veniat re⁹ ad diffinitiuam, cōminatio huiusmodi peremptoria dicatur? in. l. peremptorium. nu. 5. ff. de iudi. fo. 12.
Iudex num possit nulla subsistēte iusta causa dilationeꝫ minuere, in. l. ad peremptorium. nu. 6. ff. de iudi. fo. 12.
Iudex ordinari⁹ supior nū possit inferiori pariter ordinario inhibere ne in causa ꝓcedat, vt eaꝫ ad se auocet. in. l. iudicium. nu. 1. ff. de iudi. fo. 11.
Iudex i arbitrarijs qui nō facit, qḋ pars petit, nō ḋr eā grauare: ⁊ idō nec eā appellare posse. in. l. nō qcqd. nu. 1. ff. de iudi. fo. 9.
Iudex nō debet dicere legem rigorē esse, nec debet esse clemētior lege. in. l. non quicquid. nu. 2. ff. de iud. fo. 9.
Iudex successor prioris procedere non debet sine citatione. in. l. edictum. nu. 1. ff. de iudi. fo. 11.
Iudex q ex causa relaturus est aliquod cōmodū, an pronūtiare? in causa queat? in. l. si quis ex aliena. nu. 1 ff. de iudi. fo. 4.
Iudex ob modicā cāꝫ recusari pōt. i. l. si ex aliena. n. 2. ff. de iud. f. 4.
Iudex aduersus contumacem latitātem ad secundum decretū procedere potest. in. l. non videtur. nu. 1. ff. de iudi. fo. 4.
Iudex si absentem citari fecit, nec seruiens retulit, ⁊ in sic absentem processit, an valeat processus sine seruientis relatione factus? in l. consentire. §. conueniri. nu. 3. ff. de iudi. fo. 4.
Iudex propter tres exceptiones sententie executionē retardare debet. in. l. si pretor. nu. 2. ff. de iudi. fo. 13.
Iudex in fructibus quatenus condēnare debeat? in. l. qui restituere. nu. 1. ff. de rei vendi. fo. 41.
¶ Iudicare minor an. xviij. nū cogat̄? i. l. cū p̄tor. nu. 1. ff. de iud. f. 5.
Iudicē corrūpēs vt falsam ferat sn̄iam falsum cōmittit. Et tū qua pena puniat̄? Et idē iudex q accepta pecunia falsuꝫ iudicauit? i rub. versi. sed si qs. nu. 3. ff. ad leg. corn. de fals. fo. 87.
Iudicē num se pronūtiare poterit qui infamis est? in. l. cum pretor. nu. 2. ff. de iudi. fo. 5.
Iudicē executores ad exequendas voluntates vltimas constituere posse, vbi testator id nō fecit. Et hmōi executores ꝓ vltima volūtate exequēda rē hereditariā vēdere posse, nec in hoc cautionem duple non prestare. in. l. qui erat. nu. 1. ff. fa. ercis. fo. 74.
Iudices seculares an de clericis cognoscāt? Et qui nuntium sn̄iam de mandato exequentem impedit, seqꝫ armis defendit lege iul. de vi publ. tenet̄. in. l. q cetu. nu. 2. ff. ad leg. iul. de vi pub. fo. 85.
Iudici nota dn̄r, q̄ i actis ꝯtinent̄. Et nullitas ex actis si appareat iudici, an de illa etiā ⁊ a parte nō requisitus pronuntiare possit. in. l. j. §. calūniatoribus. nu. 7. ff. ad senatuscon. turpil. fo. 93.
Iudici, cū recusat̄, verecūdiā eē. in. l. obseruādū. n. 2. ff. de iud. f. 10.
Iudicia super futuro non fundantur. in. l. non potest. nume. 2. ff. de iudic. fo. 8.
Iudicio vniuersali moto, aut eius preparatorio, an iudicio particulari supersederi, quod ipsi vniuersali preiudicium afferret, debeat? in. l. si testamentum. nu. 1. ff. de peti. hered. fo. 22.
Iudicis officio nobili que expediuntur delegabilia esse. Et an id perpetuo verum. in. l. j. versicu. si quis. nume. 1. ff. ad senatuscon. turpillia. fo. 93.
Iudicis officium in hereditatis petitione quodnam sit? in. l. officiū autem. nu. 1. ff. de rei vend. fo. 37.
Iudicis officium etiam contra confessum ante litem contestatam implorari, vt de soluendo preceptum fiat. in. l. si homo. nume. 4. ff. de rei vend. fo. 40.
Iudicis officium circa futura versari. Et quid vbi reus pendente iudicio actori satisfacit, an debeat absolui? Et q̄ erit sn̄ia. interlocutoria ne an diffinitiua? in. l. harū. nu. 2. ff. si serui. vēd. fo. 64.
Iudicis sententia quando plus efficiat, quam testatoris factum? in. l. titia filiam. §. si filius qui de. nu. 1. ff. de inoffi. testa. fo. 17.
Iudicis officium vt ad recuperandam detentationē competit, ita ⁊ ad eam conseruandam. in. l. item videndū. §. nunc videamus. nu. 4. ff. de pet. here. fo. 25.
Iudicis officium cum actione, que ad idem competat, concurrere. in. l. non solum. nu. 1. ff. de rei vend. fo. 35.
Iudicis authoritate cogere possum te, vt quod in tuo positūꝫ non iure haberi. Et quid si propria authoritate tolle? in. l. item si victori. §. si porrectum. nu. 1. ff. ad leg. aquil. fo. 68.
Iudiciū rectū oē sn̄ia terminari. Et iudiciuꝫ trium personarū actū legitimum esse. in. l. non quemadmodum. nu. 1. ff. de iudi. fo. 8.

Iudiciū vt sup futuro nō fundat̃,sic nec rescripta gñal'r impetrata ad lites futuras nō extēdūt̃.in.l.quēadmodū.n.2.ff.de iud.fo.8.
Iudiciū in iure varie dici in rubrica.ff.de iudicijs.nu.1. fo.3.
Iudicium causa ⁊ instantia in quo differant?ibidem.nu.2.
Iudicium ordinarium quid sit?ibidem.nu.3.
Iudicium ciuile quotuplex habeatur?ibidem.nu.4.
Iudiciū ceptū qñ cēseat̃?in.l.vbi ceptū.nu.1.ff.de iudi. fo.8.
Iudiciū particulare an possit moueri per hereditatis possessorē,an per petitorem cōtra tertiū.Et an debeat impediri per vniuersale iudiciū?in.l.si bonefidei.nu.1.ff.de peti.here. fo.31.
Iudiciū actū triū psonarū dici.i.l.iter litigatores.n.1.ff.d iud.f.11.
Iudiciū familie ercīscū.inter heredes etiam diuerso iure venientes locum habere.Et quid in iure accrescendi.in.l.titie filie.§.filius qui.nu.2.ff.de inoffi.testa. fo.17.
Iudiciū cum defuncto ceptum ad quos successores pertrāseat?in.l.si petitor.nu.1.ff.de iudi. fo.8.
Iura i hr̄ditate disponētia,vt ptiū rei loco succedat,itē qd post mo tā ꝯtrouersiā possessor male fidei efficiat̃,ēt locū i q̄libet iurꝫ vniuersitate hr̄e.i.l.itē veniūt.§.aptāda est.n.2.ff.d peti.here.fo.26.
Iura que proprie seruitutes nō habentur qua ratione vendicentur in rub.nu.2.ff.de vsufruc. fo.44.
Iura incorporalia rei coherētia p se nō possideri.sꝫ cū re ipsa.Et sic iurisditio cū castro possidetur,alioqui nequaq̄.in.l.si edes.§.libertas.nu.4.ff.de serui.vrba.predio. fo.59.
Iura realia rē ꝯsequūt̃.in.l.via ꝯstitui.nu.2.ff.de ser.rusti.p̄d.f.60.
Iura incorporalia actione famil.erc.nō venire:possunt tñ vni adiudicari,non diuidi,quia iure ipso diuisa cēsentur.in.l.ij.§.in hoc iudicium.nu.1.ff.fa.ercis. fo.70.
Iurari in litem ob dolum preteritum non solet.in.l.si possessor.§.restituere.nu.2.ff.de peti.here. fol.27.
Iuri communi per ciuitatis statutū in vniuersum non posse arrogari.in.l.si adult.§.impatores.nu.2.ff.ad leg.iul.de adul.fo.85.
Iuri,qd quis sibi cōpetere ignorat,an aliud intētādo renūtiare videat̃?Et quid si plura habens remedia.inualidum intentet,qd efficax estimabat?in.l.pr̄ decedēs,nu.2.ff.de inoff.test. fo.18.
Iuris idem de accessorio seu additamento,quod de principali.in.l.si ego.§.idem ait.nu.1.ff.de pub.in rem act. fo.43.
Iuris error item ⁊ iusta causa quem a dolo excusat.in.l.vtrum autem.§.sciri autem.nu.1.ff.de peti.here. fo.28.
Iurisditio volūtaria nū possit progari?in.l.j.nu.11.ff.de iud.fo.3.
Iurisditio prorogata num sit eadē natura cum prima,an vero diuersa?Et an a prorogato iudice appellari possit?in.l.cōsentire.§.si iud.nu.5.ff.de iudi. fo.4.
Iurisditionē ignoranti acquiri posse,sed ⁊ inuito.in.l.cum furiosus.nu.1.⁊ seq.ff.de iudi. fo.9.
Iurisditionē plenā hñs quo ad merū mistūq; imperiū,si ea semiplene vtatur puta quo ad act⁹ simplicis iurisditionis,an quasi possessionē quo ad merū ac mistū imper.retinere dicatur?in.l.is qui.nu.1.ff.quib.mo.vsufr.amit. fo.53.
Iurisditionem ab rege vel episcopo inferior si quo loco particulari p̄scribat,an ob id regis vel ep̄i iurisditio extinguat̃?in.l.si edes.§.libertas.nu.6.ff.de seruitu.vrba.predi. fo.59.
Iurisditionem hodie sola citatione perpetuari.in.l.venditor.§.iudicis.nu.1.ff.de iudi. fo.10.
¶ Ius cognoscēdi de crimine qui nō habet,an possit capere et remittere?Et quid apud huiusmodi reus confiteatur,aut inquisitiones fiāt,an pbabūt ⁊ sufficiēt apud p̄sidē quo ad cōdēnationē?in.l.diuus adrianus.nu.2.ff.de custo.reo. fo.80.
Ius accrescendi in contractibus an locum habeat?in.l.aquam.nu.1.ff.quemad.serui.amit. fo.65.
Ius i re sua qui aliȷ̄ iure superioritatis sibi reseruato,ꝯcedit: videt̃ eundi aditumq; per eandem rem reseruasse.Et qualiter id pcedat?in.l.olimpico.nu.2.ff.de serui.vrba.predio. fo.59.
Ius suum qñ quis sine alterius damno consequi potest.non debet illud cum damno querere,⁊ si iuris rigore id facere queat?in.l.si cui simpli.nu.2.ff.de seruit. fo.56.
Ius accrescendi in vsufructu portionum diuersitas ac qualitatum varietas an impediat̃.i.l.j.§.nō solū.nu.1.ff.de vsuf.accre.fo.50.
Ius accrescēdi nū in eo legato locū habeat,in quo vni fundus legatur,⁊ alteri diuersis tamen orationibus,vsusfructus dimidia?in.l.j.§.non solum.nu.3.ff.de vsuf.accres. fo.50.
Ius vetus,nouum,ac nouissimum quodnam dicatur?in.l.hereditas.nu.1.ff.de peti.here. fo.21.
Ius accrescēdi nū locū hēat inter ꝯiūctū ⁊ substitutū alteri⁹ ꝯiuncti?in.l.sicut.§.hec autē.nu.2.ff.qui.mod.vsuff.amit. fo.52.
Ius accrescendi inter quos coniunctos in vsufructu locū habeat?in.l.j.nu.1.ff.de vsufru.accres. fo.49.
Ius accrescēdi in proprietate post acquisitū resolutumq; ius num locum habeat.Et quid in vsufructu?in.l.j.§.interdum.nu.2.⁊ 3.ff.de vsuf.accres. fo.50.
Ius decimarum aut quoduis aliud spirituale ius quod quis habet,an cedere alteri,aut vēdere queat.in.l.ex sylua cedua.§.vsufructuarius.nu.2.ff.de vsufruc. fo.45.
Ius id plenius esse quod quis principaliter habet,quam quod ex consequentia.in.l.aucupiorum.nu.1.ff.de vsufruc. fo.4[illegible].
Ius accrescendi in vsufructu inter viuos cōstituto,num locuꝫ habeat?in.l.j.§.interdum.nu.5.ff.de vsuf.accres. fo.50.
Ius accrescēdi i legatis testōr phibere p̄t.Et qd i hr̄ditate Et legatū ppetatis p subsequētē adiectionē ñ restringi:ñ sic i vsufruct⁹ legato.j.l.dñs.§.p fideicōmissum.nu.1.ff.de vsufr. fo.48.
Ius certum semper est,hominis factum incertum.in.l.antiqui.nu.5.ff.si pars here.peta. fo.33.
Ius accrescendi vel post querele agnitionem locum habere.in.l.si proponas.§.si duo sunt.ff.de inoff.testa. fo.18.
Ius accrescendi contra testatoris volūtatē procedere.ibidē.nu.3.
Ius i hr̄ditate hñs qd scit reuocabile,malefidei possessor habet̃,vt si nullū ius hēret.i.l.vtrū aūt.§.qd aūt.nu.1.ff.de pet.here.fo.28.
Ius vel dominium venditori superueniens an venditionem confirmet?in.l.si a titio.nu.1.ff.de rei ven. fo.41.
Ius ciuile an impator pecuniā p honore aut dignitate dāda accipiēdo,tollere possit?Et q dat pecuniā p honore hñdo i qd crimē incidat?in.l.vnica.nu.2.⁊.3.ff.ad leg.iul.de ambitu. fo.92.
Ius coquēdi,vt oēs ad furnū meū veniāt,si ipse acq̄siui,vl' ad meū molēdinū frumētū comminuēdū afferāt,nū hmōi ius predialis dicatur seruitus?in.l.pecoris.nu.2.ff.de serui.rustico.p̄di.fo.60.
Ius suum qui post litē inceptā in aliū transtulit in pmisso casu,an possit litē aduersus reū psequi ⁊ si ius nō habeat,in eius,in quē transtulit vtilitatem?Et an in hoc mandatum requiratur?in.l.in iudicio.nu.1.ff.famil.ercis. fo.74.
Ius plenū,⁊ ius directū paria esse.Et quid si testōr substituat filio ita,qñcunq; filius decesserit,volo qd hereditas pleno iure ad titium perueniat:an mater in medio subsistens excludatur?in.l.si hominem.§.idem iulianus.nu.1.ff.de rei ven. fo.36.

¶ De litera L.

Laycus nū in his,in q̄bus ep̄m iudicē hꝫ,possit in laycū citra ep̄i licētiā iurisditionē prorogare?Et an possit cōmittere eidem excommunicandi facultatem? in.l.j.num.8.⁊.seq.ff.de iudi. fo.3.
Laudimia num de rebus diuisis peti possint?Et alienationis prohibitio qualiter intelligatur? in.l.pomponius.§.idem pomponius.nu.2.ff.fa.erc. fo.17.
Legata ac mortis causa donationes hodie equiparari.in.l.papinianus.§.si quis mortis.nu.5.ff.de inoffi.testa. fo.15.
Legata hodie in legitimam imputari,qualiter intelligendū sit?in l.papinianus.§.si quis mortis.nu.6.ff.de inoff.test. fo.15.
Legata ex clausula codicillari debeātur an ex alia causa,multum referre.in.l.titia filia.nu.4.ff.de inoffi.testa. fo.17.
Legati in diem in legatarium dominiū quando transire dicenduꝫ sit?in.l.si vsufr.mihi.§.illud sciēdū.nu.1.ff.vsuff.quēad.ca.f.56.
Legās fundū suū:an ⁊ ius eūdi p aliū fundū suū legare videat̃,vt is qui vsumfructum legat?in.l.j.nu.5.ff.si vsuff.peta. fo.54.
Legata sine testamento cōsistere possunt,substitutio non p̄t.in.l.papinianus.§.sed nec impuberes.nu.6.ff.de inoff.testa. fo.15.
Legata panni parisiēsis petia vna,aut aurelianēsi panseria vna.legatū tale vbi peti debeat?in.l.fideicōmissum.§.si libertus suus.nu.1.ff.de iudi. fo.10.
Legata ad pias causas per quos executioni mandari queant?in.l.hereditas.nu.1.ff.de peti.here. fo.32.
Legatario vtrum sit vtilius abs testatore,an ab lege cautione de recte arbitrioq; boni viri fouēdo,releuari. in.l.tribus.nu.1.ff.de vsuf.ea.re.que vsu consu. fo.54.
Legatarȷ̄ licet inter se verbis sint coniuncti,si tamen tempore non coniuguntur inter eos ius accrescendi locum non habet.in.l.ij.nu.1.ff.quibus mo.vsuff.amittatur. fo.51.
Legati assecutione ab hereditatis petitione quem non excludi.in l.postq̄.nu.1.ff.de peti.here. fo.31.
Legati dies dupliciter cedere dicitur.in.l.j.nume.1.ff.quando dies vsuff.cedat. fo.51.
Legatum pro non scripto habitum apud quē remaneat?in.l.fili⁹.§.in fraudē.nu.1.ff.ad leg.corn.de falsis. fo.88.
Legatum in colligendis legatis,an vero creditores in repetendis nominibus preferantur?in.l.fideicommissum. numero.5.ff.de iudicijs. fo.10.

Legato

Legato facto de tribus vini pippis, si hic in vsu non sint pippe, sed botte, qualiter ⁊ vbi peti debeat huiusmodi legatum? in.l.fideicommissum.nu.2.ff.de iudi. fo.10.
Legato domus num veniat hortus continguu⁹? in.l.olimpico.nu.3.ff.de seruit.vrba.predio. fo.59.
Legatũ ⁊ ademptio in testõ respectu ascriptionis in quo distent? in.l.impuberez.§.qui codicillos.nu.2.ff.ad leg.cor.de fal.fo.89.
Legatum commoditatis alicuius rei, an vsumfructum eiusdem cõplectatur? Et legatum vsusfructus adiectione restringi, nõ proprietatis.in.l.cui vsus.nu.2.ff.de vsu ⁊ habi. fo.55.
Legatum relictum a filio preterito, num ab authẽ.ex causa cõfirmetur? in.l.titia filia.nu.3.ff.de inoffi.testa. fo.17.
Legatum factum ab eo, qui suspensus postea est alibi, sub cõditione, si fratres minores in sua ecclesia ipsum sepeliant, an debeatur? in.l.miles qui.§.qui ream.nu.1.ff.ad leg.iul.de adul.fo.82.
Legatum illud plenius quod cui principaliter relinquitur, quam quod habet ex consequenti alterius ministerio.in.l.cui vsus.§.si vsus ministerij.nu.1.ff.de vsu ⁊ habi. fo.55.
Legatum quantitatis sua natura reiterabile non est. Et verba illa, quandiu vixeris, reiterationem important.in.l.sicut.nu.1.ff.qui mod.vsusfruc.amit. fo.52.
Legatum reiterabile quando dicatur? in.l.defuncta.§.sempronio.nu.1.ff.de vsusfruc. fo.49.
¶ Legis aquilie vt caput primum cõpetat, quot necessaria sint? in l.ij.nu.1.ff.ad leg.aquil. fo.66.
Legitima de rebus hereditarijs hodie detrahi debet.in.l.papinianus.§.vnde si quis.nu.1.ff.de inoffi.test. fo.16.
Legitima vt suppleatur, cum quis agit, num qui ad partem non admittitur, partem faciat? in.l.qui repudiãtis.nu.1.ff.de inoffi.testamen. fo.17.
Legitima alij accrescit, quando alteri⁹ pars diminuitur.in.l papinianus.nu.5.§.vnde si quis.ff.de inof.test. fo.16.
Legitimam relinquere ffoꝝ tempore num satis fuerat quoquo relicti titulo? in.l.papini.§.si quis mortis.nu.1.ff.de inof.test. fo.15.
Legitimam es alienum dici: ⁊ ideo filium in ea grauari non posse. in.l.papinia.§.si quis impubes.nu.4.ff.de inof.test. fo.16.
Legitimus administrator nũ res hereditarias necdum cautione prestita iudicis saltez authoritate alienare queat? in.l.diuus.nu.6.ff.de peti.hered. fo.22.
Legitima quanta sit? in.l.qui repudiãtis.nu.2.ff.de inof.test.fo.17.
Legitime successio vniuersalis non est. Et an in particulari successione accrescendi ius locũ habeat? in.l.qui repudiãtis.nu.3. fo.e.
Legitimam si mortis causa filio pater donet, num possit filiũ postea efficaci testamẽto causa non inserta exheredare? Et exheredationẽ etiam hodie sine causa quandoq; valere.nu.seq.in.l.papinianus.§.si quis mortis.nu.3.ff.de inoff.testa. fo.15.
¶ Leuia crimina que dicant? Et an in his necessarius sit iudiciarius ordo? in.l.lenia crimina.nu.1.ff.de accusa. fo.77.
Lenocinij pena q̃ sit? in.l.miles q.nu.1.ff.ad leg.iul.de adul.fo.81.
¶ Legem semper certam esse, de eo quod est in rerum natura.in.l.sed si restituatur.§.si pater.nu.1.ff.de iudi. fo.8.
Lex in crimine, de adulterijs quõ in praxim respectu ꝓbationũ faciẽda ⁊ deducat? in.l.in crimine.nu.2.ff.ad leg.iul.de adul.f.85.
Lex iulia de adulterijs respectu seruoꝝ torquẽdoꝝ quot spãlia habeat? in.l.capite quinto.nu.7.ff.ad leg.iul.de adul. fo.83.
Lex iulia quot capita habet? ⁊ quid vnumquodq; caput? in.rub.nu.2.ff.ad leg.iul.maiesta. fo.80.
Lex que primo Bartolum extulit.in.l.diuus adrianus.nu.5.ff.de custo.reo. fo.80.
Lex q̃n plura cõtinet capita, sufficit illud allegare, qđ ad rem facit. Et quid in statuto, vel instro.in.l.ij.nu.2.ff.ad leg.aquil. fo.66.
Lex ad monstra ⁊ portenta non se extẽdit.in.l.sed si restituatur.§.si pater.nu.2.ff.de iudi. fo.8.
Legis verba ad literã non esse intelligenda, vbi tum inconueniens resiliret.in.l.si a dño.§.si predo.nu.1.ff.de peti.here. fol.30.
Lex, is qui se obtulit, an locum habeat in venditore, qui ad emptoris defensionẽ venerit? in.l.is qui se obtulit.nu.1.ff.de rei vẽ.f.38.
Lex iulia de ambitu nũ in principe locuz habeat? Et electio in quo spectetur? in.l.vnica.nu.1.ff.ad leg.iul.de ambitu. fo.92.
Lex rhemia nũ sit publicoꝝ iudiciorum.in.l.j.§.calumniatoribus.nu.1.ff.ad senatuscon.turpil. fo.92.
Lex naturalem causam consyderat. Et an quãdo lex de filio loquit ad naturalẽ extẽdat? in.l.q accusari.§.oĩb⁹.nu.3.ff.de acc.fo.78.
Lex in odiosis disponens restringenda est.in.l.si maritus.§.queritur.nu.2.ff.ad leg.iul.de adul. fo.83.
Libellus hoc solo inept⁹, q: nõ interest agẽtis, nõ ꝑꝑ remediũ intẽtatũ nõ põt reijci, vt inept⁹. Et qđ cõtra, ⁊ itẽ si ꝓpter ineptã cõclusionẽ.in.l.posthumus.§.si quis ex.nu.5.ff.de inof.test.fo.14.
Libell⁹ incert⁹ ⁊ si interim admittat, nisi tñ lite pẽdẽte certificetur, sup eo snia nõ fert.in.l.j.§.interdũ.nu.1.ff.si pars here.pet.fo.33.
Libellum calumniosum iudex repellere potest.in.l.postꝙ.nu.2.ff.de peti.here. fo.31.
Libellus agẽtis cui reus verbo nõ cõtradixit, an procedat? Et qđ de eo qui per fundũ meũ it, se tamẽ id iure seruitutis nõ facere fateatur, num aduersus eum negatoria intentari queat? in.l.loci corpus.§.si quis mihi.nu.1.ff.si serui.ven. fo.63.
Libello accusatorio si dies apponatur, an tunc dies debeat ꝓbari? in.l.ij.nu.1.ff.de publi.iudi. fo.75.
Libellũ de actis dici. Et an in eo nomẽ imperatoris aut ꝯsulis, itez ⁊ dies inseri debeant? in.l.ij.nu.1.ff.de accusa. fo.76.
Libello eodem an pluribus criminibus quis accusari possit? in.l.ij.§.sed ⁊ si aliud.nu.1.ff.de accusa. fo.77.
Libell⁹ vbi inept⁹ est, absoluit re⁹ ab iudicij obseruatiõe ⁊ instãtia. Et an pars citari dẽat.in.l.titia cũ.nu.1.ff.de accus. fo.79.
Libertas vt seruitus sine titulo prescribitur.in.l.si edes.nu.4.ff.de seruitu.vrba.predio. fo.59.
Libertati vrbani p̃dij p̃scribẽde vt scĩn hois p̃scribẽtis bonaq; fides reqrũtur, ita ⁊ illi⁹ rei possessio, in qua libertas p̃scribit i rusticis nõ eq.in l.si edes.§.libertas.nu.1.⁊.3.ff.de ser.vrb.p̃d.f.59.
Libert⁹ patronũ quanꝙ accusare põt, occidere nõ põt. Et an filio bãnitũ patrẽ ex forma statuti occidere liceat? Et cur nõ idem in patrono? in.l.si adulterium.§.imperatoris.nu.1.ff.ad legem.iul.de adulter. fo.85.
Libertates legitima fauorabiliores. Et an legata ad pias causas legitimam minuant. ⁊ que dicantur pia legata? in.l.papinianus.§.quarta autem.nu.5.ff.de inoff.test. fo.15.
Liberum corpus non estimatur.in.l.si postulauerit.§.si liber.nu.1.ff.ad leg.iul.de adul. fo.83.
Licite factum per sequentem casum nõ efficitur illicitum.in.l.illud nu.1.ff.ad leg.cor.de fals. fo.88.
Lis ꝯtestari nũ sup actiõe iudicati dẽat, ⁊ qđ i iudicis offõ sup sñie executiõe.in.l.itẽ veniũt.§.idẽ recte.nu.1.ff.de pet.here. fo.26.
Lis num contestetur super querela? i.l.si quis libertatez.nu.4.ff.de peti.here. fo.22.
Lis cõtestata q̃n dicat? in.l.si post acceptũ.nu.3.ff.de rei vẽ.fo.37.
¶ Lite super directa contestata sententiam inutili ferri posse.in.l.si post acceptum.nu.6.ff.de rei ven. fo.37.
Liti se offerre quis dicatur? in.l.heredem autem.§.non solum.nu.1.ff.de pet.here. fo.24.
Litigiosam rẽ q in cã obtinuit recte vẽdere põt. Et an emphyteota rẽ emphy.vẽdere possit, sub ꝯditiõe si dñs voluerit, nec i cõmissum incidat? in.l.sciẽdũ.nu.2.ff.ad leg.flauiã de plag. fo.92.
Litis contestatio nũ fieri dicat, si reus actoris libello rñdeat. dico narrata prout narrãtur, ⁊ petita prout petuntur, pro parte v̇a, ⁊ ꝓ parte nequaꝙ.in.l.ꝓmittẽdũ.nu.1.ff.si pars here.peta. fo.33.
Litigiosi vitium num rei alienationẽ semper impediat? in.l.si post acceptam.nu.7.ff.de rei ven. fo.37.
Litis contestatione in principali perpetuari ac corroborari iudicis offm ad accessoria cõpetẽs.in.l.vtiq;.nu.3.ff.de rei vẽ. fo.36.
Litis estimationem qui soluit rem ab alio possessam quomodo, ac quo remedio recuperet? in.l.eius rei.nu.2.ff.de rei vend. fo.40.
¶ Locator ꝑ rei locate alienationẽ a cõducto in aliũ factã nũ priuari possessione dicat, quanꝙ ⁊ cõductor pensionẽ soluere nõ desinat? Et qualiter tũc locatori aduersus ꝯductorẽ alienãtẽ succurratur? nu.2.in.l.pomponius.nu.1.ff.quib.mo.vsuff.amit.fo.53.
Locupletior qualiter quis dicatur? in.l.vtrum autem.§.consuluit.nu.2.ff.de pet.here. fo.28.
Locus in quo per omnes Bartolus refellitur.in.l.hec autem.nu.3.ff.de ser.vrb.predio. fo.57.
Locus loci num in criminalibus libello apponi debeat? Et quid de tempore siue initij delicti, siue consummationis? in.l.ij.nume.6.ff.de accusa. fo.77.
¶ Lumen ac prospectus quot modis dici queant? in.l.inter seruitutes.nu.1.ff.de ser.vrb.pred. fo.58.

¶ De litera M.

MAgis particula, in iure modo electiue, modo comparatiue ponitur.in.l.j.nu.1.ff.commu.diuidun. fo.75.
Magistro discipulum verberare num liceat? Et quando gratia discipline magistrum discipulum verberasse, presumatur.in.l.si seruus.nu.3.ff.ad legem aquiliam. fo.66.
Magistratus durante officio a subditis num conueniri possint. et nu.seq.ad fi.in.l.pars literarum.nu.1.ff.de iudi. fo.10.

Maius minori tenebras offundere. Et prescripta per heredem scriptum testamento per querelam rescisso num in petitione heredi. veniunt? in. l. item videndum. §. quod si pro emptore. nu. 3. ff. de peti. hered. fo. 26.
Maleficium suadens an ꝛ quatenus teneatur? in. l. hec verba. nu. 1. ff. ad leg. iul. de adul. fo. 82.
Malitijs obuiandum esse. in. l. cum idem. nu. 2. ff. de pet. here. fo. 32.
¶ Mādans ac mandatarius simul in eodem libello accusari possunt. Item ꝛ falsos testes producens vna cum ipsis testibus. in l. nihil. nu. 2. ff. ad leg. iul. de adult. fo. 84.
¶ Maritus seruum dotalem recte manumittit. in. l. filius. §. maritus. nu. 1. ff. ad legem cor. de fal. fo. 88.
Maritus cum alijs fratribus heres, si vxoris dotem in familie erciscun. iudicio preceperit, an ab eo solo in casu restitutionis dotis, mulier repetet, an vero ꝛ a coheredibꝰ simul? in. l. si maritus. nu. 1. ff. famil. ercis. fo. 74.
Marito adulterium occidendi non tam amplum est ius, quam patri. Et paria reperiri quem in adulterij turpitudine, ꝛ in preparatorijs. in. l. quod ait lex. nu. 2. ff. ad legem iul. de adul. fo. 83.
Maritꝰ adul. cū vxore extra domū an capere possit? Et qd ad hoc requiratur? in. l. capite quinto. nu. 3. ff. ad leg. iul. de adul. fo. 83.
¶ Mater liberorum iniuriam num prosequi possit? in. l. j. nu. 2. ff. de accusa. fo. 76.
Matris hereditas filio num fforum iure queratur? in. l. filius non. nu. 1. ff. de inoffi. test. fo. 18.
¶ Mentionem eius fieri dici, nō quod expresse dicitur. sed ꝛ quod a contrario sensu colligitur. in. l. j. §. sed cur. nume. 2. ff. de pub. in rem actio. fo. 42.
Mensure publice in ciuitatibus de cuius mādato proponi debēt. in. l. hodie. nu. 1. ff. ad leg. cor. de falsis. fo. 90.
Mendacium authorem adeo punit, vt soluendi aliud pro alio facultatem perdat. sed ꝛ probandi onere grauatur. in. l. j. §. ꝛ cum iam. nu. 1. ff. si qua. paupe. fecis. dica. fo. 66.
¶ Militem in crimine lese maiestatis accusare posse. Et lubrico lingue parcendum. Et populares militibus inuidere. in. l. vltima. nu. 1. ff. ad leg. iul. maiest. fo. 81.
Milites quandoqꝫ large sumuntur, ꝛ qui sint? in. l. si quis postea. nu. 2. ff. de iudi. fo. 5.
Minor rem cum alio communem habens num diuidere eam possit? in. l. in tribus. nu. 1. ff. de iudi. fo. 5.
¶ Mistū sub simplicibus contineri. in. l. ij. nu. 3. ff. ad leg. aql. fo. 66.
¶ Modicum quandoqꝫ expenditur ex qualitate persone. in. l. fidei commissum. §. si libertus suus. num. 3. ff. de iudi. fo. 11.
Modus agendi in actione familie erciscund. remissiue. Et quid si duo domū conduxerunt, an alter aduersus alterū agere queat vt pensionis partem soluat, si timeat ob eam non solutā in rebus, vel corpore molestiā ferre? in. l. his cōsequēter. §. celsus. nu. 1. ff. famil. ercis. fo. 71.
¶ Momento fieri eodem, que successiue fiunt, dicuntur. in. l. si cum duas. nu. 1. ff. communia pred. fo. 62.
¶ Mors in vno ꝛ eodem homine duplex consyderari potest. Et annus quot dies habeat? in. l. ita vulneratus. nume. 3. ff. ad leg. acquiliam. fo. 69.
¶ Mulier ꝛ minor licite desistūt ab accusatione nulla, nec incidūt in turpil. Et eis licitum esse iura ignorare. in. l. j. §. accusationē. nu. 4. ff. ad senatuscō. turpil. fo. 93.
Mulier in criminali a testificando num repellatur? in. l. qui accusare. nu. 1. ff. de accusa. fo. 78.
Mulier si cum seruo adulterium commisit, vter accusari prior debeat? in. l. si quis adulterium. nu. 1. ff. ad leg. iul. de adul. fo. 84.
Mulieres quandoqꝫ coniugum morte gaudent. in. l. interdum. nu. 1. ff. de iudi. fo. 9.

¶ De litera N.

Natus ex secto matris ventre nū posthumus proprie dicatur? in. l. posthumus. nu. 2. ff. de inof. test. fo. 14.
Negatiuam quandoqꝫ quis probare cogitur. in l. j. nu. 1. ff. ad leg. iul. de sicarijs. fo. 86.
Necessitate que fiunt quatenus fieri intelligantur. in. l. si adulterium. §. si quis in honore. nu. 1. ff. ad legem. iul. de adulte. fo. 85.
Necessitatis causa quod cōceditur, cōcedi vltra necessitatem nō videtur. in. l. seruitutes. nu. 1. ff. de serui. vrba. predio. fo. 58.
Necessitate quod permittitur, permitti quatenus necessitas subest, intelligitur. in. l. j. nu. 4. ff. si vsufru. peta. fo. 54.
Nepos quis dicatur? in. l. si instituta. §. de inofficioso. nume. 1. ff. de inoffic. testamē. fo. 19
Nepos per successorium edictum num contratabulas habeat? in. l. pater filium. nu. 20. ff. de inoffi. testa. fo. 21.
Notarius an possit in vno loco rogari de conficiendo instrumento, ꝛ in alio cogi ingrossari. in. l. exigere dotē. nu. 2. ff. de iud. fo. 12.
Notorium non debet pronuntiari. in. l. vlti. nume. 2. ff. ad legem iul. maiesta. fo. 81.
Nummum recipiens ex testatoris iudicio an querelam ꝛ ius ad supplementum agendi perdat? in. l. papinianus. §. si conditioni nu. 2. ff. de inof. testa. fo. 16.

¶ De litera O.

Obligatus sub conditione in loco domicilij, si postea alibi nata obligatione reperiatur, an ibi conueniri possit? in. l. heres absens. §. si quis tutelam. nume. 6. ff. de iudi. fo. 7.
Obligatio ad antidora, an efficax sit ad persequendum? Et quid de eo quod soluitur occasione huius obligationis? in. l. vtrum autem. §. consuluit. nu. 1. ff. de peti. here. fo. 28.
Obligatio principalis magis attēdēda, quam accessoria. in. l. vtrū autem. §. si quis re sua. nu. 2. ff. de peti. here. fo. 28.
Obligatio ad penam legis iul. de vi priuata, vnde nasci dicatur? Et qui consentit in delictum non consentit in penam. Et quid in delictis priuatis? in. l. hac lege. nume. 1. ꝛ. 2. ff. ad leg. iul. de vi priuata. fo. 85.
Obreptio ꝛ subreptio in quo differant? in. l. si quis. nu. 1. ff. ad legem corne. de falsis. fo. 90.
Occidens seruum quem alij dare sub pena promiserat, an ad penā teneatur? in. l. ait lex. nu. 1. ff. ad leg. aquil. fo. 67.
Occidens testatorem, vel eum cui ab intestato succedere debet, priuari debet iure ac commodo hereditatis eorum. Et quid si vulneret tatum, aut eius vxorē occidat? Et quid si fratrem, ꝛ quod ab eo aufertur, cui applicari debeat? in. l. his consequenter. §. sed an. in. nu. 1. ff. fa. ercis. fo. 71.
Occidens bannitum non legitime. vel de bāno extractum, an puniendus sit? in. l. si ex lege. nu. 1. ff. ad leg. iul. de adul. fo. 85.
Occidere quempiam quibus casibus liceat? in. l. si seruus. nu. 2. ff. ad legem. aquil. fo. 66.
Occidere ꝛ si licitum non sit, est tamen capere licitum. in. l. capite quinto. nu. 2. ff. ad leg. iul. de adul. fo. 83.
Occiso vno in rixa, eum teneri de occiso, cuius ictu perijt occisus. si de eo constet. Et quid si non constet. Et qualiter teneātur socij si plura intercesserunt vulnera? in. l. si in rixa. nu. 1. ff. ad legem cor. de sicar. fo. 87.
Ociosum qd dicat? Et plꝰ offendi quē ex turpitudine quā videt. ꝙ ex ea quā audit. in. l. qd ait lex. nu. 1. ff. ad leg. iul. de adul. fo. 83.
¶ Officium iudicis vbi quis intentat, num tunc reconuentio locū habeat? in. l. sed si restituatur. nu. 1. ff. de iudi. fo. 8.
Officiali ꝛ persone publice de rebus eorum nō creditur. in. l. diuus adrianus. nu. 7. ff. de custo. reo. fo. 80.
¶ Opera seruorum ab vsufructu quid, ac quam varie distet? in. l. vnica. nu. 1. ff. de oper. seruorum. fo. 54.
Opinio doctorum communis ab expensis releuare quandoqꝫ solet in. l. eum quē. nu. 3. ff. de iudi. fo. 13.
Optionis legatū gnāle esse. in. l. his cōsequēter. nu. 1. ff. fa. erc. fo. 71.
Opus proprium diligit quisqꝫ magis, quam ab eo diligatur. in. l. pater filium. nu. 7. ff. de inoffi. testa. fo. 20.
Opus vbicūqꝫ est licitū facere, eodem quoqꝫ fabros artisqꝫ magistros licitū est adducere. in. l. j. rē ac. §. tignū. n. 2. ff. de rei vē. fo. 37.
¶ Ordinem scripture spectandum. ꝛ prius nominatum, dilectum magis. in. l. quoties. nu. 1. ff. de vsufruc. fo. 47.
Originalia instrumenta authentica dici. in. l. pomponius. nu. 1. ff. famil. ercis. fo. 71.
¶ Oues meas alienis permistas, quot modis vendicare possim? in. l. j. §. per hanc aūt. nu. 2. ff. de rei vend. fo. 34.

¶ De litera P.

Pacta secundū statuta limitari. in. l. qui luminibus. num. 1. ff. de ser. vrbanorum prediorum. fo. 57.
Pactum in traditione rei appositum, quam in cōuentione maioris virtutis est. in. l. ꝛ qui duas. nu. 1. ff. de ser. vrb. predio. fo. 59.
Paria esse quē ta em esse, ꝛ pio tali haberi. in. l. si maritus. §. legis iulie. nu. 1. ff. ad leg. iul. de adul. fo. 82.

Paria eē, si quis dicat, a diuortio, ⁊ a die diuortij. in. l. pater. nu. 2. ff. ad legem iul. de adulter. fo. 84.
¶ Partus in fructu si non est, nec partus partuū erit. Et aliqd pēdere ratione futuri euentus, quod non ratione presentis. in. l. vetus. nume. 1. ⁊. 2. ff. de vsufru. fol. 49.
¶ Pater turpis persona pupillariter filio non substituit. in. l. papinianus. §. sed nec impuberes. nu. 7. ff. de inoffi. testa. fol. 15.
Pater pupillo filio turpem personam substituere potest. in. l. papinianus. §. sed nec impuberes. nu. 2. ff. de inoffi. testa. fo. 14.
Pater filijs iniurius esse non debet. in. l. inofficiosum. nu. 2. ff. de inoffi. testa. fo. 14.
Pater in filij causa, ⁊ contra iudex esse potest, nisi recusatio proponatur. in. l. in priuatis. nu. 1. ff. de iudi. fol. 13.
Pater num pro filio instrumentum conficere queat. in. l. vxori. nu. 2. ff. ad legem cor. de fal. fo. 89.
Pater in legandis libertatibus, an possit filij legitimam in totum tollere? Et an ea saltem statuto tolli queat. in. l. papinianus. §. quarta autem. nu. 9. ff. de inoffi. testa. fo. 16.
Pr̄ que expēdit in honorē filij, an aīo donādi id facere videat? Et qd de impēsis factis in doctoratu filij, an fr̄ pro virili petere possit. in. l. filius a patre. nu. 1. ⁊. 2. ff. de peti. here. fo. 32.
Patronatus ius omnibus cōe esse heredibus, lz vnus tm̄ ex testatoris mandato sacellū extruxerit? Et an inter heredē ⁊ testatorē aliquis cōtractus iniri dicatur, qn̄ testator de aliquo heredem grauat. in. l. his consequenter. §. idem ait. nu. 1. ff. fa. erci. fol. 71.
¶ Pauper an accusare possit? Et quis dicatur pauper. in. l. qui accusare. nu. 4. ff. de accusa. fo. 78.
¶ Peccans in principali scienter rei illicite operam dando a iure in omnibus quoqz accessorijs in dolo esse p̄sumitur. in. l. si adulteriū. versi. q: multum interest. nu. 1. ff. ad leg. iul. de adul. fo. 84.
Pecunia publica num in alium quam destinata sit, vsum consumi possit. in rub. nu. 2. ff. ad leg. iul. pecul. fol. 91.
Pecunia hereditaria quotuplex esse dicatur? Et quādo redacta cēsenda sit. in. l. si possessor. nu. 1. ff. de peti. here. fo. 27.
Pecunia ad fenerandum apta nata nō d:: vñ sit illicitum vsura, lucrum dicatur. in. l. si nauis. nu. 4. ff. de rei ven. fol. 41.
Pecuniā venditori vel in sacculo offerre emptori qñqz satis esse. Et numerationem nonnunq̄ ad cōtractus tp̄s retrahi. in. l. si serui. §. interdum. nu. 2. ff. de vsufru. fo. 47.
Peculiū ⁊ si adeo deminutū, vt nisi res vna in eo permanserit, nō tamen sub peculij nomine vendicari posse. in. l. si possessor. nu. 1. ff. de rei ven. fo. 40.
Peculatus crimen generale esse, ⁊ sub se que comprehendat. in rubri. nu. 1. ff. ad legem iul. pecul. fo. 91.
Pena pecuniaria vbi locum habere non pōt, estqz necessario pena infligenda, imponitur corporalis. in. l. qui accusare. §. omnibus. nu. 2. ff. de accusa. fo. 78.
Pena legis si per statutum alteretur, an punitio remaneat? Et statuta dicentia bannitum interfici posse bñ fundata esse. in. l. eiusdem. nu. 1. ff. ad legem iul. de sicarijs. fol. 86.
Pena in delictis vbi a lege statuta nō est, constitutionibus aut iudicis arbitrio relinquitur. Et quid in ciuili. in. l. diuus. nu. 2. ff. de custo. reo. fo. 79.
Pena promissa per eum qui reum in iudicio sistere promisit cui applicanda sit. in. l. diuus. nu. 3. ff. de custo. reo. fo. 79.
Pena eius qui captum de carceribus eripit. in. l. in eos. nu. 2. ff. de custodia reorum. fol. 80.
Pena ordinaria ⁊ extraordinaria an pro eodē crimine imponi eidē possint? Et quid de duabus ordinarijs. in. l. j, nu. 1. ff. ad leg. iul. de vi priuata. fol. 85.
Penitentiam locū non habere in eo qui ab accusatore est p̄uētus. Et nulla ignorātia nupt. incestas confirmant. in. l. si adulteriū. nu. 3. ff. ad legem iul. de adulte. fo. 84.
Penitere ante litiscontest. ⁊ a cōfessione circa p̄paratoria facta recedere nū liceat. in. l. is qui se obtulit. nu. 2. ff. de rei ven. fol. 38.
¶ Pensionis solutione nū possessio queratur? ⁊ an inde probetur, in. l. pomponius. nu. 2. ff. qui. mo. vsufr. amit. fo. 53.
Pensiones ac vecture vsureqz num fructus nuturales dicantur. in l. si nauis. nu. 1. ff. de rei ven. fo. 41.
Pensiones ac vecturas accessiones fauorabiles dici. in. l. si nauis. nu. 2. ff. de rei ven. fo. 41.
Percussio ⁊ vulnus quid sint? Et quid in statuto cauente de percutiente ⁊ vulnerante, singulis eorum constituta pena. in. l. ait lex. §. rupisse. nu. 1. ff. ad leg. aquil. fol. 68.
Peremptorium necessarium esse, si quando iudex velit ad diffinitinam venire. in. l. ad peremptorium. nu. 1. ff. de iudi. fo. 12.
Persona principalis in testamento pro non scripta habita, nocet omnibus, qui ex consequenti commodum forent assecuturi. Et quid si sint persone due eque principales. in. l. filius. §. sequens. nu. 1. ff. ad leg. cornel. de fals. fol. 88.
Persona inquisiti in inquisitione an sit exprimenda. in. l. ij. nu. 3. ff. de accusa. fo. 76.
Personaliter capi in domo sua num quis possit. in. l. quod ait lex. nu. 4. ff. ad leg. iul. de adul. fol. 83.
Personaliter capere num priuatus quem possit? Et an liceat captū retinere: ⁊ q̄diu. in. l. capite quinto. n. 1. ff. ad. l. iul. de adul. f. 83.
Personali, q̄ reali possessorem magis astringi. in. l. non solum. §. si seruus plurium. nu. 3. ff. de rei ven. fo. 36.
Petere non debet quis id, cuius d̄niū nō esset postulaturus. Et bone fidei possess. vt in damno esse, ita nec in lucro debet. in. l. si ⁊ rē ⁊ pretium. nu. 2. ff. de peti. here. fo. 27.
Petitionem omnem coloratam esse debere. in. l. hoc colore. nu. 2. ff. de inof. testa. fo. 14.
Petitio hereditatis añ q̄relā nō cōpetit. Et petitio hereditatis lōgioris vite, q̄ q̄rela. in. l. pr̄ filiū. nu. 12. ff. de inoffi. testa. fo. 20.
¶ Pictura tabule, aut contra quando cedere dicatur. in. l. in rem actio. §. si quis rei. nu. 2. ff. de rei vend. fo. 37.
¶ Plagium quot modis committatur. in. l. j. nu. 1. ff. ad legem fla. de plag. fo. 92.
¶ Plura vnum totum qñqz faciunt, qñqz secus. Et qualiter sint ea petenda. in. l. j. §. per hanc. nu. 1. ff. de rei ven. fo. 34.
¶ Possessio iuriū in illū nō cadit, qui ea nō hēat, lz secus in quasi actuū possessione. in. l. pōponius. nu. 4. ff. de rei ven. fo. 35.
Possessio serui ⁊ si per aliū cepta sit, an proinde prescriptio aduersus vsumfructuarium, serui tn̄ stipulatione veri dn̄i noīe facta prescriptionem huiusmodi interrumpi. in. l. ex sylua cedua. §. de illo. nu. 4. ff. de vsufr. fo. 45.
Possessio vnde legitimi ⁊ vnde liberi in quo distent. in. l. pater filiū. nu. 2. ff. de inoffi. testa. fo. 21.
Possessio, vbi ius cōe contra possidentē facit, ab onere probādi nō releuat. in. l. harum. §. sed si queratur. nu. 5. ff. si serui. ven. fo. 64.
Possessio si per plures manus transierit, an omnes teneantur. in. l. vtrum autem. §. perinde. nu. 3. ff. de pet. here. fol. 28.
Possessio ex parte rei, cā est cōdēnationis faciende, ⁊ ex actoris p̄te actiōis dāde. in. l. is qui se obtulit. §. possidere. n. 1. ff. de rei vē. 38.
Possessionem multipliciter in iure dici. in. l. regulariter. nu. 4. ff. de peti. here. fo. 23.
Possessionis effectus atqz cōmoda. in. l. j. nu. 3. ff. fa. erci. fo. 70.
Possessionē ciuilē, quā proprietarius hz, plꝰ opari, ac naturalē, q̄ vsufructuarius hz. Et quid per quālibet earum acquiratur. in l. si fur. nu. 1. ff. de vsufruc. fo. 45.
Possessore rem meam nomine propria vēdente qualiter aduersus eum mihi succurratur. in. l. si hominem. nu. 2. ff. de rei vē. fo. 36.
Possessorem ad fructus perceptos vel post litem contest. non teneri. in. l. si post acceptum. nu. 8. ff. de rei ven. fo. 37.
Possessori mala fides aduersus quem nocere dicatur. in. l. non solū. §. si seruus. nu. 2. ff. de rei ven. fo. 36.
Possessor num liberetur, eius solutione, qui possidere dolo desijt. in l. heredē aūt. §. itē si qs dolo. nu. 1. ff. de pet. here. fol. 24.
Possessor bone fidei partum suū nō facit, lz fructus suos faciat. in l. si ego. §. partus. nu. 4. ff. de pub. in rem act. fo. 43.
Possessor bone fidei q̄ vsufructuarius plus iuris hr̄e censetur. in l. si vsufructuarius. nu. 1. ff. qui. mo. vsufr. amit. fo. 52.
Possessor omnis siue bone. siue male fidei sit, de fructibus semper impensas ipsorum causa factas semper deducit. in. l. fundꝰ. nume. 1. ff. famil. erci. fo. 75.
Possessor ad fructuum vsuras an teneatur. in. l. heres furiosi. §. fructuum. nu. 1. ff. de peti. hered. fo. 32.
Possessor post litem ɔtest. male efficiatur fidei, nō tn̄ vere sed ficte, an condemnetur si non sua culpa rei restituende facultatem nō habeat. in. l. si a bone. nu. 1. ff. de rei ven. fo. 37.
Possessor bone fidei, num deterioris conditionis quam male fidei esse possit, in. l. in rem actio. nu. 2. ff. de rei ven. fo. 37.
Possessor male fidei de fructibꝰ qui post rei iteritū peipi potuissent quousqz teneatur. in. l. si hominem. nu. 1. ff. de rei ven. fo. 42.
Possessor male fidei re ad vsum destinatum vtens, an de interitu teneatur. in. l. si nauis. nu. 3. ff. de rei ven. fo. 41.
Possessor male fidei qui possidendi cām hz, an q̄s facit vtiles expensas donare videatur. in. l. habitator. nu. 1. ff. de rei ven. fo. 41.
Possessor ī hereditatis petitione possidere dolo desinēs, qua actione teneatur? Et qd in rei ven. in. l. is qui se obtulit. §. sed ⁊ is. nu. 2. ff. de rei ven. fol. 38.
Possessor liti offerre se nō videtur, nisi possidere se dicat expressim, in. l. is qui se obtulit. nu. 3. ff. de rei ven. fo. 38.
Possessor rerū hr̄ditariaꝝ si a possessiōe cadat, q̄ actiōe ea recupet. in. l. heredem aūt. §. sed et si qs. nu. 3. ff. de peti. here. fo. 25.

Possessor male fidei ad deducēdas impēsas que remedia hēat? Et an id per modū exceptionis, an vero actionis.nu.4. Et tū qd inter se distent.in.l.plane.nu.2.&.6.ff.de peti.here. fo.31.
Possessor bone fidei qui hereditatē restituit, indebite solutū q̄ actione repetat.in.l.heredē aūt.§.idē iulianus.nu.1.ff.de pe.he.f.25.
Possessor hereditatis vel alius ad quē nō ptinet hereditas, si creditorib⁹ hereditarijs soluit, an hmōi solutio verū heredē liberet: an vero ei qui vere heres ē, is reputare, an deducere, possit: aut saltem num habeat ad repetendum indebiti condictionem.in.l. si quid possessor.nu.2.ff.de peti.here. fo.30.
Possessor hereditatis bone fidei deducere pōt, vel qd sibi naturalr debet.in.l.si qd possessor.§.sed si ipsi.nu.2.ff.de pe.here. fo.30.
Possessor bone fidei & male fidei nū medium recipiant.in.l.vtrum autem.§.sinautem.nu.2.ff.de peti.hered. fol.28.
Possessor male fidei quando est, quod actori remedium detur.in.l. si & rem & pretium.nu.1.ff.de peti.here. fo.27.
Possessor hereditatis & rei singularis quo ad fructuū restitutionē quid inter se distent? Et quibus actionibus ad eorum restitutionem quis teneatur.in.l.itē veniūt.§.fructus.ff.de peti.he.fo.26.
Possidens ciuiliter tantum, an rei vendic.conueniri possit.in.l.cuiuscunq3.nu.3.ff.de vsufru. fo.49.
Possidens rerum hereditatis pretia.qua actione conuenitur.in.l. heredem autem.§.sed & is.nu.11.ff.de pet.here. fo.25.
Possidens pro herede, qui tamen se non esse heredē intelligit, predo dicitur.in.l.pro herede.nu.5.ff.de pet.here. fo.23.
Possidens precario ab alio aduersus eundem prescribere nequit, sz aduersus alium sic. Et precarium malaq3 fides, prescriptioni nō obsunt.in.l.si edes.nu.3.ff.de serui.vrba.pred. fo.59.
Possidens ciuiliter an in rei ven.condemnetur.in.l.si a bono.nu.2. ff.de rei vendi. fo.37.
Possidēs rē pro indiuiso, in qua tm̄ partē hz, quaten⁹ eā possidere dicatur.in.l.pomponius.nu.1.ff.de rei vend. fo.35.
Possidēs ciuiliter ac naturaliter an rem ipsius ingrediētē propria authoritate repellere queat? Et quid si ciuiliter tātum.in.l.item si victori.§.si porrectum.nu.2.ff.ad legem aquil. fo.68.
Possidēs pro hr̄de aut possessore, p re, quā a se vēditā redemit qua actione ꝯueniat.in.l.si & rē & ptiū.nu.4.ff.de pe.here. fol.27.
Possidens pro herede vel possessor litē sibi moueri dubitās in hereditat.petitione si ab aliquo titulum acquirat, ad petitionē hereditat.excludendā, num talis titulus ei patrocinetur.in.l.si & rē & pretium.nu.5.ff.de peti.he. fol.27.
Posthum⁹ alien⁹ qs dicat.in.l.posthum⁹.n.1.ff.de iof.testa.f.14.
Posthumus dū speratur, quatenus iam natus heres effici possit. in.l.illud.nu.1.ff.si pars here.pe. fo.33.
Posthumi preteritio testamenti solennitatem respicit, sz exheredatio pietatis officium.in.l.antiqui.nu.6.ff.si pars here.pet.fo.33.
¶ Practica, vbi bāniti ob ꝯtumaciā apprehēdunt, q noīa cū alijs sil'ia hūt, possint efficaciter cōdēnari, nec possit excipere de nominis similitudine.in.l.eum quem.nu,2.ff.de iudi. fol.13.
Precario possidens ne vnq̄ quidē prescribit. Et quid de eo qui per quantumuis tp̄s censum pro re censuali non soluit, an prescribat.in.l.si precario.nu.2.ff.communia prediorum. fol.63.
Precedens in gradu exclusus num obstet sequenti.in.l.pater filiū. nu.16.ff.de inoffi.testa. fo.20.
Precedētia ambigua per sequētia declarari.in.l.vtrum autem.nu. 1.ff.de peti.here. fol.27.
Precedens in gradu, & item sequens excluso precedēte qualiter veniet.in.l.pater filium.nu.22.ff.de inof.testa. fo.21.
Precedentes extare sed exclusos esse, & non extare paria esse.in.l.pater filium.nu.2.ff.de inof.testa. fo.19.
Pretium in locum rei num iudicis officio in particularibus succedat.in.l.si hominem, nu.1.ff.de rei vendi. fo.36.
Pretium loco rei in vniuersalibus succedere.in.l.si & rem & pretiū. nu.3.ff.de peti.hered. fo.27.
Pretium recipiens a rei vendi.excluditur.in.l.vtrum autem.§.itē si rem.nu.5.ff.de pe.here. fo.29.
Pretiū in vniuersalibus & si loco rei succedat, nō tū res empta ptiō loco succedit.in.l.vtrū aūt.§.itē si rē.nu.1.ff.de pet.here. fol.28.
Pretium in particularibus in rei locū succedere. Et quibus id casibus contingat? Et pretium qua actione petetur.in.l.non solū. §.si quis.nu.1.&.2.ff.de rei vendi. fo.35.
Pretium in particularibus rei loco quibus casibus succedat, etiā si possessor pretium consecutus non fuerit.in.l.non.§.si seruus. nu.1.ff.de rei vend. fol.36.
Predo qd iteresse ptēdere queat.in.l.nō a iudice.n.2.ff.d iudi.f.11.
Prediorū dn̄antiū pluralitas. fuitutū pluralitatē īducit nō seruiētium pluralitas.in.l.si edes.nu.1.ff.de serui.vrb.pred. fo.59.
Prediū a ciuitate locatū vectigale dici, a priuato emphyteuticū.in l.vnica.nu.1.ff.si ager vectig. fo.44.
Predones fructus suos non faciunt.in.l.vtrum autem.§.si ante litem.nu.1.ff.de pet.here. fol.28.
Prelat⁹, cui de platura aut bñficio cōtrouersia mouetur, an possit interim bona ecclesie alienare.in.l.diu⁹.nu.8.ff.de pe.he.fo.22.
Prescribens ius alterius occidere dr. Et qualiter intelligendū sit.in l.si edes.§.libertas.nu.5.ff.de serui.vrba.pred. fo.59.
Prescriptio in criminalibus per libelli oblationem interrumpitur. in.l.mariti.§.sex mensium.nu.2.ff.ad leg.iul.de adulte. fo.84.
Prescriptio seruitutis que requirat.in.l.si quis diuturno.num̄.1.ff. si serui.vend. fol.64.
Prescriptio.xxx.anno.in actionibus personalibus nū de iure fforū fuerit? Et extincto principali accessorium qn̄q3 durare.in.l.qu occidit.nu.1.ff.ad leg.aquil. fo.68.
Prescriptione fieri posse, quod pacto nequit.in.l.sed si inter.nu.1. ff.de serui.vrba.pred. fo.58.
Prescriptioni, que nō ex sola nō petētis negligētia, sed ex facto petentis currit, bonam fidem necessariam esse.in.l.hec autem.nu. 2.ff.de serui.vrba.predio. fo.57.
Prescriptionē aduersus iuris īpedimēto īpeditū nō currere. Et qd si facti impedimēto.in.l.in rē actio.§.si qs.nu.1.ff.de rei vē.f.37.
Prescriptionē, que sine titulo spāli procedit, sola male fidei supueniētia īterrūpi.in.l.si ego.§.part⁹.nu.3.ff.de pub.in rē act.f.43.
Presumptioni si cedit, & ab eius quoq3 effectu recedi intelligitur. Nā quādiu presumptionis causa durat, tādiu & eius effectus. in.l.antiqui.nu.3.ff.si pars here.peta. fol.33.
Presumptionem pro sententia esse. & si ab ea appellatum sit.in.l.si instituta.§.de inofficioso.nu.2.ff.de inof.testa. fo.19.
Preteritio, qt modis sumat.i.l.iofficiosum.n.3.ff.de inof.test.f.14.
Preteritio mr̄is, vel q̄ se filiū hr̄e sciat, p exhr̄datiōe hr̄. Et exhr̄dationē varie dici.in.l.si īstituta.§.de testō.n.1.ff.d inof.testa.f.19.
Pretor in hereditatibus abintestato, quot edicta fecit.in.l.pater filium.nu.3.ff.de inof.testa. fo.19.
Preuaricatio non in accusatore solo locum habet.in.l.j.§.preuaricatorem.nu.1.ff.ad senatuscon.turpil. fol.93.
Princeps in crīe lese maiestatis qs intelligat? & q̄s cōprehēdat in hoc crīe pncipis appellatio? Et quid de principe inferiore a papa & Imperatore.in rub.nu.3.ff.ad leg.iul.maie. fo.80.
Princeps mandans castrum diruendum, ita mādare videtur, ne postea reedificetur.in.l.si quis adulterium.§.si quis adulteriū. nu.1.ff.ad leg.iul.de adul. fol.84.
Princeps de plenitudine potestatis procuratorē in criminalibus admittit. Et quid in episcopo, an idem possit.in.l.accusatore.§. ad crimen.nu.2.ff.de pub.iudi. fo.76.
Principali determinato, an iudicis officium expiret.in.l.qui restituere.nu.2.ff.de rei vend. fol.41.
Principali extincto nō semper extinguitur accessorium.in.l.is qui se obtulit.§.si homo.nu.1.ff.de rei ven. fo.38.
Principali extincto, num & extinguatur accessorium.in.l.vtiq3.nu. 2.ff.de rei vendi. fol.36.
Principaliter quod sit spectandum magis, quam accessorium.in.l. pecoris.nu.1.ff.de serui.rusti.predio. fol.60.
Principaliter actum spectandum & si ex eo incōueniens sequatur. in.l.impuberem.§.codicillos.nu.3.ff.ad leg.cor.de fal. fo.89.
Priuatus an de iure fisci opponere possit.in.l.is consequenter.§.sz an in.nu.2.ff.fa.ercis. fol.71.
Priuilegio pncipis ius nouū creari, absq3 eo tū qd alteri⁹ ius absorbeatur.in.l.si edes.§.libertas.nu.7.ff.de ser.vr.pred. fo.59.
Priuilegium minoris maiori in indiuisibilibus prodesse.in.l.si cōmunem.nu.1.ff.quemad.serui.amitta. fo.65.
Priuilegium aduersus iura concessum, num sit efficax.in.l.si maritus.§.legis iulie.nu.2.ff.ad leg.iul.de adult. fol.82.
Priuilegiatus nō priuilegiato succedēs, an suo priuilegio vti q̄at, in quibus successit.in.l.heres absens.nu.1.ff.de iudi. fol.6.
Priuilegia a iure scripto concessa.in dubio motu proprio concessa videri.in.l.heres absens.nu.3.ff.de iudi. fol.6.
Priuilegiū scdm nū facta in eo prioris mentione, nū efficax sit.in.l. heres absens.nu.4.ff.de iudi. fo.6.
Probatio vbi deest ad iusiurandum peruenitur.in.l.si cui.§.ijsdē. nu.4.ff.de accusa. fo.77.
Probationes facte non dato termino ad probandum an valeant. in.l.in crimine.nu.1.ff.ad.l.iuliam de adulte. fo.85.
Probationum euidentissimarum quid veniat.in.l.qui se obtulit. nu.1.ff.de peti.here. fo.31.
Probationes apud iudicē remittētem facte, an fidē faciāt apud aliū ad quē remittit re⁹.ī.l.si cui.§.cū sacrilegū.n.5.ff.d acc.f.78.
Probare in iudicio petitorio, q̄ possessorio graui⁹ est. Et possidēti nū probādi on⁹ incūbat.in.l.si qs destiauit.n.1.ff.de rei vē.f.37.
Non

Non probare, facti esse.in.l.j.§.calumniatoribus.nume.9.ff.ad senatuscon.turpil. fo.93.

¶ Processus aduersus latitãtem contumacem factus num sit efficax.in.l.non videtur.nu.2.ff.de iudi. fo.4.

¶ Procurator falsus rem in iudiciũ deducere non potest.in.l.licet verum.nu.2.ff.de iudi. fo.11.

Procurator in cã criminali nũ interuenire possit? Et si interueniat, an processus sit efficax.in.l.accusatore.§.ad crimen.nume.1.ff.de pub.iudi. fo.76.

Procurator substituendi potestatem habens, si alium in totũ substituat, & de substituti mandato dubitetur, qualiter de rato cauere debet, & quid si substitutus in certis duntaxat capitulis.in l.si vsusfru.mihi.nu.2.ff.vsusfr.quemad.ca. fo.56.

Procurator vendens rem dñi voluntate atq; mandato quatenus emptori teneatur? Et an tum dñs in procuratoris preiudicium mandatum reuocare possit.in.l.si quis prohibuerit.nu.1.ff.de pub.in rem act. fo.44.

Procurator & si vere contumax sit, nõ tñ dño appellandi remediũ auferri.in.l.item veniũt.§.petitã aũt.nu.5.ff.de peti.here.fo.27.

Procurator in rẽ suã inuito creditore nũ qs cõstitui possit? Et cessionariũ in locũ cedẽtis poni.i.l.ij.§.i hoc iudiciũ.n.3.ff.fa.er.f.70.

Procuratorẽ pro reo incarcerato admitti. Et in illis casibus procurator admittitur, in quibus aduersus absentem sñia ferri põt. in.l.accusatore.§.ad crimen.nu.4.ff.de publi.iudi. fol.76.

Procurator in cã criminali nũ admittatur? Et in iure excusatorem defensorem & procuratorem respectu criminosi esse.in.l.ex iudiciorum.nu.1.ff.de accusa. fo.79.

Procuratores ad resignandũ si constituit quis, an reuocato vno, poterit alius resignare.in.l.cum pretor.nu.3.ff.de iudi. fo.5.

Procuratorium ad procuratores faciẽdos num fieri possit? Et qd si quis inhabilẽ procuratorem cõstituat, cũ facultate substituendi, an substitutio per hmõi inhabilẽ facta efficax sit? Et an delegatus subdelegare potest.in.l.cum essent.§.per plurium.nu.1.& 2.ff.de serui.rusti.predi. fo.61.

Prohibitionem expressam plus operari q̃ tacitã.in.l.venditor.§.iudices autem.nu.2.ff.de iudi. fo.10.

Promittens fundum ea lege, vt si non dederit, soluat certam rẽ in penã, si interim moriatur pluribus heredibus relictis, quorum alij satisfacere promissis defuncti velint, alij nõ: an volentes euitent penam.in.l.venditor.nu.2.ff.de iudi. fo.10.

Promittens reum repñtare, ad id q̃diu teneatur.in.l.diuus pius. nu.4.ff.de custo.reo. fo.79.

Pronũtiationem super preuaricationẽ publici iuris esse. Et an ex illa punietur preuaricator.in.l.j.§.preuaricatorem.num̃.2.ff.ad senatuscon.turpil. fol.93.

Proprietatem q̃ vsumfructum difficilius accrescere.in.l.j.ff.de vsufru.accres. fo.50.

Proponendum longe prius quod statuendũ est, quã statuatur.in l.item veniunt.§.preter hec.nu.4.ff.de pe.here. fo.26.

Propositio vt affirmatiua vel negatiua dicatur, quid potissimum spectari debeat.in.l.j.nu.5.ff.si serui.ven. fo.63.

Proprietarius que locare nõ consueuit, sed in sue persone vsum retinere, non potest vsufructuarius locare nec vendere. Et an emphyteuta, quam in fundo edificauit emphyteo.domũ destruere possit.in.l.si cuius.§.si edium.nu.2.ff.de vsufr. fo.46.

Proprietarius fructibus extantibus nũ aduersus furẽ cõdictionẽ furtiuã intentare queat.in.l.si fur.nu.3.ff.de vsufr. fo.46.

Proprietatis cãm ab vsufructu diuersam. Et an proprietario delinquente, licet alius vsumfructum habeat, proprietas confiscationi subesse possit.i.l.cuiuscũq;.§.si fund⁹.n.1.ff.de vsufr.f.49.

Proprietarius an vsufructuario cauere teneatur, quod finet ipsum vti frui.ibidem nu.2.

Proprietari⁹ qui vsumfructũ sibi locatũ, si alij relocet, an vsufructuariũ possessiõe puet.i.l.põponi⁹.n.3.ff.q.mo.vsuf.amit.f.53.

Proprietatis acquisitionẽ causam instantaneã, vsusfructus successiuam habere.in.l.j.§.interdum.nu.4.ff.de vsufr.accre. fo.50.

Proprietates inutiles esse non debere. Et num quis operas suas in perpetuum locare possit.in.l.omniũ.nu.2.ff.de vsufr. fo.44.

Prorogatio in criminalibus num locum habeat.in.l.j.nu.12.ff.de iudicijs. fol.3.

Prorogatio de habitu ad actum quedam est.in.l.cõsentire.§.si iudex.nu.4.ff.de iudi. fol.4.

Prorogatio iurisditionis partium consensu num vel citra litiscontestationem fieri possit.in.l.j.nu.2.ff.de iudi. fo.3.

Prorogationem iurisdit.vel per quemlibet actum iuridicum fieri posse.in.l.j.nu.3.ff.de iudi. fol.3.

Prorogatio tpis ad tempus qñ efficaciter fiat, & qñ nõ? Et an sciẽtia iudicis requiratur? Et quid in alijs prorogationis gñibus. in.l.consentire.§.si iudex.nu.1.&.2.ff.de iudi. fol.4.

Prospectus sine lumine, lumen sine prospectu esse non põt. Et pauper quam diues quandoq; plus habere dicitur.in.l.inter seruitutes.nu.2.ff.de serui.vrba.pred. fo.58.

Protestatio animum protestãtis declarat.et eadem qñq; actionẽ quandoq; exceptionem parit.in.l.is qui se obtulit.§.in re petita.nu.1.ff.de rei ven. fol.38.

Protestatio ius ad penam agendi conseruat.in.l.communi diuidundo.nu.4.ff.commu.diui. fo.75.

Prouisio hominis legis prouisionem cessare facit.in.l.via constitui.nu.1.ff.de serui.rusti.pre. fol.60.

Prouisio hominis ad ea que lex operatur non extẽditur.in.l.si debitori.nu.6.ff.de iudi. fol.7.

¶ Publicatio bonorũ alicuius qñ fit, quid in ea veniat.in.l.si postulauerit.§.questioni.nu.3.ff.ad leg.iul.de adul. fo.84.

Publiciana qñq; aduersus dñm datur.in.l.qui restituere.nu.2.ff. de rei ven. fo.41.

Publicianam reiq; vendicationem simul nũ quis proponere possit.in.l.j.nu.4.ff.de pub.in rem actio. fo.42.

Publicianam competere posse & si res non vsucapiatur.in.l.eum qui.§.pretor.nu.2.ff.de pub.in rem act. fol.43.

Publiciana vt cõpetat, traditionẽ fieri ex eodẽ titulo, quo cõctũ eẽ dr, necesse.in.l.eũ qui.§.vt igitur.nu.1.ff.de pub.in rẽ.act.fol.43.

Publiciana que pro re ipsa datur, quot requirat.in.l.j.num̃.1.ff.de pub.in rem act. fol.42.

Publiciana qui agit, & si dicat aduersarium suum dñm non fuisse, non ad id probandum astringi.ibidem.

Publiciana proposita si ab aduersario dñiũ probet, cadet cã ppones, & proposito dñio, quod propositum esse intelligatur.ibidẽ.

Pugnas & colluctationes virtutis exercẽde causa, licitas eẽ. Et qd in torneamentis & hastiludijs. Et quid iure canonum.in.l.que actioni.§.si quis.nu.1.ff.ad leg.aquil. fo.66.

Puniendus est qui malorum ac negligentum opera vtitur.in.l.nõ est facilis.nu.1.ff.de custo.reo. fol.80.

Pupillari expressa matrem excludi & quid in tacita.in.l.papinianus.§.sed nec impuberis.nu.1.ff.de inoffi.testa. fo.14.

Pupillares tabelle, qñ patris testm̃, & qñ ipsius pupilli eẽ dicãtur. in.l.papinianus.§.nec impub.nu.3.ff.de inof.test. fol.14.

Pupillus an accusare criminaliter possit: & tum, an subscribere accusationi debeat? Et quid de infamibus infamia facti, & quid de infamia canonica.in.l.qui accusare.nu.2.&.3.ff.de accu.f.78.

Pupillus hñs domicilium apud vnum iudicẽ, & bona apud aliũ, abs quo iudice prouidebitur, tum respectu persone tutele, tum bonorum.in.l.argentarium.§.in nomine.nu.1.ff.de iudi. fol.9.

¶ De litera Q.

QVartam ad querelam excludendam vnã sufficere.in.l.papinian⁹.§.si qs impubes.nu.1.ff.de inoffi.testa.fol.16.

Quarte due num hodie detrahi possint.in.l.papinianus.§.meminisse.numero.4.ff. de inoffi. testamen. fo.16.

Qualitas quando facit, vt quid cui competat, necesse est vt ea adsit quo tempore actus fit.in.l.quod ait lex.nu.3.ff.ad legem iul. de adulter. fo.83.

Qualitas in mandatario delictum aggrauat in mandante. Et quatenus id verũ sit.in.l.j.n.1.ff.ad leg.põpe.de parricid.fo.87.

Quasi possessionis commoda que sint.in.l.harum.§.sed si queratur.nu.4.ff.si serui.vendi. fo.64.

Quasi, improprietatis notam.in.l.pro herede.numero.2.ff.de peti. hered. fo.23.

Quasi rei vendicatio in quot partes deducta sit? Et libellus in rei vendi.qua ratione formetur, & quid continere debeat.in rubri. nu.2.ff.de rei ven. fo.34.

Quasi possessio in seruitutibus causam continuam habentibus, qualiter acquiratur.in.l.harum.§.sed si queratur.nu.1.ff.si serui.vend. fol.64.

Quorum bonorum interd.quando detur.in.l.qui de inofficioso.nume.2.ff.de inof.testa. fol.18.

Querelam instituto aduersus vulgariter substitutum quandoq; dari.in.l.papinianus.§.quarta autem.numero.11.ff.de inoffic. testamen. fol.16.

Querelam, qua quis repudiatione est exclusus, per successionem non deferri.in.l.titia filiam.§.heredi eius.numero.3.ff.de inoffi.testamen. fo.17.

Querela mota ad sententiam lite non contest.non peruenitur.in.l. qui repudiãtis.§.cum contratabu.nu.1.ff.de inof.testa. fo.17.

Querelam preparasse nō vr̄, qui in ea intētata non perseuerauit. in l. titia filiam. §. heredi eius. nu. 1. ff. de inoffi. testa. fo. 17.
Querela ⁊ contrabulas in quo distent. in l. pater decedens. nu. 3. ff. de inoffi. testa. fol. 18.
Querelā intendit qs pro ea dūtaxat pte, quā abintestato habitur⁹ est. in l. pater decedens. nu. 1. ff. de inoffi. testa. fol. 18.
Querela olim pacto remitti poterat. ⁊ qd hodie. in l. inofficiosum. nu. 4. ff. de inof. testa. fo. 14.
Querele remedium querere in sequentibus gradibus ex transmissione, ⁊ per successor. edictum lōge differre. in l. pater filiū. nu. 4. ff. de inof. testa. fo. 20.
Querelam odiosam magis, ꝙ cōtratabul. in l. pater filium. nu. 19. ff. de inof. testa. fol. 21.
¶ Questio ciuilis si in criminali incidat, vtra prior expediri dēat? Et qd contra. in l. qui cetu. nu. 1. ff. ad leg. iul. de vi publi. fo. 85.
¶ Querela preteritione, an exheredato competat? ⁊ itē ius nullū dicendi, ac bono. poss. contrata. quando competere dicatur? remissiue. in l. j. nu. 1. ff. de inof. test. fo. 13.
Querela olim quatuor casibus competebat. ibidem nu. 2.
Querelam patri competere exheredato, si non exheredationis cā sit expressa. ibidem nu. 3.

¶ De litera R.

Ratio aut causa, que eadem est cum dicto, nihil releuat. in l. pro herede. nu. 1. ff. de peti. here. fol. 23.
¶ Reconuentio in criminali num fieri possit. in l. consentire. §. sed ⁊ si agāt. nu. 1. ff. de iudi. fo. 4.
¶ Relicta pro resarciendis restituendisq̄ vsuris ⁊ male ablatis, es alienum dici. Et vsurariū ⁊ hoim ⁊ dei debitorem esse. in l. papinianus. §. q̄rta aūt. nu. 3. ff. de inof. testa. fo. 15.
Relictum pauperibus, an in eos quoq̄ qui ipsis subseruiūt distribui queat. in l. j. nu. 2. ff. de vsu ⁊ habi. fo. 55.
¶ Remedia duo simul an intentari possint. in l. qui de inofficioso. nu. 6. ff. de inof. testa. fo. 18.
Remedia contraria sub conditione proponi simul posse. in l. papinianus. §. si quis irritum. nu. 1. ff. de inof. testa. fol. 16.
Remedia duo hn̄s ad idem consequēdum quorū alterum eligere tenetur, si reus absoluatur ab vno, quo actor ipse vti voluit, nū sententia in altero exceptionem paret? Et an ea vltra causam in ea expressam effectū porrigat. in l. nō solū. nu. 2. ff. de rei vē. fo. 35.
¶ Remissio ad suum iudicem num in contractibus locū habeat. in l. heres absens. §. si quis tutelam. nu. 4. ff. de iudi. fo. 7.
¶ Renuntians iuri futuro, qualiter ac quatenus renuntiare intelligatur. in l. si vxor. nu. 1. ff. ad leg. iul. de adulte. fol. 82.
¶ Reo in termino peremptorio cōparēti aduersus actorē absentē que remedia de iure ffor um competierunt. Et que hodie. in l. et post edictum. nu. 2. ff. de iudi. fo. 12.
¶ Representari, quam representare honorabilius esse. in l. vtrū autem. §. item si rem. nu. 4. ff. de pe. here. fo. 28.
¶ Rn̄dere per verbum, nego, aut per, dubito, paria esse. Minus tamen punitur, qui per dubito, ꝙ qui per negādi verbū rn̄det. in l. si debitor. nu. 1. ff. de peti. here. fo. 31.
¶ Rescriptū principis suspectū producēti maior pena imponit, ꝙ qui aliud instrm̄ producit. Et ei qui instrm̄, ꝙ qui aliā scripturā. in l. diuus pius. nu. 1. ff. ad leg. cor. de fal. fo. 90.
Rescripto ipetrādo nū regrat̄ ꝯsēs⁹ ptis aduerse. Et pnceps nemini notabili viro verecūdiā igerit. i. l. obfuādū. n. 1. ff. d iudi. f. 10.
¶ Restitutioni res obnoxia nū efficaciter alienetur. in l. si sub conditione. nu. 1. ff. qui. mo. vsufr. amit. fo. 53.
¶ Jus accrescēdi inter legatarios diuersorū testatorū locū nō hz. in l. si sub conditione. nu. 2. ff. qui. mo. vsufr. amit. fo. 53.
¶ Res mea vna vt aliī mee fuitutē dēre neqt, sic nec tua, q̄ aliqn̄ ad me redire dz. in l. olimpico. nu. 1. ff. de serui. vrb. predi. fol. 59.
Res empta ab vno fratrū fil' cōmorātiū, aut sociorū vno, nū cōis eē debeat. in l. item veniunt. nu. 4. ff. de peti. here. fo. 26.
Res corrūpi quot modis dicatur. in l. ait lex. §. inquit lex hominē. ff. ad legem aquil. fol. 67.
Res sub ꝯdōne legata, si interim per heredē vendat̄, dn̄iū eius in emptorē trāsferri. Et eūdē fruct⁹ lucrifacere. Et in vltimis volūtatib. ꝯdōnē nō retrotrahi. in l. emptor. nu. 3. ff. de rei vēdi. f. 41.
Res mobilis rei coherēs immobili pro indiuiso pōt, sicut ⁊ immobilis. in l. binas qs edes. nu. 1. ff. de serui. vrb. predi. fol. 59.
Res mea tue varie accedere pōt: ac tū nū eā vēdicare possim: ⁊ qb⁹ casibus. in l. in rem actio. nu. 3. ff. de rei ven. fo. 37.
Res sacre nū vēdicari possint. in l. in rē actio. nu. 2. ff. de rei vē. f. 37.
Res empta vel hr̄ditatis noie, si ipi hr̄ditati necessaria non sit, an in hr̄ditatis petitiōe veniat. in l. itē veniūt. n. 1. ff. d pe. he. fo. 26.
Res empta de pecunia mea per te ac noīe tuo cuius sit futura. in l. item veniūt. nu. 2. ff. de peti. here. fol. 26.
Res inter alios acta qn̄ aliis prodesse dicatur. in l. posthumus. §. si quis. nu. 2. ff. de inoffi. testa. fo. 14.
Res empta de pecunia hereditaria ab herede in subsidiū peti posse. in l. vtrum autē. §. si rem. nu. 5. ff. de pe. here. fo. 28.
Res in libello petitas, quot modis declarare possumus. in l. si in rem. nu. 1. ff. de rei vendi. fol. 35.
Res mobilis pro indiuiso num possideri queat. in l. pōponius. nu. 2. ff. de rei ven. fol. 35.
Res ⁊ si pempta sit, q̄ pncipal'r petita fuit, sniam pp tria necessaria. Et q̄ sint illa? Et itē re ipsa pempta instantia propter accessiones durare. in l. vtiq̄. nu. 1. ff. de rei ven. fo. 36.
Rei vēdicatione ad pretium nō agi, nisi dn̄i noīe res vēdita sit vel ea nō extante. in l. vtrū aūt. §. itē si rē. nu. 2. ff. de pe. here. fo. 29.
Rei idētitate durante, res eadē permanet. i. l. proponebatur. nu. 1. ff. de iudi. fol. 13.
Rei vēdicatione agens quid petere, ⁊ iudex qualiter pronuntiare debeat? Et qd de libello in quo dn̄s nō petit se dn̄m declarari, sz aduersariū ꝯdēnari: nū iudex poterit eū eo nil obstante, dn̄m declarare. in l. fructus non. nu. 1. 2. ⁊ 3. ff. de rei ven. fo. 39.
Rei vēdicatione agēs, si gn̄aliter dicat rē ad se ptinere iure dn̄ij vl' q̄si, q tn̄ re vera ad eū tpe litis ꝯtestate, nō cōpetebat, si eidē post litē contest. dominiū supueniat, nū super eo sentētia ferri queat. in l. non quemadmodum. nu. 4. ff. de iudi. fol. 8.
Rei vendicatione qui agit, fortiori iuri innititur, ꝙ qui hereditatis petitione. in l. fructus. nu. 1. ff. de rei ven. fo. 38.
Rei vēdicationem aduersus legatum nō cōpetere, nisi pro alterius possessione. in l. non alias. nu. 1. ff. de iudi. fol. 8.
Rei vēdicationē nō dn̄o dari. i. l. si post acceptū. n. 5. ff. d rei vē. f. 37.
Rei vendicationis verbū simpl'r prolatum, quid notet. in l. in rem actio. nu. 3. ff. de rei ven. fol. 37.
Rē meā si tu possideas, cuius vsufructus ad tertiū ptineat, ⁊ ꝯtra aduersus te ad eādē agam: tu ad rē meā restituendam teneris vna cū fructib⁹, ⁊ si ali⁹ sit vsufruct⁹: qm̄ aduers⁹ me nō potes de iure tertij allegare. in l. fruct⁹. nu. 2. ff. de rei vendi. fol. 38.
Rei vendicatio quotuplex sit. in rubrica. ff. de rei ven. fo. 34.
Rē meliorē fieri, si q̄ ad oblectationē volūtatēq̄ cōpata sunt. i redditū ac prouētū reducātur. Et que testōr aut proprietarius facere destinauerat, velle videtur, vt fructuarius faciat. in l. si cuius. §. fructuarius. nu. 1. ff. de vsufruc. fo. 46.
Rei vēdi. directa atq̄ vtilis cui dētur. ⁊ an eidē? Et dn̄iū l iure pro quo dantur varie consyderari. in rub. nu. 3. ff. de rei ven. fol. 34.
Re⁹ ꝯfitēs rē de qua agit̄, actoris esse, qualiter intelligatur cōfiteri eius esse. in l. si quis intentione. nu. 1. ff. de iudi. fo. 12.

¶ De litera S.

Sacrilegium verum quid sit. Et circa qd cōmittat̄. in l. sacrilegij capite. nu. 1. ff. ad l. iul. pecul. fol. 91.
Sacrilegij crimē magnū scel⁹ eē quo de⁹ offendit̄, at pnceps ppl'i, crīe lese maiestatis. i. l. si cui. §. cum sacrilegium. nu. 1. ff. de accusa. fol. 78.
Sacrilegiū cōmittit qui regis saluā guardiā rūpit. Et qual'r id sit intelligēdū. in l. sacrilegij capite. nu. 3. ff. ad l. iul. pecula⁹. f. 91.
Sacrilegium quid sit. in l. diui. numero. 1. ff. ad legem iuliam peculatus. fol. 91.
¶ Sanctum a sacro quid differat. ⁊ quot modis sanctum dicatur. in l. sacrilegij capite. nu. 2. ff. ad leg. iul. pecul. fo. 91.
¶ Satisdationem, quā heredi. petitione conuentus prestare tenet̄, duplicē esse. in l. diuus. nu. 7. ff. de peti. here. fol. 22.
Satisdatio de non alienando aut prohibitio quid operetur. in l. diuus. §. diuus adrianus. nu. 3. ff. de peti. here. fo. 22.
¶ Sciētiā atq̄ patiētiā veri dn̄i pro titulo ac traditione hr̄i. Et in pscribēdo seruitutes, que dr̄ia sit inter personales ac reales. in l. si ego. §. si de. nu. 4. ff. de pub. in rem act. fo. 43.
Scienti dolus non infertur, nec decipi dicitur. in l. qui se obtulit. nume. 2. ff. de peti. here. fol. 31.
Scire cepisse, vel scire posse paria esse. in l. vtrum autem. §. si ante litem. nu. 3. ff. de pe. here. fol. 28.
¶ Securitas a principe data est seruāda. Et securitate gn̄al'r ꝯcessa qui veniāt. in l. j. nu. 1. ff. ad leg. cor. maiesta. fol. 80.
Securitas quotuplex est. Et quid si securitas cuipiam ⁊ socijs cōcessa est, an iudeus socius in ea comprehendatur? Et quid si sit concessa profectio, an sit concessa ⁊ reditio. in l. j. nu. 2. ff. ad leg. iuliam maiesta. fo. 80.

Secūd⁹ in data si aduersus bñficij possessorem egerit, ꝛ obtinuerit an snia in priori in data preiudicet.in.l.filio qui.§.contratab.nu.1.ff.de inoff.testa. fo.17.
¶ Sed, particula quā naturā hēat.i.l.vtꝝ aūt.n.2.ff.de pe.he.f.27.
¶ Snia diffinitiua aduersus absentez, lite nō ꝯtestata, an ferri possit.in.l.si heres absens.§.si quis tutelā.nu.1.ff.de iudi. fo.7.
Sententia diffinitiua in cōfessum, an ferri debeat.in.l.si deberi.nu.5.ff.de iudi. fo.7.
Sentētia declaratoria in personali, velut ꝛ ī reali ferri potest.in.l.si pretor.nu.4.ff.de iudi. fo.13.
Snia lata aduersus absentem īpeditū an sit efficax. Et ex snia quot remedia nascantur.in.l.si pretor.§.paul⁹.nu.1.ff.de iudi. fol.13.
Sētentia ꝓ possessore lata, eū bone fidei possessorē censeri facit.in.l.filio qui.§.contratab.nu.3.ff.de inoff.testa. fo.17.
Sententia cōtra filium in querela lata, num ei noceat veniēti abintestato, si per alium ipsi aperiatur via.in.l.pater filium.nu.13.ff.de inoffi.testa. fo.20.
Sentētia super re pro actore lata, an ad fructus quoqꝫ porrigatur. Et quid in absolutoria pro reo, an super re lata, in fructibus pariat exceptionē.in.l.fructus non.nu.4.ff.de rei vendi. fo.39.
Snia sioꝝ iure an in absentem actorē ferri potuit. Et quid hodie.in l.papinian⁹.§.meminisse.nu.1.ff.de inoffo.testa. fo.16.
Sententia, qñ quis veniret puniendus in alio, quam in quo snia ferretur. vt penā euitet, quod remedium subsit.in.l.papinianus.§.meminisse.nu.2.ff.de inoff.testa. fo.16.
Snia qua appellationem desertā fuisse pronuntiatꝛ, nū interlocutoria sit, an diffinitiua.in.l.titia cū.nu.4.ff.de accus. fo.79.
Sentētia plura cōplectens capita, in vno valere, ꝛ in alio pōt non valere. Et sic ꝑ parte appellari ꝛ ꝑ parte nō. Et appellationem nullitatis cām deuoluere.in.l.q̄dā.nu.1.ff.fa.ercis. fo.74.
Sentētia lata pro vno, prodest etiam ei qui post sniam ab eo q obtinet, cām hꝫ.in.l.itē labeo.§.qđ pro tp̄e.nu.2.ff.fa.ercis. fo.72.
Snia q̄ appellationē desertā fuisse ꝓnuntiatꝛ, diffinitiua nū sit, an interlocutoria.in.l.harum.nu.3.ff.si serui.ven. fo.64.
Sētentia in indiuisibilib⁹ ꝑ vno lata, aliīs vt prodest, ita nocet.in l.loci corpus.§.si fundus.nu.1.ff.si serui.ven. fo.63.
Sententia vt in dubio quo ad rem principaliter in delictum, nō reuocatur, sic nec quoad ea, q̄ accedunt.in.l.si titio.§.vsumfructū.nu.1.ff.de vsufruc. fo.47.
Sentētia declaratoria sup crimine an valeat.in.l.j.§.calūniatorib⁹.nu.11.ff.ad senatuscon.turpil. fo.93.
Sentētia cōtra absentē ꝛ indefensum nō valet obtenta ꝑ obreptionē. Et quid si contra p̄ntem. Et item quid in iudicis decreto.in.l.si quis.nu.2.ff.ad leo.corne.de falsis. fo.90.
Sententia diffinitiua ab interlocutoria q̄liter dignoscatur. remissiue. Et an iudex delegatus sniam suam exequatur.in.l.qui restitueri.nu.5.ff.de rei ven. fo.41.
Sententia sub conditione an ferri queat.in.l.in fundo alieno.nu.3.ff.de rei vend. fo.39.
Sententie verbo in dubio diffinitiuam intelligi. Et an reiectis a iudice excusationibus per excusatorē allegatis, si ipse procedat, valeat processus.in.l.accusatore.§.ad crimen.num.3.ff.de publ.iudi. fo.76.
Sentētie late pro vno, an propter alterius petitionem vel litis pendentiā impediatꝛ executio.in.l.cū idem.nu.1.ff.de pet.her.fo.32.
Sentētie acquiescere num videatꝛ qui non appellat.in.l.pater filiū.nu.10.ff.de inof.testa. fo.20.
Sententia sub cōditione num effcaciter ferri queat. in.l.quēadmodum.nu.3.ff.de iudi. fo.8.
Sententiam ferri posse super, quod post litem cōtestatam superuenerit.in.l.si hereditatē.nu.2.ff.de pet.heredi. fo.21.
Sententiā latam cum falso procuratore in sui ꝑiudiciū ratā dñs habere pōt non partis.in.l.licet virū.nu.1.ff.de iudi. fo.11.
Sententiam declaratoriā in criminali ferri.in.l.athaletus.nu.2.ff.ad legem corn.de fal. fo.89.
Sententiā incertā admitti sicut ꝛ libellū incertū, vbicūqꝫ res a principio, vel lite pēdēte aduersarū facto certificari nequit, aut ex ipsi⁹ rei natura.in.l.q de tota.§.incerte.nu.1.ff.de rei ven.f.42.
Sententiā declaratoriā in realibus ferri.in.l.har ūz.§.sed si queratꝛ.nu.3.ff.si seru.vend. fo.74.
Sententiā ferri posse super eo, in quo lis contestata nō est, in.l.non potest.nu.1.ff.de iudi. fo.7.
¶ Seruit⁹ fundoꝝ dñantiū ac seruiētium cōicatiōe nū impediatꝛ, an vero extinguatꝛ.in.l.si cōi fundo, nu.1.ff.de seru.ru.p̄dī.f.60.
Seruitutis extinguēde cōicatio cā nō ē. Et cur redēptio magis potiusqꝫ extiguit, ac cōicatio.i.l.si cōi diuidū.n.2.ff.đ ser.ru.p̄.f.61.
Seruit⁹ legata fundo domināti.vbi plures sunt dñi, qñ ipso iure acquiri dicatur.in.l.itinere.nu.1.ff.de seru.rust.p̄di. fo.61.
Seruituti cōstituende cuilibet necessariū ne hois factum sit. Et que seruitutes causam continuā, discontinuā ꝛ quasi cōtinuā habere dicantꝛ.in.l.foramē.nu.1.ff.de serui.vrb.predio. fol.58.
Seruitus aqueductus qñqꝫ ꝯtinuā, qñqꝫ discontinuam habere dr. Et an possit sup stagno lacuue, q̄ natura sua exarescere solēt, cōstitui.in.l.foramen.nu.2.ꝛ.3.ff.de serui.vrb.predi, fo.58.
Serui depositiōi propter probationū inopiā statur.in.l.capite quinto.nu.6.ff.ad legē iul.de adul. fo.83.
Seruitutes causam discontinuā habētes longo tp̄e, an prescribantur. Et an in eis quasi ciuilis possessio cadat.in.l.si ego.§.si de.nu.1.ff.de pub.in rem act. fo.43.
Seruitutes qñqꝫ ex titulo traditionis a nō dño facte, qñqꝫ ex patiētia veri domini prescribi.ibi.nu.2.
Seruitutem actus habenti cur hastam erectam ferre prohibeatur. Et quid si statuto caueatur, quod plateam cum corio grādioris animalis occupantes gabellam pendant, an qui ad manū coriū habet gabellam debeat. Et quid si non vt vendat, sed ad vsum suum habeat, vt pote aduersus frigoris rigorem.in.l.qui sella.nu.1.ff.de serui.rusti.predio. fol.60.
Seruitutes personales quibus constent.in.l.si quis binas.nu.1.ff.de vsufruc. fo.47.
Seruit⁹ quā quis ea lege acquisiuit, vt cū persona extingueretꝛ, nū ꝑsonalis dicenda sit. Et quid si qs aliī fundū nō habenti pecora pascēdi, pomave colligendi, aut fructuū partē aliquā, nū hmōi cōcessio seruitus dicatur.in.l.si qs binas.nu.2.ff.de vsufr.f.47.
Seruitutes vbi plꝛes sūt, remissa vna aut ꝑdita, nō ītelligitꝛ alia ꝑdita aut remissa. Et qđ opatꝛ remissio expressa, illud opatꝛ ꝛ prescriptio per tp̄is lapsum.in.l.si edes.nu.2.ff.de serui.vrb.p̄d.fo.59.
Seruitus fundo meo ad tuū qñ flumen publicū in medio est, an cōstitui possit.in.l.flumine.nu.1.ff.de serui.rust.pred. fo.61.
Seruitutem vie ad fundum meum per fundum tuum, sicut acquirere possum, ita ꝛ ad viam publicam vel ciuitatē.in.l.flumine.nu.2.ff.de serui.rust.pred. fo.61.
Seruitutem cōicatione nō extingui sed pro parte retineri. Et quid per redemptionem.in.l.vnus ex sociīs.nu.1.ff.de seruitu.rustico.predio. fo.61.
Seruitus aqueductus in fonte qui arescit an constitui queat. Et impedito facti impedimento prescriptionē currere. Et qd si impedimento iuris.in.l.vnus ex sociīs.§.si fons.nu.1.ff.de serui.rust.predio. fo.61.
Seruitus cōmunis quibus modis finiri dicatur.in.l.flumine.nu.4.ff.de ser.rust.predi. fo.62.
Seruitus vie cur a flumine quod pōtonibus aut nauiculis pertrāsitur, non sic incipere potest, vt ab eo quod ponte aut vado trāsitur.in.l.flumine.numero.5.ff.de ser.rust.predi. fo.62.
Seruitus aqueductus num in aqua publica constitui possit.in.l.j.nu.1.ff.cōmunia prediorum. fo.62.
Seruitutem fundo vendito, an quis ante q̄ tradat, imponere possit eo quod in cōtractu dixit seruum, si tamen contractus tēpore seruitus nulla debebatur? in.l.si in vēditione.nu.1.ff.communia prediorum. fo.62.
Seruituti tuende quot remedia dentur.in.l.loci corpus.§.sciendū.nu.2.ꝛ.4.ff.si serui.vend. fo.64.
Interdicta realia omnia esse.in.l.loci corpus.§.sciendum.nu.3.ff.si serui.ven, fo.64.
Seruitutes quotuplici sint in differentia.in.l.j.numero.1.ff.de seruitu. fo.56.
Seruitus num ipso iure per contractum constituatur. Et quid in legato, in.l.si partem.numero.1.ꝛ.2.ff.quemadmod.serui.amittatur. fo.65.
Seruitutes rustice qualiter perdantur? in.l.hoc autem num.1.ff.de ser.vrba.predio. fo.57.
Seruitutes plures ex fundoꝝ dñantiū pluralitate resilire. Et quatenus id verum sit.in.l.seruitus.nu.1.ff.quēad.serui.amit. fo.65.
Sertitutē ꝑ malefidei possessorem retineri posse.in.l.qui fundum.nu.1.ff.quēad.serui.amit. fo.65.
Seruitus in alieno fundo quem dominus non possidet, an prescribi possit.in.l.si edes.§.libertas, numero.2.ff.de seruitu.vrbano.predio. fo.59.
Seruitutis constitutioni si persona certa insit expressa, num actū videatur vt personam illam non pertrāseat.in.l.si pecoris.nu.3.ff.de seru.rusti.pred. fo.60.
Seruitutes que annis decem, ꝛ que.xx. item ꝛ que legitimo tempore prescribi dicantur.in.l.vsusfructus.lā.ij, numer.1.ff.de vsufruct. fo.44.
Seruitutib⁹ vrbanis prescribendis cur prescribentis factū requiratur, non eque in rusticis.in.l.hec autem.nu.5.ff.de serui.vrbano.predio. fo.57.

Seruitutes personales quot sint. Et pro vsufructu quot remedia competant.in rub.nu.1.ff.de vsufru. fo.44.

Seruitutem si dicā te mihi ꝑ stipulationem vel aliū cōtractū cōstituisse,⁊ ad huiꝰ ꝓbationē afferā ꝙ te sciēte ac patiēte, sim vsus, an per id probeť ꝯstitutio.in.l.seruitutes.nu.1.ff.de seruit. f.57.

Seruitutū pluralitas ad fundoꝝ seruiētiū pluralitatē nō seqť, secꝰ in pluralitate fundorum dn̄antium.in.l.vna est via.num.1.ff.de seru.rust.pred. fo.60.

Seruus ꝑsona coniuncta non est,sed subiecta.in.l.seruos.nu. 4.ff. de accusa. fo.77.

Seruus ratione delicti vt liber forū contrahit, Et filiusfamilias et pupillus quibus casibus legitimam personam ad standū in iudicio habeāt.in.l.si cui.§.idem imperator.nu.1.ff.de accu.fo.78.

Seruus accusari potest.Et quibus penis subdatur,⁊ quibus non. in.l.qui accusare.§.oībus.nu.1.ff.de accus. fo.78.

Seruus cum torquetur an aduocatus dn̄sq; serui interesse possit. Et quibus actibus interesse possunt.Et si pars interrogetur,an respōdere debeat an aduocatus.in.l.si postulauerit.§. qōni, nu, 1.ff.ad leg.iul.de adult. fo.84.

Seruus nō est,oīs qui seruit.in.l.si postulauerit.§.qōni.nu.2. ff. ad leg.iul.de adul. fo.84.

Seruus de iure ciuili nihil est , ⁊ quid de iure naturali in.l.seruos. nu.1.ff.de accu. fo.77.

Serui,qui aliquandiu infirmus apud possessorem fuerit quatenꝰ ope in petitionē veniāt.Et principali extincto, extingui quoad accessoria iudicis officia,qualiter intelligi debeat.in.l.si hominem.nu.2.ff.de rei vend. fo.42.

Seruire res sua nemini potest.Et ius agendi metitur quis ex iure quod in persona sua residet,non in aliena.in.l.vti frui.nu.1.ff.si vsufru.pet. fo.54.

Seruire res mea mihi vt nequit,ita nec alteri rei mee, in.l. q̄cquid. nu.1.ff.cōia pred. fo.62.

Seruitutes vn̄ denoīationē accipiāt?in.l.j.n.1.ff.de ser.vr.ꝓd.f.57.

Seruire sibi res sua nū possit.in.l.pro parte.nu.2.ff.de serui. fol.56.

Seruitus h̄ns cām cōtinuam aut discontinuam que sit?remissiue. in.l.si ego.§.si de.nu.5.ff.de publi.in rem act. fo.43.

Seruitus oneris ferendi hoc ipso imposita videť quod res legať, aut alienatur.in.l.binas quis edes.n.2.ff.de ser.vrb.ꝓdi. fo.59.

Seruitus ⁊ si suapte natura indiuisibilis est , eius tamen commoditas qn̄q; diuiditur.in.l.si partem.n.1.ff.de ser.rust.ꝓdi.fo.60.

Seruus quoad incarcerationem quid distet a libero homine? in.l. si quis seruus nu.1.ff.de custo.reo. fol.79.

Symoniachꝰ ⁊ ambitiose promotus in quo distent.in.l. vnica. nu.4.ff.ad leg.iul.de ambitu. fo.92.

Solēnitatem extrariam nō presumi,sed probari debere.in.l.q̄cū q;.nu.1.ff.de pub.in rem act. fo.44.

Solutio repetitionem ac liberationez qn̄q; parit.Et qualiter id sit intelligendum.in.l.si quid possessor.nu.1.⁊.3.ff.de peti.he.fo.30.

Soluere parrhisiīs hic,qui se constituit,an alibi quā parrhisiīs conueniri queat.Et quid si obligatio in aliquo loco mouetur,an alibi innouans conueniri possit , quam in loco nouationis.in.l.si quis postea,nu.1.ff.de iud. fo.5.

Speciale in seruitute oneris ferendi quodnam sit . Et ī actiōibꝰ realibus,qui rei cedit,non cogitur iudiciū suscipere.in.l.loci corpus.§.etiam de.nu.1.ff.si seruitus ven. fo.64.

Specialia in crimine lese maiestatis que ⁊ quot sint.in rub.nu.4.ff. ad leg.iul.maiest. fo.80,

Specialia tria in furto publice pecunie.in.l.diui.§.qui cum in. nu. 1.ff.ad leg.iul.pecul. fo.91.

Statuta Italie quibꝰ caueť,vt si sit inter cōsanguineos controuersia,de ea cōpromittatur iuridica ac valida esse.in, l.si fur.nu. 4.ff.de vsufruc. fo.46.

Statuto cauente,quod minor citra duorum cōsanguineorum consensum non contrahat,an si cum duobus cosang.contrahat sine curatore efficax sit contractus.in.l.consentire.§.cōuenire. nu. 2.ff.de iudi. fo.3.

Statuto cauente,quod qui mortis cām dat,minꝰ puniatur, ꝙ qui occidit q̄d de eo q̄ venenum miscuit,⁊ aliꝰ ebibit,qui inde mortuus sit.in.l.qua actione.§.si quis.nu.4.ff.ad leg.aquil. fo.67.

Statuto bannitū si offendere liceat , nū ⁊ occidere quoq;. in.l. si is qui.nu.1.ff.de vsufr. fo.47.

Statuto si caueatur,vt accusans non probans plectatur in.x.si q̄s accuset nec probet,iudex.in eadem sn̄ia reum absoluere ⁊ accusatorem non probantem poterit.Et id ad cuius petitionem fieri debeat.in.l.athaletus.nu.5.ff.ad leg.cor.de fals. fo.90.

Statuto si prohibeať victualia ad inimicos deferri sub pedis amissione,⁊ aliquis in via sit repertus cum victualibꝰ,an puniri debeat.in.l.ex sylua cedua.§.de illo.nu.3.ff.de vsufru. fo.45.

Statuto si caueatur quod quis conueniatur cessante omni priuilegio qualiter intelligi debeat .in.l.consentire.versi.oēs.nu. 2.ff. de iudi. fo.4.

Statuti pars,aut testamenti,que ad rem faciat, an efficaciter produci queat,vt probet,ac si integrum productum esset.in.l. pars literarum.nu.2.ff.de iudi. fo.10.

Statutum si prohibeat exceptionem opponi:an extendatur in hoc vt non possit iudicis officium implorari.in.l.plane in.nu.3.ff.de peti.here. fo.31.

Statutū si sit,q̄d vxore apud virū decedēte vir partē dotis lucreť, an si quis cum ea contraxerit , que.xij.annis.minor est,si ea decedat,aliquid sit de dote consecuturus.in.l. pro herede. nu.3. ff. de peti.here. fo.23.

Statutuz a pretore in venientibus abintestato, vt primis exclusis, sequentes veniant successores,locum etiam habere in remedijs aduersus testamentum.in.l.si is qui.numero.1.ff.de inoffici. testamen. fo.19.

Stillicidium ⁊ flumen in quo distent.in.l. seruitutes.nu.2.ff. de serui.vrba.predi. fo.58.

Stipulationem esse extraordinariam,actionem in factum subsidiariam.Et an concurrere possint.in.l.si fistule.nu.1.ff.de serui. vrb.predio. fo.58.

Stuprum ne, an adulteriū ꝯmisisse dicat, qui cum nupta coiuit,quam solutam crēdebat.Et voluntas et propositum distinguunt maleficium.in.l.si ex lege.numero.2.ff.ad legem iuli. de adulte. fo.55.

Subscribēdi in accusatiōe formula ac modus.in.l.si cui. nu.1.ff. de accus. fo.77.

Subscriptio testatoris in testamento, quo quis sibi quid ascripsit, quatenꝰ prosit?in.l.diuus claudiꝰ.n.2. ff.ad leg. cor.de fal.f.89.

Substantiā accidentaria mutatione non censeri demutatam. et qualiter intelligendum.in.l.si vsusfructus.§.qui vsumfructum, nu.1.ff.de vsufruc. fo.48.

Substitutionem pupillarem filij testamentū esse. in.l. papinianus. §.nec impuberes.nu.4.ff.de inoffi.testa. fo.14.

Substituti datio sui heredis existentiam tollit,facitq; vt liberū sit suo.ab hereditate abstinere. ⁊ de necessario voluntarium heredē facit.in.l.papinianus.§.quarta aūt.n.10.ff.de inof.test.fo.16.

Substitutus titio,si sine liberis ex proprio corpe natis,an si monasterium ingrediatur titius,ad substitutionem veniat , an vero monasterium quasi sit substitutum.in.l.diuus claudius.§. item senatus.nu.1.ff.ad leg.corn,de fal. fo.89.

Substitutio pupillaris num grauamen dicatur.in.l. papinianus. §.si quis impuberi.nu.1.ff.de inoff.testa. fo.15.

Substitutionem vulgarez aditione reuocabili nō extingui.in.l.heres furiosi.nu.2.ff.de peti.here. fo.32.

Successoriū edictū in iure agēdi ad supplemētū nū locū habeat. Et ius agendi ad supplementū in locū q̄rele succedere.in.l. pater filiū.nu.24.ff.de inoffi.testa. fo. 21.

Successorium edictum in qurelam de gradu in gradū num locum habeat.in.l.pater filium.nu.15.ff.de testa. fo.20.

Superior sciens subditos delinquere ex delicto eorū tenetur.in l.in lege,nu.1.ff.ad leg.aquil. fo.69.

Superioris factum possessorē excusare magis, ac naturalem interitum.Et principem rem mihi auferre meam posse.in.l.non soluz. §.si quis rem.nu.2.ff.de rei ven. fo.35.

Sui ī accusandi negotio,q̄ dicantur.in.l.j.nu.1.ff.de accu.fo.76.

Sui in substitutione cū quis instituiť ⁊ sui,qui dicantur.in.l.i.§.itē diuus.nu.2.ff.ad leg.iul. fo.86.

Suspectus de fuga vt personaliter prehendi pōt,sic multo magis satisdationem prestare cogi. Et quid si obligatꝰ pure esset, an possit cogi cauere.in.l.in oibus.nu.1.⁊ seq.ff.de iudi. fo.9.

De litera T.

TEmeritas non oīs calūniā cōtinet.in l.j.§.culumniatoribus.nu. 12.ff.ad senatuscon.turpil. fo.93.

Temporum ꝯmemoratio actus multiplicat , vt ⁊ tp̄a multiplicanť.Et verbū qn̄cūq; in substōne q̄d notet.i.l.ij.n.2.ff.qui.mo.vsufr.amit.fol.51.

Tempoꝝ ꝯmemoratio vt legata multiplicat, ita ⁊ repetitio tacita vel expressa.in.l.sicut.nu.3.ff.qui.mo.vsufru.amit. fo.52.

Tempus legitimum ad prescribendam seruitutem quodnā sit. Et an ad amittendam seruitutem sciētia amittentis requiratur.in l.si sic.nu.1.ff.quēad.serui.amit. fo.65.

Tp̄s stipl'onis partē eē.in.l.si serui.§.si operas.n.2.ff. de vsuf.f.47.

Tp̄s modicū in iure qn̄ dicatur.in.l.si debitori.nu.2.ff.de iud.fo.7.

Tertius in causa interueniens , si eius intersit an admitti debeat. in.l.si suspecta.nu.1.ff.de inoff.testa. fo.19.

Tertius cuius interest in iudicio interuenire pōt, atqz petere vt liti per alios mote, supersedeaẗ. Et quid de eo cuius non interest. in.l.si quis libertatem.nu.1.⁊.3.ff.de pet.here. fo.22.

Tertius alterius noīe in actione mista, cōueniri pōt: nō sic in mere reali.in.l.heredi aūt.§.si quis absentis.ff.de pet.here. fo.24.

Testamētū qd nullum est, si quis annullari petat, an recte petat.in l.qui se dicit.num.2.ff.de iudi. fo.12.

Testamenti iuris in contratabu.qō non fit, sed iuris eius q preteritus est.in.l.filio q.§.ɔtratab.nu.2.ff.de inoff.test. fo.17.

Testamenti inofficiosi agens, cuius nō intersit, a quot personis repelli queat, ac quousqz.in.l.posthumus.§.si quis ex.num.3.ff.de inoff.testa. fo.14.

Testamenti rumpendi ordo vbi est, est ⁊ succedendi ordo.in.l.pater filium.nu.1.ff.de inoffi.test. fo.19.

Testamēto qui pro alio fideiubere teneẗ, an qd soluit pro illo repetat. Et qua actione.in.l.tribus.nu.2.ff.de vsufruc.ea.re.que vsu consu. fo.54.

Testamento p q̄relā rupto cur oīa in eo rūpanẗ: nō item rupto per ɔtabulas.ī.l.papinian⁹.§.sz nec īpuberis.n.8.ff.d inof.tes.f.15.

Testamentū quasi demētis hodie non rescindiẗ, qñ cā exheredationis inserta est.in.l.hoc colore.nu.1.ff.de inoffi.testa. fol.14.

Testameto nfringendo vel eū addmitti cui⁹ non intersit, in.l.posthumus.§.si quis.nu.1.ff.de inoff.test. fo.14.

Testamento rupto nō rūpi que ex testō nō dependēt. Et quis inde effectūs sequatur. Et quid in donatione causa mortis in.l.etiam si.nu.1.⁊nu.se.ff. de inoffio.test. fo.17.

Testīn factū ab eo, qui ob crimen admissum, postea ad ciuilē naturalemve mortē condemnatur, non secuta cōdēnatoria rumpaẗ, Et quid in donatione causa mortis? in.l.post contractum.nu.2.ff.de dona. fo.94.

Testator relicto filio herede, si vxorem dominam ac vsufructuariā omnium bonoꝝ, licet de cōsuetudine vxor alimēta habere dūtaxat debeat, si tamen clausulā idem testator in relicto adijciat, que alimētis nudis cōuenire nequeat, quatenus sit hmōi relictū ampliandum.in.l. proculus.nu.1.ff.de vsufr. fo.46.

Testator si vineam suam in vita alicui legauit, deinde in agruz redegit, an ob id legatum reuocasse censendus sit.in.l.certo generi.nu.2.ff.de serui.rusti.predio. fo.60.

Testatoris iudiciū nō videtur approbare qui ab legatarijs aliqd accipit.in.l.papinianus.§.si conditione.nu.1.ff.de inoff.tes.f.16.

Testatoris verba ad iuris subtilitatem non sunt trahenda.in.l.j.§.item diuus.nu.3.ff.ad leg.iu.de sicar. fo.86.

Testatorum voluntates restringende non sunt.in.l.cui vsus.§.sed si pecoris.nu.2.ff.de vsu ⁊ habita. fo.55.

Testes vt non sunt ante litem contestatam in alterius preiudicium recipiendi, ita nec aliquis torquendus.in.l.si quis adulterium.nu 2.ff.ad leg.iul.⁊ e adult. fo.84.

Testimonium verū vendi non debet, sic nec rectum iudicium. Testis ⁊ iudex pro vtraqz consistunt parte.in rub.versi.sed si quis.nu.1.⁊.2.ff.ad legem corn.de fal. fo.87.

Testis vari⁹ cōtrarius ac vacillās qd inter se differant.remissi.in.l.eos.nu.1.ff.ad leg.cor.de falsis. fo.90.

Testis variaus, an statim qd variauit, periuuit dicatur. Et qd de eo qui sibi contradixit.ibi.nu.2.

Testis, qui in secunda instantia se ad id quod in priori dixerat, refert: an testimonium efficax sit.ibi.nu.3.

Testium dicta ita debent interpretari vt ipsis nō noceant, ⁊ ad cōcordiam reduci. Et an interpretatio per legem fieri debeat, an p hoiem.in.l.si quis intentione.nu.2.ff.de iud. fo.12.

¶ Titulus de legatis prestandis, an per auẗ.ex causa hodie correctus sit.in.l.si extraneo.nu.1.ff.de vsufru. fo.48.

Titulus ex quo prescriptio sequi nequit, nū hereditatis petitionem excludat.in.l.heredi aūt.nu.2.ff.de peti.here. fo.24.

Titulum pro herede in iure varie sumi.in.l.pro herede.nume.4.ff.de pet.here. fo.23.

Titulus commodati atqz depositi, an petitionem hereditatis excludant.in.l. per heredem.nu.7.ff. de petitione heredita.f.23.

Titulum habēs, licet malam habeat fidem, predo non dicitur.in.l.neratius.§.si quis sciens.nu.1.ff.de peti.here. fo.24.

Titulus de calumniatorib⁹ quid differt abs titulo de falsis, ⁊ concussionibus? ⁊ quid inter se.in.l.eadem.§.hodie.nu.3.ff.ad legez iuli.repe. fo.91.

Titulum quis habeat nec ne quoad fructus suos faciend. quid referat. Et qui suos fructus facit, an teneaẗ illos restituere. Et bona fides quo tpe reqriẗ.in.l.fruct⁹ nō. nu.5.⁊.6.ff.de rei vē.f.39.

Titulus generalis et specialis quando in vno concurrunt magis spectatur specialis q̄ generalis. Et quid si quis totam rem hereditariam dicat, partemqz petat.in qua succūbat, an debeat res tota declarari non esse hereditaria.in.l.item labeo.§.qd p tēpore.nu.1.ff.fa.ercis. fo.72.

¶ Totam partem integralem oportune infert, nō contra. Et quid de parte subiectiua.in.l.cui vsus.§.vsusfructus.nu.1.ff.de vsu ⁊ habita. fo.55.

Transigere in criminalibus quibus casibus liceat, ⁊ quibus non.in.l.si cui.§.ijsdem.nu.1.ff.de accu. fo.77.

Transit⁹ facilior in his q̄ symbolū hñt. Et p̄tium facilius loco rei succedere, quā ɔ̄.in.l.vtrū aūt.nu.2.⁊.3.ff.de peti.here. fo.28.

Transactio qñqz large sumitur, ⁊ tum quid importet.in.l. eius rei.nu.1.ff.de rei vendi. fo.40.

¶ De litera V.

Vasallus atqz emphyteuta num inuito dño rei cedere, vt ab eo liberenẗ possint.in.l.si absente.nu.2.ff.de vsufru. fo.48.

Vendens rem alij venditam, vel alij obligatam rursus alij obligans in quod crimen incidat, et qua pena plectēdus sit? in rub.§. tutores.nu.1.ff.ad leg.cor.de fal. fo.88.

Vendere rem alienam, num quis possit. Et qualiter eius rei tradenda sit pessessio, vt ex ea vsuscapio sequatur? in.l. heredi autez.§.sed si quis.nu.6.ff.de pet.here. fo.25.

Vēditor re ñ tradita ⁊ si ad p̄tiū agere ñ possit, actionē tñ ad id petēdū cedi posse.ī.l.heredi aūt.§.sz ⁊ si quis.n.7.ff.de pet.he.f.25.

Venditor rei hereditarie ad qd cōueniri possit, ad pretium ne an vero ad rem ipsam.in.l.si possessor.§.qd si.nu.2.ff.de pe.her.fo.27.

Venditor in se suscipe iudiciū qd moueẗ ɔtra emptorē, ⁊ ipm a iudicio eximere vel inuito actore pōt idqz etiā si sua non intererit.in.l.vtrū aūt.§.itē si rem.nu.4.ff.de peti.here. fo.29.

Vēdens rē tāq̄ cēsualē, q̄ tñ nō sit, nū añq̄ tradat cēsum imponere queat, in.l.si i venditione.nu.2.ff.cōia predio. fo.62.

Vendicare rem possum iuris, qd in ea habeo, occasione: q̄q̄ in ea plenū dominiū nō habeā. Et an id perpetuo verum, ⁊ qualiter intelligendum.in.l.j.nu.1.ff.de rei vend. fol.34.

Verba que proprie intelligi nequeūt, ad significationē min⁹ ꝓpriā porrigenda esse. Et q̄ ad diminuendum adiecta sunt, augmentū qñqz opari.in.l.ꝓculus.nu.2.ff.de vsufruc. fo.46.

Verba enuntiatiua per modū cause enūtiata nū dispositionē inducāt.in.l.emptor.§.ancillā.nu.1.ff.de rei vendi. fo.41.

Verba directa ab obliquis in legato apposita quid distent.in.l.si quis ita nu.2.ff.de vsufru. fo.46.

Verba presentis tpis num futura contineant.in.l.qui edificiū.nu.1.ff.de serui.vrba.predi. fo.58.

Verba p̄ntis tpis ad futura porrigi p̄ntibus substituta.in.l.eum debere columnam.nu.1.ff.de serui.vrb.pred. fo.59.

Verbis gñalibus comprehensa, tacite comprehendi dici.in.l. si qs §.si seruus.nu.1.ff.de rei vend. fo.39.

Verborū erro qualr ꝓbeẗ.in.l.si in vēditione.n.3.ff. cōia p̄d.f.62.

Verbū heredes, quando pro filijs exponatur. Et quid si multis relinquatur, inter quos affectiōis ordo insit, qualiter succedāt? in l.si qs titio.nu.3.ff.de vsufru.accres. fo.51.

Verbū in iudicio ab actore prolatū fm eius actoris propositum ac mentem intelligendum.in.l.in rē acti.num.4.ff.de rei ven.fo.37.

Verbū simplex ɔpositi significationem importare. Et post specierū enumeratione consuetā clausulam generalē adduci.in.l.ait lex.§.inquit lex.nu.2.ff.ad legem aquil. fo.68.

Veritas spectanda potius, quā opinio.in.l.si adulterium.nu.1.ff.ad.leg.iul.de adul. fo.84.

Veritas fictionem absorbet.in.l.item veniunt.§.petitam aūt.nu.3.ff.de peti.here. fo.27.

¶ Via directa quod fieri pōt, per circuitum fieri non debet.in.l.si vsufruc.nu.3.ff.vsufru.queād.ca. fo.56.

¶ Vim vi repellere licere cū inculpate tutele moderamine q̄liter intelligendum sit? Et an verberare volētem occidere liceat.in.l.furem.nu.1.ff.ad leg.corne.de fica. fo.86.

Vincula ⁊ carceres in quo differāt, remissiue.in.l.diuus.nu.1.ff.de custo.reo. fo.79.

Vindictam de iure ciuili, licitam nec permissam esse. Et quid si offensus in recenti dolore, alium leserit.in.l.in lege.§.q cum aliter.nu.2.ff.ad leg.aquil. fo.69.

Vitium principali iherēs accessorie nō inherere. Et vsucapio ⁊ prescriptio. quoad suos effectus varie se habere.in.l.si ego.§.partis num.1.ff.de pub.in rem act. fo.43.

¶ Voluntas in maleficijs an spectanda sit, non euentus. Et an voluntas quoqz puniatur. Et quid in eo qui plus deliquit, quam credidit aut voluit.in.l.diu⁹ adrian⁹.n.1.ff.ad.l.cor.de sic.f.86.

Voluntatem coactam voluntatem esse.in.l.consensisse.num.2.ff.de iudi. fo.3.

Index singu.rer.& senten.

Vniuersitatis emptor magis defunctũ representat, quam rei particularis. & quatenus id intelligendum. Et qua actione teneatur. Et item venditor: in.l.neratius.§.quod si quis.nu.2.&.3.ff.de peti.here. fo.24.

Vniuersalem quem indefinitum plus operari.in.l.certo generi.§.si totus ager.nu.1.ff.de serui.rusti.predio. fo.60.

Vsucapio num lite contestata interrumpatur. Et quid in longi tẽporis prescritione: in.l.si post acceptum.nu.1.ff.de rei.ven.f.36.

Vsucapio & publiciana se mutuo inferunt: vt recte inferas, res vsucapitur ergo publiciana competit. Et ediuerso, Et huius formule arg. quis locus sit.in.l.eum qui.numer.1.ff.de publicia.in rem act. fo.43.

Vsucapiõe per defunctum cepta, ac per heredem completa, nõ dici rem per defunctum prescriptam. Et prescriptionis principiũ ad finem trahit.in.l.item videndum.§.quod si.num.1.ff.de peti.here. fo.25.

Vsucapione ꝯpleta prescriptioneve, publicianã euanescere.in.l.itẽ videndum.§.quod si ꝑ.nu.2.ff.de peti.here. fo.26.

Vsuras cuz quis pro alio soluit, perinde ab eo repetit, ac sortẽ.in.l.emptor.nu.1.ff.de rei ven. fo.41.

Vsu que consumi possunt, & que non inter se quam multis modis differant: in.l.si tibi.nu.1.ff.de vsuf.ea.re.que vsu consu. fo.53.

Vsum iuxta vsuarij necessitatẽ constitui. Et quid in vsufructu: in l.vsus pars.nu.1.ff.de vsu & habi. fo.55.

Vsus an non vtendo, aut capitis diminutione perdatur.in.l.cui vsus.nu.1.ff.de vsu & habi. fo.55.

Vsumfructum serui legare aliud quam operam. Et quis ex vtroqz legato subnascat̃ effect⁹.in.l.si serui vbi.nu.1.ff.de vsufru.fo.46.

Vsumfructũ causalẽ, quẽ liberi instituti hñt formali accrescere, sicut ecõtrario.in.l.si mulieri.nu.2.ff.de vsufru.accres. fo.51.

Vsumfructuarium in vtendo proprietarij sequi cõsuetudinẽ nõ teneri, modo viri boni arbitrio vtatur.in.l.aucupiorũ.nu.2.ff.de vsufruc. fo.45.

Vsumfructum formalem cum persona extingui.in.l.si vsusfructus.§.stipulatus.nu.1.ff.de vsufruct. fo.48.

Vsumfructuariũ excolere rẽ cuius vsumfructũ hz teneri, alioqui ei vsumfructum recte negari.in.l.itẽ si fundi.n.1.ff.de vsufr.f.45.

Vsusfructus concessione que veniant.ibi.nu.2.

Vsusfructus quasi possessionẽ aĩo ab vsufructuario retineri, vt veram possessionẽ a ꝓprietario. Et ideo sicut in proprietate reperire est possessionẽ ciuilem que aĩo retinetur, & naturalem que corporeita & in vsufructu & alijs iuribus incorporalibus quasi possessionem ciuilẽ que aĩo, & naturalem, que per vtendi actum retinetur.in.l.ex sylua cedua.§.de illo.nu.1.ff.de vsufr. fo.45.

Vsusfructuarius quasi possessionem ciuilem q̃diu retinet, ius suuz tpe perdit. Et qd in ꝓprietate respectu dñi.in.l.ex sylua cedua.§.de illo.nu.2.ff.de vsufruc. fo.45.

Vsusfructus dñi q̃ pars esse dicat̃. Et quotupliciter pars habeat̃, Et item quam varie totũ dici contingat.in.l.vsusfructus.num.1.&.2.ff.de vsufru. fo.44.

Vsumfructum legandi modus. Et item iura tradẽdi incorporalia.nu.2.in.l.oim.nu.1.ff.de vsufr. fo.44.

Vsusfructuarius necdum prestita de recte vtendo cautione, an fructus suos faciat.in.l.fructus nõ.nu.3.ff.de rei ven. fo.38.

Vsusfructuarius ad quas expensas ob rem in vsumfructum relictam teneatur.in.l.si pendentes.§.si quid cloacarum.nu.3.ff.de vsufruc. fo.47.

Vsusfructuarius iura proprietati debita num proprio noĩe vendicet. Et vsumfructuarium domini procuratorẽ censeri.in.l.j.n.1.ff.si vsusfru.peta. fo.54.

Vsumfructum accrescere, aut consolidari, num paria sint. & q̃ inde vtilitas.in.l.j.§.nõ solũ.nu.2.ff.de vsufru.accre. fo.50.

Vsusfructus aree nũ edificio extincto amittatur.in.l.si in area.1.u.1.ff.de vsufru. fo.49.

Vsusfructus titio & suis heredibus legatus, vbi locus substitutioni fuerit qualiter hmõi heredibus competere dicatur.in.l.pomponius.§.vsusfructus.nu.2.ff.fa.ercis. fo.71.

Vsusfruct⁹ causalis proprietati ꝯiunctus quã naturã habeat.in.l.j.§.non solum.nu.4.ff.de vsufru.accres. fol.50.

Vsusfruct⁹ non idẽ quod fructus. Et in quo vtrũqz cõsistat. Et qd distent inter se legatum vsusfructus & simplicis fructus. Et qd legatario vtriusqz remedium aduersus turbantem competat.in.l.si quis ita.nu.1.ff.de vsufruc. fo.46.

Vsusfructus necdum ab vsufructuario cautiõe ꝓstita num vsusfructus dicatur. Et an hmõi cautio remitti queat.in.l.j.num.1.ff.de vsufruc. fo.44.

Vsufructuario pro vsufructu quẽ possidet, quotuplex actio, & q̃ competat.in rubrica.nu.1.ff.si vsusfru.pe. fo.54.

Vsusfructuarius post spoliationem vsusfruct.non vtens an ipsum perdat.in.l.cuiuscunqz.nu.1.ff.de vsufruc. fo.49.

Vsufructuari⁹ quos fructus ad heredem transmittat.in.l.defuncta.nu.1.ff.de vsufruct. fo.49.

Vsusfructus nũ in his rebus, q̃ consumuntur vsu ꝯsistere queat.in l.j.nu.1.ff.de vsuf.ea.re.que vsu cõsu. fo.53.

Vsusfructuarius rem deteriorem reddens, an iure suo cadat. Et vsusfruct.rei curam omnẽ suscipere videtur.in.l.j.n.4.ff.vsusfr.quẽadmo.caue. fo.65.

Vsusfructus non prestita ab vsufr.cautione, an censeri debeat.in.l.j.§.si pecunie.nu.1.ff.de vsu.ea.re.que vsu consu. fo.53.

¶ Vtilitates que ex corpore procedunt, quedam separate a corpore vtiles & quedam inutiles.in.l.cui vsus.§.sed si pecoris.nu.1.ff.de vsu & habita. fo.55.

¶ Vue atqz oliue num fructus sint industriales. Et qd de pomis si de ipsis vinum fiat.in.l.si eius fundi.numero.1.ff.de rei vendicatio. fo.42.

¶ Vulnerans mortifere, quod & cõstat, perinde statim tenet̃, atqz si prorsus occidisset. Et quid si alius irruat qui omnino occidat, an prima cum vltimis vulneribus cõfundant̃, vt de occiso prior ledens non teneat̃.in.l.ita vulneratus.nu.2.ff.ad leg.aqli.f.69.

Vulneratus a pluribus, si ex vnius ictu pereat, qui de se mortalis nõ esset, an perinde is teneatur, ac si mortalem inflixisset ictum.in.l.qua actiõe.§.si quis.nu.1.ff.ad legem aqui. fo.66.

FINIS.

Tabula Rubricarum huius Noui uoluminis.

De iudicijs. fo.3.
Inofficioso testamento. fo.13.
Petitione hæreditatis. fo.21.
Si pars hæreditatis petatur. fo.32.
Bonorum possesione. fo.34.
Rei vendicatione. fo.34.
Publiciana in rem actione. fo.42.
Si ager vectigalis vel emphy.pet. fo.44.
Vsufructu. fo.44.
Vsufructu accrescendo. fo.50.
Quando dies vsusfru.cedat. fo.51.
Quib.mod.vsusfr.amit. fo.51.
Vsufr.ea.re.quæ vsu consu. fo.53.
Si vsusfructus petatur. fo.54.
Operis seruorum. fo.54.
Vsu & habitatione. fo.54.
Vsusfr.quemad.caue. fo.55.
Seruitutibus. fo.56.
Seruitutibus vrbanorum prædio. fol.57.
Seruitutibus rusti.prædiorum. fo.59.
Communia prædiorum. fo.62.
Si seruitus vendicetur. fo.63.
Quemad.seruitus amittatur. fo.65.
Si quadru.pau.fec.dicatur. fo.65.
Ad legem aquiliam. fo.66.
Finium regundorum. fo.69.
Familiæ ercíscundæ. fo.70.
Communi diuidundo. fo.75.
Publicis iudicijs. fo.75.
Accusationibus. fo.76.
Custodia reorum. fo.79.
Ad legem iuliam maiestatis. fo.80.
Ad legem iul.de adulterijs. fo.81.
Vi publica. fo.85.
Ad legem iul.de vi priuata. fo.85.
Sicarijs. fo.86.
Ad legem pompe.de paricidijs. fo.87.
Ad legem corneliam de falsis. fo.88.
Ad legem iuliam repetundarum. fol.90.
Ad legem iuliam peculatus. fo.91.
Ad legem iuliam ambitus. fo.92.
Ad legem flauiam de plagiarijs. fo.92.
Ad senatuscon.turpil. fo.92.

FINIS.

Tabula Legum ac Paragraphorum.

Rubrica De iudicijs. fo.3.

Lex.Si se subijciant. fo.3
l.Consensisse. fo.eod.
§.Conuenire. fo.3
§.Sed si iudex. fo.4
§.Legatis. fo.eod.
Versic.Omnes. fo.4
§.Sed & si agant. fo.4
§.Sed & si dubitetur. fo.eod.
§.In omnibus. fo.eod.
§.His datur. fo.eod.
l.Non uidetur. fo.4
l.Lis nulla. fo.4
l.Si quis ex aliena. fo.4
§.Si quis tutelā legis hær.abs.f.7
l.Si debitori. fo.eo.
l.Qui non. fo.eo.
l.Non potest. fo.7
l.Non alias. fo.8
l.De eo. fo.8
l.Sed & si restituatur. fo.8
§.Contra. fo.eo.
§.Si pater. fo.eo.
l.Qui prior. fo.8
l.Vbi cœptum. fo.eod.
l.Si petitor. fo.eod.
l.Si iudex. fo.8
l.Non uidetur. fo.8
l.Si is qui romæ. fo.eo.
l.Non quemadmodum. fo.eod.
l.Interdum. fo.9
l.Quod legatur. fo.eod.
l.Cum furiosus. fo.9
l.Non quicquid. fo.eo.
l.In omnibus. fo.9
l.Si uxor. fo.eod.
l.Cum qui. fo.eod.
l.Non idcirco. fo.eod.
§.Cum postea. fo.eod.
l.Argentarium. fo.eod.
§.Nomine. fo.eod.
l.Iudex. fo.10.
l.Obseruandum. fo.eo.
l.Pars literarum. fo.eo.
l.Venditor. fo.eod.
§.Iudices. fo.eo.
l.Si fideicommissum. fo.eo.
§.Quoties. fo.eod.
§.Si libertis suis.l.Sed & si fusc. fo.eo.
l.Vix certis. fo.11
l.Per minorem. fo.eo.
l.Edictum. fo.eo.
l.Licet uerum. fo.eo.
l.Tam ex contractibus. eo.
l.Iudicium sol. eo.
l.Si locus. 11
l.Solemus. eo.
l.Latrunculator. eo.
l.Inter litigatores. eo.
l.Recte. eo.
l.Non à iudice. eo.
§.Si quis in alio. 11
l.Exigere dotem. 12
l.Si quis intentione. eo.
l.Qui se dicit. eo.
l.Ad peremptorium. eo.
l.Et post edictum. eo.
§.Sciendum.
l.De qua re. eo.
§.Cum absentem. eo.
l.Si prætor. eo.
§.Marcellus. eo.
§.Paulus. eo.
l.Proponebatur. 13
l.In priuatis. eo.
l.Eum quem. eo.
§.Iudicibus. eo.
l.Si iudici. eo.
l.Qui neq;. eo.
l.Nonnunquam. eo.

Rubrica De inoff.testa.fo.13.

Lex Prima. 13
l.Hoc colore. 14
l.Inofficiosum. eo.
l.Posthumus. eo.
§.Si quis ex. eo.
§.Si quis instituta. eo.
l.Papinianus. eo.
§.Si quis post. eo.
§.Si imperator. 14
§.Sed nec impuberes. eo.
§.Si quis mortis. 15
§.Si quis impuberi. eo.
§.Quoniam. eo.
§.Quarta autem. eo.
§.Si conditioni. 16
§.Vnde si quis. eo.
§.Si quis irritum. eo.
§.Si filius. eo.
§.Meminisse. eo.
§.Si quis impubes. eo.
§.Si ex causa. eo.
l.Si pars iudicantium. 17
l.Etiam si. eo.
l.Nihil interest. eo.
l.Titia filia. eo.
§.Hæredi eius.l.Nam & si. eod.
§.Filius qui de. eodem
l.Filio qui. 17
§.Contra tabul. eodem
l.Qui repudiantis. eodem
§.Cum contra tabu. eodem
l.Pater decedens. 17
l.Qui de inofficioso. 18
l.Eum qui in. eodem
§.Item quæsitum. eodem
§.Item respondet. eo.
l.Filius non. eo.
l.Si proponas. eo.
§.Si hæreditatem. eo.
§.Si duo sunt. eo.
l.Circa inoffi. eo.
l.Si non morte. eo.
§.Si quis. eo.
l.Si sub hac. eo.
l.Si instituta. eo.
§.Ei qui se. 19
§.De inofficioso. 19
§.De testamento. eo.
l.Si suspecta. eo.
§.De inofficioso. eo.
§.Quoniam femina. eo.
§.In ea prouincia. eo.
l.Aduersus. 19
§.Tutores. eo.
l.Si is qui. eo.
§.Quantum. eo.
§.Si hæres. eo.
l.Si exhæredatus. 19
l.Pater filium. eo.

Rubrica De peti.hære. fo.21.

Lex Prima. 21
l.hæreditatem. eo.
l.Diuus. eo.
§.Diuus Adrianus. 22
l.Si testamentum. eo.
l.Si quis libertatem. eo.
l.Legitimam. eo.
l.Regulariter. 23
l.Pro hærede. eo.
§.Is autem.l.Nec ullam. eo.
l.Neratius. eo.
§.Quod si quis.l.Etiam. 24
§.Si quis sciens. eo.
§.Hæredem. eo.
§.Si quis absentis. eo.
§.Non solum. eo.
§.Item si quis dolo. eo.
§.Item à debitore. eo.
§.sed & is qui prætia.l.Quod si in diem. 25
§.Idem iulianus. eo.
l.Item uidendum. eo.
§.Nunc uideamus. eo.
§.Quod si pro tempore.l.Et non tantum. eo.
l.Item ueniunt. eo.
§.Simili modo. 26
§.Item non solum. eo.
§.Fructus. eo.
§.Cum prædiximus. eo.
§.Idem recte. eo.
§.Præter hæc. eo.
§.Aptanda est. eo.
§.Petitam autem. eo.
§.Cæterum. 27
l.Si possessor. 27
§.Quid si post peti. eo.
§.Ait senatus. eo.
§.Restituere autem. eo.
l.Si & rem & pretium. eo.
l.Vtrum autem. eo.
§.Item si rē.l.Sed & si lege. 28
§.Quod autem ait. eo.
§.De eo autem. eo.
§.Scire autem. eo.
§.Si ante litem. eo.
§.Perinde. eo.
§.Vtrum is. eo.
§.Consuluit. eo.
§.Si quis re sua. eo.
§.Adeo autem. eo.
§.Quod autem. eo.
§.Item si rem. 29
§.Petitio. eo.
§.Augent. eo.
l.Iulianus. eo.
l.Si quid possessor. eo.
§.Sed si ipsi. 30
§.Sicut autem. eo.
l.Per seruum. 30
§.Iulianus.leg.nisi. eo.
l.Filiusfamilias. eo.
§.Si seruus. eodem
l.Si a domino. eodem
§.Si possessor. eodem
§.Si prædo. eodem
§.Quo tempore. eodem
§.Fructus. eodem
l.Plane. 30
l.Illud quoq;. 31
§.Prædo. eo.
§.Actiones. eo.
l.Si quo tempore. eo.
l.si debitor. eo.
l.post legatum. eo.
l Qui se liti obtulit. 31
l Prædonis. eo.
l.Lucius. eo.
l.in æstimationibus. eo.
l.si bonæfidei. 31
l.Hæreditas. 32
l.Hæres furiosi. eodem
§.Fructum. eodem
l.Si possessor. eodem
l.Ei qui par. eodem
§.Hæres. eodem
§.Cum prædia. eodem
l.Euicta. eodem
l.Cum idem. eodem
l.Filius à patre. eodem

Rubrica Si pars hæreditatis petatur. fo.32.

Lex prima. eodem
§.Is qui. 33
§.Si ergo ex. eodem
§.Interdum. eodem
l.Si ex pluribus. eodem
l.Antiqui. eodem
l.Illud. eodem
l.Sorori. eodem
l.Non possumus. eodem
l.Permittendum. eodem
l.Cum multi. eodem
l.Cum hæredis. eodem

Rubrica De bono.pos. hæred.peti. fo.34

Rubrica De rei ven.fo.34.

Lex prima. eodem
§.Per hanc. eodem
§.Armamenta.l.Marcel. eodem
§.Pomponius. eodem
l.Idem Pomponius eodem
l.Idem scribit. eodem
l.Sed si plumbum. eodem
l.Idem scribit. eodem
§.Cum in rem. eodem
l.Si in rem. 35
l.Si is qui. eodem
l.Pomponius. eodem
l.Officium autem. eodem
l.Si rei mobilis. 35
l.Non solum. eodem
§.Si quis rem.l.Item si uerb.eod.

Tabula Legum ac Paragraphorum.

§.Si seruus petitus. eodem
l.Vtiq;. 36
l.Si hominem. eodem
§.Idem Iulianus. eodem
l.Si post acceptum. eodem
l.Si à bone. 37
l.In rem actio. eodem
§.Si quis rei. eodem
§.In omnibus. eodem
§.Item quecunq;. 37
§.Tignum. eodem
§.Item si quis. eodem
l.Is qui destinauit. eodem
l.Is qui se obtulit. 38
§.Poßidere.l.Si autem. eodem
§.Si homo. eodem
§.Sed & is. eodem
§.Si per filium. eodem
§.In re petita. eodem
l.Cæterum. 38
l.Fructus. eodem
§.Vbi autem.l.Et ex diuerso. 39
§.Petitor. 39
l.Qui petito. eodem
l.Iulianus. eodem
l.In fundo alieno. eodem
l.Redemptores. eodem
l.Si quis. eodem
§.Si seruus. eodem
l.Si in rem. 39
l.Quæ religiosis. 40
l.Fructus. eodem
l.Si homo. eodem
l.Eius rei quæ. eodem
l.Sumptus in. eodem
l.Solum. eodem
l.Si ager. eodem
l.Si in rem. eodem
l.Si fundi poss. eodem
l.Inter officium. eodem
l.Si possessor. eodem
l.Is à quo. eodem
l.A quo seruus. eodem
l.Habitator in. 41
l.Quod infans. eodem
l.Mutius. eodem
l.Si nauis. eodem
l.Si culpa. eodem
l.Qui in rem. eodem
l.Emptor. eodem
§.Ancillam quæ. eodem
l.Non ideo. eodem
l.A tutore. eodem
l.Qui restituere. eodem
l.Is à quo. eodem
l.Si à titio. eodem
l.In speciali. eodem
l.Superficiario. 42
l.Quæ de tota. eodem
§.Incerte. eodem
l.Quædam. eodem
l.Si eius fundi. eodem
l.Si hominem. eodem
l.In rem. eodem

Ru.De publi.in rem acti. 42

Lex prima. eodem
Versic.Merito. 42
§.Sed cur. eodem
l.Sunt & aliæ. 42
l.Eum qui. eodem
§.Si petenti. 43
§.In publiciana. eodem
§.Prætor. eodem
Versic.Vt igitur. eodem
§.Item & si hæres.l.Siue autē.e.
§.Si duobus. eodem
§.Hæc actio. eodem
§.Si seruus. eodem
l.Si ego. eodem
§.Si de. eodem

§.Partus. eodem
§.Idem ait. eodem
l.Cum sponsus. eodem
§.Is cui. eodem
§.In uectiga. 44
l.Quæcunq;. eodem
l.Si quis prohibuerit. eodem
l.Si seruus. eodem
l.Paulus. eodem

Rub.Si ager vecti.vel emphy.peta. 44

Rub.De vsufruct. 44

Lex prima. 44
l.Omnium. eodem
l.Vsusfructus. eodem
l.Vsusfructus.ij. eodem
l.Vsusfructus.iij. eodem
l.Vsufructu. eodem
l.Hactenus. 45
§.Neratius. eodem
l.Item si fundi. eodem
§.Aucupiorum. eodem
l.Ex sylua cedua. eodem
§.Nauis.leg.arbor. eodem
§.Vsusfructuarius. eodem
§.De illo. eodem
l.Si fur de. 45
l.Si cuius. 46
§.Sed si inter.l.Si ususf. eodem
§.Fructuarius.l.Equiss. eodem
§.Sed si ædium. eodem
Vers.Mācipiorū.l.Sed si quid. e.
§.Proprietatis. eodem
Versic.Sed nec seruitutē. eodem
§.Ex eo locum autem. eodem
§.Proprietarius. eodem
l.Proculus. eodem
§.Si arbor. eodem
l.Si quis ita. eodem
l.Si serui usuf. eodem
§.Interdum.l.Sed & si quis. eo.
§.Si operas.l.Adhuc. 47
§.Quæstionis. eodem
§.Si duos.l.Si seruo. eodem
l.Si operas. eodem
l.Si pendentes. eodem
§.Si quid cloacarum. eodem
§.Si qua. eodem
l.Omnium. eodem
l.Si is qui. eodem
l.Si quis binas. eodem
l.Si titio. eodem
§.Vsumfructum. eodem
l.Quoties. eodem
§.Si colono. eodem
§.Vniuersorum. eodem
l.Si ususfructus. 48
§.Vsusfructus. eodem
§.Qui usumfructum. eodem
§.Stipulatus. eodem
l.Vsusfructus. eodem
l.Quæsitum. eodem
l.Non uidetur. eodem
l.Si alij. eodem
l.Vsusfructuarius. eodem
l.Si extraneo. eodem
§.Si testator. eodem
l.Si absente. 48
§.Syluam. eodem
l.Si mihi. eodem
l.Titius. eodem
l.Titio cum. eodem
l.Vsufructu. eodem
l.Si sub conditione. eodem
l.Dominus. eodem
§.Per fideicommißum. eodem
l.Defuncta. 49
§.Sempronio. eodem
l.Arbores. eodem

§.Cæsæ arun. eodem
l.Cuiuscunq;. eodem
§.Si fundus. eodem
l.Vsusfructus. eodem
l.Vsusfructuarium. eodem
§.Si in uinarijs. eodem
l.Quod nostrum. eodem
l.Vetus. eodem
l.Si in area. eodem

Ru.De vsufructu accresc. 49

Lex Prima. 49
§.Interdum. 50
§.Non solum.l.Idem nerat. eodē
l.Si tibi pro. eodem
§.Si mihi.l.idem est. eodem
l.Si quis Titio. eodem
l.Si mulieri. 51
l.Si proprietas. eodem
l.Interdum. eodem
l.Cum singulis. eodem

Ru.Qñ dies vsusf.cedat. 51

Lex prima. 51

Ru.Quib.mo.vsusf.amit. 51

Lex prima. 51
l.Si duobus. 51
l.Sicut. 52
§.Hæc autem. eodem
§.Idem papinia. eodem
§.Morte. eodem
l.Repeti. eodem
l.Si usufructuarius. eodem
l.Recepta. eodem
l.Interdum. eodem
l.Si sub conditione. 53
l.Si tibi. eodem
l.Si seruo. eodem
l.Is qui. eodem
l.Si ususfructus. eodem
l.Si mulieri. eodem
l.Si ager. eodem
l.Pomponius. eodem
l.Cum gregis. eodem

Rub.De vsufr.ea.re.quæ vsu consu. 53

Lex prima. 53
§.Si pecuniæ.l.Hoc senat. eodem
l.Si tibi.x.millia. eodem
l.Si tibi uini. eodem
l.Tribus. 54
l.In stipulatione. eodem
l.Cum pecunia. eodem

Rub.Si vsusfructus pet. 54

Lex prima. 54
l.Si ab hærede. eodem
l.Qui usumfructum. eodem
l.Fundus. eodem
l.Vti frui. eodem
§.In ijs. eodem

Rub.De operis seruorū. 54

Lex unica. 54

Rub.Vsu & habitatione. 54

Lex prima. 54
l.Cui usus. 55
§.Si usus.l.Si habitatio. eodem
§.Sed si pecoris.l.Plenum. eodem
§.Equitij. eodem
§.Si usus ministerij. eodem
§.Vsusfructus.l.Per seruum. eod.
§.Poterit.l.Sed si de. eodem
l.Si ita legatus. eodem
l.Filiofamil. eodem
l.Si domus. eodem
l.Vsus pars. eodem
l.Seruus. eodem
l.Diuus. eodem

Rub.Vsusfr.quēadm.ca. 55
Lex prima. 55
§.Si hæres.l.Omnes. 56
l.Huic stipulationi. eodem
l.Si ususfructus nomine. eodem
l.Si tibi. 56
l.Si usus fructus mihi. eodem
§.illud sciendum. eodem
l.Si serui. eodem
l.Vsu quoq; domus. eodem
l.Si uasorum. eodem

Rub.De seruitutibus. 56

Lex prima. 56
l.Seruitutes prædiorum. eodem
l.Seruitutes. eodem
§.Modum. eodem
l.Vt pomum. eodem
§.Si prædium. eodem
l.Si cui simplici. eodem
l.Si iter. eodem
l.Pro parte. eodem
l.Si tam aug. eodem
l.Seruitutes. 57
§.Seruitus. eodem
§.Publico. eodem
l.Quoties. eodem
l.Ei qui post. eodem
l.Via itineris. eodem
l.Papinianus. eodem
l.Ei fundo. eodem
l.Quoties. eodem
l.Si intercedat. eodem

Rub.Serui.vrba.præd. 57

Lex prima. 57
l.Luminum. eodem
l.Hæc autem. eodem
l.Parietem. eodem
l.Binas. eodem
l.Qui luminibus. eodem
l.Ædificia. eodem
l.Quidam. eodem
l.Imperator. 58
l.Inter seruitutes. eodem
l.Si arborem. eodem
§.Hæc lex. eodem
l.Si fistule. eodem
l.Fistulam. eodem
l.Seruitutes. eodem
l.Si domus. eodem
l.Qui ædificium. eodem
l.Cuius. eodem
l.Hoc quod. eodem
§.Si ex tribus. eodem
l.Sed si inter. eodem
§.Si in area. eodem
l.Foramen. eodem
l.Si quis ædes. eodem
l.Si testamento. eodem
l.Si ædes. 59
§.Libertas. eodem
l.Eum debere columnam. eodem
l.Et qui duas. 59
l.Binas quis ædes. eodem
l.Si ædes. eodem
l.Eos qui. eodem
l.Olimpico. eodem

Rub.Serui.rusti.prædio. 59

Lex prima. 59
§.Qui habet. eodem
l.Pecoris. 60
l.Qui sella. eodem
§.In rusticis. eodem
l.Labeo. eodem
l.Per fundum. eodem
l.Certo generi. eodem
§.Si totus ager. eodem
l.Per quem. eodem
l.Quintus mutius. eodem
l.Diuus pius. eodem

l.Imperatores. eodem
l.Vna est uia. eodem
l.Si unus. eodem
l.Si mihi. eodem
l.Via constitui. eodem
§.Quecunq;. eodem
l.Ex meo aqueductu. eodem
l.Si partem. eodem
l.Si uia iter. eodem
l.Si fundum. eodem
l.Itinere. 61
l.Is qui duo. eodem
l.Qui duo. eodem
l.Tria prædia. eodem
l.Fundus mihi. eodem
l.Cum eßent. eodem
§.Per plurium. eodem
l.Vnus ex socijs. eodem
§.Si fons. 61
l.Cum fundo. eodem
l.Flumine. eodem

Rub.Commu.prædiorū. 62

Lex ædificia. 62
l.De aqua quæ. eodem
l.Caueri. eodem
l.Proprium. eodem
l.Si quis de. eodem
l.Si in uenditione. eodem
§.Interpositis.l.In trad. eodem
l.Si cum duas. eodem
l.Si ei cuius. eodem
l.Quicquid. eodem
l.Defectionis. eodem
l.Venditor. eodem
§.Si constat. 63
l.Iter nihil. 63
l.Si precario eodem
l.Receptum. eodem

Rub.Si seruitus vendicet. 63

Lex prima. 63
l.De seruitutibus. eodem
§.Recte. eodem
l.Loci corpus. eodem
§.Si fundus. eodem
§.Si quis mihi. eodem
§.Competit. eodem
§.Hæc seruitus. eodem
§.Seruitus.l.Et si forte. 64
§.Etiam. eodem
l.Harum. eodem
l.Sicuti. eodem
§.Competit. eodem
§.Sed si quæratur. eodem
§.Aristo. 64
l.Si eo loco. 64
l.Si quis diuturno. 64
l.An unus. eodem
l.Egiius illi. eodem
l.Fistulas. eodem
l.Si cum. eodem
l.Altius. eodem
l.Si a te. eodem
l.Si quando. eodem
l.Is cuius. 65
l.Si de communi. 65
l.Testatrix. eodem
§.Plures. eodem
l.Si aqua. eodem

Ru.Quēad.serui.amit. 65

Lex prima. eodem
l.Seruitus. eodem
l.Si sic. eodem
l.Stillicidij. eodem
l.Si in parem. eodem
l.Si communem. eodem
l.Qui fundum. eodem
l.Si quis. eodem
l.Si locus. eodem
l.Si cum seruitus. eodem

l.Aquam

Tabula Legum ac Paragraphorum.

l.Aquam. eodem
l.Labeo. eodem.
l.Si quis alia. eodem
l.Si partem. eodem
l.Vsu. eodem
l.Seruitute. eodem

Ru.quadru.pau.fe.dica. 65

Lex prima. eodem
§.Cum arietes. 66
§.Et cum etiam. eodem
l.Hæc actio. eodem
l.Ex hac lege. eodem
l.Agaso cum. eodem

Rub.Ad leg.aquiliam. 66

Lex prima. eodem
l.Legis. eodem
l.Si seruus. eodem
l.Qua actione patrẽ.§.Si is qui in colluctatione. 66
§.Sed si quis. eodem
§.Sed & si per lusum.l.Item si obstet. eodem
l.Item mela. eodem
§.Sed si seruum. eodem
§.Item & cum eo. eodem
§.Legis. eodem
§.Si seruus. eodem
§.Si seruus.ij. eodem
l.Si dominus seruum. eodem
l.Ait lex. eodem
§.Si seruus.l.Inde nerat. eodem
§.Idem iulianus. eodem
§.Idem iulianus.ij. eodem
§.Hanc actionem. eodem
§.Si quis hominem. eodem
§.Si procurator.l.Proinde. eodẽ
§.Inquit lex. 68
§.Rupisse. eodem
§.Cæterum. eodem
§.Si calicem. eodem
§.Si quis seruum. eodem
§.Item si uictori. eodem
§.Si protectum.l.Quẽadmo. eo.
§.Si nauis. eodem
§.Hac actione. eodem
§.Magistratus. eodem
l.Qui occidit. eodem
§.Si quis alienum. eodem
§.In hac quoq;. eodem
l.Si imperator. 68
l.Illud. eodem
§.Si idem. eodem
l.Si seruum. eodem
l.Titio. eodem
§.Si dominus.l.Nã sicut. eodem
l.Liber homo. eodem
§.Si quadrupes. eodem
l.Quamuis. 69
l.In lege. eodem
l.Ob id. eodem
l.In lege. eodem
§.Qui cũ aliter.l.Scientiã eodem
l.Si uulnerato. eodem
l.Si qui firmo. eodem
l.Ita uulneratus. eodem
l.Si ex plagis. eodem
§.In cliuo. eodem
§.Quidam. eodem
§.Cum pila. eodem
l.Legis. eodem

Rub.Finium regund. 69

Lex prima. 69
§.Iudici.l.Hæc. eodem
§.Si dicantur.l.Sed & loc. 70
Versic.Non solum. eodem
l.De modo. eodem
§.Ad officium.l.Si irrup. eodem
l.Iudicium. eodem
l.Iudicium.ij. eodem
l.In finalibus. eodem
l.Eos terminos. eodem

Rub.Famil.erciscun. 70

Lex prima. 70
l.Per familiæ. eodem
§.In hoc iudicium. eodem
§.Malã medicamẽta.l.Cætere. 71
l.Si hæres. eodem
l.Pomponius. eodem
§.Idem pomponius.le.Pomp. 71
§.Vsusfructus.l.Sed si usu. eodẽ
§.Iulianus Et puto. eodem
§.Sed & si dolo. eodem
l.His consequenter. eodem
§.Sed an in. eodem
§.Idem ait. eodem
§.Celsus. eodem
l.Si filia. eodem
Versic.Hoc amplius. 72
§.Si pater. eodem
l.Papinianus. eodem
§.Idem scribit. eodem
l.Idem papinianus. eodem
l.Idem scribit. eodem
l.Item labeo. eodem
§.Papinianus. eodem
§.Si miles.l.Si hæredes. eodem
§.De pluribus. eodem
§.Si testator. 72
§.Quod pro tempore. eodem
§.An ea stipulatio. eodem
§.Idem iuris. eodem
§.Non tantum. eodem
§.Si incerto. eodem
§.Si filius. eodem
§.In famil.ercis.iudi. eodem
l.In hoc iudicio. 73
l.Rem pignori. eodem
l.Si pignori. eodem
l.Fundo mihi. eodem
l.Si seruus. eodem
l.Quæ pater. eodem
l.Si pater familias. eodem
l.Seruos. eodem
l.Pomponius. eodem
l.Cum putarem. eodem
l.Qui familiæ. eodem
l.Lucius. 73
l.Ex parte. eodem
§.Intestato. eodem
§.Seruo. eodem
§.Filius. 74
§.Duos filios. eodem
§.Pater. eodem
l.Si ex asse. eodem
l.Quædam. eodem
l.Si ita legatum. eodem
l.Arbitrium. eodem
l.Inter. eodem
§.Fructus. eodem
§.Quod ex facto. eodem
§.Vsufructu. eodem
l.Si id quod. eodem
l.Si maritus. eodem
l.In iudicio. eodem
l.Si gliusfamil.ercis. eodem
l.Qui erat. eodem
l.Quæ pater. eodem
l.Fundus. 75
Versi.Nam si. eodem
l.Meuius. eodem
l.Pecuniam. eodem
l.Si familiæ. eodem
l.Arbitrio. eodem

Rub.Commu.diuidũ. 75

Lex prima. eodem
l.Per hoc. eodem
l.Si quis putans. eodem
§.Si quis in communem. eodem
§.Si fundus communis eodem
§.Officio. eodem
l.Communi diuidundo. eodem
l.Si socius. 75
l.Qui cohæredes. eodem
l.Vt fundus. eodem
l.Si conuenerit. eodem
l.Si stichus. eodem
l.Communis seruit. eodem

Rub.De publi.iudicijs. 75

Lex prima. eodem
l.Infamem. eodem
l.Inter accusatorem. eodem
l.Custodias. 76
l.Accusatore. eodem
§.Ad crimen. eodem
l.generi. eodem

Rub.De accusationibus. 76

Lex prima. eodem
§.Pupillus.l.Certis ex. eodem
l.Libellorum. eodem
§.Quod si libelli. 77
§.Sed & si aliud. eodem
§.Si accusator. eodem
l.Qui in iudicio. eodem
l.Seruos. eodem
l.Leuia crimina. eodem
l.Si cui. eodem
§.Iisdem. eodem
§.Idem imperator. 78
§.Cum sacrilegium. eodem
l.Qui accusare. eodem
§.Ab alio.l.Hi tamen. eodem
§.Hoc beneficio.l.Hos accus. eo.
§.Lege iulia. eodem
§.Si seruus. eodem
§.Omnibus. eodem
l.Senatus. 79
l.Titia. eodem
l.Ex iudiciorum. eodem

Rub.De custo.reorum. 79

Lex prima. eodem
l.Si quis seruus. eodem
§.Qui exhibendi. eodem
l.Diuus pius. eodem
l.Diuus Adrianus. eodem
l.Solent. 80
l.Milites. eodem
l.In eos. eodem
l.Non est facile. eodem

Rub.Ad leg.iul.maiest. 80

Lex prima. eodem
l.Famosi. 81

Ru.Ad leg.iul.de adul. 81

Lex prima. eodem
§.Lenocinij quid crimen.lex.Ex leg. eodem
§.Qui hoc dicit. eodem
§.Si simul.de accus. eodem
l.Si maritus. eodem
l.Inter sexaginta dies. eodem
l.Nuptam. eodem
l.Inter liberos. eodem
l.Qui pupillum. eodem
l.Et si amicis. eodem
l.Miles qui. eodem
§.Socer cum. eodem
§.Adulterij. eodem
§.Quidam. eodem
l.Sexaginta. eodem
§.Querebatur. eodem
§.Defuncto. 82
§.Volenti. eodem
§.Licet. eodem
§.Si mulier. eodem
§.Ream. eodem
l.Hæc uerba. eodem
l.Si uxor. eodem
§.Iudex. eodem
§.Si quis planum. 82
§.Si minor. eodem
§.Sed & si qua. eodem
l.Si cuius ope. eodem
l.Si maritus. eodem
§.Legis iulie. eodem
§.Si negauerunt. eodem
§.Lex iulia. eodem
§.Si in uiduitate. eodem
l.Qui uxori. eodem
Versicu. Quid tamen.l. Denuntiasse. 83
§.Queritur. eodem
l.Quod ait lex. eodem
§.Quod ait lex. eodem
l.Marito. eodem
l.Capite quinto. eodem
l.Si postulauerint. eodem
Versi.Sed despiciamus. eodem
§.Si liber. eodem
§.Quæstioni. 84
§.Iubet. eodem
l.Mariti. eodem
§.Sed mensium. eodem
§.Quinquennium. eodem
§.Hoc amplius. eodem
l.Patri. eodem
l.Quinquennium. eodem
l.Nihil. eodem
§.Cum alterum. eodem
l.Si quis adulterium. eodem
§.Si quis adulterium. eodem
l.Stuprum cum.l.Accusa. eodem
l.Si minor. eodem
l.Si adulterium. eodem
Versi.Quia. 85
§.Imperatores. eodem
§.Si quis in honore. eodem
l.Vim passam. eodem
l.Quæsitum. 85
l.In crimine. eodem
l.Si is qui. eodem
l.Si à lege. eodem

Rubrica De vi publica. 85

Lex prima. eodem
l.In eadem. eodem
l.Qui cœtu. eodem

Ru.Ad leg.iu.de vi priua. 85

Lex prima. eodem
l.Hac lege. eodem
l.Creditores. 86
l.Si creditor. eodem

Rubrica De sicarijs. 86

Lex prima. eodem
§.Diuus. eodem
§.Item diuus. eodem
l.Eiusdem legis. eodem
l.Lege Cornelia. eodem
§.Cum quidam. eodem
§.Idem diuus. eodem
l.In lege. eodem
l.Si mulierem. eodem
l.Furem. eodem
l.Diuus Adrianus. eodem
l.Si non in rixa. 87

Ru.Ad leg.põp.de parri. 87

Lex prima. eodem
l.Sciente. eodem

Ru.Ad leg.Cor.de fals. 87

§.Item qui ab. eodem
Versi.Sed si quis. eodem
§.Ad testamenta. eodem
§.Tutores. 88
l.Qui ignorans. eodem
l.Si quis. eodem
l.Senatus. 88
l.Si quis legatum. eodem
§.Si patronus. eodem
l.Nullo modo. eodem
l.Quicunq;. eodem
l.Cornelia. eodem
§.Pœna. eodem
l.De eo. eodem
l.Illud. eodem
l.Falsi. eodem
§.Ordine. eodem
l.Filius. eodem
§.Sequens. eodem
§.Maritus. eodem
§.In fraudem. eodem
l.Diuus Claudius. eodem
§.Item senatus. 89
§.Si quis duobus. eodem
l.Paulus. eodem
l.Cum quidam. eodem
l.Vxori. eodem
§.Qui se. eodem
l.Qui falsam. eodem
l.Qui duobus. eodem
l.Impuberem. eodem
§.Si ei. eodem
§.Qui codicillos. eodem
§.Item non continetur. eodem
§.Si testamentarius. eodem
l.Quid sit falsum. eodem
l.Athaletus. eodem
l.Qui nomine. 90
l.Si quis patris. eodem
l.Eos. eodem
l.Si quis. eodem
l.Diuus pius. eodem
l.Hodie. eodem
l.Si quis falsum. eodem

Rub.Ad leg.iul.repetũ. 90

Lex prima. eodem
l.Daturi. eodem
l.Eadem. eodem
§.Hodie. eodem

Rub.Ad leg.iul.pecula. 91

§.Mandatis.l.Lege iulia. eodem
l.Lege iulia. eodem
l.Diui. eodem
§.Qui cum in moneta.l.Sacrilegij pen. eodem
l.Sacrilegij capite. eodem
l.Labeo. 92

Rub.Ad leg.iul.ambi. 92

Lex unica. eodem

Ru.Ad leg.flauiã de plag. 92

Lex prima. eodem
l.Sciendum. eodem

Rubr. Ad senat.turp.

§.Calumniatoribus.l.Primæ. eo.
§.Preuaricatorem. 93
Versi.Si quis. eodem
§.Accusationem. eodem
§.Suspecti. eodem
§.Incidit. eodem
§.Reus. 94
l.Quæsitum. eodem
l.Ab accusatione. eodem
l.Post contractum de dona. 94

FINIS.

i 18884112

petat.bal.in.l.si quis ad decli.§.i omnib⁹.C.ꝺ epi. ⁊ cle.xviij.col.⁊ no.in.l.i.C.ad.l.fa..

Legatarius possidēs rē sibi legatam pōt agē ꝯ herē dē ad se liberandum a rei restōe.l.si cui usussruct⁹. ⁊ ibi bar.i fi.ff.ꝺ usufru.le. Jtē potest peterē se ꝺclarari dn̄m ⁊ possessorē titulo legati.bal.in.l. i.i. col. C.cō.de le.⁊.j.v̄.possessor. Jtē pōt excipere ꝯ heredē petētem ꝺ dolo.bar.in.l.militis.§ .ueteran⁹ .ff. ꝺ testa. mili.

Legatarius usufructus ꝓhibitus uēdere:a testōre ꝯsequitur ꝓpetatē ipsius rei ex ip̄a ꝓhibitiōe. l.ꝓculus.⁊ ibi Flo.no.ff.ꝺ usufr.

Legatarius grauatus facerē aliquid an pōt facere ꝑ aliū in.l.i.§.ne āt.⁊ ibi bal.C.ꝺ ca.tol.

Legatari⁹ ex testō pr̄is p̄fert legatario ex testō hr̄dis.l.i.⁊ ibi doc.C.ꝺ bo.au.iu.po.

Legatarius expēdēs pro testōre r̄petit sumpt⁹.bal. in.l.i.C.ꝺ rel.⁊ sump.fu.

Legatarius mortuus an̄q̄ vxor testōris post cuius uxoris mortē collatum ē legatum an transmittat ad heredē.bal.in.l.ambiguitate.C.ꝺ usufr.l.iiij.⁊. l.heri.ubi uide.ff.qn̄.di.le.ce.bal.in.l.i.C.cō.ꝺ le.gl. in.l.seyus saturninus.ad treb.⁊.s̄.e.

Legatarius grauatus non facere p̄stita cautiōe mutiana ꝺ non faciēdo si ꝯfacit p̄uatur ip̄o iure dn̄io rei legate.⁊ ꝺ fructibus interim ꝑceptis tēt.ang. in aut.ꝺ nup.§.si v̄o usufructus.

Legatarius an̄ diē non pōt peterē legatum.bald.i.l. i.iij.col.C.cō.de le.⁊ in.c.i.de na.feu.

Legatarius an hēat insinuarē sua legata qn̄ heres īsinuauit totum testm̄.bal.in.l.fi.ij.col.C.ꝺ iur.do.

Legatarius accipiēs in uxorē bertam uxorē quondam testōris non ꝑdit legatuꝫ.bal.in aut.ex testō. C.ꝺ se.nup.

Legatarius pōt tutor relinqui in testō ⁊ si se excusat ꝑdit legatum.ange.in aut.minoris.C.q.da.tu. po.⁊ not.in.l.administratōꝫ.C.ꝺ le.⁊ quid si appellet ⁊ penitet.s̄.eo.

Legatarius p̄sumitur eē ille qui ꝓducit testm̄ ⁊ de quo cātat instrumētum testi productum nisi heres probet eē alterum eiusdē nominis.bar.in.l. si quis seruum.§.si inter duos.ꝺ le.ij.pau .de ca .in consi. xciij.cy.⁊ bal.in.l.si qua.ꝑ cal.in fi.C.ꝺ epi.⁊ cle.⁊ .j.v̄.ꝓcurator.

Legatarij veniūt appellatōe heredum.bal.i.l.ĩfr̄a. C.ꝺ fideicō.bar.in.l.in ꝯuētionalibus.ꝺ.v̄.sig.in.l. Jd tp̄s.ꝺ vsuca.⁊.s̄.v̄bo heres.in spec.de testa. §. i.ad finem.

Legatarii an ueniāt appellatōe creditoꝝ.glo.in.l.fi. C.ꝺ here.acti.doc.in.l.ij.ff si cer.pe.sꝫ bal.in.d.l.fi. dicit ꝙ sic.largo mō non ꝓp̄e.⁊.s̄.v̄. creditor.

Legatarius nisi ꝯstituat uelle legatum ad se ptinere non ur̄ ei relictum. Jn specu.de testa.§.i.post.v̄. Jtē pone nullus.

Legatarius ꝯ heredē ad legatū agerē pōt dupl̄r.vꝫ via ordinaria ꝓducendo libellū.⁊ uia execut.ua .i. ꝙ iudex p̄cipiat ei ꝙ soluat legatum. ꝑ pau. de castro.in cōsi.clxv. Jteꝫ

Legatarij pn̄t agere ꝯ heredē scriptum etiā pendēte lite ꝺ testō.l.fi.ubi ꝑ doc.C.ꝺ peti .her.uide.l. si quis libertatē.cum gl.ff.e.ti.

Legatarius potest mitti in possessionēꝫ ex scꝺo decreto.j.missio.

l Egio ex quoto genti um numero fiat.uide ꝑ gl.i.l.qꝺ ait pretor in p̄n.ff.de ifami.vꝫ.vij.milia cētūqꝫ pedites ⁊ septingētos triginta equites.⁊ ibi uide ꝺ ala.⁊ cohor.

Ego est uerbum com ... mo ē direct in.l.ius ciuile ... ⁊ otiens.C.de here.insti.im ... de uulga.⁊ pupil.⁊ pau.de ca.in ꝯsi.xvij.viij.col.

Legens unam rigulam testi p̄sumitur legisse totuꝫ f̄ꝫ bal.in.l.ꝑ hāc.de tēp.ap. v̄.or mō.

Legerē quis non dr̄ nisi scripturam oculis subijciat. no.in.l.i.in p̄n.⁊ ibi Bar.ff.ꝺ his que in te.ꝺ.⁊ bā. in.l.de his.ad fi.ff.de transact.⁊ quod no.ꝑ Bar. ⁊ doct.in.l.ꝯctus.C.de fiꝺ instru.⁊.s̄.v̄.instrm̄. vn̄

Legi dr̄ ꝓp̄e occulis corporeis ut.s̄.⁊ tꝫ Bar.in.l. qui rome.§.duo fr̄es.iiij.q.ꝺ.v̄.ob.

Legitima

Suppletio

l egitima est pars tertia eius qꝺ ꝓueniret ab intestato debita iure uature deducto ere alieno ⁊ funeris impēsa.no. in auten.nouissima.⁊ ibi glo.⁊ doct.C.ꝺ inoff.te.in in.l.nup.eo.ti.⁊ in.c.raynutius.de testa. Bar.in.l. quotiens.C.de here.insti.qꝺ ē vm qn̄ sunt.iiij.filij. uel infra. Sed si sunt qnqꝫ uel plures.legitima est semis.i.dimidia ps e⁹ qꝺ cuilibꝫ spectaret ab itestato ut ibi.vnde versus magistrales.

Quatuor āt infra dant natis iura trientem
Semissem v̄o dant natis.qnqꝫ uel ultra

Legitima debetur filijs iurē nature.i.ꝺ iure naturali f̄m qꝺ filius dꝫ succedere pr̄i.i.di.iuris naturale.et bal.in.l.finali.§.ip̄m.C.ꝺ bo.que lib. Jteꝫ

Legitima debetur ascendentibus iure naturē Bal. in auten.nouissima.i.q.C.de inoffi.testa.sed Bal. in.l.lege.C.de legi.here.dicit deberi rōe naturali. sed in.l.i.§.ius naturale.ꝺ iusti.⁊ iur.dicit ꝺberi iure positiuo non naturali.

Legitima pr̄ono debetur iure positiuo non iure naturali. Bal.in.l.i.C.si qd in frau.pat.

Legitima matris instituta in minus legitla erit tertia ex testō lꝫ ab itestato esset dimidia tertie qn̄ un⁹ fr̄ ē institutus ⁊ alter p̄terit⁹. Bal.in.l.i.§.in p̄mo iij.colū.C.de ca.toll.

Legitima est triens qn̄ instituti sunt qnqꝫ filij quoꝝ tres sunt mortui uiua mr̄e quia inspicitur numerus filioꝝ tp̄e mortis mr̄is quo erāt duo tm̄.sed si tres eēnt mortui mortua mr̄e esset legitima duoruꝫ ut qnqꝫ.i.semis Bal.in.l.non ꝓ numero.C.ad orfi.⁊ in.l.i.§.in p̄mo.iij.col.C.de ca.tol.

Legitima ē tertia ps totius qn̄ quis decedit supstite matre ⁊ tribus sororibus.oldra.ꝯsi.cxxiij. Ego ꝯriū credo quia cū mr̄e ab intestato cōcurrunt sorores utriqꝫ ꝯiūcte aut.defuncto.C.ad tertu. ergo legitia matris erit tertia quarte ptis ⁊ n̄ tertia toti⁹.

Legitima q̄ta sit si sunt quatuor filij succedētes ali⁹ v̄o qntus sit exheredatus uel alr̄ succedere prohibitus. ꝑ dy.⁊ Bart.in.l.plane.§.si duobus.de le.i. ⁊ barto.in.l.pr̄ filium.ff.de inoffi.te.ubi etiam bal. ⁊ barto.in.l.i.§.si pr̄.ff.de ꝯiu.cum emā.li.⁊ in.l.i.in fi.ff.de ꝯ tab.⁊ bald.in.l.i.vi.q.prin.x.col.C.qn̄ non pe.pꝑ.

Legitima q̄ta sit qn̄ extat filia ꝑ statutum exclusa pp masculum.pau.de ca.in ꝯsi.ccv.⁊ se.

Legitima q̄ta sit qn̄ quatuor filij r̄pudiāt ⁊ un⁹ tm̄ adit hereditatē.bal.in.l.i.§.in p̄mo.C.ꝺ ca.tol.dicē inspici totum numeꝝ ergo erit semis. Jtē

Legitia filioꝝ qnqꝫ quoꝝ un⁹ tm̄ r̄pudiat ⁊ quattuō adeūt ē semis ꝓpter ius accre.bal.in.l.i.vi.q.x.col.

calibrite
colorchecker CLASSIC
mm